कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक

हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M-2328 विषय

नाव श्रीरामविजय (मुद्रित)

लेखक / लिपीकार

पृठ 340 काळ शके 1625 [✓ पूर्ण] / अपूर्ण

॥ अथ श्रीरामविजय प्रारंभः ॥

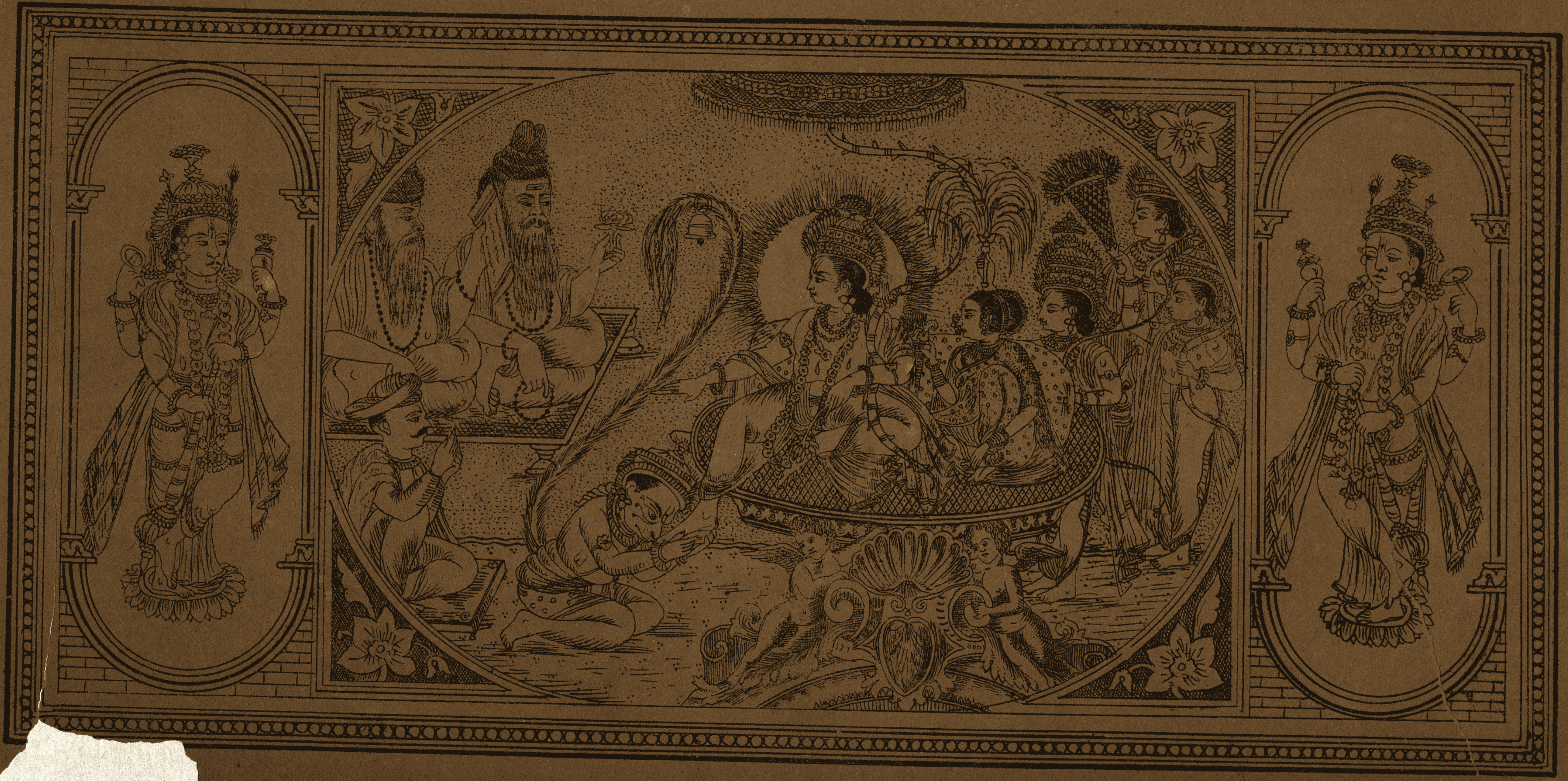

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॐनमोजी
पुराणपुरुषा ॥ श्रीमद्भीमातटनिवासा ॥ दिगंबराअविनाशा ॥ ब्रह्मानंदाजगद्गुरू ॥ १॥ जयजयजग
द्वंद्यापूर्णब्रह्मा ॥अजअजितआत्मारामा ॥नीलग्रीवमनविश्रामा॥पूर्णानंदापरेशा॥२॥जयजयमायाच
क्रचाळका ॥ मायातीताविरिंचिजनका ॥ सकळचित्तपरीक्षका ॥ निजजनकासुखाब्धी॥३॥ कमलोद्भ
ववैकुंठकर्पूरगौर ॥ अंबिकागजवदनादिनकर ॥ हींस्वरूपेंतुझींसाचार ॥ तूंनिर्विकारसर्वदा ॥ ४ ॥
मंगलकारकनामगजवदन ॥ मंगलारंभींतुझचिनमन ॥ मंगलजननीवरीकरितांलेखन ॥ तुझेगुणनस
रती ॥ ५ ॥ रातोत्पलसुकुमारबहुत ॥ पदपद्मेंगौरनेपुरेंसहित ॥ वांकीरुणझुणवाजत ॥ ध्यातीभक्तहृद
यांतरीं ॥ ६ ॥ क्षीरार्णवअतिश्वेतांबर ॥ कींकांसेलागलाक्षीरसागर ॥ कींनिर्दोषयशपवित्र ॥ वसंतरू
पेंआकारलें ॥ ७ ॥ अरुणसंध्यारागमिश्रित ॥ तैसीउटीदिसेआरक्त ॥ कींमंदराचलसिंदूरचर्चित ॥ चा
रीहस्तविराजती ॥ ८ ॥ भक्तांचामनोवारणअनिवार ॥ नावरेकदांसाचार॥ तोआकर्षावयानिर्धार ॥
विवेकांकुशधरियेला ॥ ९ ॥ भावेंजेशरणयेतीअज्ञानजन ॥ त्यांचेंछेदावयाअविद्याविपिन ॥ याला
गींऊर्ध्वफरशकरून ॥ सिद्धगजाननसर्वदां ॥ १० ॥ हातींझळकेलीलाकमळ ॥ जेंअम्लाननविटेसार्व

---

१ जन्मरहित २ अजिंक्य. ३ शंकर. ४ ब्रह्मदेव. ५ पृथ्वीवर. ६मनोरूप हस्ति.७विचाररूप अंकुश. ८अज्ञानरूप अरण्य. ९ कुऱ्हाड.१० ताजें.

काळ ॥ तेणेंपूजूंइच्छीभक्तप्रेमळ ॥ जेंकांनिर्मळअंतर्बाह्य ॥ ११ ॥ जैसेकल्पांतविजांचेउमाळे ॥ तैसे
अलंकारअंगींमिरवले ॥ नक्षत्रपुंजंगुणींवोंविले ॥ तेंवींमुक्ताहारडोलती ॥ १२ ॥ हृदयावकाशींसुरेख
॥ पदकझालातोमृगांक ॥ क्षयरहितनिष्कलंक ॥ निजसुखेंसुरवाडला ॥१३॥ भक्तांसिविघ्नेंयेतीप्रचंडें
॥ तोकांआकळीशुंडादंडें ॥ कल्पांतविजूचेनिपाडें ॥ एकदंतझळकतसे ॥ १४ ॥ दिक्‌चक्रींतेजनसमाय
॥ तैसींकुंडलेंझळकतीमणिमय ॥ किंवाचंद्रआणिसूर्य ॥ कुंडलरूपेंतळपती ॥ १५ ॥ मुकुटींझळकतीर
त्नकळा ॥ तेणेंनभमंडपउजळला ॥ आदिपुरुषहासाकारला ॥ वरदानद्यावयाकवीतें ॥ १६ ॥ ऐसा
महाराजगजवदन ॥ वरदहस्तेंदावीचिन्ह ॥ करींरामकथाबीजारोपण ॥ त्यासीजीवनघालीनमी १७
ऐसाउगवतांवरदचंद्र ॥ तेणेंउल्हासेकविहृद्यसमुद्र ॥साहित्यभरतेंअपार ॥ असंभाव्यदाटलें॥१८॥
जयजयगजवदनानिरुपमा ॥ अगाधनवर्णवेतवमहिमा ॥ तुझियागुणाचीपाववयासीमा ॥ कैसाम
तिमानहोईनमी ॥ १९॥ कांखेसीमेरुघेऊनिदेखा ॥ कैसीनृत्यकरीलपिपीलिका ॥ कैसेंब्रह्मांडउचले
लमशका ॥ भूगोळमक्षिकाकेंविहालवी ॥ २० ॥ चंद्रासिकर्पूराचेंउटणें ॥ वासरमणीसदर्पणदावणें॥
कींहिमनगासीवाराघालणें ॥ मेघासिअर्पणउदकांजुळी ॥२१॥ सुरतरूपुढेंठेविजेबदरीफल ॥ मलया

---

१ नक्षत्र समुदाय.

चळासीधूपनिर्मल ॥ कामधेनूसीशुष्ककवल ॥ आणोनियांसमर्पिलें ॥२२॥ क्षीरसिंधूसीअजाक्षीर॥
कनकाद्रीपुढेंठेविलीगार ॥ तैसेंप्राकृतबोलणेंअपार ॥ तुझेंमहत्वकेंवीवर्णूं ॥२३॥ परीजोछंदघेतबाल
क ॥ तोस्नेहेंपुरवीजनक ॥ तरीहारामविजयसुरेख ॥ सिद्धीपावोतवकृपें ॥ २४ ॥ आतांनमूंजलजोद्भव
कुमरी ॥ जेविलसेसदांकविजिव्हाग्रीं ॥ जिच्यावरदेंमुकाहीकरी ॥ वाचस्पतीशींसंवाद ॥ २५ ॥ जे
आनंदसरोवरमरालिका ॥ जेचातुर्यचंपककलिका ॥ जेनिजकृपेचीकरूनिनौका ॥ कविबालकनेतपैल
तीरा ॥ २६ ॥ तुझेकृपेंविरिंचिकुमरी ॥ जन्मांधहोयमहाजोहरी ॥ अतिमूढवेदार्थकरी ॥ शक्रपदींबै
सेरंक ॥ २७ ॥ अंबेतूंकविहृदयाब्जभ्रमरी ॥ कींनिजानंदसागरींचीलहरी ॥ वाग्वल्लीतूंवसोनिजि
व्हाग्रीं ॥ विरूढेंसुफलसर्वदां ॥ २८ ॥ विवेकहंसशुद्धधवल ॥ त्यावरीतुझेंआसनअचल ॥ तप्तकांच
नसुढाळ ॥ तैसेंनिर्मलनिजांगतुझें ॥२९॥ शुभ्रकंचुकीशुभ्रअंबर ॥ दिव्यमुक्तनगअलंकार ॥ निज
बोधवीणाघेऊनिसुस्वर ॥ गायनकरिसीसुस्वरें ॥३०॥ एकतांशारदेचेंगायन ॥ तन्मयविधिविष्णूई
शान ॥ अंबेतुझेंसौंदर्यपाहून ॥ मीनकेतनतटस्थ ॥३१॥ रंभाउर्वशीतिलोत्तमा ॥ सावित्रीअन्नपूर्णा
मुख्यरमा ॥ तुझ्याचातुर्याचीसीमा ॥ त्याहीकदांनपावती ॥३२॥ अंबेतुझेगुणकेंवीवर्णावे ॥ कायअ

कीसअर्किपूष्पेंपुजावें ॥ अंबरमुष्टींतकेंवीसांठवावें ॥ पल्लवींबांधवेवायुकैसा ॥३३॥ नकरवेउर्वीचेंवजन
॥ नगणवेसिंधूचेंजीवन ॥ सप्तार्णवभेदोन ॥ मशककेंवीजाऊंशके ॥३४॥ ऐकोनिबालकाचींवचनें ॥ ज
ननीहृदयींधरीप्रीतीनें ॥ तैसेंसरस्वतीनिजकृपेनें ॥ घालींठाणजिव्हाग्रीं ॥३५॥ माझेंमनमूढचकोर ॥
कुंहूमाजीइच्छीरोहिणीवँर ॥ तरीसरस्वतीकृपाळूथोर ॥ शुद्धबींजप्रगटली ॥३६॥ बीजेपासूनचढती
कला ॥ तोंतोंचकोरासीहोयसोहळा ॥ तैसीयेथेंरघुनाथलीला ॥ चढेआंगळाफळारस ॥ ३७ ॥ ज्ञाना
चेअनंतडोळे ॥ उघडिलेएकेचिवेळे ॥ आतांवंदूंश्रीगुरूचींपाउलें ॥ ज्यांचेनिप्रगटेशुद्धज्ञान ॥३८॥ जो
अज्ञानतिमिरच्छेदक ॥ जोप्रगटेवेदांतज्ञानार्क ॥ तोंब्रह्मानंदमहाराजदेख ॥ परमअद्भुतमहिमाज्या
चा ॥ ३९ ॥ जोज्ञानपांडुरंगगिरिविख्यात ॥ जोभक्तभीमातीरींसमाधिस्थ॥तोयतिराजमहिमाअद्भुत
॥ कवणवर्णूंशकेल॥४०॥जागृतीस्वप्नसुषुप्तीतुर्यापूर्ण ॥ याच्यारअवस्थांवरज्याचेंआसन ॥उन्मनीही
निरसोन ॥ स्वसुखेंपूर्णसमाधिस्थ॥४१॥चांदिणेंकेंचेंनसतांमृँगांक॥किरणेंकेंचींनउगवतांअर्क॥ जीव
नावांचूनिबीजादेख॥ सहसाअंकुरफुटेना ॥४२॥ जरीनेत्रेंवीणदिसेपदार्थ ॥मंथनेंवीणजरीनिवटेनव
नीत ॥ तरीसद्गुरूवांचोनिपरमार्थ॥ठायींनपडेजीवासी ॥४३॥ वरनसतांव्यर्थवऱ्हाड ॥ शिर

---

१ आकाश. २ पाणी. ३ अमावास्येंत. ४ चंद्र. ५ द्वितीया. ६ अधिक. ७ चंद्र.८ सूर्य. ९ लोणी.

नसतांकायसेंधड ॥ तैसेंगुरुकृपेवीणव्यर्थकांबाड[1] ॥ तपेंव्रतेंसाधनें ॥४४॥ अंजनेंवीणनसांपडेनिधान[2] ॥ गायत्रीवीणब्राह्मणपण ॥ सीमाकैंचीग्रामावीण ॥ तैसेंगुरुवीणज्ञाननघडे ॥ ४५ ॥ ह्मणोनितनमनधनेंसींअनन्य ॥ ब्रह्मानंदस्वामीसशरण ॥ आरंभींश्रीरामकथागहन ॥ ग्रंथसंपूर्णसिद्धिपावो ॥४६॥ ऐसेंऐकतांसप्रेमबोल ॥ बोलिलाश्रीगुरुदयाळ ॥ चकोराकारणेंउतावेळ ॥ मृगांकजैसाउगवेपैं ॥४७॥ कींचातकालागींधांवेजलधर[3] ॥ कींक्षुधितापुढेंक्षीरसागर ॥ कींकल्पतरुशोधीतआलाघर ॥ दरिद्रियाचेंसाक्षेपें ॥४८॥ तैसाश्रीगुरुदयासागर ॥ तेणेंदीधलाअक्षयवर ॥ह्मणेसिद्धिपावेलसाचार ॥ रामविजयग्रंथहा ॥४९॥ आतांवंदूंसंतसज्जन ॥ जेवैराग्यवनींचेपंचानन[4] ॥ कींज्ञानांबरींचे[5]चंडकिरण[6] ॥ उदयास्तनसेजयां ॥५०॥ जेभक्तसरोवरींचेराजहंस ॥ जेकांअविद्यारण्यहुताश[7] ॥कींतेपद्महस्तीविशेष ॥ भवरोगावैद्यहोती ॥५१॥ कींजीवपावेआपलेस्वपदासी ॥ ऐसामुहूर्तदेणारज्योतिषी ॥ कींतेपंचाक्षरीस्वप्रतापेंसीं ॥ पंचभूतांसीपळवीतजे ॥५२॥ कींतेदैवीसंपत्तीचे[8]भाग्यवंत ॥ मुमुक्षाकरितीदरिद्ररहित ॥ कींतेदयेचींअद्भुत ॥ गोपुरेंकायउंचावलीं ॥५३॥ संतचतुरश्रोतेपंडित ॥ माझेंबोलणेंआरुषबहुत ॥ जैसासरस्वतीसमूढअत्यंत ॥ वाग्विलासदावीतसे ॥५४॥ सूर्यापुढेंदीपदेख ॥ जान्हवीस

---

[1] कष्ट. [2] धन, ठेव. [3] मेघ. [4] सिंह, व्याघ्र. [5] ज्ञानरूप आकाशींचे. [6] सूर्य. [7] अज्ञानरूपी अरण्यास जाळणारे अग्नि. [8] ज्ञानसंपदेचे.

न्हाणीथिल्लरोदक ॥ कींकनकाद्रीअतिसुरेख ॥ त्यासीअलंकारापितळेचे ॥ ५५ ॥ कामधेनूसीअर्पिलेंअजाक्षीर ॥ कींचंद्रासीशीतळउपचार ॥ कल्पतरुकल्पिलेंदेणार ॥ त्यासीनिंबोळ्यासमर्पिल्या ॥५६॥ कींरत्नाकरासकांचसमार्पिली ॥ तैसीमाझीआरुषबोली ॥ परींतुह्मींप्रीतबहुठेविली ॥ प्राकृतशब्दींनवलहें ॥५७॥ श्रीविष्णूसभूषणेंअपार ॥ परीतुळसीवरीप्रीतिफार ॥ कींपार्वतीपतीसबिल्वपत्र ॥ भक्तीनेंवाहतांआवडे ॥५८॥ रायेंदासीपाठीसघालितां ॥ तिचीसर्वांवरीचालेसत्ता ॥मोलथोडेंप्रभुअलंकारलेतां ॥ जनासमस्तांथोरदिसे ॥५९॥ ह्मणोनितुह्मींसंतप्रभुथोर ॥ महिमानवर्णवेअपार ॥ मोटेंतबांधवेलसमीर[1] ॥ चरणींअंबरक्रमवेलपैं ॥६०॥ गणवतीलपृथ्वीचेरजःकण ॥ मोजवेलसिंधूचेंजीवन ॥ कनकाद्रीचेतुकडेकरून ॥ उडविजेलसर्वथा ॥ ६१ ॥ भोगींद्रमस्तकींचामणी ॥ आणवेलएखादेक्षणीं ॥ सूर्यजातांधरवेलगगनीं ॥ नक्षत्रेंठायींबांधिजेतील ॥ ६२ ॥ काढवेलशशिमंडलींचेंअमृत ॥ मोडवतीलऐरावतीचेदांत ॥ कींदिग्गजआणोनिसमस्त ॥ एकेठायींबांधिजेतील ॥ ॥६३॥ तुरंगकरूनिप्रभंजन ॥ करवेलसर्वत्रींगमन ॥ परीनकळेसंतांचेंमहिमान ॥ जेब्रह्मानंदेंपूर्णसदां ॥६४॥ तोंसंतबोलतीआनंदघन ॥ मनानिवालेंतवबोलऐकोन ॥ आह्मीइच्छितोंश्रीरामकथाश्रव

---

[1] वायु.

ण ॥ वरीदृष्टांतगोडतुझे॥६५॥ मेरूसुंदररत्नेंकरून ॥ कींनक्षत्रींमंडितगगन[1] ॥ कींवृक्षफळींपरिपूर्ण॥
तैसादृष्टांतींग्रंथशोभे ॥६६॥कींशांतिक्षमादयाविशेष ॥ तेणेंमंडितसत्पुरुष ॥ कींपरिवारसमवेतनरे
श[2] ॥ दृष्टांतसुरसग्रंथींतैसे ॥६७॥ आधींचभूकलागलीबहुत ॥ त्याहीवरीवाढिलेंपंचामृत ॥ कींदुर्ब
लासीअकस्मात ॥ कल्पतरूभेटला॥६८॥कन्यार्थींहिंडतांभूमंडल ॥ राजकन्याघालीत्यासमाळ ॥
कींरोगियासीरसायणनिर्मल ॥ अकस्मातजोडलें ॥ ६९ ॥ आतांबहुटाकोनिशब्दजाळ ॥ बोलेराम
कथारसाळ ॥ जैसीसिकता[3]सांडोनिमराल[4] ॥ मुक्ताफलेंसेविती ॥ ७० ॥ कींकोशगृहीं[5]प्रवेशोनी ॥
भांडारीरत्नेंकाढीनिवडोनी ॥ कींदोषटाकूनसज्जनीं ॥ उत्तमगुणस्वीकारिजे ॥७१॥ ऐसेसंतांचेबो
लपरिकर[6] ॥ ऐकोनिब्रह्मानंदेंश्रीधर ॥ साष्टांगघालोनिनमस्कार ॥ ह्मणेसादरपरिसिजे ॥७२॥ अ
संभाव्यश्रीरामचरित्र ॥ शतकोटिग्रंथविस्तार ॥ वाल्मीकिबोलिलाअपार ॥ कथासमुद्रअगम्य७३
जोसत्यवती[7]हृदयरत्न ॥ कथीजगद्गुरूपराशरनंदन ॥ तेंव्यासोक्तरामायण॥ कोणासीपूर्णवर्णवेल७४
वसिष्ठेंकथिलेंनिश्चिती ॥ तेंवसिष्ठरामायणह्मणती ॥ शुकेंकेलेंनानारीती ॥ शुकरामायणबोलतीतया
॥७५॥जोअंजनी[8]हृदयारविंदभ्रमर ॥ तेणेंपाहूनिश्रीरामचरित्र॥कथीनाटकरामायणसाचार॥अपा

---

१ आकाश. २ राजा. ३ वाळु. ४ राजहंस. ५ भांडारगृहांत. ६ गोड. ७ व्यास. ८ मारुति.

रचरित्रानिजमुखें॥७६॥जोपरमविश्वासेंश्रीरामासीशरण ॥ [1]शक्रारिजनकबंधूबिभीषण ॥ तेणेंरामच
रित्रकथिलेंपूर्ण॥बिभीषणरामायणह्मणतीतया ७७कमलोद्भवविष्णुसुत॥तेणेंनारदासीकथिलेंहेंचरि
त॥तेंब्रह्मरामायणअद्भुत ॥ उमेसीसांगेशिवरामायण॥७८॥जो[2]कलशोद्भवमहामुनी ॥जेणेंजलधिप्रा
शिलाआचमनेंकरुनी ॥ तेणेंरामकथाठेविलीविस्तारुनी ॥ अगस्तिरामायणह्मणतीतया॥७९॥भो
गींद्रेंकथिलेंसर्पाप्रती॥तेंशेषरामायणबोलती॥अध्यात्मरामायणसमस्तीं॥ ऋषीनींनिवडूनिकाढिलें
॥८०॥एकशैवरामायणसत्य॥आगमरामायणबोलत॥कूर्मरामायणयथार्थ॥कूर्मपुराणींबोलिलें८१
स्कंदरामायणअपार॥एकपौलस्तिरामायणपरिकर॥कालिकाखंडींसविस्तर ॥ रामकथाकथियेली
॥८२॥रविअरुणसंवाद॥तेंअरुणरामायणप्रसिद्ध॥पद्मपुराणींअगाध॥पद्मरामायणकथियेलें ॥८३
भरतरामायणचांगलें॥एकधर्मरामायणबोलिलें॥आश्चर्यरामायणकथियेलें ॥बकदाल्भ्यऋषीप्रती॥
मुळापासूनइतुक्याकथा ॥ कैंशावर्णवतीलतत्वतां ॥ त्यांमाजीवाल्मीकिनाटकथोरग्रंथा ॥रामविज
यालागींकथूं ॥ ८५ ॥ समस्तकवींसनमस्कार ॥ जोजगद्गुरू[3]आर्यश्रीशंकर ॥ जेणें[4]कुमतेंउच्छेदोनिस
मग्र ॥ शुद्धमार्गवाढविला ॥८६॥ पूर्वींसत्यवती[5]कुमरं ॥ तैसाकलियुगींश्रीशंकर ॥जोज्ञानाचासागर

---

१ इंद्रजिताच्या पित्याचा बंधु २ अगस्ति. ३ श्रेष्ठ. ४ पाखंडमतें. व्यास.

आमुचेअंगीं ॥ नलागतीपापेंसहसाही ॥ ३३ ॥ आह्मीभाग्याचेवांटेकरीयथार्थ ॥ पापेंतुझींतूंभोगीं समस्त ॥ वालाझालासद्गदित ॥ कैसाअर्थकरूंआतां ॥३४॥ ह्यानरदेहउत्तमपूर्ण ॥ केवळभगवत्प्राप्तीचेंकारण॥म्यांआत्महितनकरून॥बुडालोंकींअधोगती॥३५॥पुण्यक्षेत्रसरसावलें॥तेथेंकनक[1]बीजपेरिलें ॥ कनका[2]चेंताटघडिलें ॥ त्यांतवाढिलेंतृणबीज ॥ ३६ ॥ सुधारसकुंभदैवेंजोडिला ॥ तोनेऊनउकरडांवोतिला ॥ चिंतामणिफोडूनिघातला ॥ पायरीसअभाग्यें ॥३७ ॥ सुरभी[3]शोधितआलीघरा॥ तीसमारूनिकाष्ठप्रहार ॥ निर्दैवघालीबाहेर ॥ तैसाप्रकारमजलाझाला ॥ ३८ ॥ बळेंकल्पवृक्षतोडून ॥ वाढविलेंकंटकवन ॥ राजहंसदवडून ॥ दिवाभीत[4]पाळिले ॥३९॥ रंभा[5]तोडोनिमहामूर्ख ॥ अर्कीं[6]वाढवीतदेख ॥ वोसंडोनिसतेजमुक्त ॥ सिकता[7]हरळभरियेले ॥ १४० ॥ असोअनुतापेंवाला ॥ नारदापासींपरतोनिआला ॥ सद्गदकंठअश्रुडोळां ॥ साष्टांगघातलानमस्कार ॥ ४१ ॥ तनुमनधनेंसींअनन्य ॥ स्वामीतुजआलोंशरण ॥ कृपेचीनौकाकरून ॥ तारींमजभवसागरीं ॥ ४२ ॥ महाराजतूं धन्वंतरी ॥ माझाभवरोगदूरकरीं ॥ जळतोंवणव्याभीतरी ॥ मेघझडकरीवर्षेंतूं ॥ ४३ पडिलोंमायेचेमेळीं ॥ पंचभूतेंमजझोंबलीं ॥ वासनाविवशीगळांपडिली ॥ कदाकाळींसोडीना ॥ ४४ ॥ अहं

---

१ धोत्र्याचेंबीज. २ सोन्याचें, ३ कामधेनु. ४ घुबडें. ५ कदलीवृक्ष. ६ रुईचींझाडें. ७ वाळुंतले खडे.

बुद्धीदेहबुद्धीडाकिण ॥ ममतासटवीदारुण ॥ लोभझोटिंगएकक्षण ॥ मजउमजघेऊंनेदी ॥ ४५ ॥
क्रोधमहिषासुरदारुण ॥ कामवेताळेंझडपिलेंपूर्ण ॥ तृष्णामायराणीअनुदिन ॥ सर्वदाहीनसोडी ॥
४६ ॥ झालोंमीअत्यंतक्षीण ॥ पंचाक्षरीतूंब्रह्मनंदन ॥ सकळभूतेंटाकींतोडून ॥ ह्मणोनिचरणधरित
से ॥ ४७ ॥ अष्टभावेंझालासद्गदित ॥ मगमनींविचारीब्रह्मसुत ॥ रोगपाहूनिवैद्यनिश्चित ॥ दिव्यमा
त्राकाढीजेंवी ॥ ४८ ॥ ह्मणेहाअनधिकारीपरम ॥ रामऐसेंसांगेनाम ॥ आतांहेंतूंजपेंसंभ्रम ॥ मुख्य
वर्मजाणपां ॥ ४९ ॥ तेंजीवननामजपत ॥ तेथेंचिबैसलाध्यानस्थ ॥ आंगावरीवारुळवाढत ॥ ध्व
निउमटतआंतोनी ॥ ५० ॥ टोणपियाचावृक्षझाला ॥ तोंनारदबहुकाळेंपातला ॥ त्यातरुवराखालीं
उभाराहिला ॥ श्रवणींऐकिलानामघोष ॥ ५१ ॥ वारुळाचेछिद्रामधूनी ॥ रामनाममधुरध्वनी ॥
चातुर्यसमुद्रनारदमुनी ॥ जाणिलेंतेंवृत्तसर्व ॥ ५२ ॥ मगउकरोनिवारुळ ॥ बाहेरकाढिलातोपुण्य
शीळ ॥ वर्मकळापाहूनितत्काळ ॥ सावधकेलातेधवां ॥ ५३ ॥ जैसाभूमीवरीअर्क[1]उतरला ॥ तैसा
नारदश्रीगुरुदेखिला ॥ धांवूनिचरणकमळालागला ॥ पापझालेंसंहार ॥ ५४ ॥ नामजपतांश्रीरामा
चें ॥ दोषगेलेअनंतजन्मांचे ॥ जैसेपर्वततृणाचे ॥ अग्निसंगेंभस्महोती ॥ ५५ ॥ पापेंजळावयासमस्त

---

[1] सूर्य.

नामाचाप्रतापबहुत ॥ नामाचेनिनजळेनिश्चित ॥ ऐसेंपापनसेची ॥ ५६ ॥ वाल्मीकेंकेलेंजेंपाप ॥
तेंभस्मजाहलेंनामप्रताप ॥ नामापुढेंकायसेंतप ॥ तुच्छसर्वसाधनें ॥ ५७ ॥ जैसापर्वतहोतांसंतप्त ॥
मृगद्विज[1]गणनराहतीतेथ ॥ तैसेंनामाग्नीपुढेंसमस्त ॥ पापारण्यदग्धहोय ॥ ५८ ॥ स्वप्नींघडलींदुष्कृतें[2]
तेंबहुत ॥ तींजागृतींअवघींमिथ्या[3]भूत ॥ तैसेंरामनामसत्य ॥ पापासमूळनाशकरी ॥ ५९ ॥ तोंवरी
तमाचीं[4]दाटणी ॥ जोंनुगवेवासरमणी[5] ॥ तोंवरीमदकीजेवारणीं[6] ॥ जोंवरीसिंहदेखिलानाहीं ॥
॥ १६० ॥ सिंधु[7]गर्जेतोंवरीचपाहीं ॥ जोंकलशोद्भव[8]देखिलानाहीं ॥ तोंवरीभूतांचीघाई ॥ जोंमंत्र[9]वा
दीनदेखिला ॥ ६१ ॥ तोंवरीचपापांचासंभार ॥ जोंनामींनधरीआदर ॥ नामप्रतापअद्भुतथोर ॥
तरलासाचारवाल्मीक ॥ ६२ ॥ असोवाल्मीकह्मणेगुरुनाथा ॥ मीकाळकैसाक्रमावाआतां ॥ नारद
ह्मणेरघुनाथकथा ॥ सविस्तारेंवर्णनकरावी ॥ ६३ ॥ सहस्रवरुषांवरी ॥ विष्णुअवतरेलदशरथउदरीं
तयाचेंतूंभाष्यकरीं ॥ शतकोटीसविस्तर ॥ ६४ ॥ जन्मकाळलीलासर्व ॥ जेजेतूंवदसीलभाव ॥ ते
साचवर्तेलराघव ॥ अवतारठेवअभिनवपैं ॥ ६५ ॥ शतकोटीग्रंथवाल्मीकेंनिर्मिला ॥ सुरसदिव्यवो
तिला ॥ तिहींलोकांसीकलहलागला ॥ व्यवहारगेलाशिवापाशीं ॥ ६६ ॥ परमचतुरकैलासनाथ ॥

---

[1] पक्षी. [2] पापें. [3] खोटीं. [4] अंधकाराची. [5] सूर्य. [6] हत्तीणी. [7] समुद्र. [8] अगस्ति [9] पंचाक्षरी.

तींठायींसमानवांटिलाग्रंथ ॥ शेवटींदोनअक्षरेंराहिलींयथार्थ ॥ कंठींधरीउमावर ॥ ६७ ॥ शीतळउपचारपूर्वींकेले ॥ परीतेनाहींसफळझाले ॥ चंद्रबिंबाशिरींधरिलें ॥ जटेंतआकळिलीगंगेसी ॥ ६८ ॥ हिमनगकन्याशीतळसुंदर॥अर्धांगींधरीकर्पूरगौर॥ ठायींठायींवेष्टिलेफणिवर ॥ शीतळथोरह्मणोनियां ॥ ६९ ॥ गजचर्मअत्यंतशीतळ ॥ तेंहिपांघरेजाश्वनीळ॥परीनराहेहळाहळ ॥ जाहलेंप्रबळअधिकचि ॥ १७० ॥ महाग्रंथनिवडितांथोर ॥ दोनअक्षरेंनिवडिलींसाचार ॥ तींकंठींधरितांउमावर ॥ शीतळशरीरजाहलें॥७१॥हृदयींआठवलारघूत्तम॥मुखींस्मरतांरामनाम॥मध्येंहळाहळपरम ॥भयभीतजाहलें॥७२॥मुखींरामहृदयींराम॥धाकेंकरूनिझालेंशम॥भूषणरूपहोऊनिपरम॥शिवकंठींमिरवलें॥७३॥नामेंतरलावाल्मीक॥नामेंतरलेब्रह्मादिक॥शीतळझालाकैलासनायक ॥ महिमाअद्भुतनवर्णवे॥७४॥कितीगोडह्मणावासुधारस॥कितीवाढह्मणावेंआकाश॥तेजस्वीपरमचंडांश ॥ कितीह्मणोनिवर्णावा ॥ ७५ ॥ पृथ्वीसउपमाकायद्यावी ॥ पाताळखोलीकितीसांगावी ॥ कनकाद्रीचीउंचीवर्णावी ॥ तैसीनामाचीपदवीअपार ॥ ७६॥ कितीवर्णावाविष्णूचाप्रताप ॥ कायसांगावेंशंकराचेंतप ॥ तैसाराममहिमाअमूप ॥ नवर्णवेचीसर्वथा ॥७७॥ प्राकृतभाषाह्मणोनी ॥ अव्हेरनकरावापंडितजनीं ॥ जैसींकृष्णावेणीचींतीरेंदोनी॥परीउदकएकचिजाणिजे॥७८॥ तैसेंचप्राकृतभाषेंतनिवाडें॥

श्रीधरवर्णीसंतांपुढें ॥ जैसेंबाळककरीचाळेवेडे ॥ परीआवडतीजननी[१]सी ॥ ७९ ॥ असोवाल्मीकेंर
चिलाग्रंथ ॥ भारद्वाजाचेमुखेंसमस्त ॥ असंख्यऋषिश्रवणकरित ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ १८० ॥ हे
चिकथाकैलासीं ॥ शिवसांगेहिमवती[२]सी ॥ पाताळींकाद्रवेयकुळा[३]सी ॥ भोगींद्र[४]सांगेहेचिकथा
॥ ८१ ॥ घटोद्भवा[५]चेमुखेंदिवसरजनीं ॥ ऋषिश्रवणकरितीकर्दळीवनीं ॥ किंपुरुषखंडींस्वमुखेंकरूनी
॥ वानरांसिसांगेहनुमंत ॥८२॥ नारदाप्रतिसरासिजोद्भव[६] ॥ सांगेरामकथाअभिनव ॥ बदरिकाश्रमीं
ऋषिसर्व ॥ व्यासमुखेंऐकती ॥ ८३ ॥ तैसेंप्राकृतआणिसंस्कृत ॥ दोनीमाजीएकचिअर्थ ॥ जैसादो
नीस्त्रियांचाएकनाथ ॥ दोनीहस्तएकाचेची ॥ ८४ ॥ दोनीदाढाएकाचिस्वर ॥ पाहणारएकदोननेत्र
॥ किंवादोनपात्रांतपवित्र ॥ एकचिदुग्धघातलें ॥८५॥ जैसेंत्रिवेणीभरलेंउदक ॥ दोनपात्रींगोडी
एक ॥ एकसुवर्णकूपिका[७]अलोलिक ॥ एकताम्रधातूचीघडियेली ॥ ८६ ॥ दोनीकूपिकानेऊनिउदक
॥ श्रीरामेश्वरासिकेलाअभिषेक ॥ दोनीधातूंमाजीउदक ॥ देवासिसमचिआवडे ॥ ८७ ॥ अबळां
नकळेसंस्कृतवाणी ॥ जैसेंआडांतीलपाणी ॥ परीदोरपात्रावांचुनी ॥ अशक्तजनाकेंवीनिघे ॥८८॥
तेतडागां[८]सियेतांत्वरें॥तात्काळचितृषाहरे ॥ भोळेजनतारावयाईश्वरें ॥ प्राकृतग्रंथनिर्मिले ॥ ८९ ॥

---

१ आईस. २ पार्वतीस. ३ सर्पांस. ४ शेष. ५ अगस्तीच्या. ६ कमळापासून उत्पन्न झालेला ब्रह्मदेव. ७ सोन्याची कुपी. ८ तळ्यावर.

मुख्यसंस्कृतपाहावें ॥ परीतेंअबळांनेणवे ॥ महागजकैसाबांधवे ॥ कमळतंतुघेउनी ॥ १९० ॥ सर्वां समान्यगीर्वाण ॥ जरीअसेलपूर्वपुण्य ॥ तरीतेथींचेंहोयज्ञान ॥ परीअबळाजनकेंवीतरती ॥ ९१ ॥ उत्तमवस्त्रेंलेतनृपती ॥ तींदुर्बळासिप्राप्तनहोती ॥ मगघोंगडीपांघुरती ॥ शीतउष्णानिवारणा ॥ ९२ ॥ जैसेंमथितांदुग्धबहुत ॥ त्यांतूनिनिघेनवनीत ॥ कींस्वातीजळापासोनिअद्भुत ॥ मुक्ताफळेंनिपजती ॥ ९३ ॥ कींइंक्षुदंडाचेपोटींशर्करा ॥ रसनेंसगोडीतेचिविचारा ॥ कींराजापासूनिराजपुत्रा ॥ मान्यताहोयबहुतची ॥ ९४ ॥ माहाराष्ट्रींचेंवचननिश्चित ॥ परीअत्यंतरसभरित ॥ मधुमक्षिकांचेमुखींस्रवत ॥ मधुसुरसजैसेंकां ॥ ९५ ॥ गीर्वाणहेंशशिमंडळअद्भुत ॥ त्याचीप्रभाहीप्राकृत ॥ संस्कृतग्रंथवर्णितीपंडित ॥ अर्थप्राकृतकरितीकीं ॥ ९६ ॥ अर्कीवृक्षींमधुघट ॥ जरीभरतीलयथेष्ट ॥ तरीगिरिकंदरींकरावयाकष्ट ॥ कायकारणधांवावें ॥ ९७ ॥ सिकतेमाजींदिव्यरत्न ॥ जरीसांपडेनकरितांप्रयत्न ॥ तरीचतुरेंकरावेंजतन ॥ किंवाअव्हेरकरावा ॥ ९८ ॥ कष्टेंवीणराज्यआलेंहाता ॥ तरीकांहोसोडावेंतत्वता ॥ प्राकृतभाषाएेकोनिकथा ॥ लाभश्रोतींघेइजेतेंवी ॥ ९९ ॥ मुक्ताफळांचीउत्तममाळा ॥ वरीसुगंधहीसुटलाआगळा ॥ तरीचतुरींकांनघालावीगळां ॥ अतिआवडीकरूनी ॥ २०० ॥ आधीं

---

१ संस्कृत भाषा. २ लोणी. ३ मोत्यें. ४ ऊंस. ५ जिव्हा. ६ मधमाशांचे. ७ चंद्रमंडळ. ८ चांदणें. ९ रुई. १० वाळूमध्यें.

चइक्षुदंडगोडे ॥ वरीआलेसाखरेचेखडे ॥ तैसीरघुनाथकथासुरवाडे ॥ त्यावरीसाहित्यपुरविलें ॥
१ ॥ आतांश्रोतींव्हावेंसावधान ॥ वाल्मीकमहाराजगेलेकथून ॥ तेचिश्रीरामकथासंपूर्ण ॥ मूळापा
सूनिऐकिजे ॥ २ ॥ हृष्टींनपाहतांअवघाग्रंथ ॥ उगाचदोषठेविती अद्भुत ॥ तेशतमूर्खजाणिजेनिश्चित ॥
नव्हतीपंडितविवेकी॥३॥ग्रंथानामरामविजय ॥श्रवणेंसदापाविजेजय॥चिंतितमनोरथसिद्धहोय ॥
एकआवर्त्तनकरितांची ॥४॥ आदिपुरुषश्रीअवधूत ॥ तोचब्रह्मानंदयथार्थ ॥ श्रीधरवरदेंअद्भुत ॥ महि
माकोणानवर्णवे ॥५॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदापरिसोत
भक्तचतुर ॥ प्रथमोध्यायगोडहा॥२०६॥श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ अध्याय॥१॥

इति श्रीरामविजयप्रथमोध्यायःसमाप्तः

अध्याय २

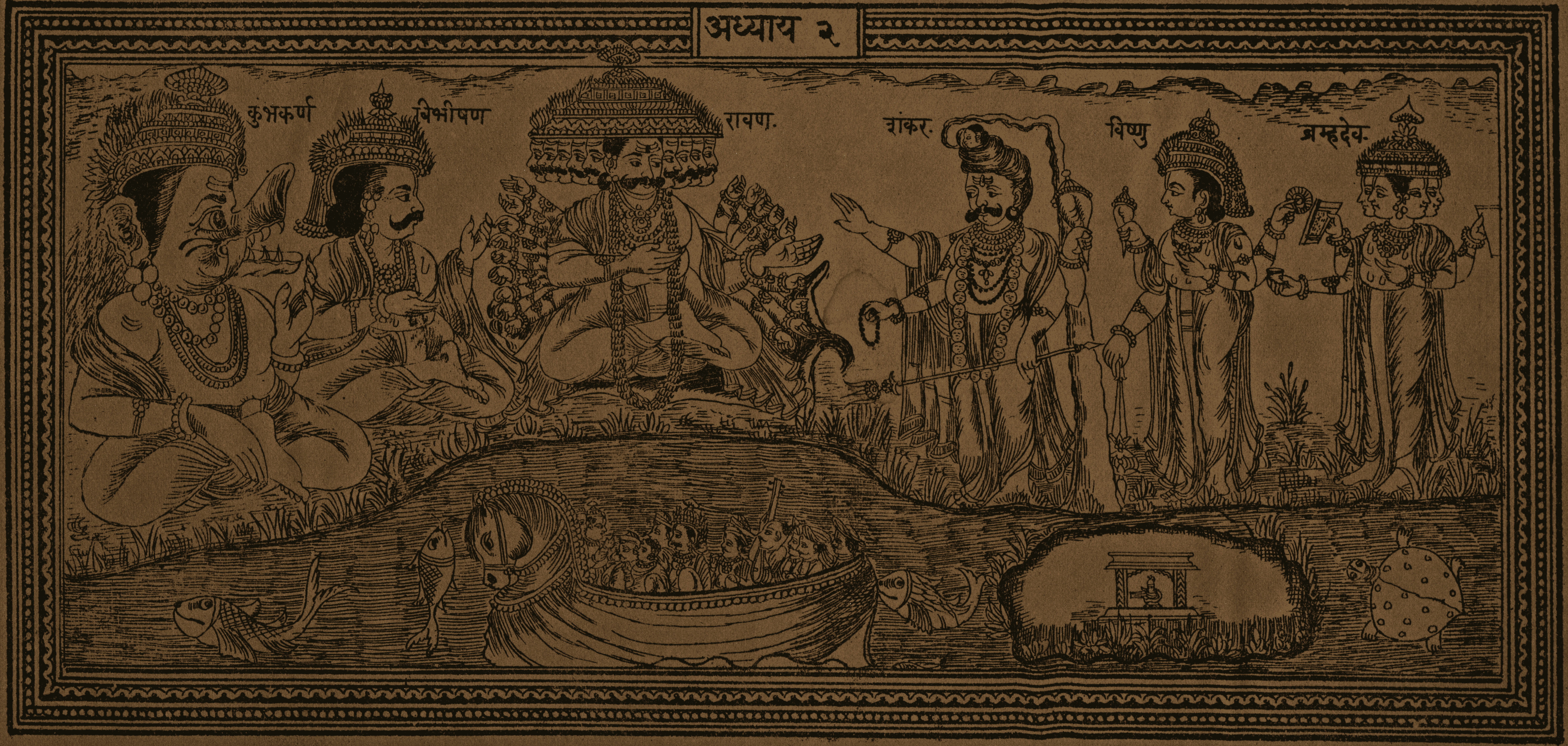
कुंभकर्ण
बिभीषण
रावण.
शंकर.
विष्णु
ब्रम्हदेव.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ जैसेमानससरोवरवेष्टित ॥ मराळ[1]दिसतीशोभि
वंत ॥ तैसेश्रवणासीबैसलेसंत ॥ लोचनअनंतजयांसी ॥ १ ॥ श्रवणाबैसतांसंतसज्जन ॥ वाचेसिपारणें
होयपूर्ण ॥ जैसाइंदु[2]विलोकून ॥ सरितानाथ[3]उचंबळे ॥ २ ॥ कींवर्षाकाळींगंगेसिपूर ॥ कींघनगर्जतांना
चतीमयूरें[4] ॥ कींवसंतदेखोनिसुंदर ॥ कोकिळागर्जेंआनंदें ॥ ३ ॥ कींरविदेखतांकमळेंविकासती ॥ कीं
दातादेखोनियाचकहर्षेंचित्तीं ॥ तैशादेखोनिसंतमूर्ती ॥ वाग्देवी[5]सआनंद ॥ ४ ॥ जैसीइंद्रापुढेंरंभा ॥
दावीनृत्यकौतुकशोभा ॥ तैसीदेखतांसंतसभा ॥ वाग्वल्लीआनंदे ॥ ५ ॥ कैसेद्यावेदृष्टांत ॥ हेंमीनेणें
निश्चित ॥ परीमाझेअन्यायसमस्त ॥ संतींपोटांतघालावे ॥ ६ ॥ शिवकंठींहाळाहळ ॥ कींसागरापो
टींवडवानळ[6] ॥ कींसृष्टीचाभारसकळ ॥ पाताळींकूर्मेंधरियेला ॥ ७ ॥ सकळांप्रकाशेजैसाशशी ॥ परी
द्वितीयेसिलोकवाहतीदृशी ॥ कींहिमनग[7]जामातासी ॥ धत्तूरपुष्पेंसमर्पिती ॥ ८ ॥ तैसेंचिहेशब्दनि
श्चित ॥ सज्जनींहृदयींधरिलेसत्य ॥ असोप्रथमाध्यायींगतकथार्थ ॥ उद्धरिलावाल्मीकनारदें ॥ ९ ॥
श्रीरामकथेचाआरंभयेथुनी ॥ जेंवीमूळसंकीर्ण[8]कृष्णावेणी ॥ परीपुढेंविशाळसमुद्रगामिनी ॥ जाणि
जेसज्जनींकथातैसी ॥ १० ॥ कमळोद्भवापासूननिश्चिती ॥ पुत्रझालात्यानामपौलस्ती ॥ महातप

---

१ राजहंस. २ चंद्र. ३ नद्यांचा पति समुद्र. ४ मोर. ५ सरस्वती. ६ वडवाग्नि. ७ हिमाचलाच्या जांवयास-शंकरास. ८ लहान.

स्वीजैसागभस्ती ॥ चारीवेदज्यासीमुखोद्गत ॥ ११ ॥ तृणबिंदुकन्यादेववर्णी ॥ तेपौलस्तीची
जाणगृहिणी ॥ विश्रवातिजपासुनी ॥ पुत्रझालाविख्यात ॥ १२ ॥ भारद्वाजकन्यामहासती ॥ ती
दीधलीविश्रव्याप्रती ॥ तिचेपोटींनिश्चिती ॥ कुबेरपुत्रजन्मला ॥ १३ ॥ विश्रव्यापासूनजन्मपूर्ण ॥
ह्मणोनिनामवैश्रवण ॥ तेणेंतपकरूनदारुण ॥ चतुराननवशकेला ॥ १४ ॥ कमळासनसंतोषोन ॥ पौ
त्रपुत्रह्मणोन ॥ लंकापुरतयादेऊन ॥ सागरोदरींस्थापिला ॥ १५ ॥ पूर्वींविधीनेंलंकानिर्मिली ॥ ती
दानवेंबळेंचिघेतली ॥ मागुतीनिर्जरींसोडविली ॥ मगदीधलीकुबेरातें ॥ १६ ॥ तोंपाताळींचादैत्य
सुमाळी ॥ विप्रवेषेंआलाभूमंडळीं ॥ लंकादेखोनितयेवेळीं ॥ मनामाजीआवेशला ॥ १७ ॥ ह्मणेही
लंकाआमुचीनिश्चित ॥ हाकोणयेथेंराज्यकरित ॥ समाचारघेतांझालेंश्रुत ॥ सर्ववृत्ततयाचें ॥ १८ ॥
कुबेरदेखोनिसुंदर ॥ दैत्यकरीमगविचार ॥ याचेपित्यासीसाचार ॥ कन्यादेऊंआपुली ॥ १९ ॥ तिजपा
सूनिजेहोतीसुत ॥ तयांसाह्यहोऊनिसर्वदैत्य ॥ हेंलंकाराज्यसमस्त ॥ हिरोनिघेऊंक्षणार्धें ॥ २० ॥ ऐ
सासुमाळीदुर्जन ॥ विप्रवेषअवलंबून ॥ आलालटकीचशांतीधरून ॥ कपटीपूर्णदुरात्मा ॥ २१ ॥ कीं
गोरियाचेंगायन ॥ कींदांभिकाचेंवरिवरीभजन ॥ कींधनलुब्धाचेंतत्वज्ञान ॥ परधनहरणार्थ ॥ २२ ॥
जैसानटाचावेषजाण ॥ कींविषाचेंशीतळपण ॥ कींसावचोराचेंगोडवचन ॥ परप्राणहरणार्थ ॥ २३ ॥

कींवरिवरीसुंदरवृंदावन ॥ किंवाबकाचीशांतिपूर्ण ॥ कींवेश्येचेंमुखमंडण ॥ कामिकमनहरणार्थ ॥
॥ २४ ॥ कींसाधुवेषधरूनशुद्ध ॥ यात्रेसिफिरतीजैसेमैंद ॥ कींवाटपाडेरजनींशुद्ध ॥ सिद्धहोऊनिबै
सती ॥ २५ ॥ असोऐसासुमाळीपापराशी ॥ आपुलीकन्याकैकसी ॥ घेऊनिआलाविश्रव्यापाशीं ॥
प्रार्थूनित्यासीदीधली ॥ २६ ॥ ह्मणेमीअकिंचनब्राह्मण ॥ एवढेंघ्याजीकन्यारत्न ॥ ऋषीनेंकापट्य
नेणोन ॥ लाविलेंलग्नातियेसी ॥ २७ ॥ दैत्यगेलेस्वस्थानासी ॥ एकेदिवशींतेपतीसी ॥ सूर्यजातांअ
स्तमानसी ॥ भोगमागतीपैंझाली ॥ २८ ॥ जीसंध्याकाळींहोतगर्भिणी ॥ तरीमहातामसीजन्मेप्रा
णी ॥ तोहोमकाळसाधुनी ॥ भोगदेईह्मणतसे ॥२९॥ स्वस्त्रीसभोगनेदीजरी ॥ तरीबाळहत्यापडेत्या
चेशिरीं ॥ परीहोमद्यावयादुराचारी ॥ जाऊंनेदीऋषीतें ॥३०॥ परमक्षोभोनियांऋषी॥अंगसंगकेला
तियेसीं ॥ ह्मणेतूंविप्रकन्यानव्हेसी ॥ महातामसीपापरूपे॥३१॥ब्रह्मराक्षसतुझेउदरीं ॥ पुत्रहोतीलदु
राचारी ॥ तीपतीचेचरणधरी ॥ एकसुपुत्रदेईजे ॥३२॥ रावणआणिकुंभकर्ण ॥ तिसराभक्तराजविभी
षण ॥ जोपितृवरदेंकरून ॥ साधुपूर्णपैंझाला ॥३३॥ कुंभकर्णजेव्हांजन्मला ॥ मुखपसरोनिटाहोफो
डिला ॥ तेणेंभूगोळथरारिला ॥ प्रळयगमलाजीवांसी ॥ ३४ ॥ ताटिकाशूर्पणखाभगिनीजाण ॥ त्यां

---

१ पृथ्वी.

ततोरत्नबिभीषण ॥ जैसाकांगविष्ठेंतअश्वत्थपावन ॥ केवळस्थानविष्णूचें ॥३५॥ वायसांतकोकिळा
श्रेष्ठकेवळ ॥ कींशिंपीमाजीमुक्ताफळ ॥ कींदैत्यकुळींभजनशीळ ॥ प्रऱ्हादपूर्वींजन्मला ३६ ॥ यावरी
गोकर्णक्षेत्रींजाऊन ॥ तिघेकरितीअनुष्ठान ॥ रावणेंआराधिलापार्वतीरमण ॥ कुंभकर्णेंकमळोद्भव ॥
३७ ॥ श्रीविष्णूचेंआराधन ॥ करिताझालाबिभीषण ॥ ब्रह्मदेवयेऊनिवरदान॥देताझालातिघांतें ॥
३८॥ रावणमागेवरदान ॥ इंद्रादिकदेवसंपूर्ण ॥ यांसिबंदिशाळेरक्षीन ॥ वर्त्तावेंतिहींममआज्ञें ॥३९
॥ संपत्तीसंततीविद्याधन ॥ व्हावेंसकळकळाप्रवीण॥ यावरीकुंभकर्ण॥वरमागेअपेक्षित॥४०॥तोंदेव
झालेउद्विग्न ॥ कायमागेलकुंभकर्ण ॥ कींहेंचराचरभक्षीन ॥ ऐसेंवरदानमागेलकाय ॥ ४१॥ किंवागि
ळीनह्मणेलभूगोळ ॥ कींदाढेघालीलऋषिमंडळ ॥ मगसरस्वतीतेंदेवसकळ ॥ प्रार्थितेझालेतेधवां ॥
४२॥ तूंजिव्हाग्रींबससीदेवी ॥ तरीत्यादुष्टासिभ्रांतीघालावी ॥ लोकसुखीराहिजेसर्वीं॥ ऐसेंवदवा
वेंसरस्वती ॥४३ ॥ कुंभकर्णआधींचराक्षस ॥ वरीसरस्वतीभ्रांतीघालीविशेष ॥ तोंविधिह्मणेघटश्रो
त्रास ॥ अपेक्षितमागकांहीं ॥ ४४ ॥ मगबोलेकुंभकर्ण ॥ मजनिद्रादेकांसंपूर्ण ॥ अखंडकरीनमी
शयन ॥ चतुराननअवश्यह्मणे ॥ ४५॥ तत्काळनिद्रायेऊन ॥ पडिलाजैसाप्राणहीन ॥ सुषुप्तीमाजी

१कावळ्याच्याविष्ठेंत. २पिंपळ. ३तपश्चर्या. ४शंकर ५ब्रह्मदेव. ६घटासारिखे ज्याचे कान ह्मणून कुंभकर्णाला घटश्रोत्र हें नांव. ७तसेंच हो. ८निश्चेष्टिता.

सर्वज्ञान ॥ बुडोनगेलेंतयाचें ॥ ४६ ॥ मंदराचळआडवापडिला ॥ कींमहावृक्षउन्मळिला[1] ॥ निद्राभरेंघोरूंलागला ॥ तेणेंदिशाघुमघुमिती ॥ ४७ ॥ ह्मैसैहस्तीश्वापदेंकानीं ॥ श्वासासरसींप्रवेशतीघ्राणीं ॥ उश्वासटाकितांधरणीं ॥ बाहेरपडतीओरडत ॥ ४८ ॥ निद्रादेहाचीसमाधीजाण ॥ निद्राजीवात्म्याचेंआंवरण[2] ॥ कींभ्रांतीचेंविश्रांतिस्थान ॥ कींअज्ञानमूर्तिमंत॥४९॥ निद्रातस्कराची[3]साहाकारी ॥ ध्यानअनुष्ठानाविघ्नकरी ॥ चातुर्यविद्याकळाकुसरी ॥ निद्रेमाजीबुडतीपैं५० निद्रामरणाचीसांगातिणी॥निद्राजीवाचीविश्रांतिकारिणी॥ निद्रासकळकार्यनाशिनी ॥आयुष्यहिरूनीनेतसे५१स्थूळ[4]सूक्ष्मकारणेंपाहीं॥ बुडोनिजातीसुषुप्तीडोहीं॥ असोकुंभकर्णासशुद्धिनाहीं॥ जागाकधींनव्हेची५२कुंभकर्णनिद्रासागरीं ॥बुडोनिगेलाअहोरात्रीं॥ पितादेखोनिचिंताकरी॥ ह्मणेव्यर्थजन्मयाचा ॥५३॥ मगतेणेंप्रार्थिलाकमळासन ॥ मागतसेहेंवरदान ॥ षण्मासझालियाएकदिन ॥ सर्वसुखभोगावें ॥५४॥ असोबिभीषणासीचतुर्वक्र ॥ ह्मणेमागइच्छितवर ॥ तंवतोसत्वशीळपवित्र ॥ कायबोलताझालापैं ॥ ५५ ह्मणेसत्समागमसच्छास्त्रश्रवण ॥ दयाक्षमाउपरतीभजन ॥ निंदावादद्वेषगाळून ॥ विष्णुचिंतन करीनमी ५६ आशामनशातृष्णाकल्पना॥भ्रांतीभुलीइच्छावासना॥ममताअविद्यासांडोनिजाणा ॥

---

१ उपटून पडला. २ वेष्टन-पांघरूण. ३ चोराची. ४ स्थूळ–पंचभूतात्मक देह, सूक्ष्म–लिंगदेह ज्यासपांगळा ह्मणतात तो, कारण–अज्ञानदेह,

विष्णुचिंतनकरीनमी ॥५७॥कामक्रोधमदमत्सर ॥ मोहलोभअहंकार ॥ हेदूरकरूनिसाचार ॥ वि
ष्णुचिंतनकरीनमी॥५८॥धन्यधन्यबिभीषणाचीस्थिती ॥केवळवोतिलीसुखमूर्ती॥कींभक्तिरूपश्रीरा
ममूर्ती ॥ विस्तारलीआधींपुढें ॥५९॥सूर्याआधींउगवेअरुण ॥ कींज्ञानाअगोदरभजन ॥ कींभजना
आधींवैराग्यपूर्ण ॥ तैसाबिभीषणजन्मला ॥६० ॥ कींतपाअगोदरशुचित्वपूर्ण ॥ कींबोधाआधींसत्व
गुण ॥ कींसत्वाआधींअद्भुतपूर्ण ॥ पुण्यजैसेंप्रकटलें ॥६१ ॥ कींसाक्षात्काराआधींनिजध्यास ॥ कींम
ननाआधींश्रवणविशेष ॥ कींश्रवणाआधींसुरस ॥ आवडीपुढेंठसावे ॥ ६२ ॥ कींशमदमाआधींविर
क्ती ॥ आनंदाआदींउपरती ॥ कींआत्मसुखाआधींशांती ॥ पुढेंजैसीठसावे ॥ ६३ ॥ तैसाआधींजन्म
लाबिभीषण ॥ जैसेंफळाअगोदरसुमन॥ विधिसंतोषलाऐकोन॥ह्मणवंशधन्ययाचेनी॥६४॥रामउपा
सकजेसंत ॥ तयांचींलक्षणेंहींचनिश्चित ॥ अमानित्वअदंभित्व ॥ अहिंसादिसर्वगुणजेथें ॥ ६५ ॥
अंतरंनिग्रहकरून ॥ शांतिरसेंभरलेपूर्ण ॥ आत्मस्तुतिमनांतून ॥ स्वप्नींजयांनावडे ॥६६ ॥ परदोष
काढणेंहीरीती ॥ कधींनावडेजयांचेचित्तीं ॥ पराचेउत्तमगुणवानिती ॥ नविसरतीकदाही ॥ ६७ ॥
गर्वनेणतीअणुमात्र ॥ कोणासिनबोलतीनिष्ठुर ॥ आपुलीनिंदाऐकतांसाचार॥तिरस्कारनउपजेची॥

---

१ मनोजय.

॥ ६८ ॥ जैसेमेघक्षारजळप्राशिती ॥ परीपृथ्वीवरीगोडवर्षती ॥ धेनुतृणभक्षोनिदेती ॥ क्षीरअमृतासारिखें ॥ ६९ ॥ इक्षुदंडासीघालितीखत ॥ परीगोडहोयरसभरित ॥ गंगापापजाळूनदेत ॥ पुण्य तैसेसंतजाणावे ॥ ७० ॥ परिसलोहकाळिमाझांकून ॥ तत्काळकरीसुवर्ण ॥ तैसेचिमहाराजसज्जन ॥ परदोषांलपविती ॥ ७१ ॥ जैसीकुळवंतकामिनी ॥ अवयवझांकीक्षणोक्षणीं ॥ तैसेंआपुलेंसुकृतझांकोनी ॥ सज्जनजनठेविती ॥ ७२ ॥ असोसर्वलक्षणयुक्त ॥ बिभीषणपरमभक्त ॥ तयासिविष्णुनाभसत्य ॥ वरदेताजाहला ॥ ७३ ॥ विरिंचि[1]ह्मणेसाचार ॥ तुजभेटेलश्रीरघुवीर ॥ तोचिरंजीवकरीलनिर्धार ॥ शशि[2]मित्रअसतीजों ॥ ७४ ॥ रावणकुंभकर्णतेवेळे ॥ मेळवितीराक्षसदळें ॥ प्रहस्तमहोदरपातले ॥ प्रधानझालेरावणाचे ॥ ७५ ॥ विद्युज्जिव्हजंबुमाळी ॥ वज्रदंष्ट्रविरूपाक्षबळी ॥ खरदूषणत्रिशिरासकळी ॥ विद्युन्माळीमाल्यवंत ॥ ७६ ॥ मत्तमहामत्तयुद्धोन्मत्त ॥ शुकसारणदुर्धरसमस्त ॥ बलमहाबलधांवत ॥ रावणावेष्टितसर्वही ॥ ७७ ॥ सकलदळभारघेऊन ॥ लंकेवरीगेलारावण ॥ कदानाटोपेवैश्रवण[3] ॥ बहुतयुद्धकरितांपैं ॥ ७८ ॥ मगरावणेंकायकेलें ॥ पित[4]याचेंपत्रआणविलें ॥ कुबेरापाशींपाठविलें ॥ येरेंवंदिलेंमस्तकीं ॥ ७९ ॥ उकलोनिवाचीवैश्रवण ॥ आंतलिहिलेंवर्त्तमान ॥ तुझा

---

१ ब्रम्हदेव. २ चंद्र, सूर्य. ३ कुबेर. ४ विश्रव्याचें.

सापत्नबंधुरावण ॥ लंकाभुवनयासदीजे ॥८०॥ पितृआज्ञातेवेदवचन ॥ मानूनिनिघालावैश्रवण॥
सकळसंपत्तीपुष्पकींघालून ॥ विरिंचीपाशींगेलापैं ॥ ८१ ॥ मगकनकाद्रीचेपाठारीं ॥ निर्मूनियां
अलकापुरी ॥ कुबेरतेथेंतेअवसरीं ॥ विष्णुसुतेंस्थापिला ॥८२॥ मयासुरमंदोदरीआणिशक्ती ॥ देता
झालारावणाप्रती ॥ दीर्घज्वालाबळीचीनाती ॥ तीदीधलीकुंभकर्णा ॥८३॥ सरमानामेंगंधर्वकन्या
जाणा ॥ तीदीधलीबिभीषणा ॥ सकळभूपशरणरावणा ॥ लंकेसियेतीभयेंची ॥ ८४॥ रावणेंसर्वदेश
जिंकिले ॥ गाईब्राह्मणासिधरूनिबळें ॥ मुखींघालोनियांसगळे ॥ दाढेखालींरगडित ॥ ८५॥ कोठें
लपावयानाहींस्थान ॥ आकांतलेपृथ्वीचेजन ॥ मगकुबेरेंस्वर्गींहून ॥सांगोनिपाठविलेंरावणा ॥८६
कुबेराचेसेवकबोलतीवचन ॥ तुह्मीऋषिपुत्रवेदसंपन्न ॥ टाकिलींवेदांचींखंडेंकरून ॥ शास्त्रज्ञानन
सेतुह्मां ॥ ८७ ॥ आह्मींजाणतेएकसृष्टीं ॥ ऐसाअभिमानवाहतांपोटीं ॥ गोब्राह्मणदेखतांदृष्टीं ॥ मा
रितांहाअधर्म ॥ ८८ ॥ समजोनियांशास्त्रार्थ ॥ मगकर्मकरीअनुचित ॥ त्यासीनइहपरत्र[२]अर्थ ॥ भो
गीलअनर्थअनेकतो ॥ ८९ ॥ अवलक्षणीकुरूपदेख ॥ दर्पणीं[३]नपाहेआपुलेंमुख ॥ तोंवरीअभिमान
अधिक ॥ स्वरूपाचावाहतसे ॥९०॥ तैंसेदोषआचरती ॥ मगधर्मशास्त्रविलोकिती॥परीवीटनमानि

---

१ ब्रह्मदेवानें. २ परलोक. ३ आरशांत.

तीचित्तीं ॥ नवलरीतीहेवाटे ॥ ९१ ॥ ऐसेंबोलतांकुबेरदूत ॥ रावणक्रोधावलाअद्भुत ॥ व्याघ्रमुखींमुष्टिघात ॥ ताडितांजेंवीखवळेपैं ॥ ९२ ॥ पदींताडिलामहाउरंग[1] ॥ कींशुंडापिळितांमातंग[2] ॥ कींघृतें शिंपितांसवेग ॥ पावक[3]जैसाखवळेपैं ॥ ९३ ॥ तैसासक्रोधझालारावण ॥ सकलदळभारसिद्धकरून ॥ रात्रीमाजीजाऊन ॥ घालाकुबेरावरीघातला ॥ ९४ ॥ संपदाआणिपुष्पक ॥ वस्तुहरिल्यासकाळिक ॥ मगतोकुबेरतात्कालिक ॥ गेलाशरणशक्रातें[4] ॥ ९५ ॥ मगतयाकुबेराला ॥ शक्रेंकोशगृहीं[5]ठेविला ॥ असोरावणापुत्रझाला ॥ मेघनादप्रथमची ॥ ९६ ॥ एकलक्षपुत्रसंतती ॥ सवालक्षपौत्रोत्पत्ती[6] ॥ ऐशीसहस्रयुवती[7] ॥ भोगितांरावणनधाय[8] ॥ ९७ ॥ अठराक्षोणीवाजंत्री ॥ गर्जतातीअहोरात्रीं ॥ पृथ्वीचेभूपमहाद्वारीं ॥ करजोडूनीउभेसदा ॥ ९८ ॥ अस्ताजातांदिनकर ॥ कर्पूरदीपिकाआठसहस्र ॥ पाजळोनीसिभेसमोर ॥ निशाचरतिष्ठती ॥ ९९ ॥ इंद्राचियाभयेंपर्वत ॥ रावणासिशरणयेत ॥ शक्रआसुचेपक्षछेदित ॥ रक्षींत्वरितआह्मासी ॥ १०० ॥ लंकेशतयांसिअभयदेत ॥ तुह्मीगजव्हाअवघेपर्वत ॥ समस्तअचलांमानलीमात ॥ झालेउन्मत्तवारण[9] ॥ १ ॥ रावणदेवांवरीचालिला ॥ मेघनादेंइंद्रतेवेळां ॥ ऐरावतीसगटपाडिला ॥ निजबळेंरणांगणीं ॥ २ ॥ ऐसासहस्रवेळांसहस्रनेत्र ॥ जिंकीमंदोदरी

---

[1] मोठा सर्प.
[2] हत्ती.
[3] अग्नि.
[4] इंद्रातें.
[5] भांडारगृहीं.
[6] नातु.
[7] स्त्रिया
[8] न तृप्तहोई अथवा श्रम न पावे.
[9] हत्ती.

चापुत्र ॥ मगइंद्रजितनामथोर ॥ श्रीदतयानेंबांधिलें ॥३॥पाशघालोनिपाकशासन॥इंद्रजितेंआणिला
बांधोन ॥ मगविरिंचिआलाधांवोन ॥ होईप्रसन्नशक्रजिता॥४॥अपेक्षितदेऊनिवर॥सोडविलातेव्हां
पुरंदर ॥ मगरावणेंदेवसमग्र ॥ सेवेलागींठेविले ॥ ५॥ शक्रेंआणावेनित्यहार ॥छत्रधरीरोहिणीवर[1]॥
रसाधिपति[2]निरंतर॥ वाहेनीरधांवतची॥६॥गभस्ती[3]होयद्वारपाळ॥कुबेरआणिअनिळ॥यांहींसडासं
मार्जनसकळ॥ गृहामाजीकरावें ॥७॥ वस्त्रेंधूतवैश्वानर[4] ॥ पुरोहितझालाविष्णुपुत्र ॥ पांडित्यकरीअं
गिरापुत्र[5] ॥ नारदतुंबरगातीसदा ॥ ८ ॥ दाहावेळशिवपूजिला ॥ रावणदशवक्त्रें[6]पावला ॥ वीसहस्त
पैलाधला ॥ शिवहीकेलावशतेणें॥९॥ कोणेएकेसमयींरावण॥पुष्पकविमानींबैसोन॥कैलासगिरीच
ढतपूर्ण ॥ तोंनंदीरक्षणमहाद्वारीं ॥१०॥ ह्मणेनकोजाऊंलंकापती ॥ शिवउमाआहेतएकांतीं ॥ ऐसें
एकतांमयंजापती ॥ परमक्षोभपावला ॥ ११ ॥ नंदीसह्मणेतेवेळे ॥ तुजमर्कटाचेनिबोलें ॥ मीनराहें
कदाकाळें ॥ जाईनबळेंकरूनियां ॥ १२ ॥ ऐसेंबोलतांदशकंधर ॥ कोपलातेव्हांनंदिकेश्वर ॥शापश
स्त्रेंताडिलेंसत्वर ॥ दशकंठासीतेधवां ॥१३॥ ह्मणेउन्मत्ततूंमूढमती ॥ तुजनरवानररणींवधिती ॥तुवां
दशरुद्रपूजिलेनिश्चिती ॥ अकरावामारुतीप्रगटेल ॥१४॥ तोवानररूपेंकरून॥करीलतुझेंगर्वमोचन॥

---

१ चंद्र. २ वरुण. ३ सूर्य. ४ अग्नि. ५ बृहस्पति. ६ रावण.

एकतांक्रोधावलारावण ॥ ह्मणेहाउपटीनकैलासगिरी ॥ १५ ॥ उचलोनियांशिवपर्वत ॥ लंकेंत नेईनक्षणांत ॥ ह्मणोनितळींघातलाहात ॥ समूळउचलावया ॥१६॥ तेंजाणोनि[1]हिमनंगजामात ॥ निजपदेंरगडीपर्वत ॥ सहस्रवर्षेंपर्यंत ॥ आक्रंदतरावण ॥ १७ ॥ मगकरितांशिवाचेंस्तवन ॥ प्रसन्नझालात्रिनयन ॥ दशवक्रदीधलासोडून ॥ आलापरतोनिलंकेसी ॥१८॥ एकदा[2]रेवातीरींध्यानस्थ ॥ बैसताझाला[3]मयजाकांत ॥ पुढेंशिवलिंगविराजित ॥ तोंपाणीचढतमाघारें ॥ १९ ॥ सहस्रार्जुनेंनिजभुजेंकरून ॥ कोंडिलेंनर्मदेचें[4]जीवन ॥ ध्यानकरितांरावण ॥ आकंठवरीबुडाला ॥ २० ॥ परमक्रोधावलादशमौळी ॥ धांवोनिआलातयाजवळी ॥ ह्मणेकोणरेतूंयेस्थळीं ॥ रेवाजळकोंडितोसी ॥२१॥ सहस्रार्जुनेंकवघालून ॥ ग्रीवेसिधरिलादशवदन ॥ कीं[5]मृगेंद्रेंधरिला[6]वारण ॥ झालेप्राणकासाविस ॥२२॥ बहुतकाळबंदींघातला ॥ मगपौलस्तिऋषिधाविन्नला ॥ भिक्षामागोनितेवेळां ॥ सोडविलाराक्षस ॥ २३ ॥ बळीचियानगरादेख ॥ बळेंचिआलालंकानायक ॥ जैसा[7]व्याळाचेबिळीं मूषक ॥ चाराघेऊंप्रवेशला ॥२४॥ तोंबळीचियामहाद्वारीं ॥ एकपुरुषउभादंडधारी ॥ ज्याचियातेजामाझारी ॥ शशिमित्रझांकोळती ॥ २५ ॥ तोमहाराजत्रिविक्रम ॥ देखोनिबळीचेंनिजप्रेम ॥ द्वारपा

---

[1] हिमाचलाचा जामात-शंकर. [2] नर्मदातीरीं. [3] रावण. [4] उदक. [5] सिंहानें. [6] हत्ती. [7] सर्प.

ळझालापुरुषोत्तम ॥ अजअजितजगद्गुरू ॥ २६ ॥ मगतयासीह्मणेरावण ॥ बळीसआणबोलावून ॥
नाहींतरीहेनगरीउचलोन ॥ पालथीघालीनसागरीं ॥ २७ ॥ मगह्मणेवैकुंठविलासी ॥ तूंबळीचाप्र
तापनेणसी ॥ आतांचयेईलप्रत्ययासी ॥ जायवेगेंसीं आं[1]तौता ॥ २८ ॥ मगआंतप्रवेशलात्वरित ॥
तोंसभेसिबैसलाविरोचन[*]सुत ॥ तयासह्मणेलंकानाथ ॥ करावयासमरपातलोंमी ॥२९॥ जैसाशुष्क
तृणाचापुतळा ॥ धरावयाआलावडवानळा ॥ कींवृषभबळेंमाजला ॥ खोंचूंधावलासिंहासी ॥३०॥
व्याघ्रासीधरीनह्मणेबस्तें[2] ॥ अळिका[3]सुपर्णा[4]सीधरूंधांवत ॥ ऐरावतीचामोडावयादंत ॥ शलभ[5]जे
सासरसावला ॥ ३१ ॥ वृश्चिकधांवेसत्वर ॥ ताडावयाखदिरांगार ॥ खद्योत[6]ह्मणेंदिनकर ॥ आसडू
नपाडीनखालता ॥ ३२ ॥ तैसाबळीप्रतिरावण ॥ सांगेआपुलेंथोरपण ॥ कींसरस्वतीपुढेंमतिमंदें ये
ऊन ॥ वादविवादआरंभिला ॥३३॥ हांसोनिबळीह्मणेतेवेळे ॥ यावैकुंठनाथेंद्वारपाळें ॥ पूर्वीनरसिं
हरूपधरिलें ॥ प्रऱ्हादभक्तारक्षावया ॥ ३४ ॥ नरसिंहगदाघायेंकरून ॥ हिरण्यकशिपूचेंकर्णभू
षण ॥ तींकुंडलेंयेथेंपडलींउसळोन ॥ तींउचलूनघेईंतूं ॥३५॥ तींउचलूंगेलादशकंधर ॥बळेंलाविलेवी
सहीकर ॥ जैसामशकानढळेकुंजर[7] ॥ तैसेंझालेंरावणासी ॥ ३६ ॥ निस्तेजझालातेवेळीं ॥ तोंबळी

---

१ आंत. २ बोकड. ३ कीड. ४ गरुडास. ५ टोळ. ६ काजवा. ७ हत्ती.* बळी.

चीराणीविंध्यावळी ॥ सारिपाटखेळतांप्रीतिमेळीं ॥ फांसाहातींचाउसळला ॥ ३७॥ तोंबळीह्मणेरा
वणासीं ॥ फांसाआणींवेगेंसीं ॥ परीतोहीनउचलेतयासी ॥ राक्षसासींखेदवाटे ॥ ३८ ॥ गदगदां
हांसतीदोघेंजणें ॥ बंदीघातलेह्मणतीदेवयाणें ॥ येथेंआलायुद्धाकारणें ॥ तोंपाशयासींनुचलेची ॥
३९ ॥ झालापरमअपमान ॥ माघाराचालिलादशवदन ॥ तोंमार्गींबळीचेसेवकजन ॥ त्याणींरावण
नागविला ॥ ४० ॥ घेतलींवस्त्रेंशस्त्रेंहिरून ॥ मुखासीतेलमसीलावून ॥ वीसहस्तबांधोन ॥ नगरामा
जींहिंडविती ॥ ४१॥ एकआंगावरीधूळीटाकिती ॥ एकदाढीधरूनओढिती ॥ एकबळेंचिबैसविती
॥ एकउठवितीसवेंची ॥४२॥ एककरितीशेणमार ॥ काकुळतीयेतदशकंधर ॥ पळोंपाहेजंवबाहेर ॥
तंवद्वारपाळजाऊंनेदी ॥४३॥ क्षुद्रद्वारमोरियेमधून ॥ मस्तकघालीजंवरावण ॥तंवसर्वींठाईंवामन॥
दंडावारीमारित ॥ ४४ ॥ बळीचेअश्वशाळेंतरावण ॥ क्षुधाक्रांतहिंडेनग्न ॥ चणेखातसेवेंचून ॥ मा
गेकोरान्नघरोघरीं ॥ ४५ ॥ पोटासाठींवाघ्याहोऊन ॥ ह्मणेमीमल्हारीचाश्वान ॥कोठंबेंचौंडकेंकांखे
घेऊन ॥ नाचोनिधान्यमेळवी ॥ ४६॥ तोंदासीनींधरिलाकौतुकें ॥ उदकआणितांघातलाकांखे ॥
तयांकाकुळतीयेतदशमुखें ॥ मगसोडितीसत्वर ॥ ४७॥ मगविश्रवाधांवोन ॥ बळीसभेटलायेऊन ॥
बंदीसघातलारावण ॥ तोभिक्षेसमजदेईंजे ॥४८॥ बळीबोलेआणवाहून॥ येथेंकोणासनाहींबंधन ॥

ग्रामांतअसेलरावण ॥ तरींशोधूननेईजे ॥४९॥ तोंबळीचेअश्वशाळेंतदेखिला ॥ पितयासिदेखोनिर
डूंलागला ॥ मगऋषीनेंवामनस्तविला ॥ सोडवूनिनेलारावण ॥१५०॥ परमलज्जितअधोवदन ॥ लं
केसिआलापरतोन ॥ मागुतीपराक्रमधरून ॥ ह्मणेमीजिंकीनवाळीतें ॥५१॥ तोंसमुद्रतीरींशक्रसुत ॥
॥ बैसलाअसेध्यानस्थ ॥ त्यासीधरावयालंकानाथ ॥ पुष्पकांतूनउतरला ॥ ५२ ॥ जैसापंचाननापु
ढें ॥ मार्जारदावीआपुलेपवाडे ॥ कींपंडितापुढेंमूढें ॥ वाग्वादआरंभिला ॥५३॥ कींरा[2]सभेंब्रीदबांधो
न ॥ नारदापुढेंमांडिलेंगायन ॥ महाव्याघ्रावरीटवकारोन ॥ जंबुकजैसापातला ॥५४ ॥ तैसावाळी
पुढेंउभारावण ॥ सावधहोतां[1]शक्रनंदन ॥ दशग्रीवातेंग्रीवेसिधरून ॥ [3]कक्षेमाजीदाटला ॥ ५५॥ चतुः
समुद्रींकरूनिस्नान ॥ किष्किंधेसीआलापरतोन ॥ अंगदाच्यापाळण्यावरीनेऊन ॥ उफराटारावण
बांधिला ॥ ५६ ॥ क्षणक्षणाधरूनिदाढी ॥ अंगदबाळभावेंउपडी ॥ मगविश्रवाधांवेतांतडी ॥ भिक्षा
मागेवाळीतें ॥५७॥ मगमुखासीकाळेंलावूनी ॥ वाळीनेंदीधलाभिरकावूनी ॥ लंकेसिपडलायेऊनी
॥ खेदमनींबहुतकरी ॥ ५८ ॥ एकदांरावणपुसेविरिंचीतें ॥ आमुचामृत्युकोणाचेहातें ॥ तेंसत्यसांगा
वेंआम्हातें ॥ स्नेहचित्तेंकरूनियां ॥५९॥ विधिह्मणेअज[4]पाळसुत ॥ त्याचेंनामविख्यातदशरथ ॥ त्या

---

[1] वाळी. [2] गर्दभानें. [3] कांखेंत. [4] अजराजाचापुत्र.

सपुत्रहोईलरघुनाथ ॥ तुझाअंतत्याहातें ॥ ६० ॥ रावणेंकेलामगपण ॥ तरीमीदशरथासीवधीन ॥ तोंअजपाळपुत्राचें[1]लग्न॥ मांडिलेंअसेगजरेंसीं ॥ ६१ ॥ नारदसांगेअजपाळा ॥ जतनकरींदशरथकौसल्या ॥ लग्नसोहाळ्यामाजीरावणघाला ॥ अकस्मातघालील ॥६२॥ ऐसेंसांगतांकमळोद्भवसुत[2]॥ मगजाहाजघालूनिसमुद्रांत ॥ लग्नआरंभिलेंतेथ ॥ महागजरेंकरूनियां ॥ ६३ ॥ सागरामाजीहोतें लग्न ॥ रावणेंहीगोष्टऐकून ॥ तंवतोअष्टवर्गाचादिन ॥ घातलाघालारात्रींत ॥ ६४ ॥ जैसेअंतरिक्ष[3]पक्षीयेती ॥ तैसेराक्षसउड्याघेती ॥ जाहाजफोडूनचूर्णकरिती ॥ गदापर्वतघातेंची ॥ ६५ ॥ वऱ्हाडसवेंबुडविलें ॥ रावणेंकौसल्येसीघेतलें ॥ जीचेंस्वरूपनजायवर्णिलें ॥ तीसघातलेंपेटींत ॥ ६६ ॥ पेटी लंकेसीनेतांउचलून ॥ रावणेंबोलाविलाएकमीनें[4] ॥ तोबाहेरआलासागरांतून॥त्यासीरावणआज्ञापी ॥ ६७ ॥ हीपेटीकरावीजतन ॥ कोणासनद्यावीमजवांचून ॥ लंकेंतप्रवेशलारावण ॥ तीवस्तुजतनमत्स्यकरी ॥ ६८ ॥ समुद्राचेगहनबेटीं ॥ जेथेंनपडेकोणाचीदृष्टी ॥ तेथेंमत्स्यठेऊनिपेटी ॥ गेलाआपणस्वकार्यां ॥ ६९ ॥ कैंचासोहाळाकैंचेंलग्न ॥ लोकसमग्रगेलेबुडोन ॥ तरीदशरथसमुद्रांतून ॥ उफाळलाअवचितां ॥ १७० ॥ त्याचेपोटींयेणारश्रीराम ॥ दुर्गमतेंचिहोयसुगम[5] ॥ विषतेंअमृतहोयउ

---

[1] दशरथाचें. [2] नारद. [3] अकाशीं. [4] मासा. [5] सुलभ.

त्तम ॥ अपायतोचिउपाय ॥ ७१॥ देवजरीहोयदयाळ ॥ तरीअंतरिक्षचढेपांगुळ॥ आंगणींच्यालता[1]
सकळ ॥ कल्पवृक्षत्याहोती ॥ ७२ ॥ दशरथपाहेसमुद्रांत ॥ तोंभंगलेंजाहाजअकस्मात ॥ वाहा
तवाहातआलेंतेथ॥त्यावरीदशरथबैसला ॥ ७३ ॥ वायुवेगेंजाहाजगेलें ॥ त्याचबेटासीयेऊनिलाग
लें ॥ दशरथेंपेटीतेवेळे ॥ सहजलीलेंउघडिली ॥ ७४ ॥ तोंआंतकौसल्यानिधान ॥ पाहतांवेधला
अज[2]नंदन ॥ तोंनारदअकस्मातयेऊन ॥ उभाठाकेपैंतेथें ॥ ७५ ॥ जयासीभूतभविष्यसर्वज्ञान ॥ ते
णेंमुहूर्तवेळापाहून ॥ तत्काळदोघांसीलाविलेंलग्न ॥ विधियुक्तविधिसुतें ७६ ॥ वोहारांसीआशीर्वा
ददेत ॥ कींवैकुंठवासीरमाकांत॥तुमचेपोटींअवतरेलसत्य ॥ भयभीतहोऊंनका! ॥ ७७ ॥ दोघेंपेटीं
तबैसवून ॥ वेगेंगेलाब्रह्मनंदन ॥ तोलंकेंतदशवदन ॥ कमलासना[3]प्रतिसांगे ॥ ७८ ॥ तुवांजेंभवि
ष्यकथिलें ॥ तेंअवघेंचिअसत्यझालें ॥ जाहाजफोडूनलोकबुडविले॥हिरोनिआणिलेंकौसल्येसी ॥
७९ ॥ मगबोलेचतुरानन ॥ मघांचिदोघांसींलाविलेंलग्न ॥ कदांनटळेब्रह्मवचन ॥ कल्पांतींहीदश
वक्त्रा ॥ १८० ॥ येरूह्मणेजरीझालेंअसेललग्न ॥ तरीमीतुजइच्छितदेईन ॥ मगपेटीआणविलीम
त्स्यापासून॥सभेमध्येंरावणें ॥८१॥ तियेमाजीनोवरीअसेतत्वतां ॥ ब्रह्मयासिह्मणेहेउघडींआतां ॥

---

[1] वेली. [2] दशरथ. [3] ब्रह्मादेवाप्रत.

तोपेटीउघडोनिपाहतां ॥ वो[1]हरेंउभयतांदेखिलीं ॥ ८२ ॥ परमआश्चर्यकरीरावण ॥ ह्मणेखरेंझालेंब्रह्मवचन ॥ तरीमीयादोघांसीवधीन ॥ शस्त्रघेऊनिसरसावला ॥ ८३ ॥ कौसल्यातेव्हांभयभीत ॥ पतीचेंवदनविलोकित ॥ परीनिर्भयवीरदशरथ ॥ नभीह्मणेकौसल्येतें ॥ ८४ ॥ मीसूर्यवंशीमहावीर ॥ हेंमशकें[2]कायदशकंधर ॥ याचींदाहीशिरेंसमग्र ॥ खंडीनआतांयेथेंची ॥ ८५ ॥ मगरावणाचाहात ॥ धरिताझालाविं[3]ष्णुसुत ॥ ह्मणेमजदेईंइच्छित ॥ मागह्मणतदशवदन ॥ ८६ ॥ हींदोघेवधुवरेंआतां ॥ मजदेयींलंकानाथा ॥ मंदोदरीह्मणेतत्वता ॥ वचनअसत्यनकरावें ॥ ८७ ॥ गेलातरीजावाप्राण ॥ परीअसत्यनकरावेंवचन ॥ यांसिवधितांयेथेंविघ्न ॥ उठेलदारुणआतांची ॥ ८८ ॥ बुद्धीचाप्रवर्तकभगवंत ॥ ब्रह्मयासीह्मणेनेईंत्वरित ॥ येरेंपेटीउचलोनिअकस्मात ॥ अयोध्येसीआणिलीं ॥ ८९ ॥ अयोध्येंतजाहलाजयजयकार ॥ वेगेंपातलाशचीं[4]वर ॥ दशरथावरीधरीछत्र ॥ कर्तव्यविचित्रहरीचें ॥ १९० ॥ दशरथराज्यींस्थापून ॥ विधिआणिसहस्त्रं[4]नयन ॥ वेगेंपावलेस्वस्थान ॥ आनंदेंमनींउचंबळले ॥ ९१ ॥ पुष्पकींबैसोनिजातांदशकंधर ॥ एकदेवस्त्रीदेखिलीसुंदर ॥ तिचाबळेंचिधरिलाकं[5]र ॥ तिसीअविचारकरूंइच्छी ॥ ९२ ॥ तंवतेआक्रंदतानितांबिनी ॥ रावणेंसोडिलीतेक्षणीं ॥

---

१ वधुवरें. २ माशी. ३ ब्रह्मदेव. ४ इंद्र. ५ हात. ६ स्त्री.

तीब्रह्मदेवापासींजाउनी ॥ गार्‍हाणेंसर्वसांगत ॥ ९३ ॥ रावणासशापीसत्यलोकवासी ॥ परस्त्रीवर
बलात्कारकरिसी ॥ तरीशतखंडेंनिश्चयेंसीं ॥ तुझेतनुचींहोतील ॥ ९४ ॥ जैसासिंहआडांतपडला ॥
कींमहाव्याघ्रसांखळांतगोंविला ॥ तैसारावणबांधला ॥ शापपाशेंकरूनी ॥ ९५ ॥ रावणपापकरीदा
रुण ॥ गांजिलेगाईआणिब्राह्मण ॥ पृथ्वीआक्रंदलीपूर्ण ॥ गेलीशरणब्रह्मयातें ॥ ९६ ॥ गाईचेरूपेंध
रित्री ॥ आक्रंदतब्रह्मयाचेद्वारीं ॥ प्रजाऋषिगणतेअवसरीं ॥ शरणआलेब्रह्मया ॥ ९७ ॥ विधिबाहेर
आलातेक्षणीं ॥ तोंसमस्तसांगतीगार्‍हाणीं ॥ रावणेंयज्ञटाकिलेमोडोनी ॥ सत्कर्मअवनींचालेना ॥
९८ ॥ एकह्मणेमाझियामखा[1] ॥ विघ्नकरित्येताटिका ॥ एकह्मणेसुबाहुमारीचदेखा ॥ क्रतु[2]माझाविध्वंसि
ती ॥ ९९ ॥ एकसांगतीऋषीश्वर ॥ आमुचींकुटुंबेंसमग्र ॥ कुंभकर्णेंग्रासिलींथोर ॥ अनर्थमांडलावि
धातया ॥ २०० ॥ त्रिदश[3]आणिपुरंदर[4] ॥ ह्मणतीबंदीपडलेसमग्र ॥ कोणासीनाटोपेदशकंधर ॥ का
यविचारकरावा ॥ १ ॥ मगदेवप्रजाऋषिगण ॥ मुख्यपरमेष्ठी[5]विष्णुनंदन ॥ क्षीरसागरासीयेऊन ॥
अपारस्तवनमांडिलें ॥ २ ॥ शेषशयननारायण ॥ कोटिसूर्यांचीप्रभापूर्ण ॥ साठसहस्रयोजन ॥ शेष
तल्पकशुभ्रतो ॥ ३ ॥ लक्षार्धयोजनेंप्रमाण ॥ वरीपहुडलाभगवान ॥ तोसच्चिदानंदरमारमण ॥ अ

---

१ यज्ञास. २ यज्ञ ३ देव. ४ इंद्र. ५ ब्रह्मदेव.

लंकारमंडित ॥ ४ ॥ जेअनंतशक्तीचीस्वामिणी ॥ तेकमळा[1]विलसतचरणीं ॥ जिच्याइच्छामात्रेंकरूनी ॥ ब्रह्मांडहेंविस्तारलें ॥ ५ ॥ एकलक्षयोजनेंदैदीप्य ॥ विराजमानमध्यमंडप ॥ तेथींचेंतेजअमूप ॥ मार्तंडशशीलोपती ॥ ६ ॥ गरुडपाचूचेंजोतेंस्वयंभ ॥ वरीहिऱ्यांचेविशाळस्तंभ ॥ माणिकांचींउथाळींसुप्रभ ॥ खालींतोळंबहिरियांचे ॥ ७ ॥ सुवर्णाचींतुळवटेंप्रचंडें ॥ आरक्तरत्नांचेपसरिलेदांडे ॥ वरीकिलच्याझळकतीनिवाडें ॥ पाचूचियासाजिऱ्या ॥ ८ ॥ असोऐलतीरींदेवसकळी ॥ उभेठाकलेबद्धांजुळी ॥ ह्मणतीपूर्णब्रह्मवनमाळी ॥ भक्तपाळकासर्वेशा ॥९॥ जयजयअनंतब्रह्मांडनायका ॥ वेदवंद्यावेदपाळका ॥ विश्वंभराविश्वरक्षका ॥ विश्वोद्धाराजगद्गुरू ॥२१०॥ पुराणपुरुषापरात्परा ॥ पंकजलोचनापयोऽब्धि[2]विहारा ॥ परमात्मयापरमउदारा ॥ भुवनसुंदराभवहृदया ॥ ११ ॥ कर्ममोचकाकरुणाकरा ॥ कैवल्य[3]दायकाकमलावरा ॥ कर्मातीताकैटभसंहारा ॥ कनक[4]वसनाकरुणाऽब्धी ॥ १२ ॥ जयजयसकळदेवपाळका ॥ जयजयसकळचित्तचाळका ॥ निर्विकारानिरुपाधिका ॥ निर्गुणानिश्चळानिःसंगा ॥१३॥ केशवाहरीमुरमर्दना ॥ रमावल्लभामधुसूदना ॥ सकळदुरितकाननदहना ॥ तमनाशनाप्रतापसूर्या ॥ १४ ॥ प्रळयसमुद्रींतूंजनार्दन ॥ विशाळमीनरूपधरून ॥ महादैत्यविदा

---

१ लक्ष्मी. २ क्षीरसमुद्रांत विहार करणाऱ्या ३ मोक्षदायका. ४ पीतांबरनेसणाऱ्या.

रून ॥ वेदोद्धारतुवांकेला ॥ २१५ ॥ परमविशाळमंदराचळ ॥ भेदीतचाललापाताळ ॥ तूंकूर्मरूप
धरूनतत्काळ ॥ पृष्ठीखालतीदीधली ॥१६॥ हिरण्याक्षदैत्यसबळ ॥ कांखेसिघेऊनभूमंडळ ॥ वराह
वेषेंतूंतमाळनीळ ॥ दानवसकळमर्दिले ॥१७॥ दानवबाळकप्रल्हाद ॥ त्यासतुझाअखंडछंद ॥ मग
करूनिस्तंभभेद ॥ प्रकटलासीनरहरी ॥ २१८ ॥ इंद्राचेकैवारेंबळी ॥ तोतुवांघातलापाताळीं ॥
त्याचेद्वारींतूंवनमाळी ॥ द्वारपाळअद्यापी ॥ २१९ ॥ नसतांसेनारथसेवक ॥ [2]फरशधरभृगुकुळटिळ
क ॥ तीन[3]सप्तकें[4]उर्वीनिःशंक ॥ निक्षत्रीकेलीहरीत्वां ॥२२०॥ आतांरावणकुंभकर्णअसुर ॥ इहींत्रि
भुवनपीडिलेंसमग्र ॥ भक्तकैवारीतूंसर्वेश्वर ॥ रक्षींसत्वरदासांतें ॥ २१ ॥ तोंक्षीरसागरींहूनिअद्भु
त ॥ ध्वनिउमटलीअकस्मात ॥ रविकुळींराजादशरथ ॥ अवतारतेथेंघेतोंमी ॥ २२ ॥ शेषहोईलल
क्ष्मण ॥ भरतहोईल[5]पांचजन्य ॥ [6]सुदर्शनतोचिशत्रुघ्न ॥ अवतारपूर्णहेमाझे ॥२३॥ जनकराजामिथि
लापुरीं ॥ [7]कमळाजाईलत्याचेउदरीं ॥ तुह्मीदेवसर्वएकसरीं ॥ वानररूपेंअवतरा ॥२४॥ शिवतोहो
ईलहनुमंत ॥ ब्रह्मातो[*]ऋक्षजांबुवंत ॥ धन्वंतरीतोसुषेणसत्य ॥ [8]गीष्पतितोअंगदजाणिजे ॥२५॥ सु
ग्रीवतोजाणिजे[9]मित्र ॥ नळतो[10]अनळसाचार ॥ नीळतो[11]अनिळअवतार ॥ यमतोचित्रऋषभपैं ॥ २६ ॥

---

१ नृसिंह. २ परशुराम. ३ एकवीसवेळ. ४ पृथ्वी. ५ शंख. ६ चक्र. ७ लक्ष्मी. ८ बृहस्पति. ९ सूर्य. १० अग्नि. ११ वायु. *आस्वल.

ऐसीआज्ञाहोतांसमस्त ॥ देवजयजयकारेंगजत ॥ आनंदनमायेअंबरांत ॥ गेलेत्वरितस्वस्थाना ॥ २७ ॥ अदितिआणिकश्यप ॥ तेचिकौसल्याआणिदशरथभूप ॥ तेथेंअवतरेलस्वस्वरूप ॥ आत्मारामरघुवीर ॥२८॥ श्रीरामकथाअतिरसाळ ॥ हेंचिमानससरोवरनिर्मळ ॥ तुह्मीचतुरश्रोतेमराळ ॥ बैसासकळएकपंक्ती ॥ २९ ॥ श्रीरामकथाकरितांश्रवण ॥ होयपापाचेंसर्वखंडण ॥ चिंतिलेमनोरथहोतीपूर्ण ॥ भक्तीकरूनवाचितां ॥२३०॥ श्रोतयांसीपडतांविघ्न ॥ श्रीरामनिवारीतस्वयेंआपण ॥ सर्वकाळरामचरणींलीन ॥ असतांभवमोचनघडेल ॥ ३१ ॥ ब्रह्मानंदाआत्मयारामा ॥ भक्तकामकल्पद्रुमा ॥ श्रीधरवरदापूर्णब्रह्मा ॥ अक्षयअनामाअभंगा ॥ ३२ ॥ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर॥संमतवाल्मीकिनाटकाधार॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ द्वितीयोध्यायगोडहा ॥२३३॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥ २ ॥ ॥ ओव्या ॥ २३३ ॥

---

१ हस

॥ इति श्रीरामविजयद्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ३

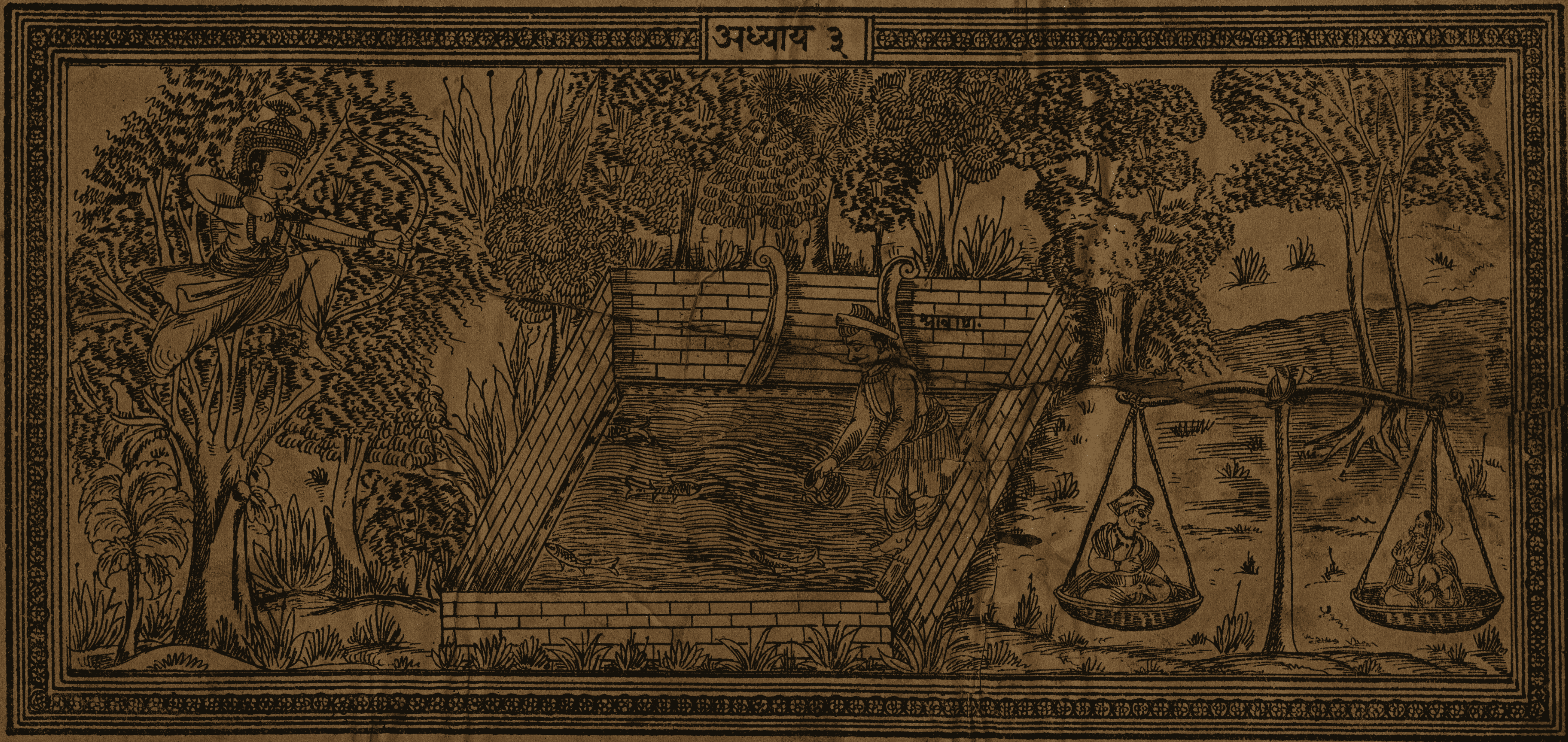

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॥ तुह्मीसंतश्रोतेभाविक ॥ कविमुद्रारत्नपरीक्षक ॥ श्रोतादेखोनिर्मृगांक[1] ॥ वक्तासोमकांत[2]पाझरे ॥ १ ॥ तुह्मीबोधसमुद्रींचींमुक्तेंपवित्रें ॥ कींचैतन्यनभींचींदिव्यनक्षत्रें ॥ कींवैराग्यवनींचींसुमनेंविचित्रें ॥ संतरूपेंविकासलीं ॥ २ ॥ कींनिश्चलरामकथामृतपात्रें ॥ ज्ञानभरितपिकलींक्षेत्रें ॥ कींभजनपंथींचींसरोवरें ॥ संतरूपेंभरलींहो ॥ ३ ॥ कींभवजलदजालप्रभंजन[3] ॥ अज्ञानतिमिरछेदकचंडकिरण ॥ जोकामदगजविदारकपंचानन ॥ मत्सरकाननदहनजो ॥ ४ ॥ कींरामविजयग्रंथवैरागर[4] ॥ साहित्यरत्नेंनिघतीअपार ॥ हींतुह्मींअंगिकारावींवारंवार ॥ कासयासीप्रार्थावें ॥ ५ ॥ कमलकोशींचामकरंदबरा ॥ हेंनलगेसांगावेंभ्रमरा ॥ राजहंसासीघेमुक्तचारा ॥ ऐसेंकिमर्थप्रार्थावें ॥ ६ ॥ शीतलहोईंचंद्रमंडला ॥ कासयासांगावेंवेळोवेळां ॥ मित्रासीप्रकाशआगळा ॥ पाडींकासयाह्मणावें ॥ ७ ॥ संतांसीकराक्षमाशांती ॥ ऐसेंवदतोचिमंदमती ॥ प्रेमलासीकरींभक्ती ॥ सांगावेंनलगेचिहें ॥ ८ ॥ तैसेंपंडिततुह्मीज्ञानघन ॥ करारामकथासुरसश्रवण ॥ हेंवारंवारह्मणतांदूषण ॥ वक्तयासीझगटेल ॥ ९ ॥ असोपूर्वाध्यायींकथानिश्चिती ॥ सांगीतलीरावणाचीउत्पत्ती ॥ कौसल्यादशरथअयोध्येप्रती ॥ नेऊनिविधीनेंस्थापिलीं ॥ १० ॥ सूर्यवंशभूषणअ

---

[1] श्रोतारूपीचंद्रासपाहून. [2] वक्तारूपीचंद्रकांतमणी [3] संसाररूपीमेघजळाचानाशक वायु. [4] खाण.

स्तुत ॥ अयोध्येप्रतिराजादशरथ ॥ ज्याचीपट्टराणीविख्यात ॥ बहुकुशलकौसल्या ॥ ११ ॥ सुमित्रा
कैकेयीस्वरूपवंत ॥ दोघींसवरीरावदशरथ ॥ आणीकसातशेंपणींत ॥ भोगांगनासुंदरा ॥ १२ ॥
ज्ञानकळाकौसल्यासती ॥ सुमित्राकेवळसद्भक्ती ॥ कैकेयीतेप्रकटप्रकृती ॥ रजतमयुक्तसर्वदा॥१३॥
केवळविवेकमूर्तिमंत ॥ तोचिअज[1]पाळसुतदशरथ ॥ जोपरमयोद्धारणपंडित ॥ धनुर्विद्यासर्वजाणे ॥
॥ १४ ॥ अंधारामाजीशब्दउठतां ॥ तेथेंचिबाणमारीअवचिता ॥ धन्यतयाचीहस्तकुशलता॥ वीरद
शरथाऐसानसे ॥ १५ ॥ परीपोटींनसेपुत्रसंतान ॥ तेणेंराजेंद्रअसेउद्विग्न ॥ पुत्रावीणशून्यसदन ॥ बो
लतीशास्त्रज्ञपंडित ॥ १६ ॥ शरीरजैसेंप्राणावीण॥ तारुण्यावीणपंच[2]बाण ॥ दयेवीण॰व्यर्थज्ञान ॥ शां
तीवांचूनवैराग्य ॥१७॥ संपत्तिजैसीधर्मेंवीण ॥ पंडितावांचूनसभासदन ॥ स्मरणावीण॰व्यर्थज्ञा
न ॥ दीपावीणमंदिरजेंवी ॥ १८ ॥ वेदांतज्ञानावांचून ॥कोरडी॰व्युत्पत्ति॰व्यर्थज्ञान ॥ कींसत्पात्रा
वांचूनदान ॥ स्नेहेंवीणबंधुजैसा ॥ १९ ॥ कींजलेंवीणवापि[3]का ॥ कींनृपावीणपरिवारदेखा ॥ कीं
नासिकेवीणमुखा ॥ शोभाजैसीनयेची ॥ २० ॥ कींफलेंवीणतरुवर ॥ कींनामस्मरणावांचूनमंदिर॥
तैसापुत्रावीणवंशपवित्र ॥ सर्वथापावनन॰व्हेची ॥ २१ ॥ असोराजादशरथ ॥ संततीलागींचिंताक्रां

---

१ अजराजाचापुत्र २ मदन ३ तळीं.

त ॥ सदाविपिनें[1]गहनेंहिंडत ॥ मृगयामिषेंकरूनी ॥ २२ ॥ नावडेछत्रसिंहासन ॥ नावडेचातुर्यकलागायन ॥ बहुतकेलेप्रयत्न॥ परीसंताननव्हेची ॥ २३ ॥ तोंदशरथेंस्वप्नदेखिलें ॥ दोघेपुरुषआपणवधिले ॥ आणिएकेस्त्रियेसीमारिलें ॥ अपराधेंवीणसर्वथा ॥ २४ ॥ गजबजोनिउठिलात्वरित ॥ कोणासीनबोलेमूकवत ॥ वसिष्ठगृहाजाऊनत्वरित ॥ नमूनिस्वप्नसांगतसे ॥२५॥ गुरुबोलेहेंदुष्टस्वप्न॥ तीनश्वापदेंयेईवधोन ॥ मगयाचीशांतिकरून ॥ दोषनिवारणकरावें ॥ २६ ॥गुरुआज्ञेनेंतोदिवसीं ॥ राजेंद्रनिघालामृगयेसी ॥ वांसरमणि[2]गेलाअस्तासी ॥ परीश्वापदनसांपडे ॥ २७॥ पडलाअत्यंतअंधकार ॥ एकलाहिंडेनृपवर ॥ धनुष्यासीलाऊनशर ॥ शोधीकांतारतेधवां ॥२८ ॥ तोएकासरोवराचेतीरीं ॥ राजागुप्तबैसेवृक्षावरी ॥ कांनाडी[3]ओढोनितेअवसरीं ॥ कर्णींऐकेसांचोल[4] ॥ २९ ॥ तोंतेमार्गींश्रावण ॥ आलामायबापेंघेऊन ॥ दिवसाबहुतविघ्नेंआणिउष्ण ॥ ह्मणोनिरात्रींगमनकरी ॥३०॥ दोघेंवृद्धेंखांद्याघेउनी ॥ श्रावणहिंडेमेदिनी ॥ तोत्यासरोवराचेतीरींयेउनी ॥ उभाराहिलानांवेक ॥ ॥ ३१ ॥ तोंतींवृद्धेंह्मणतीश्रावणा ॥ आह्माकरवींउदकपाना ॥ ऐकतांऐसियावचना ॥ कावडखालींठेविली ॥ ३२ ॥ हातींकमंडलूघेऊन ॥ जीवनींप्रवेशलाश्रावण ॥ दशरथेंसांचोलऐकोन ॥ निर्वाण

---

१ अरण्यें २ सूर्य ३ कानापर्यंतधनुष्याचीदोरी ४ अस्पष्टशब्द. ५ क्षणभर

बाणसोडिला ॥ ३३ ॥ सपक्षबाणहृदयींभेदला ॥ हातींचाकमंडलूखालींपडला ॥ देहभूमीवरींटा
किला ॥ प्राणचाललाश्रावणाचा ॥३४ ॥ ह्मणेकोणेसभाग्याचाबाण ॥ करीतआलानामस्मरण ॥
हृदयनिवालेंसंपूर्ण ॥ केलेंपावनमजलागीं ॥३५॥ ऐकोनिमनुष्याचेंवचन ॥ नृपवरजवळीआलाधां
वोन ॥ तंवतोपडलाअसेश्रावण ॥ रामस्तवनकरीतची ॥ ३६ ॥ मगह्मणेहाकर्मीपापकारी ॥ पड
लीहत्यामजवरी ॥ श्रावणह्मणेरायानकरीं ॥ खेदकांहींसर्वथा ॥३७॥ माझींमायबापेंवृद्धेंदीन ॥ त
यांसीकरवींउदकपान ॥ मगमीसोडीनप्राण ॥ सत्यजाणराजेंद्रा ॥ ३८ ॥ दोघेंवृद्धेंअत्यंतपाहीं ॥
त्यांचेसेवेसीकोणीनाहीं ॥ दशरथगहिंवरलाहृदयीं ॥ शोकावर्तींपडियेला ॥३९॥ श्रावणह्मणेदश
रथा ॥ उदकदोघांपाजूनितत्वता ॥ मगहेसांगावीवार्ता ॥ नाहींतरीप्राणत्यागितील ॥४०॥ उदक
नेतांअयोध्याराणा ॥ वृद्धेंह्मणतीबारेश्रावणा ॥ तंवतोनबोलेचिवचना ॥ कांहींकेल्यासर्वथा ॥४१॥
कांरेश्रावणानबोलसी ॥ उदकमागीतलेंएवढेनिशी ॥ बारेह्मणोनिकोपलासी ॥ शिणलासीपा
डसा ॥४२॥ उदयाचळींमावळेमित्र ॥ शेषसांडीलभूमिभार ॥ तीव्रतपेलरोहिणीवर ॥ तरीक्रोधअ
णुमात्रनयेतूतें ॥४३॥ जैसेंगंगेचेंनिर्मळजीवन ॥ तैसेंश्रावणातुझेंमन॥ तान्हयाकांरेनबोलसीवचन ॥

राजाऐकोनिगहिंवरे ॥४४॥ मगअजंराजपुत्रबोलिला ॥ म्यांअवचितश्रावणवधिला ॥ तंवत्यांणींधरणीवरदेहटाकिला ॥ प्राणझालेकासावीस ॥४५॥ आठवोनिश्रावणाचेगुण ॥ दोघेंआक्रंदतीदीनवदन ॥ ऐसापुत्रहेंत्रिभुवन ॥ शोधितांहीनसांपडे ॥ ४६ ॥ आहारेपुत्राश्रावणा ॥ गंभीरगुणनिधाना ॥ आमुचेप्राणकारितीप्रयाणा ॥ श्रावणावदनदावींकां ॥४७॥ याब्रह्मांडमंडपांत ॥ श्रावणाऐसानाहींसुत ॥ जैशींलक्ष्मीआणिवैकुंठनाथ ॥ तैसींभावीतमातापिता ॥४८॥ जोनकरीमातृपितृभजन ॥ जळोत्याचेंब्रह्मज्ञान ॥ तोषट्शास्त्रेंआलाजरीपढोन ॥ त्याचेंदर्शननव्हावें ॥ ४९ ॥ त्याचेंजपतपअनुष्ठान ॥ दानअध्ययनश्रवणमनन ॥ कळाचातुर्यव्यर्थज्ञान ॥ जैसेंभाषणमद्यपियाचें ॥ ५० ॥ तेणेंअभ्यासिल्याचौसष्टीकला ॥ त्याअवघ्याचिझाल्याविकला ॥ जयासीमातापित्यांचाकंटाळा ॥ त्याचांडाळानाशिवावें ॥५१॥ मातापितागुरुदेवजाण ॥ चारीदैवतेंसमसमान ॥ तोचिपरमज्ञाताजाण ॥ नमोडीवचनश्रेष्ठांचें ॥ ५२ ॥ ह्मणोनिपुत्रएकश्रावण ॥ आठवोनितयाचेगुण ॥ दोघेंपडलींमूर्च्छायेऊन ॥ जावयाप्राणएकवटले ॥५३॥ मगतींउभयतांशापदेतीनृपनाथा ॥ ह्मणतीतुझाहीपुत्रपुत्रकरितां ॥ प्राणजाईलरेदशरथा ॥ आमुच्याऐसातत्काळ ॥ ५४ ॥ मगत्यांणींसोडिलाप्राण ॥

---

१ दशरथराजा.

रायेंकेलेंतिघांचेंदहन ॥ उत्तरकार्यसंपादून ॥ अयोध्येसीपातला ॥ ५५ ॥ मनींहर्षमानीनृपवर ॥
मजशापजाहलातोकेवळवर ॥ यांचेशापेंतरींपुत्र ॥ होकांसत्वरमजलागीं ॥ ५६ ॥ अयोध्येसीयेऊ
निदशरथ ॥ वसिष्ठासीसांगेवृत्तांत ॥ पुढेंद्वादशवर्षेंपर्यंत ॥ दुष्काळपडलापृथ्वीवरी ॥ ५७॥ कदा
पीनवर्षेंबलाहक ॥ अत्यंततीव्रतपेअर्क ॥ धान्यतृणजीवनसकळिक ॥ नाहीनिःशंकपृथ्वीवरी॥५८॥
गाईब्राह्मणपीडलेबहुत ॥ दैत्यगुरुकापट्यवंत ॥ तेणेंजलदआकर्षिलेसमस्त ॥ वृष्टीएकाक्ष[*]होऊंनदी
॥ ५९ ॥ वृष्टिझालियावरीपूर्ण ॥ सुखीहोतीलगोब्राह्मण ॥ तेकरितीलमहायज्ञ ॥ तेणेंबळपूर्णसुरव
रां ॥ ६० ॥ वृषपर्वादैत्येंद्रथोर ॥ त्यासिसाह्यझालाशुक्र ॥ निर्जरभारांसहितशक्र ॥ युद्धकरीतत
यासी ॥ ६१ ॥ बहुतदिवसझालासंग्राम ॥ परीशुक्रकपटियापरिपूर्णपरम ॥ मेघवर्षोंने
दीअधम ॥ सुत्रामा[2]चिंताक्रांतबहुत ॥६२॥ वज्रधरासी[3]ह्मणेब्रह्मसुत ॥ अयोध्येचाराजादशरथ ॥ तो
प्रतापार्करणपंडित ॥ जिंकीलदैत्यक्षणमात्रें ॥ ६३ ॥ मगमातली[4]आणिविजयरथा ॥ मूळपाठविलें
दशरथा ॥ मातलीसांगेसमूळवार्ता ॥ अनावृष्टीकारणेंजे ॥ ६४ ॥ ऐकूनिदैत्यप्रतापअद्भुत ॥ तत्का
लरथींबैसलादशरथ ॥ तोंकैकेयीरायासप्रियअत्यंत ॥ कायबोलततेधवां ॥ ६५॥ ह्मणेमीसमागमेंये

---

१ मेघ. २ इंद्र ३ इंद्रासी. ४ इंद्राचा मातलीनामकसारथी. *शुक्राचार्य

ईन ॥ आणिसंग्रामतुमचापाहीन ॥ राजाह्मणेतूंसकुमारपूर्ण ॥ युद्धकंदनतेस्थानीं ॥ ६६ ॥ येरी
ह्मणेतुह्मीजवळीअसतां ॥ मजभयनाहींसर्वथा ॥ ऐसेतियेचेबोलऐकतां ॥ घेतलीरथावरीतेधवां ॥
॥६७॥ निराळमार्गेंतयेवेळीं ॥ रथनेतचपलमातली ॥ देवदैत्यांच्यारणमंडळीं ॥ रथअकस्मातउतर
ला ॥ ६८ ॥ वैकुंठींह्मनिविनतासुत[1] ॥ क्षीराब्धितटींउतरेअकस्मात ॥ तैसाराजादशरथ ॥ सुरसमुदा
यांतउतरला ६९ अजपुत्रा[2]देखोनिपाकशासन[3] ॥ देताझालाक्षेमालिंगन॥दशरथधनुष्यचढवून॥उभा
ठाकलायुद्धासी ॥७०॥ बाणापाठींबाणसोडित ॥ जैसेशब्दामागेंशब्दयेत ॥ कींमेघधारावर्षत ॥ शर
सोडितत्यारीती ॥ ७१ ॥ जैशामेघाबाहेरनिवडोनी ॥ निघतीकल्पांत[4]सौदामिनी ॥ तैसेएकेकबाणतू[5]
णीरांतुनी ॥ निवडोनिकाढीदशरथ ॥७२॥ दैत्यांचींशिरेंअकस्मात ॥ गगनींउडतीअसंख्यात ॥ जै
सेवृक्षावरूनिपक्षीउडत ॥ प्रातःकाळींएकदांची ॥ ७३ ॥ माघारलेदैत्यभार[6]तेव्हां ॥ तोंआलावृषप
र्वा ॥ कपटकळायुद्धमावा ॥ नानाप्रकारेंदावित ॥७४ ॥ परीदशरथवीरसमर्थ ॥ कापट्यविद्यानच
लेतेथ ॥ जैसेंमूर्खांचेंवाग्जाळ[7]समस्त ॥ उच्छेदीपंडितएकशब्दें ॥ ७५ ॥ जैसामंत्रवादी[8]महामती ॥
त्यापुढेंभूतचेष्टानचालती ॥ तैशादशरथापुढेंयुद्धगती ॥ कदानचालतीतयाच्या ॥ ७६ ॥ देखोनि

---

[1] गरुड. [2] दशरथास. [3] इंद्र. [4] कल्पताकाळींच्यावजा. [5] भात्यातून. [6] दैत्यसमुदाय. [7] बडबड. [8] पंचाक्षरी.

दशरथाच्याप्रतापवैभवा ॥ विरथझालावृषपर्वा ॥ पाठीदेऊनितेधवां ॥ निघताझालासवेगें ॥७७॥
घृतेंशिंपिलावैश्वानर[1] ॥ तैसाक्रोधायमानझालाशुक्र ॥ रथींबैसोनियांशर ॥ सोडिताझालाप्रतापें ॥
॥ ७८ ॥ [2]जतवेदास्त्रतेअवसरीं ॥ सोडिताझालादेवांवरी ॥ अयो[3]ध्याधीशेंझडकरी ॥ जलदास्त्रप्रेरिलें
॥ ७९ ॥ शुक्रवातास्त्रप्रेरीअद्भुत ॥ येरेंआडघातलेपर्वत ॥ वातकोंडितांसमस्त ॥ दैत्यगुरूनेंदेखिलें
॥ ८० ॥ मगसोडिलेंवज्रास्त्र ॥ पर्वतफोडिलेसमग्र ॥ दशरथेंसोडिलें[4]माहेश्वर ॥ देखोनिवज्रास्त्रविरालें
॥ ८१ ॥ शुक्रपरमक्रोधायमान ॥ काढिलाएकनिर्वाणबाण ॥ रथाचेअंकछेदोन ॥ टाकिताझालातेअ
वसरीं ॥ ८२ ॥ अंकछेदीतअकस्मात ॥ खालींपडावाजोंदशरथ ॥ कैकेयीदेखोनियांत्वरित ॥ घालो
निहातअंकधरी ॥ ८३ ॥ पर्वताकाररथथोर ॥ दंडावरीभारघेतलासमग्र ॥ वीरश्रीरंगेंनृपवर ॥ समा
चारनेणतो ॥ ॥ ८४ ॥ दशरथेंसोडिलानिर्वाणबाण ॥ तोडिला[5]कवीचास्यं[6]दन ॥ अश्वासहितकुटकेंक
रून ॥ रणमंडळींपाडिला ॥ ८५ ॥ विरथजेव्हांझालाशुक्र ॥ दशरथेंकाढिलासूर्यमुखशर ॥ ह्मणेयाचेंछे
दीनशिर ॥ कापव्यमुकुटासहितपैं ॥ ८६ ॥ मागुतीविचारीअजनंदन ॥ शुक्रतोहोयब्राह्मण ॥ याचार
क्षोनियांप्राण ॥ मुकुटमात्रछेदावा ॥ ८७ ॥ निमिषनलागतांगेलाबाण ॥ मुकुटपाडिलातळींछेदून ॥

---

१ अग्नि. २ अग्न्यस्त्र. ३ दशरथानें. ४ पाशुपतास्त्र. ५ शुक्राचा ६ रथ.

भयभीतभृगुनंदन ॥ पळताझालातेधवां ॥ ८८ ॥ देवकरितीजयजयकार ॥ पळोंलागलेदैत्यभार ॥
जैसामहावातसुटतांसमग्र ॥ भूसउडेअंबरीं ॥ ८९ ॥ रायेंकोदंडासीघातलीगवसणी ॥ तूणीर[1]ठेविला
आवरणघालोनी ॥ जैसाकुंडामाजीदैदीप्यअग्नी ॥ आच्छादितयाज्ञिक ॥ ९० ॥ दशरथपाहेसाव
धान ॥ तोंकैकेयीनेंहातघालून ॥ धरिलाअसेमहास्यंदन[2] ॥ वर्तमानकळलेंतें ॥ ९१ ॥ आश्चर्यकरीनृ
पवर ॥ आजिचेंयुद्धअनिवार ॥ आह्मासीजयलाभसमग्र ॥ कैकेयीनेंसंपादिला ॥ ९२ ॥ जैसेंघरप
डतांअकस्मात ॥ निजबळेंउचलीबळवंत ॥ तैसाकैकेयीनेंआजिरथ ॥ सांवरिलारणांगणीं ॥ ९३ ॥
खालींउतरूनदशरथ ॥ प्रियेलागींआलिंगनदेत ॥ ह्मणेदोनवरमागेंत्वरित ॥ जेकांअपेक्षितमानसीं ॥
॥ ९४ ॥ कैकेयीआनंदलीथोर ॥ ह्मणेमीजेव्हांमागेनवर ॥ तेव्हांमजद्यावेसाचार ॥ ह्मणोनिभाकघे
तली ॥ ९५ ॥ महायुद्धींजयपूर्ण ॥ कैकेयीसयावयाकायकारण ॥ कायहोतेंतीसवरदान ॥ तेंचिका
रणएकापां ॥ ९६ ॥ पितृगृहींकैकेयीअसतां ॥ एकतापसीआलाअवचितां ॥ तयासीप्रार्थूनियांमा
ता ॥ राहवितीझालीकैकेयीची ॥ ९७ ॥ ऋषिबैसलाअनुष्ठानातें ॥ मातानिरोपीकैकेयीतें ॥ उपक[3]
रणसामग्रीलागेलयातें ॥ तीसिद्धकरूनदेइंजे ॥ ९८ ॥ धूपदीपपुष्पेंआरती ॥ सिद्धकरूनदेतऋषीप्र

---

१ बाण ठेवण्याचा भाता. २ रथ. ३ पूजेचें भांडींवगैरेसाहित्य.

ती ॥ येरूप्राणायामकरूनिनिश्चिती ॥ ध्यानींझालानिमग्न ॥९९॥ तंवकैकेयीनेंघेऊनिमस ॥ लावि
लीऋषीच्यामुखास ॥ ध्यानझालियातोमहापुरुष ॥ स्वमुखकरें[1]पुशीतसे ॥१००॥ तोंहस्तासलाग
लेंकाळें ॥ कर्तृत्वकुमारीचेंकुळलें ॥ ऋषीनेंशापिलेंतेवेळे ॥ वदनकाळेंतुझेंहोकां ॥ १ ॥ तुजवरीअ
पेशयेईलप्रचंड ॥ जगांतहोईलकाळेंतोंड ॥ पुत्रद्वेषकरिसीलउदंड ॥ नसतेंबंडवाढविसी ॥ २ ॥ मा
तेनेंसमाचारऐकून ॥ वेगेंधरिलेऋषीचेचरण ॥ स्वामीकैकेयीबालाअज्ञान ॥ नेणोनिकर्महेंकेलें ॥३॥
कांहींद्यावेंजीवरदान ॥ मगऋषिकृपाळुहोऊन ॥ ह्मणेसंग्रामीं[2]पतीलागून ॥ जयदेईलरणांगणीं ॥
॥ ४ ॥ पूजासामग्रीदीधलीसमस्त ॥ तरीहाहस्तहोईलयशवंत ॥ त्यावरदेंयासमयींअद्भुत ॥ जय
प्राप्तकैकेयीतें ॥ ५ ॥ असोइंद्रआणिबृहस्पती ॥ दशरथाचेंयशवानिती[3] ॥ वस्त्रेंभूषणेंअमरपती[4] ॥ दे
ताझालारायातें ॥ ६ ॥ वस्त्राभरणेंअद्भुतें ॥ दिव्यमणिदीधलाकैकेयीतें ॥ येरीनेंघातलावेणीतें ॥ प
रमप्रकाशवंतजो ॥ ७ ॥ तोंदेवाचार्य[5]बोलेवचन ॥ रायासिकायआहेपुत्रसंतान ॥ दशरथह्मणेपुत्रवद
न ॥ देखिलेंनाहींअद्यापी ॥ ८ ॥ सुरगुरुह्मणेरायावरिष्ठा ॥ त्रिभुवनपतियेईलतुझ्यापोटा ॥ ज्याचें
ध्यानलागलेंनीलकंठा॥सनकादिकांभक्तांसी ॥९॥ जोमायाचक्रचाळक ॥ अनंतब्रह्मांडांचानायक ॥

---

१ आपल्या हातानें. २ युद्धीं. ३ वर्णिती. ४ इंद्र. ५ देवांचा गुरु बृहस्पति.

जो[1]कमलोद्भवाचाजनक ॥ तोपुत्रदेखतुझाराया ॥ १० ॥ वेदशास्त्रांचें[2]जिव्हार ॥ जोआदिमायेचानिजवर ॥ तोपुराणपुरुषअगोचर ॥ तुझापुत्रहोईलकीं ॥ ११ ॥ विभांडकाचापुत्रशृंगऋषी ॥ हरिणीगर्भसंभूततेजोराशी ॥ त्यासीआणावेंनानासायासीं ॥ पुत्रेष्टीकरावया ॥ १२ ॥ त्यासीनाहींमनुष्यदर्शन ॥ देखिलेंनाहींस्त्रियांचेंवदन ॥ त्यासशब्दविषयेंमोहून ॥ करूनिगायनआणावा ॥ १३ ॥ शक्रह्मणेदेवललना ॥ पाठवाव्यातयावना ॥ रंभाउर्वशीशुभानना ॥ ज्यांचेगायनामदनभुले ॥ १४ ॥ दशरथइंद्रगुरूंचीआज्ञा ॥ घेऊनिआलाअयोध्याभुवना ॥ आनंदजाहलासकलजना ॥ पर्जन्यवृष्टीजाहली ॥ १५ ॥ असंभाव्यपिकलीमेदिनी ॥ दुष्काळगेलामुळींहूनी ॥ जैसीविष्णुसहस्त्रनामेंकरूनी ॥ महापापेंसंहारती ॥ १६ ॥ इकडेवीणातालमृदंग ॥ [3]झल्लरी[4]किंकिणीउपांग ॥ देवांगनाघेऊनिउपभोग ॥ वनासवेगचालल्या ॥ १७ ॥ विभांडकऋषितपोधन ॥ नित्यप्रातःकाळींउठोन ॥ करावयाअनुष्ठान ॥ जान्हवीतीराप्रतिजाय ॥ १८ ॥ मागेंआश्रमींएकलापुत्र ॥ उंचबांधोनियांगोपुर ॥ त्यावरीशृंगीतोपरमचतुर ॥ वेदाध्ययनकरीतसे ॥ १९ ॥ गजव्याघ्रसावजेंबहुत ॥ देखतांहोयभयभीत ॥ ह्मणोनिउंचस्थळबांधोनिसत्य ॥ त्यावरीसुतबैसविला ॥ १२० ॥ विभांडकअनुष्ठानकरून ॥ दोनप्रहरांये

---

[1] ब्रह्मदेवाचा. [2] उत्पादक. [3] झांज. [4] लहानघागऱ्या. [5] मागीरथीतीरीं. [6] पुत्र.

तपरतोन ॥ परमानंदपुत्रदेखोन ॥ वेदाध्ययनसांगेत्यातें ॥ २१ ॥ चारीवेदमुखोद्गत ॥ सकलशास्त्रें
पारंगत ॥ यांगविधिकर्में[1]समस्त ॥ करतलामलकवत[2]येततया ॥२२॥ असोविभांडकगेलास्नाना ॥ तोस
मयपाहूनिदेवांगना ॥ वेगींपातल्यातयावना ॥ सर्वसंपत्तीघेऊनियां ॥ २३ ॥ वरीबैसलाऋषिनंदन ॥
तंवत्याणींआरंभिलेंगायन ॥ जेंऐकतांभुलेपंचबाण ॥ स्वरूपलावण्यतयांचें ॥ २४ ॥ जैशाकेवळसौ
दामिनी ॥ मंडितदिसतीवस्त्राभरणीं ॥ ज्यांचींस्वरूपेंपाहोनी ॥ [3]सुधापानीभुललेपैं ॥२५॥ टाळमृदं
गसुस्वर ॥ गायनऐकोनिऋषिपुत्र ॥ वरूनिपाहेसादर ॥ स्वरूपसुंदरन्याहाळित ॥ २६ ॥ तंवनेत्रक
टाक्षहावभाव ॥ दावितीनानापरीचेंलाघव ॥ शृंगीनेंदेखतांचिअपूर्व ॥ भयवाटेमानसीं ॥ २७ ॥ गा
यनऐकतांसुस्वर ॥ संतोषवाटेअपार ॥ ह्मणेमजधरावयासाचार ॥ पातलेकोणनकळेहे ॥ २८ ॥ भयें
करूनितेवेळां ॥ शृंगीवायुवेगेंपळाला ॥ सवेंचिविलोकीपरतोनिडोळां ॥ सुंदरस्वरूपतयांचें ॥२९॥
विभांडकअनुष्ठानकरून ॥ आश्रमासियेतपरतोन ॥ देवांगनागेल्यातेथून ॥ शापभयेंऋषीच्या ॥
॥१३०॥ ह्मणतीविभांडकासीकळेल ॥ तरीआह्मांतत्काळशापील ॥ यालागींदोनप्रहरहोतांतात्का
ळ ॥ जातीवेगेंकरूनियां ॥ ३१ ॥ असोपिताआलाआश्रमासी ॥ शृंगीसांगेतयापासी ॥ ह्मणेयेथेंआ

---

[1] यज्ञविधि. [2] तळहातींच्या. आवळ्यासारख्या. [3] देव.

लेहोतेतापसी ॥ उपमाज्यांसीअसेना ॥ ३२ ॥ मीतयांसीदेखोनी ॥ पळालोंदेहलोभेंकरूनी ॥ आ
तांनयेतीदुसरेनी ॥ खंतीमनींवाटतसे ॥ ३३ ॥ विभांडकह्मणेपुत्रासी ॥ जरीआश्रमायेतीसंतऋ
षी ॥ तरीआपणआतिथ्यकरावेंत्यांसी ॥ पूजाविधीकरूनियां ॥ ३४ ॥ असोप्रातःकाळींविभांडक
मुनी ॥ गेलाअनुष्ठानालागोनी ॥ शृंगीचिंताकरीमनीं ॥ ह्मणेकधींनयनींदेखेनतयां ॥ ३५ ॥ विस
रलालेखनपठण ॥ ज्ञानध्यानआणिमनन ॥ लागलेंमनींस्त्रियांचेंध्यान ॥ अनर्थपूर्णस्त्रीसंगें ॥ ३६॥
ज्याणेंस्त्रीनदेखिलीस्वप्नीं ॥ त्याणेंतीविलोकितांनयनीं ॥ गेलासर्वीविसरोनी ॥ अनर्थ[1]कामिनीत
पासीं ॥ ३७ ॥ मगज्यांसअखंडस्त्रीचिंतन ॥ तेकैसेतरतीलजन ॥ मूर्तिमंत[2]भवाब्धिकामिन ॥भुलवी
सज्जनजाणते ॥ ३८ ॥ स्त्रीकेवळ[3]अविद्येचापसारा ॥ महाअनृताअविचारा ॥ सकळअसत्याचाथा
रा ॥ भयनधरीपापाचें ॥ ३९ ॥ स्त्रीअनर्थाचेंगृहसबळ ॥ कींकलहाचेंमहामूळ ॥ कींविषवल्लीचकेव
ळ ॥ स्त्रीरूपेंविस्तारली ॥ ४० ॥ स्त्रीकामाचीविशालदरी ॥ कींतेक्रोधव्याघ्राचीजाळीखरी ॥ कींते
पापसमुद्र[4]लहरी ॥ कींते[5]भाजनअसत्याचें ॥४१॥ कींतेदुःखवृक्षाचेंश्रेष्ठफळ ॥ कींतामोहाचापर्वतस
बळ ॥ कींतेमत्सरवनाचिकेवळ ॥ किंवाभ्रांतीअवतरली ॥ ४२ ॥ कींदंभाचिमूर्तिमंतविरूढला ॥ कीं

---

[1] स्त्री. [2] संसाररूपसमुद्र [3] मायेचा [4] लाट. [5] पात्र.

अहंकारस्त्रीगडबांधिला ॥ कींसकळमूर्खत्वेंत्यास्थळा ॥ मिरासकेलीवाटतसे ॥ ४३ ॥ कींस्त्रीमूर्ति
मंतभवव्याधी ॥ कींषडूर्मींची[1]भरलीनदी ॥ कींसकळविकारांचीमांदी[2] ॥ यात्रेसींआलीत्याठायां ॥
॥ ४४ ॥ कवणेंनिर्मिलीहेकुऱ्हाडी ॥ सबळपुण्यवृक्षतोडी ॥ कींआविश्वासाचीबेडी ॥ जिवाच्यापा
यींठोकिली ॥ ४५ ॥ कींस्वर्गमोक्षअर्गळासत्य ॥ दर्शनेंपुरुषाचेंचित्तचोरित ॥ स्पर्शेंबळेंवीर्यहारित ॥
आसुरीप्रत्यक्षकामिनी ॥ ४६ ॥ कौटिल्यदंभसंयुक्त ॥ क्षमाशौचविवर्जित ॥ महामंत्राचेंसामर्थ्य ॥
क्षणेंहिरूनिनेतसे ॥ ४७ ॥ गौडीमाध्वीपयोष्णी ॥ तीनसुराप्रकटजनीं ॥ चौथेंमद्यतेकामिनी ॥ दुर्गंधिना
हाणीपापाची ॥ ४८ ॥ कायविद्याकायतप ॥ कायसंध्यानकायजप ॥ कासयाज्ञानखटाटोप ॥ ह
रिलेंसर्वस्त्रियांनीं ॥ ४९ ॥ जिव्हादग्धपरान्नेंपाहीं ॥ हस्तदग्धप्रतिग्रहीं ॥ मनदग्धस्त्रियेचेठायीं ॥ क
रूनिकायजपतप ॥ ५० ॥ व्यर्थकरितीपुरश्चरण ॥ स्त्रियेनेंहरोनिनेलेंमन ॥ करूंबैसतांजोंध्यान ॥
ध्यानींचिंतनास्त्रियेचें ॥ ५१ ॥ कायअध्ययनकायकीर्तन ॥ व्यर्थगेलेंपुराणश्रवण ॥ कायकरूनिधर्म
दान ॥ स्त्रियांनींमनहरियेलें ॥ ५२ ॥ स्त्रीस्वरूपाचीधरोनादिवी ॥ महानरकाचीवाटदावी ॥ सज्ञा
नासहीभुलवी ॥ वनोंहिंडवीविषयाचिया ॥ ५३ ॥ कींकाळेंदूतीपाठविलीदेखा ॥ चालऊनिनेतमहा

---

[1] शोक, मोह, जरा, मृत्यु, क्षुधा आणि पिपासा ह्या सहाऊर्मींची–लाटांची. [2] समुदाय.

नरका ॥ दुराविलेंमोक्षसुखा ॥ अधःपातींपाडिलें ॥५४॥ आतांअसोहाअनुवाद ॥ जरीकृपाकरील
ब्रह्मानंद ॥ तरीचतुटेलभवबंध ॥ त्हृदयींबोधठसावे ॥ ५५ ॥ जरीकृपाकरीलजगज्जीवन ॥ तरीहरि
रूपदिसेजनवन ॥ कैंचापुरुषनपुंसककामिन ॥ व्यापिलेंपूर्णश्रीरामें ॥५६॥ नरनारीमिथ्याभास ॥
अवघाओतलापुराणपुरुष ॥ ऐसीकृपाकरीलसर्वेश ॥ब्रह्मानंदस्वामीपैं॥५७॥असोआतांशृंगऋषी॥
ह्मणेकधींयेतीलतेतापसी ॥ तोंअकस्मातत्यासमयासीं ॥ रंभाउर्वशीपातल्या ॥ ५८ ॥ उत्तमस्वरू
पेंमंजुलगायन ॥ सुंदरमुखआकर्णनयन ॥ शृंगीलागींखुणावून ॥ का[1]मभावदाविती॥५९॥ नानाप
क्वान्नेंअमृतफलें ॥ शृंगीसदेतीबहुरसाळें ॥ मगतोउतरोनिखाळें ॥ जवळीयेवोनिबैसला ॥ ६० ॥
तयांसींपुसेआवडीकरून ॥ सांगातुमचीनामखूण ॥ हींगलंडेंकायह्मणोन ॥ वक्षस्थळींतुमच्यापैं ॥
॥ ६१ ॥ येरीगदगदांहांसती ॥ तुझियामाथांशृंगनिश्चिती ॥ ह्मणोनिशृंगऋषिह्मणती ॥ तुजलागीं
ऋषिपुत्रा ॥६२॥ आमचेंनावगलंडऋषी ॥ बहुसुखअसेआह्मापासीं॥ येरूह्मणेतेंदाखवाआह्मासीं॥
चवीकैशीपाहोंपां ॥ ६३ ॥ त्याह्मणतीजीतत्वता ॥ का[2]मासनतुजशिकवूंआतां ॥ तोंमदनेंमोहिलें
ऋषिसुता ॥ आसक्तसु[3]रतालागींहोय ॥ ६४ ॥ मगतोह्मणेमीतुह्माधीन ॥ जिकडेन्यालतिकडेयेईन॥

---

१ शृंगाराचेंनांव. २ मदनाचेआसन. ३ मैथुनार्थ.

मगत्यांणींविमानींबैसवून ॥ आणियेलाअयोध्येसीं ॥ ६५ ॥ दशरथेंकरूनिनमस्कार ॥ केलाबहुत
आदर ॥ ह्मणेमहाराजतुह्मीबहुथोर ॥ दर्शनआह्मादीधलें ॥ ६६ ॥ मगपाल[1]ककन्याआपुली ॥ शृंग
ऋषीसदीधली ॥ लग्नसोहाळातेवेळीं ॥ चारदिवसजाहला ॥ ६७ ॥ मगऋषीमिळविलेबहुत ॥ जे
शापानुग्रहसमर्थ ॥ वसिष्ठमुख्यआचार्यजेथ ॥ नपडेपदार्थन्यूनकांहीं ॥ ६८ ॥ इकडेज्ञानींपाहेवि
भांडकमुनी ॥ तोंस्त्रियांनींसुतनेलाचाळउनी ॥ परमक्रोधाविष्टहोउनी ॥ अयोध्येसींपातला ॥६९॥
तोंऋषिवेष्टितदेखिलापुत्र ॥ जैसानक्षत्रींवेष्टिलारो[2]हिणीवर ॥ कींकिरणींवेष्टिलादि[3]वाकर॥तैसास्व
सुतदेखिला ॥७०॥ स्नु[4]षादेखोनिनयनीं ॥ विभांडकनिवालामनीं ॥ दशरथलागलाऋषिचरणीं ॥
आनंदेंकरूनतेधवां ॥ ७१ ॥ विभांडकआनंदेंबहुत ॥ नृपासींआशीर्वाददेत॥तुजहोतीलचवघेसुत॥
जेकांसमर्थत्रिभुवनीं ॥ ७२ ॥ असोयज्ञमंडपींशृंगीआपण ॥ सकलऋषिमंडळघेऊन॥ स्वाहाकारा
सींअवदान ॥ मंत्रयुक्तटाकिती ॥ ७३ ॥ पूर्णाहुतीचियेकाळीं ॥ प्रत्यक्षप्रकटलाज्वा[5]ळामाळी ॥जै
सासूर्यउगवेउदयाचळीं ॥ प्रातःकालींअकस्मात ॥ ७४ ॥ च[6]त्वारिशृंगाद्विमूर्ध्ने[7] ॥ सप्तपाणीत्रिचर
ण ॥ देखतांयज्ञनारायण ॥ ऋषिजनसुखावले ॥ ७५ ॥ हातींपायसताटभरून ॥ शृंगीपाशींदेतक्ष

---

१ बाळगलेली मुलगी शांतानाम्नी. २ चंद्र. ३ सूर्य. ४ सून. ५ आग्न. ६ चाराशिंगें आहेत ज्यास असा. ७ दोनमस्तकांचा.

शान ॥ ह्मणेअविलंबेंपिंडकरून ॥ तिघीराणियांसदेईंजे॥७६॥ बहुतत्वराकराहोयेक्षणीं ॥ विलंबेंहोयकार्यहानी ॥ पोटायेईल[1]कैवल्यदानी ॥ क्षीरसागरविहारीजो ॥ ७७॥ ऐसेंबोलोनितयेकाळीं ॥ गुप्तजाहलाज्वालामाली ॥ शृंगीनेंवसिष्ठाजवळी ॥ पायसपात्रदीधलें ॥ ७८ ॥ वसिष्ठेंकरूनितीनविभाग ॥ राणियांसदीधलेसवेग ॥ कौसल्येसींश्रेष्ठभाग॥ देताजाहलाऋषीतो॥७९॥दुजासुमित्रेप्रतिदेत ॥ तिजाकैकयीकरींघालित ॥देखोनिऐसेंअद्भुत ॥ क्रोधआलाकनिष्ठेतें ॥८०॥ ह्मणेमीरायासींप्रियकर ॥ म्यारथचक्रींघालोनिकर ॥ रणींविजयीकेलानृपवर ॥ इंद्रादिदेवांदेखतां ॥ ८१ ॥ वयेंकरूनिवृद्धफार ॥ तेज्येष्ठनव्हेसाचार ॥ जयामाजीगुणथोर ॥ तेचश्रेष्ठजाणिजे ॥८२ ॥ केतकीचेंलघुपत्र ॥ त्यासमानितीसर्वत्र ॥ इतरपत्रेंदिसतीथोर ॥ परीचतुरनमानिती ॥ ८३ ॥ अमोलिकलाहानरत्न ॥ कायकरावेथोरपाषाण ॥ मृगेंद्राचीआकृतिलहान ॥ थोर[2]वारणकासया ॥ ८४ ॥ जवादिबिडाळाचेंवृषणसुवास ॥ लहानपरीआवडेश्रीमंतांस ॥ [3]रासभाचेंथोरबहुवस ॥ नशिवेकोणीतयातें ॥ ८५ ॥ मजआधींनदेतांमान ॥ कायकरावाभागमागून ॥ ह्मणोनिकैकयीरुसोन ॥ अधोवदनबैसली ॥ ८६ ॥ मगबोलेवसिष्ठमुनी ॥ विघ्नहोईलयेचक्षणीं ॥ तोंकरींचापिंडझडपोनी॥ घारीनेंनेला

---

१ मोक्षदाता. २ हत्ती. ३ गर्दभाचे.

अकस्मात् ॥८७॥ हाहाःकारजाहलातेअवसरीं॥ निमिषनलगतांगेलीघारी ॥कैकेयीपडेधरणीवरी॥
आक्रंदततेधवां ॥ ८८ ॥ ह्मणेमाझेंपूर्वकर्मगहन ॥ मजकैचेंपुत्रसंतान ॥ अभाग्यासींनिधान ॥ जिरे
ल्कोठूनसांगापां ॥ ८९ ॥ परमाचिंताक्रांतदशरथ ॥ कौसल्येकडेविलोकित ॥मगकैकेयीचेंसमाधा
नकरित ॥ पट्टमहिषी[1]तेधवां ॥ ९० ॥ कौसल्यासुमित्रादोघीजणी॥अर्धअर्धस्वविभागकाढोनी॥ दे
त्याजाहल्यातेक्षणीं ॥ पूर्णपिंडकैकयीतें ॥ ९१ ॥ जैशाभागीरथीआणिमंदाकिनी[2] ॥ तैशासुमित्रा
कैकेयीदोनी ॥ मत्सरअणुमात्रनाहींमनीं ॥ संतोषरूपसर्वदा ॥ ९२ ॥ अत्यंतजेकुटिलदेख ॥ तयां
सीस्वप्नींहीनहोयसुख ॥ कदानमानितीकोणीलोक ॥ अपेशमाथांसर्वदां ॥ ९३ ॥ असोवसिष्ठेंदीध
लेंतीर्थ ॥ त्यासवेंपिंडप्राशनकरीत ॥ कैकेयीच्यागळांअडकत ॥ कासावीसझालीते ॥ ९४ ॥ मगव
सिष्ठेंशिंपितांतीर्थ ॥ अंतरींपिंडउतरत ॥ आनंदलाराजादशरथ ॥ दानेंदेतअपार ॥९५॥ वस्त्राभर
णेंउदंडदक्षिणा ॥ देवोनिगौरविलेंब्राह्मणा ॥ सकळऋषिपावलेस्वस्थाना ॥ शृंगीआदिकरूनियां॥
॥ ९६ ॥ तिघीराण्याझाल्यागर्भस्थ॥ आनंदलाराजादशरथ ॥ ह्मणेमाझेंभाग्यउदित ॥ दिसतेंपुढेंये
थोनियां ॥ ९७ ॥ घारीनेंजोपिंडझडपिला ॥ त्याचावृत्तांतकायझाला ॥ श्रोतयांनींआक्षेपकेला ॥

---

[1] पट्टस्त्री कौसल्या [2] आकाशगंगा.

कथासमूळसांगते ॥ १८ ॥ तरीकेसरीनामेंवानर ॥ त्याचीस्त्रीअंजनीसुंदर ॥ ऋष्यमूकपर्वतींघोर ॥ तपकरीतबैसली ॥ १९ ॥ सातसहस्त्रवर्षेंपर्यंत ॥ मौनधरोनि[1]शुचिष्मंत ॥ आराधिलाउमाकांत ॥ प्रसन्नहोयतपांतीं ॥२००॥ ह्मणेअंजनीमागइच्छित ॥ येरीह्मणेदेईंअक्षयसुत ॥ परमप्रतापीयशवंत॥ महाभक्तवज्रदेही ॥ १ ॥ मगबोलेउमावर ॥ अकरावाजोमहारुद्र ॥ तुझेंउदरींतोअवतार ॥ धरीलअक्षयजाणपां ॥ २ ॥ ऐकेंशुभवदनेअंजनी ॥ तूंअंजुळीपात्रपसरूनी ॥ बैसेंसावधमाझेध्यानीं ॥ अंतर्दृष्टीकरूनियां ॥ ३ ॥ सुटेलअद्भुतप्र[2]भंजन ॥ साक्षातलोकप्राणेशआपण ॥ प्रसाददेईलआणून ॥ तोतूंभक्षींअविलंबें ॥४॥ स्वस्थळागेलाशूलपाणी॥ध्यानस्थबैसलीअंजनी ॥ नयनझांकोनिनिजमनीं ॥ ब्रह्मानंदेंउचंबळे ॥ ५ ॥ तंवकैकेयीहातींचापिंडझडपोनी ॥ घारीनेतअसतांगगनीं ॥ तोचंडसमीरेंतत्क्षणीं ॥ पिंडमुखींचाआसूडिला ॥ ६॥ तोपिंडअंजनीच्याकरांत ॥ आणोनिघातलाअकस्मात ॥ तीतत्काळभक्षित ॥ शिवस्मरणकरूनियां ॥ ७ ॥ घारीतेदेवांगनापहिली ॥ पूर्वींनृत्यकरितां चांचरीगेली ॥ मग[3]विधिनेंशापिली ॥ घारीहोईंह्मणोनी ॥ ८ ॥ मगतेसुवर्चसानामेंदेवांगना ॥ लागेकमलोद्भवाचेचरणा ॥ विधिह्मणेदशरथराणा ॥ अयोध्येचानृपवर ॥९॥ म[4]खसमयींपिंडझडपितां॥

---

[1] पवित्र. [2] वायु. [3] ब्रह्मदेवानें. [4] यज्ञसमयीं.

उद्धरसीतूंतत्वतां ॥ अंजनीकरींपिंडपडतां ॥ निजस्थानातूंयेसी ॥ २१० ॥ असोघारीब्रह्मवरदानें
करुनी ॥ उद्धरोनिपावलीस्वस्थानीं ॥ इकडेनवमासभरतांअंजनी ॥ प्रसूतझालीतेधवां ॥ ११ ॥
ऋषिपत्न्यापाहतीतेवेळां ॥ बळियातोपुत्रजन्मला ॥ कीं[1]वासरमणीप्रगटला ॥ वानरवेषेंदैदीप्य ॥
॥ १२ ॥ [2]विद्युत्प्रायकुंडलेंझळकती ॥ [3]गंडस्थळींपडलीदीप्ती ॥ दृढकौपीनानिश्चिती ॥ कटिप्रदेशीं
मौंजीझळके ॥ १३ ॥ तळपतसेयज्ञोपवीत ॥ ऐसेंवानररूपअद्भुत ॥ मुखींपुच्छाग्रींआरक्त ॥ वर्णादि
सत[4]प्रवालसम ॥ २१४ ॥ क्षुधाक्रांतपरमबाळ ॥ चहूंकडेपाहेचंचळ ॥ तोंअंजनीउतावेळ ॥ फळेंगेली
आणावया ॥ १५ ॥ रुदनकरीतक्षुधितबाळ ॥ तोंआरक्तदिसेसूर्यमंडळ ॥ ह्मणेहेंदिसेउत्तमफळ ॥
उडेचपळमारुती ॥ १६ ॥ पिंजरल्यारोमावळी ॥ सिंहनादेंगर्जेंनिराळीं॥दिग्गजांचीबैसलीटाळीं ॥
आंदोळलीवसुंधरा ॥ २१७ ॥ स्फुरणदाटलेंथोर ॥ गाजवीपुच्छाचाफडत्कार ॥ मागेंअंगवातेंतरुव
र ॥ उन्मळोनिजातीआकाशीं ॥ २१८ ॥ चपळपदद्वयतसेचहस्त ॥ प्रतापेंझेंपावेगगनांत ॥ उड्डाणा
वरीउड्डाणकरित ॥ जातआदित्यालक्षोनी ॥ २१९ ॥ कींउर्वी[5]वरूनिसुपर्ण ॥ जायवैकुंठपीठलक्षो
न ॥ तैसाचिअंजनीहृदयरत्न ॥ भानुमंडळाआटोपी ॥ २२० ॥ मनोवेगासीमागेंटाकुनी ॥ हनुमं

---

[1] सूर्य. [2] विजेसारखीं. [3] गालावर. [4] पोंवळ्यासारखा. [5] पृथ्वीवरून. [6] गरुड. [7] मारुति.

तवेगेंजातगगनीं ॥ तोंलोकप्राणेशधांवोनी ॥ धरीनह्मणेस्वपुत्रा ॥ २१ ॥ परमतीव्रसूर्यमंडळ ॥ तेजें
आहाळेलमाझेंबाळ ॥ ह्मणोनिधरूंपाहेअनिळ ॥ परीतोचपळनाटोपे ॥ २२ ॥ मगहिमाचळींचे
शीतळांबुकण ॥ मागूनिशिंपीप्रभंजन ॥ हनुमंतमुखपसरून ॥ सूर्याजवळीपातला ॥ २३ ॥ तोंतेदि
वसींसूर्यग्रहण ॥ राहुआलामुखपसरून ॥ मारुतीसक्रोधआलादारुण ॥ सिंहिकासुतदेखतां ॥ २४ ॥
ह्मणेमीअत्यंतक्षुधित ॥ फळभक्षावयाआलोंयेथ ॥ हाकोणआलाअकस्मात ॥ ग्रासाआडमाझिया ॥
॥ २५ ॥ सबळपुच्छघायेंकरून ॥ फोडिलेंराहूचेंवदन ॥ भिरकाविलापायींधरून ॥ मूर्च्छायेऊनप
डलातो ॥ २६ ॥ जैसेंशुंडादंडेंकरूनिदेख ॥ महागजविदारीबिडाळक ॥ कींभुजंगाचेकवेंतमूषक ॥
अकस्मातसांपडला ॥ २७ ॥ राहूचेकैवारेंकेत ॥ कपीवरीआलाधांवत ॥ जैसाकेसरीपुढेंजंबुकयेत ॥
आपुलेंमरणविसरूनी ॥ २८ ॥ केतुदेखतांहनुमंत ॥ तयासीवोपीमुष्टिघात ॥ आंगचुकवोनित्वरित ॥ के
तुतेथूनिपळाला ॥ २९ ॥ राहुआणिकेतु ॥ इंद्रापाशींआलेधांवत ॥ अशुद्धें[4]नाहालेपर्वत ॥ सिंदूरेंक
रूनजैसेकां ॥ २३० ॥ आक्रोशेंवदतीदोघेजण ॥ हेसुरेशसहस्रनयन ॥ आह्मावरीकोपधरून ॥ हेंकां
विघ्नधाडिलें ॥ ३१ ॥ पुच्छनामाराहुकरून ॥ आह्मावरीदीधलापाठवून ॥ आश्चर्यकरीशचीरमण ॥

---

१ वायु. २ गारपाण्याचे तुषार. ३ माजर. ४ रक्तानें. ५ इंद्र.

ह्मणेहेंकर्तृत्वकोणाचें ॥ ३२ ॥ कोणींकेलीविपरीतकरणी ॥ त्याससंहारावयावज्रपाणी ॥ त्रिदश
समुदायघेउनी ॥ वायुवेगेंधांविन्नला ॥ ३३ ॥ राहुपुढेंधांवत ॥ मागेंदेवांसहअमरनाथ ॥ तोंइकडे
अंजनीसुत ॥ सूर्याग्रासूंधांवतसे ॥ ३४ ॥ चळचळांकांपेमित्र ॥ ह्मणेहाकैंचाआलाअमित्र ॥ दिनमा
नसोडोनिदिनकर ॥ पळोंनलाहेसर्वथा ॥ ३५ ॥ प्रतापरुद्रमारुती ॥ सूर्यमंडलधरिलेंहातीं ॥ हेंफ
ळनव्हेनिश्चिती ॥ ह्मणोनिपुढतीटाकिलें ॥ ३६ ॥ जैसाकेवळवडवानळ ॥ तेसेंदेदीप्यमानसूर्यमंड
ळ ॥ फळनव्हेह्मणोनिअंजनीबाळ ॥ टाकिताझालापुढती ॥ ३७ ॥ माघारांपाहेपरतोन ॥ तोंराहु
आलाशक्रासघेऊन ॥ पुढतीक्रोधआलादारुण ॥ ह्मणेआतांनसोडींयासी ॥३८॥ साह्यकरूनअमरप
ती ॥ मजवरीआलापुढती ॥ जैसेशलभमिळोनियेती ॥ कल्पांतविजूधरावया ॥ ३९ ॥ ऐसेंबोलत
वायुनंदन ॥ राहूवरीलाटलायेऊन ॥ इंद्रादेखतांताडण ॥ राहूसिकेलेंबहुसाल ॥२४०॥ जैसापर्वत
पडेअकस्मात ॥ तैसाराहूसिदेतमुष्टिघात ॥ ग्रहपूजायथासांगतेथ ॥ वायुसुतेंमांडिली ॥ ४१ ॥ रा
हूआक्रोशेंफोडीहाका ॥ ह्मणेकायपाहसीअमरनायका ॥ मगशक्रेंऐरावतीदेखा ॥ अकस्मातप्रेरिला
॥ ४२ ॥ जिकडेधांवेऐरावत ॥ तिकडेभारउर्वीलवत ॥ कींदुसरामेरुमूर्तिमंत ॥ शक्राचेंवहनपैंझा

---

१ इंद्र. २ देवांचा समूह. ३ सूर्य. ४ शत्रु. ५ टोळ. ६ पृथ्वी.

ला ॥ ४३ ॥ तोसबळलोटलाऐरावती ॥ चपळधांवलावीरमारुती ॥ जैसावज्रघातपर्वतीं ॥ तैसाकुं
भस्थळींताडिला॥४४॥धाकेंऐरावततोपळे॥मगपाकशासन[२]निजबळें॥हस्तींआकळितांनाकळे॥रान
घेतलेंबळेंची ॥४५॥ जैसीदुर्बळाचीस्त्रीनष्टबहुत ॥ तीनमानीत्याचावचनार्थ ॥ तैसाइंद्रासीऐरावत ॥
नाटोपेचिसर्वथा ॥ ४६ ॥ असोविचारकरूनिमहंत[३] ॥ कामक्रोधजैसेआवरित ॥ तैसासहस्राक्षें[४]ऐरा
वत ॥ पुढतीसमोरआणिला ॥ ४७ ॥ मागुतीधांवेपवनसुत ॥ धरीऐरावतीचेचारीदंत ॥ उलथोनि
खालींपाडित ॥ शक्रासहिततेधवां ॥ ४८ ॥ हस्तचपेटेहाणोनितेवेळीं ॥ शक्राचाकिरीटपाडिलाभू
तळीं ॥ सकळदेवसेनातेकाळीं ॥ झालीपाहींभयभीत ॥ ४९ ॥ इंद्राचीझोटीमोकळी॥मागुतीऐरा
वताआकळी ॥ हनुमंतावरीबळेंचिघाली ॥ गजनघालीपदपुढें ॥ २५० ॥ गजपळेरानोरा
न ॥ परमघाबरलासहस्रनयन ॥ तोंयमहस्तींदंडघेऊन ॥ हनुमंतावरीउठावला ॥ ५१ ॥ यमेंदंड[५]प्रे
रिलातेवेळे ॥ तोंमारुतीअंगावरीकोसळे ॥ मुष्टिघातहृदयींदीधले ॥ यमपाडिलाधरणीवरी ॥५२॥
वक्षस्थळींवळंघोनिहनुमंत ॥ पुढतीमुष्टिघातप्रेरित ॥ हातींचादंडहिरूनघेत ॥ तेणेंचिताडिततया
सी ॥ ५३ ॥ यमेंधरिलेमारुतीचेचरण ॥ ह्मणेमीतुजलाअनन्यशरण ॥ हस्तद्वयजोडूनियांवरुण ॥ क

---

१ गंडस्थळीं. २ इंद्र. ३ सज्जन. ४ इंद्रानें. ५ काळदंड.

रीस्तुतिमारुतीची ॥ ५४ ॥ कुबेरधांवोनितेसमयीं ॥ लागेमारुतीचेपायीं ॥ तोंऐरावतारूढशक्रपा
हीं ॥ लांगवेगेंपातला ॥ ५५ ॥ ऐसेंदेखोनितेअवसरीं ॥ मारुतीधांवेशक्रावरी ॥ ऐरावतींचेंपुच्छध
री ॥ पृथ्वीवरीआपटावया ॥ ५६ ॥ पुच्छधरूनिभोवंडीगज ॥ तोंकांपतीसर्वदिग्गज ॥ अवनीवरी
देवराज॥वज्रासहपडियेला॥५७॥बळेंगजआपटीधरणी॥देवांसझालीमहापळणी ॥ कडेकपाटींजा
ऊनी ॥ महायोद्धेलपाले ॥ ५८ ॥ ह्मणतीपृथ्वीगेलीरसातळा ॥ एकचिहाहाःकारझाला ॥ तोंअ
मरेंद्रेंतेवेळां ॥ अवसानधरिलेंपुढती ॥ ५९ ॥ वज्रबळेंभवंडित ॥ मुखावरीताडीहनुमंत ॥ तेणेंमूर्च्छे
नादाटलीबहुत ॥ पडेवायुसुतपृथ्वीवरी ॥ २६० ॥ कनकाद्रीवरूनकोसळला ॥ पर्वतदरीमाजीपड
ला ॥ लोक[4]प्राणेशधांविन्नला ॥ सुतधरिलापोटासी ॥ ६१ ॥ कासावीसवायुनंदन ॥ विकळपडला
अचेतन ॥ वायुरडतस्फुंदस्फुंदोन ॥ पुढेंघेऊनहनुमंता ॥ ६२ ॥ ह्मणेहादुर्जनअमरेंद्र ॥ तान्ह्या
वरीघातलेंवज्र ॥ परमनिर्दयपुरंदर ॥ करीनसंहारतयाचा ॥ ६३ ॥ माझेतान्हयाचाजातांप्राण ॥
आर्टीनसकळत्रिभुवन ॥ जैसेप्रल्हादाकारणेंसंपूर्ण ॥ नृसिंहेंदैत्यआटिले ॥ ६४ ॥ वायुआधीनसक
ळांचेप्राण ॥ आकर्षिलेनलागतांक्षण ॥ श्वासोच्छ्वासकोंडून ॥ त्रिभुवनकेलेंकासाविस ॥ ६५ ॥ म

---

१ मोठ्यात्वरेनें. २ समयीं. ३ मेरुपर्वतावरून. ४ वायु. ५ इंद्र.

गइंद्रविरिंचिसकळनिर्जर ॥ रमावरआणिउमावर ॥ सकळप्रजाऋषीश्वर ॥ शरणआलेवायूतें ॥
॥ ६६ ॥ पोटासीधरूनहनुमंत ॥ वायुदीर्घस्वरेंरडत ॥ तोंब्रह्मादिदेवसमस्त ॥ प्राणनाथेंदेखिले ॥
॥ ६७ ॥ हनुमंतासीकडेघेउनी ॥ उभाराहेतेक्षणीं ॥ तिन्हीदेवांदेखोनिनयनीं॥ नमस्कारीतेधवां ॥
॥ ६८ ॥ मगबोलेकमलासन ॥ पुत्राचाकैवारघेऊन ॥ अवघीप्रजानिर्दाळून ॥ टाकिसीकायप्रा
णेशा ॥ ६९ ॥ येरूह्मणेनउठतांमाझासुत ॥ इंद्रासिआटीनदेवांसहित ॥ ऐकोनिहांसेइंदिरा
नाथ ॥ वरदेतसंतोषोनी ॥२७०॥पूर्णपिंडाचाहाहनुमंत ॥ यासीस्वर्मींहीनाहींमृत्य ॥ ब्रह्मकल्पप
र्यंत ॥ चिरंजीवपुत्रतुझा ॥७१ ॥ मगबोलेकर्पूरगौर ॥ माझ्यातृतीयनेत्रींचावैश्वानर ॥ सर्वजाळील
साचार ॥ परीयासीबाधीना ॥ ७२ ॥ माझींत्रिशूलादिआयुधेंतत्वतां ॥ तींनबाधितीलयासीसर्व
तां ॥ मगविरंचीझालाबोलता ॥ निजवरदानऐकातें ॥ ७३ ॥ माझेब्रह्मशापआणिपाश ॥ कदान
बाधितीलयास ॥ माझींशस्त्रेंबहुवस ॥ तींहीयातेंनबाधिती ॥ ७४ ॥ मगइंद्रसत्वरदेतवर ॥ माझेंया
सीनबाधेवज्र ॥ हावज्रदेहीसाचार॥अक्षयअभंगसर्वदा ॥ ७५ ॥ हनुवटीसझगटलेंवज्र ॥ यासहनुमं
तनामसाचार ॥ कुबेरह्मणबहुतअसुर ॥ क्षयपावतीहस्तेंयाच्या ॥ ७६ ॥ यमदेतसेवरदान ॥ यासका

---

१ देव. २ हेवायो. ३ विष्णु.

ळदंडनबाधेपूर्ण ॥ याचेंकरितीजेनामस्मरण ॥ त्यांसीबंधननकरींमी ॥७७॥ मगबोलेंरसाधिपती ॥
अक्षयअसोयासशक्ती ॥ कधींश्रमीनसेमारुती ॥ युद्धकरितांबहुसाल ॥७८ ॥ दिव्यकमळांचीसुमन[२]
माळ ॥ नसुकेलोटतांबहुकाळ ॥ तीविश्वकर्मेंगळांतत्काळ॥ घातलीतेंव्हांमारुतीचे ॥ ७९ ॥ स
मस्तींदेऊनिवरदाना ॥ देवगेलेआपुलेस्वस्थाना ॥ वायूनेंहनुमंततेक्षणा ॥ अंजनीजवळआणिला
॥ २८० ॥ मारुतीसहृदयींधरूनी ॥ स्फुंदस्फुंदोनिरडेजननी ॥ मुखामाजीस्तनघालोनी ॥ वदन
कुरवाळीवेळोवेळां ॥ २८१ ॥ रामविजयग्रंथसुरस ॥ त्यामाजीहनुमंतजन्मविशेष ॥ श्रवणकरितीजे
सावकाश ॥ ग्रहपीडात्यांसनबाधी ॥ ८२ ॥ हनुमंतजन्मकथन ॥ निजभावेंकरितांश्रवण ॥ दुष्टग्रह
विघ्नेंदारुण ॥ नबाधितीकदाही ॥ ८३ ॥ पुढेंरसाळकथासुरस ॥ राजाडोहाळेपुसेलराणियांस ॥अ[३]
जन्मायेईलजन्मास ॥ तेचकथाअवधारा ॥ ८४ ॥ जैसेंजोंजोंक्षेत्रपिकत ॥ तोंतोंकणसेंघनदाटदिस
त ॥ तैसेप्रसंगाह्ूनिप्रसंगबहुत ॥ रसभरितअसतीपैं ॥ ८५ ॥ जयांसीनाहींपुत्रसंतान ॥ त्यांणीं
करावेंविजयआवर्तन[४] ॥ संततिसंपत्तिपरिपूर्ण॥सदानांदतीत्यांचेगृहीं ॥ ८६ ॥ येथूनरामचरित्रकथा
गहन ॥ श्रोतींपरिसावीसावधान ॥ तेणेंब्रह्मानंदठसावून ॥ कैवल्यपद[५]पाविजे ॥ ८७ ॥ ब्रह्मानंदा

---

१ वरुण. २ पुष्पांचीमाळ. ३ जन्मरहित. ४ पारायण पाठ. ५ मोक्षपद.

श्रीरघुवीरा ॥ विषकंठहृदया[1]परात्परा[2] ॥ वेदवंद्याश्रीधरवरा ॥ दीनोद्धाराजगद्गुरू ॥ ८८॥ स्वस्ति
श्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदापरिसोतपंडितचतुर ॥ तृतीयोध्यायगो
डहा ॥ २८९ ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ ३ ॥ ॥ ओव्या ॥ २८९ ॥

---

१ महादेवाच्या हृदयांतराहणाऱ्या. २ मायातीता.

॥ इति श्रीरामविजयतृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ४

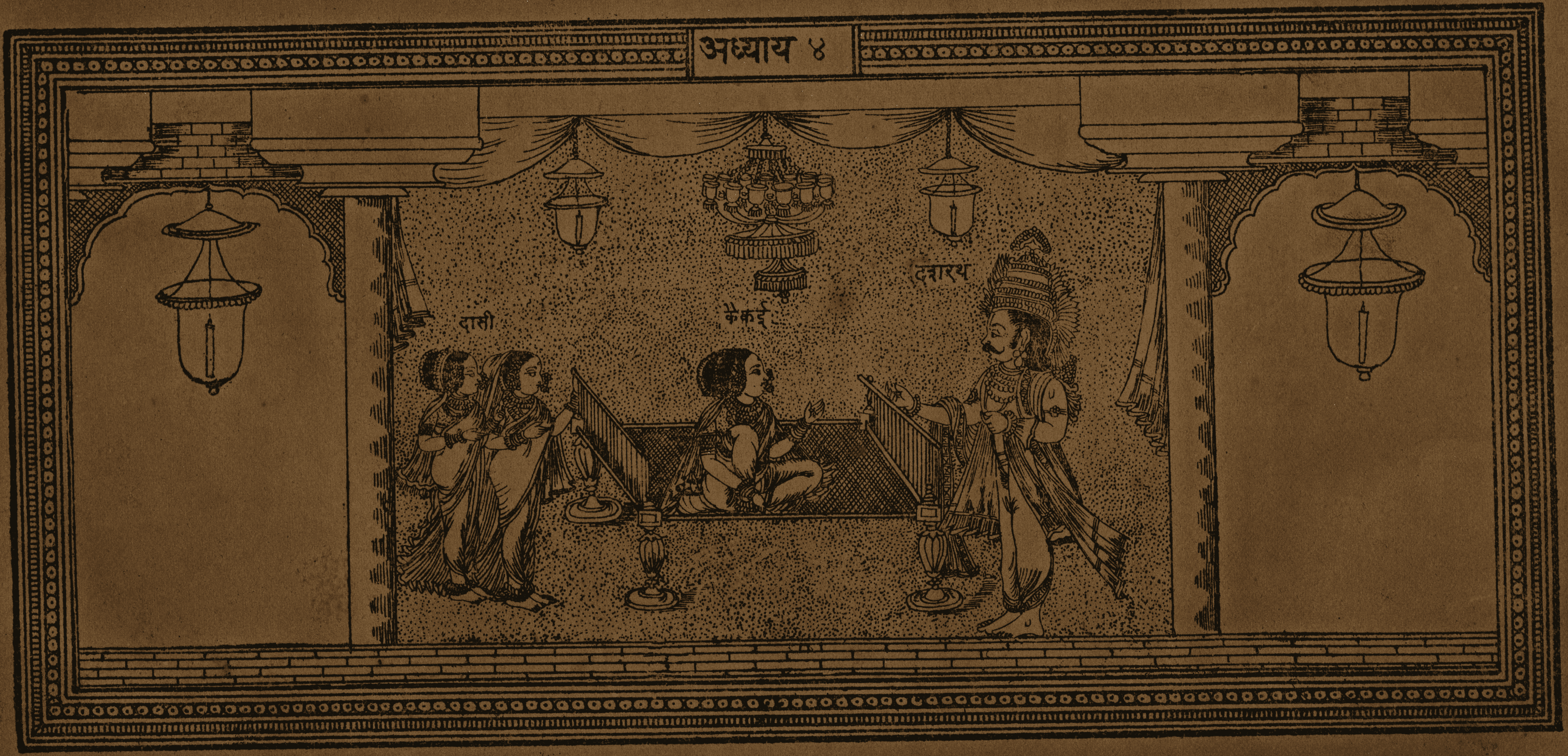

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॥ चतुरश्रोतेकरितीप्रश्न ॥ तृतीयाध्यायींहनुमं
तजनन ॥ सांगीतलेंतुवांसंपूर्ण ॥ कथाअद्भुतनवलची॥१॥आणिकेपुराणींसाचार॥हनुमंतजन्मकथा
प्रकार ॥ वेगळाचिअसेविस्तर ॥ पृथक्पृथक्कथियेला ॥ २ ॥ तरीपुराणांतरींविपरीत ॥ कथाप
डावयाकायनिमित्त ॥ याचेंप्रत्युत्तरयथार्थ ॥ सांगसमस्तांकळावया ॥ ३ ॥ ऐसेंश्रोतयांचेंवाग्जाळ ॥
परिसोनिकविकुशळ ॥ शब्दबोलेअतिरसाळ ॥ परिसासकळश्रोतेहो ॥ ४ ॥ अनादिसिद्धअवतार
माळा ॥ जगदीशेंगुंफिल्याअवलीळा ॥ जैसेंतरंगापूर्वींजळा ॥ व्यापोनियांअसणेंपैं ॥ ५॥ जैसीर
हाटघटमाळिका ॥ तैसेंअवतारचरित्रदेखा ॥ कींभगणेंमित्रमृगांकां ॥ प्रदक्षिणाकरणेंमेरूची ॥६॥
कींजपमाळेचेमणी ॥ तेचियेतीपरतोनी ॥ तैसेअवतारब्रह्मांडभुवनीं ॥ फिरतीमाळेसींरेखा॥७॥ त
रीकल्पपरत्वेंअवतार ॥ जेजेवेळेजेंजेंचरित्र ॥ तैसेंचबोलिला[२]सत्यवतीकुमर ॥ कथासाचारतितुक्या
ही ॥ ८ ॥ एकाअवतारींवर्त्तलेंएक ॥ तेंदुसरेअवतारींविशेषकौतुक ॥ तरीतितुकेंहीसत्यएक ॥विप
रीतार्थनमानिजे ॥ ९ ॥ रणामाजीएकांगवीर ॥ तैसाजाणिजेकवीश्वर ॥ बहुतश्रोतयांचेभार ॥ पर
मचतुरसागरजे ॥१०॥सभानायकप्रवीणअत्यंत ॥ करींसंदेहधनुष्यघेत ॥प्रश्नाक्षरशरसोडित ॥ आ

---

१ नक्षत्रगण, चंद्र, आणि सूर्य याणीं. २ सत्यवतीचा पुत्र–व्यास.

शंकासमयलक्षोनी ॥ ११ ॥ मगधैर्यठाणकवीनेंमांडून ॥ चढविलेंस्फूर्तीचेंशरासन[1] ॥ शास्त्रसंमताचे
घेऊनबाण ॥ सोडीअभंगअनिवार ॥ १२ ॥ सत्व[2]वोढीकाढूनसत्वर ॥ क्षमा[3]वेशेंसोडीशर ॥ परम
कौशल्येंसाचार ॥ प्रश्नबाणछेदित ॥ १३ ॥ श्रोतेत्यावक्त्याचसंधान ॥ तटस्थपाहतीविचक्षण ॥
धन्यधन्यरेह्मणोन ॥ तर्जनी[4]मस्तकडोलविती ॥ १४ ॥ आवेशाचढलेदोघेजण ॥ सप्रेमेंकरितीनाम
स्मरण ॥ तोसघनघोषऐकून ॥ आशंकाश्वापदेंदूरपळती ॥ १५ ॥ वक्त्याचेवाग्बाणअत्यंत ॥ अर्थगौर
वसुखलखलखित ॥ पद्य[5]रचनापक्षमंडित ॥ सुरंगमिरवतसाहित्य ॥ १६ ॥ ऐसेशरसुटतांअपार ॥ भेद
लेंश्रोत्याचेंअंतर ॥ डोलविलेंतेणेंशिर ॥ सुखोर्मीचेनिजभरें ॥ १७ ॥ वैरभावनसतांकिंचित ॥ हेंआनंदा
चेंयुद्धहोत ॥ क्षीराब्धींच्यालहरीमिळत ॥ जैशाएकएकासी ॥ १८ ॥ निष्कपटश्रोतापुसत ॥ निर
भिमानवक्ताबोलत ॥ शब्दकौशल्ययुद्धसत्य ॥ जाणतीपंडितविवेकी ॥ १९ ॥ देवभक्तांचाअनुवाद
॥ तेथेंकायआहेवैरसंबंध ॥ कींगुरुशिष्यांचासंवाद ॥ आनंदयुद्धशब्दांचें ॥ २० ॥ असोतआतांबहुत
युक्ती ॥ चातुर्यसिंधुमंथनपद्धती ॥ वर्मजाणिजेपंडितीं ॥ साहित्यरीतीकळाज्या ॥ २१ ॥ कवीची
घडमोडीबहुत ॥ युक्तिसागरींचींरत्नेंकाढित ॥ एकगव्हांचेप्रकारबहुत ॥ निपजवितजैसींसुगरीणी

---

[1] धनुष्य. [2] सत्त्वरूपओढी. [3] क्षमारूपआवेशानें. [4] हाताचे अंगुष्ठाजवळचें बोट. [5] पदरचनारूपपिसाऱ्यानें शोभिवंत.

॥ २२ ॥ एकेमृत्तिकेचेघटअपार ॥ एकातंतूचेपटविचित्र ॥ एकहें[1]मबहुतअलंकार ॥ हाटकघड[2]णारक
रीजैसा ॥ २३ ॥ एकेकाष्ठींशिल्पि[3]कार ॥ युक्तिदाखवीअपार ॥ तैसाजोकविचतुर ॥ शब्द[4]साहित्यवि
वरी ॥ २४ ॥ असोहेंसा[5]हित्यबोलणें ॥ सांगीतलेंश्रोत्यांकारणें ॥ पुढेंरघुनाथकथापरिसणें ॥ श्रीधरच
तुरांविनवीतसे॥२५॥मागीलकथानुसंधान॥तृतीयाध्यायींहनुमंतजनन॥ सांगीतलेंश्रोत्यांकारण॥मू
ळग्रंथआधारेंसी ॥ २६ ॥ सिंहावलोकनेंतत्वता ॥ श्रोतींपरिसिजेमागीलकथा ॥ तिघीराण्याझाल्या
गर्भस्था ॥ कौसल्यासुमित्राकैकेयी ॥ २७ ॥ जैसाशुद्धबीजचामृ[6]गांक ॥ दिवसेंदिवसकळाअधिक ॥
कींपळोपळींचढेअ[7]र्क ॥ उदयाद्रीहूनिपश्चिमे ॥ २८ ॥ कींकरितांसंतसमागम ॥ दिवसेंदिवसवाढेप्रेम
॥ कींऔदार्येंकरूनिपरम ॥ कीर्तिवाढेसत्वर ॥ २९ ॥ तैसेराणियांचेगर्भवाढती ॥ तोंवसिष्ठबोलेदशर
थाप्रती ॥ रायाधर्मशास्त्रींऐसीरीती ॥ डोहळेस्त्रियांसीपुसावे ॥ ३० ॥ ऐसेंबोलतांब्रह्मऋषी ॥ हर्षवाट
लारायासी ॥ नमोनिवसिष्ठचरणांसी ॥ राजेंद्रतऱ्हांचालिला॥३१॥श[8]चीचियामंदिरांत ॥ जैसावृ[9]त्र
शत्रुप्रवेशत ॥ तैसाचिअजपाळसुत ॥ कैकेयीसदनींप्रवेशला ॥ ३२ ॥ पिंडप्राशनाचेकाळीं ॥ कैके
यीहोतीरुसली ॥ ह्मणोनिराजेंद्रतयेवेळीं ॥ तिचेसदनींप्रवेशला ॥३३॥ दूतीजाणवितीस्वामिणीतें॥

---

१ सोनें. २ सोनार. ३ सुतार. ४ शब्दालंकार. ५ अलंकारिकबोलणें. ६ चंद्र. ७ सूर्य. ८ इंद्राणीच्या. ९ इंद्र.

डोहाळेपुसावयातुह्मातें ॥ नृपवरस्वयेंयेतसेयेथें ॥ सुमुहूर्तपाहूनियां ॥ ३४ ॥ सुंदरपणाचाअभि
मान ॥ त्याहीवरीकैकेयीगर्भिण ॥ जैसाअल्पविद्यावंतासगर्वपूर्ण ॥ तैसेंयेथेंजाहलें ॥ ३५ ॥ जैसी
गारुडियांचीविद्याकिंचित॥परीब्रिदेंबांधितीबहुत॥कींनिर्नासिकवाहात ॥रूपाभिमानविशेषें॥३६॥
बिंदुमात्रविषवृश्चिका ॥ परीपुच्छाग्रसदावरुतेंदेखा॥कींकिंचितज्ञानझालियामूर्खा ॥ मगतोनगणी
वाचस्पतीतें[1] ॥ ३७ ॥ खडणधेनूसीदुग्धकिंचित॥परीलत्ताप्रहारकरीबहुत ॥ अल्पोदकेंघटउचंबळत
॥ आंगभिजेवाहकाचें ॥ ३८ ॥ तैसेंकैकेयीसझालेंतयेवेळीं ॥ प्रीतीनेंदशरथआलाजवळी ॥ आप
णसेजेवरीबैसली ॥ नाहींउठलीनृपादेखतां ॥ ३९ ॥ स्त्रीसेवकअपत्यदासी ॥ श्वानमर्कटकुरूपीयां
सी ॥ मर्यादातुटतांइतुकियांसी ॥ मगतेअनिवारजाणिजे ॥ ४० ॥ ह्मणोनिमर्यादाकांहींतेथ ॥ कै
केयीनधरीदेखिल्यानृपनाथ ॥ मगउभाराहोनिदशरथ ॥ डोहळेपुसततियेसी ॥ ४१ ॥ ह्मणेकैकेयी
बोलेंवचन ॥ तुजजेंआवडेमनांतून ॥ तेंमीसमस्तपुरवीन ॥ सत्यजाणप्रियकरे ॥ ४२ ॥ मगकायबो
लिलीतयेवेळे॥तुह्मीकायपुरवालडोहळे॥ माझेमनींचेसोहळे ॥ पूर्णकर्त्तादिसेना ॥ ४३ ॥ मगबोले
अजनंदन ॥ तुजकारणेंवेंचीनप्राण ॥ परीडोहळेतुझेपुरवीन ॥ सत्यजाणसुकुमारे ॥ ४४ ॥ मगती

---

१ बृहस्पतीतें.

ह्मणेजीनृपवरा ॥ डोहळेमाझेहेचिअवधारा ॥ कौसल्यासुमित्रेच्यापुत्रां ॥ दिगंतरादवडावें ॥ ४५ ॥ पाठवावेंदूरकानना ॥ त्यांचासमाचारपुनःकळेना ॥ आमचेंवर्तमानत्यांचियाकर्णा ॥ सहसाहीनजावें ॥ ४६ ॥ राज्यद्यावेंमाझियापुत्रां ॥ हेचिडोहळेहोतीराजेंद्रा ॥ तुह्मीमानालअधर्मखरा ॥ तोदोषमजवरीघालिजे ॥ ४७ ॥ मजानिंदितीलजोंजोंलोक ॥ तोंतोंवाटेलपरमसुख ॥ समस्तजनान्हावेंदुःख ॥ हेंचिमजआवडे ॥ ४८ ॥ ऐसेंकैकेयीवचनतेअवसरीं ॥ ऐकतांनृपखोंचलाअंतरीं ॥ कींकाळजीं घातलीसुरी ॥ कींआंगावरीचपेंळापडे ॥ ४९ ॥ वचननव्हेतेंकेवळ ॥ दुःखवल्लीचेंश्रेष्ठफळ ॥ कींसंचरलेंहाळाहळ ॥ हृदयींवाटेदशरथा ॥५०॥ किंवापर्वतकोसळला ॥ कींकाळसर्पजिव्हाग्राझोंबला॥ कींतप्तशस्त्रघायपडला ॥ आंगावरीअकस्मात ॥ ५१ ॥ कैकयीवचनक[3]लशोद्भवजाण ॥ प्राशिलेंआयुष्य[4]समुद्रजीवन ॥ रावघाबरलाजैसाचतुरानन ॥ वेदहरणकेलेजेव्हां ॥ ५२ ॥ परमखेदपावलानृपवर ॥ तीसनेदीचप्रत्युत्तर ॥ मगसुमित्रेचेंमंदिर ॥ प्रवेशतापैंझाला ॥ ५३ ॥ संसारतापेंजेसंतप्त ॥ तेसंतसमागमेंनिवत ॥ तैसाचराजादशरथ ॥ सुमित्रासदनींसुखावला ॥ ५४ ॥ तिचेंनांवसुमित्रासती ॥ परीनामाऐशीचआहेकृती ॥ वरकडनांवेंजेऐकती ॥ तींतोव्यर्थचीजाणिजे ॥ ५५ ॥ नांवठेवि

---

१ अरण्यांत. २ वीज. ३ कलशापासून उत्पन्न झालेला अगस्तिऋषि. ४ आयुष्यरूप समुद्राचें उदक.

लेंउदारकर्ण ॥ अडकावेंचितांजायप्राण ॥ बृहस्पतीनामजयालागुन ॥ धडवचनबोलतांनये ॥५६॥
कमलनयननामविशेष ॥ परीदोहींडोळ्यांतवाढलेवडस ॥ क्षीरसिंधुनामपुत्रास ॥ परीताकतयास
मिळेना ॥ ५७ ॥ नामठेविलेंपंचानन[1] ॥ परीजंबुकदेखतांपळेउठोन ॥ जन्मगेलामागतांकोरान्न ॥
सार्वभौमनामतयातें ॥ ५८ ॥ नामठेविलेंजयामदन ॥ तोनिर्नासिककुलक्षण ॥ तैसीसुमित्रानव्हेपू
र्ण ॥ करणीनामासारखी ॥५९॥ नृपआलाएकतांकर्णीं ॥ समोरआलीहंसगामिनी ॥ दशरथाचिये
चरणीं ॥ मस्तकठेवीसद्भावें ॥ ६० ॥ स्त्रियांसीदेवतोआपुलानाथ ॥ पुत्रासदेवमातापितासत्य ॥
शिष्यासीगुरुदैवत ॥ दैवतअतीतगृहस्थासी ॥ ६१ ॥ ह्मणोनिसुमित्रेनेंअजनंदन ॥ पूजिलाषोडशो
पचारेंकरून ॥ उभीठाकलीकरजोडून ॥ अधोवदनसलज्ज ॥ ६२ ॥ कैकेयीडोहळ्यांचेंदुःखप्रबळ ॥
रावविसरलाहोसकळ ॥ जैसाबोधठसावतांनिर्मळ ॥ तम[2]जाळवितळेपैं ॥ ६३ ॥ राजाह्मणेसुमित्रे
सी ॥ कायडोहळेहोतातीमानसीं ॥ तेमजसांगनिश्चयेंसीं ॥ कुरंगनेत्रे[3]सुकुमारे ॥ ६४ ॥ मगकिंचित
हास्यवदन ॥ बोलेसलज्जअधोवदन ॥ जेंएकतांसुखसंपन्न॥ अजनंदनपैंहोय ॥ ६५ ॥ ह्मणेहेंचआव
डीबहुवस ॥ कौसल्यागर्भींजगन्निवास ॥ अवतरेलआदिपुरुष ॥ जगद्वंद्यजगदात्मा ॥ ६६ ॥ त्याची

---

१ व्याघ्रकिंवा सिंह. २ अज्ञान. ३ हरणी सारखे विशाळ व सुशोभित नेत्र जीचे.

अहोरात्रसेवाबरवी ॥ वाटेममपुत्रेंचिकरावी ॥ जाणीवशाहाणीवआघवी ॥ वोवाळावीतयावरूनी
॥ ६७ ॥ सेवेपरतेंथोरसाधन ॥ ममपुत्रासीनमानेआनं[1] ॥ आपुलेआंगाचेंहातरूण ॥ ज्येष्ठसेवेलागीं
करूं ॥ ६८ ॥ त्रिभुवनराज्यतृणासमान ॥ त्याहूनिआधिकज्येष्ठभजन ॥ चारीमुक्तिवाटतीगौण ॥
ज्येष्ठसेवेकारणें ॥ ६९ ॥ सुधारसत्यजोनिनिर्मळ ॥ कोणासआवडेहालाहल ॥ उत्तमसांडोनितंदुळ
॥ सिकता[2]कांहोशिजवावी ॥ ७० ॥ त्यजोनिसुंदररायकेळें ॥ कोणभक्षीलअर्कीं[3]फळें ॥ कल्पद्रुमीं
जोविहंग[4]मखेळे ॥ तोनांतळे[5]बाभुळेसी ॥७१॥ मानससरोवरींचाराजहंसपाहीं ॥ तोकदानराहेउलूक[6]
गृहीं ॥ बुडीदीधलीक्षीराब्धिडोहीं ॥ दग्धवननावडेत्या ॥ ७२ ॥ नंदन[7]वनींचाभ्रमरकदाकाळीं ॥
अर्कपुष्पीं[8]रुंजीनघाली ॥ जेणेंइंद्रभुवनींनिद्राकेली ॥ खदिरांगारींननिजेतो ॥ ७३ ॥ रंभेतुल्यजाया[9]
चांगली ॥ सांडोनिप्रेतकोणकवळी ॥ तैसीमनींआवडीधरिली ॥ कदाविषयींनरमेतो ॥ ७४ ॥ ह्म
णोनिराजचक्रचूडामणी ॥ माझीआवडीज्येष्ठभजनीं ॥ ऐसेसुमित्रेचेशब्दकर्णीं ॥ आकर्णिलेदशरथें
॥ ७५ ॥ वाटेअमृतप्राशनकेलें ॥ कींत्रिभुवनराज्यहातासिआलें ॥ तैसेंनृपाचेंमनसंतोषलें ॥ आलिं
गिलेंसुमित्रेसी ॥ ७६ ॥ ह्मणेएकसकुमारराजसे ॥ चंपककळिकेडोळसे ॥ तुवांसांगीतलेडोहळेसुर

---

[1] दुसरें. [2] रेती-वाळू. [3] रुईचीं फळें. [4] पक्षी. [5] स्पर्श नकरी. [6] घुबडाच्या गृहीं. [7] इंद्राच्या बागांतला. [8] रुईच्याफुलांवर. [9] स्त्री.

से ॥ पूर्णहोतीलनिर्धारें ॥ ७७ ॥ नानाभूषणेंअलंकार॥ओंवाळीतिजवरूननृपवर ॥ दानेंदेवविलींअपार ॥ सुमित्रेहातींयाचकां ॥ ७८ ॥ याउपरीज्येष्ठराणी ॥ कौसल्यानामेंज्ञानखाणी ॥ जीपुराणपुरुषाचीजननी ॥ त्रिभुवनींविख्यात ॥ ७९ ॥ जेपरब्रह्मरसाचीमूस ॥ कीं[1]निजप्रकाशरत्नमांदूस ॥ क्षीराब्धिहृदयविलास ॥ जिणेंअंतरींसांठविला ॥ ८० ॥ जोइंदिरावर[2]त्रिभुवनेश्वर ॥ ज्याचेआज्ञाधारकविधिशचीवर[3] ॥ हृदयींध्यायअपर्णावर ॥ कौसल्याउदरनिवासीजो ॥ ८१ ॥ असोकौसल्येचेमंदिरीं ॥ प्रवेशताझालाश्रावणारी[4] ॥ सेवकराहविलेबाहेरी ॥ द्वारमर्यादाधरूनियां ॥ ८२ ॥ कौसल्या ज्ञानकळापरम ॥ तीसअंतर्बाह्यव्यापलाराम ॥ चराचरअवघेंपरब्रह्म ॥ नादिसेविषमकदाही ॥८३॥ सांडोनिजागृतिसुषुप्तिस्वप्न ॥ नयनींलाविलेंज्ञानांजन ॥ चराचरअवघेंनिरंजन ॥ रूपदिसेकौसल्या ॥ ८४ ॥ दशरथप्रवेशोनिअंतरीं ॥ पाहेस्थूळ[5]वासरींवरी ॥ मगसूक्ष्मदेहमाजघरीं ॥ नदिसेकदाकौसल्या ॥ ८५ ॥ कारणकोठडींतपाहेसादर ॥ तंवतेथेंअवघाअंधकार॥ मगमहाकारण[6]उपरीथोर ॥ त्यावरीनृपचाढियेला ॥ ८६ ॥ तेथेंनदिसेकौसल्यासती ॥ मगचाकितपाहेनृपती ॥ जेउदरींसांठवलाजगत्पती ॥ तिचीस्थितीकळेना ॥८७ ॥ मगपरात्परघरांत ॥ प्रवेशतेव्हांअजपाळसुत ॥ तोंबैसलीस

---

१ आत्मप्रकाशरूप रत्नाची पेटी. २ लक्ष्मीचा पति. ३ ब्रह्माआणिइंद्र. ४ दशरथ. ५पंचभूतात्मकशरीररूपीओसरीवर. ६ पिंडींचा चौथा देह

माधिस्थ ॥ निर्विकल्पवृक्षातळीं ॥ ८८ ॥ अंतरदृष्टीमुरडली ॥ वरदळस्वनामविसरली ॥ ब्रह्मानं
दरूपझाली ॥ नचालेबोलीद्वैताची ॥ ८९ ॥ जैसासतेजपरमपवित्र ॥ तेथेंडागनलागेआणुमात्र ॥
स्वरूपींरमतांयोगीश्वर ॥ ज्ञानराहेऐलीकडे ॥ ९० ॥ कल्पांतवीजमशकगिळी ॥ पिपीलिकांमेरूक
क्षेसीघाली ॥ धेनुवत्समृगेंद्राआकळी ॥ एकादेवेळेघडेलहें ॥ ९१ ॥ परीचतुरविश्वरूपावरी ॥ नचा
लेनहालेनिर्धारीं ॥श्रोत्रियाचेयज्ञशाळेभीतरी॥कोणमाहारप्रवेशेल॥९२॥वडवानळापुढेंकर्पूरजाण॥
कींजळनिधीमाजीलवण॥तैसींबुद्धिआणिमन॥स्वसुखावरीविरालीं॥९३॥असोस्वानंदसागरांत ॥
कौसल्यापूर्णसमाधिस्थ ॥ जवळीउभाठाकलादशरथ ॥ पाहेतटस्थउगाची ॥ ९४ ॥ कौसल्यास्व
स्वरूपींलीन ॥ हेदशरथासीनेणवेखुण ॥ ह्मणेहेरुसलीसंपूर्ण ॥ तरीचवचननबोले ॥ ९५ ॥ ह्मणो
निराजचक्रचूडामणी ॥ कौसल्येजवळस्वयेंबैसोनी ॥ स्नेहेंतीसहृदयींधरूनी ॥ समाधानकरीतसे ॥
॥९६॥ तरीतेनउघडीनयन ॥ नाहींशरीराचेंतियेसींभान ॥ मीस्त्रीपुरुषस्मरण ॥ गेलीविसरूनकौस
ल्या ॥ ९७ ॥ अळंकारकैंचेएकसुवर्ण ॥ तरंगलटकेअवघेंजीवन ॥ तैसेंविश्वनाहींएकरघुनंदन ॥ आ
नंदघनविस्तारला ॥ ९८ ॥ ऐसीकौसल्येचीस्थितिझाली ॥ राजाह्मणेहेझडपिली ॥ कींमहद्भूतेंपूर्ण

---

१ कल्पनारहित-परब्रह्मरूपवृक्षाखालीं. २ मुंगी. ३ अग्निहोत्र्याचे.

घेतली ॥ वोळखींमोडलीइयेची ॥ ९९ ॥ राजाह्मणेदेवऋषिसिद्ध ॥ इहींदीधलाआशीर्वाद ॥ कीं
पोटायेईलब्रह्मानंद ॥ आदिपुरुषश्रीराम ॥१०० ॥ ऐकतांरामनामस्मरण ॥ कौसल्येनेंउघडिलेनय
न ॥ तोंजगदाभाससंपूर्ण ॥ रघुनंदनरूपदिसे ॥ १०१ ॥ राजाह्मणेहोनितंबिनी[1] ॥ कुरंग[2]नेत्रेगजगा
मिनी ॥ कायजेआवडअसेलमनीं ॥ डोहळेपुरवीनसर्वते ॥ २ ॥ भ्रमटाकींबोलेंवचन ॥ तोंकौसल्या
बोलेगर्जोन ॥ मीजगदात्मारघुनंदन ॥ कैचेंअज्ञानमजपासीं ॥३॥ स्थूळलिंगआणिकारण ॥ यांहू
निमाझेंरूपभिन्न ॥ महाकारणहेंनिरसून ॥ आत्मारामवेगळामी ॥ ४ ॥ द्वैताद्वैतमहाद्वैत ॥ यांहूनि
वेगळामीअतीत[3] ॥ सच्चिदानंदशब्दजेथ ॥ खुंटोनियांराहिला ॥ ५ ॥ जीवशिवदोनपक्षी ॥ ध्याता
ध्यानलयलक्षी ॥ यावेगळामीसर्वसाक्षी ॥ अचिंत्यअलक्ष्य[4]श्रीराम ॥ ६॥ राजाह्मणेकौसल्येऐकें ॥
मीकोणआहेंमजओळखें ॥ डोहळेपुसावयामहासुखें ॥ तुजजवळीबैसलों ॥७॥ येरीह्मणेज्ञाताज्ञेय[5]ज्ञा
न ॥ हेंसर्वगेलेंआटोन ॥ नाहींस्त्रीपुरुषनपुंसकपूर्ण ॥ मीतूंपणतेथेंकैचें ॥ ८ ॥ नृपह्मणेहेमहद्भूतेंघेत
ली ॥ वोळखींसर्वमोडली ॥ मगपुसेगोष्टमागली ॥ धाकुटपणीचीतियेतें ॥ ९ ॥ राजाह्मणेशशांकव
दने॥गुणसरितेपद्मनयने ॥ वऱ्हाडबुडवोनतुजरावणें ॥ नेलेंहोतेंआठवतेंकीं॥१०॥शत्रूचेंनामएकतां

---

१ हे स्त्रिये. २ हरिणनेत्रे. ३ पलीकडचा. ४ लक्ष्यांत नयेणारा. ५ जाणण्यास योग्य.

कर्णीं ॥ हांकफोडिलीभुजापिटोनी ॥ ह्मणेधनुष्यबाणदेआणुनी ॥ टाकीनछेदुनीदाहीशिरें ॥ ११ ॥
ताटिकामारूनियांआधीं ॥ ऋषियागपाववीनासिद्धी ॥ महाराक्षसवधोनियुद्धीं ॥ गाधि[1]तनयतोषवी
न ॥ १२ ॥ शिवचापपरमप्रचंड ॥ मोडूनिकरीनदुखंड ॥ माझीज्ञानशक्तिजेअखंड ॥ पणेंजिंकोनि
आणीनते ॥ १३ ॥ जेणेंनिक्षत्रीकेलीअवनीपूर्ण ॥ त्याचागर्वहरीननलागतांक्षण ॥ मीएकपत्नीव्र
तीरघुनंदन ॥ पितृवचनपाळीनमी ॥ १४ ॥ मीसेवीनघोरविपिनें[2] ॥ परिवारेंसींत्रिशिराखरदूषण ॥
क्षणमात्रेंटाकीनवधोन ॥ अग्नितृणजाळीजैसें ॥ १५ ॥ रीसवानरांहातीं ॥ लंकाघालीनपालथी ॥
माझावज्रदेहीमारुती ॥ परमपुरुषार्थीमहावीर ॥ १६॥ क्षणेंजाळीललंकानगर ॥ शत्रूंचींशिरेंछेदी
लअपार ॥ पाषाणींपालाणोनिसमुद्र ॥ लंकापुरघेईनमी ॥ १७ ॥ कौसल्याहांकफोडीदारुण ॥ लं
केपुढेंमाजवीनरण ॥ महाढिसाळकुंभकर्ण ॥ टाकीनछेदूंनिक्षणार्धें ॥ १८ ॥ सहपरिवारेंवधूनिद
शशिर ॥ बंदींचेसोडवीनसुरवर ॥ माझाबिभीषणप्रियकर ॥ छत्रधरीनतयावरी ॥ १९ ॥ स्वपदीं
स्थापूनिनिजभक्त ॥ मीअयोध्येसीयेईनरघुनाथ ॥ आधिव्याधिजरामृत्य ॥ याविरहितकरीनप्रजा
॥ २० ॥ स्त्रीपुरुषनपुंसकभेद ॥ यावेगळामीब्रह्मानंद ॥ मायाचक्रचाळकशुद्ध ॥ निष्कलंकअभेदपें॥

---

१ विश्वामित्र. २ अरण्य.

॥ १२१ ॥ मीप्रळयकाळासीशासनकर्ता ॥ आदिमायेचानिजभर्ता ॥ कर्ताहर्तापाळिता ॥ मजपरतानसेची ॥ २२ ॥ मीअज[1]अजित[2]सर्वेश्वर ॥ मीचनटलोंचराचर ॥ धरूनिनानाअवतार ॥ मीमजमाजीसामावें ॥ २३ ॥ ऐसेंऐकतांदशरथ ॥ ह्मणेभूतेंघेतलीयथार्थ ॥ फांटाफुटलाबहुत ॥ बडबडीतभलतेंची ॥ २४ ॥ पंचाक्षरीआणापाचारून ॥ जोमहाराजसद्गुरुज्ञानघन॥तोसरसिजोद्भवनंदन[3] ॥ बोलावूनआणावेगें ॥ २५ ॥ जेणेंदर्भावरीधरिलीअवनी ॥ कमंडलूठेविलासूर्यासनीं ॥ इंद्रसभेसीनेलावासरमणी ॥ अद्भुतकरणीजयाची ॥ २६ ॥ वसिष्ठआलाधांवून ॥ राजादृढधरीचरण ॥ कौसल्येसारखेंनिधान ॥ भूतेंसंपूर्णग्रासिलें ॥ २७ ॥ म्यांयागकेलासायासीं ॥ कींपुत्रहोईलकौसल्येसी ॥ तोंमध्येंचहेंविवसी ॥ उठलीऋषिकायकरूं ॥ २८ ॥ मगह्मणेब्रह्मसुत ॥ इच्यापोटायेईलरघुनाथ ॥ तीसगोष्टीहेविपरीत ॥ कालत्रयींघडेना ॥ २९ ॥ अंधकूपींपडलतरणी[4] ॥ कोरान्नमागेलचिंतामणी ॥ सुधारसगेलाकडवटोनी ॥ कालत्रयींघडेना ॥ ३० ॥ क्षुधेनेंपीडलाक्षीरसागर ॥ सुरतरूसीयेईलदरिद्र ॥ तीव्रतपेलरोहिणीवर ॥ हेंकालत्रयींघडेना ॥ १३१ ॥ अंधत्वआलेंअग्निनेत्रीं ॥ ताम्रनाणेंमागेकनकाद्री[5] ॥ अंत्यजनांदेलश्रोत्रियमंदिरीं ॥ हेंकालत्रयींघडेना ॥ ३२ ॥ असोवसिष्ठकौ

---

१ उत्पन्न नहोणारा—जन्मरहित. २ जिंकिलानजाणारा. ३ वसिष्ठऋषि. ४ सूर्य. ५ सुवर्णाचापर्वत—मेरु.

सल्येजवळी ॥ येऊनिविलोकीतेवेळीं ॥ तंवतीश्रीरामरूपझाली ॥ अंतर्बाह्यसमूळ ॥ १३३ ॥ नादि
सेस्त्रियेचीआकृती ॥ धनुष्यबाणघेऊनिहातीं ॥ आकर्णनयनविराजती ॥ देखेमूर्तिजगद्वंद्य ॥ ३४ ॥
पाहतांरूपआनंदघन ॥ सद्गदझालाब्रह्मनंदन ॥ अष्टभावेंदाटलापूर्ण ॥ गेलाविसरूनदेहभाव ॥
॥ ३५ ॥ वसिष्ठकौसल्यातेअवसरीं ॥ मुरालींब्रह्मानंदसागरीं ॥ दशरथपरमअंतरीं ॥ घाबराझाला
नेणोनियां ॥ ३६ ॥ वसिष्ठासारिखामहामुनी ॥ भूतेंझडपिलायेक्षणीं ॥ याभूताचीकरताझाडणी ॥
कोणीत्रिभुवनींदिसेना ॥ ३७ ॥ मीहतभाग्यसंपूर्ण ॥ मजकैंचेंपुत्रसंतान ॥ कौसल्याहीगेलीझडपो
न ॥ ब्रह्मानंदेंमूर्छित ॥ ३८ ॥ निरपराधवधिलाश्रावण ॥ तेणेंहेंदुःखदारुण ॥ ऐसातोमहाराजअ
जनंदन॥जळलापूर्णअंतरीं॥३९॥तोंस्वानंदलहरीजिरवून॥वसिष्ठेंउघडिलेनयन ॥ राजाधांवोनिधरी
चरण ॥ आनंदनमायेअंतरीं ॥ ४० ॥ रायासीकैसीपरीझाली ॥ पूरींबुडतांनौकाआली ॥ अंधकूपीं
पडतांतत्काळीं ॥ हस्तसूर्येंदीधला ॥ ४१ ॥ सर्पडंखितांगरुडधांवे ॥ गजींकोंडितांकेसरीपावे ॥
कींक्षुधितापुढेंहेलावे ॥ क्षीरसागरयेउनी ॥१४२ ॥ कींवणव्यांतजळतांवर्षेंघन ॥ कींहुडहुडीभरतां
घडकेकृशान ॥ कींदरिद्रेंपीडितांलक्ष्मीआपण ॥ घरींयेऊनिबैसली ॥ ४३ ॥ ऐसाआनंदलाराजाद
शरथ ॥ ह्मणेसद्गुरुस्वामीतूंसमर्थ ॥ मजनवलहेंवाटत ॥ तुजहीभूतेंझडपिलें ॥ ४४ ॥ आह्मीअत्यं

तभाग्यहीन ॥ कैंचेंदेखोंपुत्रसंतान ॥ मगहांसलाब्रह्मनंदन ॥ कायगर्जोनबोलत ॥ ४५ ॥ जोनील
ग्रीवहृदयरत्न ॥ जेंकमलोद्भवाचेंदेवतार्चन ॥ सनकादिककरूनियत्न ॥ हृदयसंबळींतवाहती॥४६॥
जोवैकूंठपुरविलासी ॥ आलाकौसल्येच्यागर्भासी ॥ मारूनसकळदुष्टांसी ॥ देवसोडवीलबंदींचे ॥
॥ ४७ ॥ जेंजेंकौसल्याबोललीसत्य ॥ तेंतेंपुढेंहोईलयथार्थ ॥ तुजहोतीलचारसुत ॥ सत्यवचनराजें
द्रा ॥ ४८ ॥ शंखचक्रशेषनारायण ॥ चतुर्धारूपेंप्रकटेलजगज्जीवन ॥ ज्याचीकथाऐकतांपापिजन ॥
उद्धरोनितरतील ॥ ४९ ॥ माध्यान्हायेईलचंडकिरण ॥ पुष्यनक्षत्रसाधून ॥ अवतरेलरघुनंदन ॥ पू
र्णब्रह्मजगद्गुरू ॥ ५० ॥ ऐसींवसिष्ठाचींवचनें ॥ स्वानंदनभींचींउडुगणें ॥ कीं[2]सत्यवैरागरींचींरत्नें ॥
निवडोनिदीधलींदशरथा ॥१५१॥ तेणेंकर्णद्वारेंत्वरित ॥ सांठविलींहृदयसंदुकेंत ॥ धांवोनिश्रीगु
रूचेपायधरित ॥ ह्मणेकृतार्थझालोंमी ॥ ५२ ॥ असोभरलियानवमास ॥ प्रसूतिसमयकौसल्येस ॥
कवणऋतुकवणदिवस ॥ सावकाशऐकातें ॥ ५३ ॥ वसंतऋतुचैत्रमास ॥ शुद्धपक्षनवमीदिवस ॥ सू
र्यवंशींजगन्निवास ॥ सूर्यवारींजन्मला ॥ ५४ ॥ माध्यान्हाआलाचंडकिरण ॥ पुष्यनक्षत्रसाधून ॥
अवतरलारघुनंदन ॥ पूर्णब्रह्मजगद्गुरू ॥ ५५ ॥ श्रीरामकेवळपरब्रह्म ॥ त्यासझालाह्मणतांजन्म ॥

---

१ स्वानंदरूप आकाशांतील नक्षत्रें. २ सत्यरूप रत्नखाणीतील रत्नें.

संतह्मांसतीलपरम ॥ तत्त्वज्ञानवेत्तेजे ॥ ५६ ॥ ज्याचीलीलाऐकतांअपार ॥ खंडेजन्ममृत्युदुर्धर ॥ त्यारामासीजन्मसंसार ॥ कालत्रयींघडेना॥५७॥दावीलौकिककरणी॥कींकौसल्याझालीगर्भिणी॥ तोब्रह्मानंदमोक्षदानी ॥ जन्मकर्मत्याकैंचें ॥ ५८ ॥ क्षीरसागरींहूननारायण ॥ येऊनिअयोध्येसी झालासगुण ॥ परीशेषलक्ष्मीसहितजगज्जीवन ॥ तैसाचतेथेंसंचला ॥५९ ॥ जोअनंतकल्याणदायक ॥ अजअजितनिष्कलंक ॥ भक्ततारावयासीदेख ॥ जगन्नायकअवतरला ॥ ६० ॥ असोअयोध्यापुरींतेवेळीं ॥ दुंदुभींचीघाईलागली ॥ विमानांचीदाटीझाली ॥ पुष्पेंवर्षतीअपार ॥१६१॥ देवकरतीजयजयकार ॥ करीलराक्षसांचासंहार ॥ह्मणतीअवतरलाहारघुवीर॥बंधमुक्तकरीलआह्मां॥६२॥ असोतेकौसल्यासती ॥ बैसलीअसेएकांतीं ॥ तोंआठवर्षांचीमूर्ती ॥ सन्मुखदेखेअकस्मात ॥ ६३ ॥ निमांसुखवदनसुंदर ॥ तेजेंभरलेंनिजमंदिर ॥ ज्यातेजांतशशिमित्र ॥ लपोनिजातीविलोकितां ॥ ॥ ६४ ॥ पदकमलमकरंदसेवना ॥ भ्रमरीझालीक्षीराब्धिकन्या[2] ॥ कदानविसंबेचरणा ॥ कृपणधनालागींजैसा ॥ ६५॥ संध्याराग[3]अरुणबालार्क ॥ दिव्यरत्नांचेरंगकाढिलेदेख ॥ तळवेंतैसेसुरेख ॥श्रीरामाचेवाटती ॥ ६६ ॥ चंद्रक्षयरोगेंकष्टीहोउनी ॥ निजांगाचींदशशकलेंकरूनी ॥ सुखाडलाश्रीरा

---

१ सुरेख. २ लक्ष्मी. ३ संध्याकाळचा आरक्तपणा.

म्चरणीं ॥ स्वानंदधणीघेतसे ॥ ६७ ॥ कींरमांपदींरंगलीदिवसनिशी ॥तोंबंधुपाहुणाआलाशशी॥
तोराहिलाअक्षयव्हावयासी ॥ नवजायचिमाघारा ॥ ६८ ॥ ध्वजवज्रांकुशपद्म ॥ऊर्ध्वरेखादिचिन्हें
उत्तम ॥ यांचाअर्थएकतांपरम ॥ सुखहोयभक्तांसी ॥ ६९ ॥ सात्विकप्रेमळांदेखा ॥ ऊर्ध्वसंकेतऊर्ध्व
रेखा ॥ सत्यशीलभाविकां ॥ ऊर्ध्वपंथदावित ॥ ७० ॥ विद्यामदेंमत्तगज ॥ भाग्यमदेंडुल्लतसहज ॥
त्यांसिआकर्षावयासतेज ॥ पायींअंकुशझळकत ॥ १७१ पायींझळकेदिव्यपद्म ॥ तेंपद्मेचेंराहतेंधा
म ॥ तेंजगमाउलीसप्रेम ॥ तयेपदींसुखवाडली[2] ॥ ७२ ॥ अहंकारजडपर्वत ॥ शरणागतांबाधकयथा
र्थ ॥ तोफोडावयाझळकत ॥ वज्रपायींरामाचे ॥ ७३ ॥॥ भवसागरतारावयागहन ॥ जाहाजअद्भु
तराम्चरण ॥ त्यावरीध्वजविराजमान ॥ रात्रंदिवसतळपतसे ॥ ७४ ॥ कामक्रोधदुर्धरअसुर ॥
त्यांचेंछेदावयाशिर ॥ दैदीप्यमानदिव्यचक्र ॥ श्रीरामतळवांझळकतसे ॥ ७५ ॥ मळरहितपदसुंद
र ॥ घोटींत्रिकोणयंत्राकार ॥ इंद्रनीळउपमासाचार ॥ नपुरतीकठिणह्मणोनियां ॥ ७६ ॥ पदतळें
आरक्तसाजिरीं ॥ तेथेंवसेसरसिजोद्भवकुमरी[3] ॥ विश्रांतीघ्यावयाअहोरात्रीं ॥ रामचरणींरंगलीहो ॥
॥ ७७ ॥ कितीपापेंहरावींदिवसरजनीं ॥ ह्मणोनिश्रमलीजन्हुनंदिनी[4] ॥शुभ्रवांकीरूपहोउनी॥राम

---

१ लक्ष्मी. २ सुखावली. ३ ब्रह्मदेवाची कन्या–सरस्वती. ४ भागीरथी.

चरणींविराजे ॥ ७८ ॥ मांड्यासकुमारसांवळिया ॥ तेथेंसुखवांडलीमित्र[2]तनया ॥ कींयमा[3]नुजाअप
वादचुकवावया ॥ महदाश्रयधरियेला ॥ ७९ ॥ ऐसीरामपदींत्रिवेणीसाचार॥प्रयागतीर्थराजेश्वर ॥
प्रेममाघमासींभाग्यवंतनर ॥ प्रातःस्नानाधांवती ॥१८०॥ भक्तमुमुक्षूसाधकसंत ॥ हेचिराजहंसवि
राजत ॥ वांकीवरीरत्नेंतळपत ॥ तेचितपस्वीतपताती ॥ ८१ ॥ चरणध्वजझळकेस्पष्ट ॥ तोचजा
णिजेअक्षयवट ॥ जेथेंसनकादिकवरिष्ठ ॥ क्षेत्रसंन्यासीजाहले ॥ ८२ ॥ प्रयागींमोक्षदेहत्यागि
तां ॥ येथेंमोक्षश्रवणकरितां ॥ देहींअसतांविदेहता ॥ येतहातांभक्तांच्या॥८३॥प्रयागींकष्टबहुत॥ये
तांजातांभोगितीअमित ॥ हाप्रयागध्यानींअकस्मात ॥ प्रकटेसत्वरभक्तांच्या ॥ ८४ ॥ तोडरवांकी
नेपुरें ॥ असुरांवरगर्जतीगजरें ॥ वाटेनभागाळोनिएकसरें ॥ पोटऱ्याजानूवोतिल्या ॥ ८५ ॥ कींस
रळकर्दळीचेस्तंभ ॥ कींगरुडपाचूचेउगवलेकोंभ ॥ कींइंद्रनीळगाळूनिसुप्रभ॥जानुजंघावोतिल्या ॥
॥ ८६ ॥ मिळाल्यासहस्रचपळा ॥ तैसाकांसेझळकेपीतांबरपिंवळा ॥ वरीतळपेकटिमेखळा ॥पाहे
तांडोळांआल्हाद ॥ ८७ ॥कटिमेखळेवरीमहामणी॥कींपंक्तीबैसलेवास[4]रमणी ॥ दाहकत्वसांडोनिजं
घनीं ॥ श्रीरामाचेलागले ॥ ८८ ॥ वेदांताच्याश्रुतिगहन ॥ अर्थबोलतीजेंवीशोधून ॥ तैशाक्षुद्रघंटा

---

१ सुखावळी. २ सूर्याची कन्या—यमुना. ३ यमाची बहीण. ४ सूर्य. ५ कंमरेस.

रुणझुण ॥ शब्दकरितीरसाळ॥८९॥देखोनिकटिप्रदेशसकुमार ॥ लाजोनिगेलामृगेंद्र ॥ वाटेत्यादुःखेंशरीर ॥ वाहनकेलेंदुर्गेचें ॥१९०॥गंभीरावर्त्तनाभिस्थान ॥ जेथेंजन्मलाचतुरानन॥ सत्वरजतमगाळून ॥ [2]त्रिवळीवरीविराजे ॥ ९१ ॥ कौस्तुभतेजअपार ॥ पाहतांभुलतीशशिमित्र॥गुणींवोंविलींनक्षत्रेंसमग्र ॥ मुक्ताहारडोलतीतेंवी॥ ९२ ॥ कींत्यामुक्तांच्यामाळाबहुत ॥ रघुपतीच्यागळांडोलत ॥ कींमुक्तरूपेंसमस्त ॥ अनंतब्रह्मांडेंगुंफिलीं ॥९३ ॥ मुक्तामाळांचेंतेजगहन ॥ परीत्यांचापालटलावर्ण ॥ दिसतीइंद्रनीळासमान ॥श्यामलांगींरघुपतीच्या ॥ ९४ ॥ नीळगगनावरीसुंदर ॥ मंदाकिनीओघदिसेशुभ्र॥ तैसाअम्[3]लानसुमनहार ॥ श्यामतनूवरीशोभत ॥ ९५ ॥ श्यामलांगींअतिनिर्मळ ॥ वरीडोलेवैजयंतीमाळ ॥ [4]पुष्करींशक्रचापसुढाळ ॥ सुरंगजैसेंविराजे ॥ ९६ ॥ कींमेघींस्थिरावेजैसीप्रभा॥ तैसीवैजयंतीचीशोभा ॥ सहस्रमुखाचियाजिभा ॥ गुणवर्णितांशीणल्याहो ॥९७॥ अनंतभक्तहृदयींधरिले ॥ तरीचवक्षस्थळरुंदावलें ॥ ब्रह्मानंदमुरोनिओतिलें॥हृदयस्थानसत्यपैं ॥९८॥ श्रीवत्सझळकेसव्यांगीं ॥ श्रीनिकेतनवामभागीं ॥ उटीशोभेश्यामलांगीं॥कोणदृष्टांततेऐका ॥ ९९ ॥ [7]मित्रकंन्येवरीजान्हवीजळ ॥ कींराकाइंदुप्रभेंनिराळ ॥ दैदीप्यमणिइंद्रनीळ ॥आवरणत्यावरीकाश्मिराचें

---

१ सखोलआणिवर्तुळ. २ पोटावरीलतीनवळया. ३ म्लाननहोणाराफुलांचाहार ४ आकाशांत. ५ इंद्रधनुष्य. ६ लक्ष्मीचेंस्थान. ७ यमुनेवर.

॥२००॥ कींहाळाहळझालेंअपार ॥ ह्मणोनिधांवलाकर्पूरगौर ॥ तोचंदनरूपेंप्राणमित्र ॥ श्यामलागींजडलाहो ॥ २०१ ॥ तैसीउटीदिसेसुढाळ ॥ कींचंद्रबिंबउकलेनिर्मळ ॥ कींमुक्ताफळांचागोळाविढाळ ॥ इंद्रनीळाचर्चियेला ॥ २॥ शंखचक्रधनुष्यबाण ॥चहूंहस्तींशोभायमान॥ हस्तकंकणांचेतेजेंकरून ॥ उजळीतनभातें ॥ ३ ॥ कींक्षणप्रभेचींचक्रेंतळपती ॥ तैशामुद्रिकाझळकती ॥ कींऔपासकयंत्रेंरेखिती ॥ तेचिगतीतेथेंदिसे ॥ ४ ॥ प्रळयींअग्नीनेंउघाडिलेनयन॥ तेंवीकीर्त्तिमुखींदंडपूर्ण ॥ निष्कळंकरोहिणीरमण ॥ पदकहृदयींडोलतसे ॥ ५ ॥ कंबु[2]कंठअतिशोभिवंत ॥ नासिकसरळसुकुमारबहुत ॥ मंदस्मितवदनविराजित ॥ कोटिमन्मथशोभामुखीं ॥ ६॥ विद्रुम[3]वर्णअधरसुतेज ॥ मर्गज[4]वळीनेंझळकतीद्विज[5] ॥ त्यातेजेंशशिनक्षत्रेंतेजःपुंज ॥ झांकोळतीपाहतां ॥७॥ त्रैलोक्यींचागोठानिआनंद ॥ वोतिलेंश्रीरामसुखारविंद ॥ आकर्णनयनभ्रूकुटीविशद ॥ धनुष्याकृतीशोभती ॥८॥ स्वानंदसरोवरींचींकमलदलें ॥ तैसेआकर्णनयनविराजले ॥ ज्याकृपादृष्टीनेंनिवाले ॥ प्रेमळजनसर्वही ॥९॥ कुंडलेंतळपतीमकराकार ॥ कींजडलेमित्रआणिरोहिणीवर ॥कींअंगिरापुत्रभृगुपुत्र ॥ विचारपुसतीरामातें ॥१०॥ कींवेदसागरींरत्नज्योती ॥ पूर्वउत्तरमीमांसानिश्चिती ॥ कुंडलरूपें

---

१ चपळेचीं. २ शंखासारखा कंठ. ६ पोंवळ्यासारखे लाल. ४ मोलवान पाषाण. ५ दांत. ६ गुरु आणि शुक्र.

जाणविती ॥ अर्थविशदस्वामीतें॥२११॥ श्रीरामतनुसुकुमार ॥ तेणेंशोभतीअलंकार ॥ पीतवर्णतिलकसुंदर ॥ अनुपम्यरेखिला ॥१२॥ स्वर्णनदीचापूर ॥ नीळगिरीवरिनिरंतर ॥ तैसातिलकसुंदर॥ विशाळभाळींझळकतसे ॥ १३ ॥ जैसाकल्पांतींचादिनकर ॥ तैसामुकुटदिसेजाज्वल्यथोर ॥ तेजतळपतसेअपार ॥ दिग्गजचक्रींनसमाये ॥ १४ ॥ दावाग्नीचेकल्लोळभडकत ॥ तैसेंउत्तरीयवस्त्रझळकत ॥ दशांप्रतिमुक्तेंरुळत ॥ कृत्तिकापुंजासारिखीं ॥ १५ ॥ परमतेजाळक्षीरोदक ॥ कींशुभ्रयशाचढलेंबीक ॥ शुद्धश्वेतमृडानीनायक[2] ॥ कर्पूरेंकरूनिउटिला ॥ १६ ॥ दिव्यरजततगटउघडलें ॥ कींपारिजातेंकैलासडवरिलें ॥ कींजान्हवीतोयेंओपविलें ॥ दिनकरनाथेंस्वहस्तें ॥ १७ ॥ सच्चिदानंदतनुसगुण ॥ अतसीकुसुमाभासपूर्ण ॥ त्याचिरंगेंकरून ॥ नीलोत्पलेंराबविलीं ॥ १८ ॥ नभासिचढळलातोचरंग ॥ त्याचियाप्रभेनेंमेघांसिरंग ॥ इंद्रनीळहीसुरंग ॥ त्याचप्रकाशेंजाहले ॥ १९ ॥ तेथोंचेंसौंदर्यअद्भुत ॥ गरुडपाचूचेंतेजदिसत ॥ मर्गजासीबीकचढत ॥ तनुसांवळीदेखोनियां॥२०॥जो वैकुंठींचावेल्हाळसुंदर ॥ भक्तमंदिरांगणमंदार ॥ कुरवंडीकरीवेगींसाचार ॥कोटिमकरध्वज[3]वरूनियां ॥२१॥ ब्रह्मांडफोडोनिबाहेरी ॥ आंगींचासुवासधांवणेंकरी ॥ लीलामृतसागरकैटभारी[4] ॥ भक्तज

---

१ तेज. २ शंकर. ३ मदन. ४ कैटभासुराचा शत्रु–विष्णु.

नमनोवेधकजो ॥ २२ ॥ पूर्णब्रह्मानंदरघुवीर ॥ लीलाविग्रहीश्रीधर ॥ हृदयींरेखितीनिरंतर ॥ निज
भक्तिप्रेमभरें ॥२३॥ असोकौसल्याबोलेतेअवसरीं ॥ भक्तवत्सलामधुकैटभारी ॥ तूंआतांबाळवेषध
रीं ॥ माझेउदरींअवतरें ॥ २४ ॥ लोकह्मणतीलकौसल्यानंदन ॥ ऐसाहोयींतूंमनमोहन ॥ अमलदल
राजीवनयन ॥ हास्यवदनविलोकीं ॥ २५ ॥ सजलजलदवर्णकोमळ ॥ कौसल्येपुढेंझालाबाळ ॥ तं
वतेपरमसुवेळ ॥ पुष्यार्कयोगतेसमयीं ॥ २६ ॥ जोक्षीरसागरवासीतमाळनीळ ॥ तोकौसल्येपुढेंझा
लाबाळ ॥ चरणांगुष्ठधरूनिकोमळ ॥ मुखकमळींघालीतसे ॥ २७ ॥ भक्तचरणींलागलेबहुत ॥ गोड
गोडह्मणोनिवाखाणित ॥ यालागींगोडीरघुनाथ ॥ स्वयेंपाहतचाखोनी ॥ २८ ॥ स्वचरणींचीगो
डीकांचोखित ॥ भक्तांसीलोभलागावाबहुत ॥ ह्मणोनियांकौसल्यासुत॥कौतुकार्थदावीतसे॥२९॥
पुत्रझालाकौसल्येस ॥ लागलावाद्यांचाघोष ॥ सुरांसहितसुरेश ॥ जयजयकारनभींकरिती॥२३०॥
सुमनसंभारतेअवसरीं ॥ देववर्षतीअयोध्येवरी ॥ दुंदुभीनादअंबरीं ॥ नसमायेचितेधवां ॥ ३१ ॥
हळदीकुंकुमेंताटेंभरूनी ॥ बिदोबिदींधांवतीसुवासिनी ॥ पावल्याकौसल्येच्यासदनीं ॥ वेगेंकरूनि
तेधवां ॥ ३२॥ मंगळतुरांचाएकचिनाद ॥ घरोघरींहोतब्रह्मानंद ॥ तेसमयींचाआनंद ॥ भोगेंद्रव
र्णूंशकेना ॥ ३३ ॥ आनंदलाब्रह्मनंदन ॥ चहूंकडूनधांवलेब्राह्मण ॥ जैसाक्षीरसागरदेखोन ॥क्षु

धार्थींवेगेंधांवती ॥ ३४ ॥ कींमहापर्वकाळप्रगटला ॥ प्रयागासीधांवेभक्तमेळा ॥ कींगांवासमी
पपरीसनिघाला ॥ दुर्बळधांवतीलोहघेउनी ॥ ३५॥ कींतृषाक्रांतगौभारसकळी ॥ धांवतीजैसे
गंगाजळीं ॥ कींवृक्षदाटलेदेखोनिफळीं ॥ विहंगम[1]तेथेंझेंपावती ॥ ३६ ॥ तैसीब्राह्मणाचीतेकाळीं
॥ दाटीझालीराजाजवळी ॥ पुत्रमुखपहावयातेकाळीं ॥ दशरथरावचालिला ॥ ३७ ॥ द
शरथह्मणेयाचकांसी ॥ जेजेइच्छाअसेलमानसीं ॥ तेंतेंमागामजपासीं ॥ येचसमयींदेईन ॥३८ ॥
भांडारेंफोडिलींबहुत ॥ याचकांसीबोलेदशरथ ॥ मोटाबांधोनिअमित ॥ आवडेतितुकेंन्याआतां ॥
॥ ३९ ॥ समागमेंघेऊनब्राह्मण ॥ महाराजतोअजपाळनंदन॥प्रवेशलाआनंदेंकरून ॥ कौसल्यासद
नींतेधवां ॥ ४० ॥ दशरथेंकरूनियांस्नान ॥ केलेंआदींपुण्याहवाचन ॥ पाहावयासीपुत्रवदन ॥
राजाजवळीपातला ॥ ४१ ॥ श्रीरामवदनतेअवसरीं ॥ न्याहाळितांतोषलाअंतरीं ॥ मधुबिंदुघालो
निमुखाभीतरीं ॥ मधुकैटभारीतोषविला ॥४२ ॥ श्रीरामाचेंजातक ॥ करीतेव्हांनृपनायक ॥ गो
भूरत्नेंअसंख्य ॥ मगदेतयाचकांसी ॥ ४३ ॥ रत्नजडितसिंहासन ॥ त्यावरीमायबैसेश्रीरामघेऊन ॥
मृगांकवर्ण[2]चामरेंजाण ॥ दोघीढाळितीदोहींकडे ॥४४॥ पीकपात्र[3]धरूनिहातीं ॥ समीपबैसेएकदू

---

१ पक्षी. २ चंद्रासारखीं—शुभ्रवर्ण. ३ पिकदाणी.

ती ॥ कनकांबराची[1]घेऊनिबुंथी ॥ बैसलीसतीकौसल्या ॥ ४५ ॥ भोंवतेवेष्टिलेविद्वज्जन ॥ ज्यांसि
भूतभविष्यवर्तमानज्ञान ॥ सातशतेंस्त्रियाधांवोन ॥ येत्याझाल्यादशरथाच्या ॥ ४६ ॥ जैशाकेव
ळविद्युल्लता ॥ तैशाअलंकारवस्त्रमंडिता ॥ पाळाकौसल्येभोंवता ॥ शोभलाकैसातेवेळीं ॥ ४७ ॥
महामायाआदिभगवती ॥ तिजभोंवत्यामिळाल्याअनंतशक्ती ॥ कींसूर्यचक्रासीवेष्टिती ॥ किरणेंजै
सींतयापरी ॥ ४८ ॥ वसिष्ठगुरुहोऊनिपुढें ॥ विलोकीश्रीरामाचेंरूपडें ॥ जेजेजन्मकर्तृत्वनिवाडे ॥
तेरायापुढेंसांगत ॥ ४९ ॥ ह्मणेहाक्षीरसागरविहारी ॥ जन्मलाकौसल्येचेउदरीं ॥ निजजनताराव
यासिनिर्धारी ॥ अवतरलाआदिपुरुष ॥ ५० ॥ द्वादशवर्षेंयासभरतां ॥ एकद्विजयेईलअवचितां ॥
प्रार्थूनियांदशरथा ॥ यासिघेऊनिजाईल ॥ ५१ ॥ आरंभींसोडूनएकबाण ॥ वधीलएकराक्षसीदा
रुण ॥ गोब्राह्मणमखपाळण ॥ करीलजाणपुत्रतुझा ॥ ५२ ॥ कृशान[2]प्रवेशेशुष्क[3]विपिनीं ॥ तैसाजा
ळीलराक्षसमखरक्षणीं ॥ पुढेंचरणस्पर्शेंकरूनीं ॥ एकललना[4]उद्धरील ॥ ५३ ॥ परमप्रचंडकोदंड ॥
तेंबाहुदंडबळेंकरीलदुखंड ॥ एकपत्नीव्रतअखंड ॥ वीरहोईलत्रिभुवनीं ॥ ५४ ॥ महायोद्धाएकब्राह्म
ण ॥ त्यासजिंकीलनलागतांक्षण ॥ बंधुसहितपरतोन ॥ अयोध्येसीयेईल ॥ ५५ ॥ राज्यींबैसतांह्मा

---

[1] भरजरीवस्त्राची. [2] अग्नि. [3] सुकलेल्या अरण्यांत. [4] स्त्री–अहल्या.

वरिष्ठ ॥ पहाएकहोईलअरिष्ट ॥ नगरलोकपावतीलकष्ट ॥ खेदमहानकरतील ॥ ५६ ॥ हानरवीर
पंचानन ॥ प्रेमेंपाळीलपितृवचन ॥ मगस्त्रीसमवेतकानन ॥ चतुर्दशवर्षेंसेवील ॥ ५७ ॥ हानसतां
आश्रमांत ॥ एकराक्षसयेईलअकस्मात ॥ याचेस्त्रियेसनेईलसत्य ॥ षण्मासपर्यंतनिर्धारें ॥ ५८ ॥
मगहास्त्रीशोधीलअरण्यांत ॥ वानरमिळतीलअकस्मात ॥ एकवानरउन्मत्त ॥ त्यासमारीलनकळतां
॥ ५९ ॥ ब्रह्मांडनाचवीलनखाग्रीं ॥ ऐसाएकवानरकेसरी ॥ जाऊनिसमुद्रसंभवपुरीं[1] ॥ महाप्रयत्न
करील ॥ ६० ॥ शुद्धीआणितांराघवेंद्र ॥ पाषाणींपालापाणीलसमुद्र ॥ शरणयेईलएकरजनीचर[2] ॥ चिरंजी
वकरीलत्यासी ॥ ६१ ॥ मारूनिराक्षसांसकळां ॥ सोडवीलसुरांच्याबंदिशाळा ॥ मागुतीयेईलस्व
स्थळा ॥ अयोध्यापुरागजरेंसीं ॥ ६२ ॥ अकरासहस्त्रसंवत्सर ॥ राज्यकरीलराजेंद्र ॥ पुढेंपुत्रांसी
युद्धथोर ॥ करीलकौतुकेंकरूनियां ॥ ६३ ॥ शेवटींअयोध्याविमानींघालोनी ॥ नेऊनठेवीलवैकुंठभु
वनीं ॥ ऐसेंजातकऐकोनिकर्णीं ॥ रावदशरथतोषला ॥ ६४ ॥ स्तनपानकरितांरघुनंदन ॥ पाहेवासि
ष्ठाकडेपरतोन ॥ कींवाल्मीकभाष्यसंपूर्ण ॥ कथिलेंयेणेंअवलीलें ॥ २६५ ॥ तोंसुमित्रेसीझालापुत्र ॥
ह्मणोनिधांवतआलेविप्र ॥ क्षीराब्धीहूनिश्रीधर ॥ कौलल्येमंदिरींपातला ॥ ६६ ॥ तंवताभोगेंद्रपा

---

१ समुद्रांत उत्पन्नझालेल्या. नगरींत–लंकेत. २ राक्षस.

ठघेत ॥ पाठिराखापावलात्वरित ॥ सुमित्रेचेशेजेरिघत ॥ बाल्यदशाधरूनियां ॥ ६७ ॥ सुमित्रास्व
मदेखत ॥ कींमजझालासुलक्षणसुत ॥ सावधहोऊनियांपाहत॥पुढेंखेळतबाळकतो ॥ ६८॥ ऐसाझा
लासुमित्रानंदन ॥ विप्रांसहततेथेंदशरथयेऊन॥तत्काळकेलेंपुण्याहवाचन॥जातकर्मादिसर्वही॥६९॥
कैकेयीसझालेदोनकुमर ॥ तेविष्णूचेशंखचक्रअवतार ॥ परीकैसेजन्मलेतोविचार ॥ कैकेयीसनेणवे॥
॥२७०॥ सुषुप्तीमाजीकैकेयीनिमग्न ॥ जैसा[1]पंकगर्तेंतपाषाण ॥ पुत्रहोऊनिदोघेजण ॥ दोहींबाजूंस
खेळती ॥ ७१ ॥ दासीयेऊनिकैकेयीप्रती ॥ थापटोनिजागीकरिती ॥ दोघेपुत्रझालेनिश्चिती ॥ साव
धहोऊनिपाहेंपां ॥ ७२ ॥ कैकेयीपाहेपुत्रमुख ॥ तोंमित्रआणिमृगांक ॥ तेवींदोघेखेळतीबाळक ॥
देखतांसुखवांटले ॥ ७३ ॥ रायेंतेथेंहीयेऊन ॥ अवलोकिलेदोघेनंदन ॥ सुखीकेलेयाचकजन ॥ व
स्त्राभरणेंकरूनियां ॥ ७४ ॥ बारादिवसपर्यंत ॥ रावमहोत्साहकरीत ॥ मंगळतुरेंगर्जत॥ रात्रंदिवस
राजगृहीं ॥ २७५ ॥ तेरावेदिवसींवसिष्ठऋषी ॥ नामकरणठेवीचवघांसी ॥ कौसल्येचारामतेजोरा
शी ॥ वैकुंठवासीजगदात्मा ॥ ७६ ॥ सुमित्रेचाजोनंदन ॥ त्याचेंनामठेविलेंलक्ष्मण ॥ जो[2]काद्रवेय
कुळभूषण ॥ विष्णूशयनज्यावरीकरी ॥ ७७॥ कैकेयीचेजेकांसुत ॥ भरतशत्रुघ्ननिश्चित ॥ चौघेदाश

---

[1] चिखलांत. [2] सर्पकुळाचें भूषण—शेष.

रथीविख्यात ॥ ऐकाचरित्रतयांचें ॥ ७८ ॥ ज्यांचीजन्मकर्मलीलाऐकतां ॥ पळसुटेसर्वेंद्धुरितां ॥ जै
सामहाप्रभंजनसुटतां ॥ जळदजाळवितळेपैं ॥ ७९ ॥ श्रीरामकथामानससरोवर ॥ तुह्मीसंतश्रोतेप
रमचतुर ॥ साहित्यमुक्तेंसुढाळथोर ॥ सेवानिरंतरआदरें ॥ ८० ॥ श्रीरामकथासुधारस ॥ तुह्मीपंडि
तश्रोतेत्रिदंश ॥ प्राशनकरासावकाश ॥ अतिसुरसग्रंथहा ॥ ८१ ॥ पुराणपुरुषपरात्पर ॥ तोब्रह्मानं
श्रीधरवर ॥ अयोध्येंतअवतरलासाचार ॥ त्याचेंचरित्रपरिसापुढें ॥ ८२ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रं
थप्रचंड ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदापरिसोतपंडितचतुर ॥ चतुर्थोध्यायगोडहा ॥ ८३ ॥
॥ ओव्या ॥ २८३ ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीक्षीराब्धिशाय्यर्पणमस्तु ॥
॥ श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ ॥

---

१ देव.

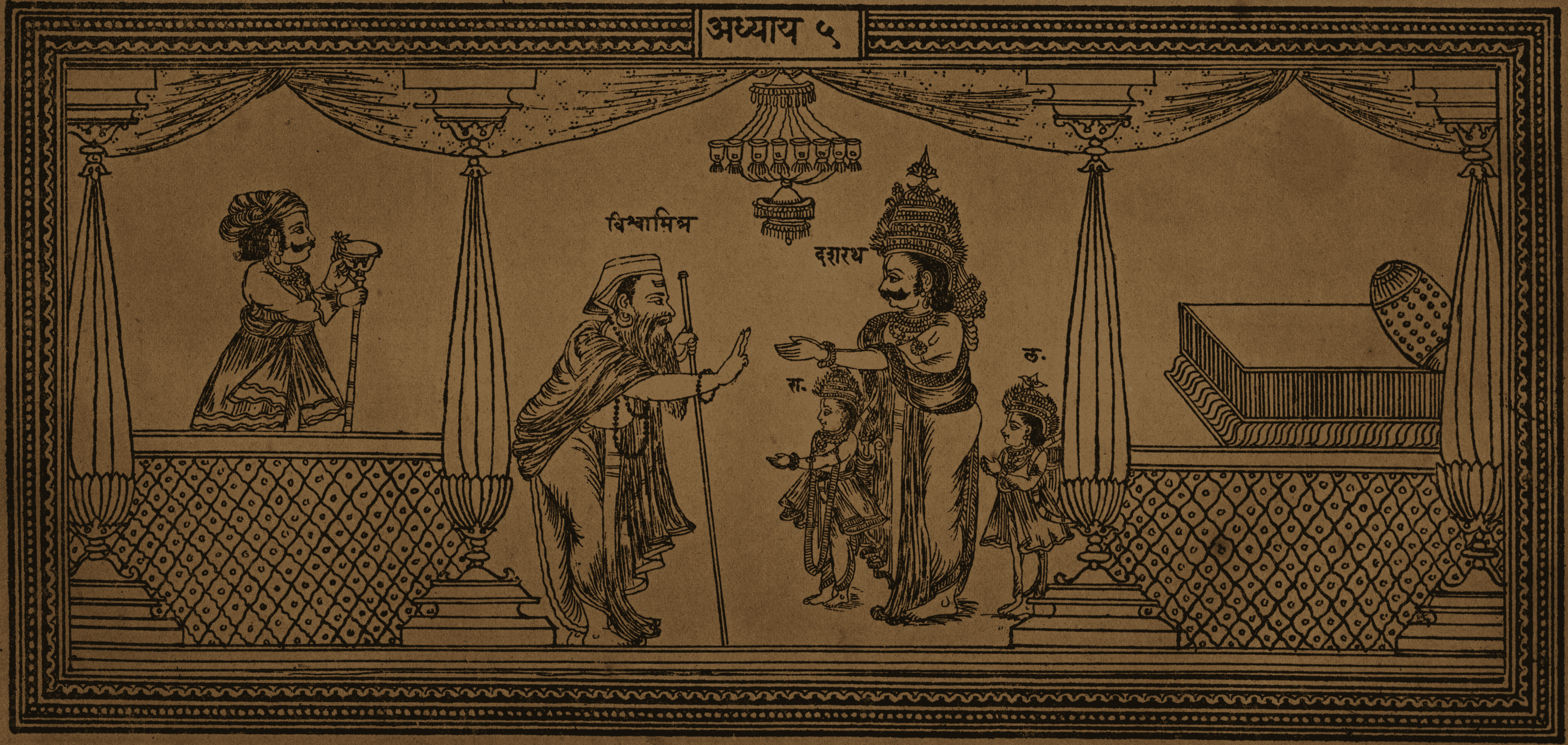
अध्याय ५
विश्वामित्र
दशरथ
रा.
ल.

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ श्रीरामकथातेजःपुंज ॥ हेंचिविशाळदिव्यजहाज॥ यासिनवखणसहज ॥ न
वविधाभक्तीचे ॥ १ ॥ एकएकाखणाआंत ॥ बैसलेअनुतापीमहाभक्त ॥ प्रेमाचेंशीडवरीफडकत ॥
पालवितमुमुक्षूंतें ॥२ ॥ येथेंकर्णधार[1]निश्चित ॥ स्वयेंजाणिजेश्रीरघुनाथ॥तोचिपैलपारानेत॥ निज
दासांबैसऊनी ॥ ३ ॥ त्याश्रीरामाचेंनामगोड ॥ कथाज्याचीगगनाहूनिवाड[2] ॥ जेलीलाऐकतांपुरेको
ड[3] ॥ नलगेचाडआणिकाची ॥४॥ जोंजोंश्रोतेकथेसीसादर ॥ तोंतोंरसवाढेअपार ॥ जैसापुष्करीं[4]
देखतांरोहिणीवर[5] ॥ चंद्रकांतापाझरसुटे ॥५॥ बृहस्पतीसारिखावक्ता॥मतिमंदमिळालियाश्रोता॥
तरीव्यर्थगेलीतेकथा ॥ जोंनाहींसादरताश्रोतयांसी ॥ ६ ॥ जैसेंकानना[6]माजीरुदन ॥ कोणीचनपु
सेतयालागून ॥ तैसेंमतिमंदाप्रतिश्रवण ॥ करविणेंत्याचप्रकारें ॥ ७ ॥ जैसींअन्नेंकेलींस्वादिष्ट ॥
परीजेवणारबैसलेरोगिष्ठ ॥ तरीतेसुग्रणीचेकष्ट ॥ शून्यस्थानींपडिलेकीं ॥ ८ ॥ षड्रसअन्नेंपरिकर ॥
परीतोजेऊंजाणेकायखर[7] ॥ पंक[8]गर्तेंतसुंदर ॥ हिरानेऊनिरोंविला ॥ ९ ॥ कवित्वसागरींचींरत्नेंदृष्टां
त ॥ त्यांचेपरीक्षकज्ञातेपंडित ॥ मतिमंदकुटिलनिश्चित ॥ त्यांसपरीक्षानकळेहे ॥ १० ॥ सुधारस
उकरडांओतिला ॥ गर्भांधासीआरसादाखविला ॥ कींदिव्यमंचकघातला ॥ चिताभूमीसनेउनी ॥

---

१ नावाडी. २ अपार–मोठी. ३ इच्छा. ४ आकाशांत. ५ चंद्र. ६ अरण्यांत. ७ गाढव. ८ चिखलांत.

॥ ११ ॥ कागासमर्पिलींअमृतफळें ॥ उष्ट्रांपुढेंसोलींवकेळें ॥ कींजेमृत्युप्रायनिजेले ॥ त्यांसीपूजिलें
व्यर्थजेंवी ॥१२॥ कींअनर्घ्यरत्नमाळा ॥ घातलीदिवाभीताचेगळां ॥ कींकस्तूरीटिळकरेखिला ॥
सूकराचेललाटीं ॥ १३ ॥ तैसीमतिमंदापुढेंकथा ॥ वाग्देवीसंतापेबोलतां ॥ जैसीपद्मिणीराजदुहि
ता ॥ षंढाप्रतिदीधली ॥१४॥ भग्नपात्रामाजीनीर ॥ कदाकाळींनराहेस्थिर ॥ तरीतुह्मीभक्तवरि
ष्ठचतुर ॥ कथासादरपरिसाहो ॥ १५ ॥ आधींचमुक्ताफळवरीसुवास ॥ आधींचहिरात्यावरीपरि
स ॥ तैसाचतुरावरीप्रेमरस ॥ श्रीरामासीआवडेतो ॥ १६ ॥ असोचतुर्थाध्यायाचेअंतीं ॥ कथासु
रसपरिसिलीश्रोतीं ॥ सांगीतलीश्रीरामाचीजन्मस्थिती ॥ बंधूंसहितसर्वही ॥ १७ ॥ जोसरसिजो
द्भवाचापिता ॥ त्यासीदशरथबापकौसल्यामाता ॥ भक्ततारावयातत्वतां ॥अयोध्येमाजीप्रकटला॥
॥ १८ ॥ अह्मोदशरथाचेंभाग्यथोर ॥ रत्नजडितपालखसुंदर ॥चारीलांबविलेपरिकर ॥चवघेकुमरनि
जतीतेथें॥१९॥तेरावेदिवसींपाळणां॥पहुडविलाराममराणा॥जोअगम्यवेदपुराणां॥जोजोह्मणोनिहा
लविती॥२०॥ पाळण्यासभोंवत्याकामिनी ॥ शांतिक्षमादयाउन्मनी ॥ उपरतिसद्विद्याकामिनी ॥
जोजोशब्देंहालविती॥२१॥जेंसनकादिकांचेंध्यान ॥ जेंमृडानीपतीचेंचिंतन ॥ जेंचतुरास्याचेंदेवता

---

१ उंटापुढें २ अमोलिक. ३ घुबडाचे. ४ डुकराचे. ५ सरस्वती–वाणी. ६ ब्रह्मदेवाचा.७ जींत मनाचेंलीनत्वहोतेंती पांचवी अवस्था.

चैन ॥ जोजोह्मणोनिहालविती ॥२२॥ जोआदिमायेचानिजवर ॥ जोपुराणपुरुषपरात्पर ॥ जोमायाचक्रचाळकचतुर ॥ जोजोह्मणोनिहालविती ॥ २३ ॥ जोअगम्यदश[1]शतवदना ॥ प्रेमपाळणींतोरामराणा ॥ जवळीज्याउभ्याललना ॥ सुवासिनीकोणत्याऐका ॥ २४ ॥ निर्वाण[2]दीक्षास्वरूपस्थिती ॥ मु[3]मुक्षुनिष्कामनाप्रतीती ॥ सुलीनतासमाधिसद्गती ॥ लीलागातीस्वानंदें ॥ २५ ॥ परा[4]पश्यंतीमध्यमावैखरी ॥ गजरेंगातीचारीनारी ॥ चारी[5]मुक्तीनिर्धारी ॥ चारीकोनींतटस्थ ॥ २६ ॥ घरांतमुख्ययासुंदरी ॥ इतराबैसविल्याबाहेरी ॥ जागृतिस्वप्नसुषुप्तिनारी ॥ त्यांसीरावणा[6]रीदिसेना॥ ॥२७॥असंभावनाविपरीतभावना॥विक्षेपतागतायाताजाणा ॥तुर्या[7]दावीशाहाणपणा ॥ बहुतजाणतीअसेंमी ॥ २८ ॥ बारासोळाचवदानारी ॥ गलबलाकरितीबाहेरी ॥ चौसष्टीदावितीकळाकुसरी ॥ परीअंतरींप्रवेशनव्हेची ॥ २९ ॥ असोसकळनि[8]तंबिनी ॥ वोंटीकौसल्येचीभरूनी ॥ वस्त्रेंअलंकारसमर्पुनी ॥ आपुलेसदनात्यागेल्या ॥ ३० ॥ अयोध्येसजन्मलारघुपती॥ विघ्नेंराक्षसांजाणवती ॥ प्रळयविजाकडकडूनपडती ॥ लंकेवरीअकस्मात ॥ ३१ ॥ कांपोंलागलेंलंकानगर ॥ भूकंपहोतवारंवार ॥ उगेंचमोडलेंराजछत्र ॥ सभाप्रेतवतदिसतसे ॥ ३२ ॥ महाद्वारींभूमीउलत ॥ रावणजों

---

१ शेषास. २ मोक्षदीक्षा. ३ मोक्षेच्छा. ४ चारवाणी. ५ सरूपता, सलोकता, समीपता, सायुज्यता. ६ राम. ७ समाधिरूपचवथी अवस्था. ८ स्त्रिया.

भद्रीं[1]चढत ॥ तोदाहीमस्तकांचेकोसळत ॥ मुगुटखालींउगेची ॥३३॥ शक्रारि[2]आरसापाहेनिर्मळ ॥
तोंआंतनदिसेशिरकमळ ॥ राजमंदिरावरीअमंगळ ॥ दिवांभीतें[3]बोभाती[4] ॥ ३४ ॥ स्वप्नदेखेमंदोद
री ॥ मर्कटेंतोडिलीगळसरी ॥ विगतधवा[5]ज्यानारी ॥ त्यावोंटीभरितीधुळीनें ॥ ३५ ॥ ललाटशून्य
लोचना ॥ देखतीझाहलीमयकन्या[6] ॥ चिंतापडलीदशकंठप्राणा ॥ ह्मणेईश्वरक्षोभला ॥ ३६ ॥ ईश्व
रझालियापाठमोरा ॥ नसतींविघ्नेंयेतीघरा ॥ महारत्नेंहोतीगारा ॥ नपुसेकोणीतयांतें ॥ ३७ ॥ आ
पुलेंद्रव्यलोकांवरी ॥ तेंबुडोनिजायनलाभेकरीं ॥ ज्यांचेंदेणेंतद्वारीं ॥ बैसतीआणघालोनियां ॥३८॥
वैरियाकरींसांपडेवर्म ॥ आळसबहुतयेऊनबुडेधर्म ॥ विशेषवाढेक्रोधकाम ॥ तरीदेवक्षोभजाणिजे ॥
॥ ३९ ॥ आपुलेजेकांशत्रुपूर्ण ॥ त्यांसआपणपीडिलेंदारुण ॥ अडल्याधरणेंत्यांचेचरण ॥ तरीदे
वक्षोभजाणिजे ॥ ४० ॥ लाभाकारणेंनिघेउदिमास ॥ तोंहानीचहोयदिवसेंदिवस ॥ पूज्य
स्थानींअपमानविशेष ॥ तरीदेवक्षोभजाणिजे ॥ ४१ ॥ सुहृदअत्यंतद्वेषकरिती ॥ नसतेचि
व्यवहारगळांपडती ॥ सदातळमळवाटेचित्तीं ॥ तरींदेवक्षोभजाणिजे ॥ ४२ ॥ आपलीस्त्रीराज्यध
न ॥ शत्रुभोगूंपाहेआपण ॥ देहींपीडाव्याधिवीण ॥ तरींदेवक्षोभजाणिजे ॥४३॥ विद्याजवळीबहुत

---

१ सिंहासनीं. २ इंद्रजित. ३ घुबड. ४ ओरडती. ५ विधवा. ६ मंदोदरी.

असे ॥ बोलूंजातांमतिभ्रंशे ॥ कोणीतयासीनपुसे ॥ तरीदेवक्षोभजाणिजे ॥ ४४ ॥ ठेविलाठेवान
सांपडे ॥ नसतीचव्याधिआंगाजडे ॥ सदाभयवाटेचहूंकडे ॥ तरीदेवक्षोभजाणिजे ॥ ४५ ॥ वृद्धप
णींयेईदरिद्र ॥ स्त्रीमृत्युपावेगेलेनेत्र ॥ हेळसूनिउपेक्षितीपुत्र ॥ तरीदेवक्षोभजाणिजे ॥ ४६ ॥ अ
सोलेंकेमार्जीरावण ॥ सांगप्रधानासीबोलाऊन ॥ अहोरात्रसावधान ॥ लंकानगररक्षावें ॥ ४७ ॥
अयोध्येसीरामजन्मतांतात्काळ ॥ वृक्षविराजतीसदाफळ ॥ गाईदुभतीतत्काळ ॥ क्षीरतुंबळनसांव
रे ॥ ४८ ॥ [1]आंधिव्याधिरहितलोक ॥ नाहींचिंतादारिद्रदुःख ॥ शुष्कधरणीसअपारपीक ॥ येऊंला
गलेंतेधवां ॥ ४९ ॥ अवतरतांजगज्जीवन ॥ जरारहितझालेजन ॥ [2]अविद्यापापमुळींहून ॥ देशधडी
जाहलें ॥ ५० ॥ दरिद्रीझालेभाग्यवंत ॥ मूर्खतेबोलकेपंडित ॥ कुरूपतेस्वरूपवंत ॥ दैदीप्यमानते
जस्वी ॥ ५१ ॥ अवतरतांचश्रीराम ॥ निःशेषगेलेक्रोधकाम ॥ अयोध्यावासियांसुकाळपरम ॥ [3]स्वा
नंदाचाजाहला ॥ ५२ ॥ गृहींप्रकाशतां[4]भास्कर ॥ मगकैंचाअंधकार ॥ जागृतअसतांघरधनी[5]सांचा
र ॥ चोराप्रवेशनव्हेची ॥ ५३ ॥ कींबोलतांज्ञानीवेदांत ॥ सकलमतेंहोतीकुंठित ॥ कींसद्विवेकहोतां
प्राप्त ॥ ॥ संसारदुःखवितळेपैं ॥ ५४ ॥ कींप्रवेशतांवैराग्यशांती ॥ दुष्टकामक्रोधपळती ॥ तैसाअव

---

१ मनोदुःख व शरीरपीडायांणीं रहित. २ अज्ञान. ३ ब्रह्मानंदाचा. ४ सूर्य. ५ निश्चयें.

तरतांरघुपती ॥ दोषदुष्काळनिमाले ॥ ५५ ॥ असोदशरथाचेसुत ॥एकामागेंएकरांगत ॥ कौसल्या
आणिदशरथ ॥ संतोषतीपाहतां ॥ ५६ ॥ पाचुबंदआंगणांत ॥ हळुहळुचवघेचालत ॥ एकासिए
कपाहूनहांसत ॥ बाळभावेंकरूनियां ॥ ५७ ॥ कौसल्याउभीराहूनियां ॥ चौघांबोलावीजेवावया
॥ तंवतेदूरजातीपळोनियां ॥ धांवूनिमायाधरीमागें ॥ ५८ ॥ चौघांचेंमुखधुवोनियां ॥ बैसवीभोज
नासमाया ॥ निवतदशरथाचीकाया ॥ पुत्रांलागींपाहतां ॥ ५९ ॥ ह्मणेकोणपुण्याचेपर्वत॥ मीपूर्वीं
आचरलोंबहुत ॥ तरीचहेचवघेआदित्य ॥ अवतरलेमाझेपोटीं ॥ ६० ॥ चिमण्यामूर्तींचिमणेंठाण ॥
चिमणींधनुष्येंचिमणेबाण ॥ चिमणींनेपुरेंरुणझुण ॥ पायींगर्जतीचौघांचे ॥ ६१ ॥ झालेअष्टवर्षांचे
सुंदर ॥ चौघांसमानवस्त्रेंअळंकार ॥ चिमणींधनुष्येंपरिकर ॥ चिमणेशरसोडिती ॥ ६२ ॥ चिमणा
पीतांबरकटिमेखळा ॥ चिमणींपदकेंमुक्तमाळा ॥ चिमण्यासेवकांचापाळा ॥ रामाभोंवताशोभला
॥ ६३ ॥ उन्हांतखेळतांरघुपती ॥ सेवकमित्रपत्रेंधरिती ॥एकचामरेंढाळिती ॥ राजनीतीकरूनियां
॥ ६४ ॥ श्रीरामआदीसोडीबाण ॥ सवेंचिसोडीतलक्ष्मण ॥त्यामागेंभरतशत्रुघ्न ॥ भेदितीसंधानतें
सेंची ॥ ६५ ॥ दुरूनपाहेदशरथवीर ॥ चवघेएकदांचटाकितीशर ॥ असुरप्रतिमाकरूनथोर ॥ शिरें

त्यांचींरडविती ॥ ६६ ॥ वेदांतींच्यादिव्यश्रुती[1] ॥ सर्वांवरिष्ठजेंवींगर्जती ॥ तैसेबाणसोडीरघुपती ॥
अचुकआणिचपळत्वें ॥ ६७ ॥ असोचौघांचेंमौंजीबंधन ॥ श्रीगुरुवसिष्ठातेंपुसोन ॥ मेळवूनिअपार
ब्राह्मण ॥ अजनंदनकरिताझाला ॥ ६८ ॥ श्रीरामाचाव्रतबंधहोत ॥ अष्टमहासिद्धीतेथेंराबत ॥ चा
रदिवसपर्यंत ॥ न्यूनपदार्थनसेकांहीं ॥ ६९ ॥ यज्ञभोक्तारघुनाथ ॥ त्यासब्राह्मणघालितीयज्ञोपवी
त ॥ गायत्रीमंत्रजपजपत ॥ वेदवंद्यमहाराजतो ॥ ७० ॥ ऐसेंझालियावरीव्रतबंधन ॥ वसिष्ठापासू
नअनुदिन[2] ॥ चहूंवेदांचेंअध्ययन ॥ करविलेंसंपूर्णचवघांसी ॥ ७१ ॥ जयासिवर्णितांवेदवेडे ॥ तो
श्रीरामगुरुपासींवेदपढे ॥ अध्ययनसांगतांसांकडें[3] ॥ गुरूसिनपडेसर्वथा ॥ ७२ ॥ यापरीद्वादशवर्षें
तत्वतां ॥ संपूर्णजाहलींरघुनाथा ॥ मगपुसोनिवसिष्ठदशरथां ॥ श्रीरामतीर्थांनिघाला ॥ ७३ ॥ ती
र्थाटणाचवघेजण ॥ निघालेसवेंअपारसैन्य ॥ सवेंदीधलासुमंतप्रधान ॥ असंख्यधनवांटावया ॥
॥ ७४ ॥ ब्रह्मचर्यतीर्थाटण ॥ करावेंहेंशास्त्रांचेंप्रमाण ॥ हेंजाणोनिरघुनंदन ॥ तीर्थाटणासीनिघाला
॥ ७५ ॥ सवत्सगाईंचेभार[4] ॥ नानावस्त्रेंअळंकार ॥ तीर्थींवांटीश्रीरघुवीर ॥ याचकांसीसन्मानें ॥
॥ ७६ ॥ ज्यातीर्थाचामहिमाजैसापूर्ण ॥ श्रीरामकरीतैसेंविधान ॥ ज्याचेनीसकळतीर्थेंपावन ॥ तोर

---

[1] वेदवाक्यें. [2] दररोज. [3] संकट. [4] समुदायकळप.

घुनंदनतीर्थेंहिंडे ॥ ७७ ॥ लोकसंग्रहाकारण ॥ तीर्थेंहिंडेराममनमोहन ॥ तींतीर्थेंकराश्रवण ॥ संतश्रोतेसर्वेही ॥ ७८ ॥ काशीविश्वेश्वरनिर्मळ ॥ त्र्यंबकउज्जयिनीमहांकाळ ॥ ओंकारममलेश्वरजा[1]श्वनीळ ॥ बदरिकेदारघृष्णेश्वरपें ॥ ७९ ॥ नागनाथवैजनाथथोर ॥ मल्लिकार्जुनभीमाशंकर ॥ सोमनाथरामेश्वर ॥ ज्योतिर्लिंगेंद्वादशहीं ॥ ८० ॥ अयोध्यामथुराहे[2]हरिहर ॥ काशी[3]अवंतिकानगर ॥ द्वारावतीगोमतीतीर ॥ सप्तपुऱ्याअनुक्रमें ॥ ८१ ॥ तीर्थराजमुख्यत्रिवेणी ॥ पंचप्रयागपुण्यखाणी ॥ ब्रह्मप्रयागकर्णप्रयागमहारणी ॥ गुप्तप्रयागसमर्थ ॥ ८२ ॥ देवप्रयागशिवप्रयागपापहरण ॥ नैमिषारण्यधर्मारण्यपंचकारण्य ॥ ब्रह्मारण्यवेदारण्य ॥ बदरिकाश्रमपावनतो ॥ ८३ ॥ यमुनासरस्वतीभागीरथी ॥ गोमतीगौतमीकृष्णा[4]भीमरथी ॥ तापीनर्मदाभोगावती ॥ प्रवरापुण्यवतीमंदाकिनी ॥ ८४ ॥ आनंदवर्धनीपयोष्णी ॥ पिनाकीतुंगाकल्मषनाशिनी ॥ कृतमालाकावेरीप्रकाशवाहिनी ॥ सुवर्णमुखीसुमाळा ॥ ८५ ॥ कपिलाताम्रपर्णीशरावती ॥ तुंगभद्रासोमवती ॥ सावित्रीरेवाकुंकुमवती ॥ वेण्यावेदवतीमलहरा ॥८६॥घटप्रभादिनीनालिनी ॥गंडकीशरयूवैतरणी ॥ सोमनदीशिवनदतापहरणी॥सोमभद्रनदेश्वर ८७ करुणाअरुणाप्राचीपुरंधरी ॥वेत्रवतीसप्तउरगाकर्णकुमरी॥

---

१ शंकर. २ विष्णुकांची व शिवकांची. ३ उज्जयनी. ४ भीमा.

स्वामीकार्तिकीपंचघृतापृथ्वीवरी ॥ विख्यातप्रवाहयांचे ॥ ८८ ॥ वंजराकाळिकाश्रमहारिणी ॥ महेंद्रकाळीत्रिशूळीमंत्रवर्धिनी ॥ इरावतीनदीशंखोद्धारिणी ॥ जयंतीआणिअहिर्णवी ॥ ८९ ॥ नाटकीआणिअलकनंदा ॥ फल्गूसर्वांतकत्रिपदा ॥ शांतिबाणनदीसुखदा ॥ अनुक्रमेंनद्यासर्व ॥ ९० ॥ शेषाद्रीआणिब्रह्माद्री ॥ मूळपीठसिंहाद्री ॥ विंध्याद्रिआणिहिमाद्री ॥ मानससरोवरींस्नानदान ॥ ॥ ९१ ॥ अरुणाचळनंदनवन ॥ कमळालयाचिदंबरीपूर्ण ॥ अगस्त्याश्रमपावन ॥ श्रीरंगपट्टणशोभिवंत ॥ ९२ ॥ जनार्दनकन्याकुमारी ॥ शिवकांचीविष्णुकांचीसुंदरी ॥ मत्स्यतीर्थकच्छतीर्थपृथ्वीवरी ॥ शंखोद्धारवेदोद्धार ॥ ९३ ॥ हिरण्यनदीसंध्यावट ॥ ब्रह्मावर्तधर्मस्तंभसुभट ॥ ब्रह्मयोनीपृथूदकवरिष्ठ ॥ कुरुक्षेत्रविंदुतीर्थपैं ॥ ९४ ॥ धर्मालयकलापग्राम ॥ गंगासागरसिंधुसंगम ॥ कौंडिण्यपुरअंबिकाधाम ॥ प्रेमपुरमार्तंड ॥ ९५ ॥ बाळाबगळाकाळकेश्वरी ॥ विश्वरूपिणीरक्तांबरी ॥ भ्रमरांबिकाज्वालामुखीसुंदरी ॥ पीतांबरीमहाशक्ती ॥ ९६ ॥ जोगळादेवीभैरवी ॥ करवीरवासिनीशांभवी ॥ सप्तशृंगमहारुद्रादेवी ॥ हिंगुळजाआणिकमळजा ॥ ९७ ॥ चांगदेवमोरेश्वर ॥ गुप्तकेदारवटेश्वर ॥ अक्षयवटकुशतीर्थपवित्र ॥ त्रिकूटाचळसौंदर्य ॥ ९८ ॥ हरिहरेश्वरनृसिंहपुर ॥ मूळमाधवीज्ञानेश्वर ॥ चक्रपाणीकदंबभुलेश्वर ॥ जुनाटनागेश्वरगौतमेश्वरतो ॥९९॥ सप्तयोजनेंकोटेश्वर

॥ सिद्धवटधूतपापरामेश्वर ॥ दक्षिणप्रयागमाधवेश्वर ॥ पूर्वसागरतीर्थराज ॥ १०० ॥ वैराटपुष्कर
महाबळेश्वर ॥ धूळखेटकशंकरनारायणेश्वर ॥ मलयेश्वरपांचाळेश्वर ॥ सत्यनाथपूर्णालय ॥१॥ सिं
घुपुरमहासुंडेश्वर ॥ भीमाशंकरयोगेश्वर ॥ सोरटीसोमनाथलिंगथोर ॥ भीमचंडीपुण्यालयें ॥ २ ॥
शिवकांतीविष्णुकांती ॥ गोरक्षमठआश्रमकाळहरती ॥ वेदपुरगयाअरुणावती ॥ उडुपीशेषशायी
सर्वेश्वर ॥ ३ ॥ त्रिपतिअहोबळस्वामीकार्तिकसत्य ॥ सुब्रह्मण्यकिष्किंधामातंगपर्वत ॥ हंपीविरू
पाक्षमूर्तिमंत ॥ पंपासरोवरनिर्मळ ॥४॥ चित्रकूटरुक्मकूटलोणार ॥ अंबुअयोध्यामहंकापुर ॥ का
ळचंद्रिकाअर्धोदयपवित्र ॥ गोकर्णकृष्णसागरपें ॥ ५॥ हरिहरतीर्थजंबुकेश्वर ॥ अनंतशायीविमळे
श्वर ॥ मथुराविकर्णप्रभाकर ॥ विश्रांतिवनतपोवन ॥ ६ ॥ कुंभकोणमंजरथ ॥ मातुलिंगधूळखेट
त्रिविक्रमतीर्थ ॥ मुद्गलमांधातावोढ्यानागनाथ ॥ पंढरीक्षेत्रचंद्रभागा ॥ ७ ॥ त्रिकोणआणिकर्ण
मूळ ॥ नागरगौररंगजुगुळ ॥ आशापुरीनेपाळत्रिमल्ल ॥ मंथनकालेश्वरकुशतपर्ण ॥८॥ मीनाक्षीका
माक्षीमातुलिंगथोर ॥ सीताअसीताचिदंबरेश्वर ॥ ब्रह्मकटाहहरिद्वार ॥ आदित्यवैश्वानरमहातीर्थ
॥ ९ ॥ ब्रह्मानंदेंह्मणेश्रीधर ॥ इतुकींतीर्थेंकरूनिरघुवीर ॥ अयोध्यसीदीनोद्धार ॥ परतोनिआला
गजरेंसीं ॥ १० ॥ वसिष्ठासिसाष्टांगींनमून ॥ दशरथाचेचरणवंदून ॥ तिघीमातांसीरघुनंदन ॥ क

रीनमनअभेदत्वें ॥ ११ ॥ तीर्थेंकरूनिआलियाश्रीराम ॥ सदांविरक्तआणिनिष्काम ॥ नावडेलौ
किकसंभ्रम ॥ वैराग्यपरमबाणलें ॥१२॥ षड्रसान्नउत्तमासन ॥ हास्यविनोदशृंगारगायन ॥ नावडे
मृगयागमनागमन ॥ एकांतपूर्णआवडे ॥ १३ ॥ नावडेस्त्रीसींसंभाषण ॥ नेणेकामिनीचेंविलोकन ॥
नासाग्रींदृष्टिठेऊन ॥ आनंदघनडोलतसे ॥ १४ ॥ याचिप्रकारेंतिघेबंधू ॥ महावीरनिष्कामसाधू ॥
श्रीरामसेवाकरितांआनंदू ॥ तिघांसहीसर्वथा ॥ १५ ॥ तंवतोप्रतिसृष्टिकरणार ॥ सिद्धाश्रमींगाधि
कुमर ॥ महातपस्वीविश्वामित्र ॥ अयोध्येसीपातला ॥ १६ ॥ आलाएकोनिगाधिसुत[1] ॥ सामोरा
धांवेदशरथ ॥ साष्टांगकरूनिप्रणिपात ॥ क्षेमालिंगनदीधलें ॥१७॥ दृष्टींदेखोनिब्राह्मण ॥ जोनउठे
करीअपमान ॥ त्याच्याआयुष्याहोयखंडण ॥ आलेंमरणजवळीत्या ॥ १८ ॥ जोब्राह्मणासिनेदीअ
भ्युत्थान ॥ तोदुसरेजन्मींहोयश्वान ॥ विघ्नेंशोधीतजातत्याचेंसदन ॥ कोठेंनांदतोह्मणोनियां ॥१९
तैसानव्हेराजादशरथ ॥ महाराजकेवळब्राह्मणभक्त ॥ कौशिकाचा[2]धरूनिहात ॥ सिंहासनींबैसवि
ला ॥१२०॥ वस्त्रालंकारादिउपचार ॥ देऊनिपूजिलाविश्वामित्र ॥ मानसींभावीअजपाळपुत्र ॥ ध
न्यदिवसआजिचा ॥ २१ ॥ ऋषीसह्मणेदशरथ ॥ आजिमजहर्षवाटेबहुत ॥ तुमचेपुरवीनमनोर

---

[1] गाधिराजाचा पुत्र–विश्वामित्र. [2] विश्वामित्राचा.

थ ॥ कांहींइच्छितमागावें ॥ २२ ॥ ह्मणोनिकेलानमस्कार ॥ मगआशीर्वाददेतविश्वामित्र ॥ सूर्यवं
शभूषणतूंउदार ॥ अनंतकल्याणतुजलाहो ॥ २३ ॥ तुष्टिपुष्टितुजलागींबहुत ॥ धर्मऐश्वर्यवृद्धिअद्भुत॥
सार्थकायुष्यसुखसमस्त ॥ तुजप्रतीहोदशरथा ॥ २४ ॥ विवेकज्ञानसमृद्धिबहुत ॥ विप्रविष्णुभक्ति
घडोसतत ॥ प्रतापप्रतिज्ञायशवंत ॥ सुभद्र[1]अत्यंततुजलागींहो ॥ २५ ॥ तवशत्रुक्षयहोकांबहुत ॥
अक्षयकल्याणअसोतुजप्राप्त ॥ भूतमात्रींदयासतत ॥ रविकुलवंशध्वजारे ॥ २६ ॥ चिंतितपूर्णहोम
नोरथ ॥ सर्वअरिष्टहोकांशांत ॥ सर्वाभीष्ट[2]होतुजप्राप्त ॥ कुळवृद्धिहोबहुतूतें ॥ २७ ॥ निर्दोषयशवा
ढोबहुत ॥ तवकीर्तिवर्णोतसाधुसंत ॥ याचकांचेमनोरथ ॥ पुरोतसर्वतुझेनी ॥ २८ ॥ अनाचारींन
सोआदर ॥ परद्वेषनसोसाचार ॥ माझेआशीर्वादसमग्र ॥ सुफळहोतुजराया ॥ २९ ॥ सुबुद्धिउप
जोतवहृदयीं ॥ ब्राह्मणाचाआशीर्वादघेई ॥ चिंतितकार्यमाझेंसर्वही ॥ होतुझेनीसमस्त ॥ १३० ॥
मीमागतनाहींसंपत्तिधन ॥ नलगेराज्यसिंहासन ॥ माझामख[3]मोडितीराक्षसयेऊन ॥ देईंरघुनंदनर
क्षावया ॥ ३१ ॥ सिद्धीनपावेचियज्ञ ॥ मारीचताटिकासुबाहुयेऊन ॥ जातीहोमद्रव्येंभक्षून ॥ दे
ईंरघुनंदनरक्षावया ॥ ३२ ॥ कुंडवेदिकामोडून ॥ यज्ञपात्रेंटाकितीफोडून ॥ मखमंडपासिलावित

---

१ उत्तम कल्याण. २ सकळमनोरथ. ३ यज्ञ.

अग्न ॥ देईंरघुनंदनरक्षावया ॥ ३३ ॥ मनुष्यांच्याअस्थिमांसआणून ॥ अकस्मातटाकितीविरून॥
गिळियेलेबहुतब्राह्मण ॥ देईंरघुनंदनरक्षावया ॥ ३४ ॥ ऐकोनिऋषीचावचनार्थ ॥ भयभीतझाला
दशरथ ॥ वाटेआंगावरीकोसळलापर्वत ॥ कींविद्युत्[1]पातजाहला ॥ ३५ ॥ वाटेहृदयींखोंचलेंतमश
स्त्र ॥ कींअकस्मातगेलेनेत्र ॥ कींउभेठाकलेतस्कर[2] ॥ धनहरावयाकृपणाचें ॥ ३६ ॥ पाहेराजाअधो[3]
वदन ॥ कांहींनबोलेप्रतिवचन[4]॥ विवेक[5]चातुर्य[6]गेलेंलपोन ॥ भयेंकरूनतेधवां ॥ ३७ ॥ बोलेहळुच
भिऊन ॥ महाराक्षसमोडितीयज्ञ ॥ केवळबाळकरघुनंदन ॥ राजीवनयनश्रीराम ॥ ३८ ॥ लीला
कार्मुक[7]घेऊनिहातीं ॥ मजपुढेंखेळेरघुपती ॥ नाहींदेखिलीयुद्धरीती ॥ अद्यापवरीश्रीरामें ॥ ३९ ॥
धनुर्विद्येचाअभ्यास ॥ अद्यापिनाहींश्रीरामास ॥ कोमळतनूडोळस ॥ कैसायुद्धासदेऊंतूतें ॥ ४० ॥
राज्यसंपत्तिगृहगोधन॥सर्वहीदेईनतुजलागून॥परीमीनेदींरघुनंदन॥राजीवनयनसकुमारजो॥४१
राक्षसमारावयासमस्त ॥ मीसिनेसहितयेतोंतेथ ॥ तुझियाकार्योंवांचानजीवित ॥ परीमीरघुनाथ
देईंना ॥ ४२ ॥ कृपणासीनदेववेधन ॥ मीनासनसोडवेजीवन ॥ तैसामजनदेववेरघुनंदन ॥ युद्धकं
दनकरावया ॥ ४३ ॥ श्रीराममाझेंतान्हेंअत्यंत ॥ कधींनेणेदृष्णवात ॥ ऐसेंबोलतांअश्रुपात ॥ नेत्रीं

---

१ वीजपडली. २ चोर. ३ खालीं तोंड करून. ४ उत्तर–जबाब. ५ विचार. ६ युक्ति–ज्ञान. ७ धनुष्य.

लोटलेरायाचे ॥ ४४ ॥ ऐसेंबोलतांअजनंदन ॥ ऋषिझालाकोपायमान ॥ ह्मणेतूंकांबोलिलासीव
चन ॥ इच्छितपूर्णदेईनऐसें ॥४५॥ मीनमागतांनिश्चित ॥ तूंबोललासिमागइच्छित ॥ अरेतूंसूर्यवं
शींनृपनाथ ॥ डागलाविलाकुळासी ॥ ४६ ॥ हेचिवंशींहरिश्चंद्रजाण ॥ लटिकेंसाचकरूनिस्वप्न ॥
राज्यमजदीधलेंदान ॥ घेतलेंविकूनडोंबाघरीं ॥ ४७ ॥ तेचिवंशींतूंजन्मोन ॥ कैसेंअसत्यकेलेंवचन॥
सूर्यवंशासीदूषण ॥ तुझेनिपूर्णलागलें ॥४८॥ येचवंशींशिबिआपण ॥ कपोतपक्ष्याच्यासमसमान ॥
आपुलेंमांसतुकिलेंपूर्ण ॥ मिथ्यावचननकरीच ॥ ४८ ॥ येचिवंशींरुक्मांगद ॥ एकादशीव्रतसाधीशु
द्ध ॥ केलापुत्राचाशिरच्छेद ॥ मिथ्याशब्दनकरीच ॥५० ॥ पैलशेजारींश्रियाळ ॥ त्यासीदानमागे
जाश्वनीळ ॥ केलापुत्रवधतत्काळ ॥ सत्वासिचळहोऊंनेदी ॥ ५१ ॥ तूंश्रीरामाचामहिमानेणसी ॥
हाअवतरलावैकुंठवासी ॥ वृत्तांतपुसेंवसिष्ठासी ॥ साचकीं मिथ्याअसेतो ॥ ५२ ॥ जोकाळासीशा
सनकर्ता ॥ जोआदिमायेचानिजभर्ता ॥ जोकमलोद्भवाचापिता ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ ५३ ॥
जोनीलग्रीवाचेंध्यान ॥ जेंसनकादिकांचेंगुह्यज्ञान ॥ ज्यासीशरणसहस्त्रनयन ॥ त्यासीबाळकह्मण
सीतूं ॥ ५४ ॥ वेदांतशास्त्रसर्वनिरसून ॥ स्थापितीपरब्रह्मनिधान ॥ तोहाश्रीरामपूर्ण ॥ त्यासीबाळ

ह्मणसीतूं ॥ ५५ ॥ मीमांसककर्ममार्ग ॥ ज्याकारणेंआचरतीसांग ॥ तोहाभक्तहृदयारविंदभृंग[1] ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ ५६ ॥ नैयायिकह्मणतीजीवअनित्य ॥ ईश्वरकर्ताएकसत्य ॥ तोहाजगद्वंद्यरघुनाथ ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ ५७ ॥ व्याकरणकारसाधितीशब्दार्थ ॥ ज्याच्यानामाचेकरितीअनेकार्थ ॥ तोहाअवतरलावैकुंठनाथ ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ १५८ ॥ प्रकृति[2]पुरुषविभाग ॥सांख्यशास्त्रींज्ञानयोग ॥ तोरामअक्षय[3]अभंग ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ ५९ ॥ पातंजलयोगशास्त्रसाधन ॥ अष्टांगयोगआचरोन ॥ ज्याचेंपदपावावेंनिर्वाण ॥ त्यासीबाळह्मणसीतूं ॥ ६० ॥ आतांकल्याणअसोश्रीरामा ॥ मीजातोंआपुल्याआश्रमा ॥ उल्लंघोनिद्वारसीमा ॥ बाहेरगेलागाधिसुत ॥ ६१ ॥ घाबराझालानृपवर ॥ गृहांतजाऊनसत्वर ॥ वसिष्ठासीसांगेसमाचार ॥ नमस्कारकरूनियां ॥ ६२ ॥ ह्मणेकोपलाकींगाधिसुत ॥ नेईनह्मणतोरघुनाथ ॥ महाराजतूंगुरुसमर्थ ॥ सांगयथार्थकायकरूं ॥ ॥ ६३ ॥ तुझियाअनुग्रहाचेंफळ ॥ तोहारामतमाळनीळ ॥ हाविश्वामित्रनव्हेकाळ ॥ नेऊंआलाराघवातें ॥ ६४ ॥ जेंमागेलतेंयासदेईं ॥ समाधानकरींयेसमयीं ॥ रामासिजीवदानलवलाहीं ॥ देईंआतांमहाराजा ॥ १६५ ॥ मगवसिष्ठबोलेगोष्टी ॥ हाविश्वामित्रमहाहटी ॥ येणेंकेलीप्रतिसृष्टी ॥ पर[4]

---

१ भक्तांच्या हृदयकमलांत राहणारा भ्रमर. २ माया. ३ नाशरहित. ४ ब्रह्मदेवास.

मेष्ठीसजिंकावया ॥६६॥ येणेंलोहचूर्णभक्षून ॥ साठसहस्रवर्षेंपुरश्चरण ॥ केलेंगायत्रीचेंआराधन ॥
त्रिभुवनभीततयातें ॥ ६७ ॥ सदांजवळीधनुष्यबाण ॥ महायोद्धागाधिनंदन॥तत्काळशापदेऊन ॥
भस्मकरीलकुळातें ॥ ६८ ॥ तुजसांगतोंयथार्थवचन ॥ त्यासीदेईरामलक्ष्मण ॥ भरतआणिशत्रु
घ्न ॥ तुजपासींअसोंदे ॥ १६९ ॥ ऐसेंबोलतांगुरुनाथ ॥ दीर्घस्वरेंरडेदशरथ ॥ मगहृदयींधरीब्रह्म
सुत ॥ दशरथासीउठोनी ॥ ७० ॥ रायाचेमस्तकींहस्तठेवून ॥ ह्मणेश्रीरामाकडेपाहेंविलोकून ॥
तोंशंखचक्रगदामंडितपूर्ण ॥ आदिनारायणदेखिला ॥ १७१ ॥ सांगेकर्णींमूळकाव्यार्थ ॥ अवतर
लाहावैकुंठनाथ ॥ विश्वामित्रबोलिलाजोअर्थ ॥ तोतोयथार्थदशरथा ॥ १७२ ॥ सौमित्रतोभो
[1]गींद्रनाथ ॥ देखोनिसंतोषेदशरथ ॥ गुरुह्मणेयांसमा[2]नवसत्य ॥ सर्वथानह्मणेंराजेंद्रा ॥ ७३ ॥
यालागींरामलक्ष्मण ॥ देयींत्यासपाचारून ॥ शिरींवंदोनिगुरुचरण ॥ गेलाधांवूनतयापासीं ॥
॥ ७४ ॥ करूनिसाष्टांगनमन ॥ ह्मणेन्याजीरामलक्ष्मण ॥ आनंदलागा[3]धिनंदन ॥ कायवचनबो
लत ॥ ७५ ॥ ह्मणेमीमागतहोतोंरघुनंदन ॥ सवेंदीधलातुवांलक्ष्मण ॥ माझेंभाग्यपरिपूर्ण ॥ लाभ
द्विगुणजाहला ॥ ७६ ॥ माझपुण्याचेगिरिवर[4] ॥ मेरूहूनवाढलेअपार ॥ तेआजिफळाआलेसांचार[5]

---

१ शेष. २ मनुष्य. ३ विश्वामित्र. ४ पर्वत. ५ खरोखर.

र ॥ दुजानाहींत्रिभुवनीं ॥ ८८ ॥ ऐकोनिविश्वामित्राचेंवचन ॥ कमळविकासेमित्रदेखोन ॥ तैसा
रघुवीरसुहास्यवदन ॥ बोलताझालातेवेळीं ॥ ८९ ॥ तेकौतुककथासुरसबहुत ॥ ऐकोतआतांसाधु
संत ॥ जेकथाऐकतांसमस्त ॥ महापातकेंनासती ॥ ९० ॥ जैसेंकांमहावेदांतशास्त्र ॥ सर्वांसीमान्य
करीपवित्र ॥ तैसासाह्वेअध्यायींसाचार ॥ रसअपारओतिला ॥ ९१ ॥ केवळजेंवेदांतज्ञान ॥ श्री
रामासीउपदेशीलब्रह्मनंदन ॥ तेंऐकतांनिवतीलपूर्ण ॥ श्रवणजाणब्रह्मरसें ॥ ९२ ॥ षष्ठाध्यायींपर
मसुंदर ॥ वसिष्ठज्ञानाचासागर ॥ कींचातकदेखोनिसादर ॥ वर्षेउदारमेघजैसा ॥ ९३ ॥ त्यावसि
ष्ठगात्रींउद्भवलापूर्ण ॥ ब्रह्मानंदस्वामीज्ञानसंपन्न ॥ कींवासिष्ठचिआपण ॥ आपलेकुळींअवतरला
॥ ९४ ॥ ऐसामहाराजब्रह्मानंद ॥ तयाचेंजेंचरणारविंद ॥ तेथेंश्रीधरहोवोनिमिलिंद ॥ दिव्यआमो
दसेवितसे ॥ ९५ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभ
क्तचतुर ॥ पंचमाध्यायगोडहा ॥ ९६ ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीभूमिजारमणार्पणमस्तु
श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ ५ ॥ ओव्या ॥ १९६ ॥

॥ रघुवीरप्राप्तजाहला ॥ ७७ ॥ विश्वामित्रआलापरतोनी ॥ बैसलाआपलेस्वस्थानीं ॥ बाहेरआ
लावसिष्ठमुनी ॥ सभास्थानींबैसला ॥ ७८ ॥ सभेसिबैसलाथोरमहंत ॥ आनंदमयझालादशरथ
विश्वामित्रह्मणेरघुनाथ ॥ मजआतांदावेंजेहो ॥ ७९ ॥ धन्यमाझेआजि[1]नयन ॥ पाहीनतोरघुनंद
न ॥ जयावरूनि[2]मीनकेतन ॥ कोट्यावधीवोंवाळिजे ॥ ८० ॥ नृपसांगोनिपाठवीरामासी ॥ विश्वा
मित्रआलान्यावयासी ॥ आपणयावेंसभेसी ॥ सुखसर्वांसींद्यावया ॥८१॥ ऐसेंऐकतांभुवनसुंदर॥
सभेसिचालिलारघुवीर ॥ विद्युत्प्रायप्रावर्णचीर ॥ रुळतीपदरमुक्तलग ॥ ८२ ॥ निशासंपतांतत्का
ळ ॥ उदयाचळावरीरविमंडळ ॥ तैसारामत[3]माळनीळ ॥ सभेमाजीपातला ॥ ८३ ॥ कौसल्याहृद
यारविंदभ्रमर ॥ दृष्टींदेखोनिविश्वामित्र ॥ करूनियांजयजयकार ॥ भेटावयापुढारला ॥ ८४ ॥ वि
श्वामित्राचेचरण ॥ प्रेमेंवंदीरघुनंदन ॥ तोंऋषीनेंहस्तधरून ॥ आलिंगनासीमिसळला ॥ ८५ ॥ नी
ळजीमूतवर्णरघुवीर ॥ प्रेमेंधरीविश्वामित्र॥ह्मणेजन्माचेंसार्थकसमग्र॥आजिझालेंपेंमाझ्या॥८६॥वि
श्वामित्रासिआलिंगुनी ॥ वसिष्ठासनमीचापपाणी ॥ मगश्रीरामबैसलानिजस्थानीं ॥ वेदपुराणींवं
द्यजो ॥ ८७ ॥ मगश्रीरामासीह्मणेविश्वामित्र ॥ माझा[4]क्रतुविध्वंसितीअसुर ॥ तुजवीणकोणरक्षणा

---

१ नेत्र. २ मीन ह्मणजे मत्स्य आहे केतनीं ह्मणजे ध्वजीं ज्याच्या तो मीनकेतन—काम. ३ तमाल वर्णासारखा नीलवर्णज्याचातो. ४ पद्म.

अध्याय ६

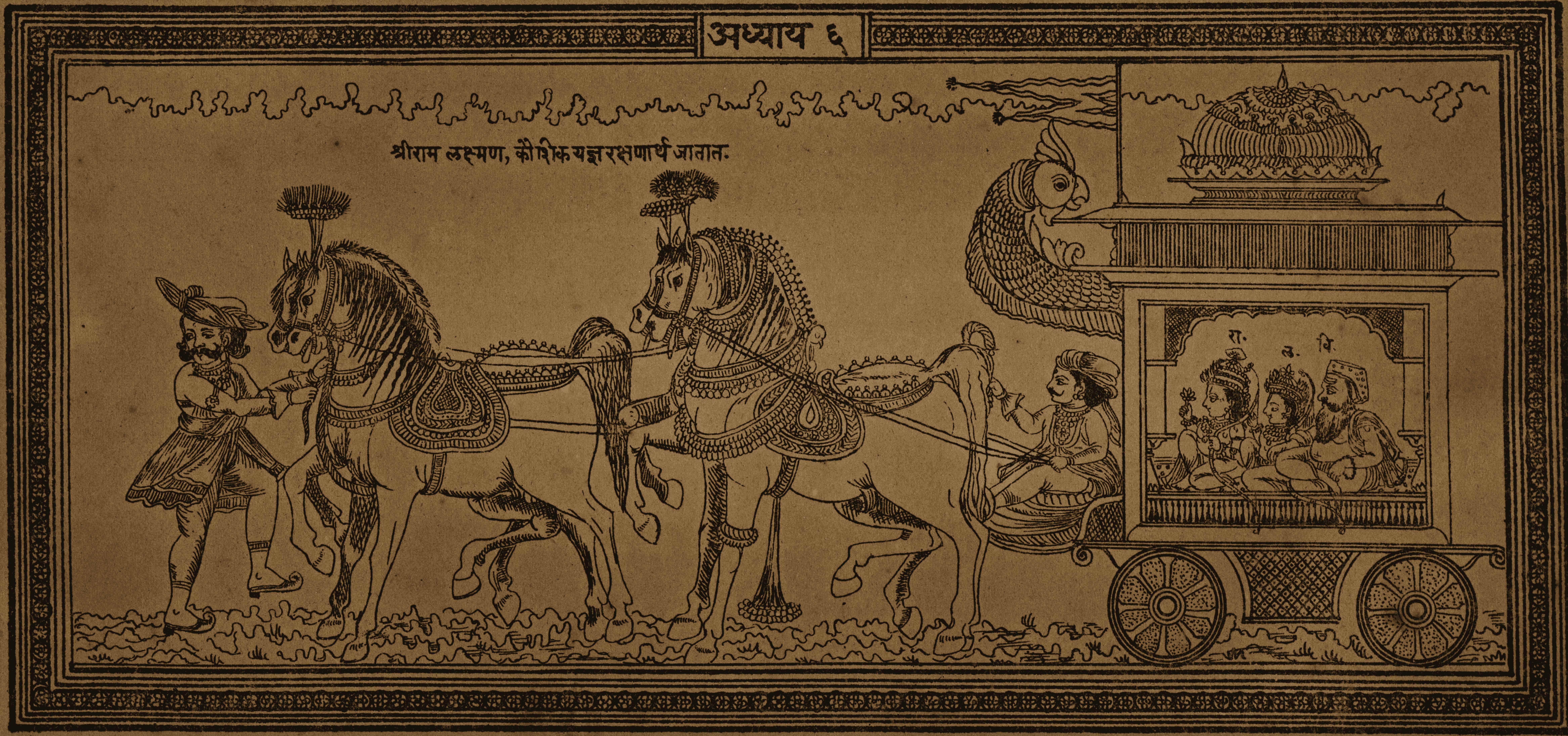

श्रीराम लक्ष्मण, कौशिक यज्ञ रक्षणार्थ जातात.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॥ जयजयजगद्वंद्यावेदसारा ॥ अनंगदहनहृदयविहारा[१] ॥ कमलोद्भवजनका[२]परात्परा ॥ अगोचरा[३]निरुपाधिका ॥ १ ॥ इच्छामात्रेंप्रचंड ॥ मायेनेंरचिलेंब्रह्मांड ॥ चौऱ्यायशींलक्षयोनीउदंड ॥ जीवआंतभरियेले ॥ २ ॥ तेजीवविसरूनतूतें ॥ भुललेदेखोनिविषयांतें ॥ ह्मणोनिमुकलेनिजपदातें ॥ अहंमतीनेंभुलोनियां ॥ ३ ॥ शब्दविषयघेतांकानें ॥ कुरंगें[४]चलासमूळप्राणें ॥ स्पर्शविषयसेवितांवारणें[५] ॥ अंकुशेंआकर्षोनिहिंडविती ॥ ॥ ४ ॥ रूपविषयदेखतांपतंग ॥ करीआपलादेहत्याग ॥ रसविषयेंमीनसवेग ॥ गळगिळोनीमुकेप्राणा ॥ ५ ॥ गंधविषयेंमिलिंद[६]भुलोन ॥ कमळकोशींवेंचीप्राण ॥ तेपांचहीविषयसंपूर्ण ॥ भोगितीजाणमानवहे ॥ ६ ॥ तुजविसरूनिश्रीरामा ॥ जीवभुललेदेहगेह[७]धनकामा ॥ त्यांसीतारावयापरब्रह्मा ॥ दशरथात्मजझालासी ॥ ७ ॥ पंचमाध्यायाचेअंतींकथा ॥ दशरथेंरामदीधलागाधिसुता ॥ यावरीवर्तलेंतत्वता ॥ एकाआतांसावधान ॥ ८ ॥ गुरूसींशरणनिघालारघुनाथ ॥ हेकथाकथिलीवाल्मीकेंअद्भुत ॥ तोबृहद्वासिष्ठग्रंथ ॥ छत्तीससहस्रअसेपैं ॥ ९ ॥ समुद्राएसाथोरग्रंथ ॥ त्यांतीलसारसांगोंमथितार्थ ॥ जैसेंभागीरथींतूनतृषार्त ॥ पाणीसेवीअंजुळीनें ॥ १० ॥ सागरामाजीबुडीदे

---

[१] मदनादाहकशंकराच्या चित्तांत सदा वसणारा. [२] ब्रह्मदेवाच्या पित्या [३] अगम्या. [४] हरिणानें. [५] हत्तीनें. [६] भ्रमर. [७] घर.

ऊन ॥ काढितीसतेजमुक्तेंवेंचून ॥ कींसाधकासीसांपडेअपारधन ॥ परीयथाशक्तीमोटबांधी ॥
॥ ११ ॥ देखिलाअन्नाचापर्वत ॥ परीआपणापुरतेंघेईक्षुधित ॥ तैसाबृहद्वासिष्ठथोरग्रंथ ॥ त्यांती
लगुह्यार्थएकाहो ॥ १२ ॥ वाल्मीकाचींउच्छिष्टउत्तरें ॥ तींचपरिसातुह्मीसादरें ॥ श्रोतेह्मणतीउच्छि
ष्टखरें ॥ तरीतेंचकांहोसांगतां ॥ १३ ॥ पराचेंउच्छिष्टअंगिकार ॥ कदानकरितीश्रोतेचतुर
संदेहधनुष्यघेऊनिथोर ॥ प्रश्नाक्षरशरसोडिती ॥ १४ ॥ तोंवक्त्यानेंस्फूर्तिधनुष्यघेऊन ॥ शा
स्त्रसंमतटाकोनिबाण ॥ प्रश्नाक्षरशरनिवारून ॥ संदेहधनुष्यछेदिलें ॥ १५ ॥ वक्ताह्मणेएंका
सावधान ॥ कोणतेंउच्छिष्टघेतीसज्जन ॥ तरीतेंमधुमक्षिकांचेंउच्छिष्टपूर्ण ॥ मधुआवडेदेवांतें
॥ १६ ॥ वत्सआधींकरीदुग्धपान ॥ तेंघ्यावेंनकरितांअनुमान ॥ भ्रमरआधींजायपुष्पसेऊन
॥ परीतेंशास्त्रज्ञअंगिकारिती ॥ १७ ॥ मेघांचेमुखींचेंजीवन ॥ तेंउच्छिष्टनव्हेजाण ॥ यागीं
चापुरोडाशपूर्ण ॥ उच्छिष्टकोणह्मणेलत्यासी ॥ १८ ॥ गौतमेंगोदाआणिलीप्रार्थून ॥ तेणेंआधीं
केलेंस्नानपान ॥ व्यासाचेंउच्छिष्टपुराण ॥ उच्छिष्टपूर्णनव्हेतें ॥ १९ ॥ विष्णुनैवेद्यपावन ॥
॥ त्यासउच्छिष्टह्मणेलकोण ॥ वाल्मीककाव्यह्मणोन ॥ उच्छिष्टनव्हेसर्वथा ॥ २० ॥ व्या

---

१ स्मरणरूप धनुष्य.

घ्रचर्मगहन ॥ सूकरकेशपट्टकुळें[1]जाण ॥ हस्तिदंतगवाशृंगपूर्ण ॥ इतुकींब्राह्मणपवित्रह्मणती॥ २१ ॥ असोआतांपूर्वानुसंधान ॥ यागरक्षणार्थजातांरघुनंदन ॥ कौशिका[2]प्रतिराजीवनयन[3] ॥बोलताझालातेंऐका ॥ २२ ॥ श्रीरामह्मणेमहाऋषी ॥ मजतुह्मीनेतायुद्धासी ॥ क्षणभंगुरदेहासी ॥ आत्मप्राप्तिमजनाहीं ॥२३॥ आत्मप्राप्तीवीणसाधन ॥ जैसेअलंकारगळसरीवीण ॥ कींदीपावीणशून्यसदन[4] ॥ जीवनें[5]वीणसरिताजैसी ॥ २४ ॥ कींप्राणावीणकलेवर[6] ॥ कींआवडीवीणआदर ॥ कींइंद्रियनिग्रहावीणआचार ॥ अनाचारतोचिपैं ॥२५॥ कींभ्रतारावीणकामिनी ॥ कींअत्रिसुता[7]वीणरजनी[7] ॥ तैसेआत्मप्राप्तीवीणप्राणी ॥ व्यर्थनाडलेसंसारीं ॥२६॥ आत्मप्राप्तीसीकारण ॥ धरावेश्रीगुरूचेचरण ॥ गुरुकृपेवीणज्ञान ॥ कल्पांतींहीसाधेना ॥२७॥ पदार्थनदिसेनेत्रेंवीण ॥ मोडनवाढेजीवनावीण ॥ परिसावीणसुवर्ण ॥ लोहाचेंनोहेसर्वथा ॥२८॥ जोगुरुसेवेसीसादर ॥ आत्मज्ञानजोडोनिकर ॥ उभेंत्यापुढेंनिरंतर ॥ अहोरात्रींतिष्ठतसे ॥२९॥ गुरुसेवाजयासीनावडे ॥ त्याचेज्ञानासीपडलेकिडे ॥ जन्ममरणाचेंसांकडें ॥ नसरेत्याचेंकल्पांतीं ॥ ३०॥ जयासीनावडेगुरुसेवन ॥ तोझालाचतुःषष्टिकळाप्रवीण ॥ साहीशास्त्रेंसुखोद्गतपूर्ण ॥ परीतेंभाषणमद्यपीयाचें ॥ ३१ ॥ तेणेंकेलेंजरीकीर्तन ॥

---

१ पीतांबर शालु इत्यादि वस्त्रें. २ विश्वामित्राप्रत. ३ रामचंद्र. ४ घर. ५ पाण्यावांचून नदी. ६ शरीर. ७ चंद्रावांचून. ७ रात्र.

दावीवरपंगेंडोलोन ॥ परीगुरुदास्यनावडेपूर्ण ॥ त्यासबंधनचुकेना ॥ ३२ ॥ जळोजळोत्याचाप्र
ताप ॥ कायचाटावेंकोरडेंतप ॥ जैसें[1]विगतधवेचेंस्वरूप ॥ यौवनकायजाळावें ॥ ३३ ॥ गर्भांधाचे
विशाळनेत्र ॥ अदातयाचेंउंचमंदिर ॥ कींधनलुब्धाचातत्वविचार ॥ कींरम्यगृहअंत्यजाचें ॥ ३४ ॥
भ्रष्टासिकायसेंकुळगोत्र ॥ श्वानननेणेपवित्रापवित्र ॥ जैसेंमद्यपीयाचेंपात्र ॥ [2]श्रोत्रींनशिवेसर्वथा
॥ ३५ ॥ तैसेगुरुकृपेवीणजेनर ॥ व्यर्थनरदेहाआले[3]खर ॥ सदांविषयव्यापारींसादर ॥ त्यांसीआ
पपरनाठवे ॥३६॥ उत्तममनुष्यदेहपावून ॥ तेथेंसाधावेंआत्मज्ञान ॥ ज्ञानहीनतेमूढपूर्ण ॥ गूढनरक
भोगिती ॥ ३७ ॥ रघुपतीचेबोलऐकुनी ॥ सभासदसुखावलेमनीं ॥ विश्वामित्रतेव्हांआनंदोनी ॥
[4]ब्रह्मनंदनाप्रतिबोले ॥ ३८ ॥ जगद्वंद्यरविकुळभूषण ॥ त्यासउपदेशींदिव्यज्ञान ॥ जोअनंतब्रह्मांडां
सींसांठवण ॥ लीलावेषधारकजो॥३९॥तेवेळींउठोनिरघुनाथ ॥ जाहोयकमलोद्भवाचातात॥तोवसि
ष्ठासीसाष्टांगनमित ॥ शरणागतझालाअसे ॥ ४० ॥ ह्मणेतनुमनधनेंसींअनन्य ॥ श्रीवसिष्ठातुज
मीशरण ॥ ऐसेंऐकतांब्रह्मनंदन ॥ हृदयींधरीराघवातें ॥४१॥ ह्मणेजगद्वंद्याश्रीरामा ॥ अवतारपुरुषा
पूर्णकामा ॥ तूंसच्चिदानंदघनपरमात्मा ॥ तुजमीकायउपदेशूं ॥ ४२ ॥ तूंआदिनारायणनिष्क

---

१ विधवेचें २ अग्निहोत्री. ३ गद्धे. ४ वसिष्ठामत.

लंक ॥ भोगेंद्र[1]झालातुझातल्पक[2] ॥ वेदशास्त्रांसींपडलेंठक ॥ तुझेंस्वरूपवर्णितां ॥ ४३ ॥
तुझेंनामजपतांसादर ॥ शीतळझालापार्वतीवर ॥ गुरुमहिमावर्णावयासाचार ॥ शरणमजतूं
आलासी ॥ ४४ ॥ देवभक्तांचीपूजाकरीयथार्थ ॥ याचकांसीराजादानमागत ॥ सागरजैसास्त
वनकरित ॥ सरोवराचेंप्रीतीनें ॥ ४५ ॥ वाचस्पति[3]मुक्यासीपुसेविचार ॥ दीपप्रकाशइच्छीदिनकर
॥ चकोरांसीह्मणेअत्रिपुत्र[4] ॥ मजतृप्तकरातुह्मीं ॥ ४६ ॥ कल्पतरुमागेदुर्बळासीदान ॥ जलद[5]चातका
सीमागेजीवन ॥ चक्रवाकाचेंदर्शन ॥ तरणि[6]इच्छीनवलहें ॥ ४७ ॥ प्रीतीनेंमाताबाळकासीह्मणत ॥
मीतुझेंस्तनपानकरीनसत्य ॥ कींतृषाक्रांतासीमागत ॥ उदकजैसेंजान्हवी ॥ ४८ ॥ वनस्पतींसह्म
णेवसंत ॥ मजतुह्मीनिववासमस्त ॥ तैसातूंजगद्गुरुरघुनाथ ॥ गुरूसीशरणआलासी ॥ ४९ ॥ संतो
षोनिब्रह्म[7]नंदन ॥ श्रीरामाससन्मुखबैसवून ॥ गुरुसांप्रदायशास्त्रप्रमाण ॥ महावाक्यदीक्षाविधी ॥
॥ ५० ॥ जोमायानियंताजगद्भूषण ॥ तोवसिष्ठापुढेंवोढवीकर्ण ॥ चहूंवेदांचेंजीवन ॥ तेंमहावाक्य
ऋषिसांगे ॥ ५१ ॥ वसिष्ठह्मणेसप्रेम ॥ सर्वद्रष्टातूंआत्माराम ॥ सर्वव्यापकतूंपूर्णब्रह्म ॥ अंतींद्रिय[8]वे
गळा ॥ ५२ ॥ जगडंबरभाससकळ ॥ हातुझेमायेचाखेळ ॥ मिथ्याभूतजैसेंमृगजळ ॥ साचनव्हेसर्व

---

१ शेष. २ पलंग-शय्या. ३ बृहस्पति. ४ चंद्र. ५ मेघ. ६ सूर्य. ७ वसिष्ठ. ८ इंद्रियांस अगोचर.

था ॥ ५३ ॥ तूंअलिप्तसर्वांसीतत्वतां ॥ जैसासर्वांघटींबिंबलासविता ॥ कींकाष्ठामाजीअग्निपाहतां ॥ अलिप्तजैसाअसोनी ॥ ५४ ॥ कींवाद्यांमाजीध्वनिउमटती ॥ कींकंठींरागउठती ॥ परीतेथेंअसोनिनसती ॥ तैसासर्वांभूतींराघवातूं ५५ ॥ कींदर्पणीं[1]चींस्वरूपें ॥ दिसतीपरीमिथ्यारूपें ॥ तैसाश्रीरामातूंविश्वरूपें ॥ व्यापूनियांअलिप्त ॥ ५६ ॥ बीजामाजीतरुवर ॥ कींतंतूमाजीवस्त्र ॥ कींउदकींतरंग[2]अपार ॥ विश्वसमग्रतुजमाजी ॥ ५७ ॥ अनंतब्रह्मांडांच्याकोडी ॥ तुझीमायाघडीमोडी ॥ जीवासीभुरळेंघालोनिपाडी ॥ विषयावर्तीं[3]सर्वदां ॥ ५८ ॥ मायेचाअवघाविचार ॥ कींमृगजळाचादाटलापूर ॥ कींगंधर्वनगरसविस्तर ॥ रचिलेंदिसेपरीमिथ्या ॥ ५९ ॥ वोडंबरी[4]चेंलेणेंसंपूर्ण ॥ कींस्वप्नींचेंराज्यसिंहासन ॥ कींचित्रींचाहुताशन[5] ॥ ज्वाळाअद्भुतादिसतपैं ॥ ६० ॥ कींदर्पणामाजीलदिव्यहार ॥ कींमृगजळामाजीवंध्यापुत्र ॥ शुक्तिकारजता[6]चेंकरूनिपात्र ॥ रात्रींसमीनधरीतसे ॥ ६१ ॥ नयनातीलपुतळी ॥ गर्भांधेंपदरींधरिली ॥ कींकल्पांतविजूगिळिली ॥ मशकेंकेंवीघडेहें ॥ ६२ ॥ पांगळाधांवेअंतराळीं ॥ तेणेंआकाशाचीसालकाढिली ॥ प्रभंजनाची[7]चिंधीफाडिली ॥ साचबोलींकायहे ॥ ६३ ॥ कींकुहू[8]चेकाळोखेंभरिलें ॥ तेंदिवादाहोंप्रहरांवाळूंघातलें ॥ कींउरंगाचेपायबांधिले ॥ सि

---

१ आरशांतील. २ लाटा. ३ विषयरूपीभोंवऱ्यांत. ४ गारुडीविद्येनेंदाखविलेलें. ५ अग्नि. ६ शिंपिरूपीचांदीचें. ७ वायूची. ८ अमावास्येच्या. ९ सर्प.

*कंतातंतूकरूनियां ॥ ६४ ॥ काढोनिदीपाचारंग ॥ वस्त्रेंरंगविलींसुरंग ॥ कींवडवानळामाजीकाग ॥ खेळतीकायघडेहें ॥ ६४ ॥ हेंजैसेंसर्वअसत्य ॥ तैसीमायामिथ्याभूत ॥ साचकींलटकीइत्यर्थ ॥ ब्रह्मांदिकांनकळेची ॥६६॥ मायेचेंपरमविंदाण ॥ थोरथोरांसीनकळेपूर्ण ॥ तरीमायेचीकथासांगेन ॥ एकसादरश्रीरामा ॥ ६७ ॥ जेणेंन्यायशास्त्रनिर्मिलेंपूर्ण ॥ तोगौतमऋषिपरमप्रवीण ॥ त्याचाशिष्यअतिसुजाण ॥ गाधिनामतयाचें ॥ ६८ ॥ त्यासीचहूंवेदांचेंअध्ययन ॥ षट्शास्त्रींपरमनिपुण ॥ तेणेंकेलेंदिव्यअनुष्ठान ॥ झालाप्रसन्नश्रीविष्णू ॥ ६९ ॥ मगबोलेइंदिरानाथ ॥ प्रसन्नझालोंमागइच्छित ॥ यावरीतोब्राह्मणबोलत ॥ कायतेंएकश्रीरामा ॥ ७० ॥ गाधिह्मणेहृषीकेशी ॥ मजदावींतुझीमायाकैसी ॥ तिणेंठकविलेंसर्वांसी ॥ मजवेगेंसींपाहूंदे ॥ ७१ ॥ एकोनिहांसलानारायण ॥ मायापाशपरमदारुण ॥ तोडींह्मणोनियेतीशरण ॥ तूंतीसपाहीनकांह्मणसी ॥ ७२ ॥ दिसतेंतेंअवघेंअसत्य ॥ हेंचिमायेचेंस्वरूपयथार्थ ॥ जैसादोरावरीसर्पभासत ॥ कीं[2]शुक्तिकेवरीरजतजैसें ॥ ७३ ॥ कींखुंटताचिचोर ॥ भ्रांतासीभासेसाचार ॥ जेंस्वप्नींचेंसैन्यअपार ॥ जागृतीसमिथ्यातें ॥ ७४ ॥ गाधिह्मणेवैकुंठराया ॥ तूंमिथ्यारूपसांगसीमाया ॥ तरीमार्कंडेयऋषिवर्या ॥

---

* वाळूचेदोरेकरून. १ लक्ष्मीचापति विष्णु. २ शिंपीवर. ३ रुपें. ४ खरोखर.

ब्रह्मादिकांभुलविलें ॥ ७५ ॥ तरीतेमजक्षणभरी ॥ सर्वोत्तमादावींनेत्रीं ॥ हांसतसेवैकुंठविहारी ॥
बोलऐकोनितयाचे ॥ ७६ ॥ हरिह्मणेमायादेखून ॥ समूळजासीतूंभुलोन ॥ तुझेकासावीसहोतील
प्राण ॥ मगकोणसोडवील ॥ ७७ ॥ तुझीभ्रंशेलसकळमती ॥ पडसीलमहाआवर्तीं ॥ मगगाधिह्म
णेजगत्पती ॥ वरनिश्चितदेईंमातें ॥ ७८ ॥ मींकासावीसजेव्हांहोईन ॥ तेव्हांआठवणमजदेऊन ॥
तुझेंकरितांचिनामस्मरण ॥ पुढतीभेटेंऐसाची ॥ ७९ ॥ अवश्यह्मणेजगन्निवास ॥ जाताझालास्व
स्थानास ॥ कांहींएकलोटलेदिवस ॥ ऐकेंसर्वेशाराघवा ॥ ८० ॥ जान्हवीतीरींअरण्यांत ॥ गाधि
राहिलास्त्रियेसहित ॥ एकदांमाध्यान्हायतांआदित्य ॥ ऋषिजातस्नानातें ॥ ८१ ॥ प्रवेशतांगंगा
जीवनीं ॥ मनांतह्मणेमायाअजूनी ॥ मजकांनदावीचक्रपाणी ॥ कैसीकरणीतयाची ॥ ८२ ॥ अघ
मर्षणकरीब्राह्मण ॥ तोंमायेनेंमांडिलेंविंदाण ॥ गाधीसवाटेआलेंमरण ॥ व्यथादारुणजाहली
॥८३॥ तोंपातलेयमदूत ॥ तिहींप्राणकाढिलेत्वरित ॥ यमापाशींमारीतमारित ॥ गाधिनेलातेधवां
॥ ८४ ॥ तोंतेथेंयमजाचणीदारुण ॥ कुंभीपाकींघालितीनेऊन ॥ असिपत्रवनींहिंडवून ॥ तप्तस्तंभीं
बांधिती ॥ ८५ ॥ इतुकेंदुःखविप्रभोगित॥तरीआपणउभाजान्हवींत ॥ मगतोजन्मलाचांडाळयोनीं

---

१ मोठ्याभोंवऱ्यांत.

त ॥ कंटजनामतयाचें ॥ ८६ ॥ पंचवीसवर्षेंपर्यंत ॥ स्त्रीपुरुषझालेबहुत ॥ वाटापाडोनिअसंख्यात ॥ द्रव्यतेथेंजोडिलें ॥ ८७ ॥ नानापरीच्याहिंसाकरी ॥ गोब्राह्मणजिवेंमारी ॥ तोंतेथेंआलीमहामारी ॥ मेलींसर्वकुटुंबाचीं ॥ ८८ ॥ बापमायास्त्रीसुत ॥ एकदांचिपावलींमृत्य ॥ कंटजाविचारीमनांत ॥ होऊंविरक्तयेथोनियां ॥ ८९ ॥ रडेकंटजनामामहार ॥ ह्मणेनामिळेआतांसंसार ॥ मगअतीतहोऊनिदुराचार ॥ देशोदेशींहिंडतसे ॥ ९० ॥ आलाकेरळदेशाप्रती ॥ तोंतेथीलमृत्युपावलानृपती ॥ त्यासीनाहींपुत्रसंतती ॥ मगप्रधानकरितीविचार ॥ ९१ ॥ मगशुंडादंडींमाळदेऊन ॥ श्रृंगारूनिहिंडवीतहस्तीण ॥ तंवकंटजाचेकंठींआणून ॥ माळघातलीअकस्मात ॥ ९२ ॥ सहावर्षेंराज्यकरूनिदेख ॥ भ्रष्टविलेसकळलोक ॥ घरींजेऊंघातलेसकळिक ॥ सोइरेकेलेबहुतची ॥ ॥ ९३ ॥ एकेंदिवसींतोनिर्लज्ज ॥ एकलाजातबाहेरकंटज ॥ प्रधानादिसेवकसहज ॥ पाठींधांवतीरायाचे ॥ ९४ ॥ अवघियांसदटाविलेंरागें ॥ ह्मणेयेऊंनकामजसंगें ॥ प्रधानगुप्तजातमागें ॥ कोठेंजातोह्मणोनियां ॥ ९५ ॥ तोंतेगांवींचेअनामिक ॥ परमउन्मत्तमद्यप्राशक ॥ तेवाटेसिभेटलेसकळिक ॥ कंटजासीतेधवां ॥ ९६ ॥ त्यांणींकंटजवोळखिलासत्वरा ॥ ह्मणतीआमुचाहासोयरा ॥

---

१ महार.

येणेंलोकभ्रष्टविलेएकसरां[1] ॥ नाहींकळलेंकोणासिहें ॥९७॥ तोत्यांसीकंटजदटावीदेखा ॥ ह्मणेही
गोष्टीबोलूंनका ॥ नाहींतरीतुह्मांसकळिकां ॥ शिक्षाकरीनसाक्षेपें ॥ ९८ ॥ तेंप्रधानवर्गींऐकिलें ॥
ह्मणतीसमस्तराज्यबुडविलें ॥ कंटजामारूनबाहेरघातलें ॥ मगविचारींबैसलेसमस्त ॥ ९९ ॥ शे
वटींकाढिलाशास्त्रार्थ ॥ घ्यावेंदेहांतप्रायश्चित्त ॥ मगअग्निप्रवेशसमस्त ॥ लोककरितीनगरींचे ॥
॥१००॥ प्रधानादिअष्टाधिकारी ॥ स्त्रीपुरुषतेअवसरीं ॥ भस्मझालेअग्निभीतरी ॥ बाळेंनगरींउर
लींपैं ॥ १ ॥ ऐसेंकंटजेंदेखिलें ॥ ह्मणेथोरपापमजघडलें ॥ तेंव्हांतयानेंहीसरणरचिलें ॥ व
रीआपणनिजेला ॥२ ॥ तोंअग्निशिखातेवेळीं ॥ वामांगींयेऊनझगटली ॥ कंटजेंहाकफोडिली ॥ उ
डीघातलीखालती ॥ ३ ॥ तोंइकडेगाधिब्राह्मण ॥ बाहेरनिघेहांकफोडून ॥ फोडआलेतरतरून ॥
वामांगासीदेखिले ॥ ४ ॥ ह्मणेमीगाधिब्राह्मण ॥ जान्हवींतकरितांस्नान ॥ करीतअसतांअघमर्ष
ण ॥ दुःखदारुणभोगिलेंकीं ॥ ५ ॥ सूर्यसुतें[2]मजगांजिलें ॥ चांडाळयोनींतजन्मविलें ॥ सहावरुषें
राज्यकेलें ॥ लोकभ्रष्टविलेसर्वही ॥ ६ ॥ मृत्युपावलेअसंख्यजन ॥ जरीहेंअसत्यमानावेंस्वप्न ॥
तरीहेफोडतरतरून ॥ करीरुदनविप्रतो ७॥ विसरलातपअनुष्ठान ॥ नाठवेसंध्यावेंदाध्ययन ॥ आ

---

[1] एकसारखे. [2] यमानें.

श्रमासिआलापरतोन ॥ चिंतार्णवींपडियेला ॥ ८ ॥ स्त्रीविनवीभ्रतारालागुन ॥ तुमचेवामांगींकां
झोंबलाअन्न ॥ तंवतोविलापेब्राह्मण ॥ ह्मणेमाझेनहेंनसोसवे ॥ ९ तोंगाधीचागुरुबंधुअकस्मात ॥
आलातीर्थेंकरितकरित ॥ गाधितयासीक्षेमदेत ॥ ह्मणेकृशकांझालासी ॥ १० ॥ तेणेंसांगीतलेंसर्व
वर्तमान ॥ एकमजपापघडलेंदारुण ॥ केरळदेशींनगरसंपूर्ण ॥ बाळेंचितेथेंनांदती ॥११॥ एकाचेघ
रींम्यांघेतलेंअन्न ॥ मगत्यांसीपुसिलेंवर्तमान ॥ तेह्मणतीकंटजमहारयेऊन ॥ ग्रामआमुचाभ्रष्टविला
॥ १२ ॥ समस्तांचेघेऊनप्राण ॥ मगतोगेलायेथोन ॥ ऐसेंपापीनगरतेंसंपूर्ण ॥ तेथेंभोजनघडलेंमज
॥ १३ ॥ तोदोषजावयापूर्ण ॥ द्वादशवरुषेंकरितोंतीर्थाटण ॥ ऐसेंतोगुरुबंधुसांगोन ॥ गेलापुढेंवारा
णसीसी ॥ १४ ॥ प्रचीतपाहावयासमस्त ॥ गाधिआपणगेलातेथ ॥ तोंअवघ्याखुणायथास्थित
॥ प्रत्ययाआल्यासर्वही ॥ १५ ॥ आपणजेथेंजन्मलाहोतामहार ॥ तेथेंघेतलासमाचार ॥ अना
मिकसांगतीसमग्र ॥ कंटजयेथेंजन्मलाहोता ॥ १६ ॥ तेणेंसाहावर्षेंराज्यकरून ॥ केरळनगरभ्रष्टवू
न ॥ मगतोकाळेंतोंडघेऊन ॥ गेलानेणोंकोणीकडे ॥ १७ ॥ गाधिआश्रमासीआलापरतोन ॥ घेत
लेंक्षितीवरघालून ॥ आतांकैचेंब्राह्मणपण ॥ गेलोंबुडोनरौरवीं ॥१८॥शोकेंकपाळआपटीक्षिती ॥

---

१ आलिंगन.

ह्मणेमीगौतमशिष्यविख्यातजगतीं ॥ मजहेकैसीघडलीगती ॥ कोणाप्रतिसांगूंहें ॥ १९ ॥ असत्य
जरीह्मणावेंवहिलें ॥ तरीसर्वप्रत्ययाआलें ॥ जेंजन्मकर्मस्वकृतवहिलें ॥ पाहांनिआलोंस्वनयनीं
॥ १२० ॥ सत्यकींअसत्यपूर्ण॥मजकोणसांगेलउकलोन॥ कोणासमीजाऊंशरण ॥ कैचेंब्राह्मणपण
मजआतां ॥ २१ ॥ धांवधांवइंदिरावरा ॥ वैकुंठवासियाकमळाकरा ॥ पतितपावनासर्वेश्वरा ॥ रा
जीवनेत्राजगद्गुरू ॥ २२ ॥ तत्काळप्रकटलाजगज्जीवन ॥ ह्मणेरेगाधिसावधान ॥ माझीमायापरम
गहन ॥ ब्रह्मादिकांअतर्क्य ॥ २३ ॥ तूंह्मणविसिसर्वजाणता ॥ सत्यकींअसत्यमायासांगआतां ॥
बहुतऋषितर्ककरितां ॥ निर्वाहसर्वथानव्हेची ॥ २४ ॥ जेकांथितीसर्वदांज्ञान ॥ सांगतीमायाल
टिकीह्मणून ॥ तेहीमायेंतगेलेगुंफोन ॥ झालेदीनसर्वही ॥ २५ ॥ तुजमायादाविलीकिंचित ॥ पुढें
आणिकपाहेंअद्भुत ॥ गाधिधांवोनचरणधरीत ॥ ह्मणेमजसोडवींयेथूनी ॥ २६ ॥ मगभगवंतेंहृदयीं
धरिला ॥ वरदहस्तमस्तकींठेविला ॥ निजात्मबोधप्रकटकेला॥ सावधझालाब्राह्मणतो ॥२७॥ जें
सास्वप्नदेखतांजागाहोय ॥ कींयामिनीअंतींउगवेसूर्य ॥ तैसेंप्रकटलेंजेंमहाभय ॥ विरूनगेलेंसर्व
ही ॥२८॥ असोगाधीचाउद्धारझाला ॥ आपुलेस्वरूपींमेळविला ॥ हाइतिहाससांगितला ॥ माये

---

१ रात्र संपल्यानंतर.

निमित्तश्रीरामा ॥ २९ ॥ मगबोलेरघुनंदन ॥ मायाव्हावयाकायकारण ॥ स्वरूपनिर्विकारनिर्गुण
तेथेंस्फुरणकांझालें ॥ ३० ॥ पिंडब्रह्मांडनानायोनी ॥ नानावर्णनानां[2]खाणी ॥ हीमुळींहूनमायेची
करणी ॥ मिथ्याभूतसर्वेही ॥ ३१ ॥ कींनिर्गुणासिगुणलागले ॥ अव्यक्त[3]तेंव्यक्तीसआलें ॥ अनाम[4]का
सनामठेविलें ॥ आंगींलाविलेंसगुणत्व ॥ ३२ ॥ एकोनिश्रीरामाचेप्रश्न ॥ आनंदलाब्रह्मनंदन ॥ ह्म
णेबारेतूंपूर्णचैतन्यघन ॥ जाणोनिप्रश्नकरितोसी ॥ ३३ ॥ श्रीरामातुझेंदिव्यज्ञान ॥ तुजलाचिसांग
तोंपरतोन ॥ जैसेंसुरतरू[5]चेंफळघेऊन ॥ त्यासचिनैवेद्यदाविजे ॥ ३४ ॥ कींकनकाद्री[6]चेंसुवर्णघेऊन ॥
त्यावरीचअळंकारघातलेघडून ॥ कींक्षीरसिंधूचेंदुग्धघेऊन ॥ पुनःत्यासीचसमर्पिलें ॥ ३५ ॥ कींसा
गरींचेंउदकमेघनेती ॥ पुनरपित्यासचिसमर्पिती ॥ तैसेंश्रीरामातुजप्रती ॥ तुझेंज्ञानसांगतों ॥ ३६ ॥
तरीतुवांकेलाजोप्रश्न ॥ स्वरूपींकांझालेंस्फुरण ॥ तरीयेविषयींदृष्टांतसांगेन ॥ एकरामानिर्धारें ॥
॥ ३७ ॥ जैसाकोणीएकपुरुषनिद्रिस्थ ॥ पहुडलाअसेचिंतारहित ॥ तोस्वेच्छेंहोऊनजागृत ॥ कार्य
कांहींआठवी ॥ ३८ ॥ कींसमुद्रींउठल्यालहरी ॥ तैसीध्वनिउठेचिदंबरी[7] ॥ मीब्रह्मह्मणोनिनिर्धारीं ॥ हां
कथोरजाहली ॥ ३९ ॥ एकअसतांब्रह्मानंद ॥ निःशब्दींउठलाशब्द ॥ तेध्वनिरामामायाप्रसिद्ध ॥

---

१ देहरूपब्रह्मांड. २ नानाप्रकारच्या जाती. ३ अस्पष्टनिराकार. ४ नामरहितास. ५ कल्पवृक्षाचें. ६ सुवर्णपर्वताचें ७ चिद्रूप आकाशांत.

वेदांतशास्त्रगर्जतसे ॥ ४० ॥ जिचेंनाममूळप्रकृती ॥ जेआदिपुरुषाचीचिच्छक्ती ॥ तिणेंसेजेवरीनिज
वूनिपती ॥ सृष्टिकार्यआरंभिलें ॥ ४१ ॥ एवढेंब्रह्मांडकेलेंनिर्माण ॥ परीपतीसकळोंनेदीवर्तमान॥
तेंपरमकौटाळीण ॥ नसतींचदेवलेंउभींकेलीं ॥ ४२ ॥ विधिविष्णुउमाकांत ॥ हींतिन्हीबाळेंजिचेआ
ज्ञेंत ॥ नेत्रउघडोनिनिश्चित ॥ पाहूंनेदीस्वरूपाकडे ॥ ४३ ॥ ब्रह्मसुखाचेसमुद्रांत ॥ बुडालेंहेजीव
समस्त ॥ परींतेथींचीगोडीकिंचित ॥ चाखोंनेदीकोणातें॥४४॥ चैतन्यइणेंचिझांकिलें ॥ इणेंअरूप
तेंरूपाआणिलें ॥ अनंतब्रह्मांडींचेपुतळे ॥ एक्याचसूत्रेंनाचवीहे ॥४५॥ इणेंचिनिर्गुणासीगुणलावि
ले ॥ निराकारआकारासीआणिलें ॥ अनामासीनामठेविलें ॥ जीवित्वासीलाविलेंपें ॥ ४६ ॥ हेप
रमपतिव्रतासाचार ॥ पतीसनकळतांझालीगरोदर ॥ ब्रह्मांडरचिलेंसमग्र ॥ नानाविकारेंकरूनियां
॥ ४७ ॥ नानायोनिविकारभाव ॥ इणेंफासांपाडिलेअवघेजीव ॥ गार्धीसकैसेंकेलेंलाघव॥ मिथ्या
कर्तृत्वनसतेंची ॥ ४८ ॥ कोणीमुरडेस्वरूपाकडे ॥ त्यासनसतेंचिघालीसांकडें ॥ अथवास्वर्गसुख
रोकडें ॥ पुढेंदाऊनभुलवीतसे ॥ ४९ ॥ निजात्मसुखगोडीनिःसीम ॥ तीजीवासकेलीकडूपरम ॥ वि
षयविषरूपमोहभ्रम ॥ तेथेंगोडीआणिली ॥ ५० ॥ असोएसीतेआदिशक्ती ॥ तिणेंइच्छाधरिलीचि
त्तीं ॥ तिसीचगुणक्षोभिणीह्मणती ॥ त्रिगुणनिश्चितीकेलेहिणें ॥ ५१ ॥ सत्वरजतमजाण ॥ तेचि

विधिविष्णुईशान ॥ त्रिशक्तिरूपेंधरून ॥ अवतरणपैंकेलें ॥ ५२ ॥ ज्ञानशक्तीच्याआधारेंकरून ॥ज्ञानपंचककेलेंनिर्माण ॥ तें[2]अंतःकरणचतुष्टयपूर्ण ॥ तत्वविदह्मणतीते ॥ ५३ ॥ क्रियाशक्तीच्याआधारें रजोगुण ॥ प्रसवलातोपंचकेंतीन ॥ एक[3]ज्ञानेंद्रियपंचकपूर्ण ॥ [4]कर्मेंद्रियपंचकदुसरेंपैं ॥ ५४ ॥ तिसरेंजाण[5]वायुपंचक ॥ तमद्रव्यशक्तिआधारेंदेख ॥ [6]विषयपंचकनिर्मिलेंसुरेख ॥पंचतन्मात्राह्मणतीज्यातें ॥ ५५ ॥ ऐसींपंचवीसतत्वेंविशेष ॥ मगकेलापरस्परानुप्रवेश ॥ कर्दमकरूनिविशेष ॥ ब्रह्मांडहें रचियेलें ॥ ५६ ॥ ब्रह्मांडहीपेंठपूर्ण ॥ नानारीतीरचीकमळासन ॥ चहूंखाणींचींकेणींआणून ॥ चौऱ्यायशींलक्षजीवकेले ॥ ५७ ॥ ऐसाब्रह्मापेठभरित ॥ विष्णुतयांचाप्रतिपाळकरित ॥ दशावतार घिरटीघेत॥संकटींभक्तांतारीतसे ॥ ५८ ॥ सृष्टींतदोषहोतांअपार ॥ परमक्रोधीतोपार्वतीवर ॥ तत्काळकरीसंहार ॥ टाकीसर्वांमारूनी ॥ ५९ ॥ [7]विराटजेंरचिलेंढिसाळ ॥ हेंशिवाचेंदेहस्थूळ ॥ तरी पायांचेतळवेआद्यपाताळ ॥ [8]प्रपदरसातळजाणिजे ॥ ६० ॥ याचासांगतोंनिर्णय ॥ ज्ञानजेणेंप्राप्तहोय ॥ सकळसंतांचेसमुदाय ॥ ऐकोनिबहुतआनंदती ॥ ६१ ॥ गुल्फंद्वयतेंमहातल ॥ पोटरियाजांनु

---

१ अंतःकरण, मन, बुद्धि, चित्त व अहंकार हें पंचक. २ मन, बुद्धि, चित्त व अहंकार. ३ त्वचा, नेत्र, कर्ण, जिव्हा, घ्राण. ४ वाणी, हस्त पाय, शिश्न गुद. ५ प्राण अपान व्यान उदान समान. ६ शब्द स्पर्श रूप. रस व गंध. ७ ब्रह्मांड. ८ पादाग्र. ९ दोनगोफे. १० दोनगुडघे.

युगुल ॥ तेंतळातळआणिवितळ ॥ विराटाचेंजाणपां ॥६२॥ जठरामाजीपोकळ ॥ तेंहेंअवघेंनभमंडळ ॥
जठराग्नीतोवडवानळ ॥ महाकल्लोळधडकतसे ॥ ६३ ॥ कटिप्रदेशतेंमहीतळजाण ॥ नैर्ऋत्य
लोकतेंगुह्यस्थान ॥ दक्षप्रजापतिशिश्न ॥ विराटाचेंजाणपां ॥ ६४ ॥ सप्तसमुद्रउदरकेवळ ॥
ज्योतिलिंगतेंवक्षस्थळ ॥ महर्लोकतेंकंठनाळ ॥ वदनकमळजनलोक ॥ ६५ ॥ वरुणलोकतेंजिव्हाजाण
॥ यमलोकतोदंतदाढातीक्ष्ण ॥ अश्विनौ[1]देवतेंघ्राणं[2] ॥ भ्रकुटीस्थानभूर्लोक ॥ ६६ ॥ तपोलोकतेंकपाळ ॥
मस्तकब्रह्मभुवननिर्मळ ॥ वासरमणी[3]नेत्रतेजाळ ॥ प्रकाशकल्लोळब्रह्मांडभरी ॥ ६७ ॥
पातींउघडितांत्यानांवदिवस ॥ झांकितांरात्रह्मणतीत्यास ॥ उभयहस्तरूपेंअमरेश ॥ कर्तव्यकरीसर्वही
॥ ६८ ॥ चंद्रमातयाचेंमन ॥ वनस्पतीरोमावळीपूर्ण ॥ त्वचातेजाणप्रभंजन ॥ कर्दमपूर्णमांसतें
॥ ६९ ॥ नाडीचक्रगंगानिश्चिती ॥ पृष्ठीतिकडेअधर्मरीती ॥ कनकाचळ[4]तोसुमती ॥ शिरोभाग
जाणिजे ॥ ७० ॥ अस्थित्याजाणपाषाण ॥ फेणतीलाळावोळखेंखुण ॥ दहिवरतेंमूत्रपूर्ण ॥
जळतेंचिरक्तजाणिजे ॥ ७१ ॥ पाषाणगर्भमज्जासत्य ॥ पर्जन्यतेंशिवाचेंरेत ॥ दुर्भिक्षतीक्षुधाअत्यंत
॥ जलशोषणअद्भुततृषा ॥ ७२ ॥ आळसतोशीतकाळ ॥ पर्जन्यकाळतोनिद्रासबळ ॥ उ

---

[1] अश्विनीकुमार. [2] नाक. [3] सूर्य. [4] मेरु.

ष्णकाळतेंमैथुनकेवळ ॥ वृष्टीव्हावयातापवीतसे ॥ ७३ ॥ झुंझाटवायुतेंधांवण ॥ वाहुटळीतया
चेंवळण ॥ दशदिशापसरल्यासंपूर्ण ॥ तेंप्रसरणतयाचें ॥ ७४ ॥ स्तब्धवायुतेंआकुंचन ॥ उदका
डातोनिरोधन ॥ जलवृष्टिइच्छाकामपूर्ण ॥ सृष्टिसंहारक्रोधतो ॥ ७५ ॥ शोकतोमहाअनर्थ॥ मोह
सृष्टिपालनयथार्थ ॥ भयतोमृत्युवोळखेंसत्य ॥ विराटपुरुषाचेंराघवा ॥ ७६ ॥ पीतवसनतेंअंतःकर
ण ॥ [1]रमाबंधूतयाचेंमन ॥विरिंचितोबुद्धिसंपूर्ण॥ चित्तनारायणजाणिजे॥७७॥ देवदत्ततोमुख्यप्राण ॥
धनंजयपाताळींआपण ॥ दिशातयाचेकर्ण ॥ पवनसंपूर्णत्वचात्याची ॥ ७८॥ अग्नितयाचेंवदन ॥
चरणपाताळींवामन ॥ ऐसाविराटपुरुषसंपूर्ण ॥ [2]सप्तावर्णमयअसे ॥ ७९ ॥ [3]भूगोळदशगुणेंप्रबळ ॥
बाह्यवोळखेंपृथ्विमंडळ ॥ त्याचेदशगुणसमुद्रजळ ॥ असंभाव्यपसरलें ॥ ८० ॥ उदकाचेदशगुण॥
घडाडीतअसेअग्न॥त्यादशगुण[4]प्रभंजन ॥ आवरणपैंजाणिजे ॥८१॥ [4]समीरादशगुणेंसाचार ॥ वाढ
असेहेंअंबर[5] ॥ नभादशगुणेअहंकार ॥ वेष्टिलाअसेसघनपें ॥ ८२ ॥ अहंकारादशगुणेंनिश्चित॥व्या
पलेंअसेमहातत्व ॥ त्यादशगुणेंअद्भुत ॥ मायावरणशेवटीं ॥ ८३ ॥ त्यापलीकडेजेंउरेजाण ॥ तेंके
वळस्वरूपनिर्वाण ॥ तेंइतुकेंतितुकेंथोरलहान ॥ व्यक्तिवर्णनाहींतेथें ॥ ८४ ॥ ऐसामायेचाखेळअ

---

१ चंद्र. २ सप्तवेष्टनमय. ३ भूगोळाच्या दसपटीनें. ४ वायु. ५ आकाश.

चाट ॥ आतांऐकाइचाशेवट ॥ पंचप्रळयस्पष्ट ॥ वेदांतशास्त्रींनिवडिले॥८५॥ पिंडींनित्यप्रळयसंपू
र्ण ॥ निद्राह्मणतीत्यालागुन ॥ तत्वांसमवेतस्थूळलिंगदेह[1]जाण ॥ बुडोनिजायनिद्रार्णवीं ॥ ८६ ॥
हानित्यप्रळयजाण ॥ आतांमहाप्रळयतेंमरण ॥ जायस्थूळदेहसंहारून ॥ सर्वजनदेखती ॥ ८७ ॥
आतांब्रह्मांडींचाप्रळयनिश्चित ॥ चारीयुगेंसहस्त्रवेळांजात ॥ तोंवरीब्रह्माहोयनिद्रिस्थ ॥ मगराह
तोसृष्टिक्रम ॥ ८८ ॥ अवघीसृष्टीजायसंहारुनी ॥ सर्वजळमयहोयतेक्षणीं ॥ बत्तीसलक्षगांवें[2]चढेपा
णी ॥ जायबुडोनब्रह्मांड ॥ ८९ ॥ सप्तचिरंजीवबुडोनिजात ॥ सत्यलोकींपाणीआदळत ॥ तेव्हांव
टपत्रशायीभगवंत ॥ ब्रह्मानिद्रिस्थनाभिस्थानीं ॥ १९० ॥ मगकमलोद्भवहोयजागृत ॥ जळजाय
आटोनिसमस्त ॥ यथापूर्वकल्पित ॥ वेदनिश्चितबोलतसे ॥ ९१ ॥ पूर्वींच्यासारिखेंहोयसकळ ॥
मागुतीअवतारधरीघननीळ ॥ अवतारचरित्रसकळ ॥ पूर्विल्याऐसेंदावित ॥ ९२ ॥ हानित्यप्रळय
संपूर्ण ॥ आतांऐकमहाप्रळयदारुण ॥ आधींशतसंवत्सरघन ॥ नवर्षेचिकदापि ॥ ९३ ॥ तणेंजी
वसृष्टिसंहार ॥ सवेंचउगवतीद्वादशमित्र[3] ॥ वडवानळतोमहातीव्र ॥ भूमंडळजाळीलपें ॥ ९४ ॥
तापतांचिभूमंडळ ॥ भोगेंद्र[4]मुखांतूनिनिघेज्वाळ ॥ तेणेंसप्तपाताळेंसकळ ॥ भस्महोतीएकदांची ॥

---

[1] देहांत. [2] चार कोश ह्मणजे एक गांव. [3] सूर्य. [4] शेषाच्या मुखांतून.

॥ ९५ ॥ मगशतसंवत्सरपर्यंत ॥ हस्तिशुंडाधारींमेघवर्षत ॥ जैसीजळींजळगारविरत ॥ जगतीस[1]मस्तवितळेतेंवी ॥ ९६ ॥ उपरीमहातेजअग्न ॥ जळशोषीनलगतांक्षण॥ तयातेजासींप्रभंजन ॥ टाकीलग्रासूनक्षणमात्रें ॥ ९७ ॥ मगतोअद्भुतअनिळ ॥ क्षणेंगिळीलनिराळ ॥ त्यागगनासीमूळ ॥ तमोगुणग्रासील ॥ ९८ ॥ तमासीग्रासीलरजोगुण ॥ रजसत्वींहोईललीन ॥ सत्वासमहातत्वगिळोन ॥ समरसेल[2]मायेंत ॥ ९९ ॥ मायाहोयस्वरूपींलीन ॥ स्वरूपस्वरूपींसमाधान ॥ जेंब्रह्मानंदपरिपूर्ण ॥ बोलतांमौनवेदशास्त्रां ॥ २०० ॥ निर्गुणनिर्विकारनिरुपम ॥ पूर्णशांतियोगक्षेम ॥ असतांपूर्णझालेंनिःसीम ॥ केलाक्रमविस्मयें ॥ १ ॥ तेंतूंस्वरूपनिर्वाण ॥ राघवानटलासिपरिपूर्ण ॥सच्चिदानंदसत्यज्ञान ॥ हेंहीबोलणेंनसाहे ॥ २ ॥ आटोनिसर्वअलंकार ॥ एकरसझालानिर्विकार ॥ आटलेंपिंडब्रह्मांडसमग्र ॥ तोचितूंसाचारश्रीरामा ॥ ३ ॥ कैंचावैकुंठकैंचाकैलास ॥ लोपलाअवघामायाविलास ॥ शेषशायीजगन्निवास ॥ हाहीभासमावळला ॥ ४ ॥ वटपत्रशायीसर्वेश्वर ॥ हेनित्यकल्पींचीगोष्टसाचार ॥ ब्रह्माविष्णुमहेश्वर ॥ स्वस्वरूपींमिळाले ॥५॥ उरलेंनिर्विकारस्वरूप ॥ तेंतूंराघवानिर्विकल्प ॥ अच्छेद्य[3]अभेद्य[4]अरूप ॥ आत्मारामपरिपूर्ण ॥ ६ ॥ स्वरूपनिर्धार[5]रहातांपू

---

१ पृथ्वी. २ मिळेल.. ३ छेद करण्याला अशक्य. ४ भेदावयास अशक्य. ५ ब्रह्म साक्षात्काराचा निश्चय.

र्ण ॥ श्रीरामेंझांकिलेनयन ॥ ब्रह्मानंदसागरींलीन ॥ रघुनंदनजाहला ॥ ७ ॥ वसिष्ठआनंदेंडोलत
॥ खुंटलाबोलराहिलीमात ॥ गुरुशिष्यदेवभक्त ॥ एकरूपजाहले ॥ ८ ॥ विराल्यारघुनाथाच्याश
क्ती ॥ स्वस्वरूपींपावलाविश्रांती ॥ वसिष्ठहीआत्मास्थितीं ॥ श्रीरघुनाथींबिंबला ॥ ९ ॥ अठरादि
वसपर्यंत ॥ श्रीरामजाहलासमाधिस्थ ॥ विसरलाअवतारकारणहेत ॥ रामसमरसलाआत्मरूपीं
॥ २१० ॥ शरीरजाहलेंअचेतन ॥ हृदयींअकर्षिलेप्राण ॥ गजबजिलेंदशरथाचेंमन ॥ ह्मणेअनर्थपूर्ण
जाहला ॥ ११ ॥ गजबजिलाविश्वामित्र ॥ ह्मणेकायसंपलाअवतार ॥ बंदींपडलेसुरवर ॥ सोडवील
कोणतयांतें ॥ १२ ॥ आतांकैंचेंयागरक्षण[1] ॥ तात्काळदशरथदेईलप्राण ॥ आजिजाहलेअष्टादशदि
न ॥ रघुनंदनसावधनोहे ॥ १३ ॥ ऐकतांनिर्वाणज्ञानथोर ॥ रामजाहलानिर्विकार ॥ मगवसिष्ठासि
विश्वामित्र ॥ घालीनमस्कारतेधवां ॥ १४ ॥ ह्मणेमहाराजाब्रह्मसुता ॥ सावधकरींरघुनाथा ॥ पुढें
अवतारकार्यतत्वतां ॥ बहुतअसेजाणसीतूं ॥ १५ ॥ मगवसिष्ठह्मणेश्रीरामा ॥ सावधहोईंमेघःश्यामा
॥ सच्चिदानंदापूर्णब्रह्मा ॥ यागरक्षणाआतांजाइंजे ॥ १६ ॥ जाणोनियांस्वरूपातें ॥ सुखेंक्षात्रधर्मरी १०
तीवर्तें ॥ पाळोनियांसज्जनांतें ॥ दुष्टक्षयातेंपाववीं ॥ १७ ॥ जैसींकेशनखेंआंगींवाढती ॥ आपुलींआ

---

[1] यज्ञाचें संरक्षण.

पणारूपती ॥ तींकाढलियासुखनिश्चिती ॥ तैसेदुष्टदुर्मतीवधावे ॥१८॥ समाधिआणिध्यान ॥ दोनी अंतरींजिरवून॥ तुर्याउन्मनीवोलांडून ॥ आनंदघनवर्तावें ॥१९॥ तटस्थताटाकोनिवेगीं॥रामाउघड समाधिभोगीं ॥ श्रीरामातूंराजयोगी ॥ सर्वसंगींनिःसंग ॥२२०॥ जोआपुलेठायींभ्रमवर्तत ॥ तयाजगचिभ्रममयभासत ॥ भ्रमरूपब्रह्मांडदिसत ॥ भ्रमेंचमृत्युजवळीये ॥२१॥ ईश्वराचेंस्वरूपनिर्वाण ॥ भ्रमेंनाकळेझालादीन ॥ आपणआहेकोणाचाकोण ॥ भ्रमेंपूर्णनोळखे ॥ २२ ॥ भ्रमेंकरूनिजन्ममरण ॥ भ्रमेंकरूनअधःपतन ॥ तोभ्रमगेलासंपूर्ण ॥ आपणावीणदुजेंनसे ॥ २३ ॥ आपणब्रह्मरूपहोतांपूर्ण ॥ ब्रह्मरूपदिसेत्रिभुवन ॥ मित्रशत्रुथोरलहान ॥ ब्रह्मस्वरूपसर्वदिसे ॥ २४ ॥ घागरीमडकीरांजण ॥ आंतबिंबलाचंडकिरण ॥ परीसूर्यासीस्त्रीपुरुषनपुंसकपण ॥ कल्पांतींहीघडेना ॥२५॥ सोनेंसाचलटिकेअलंकार ॥ तरंगमिथ्याएकसागर॥ पटमिथ्यातंतूचनिर्धार॥ तैसेंचराचरब्रह्मरूप ॥ ॥ २६ ॥ नानाघटएकचिअंबर ॥ नानामणीएकसूत्र ॥ नानामातृकाएकओंकार ॥ ब्रह्मसर्वत्रतैसेंची ॥ २७ ॥ ह्मणोनसुटतांहृदयग्रंथी ॥ सर्वसंशयाचीहोयनिवृत्ती ॥ कर्मींचहोयब्रह्मप्राप्ती ॥ त्रिजगती

---

१ जागृति आदिक अवस्थांतील तुर्यानामक चौथी समाधि अवस्था. २ जींत मनाची लीनता होते अशी जी पांचवी अवस्था ती. ३ आकाश. ४ देवता.

ब्रह्मरूप ॥ २८॥ उभयपक्षांचेबळेंकरूनी ॥ विहंगमसंचरतीगगनीं ॥ तैसेंकर्मब्रह्मऐक्यकरूनी ॥ स्वा
नंदसदनींसंचरावें ॥ २९ ॥ जेथेंनिमाल्यासकळआधी ॥ श्रीरामापूर्णतेचिसमाधी ॥ तटस्थताहेउ
पाधी ॥ एकदेशीजाणपां ॥ २३० ॥ अंतरींजाणोनिनिर्वाणज्ञान ॥ बाहेरदाविजेभिन्नाभिन्न ॥ अं
तरींबोधपरिपूर्ण ॥ बाहेरजडपणदाविजे ॥ ३१ ॥ अंतरींकरूनिपूर्णत्याग ॥ बाहेरदाविजेलौकिक
भाग॥अंतरींहोवूनिनिःसंग ॥ विषयींविरागधरावा ॥३२॥ बाहेरलटकेंचिक्कपणपण ॥ परीअंतरीं
समसमान ॥ रामातोचसाधकपूर्ण ॥ लोकसंगविवर्जित ॥ ३३ ॥ जैसाबीजामधूनिवटथोर ॥ निघे
अद्भुतपर्वताकार ॥ तैसेंआत्मरूपींचराचर ॥ झालेंजाणोनिवर्तावें ॥३४॥ तंतुआणिपटपूर्ण ॥ दोघां
सिनव्हेवेगळेपण ॥ घटमृत्तिकेसीटाकोन ॥ वेगळानव्हेसर्वथा ॥३५॥ तैसेंजगआणिजगदीश्वर ॥
भिन्ननोहेसाचार ॥ हेंज्ञानजाणोनिनिर्विकार ॥ वर्तेंसदातूंराघवा ॥ ३६ ॥ अविद्याहीविवसीवाड ॥
निजात्मधनासीमध्येंआड ॥ तिचेंगुरुकृपेंछेदोनिबंड ॥ वर्तेंअखंडराघवा ॥ ३७ ॥ प्रपंचसमुद्रनसतां
चिदिसे ॥ गुरुकृपेचेनावेंतबैसें ॥ निवृत्तितटींसमरसें ॥ आत्मप्रकाशेंकरूनियां ॥३८॥ अभ्यासेंवी
णविद्यासकळा ॥ तात्काळहोतीराघवाविकळा ॥ तैसीनव्हेज्ञानकळा ॥ तारीअब्रळानिजस्पर्शें ॥

---

१ पक्षी. २ ब्रह्मानंदीं. ३ उपाधिरहित, बोध.

॥ ३९ ॥ लोहींझगटतांपरिसपूर्ण॥मगतेंजन्मवरीझालेंसुवर्ण॥तैसेंहोतांआत्मज्ञान ॥ जन्ममरणत्या
सिकैंचें ॥ ४० ॥ ह्मणूनजेसाधकसज्ञान ॥ तिहींपाळावेंगुरुवचन ॥ सकळकुमार्गटाकून ॥ सन्मार्गें
चवर्तावें ॥ ४१॥ रामातोगुरुह्मणसीलकोण ॥ तरीजोतत्ववेत्ताअनुभवीपूर्ण ॥ शिष्यव्हावाज्ञाननि
पुण ॥ ऐसीमतिजयाची ॥ ४२ ॥ साधकींहेंचिकरावेंत्वरित ॥ बोधवज्रघेऊनिनिश्चित ॥ जन्ममरण
हदुःखपर्वत ॥ चूर्णकरूनिटाकावे ॥ ४३ ॥ मोक्षतरूचें[1]बींजहेंसत्य ॥ अद्वैतज्ञानक्रियासहित ॥ स
दांचालिजेधर्मपंथ ॥ सर्वकुमतेंटाकूनियां ॥ ४४ ॥ ज्याचेंमनशुद्धतोचिशुचिष्मंत[2] ॥ सद्विवेक[3]वसेतो
चिपंडितं[4] ॥ जोगुरूभक्तीसीनव्हेरत ॥ तरीविषयं[5]विषतोप्याला ॥ ४५ ॥ कासयाग्रंथशतसहस्र ॥
मुख्यधर्मतोपरोपकार ॥ अधर्मनामत्यासांचार ॥ परपीडाकरणेंजें ॥ ४६ ॥ याकारणेंवत्सारघुना
था ॥ तूंसमाधिग्रासोनियांआतां ॥ धनुष्यबाणघेऊनितत्वता ॥ मखरक्षणा[7]जाईंजे ॥ ४७ ॥ ऐकतां
सद्गुरूचेंवचन ॥ श्रीरामतोहास्यं[8]वदन ॥ उघडीनेत्रराजीवनयन ॥ जेकांआकर्णविकासले ॥ ४८ ॥
करूनिसद्गुरूसीनमस्कार ॥ करीप्रदक्षिणात्रिवार ॥ सद्गदझालेंअंतर ॥ अष्टभावेंकरूनियां ॥४९॥
मगह्मणेतोब्रह्मपुत्र ॥ बारेदावींआतांलीलाचरित्र ॥ तीगुरुआज्ञाराजीवनेत्र ॥ मस्तकींवंदूनि

---

१ मोक्षरूप वृक्षाचें २ शुचिर्भूत. ६ सद्विचार. ४ विद्वान. ५ यिषय हेंच कोणी विष. ६ खरोखर. ७ यज्ञरक्षणार्थ. ८ हास्यमुख.

निघाला ॥ २५० ॥ दिव्यरथींबैसलारघुनाथ ॥ सवेंकौशिकआणिसुमित्रासुत ॥ लक्षोनिसिद्धाश्र
माचापंथ ॥ सुमुहूर्तेंसींचालिला ॥ ५१ ॥ दशरथआणिब्रह्मसुत ॥ भागीरथीपर्यंतबोळवित ॥ जा
तांशकुनउत्तमहोत ॥ श्रीरामासीतेधवां ॥ ५२ ॥ त्याशकुनाचाकरूनिअर्थ ॥ रायासीसांगेविरिंचि
सुत ॥ विजयश्रियेशींरघुनाथ ॥ अयोध्येसीयेईलसुखें ॥ ५३ ॥ सुखेंबोळवूनितेव्हांरघुनाथ ॥ माघा
रेंआलेवसिष्ठदशरथ ॥ पुढेंकथागोडबहुत ॥ अमृताहूनिविशेषें ॥ ५४ ॥ रामविजयवैरागरदेख ॥ षष्ठा
ध्यायहिराअमोलिक ॥ हृदयपदकींजडोतसुरेख ॥ संतश्रोतेअनुभविती ॥ ५५ ॥ ब्रह्मानंदाश्रीराम
चंद्रा ॥ श्रीधरवरदागुणसमुद्रा ॥ हाषष्ठाध्यायरघुवीरा ॥ सदांहृदयींवसोमाझे ॥ ५६ ॥ स्वस्तिश्री
रामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ षष्ठाध्यायगोडहा
॥ २५७ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ ६ ॥ ॥ ओंव्या ॥ २५७ ॥

अध्याय ७

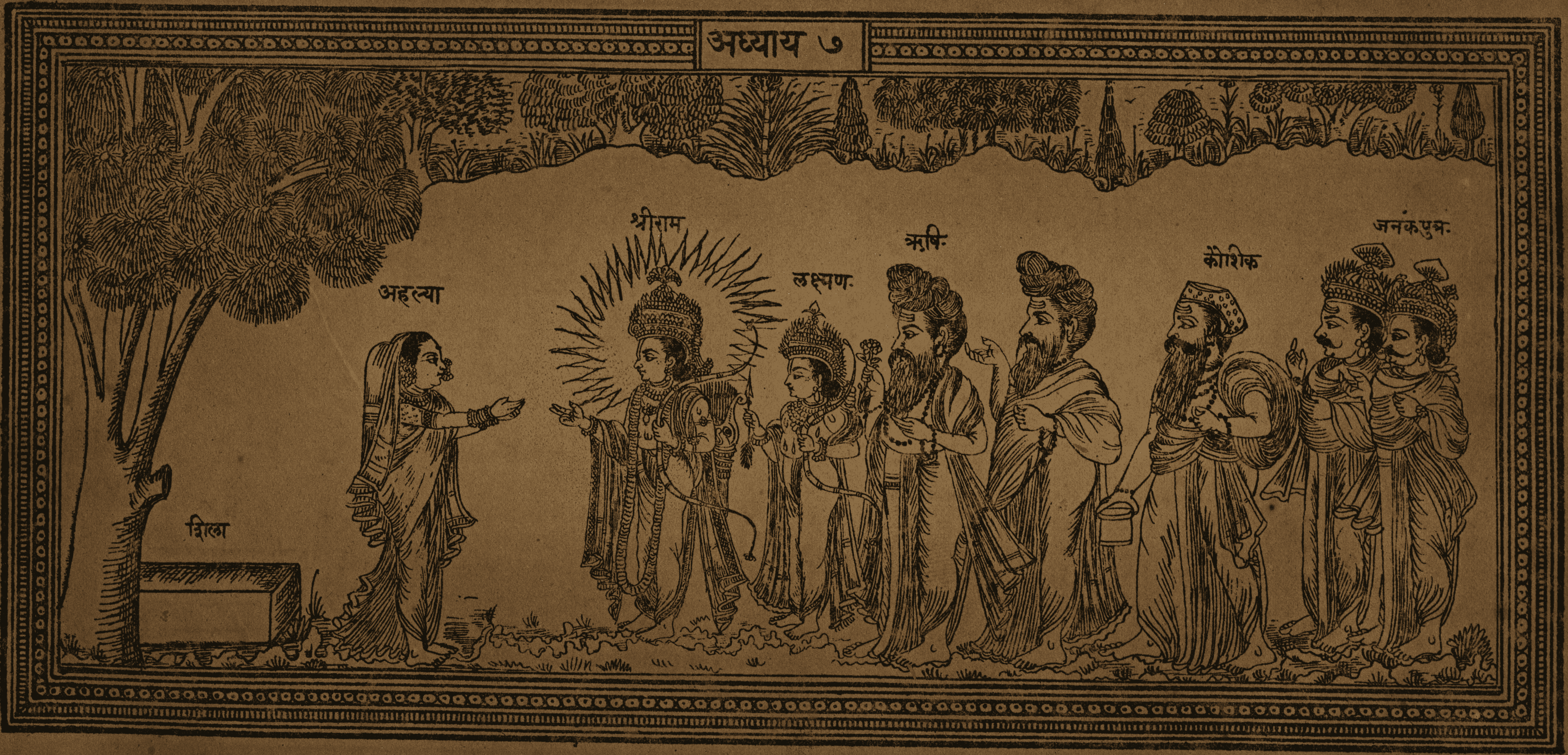
अहल्या
श्रीराम
लक्ष्मणः
ऋषिः
कौशिक
जनकपुत्रः
शिला

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॥ चंडकिरणसुकुलमंडणा ॥ कमलदलाक्षा
राजीवनयना ॥ जळजोद्भवजनकाजगज्जीवना ॥ पतितपावनाश्रीरामा ॥ १ ॥ विद्वज्जनमानसमरा
ळा ॥ कामांतकध्येयभक्तवत्सला ॥ अनंतवेषात्रिभुवनपाळा ॥ दीनदयाळारघुवीरा ॥ २ ॥ जयज
यअविद्याविपिनदहना ॥ निजभक्तकौसल्यागर्भरत्ना ॥ जगदोद्धारामुनिजनरंजना ॥ दुर्जनभंजना
राघवेशा ॥ ३ ॥ मागेंषष्ठाध्यायींकथन ॥ वसिष्ठेंरामासीउपदेशून ॥ मगविश्वामित्रगेलाघेऊन ॥
यागरक्षणाचेनिकाजें ॥ ४ ॥ भागीरथीतीरींकरूनिस्नान ॥ कौशिकरामलक्ष्मण ॥ सारोनियांनित्य
अनुष्ठान ॥ सत्कर्माचरणवेदोक्त ॥ ५ ॥ मगधनुर्वेदयुक्तिनानामंत्र ॥ कोणसमयींकैसेंप्रेरावेंअस्त्र ॥ तें
रामासींअवघेंमंत्रशास्त्र ॥ विश्वामित्रउपदेशी ॥ ६ ॥ युद्धाच्यानानायुक्तिकळा ॥ विश्वामित्रेंसांगतां
चिसकळा ॥ राघवेंआकळिल्यात्यावेळा ॥ जैसाआंवळाकरतळींचा ॥ ७ ॥ मूर्तिमंतअस्त्रदेवता ॥
श्रीरामचरणींठेवितीमाथा ॥ मगहृदयींप्रवेशतीतत्वता ॥ जळींजळगारज्यापरी ॥ ८ ॥ पहावया
श्रीरामाचेंधैर्यमानस ॥ विश्वामित्रह्मणेत्यासमयास ॥ येणेंमार्गेंजगेलेसिद्धाश्रमास ॥ ताटिकेनेंतयां
सभक्षिलें ॥ ९ ॥ येणेंमार्गेंरघुपती ॥ जावयाभयवाटेचित्तीं ॥ हामार्गचुकवूनत्वरितगती ॥ जावेंपं

---

१ हेसूर्यवंशासशोभविणाऱ्यारामा. २ ब्रह्मदेवाच्यापित्या. ३ मानससरोवरीं हंसपक्षी राहतात तसा विद्वज्जनांच्या मनांत राहणारा.

सिद्धाश्रमातें ॥ १० ॥ एकतांकौशिकाचेंवचन ॥ रामबोलेसुहास्यवदन ॥ जेणेंविश्वामित्राचेकर्ण ॥
तृप्तहोऊनिसुखावती ॥ ११ ॥ स्वामितुमचेकृपेंकरूनी ॥ महाकाळउभाचफोडीनबाणीं ॥ तेथेंताटि
केसकोणगणी ॥ येचक्षणींमारीनमीते ॥ १२ ॥ कौशिकाचेमनींसंदेहहोता ॥ कींहेबाळकेंवीजुंझती
लआतां ॥ त्यासंशयाचीसमूळकथा ॥ रामवचनेंनिरसली ॥ १३ ॥ मगरथावरीबैसोन ॥ जेंताटिके
चेंहिंदोळिकवन ॥ त्याचमार्गेंतिघेजण ॥ जातेझालेतेधवां ॥ १४ ॥ वातवेगेंजातस्यंदन ॥ अपारभू
मीटाकिलीक्रमोन ॥ जैसेंएकतांहरिकीर्तन ॥ पापेंखंडोनिभस्महोती ॥ १५ ॥ पुढेंदेखिलेंघोरअर
ण्य ॥ वृक्षलागलेमहासंघन[1] ॥ चालावयासीस्यंदन[2] ॥ पुढेंमार्गफुटेना ॥ १६ ॥ रामासिह्मणेगाधिनं
दन ॥ राघवाहेंताटिकारण्य ॥ आतांयेईलत्तीधांवोन ॥ वासकाढूनमनुष्यांचा ॥ १७ ॥ तोंहांकफो
डिलीअकस्मात ॥ जेएकतांदचकेकृतांत[3] ॥ विश्वामित्रझालाभयभीत ॥ रक्षींरक्षींराघवाह्मणे॥ १८॥
उन्मत्तदशसहस्त्रगजांचेंबळ ॥ ऐसीताटिकापरमसबळ ॥ पर्वतसांठवतीविशाळ ॥ ऐसेंउदरतियेचें ॥
॥ १९ ॥ तेकुंभकर्णाचीभगिनी ॥ बहुतविशाळराक्षसिणी ॥ शतांचीशतेंगोद्विजधरूनी ॥ दाढेखा
लींरगडीतसे ॥ २० ॥ ताटिकामार्गींजातांसहज ॥ मुखींघालोनिरगडीगज ॥ वनोपवनींशोधूनि

---

१ दाट. २ रथ. ३ यमधर्मकाळ.

द्विज ॥ नित्यभक्षीसाक्षेपें ॥ २१ ॥ प्रेतरक्तेंवस्त्रेंभरली ॥ तींआपणाभोवतींवेष्टिलीं ॥ मनुष्यशिरें कानींबांधिलीं ॥ बहुतदाटवळीनें ॥ २२ ॥ नरशिरांच्या[1]आपादमाळा ॥ शो[2]णितेंचर्चिंतरुळतीगळां ॥ कपाळींसेंदुरचर्चिला ॥ बाबरझोंटीमोकळ्या ॥ २३ ॥ द्वादश[3]गांवपसरिलेंवदन ॥ पांचगांवलंब एकेकस्तन ॥ अगणितराक्षसीसंगेंघेऊन ॥ रामावरीलोटली ॥ २४ ॥ सखियांसीताटिकाह्मणेतेच क्षणीं ॥ यापंथेंयेतमनुष्यघाणी ॥ नरमांसाचीआजिवांटणी ॥ तुह्मासदेईननिर्धारें ॥ २५ ॥ विश्वामित्रह्मणेचापपाणी ॥ हेवृक्षविशाळगेलेगगनीं ॥ आंतगर्जनाकरितातराक्षसिणी ॥ ताटिकेसहित पाहेंपां ॥ २६ ॥ रामकाढीको[4]दंडाचीगवसणी ॥ जैसाया[5]ज्ञिकेंफुंकिजेअग्नी ॥ कींअकस्मातउगवेवासरमणी ॥ यामिनीअंतींपूर्वेसी ॥ २७ ॥ तंवसीतें[6]वोढितांआकर्ण ॥ कडकडाघोषउठेदारुण ॥ झालासवेंचियोजिताबाण ॥ प्रळयचपळेसारिखा ॥२८॥ ज्याबाणाचेंअर्धचंद्राकारवदन ॥करीधांवत्या वायूचेंखंडण ॥ तोरामेंवोढोनिआकर्ण ॥ सोडिलाबाणतेसमयीं ॥ २९ ॥ वृक्षांसहितराक्षसिणी ॥ मुख्यताटिकाहृदयापासोनी ॥ छेदोनिपाडिलीतेक्षणीं ॥ घोषगगनींनसमाये ॥ ३० ॥ प्राणजातां राक्षसिणी ॥ ताटिकागर्जिन्नलीतेक्षणीं ॥ तोघोषऐकताकांनीं ॥ सर्वदेवगजबजिले ॥ ३१ ॥ ह्मण

---

१ पायापर्यंत. २ रक्तानें. ३ बारायोजनें. ४ धनुष्याची. ५ यज्ञांत हवन करणारानें. ६ धनुष्याचीदोरी.

तींविजयीश्रीरघुवीर ॥ देववर्षतीसुमनसंभार ॥ ब्रह्मानंदेंविश्वामित्र ॥ रामालागींआलिंगी ॥ ३२॥
ह्मणेरविकुळभूषणारघुवीरा ॥ राजीवनेत्रा[१]परमसुकुमारा ॥ तुझीधनुर्विद्याश्रीरामचंद्रा ॥ आजिम्यां
दृष्टींदेखिली ॥३३ ॥ जैसेंएकेचिनामेंकरून ॥ कोट्यावधिपापेंजातीजळोन ॥ तैसेंताटिकेसहितहेंव
न ॥एकेचिबाणेंखंडिलें॥३४॥ताटिकेच्यारक्तेंकरुनी॥ असंभाव्यरंगलीमेदिनी ॥देवदुंदुभीवाजविती
गगनीं॥ आलाचापपाणीसिद्धाश्रमा॥३५॥जैसेवर्षाकाळींगंगेचेपूर॥तैसेचहूंकडोनधांवतीऋषीश्वर॥
समस्तांसीवंदोनिरघुवीर॥ भेटताझालातेकाळीं॥३६॥यज्ञमंडपशास्त्रप्रमाण॥कुंडवेदिकाभूमिसाधू
न॥चारीद्वारेंअष्टकोन॥ करितीसाधूनविप्रतेव्हां॥३७॥सकळसामग्रीसिद्धकरून ॥ आरंभिलामहाय
ज्ञ॥श्रीरामासीह्मणेगाधिनंदन॥मख[२]रक्षणकरींआतां॥ ३८॥ताटिकावधिलीहासमाचार॥ ऐकोनिधां
वतीलरजनीचर[३]॥ मारीचसुबाहुभयंकर॥ प्रलयथोरकरितील॥३९॥यांलागींनरवीरपंचानना॥सांभा
ळींचहूंकडेरघुनंदना॥परमकपटीराक्षसजाणा ॥ पर्वतशिळाटाकितील ॥४०॥श्रीरामह्मणेहोमहाऋ
षी ॥ तुह्मीचिंतानकरावीमानसीं ॥ शिक्षालावीनकृतांता[४]सी ॥ विघ्नकरूंआलिया ॥ ४१ ॥ ऐको
निश्रीरामाचेंवचन ॥ उल्हासलेंऋषीचेंमन ॥ मगदीक्षाग्रहणेंगाधिनंदन ॥ आरंभकरीयज्ञासी ॥

---

[१] कमलनेत्र. [२] यज्ञसंरक्षण. [३] राक्षस. [४] यमास.

॥ ४२ ॥ चंद्रवेष्टिततारागणें ॥ कींमित्रवेष्टितजैसाकिरणें ॥ तैंसागाधिवेष्टितऋषिगणें ॥ कुंडासमीपविराजे ॥ ४३ ॥ ओंकारासहितस्वाहाकार ॥ अवदानटांकीतसत्वर ॥ उठिलामंत्रांचागजर ॥ वषट्कारघोषपें ॥ ४४ ॥ तोंअस्तागेलावासरमणी ॥ दोनप्रहरजाहलीरंजनी ॥ पिशिताशनआलेधांवोनी ॥ ताटिकेच्याकैवारें ॥ ४५ ॥ वीसकोटिरजनीचर ॥ मुख्यमारीचसुबाहुअसुर ॥ सिद्धाश्रमासमीपसत्वर ॥ हांकफोडीतपातले ॥ ४६ ॥ हांकऐकोनिदारुण ॥ भयभीतजाहलेब्राह्मण ॥ गळालेंहातींचेंअवदान ॥ वदनींबोबडीवळतसे ॥ ४७ ॥ ह्मणतीरक्षींरक्षींगारघुनंदना ॥ नरवीरश्रेष्ठागोविप्रपालना ॥ श्रीरामह्मणेहोब्राह्मणा ॥ चिंताकांहींनकरावी ॥ ४८ ॥ तंवएकह्मणेब्राह्मण ॥ रक्षणाररामआणिलक्ष्मण ॥ पर्वताकारराक्षसपूर्ण ॥ वीसकोटीपातले ॥४९॥ एकद्वारहेदोघेरक्षिती ॥ दुजेद्वारेंराक्षससंचरती ॥ कैसीआतांहोईलगती ॥ पळावयाठावनाहीं ॥५०॥ विश्वामित्रह्मणे स्वस्थकरामन ॥ मानवनव्हेरघुनंदन ॥ पुराणपुरुषआदिनारायण ॥ राक्षसवधावयाअवतरला ॥ ॥ ५१ ॥ तोंपर्वतआणिपाषाण ॥ यज्ञमंडपावरीपडतीयेऊन ॥ हांकफोडितीदारुण ॥ मगरघुनंदनकायकरी ॥ ५२ ॥ कोदंडवोढोनिआकर्ण ॥ सोडीबाणापाठींबाण ॥ राक्षसांचींशिरेंकरचरण ॥ तट

---

१ रात्र. २ राक्षस.

तटातुटताती ॥ ५३ ॥ राक्षसपरमअतुर्बळी[१] ॥ ज्यांहींसुरांचेमुकुटपाडिलेतळीं ॥ हांकादेतीअंतराळीं
॥ यज्ञमंडपवेष्टिला ॥ ५४ ॥ एकउडतीअंबरीं[२] ॥ प्रेतेंटांकितीयज्ञावरी ॥ मगरघूत्तमअयोध्याविहा
री ॥ सर्वद्वारींव्यापक ॥५५ ॥ जिकडेतिकडेरघुनंदन ॥ चारीद्वारेंअष्टकोण ॥ अष्टदिशाव्यापून ॥
सोडीबाणश्रीराम ॥ ५६ ॥ मंडपाचियाकळसावरी ॥ उभारामकोदंडधारी ॥ बाणाचापर्जन्यतया
अवसरीं ॥ चहूंकडोनिपाडित ॥ ५७ ॥ रामरूपअसंख्यात ॥ यागमंडपापुढेंवेष्टित ॥ बाणाचापूरव
र्षत ॥ संहारहोतअसुरांचा ॥ ५८ ॥ मंडपावरीआणिखालतें ॥ सर्वव्यापिलेंरघुनाथें ॥ तिळठेवाव
यापुरतें ॥ रामाविणरितेंस्थळनसे ॥ ५९ ॥ तूणीरांतूनि[३]कितीनिघतीशर[४] ॥ शेषासीत्यांचानकळेपा
र ॥ कींलेखकापासावअक्षर ॥ कितीनिघतीकळेना ॥ ६० ॥ कींमुखांतूनिशब्दनिघती ॥ त्यांचीजै
सीनकळेगणती ॥ कींमेघधारावर्षती ॥ नाहींगणतीतयांची ॥ ६१ ॥ कींमहाकवीचीपद्यरचना[५] ॥
कितीझालीहेंकळेना ॥ कींकुबेरभांडारींचीगणना ॥ कदानकळेकोणातें ॥६२ ॥ मेरुपाठारींरत्नखा
णीनिश्चिती ॥ त्यांतूनरत्नेंकितीनिघती ॥ कींपृथ्वीवरीतृणांकुरफुटती ॥ नाहींगणतीतयांची॥६३॥
कींशास्त्रसंमतेंअनेकअर्थ ॥ असंख्यकरितीनिपुणपंडित ॥ तैसारामबाणासीनाहींअंत ॥ तूणीरानि[६]

---

१ मोठेबलवान्. २ आकाशांत. ३ भात्यांतून. ४ बाण. ५ श्लोकरचना. ६ भाता.

श्वितरितानोहे ॥६४ ॥ मेघसमुद्रजळप्राशितां ॥ परीतोरितानोहेसर्वथा ॥ कींविष्णुमहिमावर्णितां
॥ नसरेसर्वथाकल्पांतीं ॥ ६५ ॥ तैसाउणानोहेचितूणीर ॥ कोव्यानकोटीनिघतीशर ॥ करीतराक्ष
सांचासंहार ॥ समरधीरश्रीराम ॥ ६६ ॥ जैसीझालियाप्रभात ॥ वृक्षींहूनिपक्षीउडतीबहुत ॥ तै
सींराक्षसशिरेंआकस्मात ॥ आकाशपंथेंउसळती ॥ ६७ ॥ वीसकोटीराक्षसदेख ॥ एकलारामअ
योध्यानायक ॥ परीतेंमृगेंद्रावरीजंबुक॥ अपारजैसेउठावले ॥६८॥कींदंदशूक[2]मिळोनिअपार॥धरूं
आलेखगेश्वर[3] ॥ कींप्रलयाग्नीवरीपतंगभार ॥ विझवावयाझेंपावती ॥ ६९ ॥ कींबहुतमिळोनिखद्यो[4]
त ॥ धरूनआणूंह्मणतीआदित्य ॥ कींशलभ[5]मिळोनसमस्त ॥ महामेरूउचलूंह्मणती ॥ ७० ॥ एक
लाचिफरशधर ॥ परीअवनींकेलीनिर्वीर ॥ एकलाचिनृसिंहसाचार ॥ परीदैत्यभारसर्वआटी ॥
॥ ७१ ॥ असोराक्षसशिरांच्यालाखोल्या ॥ श्रीरामेंभूलिंगासीसमर्पिल्या ॥ मारीचसुबाहुतेवळां ॥
गदाघेऊनिधांविन्नले ॥ ७२ ॥ रामेंकाढिलानिर्वाणबाण ॥ ज्याशरमुखींदैवतसूर्यनारायण ॥ सुबा
हूचाकंठलक्षून ॥ केलेंसंधानराघवें ॥ ७३ ॥ जैसाविहंगम[7]वेगेंकरून ॥ वृक्षींधांवेफळलक्षून ॥ तैसावे
गेंगेलाबाण ॥ शिरउडविलेंसुबाहूचें ॥ ७४ ॥ त्याबाणाचापिसाराकिंचित ॥ मारीचासलागलाअक

---

१ सिंहावर. २ सर्प. ३ गरुडास. ४ काजवे. ५ टोळ ६ परशुराम. ७ पक्षी.

स्मात ॥ त्याचियेवातेंअद्भुत ॥ मारीचउडोनपैंगेला ॥ ७५ ॥ कांखगेश्वराचेफडत्कारीं ॥ अचळउ
डोनिजातीदिगंतरीं ॥ तैसामारीचसमुद्राभीतरी ॥ जाऊनियांपडियेला ॥७६ ॥ परमहोऊनिभ्रमि
त ॥ लंकेसीगेलाधांवत ॥ वाटेपाठीलागलारघुनाथ ॥ परतोनिपाहतघडोघडी ॥ ७७ ॥ लंकेमाजी
प्रवेशोन ॥ राक्षसेंद्रातेंसांगेवर्तमान ॥ ह्मणेमानवनव्हेरघुनंदन ॥ आदिपुरुषअवतरला ॥ ७८ ॥ अ
वघाएकोनिवृत्तांत ॥ रावणदचकलामनांत ॥ जैसासुपर्णाचा[1]एकोनिपुरुषार्थ ॥ सर्पबहुतसंतापती॥
॥ ७९ ॥ कींएकोनिसंतांचेंस्तवन ॥ मनांतकष्टीहोयदुर्जन ॥ कींपतिव्रतेचाधर्मपरिसोन ॥ व्यभि
चारिणींविटतीपैं ॥ ८० असोसकळआटोनिरजनीचर ॥ सिद्धाश्रमींरणरंगधीर ॥ रणमंडळींरघुवी
र ॥ कैसाएकलाशोभला ॥ ८१ ॥ जैसामहाकल्पाचेसंहारें ॥ मगएकलेंपरब्रह्मउरे ॥ कींसमस्तलो
पोनिनक्षत्रें ॥ एकलादिनकरउगवेजैसा ॥ ८२ ॥ कींशुक्तिकेवेगळेंमुक्ताफळ ॥ दिसेतैसेंपरमतेजा
ळ ॥ कींप्रपंचत्यागोनिनिर्मळ ॥ योगेश्वरविलसेजेंवी ॥ ८३ ॥ जैसीरात्रनिरसतांउठतीजन ॥ तैसे
यज्ञमंडपांतूनिउठोनब्राह्मण ॥ भेटतीरामासीयेऊन ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥८४॥ जठरींअन्नपाकहो
यवेगें ॥ परीगर्भासढकानलागे ॥ कींज्ञानवेष्टितांतापत्रयभंगे ॥ परीअंतरनभंगेसर्वथा ॥८५ ॥ तैसे

---

[1] गरुडाचा.

यज्ञमंडपासहितविप्र ॥ रघूत्तमेंरक्षिलेसाचार ॥ पूर्णझालामखसमग्र ॥ श्रीरघुवीरप्रतापें ॥ ८६ ॥ विश्वामित्रासीनावरेप्रेमा ॥ ह्मणेवत्सामाझियाश्रीरामा ॥ सहस्रवदनातुझामहिमा ॥ नवर्णवेचिसर्वथा ॥ ८७ ॥ कौशिकासीह्मणतीऋषिजन ॥ श्रीराममूर्तिधाकुटीसगुण ॥ पर्वताकारराक्षससंहारून ॥ कैसेक्षणमात्रेंटांकिले ॥८८॥ विश्वामित्रहास्यवदन ॥ ऋषींसदेतसेप्रतिवचन ॥ ह्मणेआदित्यमंडळदिसेलहान ॥ परीपृथ्वीभरीप्रकाश ॥ ८९ ॥ धाकुटादिसेकलशोद्भव ॥ परीउदरींसांठविलाजलार्णव ॥ कींवामनरूपधरीकेशव ॥ परीदोनपाउलेंब्रह्मांडकेलें ॥ ९० ॥ दिसेइंद्राचेंवज्रलहान ॥ परीकेलेपर्वतांचेपक्षचूर्ण ॥ पंडितबुद्धिसर्षपप्रमाण ॥ परीआब्रह्मभुवनव्यापिलें ॥ ९१ ॥ तैसाश्रीरामधाकुटादिसेतुह्मां ॥ परीब्रह्मादिकांनकळेमहिमा ॥ पुराणपुरुषपरमात्मा ॥ भक्तरक्षणाअवतरला ॥ ९२ ॥ असोभूतावळीपातल्यातेथें ॥ त्यांहींभक्षिलींराक्षसप्रेतें ॥ यज्ञमंडपाभोंवतें ॥ शुद्धकेलेंभूमंडळ ॥ ९३ ॥ तोंआलेंमिथिलेश्वराचेंपत्र ॥ तेंस्वयेंवाचीविश्वामित्र ॥ सवेंघेऊनिसर्वविप्र ॥ स्वयंवरालागींयेइंजे ॥ ९४ ॥ त्यादिवसींबहुतसोहळा ॥ सिद्धाश्रमींकौशिकेंकेला ॥ ब्राह्मणभोजनझालियासकळां ॥ वस्त्रेंअलंकारदीधले ॥ ९५ ॥ जेथेंसाह्यश्रीरामआपण ॥ तेथेंकांहींनदिसेअपूर्ण ॥

---

१ अगस्तिऋषि. २ राईप्रमाणें बारीक. ३ जनकराजाचें.

बहुदक्षिणादेऊनिब्राह्मण ॥ विश्वामित्रेंसंतोषविले ॥ ९६ ॥ असोझालियारंजनी ॥ कौशिकनिज
लास्वसदनीं ॥ रामलक्ष्मणपुढेंघेउनी ॥ सुखेंकरूनिपहुडला ॥ ९७ ॥ साक्षात्शेषनारायण ॥ कौ
शिकनिजेपुढेंघेऊन ॥ निद्रानव्हेतसमाधीपूर्ण ॥ उन्मनी[*]वोवाळूनटाकिजे ॥ ९८ ॥ हृदयींनधरितां
रमाकांता ॥ ॥ शेजेनिजतीजेतत्वतां ॥ तेकेवळपशूचपाहतां ॥ मानवयोनींतजन्मोनी ॥ ९९ ॥ रा
मस्मरणावीणभोजन ॥ जैसेंभस्मींघातलेंअवदान ॥ तेंयज्ञपुरुषासीनअर्पण ॥ वृथाभोजनतैसेंतें ॥
॥ १०० ॥ श्रीरामप्राप्तीवीणदेख ॥ नाशितीकुशमृत्तिकाउदक ॥ तरीतेपिशाचनरवोळख ॥ भुलले
मूर्खजाणिजे ॥ १०१ ॥ श्रीरामप्राप्तीवीणज्ञान ॥ त्याचेंनांवह्मणिजेअज्ञान ॥ विद्यातेचअविद्यापूर्ण ॥
धर्मतोअधर्मजाणिजे ॥ १०२ ॥ असोधन्यभाग्यकौशिकाचें ॥ पुढेंनिधानश्रीवैकुंठींचें ॥ घेऊनपहुड
लासाचें ॥ नाहींचिंतेचेंवास्तव्य ॥ १०३ ॥ निद्रापडलीजोंऋषीसनिश्चिती ॥ तोंदोघेजागेझालेदा
शरथी ॥ श्रीरामह्मणेसौमित्राप्रती ॥ परियेसींएकजिवलगा ॥ १०४ ॥ ह्मणेकधींजाऊंअयोध्येसी ॥
पाहूंदशरथाचेवदनासी ॥ बोलतांश्रीरामाचेनेत्रासी ॥ अश्रुआलेतेधवां ॥ ५ ॥ तोंशयनीं जागाझा
लागाधिसुत ॥ दोघांच्याऐश्यागोष्टीऐकत ॥ स्फुंदस्फुंदोनबोलेरघुनाथ ॥ श्रीदशरथदेखोंकधीं ॥ ६ ॥

---

१ रात्र. २ आहुति. * पांचवीअवस्था.

सकळरायांचेमुकुटएकसरीं ॥ नमस्कारकरितांअवसरीं ॥ पडतांदशरथाचेपदावरी ॥ खिणीपडली
चरणासितेणें ॥ ७ ॥ तेचरणकधींमीदेखेन ॥ दशरथाच्यापादुकाघेऊन ॥ दिव्यरत्नमंडितपूर्ण ॥
मीउभाठाकेनकधींपुढें ॥ ८ ॥ जेअयोध्यापतीचीपट्टराणी ॥ श्रीकौसल्याआमुचीजननी ॥ तेअत्यंत
कृशहोउनी ॥ वाटपाहतअसेलपैं ॥ ९ ॥ ऐसेंविश्वामित्रेंऐकिलें ॥ उठोनिरामासीहृदयींधरिलें ॥ ह्म
णबारेजनकाचेंपत्रआलें ॥ उदयीकजाऊंमिथिलेसी ॥ १० ॥ तेथेंकेवळविजयश्रीसीता ॥ तेतुजमाळ
घालीलरघुनाथा ॥ कौसल्येसहितदशरथा ॥ तेथेंचितुह्मांभेटवीन ॥ ११ ॥ तूंजगद्गुरुश्रीरामचंद्र ॥
दाविसीकौतुकलीलाचरित्र ॥ असोउदयाचळींप्रगटलेंरविचक्र ॥ विप्रसारितीनित्यनेम ॥ १२ ॥
घेऊनऋषीश्वरांचेभार ॥ श्रीरामआणिसौमित्र ॥ निघताझालाविश्वामित्र ॥ मिथिलापंथेंतेकाळीं
॥ १३ ॥ चरणचालीऋषिचालती ॥ ह्मणोनिरथटाकूनिरघुपती ॥ चरणींचालतांहोजगती ॥ धन्य
झाल्येंह्मणतसे ॥ १४ ॥ दोहींबाहींविश्वामित्रआणिसौमित्र ॥ मध्येंजगद्वंद्यराजीवनेत्र ॥ जोघनःश्या
म[2]चारुगात्र ॥ कैसाशोभलातेकाळीं ॥ १५ ॥ पूर्वींमंथावयाक्षीरसमुद्र ॥ निघालाजेव्हांक्षीराब्धिजा
वर ॥ तेव्हांब्रह्माआणिउमावर ॥ तेंवींदोहींबाहींशोभले ॥ १६ ॥ कींशॉशिमंडळादोभागींलखल

---

१ लक्ष्मण. २ रम्यदेही. ३ विष्णु. ४ चंद्रमंडळाच्या.

खित ॥ शोभतीभृगुतनय[1]अंगिरासुत[2] ॥ कींशंखचक्रविराजित ॥ श्रीविष्णूच्यादोहींभागीं ॥ १७ ॥ असोऐसाचालतांपंथ ॥ ऋषिआपुलालेआश्रमदावित ॥ ठायींठायींबैसवूनिरघुनाथ ॥ पूजाकरिती आदरें ॥ १८ ॥ समस्तांचाकरीतउद्धार ॥ पुढेंजातजगदोद्धार ॥ तोंपुढेंचंडशिळादुर्धर ॥ दृष्टींदेखिलीराघवें ॥ १९ ॥ तोंश्रीरामचरणरजतेवेळे ॥ वायुसंगेंपुढेंधांविन्नले ॥ शिळेवरीजाऊनिपडले ॥ नवलझालेंअद्भुत ॥ २० ॥ अहल्येसीलाविलाचरण ॥ ऐसीकथावर्णितीकविजन ॥ तरीअहल्याब्रह्म[3]कन्यापूर्ण ॥ गौतमाचीनिजप्रिया ॥२१॥ ब्राह्मणपत्नीतमहासती ॥ तीसपायलावीलरघुपती ॥ हें नघडेकल्पांतीं ॥ बरवेंसंतींविचारिजे ॥ २२ ॥ असोचरणरजेंचितेवेळां ॥ कांपोंलागलीप्रचंडशिळा ॥ विश्वामित्राप्रतिघनसांवळा ॥ पुसताझालावृत्तांत ॥ २३ ॥ ह्मणेऋषिनवलवर्तत ॥ थरथरां शिळाकांपत ॥ जैसाचंद्रोदयहळुहळुहोत ॥ तैसेंदिव्यरूपदिसतस्त्रियेचें ॥ २४ ॥ परमसुंदरविद्रुमा[4]धर ॥ जेचंपकवर्णसकुमारगोर ॥ उर्वशीरंभाह्मणतीसुंदर ॥ परीइजवरूनिवोवाळिजे ॥ २५ ॥ मस्तकींचेरुळतीकेशभार ॥ वल्कलेंवेष्टितसुंदर ॥ मजवाटतेंइंद्रादिसुरवर ॥ इचेपोटींजन्मले ॥ २६॥ कींहेआदिभवानीसाचार ॥ आह्मासआलीहोसमोर ॥ कींहेकोणीऋषिपत्नीसुंदर ॥ निद्रा

---

१ शुक्राचातारा. २ गुरूचातारा. ३ ब्रह्मदेवाची कन्या. ४ पोंवळ्यासारिखे लाल ओंठजीचे.

घेऊनिऊठली ॥ २७ ॥ कींपडलीहोतीमूर्च्छायेउनी ॥कींनिघालीपाताळींहूनी॥कींकोणीटांकिलीवधोनी॥प्राणयेऊनिउठलीआतां॥२८ ॥कींकोणीकेलेंशासन ॥बैसलीहोतीरुसोन ॥ कींतुमचीतपःक्रियासंपूर्ण ॥ येणेंरूपेंआकारली ॥ २९ ॥ गमविश्वामित्रह्मणेराजीवनेत्रा ॥ हेब्रह्मकन्यापरमपवित्रा ॥ पतीनेंशापितां[1]मदनारिमित्रा ॥ शिळारूपझालीते ॥ ३० ॥श्रीरामह्मणेमहाऋषी॥ अहल्याशिळाझालीकैसीं ॥ तोवृत्तांतमजपासी ॥ कृपाकरूनिसांगिजे ॥ ३१ ॥ ऋषिह्मणेविरिंचीनेंब्रह्मांडरचिलें ॥ चित्रविचित्ररूपविस्तारिलें ॥ सकळांमाजीविशेषकेलें ॥ अहल्येचेंस्वरूपहें ॥ ३२ ॥ देखोनिपरमसुंदर ॥ तीसमागेंयेतीबहुतवर ॥ [2]कमलोद्भवासीपडलाविचार ॥ स्वयंवरथोरआरंभिलें ॥ ३३ ॥ ब्रह्माबोलेमानसींचापण ॥ दोंप्रहरांतपृथ्वीप्रदक्षिण ॥ करूनयेईलपुढेंपूर्ण ॥ त्यासीदेईनअहल्याहे ॥ ३४ ॥ ऐकोनिऐसियापणासी ॥ धांवूंलागलेदेवऋषी ॥ यक्षगंधर्वतापसी ॥ पृथ्वीप्रदक्षिणेचालिले ॥ ३५ ॥ त्यांतअवघ्यांपुढें[3]अमरपती ॥ ऐरावतारूढधांवेशीघ्रगती ॥ इतरलोकपाळहीधांवती ॥ आपुलेवहनींबैसोनियां ॥ ३६ ॥ एकऊर्ध्वपंथेंपेंजाती ॥ एक[4]समीरगतिभूमीधांवती ॥ एकमार्गींअडखळूनपडती ॥ सवेंचिपळतीउठोनियां ॥ ३७ ॥ तंवइकडेगौतममुनी ॥ [5]जान्हवींतस्ना

---

[1] शंकराच्यामित्रा—रामा. [2] ब्रह्मदेवास. [3] इंद्र. [4] वायुवेगानें. [5] भागीरथींत.

नकरूनी ॥ बाहेरयेतांनयनीं ॥ द्विमुखकपिला[1]देखिली ॥ ३८ ॥ तंवगायत्रीमंत्रजपोन ॥ विधियुक्तकेल्याप्रदक्षिणातीन ॥ त्यावरीनित्यकर्मानुष्ठान ॥ गौतमेंकेलेंसावकाश ॥ ३९ ॥ सत्यलोकासीआलापरतोन ॥ ज्ञानींपाहेकमळासन॥तोंपृथ्वीप्रदक्षिणातीनकरून ॥ आलागौतममुनीतो॥४०॥विधिह्मणेधन्यझालें॥ अहल्येचेंभाग्यफळाआलें ॥ तत्काळदोघांलग्नलाविलें ॥ यथाविधिपाणिग्रहण ॥ ॥ ४१ ॥ तोंअवघ्यांपुढेंअमरपती ॥ धांवतआलाशीघ्रगती ॥ वधुवरेंदेखोनियांचित्तीं ॥ परमक्रोधसंचरला ॥ ४२ ॥ विरिंचीस[2]ह्मणेसहस्रनयन[3] ॥ वृद्धासकेलेंकन्यादान ॥ तूंअसत्यनाथपैंपूर्ण ॥ कळोनिआलेंयेथूनिआह्मां ॥ ४३ ॥ स्रष्टा[2]ह्मणेवज्रधरासी ॥ मजअसत्यतूंकिमर्थह्मणसी॥ येणेंतीनप्रदक्षिणाकेल्यापृथ्वीसी ॥ पाहेंमानसींविचारुनी॥४४॥विचारनकरतांबोलेवचन॥सज्जनासीठेवीनसतेंदूषण ॥ वेदवाणीनमानीप्रमाण ॥ शतमूर्खाहूनितामूर्ख ॥ ४५ ॥ असोइंद्रेंद्वेषधरूनिमानसीं ॥ ह्मणेएकवेळभोगीनअहल्येसी ॥ परतोनगेलास्वस्थानासी ॥ खेदअत्यंतपावोनियां ॥ ४६ ॥ घेऊनियांअहल्येसी ॥ गौतमआलानिजाश्रमासी ॥ बहुतक्रमिलेंकाळासी ॥ परीइंद्रअहर्निशींजपतसे॥४७॥ तंवआलेंसूर्यग्रहण ॥ गौतमअहल्यास्नानकरून ॥ ऋषिध्यानींबैसलातल्लीन ॥ अहल्यापरतोनिगृ

---

[1] कपिलागाय द्विमुख ह्मणजे जी वींतअसतां वासराचें मुखमात्र बाहेर आलेलें आहे अशी. [2] ब्रह्मा. [3] इंद्र.

हाआली ॥ ४८ ॥ ब्रह्मंकन्याएकलीगृहांत ॥ जाणोनिशं[2]कआलाधांवत ॥ गौतमाचावेषधारित ॥ सतीलागींभोगावया ॥ ४९ ॥ कपाटदेऊनिगृहांतरीं ॥ आंतबैसलीब्रह्म[1]कुमारी ॥ तोंहाकपटवेषधारी ॥ येऊनिद्वारींउभाठाके ॥ ५० ॥ ह्मणेअहल्येधांवधांवलवकरी ॥ ह्मणोनिअंगटाकिलेंधरणीवरी ॥ येरीधांवूनिआलीद्वारीं ॥ हृदयींधरीतयातें ॥ ५१ ॥ कापट्यनेणेमहासती ॥ हृदयींनिर्मळजैसीभागीरथी ॥ परमखेदकरीचित्तीं ॥ नयनींवाहतीअश्रुपात ॥ ५२ ॥ अहल्येनेंवेगेंउचलिला ॥ नेऊनिमंचकींपहुडविला ॥ ह्मणेप्रियेप्राणचालिला ॥ अंगसंगदेईवेगें ॥ ५३ ॥ येरीह्मणेस्वामीआजिग्रहण ॥ माध्यान्हाआलाचंडकिरण ॥ महाराजतूंशास्त्रज्ञपूर्ण ॥ विचारूनिपाहावें ॥ ५४ ॥ येरुह्मणेशास्त्रासीकायकारण ॥ माझेंवचनतुजप्रमाण ॥ तंवतेसतीशिरोरत्न ॥ अवश्यह्मणेतेकाळीं ॥५५॥ अहल्याइंद्रदोघांजणीं ॥ शयनकेलेंएकासनीं ॥ तोंगौतमनित्यनेमसारुनी ॥ आश्रमासीपातला ॥ ॥ ५६ ॥ ह्मणेअहल्येउघडींवोद्वार ॥ येरीघाबरीसांवरीवस्त्र ॥ ह्मणेकोणरेतूंदुराचार ॥ तोह्मणेअमरेंद्रजाणमी ॥ ५७ ॥ ह्मणेअपवित्राकायकेलें ॥ श्रोत्रि[3]यपात्रकांस्पर्शिलें ॥ तुझेंथोरपणदग्धजाहलें ॥ कर्मकेलेंविपरीत ॥ ५८ ॥ रतिझालीकींपरिपूर्ण ॥ वेगींतूंजाययेथून ॥ मगअहल्याकपाटउघडीधां

---

[1] अहल्या. [2] इंद्र. [3] अग्निहोत्र्याचें पात्र.

वोन ॥ तंवगौतमहृष्टींदेखिला ॥ ५९ ॥ अहल्येसीऋषिकैसाभासला ॥ कींकल्पांतींचासूर्यप्रगटला
॥ कींअपर्णावरकोपला ॥ तृतीयनेत्रउघडोनियां ॥ ६० ॥ तोंइंद्रपळतांशापीवेगें ॥ तुझेआंगींहो
तीलसहस्रभगें ॥ नपुंसकहोऊनिवागें ॥ परद्वारियापतितातूं ॥ ६१ ॥ तंवतेअहल्याकामिनी ॥ थ
रथरांकांपेऋषीसदेखोनी ॥ जैसीमहावातेंकमळिणी ॥ उलथोनीपडोंपाहे ॥ ६२ ॥ ग्रहणींकाळवं
डेवोसरमणी ॥ तैसीमुखींचीकळागेलीउतरुनी ॥ परमकोपायमानतामुनी ॥ अहल्येसीशापित ॥
॥ ६३ ॥ देहतुझाचंड[3]शिळावत ॥ जडहोऊनपडोअरण्यांत ॥ साठसहस्रवर्षेंपर्यंत ॥ राहेंमूर्च्छितहो
ऊनियां ॥ ६४ ॥ शापऐकतांलवलाहें ॥ सतीधरूंधांवेऋषीचेपाये ॥ ह्मणेमहाराजाविचारूनिपाहें
॥ केलेंकापव्यचांडाळें ॥ ६५ ॥ जाणोनियां[4]पाकशासन ॥ जरीम्यांदिलेंअसेभोगदान ॥ तरीमाझेंश
रीरहोशतचूर्ण ॥ ठकाविलेंपूर्णपतितानें ॥ ६६ ॥ ऋषिह्मणेतुंवाजाणोन ॥ जरीनदिल्हेंसंभोगदान
॥ तरीरतिझालीकींपरिपूर्ण ॥ जायींयेथोनिबोललीस ॥ ६७ ॥ येरीह्मणेअजाणोनिघडलेंपाप ॥ म
जउपजलापश्चात्ताप ॥ तपोनिधिपुण्यरूप ॥ देईंउःशापसमर्था ॥ ६८ ॥ अहल्यापरमदीनवदन ॥
नेत्रींवाहेअश्रुजीवन ॥ द्रवलेंगौतमाचेंमन ॥ कायवचनबोलला ॥ ६९ ॥ ह्मणेरविकुळींअवतरलना

---

१ शंकर. २ सूर्य. ३ मोठ्याशिळेसारिखा. ४ इंद्र.

रायण ॥ कौसल्यात्मजरघुनंदन ॥ त्याचेपदरजप्रतापेंकरून ॥ उद्धरोनमजपावसी ॥ ७० ॥ अतां
होईतूंचंडशिळा ॥ जडपाषाणपरमसबळा ॥ वचनऐकतांचितत्काळा ॥ अहल्यामूर्च्छितपडियेली ॥
॥७१ ॥शरीरपडलेंअचेतन ॥ आंगझालेंपाषाण ॥ केशनेत्रनासिकास्तन ॥ झालेकठिणरूपतेधवां
॥ ७२ ॥ प्राणगोठावूनिसमस्त ॥ आकर्षूनिराहिलीगुप्त ॥ गौतमआपुल्यादृष्टींपाहात ॥ पाषाणव
तअहल्या ॥ ७३ ॥ मगआठवूनिअहल्येचेगुण ॥ गौतमासीआलेंरुदन ॥ ह्मणेअहल्येऐसेंगुणनिधा
न ॥ टांकूनिजाऊंकैसामी ॥ ७४ ॥ तीसनेणोनिघडलेंपाप ॥ म्यांतरदीधलादीर्घशाप ॥ जरीकरा
वयाजाईनतप ॥ इजसमीपकोणीनाहीं ॥ ७५ ॥ येथेंसर्प॰व्याघ्रादिकजीवजाती ॥ ईसदेखोनपीडा
करिती ॥ चंपककळिकाअहल्यासती ॥ परमखेदतीपावेल ॥ ७६ ॥ मगऋषिशापदेतवनासी ॥जे
जीवमात्रयेतीलइजपासीं ॥ तेगतप्राणहोतीलनिश्चयेंसीं ॥ कोणीशिळेसीनपाहावें ॥ ७७ ॥ ऐसेंए
कतांशापवचन ॥ एकवृक्षवेगळेकरून ॥ पिपीलिकागज॰व्याघ्रादिसंपूर्ण ॥ गेलेपळोनतेकाळीं॥७८॥
महाऋषिगौतम ॥ सतीचाखेदकरीपरम ॥ पावलातोबदरिकाश्रम ॥ अनुष्ठानींबैसला ॥ ७९ ॥ ह्म
णेकामेंनाडलापांकशासन ॥ मजक्रोधेंनागविलेंपूर्ण ॥ इंद्रअहल्याशापितांजाण ॥ क्षयझालातपा

---

१ इंद्र.

चा ॥ ८० ॥ इकडेइंद्रमयूरहोऊनिअरण्यांत ॥ अनुतापेंहिंडेरुदत ॥ मगसमस्तदेवींअमरनाथ ॥ गौतमापाशींआणिला ॥ ८१ ॥ सुरवरींबहुतप्रार्थून ॥ केलेंगौतमाचेंसमाधान ॥ तेंगौतमबोलेप्रसन्नवदन ॥ सहस्रनयनतूंहोसी ॥ ८२ ॥ शक्र[1]सहस्रनयनझाला ॥ निजपदतत्काळपावला ॥ तेंपासोनिहेअहल्याशिळा ॥ आजिवरीझालीहोती ॥ ८३ ॥ रामापडतांतव[2]चरणरज ॥ अहल्यादिव्यरूपझालीसहज ॥ श्रीरामापाहावयातुज ॥ सजीवसतेजजाहली ॥ ८४ ॥ कौशिकें[3]सांगतांपूर्वकथन ॥ आश्चर्यकरीरघुनंदन ॥ कौशिकासींत्रिभुवनपालन ॥ कायबोलताजाहला ॥ ८५ ॥ म्यांकायकेलेंअसेआचरण ॥ माझेपदरजेंउद्धरेपाषाण ॥ कौशिकह्मणेतुझेचरण ॥ त्याचेंवैभवरामाहें ॥ ८६ ॥ असोरघुवीरतयेकाळीं ॥ ऋषिसहितआलातयेस्थळीं ॥ पदरसांवरूनिउठली ॥ अहल्यादेवीतेधवां ॥ ८७ ॥ मस्तकींमोकळाकबरी[4]भार ॥ सांवरूनिविरगुंठीबांधीसत्वर ॥ नेत्रींन्याहाळितांरघुवीर ॥ विधि[5]सुतासमोरपातली ॥ ८८ ॥ जोदशरथाचामहापुण्यमेरू ॥ जोकांलावण्यामृतसागरू ॥ जोजगद्वंद्यजगद्गुरू ॥ अहल्येनेंदेखिला ॥ ८९ ॥ जोमृडानी[6]पतीचेंहृदयरत्न ॥ जोइंद्रादिदेवांचेंदेवतार्चन ॥ जोजल[7]जोद्भवाचेंध्येयपूर्ण ॥ नारदादिकांचेंगुह्यजें ॥ ९० ॥ जेसनकादिकांचीआराध्यमूर्ती ॥ चा[8]री

---

१ इंद्र २ तुझ्या पायांसंबंधी धूळ. ३ विश्वामित्रानें. ४ केशभार. ५ अहल्या. ६ शंकराचें. ७ ब्रह्मदेवाचें. ८ च्यारवेद.

सांहीवर्णितीज्याचीकीर्ती ॥ तोनेत्रींदेखिलारघुपती ॥ प्रेमचित्तींनसमाये ॥ ९१ ॥ अष्टभावदाटोनि
ब्रह्मकन्या ॥ साष्टांगनमीराजीवनयना ॥ तोंश्रीरामबोलेसुवचना ॥ मातेऊठझडकरी ॥ ९२ ॥ ऐसें
ऐकतांतेवेळीं ॥ कमलोद्भवकन्याऊठली ॥ जैसीकोकिळागर्जेवसंतकाळीं ॥ तैसीस्तवनकरीतसे ॥
९३ ॥ ह्मणेजयजयरामाकरुणासमुद्रा ॥ हेदाशरथेप्रतापरुद्रा ॥ हेजगद्गुरोश्रीरामचंद्रा ॥ मजचको
रालागींउदयतुझा ॥ ९४ ॥ हेराघवापुराणपुरुषा ॥ हेजगत्पालकाअनंतवेषा॥हेकौसल्यात्मजचंडां
शा ॥ निरसलीनिशा[2]तवउदयीं ॥ ९५ ॥ हेविद्वज्जनमानसरंजना ॥ हेताटिकांतकनरवीरपंचानना[3]॥
तुझियानामप्रतापाचीऐकतांगर्जना ॥ पाप[4]वारणासंहार ॥ ९६ ॥ श्रीरामातूंभवरोगवैद्यसुजाण ॥
मात्रादेऊनिनिज[5]चरणरेण ॥ दोषक्षयरोगनिवटोन ॥ अक्षयकेलेंमजलागीं ॥ ९७ ॥ साठसहस्त्रवर्षें
पर्यंत ॥ अहंदेहभूतेंझडपिलेंयथार्थ ॥ तूंपंचाक्षरीयेतांरघुनाथ ॥ भूतेंसमस्तपळालीं ॥ ९८ ॥ साठ
साहस्त्रवर्षेंवरी ॥ जळतांचिंतेच्यावणव्याभीतरी ॥ तूंमेघवर्षतांझडकरी ॥ आजिपूर्णनिवाल्यें॥९९॥
माझ्याकुरळकेशेंकरून ॥ राघवातुझेझाडीनचरण ॥ तुजवरूनओवाळून ॥ कायाटाकीनहेमाझी ॥
२००॥ असोगौतमपाहेज्ञानीं ॥ तोंउद्धरलीआपलीकामिनी ॥ तत्काळउभाठाकलायेउनी ॥ वंदी

---

[1] सहाशास्त्रें. । [2] रात्र. [3] नरवीरसिंहा. [4] पापरूपहत्तीचा. [5] स्वचरणसंबंधी रजःकण.

चापपाणीतयातें ॥ १ ॥ श्रीरामउगवतांदिन[1]मणी ॥ हींचक्रवाकेंमिळालींदानी ॥ असोसकळ
ऋषिमिळोनी ॥ शेंसभरितीउभयतांची ॥ २ ॥ अहल्याह्मणेहोश्रीरामा ॥ तुजअनंतकल्याणहोस
र्वोत्तमा ॥ हि[2]मनगजामातमनविश्रामा ॥ पूर्णब्रह्मापरात्परा ॥ ३ ॥ श्रीरामातुजचिसीतास्वयंवरीं॥
प्राप्तहोईलतेनोवरी ॥ तुजवांचूनिआणिकानवरी ॥ तुजचिवरीलनिर्धारें ॥ ४ ॥ अहल्यागौतमदो
घींजणीं ॥ निजाश्रमींपूजिलाचापपाणी ॥ पुढेंश्रीरामआज्ञाघेऊनी ॥ मिथिलेसमीपपातला ॥ ५॥
शतानंदपुत्रअहल्येचा ॥ तोपुरोहितजनकाचा ॥ संगधरूनिश्रीरामाचा॥तोहिनिघालातेवेळीं ॥६॥
मिथिलेचेबाहेर[3]उपवनांत ॥ ऋषिसहितराहिलारघुनाथ॥तोंनगरांतूनिआलीमात ॥ स्वयंवराचीतेध
वां ॥ ७ ॥ उमाकांताचेंचापदारुण ॥ त्यासीजोबळियावाहीलगुण[4] ॥ त्यासजानकीपाणिग्रहण ॥
हाचिपणस्वयंवरीं ॥ ८ ॥ श्रीरामह्मणेविश्वामित्रासी ॥ जानकीजन्मपावलीकैसी ॥ पणकेलाधनु
ष्यासी ॥ तरीतेंचापकोणाचें ॥ ९ ॥ कौशिकसांगेपूर्वकथन॥ पूर्वींराजापद्माक्षजाण॥तेणें[5]कमळेसक
रूनप्रसन्न ॥ वरदानमागीतलें ॥१०॥ कींमाझीकन्याहोऊनिघरीं ॥ खेळेंमाझियेमांडीवरी ॥ मगते
वैकुंठपतीचीअंतुरी ॥ कायबोलतेधवां ॥ ११ ॥ मीयेतांतुझियेमंदिरा ॥ तुझेंबरवेंनव्हेनृपवरा ॥ नस

---

१ सूर्य. २ शंकराच्या मनाला विश्रति देणाऱ्या. ३ बागांत. ४ दोरी. ५ लक्ष्मीस. ६ स्त्री.

तींविघ्नेंयेतीलघरा ॥ विचारबरवानोहेहा ॥ १२ ॥ नृपह्मणेनिश्चयमाझेअंतरीं॥मातेतूंहोईंमाझी कुमरी ॥ इंदिराह्मणेस्वामीमुरारी ॥ तयाआधीनमीअसें ॥ १३ ॥ मगप्रसन्नकरूनिश्रीधर॥ पद्माक्षराजामागेवर ॥ मजकन्यारमादेईंसाचार ॥ एकतांमुरहरहांसला ॥ १४ ॥ मगमातुलिंगफळदीधलें ॥ तेंरायेंघरींनवमासठेविलें ॥ त्यांतूनकन्यारत्ननिघालें ॥ तेजप्रकटलेंअसंभाव्य ॥ १५ ॥ वाढतांवाढतांझालीउपवर ॥ तिजलामागोंयेतीबहुतवर ॥ पद्माक्षराजासीसुखअपार ॥ कन्यासुंदरदेखोनी ॥ १६ ॥ ऋषिगणगंधर्वनृपवर ॥ यक्षचारणविद्याधर ॥ एकवटलेसमग्र ॥ पद्माक्षाचेमंदिरीं ॥ १७ ॥ ह्मणतीकरींपणएकवेगीं ॥ कोपचढलापद्माक्षालागीं ॥ ह्मणेनभसुनीळताजयाचेअंगीं ॥ त्यासकन्यादेईनहे ॥ १८ ॥ एकोनिसर्वहीकोपले॥ ह्मणतीकायरेहाव्यर्थबोले ॥ एकसरिसेखवळले ॥ युद्धमांडिलेंअसंभाव्य ॥१९॥ अवघ्याराजयांसीएकला॥ पद्माक्षराजासप्तदिनझुंजला ॥ शेवटींसर्वमिळूनिमारिला ॥ पद्माक्षरावोरणांगणीं ॥२२०॥ तोंपद्माक्षीतेवळीं अग्निकुंडींगुप्तझाली ॥ पद्माक्षाचीसंपदालुटिली ॥ ग्रामविध्वंसुनीसर्वगेले ॥२१ ॥ तयाब्रह्मारण्यामाझारी ॥ पद्माक्षीनिघालीकुंडाबाहेरी ॥ रावणविमानारूढतेअवसरीं ॥ लावण्यसुंदरीदेखिली ॥

---

१ लक्ष्मी. २ माहाळुंग. ३ आकाशासारखा निळेपणा. ४ पद्माक्षाची कन्या.

॥ २२ ॥ देखोनिसौंदर्यरूपडें ॥ रावणाचीउडीपडे ॥ येरीयज्ञकुंडामाजीदडे ॥ रावणेंकुंडविझविलें
॥ २३ ॥ तेथेंखणितांबहुतयत्नें ॥ त्याससांपडलींपांचरत्नें ॥ घरासिआणूनिदशाननें ॥ संदुकेमा
जीठेविलीं ॥ २४ ॥ मगएकांतींचेअवसरीं ॥ रावणसांगेमंदोदरी ॥ अमोलरत्नेंपृथ्वीवरी ॥ तुजला
गींसुंदरीआणिलीं ॥ २५ ॥ धावोनिमंदोदरीउचलितांपेटी ॥ तंवतेनढळेचितयेगोरटी ॥ हांसोनिद
शवक्रशेवटीं ॥ आपणउठेउचलावया ॥ २६ ॥ तंवतीनढळेंचिविसांकरीं ॥ रावणविस्मयमानीअंत
रीं ॥ मगप्रधानआणिमंदोदरी ॥ पेटीउघाडितीतेधवां ॥ २७ ॥ तंवषण्मासांचेंकन्यारत्न ॥ देखतां
संतुष्टहोयदशानन ॥ मंदोदरीह्मणेहेंविघ्न ॥ रायाघरासआणिलें ॥ २८ ॥ जोमायावरणावेगळा ॥
चैतन्यदेहीघनसांवळा ॥ त्यासीचहेघालीलमाळा ॥ इतरांज्वाळाअग्नीची ॥ २९ ॥ इणेंनिर्दाळि
लापद्माक्षनृपवर ॥ बहुतरायांचाकेलासंहार ॥ हीयेथेंअसतांसाचार ॥ लंकानगरनुरेची ॥२३०॥द
शाननाहेंपरमविघ्न ॥ आधींघालाबाहेरनेऊन ॥ मगबोलाविलेसेवकजन ॥ संदूकमस्तकींदीधली॥
॥ ३१ ॥ पेटीउचलितांतेअवसरीं ॥ हळूचआंतूनशब्दकरी ॥ मीआणीकयेईनलंकापुरीं ॥ रावणा
सहपरिवारींवधावया ॥ ३२ ॥ ऐकोनिऐसेंवचन ॥ रावणाचेंदचकलेंमन ॥ ह्मणेआतांचइचावधक
रीन ॥ मयजाचरणधरीतसे ॥ ३३ ॥ चरणींहढठेऊनिमाथा ॥ ह्मणेपुढीलविघ्नआतांचकांआणितां॥

मगशांतकेलेंपौलस्तिसुता ॥ सकळमिळोनीतेधवां ॥ ३४ ॥ रावणसांगेसेवकांसी ॥ जनकराजा
आहेमिथिलेसी ॥ त्याचियागांवावरीहेविवसी ॥ धाडीनेऊनघालारे ॥३५॥ मगरातोरातताात्काळीं
॥ पेटीपुरिलीमिथिलेजवळी ॥ तेंशेतकोणेकाळीं ॥ जनकेंब्राह्मणासीदीधलें ॥ ३६ ॥ पद्माक्षराजा
पूर्वींचापूर्ण ॥ पुनःअवतरलातोब्राह्मण ॥ रायेंवेदवेत्ताह्मणोन ॥ क्षेत्रदानदीधलें ॥ ३७ ॥ पाहोनमु
हूर्तसुंदर ॥ ब्राह्मणेंजुंफिलानांगर ॥ नांगरदंतींपरिकर ॥ पेटीअकस्मातलागली ॥ ३८ ॥ ब्राह्मण
सत्यसन्मार्गीं ॥ पेटीउचलीलागवेगीं ॥ मगदाखवीजनकालागीं ॥ ह्मणेरायाठेवणेंघेआपुलें॥३९॥
राजाह्मणेकायआहेभीतरीं ॥ विप्रह्मणेमीनेणेंनिर्धारी ॥ जनकराजाआश्चर्यकरी ॥ पेटीउघडीतेधवां
॥२४०॥ भोंवतेप्रधानपाहतीसकळी ॥ तोंपांचवर्षांचीकन्यादेखिली ॥ असंभाव्यप्रभापडली ॥
आश्चर्यवाटेसकळिकां ॥ ४१ ॥ जनकासउपजलास्नेहभावो ॥ स्वामीकन्यारत्नमजद्याहो ॥ ब्राह्म
णह्मणेमहाबाहो ॥ कन्यातुझीहेनिर्धारें ॥ ४२ ॥ ऐशीतेजनकात्मजासुंदर ॥ सकळसौंदर्याचेंमाहेर
॥ रायासजाहलेंसुखअपार ॥ ह्मणेइंदिरासाचारआलीहे॥४३॥ एकवीसवेळांनिःक्षत्री ॥ परशुरा
मेंकेलीधरित्रि ॥ सहस्त्रार्जुनवधोनिक्षणमात्रीं ॥ सूडघेतलारेणुकेचा ॥ ४४ ॥ त्र्यंबकधनुष्यघेऊनि
हातीं ॥ आलाजनकाचेगृहाप्रती ॥ षोडशोपचारेंजनकनृपती ॥ भार्गवरामासीपूजित ॥ ४५ ॥भो

जनाबैसलेगृहांतरीं ॥ शिवधनुष्यठेवोनिबाहेरी॥तोंजानकीतेअवसरीं॥घोडाकरीधनुष्याचा ॥४६॥
परशुरामभोजनकरुनी ॥ सभेबैसलायेउनी ॥ तोंकोदंडनादिसेनयनीं ॥ भार्गवमनींक्षोभला ॥४७॥
ह्मणेगजभारींनलोटेधनुष्य ॥ त्याचाकोणीकेलाअभिलाष ॥ परशुरामआणिमिथिलेश ॥ द्वाराबाहे
रजंवआले ॥ ४८ ॥ तोंकोदंडाचाघोडाकरुनी ॥ झ्यांझ्यांह्मणोनिवोढीमेदिनी ॥ परशुरामेंतेंदेखो
नीं ॥ अंगुळीवदनींघातली ॥ ४९ ॥ पितादेखोनिजनकबाळी ॥ कोदंडसांडोनिपळाली ॥ धनुष्य
पडलेंतयेस्थळीं ॥ नढळेचितेंकवणातें ॥ ५० ॥ वीरलाविलेप्रचंड ॥ परीनढळेचिकोदंड ॥ भार्गव
ह्मणेहेंवितंड ॥ सीतेवेगळेंचळेना ॥ ५१ ॥ मगजनकह्मणेकुमरी ॥ मागुतीचापाचाघोडाकरीं ॥ सी
तेनेंबैसोनिझडकरी ॥ पूर्वस्थळासिठेविलें ॥ ५२ ॥ मगबोलेफरशधर ॥ आमुचेंअवतारकृत्यझालें
समग्र ॥ मगतेथेंधनुष्यठेवोनिसाचार ॥ जनकाप्रतिबोलतसे ॥ ५३ ॥ आतांरायाहाचिपण ॥ जो
याधनुष्यासीवाहीलगुण ॥ त्यासीसीतापाणिग्रहण ॥ हेंतूंजाणमिथिलेशा ॥ ५४ ॥ ऐसेंसांगूनजन
कासी ॥ भार्गवगेलाबदरिकाश्रमासी ॥ विश्वामित्रसांगेश्रीरामासी ॥ पूर्वकथाऐसीअसे ॥ ५५ ॥
कौशिकह्मणेश्रीरामाऐकें ॥ तुझेंचरित्रतुजठाउकें ॥ परीबोलविसीआमुचेमुखें ॥ जाणूनियांसर्वही॥
॥ ५६ ॥ श्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ पुढेंअष्टमाध्यायींसीतास्वयंवर ॥ जेथेंरामाचीविजयश्रीसाचार

॥ त्यावीणआणिकानवरीच ॥ ५७ ॥ ब्रह्मानंदारघुवीरा ॥ कमलोद्भवजनकाश्रीधरवरा ॥ पुराणपुरुषापरात्परा ॥ अक्षयकीर्तनदेतुझें ॥ ५८ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदापरिसोतपंडितचतुर ॥ सप्तमोध्यायगोडहा ॥ ५९ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥ ७ ॥ ॥ ओव्या ॥ २५९ ॥

॥ इति श्रीरामविजयसप्तमाध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ८

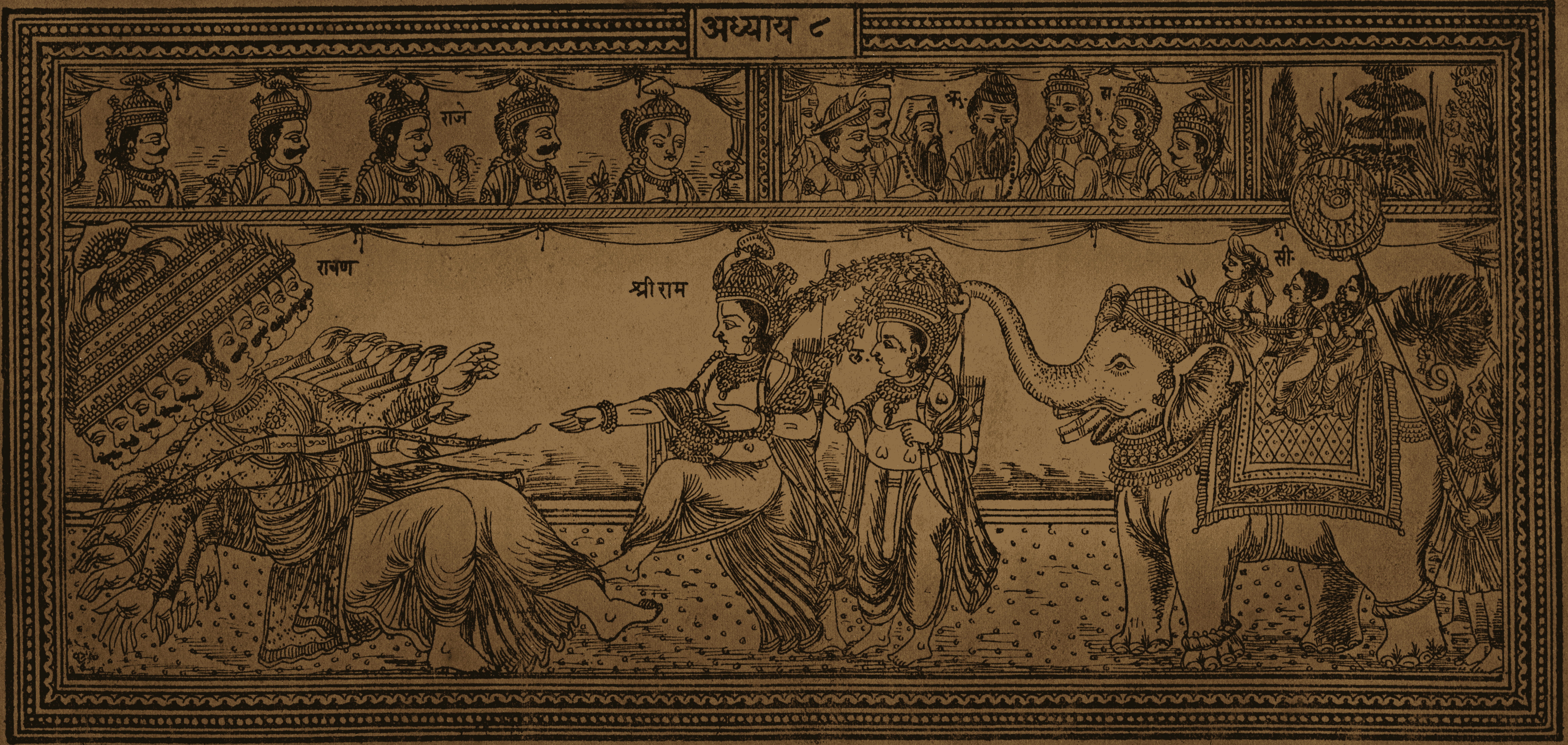
राजे
ऋ.
द.
रावण
श्रीराम
ल.
सी:

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्राभ्यांनमः ॥ ॥ धन्यधन्यतुह्मीसंतसज्जन ॥ राममहिमार्ण
वींचेमीन ॥ त्यांतीलअनुभवमुक्तेंपूर्ण ॥ दृश्यमानसर्वतुह्मी ॥१॥ राजभांडारी[1]चींरत्नेंबहुत ॥ तींभां
डारियाठाउकींसमस्त ॥ कींमित्रप्रभेचाअंतअद्भुत ॥ अरुणएकजाणतसे ॥ २ ॥ कींपृथ्वीचेंकिती
वजन ॥ हेंभोगींद्र[2]जाणेसंपूर्ण ॥ कींआकाशाचेंथोरपण ॥ एकप्रभंजनजाणतसे ॥ ३ ॥ कींकवीची
पद्यरचनाकिती ॥ तीएकजाणेसरस्वती ॥ चंद्रामृतबहुतवानिती ॥ परीमहिमाजाणतीचकोर ॥ ४ ॥
कींप्रेमळकळागोडबहुत ॥ हेंएकजाणतीभोळेभक्त ॥ कींरामकथेचाप्रांत ॥ वाल्मीकएकजाणतसे
॥ ५ ॥ रामनामाचामहिमाअद्भुत ॥ एकजाणेकैलासनाथ ॥ कींचरणरजाचाप्रतापअद्भुत ॥ विरिं
चितनया[4]जाणेपैं ॥ ६ ॥ ह्मणोनकथाहीगोडबहुत ॥ येथींचासुरससेवितीसंत ॥ असोसप्तमाध्यायीं
गतकथार्थ ॥ राममिथिलेसमीपराहिला ॥ ७ ॥ देशोदेशींचेजेसर्वनृप ॥ त्यांसीमूळपाठवीमिथि
लाधिप ॥ पृतने[5]सहितअमूप ॥ राजेलवलाहींपातले ॥ ८ ॥ मूळधाडिलेंदशरथा ॥ परीतोनये
चिसर्वथा ॥ कौशिकें[6]घेऊनिगेलारघुनाथा ॥ वियोगव्यथाथोरत्यासी ॥ ९ ॥ माझेकुमरदोघेजण ॥
कौशिकगेलाअसेघेऊन ॥ माझियाश्रीरामाचेंवदन ॥ कैंमीदेखेनपुढती ॥ १० ॥ यावियोगानळें

---

१ जामदार. २ शेषसर्प. ३ अंत. ४ अहल्या. ५ सेनेसहित. ६ विश्वामित्र.

रून ॥ श्रावणारीआहाळेरात्रंदिन ॥ मिथिलेसिनजावयाकारण ॥ हेंचिपूर्णजाणिजे ॥ ११ ॥ इक
डेऋषींसहितकौशिक ॥ आलाऐकूनिरावजनक ॥नगराबाहेरतात्काळिक॥ सामोराआलासमारंभें
॥१२॥ मूर्तिमंतसूर्यनारायण ॥ ऐसाएकएकदिव्यब्राह्मण ॥ देखतांजनकेंलोटांगण ॥ समस्तांसीघा
तलें॥१३॥जनकह्मणेभाग्यअद्भुत॥ जेंघराआलेसाधुसंत ॥आजिमीझालोंपुनीत ॥ पूर्वपुण्यफळासि
आलें ॥ १४ ॥ नृपसादरपाहेविलोकून ॥ ह्मणेश्यामसुंदरदोघेजण ॥ कौशिकाहेकोणाचेकोण ॥
सुकुमारसुगुणआणिले ॥ १५ ॥ कींशशीआणिचंडकिरण ॥ कींवाचस्पति[1]आणिसहस्त्रनयन[2] ॥ कीं
रमापतिउमापतिदोघेजण॥सुवेषधरोनिपातले॥१६॥वाटेयांचियास्वरूपावरून ॥कोट्यानकोटीमी
नकेतन[3] ॥ टाकावेकुरवंडीकरून ॥ पाहतांमनउन्मनहोय ॥ १७ ॥ जनकासिह्मणेविश्वामित्र ॥ हेरा
यादशरथाचेपुत्र ॥ यांचेंवर्णावयाचरित्र ॥ सहस्त्रवदना[4]शक्तिनोहे ॥ १८ ॥ येणेंमार्गीताटिकावधोन
॥ सिद्धीसपावविलामाझायज्ञ ॥ वीसकोटीपिशिताशन[5] ॥ सुबाहूसहितमारिले ॥१९॥ मार्गीचरण
रजेंकरूनी ॥ उद्धरिलीसरसिजोद्भवनंदिनी[6] ॥ हरकोदंड[7]पाहावेंनयनीं ॥ ह्मणोनियेथेंपातले ॥२०॥
हेसाक्षात्शेषनारायण ॥ रायातुवांनकरितांप्रयत्न ॥ घराआलेसुळेंविण ॥ सुभाग्यपूर्णतुंएक ॥

---

१ बृहस्पति. २ इंद्र. ३ मदन. ४ शेषास. ५ राक्षस. ६ अहल्या. ७ शिवाचें धनुष्य.

॥ २१ ॥ अवचितजैसानिधिं[1]भेटला ॥ चिंतामणियेऊनिपुढेंपडला ॥ कींकल्पद्रुमस्वयेंआला ॥ गृ
हशोधीतदुर्बळाचें ॥ २२ ॥ कींनिद्रिस्थाचेमुखांत ॥ अकस्मातघातलेंअमृत ॥ कींक्षुधितापुढेंधांव
त ॥ क्षीरसिंधुपातला ॥ २३ ॥ कींशास्त्राभ्यासावांचून ॥ भाग्येंझालेंअपरोक्षज्ञान ॥ कींमृत्तिका
खणितांनिधान ॥ अकस्मातलाधलें ॥ २४ ॥ जरीभाग्योदयेंहोइजेनृपती ॥ तरीघरींच्यादासी
सिद्धिहोती ॥ कल्पिलेंफळतत्काळदेती ॥ आंगणींचेवृक्षजेकां ॥२५॥ हातींकांचमणीधरितां ॥ तो
चिंतामणिहोयतत्वतां ॥ तृणगृहेंक्षणनलागतां ॥ सुंदरमंदिरेंपैंहोती ॥ २६ ॥ खडणगाईदुभती ॥
वैरीतेचिमित्रहोती ॥ विशेषप्रकाशेनिजमती ॥ राजपूजितीयेऊनिघरा ॥ २७ ॥ समयोचितहोय
स्फूर्ती ॥ दिगंतरींजायकीर्ती ॥ पदोपदींनिश्चिती ॥ यशजोडेतयातें ॥२८॥ असोजनकासिह्मणेवि
श्वामित्र ॥ उदयापावलातुझाभाग्यमित्र ॥ घरासिआलास्मरारि[2]मित्र ॥ सकळअमित्रां[3]त्रासकजो
॥ २९ ॥ जनकेंकरूनबहुआदर ॥ विश्वामित्रश्रीरामसौमित्र ॥ निजसभेसिआणोनिसत्वर ॥ मान
देऊनिबैसविले ॥ ३० ॥ देशोदेशींचेनृपती ॥ श्रीरामासदेखोनिआश्चर्यकरिती ॥ सीताद्यावीहो
याजप्रती ॥ नवरारघुपतीसाजिरा ॥ ३१ ॥ एकह्मणतीस्वयंवरींकेलापण ॥ भार्गव[4]चापाचढवावा

---

[1] द्रव्याचा ठेवा. [2] शंकराचा मित्र-रामचंद्र. [3] सर्वशत्रूंस. [4] परशुरामाच्या धनुष्यास.

गुणं ॥ हेंकार्यपरमकठिण ॥ रामासकेंवीआकळे ॥ ३२ ॥ मनांतह्मणेजनकनृपवर ॥ जरीजांवई
होईलरघुवीर ॥ तरीमाझ्याभाग्यासनाहींपार ॥ परीदुर्धरपणपुढेंअसे ॥ ३३ ॥ तंवतयामंडपांग
णीं ॥ परमचतुरचपळकरिणी[2] ॥ वरीदिव्यचवरडोल[3]जडितरत्नीं ॥ झळकतसेअत्यंत ॥ ३४ ॥
त्यामाजीबैसलीजनकबाळा ॥ हातींघेऊनियांदिव्यमाळा ॥ विलोकितसकळभूपाळां ॥ ऋषिवृं
दांसहितपैं ॥ ३५ ॥ जवळीसखियाबहुतअसती ॥ श्वेतचामरें[4]वरीढाळिती ॥ एकक्षणक्षणांशृंगार
सांवरिती ॥ विडयादेतीपैंएका ॥ ३६ ॥ जेत्रिभुवनपतीचीमुख्यराणी ॥ आदिमायाप्रणवरूपिणी
॥ जेइच्छामात्रेंकरूनी ॥ ब्रह्मांडहेंघडीमोडी ॥ ३७ ॥ ब्रह्मादिकबाळेंआज्ञेंत ॥ आपलेनिजगर्भींचा
लवित ॥ तिचेंस्वरूपलावण्यअद्भुत ॥ कवणालागींवर्णवे ॥ ३८ ॥ अनंतशक्तीकरजोडून ॥ जीपुढेंउ
भ्याठाकतीयेऊन ॥ जिणेंआदिपुरुषजागाकरून ॥ सगुणत्वासीआणिला ॥ ३९ ॥ याब्रह्मांडमंड
पामाझारी ॥ जनकात्मजेऐसीसुंदरी ॥ उपमाद्यावयादूसरी ॥ कोणेअवतारींनसेची ॥ ४० ॥ जैसें
जांबूनदसुवर्णतप्त ॥ तैसेंसर्वांगतिचेंविराजत ॥ आकर्णनेत्रविकासित ॥ मुखमृगांकनवर्णवेची ॥४१॥
मुखींझळकतीदंतपंक्ती ॥ बोलतांजिकडेपडेदीप्ती ॥ पाषाणतेपद्मरागहोती ॥ वाटेरत्नेंविखुरती

---

१ दोरी. २ हत्तीण. ३ अंबारी किंवा हौदा. ४ चंवऱ्या. ५ जंबुनदींत उत्पन्न झालेलें. ६ मुखचंद्र. ७ माणिक.

बोलतां ॥ ४२॥ जानकीच्याअंगींचासुवास ॥ भेदोनजायमहदाकाश ॥ जिणेंभुलविलाआदिपुरुष
॥ आपुलेस्वरूपेंकरूनियां ॥ ४३ ॥ पदठेवितांधरणीं ॥ पदमुद्राउमटतीजयेस्थानीं ॥ तेथेंवसंतये
उनी ॥ लोळतभुलोनिसुवासा ॥४४॥ चंद्रसूर्यांच्यागाळिल्याज्योती ॥ तैसींकर्णपुष्पेंअत्यंतझळक
ती ॥ कर्णींमुक्तघोंसढाळदेती ॥ कृत्तिकापुंजजैसेकां ॥ ४५ ॥ आकर्णपर्यंतविशाळनयन ॥ माजीवि
लसेसोगियाचेंअंजन ॥ कपाळीं[1]मृंगमदरेखिलापूर्ण ॥ वरीबिजवराझळकतसे ॥ ४६ ॥ सीतदाहक
त्वांसांडोनी॥ शशांकआणिवासरमणी ॥ सदाविलसतातीदोनी ॥ मुक्तजाळीभगणेंजैसीं ॥ ४७ ॥
विद्युत्प्रायपीतांबर ॥ मुक्तलगचोळीशोभेविचित्र ॥ वरीएकावळीमुक्ताहार ॥ पदकींअपारतेजफां
के ॥ ४८ ॥ दशांगुळींमुद्रिकायंत्राकार ॥ वज्रचुडेमंडितकर ॥ कटि[2]कांचीवरीहिरेथोर ॥ जैसेदिन
करजडियेले ॥ ४९ ॥ वांकीनूपुरेंदिव्यचरणीं ॥ रुणझुणतीचालतांधरणीं ॥ जिचियास्वरूपावरूनी
कोटि[3]अनंगवोंवाळिजे ॥ ५० ॥ असोऐसीतेचित्कळा ॥ सकळसभाविलोकीडोळां ॥ तोंऋषिपंक्तीं
तघनसांवळा ॥ परब्रह्मपुतळादेखिला ॥५१॥ विजयानामेंसखीप्रती ॥ सीताह्मणेपाहेंऋषिपंक्ती ॥
त्यामाजीविलसेजीमूर्ती ॥ माझीप्रीतीजडलीतेथें ॥ ५२ ॥ घनश्यामसुंदररूपडें ॥ देखतांकामा

---

१ कस्तूरी. २ कमरपट्ट्यावर. ३ मदन.

चीमुरकुंडीपडे ॥ सखेऐसाजरीवरमजजोडे ॥ तरीचधन्यमीसंसारीं ॥ ५३ ॥ बहुतजन्मेंपर्यंत ॥ त
पकेलेंअसेलजरीअत्यंत ॥ तरीचमजह्याहोईलकांत ॥ विजयेनिश्चितजाणपां ॥ ५४ ॥ नवसकरूंको
णाप्रती ॥ कोणपावेलमजशक्ती ॥ रघुवीरजोडेलमजपती ॥ तरीत्रिजगतींधन्यमी ॥ ५५ ॥ राजीव
नेत्रघनसांवळा ॥ स्वरूपठसासर्वांतआगळा ॥ आपुलेहातींघालीनमाळा ॥ मगतोसोहळानवर्णवे
॥ ५६ ॥ तोंविश्वामित्रह्मणेजनकाप्रती ॥ आतांकोदंड[2]आणावेंशीघ्रगती ॥ मिळालेयेथेंनृपती ॥ जे
पुरुषार्थीथोरथोर ॥ ५७ ॥ अष्टचक्र[3]शकटप्रचंड ॥ त्यावरीठेविलेंप्रचंडकोदंड ॥ सहस्रवीरांचेदोर्दंड[4]
॥ वोढितांभागलेनढळेची ॥ ५८ ॥ मगबहुतगजभारलाविले ॥ रंगमंडपींवोढूनआणिलें ॥ देखतां
सर्वराजेदचकले ॥ ह्मणतीहेंनुचलेकोणासी ॥ ५९ ॥ एकह्मणतीहेंशिवचाप ॥ उचलीलऐसानसेभू
प ॥ एकांससुटलाचळकंप ॥ गेलाबळदर्पगळोनियां ॥ ६० ॥ एकमहावीरबोलत ॥ आह्मीकौतुक
पाहूंआलोंयेथ ॥ एकह्मणतीजनकाचास्नेहबहुत ॥ ह्मणोनिभेटीसपातलों ॥ ६१ ॥ जनकसांगेसक
ळांतें ॥ हेंविरूपाक्षें[5]चापघेऊनिस्वहस्तें ॥ शिक्षालाविलीदक्षातें ॥ सहस्राक्षातेंनुचलेहें ॥ ६२ ॥
ऐसियासउचलोन ॥ जोराजेंद्रलावीलगुण ॥ त्यासीहेजानकीगुणनिधान ॥ माळघालीलस्वहस्तें

---

१ पति. २ धनुष्य. ३ आठचाकांचा गाडा. ४ बाहु. ५ शंकरानें.

॥ ६३ ॥ तटस्थपाहतीसकळवीर ॥ कोणीनदेतीप्रत्युत्तर ॥ कोणीसांवरूनियांधीर ॥ चापउचलूं
भाविती ॥ ६४ ॥ तोंमूळनपाठवितांरावण ॥ प्रधानांसहआलाधांवोन ॥ सभागजबजलीसंपूर्ण ॥
ह्मणतीविघ्नआलेंहें ॥ ६५ ॥ आतांगतियेथेंनव्हेबरी ॥ बळेंचिउचलूननेईलनोवरी ॥ कोणीह्मणती
क्षणाभीतरीं ॥ चंडीश[1]चापचढवीलहा ॥ ६६ ॥ जनकासिह्मणेरावण ॥ तुवांधनुष्याचाकेलापण ॥
तरीक्षणमात्रेंतेंमोडूनटाकीन ॥ कुटकेकरूनआतांची ॥ ६७ ॥ म्यांहालविलाकैलास ॥ बंदींघातले
त्रिदश[2] ॥ ऐरावतीसमवेतदेवेश ॥ समरभूमीसउलथिला ॥ ६८ ॥ तोमीरावणप्रतापशूर ॥ चापउच
लावयाकायउशीर ॥ उपडोनमेरुमंदार ॥ कंदुका[3]ऐसेंउडवीन ॥ ६९ ॥ पृथ्वीउचलोनअकस्मात ॥
घालूंशकेंमीसमुद्रांत ॥ कींक्षणमात्रेंसरितानाथ ॥ घटोद्भवा[4]ऐसाशोषीनमी ॥ ७० ॥ तरीआतांच
हीप्रतिज्ञापाहीं ॥ हेंचापमोडूनियांलवलाहीं ॥ होईनजनकाचाजांवई ॥ सकळरायांदेखतां ॥७१॥
वस्त्रेंभूषणेंसांवरून ॥ चापाकडेचालिलारावण ॥ गजबजिलेंजानकीचेंमन ॥ अतिउद्विग्नतेजाहली ॥
॥ ७२ ॥ ह्मणेअपर्णापति[5]त्रिनयना ॥ त्रिपुरांतका[6]मदनदहना ॥ तुझेंचापनुचलेरावणा ॥ गजास्यजन
काऐसेंकरीं ॥ ७३ ॥ यादुर्जनाचेंतोंडकाळें ॥ सदाशिवाकरींशीघ्रवहिलें ॥ महादैवतेंप्रचंडसबळें ॥

---

[1] शिवाचें धनुष्य. [2] देव. [3] चेंडूसारखे. [4] अगस्त्यऋषीप्रमाणें. [5] हे पार्वतीपते–शिवा. [6] हे त्रिपुरासुरनाशका.

याधनुष्यावरीबैसवीं ॥ ७४ ॥ अहोअंबेमूळपीठनिवासिनी ॥ मंगलकारकेआदिजननी ॥ यारावणाचीशक्तिहिरूनी ॥ नेईंमृंडानीसत्वर ॥ ७५ ॥ ऐसेंजानकीनेंप्रार्थिलें ॥ तोंदैवतेंधांविन्नलींसकळें ॥ गुप्तरूपेंशीघ्रकाळें ॥ येऊनबैसलींचापावरी ॥७६॥ नवकोटीकात्यायनी ॥ चौसष्टकोटीमहायोगिनी ॥ त्यांसहितकालिकायेउनी ॥ धनुष्यावरीबैसत॥७७॥ धनुष्यउचलूंगेलादशवक्र ॥ तंवतेंनढळेचिअणुमात्र ॥ बळेंलाविलेवीसकर ॥ झालेंशरीरनिस्तेज ॥ ७८ ॥ द्विजपंक्तीनेंअधरप्रांत ॥ शक्रारिजनकबळेंरगडित ॥ चापउभेंकरितांत्वरित ॥ झालेंविपरीततेधवां ॥ ७९ ॥ जैसामहाद्रुमउन्मळे ॥ तैसेंशिवचापकलथलें ॥ रावणउताणापडेतेवेळे ॥ हलकल्लोळमांडला ॥८०॥ जैसापूर्वींगयासुरदैत्य ॥ त्यावरीठेविलापर्वत ॥ तैसापडलालंकानाथ ॥ धनुष्यअद्भुतउरावरी ॥८१॥ रावणपडतांभूतळीं ॥ सभेवरीउधळलीधुळी ॥ दाहीमुखींमृत्तिकाभरली ॥ आनंदलीजनकात्मजा ॥ ८२ ॥ दाहीमुखींरुधिरवाहत ॥ कासावीसझालाअत्यंत ॥ ह्मणेधांवाधांवासमस्त ॥ धनुष्यसत्वरकाढाहें ॥८३॥ रावणह्मणेजनकाप्रती ॥ माझाप्राणचालिलानिश्चिती ॥ परीइंद्रजितकुंभकर्णअसती ॥ तुजनिर्दाळितीसमूळ ॥ ८४ ॥ गजबजलीसभासमस्त ॥ ह्मणतीकोणआहेबळवंत ॥ हेंचापउचलीलअद्भुत ॥ म

---

१ हेपार्वति. २ दंतपक्तीनें. ३ खालचा ओंठ. ४ इंद्रजिताचा पिता-रावण.

हाअनर्थवोढवला ॥ ८५ ॥ घाबराझालामिथिलेश्वर ॥ ह्मणेपृथ्वीझालीनिर्वीर ॥ क्षत्रियभार्गवें
आटिलेसमग्र ॥ त्रिसप्तक[*]वेळाहिंडोनी ॥ ८६ ॥ यासभेंतप्रतापवंत ॥ कोणीक्षत्रियनाहींरणपंडित
कौशिकऐसीऐकतांमात ॥ खुणावीतश्रीरामचंद्रा ॥ ८७ ॥ जैसानिद्रिस्थसिंहजागाकेला ॥ कींया
ज्ञिकेंजातवेदफुंकिला ॥ तैसाविश्वामित्रेंतेवेळां ॥ खुणाविलाश्रीराम ॥ ८८ ॥ ह्मणेनरवीरपंचानना
॥ त्रिभुवनवंद्याराजीवनयना ॥ पुराणपुरुषारघुनंदना ॥ अरिमर्दनाऊठवेगीं ॥ ८९ ॥ कमलोद्भव[2]ज
नकाउदारा ॥ ताटिकांतकाअहल्योद्धारा ॥ मखपाळका[3]समरधीरा ॥ असुरसंहारकाऊठवेगीं ॥
॥ ९० ॥ जैसीनिशासंपतांतत्काळ ॥ उदयाद्रीवरीयेरविमंडळ ॥ तैसारामतमाळनीळ ॥ उठोनि
उभाठाकला ॥ ९१ ॥ कींमहायागहोतांपूर्णाहुती ॥ तत्काळप्रकटेआराध्यमूर्ती ॥ तैसाउभाठाकला
रघुपती ॥ राजेपाहातीटकमकां॥९२॥कींप्रऱ्हादाकरितांझडकरी ॥ स्तंभांतूनप्रगटेनरहरी ॥ कींवे
दांतज्ञानहोतांअंतरी ॥ निजबोधजेंवीप्रकटे ॥ ९३ ॥ वंदोनियांश्रीगुरूचेचरणा ॥ तैसेंचनमिलें
सकळब्राह्मणां ॥ पूर्णब्रह्मानंदरामराणा ॥ वेदपुराणांवंद्यजो ॥९४॥ श्रीरामविरक्तब्रह्मचारी ॥ तेरमा
आपणावीणकोणानवरी ॥ यालागींशरयूतीरविहारी॥उठताजाहलातेधवां ॥९५॥ सभेसबैसलेनृ

---

[1] अग्नि. [2] हेब्रह्मदेवाच्या पित्या रामा. [3] यज्ञसंरक्षका. [*] एकवीसवेळा.

पवर ॥ केलेनानापरीचेशृंगार ॥ परीसर्वांतश्रेष्ठश्रीरामचंद्र ॥ रोहिणीवरभगणांतजैसा ॥ ९६ ॥
कींशास्त्रांमाजीवेदांत ॥ कींनिर्जरांमाजीशचीनाथ ॥ श्रीरामतैसासमर्थ ॥ सभेमाजीविराजे ॥९७॥
उठलादेखोनिश्रीरामचंद्र ॥ उचंबळलासीतासुखसमुद्र ॥ नवमेघरंगरघुवीर ॥ रंगमंडपाप्रतिआला
॥ ९८ ॥ कोटीअनंगवोवाळून ॥ टाकावेज्याचेनखावरून ॥ जोअरिचक्रवारणपंचानन ॥ तोजात
लक्षोनधनुष्यातें ॥ ९९ ॥ देखतांरामसुकुमार ॥ घाबरलेंसीतेचेंअंतर ॥ ह्मणेकोमळगात्ररघुवीर ॥
प्रचंडथोरधनुष्यहें ॥ १०० ॥ कूर्मपृष्ठिजैशीकठोर ॥ तैसेंहेंकोदंडप्रचंडथोर ॥ दशरथकुमरसकुमार
॥ कैसेंउचललहेंयातें ॥ १ ॥ मदनारीचेंधनुष्यथोर ॥ रघुनाथमूर्तिमदनमनोहर ॥ अहातातपरम
दुर्धर॥अनिवारपणहातुझा ॥२॥ घनःश्यामकोमलगात्र ॥ राजकुमारराजीवनेत्र ॥ अहातातपरम
दुस्तर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ३ ॥ बळहतकेलादशकंधर ॥ परमकोमळरघुपतीचेकर ॥ अहाता
तपरमदुर्धर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ४ ॥ वाटेखुपतीकोमळकर ॥ ऐसीरामतनुसकुमार ॥ अहाता
तपरमदुस्तर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ५ ॥ मजनगमेचिदुसरावर ॥ तुजसत्यकरणेंपणसाचार ॥ अ
हातातपरमदुस्तर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ६ ॥ चंडीशकोदंडपरमथोर ॥ लघुआकृतिरामानिर्वि
कार ॥ अहातातपरमदुर्धर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ७ ॥ श्रीरामावांचूनिइतर ॥ पुरुषतुजसमान

साचार ॥ अहातातपरमदुर्धर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ८ ॥ दुजावरावयायेतांवर ॥ हादेहत्यागी
ननिर्धार॥अहातातपरमदुस्तर ॥ अनिवारपणहातुझा ॥ ९ ॥ विजयेसीसीताह्मणेअवधारीं ॥ बाप
नव्हेहावाटतोवैरी ॥ हापणत्यजोनिनिर्धारी ॥ मजरामासीकांअर्पीना ॥ १० ॥ ऐसेंसीतेचेंअंतर
॥ जाणोनियांजगदोद्धार ॥ दंडपिटोनिप्रचंडवीर ॥ कोदंडासमीपपातला ॥ ११ ॥ दशरथमहा
राजदिग्गज ॥ त्याचाछावाहारघुराज ॥ धनुष्यइक्षुदंडसमसहज ॥ देखोनिचपळधांविन्नला ॥
॥ १२ ॥ श्रीरामसव्य[1]बाहुप्रचंड ॥ हाचिवरकेलाशुंडादंड ॥ भवधनुष्य[2]इक्षु[3]दुखंड ॥ करीलआतांनि
धीरें ॥ १३ ॥ दशकंधर[4]हेंपद्मकानन ॥ वीसहस्तद्विपंचवदन ॥ तीसकमळेंहींचपूर्ण ॥ कोदंडजा
णाइक्षुतेथे ॥ १४ ॥ पद्मवनींगजनिघेलवलाहीं ॥ मगत्यासीकमळांचीगणनाकाई ॥ तैसींदशमु
खाचींहस्तकमळेंपाहीं ॥ तुडवीतआलारघुनंदन ॥ १५ ॥ तटस्थपाहातीसकळजन ॥ ह्मणतीविज
यीहोकांरघुनंदन॥सीतानवरीहेसगुण ॥ यासीचघालोंनिजमाळा ॥ १६ ॥ आनंदमयसकळब्राह्मण
॥ चिंतितीरामासीजयकल्याण ॥ ह्मणतीहें[2]भवचापमोडून ॥ टाकोरघुवीरसत्वर ॥ १७ ॥ एकह्मणती
रामसकुमार ॥ नवपंकजतनुवयकिशोर ॥ भवकोदंडप्रचंडथोर ॥ उचलेलकैसेंययातें ॥ १८ ॥ एकह्मण

---

[1] उजवा. [2] शिवाचें धनुष्य. [3] ऊंस. [4] दहामुखें.

तीचिमणेंरामाचेंठाण ॥ एकह्मणतीसिंहदिसेलहान ॥ परीपर्वताकारगजविदारून ॥ नलगतांक्षण
टाकितो ॥ १९ ॥ घंटोद्भवलहानदिसत ॥ परीप्राशीसरितानाथ[2] ॥ गगनींसवितालघुभासत॥परीप्र
भाअद्भुतनवर्णवे ॥ २० ॥ असोतेवेळेरघुवीर ॥ विद्युत्प्रायउत्तरीय[3]चीर ॥ तेंसरसावूनिसत्वर ॥ क
टिप्रदेशींवेष्टिलें ॥२१॥ माथांमुकुटरत्नखचित ॥ आकर्णनेत्रआरक्तरेखांकित॥मस्तकींचेकेशनाभी
पर्यंत ॥ दोहींकडोनीउतरले॥२२॥किशोरवयातीतभूषण ॥ आलं[4]कसुवासेंभरलेंगगन ॥ त्यासुवासा
वेधून॥मिलिं[5]दचक्रभ्रमतसे ॥२३॥ श्रीरामतनूचासुवासपूर्ण ॥ जतसप्तार्णवभेदोन॥ असोतेंशिवध
नुष्यरघुनंदन ॥ करेंकरूनिस्पर्शित ॥ २४ ॥ नीलवर्णकुंतल*तेअवसरीं ॥ पडलेदशकंठाचेउरावरी ॥
विषकंठवंद्यतेअवसरीं ॥ सांवरूनिमागेंटाकित ॥ २५ ॥ धनुष्यावरीघंटासतेज ॥ वरीविद्युत्प्रायझ
ळकेध्वज ॥ त्यासमवेतरघुराज ॥ उचलिताझालातेकाळीं ॥ २६ ॥ गजशुंडेनेंआक्रमीइक्षुदंड ॥ तै
सेंरामेंआकर्षिलेंकोदंड ॥ पराक्रमपरमप्रचंड ॥ दशमुंडविलोकीतसे ॥२७॥ परमम्लानद्विपंच[6]वदन
॥ दृष्टींदेखोनिगाधिनंदन ॥ ह्मणेनरवीरश्रेष्ठावेगेंकरून ॥ संशयहरींसर्वांचे ॥ २८ ॥ जनकह्मणेकौ
शिकमुनी ॥ ज्याचापेंदशकंठघोळिलाधरणीं ॥ तेंधनुष्यरामाचेनी ॥ कैसेंउचलेलनकळेहो ॥ २९ ॥

---

१ अगस्तिऋषि. २ समुद्र. ३ आंगवस्त्र. ४ केशांच्या सुवासानें. ५ भ्रमरांचा मेळा. ६ रावण. * केश.

जनकासीह्मणेऋषिकौशिक ॥ श्रीरामहावैकुंठनायक ॥ अद्भुतकरीलकौतुक ॥ पाहेंनांवेकउगाची ॥
॥ ३० ॥ इकडेरामेंधनुष्यउचलोन ॥ क्षणनलागतांचढविलागुण ॥ वोढीवोढिलीआकर्ण ॥
सुहास्यवदनतेधवां ॥ ३१ ॥ श्रीरामाचेंबळप्रचंड ॥ वोढीसनपुरेभवकोदंड ॥ तडाडिलेंतेणेंब्रह्मांड
॥ चापकरकरलेंधवां ॥ ३२ ॥ मुष्टीमाजीतडाडित ॥ सहस्रचपळाकडकडत ॥ विधिआणिवृत्रारि
हडबडत ॥ वाटेकल्पांतजाहला ॥ ३३ ॥ उर्वीमंडळडळमळित ॥ भोगेंद्रमानसरसावित ॥
दंतबळेंटचलोनिदेत ॥ आदिवराहपाताळीं ॥ ३४ ॥ सभासकळमूर्च्छितझाली ॥ महावीरांचींशस्त्रें
गळालीं ॥ राजेभावितीउर्वीचालली ॥ रसातळाआतांची ॥ ३५ ॥ रामेंचापकेलेंदुखंड ॥ प्रतापें
भरलेंब्रह्मांड ॥ पुष्पसंभारउदंड ॥ वृंदारकवर्षती ॥ ३६ ॥ सभाअवघीजाहलीमूर्च्छित ॥ परीएक
चवघेसावधपाहात ॥ जनकआणिगाधिसुत ॥ सीतासौमित्रजाणिजे ॥३७ ॥ असोभवकोदंडमो
डोनी ॥ रामेंटाकिलेंदुखंडकरुनी ॥ रावणउठोनितेक्षणीं ॥ अधोवदनेंचालिला ॥ ३८ ॥ सभेबां
धोनिआणितीतस्कर ॥ तैसाम्लानदिसेदशवक्त्र ॥ कींरणींअपेशआलियामहावीरा ॥ त्याचामुखचंद्रजें
वींउतरे ॥ ३९ ॥ कींदिव्यदेतांखोटाहोत ॥ मगतोमुखनदाखवीलोकांत ॥ तैसाप्रधानेंसींलंकाना

---

१ क्षणमात्र.

थ ॥ गेलात्वरितस्वस्थाना ॥ ४० ॥ पुंण्यसरतांस्वर्गींहूनिखचला ॥ कींयाज्ञिकेंअंत्यजबाहेरघात
ला ॥ कींद्विजजातींतभ्रष्टला ॥ तोदवडिलापंडितीं ॥ ४१ ॥ याचप्रकारेंसभेंतूनी॥रावणगेलाउठो
नी ॥ जैसाकेसरीचेकवेंतूनी ॥ जंबुकसुटलापूर्वभाग्यें ॥ ४२ ॥ असोइकडेविजयीरघुनंदन ॥ जैसा
निरभ्रनभींचंडकिरण ॥ सकुमारनवघनतनुसगुण ॥ भक्तजनपाहती ॥ ४३॥ सर्वांचेनयनींअश्रुपा
त ॥ ऋषिमंडळसद्गदित ॥ हाकोमलगात्ररघुनाथ ॥ कठिणचापकेंवीभंगिलें ॥ ४४ ॥ श्रीरामसकु
मारगुणराशी ॥ विश्वामित्रधांवोनिवेगेंसीं ॥ रघुवीरआलिंगिलामानसीं ॥ प्रेमपूरनसांवरे ॥४५॥
ह्मणेआदिपुरुषापरब्रह्मा ॥ स्मरारिमित्राआत्मयारामा ॥ भक्तकाजकल्पद्रुमा ॥ अद्भुतलीलादावि
ली ॥ ४६ ॥ तुझ्याकरणीवरूनिलावण्यखाणी ॥ ओवाळावीवाटेसमग्रधरणी ॥ आणियाजीवा
चीकुरवंडीकरोनी ॥ तुजवरोनीसांडावी ॥ ४७ ॥ तोंकरिणीवरूनिलावण्यखाणी ॥ खालतीउतर
लीतेक्षणीं ॥ माळघेऊनजनकनंदिनी ॥ हंसगतीचमकत ॥ ४८ ॥ मेदिनीह्मणेमीधन्य ॥ माझीक
न्यावरीलरघुनंदन ॥ श्रीरामजामातसगुण ॥ मनमोहनजगद्वंद्य ॥ ४९ ॥ श्रीरामजगाचाजनिता ॥
जानकीहेजगन्माता ॥ तारावयानिजभक्तां ॥ आलींउभयतांरूपासी ॥ ५० ॥ श्रीरामसच्चिदानंद
घनतनु ॥ जोपुराणपुरुषपुरातनू ॥ जोपूर्णब्रह्मअचेतनु ॥ सकळतनूंचासाक्षीजो ॥ ५१ ॥ जोआदिम

ध्यअंतीं ॥ परीहाचिएकसीतेचापती ॥ तुच्छकरूनिसकळनृपती ॥ वरीरघुपतीप्रियकर ॥ ५२ ॥
हंसगतीजानकीचालत ॥ पदभूषणेंमधुरगर्जत ॥ गळांमाळघालूनित्वरित ॥ मस्तकचरणींठेविला
॥ ५३ ॥ गळांघालितांचिमाळ ॥ झालास्वानंदाचासुकाळ ॥ वाद्येंवाजूंलागलींतुंबळ ॥ निराळनादें
दुमदुमिलें ॥ ५४ ॥ संतोषलामिथिलेश्वर ॥ ह्मणेमाझेभाग्यासनाहींपार ॥ जाहलाजांवईरघुवीर॥
भुवनसुंदरघनःश्याम ॥ ५५ ॥ जनकेंआणिविश्वामित्रें ॥ लिहिलींअयोध्येसीदिव्यपत्रें ॥ तींघेऊन
दूतत्वरें ॥ अयोध्येसीपातले ॥५६॥ कुंकुममंडितपत्रें ॥ लिहिलींहोतींविश्वामित्रें ॥ तींउकलोनिअ
जराजपुत्रें ॥ वसिष्ठाकरींदीधलीं ॥ ५७ ॥ दोहींतीलएकचिअभिप्राय ॥ गूढपरमलिहिलेंचातुर्य ॥
त्याचाअर्थकरूनिऋषिवर्य ॥ ब्रह्मकुमारसांगतसे ॥ ५८ ॥ कींहिमनगजामातसायकासन ॥ भंगू
निविजयीझालाबाण[2] ॥ तेव्हाथरथरिलापूर्ण ॥ आनंदघनरथस्वामी ॥ ५९ ॥ आनंदेंयशवर्णितसा
रथी ॥ जोंवरीशशिसूर्यअसती ॥ गुणेंकेलीबहुतस्तुती ॥ वोहरेंनांदोततोंवरी ॥ ६० ॥ रथगर्भींहोतें
निधान ॥ तेंबाणप्रतापदेखोन ॥ ऐक्यजाहलेंचरणींयेऊन ॥ तुह्मीत्वराकरूनयेइंजे ॥६१ ॥ अर्थसां
गेवसिष्ठमुनी ॥ साक्षश्लोकअसेमहीमुनी ॥ त्रिपुरवधीजेव्हांशूलपाणी ॥ बाणचक्रपाणीजाहलापैं

---

१ हिमाचलाच्या जावयाचें (शिवाचें) धनुष्य. २ ह्या सर्व पदांचा स्पष्टार्थ पुढच्या ओव्यांत आहे.

॥ ६२ ॥ पृथ्वीचाकेलातेंव्हांरथ ॥ शशिमित्रचाकेंअद्भुत ॥ कनकाद्रीधनुष्यहोत ॥ गुणतेथेंफणीं
द्रपें ॥ ६३ ॥ सारथीजाहलाकमलासन ॥ जानकीरथगर्भींचेंरत्न ॥ बाणतोचिहारघुनंदन ॥ जेणें
शिवधनुष्यभंगिलें ॥ ६४ ॥ असाअर्थसांगेब्रह्मसुत ॥ आनंदलाराजादशरथ ॥ दळभारासिद्धकरवू
निसमस्त ॥ घावदेतनिशाणीं ॥ ६५ ॥ सोळापद्मेंदळभार ॥ चतुरंगनिघेसमग्र ॥ सुमंतादिप्रधानरा
जकुमर ॥ भरतशत्रुघ्ननिघाले ॥ ६६ ॥ कौसल्यासुमित्राकैकेयीराणी ॥ निघाल्याआरूढोनिसुखा
सनीं[1] ॥ दूत[2]कनकवेत्रपाणी ॥ सहस्रावधीधांवतीपुढें ॥ ६७ ॥ सातशतेंदशरथरायाच्यायुवती॥त्या
हीश्रीरामलग्नपाहावयानिघती ॥ सुखासनींबैसोनिजाती ॥ अनुक्रमेंकरूनियां ॥ ६८ ॥ प्रजालोक
निघालेसमस्त ॥ निजरथींबैसेदशरथ ॥ लक्षोनियांमिथिलापंथ ॥ परमवेगेंचालिले ॥६९॥ पृथ्वी
पतिराजादशरथ ॥ मस्तकींआत[3]पत्रविराजत ॥ मि[4]त्रपत्रेंपरमशोभत ॥ दोहीभागींसमसमान ॥
॥ ७० ॥ मृगांकवर्णपें[5]चामरें ॥ एकावरीविराजतीतुंगारपत्रें ॥ एकउडवितीलघु[6]चीरें ॥ दोहींकडेश्वेत
वर्ण॥७१॥ मकरबिरुदेंपुढेंचालती ॥ नभचुंबितध्वजउभारती॥ वाद्यगजरेंकरूनक्षिती ॥ दुमदुमिली
तेधवां ॥ ७२ ॥ पुढेंशमदमांचेपायभार ॥ मागेंसद्विवेकतुरंगअपार ॥ तयामागेंनिजबोधाचेकुंजर ॥

---

१ पालकींत. २ सोन्याचीकाठीहातींघेतलेलेचोपदार. ३ छत्र. ४ आबदागिरें. ५ चंद्रासारखीं शुभ्रवर्ण. ६ लहान रुमाल.

कींकाटतीरामनामें ॥ ७३ ॥ निजानुभवाचेदिव्यरथ ॥ त्यावरीवऱ्हाडीआरूढलेसमस्त ॥ वारूते
चारीपुरुषार्थ ॥ समानगतिधांवती ॥ ७४ ॥ जागृतिप्रथमपेणेंसत्य ॥ स्थूळपुरग्रामअद्भुत ॥ तेथेंन
राहेदशरथ ॥ चित्तींश्रीरामभरलाअसे ॥ ७५ ॥ पुढेंस्वप्नावस्थासूक्ष्मनगर ॥ तेथेंनराहेअजराजपुत्र
॥ ह्मणेजवळीकरावारघुवीर ॥ आडवस्तीकरूंनका ॥ ७६ ॥ पुढेंसुषुप्तीअवस्थाकरूनिदूर ॥ सदा
ओसआणिअंधकार ॥ रामउपासकवऱ्हाडीथोर ॥ जातीसत्वरपुढेंची ॥ ७७ ॥ मिथिलेबाहेरउपव
न ॥ तुर्याअवस्थादिव्यज्ञान ॥ पुढेंरघुनाथप्राप्तीचेंचिन्ह ॥ राहिलेलक्षोनितेथेंची ॥ ७८ ॥ पुढेंवि
राजेविदेहनगर ॥ एकोंयेतअनुहतगजर ॥ निजभारेंसींविदेहनृपवर ॥ सामोरायेतदशरथा ॥ ७९ ॥
असोदृष्टींदेखतांविदेहनृप ॥ परमानंदेंउठलाअयोध्याधिप ॥ क्षेमदीधलेंसुखरूप ॥ अनुक्रमेंसक
ळिकांसी ॥ १८० ॥ भरतशत्रुघ्नदेखोन ॥ ह्मणेहेआमचेसदनाहून ॥ रामसौमित्रआलेरुसोन ॥ द
शरथाजवळीनकळेची ॥ ८१ ॥ दशरथह्मणेशत्रुघ्नभरत ॥ आश्चर्यकरीमिथिलानाथ ॥ असोसमस्त
गजरेंसींमिरवत ॥ निजमंडपाआणिले ॥ ८२ ॥ चापखंडेंदेखतांतेवेळे ॥ वीरांसीरोमांचउठिले ॥
एकांसींनेत्रींअश्रुआले ॥ कोदंडखंडेंदेखतां ॥ ८३ ॥ तंवतोभक्तकामकल्पद्रुम ॥ कौसल्येनेंदेखिला
श्रीराम ॥ धांवोनिआलिंगिलापरम ॥ हृदयींप्रेमनसमाये ॥ ८४ ॥ मांडीवरीघेतलारघुवीर ॥ ह्म

णेरामातूंकोमळसकुमार ॥ प्रचंडकोदंडपरमकठोर ॥ कैसेंचढवोनिमोडिलें ॥८५॥ दशरथेंआलिंगि
लाश्रीराम ॥ जोसच्चिदानंदघनश्याम ॥ भरतशत्रुघ्नसप्रेम ॥ श्रीरामचरणवंदिती ॥ ८६ ॥ असोज
नकेंनिजमंदिरें ॥ जानवशासीदीधलींअपारें ॥ दोहींकडेउभविलींतुरें ॥ मंगळघोषेंवाजती ॥ ८७ ॥
लक्ष्मणभरतशत्रुघ्न ॥ परमप्रतापीराजनंदन ॥ जनकरायेंदेखोन ॥ दशरथासींविनविलें ॥ ८८ ॥
ह्मणेजानकीदीधलीरघुनंदना ॥ ऊर्मिलादेईनलक्ष्मणा ॥ मांडवीआणिश्रुतकीर्तिबंधुकन्या ॥ भरत
शत्रुघ्नांदेतोंमी ॥ ८९ ॥ दशरथासीमानलाविचार ॥ देवकप्रतिष्ठाकेलीसत्वर ॥ चवघीकन्यांसी
परिकर ॥ हरिद्रालाविलीतेधवां ॥ १९० ॥ सीतेचीशेषहरिद्रा ॥ तेपाठविलीश्रीरामचंद्रा ॥ भरत
शत्रुघ्नसौमित्रां ॥ शेषआलेंतैसेंची ॥ १९१ ॥ असोयथाविधिझालेंनाहण ॥ नवरेबैसविलेचौघेजण
॥ जनकवऱ्हाडीघेऊन ॥ मूळआलावरांसी ॥ ९२ ॥ शांतिक्षमादयाउन्मनी[2] ॥ सद्बुद्धिसद्विद्याकामि
नी ॥ तितिक्षामुमुक्षाविलासिनी ॥ तुर्या[4]आणिउपरती ॥ ९३ ॥ सुलीनतासमाधिसद्गती ॥ रामस
दनींवराडिणीप्रवेशती ॥ तोंवराडीपातलेनिश्चिती ॥ श्रीरामासीन्यावया ॥ ९४ ॥ बोधआनंदसद्वि
वेक ॥ ज्ञानवैराग्यपरमार्थदेख ॥ निष्कामअक्रोधअनुतापचोख ॥ रघुनायकविलोकीतसे ॥ ९५ ॥

---

१ सुंदर. २ पांचवी अवस्था. ३ सुखदुःखांची सहनशीलता. ४ समाधिरूप चौथी अवस्था. ५ वैराग्य.

जनकेंपूजोनचवघेवर ॥ तुरंगींबैसविलेसत्वर ॥ पुढेंह्मोतवाद्यांचागजर ॥ गगनींसुरवरगर्जती ॥१९६॥ मिरवतआलेचौघेजण ॥ मणिमयचौरंगसमसमान ॥ मधुपर्कविधिपूजन ॥ यथासांगकरीनृप ॥ ॥ ९७ ॥ रघुपतीचेचरणसुंदर ॥ स्वयेंप्रक्षाळीनृपवर ॥ सुमेधाघालीवरीनीर ॥ कनकझारीघेऊनियां ॥९८॥ वेदांचानिर्मितारघुनाथ ॥ त्यासीघालूनियज्ञोपवीत ॥ रायेंषोडशोपचारयुक्त ॥ पूजाकेलीतेधवां ॥ ९९ ॥ घटिकाप्रतिष्ठिलीअंतरीं ॥ देशिकसर्वांसीसावधकरी ॥ ह्मणेविवादशब्दकुसरी ॥ टाकूनिझडकरीसावधव्हावें ॥ २०० ॥ चवघीकन्याआणिल्याबाहेरी ॥ गौरविल्यादिव्यवस्त्रालंकारीं ॥ स्नुषादेखोनितेअवसरीं ॥ आश्चर्यकरीदशरथ ॥२०१॥ अंतःपटमध्येंकरून ॥ सुरसमंगळाष्टकेंह्मणून ॥ पटफेडोनविद्वज्जन ॥ सावधानह्मणताती ॥ २०२ ॥ जनकरायाचीजेपट्टराणी ॥ सुमेधानामेंपुण्यखाणी ॥ चवघेजामातदेखोनी ॥ आनंदमनींनसमाये ॥ २०३ ॥ ह्मणेश्रीरामाच्यामुखावरून ॥ कोटिकामटांकावेवोंवाळून ॥ जानकीचेंभाग्यगहन ॥ ऐसेंनिधानजोडलें॥२०४॥असोमंगळाष्टकब्राह्मणह्मणत ॥ लग्नघटिकासंपूर्णभरत ॥ ओंपुण्याहआचार्यह्मणत॥तोंअंतःपटफीटला ॥ ॥ २०५ ॥ मंमंळाकारचापपाणी ॥ त्याचेमस्तकींमंगळभगिनी ॥ मंगलाक्षताघालोनी ॥ मस्तकठे

---

१ घोड्यांवर. २ जनकाची स्त्री. ३ गुरु-उपाध्या. ४ सून. ५ मदन. ६ कल्याणरूप. ७ मंगळाचीबहिण सीता.

वितचरणावरी ॥६॥ सीतेचेमस्तकींरघुनाथ ॥ लग्नाक्षताघालीत्वरित॥तोचिमस्तकीं ठविलाहात ॥
जोकल्याणदायकअक्षयी ॥ ७ ॥ सीतेनेंवरितांरघुनंदन ॥ ऊर्मिलेनेंवरिलालक्ष्मण ॥ मांडवीनेंभर
तसगुण ॥ शत्रुघ्नावरीश्रुतकीर्ती ॥ २०८ ॥ तोंमंगळतुरांचाघोषआगळा ॥ परमझालातेवेळां ॥ ते
थींचावर्णावयासोहळा ॥ सहस्रवदनाअशक्य ॥ २०९ ॥ अक्षयभांडारेंबहुत ॥ जनकरावववरदक्षि
णादेत ॥ याचकजनसमस्त ॥ तृप्तकेलेनिजधन ॥ २१० ॥ विवाहहोमालागींनिर्धारी ॥ वेगींचला
वेंबहुल्यावरी ॥ नोवऱ्याकडियेझडकरी ॥ घेऊनियांचलावें ॥ ११ ॥ ऐकूनहांसेरघुपती ॥ ह्मणेप्रपं
चाचीविपरीतगती ॥ तोंवसिष्ठह्मणेरघुपती ॥ कडेघेईंसीतेतें ॥ १२ ॥ सीताउचलितांश्रीराम ॥ तैं
सेचतिघेकरितीअनुक्रम ॥ बहुल्यावरीआनंदेंपरम ॥ चौघेजणबैसले ॥ १३ ॥ लाजाहोमादिकर्मवि
विध ॥ करीअहल्यासुतशतानंद ॥ जनकासीझालापरमानंद ॥ तोआल्हादनवर्णवे ॥ १४ ॥ तों
अंतर्गृहींरघुवीर ॥ पूजावयागौरीहर ॥ सीतेसीकाडियेघेऊनिपरिकर ॥ त्वरेंकरूनिचालला ॥१५॥
गौरीहरपूजोनित्वरें ॥ आंबासिंपितीचवघेंवोहरें ॥ निंबलोणनिजकरें ॥ सुमेधाउतरीतेधवां ॥१६॥
सुमेधेनेंजाऊनितेक्षणीं ॥ प्रार्थूनिआणिल्यातिघीविहिणी ॥ दिव्यवस्त्रालंकारेंगौरवूनी ॥ मंडपांत

---

१ मंगळवाद्यांचा.

बैसविल्या ॥ १७ ॥ देखोनियांचौघीसुना ॥ आनंदझालातिघींचियामना ॥ इकडेजनकविनवीर
घुनंदना ॥ विज्ञापनापरिसावी ॥ १८ ॥ चारदिवसपर्यंत ॥ येथेंचक्रमावेमाझाहेत ॥ साडेझालिया
त्वरित ॥ मगअयोध्येसीजाइंजे ॥ १९ ॥ पुढीलजाणोनिवर्तमान ॥ तेंनमानीचरघुनंदन ॥ ह्मणेआ
ह्मींआतांयेथून ॥ करूंगमनअयोध्येसी ॥ २२० ॥ कांत्वराकरीतोरघुवीर ॥ आतांयुद्धासयेईल[1]फर
शधर ॥ तरीतोप्रचंडवीरअनिवार ॥ मिथिलानगरत्राशीलपैं ॥ २१ ॥ यालागींस्वभारेंसींबाहे
र ॥ जाऊंइच्छीरघुवीर ॥ पुढेंसंहारावयादशकंधर ॥ जाणेंसत्वरलंकेसी ॥ ॥ २२ ॥ घेंडानाचऊं
लंकेपुढें ॥ राक्षसांचींअपारमुंडें ॥ ओंवाळणीपडतीलकोडें ॥ करीलसाडेबिभीषण ॥ २३ ॥
ऐसेंश्रीरामाचेंमनोगत ॥ वसिष्ठेंजाणोनत्वरित ॥ जनकासीसांगेमुख्यार्थ ॥ वोहरेंआतांचिबोळवीं
॥ २४ ॥ मगतेअयोध्यावासीजन ॥ समस्तांसीदिलेंभोजन ॥ चवघेंवोहरेंआणिअजनंदन[2] ॥ राण्या
समस्तजेविल्या ॥ २५ ॥ तत्काळसाडेकरून ॥ वस्त्रालंकारसर्वांसअर्पून ॥ चवघांजणासी
आंदण ॥ अपारदीधलेंतेधवां ॥ २६ ॥ अश्वगजदासदासी ॥ तनमनधनअर्पिलेंश्रीरामासी ॥ जन
कनिघालास्वभारेंसीं[3] ॥ दशरथासीबोळवित ॥ २७ ॥ ऐसेंदेखोनिनारदऋषी ॥ वेगेंधाविन्नलाबद

---

१ परशुराम. २ दशरथ. ३ स्वसैन्यासहित.

रिकाश्रमासी ॥ देखोनिभृगुकुळटिळकासी ॥ ह्मणेबैसलासीकायआतां ॥ २८ ॥ तूंद्विजकुळींमहा
राजवीरेश ॥ आणित्यारामेंतुझेंभंगिलेंघनुष्य ॥ तुजथोरआलेंअपेश ॥ त्याचेंयशवाढलेंअसे ॥२९॥
मगबोलेभृगुकुळदिवाकर ॥ आमुचेंअवतारकृत्यझालेंसमग्र ॥ मगह्मणेकमळोद्भवपुत्र ॥ तुजअणुमा
त्रक्रोधकांनये ॥ ३० ॥ जमदग्नीनेंक्रोधटाकिला ॥ तोतत्काळमृत्युपावला ॥ तुजहीतैशीचआलीवे
ळा ॥ दाशरथीतुजलानसोडी ॥ ३१ ॥ शिवेंतुजदीधलेंपिनाकजाण ॥ तेणेंक्षत्रियांचेघेतलेप्राण ॥
ऐसेंबोलतांब्रह्मनंदन ॥ जमदग्निसुतक्षोभला ॥ ३२ ॥ कींमृगेंद्रहोतानिजला ॥ तोपदेंहाणुनिजागा
केला ॥ कींनरसिंहप्रगटला ॥ स्तंभाबाहेरदुसरियानें ॥ ३३ ॥ घृतेंशिंपिलावैश्वानर ॥ कींनासिका
वरीताडिलाव्याघ्र ॥ कींबळेंचिखवळिलाफणिवर ॥ कींमहारुद्रकोपविला ॥ ३४ ॥ मगविष्णुचाप
चढविलें ॥ नारदभार्गवदोघेनिघाले ॥ श्रीरामासआडवेआले ॥ मनोवेगेंकरूनियां ॥ ३५ ॥ सांव
ळापुरुषदैदीप्यमान ॥ विशाळनेत्रसुहास्यवदन ॥ मस्तकींजटामुकुटपूर्ण ॥ यज्ञोपवीतझळकतसे
॥ ३६ ॥ कांसेविराजेपीतांबर ॥ तडित्प्रायउत्तरीयवस्त्र ॥ परमआरक्तदिसतीनेत्र ॥ कींसहस्रकरउ
तरला ॥ ३७ ॥ धनुष्यासबाणलाऊन ॥ मार्गींउभाठाकलायेऊन ॥ सोळापद्मेंदळसंपूर्ण ॥ कांपोंला

---

१ परशुरामास. २ नारद. ३ शिवाचें धनुष्य. ४ विजेसारखें आंगवस्त्र. ५ सूर्य.

गलेंतेधवां ॥ ३८ ॥ तीनसप्तकेंजेणेंफिरूनी ॥ निर्वीरकेलीअवनी ॥ अवघेराजेटाकिलेआटोनी॥कीं
प्रळयाग्नीप्रत्यक्षदूसरा ॥ ३९ ॥ ऐसातोमहाराजजामदग्न्य ॥ क्षत्रियजळदजाळप्रभंजन ॥ कींहाकु[३]
ठारपाणीभृगुनंदन ॥ वीरकानननिर्मूळकेलें ॥ २४० ॥ मार्गीदेखतांमहाव्याघ्र ॥ भयभीतहोतीअ[४]
जांचेभार ॥ तैसादेखतांरेणुकापुत्र ॥ शस्त्रेंगळालींबहुतांची ॥ २४१ ॥ गजबाजिलादळभारसमस्त ॥
मिथिलेश्वरहोतभयभीत ॥ स्त्रियांमाजीलपालादशरथ ॥ ह्मणेथोरअनर्थमांडला ॥४२ ॥ तोंवैराग्य
गजारूढरघुनाथ ॥ वरीनिर्धारचवरडोलशोभत ॥ पुढेंअनुभवबैसलामहावात ॥ विवेकअंकुशघेऊनि
यां ॥ ४३ ॥ ज्ञानाचेध्वजझळकती ॥ चपळेऐसेसतेजतळपती ॥ कींज्ञानमकरबिरुदेंनिश्चिती ॥ पु
ढेंचालतीस्वानंदें ॥ ४४ ॥ निवृत्तीच्यापताका ॥ पालवितीमुमुक्षुसाधकां ॥ रामनामाचिन्हांकितदे
खा ॥ दयावातेंफडकती ॥ ४५ ॥ मनपवनाचेअश्वभारचालिले ॥ अनुसंधानवांग्दोरेलाविले॥ वि
रक्तीपाखरेनेंझांकिले ॥ अनुभवाचेसोडिलेमुक्तघोंस ॥ ४६ ॥ चिद्रत्नजडितादिव्यरथ ॥ चा[७]रीवा
चाचक्रेंधडधडित ॥ घोडेजुंफिलेचारीपुरुषार्थ ॥ सारथितेथेंआनंदपें ॥ ४७॥ नामशस्त्रेंघेऊनिहातीं॥

---

१ एकवीसवेळां. २ क्षत्रियरूपीमेघजाळांस उडविणारा वायूच. ३ हातांत कुऱ्हाड धरणारा. ४ मेंढ्रांचें. ५ निश्चयरूपी अंबारी. ६ लगामी.
७ परा, पश्यंति मध्यमा, आणि वैखरी. ८ धर्म, अर्थ, काम व मोक्ष हे.

सोहंशब्देंवीरगर्जंती ॥ क्षणेंप्रपंचदळविध्वंसिती ॥ नाटोपतीकळिकाळातें ॥४८॥ रामावरीअद्वयछ
त्र ॥ विराजेस्वानंदमित्रपत्र ॥ तन्मयाचींचामरेंपरिकर ॥ प्रेम[1]कुंचेवरीढाळती ॥ ४९ ॥ हडपेकरीशु
द्धसत्व ॥ निजभक्तीच्याविडयादेत ॥ अष्टभावसेवकतेथ ॥ राघवापुढेंधांवती ॥ २५० ॥ अनुतापल
घुचीरघेऊनी ॥ माईकधुरोळावारीतेक्षणीं ॥ तर्कपिकपात्रधरूनी ॥ मुखविलोकितिश्रीरामाचें ॥
॥५१॥ सौमित्रभरतशत्रुघ्नबंधु ॥ हेसच्चिदानंदआनंदू ॥ स्वरूपप्राप्तीचेकुंजरअभेदू ॥ तयावरुतेआ
रूढले ॥ ५२ ॥ हिरेजडिलदंतोदंती ॥ वरीमुक्तजाळियामिरवती ॥ कामक्रोधांचेतरुमोडिती ॥ सह
जजातांनिजपंथें ॥ ५३ ॥ आशातृष्णाकल्पनाभ्रांती ॥ वाटेजातांगुल्में[2]छेदिती ॥ शुंडाहाणोनियां
दांतीं॥ कडेफोडितीविषयांचे ॥५४॥ मदमत्सरदंभपर्वत ॥ रथचक्रतळींपिष्टहोत ॥ कुमतेंपाषाणपि
ष्टकरित ॥ रगडोनिजातीघडघडां॥ ५५ ॥ धैर्यतरंगअलोटचपळ ॥ मायारणांगणींतळपतीसबळ ॥
वरीरामउपासकनिर्मळ ॥ कळिकाळासीनगणिती ॥ ५६ ॥ शमदमाचेपायभार ॥ निष्कामखड्गें[3]झे
लितीसमग्र ॥ भवदळभंजनप्रतापशूर ॥ आत्मस्थितीचालती ॥ ५७ अनुहतवाद्येंवाजती ॥ तेणेंकु
तर्कपक्षीपळती ॥ कर्मजाळवनचरेंनिश्चिती ॥ टाकूनिजातीस्वस्थाना ॥ ५८ ॥ चारी[4]साही[5]अठरा[6]ज

---

१ प्रेमरूप मोरचिलें. २ वेलींच्या जाळी–झुडपें. ३ तलवारी किंवा पट्टे. ४ वेद. ५ शास्त्रें. ६ पुराणें.

ण ॥ रामासीवानितीबंदीजन[1] ॥ चारीमुक्तिआनंदेंकरून ॥ नृत्यकरितीराघवापुढें ॥२५९॥ वाटेसि
अविद्यासरिता[2] ॥ तेकोरडीजाहलीदळचालतां ॥ भावनिश्चयतत्वतां ॥ वेत्रधारी[3]पुढेंधांवती ॥ ६०॥
सोहंभावगर्जत ॥ वाटेजसीद्वैतजनांतेनिवारित ॥ पुढेंभक्तस्वानंदेंनाचत ॥ गुणवर्णितराघवाचे॥६१
एकझालेनिःशब्दमुके ॥ एकतीरामाचींकौतुकें ॥ एकअत्यंतबोलके ॥ एकसमाधिसुखेंडोलती॥६२॥
ऐसानिजभारें[4]रघुनंदन ॥ जोकौसल्याहृदयरत्न ॥ निजभारथोकलादेखोन ॥ गजारूढपुढेंआला ॥
॥ ६३ ॥ तंवक्षत्रियांतक[5]महावीर ॥ वडीलअवतारऋषिपुत्र ॥ करजोडोनिनमस्कार ॥ राजीवनेत्र
करीतया ॥६४॥ किंचितनिवालाफरशधर ॥ मगबोलेपंकजोद्भवपुत्र ॥ तुजदेखोनरामचंद्र ॥ गजा
खालींउतरेना ॥ ६५ ॥ तूंवीरआणिविशेषेंब्राह्मण ॥ हातुजकांहींचनेदीमान ॥ यथार्थह्मणोनिभृगु
नंदन ॥ लावीबाणचापासी ॥ ६६ ॥ रघुपतीसह्मणेभृगुनंदन ॥ तूंक्षत्रियह्मणविसीनिपुण ॥ अधम
ताटिकास्त्रीवधून ॥ निंद्यकर्मपैंकेलें ॥ ६७ ॥ स्त्रीरोगीमूर्खबाळ ॥ योगीयाचकअशक्तकेवळ ॥ पंकग
र्तेंत[6]अंधपांगुळ ॥ वृद्धब्राह्मणगायगुरू ॥६८॥ ज्येष्ठबंधुमातापिता ॥ जोकांशस्त्रटाकूनिहोयपळता
॥ इतुक्यांवरीशस्त्रउचलितां ॥ महादोषबोलिलाअसे ॥ ६९ ॥ ह्मणोनितूंअधमवीर ॥ स्त्रीहत्या

---

[1] भाट. [2] अज्ञानरूपी नदी. [3] भालदार. [4] स्वसैन्यासहित. [5] परशुराम. [6] चिखलाच्याखाड्यांत.

केलीसाचार ॥ त्यावरीजानकीहृत्पद्मभ्रमर ॥ झालाकायबोलता ॥ २७० ॥ ह्मणेताटिकानव्हे
माझीमाता ॥ त्वांमातृवधकेलाजाणतां ॥ यापरीसकायअधमता ॥ उरलीअसेसांगपां ॥ ७१ ॥
तूंउंचवर्णब्राह्मण ॥ सोडूनअनुष्ठानतपाचरण ॥ तुजशस्त्रधरावयाकायकारण ॥ राजहिंसाकांकेल्या॥
॥ ७२ ॥ तूंब्राह्मणपरमपवित्र ॥ तुजवरीआह्मींधरावेंशस्त्र ॥ हेंकर्मआह्मांअपवित्र ॥ ऋषिपुत्राजा
णपां ॥ ७३ ॥ ऐसेंऐकतांफरशधर ॥ सोडीतत्काळनिर्वाणशर ॥ इकडेकोदंडासीबाणरघुवीर ॥ला
वीपरीसोडीना ॥ ७४ ॥ कल्पांतचपलेसमान ॥ येतीभार्गवाचेतीक्ष्णबाण ॥ तेदृष्टीनेंपाहतांसीता
जीवन॥ जातीवितळूनक्षणार्धें ॥ ७५ ॥ जैसाझगटतांचंडपवन ॥ दीपसर्वजातीविझोन ॥ कींशि
वदृष्टीपुढेंमदन ॥ नलागतांक्षणभस्महोय ॥ ७६ ॥ कींप्रगटतांनिर्वाणज्ञान ॥ मदमत्सरजातीवित
ळून ॥ कींअब्दुतवर्षतांघन ॥ वणवाविझोनजायजैसा ॥ ७७ ॥ जेंजेंटांकीअस्त्रजाळ ॥ तेंतेंदृष्टीनेंच
विरेसमूळ॥ भार्गवह्मणेहातमाळनीळ ॥ क्षीराब्धिवासीअवतरला ॥ ७८ ॥ आमचीसीमाझाली
येथून ॥ खालींठेवीधनुष्यबाण ॥ गजाखालींउतरून ॥ सीताजीवनभेटावया धाविन्नला ॥ ७९ ॥जै
शाक्षीराब्धीच्यालहरीधांवती ॥ एकासीएकप्रीतीनेंभेटती ॥ कींअद्वैतशास्त्रींच्याश्रुती ॥ दोनीयेती

---

१ राम.

ऐक्यातें ॥२८०॥ रामफरशधरजेव्हांभेटले ॥ एकरूपदोहींचेंवोतिलें ॥ कींदोनीएकचिरूपझाले ॥
तैसेंभासलेंजनांसी ॥ ८१ ॥ एकस्वरूपदोघेजण ॥ कालत्रयींनहोतीभिन्न ॥ भृगुपतिरघुपतिअभिधान
॥ परीदुजेपणअसेना ॥ ८२ ॥ जेणेंनिर्दाळिलेसकळक्षत्री ॥ तेक्रोधज्योतीहोतीअंतरीं ॥
तीरघुपतीच्यामुखाभीतरी ॥ प्रवेशलीअकस्मात ॥ ८३ ॥ मगभार्गवासह्मणेरघुनंदन ॥ मीजोचा
पासीलाविलाबाण ॥ यासकांहींसांगाकारण ॥ कोणीकडेटाकूंआतां ॥ ८४ ॥ फरशधरह्मणेमाझा
स्वर्गमार्ग ॥ निरोधोनिटाकींसवेग ॥ मीचिरंजीवहोऊनिसांग ॥ तपाचरणकरीन ॥ ८५ ॥ तोनिमिष
नलागतांगेलाबाण ॥ टाकिलास्वर्गमार्गरोधून ॥ चिरंजीवकेलाभृगुनंदन ॥ हेकथानाटकींपूर्ण
असे ॥ ८६ ॥ असोआज्ञाघेऊनतेवेळां ॥ भार्गवबदरिकाश्रमागेला ॥ जनकासीनिरोपदीधला
॥ तोहीगेलामिथिलेसीं ॥ ८७ ॥ इकडेनरवीरपंचानन ॥ देवाधिदेवरघुनंदन ॥ दळभारेंसींसंपूर्ण
॥ अयोध्येसीपातला ॥ ८८ ॥ नगरांतूनिधांवतीजन ॥ दृष्टीभरीपाहिलारघुनंदन ॥ साक्षात्शेष
नारायण ॥ अयोध्येंतप्रवेशती ॥८९॥ तेंआत्मप्राप्तीचेंस्थान ॥ अयोध्यानगरदैदीप्यमान ॥ प्रथम
दुर्ग[1]स्थूळदेहजाण ॥ सूक्ष्म[2]आंतूनदुसरें ॥ २९० ॥ कारण[3]दुर्गजाणिजेतिजें ॥ पुढें[4]महाकारणदुर्गविरा

---

[1] कोट–किल्ला तट. [2] लिंगदेह. [3] तिसरा देह. [4] चौथा देह.

जे ॥ षट्चक्रांचींगोपुरेंसतेजें ॥ ठायींठायींझळकती ॥ ९१ ॥ असतांनगराबाहेरुनी ॥ चारीअवस्था
चारअभिमानी ॥ [1]हुडेचमकतीपाहातांदुरोनी ॥ दिव्यतेजलखलखित ॥ ९२ ॥ स्थूळसूक्ष्मतत्वेंबहुत
या[2]चेर्यादाटझळकत ॥ पंचप्राणदशेंद्रियेंतेथ ॥ वीरगर्जतठायींठायीं ॥ ९३ ॥ भूनीरअनळअनिळनि
राळ ॥ हेचि[3]भांडींवरीविशाळ ॥ शमदमाचेवृक्षवरीनिर्मळ ॥ सदांसफळविराजती ॥ ९४ ॥ रजत
म[4]अविद्याकेर ॥ नगरांतनाहींअणुमात्र ॥ श्रवणचंदनसडेनिरंतर ॥ चहूंकडेघातले ॥ ९५ ॥ मन
नाचियारंगमाळा ॥ घरोघरींघातल्यानिर्मळा ॥ शांतिकस्तुरीचासुवासआगळा ॥ चहूंकडेबहकतसे
॥ ९६ ॥ निजध्यासतोरणेंबहुत ॥ साक्षात्कारसकळझळकत ॥ कर्दळीस्तंभविराजत ॥ मनोजया
चेचहूंकडे ॥ ९७ ॥ पूर्णानंदाचेकुंभ ॥ निजबोधेंभरलेस्वयंभ ॥ आत्मप्रकाशदीपसुप्रभ ॥ चहूंकडे
लखलखित ॥ ९८ ॥ अयोध्यावासियांच्यागळां ॥ सदांडोलतीसुमनमाळा ॥ दयेचातांबूलरंगला
चतुर्थमोक्षविशेष ॥ ९९ ॥ समाधिआणिसुलीनता ॥ सर्वांसीलाविल्यागंधाक्षता ॥ शुद्धसत्ववस्त्रेंस
मस्तां ॥ मलतत्वतांनसेची ॥ ३०० ॥ [5]चारीचौबारेबारा[6]बिंदी ॥ सोळाबाजारबाहात्तरसांदी ॥ च
[7]वदादासीत्रिशुद्धी ॥ पाणीवाहातीअयोध्येंत ॥ ३०१ ॥ निरभिमानीचौ[8]सष्टजणी ॥ सदांविलस

---

१ बुरुज.२ पंचमहाभूतें.३ तोफा. ४ अज्ञान–माया. ५ च्यारपुरुषार्थरूपचोहाटे. ६ गह्त्या. ७ विद्या. ८ कळा.

तीश्रीरामसदनीं ॥ आणीकएकचांरीआंठजणीं ॥ प्रीतीकरूनिराबती ॥ २ ॥ अष्टभावमखरेंकडो
विकडी ॥ नवमहाद्वारेंतेथेंउघडीं ॥ ऊर्ध्वमुखनिजप्रौढी ॥ दशमद्वारझांकिलें ॥ ३ ॥ अष्टांगयोगी
रामभक्त ॥ तेचित्याद्वारेंयेतजात ॥ आणिकांनसांपडेतापंथ ॥ असेगुप्तसर्वदां ॥ ४ ॥ चतुर्दशरत्नें
साधूनिवृत्रारी ॥ जैसाप्रवेशेअमरपुरीं ॥ कौसल्यात्मजतेअवसरीं ॥ तेंवीअयोध्येंतप्रवेशला ॥ ५ ॥
सफळदेखोनिदिव्यद्रुम ॥ बहुतधांवतीविहंगम ॥ तैसापाहावयाआत्माराम ॥ नगरजनपैंधांवती॥
॥ ६ ॥ देववर्षतीसुमनसंभार ॥ धडकतवाद्यांचागजर ॥ मंडपघसणीहोयथोर ॥ श्रीरामपाहावया
कारणें ॥ ७ ॥ देखोनियांरामचंद्र ॥ वेधलेजननयनचकोर ॥ उचंबळलासुरसमुद्र ॥ प्रेमभरतेंदाटलें
॥ ८ ॥ कींश्रीरामदेखोनिदिनमणी ॥ टवटविल्यानिजभक्तकमळिणी ॥ सकळलोकांअळंकारलेणीं
॥ राघवेंद्रेंदीधलीं ॥ ९ ॥ भांडारेंफोडूनिदशरथें ॥ निजधनवांटिलेंयाचकांतें ॥ गजारूढबंदीजनतें
थें ॥ सूर्यवंशवाखाणिती ॥ ३१० ॥ निजात्मसदनींरघुनाथ ॥ सीतेसहितप्रवेशलासमर्थ ॥ तनमन
धनेंसींयथार्थ ॥ मूदवरूनवोवाळिजे ॥ ११ ॥ रामविजयग्रंथप्रचंड ॥ येथेंसंपलेंबालकांड ॥ पुढेंअ
योध्याकांडपरमगोड ॥ श्रवणेंकोडपुरवीपैं ॥ १२ ॥ अग्राकडोनिइक्षुदंड ॥ मूळाकडेविशेषगोड ॥

---

१ मुक्ति. २ अष्टमहासिद्धि.

सप्तकांडतैंसेहाइक्षुदंड ॥ बहुतरसाळपुढेंपुढें॥१३॥पापपर्वतजडभार ॥ रामविजयत्यावरीवज्र ॥ सं
तश्रोतेपुरंदर ॥ चूर्णकरितीनिजकरें ॥ १४ ॥ श्रीमद्भीमातटविलासा ॥ ब्रह्मानंदापंढरीशा ॥ श्रीध
रवरदापुराणपुरुषा ॥ अभंगाअविनाशाअक्षया ॥ १५ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवा
ल्मीकिनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ अष्टमोध्यायगोडहा ॥ ६१६ ॥ ॥ श्रीरामचंद्रा
र्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥अध्याय ॥ ८ ॥ ॥ ओव्या ॥ ३१६ ॥

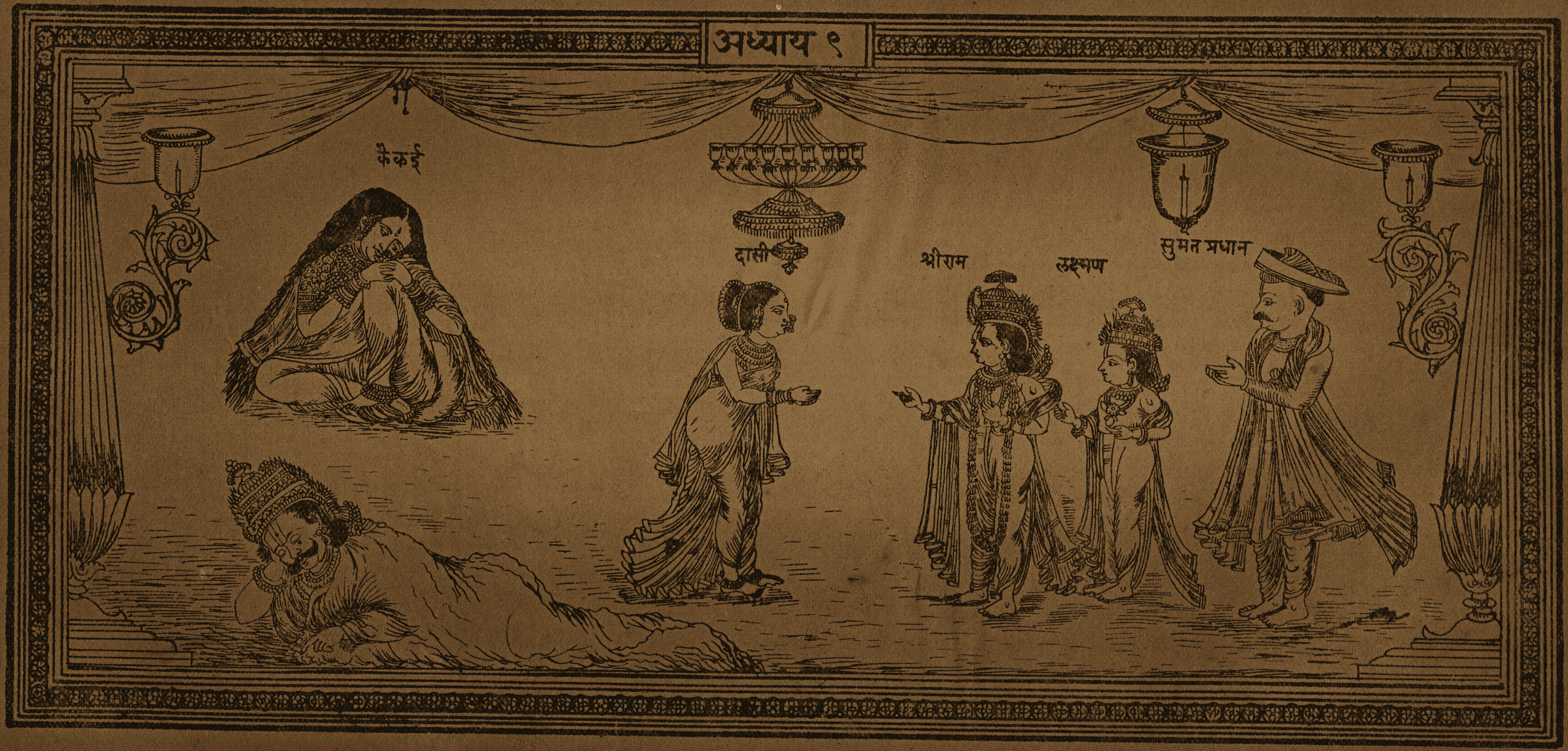
अध्याय ९
कैकई
दासी
श्रीराम
लक्ष्मण
सुमत प्रधान

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नमूंश्रीगुरुब्रह्मानंद ॥ जोजगदांकुरमूळकंद ॥ जोनिजजनतारकप्रसिद्ध ॥ कैवल्यैंदायकसुखाब्धी ॥१॥ जोयोगद्वीपींचेंनिधान ॥ जोवैराग्यवल्लीचेंसुमन ॥ जोवेदांतसमुद्रींचामीन ॥ आत्मजीवनींतळपतसे ॥ २ ॥ कींतोधैर्यमेरूचेंशिखर ॥ कींचिदाकाशींचाजलधर ॥ कींकृपासागरींचेंसुंदर ॥ दिव्यरत्नप्रकटलें ॥ ३ ॥ कींशांतीचेंचंद्रमंडळ ॥ कींसत्यतेजेंसूर्यकेवळ ॥ कींसत्वसरोवरींचेंकमळ ॥ किंवासफळआनंदवृक्ष ॥ ४ ॥ कींक्षमामलयपर्वतपूर्ण ॥ कींनिर्विकारदिव्यचंदन ॥ मुमुक्षुफणिवरवेष्टून ॥ सर्वदाहीबैसले ॥ ५ ॥ कींशुद्धब्रह्मभागीरथीजळ ॥ तेथींचालोटआतिनिर्मळ ॥ भक्तिविरक्तिज्ञानकेवळ ॥ तीर्थराजअवतरला ॥ ६ ॥ ऐसासद्गुरुमहाराजनाथ ॥ त्यासीपरिसाचादेऊंदृष्टांत ॥ तोलोहाचेंसुवर्णकरित ॥ परीआपणाऐसेंनकरवे ॥ ७ ॥ सुरभीचिंतामणिसाचार ॥ कल्पवृक्षह्मणावाउदार ॥ तरीतोकल्पिलेंचिदेणार ॥ परीआपणाऐसेंनकरवे ॥ ८ ॥ जनकजननींचीउपमाकैसी ॥ द्यावीआतांसद्गुरूसी ॥ तेविओनिउतराईनिश्चयेंसीं ॥ हाजन्ममरणासीदूरकरी ॥ ९ ॥ चौऱ्यायशींलक्षयोनिअमूप ॥ सर्वांठायींअसतीमायबाप ॥ परीश्रीगुरुदुर्लभचित्स्वरूप ॥ जन्मोजन्मींकैंचाता ॥ १० ॥ जोभवइंधनदाहकवैश्वानर ॥ अज्ञानतिमिरछेदकदिवाकर ॥

---

१ भक्तजनतारक. २ मोक्षदाता. ३ मेघ. ४ मुमुक्षुरूपसर्प. ५ त्रिवेणीसंगम-प्रयागराज. ६ कामधेनु. ७ संसाररूप कांष्ठास जाळणारा अग्नि.

कींदुःखपर्वतभंजनपुरंदर ॥ बोधवज्रझळकेकरीं ॥ ११ ॥ ऐसागुरुराजमहासमर्थ ॥ त्यासीशिष्य
विरक्तशरणयेत ॥ भ्रमरपद्मकोशींबैसत ॥ तैसेंलुटितचरणरज ॥ १२ ॥ कींस्फुलिंगमिळेअग्नींत ॥
कींजळबिंदुपडेसरोवरांत ॥ कींसरितासागरींऐक्यहोत ॥ ऐसेभक्तगुरुचरणीं ॥ १३ ॥ कींमुसींतआ
टिलेअलंकार ॥ कींजळींविरेजलगार ॥ कींतरंगमोडूनसाचार ॥ एकनीरटरलेंजैसें ॥ १४ ॥ ऐसागु
रुचरणींमिळोन ॥ गुरुदास्यकरीअनुदिन ॥ क्षीराब्धीमाजीउपमन्य ॥ विलसेजैसासर्वदां ॥ १५ ॥
कींजान्हवींतमणिकर्णिकातीर्थ ॥ कींभीमेंतचंद्रभागाविराजत ॥ तैसेभजनगंगेंतयथार्थ ॥ गुरुभक्त
वंद्यपैं ॥ १६ ॥ ऐसेंएकतांगुरुस्तवन ॥ परमआनंदलेसंतजन ॥ धन्यरेधन्यह्मणोन ॥ तर्जनीमस्त
कडोलविती ॥ १७ ॥ ऐसेंदेखोनिश्रीधरें ॥ नमस्कारघातलाप्रेमादरें ॥ ह्मणेतुह्मीरामकथामृतपा
त्रें ॥ सादरश्रवणींबैसलां ॥ १८ ॥ तुह्मीज्ञानगंगेचेओघनिर्मळ ॥ कींविवेकभूमीचींनिधानेंकेवळ ॥
कींकृपार्णवींचींजाहाजेंसबळ ॥ क्षमाशीडवरीतळपतसे ॥ १९ ॥ कींनवविधाभक्तीचींद्वीपेंसुंदरें
॥ कींअनुभवशास्त्रांचींमंदिरें ॥ कींपिकलींआनंदक्षेत्रें ॥ समसमानचहूंकडे ॥ २० ॥ परोपकारनभीं
चींनक्षत्रेंनिर्मळ ॥ परमगुणमुक्ताप्रियमराळ ॥ कींशब्दरत्नग्राहीकसकळ ॥ याग्रंथवेष्टितमिळाले ॥

---

१ इंद्र. २ अग्नीचीं किटाळें. ३ भगवद्गुणरूप मौक्तिकांतें भक्षणकरणारे हंस.

॥ २१ ॥ कींरामकथाकमळींचेभ्रमर ॥ कींअवधानदातेजलधर ॥ माझेशब्दआरुषनिर्धार ॥ परीतुह्मींप्रीतीठेविली ॥ ॥ २२ ॥ रानपक्षीशुकयथार्थ ॥ त्याचेशब्दऐकतांतठस्थ ॥ होतीशास्त्रज्ञपंडित ॥ तैसेंचयेथेंजाहलें ॥ २३ ॥ कींबोबडेंबोलतांबाळक ॥ अत्यंतसंतोषेजनक ॥ तैसेंशब्दांचेंकौतुक ॥ संतसज्जनकरितीपैं ॥ २४ ॥ तरीआतांइतुकेंचिकरासत्वर ॥ सादरताहेदिव्यअलंकार ॥ मजलागींदेऊनसाचार ॥ संतसज्जनींगौरवावें ॥ २५ ॥ वक्ताक्षेत्रपिकलेंपरिपूर्ण ॥ परीसादरतापाहिजेवरीघन ॥ चित्तव्याकुळताहेअवर्षण ॥ तेणेंमोडकरपती ॥ २६ ॥ मगबोलतीसंतश्रोतेचतुर ॥ तुझेंवचनसुधाकर[2] ॥ येणेंआमुचेकर्णचकोर ॥ तृप्तझालेनिर्धारें ॥ २७ ॥ असोआतांवाग्वल्ली[3]सुंदरी ॥ चढेलअयोध्याकांडमांडवावरी ॥ तेथीलफळेंनिर्धारी ॥ भक्तचतुरींसेविजे ॥ २८ ॥ मागेंअष्टमाध्यायींकथन ॥ जानकीपर्णिलीकोदंडभंगोन ॥ त्यावरीभृगुपती[4]चादर्पहरून ॥ रघुपतीआलाअयोध्यापुरा ॥ २९ ॥ कैकेयीचाबंधुविख्यात ॥ परमप्रतापीसंग्रामाजित ॥ मानदेऊनियांबहुत ॥ लग्नासआणिलादशरथें ॥ ३० ॥ मिथिलेचालग्नसोहळापाहून ॥ अयोध्येसीआलापरतोन ॥ कैकेयीसह्मणेभरतशत्रुघ्न ॥ नेऊंआपुलेग्रामातें ॥ ३१ ॥ ऐकोनिबंधूचेंवचन ॥ येरीह्मणेअवश्यजाघेऊन

---

१ बोबडे, ओबडधोबड. २ वचनरूप चंद्र. ३ वाणी. ४ परशुरामाचा.

॥ परीरायासीपुसोन ॥ मगदोघांसीनेइंजे ॥ ३२ ॥ दशरथासह्मणेसंग्रामजित ॥ मासएकशत्रुघ्न
भरत ॥ स्वराज्यासींनेऊनित्वरित ॥ मागुतीअयोध्येसीपाठवूं ॥ ३३ ॥ अवश्यह्मणोनिअंजपाळ
सुत ॥ कैकेयीभरतासीसांगत ॥ तुवांमातुळगृहासीजावेंत्वरित ॥ शत्रुघ्नासीघेऊनियां ॥ ३४ ॥ भ
रतह्मणेश्रीरामावांचून ॥ मजनगमेएकहीक्षण ॥ रघुपतीचेसेवेवीण ॥ नरुचेंमजआनकांहीं ॥ ३५ ॥
श्रीरामचंद्रमीचकोर ॥ मीचातकरघुवीरअंबुधर ॥ रामसुरभी[4]मीवत्ससाचार ॥ वियोगसहसासोसेना
॥ ३६ ॥ श्रीरामसेवासांडोन ॥ इतरसुखइच्छीकोण ॥ पीयूषातुल्यअन्नटाकून ॥ कोणवमनविलो
की ॥ ३७ ॥ मुक्ताफळेंहसटाकून ॥ प्राणांतींहीनभक्षीशेण ॥ कल्पद्रुमींचाविहंगमयेऊन ॥ बा
भुळेवरीनबैसे ॥ ३८ ॥ घृतमधुदुग्धसरोवर ॥ जरीसुरसेंभरलींअपार ॥ तरीजीवनसांडूनिजळ
चर ॥ कदांतेथेंनजाय ॥ ३९ ॥ ऐसेंबोलतांभरत ॥ नेत्रासीआलेअश्रुपात ॥ माताह्मणेएकमास
पर्यंत ॥ क्रमोनयेईंसवेंची ॥ ४० ॥ तेंव्हांनुलंघवेमातृवचन ॥ भरतश्रीरामासीपुसेयेऊन ॥ मगबो
लेजानकीजीवन ॥ बारेलवकरयेइंजे ॥ ४१ ॥ भरतशत्रुघ्नींतेवेळे ॥ रघुवीरचरणवंदिले ॥ चतु
रंगदळसिद्धजाहलें ॥ रथींबैसलेदोघेही ॥ ४२ ॥ रायादशरथाचेकुमर ॥ श्रीरामचरणाब्जभ्रमर

---

१ दशरथ. २ दुसरें. ३ मेघ. ४ कामधेनु. ५ अमृतासारखें. ६ पक्षी.

॥ मातुळग्रामासीसत्वर ॥ दळभारेंसींपातले ॥ ४३ ॥ इकडेअयोध्येसीरामलक्ष्मण ॥ सर्वदांकरितीगुरुसेवन ॥ तैसेंचदशरथाचेंभजन ॥ रघुनंदनकरीसदां ॥ ४४ ॥ वसिष्ठमुखेंनित्यश्रवण ॥ श्रीरामकरितआपण ॥ चतुःषष्टिकळाप्रवीण ॥ रघुनंदनजाहला ॥ ४५ ॥ मगधनुर्विद्याअभ्यास ॥ करिताझालापुराणपुरुष ॥ रंगभूमिसाधूनिविशेष ॥ युद्धकळाशिकतसे ॥ ४६ ॥ वेळूवरी घालितांकुठार ॥ चिरतजायजैसादूर ॥ तैसीश्रीरामाचीबुद्धितीव्र ॥ तर्कअपारनगणवे ॥ ४७॥ वसिष्ठधनुष्यबाणघेऊन ॥ जेंजेंमांडूनदावीठाण ॥ त्याहूनिविशेषरघुनंदन ॥ दावीकरूनगुरूसी ॥ ४८॥ शस्त्रास्त्रेंविद्याप्रवीण ॥ झालेरामआणिलक्ष्मण ॥ तीपरीक्षापाहावयाअंजनंदन[1] ॥ रंगमंडपीं[2]बैसला ॥४९॥ त्यारंगमंडपाचीरचना ॥ नवर्णवेचिसहस्त्रवदना[3] ॥ तेंतेजविलोकितांसहस्त्रकिरणा[4] ॥ परमाश्चर्यवाटतसे ॥ ५० ॥ शशांक[5]प्रभासमपूर्ण ॥ कोरिलेकाश्मीरपाषाण ॥ त्यांचीपोवळीप्रभाघन ॥ सभोंवतींरचियेलीं ॥ ५१ ॥ त्यामाजीसप्तरंगीपाषाण ॥ चक्रजाळ्याचौकडीपूर्ण ॥ माजीघातल्यादारुण ॥ पाहतांआश्चर्यवाटतसे ॥ ५२ ॥ साधिलेंपाचुबंदआंगण ॥ गरुडपाचूचींजोतींपूर्ण ॥ नीळयाचेगजजोडोन ॥ तेचितोळंबेलाविले ॥ ५३ ॥ त्यावरीहिऱ्याचेस्तंभ ॥ वरीवैडूर्यउथाळींस्वयंभ ॥

---

१ दशरथ. २ युद्धाची कवाईत शिकण्याच्या स्थळीं. ३ शेषास. ४ सूर्यास. ५ चंद्रप्रभेसमान. ६ माणिकांचीं.

सुवर्णाचेतुळवटसुलभ ॥ लंबायमानपसरले ॥ ५४ ॥ गरुडपाचूचेदांडेविराजती ॥ आरक्तमाणिक
किलच्याझळकती ॥ चर्याशेषफणाकृती ॥ जैसेगभास्तिवळीने ॥ ५५ ॥ एकावरीएकनवरत्ण ॥ तेथें
रात्रींदीपाचेंकायकारण ॥ गरुडपाचूचेरावेपूर्ण ॥ शब्दकरितीनवलहें ॥ ५६ ॥ नीळांचेमयूरधांव
ती ॥ रत्नांचींगोलांगुलेंनाचती ॥ छप्पन्नदेशींच्यानृपाकृती ॥ चित्रेंभिंतीवरीपैंतेथें ॥ ५७ ॥ खांब
सुत्रींच्यापुतळिया ॥ नाचतीगिरक्याघेऊनियां ॥ नृसिंहमूर्तिस्तंभांतूनियां ॥ हुंकारतीक्षणक्षणां ॥
॥ ५८ ॥ ऐशियारंगमंडपांत ॥ बैसताझालाद्विपंचरथ[2] ॥ वसिष्ठादिऋषिसमस्त ॥ अष्टाधिकारीआ
णिप्रजा ॥ ५९ ॥ मंडपजाळींवाटेतत्वतां ॥ पाहातीकौसल्यादिमाता ॥ श्रीरामेंविद्यासाधिल्यास
मस्ता ॥ पाहावयाआस्तासकळांसी ॥ ६० ॥ जैसानक्षत्रांतअत्रिसुत[3] ॥ तैसासभेंतराजादशरथ ॥
इंद्राजवळबृहस्पतिबुद्धिमंत ॥ तैसावसिष्ठबैसला ॥ ६१ ॥ असोरंगमंडपापुढेंदोघेजण ॥ श्रीरामआ
णिलक्ष्मण ॥ पाचुबंदआंगणींयेऊन ॥ उभेठाकलेतेधवां ॥ ६२ ॥ जैसेशशिआणिचंडकिरण ॥ कींअप
र्णावरकींरमारमण ॥ कींमेरुमंदाररूपधरून ॥ उभेठाकलेरणांगणीं ॥ ६३ ॥ साक्षातशेषनाराय
ण ॥ अवतारपुरुषदोघेजण ॥ अनंतजन्मींचेंतपाचरण ॥ दशरथाचेंफळाआलें ॥ ६४ ॥ कींकोटिकंद

---

१ वानर–माकडें. २ दशरथ. ३ चंद्र. ४ शंकर. ५ कोटिमदनांच्या सौंदर्याची खाणी.

पैंलावण्यखाणी ॥ तेजासीउणावासर[1]मणी ॥ कींअनंतविजापिळूनी ॥ श्रीरामरूपओतिलें ॥ ६५ ॥ तोलावण्यामृतसागर ॥ आजानुबाहुश्रीरघुवीर ॥ गुरुआणिपित्यासीनमस्कार ॥ करूनिशस्त्रेंवंदिलीं ॥ ६६ ॥ नानावाहनींआरूढोनिरघुपती ॥ दावीयुद्धाच्याअगाधरीती ॥ रथफेरीनानागती ॥ विस्मितपाहातीसर्वजन ॥ ६७ ॥ मगदावीकुंजरयानफेरी ॥ सवेंचितु[2]रंगारूढहोयझडकरी ॥ रथचमकदावीनानापरी ॥ अ[3]लातचक्रासारिखी ॥ ६८ ॥ चरणयुद्धशस्त्रयुद्ध ॥ अनेकशस्त्रेंनानाविध ॥ मल्लमेष[4]कुं[5]जरयुद्ध ॥ व्याघ्रसिंहयुद्धनानागती ॥ ६९ ॥ कूर्मवृषभनक्रयुद्ध ॥ जळमंडळयुद्धविशद ॥ अंतरिक्षभूमीगदाप्रसिद्ध ॥ सकळकळायुद्धदाविलें ॥ ७० ॥ शक्तिपाशुपततोमर ॥ शूलपरिघलहुडीचक्र ॥ कंदुकभिंडिमाळावज्र ॥ दावीरघुवीरगतियांची ॥ ७१ ॥ पाशअसि[6]लतामुद्गल ॥ श[7]तघ्नीफरशांकुश कुं[8]तसरळ ॥ यम[9]दंष्ट्राशब्दयुद्धसबळ ॥ यंत्रमंत्रयुद्धगती ॥ ७२ ॥ नेत्रझांकोनिसोडीबाण ॥ पुढेंपाहेमागेंभेदीजाण ॥ दळसिंधुपरतटाकगमन ॥ राजीवनयनदावीतसे ॥ ७३ ॥ एकसोडितांचिबाण ॥ कोट्यावधिव्हावेतयापासून ॥ सकळचमूं[10]चेंशिरछेदन ॥ एकाचिबाणेंकरावें ॥ ७४ ॥ अग्न्यस्त्रपर्जन्यास्त्र ॥ वातपर्वतआणिवज्र ॥ मायाब्रह्ममाहेश्वर ॥ भूतअस्त्रभैरवास्त्रपें ॥ ७५ ॥ सिंहसर्पआणिग

सूर्य. २ घोड्यावर बसे. ३ पेटलेलें लांकुड चक्राकार फिरवावें तशी. ४ मेंढा. ५ हत्ती. ६ खड्ग. ७ तोफा. ८ भाला. ९ करवत. १० सैन्याचें.

रुद्रास्त्र ॥ कामवैराग्यतारकासुर ॥ पापनामगंधर्वास्त्र ॥ दावीरघुवीरअस्त्रेंहीं ॥ ७६ ॥ ब्रह्मशिरोविश्वजित ॥ याअस्त्रांच्यागतिदावीरघुनाथ ॥ तेचिपरीसुमित्रासुत ॥ मानदशरथडोलवी ॥ ७७ ॥ वसिष्ठउठोनितेअवसरीं ॥ श्रीरामसौमित्रासीहृदयींधरी ॥ दशरथाचाआनंदअंबरीं ॥ नमायेतेव्हां सर्वथा ॥ ७८ ॥ सभाविसर्जूनिदशरथ ॥ वसिष्ठसौमित्ररघुनाथ ॥ प्रवेशतेझालेसदनांत ॥ आनंदयुक्तसर्वही ॥७९॥ यावरीएकेदिवसींअजपाळनंदन ॥ दर्पणींविलोकीनिजवदन ॥ तोंदाढींतशुभ्रकेश देखोन ॥ कायबोलताजाहला ॥८०॥ ह्मणशीघ्रबोलावाब्रह्मनंदन ॥ अष्टाधिकारीऋषिप्रजाजन ॥ सकळव्यवहारीवैश्यजन ॥ विवेकसंपन्नथोरथोर ॥८१॥ सकळांबैसवोनिएकांतीं ॥ निजगुह्यपुसेकौसल्यापती ॥ ह्मणेराज्यद्यावेंरामाप्रती ॥ ऐसेंचित्तींवाटतसे ॥८२॥ राज्यासीयोग्यरघुनायक ॥ जोगुणसमुद्रप्रतापार्क ॥ जोधीरवीरउदारदेख ॥ लावण्यसागरश्रीराम ॥८३॥ अनंतजन्मतपाचेंफळ ॥ तोहाश्रीरामतमाळनीळ ॥ राज्यद्यावेंहेंतत्काळ ॥ सुमुहूर्तपाहोनियां ॥८४॥ ऐकोनिदशरथाचेंवचन ॥ संतोषलाब्रह्मनंदन ॥ मानवलेसमस्तप्रजाजन ॥ ह्मणतीधन्यधन्यदशरथा ॥ ८५ ॥ वसिष्ठादिऋषिसमस्त ॥ पाहूनियांसुमुहूर्त ॥ चैत्रमासअतिविख्यात ॥ गुरुपुष्ययोगसाधिला ॥८६॥ श्रीरामासीद्यावयाराज्यपट ॥ सुमुहूर्तनेमिलाअतिवरिष्ठ ॥ सर्वसामग्रीवासिष्ठ ॥ सिद्धकरितापैंझाला

॥ ८७ ॥ श्वेतवर्णचौदंतीगज ॥ क्षीरवर्णआणिलाहयराज ॥ छत्रचामरेंतेजःपुंज ॥ [1]मृगांकवर्णसाजि
रीं ॥ ८८ ॥ सप्तमृत्तिकापंचपल्लवपरिकर ॥ सप्तसमुद्रींचेंआणिलेंनीर ॥ दिव्यरत्नींसिंहासनपवित्र
नूतनछत्रनिर्मिलें ॥ ८९ ॥ दिव्यमंडपनिर्मून ॥ तेथेंमांडिलेंसिंहासन ॥ जपासीघातलेदिव्यब्राह्म
ण ॥ वेदोनारायणसाक्षात ॥ ९० ॥ छप्पन्नदेशींचेराजेश्वर ॥ शाहाण्णवकुळींचेराजकुमर ॥ तेयेते
झालेसमग्र ॥ अपारकरभारघेउनी ॥ ९१ ॥ आनंदमयअयोध्यानगर ॥ सदनेंशृंगारिलींसुंदर ॥ अ
योध्यावासीनारीनर ॥ समग्रअळंकारमंडित ॥ ९२ ॥ राजमंदिरेंशृंगारिलींविशेष ॥ वरीझळकतो
रत्नजडितकळस ॥ उणेंआणिती[2]उडुगणास ॥ [3]रजनीमाजीसतेजें ॥ ९३ ॥ एकांतींबोलावूनिरघुना
थ ॥ गुह्यगोष्टीसांगेदशरथ ॥ ह्मणेमजग्रहपीडाआलीयथार्थ ॥ काळविपरीतपुढेंदिसे ॥ ९४ ॥ [4]अ
ष्टमस्थानींशनैश्वरनिश्चिती ॥ [5]द्वादशस्थानींजाणबृहस्पती ॥ बारेमजमृत्युचिन्हेंजाणवती ॥ बैसें र
घुपतीसिंहासनीं ॥ ९५ ॥ रामातुझीमजवाटेखंती ॥ मजटाकूनियांरघुपती ॥ दूरजासीलनिश्चिती
॥ ऐसेंचित्तींवाटतसे ॥ ९६ ॥ तरींलावण्यामृतसागरा ॥ तमाळनीळराजीवनेत्रा ॥ श्रीरामाघन
श्यामगात्रा ॥ राज्यभाराचालवीं ॥ ९७ ॥ श्रीरामेंवंदिलेपितृचरण ॥ ह्मणेमजआज्ञाचिप्रमाण ॥

---

[1] चंद्रासारखीं शुभ्र. [2] नक्षत्रांस. [3] रात्रीं. [4] मृत्युस्थानीं. [5] व्ययस्थानीं.

॥ रामसीतेसीउपोषण ॥ करवीश्रीवसिष्ठतेदिवसीं ॥ ९८ ॥ रघुनाथाहातींदानें ॥ अपारकरविलीं
ब्रह्मनंदनें ॥ रामजानकीदोघेंजणें ॥ कुशासनीं[1]पहुडलीं ॥ ९९ ॥ जोपुराणपुरुषपरब्रह्म ॥ तयाहातीं
ऋषिकरवीहोम ॥ आहुतीघालीपुरुषोत्तम ॥ दृष्टांतउत्तमऐकाते ॥ १०० ॥ चकोराचेमुखींअमृतधा
र ॥ वर्षेजैसारोहिणीवर ॥ कींधेनुपान्हासोडीसत्वर ॥ वत्सासीतृप्तकरावया ॥ १०१ ॥ कींबाळ
काचियामुखांत ॥ मातास्तनघालूनिकरीतृप्त ॥ कींमेघबिंदुटाकीअकस्मात ॥ चातकमुखींकृपेनें ॥
॥ २ ॥ ऐसेंअवदानरामटांकित ॥ धूम्रेंनेत्रझालेआरक्त ॥ यज्ञनारायणझालातृप्त ॥ राघवहस्तेंकरू
नियां ॥ ३ ॥ जैसीगौतमीआणिभागीरथी ॥ तैसीकौसल्याआणिसुमित्रासती ॥ विप्रांसीदानेंअ
पारदेती ॥ आनंदचित्तींनसमाये ॥ ४ ॥ दशरथासीविनवीलक्ष्मण ॥ श्रीरामसेवामीकरीन॥ ऐको
निसंतोषेअजनंदन ॥ कुरवाळीवदनसौमित्राचें ॥ ५ अयोध्यानगरवेष्टूनिजाणा ॥ उतरल्याराजयां
च्यासेना ॥ कोणकरीतयांचीगणना ॥ पाहतांनयनाधणीनपुरे ॥ ६ ॥ श्रीरामबैसेराज्यपटीं ॥ तो
सोहळापाहावयादृष्टीं ॥ सकळसुरवरांच्याकोटी ॥ विमानारूढपाहतीतेधवां ॥ ७ ॥ तंतवितंतघन
सुस्वर ॥ चतुर्विधवाद्यांचागजर ॥ नादेंकोंदलेंअंबर ॥ चिंतातुरसुरवरजाहले ॥ ८ ॥ निर्जरविनवि

---

[1] दर्भासनावर.

ती[1]कमलोद्भवा ॥ दशरथराज्यसमर्पीराघवा ॥ आमुचेबंदसुटकेचाबरवा ॥ विचारकांहींदिसेना ॥
॥१०९॥ इंद्रपदातुल्यराज्यअपूर्व ॥ तेंसोडोनिसीं[2]ताधव ॥ कासयायेईलदशग्रीव ॥ वधावयाकारणें
॥ १० ॥ जरीतोमंगळ[2]भगिनीचावर ॥ भक्तांलागींजाहलासाकार ॥ तरीतपोवनायेईलरघुवीर ॥
ऐसाविचारयोजावा ॥ १११ ॥ मगविरंचीसांगेविकल्पासी ॥ तुवांसत्वरजावेंअयोध्येसी ॥ प्रवेशो
निकैकयीचेमानसीं ॥ विघ्नराज्यासीकरावें ॥ १२ ॥ विकल्पह्मणेतवेळां ॥ अयोध्येमाजीपरमसोह
ळा ॥ दुःखद्यावयासकळां ॥ माझेनतेथेंनजाववे ॥ १३ ॥ माझाप्रवेशहोतांतेथ ॥ बहुतांसीहोईल
प्राणांत ॥ मांडेलएकचिअनर्थ ॥ माझेनतेथेंनजाववे ॥ १४ ॥ शीतळहोईल[3]वडवानळ ॥ मधुरता
धरीलहाळाहळ ॥ परीमजविकल्पाचेंबळ ॥ क्षीणनव्हेकल्पांतीं ॥१५॥ देवह्मणतीतुजवीण ॥ हेंका
र्यसाधीलकवण ॥ आह्मांसोडवींबंदींतून ॥ घेईंपुण्यतूंएवढें ॥ १६ ॥ ऐसेंऐकतांचिवचन ॥ विकल्प
निघालातेथून ॥ जवळकेलेंअयोध्यापट्टण ॥ परीआंतप्रवेशनकरवेची ॥ १७ ॥ अयोध्यावासीपुण्य
शीळ ॥ सत्यवादीसात्विकप्रेमळ ॥ जयांकडेपाहूंनशकेकाळ ॥ तेथेंविकल्पप्रवेशेना ॥ १८ ॥
ज्यांसीवेदाज्ञावाटेप्रमाण ॥ नेणतीपरांचेदोषगुण ॥ सदांसारासारविचारश्रवण ॥ तेथेंविकल्पप्रवे

---

[1] हेब्रह्मदेवा. [2] सीतेचा पती रामचंद्र. [3] समुद्रांतील अग्नि.

शेना ॥ १९ ॥ जेनिःसीमगुरुभक्त ॥ जेमातापित्यांसीभजत ॥ जेअनन्यब्राह्मणासीवंदित ॥ तेथेंवि
कल्पप्रवेशेना ॥ २० ॥ दयाउपजेदेखतांदीन ॥ अंधपंगुवृद्धक्षीण ॥ त्यांसीदेईजोवस्त्रअन्न ॥ तेथें
विकल्पप्रवेशेना ॥ २१ ॥ सदांआवडेहरिभजन ॥ श्रवणमननहरिकीर्तन ॥ परद्रव्यज्यातृणासमान
॥ तेथेंविकल्पप्रवेशेना ॥ २२ ॥ परललना[1]मातृवत ॥ जेथेंवादप्रतिवादींमुकेहोत ॥ जेविश्वरूपपा
हातीसंत ॥ तेथेंविकल्पप्रवेशेना ॥ २३ ॥ सर्वांभूतींएकरघुनाथ ॥ ऐसीजयासीपूर्णप्रचीत ॥ प्रपंचीं
वर्त्ततांविरक्त ॥ तेथेंविकल्पप्रवेशेना ॥ २४ ॥ जेपूर्णब्रह्मानंदींधाले ॥ जेआपणआपणांविसरले ॥
तेथेंविकल्पाचेंबळनचाले ॥ कल्पांतींहीसर्वथा ॥ २५ ॥ असोपुण्यवंतअयोध्येचेजन ॥ त्यांसीदेखतां
विकल्पजायपळून ॥ प्रवेशावयाअयोध्यापट्टण ॥ धीरनोहेसर्वथा ॥ २६ ॥ कैकेयीचीदासीमंथरा ॥
तीपूर्वींचद्वेषीरघुवीरा ॥ परमपापिणीसीतावरा ॥ सर्वदांहीनिंदित ॥ २७ ॥ प्रातःकाळींअयोध्या
धीशउदार ॥ सेजेसीअसतांश्रीरामचंद्र ॥ झाडितांबळेंचिकेर ॥ रामावरीघालित ॥ २८ ॥ तोआंगाव
रीयेतांकेर ॥ दैवहतहोईलरघुवीर ॥ ह्मणोनिदासीतेअपवित्र ॥ रामावरीरजउडवी ॥ २९ ॥ प्रतिदिनीं
ऐसेंचिकरित ॥ देखतांचक्रोधावलाजनकजामात ॥ ह्मणेतूंकुब्जाहोईंयथार्थ ॥ कुरूपवक्रसर्वांगीं ॥ ३० ॥

---

[1] परस्त्री.

मगलागेश्रीरामाचेपायीं ॥ ह्मणेमजलागींउःशापदेईं ॥ मगतोजगदानंदकंदतेसमयीं ॥ कायबोलतापैंझाला ॥ ३१ ॥ ह्मणेपुढीलअवतारींपूर्ण ॥ कंसवधार्थमथुरेयेईन ॥ तेंव्हांतुजउद्धरीन ॥ दिव्यकरीनरूपतुझें ॥ ३२ ॥ असोअयोध्येबाहेरदूर ॥ पुष्पवाटि[1]कापरमसुंदर ॥ सदांसुफळतरुवर ॥ विकल्पसत्वरतेथेंआला ॥ ३३ ॥ जोभुवनछेदककुठार ॥ कींस्नेहें[2]कर्पूरदाहकवैश्वानर ॥ कींप्रीतिमेघंविदारकसमीर ॥ परमतीव्ररूपज्याचें ॥३४॥ हाभजनमार्गींचामारकमांग॥परद्वेषीविष्ठाभक्षककाग ॥ कींद्वेषवारुळांतीलभुजंग ॥ घुसघुसीतविकल्पहा॥३५॥ कींमत्सरवनींचावृक्षथोर ॥कींनिर्दयसमुद्रींचानक्र ॥ कींपरनिंदाजल्पकखर ॥ विकल्पसाचारजाणिजे ॥ ३६ ॥ विकल्पनव्हेताश्वान॥ धांवेभक्तावरीवसवसून ॥ आनंदरसपात्रउलंडून ॥ क्षणमात्रेंटाकित ॥ ३७॥ असोहिंवरवृक्षींतोविकल्प ॥ बैसलाअसेसुखरूप ॥ तंवतेथेंमंथरापापरूप ॥ पुष्पेंन्यावयापातली ॥ ३८॥ हिंवरछायेसितेअवसरीं ॥ मंथराबैसलीक्षणभरी ॥ विकल्पप्रवेशलातिच्याअंतरीं ॥ अत्यंतकुपात्रदेखोनियां ॥ ३९ ॥ जोकांनिर्दयआचारहीन ॥ नावडेहरिकथापुराणश्रवण ॥ सदां[4]जल्पतपरदोषगुण ॥ विकल्पयेऊनितेथेंराहे ॥ १४० ॥ साधुसंतब्राह्मण ॥ त्यांसीद्वेषीरात्रंदिन ॥भूतदयानावडेमनांतून ॥ वि

---

१ बाग. २ स्नेहरूप कर्पूरास जाळणारा अग्नि. ३ प्रीतिरूप मेघाचा नाशक वायु. ४ बोलतो.

कल्पयेऊनितेथेंराहे ॥ १४१ ॥ वेदविरुद्ध[1]जेवर्त्तत ॥ नसतेंचिवाढवितीकुमत ॥ कोठेंविश्वासनधरी
चित्त ॥ विकल्पनित्यतेथेंराहे ॥४२॥ असोमंथरेचेमनीं ॥ विकल्पसंचरलातक्षणीं ॥ तोंपक्ककालिंग
णदेखूनिनयनीं ॥ प्रीतीकरूनिभाक्षित ॥ ४३ ॥ पुष्पेंवेचितांकुश्चळ ॥ मनींउठतीद्वेषकल्लोळ ॥ गृहा
सपरतलीतत्काळ ॥ कलहप्रबळलावावया ॥ ४४ ॥ तोंकैकयींचेगृहींसोहळाहोत ॥ मंडपउभविले
नभें[2]चुंबित ॥ जनअवघेआनंदभरित ॥ चिंतारहितसर्वही ॥ ४५ ॥ ऐसेंमंथरेनेंदेखतां ॥ परमद्वेष
वाटेचित्ता ॥ जैसेंवसंतकाळींकोकिळागर्जतां ॥ वायसां[3]दुःखउपजेपैं ॥४६॥ आम्रयेतांपाडास ॥ मु
खरोगप्राप्तहोतीकागांस ॥ दृष्टींदेखतांराजहंस ॥ दुःखविशेषवाटतेयां ॥ ४७ ॥ कींदेखोनसंतांच्या
मूर्ती ॥ निंदकसंतापतीचित्तीं ॥ कींदेखोनिपंडिताचीव्युत्पत्ती ॥ अनक्षराचित्तींखेदवाटे ॥ ४८ ॥
कींदेखोनमृगेंद्रा[4]चाप्रताप ॥ शृंगालासी[5]चढेसंताप ॥ कींदेखोनिश्रीमंताचेंस्वरूप ॥ जेंवीदुर्जनचरफ
डती ॥ ४९ ॥ कींदेखोनिधार्मिकाचीलीला ॥ अपवित्रासीखेदआगळा ॥ कींपतिव्रतादेखोनिडो
ळां ॥ व्यभिचारिणीविटती ॥५०॥ शशांकादेखोनिविटतीतस्कर ॥ दिवाभीतां[6]नावडेदिनक
र ॥ कींहिंसकासतत्वविचार ॥ मनींहूनिनावडे ॥ ५१ ॥ तैसासोहळादेखोनिमानसीं ॥ परमसं

---

१ दुष्ट. २ आकाशांतगेलेले-उंच. ३ कावळ्यांस. ४ सिंहाचा. ५ कोल्यास. ६ घुबडांस.

तापलीमंथरादासी ॥ रामनिधानासीविवसी ॥ आडआलीसाक्षेपें ॥ ५२ ॥ तेकलहपीठीं
चीदेवता ॥ कींतेदुःखकल्लोळप्रवाहसरिता ॥ गृहांतअग्निलागेअवचिता ॥ तैसीआंतप्रवेशली ॥५३॥
शरीरधरणीवरीटाकीतत्काळ ॥ धबधबांपिटीवक्षस्थळ ॥ कैकेयीसह्मणेतूंकेवळ ॥ अभागीणसर्व
स्वें ॥ ५४ ॥ अगेतूंबुद्धिहीनसर्वांत ॥ तुझेंतुजलानकळेहित ॥ मातुळकुळापाठविलेतुझेसुत ॥ रा
ज्यींरघुनाथास्थापिती॥५५॥तुजअवदसाआलीयथार्थ ॥सौभाग्यजाहलेंवाताहत॥देशधडीकेलाभ
रत ॥ तुजअनर्थसमजेना ॥ ५६ ॥ राज्यींबैसतांरघुनंदन ॥ तुझेपुत्रटाकीलवधोन ॥ कैकेयीतुजला
शिकवीलकवण ॥ मजवांचोनिबुद्धिआतां ॥ ५७ ॥ जरीहेगोष्टमाझीनऐकसी ॥ तरीराज्यनमिळेभ
रतासी ॥ श्रीरामचालवीलस्वराज्यासी ॥ हेंतोबरवेंदिसेना ॥ ५८ ॥ मगतिजप्रतकैकेयीबोलत ॥
मजभरततैसाचरघुनाथ ॥ तूंहाखेदनकरींयथार्थ ॥ कदांअनर्थकरूंनये ॥५९॥ ऐसेंबोलोनिसत्वर
॥ कंठींचेपदकआणिहार ॥ तिच्यागळ्यांतघालीपरिकर ॥ दासीआपुलीह्मणोनी ॥ ६० ॥ पदक
आणिमुक्तमाळा ॥ मंथरेनेंतोडूनिटाकिल्यातेवेळां ॥ तोंडघेतलेंअतिविकळा॥ राज्यबुडालेंह्मणोनी
॥ १६१ ॥ स्नेहेंधांवोनिकैकेयी ॥ तीसधरितीजाहलीहृदयीं ॥ विकल्पप्रवेशलातेसमयीं ॥ चित्तगृहीं
कैकेयीच्या ॥ ६२ ॥ कैकेयीतीसह्मणेतेसमयीं ॥ बरीयुक्तिआठवलीलवलाहीं ॥ तूंप्राणसखीहोसी

पाहीं ॥ करूंकायसांगआतां ॥ ६३ ॥ भरतशत्रुघ्ननाहींतजवळी ॥ रामासीराज्यदेतीप्रातःकाळीं ॥
अयोध्यावासीलोकसकळी ॥ श्रीरामाकडेसुरडले ॥ ६४ ॥ वसिष्ठआणिदशरथ ॥ यांसीप्राणाहूनि
आवडेरघुनाथ ॥ तेतोमाझावचनार्थ ॥ नमानितीकदाही ॥ ६५ ॥ मंथराह्मणेएकसाचार ॥ पूर्वींचे
मागेंदोनीवर ॥ तुवांरथसांवरिलाघालोनिकर ॥ शुक्राचेयुद्धसमयीं ॥ ६६ ॥ ऐसेंगांठीसअसतांश
स्त्र ॥ तुजभयनाहींअणुमात्र ॥ राज्यींस्थापूनतुझापुत्र ॥ रामचंद्रावनाधाडीं ॥ ६७ ॥ [1]मनुसंख्यासं
वत्सर ॥ वनासीपाठवींरघुवीर ॥ चतुर्दशवर्षांततुझापुत्र ॥ चतुर्दशभुवनेंजिंकीलपैं ॥ ६८ ॥ वनानि
घतांरामचंद्र ॥ सवेंजाईलसौमित्र ॥ [2]काननींराक्षसपरमदुर्धर ॥ रामलक्ष्मणांभक्षितील ॥ ६९ ॥ राक्ष
सींभक्षिल्यारघुनंदन ॥ मगभरतासीसहजकल्याण ॥ यालागींदोनवरघेमागून ॥ रायापासींआतांची
॥ ७० ॥ वनासीनिघतांरघुनाथ ॥ प्राणत्यागीलराजादशरथ ॥ तेहीगोष्टीचेंतुजलाहित ॥ राज्यींभरत
स्थापावया ॥ ७१ ॥ रामाचेआवडतेभक्त ॥ तेबाहेरघालूंचिसमस्त ॥ आतांयेईलदशरथ ॥ करींअन
र्थयेथेंची ॥ ७२ ॥ ऐसींतेदासीचींवचनें ॥ हृदयींधारलींकैकेयीनें ॥ जैसें[3]वमनहोतां[4]श्वानें ॥ त्व
रेंकरूनिचाटिती ॥ ७३ ॥ कींसिंदीवृक्षापासून ॥ किंचितनिघतांमद्यजीवन ॥ मद्यपीजैसाओढवी

---

[1] चतुर्दशवर्षें. [2] अरण्यांत. [3] ओकारी. [4] कुत्रीं.

वदन ॥ तैसेंचिवचनमानलें ॥ ७४ ॥ मर्कटासीमद्यरसपाजिला ॥ त्यांतवृश्चिकेंदंशकेला ॥ त्यामाजीभूतसंचारझाला ॥ कैकेयीसझालेंतेंवीच ॥ ७५ ॥ ऐसानानाप्रकारेंबोधकरून ॥ कैकेयीचेंमनघेतलेंहिरून ॥ जैसागृहासीलागेअग्न ॥ तैसेंझालेंकैकेयीसी ॥ ७६ ॥ अळंकारकाढिलेझडकरी ॥ तोडूनिटाकिलीगळसरी ॥ केशमुक्तउर्वी[1]वरी ॥ निद्राकरीसक्रोध ॥ ७७ ॥ तंवतेभोगसमयाचीवेळ ॥ कैकेयीगृहाआलाभूपाळ[2] ॥ राजामंथरेसिपुसेउतावेळ ॥ राणीआमुचीकोठेंपां ॥ ७८ ॥ तंवतेबोलेपापखाणी ॥ पैलतेपडलीसेतुमचीराणी ॥ कायआहेतियेचेमनीं ॥ तेंतोनकळेमजलागीं ॥ ७९ ॥ मगकैकेयीजवळयेऊन ॥ करेंकुरवाळीतिचेंवदन ॥ दीधलेंदशरथासीलोटून ॥ झिडकारूनएकीकडे ॥ ॥ ८० ॥ ह्मणेपरताहोंईंनृपानष्टा ॥ असत्यवादियाक्रियाभ्रष्टा ॥ तुझेअंतरींचाभावखोटा ॥ सर्वहिऱ्यांओळखिला ॥ ८१ ॥ राज्यींस्थापूनिरघुनाथ ॥ वनवासासीपाठवावेशत्रुघ्नभरत ॥ ऐशागोष्टीतुझियामनांत ॥ कपटविद्याकरूनी ॥ ८२ ॥ जैसारामआणिसौमित्र ॥ तैसेचिशत्रुघ्नभरततुझेपुत्र ॥ सर्वांवरीकृपाठेवावीपवित्र ॥ हीगोष्टमनींनाणिसी ८३ ॥ ऐसेशब्दएकतांतीव्र ॥ धगधगिलेंरायाचेंअंतर ॥ चरणतिचेधरीसत्वर ॥ येरीलोटीपरतेंची ॥ ८४ ॥ राजाह्मणेसंभ्रम[3]होत ॥ राज्यींस्थापि

---

[1] पृथ्वीवर. [2] दशरथ. [3] महोत्साह.

तोंरघुनाथ ॥ तूंविघ्ननकरींयेथ ॥ शरणांगतमीतुझा ॥ ८५ ॥ वस्त्रेंभूषणेंअलंकार ॥ अपेक्षिंतदेईन
समग्र ॥ तुझियावचनेंमीनिर्धार ॥ प्राणावेंचीनआपुल्या ॥ ८६ ॥ मीअसतांत्वांगळसरी ॥ तोडूनि
टाकिलीभूमीवरी ॥ मागुताधांवोनिचरणधरी ॥ लोटीनिजकरींकैकेयी ॥ ८७ ॥ स्त्रीलोभाचीआव
डी ॥ प्राणीनाडलेलक्षकोडी ॥ जन्ममरणाचियावोढी ॥ माजीपडिलेबहुतपैं ॥ ८८ ॥ स्त्रीलोभपर
मदारुण ॥ पूर्वींनाडलेबहुतजन ॥ मूर्तिमंतभवव्याधिकामिन ॥ भुलविलेसज्ञानजाणते ॥ ८९ ॥सं
सारअनर्थासमूळ ॥ तोस्त्रीसंबंधजाणकेवळ ॥ स्त्रीलोभेंपापेंसकळ ॥ आंगींयेऊनझगटती ॥ ९० ॥
असोतोराजादशरथ ॥ स्त्रीलोभेंझालाभ्रांत ॥ कैकेयीसह्मणेमागइच्छित ॥ तेंमीयथार्थपुरवीन ॥
॥ ९१ ॥ कैकेयीससंकेतदावीमंथरा ॥ सांडूनकोपूर्वीलनिर्धारा ॥ मागोनघेईदोन्हीवरां ॥ वनारघु
वीरापाठवीं ॥ ९२ ॥ कैकेयीह्मणेनृपनायका ॥ माझ्यास्वर्गींच्यादोन्हीभाका ॥ नद्यालतरीउणेंदे
खा ॥ येईलवंशातुमच्यापैं ॥ ९३ ॥ राजाह्मणेमागसत्वर ॥ तुजदीधलेअपेक्षितवर ॥ तीह्मणेवना
पाठवींरघुवीर ॥ राज्यभरतासीसमर्पीं ॥ ९४ ॥ जवळीअसतांरघुनायक ॥ त्याकडेहोतीलप्रजास
कळिक ॥ यालागींदूरवनासीदेख ॥ आतांचिरामासपाठवावें ॥ ९५ ॥ मनुसंख्यासंवत्सर ॥ राज्य

---

१ इच्छित. २ निश्चयास. ३ चौदा वर्षे.

करीलमाझापुत्र ॥ मगतुह्मीआणावारघुवीर ॥ अथवातिकडेचिठेवींजे ॥ ९६ ॥ ऐसेंऐकतांवचन ॥
गजबजलेंरायाचेंमन ॥ वाटेविद्युल्लतायेऊन ॥ आंगावरीपडियेली ॥ ९७ ॥ कींशरीरअग्नींतपडलें॥
कींकाळिजींकर्वतघातलें ॥ कींविशाळपर्वतकोसळले ॥ आंगावरीअकस्मात ॥ ९८ ॥ कैकेयीवचन
प्रळयाग्न ॥ जाळीतचाललाआयुष्यकानन[1] ॥ मगतिचेधांवोनिधरीचरण ॥ पदरपसरूनमागतसे ॥
॥ ९९ ॥ जेजेमागसीलपदार्थ ॥ तेतेपुरवीनसमस्त ॥ परीसकुमारमाझारघुनाथ ॥ वनाप्रतिधाडूं
नको ॥ २०० ॥ मीपृथ्वीपतिदशरथ ॥ परीतुझाअसेंशरणागत ॥ सकुमारमाझारघुनाथ ॥ वनाप्र
तिधाडूंनको ॥ १ ॥ पट्टराणियासमस्त ॥ तुझेसेवेसीलावीनयथार्थ ॥ परीसकुमारमाझारघुनाथ॥
वनाप्रतिधाडूंनको ॥ २ ॥ लावण्यामृतसागर[2] ॥ उदारधीरगुणगंभीर ॥ कोमळगात्ररघुवीर ॥ वना
प्रतिधाडूंनको ॥ ३ ॥ कायरघुनाथानेंअन्यायकेला ॥ डोळसतमाळनीळसांवळा ॥ एवढात्यावरी
कोपधरिला ॥ वनाप्रतिधाडूंनको ॥ ४ ॥ भरतापरीरघुनंदन ॥ तुजप्रियहोतामनांतून ॥ आतांकां
कठिणकेलेंमन ॥ मजलागूनसांगतें ॥ ५ ॥ कैकेयीपुढेंपसरीपदर ॥ वनापाठवूनकांशतपत्रनेत्र[3] ॥ ये
रीह्मणेतूंअधमसाचार ॥ माझींवरदानेंनदेसी ॥ ६ ॥ आपुलेंकार्यसाधावेंह्मणोन ॥ हातजोडोनिबो

---

[1] दशरथाचें आयुष्यरूप अरण्य. [2] सौंदर्यरूप अमृताचा समुद्र. [3] कमळासारखे आहेत नेत्र ज्याचे असा—राम.

लसीलीन ॥ हीकापव्यविद्यासंपूर्ण ॥ मजकळोनआलीतुझी ॥ ७ ॥ तुझेपूर्वजसंपूर्ण ॥ भाकेकार
णेंवेचितीप्राण ॥ त्यांचियेवंशींजन्मोन ॥ डागलाविलाकुळासी ॥ ८ ॥ कैकेयीशब्दवज्रकठिण ॥
रायाचेंहृदयझालेंचूर्ण ॥ भूमीवरीमूर्च्छायेऊन ॥ निचेष्टितपडियेला ॥ ९ ॥ रात्रींइतुकावर्तलावृत्तां
त ॥ तोंप्रातःकाळींआलाप्रधानसुमंत ॥ रायासीकरूनप्रणिपात[1] ॥ वचनबोलताजाहला ॥ २१०॥
सर्वसामग्रीजाहलीपूर्ण ॥ वाटपाहतब्रह्मनंदन[2] ॥ अरुणोदयजाहलाचंडकिरण ॥ उदयकरूंपाहतो
॥ ११ ॥ तरीतुह्मीयेऊनितेथ ॥ राज्यींस्थापावारघुनाथ ॥ वचननबोलतांदशरथ ॥ चकितसुमंतवि
लोकी ॥ १२ ॥ मनींविचारीअजपाळसुत ॥ हीमातऐकतांरघुनाथ ॥ वनासजाईलयथार्थ ॥ थोर
अनर्थवोढवला ॥ १३ ॥ कैकेयीह्मणेसुमंता ॥ येथवरींआणींरघुनाथा ॥ मीत्याससांगेनअवघीवा
र्ता ॥ जीजाहलीकथापूर्वींची ॥ १४ ॥ रायासिनिद्रालागलीजाण ॥ यालागींनबोलेवचन ॥ तोंइ
कडेब्रह्मपुत्रेंसंपूर्ण ॥ सामग्रीसिद्धकेलीअसे ॥ १५ ॥ सुमंतह्मणेकैकेयीलागून ॥ रायेंभूमीवरकांके
लेंशयन ॥ तोंदशरथस्फुंदस्फुंदोन ॥ रुदनकरूंलागला ॥ १६ ॥ ह्मणेसुमंताऐकवचन ॥ माझें
जवळीआलेंमरण ॥ येथवरीआणींरघुनंदन ॥ कोणासीवर्तमाननसांगावें ॥१७॥ सुमंतआज्ञावंदून

---

१ नमस्कार. २ वसिष्ठ.

॥ निघालातेव्हांम्लानवदन ॥ जैसासूर्यग्रहणींकळाहीन ॥ तैसेंआननदिसतसे ॥ १८ ॥ विचार
करीतसुमंत ॥ रामधामाकडेजात ॥ जैसासंसारतापेंसंतप्त ॥ वेगेंयेतसंतसदना ॥ १९ ॥ केवळआत्म
प्राप्तीचेंस्थान ॥ तैसेंदि[illegible]रामसदन ॥ चारीमहाद्वारेंवोलांडून ॥ सुमंतगेलातेधवां ॥ २० ॥ दृष्टींपा
हावयारघुवीर ॥ क्रमोनगेलास्थूळदेहद्वार ॥ दुसरेंसूक्ष्मसुंदर ॥ तत्वांसहितओलांडिलें ॥ २२१ ॥
पुढेंक्रमोनियांकारण ॥ वेगेंनिघालाप्रधान ॥ तोंमहाकारणदेदीप्यमान ॥ द्वारचवथेंदेखिलें ॥ २२॥
चतुर्थद्वाराचीरचना ॥ पाहतांब्रह्मानंदझालामना ॥ तुर्येचाउंबराओलांडूनिजाणा ॥ पुढेंसत्वरचाल
ला ॥ २३ ॥ तोंमणिमयमंडपप्रभाघन ॥ त्यासआठपायन्यादेदीप्यमान ॥ श्रवणकीर्तनस्मरण ॥
पादसेवनतेंचौथें ॥ २४ ॥ अर्चनवंदनदास्यसख्य ॥ चढतसेप्रधानदेख ॥ तोंस्वानंदचौकीवरीसीता
नायक ॥ प्रधानोत्तमेंविलोकिला ॥२५॥ मगनवविधाभक्तिआत्मनिवेदन॥केलेंसुमंतेंसाष्टांगनमन ॥
तंवतोकमलदलाक्षसुहास्यवदन ॥ कायबोलताजाहला ॥ २६ ॥ सुमंतातूंमुख्यप्रधान ॥ आह्मास
ज्येष्ठबंधुसमान ॥ तुझेनिर्मळसुगुणपाहून ॥ ब्रह्मानंदमजवाटे ॥ २७ ॥ मगजोडूनियांदोनीकर ॥ उ
भाराहेराघवासमोर ॥ सांगेदशरथेंसत्वर ॥ कैकेयीसदनींबोलाविलें ॥ २८ ॥ आतांकैकेयीसदना

---

१ रामाच्या मंदिराकडे २ हीं नवविधभक्तींपैकीं एकेकभक्तींचीं नांवें-

श्रीराम ॥ कैसाजाईलपूर्णब्रह्म ॥ तेकथाकौतुकेंसप्रेम ॥ संतसज्जनऐकोतपां ॥ २९ ॥ श्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ भक्तिज्ञानवैराग्यभांडार ॥ दृष्टांतरत्नेंअपार ॥ माजीसतेजझगमगित ॥ २३० ॥ जैसें अमृतप्राशनकरितां ॥ बहुसंतोषवाटेचित्ता ॥ त्याहूनगोडहेरामकथा ॥ संतसज्जनींसेवावी ॥ ३१ ॥ ब्रह्मानंदाश्रीधरवरा ॥ श्रीमद्भीमातटविहारा ॥ पुराणपुरुषानिर्विकारा ॥ जगद्वंद्याअभंगा ॥ ३२ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ नवमोध्यायगोडहा ॥ २३३ ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ओव्या ॥ २३३ ॥ ॥ अध्याय ॥ ९ ॥

अध्याय १०

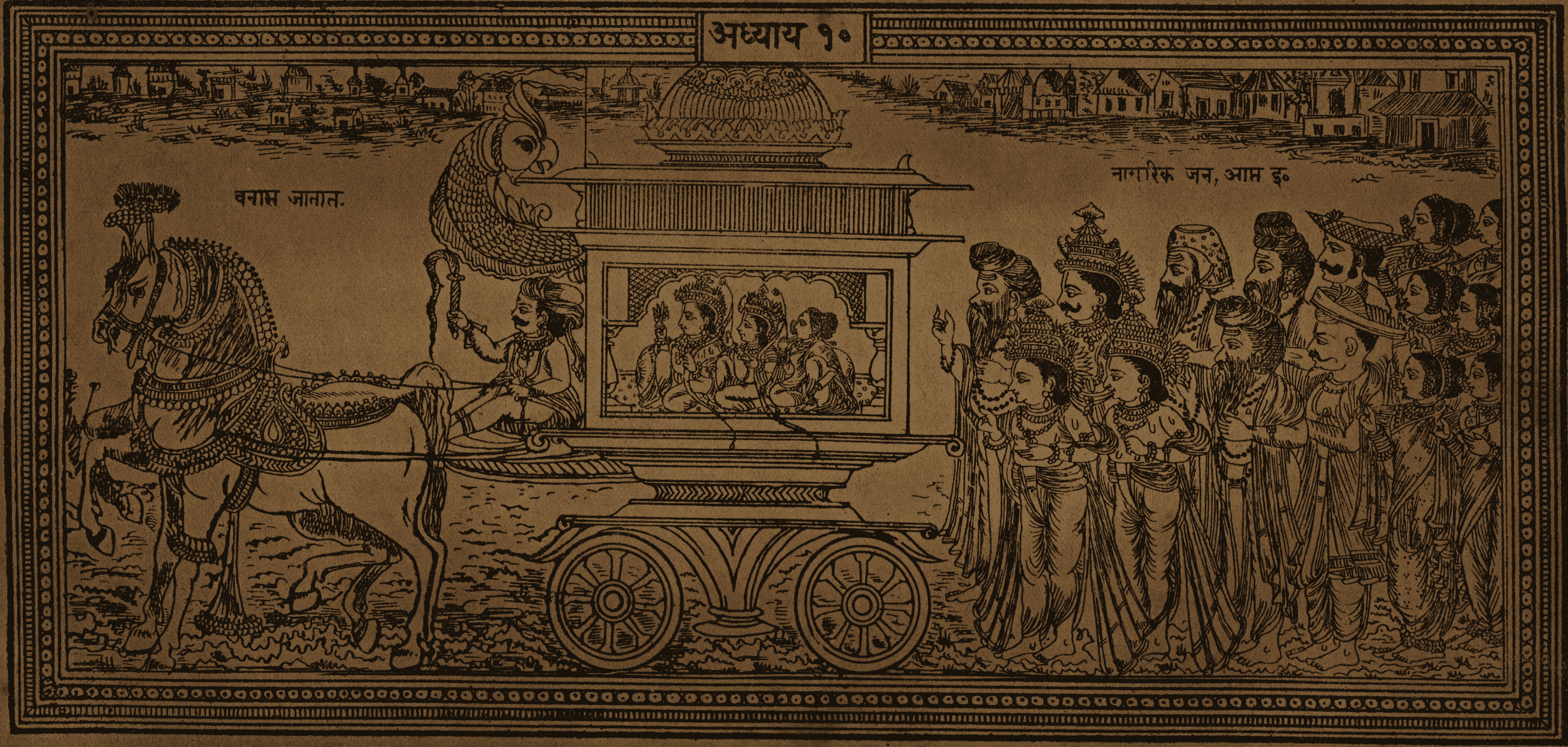
वनास जातात.
नागरिक जन, आप्त इ.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संतसज्जनांचीमांदीमिळाली ॥ देखोनिवाग्देवीधाविन्नली ॥ शब्दरत्नांचीं [2]भरणींभरलीं ॥ वेगेंआणिलींभक्तिपेंठे॥१॥ पाहूनिग्राहकांचीआवडी ॥ परीक्षकतैसेंचिरत्नकाढी॥ कींसुगरणीजैसीवाढी ॥ अपेक्षापाहूनिक्षुधितांची ॥ २ ॥ गात्रेंपाहूनभूषणें ॥ लेवविती पैंशाहाणे ॥ कींदिनमानपाहूनउ[3]ष्णकिरणें ॥ उदयजैसापाविजे ॥ ३ ॥ कींपाहूनियांसमयघटिका ॥ उदयहोयजेंवीशशांका ॥ कींवर्षाकाळींचेदेखा ॥ मेघजैसेवर्षती ॥ ४ ॥ कींऋतुकाळींयेतीफळें ॥ कींउत्तमकाळपाहूनिभले ॥ सत्कर्मेंकरितीसकळें ॥ निष्कामबुद्धीकरूनियां ॥ ५ ॥ कींवेदांचेंअंतरपाहूनिदेख ॥ चालतातीशास्त्रांचेतर्क ॥ कींलवणपाहूनिउदक ॥ धांवेजैसेंत्वरेनें ॥ ६ ॥ तैसेंश्रोत्यांचेंजाणोनि[4]अंतर ॥ रामकथाआरंभिलीसाचार ॥ बोलिलावाल्मीकऋषीश्वर ॥ तेंचिचरित्रपरिसापां ॥ ७ ॥ [5]शब्दभवाब्धिभरलाअपार ॥ कवितालक्षतारूंथोर ॥ स्फूर्तिवायूच्याबळेंसत्वर ॥ जाहाजचालेत्वरेनें ॥ ८ ॥ सद्गुरुकृपाचिबंदर ॥ तेथेंशब्दरत्नेंभरलींअपार ॥ संतपेठेसीआणिलींसाचार ॥ ग्राहककथोरह्मणोनियां ॥ ९॥ तरीसादरतादेऊनिधन ॥ घ्याजीशब्दरत्नेंपरीक्षाकरून॥असोपूर्वाध्यायींसुमंतप्रधान ॥ श्रीरामगृहासीपातला ॥ १० ॥ शोकाकुलितहोउनी ॥ दशरथपडलाकैकेयीसदनीं ॥ कीं

---

१ मंडळी. २ पोतीं—ठेल्या. ३ सूर्यानें. ४ अंतःकरण. ५ शब्दरूपी भवसागर. ६ स्मरणरूप वायूच्या.

अग्निसंगेंकरूनी ॥ मुक्तजैसेंआहाळलें ॥ ११ ॥ ग्रहणकाळींसूर्यचंद्र ॥ रतिपतीकळाहीनसाचार ॥
कींपंकगर्तेंतसुकुमार ॥ हंसजैसारुतला ॥ १२ ॥ तैसाराजाणद्विपंचरथ ॥ पडलाअसेशोकग्रस्त ॥ सु
मंतपाठविलात्वरित ॥ श्रीरामासीआणावया ॥१३॥ असोसुमंतह्मणेजीश्रीरामा ॥ रायेंबोलाविलें
कैकेयीधामा ॥ पुराणपुरुषसर्वात्मा ॥ तात्काळउठोनिचालला ॥ १४ ॥ रथींबैसलातेक्षणीं ॥ नव
मेघरंगचापपाणी ॥ भक्तकैवारीकैवल्यदानी ॥ वेदपुराणींवंद्यजो ॥ १५ ॥ वस्त्रालंकारमंडितपूर्ण ॥
पाहतीसर्वअयोध्याजन ॥ ह्मणतीकोट्यानकोटीमीनकेतन ॥ श्रीरामावरूनिओवाळिजे ॥ १६ ॥
श्रीराममुकुटींदिव्यकळा ॥ तेणेंरविमंडपउजळला ॥ त्यातेजांतसूर्यबुचकळला ॥ प्रकाशपडलापृ
थ्वीवरी ॥ १७ ॥ मकराकारशोभतीकुंडलें ॥ कींप्रळयाग्नीनेंनेत्रउघडिले ॥ कींकल्पांतविजूचेउ
माळे ॥ शीतळझालेसर्वही ॥ १८ ॥ अनंतबाळसूर्यांच्याकळा ॥ श्रीरामरूपींलोपल्यासकळा ॥ कीं
ब्रह्मानंदरसवोतिला ॥ सगुणलीलाधरूनियां ॥ १९ ॥ सुवर्णोदकनदीनिर्मळ ॥ मेरुपाठारींवाहेस
दाकाळ ॥ तैसाकेंशरदिव्यतिलकभाळ ॥ श्रीरामाच्याशोभतसे ॥ २० ॥ आंगींदिव्यचंदनचर्चि
त ॥ अयोध्येमाजीसुवासबहकत ॥ तेणेंघ्राणंदेवतानाचत ॥ निजानंदेंकरूनियां ॥ २१ ॥ गुणीं

---

१ चिखलयुक्त खाड्यांत. २ दशरथ. ३ मदन. ४ नासिकाची देवता अश्विनीकुमार.

वोंविलींभगणेंसकळें ॥ तैसेमुक्ताहारशोभतीचांगले ॥ अनंतब्रह्मांडेंएकेचवेळे ॥ एकसरेंडोलती ॥ ॥ २२ ॥ अपारराहिलेभक्तप्रेमळ ॥ ह्मणोनिरुंदावलेंवक्षस्थळ ॥ दिव्यतेजपदकनिर्मळ ॥ प्रभेनेंनिराळकोंदलें ॥२३॥ आजानुबाहुरघुनंदन ॥ करींविराजतचापबाण ॥ कटींमेखलापीतवसन ॥ चपळेहूनझळकतसे ॥ २४ ॥ असोऐसारघुनाथ ॥ रथारूढविरिंचितात ॥ छप्पन्नदेशींचेराजेसमस्त॥ देखोनियांआनंदले ॥ २५ ॥ पुढेंचालतचतुरंगदळ ॥ धडकतवाद्यांचाकल्लोळ ॥ श्रीरामपाहावयासकळ ॥ उतावेळजनजाहले ॥ २६ ॥ पाहतांश्रीरामाचेंमुखकमळ ॥ राजेआनंदलेसकळ ॥ ह्मणतीजन्मजाहलेंसुफळ ॥ तमाळनीळदेखिला ॥२७॥ धन्यधन्यतोदशरथ ॥ जयाच्याउदरींअवतरलारघुनाथ ॥ यासीराज्यपदयथार्थ ॥ देतीलआतांसंभ्रमें ॥ २८ ॥ तोसोहळापाहूनिनयनां ॥ जाऊंआपुल्यास्वस्थाना ॥ असोऐसामिरवतरामराणा ॥ कैकेयीसदनासमीपआला ॥२९॥ जवळीआलाएकोनिरघुनाथ ॥ स्फुंदस्फुंदोनिरडेदशरथ ॥ लोकांबाहेरटाकूनजात ॥ श्रीरामदशरथाजवळीपें ॥ ॥ ३० ॥ लक्ष्मणआणिसुमंत ॥ यांसहितप्रवेशेरघुनाथ ॥ तोंमूर्च्छितपडलादशरथ ॥ नयनींवाहतअश्रुधारा ॥ ३१ ॥ रामेंदशरथासीकेलेंनमन ॥ वंदिलेकैकेयीचेचरण ॥ येरीह्मणेविजयीपूर्ण ॥ सर्व

---

१ नक्षत्रें. २ दाब.–कमरपट्टा. ३ ब्रह्मदेवाचा पिता–राम. ४ हत्ती, घोडे, रथ, पायदळ असें. ५ आनंदानें–उत्साहानें. ७ ती–कैकेयी.

दांहीहोसीतूं ॥ ३२ ॥ श्रीरामपुसेकैकेयीसी ॥ कायव्यथारायाचेमानसीं ॥ कांशयनकेलेंभूमीसी ॥
मजप्रतिसांगिजे ॥ ३३ ॥ कैकेयीसांगेसमाचार ॥ रायेंमजदीधलेदोनवर ॥ तेमीमागतांसाचार ॥
दुःखथोरवाटलें ॥ ३४ ॥ मगबोलेरघुनंदन ॥ तेमीभाकपुरवीन ॥ येरीह्मणेतूंवनासिकरींगमन ॥
चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ ३५ ॥ सांगातेंनेईंसुमित्रासुत ॥ राज्यकरीलमाझाभरत ॥ तूंवनींहोसीलयशवं
त ॥ सीताकांतअवश्यह्मणे ॥३६॥ मातेचीआज्ञासर्वथा ॥नमोडावीप्रमाणशास्त्रार्था ॥ संन्यासजरी
घेतलातरीमाता ॥ वंदावीहेंसाचार ॥३७॥ प्राणाहूनपलीकडे ॥ माझाभरतमजआवडे॥ त्यासराज्य
देतांमजसांकडें ॥ सर्वथाहीवाटेना ॥ ३८॥ भूधरअवतरलालक्ष्मण ॥ परमक्रोधावलाजाण ॥ भ्रुकु
टियेआंठीघालोन ॥ नेत्रयुगुलवटारिलें ॥३९ ॥ जैसाविवेकबळेंकरून ॥ क्रोधआवरितीसाधक
जन ॥ तैसाचिउगाराहिलालक्ष्मण ॥ भीडधरूनरामाची ॥ ४० ॥ असोकैकेयीसनमूनरामराणा ॥
आलाकौसल्येच्यासदना ॥ परमानंदपावलामना ॥ तपोवनाजावया॥४१ ॥ कींदैत्यवधावयाजातां
स्वानंदें ॥ गजवदनेंआणिवीरस्कंदें ॥ नमिलींअन्नपूर्णेचींचरणारविंदें ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ४२॥
कींकरूंजातांअमृतहरण ॥ सुपर्णेंवंदिलेजननीचरण॥त्याचपरीरघुनंदन॥कौसल्येसिनमीतसे॥४३॥
सांगीतलेंसकळवर्त्तमान ॥ धगधगिलेंकौसल्येचेंमन ॥ भूमीसपडलीमूर्च्छायेऊन ॥ वाटेप्राणचाल

ला ॥४४॥किंवाहृदयींशस्त्रखोंचलें ॥ कींलोभियाचेंधनहारपलें ॥ तैसेंकौसल्येसीवाटलें ॥ आज्ञामा
गतांश्रीरामें ॥ ४५ ॥ मगह्मणेघनश्यामगात्रा ॥ रामामाझ्याराजीवनेत्रा ॥ मजसांडोनिपवित्रा ॥
कैसावनाजाशील ॥ ४६ ॥ माझेपुष्पवाटिकेआंत ॥ राहेंचतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ कोणासीतूंनभेटेंयथा
र्थ ॥ राहेंगुप्तराघवा ॥ ४७ ॥ श्रीरामह्मणेमाते ॥ तैसेंनव्हेजाणेंवनातें ॥ सत्यकरावयापितृवचनातें
॥ दंडकारण्याजाईनमी ॥ ४८ ॥ पश्चिमेसउगवेलचंडकिरण ॥ परीनमोडींपितृवचन ॥ होईनभा
केसीउत्तीर्ण ॥ नसेअनुमानसर्वथा ॥ ४९ ॥ जन्मोनियांजनकपोटीं ॥ सांचनकरवेत्याचीगोष्टी ॥
तरीअपकीर्त्तीनेंसृष्टी ॥ भरोनियांउचंबळे ॥ ५० ॥ साचनकरवेपितृवचन ॥ व्यर्थकायजन्मासयेऊ
न ॥ विगतधवेचेंसुंदरपण ॥ किंवाज्ञानदांभिकाचें ॥ ५१ ॥ कींवोंडबरींचें[4]शूरत्वजाण ॥ कींअजाकं
ठींचेजैसेस्तन ॥ कींनटामाजीलकामिन ॥ कींकंटकवनसघनपें ॥ ५२ ॥ कींजन्मांधाचेविशाळनेत्र
॥ कींमद्यपीयाचेंअपवित्रपात्र ॥ कींअदात्याचेंउंचमंदिर ॥ व्यर्थकायजाळावें ॥ ५३ ॥ यालागीं
पुत्रतोचिधन्य ॥ जोसाचकरीपितृवचन ॥ तरीमजवनाजावयालागून ॥ आज्ञादेईंअंबेतूं ॥ ५४ ॥
ह्मणोनिश्रीरामेंधरिलेचरण ॥ उभाराहिलाकरजोडून ॥ धबधबांवक्षस्थळबडवून ॥ कौसल्येनेंघेतलें

---

१ बापाच्या पोटीं. २ सत्य. ३ विधवेचें. ४ गारुड्याचें. ५ बकऱ्याच्या गळ्याचे.

॥ ५५ ॥ नगरींतेव्हांफुटलीमात ॥ कींवनाजातोश्रीरघुनाथ ॥ वर्त्तलाएकचिआकांत॥पडिलेमूर्च्छि
तलोकतेव्हां ॥ ५६ ॥ कौसल्याह्मणेरघुनंदना ॥ सकुमाराजगन्मोहना ॥ माझीमोडोनियांआज्ञा
॥ कैसावनाजातोसी ॥ ५७ ॥ श्रीरामासिह्मणेलक्ष्मण ॥ मजआज्ञादेईअणुप्रमाण ॥ कैकेयीचेंशिर
च्छेदून ॥ संतोषवीनसकळांसी ॥ ५८ ॥ रघुपतितूंवनाजातांयथार्थ ॥ प्राणत्यजीलदशरथ ॥ रा
ज्यबुडेलसमस्त ॥ अयोध्यावोसहोईल ॥ ५९ ॥ परमप्रेमळबंधुभरत ॥ तोराज्यनकरीलयथार्थ ॥
इचावधकरितांसत्य ॥ तोहीसुखपावेल ॥६०॥ सकळअनर्थांचेंकारण ॥ कैकेयीअसत्याचेंभाजन
॥ इजलाटाकितांवधून ॥ सकळजनआनंदतील ॥ ६१ ॥ जैसीसमूळटाकितांदुर्वासना ॥ साधक
पावतीआत्मसदना ॥ कींरजनीसरतांसकळजनां ॥ सूर्योदयींआनंद ॥ ६२ ॥ मगबोलेश्रीराम ॥
प्राणांतझालियाविपरीतकर्म ॥ सहसानकरावेंहेंवर्म ॥ हृदयींधरींलक्ष्मणा ॥ ६३ ॥ कौसल्या
सुमित्राजैशामाता ॥ तैसीचकैकेयीजाणतत्वतां ॥ तियेचावधकरितां ॥ मगयशकैंचेंआह्मांतें ॥
॥ ६४ ॥ लक्ष्मणह्मणेश्रीरामातें ॥ तरीमजन्यावेंसांगातें ॥ नाहींतरीप्राणत्यागीनयेथें ॥ मगतूं
वनासुखेंजायीं ॥ ६५ ॥ तोंसुमित्राह्मणेरघुनंदना ॥ माझालक्ष्मणनेईवना ॥ सेवीलतुझियानिज
चरणा ॥ प्रेमभावेंकरूनियां ॥ ६६ ॥ रामातुजवेगळाएकक्षण ॥ सर्वथानोहेलक्ष्मण ॥ वनींफ

ळजीवनआणून ॥ शय्येसितृणानिजावया ॥ ६७ ॥ तुझीसेवाकरीलमाझाकुमर ॥ तेणेंआनंदम
जथोर ॥ ऐसेंबोलतांसुमित्रेचेनेत्र ॥ प्रेमोदकेंभरूनआले ॥ ६८ ॥ मगऊर्मिळेचें[1]समाधान ॥ करूनि
यांलक्ष्मण ॥ सिद्धझालाप्रयाण ॥ वनाप्रतिकरावया ॥ ६९ ॥ कौसल्याह्मणेरघुनंदना ॥ बारे
मजटाकूनिजासीवना ॥ कांटेपाषाणतुझियाचरणा ॥ चालतांरज[2]खुपतील ॥ ७० ॥ जडितांबरें[3]
सर्वसांडोनी ॥ कैसाराहशीलवल्कलें[4]वेष्टुनी ॥ भ्रमरपर्यंक[5]त्यजोनी ॥ भूमिशयनकेंवीकरिसी
॥ ७१ ॥ त्यजूनिरत्नजडितकोटीरें[6] ॥ कैसाराखसीजटाभार ॥ रामातुझीतनूसकुमार ॥ वातउष्णें
श्रमेलकीं ॥ ७२ ॥ सुगंधपरिमळत्यजूनिपरम ॥ कैसेंअंगींचर्चिसीभस्म ॥ वनींराक्षसदुर्धरपरम ॥
छळावयातुजयेतील ॥ ७३ ॥ वनींसांपडसीतूंजगजेठी ॥ मगतुझीकोणराखीलपाठी ॥ शोकेंकौस
ल्याहृदयपिटी ॥ ह्मणेकायकरूंआतां ॥ ॥ ७४ ॥ मगऔषधिमोहरे[7]अनेकआणुनी ॥ रामाचेदंडीं
बांधीजननी ॥ रामासिपाणीलागेलवनीं ॥ औषधिमणीकरींबांधी ॥ ७५ ॥ वनींदृष्टावेलरघुना
थ ॥ ह्मणोनिमोहरेकरींबांधित ॥ कांहींएकपीडानहोययथार्थ ॥ ऐशावस्तुदेतमाता ॥ ७६ ॥ त
आदिपुरुषाचीजननी ॥ वनासिनिघतांचापपाणी ॥ पंचभूतांसीकरजोडोनी ॥ प्रार्थनाकरीभावार्थें

---

१ लक्ष्मणाची स्त्री. २ धूळ, खडे. ३ भरजरी किंवा जाळी वगैरेयांनीं युक्त वस्त्रें. ४ झाडाच्या साली. ५ फिरकीचा पलंग. ६ किरीट. ७ तोटके.

॥ ७७ ॥ धरणीसकौसल्याविनवित ॥ मातेतुझाश्रीरामजामात ॥ यासीरक्षींयथार्थ ॥ निजस्ने
हेंकरूनियां ॥ ७८ ॥ ज्यापंथेंजाईलकमलपत्राक्ष ॥ त्याचपंथेंअसोतसुफळवृक्ष ॥ नानासंकटीं
विरूपाक्ष ॥ रक्षोयासीसर्वदां ॥ ७९ ॥ रातोत्पलकमलेंपूर्ण ॥ त्याहूनिसुकुमाररामचरण ॥ या
चियाचरणींखडेपाषाण ॥ रुतोंनेदींअवनीये ॥ ८० ॥ उदकासिकौसल्याह्मणत ॥ रघुवीरहोईल
तृषाक्रांत ॥ नदीसरोवरेंसमस्त ॥ पूर्णोदकेंठेवींकां ॥ ८१ ॥ ह्मणेविश्वप्रकाशकाचंडकिरणा ॥ तूं
रक्षींआपुलेकुळभूषणा ॥ तुझींकिरणेंमनमोहना ॥ स्पर्शोंनेदींसर्वथा ॥ ८२ ॥ लोकप्राणेशप्रभं
जना ॥ लघुमाझियारघुनंदना ॥ तुझियागुणेंधुळीनयना ॥ माजीनजावींसर्वथा ॥ ८३ ॥ उष्णेंशि
णतांरघुनाथ ॥ तूंमंदमंदयेईंमारुत ॥ जेणेंसुखावेअवनिजाकांत ॥ करींऐसेंप्राणेशा ॥ ८४ ॥ अंब
रातूंनिर्विकारपाहीं ॥ शब्दविषयतुझेठायीं ॥ मंजुळशब्दतुझेहृदयीं ॥ अंडजकरोतसर्वदां ॥ ८५ ॥
ब्रह्माशिवइंदिरावर ॥ अष्टदिक्पाळएकादशरुद्र ॥ नवग्रहअष्टवसुद्वादशमित्र ॥ माझारघुवीररक्षा
वा ॥ ८६ ॥ यक्षगणगंधर्वकिन्नर ॥ सिद्धचारणऋषीश्वर ॥ मरुद्गणपितृगणसाचार ॥ माझारघुवीर
रक्षावा ॥ ८७ ॥ देवउपदेवकर्मजदेव ॥ पाताळभोगीसर्वमानव ॥ जलचरजलार्णव ॥ माझारघुवी

---

१ शंकर. २ तांबडीं कमळें. ३ हेवायु. ४ सीतापति-राम. ५ हे आकाशा. ६ पक्षी. ७ विष्णु. ८ पाताळवासी सर्प.

ररक्षावा ॥८८॥ चराचरप्राणीजेवहिले ॥ चहूंखाणींमाजीजन्मले ॥ वेदशास्त्रेंपुराणेंसकळें ॥ ब्रह्मसांवळेंरक्षाहें ॥ ८९ ॥ करजोडोनिकौसल्यासती ॥ चराचरजीवांसिप्रार्थीती ॥ परीहाआदिपुरुषरघुपती ॥ नेणवेचितियेतें ॥९०॥ जोदानवकुळवैश्वानर ॥ साधुहृत्पद्मभ्रमर ॥ अज्ञानतमछेदकदिवाकर ॥ नेणेसाचारकौसल्या ॥९१॥ जोअरिचक्रवारणपंचानन ॥ कींदुःखपर्वतभंजनसहस्रनयन ॥ कींविघ्नंफणिपाळविदारून ॥ त्यावरीसुपर्णरघुवीर ॥९२॥ तोसज्जनचकोरामृतकर ॥ भक्तचातकसजलजलधर ॥ कींसाधुनयनाब्जमित्र ॥ तोहासाचारअवतरला ॥९३॥ असोयाउपरिकौसल्याह्मणत ॥ चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ व्यर्थदेहहाप्रेतवत ॥ कैसापाळूंमीआतां ॥९४॥ कैसेंपूर्वकर्मगहन ॥ फळाआलेंमुळींहून ॥ अमळदळराजीवनयन ॥ वनासजातोयेवेळे ॥ ९५ ॥ तूंवनाजातोसिरघुनंदना ॥ स्तनींदाटलाप्रेमपान्हा ॥ माझ्याविसावियामनमोहना ॥ गुणनिधानाजाऊंनको ॥९६॥ श्रीरामाभुवनसुंदरा ॥ डोळसासकुमाराराजीवनेत्रा ॥ मुनिजनरंजनागुणसमुद्रा ॥ जाऊंनकोवनातें ॥ ९७ ॥ हृदयींनसतांरघुनंदन ॥ संपत्तित्याविपत्तिजाण ॥ कळात्याविकळासंपूर्ण ॥ विद्याहोतअविद्या ॥ ९८ ॥ श्रीरामावीणकरितीकर्म ॥ तोचतयांसपडलाभ्रम ॥ सच्चिदानंदमेघश्याम ॥ मजटाकूनिजातोकीं

---

१ राक्षसकुळास जाळण्याविषयीं अग्नी. २ शत्रुरूपगजांस मारणारा सिंहच. ३ विघ्नरूप सर्पांस. ४ गरुड. ५ चंद्र.

॥ ९९ ॥ तंवदेवंवाणीगर्जिन्नलीपाहीं ॥ सर्वांठायींरामविजयी ॥ कल्पांतींतयासीभयनाहीं ॥ हा
शेषशायीअवतरला ॥ १०० ॥ जैसाजीवजातांवैद्ययेऊन ॥ ह्मणेमीतुजवांचवीन ॥ तैसेंमायेसवाट
लेंपूर्ण ॥ आकाशवाणीऐकतां ॥ १ ॥ आदिपुरुषनिर्विकार ॥ कौसल्येसघालीनमस्कार ॥ प्रद
क्षिणाकरूनिवारंवार ॥ मुखविलोकीजननीचें ॥ २ ॥ जोमायातीतअगोचर ॥ तेणेंआसुवेंभरले
नेत्र ॥ विमलांबुधारापवित्र ॥ मुखावरूनउतरल्या ॥ ३ ॥ मायेनेंधांवूनतयेवेळीं ॥ रामाचेगळांमि
ठीघातली ॥ तोशोकऐकतांउर्वीमंडळीं ॥ कवीसीबोलोंनवर्णवे ॥ ४ ॥ ह्मणेकमलपत्राक्षारघुनंद
ना ॥ तुवांकैकेयीचीपाळिलीआज्ञा ॥ मानदीधलापितृवचना ॥ माझीअवज्ञाकांकरिसी ॥ ५ ॥ म
गतोजगद्वंद्यरघुनायक ॥ मातेसिह्मणेनकरींशोक ॥ मीसत्वरपरतोनिदेख ॥ जननीयेतांतुजपासीं ॥
॥ ६ ॥ असोसीतेचियामंदिरांत ॥ प्रवेशलाजनकजामात ॥ सीताझालीआनंदभरित ॥ मुदओवा
ळीवरूनियां ॥ ७ ॥ मनींजगन्माताविचारित ॥ कांएकलेचिआलेश्रीरघुनाथ ॥ संगेंराजचिन्हेंना
हींत ॥ चिंताक्रांतजानकी ॥ ८ ॥ वृत्तांतसांगेरघुनंदन ॥ आह्मीवनाप्रतिकरितोंगमन ॥ तुवांकौस ५
ल्येचीसेवाकरून ॥ सुखेंराहावेंयेथेंची ॥ ९ ॥ सुमित्राआणिकैकेयी ॥ समानभजेंसर्वांठायीं ॥

---

१ आकाशवाणी. २ कौसल्येस. ३ मायेच्या पलीकडचा. ४ इंद्रियांनीं जाणला जात नाहीं. ५ भूमंडळीं. ६ रामचंद्र.

जनकगृहानजाईकदांही ॥ कुरंगनेत्रेजानकीये ॥ ११० ॥ वनासियेसीतरीबहुत ॥ दंडकारण्यकठिणपंथ ॥ वातउष्णशीतयथार्थ ॥ नसोसवेतुझेनी ॥ ११ ॥ तंवतेसुंदरशृंगारमराळी ॥ गुणसरिताजनकबाळी ॥ सुकुमारराजसचंपककळी ॥ कायबोलेतेधवां ॥ १२ ॥ अहाजगद्वंद्याश्रीरामा ॥ निजभक्तकामकल्पद्रुमा ॥ [1]गजास्यजनकविश्रामा ॥ टाकूनिमजलानवजावें ॥ १३ ॥ जगज्जनकारघुवीरा ॥ जनकजामाताजगदोद्धारा ॥ जगरक्षकाजलजनेत्रा ॥ [2]जलदगात्रारघुराजा ॥ १४ ॥ जलचरेंजलसांडून ॥ वेगळींहोतांत्यजितीलप्राण ॥ द्विजकुळांसीआकाशावांचून ॥ नव्हेभ्रमणकोठेंही ॥ १५ ॥ दीपसांडूनिनिश्चिती ॥ प्रभानराहेकल्पांतीं ॥ कनकासीटाकूनिकांती ॥ कदांपरतीनव्हेची ॥ १६ ॥ शिवावेगळीनोहेअंबिका ॥ किरणेंनसोडितीकदां[3]अर्का ॥ साधुहृदयसांडोनिसद्विवेका ॥ कोठेंजाणेंघडेना ॥ १७ ॥ रत्नावेगळीकळा ॥ गोडीनसोडीगुळा ॥ कस्तूरीनसोडीपरिमळा ॥ तेंवीमीवेगळीनव्हेची ॥ १८ ॥ ह्मणोनिरघुपतिकोमलांगा ॥ दयाळा[4]ममहृदयाब्जभृंगा ॥ ताटिकांतकानवमेघरंगा ॥ मजटाकूनिनवजावें ॥ १९ ॥ सिंहसखाअसतांपाहीं ॥ मग[5]कांतारींहिंडतांभयनाहीं ॥ सीतेचेशब्दऐकोनिहृदयीं ॥ जगदात्मासंतोषला ॥ १२० ॥ जानकी[6]वचनसुधाकर

---

१ गणपतीचा बाप शंकर त्याचें विश्रांतिस्थान. २ मेघश्यामा. ३ सूर्यास. ४ माझ्या हृदय कमळांतील भ्रमरा. ५ दुर्गम अरण्यांत. ६ वचनरूपचंद्र.

॥ तेणेंतोषलेरामकर्णचकोर[१] ॥ कींवचनमेघगर्जतांगंभीर ॥ मनमयूरनृत्यकरी ॥ २१ ॥ रघुपतिह्म
णेइंदुवदने[२] ॥ श्रीवसिष्ठाचेचरणधरणें ॥ मजवनाप्रतिपाठवणें ॥ हेंचिविनवींतयाप्रती ॥ २२ ॥ तु
जनेतांवनाप्रती ॥ नानाशब्देंलोकनिंदिती ॥ यालागींपुसोनिवसिष्ठाप्रती ॥ समागमेंनिघावें ॥
॥ २३ ॥ मगवसिष्ठाचियेचरणीं ॥ नमनकरीजगत्रयजननी[३] ॥ ह्मणेमीराघवाचीसांगातिणी ॥ वन
वासीहोईन ॥ २४ ॥ मगवसिष्ठह्मणेरघुनाथा ॥ संगेंनेंईजनकदुहिता ॥ सवेंअसोंद्यावेंसुमित्रासुता
॥ रक्षणार्थतुह्मांतें॥१२५॥ असोसौमित्रासह्मणेराघवेश ॥ वसिष्ठगृहींआहेममधनुष्य ॥ अक्षयभाते
निःशेष ॥ वरदशस्त्रेंआणावीं ॥ २६ ॥ आपुलेंसंग्रहधनरघुवीर ॥ याचकांवांटीउदार ॥ गुरुगृहास
द्रव्यअपार ॥ वस्त्रेंभूषणेंधाडिलीं ॥ २७ ॥ आणिनानावस्तुसंपत्ती ॥ पाठविल्यागुरुगृहा
प्रती ॥ सद्गुरूसीजेनभजती ॥ अभागीनिश्चितीतेचिपैं ॥ २८ ॥ तनुमनधनेंसींशरण ॥ श्री
गुरूसीजोनभजेआपण ॥ तोझालाजरीशास्त्रप्रवीण ॥ नकरितांगुरुभजनतरेना ॥ २९ ॥ व्यर्थ
गेलेंतयाचेंतप ॥ जळोजळोतयाचाजप ॥ व्यर्थकायकोरडाप्रताप ॥ गुरुवचननावडेजया ॥ १३० ॥
सद्गुरूचेघरींआपदा ॥ आपणभोगीसर्वसंपदा ॥ त्याअपवित्राचेंमुखकदां ॥ दृष्टींनपहावेंकल्पांतीं

---

१ रामाचे कर्णरूप चकोर. २ चंद्रवदने. ३ सीता.

॥ ३१ ॥ तरीतैसानव्हेरघुवीर ॥ गुरुगृहाप्रतिअपार ॥ द्रव्यवस्त्रेंअलंकार ॥ पाठविलींतेधवां ॥
॥ ३२ ॥ गुरुपुत्रपरमसुज्ञ ॥ आदरेंआणिलाबोलावून ॥ आपुलींवस्त्रेंभूषणेंकाढून ॥ तयासंपूर्णले
वविलीं ॥ ३३ ॥ सीतेनेंवस्त्रेंभूषणेंअपार ॥ सुयज्ञेसीदीधलींसत्वर ॥ रथदेऊनियांगुरुपुत्र ॥ निज
गृहासपाठविला ॥ ३४ ॥ सकळऋषींच्यागृहाप्रती ॥ द्रव्यपाठवीरघुपती ॥ चौदावर्षेंनिश्चिती ॥
पुरोनउरेअपार ॥ ३५ ॥ विश्वामित्रअसितकण्व ॥ दुर्वासभृगुवामदेव ॥ अंगिरादिद्विजसर्व ॥
द्रव्यराघवपाठवीत्यांतें ॥ ३६ ॥ कौसल्यासुमित्रामाताजाणा ॥ द्रव्यपाठवीतयांच्यासदना ॥ रा
मेंआपुलेसेवकजनां ॥ द्रव्यअपारदीधलें ॥ ३७ ॥ दरिद्रीदीनकुटुंबवत्सल ॥ अशक्तपंगुकेवळ ॥ त
यांसीद्रव्यतमाळनीळ ॥ आणूनिदेताजाहला ॥ ३८॥ इष्टअत्यंतगौरवून ॥ सर्वांसह्मणेरघुनंदन ॥
स्नेहनसांडावामजवरून ॥ सुखेंकरूनननांदाहो ॥३९॥ मगकैकेयीच्यागृहास ॥ येताजाहलाजगन्नि
वास ॥ तेवेळेअयोध्येच्यालोकांस ॥ कल्पांतचिवाटला ॥ १४० ॥ अयोध्येच्यानरनारी ॥ अश्रुवा
हतीतयांचेंनेत्रीं ॥ गोब्राह्मणांचाकैवारी ॥ वनाजातोह्मणोनी ॥ ४१ ॥ इकडेकैकेयीच्यासदनांत॥
रामेंनमिलादशरथ ॥ प्रदक्षिणाकरूनिविलोकित ॥ वदनारविंदपितयाचें ॥ ४२ ॥ दशरथह्मणेर
घुनंदना ॥ राजीवनयनाजातोसिवना ॥ मीनठेवींआपुल्याप्राणा ॥ कुळभूषणारघुवीरा ॥ ४३ ॥

राजाह्मणेश्रीरामातें ॥ दळभारनेईंसांगातें ॥ वनामाजीसुखेंवर्तें ॥ चौदावर्षेंपर्यंत ॥ ४४ ॥ तोंराम
चंद्रबोलेवचन ॥ मीतपालागींसेवितोंकानन ॥ तेथेंदळभाराचेंकारण ॥ सर्वथाहीनसेची ॥४५॥ व
ल्कलेंवेष्टूनिवनांत ॥ तपकरीनयथार्थ ॥ ऐसीकैकेयीनेंऐकोनिमात ॥ वल्कलेंपुढेंठेविलीं ॥ ४६ ॥
तींवेष्टोनिश्रीराम ॥ श्यामलांगींलाविलेंभस्म॥ केशभारसुवासिकपरम ॥ आकर्षोनिबांधिले॥४७॥
सौमित्रेंवल्कलेंवेष्टून ॥ वंदिलेदशरथाचेचरण ॥ तोंकैकेयीह्मणेसीतेझडकरून ॥ वस्त्रेंभूषणेंफेडींकां
॥ ४८ ॥ ऐसेंऐकतांजनकबाळी ॥ तडिदंबरभूषणेंत्यागिलीं ॥ तींसर्वकैकेयीनेंआवरिलीं ॥ वल्कलें
दीधलींनेसावया ॥ ४९ ॥ तंववल्कलेंकडकडीतकठिण ॥ नेसतांनयेसीतेलागुन ॥ मगआपुलेकरें
रघुनंदन ॥ नेसवीतजानकीतें ॥ १५० ॥ जानकीसुकुमारअत्यंत ॥ वल्कलेंनसतांआंगासरुपत ॥
तेंदेखोनिब्रह्मसुत ॥ निर्भर्त्सितकैकेयीतें ॥ ५१ ॥ परमनिर्दयतूंपापिणी ॥ घेसीसीतेचींवस्त्रेंहिरूनी
॥ तूंजाहलीसराज्यबुडवणी ॥ रामासीवनींधाडिसी ॥ ५२ ॥ दशरथह्मणेतेअवसरीं ॥ गृहांतूनिनिनी
घजाबाहेरी ॥ तींविकावयामांडोनिबाजारीं ॥ द्वाडेबैसेंआतांची ॥ ५३ ॥ माझींबाळेंसुकुमार ॥ नि
र्दयेघालिसीबाहेर ॥ मीभाकेंबांधिलोंसाचार ॥ नाहींतरींशिरच्छेदितों ॥ ५४ ॥ आडांतपडलाम्ट

---

१ विजेसारखीं (भरजरी) वस्त्रें.

गेंद्र ॥ कींसांपळ्यांतगोंविलाव्याघ्र ॥ कींवणव्यांतसांपडलाफणिवर ॥ तैसासांचारगुंतलोंमी ॥
॥ ५५ ॥ कींगळींसांपडलामीन ॥ कींपारधीयेंकोंडिलेंहरिण॥ कींतस्करेंवाटेसिसज्जन ॥ गोवोनि
हरिलेंसर्वस्वें ॥ ५६ ॥ ऐसेंबोलतांनृपवर ॥ हृदयींदाटलागहिंवर ॥ पोटासींधरूनसीतासुंदर ॥ ह्म
णेमायेशिणलीस ॥ ५७ ॥ सुकुमारतूंचंपककळी ॥ वातउष्णेंशिणशीलवल्हाळी ॥ गुणसरितेजनक
बाळी ॥ सांगसीशीणकोणातें ॥ ५८ ॥ सुमंतासिसांगेराजेंद्र ॥ आणादिव्यअलंकार ॥ सीतेसिदे
ऊनिसत्वर ॥ जगन्मातागौरवीं ॥ ५९ ॥ त्यावरीतेमंगळभगिनी ॥ मस्तकठेवीश्वशुरचरणीं ॥ वसि
ष्ठनमिलास्नेहेंकरूनी ॥ ह्मणेकृपाबहुतअसोंद्या ॥ १६० ॥ जैसाद्वितीयेचाचंद्र ॥ दिवसेंदिवसहोय
थोर ॥ तैसास्वामीस्नेहादर ॥ अपारवर्धमानहोऊंद्या ॥६१॥ वसिष्ठदेतआशीर्वचन ॥ जोंवरीमृ
गांकचंडकिरण ॥ तोंवरीचिरंजीवदोघेंजण ॥ अक्षयीराज्यकरावें ॥ ६२ ॥ असोवसिष्ठाआणिद
शरथाप्रत ॥ रामलक्ष्मणनिघतांत्वरित ॥ सव्यघालूनिहातजोडित ॥ कोंननामाजीजावया ॥६३॥
मुनिह्मणेतूंपूर्णसती ॥ त्रिभुवनींवाढेलतुझीकीर्ती ॥ विजयीहोईलरघुपती ॥ वनांतरींजाऊनियां ॥
॥ ६४ ॥ संप्तशतराजयुवती ॥ तयांसाष्टांगनमीरघुपती ॥ मातवाढवावीप्रीती ॥ श्रीकौसल्येसमा

---

१ खरोखर. २ वृद्धिंगत. ३ चंद्र. ४ सूर्य. ५ अरण्यांत. ६ दशरथराजाच्या सातशें स्त्रिया.

नसर्वदां ॥ ६५ ॥ तोंएकचिह्नाकझालीतेवेळे ॥ सर्वमातापिटितीवक्षस्थळें ॥ एकमृत्तिकाघेऊनिबळें ॥ मुखामाजीघालिती ॥ ६६ ॥ एकभूमीसीआपटतीशिरें ॥ एककेशतोडितीनिकरें ॥ एकहाकफोडितीएकसरें ॥ रामाराहारेह्मणोनियां ॥ ६७ ॥ दशरथह्मणेचापपाणी ॥ ग्रामांतूननजावेंचरणीं ॥ जांन्हवीपर्यंतषड्गुणी ॥ माझारथनेईकां ॥६८॥ अवश्यह्मणेरघुनाथ ॥ तत्काळआणविलारथ ॥ करजोडूनिसुमंत ॥ पुढेंउभाठाकला ॥ ६९ ॥ दशरथाचेचरणींभाळ ॥ ठेऊनियांतमाळनीळ ॥ निघालातेव्हांतत्काळ ॥ झालाकोल्हाळएकची ॥ १७० ॥ सीतारथावरीघालून ॥ निघतीवेगेंरामलक्ष्मण ॥ तेव्हांवक्षस्थळबडवून ॥ दशरथरायेंघेतलें ॥ ७१ ॥ उठोनिरावदशरथ ॥ द्वाराबाहेरीधांवत ॥ लोकांसिह्मणेरघुनाथ ॥ राहावाआतांलवकरी ॥ ७२ ॥ कोठेंगेलेंमाझेंपाडस ॥ कोणीकडेगेलामाझाराजहंस ॥ भेटावयाआणाडोळस ॥ मीवनासजाऊंनेदीं ॥ ७३ ॥ मीआपलीघालीनआण ॥ रथापुढेंआडवायेऊन ॥ राघवापुढेंपदरपसरून ॥ वनासीगमनकरूंनेदीं ॥ ७४ ॥ गोपुरावरीचढेदशरथ ॥ चांचरीजायखालेंपडत ॥ मागुतीबिदोबिदींधांवत ॥ दीनवदनेंकरूनियां ॥ ७५ ॥ लोकांसिपुसेदशरथ ॥ रामकोठेंदावात्वरित ॥ वाटेसिअडखळूनपडत ॥ मस्तक

---

१ गंगेपर्यंत.

पिटीअवनीये ॥ ७६ ॥ लोकांसिह्मणेम्लानवदन ॥ अयोध्येसीलावारेअग्न ॥ माझाजाईलआतांप्रा
ण ॥ दावावदनरामाचें ॥ ७७ ॥ प्राणाविणेंजैसेंप्रेत ॥ तैसेंअयोध्यापुरदिसत ॥ तरीअग्निलावूनित्वरि
त ॥ मजसहितभस्मकरा ॥ ७८ ॥ दाहीदिशादिसतीउदास ॥ अयोध्यानगरझालेंवोस ॥ राघवगे
लावनवासास ॥ मुखलोकांसकायदाखवूं ॥ ७९ ॥ झालेंमाझेंकाळेंवदन ॥ आतांमाझाजडदेहत्या
गीन ॥ वायुवेगेंजाईन ॥ काननींरामशोधावया ॥ १८० ॥ लोकांसिह्मणेतेवेळां ॥ मजराघवदा
खवासांवळा ॥ स्त्रियाह्मणतीवनागेला ॥ आज्ञाघेऊनितुमचीपैं ॥ ८१ ॥ एकवदेवेशींतआहेरथ ॥
ऐकतांधांवेदशरथ ॥ तोंदूरगेलाजनकजामात ॥ ध्वजहीपरतूनदिसेना ॥ ८२ ॥ तोंआरडतकौस
ल्याधांवे॥वरतीकरूनियांबाहे॥ह्मणेकोमलांगाउभाराहें ॥ वदनतुझेंपाहूंदे॥८३॥कैकेयीभाग्य[1]अमा
वास्याथोर ॥ माजीनदिसेरामचंद्र[2] ॥ त्यावियोगेंआह्मीचकोर[3] ॥ चिंताग्नींतपडलोंकीं ॥ ८४ ॥ कींकै
केयीवरकेतु[4]जाण ॥ रामझांकिलाचंडांकिरण[5] ॥ चतुर्दशवर्षींमुक्तस्नान ॥ तोंवरीउपोषणपडियेलें ॥
॥ ८५ ॥ राममाझामेघपूर्ण ॥ कींकैकेयीवरदुष्टप्रभंजन[6] ॥ दूरनेलाझडपोन ॥ जीवनावीणसुकलोंआ
ह्मी ॥ ८६ ॥ मजअंधाचीकाठीहिरून ॥ कोणेंवनींटाकिलीनेऊन ॥ मजदरिद्रीयाचीगांठपूर्ण ॥

---

१ कैकेयीची भाक. २ रामरूप चंद्र. ३ चकोर पक्षी. ४ वररूप केतुग्रह. ५ सूर्य. ६ तुफान वारा.

कोणेंनिर्दयेंसोडिली ॥ ८७ ॥ माझेंदवडिलेंनिधान[1] ॥ चिंतामणीदीधलाभिरकावून ॥ माझापरिस
नेऊन ॥ कोण्यानिर्दयेंभिरकाविला ॥ ८८ ॥ मजपान्हादाटलास्तनीं ॥ माझेंतान्हेंदावाहोनयनीं॥
१ माझासुकुमारघोरवनीं ॥ भोजनमागेलकोणातें ॥ १८९ ॥ गेलावल्कलेंवेष्टून ॥ केंचेंतयामंगलस्ना १०
न ॥ रातोत्पलाहूनकोमलचरण ॥ कंटकपाषाणखुपतील ॥ १९० ॥ आंधळेंजातांवनांतरीं ॥ सां
गातीटाकूनिगेलादूरी ॥ तेंतळमळूनशोककरी ॥ माझीपरीतेंवीझाली ॥ ९१ ॥ कींतान्हेंटाकूनिपरदे
शीं ॥ माताजायसहगमनासी[2] ॥ तेंतळमळीजेंवींपरदेशी ॥ झालेंतैसेंरामाविण ॥ ९२ ॥ वनींनिघ
तांरविकुळमंडण ॥ दुःखेंटलतीकठिणपाषाण ॥ गजतुरंगपशुपक्षीसंपूर्ण ॥ तृणजीवननघेती॥९३॥
वनाजातांजनकजामात ॥ वनींपक्षीरुदनकरित ॥ अयोध्येच्याप्रजासमस्त ॥ पाठीधांवतीरामा
चे ॥ ९४ ॥ श्रीरामाचेआवडतेब्राह्मण ॥ भक्तमित्रसेवकजन ॥ चर्मक[3]अनामिक[4]आदिकरून ॥ कु
टुंबेंघेऊनचालले ॥९५॥ ओसपडलेंअयोध्यापुर ॥ आबालवृद्धधांवतीसमग्र ॥ ह्मणतीसेवूंकांतार[5] ॥
श्रीरामचंद्रासांगातें ॥ ९६ ॥ कैकेयीचांडाळीणखरी ॥ सीतेचींवस्त्रेंभूषणेंहरी ॥ तिजखालींदुराचा ९
री ॥ कोणयेथेंनांदेल ॥ ९७ ॥ दशरथआतांदेईलप्राण ॥ ओसपडेलअयोध्यापट्टण ॥ कैकेयीचेंशि

---

१ ठेवणें. २ सती जाणें. ३ चांभार. ४ महार. ५ अरण्य.

खपनकरून ॥ छत्रधरोतकोणीही ॥ ९८ ॥ एकह्मणतीहादशरथ ॥ दग्धझालायाचापुरुषार्थ ॥ कै
केयीसवधूनरघुनाथ ॥ कांहोराज्यींस्थापीना ॥९९॥ स्त्रीलोभेंझालादीन ॥ वनासिपाठविलेंश्रीराम
निधान ॥ एकह्मणतीवनासिगमन ॥ करावेंहानिर्धार ॥ २०० ॥ दूरटाकिलेंअयोध्यापुर ॥ धांवती
नगरजनांचेसंभार ॥ माघारांपाहेरघुवीर ॥ तोंलोकसत्वरधांवती ॥ १ ॥ तत्काळउभाकेलारथ ॥
सकळजनासीहातजोडित ॥ ह्मणेशिरींआहेराजादशरथ ॥ निजगृहींस्वस्थराहावें ॥२॥ आह्मीसेवि
तोंघोरकानन ॥ तुह्मासीतेथेंनघडेआगमन ॥ आह्मींसत्वरयेतोंपरतोन ॥ चतुर्दशवर्षेंहोतांची ॥३॥
ऐसेंश्रीरामेंविनविलें ॥ लोकभिडेनेंअवघेपरतले ॥ रुदनकरीतअयोध्येसआले ॥ शोकेंझालेनिस्ते
ज ॥४ तरीश्रीरामभक्तब्राह्मण ॥ अग्निहोत्रीपंडितसज्ञान ॥ त्यांवरीप्रळयचिवर्तलापूर्ण ॥ प्रियप्राण
राघवाचेजे ॥ ५ ॥ तेसर्वथानसोडितीरामातें ॥ ह्मणतीआह्मींयेऊंकाननातें ॥ बहुतप्रार्थिलेंरघु
नाथें ॥ परीकदानराहती ॥ ६ ॥ रथाखालींउतरून ॥ धरीब्राह्मणांचेचरण ॥ तेह्मणतीगेलियाप्रा
ण ॥ तुजनसोडूंराघवा ॥ ७ ॥ रघुनाथासीह्मणेसुमित्रासुत ॥ ब्राह्मणश्रमपावलेसमस्त ॥ आज
यासाठींराहावेंयेथ ॥ अहल्योद्धाराराघवा ॥ ८ ॥ असोवासरमणिगेलाअस्ता ॥ अयोध्येंतकाय
झालीअवस्था ॥ स्त्रियांनींधरूनदशरथा ॥ कैकेयीसदनाप्रतीगेल्या ॥ ९ ॥ कौसल्यासुमित्राआदिक

रून ॥ बैसतीदशरथावेष्टून ॥ सदनेंसमस्तदीपेंविण ॥ भणभणीतदिसतीपैं ॥२१०॥ बाहेरजातांरघु
नाथ ॥ अवदसाप्रवेशलीनगरांत ॥ जैसाविवेकजातांयथार्थ ॥ अज्ञानहृदयींप्रवेशे ॥ ११ ॥ राण्या
आणिदशरथ ॥ प्राणद्यावयाहोऊनिउदित् ॥ महाविषआंणिलेंत्वरित ॥ जेंस्पर्शतांघातकरीप्राणां
चा ॥१२॥ तंवतोवसिष्ठश्रीगुरुनाथ ॥ ह्मणेसहसानकीजेआत्मघात् ॥ मगवाल्मिकाचामूळकाव्या
र्थ ॥ समस्तांसीसांगितला ॥ १३ ॥ सहपरिवारेंदशग्रीव ॥ वधोनबंदींचेसोडवीलदेव ॥ चतुर्द
शवर्षीनींराघव ॥ गजरेंयेईलस्वधामा ॥ १४ ॥ जरीमीअसत्यबोलेन ॥ तरीश्रीरघुनाथाचीआण ॥
गुरुवचनमानूनिप्रमाण ॥ विषपानवर्जियेलें ॥ १५ ॥ इकडेवनींराहिलाजगदोद्धार ॥ तोप[2]द्मो
द्भवजनकउदार ॥ [3]स्मरारिमित्ररघुवीर ॥ सकळविप्रवेष्टित ॥ १६ ॥ रात्रझालीतीनप्रहर ॥ ॥
रथवेष्टितनिजलेद्विजवर ॥ जैसाउडुगणवेष्टितरोहिणीवर ॥ कींकिरणचक्रींचंडांश ॥ १७ ॥ निद्रार्ण
वींनिमग्नब्राह्मण ॥ ऐसेंजाणोनिसीतारमण ॥ सुमंतासिह्मणेरथवेगेंकरून ॥ येथोनियांकाढींकां ॥
॥ १८ ॥ कायातैसीचअसोन ॥ केव्हांजायनकळेप्राण ॥ तैसारथारूढरघुनंदन ॥ नलागतांक्षणपैं
गेला ॥ १९ ॥ अयोध्येकडेदावोनमाग ॥ मगरथमुरडिलासवेग ॥ जैसाअमृतहरणींस्वर्ग ॥ [4]खग

---

१ आपल्याघरीं. २ कमळापासून उत्पन्न झालेला जो ब्रह्मा त्याचा पिता–राम. ३ शंकराचा मित्र. ४ गरुड.

नायकआक्रमी ॥ २२० ॥ असोआकाशमार्गींरथ ॥ शृंगवेरेपासींउतरत ॥ मानससरोवरींअकस्मा
त ॥ राजहंसबैसलेतैसे ॥ २१ ॥ तेथेंगुहकाचाआश्रमनिर्मळ ॥ पुढेंवाहेजान्हवीजळ ॥ देखोनियां
प्रातःकाळ ॥ घननीळस्नानकरी ॥ २२ ॥ पाहूनियांभागीरथी ॥ ह्मणेसूर्यवंशींभगीरथनृपती ॥ ते
णेंप्रार्थूनिनानारीतीं ॥ जगदोद्धाराआणिली ॥ २३ ॥ कींशिवमुकुटींचीशुभ्रमाळा ॥ प्रसाददीध
लाशीघ्रकाळा ॥ फोडूनब्रह्मकटाह[1]सकळा ॥ परब्रह्म[2]जळलोटलें ॥ २४ ॥ ब्रह्मापुरंदर[3]उमावर ॥ ऋ
षिगणगंधर्वफणिवर ॥ देखतांजान्हवीचेंनीर ॥ स्तुतिअपारकरितीते ॥ २५ ॥ दृष्टींपाहतांजान्ह
वीनीर ॥ सहस्रजन्मींचेंपातकसमग्र ॥ शुष्कवनदग्धवैश्वानर[4] ॥ अघ[5]सर्वजळेतैंवी ॥ २६ ॥ ऐसीते
सगर[6]कुळतारिणी ॥ रामलक्ष्मणस्तवोनी ॥ स्नानकरितीतेक्षणीं ॥ सीतासुमंतसर्वही ॥ २७ ॥ नि
त्यकर्मसारूनिसकळी ॥ न्यग्रोध[7]वृक्षाचियेतळीं ॥ श्रीरामबैसेतवेळीं ॥ तृणसेजघालूनियां ॥ २८ ॥
वटदुग्धघालूनितयेवेळीं ॥ रघुवीरमस्तकींजटावळी ॥ भस्मचर्चितचंद्रमौळी ॥ तैसातेकाळींरामदि
से ॥ २९ ॥ असोइकडेब्राह्मणसमस्त ॥ जागेहोऊनिजंवपाहात ॥ तोंरथासहितरघुनाथ ॥ गेला
निश्चितसमजलें ॥ २३० ॥ परमखेदकरितीब्राह्मण ॥ निद्रानव्हेहाअनर्थपूर्ण ॥ हातींचागेलारघु

---

[1] ब्रह्मांड. [2] परब्रह्मरूपजळ. [3] इंद्र. [4] अग्नि. [5] पाप. [6] सगरकुळास तारणारी. [7] वटवृक्षाखालीं.

नंदन ॥ आनंदघनजगद्गुरू ॥ ३१ ॥ अज्ञानपांघरूणपडलिया ॥ मगआत्मारामनयेप्रत्यया ॥ नदिसेजवळअसोनियां ॥ दुर्घटमायापडलीहे ॥ ३२ ॥ एकह्मणतीरामकरुणाघन ॥ दशरथरावसोडीलप्राण ॥ ह्मणोनिगेलापरतोन ॥ सीताजीवनजगदात्मा ॥ ३३ ॥ तोंरथचक्रांचामार्ग ॥ अयोध्येकडेदिसेसवेग ॥ ब्राह्मणधांवतीकाढितीमाग ॥ परमआनंदलेमनीं ॥ ३४ ॥ हर्षयुक्तहोऊनब्राह्मण ॥ प्रवेशलेअयोध्यापट्टण ॥ तोंतेथेंनाहींरघुनंदन ॥ भवबंधनछेदकजो ॥ ३५ ॥ सकळमंगळभोगवर्जुनी ॥ ब्राह्मणबैसलेनिरंजनीं ॥ ह्मणतीश्रीरामदर्शनावांचोनि ॥ प्रवेशसदनींनकरूंची ॥ ३६ ॥ आतांजान्हवीजळलंघून ॥ कैसाजाईलरघुनंदन ॥ तीकथाकौतुकेंश्रवण ॥ सज्जनकरोतआदरें ॥ ॥ ३७ ॥ अहोश्रीरामविजयग्रंथ ॥ हेंकेवळस्वानंदामृत ॥ संतहेनिर्जरसमस्त ॥ ब्रह्मानंदेंसेविती ॥ ॥ ३८ ॥ रविकुळमंडणाराघवेंद्रा ॥ ब्रह्मानंदाज्ञानसमुद्रा ॥ श्रीधरवरदाअतिउदारा ॥ निर्विकाराअभंगा ॥ ३९ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ दशमोध्यायगोडहा ॥ २४० ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ ॥श्रीजानकीजिवनार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय॥ ॥ १० ॥ ॥ ओंव्या ॥ २४० ॥

---

१ देव. २ रविकुळांसशोभविणारा—रामा.

११

अध्याय ११

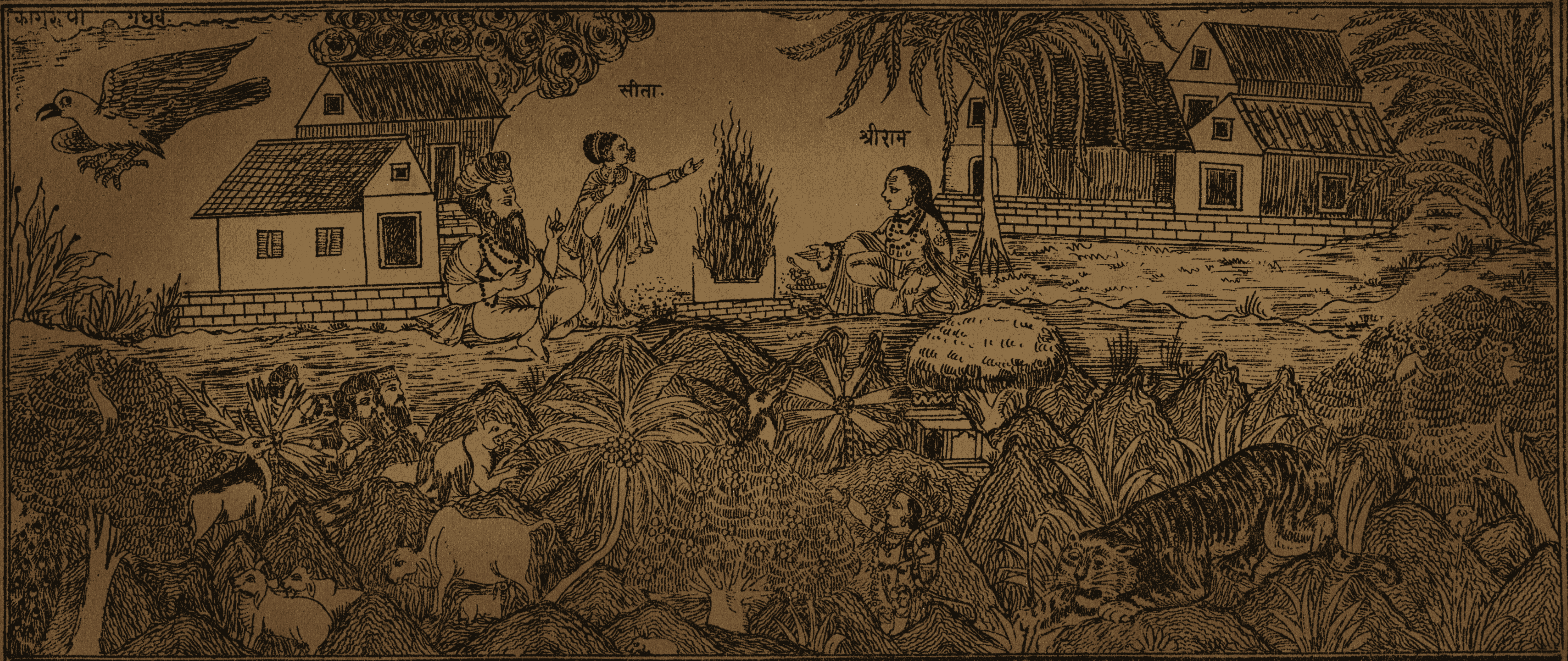
कागरूपी गंधर्व.
सीता.
श्रीराम

श्रीगणेशायनमः ॥ अध्यायापरीसअध्याहपंरिकर ॥ जैसापळोपळचढेदिनकर ॥ कींशुक्लपक्षींहूनि चंद्र ॥ कळाविशेषवाढती ॥ १ ॥ कींअभ्यासकरितांवाढेज्ञान ॥ कींयोगसाधनेंसमाधान ॥ कींवट बीजाविस्तारेपूर्ण ॥ दिवसेंदिवसअधिक ॥ २ ॥ कींबाळपणापासूनिपंडित ॥ अधिकाधिकव्युत्पत्ति वाढत ॥ कींकृष्णावेणी[2]संकीर्णदिसत ॥ पुढेंविशाळहोतीजैशा ॥ ३ ॥ कींअग्रापासूनिमूळाकडे ॥ इक्षुदंडाचीगोडीवाढे ॥ कींगुरुभजनकरितांआ[3]तुंडे ॥ ज्ञानकळाविशेष ॥ ४ ॥ जोंजोंनमशुचिष्मंत॥ तोंतोंतपश्चर्यावाढत ॥ कींसाधुसमागमकरितांत्वरित ॥ क्षमादयावाढती ॥ ५ ॥ कींकरितांनिष्कामदान ॥ कीर्तीनेंभरेत्रिभुवन ॥ कींवीरश्रीचीधरितांआंगवण ॥ प्रतापविशेषपैंवाढे ॥ ६ ॥ किंवाधरितांस्नेहादर ॥ मैत्रीवाढेअपार ॥ किंवाकरितांपरोपकार ॥ यशविशेषवाढत ॥ ७ ॥ तैसीरामकथागोडबहुत ॥ विशेषपुढेंरसचढत ॥ जेंवीवर्षाविकाळींपूरयेत ॥ गंगेलागींमहोल्हासें ॥ ८ ॥ गंगेचापूरमागुतावोहटे ॥ हादिवसेंदिवसअधिकदाटे ॥ चतुरप्रेमळजरीश्रोताभेटे ॥ तरीवक्तयासीआनंद॥९॥ श्रोताभेटलियामतिमंद ॥ तरीमावळेव्युत्पत्तीचाआनंद ॥ जैसेंसूर्यमावळतांअर[4]विंद ॥ संकोचोनिजायपें ॥ १० ॥ असोदशमोध्यायींकथन ॥ जान्हवीतीरींरघुनंदन ॥ न्य[5]ग्रोधवृक्षातळींजा

---

१ सुंदर. २ सूक्ष्म. ३ सांपडे. ४ कमळ. ५ वटवृक्षाखालीं.

ण ॥ तृणसेजेपहुडला ॥ ११ त्यजोनियांमायाजाळ ॥ निरंजनींयोगीजैसानिश्चळ ॥ तैसारामतमाळनीळ ॥ जान्हवीतीरींशोभला ॥ १२ ॥ तोंतेथेंगुहकभक्तथोर ॥ तयासिह्मणेराघवेंद्र ॥ परतीरासीसत्वर ॥ आह्मांआतांनेईंतूं ॥ १३ ॥ भवाब्धितारावयादुस्तर ॥ नामनौकाजाणकींपवित्र ॥ तोरघुवीरराजीवनेत्र ॥ प्रार्थनाकरीगुहकाची ॥ १४ ॥ भणंगापुढेंक्षीरसागर ॥ ह्मणेमजभूकलागलीथोर ॥ कीं[1]वाचस्पतिमूढासविचार ॥ पुसतसेसाक्षेपें॥१५॥ कीं[2]थिल्लरासी[3]जन्हुकुमरी ॥ ह्मणेमाझीतृषाहरीं ॥ किंवादरिद्रीयाचेद्वारीं ॥ कल्पवृक्षयाचक ॥ १६ ॥ तैसारामगुहकातें ॥ ह्मणेपरपारानेईंमातें ॥ तंवतोजाणोनियांराघवातें ॥ पुसेकौतुकेंकरूनियां ॥१७॥ ह्मणेतुमचेंनांवकराश्रवण ॥ कोठेंजातांकायकारण ॥ मग[4]मेदिनीगर्भरत्नभूषण ॥ कायबोलताजाहला ॥ १८ ॥ रविकुळमंडनदशरथ ॥ तोपिताअमुचायथार्थ ॥ यादेहासनामरघुनाथ ॥ जनसमस्तबोलती ॥ १९ ॥ ऐसेंबोलतांरघुनंदन ॥ गुहकमाताकरीरुदन ॥ ह्मणेयाचानौकेसिलागतांचरण ॥ नारीसंपूर्णहोतील ॥ २० ॥ याचेंचरणरजझगटतां ॥ शिळाउद्धरिलीमिथिलेसीजातां ॥ आह्मींपूर्वींचऐकिलीकथा ॥ भक्तसंतांचेनिमुखें ॥ २१॥ कठिणपाषाणलागतांचरणीं ॥ [5]इंदिरेतुल्यजाहलीकामिनी ॥ नौकाकाष्ठाचीतत्क्ष

---

१ बृहस्पति. २ डबक्यांतल्या पाण्यास. ३ भागीरथी. ४ सीतेचें भूषण–रामचंद्र. ५ लक्ष्मीसारखी.

णीं ॥ चरणलागतांहोईल ॥ २२ ॥ वृद्धाह्मणेपुत्राअवधारीं ॥ यासीनघालावेंनावेवरी ॥ नौकेचीझा
लियानारी ॥ कैसीजीविका[1]तुझीहोय ॥ २३ ॥ एक[2]वनितापोषितां ॥ तुजसंकटहोयकत्वतां ॥ नावेव
रीरघुनाथा ॥ पुत्रासर्वथाबैसवूंनको ॥ २४ ॥ मगगुहकह्मणेसर्वोत्तमा ॥ अगाधतुझेचरणांचामहिमा
॥ तरीतेचरणश्रीरामा ॥ मीप्रक्षालीनस्वहस्तें ॥ २५ ॥ पाषाणाचीजाहलीनारी ॥ हेतोचरणरजाची
थोरी ॥ तरीतेपादप्रक्षालीननिर्धारीं ॥ मगनावेवरीबैसवीन ॥ २६ ॥ मगगुहकेंआश्रमासनेऊन ॥ बै
सविलाजगन्मोहन ॥ जोमायातीतशुद्धचैतन्य ॥ पद्माक्षी[3]रमणजगद्गुरू ॥ २७ ॥ विधि[4]हरसहस्त्रनय
न ॥ ज्याचेवांछितीरजःकण ॥ सनकादिकांदुर्लभपूर्ण ॥ करितांसाधननातळेजो ॥ २८ ॥ जेथूनिज
न्मलीजन्हुकुमरी ॥ तेचरणप्रक्षालीनस्वकरीं ॥ फळेंमूळेंआणुनिझडकरी ॥ जनकजामातपूजिला ॥
॥ २९ ॥ तेवेळींगुहकाचाहर्षपाहें ॥ ब्रह्मांडामाजीनसमाये ॥ दृढधरूनश्रीरामाचेपाय ॥ प्रेमेंकरूनस्फुं
दत ॥ ३० ॥ ह्मणेस्वामीरविकुळतिलका ॥ दयाब्धिमायाचक्रचाळका ॥ अयोध्यापतिताटिकां
तका ॥ झडकरयेईंमागुती ॥ ३१ ॥ स्वामीतूंपरतोनआलियावीण ॥ मीकदापिनभक्षींअन्न ॥ नाना
भोगमंगलस्नान ॥ नकरींयेथूनिश्रीरामा ॥ ३२ ॥ जाणोनियांप्रेमळभक्त ॥ श्रीरामत्यासींहृदयींध

---

१ निर्वाह. २ स्त्री. ३ सीतापति. ४ ब्रह्मा, शिव आणि इंद्र.

रित ॥ मगनौकाआणूनित्वरित ॥ जनकजामातबैसविला ॥ ३३ ॥ सौमित्रआणिसीतासती ॥ ति
घेंनौकेवरीआरूढती ॥ मगसुमंताप्रतिरघुपती ॥ आज्ञादेताजाहला ॥ ३४ ॥ सुमंतातूंजायवेगें ॥ स
कळवृत्तांतरायासिसांगें ॥ माझानमस्कारसाष्टांगें ॥ वसिष्ठदशरथांसींकरींकां ॥ ३५ ॥ चतुर्दशवर्षें
होतांपूर्ण ॥ मीसत्वरयेतोंपरतोन ॥ सकळलोकांचेंसमाधान ॥ करींसुमंताजाऊनियां ॥ ३६ ॥ तुवां
जाऊनियांत्वरित ॥ ग्रामासीआलियाबंधुभरत ॥ क्रोधेंकरूनदशरथ ॥ वधीलएकादातयासी॥ ३७॥
तयाकारणेंतुवांसुमंता ॥ वेगेंपरतोनिजाइंजेआतां ॥ सुमंतउतरूनरथाखालता ॥ चरणींमाथाठेवित
से ॥ ३८ ॥ नयनोदकेंकरून ॥ प्रक्षाळिलेश्रीरामचरण ॥ सुमंतह्मणेमाझेन ॥ अयोध्येसनजाववे ॥३९
मीसमागमेंयेईन ॥ अथवायेथेंप्राणदेईन ॥ परीमीनजायपरतोन ॥ दुःखद्यावयासमस्तां ॥ ४० ॥
देखतीजेव्हांरथरिता ॥ दशरथआणिकौसल्यामाता ॥ यांचीकरावयाहत्या ॥ माझेनतेथेंनजाववे ॥
॥ ४१ ॥ वनींसांडूनतुजरघुनायका ॥ प्रवेशतांअयोध्येंतदेखा ॥ मजह्मणतीलकाळमुखा ॥ कांतूंये
थेंआलासी ॥ ४२ ॥ मगरघुनाथेंधरिलाहृदयीं ॥ ह्मणेबारेचिंतानकरींकांहीं ॥ तूंअयोध्येसीशीघ्र
जाईं ॥ आज्ञामाझीपाळींका ॥४३ ॥ माथांठेविलावरदहस्त ॥ तेणेंशोकसमस्तझालाशांत ॥ जैसामे
घवर्षतांअद्भुत ॥ वणवात्वरितविझोनिजाय ॥ ४४ ॥मगआज्ञाघेऊनिसुमंत ॥ पैलतीरींउभाअवलो

कित ॥ नावेंतबैसलारघुनाथ ॥ गुहकपैलतीरानेतपैं ॥ ४५ ॥ जैसानिवृत्तितटाकींयोगीपावत ॥ तै
सापैलतीराउभारघुनाथ ॥ सुमंतासीहातेंपालवित ॥ जायत्वरितमाघारा ॥ ४६ ॥ यावरीपु
ढेंपुष्करिणी ॥ तेथेंक्रमिलीएकरजनी[1] ॥ मगप्रयागाप्रतिचापपाणी ॥ येताझालातेवेळे ॥ ४७ ॥
दृष्टींदेखोनिरघुनंदन ॥ प्रयागहीझालापावन ॥ पुढेंभारद्वाजआश्रमारघुनंदन ॥ येताझाला
साक्षेपें ॥ ४८ ॥ आलाऐकोनिरघुराज ॥ सामोराधांवलाभारद्वाज ॥ रामेंनमस्कारिलाद्वि
ज ॥ क्षेमालिंगनदीधलें ॥ ४९ ॥ भारद्वाजबोलेसप्रेम ॥ आजिमाझासुफळजन्म ॥ त्रिभुवनप
तिश्रीराम ॥ गृहाआलाह्मणोनियां ॥ ५० ॥ माझियापुण्याचेगिरिवर ॥ भेदोनिगेलेचिदंबर
॥ तरीचसीतावल्लभरघुवीर ॥ मूळेंवीणपातला ॥ ५१ ॥ सकळमंगलदायकरघुवीर ॥ जोमंगळे[2]भगि
नीचानिजवर ॥ मंगळ[3]मातेचाउद्धार ॥ करावयाजातदक्षिणे ॥ ५२ ॥ जोपंचद्वयरथनंदन[4] ॥ कराव
यासुरांचेंबंधमोचन ॥ कमळणीमित्रकुळभूषण[5] ॥ येणेंपंथेंचालला ॥ ५३ ॥ तोंऋषिधांवतीअपार ॥
त्यांहींकैसावेष्टिलारघुवीर ॥ जैसादेवींवेष्टिलासहस्रनेत्र ॥ कींकिरणांतमित्र[6]विराजे ॥ ५४ ॥ कींचं
दनेंवेष्टितमलयानिल ॥ कींविरक्तींवेष्टिलाजाश्वनीळ[7] ॥ कींवराभोंवतेसकळ ॥ वऱ्हाडीजैसेमिरवती

---

१ रात्र. २ सीतेचा पति. ३ पृथ्वीचा. ४ दशरथाचा पुत्र. ५ सूर्यवंशास शोभविणारा. ६ सूर्य. ७ शंकर.

॥ ५५ ॥ कींसाधकजैसेनिधानाजवळी ॥ कींरत्नाभोंवतीपरीक्षकमंडळी ॥ कीं[1]कनकाद्रीभोंवती
पाळी ॥ [2]कुळाचळांचीविराजे ॥ ५६ ॥ कींनक्षत्रींवेष्टिलाशशी ॥ कींमानसवेष्टिलाराजहंसीं ॥ तैसा
ऋषींनींअयोध्यानिवासी ॥ भारद्वाजाश्रमींवेष्टिला ॥ ५७ ॥ भारद्वाजेंपूजिलारघुनंदन ॥ तेथेंक्रमि
लाएकदिन ॥ ऋषिबोलतीसुवचन ॥ [3]अंजनंदनपुत्राप्रती ॥ ५८ ॥ चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ श्रीरामाराह्
येथेंस्वस्थ ॥ दंडकारण्याप्रतिव्यर्थ ॥ कासयासीजावेंहो ॥ ५९ ॥ राघवह्मणेयेथेंराहतां ॥ अयोध्ये
च्याप्रजायेतीसमस्ता ॥ ब्राह्मणआणिमातापिता ॥ येतीभेटीसीनिश्चयें ॥ ६० ॥ आह्मीगुप्तरूपेंयेथु
नी ॥ प्रवेशूंमहाकाननीं ॥ पुढीलभविष्यार्थमनीं ॥ मुनीहोतुह्मीजाणितसां ॥ ६१ ॥ असोऋषिआ
श्रमींक्रमूनिएकदिवस ॥ ऋषीसपुसेअयोध्याधीश ॥ पुढेंक्रमावयाअरण्यवास ॥ मार्गआह्मांसदाविजे
जी ॥ ६२ ॥ भारद्वाजह्मणेचित्रकूटपर्वतीं ॥ विद्वज्जनबहुतराहती ॥ तुह्मींतेथेंकरावीवस्ती ॥ कांहीं
दिवसराघवा ॥ ६३ ॥ सिद्धवटपर्यंत ॥ भारद्वाजेंबोळविलारघुनाथ ॥ आज्ञाघेऊनित्वरित ॥ प्रया
गासीपातला ॥ ६४ ॥ सिद्धवटदेखोनिनमन ॥ करी[4]पद्माक्षीरमण ॥ त्यासिद्धवटींसावित्रीपूर्ण ॥
सीतादेखोनिनमस्कारी ॥ ६५ ॥ विजयीहोऊनिरघुनंदन ॥ वनींहूनिआलियापरतोन ॥ दोनलक्ष

---

१ मेरूभोंवती. २ विंध्य सह्याद्रि सप्त मुख्यपर्वतांची. ३ दशरथाच्या पुत्राप्रत–रामाप्रत. ४ सीतारमण राम.

गोदानेंयेथेंदेईन ॥ ब्राह्मणसंतर्पणयथाविधी॥ ६६॥पुढेंचित्रकूटपर्वतावरी॥चढलाशरयूतीरविहारी ॥
तेथेंवाल्मीकऋषितपकरी ॥ बहुतऋषींसमवेत ॥ ६७ ॥ जेणेंनारदकृपेचेनिबळें ॥ अवतारभविष्य
कथियेलें ॥ जैसेंकमळाअगोदरभरिलें ॥ सरोवरींजळशुद्ध ॥ ६८ ॥ अवताराआधींजन्मपत्र ॥ के
लेंशतकोटीविस्तार ॥ तेणेंदृष्टींदेखतांरघुवीर ॥ आश्रमाबाहेरधांवला ॥ ६९ ॥ वाल्मीकाचेनिजच
रणीं ॥ माथाठेवीमोक्षदानी ॥ वाल्मीकेंवरचेवरउचलोनी ॥ आलिंगनदीधलें ॥ ७० ॥ इतरांसम
स्तांद्विजवरां ॥ भेटलापरात्परसोयरा ॥ सौमित्रेंचित्रकूटींतेअवसरां ॥ पर्णकुटिकाबांधिली ॥ ७१ ॥
ऋषिमंडळींतरघुवीर ॥ चित्रकूटींराहिलाजगदोद्धार ॥ गुहकासिपाठवूनिहेर ॥ समाचारनेलाहो
॥ ७२ ॥ चित्रकूटींराहिलारघुनायक ॥ सुमंतासीसांगेगुहक ॥ राघववियोगेंदोघांसिदुःख ॥ अत्यं
तझालेंतेधवां ॥ ७३ ॥ गुहकेंसुमंतघरासीनेला ॥ ह्मणेमीआतांरामकैंदेखेनडोळां ॥ असोरथासहि
तसुमंतपरतला ॥ वेगींअयोध्येसीयेतसे ॥ ७४ ॥ अयोध्यादिसेप्रेतवत ॥ रिताघेऊनिप्रवेशलारथ
॥ सुमंतमुखावरीपल्लवघेत ॥ झांकोनिमुखचालला ॥ ७५ ॥ सुमंतह्मणेआपुलेमनीं ॥ श्रीरामटाको
निआलोंवनीं ॥ ऐसियामजअभाग्यासीजननी ॥ कायव्यर्थप्रसवली ॥ ७६ ॥ कैकेयीसदनासमोर ॥

सुमंतेंसोडोनिरहंवर[1] ॥ मंदिरांतप्रवेशेसत्वर ॥ अतिमुखचंद्रउतरला ॥ ७७ ॥ रिताआणिलामाघा
रारथ ॥ अयोध्येंतसमस्तांसीजाहलेंश्रुत ॥ घरोघरींएकचिआकांत ॥ सीताकांतवियोमें ॥ ७८ ॥ इक
डेकंठींप्राणधरून ॥ कैकेयीसदनींअजनंदन ॥ सुमंततयासीदेखोन ॥ नमनकरूंलाजतसे ॥ ७९ ॥ रा
जाह्मणेसुमंतप्रधाना ॥ कोठेंटाकिलेंराजीवनयना ॥ मजवाटतेंमाझियाप्राणा ॥ मूळआलासीस
त्वर ॥ ८० ॥ जगद्वंद्य[2]माझीवस्तुजाण ॥ टाकिलीकोणेंवनींनेऊन ॥ श्रीराममाझेंनिधान ॥ कोणेंचोरें
चोरिलें ॥ ८१ ॥ राजहंसमाझारघुनंदन ॥ पंकगर्तेंतठेविलारोवून ॥ माझेंसुढाळमुक्तपूर्ण ॥
भिरकावूनदीधलेंकोठें ॥ ८२ ॥ अन्नपूर्णावरहृदयींचेंरत्न[3] ॥ म्यांतुझेहातींदीधलेंपूर्ण ॥ घोरवनींतें
टाकून ॥ कैसाआलासिमाघारा ॥ ८३ ॥ मजअंधाचीकाठीबळें ॥ हिरोनिकोणीनेलीनकळे ॥
अरण्यामाजीमाझींबाळें ॥ उपवासीनिराहार ॥ ८४ ॥ सुंदरसुकुमारसुमन[4]कळी ॥ माझीमाउ
लीजनकबाळी ॥ सुमंतारथाखालींकैसीउतरली ॥ कैसीचाललीपंथींसांग ॥ ८५ ॥ तिहींभोजनेंकोठें
केलींवनीं ॥ शयनकेलेंकोणेमेदिनीं ॥ सुमंतासांगमजलागुनी ॥ देहटाकूनजाईनमी ॥ ८६ ॥
मगतोसुमंतम्लानवदन ॥ सांगेसकळवर्तमान ॥ तीनदिवसनिराहारपूर्ण ॥ तिघेंजणेंपैंहोतीं ॥

---

[1] रथ. [2] जगानें वंदन करण्यास योग्य. [3] शंकराच्या हृदयांतील रत्न. [4] फुललेली कळी.

॥ ८७ ॥ तृणासनींराजीवनेत्र ॥ पहुडलाघनश्यामगात्र ॥ पांघरावयाअंबर ॥ आपदासमस्तदेखि
लीम्यां ॥ ८८ ॥ शृंगवेरपर्यंत ॥ म्यांबोळविलारघुनाथ ॥ ज्याचेनिनामेंजगतरत ॥ तोगुहकेंनेलापर
पारा ॥ ८९ ॥ मायानदीउल्लंघून ॥ संतस्वरूपींहोतीलीन ॥ तैसापैलतीरारघुनंदन ॥ दैदीप्यमानपाहिला
म्यां ॥ ९० ॥ याउपरीकरुणाकरें ॥ अयोध्येसीजायत्वरें ॥ ऐसेंतेथोनियांजगदोद्धारें ॥ निजकरेंमजपा
लविलें ॥ ९१ ॥ राघवेंसाष्टांगनमन ॥ घातलेंमगतेथोन ॥ पुढेंचरणचालीरघुनंदन ॥ करीतगमनवन
वासा ॥ ९२ ॥ जैसाअस्तागेलादिनकर ॥ तैसावनींप्रवेशलारघुवीर ॥ याज्ञिककुंडामाजीवैश्वानर
॥ आच्छादितजैसाकां ॥ ९३ ॥ ऐसींसुमंताचींवचनेंभूपाळ ॥ कर्णीऐकतांचितत्काळ ॥ धबधबांह्मा
तेंवक्षस्थळ ॥ पिटोनघेततेसमयीं ॥ ९४ ॥ सुमंतावनींरघुनंदन ॥ कैसापरतलासिसोडून ॥ अरेतुझेंहृदय
निर्दयपूर्ण ॥ कैसाप्राणगेलानाहीं ॥ ९५ ॥ सुमंतातुझाधीरथोर ॥ वज्रापरीतुझेंशरीर ॥ वनींसांडो
निरघुवीर ॥ कैसायेथवरीआलासी ॥ ९६ ॥ गळामाजीगुंतलामीन ॥ तैसातळमळीअजनंदन ॥
श्रीरामवियोगाचाअग्न ॥ जाळीतपूर्णसर्वांगीं ॥ ९७ ॥ ह्मणेधांवधांवबारेरघुनंदना ॥ सरोजनेत्रासु
हास्यवदना ॥ कोमलांगामाझियाप्राणा ॥ गेलासिवनाटाकुनी ॥ ९८ ॥ हाकफोडिलीदशरथें ॥ धां
वमाउलीयेरघुनाथे ॥ मजसांडोनियांतान्हयातें ॥ गेलीसवनादूरदेशा ॥ ९९ ॥ रामाचाललामाझा

प्राण ॥ अंतकाळींदावींतुझेंवदन ॥ ऐसेंबोलतांवटारिलेनयन् ॥ सोडिलाप्राणरामस्मरणें ॥१००॥
रामरामकरितांदशरथ ॥ जाहलारामरूपयथार्थ ॥ खुंटलाशोकसमस्तहेत ॥ मातसर्वराहिली॥१॥
पाहाशरीराचेंकर्मगहन॥ चवघेपुत्रदशरथासअसोन ॥ जवळीनसतांसोडिलाप्राण ॥ मगसुमंतप्र
धानधांवला ॥ २ ॥ तेणेंउशासीमांडीदीधली ॥ सुमित्राकौसल्याजवळीआली ॥ तेव्हांएकाचिहां
कजाहली ॥ महाशब्देंकरूनियां ॥ ३ ॥ सप्तशतराण्यासकळ ॥ दुःखेंपिटितीवक्षस्थळ ॥ हडबड
लेंअयोध्यापुरसबळ ॥ शोकतुंबळलोकांतें ॥ ४ ॥ आक्रोशेंकौसल्यासुमित्रारडत ॥ रामवियोगेंदुः
खबहुत ॥ त्यांतमृत्युपावलादशरथ ॥ नाहींअंतशोकातें ॥ ५ ॥ जैसेंपायांसडंखिजेमहाव्याळें ॥
तोंमस्तकींवृश्चिकेंताडिलें ॥ कींवणव्यांतप्राणीसांपडले ॥ त्यावरीतोडिलेंतस्करांनीं ॥ ६ ॥ आ
धींचबहुतधाकेंकरून ॥ त्यावरीपडतीपाषाण ॥ आधींचनवज्वरेंगेलाव्यापोन ॥ त्यांतविषपानपैंझा
लें ॥ ७ ॥ आधींचगृहासलागलाअग्न ॥ त्यावरीसाह्यझालाप्रभंजन ॥ कींपूरींजातांबुडोन ॥ तोंग
ळांपाषाणबांधिला ॥ ८ ॥ व्याघ्रभयेंपळतांउठाउठी ॥ तोंरिसेंकंठींघातलीमिठी ॥ तैसीकौसल्ये
सजाहलीगोष्टी ॥ ललाटपिटीअवनीये ॥ ९ ॥ तोंतेथेंपावलाब्रह्मसुत ॥ ह्मणेशोककांकरितांव्यर्थ

---

१ वायु. २ वसिष्ठ.

॥ आतांवेगींआणोनिभरत ॥ राज्यींतयास्थापावा ॥ ११० ॥ एकराजाउभाराहिल्याविण ॥ करूं
नयेराजाचेंदहन ॥ आणिसमीपनसतांनंदन ॥ कदाअग्निदेऊंनये ॥ ११ ॥ मग[1]तैलद्रोणींतसाचार ॥
घातलेंदशरथाचेंशरीर ॥ वसिष्ठह्मणेसुमंतासत्वर ॥ रथघेवोनिधांवेंकां ॥ १२ ॥ सूर्योदयहोतांयेथें
॥ वेगींघेऊनियावेंभरतातें ॥ त्याचेकर्णीं[2]वोखटतेथें ॥ सर्वथाहीसांगूंनको ॥ १३ ॥ वनासगेलारघु
नंदन ॥ अथवादशरथेंसोडिलाप्राण ॥ हेंगुह्यत्यासीनसांगोन ॥ वेगींघेऊनियेइंजे ॥ १४ ॥ भरत
केवळश्रीरामभक्त ॥ हीगोष्टएकतांविपरीत ॥ तत्काळदेहटाकीलतेथ ॥ यालागींश्रुतनकरावें॥ १५॥
भक्तविरक्तचतुरवरिष्ठ ॥ जोज्ञानगंगेचानिर्मळलोट ॥ जोविवेकरत्नांचामुकुट ॥ एकनिष्ठसुभटजो ॥
॥ १६ ॥ वैराग्य[3]वैरागरपूर्ण ॥ जोआनंदभूमीचेंनिधान ॥ जोविरक्तवल्लीचेंसुमन ॥ जोसमुद्रसत्याचा
॥ १७ ॥ जोशांतिवृक्षाचेंपक्वफळ ॥ जोदयेचाआगरकेवळ ॥ कींउपरतीचानिर्मळ ॥ पूर्णकुंभउचंब
ळला ॥ १८ ॥ ऐसासर्वगुणींअलंकृत ॥ वेगींघेऊनयेईंभरत ॥ तैसाचिनिघालासुमंत ॥ आचार्यचर
णवंदुनी ॥ १९ ॥ वायुवेगेंचाललासुमंत ॥ स्वप्नदेखे[4]मातुळींभरत ॥ कृष्णवर्णवस्त्रवेष्टित ॥ नारीएके
देखिली ॥ १२० ॥ तिणेंघेऊनियांकरीं ॥ तैलजिरविलेंआपुलेशिरीं ॥ भरतजागाहोऊनिझडक

---

[1] तेलाच्या मोठ्या डोणींत. [2] वाईट वार्ता. [3] वैराग्याची खाण. [4] मामाच्या घरीं.

री ॥ रुदनकरीआक्रोशें ॥ २१ ॥ ह्मणेस्वप्ननव्हेह्मादिसतोअनर्थ ॥ आह्मीचौघेबंधुआणिदशरथ ॥
पांचांमाजीजीवघात ॥ होईलएकाचानिर्धारें ॥ २२ ॥ आणिप्राणसखाअत्यंत ॥ तोअंतरेलदूरबहु
त ॥ धरणीवरीमस्तकभरत ॥ आपटीशोकेंतधवां ॥ २३ ॥ आक्रंदोनिहांकदेत ॥ केंवीदृष्टींदेखेन
रघुनाथ ॥ राजाधिराजदशरथ ॥ अंतरलाअसेंवाटतें ॥ २४ ॥ तोंमातुळसंग्रामजित ॥ भरतासीस्वप्नें
हेंहृदयींधरित ॥ शत्रुघ्नासीसमजावित ॥ शोकव्यर्थकांकरितां ॥ २५ ॥ रजनी[1]सरतांतत्काळ ॥ सि
द्धकरूनचतुरंगदळ ॥ अयोध्येप्रतिउतावेळ ॥ नेऊनघालवितांतुह्मांतें ॥ १२६ ॥ एसेंबोलतांसरलीर
जनी ॥ भरतशत्रुघ्नउठोनी ॥ नगराबाहेरयेउनी ॥ मार्गलक्षितीअयोध्येचा ॥ २७ ॥ ऊर्ध्ववदनेंकरू
नचकोर ॥ विलोकीजैसारोहिणी[2]वर ॥ कींचक्रवाकचिंतीदिवाकर ॥ किंवामयूरमेघांतें ॥ २८ ॥ ऐ
साअयोध्येचामार्गलक्षित ॥ तोंएकाएकींदेखिलारथ ॥ वरीप्रधानसुमंत ॥ आरूढोनीयेतसे ॥२९॥
मंदमंदयेतरहंवर[3] ॥ अश्वांचेनेत्रींवाहेनीर ॥ ध्वजाचेंविद्युत्[4]प्रायचीर ॥ अतिमलिनादिसतसे १३० ॥
वरीसुमंतम्लानवदन ॥ नेत्रींवाहातअश्रुजीवन ॥ राघवलीलाआठवून ॥ क्षणक्षणांस्फुंदतसे॥ ३१॥
मागुतीवस्त्रेंनेत्रपुसित ॥ तोंशत्रुघ्नआणिभरत ॥ जवळीआलेधांवोनित्वरित ॥ चिन्हेंविपरीतदेखो

---

१ रात्र. २ चंद्र. ३ रथ. ४ विजेसारखें तेजस्वी वस्त्र.

नियां ॥ ३२ ॥ सुमंतेंदेखतांचिभरत ॥ वेगेंरथाखालींउतरत ॥ क्षेमालिंगनदोघांदेत ॥ सांगेत्वरि
तबोलाविलें ॥ ३३ ॥ भरतसुमंताचेंवदन ॥ क्षणक्षणांपाहेविलोकून ॥ ह्मणेसख्यातुझेआरक्तनयन
शोकेंझालेदिसतीपैं ॥ ३४ ॥ कायअयोध्येचेंवर्त्तमान ॥ सुखीआहेकींरघुनंदन ॥ श्रीदशरथक्षे
मकल्याण ॥ सुखरूपआहेकीं ॥ ३५ ॥ सुमंतह्मणेसुखीरघुनंदन ॥ तुह्मांसिबोलाविलेंत्वरेंक
रून ॥ मगरथींबैसतभरतशत्रुघ्न ॥ त्वरेनेंशीघ्रचालिले ॥ ३६ ॥ पुढेंधुरेबैसलासुमंत ॥ घडिघडिने
त्रांसीवस्त्रलावित ॥ तेणेंभरतहोयसद्गदित ॥ तोंपुढेंदेखतअयोध्या ॥ ३७ ॥ प्राणरहितजैसेंशरीर ॥
तैसेंदिसेअयोध्यानगर ॥ कींजीवनेंविणसरोवर ॥ कींकांतारदग्धजैसें ॥ ३८ ॥ कींनारीजैसीभ्रतारा
वीण ॥ कींजननीवीणतान्हेंदीन ॥ कींनासिकावांचोनिवदन ॥ अयोध्याभुवनतेंवींदिसतसे ॥ ३९ ॥
राजमंदिराचेढळलेकळस ॥ मंगळवाद्यांचानाहींघोष ॥ घरोघरींनारीपुरुष ॥ शोकआक्रोशेंकरिताती
॥१४०॥ होतेंदशरथाचेंप्रेत ॥ सुमंतेंतेथेंचिनेलारथ ॥ छत्रभंगलेंदेखतांभरत ॥ रथाखालींपडियेला
॥ ४१ ॥ दशरथाचेंप्रेतदेखोनी ॥ भरततेव्हांलोळेधरणीं ॥ अश्रुधारावाहतीनयनीं ॥ शोकगगनीं
नसमाये ॥ ४२ ॥ शोकसमुद्रींनिमग्न ॥ झालाकैकेयीनंदन ॥ भोंवतेसद्गदप्रजाजन ॥ दुःखेंकरून
बोलती ॥ ४३ ॥ मगसुमंतप्रधानेंसांवरूनी ॥ भरतबैसविलाउठवोनी ॥ भरतविचारकरीमनीं ॥ रा

मनयनींपाहीनआतां ॥ ४४ ॥ संसारमायासांडोन ॥ दशरथपावलास्वर्गभुवन ॥ मीआतांराघवच
रण ॥ दृढधरीननिजभावें ॥ ४५ ॥ विलोकितांश्रीरामवदन ॥ मीशोकावेगळाहोईन ॥ प्रधानास
ह्मणेमजनेऊन ॥ श्रीरामचरणावरीघालावें ॥४६॥ वडीलबंधुरघुनाथ ॥ दशरथासमयथार्थ ॥ राम
सदनाकडेभरत ॥ मुरडोनियांचालला॥४७॥परीवनवासागेलारघुनंदन ॥ हेंकोणासीनबोलवेवचन
॥ एकह्मणतीदेईलप्राण ॥ सीतारमणनदेखतां ॥ ४८ ॥ तोंओरडतकौसल्यामाय ॥ भरतधांवोनि
धरीदृढपाय ॥ मायेश्रीरामकोठेंआहे ॥ तोलवलाहेंदावींकां ॥४९॥ तोंकौसल्येसीआलीमूर्च्छना ॥
बोलतांनबोलवेवचना ॥ बाररामगेलातपोवना ॥ मगरायेंप्राणत्याजियेला ॥१५०॥ भरतेंऐसेंऐकिलें
॥ ललाटभूमीवरीआपटिलें ॥ तेंदुःखनवजायवर्णिलें ॥ कल्पांतमांडलातेवेळीं ॥ ५१ ॥ अहारघुवी
राराजीवनेत्रा ॥ नवमेघरंगास्मरारिमित्रा ॥ जगद्वंद्याकोमळगात्रा ॥ कांउपेक्षिलेंआह्मातें ॥ ५२ ॥
ऐसेंबोलोनियांभरत ॥ मेदिनीवरीआंगघालित ॥ माझीमाउलीरघुनाथ ॥ गेलीनिश्चितटाकोनी ॥
॥ ५३ ॥ मेदिनीगर्भरत्नभूषण ॥ वनासिनिघतांरघुनंदन ॥ दशरथेंतेव्हांचिसोडिलाप्राण ॥ तैसेंमर
णमजकांनये ॥ ५४ ॥ अद्यापिनयेमजलामृत्य ॥ कांमृत्यूचनिमालायथार्थ ॥ रामवियोगाचेंदुःखअ
त्यंत ॥ मृत्यूसहीनसोसवे ॥ ५५॥ धन्यधन्यराजादशरथ ॥ कोमलहृदयप्रेमळयथार्थ ॥ देहाठेऊनि

विदेहजामात ॥ जवळकेलात्वरेनें ॥ ५६ ॥ तंवतोकमलोद्भवसुत ॥ आचार्यपातलात्वरित् ॥ भरत जाऊनिचरणधरित ॥ मजरघुनाथदाखवीं ॥५७॥ पाहावयाभरताचेंमन ॥ वसिष्ठकायबोलेवचन ॥ तुजराज्यदीधल्यावीण॥रायासअन्नदेऊंनये॥५८॥आणितुझियामातेच्यामनांत ॥ तुजराज्यव्हावेंप्राप्त ॥ वनासगेलाजनकजामात ॥ तेंचनिमित्तजाणपां ॥ ५९ ॥ ऐसेंएकतांतेअवसरीं ॥ परमदुःखपावलाअंतरीं ॥ भरतआक्रंदतदीर्घस्वरीं ॥ राज्यकरींह्मणतांची ॥ १६० ॥ सुकुमारचंपककळिकेवरी ॥ चपळापडतांनउरेउरी ॥ कींकर्पूर[1]जननीचेशिरीं ॥ शुंडाप्रहारींताडीगज ॥ ६१ ॥ कींशस्त्रघायेंतोडिलींबाळें ॥ कींवज्रघायेंचूर्णकपाळें ॥ कींअग्नींतपडलींमुक्ताफळें ॥ तैसेंवाटलेंभरतातें ॥ ६२ ॥ श्रीरामगेलावनांतरीं ॥ जरीमीयेथेंराज्यकरीं ॥ तरीजितुकेब्राह्मणपृथ्वीवरी ॥ तेम्यांवधिलेस्वहस्तें ॥ ॥ ६३ ॥ जगद्वंद्यासवनींसांडोन ॥ जरीमीअंगिकारींराज्यासन ॥ विगत[2]धवाजेजारिण ॥ तिचेगर्भासीमीपावें ॥ ६४ ॥ रजस्वलेच्याशोणितां[3]समान ॥ राज्याभिषेकाचेंउदकपूर्ण ॥ मीआपुल्याउदरीं शस्त्रघालीन ॥ राज्यासनघ्याह्मणतां ॥ ६५ ॥ ज्यासीं[4]मृडानीवरध्यायमनीं ॥ ज्याचीअयोध्याहेराजधानी ॥ तेमीभोगितांचितेक्षणीं ॥ महाचांडालमीजाहलों ॥ ६६ ॥ रघुवीरसांडोनकाननीं ॥ ज

---

१ कापुराच्या मातेच्या-केळीच्या. २ विधवा. ३ विटाळाप्रमाणें. ४ शंकर.

रीमीभोगीनराजधानी ॥ तरीजीव्हाजावोझडोनी ॥ कीटकपडोततत्काळ ॥ ६७ ॥ वनींसाडोनि
जगन्मोहन ॥ जरीमीघेईनराज्यासन ॥ तरीगुरुवधमद्यपान ॥ मात्रागमनघडेमज ॥ ६८ ॥ कलंक
लागेल[1]वासरमणी ॥ पापप्रवेशेलगंगाजीवनीं ॥ मृगजळीं[2]घटोद्भवमुनी ॥ जरीबुडोनजाईल ॥ ६९ ॥
मित्रकिरणाचियावरी ॥ चढतीमुंगियांच्याहारी ॥ कींवडवानळाचेशिरीं ॥ नृत्यकरीपतंग ॥ १७० ॥
कीं[3]ऊर्णनाभीच्यातंतुसूत्रीं ॥ जरीउचलेलधरित्री ॥ कींतृणपाशेंमहाकेसरी ॥ जरीगुंतोनपडेल ॥ ७१
कींमहीउचलेलमशका ॥ जरी[4]सुपर्णासीबांधील[5]अळिका ॥ कींहष्टींदेखतांदीपका ॥ [6]मृगांकखालींप
डेल ॥ ७२ ॥ जरीहेंघडेलब्रह्मनंदना ॥ तरीमजहोईलराज्यवासना ॥ ऐकोनिभरताचियावचना ॥ व
सिष्ठजाहलासद्गद ॥ ७३ ॥ अहोतेंभरताचेंवचन ॥ वैराग्यवल्लीचेंसुमन ॥ कींविवेकनभींचेंउडुगण ॥
सप्रेमतेजेंझळकत ॥ ७४ ॥ कींतेंभक्तिपंथींचेंसरोवर ॥ कींनिश्चयभावाचेंदिव्यनगर ॥ कींतेंविश्रां
तीचेंमंदिर ॥ वचनरूपप्रत्यक्ष ॥ ७५ ॥ असोतोकैकेयीनंदन ॥ ह्मणेस्वामीशिवतोंतुझेचरण ॥ श्री
रघुवीराचीमजआण ॥ राज्याभिषेककरूंनेदीं ॥ ७६ ॥ कैकेयीचेंकाळेंवदन ॥ मातान्व्हेतलांवपू
र्ण ॥ तीसआवडेरांडपण ॥ पतीचाप्राणघेतला ॥ ७७ ॥ मगवसिष्ठेंजेंजेंचिंतिलें ॥ तेंतेंभरतासिनि

---

१ सूर्यास. २ अगस्त्यऋषि ३ कोळ्याच्या सुतानीं. ४ गरुडास. ५ कीड. ६ चंद्र.

वेदिलें ॥ मंथरादासीचेनिबोलें ॥ कार्यनासलेंसर्वेही ॥ ७८ ॥ कलहकल्लोळसरिता ॥ तेहीमंथरा
दासीतत्वतां ॥ कुबुद्धिशिकवूनितुझीमाता ॥ इणेंचिपाहापांबोधिली ॥७९ ॥ ऐसीऐकतांचिमात ॥
वेगेंधांवेवीरभरत ॥ मंथरेचीवेणीअकस्मात ॥ धरूनिशस्त्रकाढिलें ॥ १८० ॥ मगधांवोनिब्रह्मसुत॥
भरताचाधरिलाहात ॥ ह्मणेस्त्रीवधितांपापअद्भुत ॥ कदाविपरीतकरूंनको ॥ ८१ ॥ मगलत्ताप्र
हारेंकरूनी ॥ भरतेंताडिलेंतियेलागुनी ॥ त्रिवक्रकुब्जातेथूनी ॥ नामतियेसीजाहलें ॥ ८२ ॥ अ
सोब्रह्मपुत्रेंतयेक्षणीं ॥ श्रीरामपादुकाआणवुनी ॥ मणिमयजडितदिव्यरत्नीं ॥ सिंहासनींस्थापि
ल्या ॥ ८३ ॥ त्यावरीछत्रधरून ॥ मगराजदेहउचलोन ॥ अग्निमुखींसमर्पून ॥ उत्तरकर्मभरतकरी
॥ ८४ ॥ सप्तशतरायाच्यायुवती ॥ अग्निप्रवेशतत्काळकरिती ॥ जैसींसूर्यकिरणेंसामावती ॥ सू
र्यासरसींअस्तमानीं ॥ ८५ ॥ सुमित्राआणिकौसल्या ॥ प्राणद्यावयासिद्धजाहल्या ॥ मगत्याव
सिष्ठेंवर्जिल्या ॥ शास्त्रप्रमाणरीतीनें ॥ ८६ ॥ पुत्रवंत्यास्त्रियाविशेष ॥ त्यांहींनकरावाअग्निप्रवेश॥
तोंकौसल्याह्मणेआह्मांस ॥ कशासव्यर्थठेवितां ॥ ८७ ॥ वनासगेलारघुनाथ ॥ परत्रपावलादशर
थ ॥ आतांकायवांचूनिव्यर्थ ॥ कायाअग्नींतनिक्षेपूं ॥ ८८ ॥ मगवसिष्ठसांगेवाहूनिआण ॥ तुह्मां
सश्रीरामभेटवीन ॥ मगवनासिकरीलगमन ॥ पुढतीआगमनकरीलपैं ॥ ८९ ॥ निवटोनिअसुरसम

स्त ॥ अयोध्येसीयेईलरघुनाथ ॥ ह्यावाल्मीकाचामूळकाव्यार्थ ॥ मानायथार्थसर्वही ॥ १९०॥ गु
रुवचनमानूनिप्रमाण ॥ चित्रकूटींभेटेलरघुनंदन ॥ अग्निप्रवेशह्मणून ॥ वर्जकेलातेकाळीं ॥ ९१ ॥
असोरात्रजाहलीदोनप्रहर ॥ कैकेयीयेऊनसत्वर ॥ भरतासीएकांतविचार ॥ सांगेकैसाएकातें ॥
॥ ९२ ॥ ह्मणेपुत्राएेकवहिलें ॥ संकटींम्यांराज्यसाधिलें ॥ रामासीवनवासापाठविलें ॥ नानाय
त्नेंकरूनियां ॥ ९३ ॥ वनागेलेरामलक्ष्मण ॥ हेंतूंमानींपरमकल्याण ॥ सत्वरघेईछत्रसिंहासन ॥
कांहींअनमानकरूंनको ॥ ९४ ॥ पितृवचनकरावयाप्रमाण ॥ वनासगेलारघुनंदन ॥ त्याशोकास्त
वरावपावलामरण ॥ हेंहीजाणबरेंझालें ॥ ९५ ॥ [1]सांपत्नबंधुरामनिर्धारें ॥ त्यासी[2]वंचनकरितांव
रें ॥ देवदैत्य[3]दायादवैरें ॥ अद्यापिहीवर्तती ॥ ९६ ॥ गरुडसर्पसापत्न ॥ वैरेंवर्ततीदोघेजण ॥ ज
रीतूंहोसीमाझानंदन ॥ तरीचवचनपाळींहें ॥ ९७ ॥ भरतेंएकतांचितिचीवाणी ॥ ह्मणेउठेंयेथोनि
चांडाळिणी ॥ तुझावधकेलाअसतायेक्षणीं ॥ परीमाताह्मणोनिरक्षिली ॥ ९८ ॥ परमनिर्दयतूंपा
पिण ॥ अमंगळतूंलांवपूर्ण ॥ घेतलादशरथाचाप्राण ॥ जानकीजीवनधाडिलावना ॥ ९९ ॥ तूंस
र्पीणहोसीयथार्थ ॥ डंखोनिमारिलाराजादशरथ ॥ माझासखारघुनाथ ॥ दूरवनासीधाडिला ॥

---

[1] सावत्रभाऊ. [2] फशिवणें. [3] दाईजपणाच्या वैरानें.

॥ २०० ॥ पिताबंधुदोघेजण ॥ गेलेज्यापंथेंकरून ॥ त्यामागेंमीहीजाईन ॥ ऊठयेथोनीपापरूपे ॥ १ ॥ असोकैयेयीगेलीउठोन ॥ तोंउदयापावलाचंडकिरण ॥ भरतेंवल्कलेंवेष्टून ॥ भस्मलाविलें सर्वांगीं ॥ २ ॥ सर्वअलंकारत्यागून ॥ वटदुग्धींजटावळून ॥ वनाप्रतिकैकेयीनंदन ॥ चरणचाली चालला ॥ ३ ॥ षोडशपद्मेंदळभार ॥ नगरलोकनिघालसत्वर ॥ वोसपडलेंअयोध्यापुर ॥ जीवमात्रचालिले ॥४॥ कौसल्यासुमित्रादोघीजणी ॥ शिबिकेंतबैसल्यातेक्षणीं ॥ वरीवस्त्राभरणेंघालूनी ॥ [2]वहनासहितझांकिल्या ॥ ५ ॥ वसिष्ठादिसकळब्राह्मण ॥ सर्वेंनिघालेचारीवर्ण ॥ अयोध्येंतकैकेयी वांचून ॥ नाहींकोणीराहिलें ॥ ६ ॥ जनह्मणतीवोसनगर ॥ कैकेयीचेंवपनकरूनसत्वर ॥ तिजवरी धरावेंछत्र ॥ परमअपवित्रपापिणी ॥ ७ ॥ तिचेपोटींभरतजन्मला ॥ जैसाकाकविष्ठेंतअश्वत्थप्रगटला ॥ कींकागिणीपोटींकोकिळा ॥ निपजेअवचितांजैसीकां ॥ ८ ॥ असोभरतह्मणेसुमंतातें ॥ रघुवीरगेलाकोण्यापंथें ॥ तोचमार्गदावींआह्मांतें ॥ तुझेअनुमतेंचालूंआह्मी ॥ ९ ॥ मगभरतासमवेतदळभार ॥ गुहकाश्रमापावलेसत्वर ॥ वाजतवाद्यांचेगजर ॥ नादेंअंबरकोंदलें ॥ २१० ॥ गुहक विलोकीदुरून ॥ ह्मणमातेनेंधाडिलेदोघेजण ॥ दळभारसिद्धकरून ॥ रामलक्ष्मणवधावया ॥११॥

---

१ पालखींत. २ पालखीसहित.

मगसहस्त्रांचेसहस्त्रकिरांत ॥ गुहकेंमेळविलेसमस्त ॥ धनुष्यवोढोनियांत्वरित ॥ जान्हवीतीरबळ
काविलें ॥ १२ ॥ भरतासीसांगतीसेवक ॥ संग्रामासिसिद्धझालागुहक ॥ जन्हुकुमरीचें[2]उदक ॥ स्प
र्शोंनेदीकोणातें ॥ १३ ॥ मगशत्रुघ्नआणिदळपती ॥ भरताप्रतिविचारपुसती ॥ ह्मणतीआज्ञाद्या
वीनिश्चिती ॥ शिक्षालावूंतयांतें ॥ १४ ॥ मगभरतह्मणेगुहकरामभक्त ॥ म्यांऐकिलाहोतावृत्तांत ॥
तरीसमाचारनघेतांयथार्थ ॥ युद्धत्यासीनकरावें ॥ १५ ॥ मगभरतपुढेंहोऊन ॥ गुहकाप्रतिबोलेव
चन ॥ त्वांयुद्धआरंभिलेंनिर्वाण ॥ कायकारणसांगतें ॥ १६ ॥ गुहकह्मणेघेऊनदळभार ॥ वधाव
याजातोसिरघुवीर ॥ तरीमीश्रीरामउपासकनिर्धार ॥ वेचीनप्राणस्वामिकाजीं ॥ १७॥ माझास्वा
मीरघुनंदन ॥ निराहारवनींनिर्वाण ॥ तुह्मीमारावयादोघेजण ॥ दळभारेंसींचाललां ॥ १८ ॥ प
रमानिंदकदुर्जनखळ ॥ जेरघुनाथद्वेषीचांडाळ ॥ त्यांचींशिरेंछेदोनितत्काळ ॥ पाठवीनयमलोका
॥ १९ ॥ मातेच्याबोलेंकरूनी ॥ श्रीरामवधूंपाहसीवनीं ॥ तरीतुह्मांसजान्हवीचेंपाणी ॥ स्पर्शोंने
दींअणुमात्र ॥ २२० ॥ ऐकतांगुहकाचेंवचन ॥ भरतासिआलेंदीर्घरुदन ॥ गुहकासह्मणेसोडोनि
बाण ॥ माझेंशिरछेदोनिटाकीं ॥ २१ ॥ मजपापियाचादेहत्वरित ॥ गुहकाछेदींयथार्थ ॥ कैकेयी

---

१ भिल्ल. २ भागीरथीचें.

नेंकेलाअनर्थ ॥ सीताकांतधाडिलावना ॥ २२ ॥ जन्मलोंकैकेयीचेउदरीं ॥ जनह्मणतीहारामचंद्रा
चावैरी ॥ तरीगुहकाआतांवेगकरीं ॥ छेदींझडकरीदेहमाझा ॥ २३ ॥ श्रीरामवियोगाचेंदुःख ॥ म
जनसोसेचिआणुमात्रदेख ॥ निर्वाणबाणसोडोनिएक ॥ मजरघुनायकपददावीं ॥ २४ ॥ भरता
चेंअंतरवोळखून ॥ गुहकधांवोनिधरीचरण ॥ दोघांसिपडलेंआलिंगन ॥ गेलेविसरूनदेहभाव ॥
॥ २५ ॥ कंठदाटलादोघांचा॥उभारर्णीझालीरोमांचा ॥ दोघांचेनेत्रींअश्रुधारांचा॥पूरपडततेकाळीं
॥ २६ ॥ दोघेहीश्रीरामाचेभक्त ॥ दोघेहीयोगीविरक्त ॥ दोघेहीश्रीरामासआवडत ॥ वल्कलेंवेष्टि
तदोघेही ॥ २७ ॥ दोघांहींकेलेंभस्मोद्धूलन[1] ॥ दोघांहींकेलेंजटावळण ॥ दोघेहीनघेतीअन्न ॥ राम
दर्शनावांचोनी ॥ २८ ॥ गुहकह्मणेभरतावरिष्ठा ॥ श्रीरामगेलाचित्रकूटा ॥ आतांचलाजीउठाउठा
॥ वेगींभेटारामातें ॥ २९ ॥ ऐकतांगुहकाचेंवचन ॥ भरतधरूंधांवेचरण ॥ गुहकघालीलोटांगण ॥
प्रेमेंकरूनसद्गद॥२३०॥ भरतेंस्नानसंध्यासारून ॥ गुहकासीह्मणेप्रीतीकरून ॥ श्रीरामराहिलाएक
दिन ॥ तेंस्थळमजदाविजे ॥ ३१ ॥ गुहकह्मणेन्यग्रोध[2]वृक्ष ॥ त्याखालींराहिलाकमलपत्राक्ष ॥ ज
यासीहृदयींध्यायविरूपाक्ष[3] ॥ सहस्त्राक्ष[4]शरणज्यातें ॥ ३२ ॥ येतृणसेजेवरीजाण ॥ पद्मनयनें[5]केलेंश

---

१ अंगास भस्म लाविलें. २ वटवृक्ष. ३ शंकर. ४ इंद्र. ५ रामानें.

यन ॥ याचपंथेंयेऊन ॥ केलेंस्नानजान्हवीचें ॥ ३३ ॥ सीतेच्यातगटवस्त्रांचेंरज ॥ तेणेंझगझगलीतृणसेज ॥ देखतांभरतभक्तराज ॥ साष्टांगनमनकरीतसे ॥ ३४ ॥ रघुनाथपदमुद्रातेथ ॥ उमटल्यादेखोनिभरत ॥ तेधुळीकपाळालावित ॥ सद्गदितहोवोनी ॥ ३५ ॥ असोनौकाआणोनिसहस्त्र ॥ उतरलासकळदळभार ॥ प्रयागासीयेऊनिसत्वर ॥ भारद्वाजदर्शनघेतलें ॥३६॥ लक्षोनिचित्रकूटाचापंथ ॥ चालतीगुहकआणिभरत ॥ तोंफळेंवेंचावयासुमित्रासुत ॥ पर्वतातळींउतरला ॥ ३७ ॥ तोंपर्णकुटीमाजीरघुनंदन ॥ करावयाबैसलाहवन ॥ तेथेंउपसामग्रीआणोन ॥ जन[2]कात्मजादेतसे ॥ ॥ ३८ ॥ चकोरमुखीएकसरां ॥ अत्रिसुत[3]सोडीअमृतधारा ॥ तैशाआहुतिघालीवैश्वा[4]नरा ॥ तृप्तहोयरामहस्तें ॥ ३९ ॥ तेव्हांआश्रमाबाहेरजनकबाळी ॥ जेसुकुमारचंपककळी ॥ तोंसुदर्शनगंधर्वजातांनिराळीं ॥ तेवेल्हाळीदेखिली ॥२४०॥ जानकीदेखोनिसुंदर ॥ चित्तींझालाकामातुर ॥ भयलज्जासमग्र ॥ सोडोनियांदीधली ॥ ४१ ॥ मंगळरूपतेमंगळ[2]भगिनी ॥ गंधर्वधांवलातयेक्षणीं ॥ अमंगळकागरूपधरूनी ॥ सीतेलागींझडपीतसे ॥ ४२ ॥ जैसापतंगदीपदेखोन ॥ उडीघालीविसरूनमरण ॥ कींखदिरांगारासीवृश्चिकयेऊन ॥ पुच्छेंकरूनताडीजेवी ॥ ४३ ॥ कींअंतरगृहींचेंदिव्यअन्न ॥ स्प

---

१ भरजरीवस्त्रांचें. २ जनककन्या–सीता. ३ चंद्र. ४ अग्नींत.

शौंधांवेजैसेंश्वान ॥ यज्ञशाळेमाजीमाळिण ॥ अंत्यजजैसापातला ॥ ४४ ॥ असोजानकीचेंस्तनयुग ॥ धरूंपाहेपतितकाग ॥ जगन्माताधांवलीसवेग ॥ आंगघालीधरणीवरी ॥ ४५ ॥ ह्मणेधांवधांवरघुराया ॥ कागेंविटंबिलीमाझीकाया ॥ आक्रंदेपरमजनकतनया ॥ रघुवर्यांजाणवलें ॥ ४६ ॥ आहुतिटाकीरघुनाथ ॥ जवळीनाहींसुमित्रासुत ॥ मगदर्भमंत्रोनित्वरित ॥ रामचंद्रेंप्रेरिला ॥ ४७ ॥ कल्पांतविजूसमान ॥ कागेंदर्भेंदेखिलादुरून ॥ पळोंलागलाघेतलेंरान ॥ पाठीसीबाणलागलाअसे ॥ ॥ ४८ ॥ गंधर्वभ्रमेसकळसृष्टी ॥ परीकोणीनघालीतयापाठीं ॥ हिंडतांझालाहिंपुटी ॥ होयकष्टीदुरात्मा ॥ ४९ ॥ इंद्रादिकदेवगण ॥ समस्तांसींगेलाशरण ॥ तेह्मणतीनदाखवींवदन ॥ दुष्टाहोईमाघारा ॥२५०॥ मगभेटलानारदमुनी ॥ कागलागलातयाचेचरणीं ॥ ह्मणेपहाहोयात्रिभुवनीं ॥ ठावनेदीकोणीमज ॥ ५१ ॥ माझीपाठनसोडीबाण ॥ मगनारदबोलेवचन ॥ मूढारामासिजाईशरण ॥ तोचिमरणचुकवील ॥ ५२ ॥ मगह्मणेजगद्वंद्यारामचंद्रा ॥ मीतुजशरणकृपासागरा ॥ दीनरक्षकाअतिउदारा ॥ मजपामरानमारावें ॥५३॥ मजवरीटाकिलाबाण ॥ हेंलोकांतनदिसेथोरपण ॥ कमळावरीवज्रघेऊन ॥ घातल्याकायपुरुषार्थ ॥ ५४ ॥ सूक्ष्मअळिकाधरीसुपर्ण ॥ वडवानळजाळीतृण ॥

---

१ गरुड.

भोगेंद्र[1]उचलीसुमन[2] ॥ हेंकायअपूर्वबोलावें ॥५५॥ पर्जन्येंउगविलेंतृण ॥ अगस्तिप्यालाकिंचितजीवन
॥ मेघेंनिजप्रतापेंकरून ॥ घटींजीवनभरियेलें ॥ ५६ ॥ सूर्येंदीपतेजझांकिलें ॥ गोवत्स[3]विदारिला
शार्दूळें[4] ॥ रघुपतित्वांमजतैसेंमारिलें ॥ तरीथोरपणप्रकटेना ॥ ५७ ॥ मातेचियास्तनावरी ॥ बाल
कहस्तठेवोनिक्रीडाकरी ॥ तरीकायमाताजिवेंमारी ॥ बाळकातेंसांगपां ॥ ५८ ॥ महाराजरविकुळ
भूषणा ॥ ताटिकांतकाअहल्योद्धारणा ॥ द्विपंच[5]मुखदर्पहरणा ॥ शरणागतानमारावें ॥ ५९ ॥ मग
बोलेरघुपती ॥ माझाबाणअसत्यकल्पांतीं ॥ नव्हेचजाणनिश्चिती ॥ महामलिनाअपवित्रा ॥ २६०
मगबाणासआज्ञापीरघुनंदन ॥ याचारक्षोनियांप्राण ॥ वेगेंछेदावासव्य[6]नयन ॥ शिक्षायासजाणपें
॥ ६१ ॥ नलागतांपातयापातें ॥ दर्भेंछेदिलेंनयनातें ॥ कागह्मणेरघूत्तमातें ॥ देईंवरातेंमजकांहीं ॥
॥ ६२ ॥ मगदोहींकडेएकबुबुळ ॥ खेळेऐसेंकेलेंचंचळ ॥ काकदृष्टीअवघ्यांतचपळ ॥ जनसकळदेख
ती ॥ ६३ ॥ सीतेसीद्यावयाचुंबन ॥ तूंधांवलासिदुरात्मापूर्ण ॥ तरीतूंकरिसीविष्ठाभक्षण ॥ कनिष्ठ
जाणपक्ष्यांततूं ॥६४॥ तुजलावरएकदेतोंजाण ॥ प्रेतपिंडतूंभक्षिल्यावीण ॥ सर्वथानोहेउद्धारण ॥ हें
वरदानतुजदीधलें ॥ ६५ ॥ मगसुदर्शनगंधर्वतेव्हां ॥ साष्टांगनमूनिश्रीराघवा ॥ आपलेस्वस्थळाप्र

---

[1] शेष. [2] पुष्प. [3] गाईचें वासरूं. [4] वाघानें. [5] दशमुखाचा गर्वहरणाऱ्या. [6] डावाडोळा

तितेधवां ॥ जाताझालाआनंदें ॥ ६६ ॥ भरतप्राणसखाआतां ॥ येऊनिभेटेलरघुनाथा ॥ श्रोतींप
रिसावीतेचिकथा ॥ भवव्यथानासेजेणें ॥ ६७ ॥ रामविजयग्रंथप्रचंड ॥ रसभरितअयोध्याकांड ॥
तेंश्रवणकरितांवितंड ॥ विघ्नेंउदंडवितळती ॥ ६८ ॥ अयोध्याधीशारामचंद्रा ॥ ब्रह्मानंदाज्ञानसमु
द्रा ॥ श्रीधरवरदाप्रतापरुद्रा ॥ मजनामसुद्राअखंडदेईं ॥ ६९ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥
संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ एकादशोऽध्यायगोडहा ॥ २७० ॥ श्रीसी
तारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ओव्या ॥ २७० ॥ ॥ अध्याय ॥११ ॥

॥ इति श्रीरामविजयएकादशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय १२

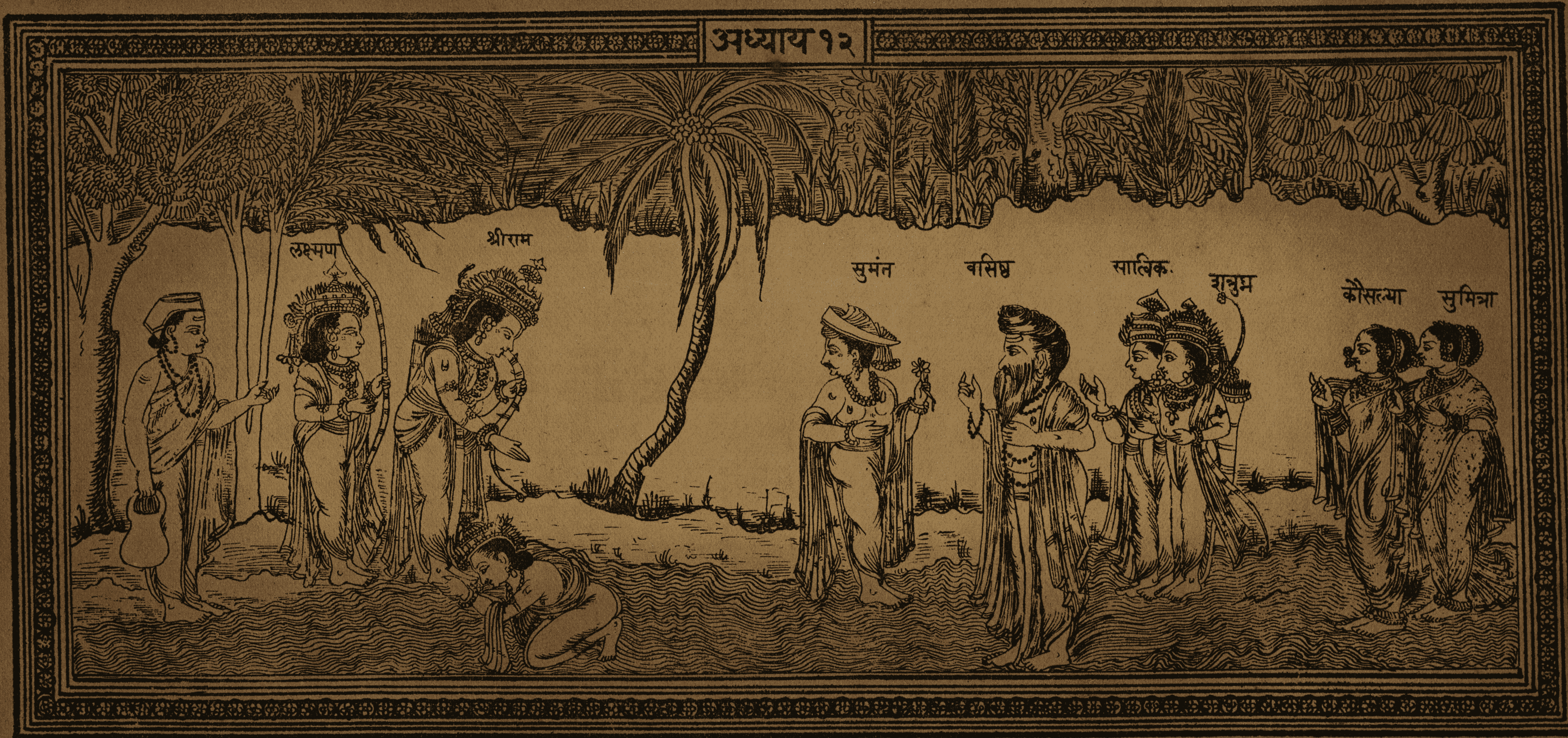
लक्ष्मण
श्रीराम
सुमंत
वसिष्ठ
सात्विक.
शत्रुघ्न
कौसल्या
सुमित्रा

१२

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संतमंडळीबैसलीथोर ॥ बृहस्पतिऐसेचतुर ॥ आतां[1]साहित्यसुमनांचेहा
र ॥ गुंफोनगळांघालूंत्याचे ॥ १ ॥ अनर्घ्य[2]शब्दरत्नेंप्रकाशवंत ॥ त्यांचेग्राहकचतुरपंडित ॥ विशेषें
रघुनाथभक्तविरक्त ॥ तेंप्रेमभरेंडुल्लती ॥ २ ॥ मतिमंदबैसतांश्रोताश्रवणीं ॥ तरीग्रंथरसजायवितळो
नी ॥ जैसेंभस्मामाजीनेटनी ॥ व्यर्थअवदान[3]घालिजे ॥ ३ ॥ रत्नपरीक्षाकरितीचतुर ॥ तेथेंगर्भांध
विटेसाचार ॥ गायनऐकतीसज्ञाननर ॥ परीबधिर[4]तेथेंविटतीपैं ॥ ४ ॥ कमळसुवाससेवितीभ्रमर ॥
परीतोस्वादनजाणेदर्दुर[5] ॥ हंसघेतीमुक्तांचाचार[6] ॥ परीतोबकासीप्राप्तनाहीं ॥ ५ ॥ दुग्धदोहोनिने
तीइतर ॥ गोचीडतेथेंअहोरात्र ॥ वसेपरीप्राप्तीत्यासरुधिर[7] ॥ नेणेक्षीरमतिमंदतो ॥ ६ ॥ कींवसंत
काळींकोकिळा ॥ पंचमस्वरेंआळविती[8]रसाळा ॥ काकजातीतैशाचसकळा ॥ परीतयांतोस्वरनव्हे
ची ॥ ७ ॥ बलाहक[9]गर्जनाकरितोगगनीं ॥ मयूरनाचतीपिच्छेंपसरुनी ॥ परीतीकळावृषभांनीं ॥ ने
णिजेजैसीसर्वथा ॥ ८ ॥ चकोरचंद्रामृतसेविती ॥ परीतकळाकुक्कुटनेणती ॥ ह्मणोनिश्रोतमंदमती
॥ सहसाहीनभेटावा ॥ ९ ॥ श्रोताभेटलियाचतुर ॥ ग्रंथरसवाढेअपार ॥ जेंवीवीरसंघटतांथोर ॥
रणचक्रींरंगभरे ॥१०॥ असोएकादशाध्यायाचेअंतीं ॥ चित्रकूटींराहिलारघुपती ॥ सुदर्शनगंधर्वानि

---

१ शब्दालंकाररूपफुलांचे हार. २ अमूल्य. ३ आहुति. ४ बहिरे. ५ बेडूक. ६ भक्षण. ७ रक्त. ८ आलापिती. ९ मेघ.

श्वितीं ॥ काकरूपेंउद्धरला ॥ ११ ॥ उपरिसिंहावलोकनेंकरूनतत्वता ॥ श्रोतींपरिसावीमागील
कथा ॥ दळभारेंसींभरततत्वतां ॥ चित्रकूटासमीपआला ॥ १२ ॥ तंवतोभूधरअवतार ॥ चित्रकू
टाखालींसौमित्र ॥ फळेंवेंचितांतोदळभार ॥ गजरेंयेतांदेखिला ॥ १३ ॥ ओळखिलाआपलाध्व
जसंकेत ॥ आलेकळलेंशत्रुघ्नभरत ॥ ह्मणेकैकेयीनेंपाठविलेयथार्थ ॥ वनींरघुनाथवधावया॥१४ ॥
हेयुद्धासिआलेयेथ ॥ जरीरघुनाथासकरूंश्रुत ॥ तरीहेंहीगोष्टअनुचित ॥ युद्धअद्भुतकरीनमी ॥
॥ १५ ॥ माझाश्रीरामएकलावनीं ॥ हेआलेदळभारसिद्धकरूनी ॥ तरीजैसावणवालागेवनीं ॥ तै
सेंजाळींनसैन्यहें ॥ १६ ॥ रवीच्याकिरणावरीदेखा ॥ कैशाचढतीलपिपीलिका ॥ कल्पांतविजूस
मशकमुखा ॥ माजीकैंवीसांठवील ॥ १७ ॥ चढूनप्रळयाग्नीचेशिरीं ॥ पन्नग[2]कैसानृत्यकरी ॥ ऊर्ण
नाभीचेतंतुवांभीतरीं ॥ वारण[4]कैसाबांधेल ॥ १८ ॥ तृणपाशेंकरून ॥ कैसाबांधवेलपंचानन ॥ द्वि
जेंद्रासीअळिकाधरून ॥ कैसीनेईलआकाशा ॥ १९ ॥ दीपाचेंतेजदेखोन ॥ कैसाआहाळेलचंडकि
रण ॥ तैसामीवीरलक्ष्मण ॥ मजजिंकूंनशकती ॥ २० ॥ भारदेखोनिसमीप ॥ क्षणनलागतांचढ
विलेंचाप ॥ बाणसोडिलेअमूप ॥ संख्येरहिततेकाळीं ॥ २१ ॥ वाटेगडगडितांमहाव्याघ्र ॥ थोक

---

१ मक्षिका. २ सर्प. ३ कोळ्याचे सुतांत. ४ हत्ती. ५ गरुडास.

तीजेंवी[1]अजांचेभार ॥ तैसेसोळापद्मेंदळभार ॥ भयभीतजाहले ॥ २२ ॥ त्याबाणांचेंकरावयानिवारण ॥ वीरसरसावलाशत्रुघ्न ॥ दोघांचेंसमानसंधान ॥ बाणेंबाणतोडित ॥ २३ ॥ एकचंद्रएकमित्र ॥ कीं[2]रमावरआणि[3]उमावर ॥ किंवातेमेरुमांदार॥ युद्धालागींमिसळले ॥ २४ ॥ एकसमुद्रएकनिरा[4]ळ ॥ एकदावाग्निएकवडवानळ ॥ एकगदाएकचक्रनिर्मळ ॥ विष्णुआयुधेंभीडती ॥ २५ ॥ एकवासुकीएकभोगींद्र ॥ एकवसिष्ठएकविश्वामित्र ॥ तैसेशत्रुघ्नआणिसौमित्र ॥ बाणसोडितपरस्परें॥२६॥ एकावरीएकसोडितीबाण ॥ तेवरचेवरउडवितीसंपूर्ण ॥ बाणमंडपझालासंघन ॥ चंडकिरणनादिसेची ॥ २७ ॥ रामनामबीजांकित ॥ बाणसुटतीसतेजमंडित ॥ रघुनाथनामगर्जत ॥ सुंसाटेनिघतयेतांची ॥ २८ ॥ वाटेवोढवलाप्रळयकाळ ॥ वनचरांसवींसुटलापळ ॥ ऋषीश्वरपळतीसकळ ॥ कडेवेंघितीपर्वतांचे ॥२९॥ सांडोनिगुंफातपाचरण ॥ पळतीआपुलाजीवघेऊन ॥ एकधांवतांधापादाटून ॥ मूर्च्छायेऊनिपाडियेले ॥ ३० ॥ एकह्मणतीराक्षसदळ ॥ आलेंरामावरीतुंबळ ॥ येणंमंखरक्षणींराक्षससबळ ॥ वीसकोटीनिवटिले ॥ ३१ ॥ तेंवैरस्मरोनिअंतरीं ॥ सत्यहेआलेराघवावरी ॥ आतांसौमित्राचीकैंचीउरी ॥ अनर्थनिर्धारींवोढवला ॥ ३२ ॥ असोऋषीश्वरसमस्त ॥ आलेजेथेंर

---

१ शेळ्यांचे समुदाय. २ विष्णु. ३ शंकर. ४ आकाश. ५ दाट. ६ विश्वामित्राच्या यज्ञसंरक्षणसमयीं.

घुनाथ ॥ गोष्टीसांगतांबोबडीवळत ॥ संकेतदावितीएककरें ॥ ३३ ॥ एकरुदनकरूनिफोडितीहांका
॥ वेगेंपळवींजनककन्यका ॥ अतांगूढविवरींलपवींकां ॥ रघुनायकाऊठवेगीं ॥ ३४ ॥ नभरेजोंअर्ध
निमिष ॥ तोंचढविलेंश्रीरामेंधनुष्य ॥ जैसाउगवलाचंडांश ॥ गुंफेबाहेरतैसाआला ॥ ३५ ॥ ऋषीं
सह्मणेअयोध्यानाथ ॥ तुह्मींमनींनव्हावेंदुःखित ॥ काळहीविघ्नकरूंआलियायेथ ॥ खंडविखंडक
रीनबाणीं ॥ ३६ ॥ पडत्याआकाशादेईनधीर ॥ रसातळा[2]उर्वीजातांकरीनस्थिर ॥ तुह्मींबैसाधरूनि
धीर ॥ तपश्चर्याकरीतपें ॥ ३७ ॥ अथवाकरावेंअध्ययन॥ न्यायमीमांसासांख्यज्ञान ॥ [3]पातंजलअ
थवाव्याकरण ॥ यांचीचर्चाकरावी॥३८॥ असोपाठीसीघालूनब्राह्मण ॥ पुढेंचाललारघुनंदन ॥ तों
ध्वजचिन्हेंवोळखिलींपूर्ण ॥ शत्रुघ्नबाणटाकीतसे ॥ ३९ ॥ आपलेभेटीकारणेंउत्कंठित ॥ सद्गदित
झालाभरत ॥ लक्ष्मणापासींसीतानाथ ॥ क्षणनलगतांपातला ॥ ४० ॥ मगह्मणेसौमित्रासी ॥ बा
रेभरतआलाभेटीसी ॥ तूंकिमर्थयासीयुद्धकरिसी ॥ पाहामानसींविचारुनी ॥ ४१ ॥ ऐसेंबोलतरा
जीवनेत्र ॥ परीवीरश्रीनेंवेष्टिलासौमित्र ॥ सोडितांनराहेशर ॥ मगरघुवीरकायकरी ॥४२ ॥ हातीचें
धनुष्यहिरूनी ॥ श्रीरामेंघेतलेंतेक्षणीं ॥सौमित्रलागलाश्रीरामचरणीं ॥हास्यवदनकरूनियां ॥ ४३॥

---

१ सूण. २ पृथ्वी. ३ योगशास्त्र.

श्रीरामेंवारितांफणिपाळ[1] ॥ अवघेंवितळलेंबाणजाळ ॥ निजज्ञानठसतांकेवळ ॥ मायापडळजेंवीविरे ॥ ४४ ॥ भरतासहितअयोध्येचेजन ॥ सर्वींविलोकिलारघुनंदन ॥ जैसानिशासंपतांचंडकिरण ॥ उदयाचळींविराजे ॥ ४५ ॥ तोंभरतासीनधरवेधीर ॥ सप्रेमेंधांवघेतलीसत्वर ॥ वाटेसीसाष्टांगनमस्कार ॥ वारंवारघालीतसे ॥ ४६ ॥ कींबहुतदिवसमातागेली ॥ तेबाळकेंसमीपदेखिली ॥ कींगायवनींहूनिपरतली ॥ वत्सेंआटोपिलीधांवोनियां ॥ ४७ ॥ कींक्षीराब्धिदेखोनित्वरित ॥ धांवघेतक्षुधाक्रांत ॥ कींमृगजळदेखोनिनिश्चित ॥ मृगधांवतीउष्णकाळीं ॥ ४८ ॥ कींसफळदेखोनिदिव्यद्रुमें[2] ॥ झेंपावेजैसाविहंगम[3] ॥ भरतेंधरूनितैसाराम ॥ चरणसरोजींस्पर्शिला ॥ ४९ ॥ जैसेंलोभियाचेंजीवित्वधन ॥ तैसेभरतेंधरिलेदृढचरण ॥ नयनोदकेंकरून ॥ केलेंक्षालनरामपायां ॥ ५० ॥ मगउचलोनिदोहींकरीं ॥ बंधूसीआदरेंहृदयींधरी ॥ जैसाजयंत[4]पुत्रसहस्रनेत्री[5] ॥ प्रीतीकरूनिआलिंगित ॥५१ कींक्षीरसागरींलहरियाउठती ॥ त्याएकांतएकमिसळती ॥ कींवेदांतशास्त्रींश्रुती ॥ ऐक्यायेतीपरस्परें ॥ ५२ ॥ तैसाआलिंगिलाभरत ॥ तोंशत्रुघ्नलोटांगणघालित ॥ परमप्रीतींरघुनाथ ॥ आलिंगनदेततयातें ॥ ५३ ॥ सकळअयोध्येचेब्राह्मण ॥ रामासीभेटतीप्रीतीकरून ॥ सर्वदळभारप्रजाजन ॥ क

---

१ शेष–लक्ष्मण. २ वृक्ष. ३ पक्षी. ४ इंद्राच्या पुत्राचें नांव जयंत. ५सहस्रनेत्रवाला--इंद्र.

रितीनमनरामासी ॥ ५४ ॥ लक्ष्मणभरतशत्रुघ्न ॥ परस्परेंदेतीक्षेमालिंगन ॥ मगसुमंतप्रधानेंयेऊन
॥ श्रीरामचरणवंदिले ॥ ५५ ॥ मगसुमंतह्मणेरघुराया ॥ पैलवसिष्ठआणिदोघीमाया ॥ तंवत्यादश
रथकुळवर्या ॥ धीरनधरवेतवेळीं ॥ ५६ ॥ सामोराचालिलारघुनंदन ॥ भोंवतेअपारअयोध्याजन ॥
जैसाकांवेदोनारायण ॥ अनेकश्रुतींवेष्टिला ॥ ५७ ॥ येऊनियांवसिष्ठाजवळी ॥ रामेंगुरुचरणवंदि
लेभाळीं ॥ जैसामदनदहनाचेचरणकमळीं ॥ स्कंदठेवीमस्तक ॥ ५८ ॥ तोंकौसल्यासुमित्रामाता ॥
त्यांचीवहनेंजवळीदेखतां ॥ धांवोनियेतारामसुमित्रासुतां॥उतरतीखालत्यादोघीजणी ॥५९॥ कौस
ल्येचेचरणींमस्तक ॥ ठेऊनिबोलेरघुनायक ॥ ह्मणेसुखीकींममजनक ॥ श्रीदशरथदयाब्धी ॥ ६० ॥
तोंझालाएकचिकल्लोळ ॥ रुदनकरितीलोकसकळ ॥ सुमित्राकौसल्येसीदुःखबहुसाल ॥ नाहींपारत
यातें ॥ ६१ ॥ वसिष्ठह्मणेरघुनाथा ॥ तुझावियोगनसाहेदशरथा ॥ रामरामह्मणतांमोक्षपंथा ॥ गे
लातत्काळजाणपां ॥ ६२ ॥ वचनऐसेंऐकतांकानीं ॥ करुणासागरमोक्षदानी ॥ विमळांबुधारानय
नीं ॥ तेचक्षणींचालिल्या ॥ ६३ ॥ स्फुंदस्फुंदोनिविलापथोर ॥ पित्यालागींकरीरघुवीर ॥ ह्मणेपू
र्णसत्याचासागर ॥ श्रीदशरथवीरजो ॥ ६४ ॥ ज्याचेयुद्धाचीठेव ॥ पाहतीमानवइंद्रादिदेव ॥ वृष
पर्वाशुक्रादिसर्व ॥ दैत्ययुद्धींजिंकिले ॥ ६५ ॥ श्रोतेह्मणतीनवलयेथ ॥ पुराणपुरुषरघुनाथ ॥ तोशो

काणवीपडियेलाहीमात ॥ असंमतदिसतसे ॥ ६६ ॥ जोजगद्वंद्यआत्माराम ॥ जोविश्वबीजफलांकितद्रुम ॥ तोशोकाकुलितपरब्रह्म ॥ पितयालागींकांजाहला ॥ ६७ ॥ विषताआलीकींक्षीरसागरा ॥ उष्णताव्यापिलीरोहिंणीवरा ॥ पक्षिवर्यात्याखगेंद्रा[2] ॥ सर्पबाधाकेंवीझाली ॥६८॥ चिंतामणिदरिद्रेंव्यापिला ॥ कल्पवृक्षकेंवीनिर्फळझाला ॥ प्रळयाग्नीचेडोळां ॥ अंधत्वकेंवीपातलें ॥ ६९ ॥ तंव वक्तादेतप्रत्युत्तर ॥ श्रोतींऐकिजेसादर ॥ पूर्णब्रह्मानंदरघुवीर ॥ मानवलोकींअवतरला ॥ ७० ॥ जगद्गुरुदेवाधिदेव ॥ दावीमायेचेंलाघव ॥ अवतारकारणाचीठेव ॥ लौकिकभावदाविला ॥ ७१ ॥ नटजोजोधरीवेष ॥ त्याचीसंपादणीकरीविशेष ॥ यालागींजगदात्माआदिपुरुष ॥ दाखवीआवेशमायेचा ॥ ७२ ॥ ऐसीउघडतांशब्दरत्नमांदूस[3] ॥ गुणग्राहकश्रोतेपावलेसंतोष ॥ संदेहरहितनिःशेष ॥ जेंवीतमनासेसूर्योदयीं ॥ ७३ ॥ कींवैराग्यें निरसेकाम[4] ॥ ज्ञानेंवितळेजेंवीभ्रम ॥ जैसानिधांनांतूनिपरम ॥ दारुणसर्पनिघाला ॥ ७४ ॥ करितांसंशयाचेंनिरसन ॥ मागेंराहिलेंअनुसंधान ॥ तरीयेगोष्टीसदूषण ॥ सर्वथाहीनठेवावें ॥ ७५ ॥ ग्रासामाजीलागलाहरळ ॥ तोकाढावयालागेलवेळ ॥ कीं अनध्यायामाजीरसाळ ॥ वेदाध्ययनराहिलें ॥ ७६ ॥ चोरवाटचुकवावयापूर्ण ॥ अधिकलागलाए

चंद्रास. २ गरुडास. ३ शब्दरूपरत्नांची पेटी. ४ इच्छा. ५ पुरूनठेवलेल्या ठेवींतून.

कदिन ॥ तरीतेगोष्टीतेंदूषण ॥ कदांसज्ञाननठेविती ॥ ७७ ॥ रात्रीमाजीसत्कर्मेंराहती ॥ परीसूर्योद
यींसवेंचिचालती ॥ छायेसपांथिकबैसती ॥ सवेंचजातीनिजमार्गें ॥ ७८ ॥ समुद्राचेंभरतेंवोहटे ॥ स
वेंचमागुतीविशेषदाटे ॥ कींचपळतुरंगचपेटे ॥ विसावाघेऊनिमागुती ॥ ७९ ॥ तेंवीपरिसापुढी
लकथार्थ ॥ आठवोनिपितादशरथ ॥ शोकाकुलितजनकजामात ॥ एकक्षणजाहला ॥ ८० ॥ म
गवसिष्ठह्मणेश्रीरामा ॥ प्रयागाप्रतिजाऊनिगुणग्रामा ॥ उत्तरक्रियाकरूनानिजधामा ॥ दशरथा
सीबोळवींजे ॥ ८१ ॥ कित्येकप्राकृतकविबोलत ॥ कींपतनींपडिलादशरथ ॥ परीहेगोष्टीअसं
मत ॥ बोलतांअनर्थवाचेसी ॥ ८२ ॥ जयाचेंनामघेतांआवडी ॥ जीवउद्धरतीलक्षकोडी ॥ तो
आपुलापितापतनींपाडी ॥ काळत्रयींनघडेहें ॥ ८३ ॥ असोगयेप्रतियेऊन ॥ उत्तरक्रियासर्वसारून ॥
॥ पितानिजपदींस्थापून ॥ आलेपरतोनिचित्रकूटा ॥ ८४ ॥ सकलऋषिआणिअयोध्याजन ॥ बैसले
श्रीरामासीवेष्टून ॥ मगभरतेंघालोनिलोटांगण ॥ करजोडूनिउभाठाकला ॥ ८५ ॥ ह्मणेजयजयाजी
पुरुषोत्तमा ॥ मायाचक्रचाळकापूर्णब्रह्मा ॥ विरिंचिजनकासुखविश्रामा ॥ मंगलधामारघुराया ॥ ८६ ॥
हेरामकरुणासमुद्रा ॥ हेरविकुळभूषणाराघवेंद्रा ॥ सर्वानंदसदनारामचंद्रा ॥ प्रतापरुद्राजगद्गुरू ॥ ८७
हेरामरावणदर्पहरणा ॥ हेरामभवरोगमोचना ॥ हेरामअहल्योद्धारणा ॥ मखरक्षणासीताधवा ॥

॥ ८८ ॥ हेरामकौसल्यागर्भरत्ना ॥ हेराममायाअपारश्रममोचना ॥ सनकसनंदनमानसरंजना ॥
निरंजनानिजरूपा ॥ ८९ ॥ दानवकाननवैश्वानरा ॥ ममहृदयारविंदभ्रमरा ॥ अज्ञानतिमिरछेदक
दिवाकरा ॥ समरधीरासर्वेशा ॥ ९० ॥ हेरामभक्तचातकजलधरा ॥ प्रेमचकोरवेधकचंद्रा ॥ संसार
गजच्छेदकमृगेंद्रा ॥ अनंगमोहनाअनंगा ॥ ९१ ॥ उपवासीमरतांचकोर ॥ त्याचेधांवण्याधांवेचंद्र ॥
कींअवर्षणपडतांजलधर ॥ चातकालागींधांवेकां ॥ ९२ ॥ कींचिंताक्रांतासीचिंतामणी ॥ सांपडेपू
र्वभाग्येंकरूनी ॥ कींदरिद्रियाचेअंगणीं ॥ कल्पवृक्षउगवला ॥ ९३ ॥ कींपतिव्रतेसीप्राणनाथभेट
ला ॥ कींक्षुधितापुढेंक्षीराब्धिआला ॥ कींसाधकासीनिधिजोडला ॥ आनंदझालातैसाआह्मां ॥
॥ ९४ ॥ हंसेंदेखिलेंमानससरोवर ॥ कींप्रेमळाभेटलाऽमावर ॥ कींसंकल्पींद्रव्यअपार ॥ दुर्बळब्रा
ह्मणासीदीधलें ॥ ९५ ॥ तैसाआनंदझालाजनांसी ॥ आतांसत्वरचलावेंअयोध्येसी ॥ सांभाळावेंबं
धुवाआह्मांसी ॥ श्रीदशरथाचेनिन्यायें ॥९६ ॥ आपुलेंराज्यसांभाळावें॥गोब्राह्मणांप्रतिपाळावें॥आ
मुचेमनोरथपूर्णकरावे ॥ आतांपरतावेंसत्वर ॥ ९७॥ जननीआमचीपरमचतुर ॥ मजदेतहोतीराज्य
भार॥ जैसेंछेदोनियांशिर॥गुडघ्यासपूजाबांधिली॥९८॥पूज्यमूर्तिवोसंडोन ॥ जैसेगुरवाचेधरितीचर
ण ॥ राजकुमरसांडोन ॥ कन्यादीधलीअजारक्षका ॥ ९९॥ पाडोनिदेवळाचेंशिखर ॥ घातलेंभोंवतें

आवार॥ नागवूनियात्रासमग्र ॥ अन्नसत्रघातलें ॥१००॥ फणसटाकोनिरसाळ ॥ प्रीतीनेंघेतलें[1]कनक फळ ॥ मुक्तसांडोनितेजाळ ॥ गुंजजैसीघेतली ॥ १ ॥ गारघेऊनिटाकिलाहिरा ॥ अंधकारघेऊनित्यजिलेंदिनकरा ॥ पाचभिरकावूनिसत्वरा ॥ काचबळेंरक्षिली ॥ २ ॥ परिसत्यागुनीघेतलाखडा ॥ पंडितदवडूनिआणिलावेडा ॥ चिंतामणिटाकूनिरोकडा ॥ पलांडुघेतलाबळेंची ॥ ३ ॥ अमृतटाकूनिघेतलेंकांजी ॥ कल्पवृक्षतोडोनिलाविलीभाजी ॥ कामधेनुदवडोनिसहजीं॥अजा[2]पूजीआदरें ॥४॥ निजसुखटाकूनिघेतलेंदुःख ॥ कस्तूरीटाकूनिघेतलीराख ॥ सोनेंटाकूनिसुरेख ॥ शेणजैसेंघेतलें ॥५ सांडोनियांरायकेळें ॥ आदरेंभक्षिलीं[3]अर्कीफळें ॥ ज्ञानसांडोनिघेतलें ॥ अज्ञानजाणबळेंची ॥ ६॥ तैसेंकैकेयीनेंकेलेंसाचार ॥ वनादवडोनिजगदोद्धार ॥ मजद्यावयाराज्यभार ॥ सिद्धझाली[4]साक्षोपें॥ ॥ ७ ॥ सर्वअपराधकरूनिक्षमा ॥ अयोध्येसीचलावेंश्रीरामा ॥ याउपरीजगदात्मा ॥ कायबोलिलातेंऐका ॥ ८ ॥ सूर्यमार्गचुकेकरितांभ्रमण ॥ नेत्रींअंधत्वपावेअग्न ॥ मशकाचीथडकलागून ॥ जरीमेरुपडेल ॥ ९ ॥ पाषाणप्रहारलागून ॥ वायुपडेलमोडोनिचरण ॥ कींपिपीलिकाशोषीसिंधुजीवन ॥ विजूसीधांवूनिमशकधरी ॥ ११० ॥ धडधडीतअग्निज्वाळ ॥ [5]कर्पूरतुषारेंहोयशीतळ ॥ हें

---

[1] धुत्र्याचें फळ. [2] शेळी–बकरी. [3] रुईचीं फळें. [4] मुद्दाम. [5] कापराच्या रजःकणांनीं.

हीघडेलएकवेळ॥ परीवचनासचळनोहेमाझे ॥ ११ ॥एकबाणएकवचन ॥ एकपत्नीव्रतपूर्ण ॥ चौ
दावर्षेंभरल्याविण ॥ कदापिआगमनघडेना ॥ १२ ॥ ऐसेंनिश्चयाचेंवचन ॥ बोलताजाहलारघुनंद
न ॥ अग्नीनेंआहाळेजैसेंसुमन[1] ॥ तैसेंभरताजाहलें ॥ १३ ॥ मगभरतेंचेतविलाजातवेद[2] ॥ प्राणद्या
वयाजाहलासिद्ध ॥ ह्मणेहादेहकरीनदग्ध ॥ रामवियोगमजनसोसवे ॥ १४ ॥ तंवमहाराजवाल्मी
कमुनी ॥ भरतासएकांतींनेउनी ॥ मूळकाव्यार्थअवघाकानीं ॥ भविष्यार्थसांगीतला ॥ १५ ॥ तो
ऐकतांकैकेयीसुत ॥ उगाचराहिलानिवांत ॥ मगयेऊनिजनकजामात[3] ॥ हृदयींधरीभरतातें ॥ १६ ॥
आपुल्याहस्तेंकरून ॥ पुसिलेभरताचेनयन ॥ करेंकुरवाळिलेंवदन ॥ समाधानकरीतसे ॥ १७ ॥ दे
वबंदींचेसोडवून ॥ चौदावर्षांतियेतोंपरतोन ॥ मगवरदहस्तउचलून ॥ भाष्य[4]दीधलीभरतातें ॥१८॥
चौदावर्षेंचौदादिन ॥ पंधरावेदिवशींपूर्ण ॥ मध्यान्हांयेतांचंडकिरण ॥ भेटेनयेऊनतुजलागीं॥१९॥
भरतह्मणेहानेमटळतां ॥ मगदेहत्यागीनतत्वता ॥ श्रीरामचरणींठेविलामाथा ॥ प्रेमावस्थाअधी
क ॥१२०॥ भरतमागुताउठोन ॥ विलोकीश्रीरामाचेंवदन ॥ अमलदलराजीवनयन ॥ तैसाचिहृद
यींरेखिला ॥ २१ ॥ भरतसद्गदबोलेवचन ॥ मीअयोध्येसीनजायपरतोन ॥ सकळमंगळभोगस्ना

---

१ पुष्प. २ अग्नि. ३ रामचंद्र. ४ भाक–वचन.

न ॥ त्यजूनिराहीननंदिग्रामीं ॥ २२ ॥ अवश्यह्मणेरघुनायक ॥ मणिमयपादुकासुरेख ॥ भरतासी
दीधल्याशोकहारक ॥ येरेंमस्तकींवंदिल्या ॥ २३ ॥ शिवमस्तकींविराजेचंद्र ॥ तैशाशिरींपादुका
सुंदर ॥ शोकहरपलासमग्र ॥ शरीरशीतळजाहलें ॥ २४ ॥ जैसेंकंठींधरितांनामस्मरण ॥ शीत
ळजाहलापार्वतीरमण ॥ तैसाचप्रेमळभरतजाण ॥ अंतरींपूर्णनिवाला ॥ २५ ॥ शत्रुघ्नासीह्मणेरघु
नाथ ॥ तूंआणिप्रधानसुमंत ॥ राज्यभारचालवासमस्त ॥ यथान्यायेंकरूनियां ॥२६॥ सदांस्तवावे
संतसज्जन ॥ श्रीगुरुभजनींसावधान॥ दूरत्यागावेदुर्जन ॥ त्यांचेंअवलोकननकरावें ॥ २७॥ परदा
राआणिपरधन ॥ तेथेंकदांनठेविजेमन ॥ वेदमर्यादानुल्लंघावीपूर्ण ॥ प्राणांतहीझालिया ॥ २८ ॥
जरीक्लेशकाळपातलाबहुत ॥ तरीधैर्यंनसांडावेंयथार्थ ॥ गुरुभजनपुण्यपंथ॥नसोडावासर्वथा॥२९॥
साधुसंतगोब्राह्मण ॥ त्यांचेंसदाकरावेंपाळण ॥ सकळदुष्टांसदवडोन ॥ स्वधर्मपूर्णरक्षावा॥१३०॥
कथाकीर्तनपुराणश्रवण ॥ काळक्रमावायेणेंकरून॥आपुलावर्णाश्रमधर्मपूर्ण ॥ सर्वथाहीनत्यजावा॥
॥ ३१ ॥ संतांचानकरावामानभंग ॥ हरिभजनींझिजवावेंअंग ॥ सांडोनिसर्वकुमार्ग ॥ सन्मार्गेंचिव
र्तावें ॥ ३२ ॥ ऋषींचेआशीर्वादघ्यावे ॥ वर्मकोणाचेंनबोलावें ॥ विश्वअवघेंजाणावें ॥ आत्मरू
पीनिर्धारें ॥ ३३ ॥ सत्संगधरावाआधीं ॥ नायकावीदुर्जनाचीबुद्धी ॥ कामक्रोधादिकवादी ॥ दम

वावेनिजपराक्रमें ॥ ३४ ॥ मीझालोंसज्ञान ॥ हानधरावाअभिमान ॥ विनोदेंहीपराचेंछळण ॥ न करावेंसहसाही ॥ ३५ ॥ शमदमादिकसाधनें ॥ दूरनकरावींसाधकानें ॥ जनजातीआडवाटेनें ॥ त्यांसीसुमार्गदाविजे ॥ ३६ ॥ शोकमोहाचेचपेटेपूर्ण ॥ आंगींआदळतीयेऊन ॥ विवेक[1]वोडणपुढेंकरून ॥ ज्ञानशस्त्रयोजावें ॥ ३७ ॥ कामक्रोधमदमत्सर ॥ हेगृहासीयेऊंनद्यावेतस्कर ॥ आयुष्यक्षणिकजाणोनिसाचार ॥ सारासारविचारावें ॥ ३८ ॥ क्षणिकजाणोनिसंसार ॥ सोडावाविषयांवरीलआदर ॥ सद्गुरुवचनींसादर ॥ सदांचित्तठेविंजे ॥ ३९ ॥ दैवेंआलेंभाग्यथोर ॥ त्याचागर्वनधरावाअणुमात्र ॥ एकदांचिगेलेंजरीसमग्र ॥ कदांधीरनसांडावा ॥१४०॥ कमलपत्राक्षकृपाघन ॥ वर्षतस्वाती[2]जलपूर्ण ॥ तेंसुमंतआणिशत्रुघ्न ॥ कर्ण[3]शुक्तिकेंतसांठविती ॥४१॥ शब्दामृतवर्षेरामचंद्र॥ निवालेभरतकर्णचकोर ॥ कींरामवचनक्षीरसागर ॥ उपमन्युभरतसाचारतेथें ॥ ४२ ॥ सूर्यउगवतां निरसेतमजाळ॥ तैसेंश्रीरामवचनेंझालेंहृदयनिर्मळ ॥ मगभरतपरतोनितत्काळ ॥ नंदिग्रामींराहिला ॥४३॥ करूनिमातेचेंसमाधान ॥ सकळब्राह्मणप्रजाजन ॥ सुमंतआणिशत्रुघ्न ॥ पाठवीपरतोन अयोध्ये ॥ ४४ ॥ श्रीरामपादुकासिंहासनीं ॥ शत्रुघ्नेंवरीछत्रधरूनी ॥ मगराज्यचालवीअनुदिनीं ॥

---

१ विवेक रूप ढाल. २ वचनरूप स्वातिनक्षत्रांतील. मौक्तिकोत्पादक पर्जन्योदक. ३ कर्णरूपशिंपींत.

नामस्मरणींसावध ॥ ४५ ॥ क्षणक्षणांयेतनंदिग्रामासी ॥ मागुताजायअयोध्येसी ॥ सकळपृथ्वी
च्याराजांसी ॥ धाकभरतशत्रुघ्नांचा ॥ ४६ ॥ प्रतिसंवत्सरींकरभार ॥ भूपाळदेतीसमग्र ॥ असोनं
दिग्रामींभरतवीर ॥ निर्विकारबैसला ॥ ४७ ॥ नंदिग्रामाजवळअरण्यांत ॥ पर्णकुटीकरूनराहेभर
त ॥ श्रीरामपादुकाविराजत ॥ रात्रंदिवसमस्तकीं ॥ ४८ ॥ जेआवडतेश्रीरामभक्त ॥ तेहीभरताऐ
सेविरक्त ॥ कनककामिनीगृहसुत ॥ त्यागकरूनिबैसले ॥ ४९ ॥ वटदुग्धींजटावळूनी ॥ सकळमंग
ळभोगत्यजोनी ॥ वल्कलेंवेष्टूनितृणासनीं ॥ वैसलेध्यानींश्रीरामाचे ॥१५०॥ नक्षत्रांतजैसाचंद्र ॥
तैसामध्येंभरतसाचार ॥ रात्रंदिवसरामचरित्र ॥ भरतसांगेसमस्तांतें ॥ ५१ ॥ किंवामानससरोव
रीं ॥ बैसतीराजहंसांच्याहारी ॥ भरतासभोंवतेतैशापरी ॥ वेष्टूनियांबैसले ॥ ५२ ॥ श्रीधरह्मणेश्रो
तयांसमस्तां ॥ चित्तद्यावेंपुढिल्याश्लोकार्था ॥ रघुनाथचित्रकुटींअसतां ॥ कायकथावर्तली ॥ ५३॥
कवीचीशब्दरत्नमांदुस ॥ उघडितांपंडितपावतीसंतोष ॥ इतरकुबुद्धिमातिमंदांस ॥ रत्नपरीक्षानक
ळेहो ॥ ५४ ॥ असोचित्रकूटींअसतांरघुनंदन ॥ मिळोनिबहिर्मुखब्राह्मण ॥ ह्मणतीरामातूंजाईयेथू
न ॥ आह्मासींविघ्नेंतुझेनी ॥ ५५ ॥ तुझीस्त्रीपरमसुंदर ॥ न्यावयाजपतीअनेकअसुर ॥ वाल्मीकभा

---

१ ज्यांस आत्मज्ञान नाहीं. (चर्मदृष्टीनें—प्रापंचिकदृष्टीनें. पाहणारे) ते.

ष्यहीसाचार ॥ ऐसेंचअसेजाणपां ॥५६॥ वनींहूनिवार्ताआलीसाचार ॥ त्रिशिरादूषणआणिखर ॥ दळभारेंसींयेथेंयेणार ॥ तुजकरितांरघुवीरा ॥ ५७ ॥ ह्मणोनिसांगतोंआह्मींतुजसी ॥ येथोनिजाईंनिश्चयेंसीं ॥ नाहींतरीआह्मीस्वाश्रमांसी ॥ त्यजोनिजाऊंनिर्धारें ॥ ५८ ॥ श्रीरामह्मणेब्राह्मणांलागुनी ॥ तुह्मींनिश्चिंतअसावेंअंतःकरणीं ॥ मीकाळहीफोडीनसमरंगणीं ॥ राक्षसांतेंगणीकोण ॥५९॥ परमअविश्वासीब्राह्मण ॥ ह्मणतीविघ्नेंयेतीयेथेंदारुण ॥ हाआपलेस्त्रीसरक्षीलजाण ॥ कींआह्मासीरक्षील ॥ १६० ॥ हात्यांसीनपुरेसमरंगणीं ॥ चारीबाणजातीसरूनी ॥ याच्याबोलाचाविश्वासधरूनी ॥ कदांयेथेंनराहावें ॥ ६१ ॥ मगसकळींकरूनिएकविचार ॥ रात्रींचउठोनियांसमग्र ॥ कुटुंबेंघेऊनिसत्वर ॥ गेलेविप्रपळोनियां ॥ ६२ ॥ उपरिप्रातःकाळींउठोन ॥ श्रीरामपाहेऋषिजन ॥ तंवतेरात्रींचगेलेपळून ॥ राजीवनयनकायकरी ॥ ६३ ॥ एकवाल्मीकउरलापूर्ण ॥ तोमहाराजतपोधन ॥ भूतभविष्यवर्तमान ॥ त्रिकाळज्ञानजयासी ॥ ६४ ॥ वायुसंगेंउडेतृण ॥ परीअचळनसोडीकदास्थान ॥ किंवारणमंडळसोडून ॥ रणशूरकदांपळेना ॥ ६५ ॥ तैसावाल्मीकउरलाजाण ॥ तेणेंआधींचकथिलेंरामायण ॥ इतरबहिर्मुखब्राह्मण ॥ श्रीरामनिधाननोळखती ॥ ६६ ॥ प्रत्ययानयेतांरघुवीर ॥ आचारतितुकाअनाचार ॥ कर्मतोचभ्रमथोर ॥ पिशाचनरतेचिपैं ॥६७॥ तेणेंकेलेंवेदपठण ॥

करतळामलकशास्त्रेंप्रमाण ॥ परीतेंमद्यपीयाचेंभाषण ॥ राघवाशरणनजातां ॥६८ ॥ जैसीमुग्धाव
त्तीसलक्षणी ॥ परमसौंदर्यलावण्यखाणी ॥ परीमननाहींपतिभजनीं ॥ तरीतेंसर्वेंहीवृथागेलें ॥६९
खरेंपृष्ठीसचंदनदेख ॥ परीतोनेणेसुवाससुख ॥ षड्रसींफिरविजेदर्वीपाक ॥ रसस्वादनेणेतो॥ १७०॥
कृपानकरितांसीतावर ॥ कायसाऽन्यर्थतत्वविचार ॥ त्याचेंज्ञाननव्हेसाचार ॥ जैसेंकीरअनुवादती॥
॥ ७१ ॥ तेणेंकेलेंतीर्थाटण ॥ होयचौसाष्टिकळाप्रवीण ॥ तेणेंकेलेंजरीकीर्तन ॥ तेंजाणगायनगोरिया
चें ॥ ७२ ॥ असोरघुपतीससांडोनिविप्र ॥ पळोनगेलेसमग्र ॥ जगद्वंद्यरघुवीर ॥ त्याचेंस्वरूपनेणो
नियां ॥ ७३ ॥ असोआतांबहुभाषण ॥ श्रीरामचित्रकूटत्यागोन ॥ वाल्मीकऋषीसनमून ॥ दंडकार
ण्याचालला ॥७४॥ श्रीरामविजयग्रंथप्रचंड ॥ येथेंसंपलेंअयोध्याकांड ॥ आतांअरण्यकांडइक्षुदंड॥
अतिअपूर्वसुरसपुढें॥७५॥रामविजयग्रंथक्षीरसागर ॥ दृष्टांतरत्नेंनिघतीअपार ॥ संतश्रोतेनिर्जर ॥
अंगीकारोतसर्वदां ॥ ७६ ॥ ब्रह्मानंदारविकुळभूषणा ॥ श्रीधरवरदासीताजीवना ॥ पुढेंअरण्यकांडर
चना ॥ बोलवींआतांयेथोनी ॥७७॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥
सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ द्वादशोऽध्यायगोडहा॥ १७८॥ अध्याय १२ ओव्या १७८ श्रीकृष्णार्पण०

---

१ स्त्री. २ गर्दभाच्या पाठीवर. ३ पळी. ४ बोललेलें बोलती. ५ धणगराचें.

अध्याय १३

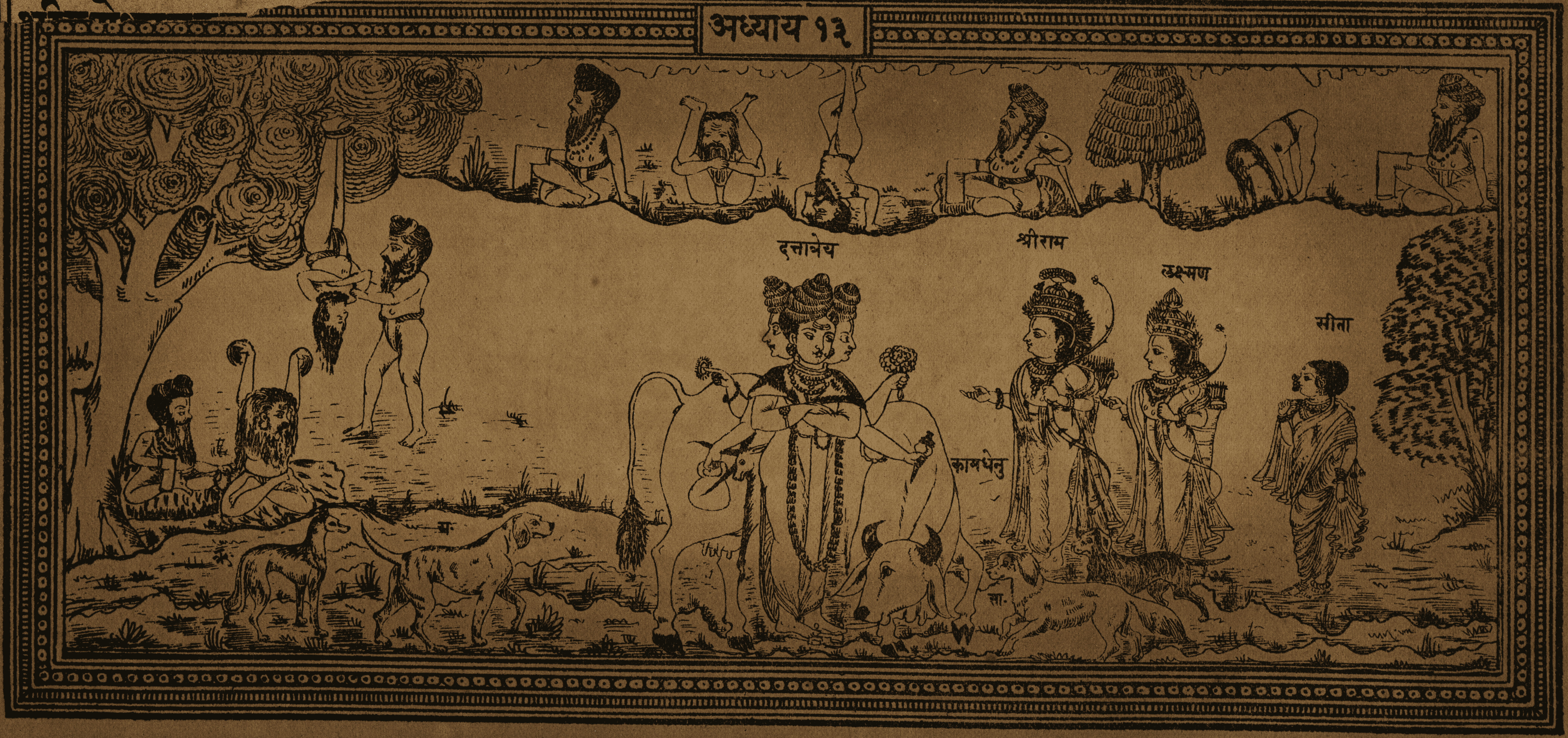
दत्तात्रेय
श्रीराम
लक्ष्मण
सीता
कामधेनु
श्व.
सा.

१३

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संस्कृतापासावकेवळ ॥ झालीप्राकृतभाषारसाळ ॥ कींस्वातीजळापासून[1]
मुक्ताफळ ॥ अतितेजाळनिपजेपैं ॥१॥ चंद्राचेआंगींनिपजेचांदिणें ॥ कींदिनकरापासावजेंवींकिर
णें ॥ कींजंबुफळापासाव[2]सुवर्ण ॥ दिव्यबावन्नकसीनिपजतसे ॥ २ ॥ कींदह्यांपासावनवनीत ॥ कीं
अभ्यासापासावज्ञानअद्भुत ॥ कींइक्षुदंडापासावनिपजत ॥ रसभरितशर्करा ॥ ३ ॥ कींपुष्पापासा
वपरिमळ ॥ कींरंभेपासाव[3]कर्पूरशीतळ ॥ कींमृगापासावपरिमळ ॥ मृगमद[4]जेंवींनिपजे ॥४॥ कथा[5]
लक्षणसरितानाथ ॥ साहित्यतरंग[6]अपरिमित ॥ प्रेमळलहरियाअद्भुत ॥ ऐक्यायेतपरस्परें ॥ ५ ॥
अमृताहूनगोडअन्न ॥ परीरुचिनयेशाखेवीण ॥ दृष्टांतावीणग्रंथसंपूर्ण ॥ रसींनचढेसर्वथा ॥६॥ रत्न
खाणीमेरुपाठारीं ॥ तैसेदृष्टांतकथांमाझारी ॥ कमळावांचूनीसरोवरीं ॥ शोभानयेसर्वथा ॥ ७ ॥
अलंकारेंशोभेनितंबिनी ॥ कींगगनमंडितउडुगणीं ॥ कींमानससरोवरींराजहंसावांचोनी ॥ शोभान
दिसेसर्वथा ॥ ८ ॥ कींमननावीणश्रवण ॥ कींसद्भावावीणकीर्तन ॥ कींक्षेत्रजैसेंबीजेंवीण ॥ दृष्टां
तावीणग्रंथतैसा ॥ ९ ॥ कींसभाजैसीपंडितावीण ॥ कींसुस्वरावीणगायन ॥ कींशुचि[7]वीणतपाचर
ण ॥ दृष्टांतावीणग्रंथतैसा ॥ १० ॥ कींविरक्तीवीणज्ञान ॥ कींप्रेमेंवीणव्यर्थभजन ॥ कींदानावीण

---

[1] स्वातींच्या पर्जन्योदकापासून. [2] जांबुळापासून. [3] केळीपासून. [4] कस्तूरी. [5] कथारूपसमुद्र. [6] दृष्टांतादिशब्दालंकाररूपलहरी. [7] पवित्रता.

भागयपूर्ण ॥ दृष्टांतावीणग्रंथतैसा ॥ ११ ॥ अरण्यकांड[1]अरण्यांत ॥ दृष्टांतवृक्षविराजत ॥ तेथेंआनं
दफळेंपंडित ॥ सदांसेवोतस्वानंदें ॥ १२ ॥ आतांअरण्यकांडवसंतवन ॥ तेथेंवाग्देवीचिच्छक्तिपूर्ण
॥ क्रीडाकरीतउल्हासेंकरून ॥ संतसज्जनपरिसोतकां ॥ १३ ॥ असोचित्रकूटाहूनिरघुनाथ ॥ सी
तासौमित्रांसमवेत ॥ निजभक्तांसीउद्धरित ॥ जगन्नाथजातसे ॥ १४ ॥ दक्षिणपंथेंजनकजामात ॥
सकळऋषींचेआश्रमपाहत ॥ त्रयोदशवर्षेंपर्यंत ॥ रघुनाथक्रमीतऐसेंची ॥ १५ ॥ कोठेंवर्षकोठेंअ[2]
यन ॥ कोठेंमासकोठेंपक्षपूर्ण ॥ कोठेंएकरात्रकोठेंएकदिन ॥ कोठेंपंचरात्रिक्रमियेल्या ॥ १६ ॥ म
गअत्रीचियाआश्रमाप्रती ॥ येताझालाजनकजापती ॥ तोंदेखिलीदत्तात्रेयमूर्ती ॥ अविनाशस्थि
तिजयाची ॥ १७ ॥ सह्याद्रीवरीश्रीराम ॥ अजअजितघनश्याम ॥ श्रीदत्तात्रेयपूर्णब्रह्म ॥ देतक्षेमत
यातें ॥१८॥ क्षीरसागरींच्यालहरिया ॥ परस्परेंसमरसलिया ॥ कींजान्हवीआणिमित्र[3]तनया ॥ ए
केठायींमिळताती ॥ १९ ॥ नानावर्णगाई ॥ परीदुग्धासदुजावर्णनाहीं ॥ तैसाजनकजांवई ॥ अ
त्रितनयसमरसले ॥ २० ॥ अवतारहीउदंडहोती ॥ सवेंचमागुतीविलयासजाती ॥ तैसींनव्हेश्रीद
त्तात्रेयमूर्ती ॥ नाशकल्पांतींनव्हेची ॥ २१ ॥ पूर्णब्रह्ममुसावलें ॥ तेंहेंदत्तात्रेयरूपवोतिलें ॥ ज्याचे

---

[1] अरण्यकांडरूपअरण्यांत. [2] सहामहिने. [3] यमुनानदी.

विलोकनमात्रेंतरले ॥ जीवअपारत्रिभुवनीं ॥ २२॥ सकळसिद्धऋषिनिर्जर ॥ विधिवाच[1]स्पतिश[2]ची
वर ॥ दत्तात्रेयदर्शनासादर ॥ त्रिकाळयेतीनिजभावें ॥ २३ ॥ अद्यापिसह्याद्रीपर्वतीं ॥ देवांचेभारउ
तरती ॥ सर्वब्रह्मांडींचींदैवतेंधांवती ॥ अवधूतमूर्तिपहावया ॥ २४ ॥ घेतांदत्तात्रेयदर्शन ॥ देवांसि
चढेसामर्थ्यपूर्ण ॥ मगतेइतरांहोतीप्रसन्न ॥ वरदानद्यावयातें ॥ २५ ॥ ज्यासीप्रयागींप्रातःस्नान ॥पां
चाळेश्वरींअनुष्ठान ॥ क[3]रवीरपुरांतयेऊन ॥ भिक्षाटणमाध्यान्हीं ॥ २६ ॥ अस्ताजातांवासरमणी॥स
ह्याद्रीसजायपरतोनी ॥ तोंदेवांचेभा[4]रकरजोडोनी ॥ वाटपाहतीअगोदर ॥ २७ ॥ दृष्टींदेखतांदिगं
बर ॥ एकचिहोयजयजयकार ॥ असंख्यवाद्यांचेगजर ॥ अद्यापिभक्तऐकती ॥ २८॥ दत्तात्रेयभक्तदे
खतांदृष्टीं ॥ सकळदैवतेंजींजींसृष्टीं ॥ तींतींपायींघालितीमिठी ॥ पुढेंठाकतीकरजोडूनी ॥ २९ ॥ क
रितांदत्तात्रेयस्मरण ॥ भूतेंप्रेतेंपळतीउठोन ॥ मगउपासकांसीविघ्न ॥ कवणकरूंशकेल ॥ ३० ॥ अ
सोऐसास्वामीअवधूत ॥ जोअत्रीचामहापुण्यपर्वत ॥ तयासवंदोनिरघुनाथ ॥ अत्रिदर्शनघेतलें ॥
॥ ३१ ॥ तंवतेअनुसूयासती ॥ सीतारामातियेसीवंदिती ॥ सीतेसिआलिंगूनिप्रीतीं ॥ वरदेतीजाह
ली ॥ ३२ ॥ आपुलेनि[5]ढळींचेंकुंकुमकाढिलें ॥ तेंसीतेच्यामस्तकींलाविलें ॥ अमलवस्त्रनेसविलें ॥

---

१ बृहस्पति. २ इंद्र. ३ काल्हापुरांत. ४ समुदाय. ५ कपाळींचें.

जेंनमळेनविटेकल्पांतीं ॥३३॥ गळांघातलासुमनहार ॥ जोकधींनसुकेसाचार ॥ जैसानित्यनूतनदि
वाकर ॥ तेजअणुमात्रढळेना ॥ ३४ ॥ सीतेचेंसुवासशरीर ॥ अनुसूयाकरीनिरंतर ॥ जेसुवासेंअंबर
परिपूर्णहोयपैं ॥ ३५ ॥ भेटतांराक्षसदुर्धर ॥ सीतेसिभयनवाटेअणुमात्र ॥ ऐसादीधलाअभयवर ॥
अनुसूयेनेंतेधवां ॥३६॥ सर्वेंचिरेणुके[2]चेंदर्शन ॥ घेतरविकुळभूषण ॥ जिच्यावरदेंभार्गवेंपूर्ण ॥ निःक्ष
त्रीकेलीधरित्री ॥ ३७ ॥ तेमूळपीठनिवासिनीशक्ती ॥ तीसवंदीअयोध्यापती ॥ तेश्रीरामाचीमूळ
प्रकृती ॥ आदिमायानिर्धारें ॥ ३८ ॥ तेप्रथमअवताराचीजननी ॥ जेकौसल्याझालीदुसरेनी ॥श्री
रामस्तवीह्मणोनी ॥ ऐकाश्रवणींसादर ॥ ३९ ॥ जयजयआदिकुमारिके ॥ जयजयमूळपीठनायि
के ॥ सकळकल्याणसौभाग्यदायीके ॥ जगदंबिकेमूळप्रकृती ॥ ४० ॥ जयजयभार्गवप्रियभवानी॥
भवमोचकभक्तवरदायिनी ॥ सुभंद्र[4]कारकेहिमनगनंदिनी ॥ त्रिपुरसुंदरीमहामाये ॥ ४१ ॥ जयजय
आनंद[5]कासारमराळिके ॥ जयजयचातुर्यचंपककळिके ॥ जयजयशुंभनिशुंभदैत्यांतके ॥ सर्वव्याप
केमृडानी॥४२॥जयजयशिवमानसकनकलतिके ॥पद्मनयनेदुरितवनपावके॥जयजयत्रिविधतापमो
चके॥निजजनपाळकेअन्नपूर्णे॥४३॥तवमुखकमळशोभादेखोनी॥इंदुबिंबगेलेंविरोनी॥ब्रह्मादिकेंबाळें

---

१ आकाश. २ परशुरामाच्या आईचें. ३ परशुरामानें. ४ कल्याणकारके. ५ आत्मानंदरूपसरोवरांतील हंसी. ६ पापवनजाळणाऱ्ये.

तिन्हीं ॥ स्वानंदसदनींनिजविसी ॥४४॥ जीवशिवदोनीबाळकें ॥ अंबेतुवांनिर्मिलींकौतुकें ॥ जीवतुझेंस्वरूपनोळखे ॥ ह्मणोनिपडिलाआंवर्तीं[1] ॥ ४५ ॥ शिवतुझेस्वरूपींसावचित्त ॥ ह्मणोनितोनित्यमुक्त ॥ ब्रह्मानंदपदहातायेत ॥ तुझेकृपेनेंजननीये ॥ ४६ ॥ मेळवूनिपंचभूतांचामेळ ॥ तुवांरचिलाब्रह्मांडगोळ ॥ इच्छापरततांतत्काळ ॥ क्षणेंनिर्मूळकरिसीहें ॥ ४७ ॥ ऐसेंस्तवोनिचापपाणी ॥ सह्याद्रीवरीदिनत्रयक्रमोनी ॥ अत्रिऋषीचीआज्ञाघेउनी ॥ दक्षिणपंथेंचालिले ॥ ४८ ॥ अत्रिह्मणेरघुपती ॥ येवनींराक्षसबहुवसती ॥ जतनकरींसीतासती ॥ क्षणहीपरतीनकीजे ॥४९॥ अवश्यह्मणोनिजलजनेत्र[2] ॥ पुढेंचाललास्मरारिमित्र[3] ॥ पाठीसीअवतरलाभोगेंद्र[4] ॥ वीरसौमित्रयेतसे ॥५०॥ त्यामागेंमंगळभगिनी[5] ॥ मंगलकारकविश्वजननी ॥ स्थीरस्थीरहंसगमनी ॥ मंगळजननीवरी[6]चाले ॥ ५१ ॥ दुरावतांभूमिकन्या ॥ सौमित्रह्मणेराजीवनयना ॥ जानकीमागेंराहिलीजगन्मोहना ॥ उभाराहेंक्षणभरी ॥५२॥ वचनऐकतांजगन्नायक ॥ उभाराहिलाक्षणएक ॥ परमउदारसुहास्यमुख ॥ परतोनपाहेसीतेकडे ॥ ५३ ॥ तंवतेसुकुमारजनकबाळी ॥ हळूहळूआलीजवळी ॥ जेंवींसारासारविचारनव्हाळी॥ आत्मसुखासीपाविजे॥५४॥असोतेपतिव्रतामंडण ॥विलोकीश्रीरामाचेंवदन॥ज

---

१ जन्ममरणाच्याभोंवऱ्यांत. २ कमलनेत्र. ३ शंकराचामित्र—श्रीराम. ४ शेष—लक्ष्मण. ५ सीता. ६ पृथ्वीवर.

यावरूनकोटिमदन ॥ ओंवाळूनटाकावे ॥ ५५ ॥ परमसलज्जहोऊन ॥ केलेंकिंचितहास्यवदन ॥
जेणेंनिवतीराघवकर्ण ॥ ऐसेंवचनबोलिली ॥५६॥ ह्मणेजगद्वंद्यारविकुळभूषणा ॥ विषकंठहृदयचि
न्मयलोचना ॥ चरणींचालतांरघुनंदना ॥ बहुतश्रमातेंपावलेती ॥ ५७ ॥ परमसुकुमारलक्ष्मण ॥ च
रणींचालतांपावलाशीण ॥ वृक्षछायेसीजाऊन ॥ गुणसागराबैसावें ॥ ५८ ॥ रातोत्पलसकुमार ॥
त्याहूनिपदेंतुमचींअरुवार ॥ अरुणसंध्यारागाहूनिमिश्र ॥ चरणतळवेसुरंवाडले ॥ ५९ ॥ जेंजान्ह
वीचेंजन्मस्थान ॥ तेंमीनिजकेशींझाडान ॥ शीतळउदकेंधुवोन ॥ मगचुरीनक्षणभरी ॥ ६० ॥ आ
जिचेंपेणेंकितीदूर ॥ आहेनकळेसाचार ॥ एकतांपद्माक्षींचेंउत्तर ॥ द्रवलारघुवीरअंतरीं ॥ ६१ ॥ ह्म
णेसुकुमारचंपककळी ॥ चरणींचालतांबहुश्रमली ॥ ऐसेंबोलतांनेत्रकमळीं ॥ अश्रुआलेराघवाचे ॥
॥ ६२ ॥ मगआपुलेहस्तेंकरून ॥ कुरवाळीसीतेचेंवदन ॥ मस्तकावरीकरठेऊन ॥ श्रमसंपूर्णहारिये
ला ॥ ६३ ॥ परमसुखावलीजनकनंदिनी ॥ पूंजोनियांदिव्यसुमनांनीं ॥ मगआपुल्यामुक्तकेशेंकरूनी
प्रक्षाळूनिचरणचुरीतसे॥ ६४ ॥ मगउठोनिचाललारघुवीर ॥ पाठीसीउभाभोगेंद्रअवतार ॥ त्या
चेमागेंसीतासुंदर ॥ हंसगतीचमकतसे ॥ ६५ ॥ तोंवैरभावसांडोनी ॥ वनचरेंपळतीभयेंकरूनी ॥

---

१ कोमल. २ शोभले. ३ श्रीरामाचींपदेंझाडुनी ॥ असाहि कोठें पाठ आहे.

विराधराक्षसतेक्षणीं ॥ आलाधांवोनिअकस्मात ॥ ६६ ॥ महाभयानकविशाळशरीर ॥ खदिरांगारा[1]ऐसेनेत्र ॥ कपाळींचर्चिलाशेंदुर ॥ बाबरझोटीमोकळ्या ॥ ६७ ॥ जैसाअग्नीचाओघथोर ॥ तैसीजिव्हालळलळीतबाहेर ॥ काजळाचापर्वतथोर ॥ तैसेंशरीरदिसतसे ॥ ६८ ॥ गळांनरशिरांच्यामाळा ॥ हातींऊर्ध्वशूळधरिला ॥ सिंहगजवनचरांचामेळा ॥ टोंचिल्यामाळाशूळावरी ॥ ६९ ॥ शतांचेशतब्राह्मण ॥ रगडीदाढेखालींधरून ॥ वाटेसीलत्ताप्रहारेंकरून ॥ वृक्षपाडीसमूळीं ॥ ७० ॥ पुढेंजातजोंरघुनाथ ॥ मागोनिविराधआलाधांवत ॥ जानकीसधरूनअकस्मात ॥ जाताझालातेवेळीं ॥ ७१ ॥ जैसागृहींतस्कररिघोनी ॥ धनकुंभ[2]जायघेउनी ॥ कींअकस्मातव्याघ्रयेउनी ॥ नेतउचलोनीहरिणीतें ॥ ७२ ॥ कींहोमशाळेंतरिघेश्वान ॥ जायचरुपात्र[3]घेऊन ॥ तैसाविराधदुर्जन ॥ जातवेगेंकरूनियां ॥ ७३ ॥ करुणास्वरेंकरूनिदेखा ॥ जानकीह्मणेमित्रकुळटिळका ॥ धांवधांवअयोध्यानायका ॥ जगद्वंद्यादीनबंधू ॥ ७४ ॥ परतोनिपाहेराजीवाक्ष ॥ तोंसघनलागलेवृक्ष ॥ नयनींनादिसेप्रत्यक्ष ॥ कोणीकडेगेलातो ॥ ७५ ॥ क्षणनलागतांलक्ष्मण ॥ धनुष्यासीयोजीअर्धचंद्रबाण ॥ तात्काळवृक्षछेदून ॥ केलेंवननिर्मूळ ॥ ७६ ॥ धनुष्यवोढोनिजनकजामातें ॥ पाचारिलेंविराधातें ॥ जैसामृगें

---

१ खैराच्या निखाऱ्याप्रमाणें. २ द्रव्याची घागर. ३ होमाच्या भाताचें पात्र.

द्रमहागजातें ॥ तैसीलक्ष्मणेंहांकफोडिली ॥ ७७ ॥ अरेराक्षसाधरींधीर ॥ माझाबाणघटोद्भव[1]थोर॥
तुझेंआयुष्यसागराचेंनीर ॥ प्राशीलआतांनिर्धारें ॥ ७८ ॥ महाव्याघ्राचाविभागदेख ॥ कैसानेऊन
वांचेलजंबुक ॥ आदित्याच्याकळामशक ॥ तोडीलकैसानिजांगें ॥ ७९ ॥ काळाचेहातींचादंडअभं
ग ॥ केंवीनेऊंशकेझोटिंग ॥ वासुकी[2]चाविषदंतसवेग ॥ दर्दुर[3]केंवीपाडीलपां ॥ ८० ॥ विराधह्मणेतूं
मानवधीट ॥ गोष्टीसांगसीअचाट ॥ तरीतुझेंकरीनपीट ॥ मुष्टिघातेंआतांची ॥ ८१ ॥ ऐसेंराक्षसबो
लोन ॥ जानकीसखालींठेऊन ॥ धांविन्नलापसरूनवदन ॥ रामसौमित्रांवरीतेधवां ॥ ८२ ॥ करि
तीधांवत्यावायूचेंखंडण ॥ रामेंसोडिलेऐसेदोनबाण ॥ तेदोनीभुजाउडवून ॥ गेलेनिघोनीनिराळ
पंथें ॥ ८३ ॥ सवेंचिसूर्यमुखशरें ॥ तेणेंशिरच्छेदिलेंकौसल्याकुमरें ॥ विमानींदेवजयजयकारें ॥ पु
ष्पवर्षाववर्षिती ॥ ८४ ॥ विराधपावलादिव्यशरीर ॥ रामासिविनवीजोडोनिकर ॥ ह्मणेमींगंधर्व
तुंबर ॥ नाममाझेंरघुवीरा ॥ ८५ ॥ गायनकरावयावहिलें ॥ यक्षपतीनें[4]बोलाविलें ॥ तंवम्यांमद्यपा
नअसेकेलें ॥ भ्रांतझालेंशरीरमाझें ॥ ८६ ॥ कंठींनउमटतांस्वर ॥ मगकुबेरेंसोडिलेंशापशस्त्र ॥ ह्मणेतूं
होईंनिशाचर ॥ महाघोरवनांतरीं ॥ ८७ ॥ मगम्यांकरुणाभाकितांथोर ॥ उःशापबोललाकुबेर॥

---

[1] अगस्तिऋषि. [2] वासुकीनामक सर्पांचा. [3] बेडूक. [4] कुबेरानें.

तुजवनींवधीलरघुवीर ॥ तैंउद्धारहोयतुझा ॥ ८८ ॥ राघवावर्षैंदहासहस्र ॥ मीविचरेंयेथें
रजनीचर ॥ माझ्यानिभेणेंदशशिर ॥ चळचळांकांपतसे ॥ ८९ ॥ असोमाझाउद्धारझालायेथें ॥
ह्मणोनिवंदिलेंरघुनाथातें ॥ विमानींबैसोनित्वरितें ॥ स्वस्थानासीपातला ॥ ९० ॥ विराधरामेंमा
रितांवनीं ॥ चहूंकडेपसरेकीर्तिध्वनी ॥ जैसेंतैलपडतांजीवनीं ॥ पसरोनिजायक्षणार्धें॥९१॥ कींस
त्पात्रींदानदेतांनिर्मळ॥कीर्तीनेंभरेभूमंडळ॥कींदुर्जनासीगुह्यकेवळ ॥ सांगतांविस्तारेचहूंकडे॥९२॥
कींकुलवंतासीकरितांउपकार॥कीर्तिजैशीवाढअपार॥कींसंतसमागमेंथोर॥दिव्यज्ञानप्रकटेपैं ॥९३
असोजानकीसप्रेमयेऊन॥वंदीश्रीरामाचेचरण ॥ ह्मणेतुमचापराक्रमआणिसंधान॥आजिम्यांदृष्टींपा
हिलें ॥ ९४ ॥ विराधउद्धरूनिजातां ॥ तेणेंप्रार्थिलेंरघुनाथा ॥ स्वामीतवदर्शनींआस्था ॥ शरभं
गऋषीनेंधरिलीअसे ॥ ९५ ॥ हंसविमानघेऊनिइंद्र ॥ त्यासमूळआलासाचार ॥ परीतुजपाहिल्या
आंचूनमुनीश्वर ॥ नवजायाचिब्रह्मपदा ॥ ९६ ॥ केव्हांउगवेलरोहिणीवर ॥ ह्मणोनिइच्छीतचको
र ॥ तैसादृष्टींपहावयारामचंद्र ॥ शरभंगऋषीइच्छीतसे ॥ ९७॥ ऐसेंविराधेंसांगून ॥ मगतोगेला
उद्धरोन ॥ त्याचेआश्रमासीरघुनंदन ॥ जाताझालातेकाळीं ॥ ९८ ॥ मगपुढेंजातरघुनंदन ॥ मागें
चालतजानकीचिद्रत्न ॥ तिचेपाठीसींलक्ष्मण ॥ चहूंकडेपाहातसे ॥९९ ॥ आणीकयेतीलरजनीच

र ॥ ह्मणोनिचापासिलाविलाशर ॥ बळियासुमित्रेचाकुमर ॥ पाठिराखायेतस ॥ १०० ॥ तोंवृक्षच्छायेसीक्षणक्षणां ॥ ठायींठायींबैसेपद्मनयना ॥ श्वासटाकूनिह्मणेलक्ष्मणा ॥ कांहोरहानाआजिकोठें ॥ १ ॥ तोंवृक्षातळींसर्वसांक्षी ॥ जोचराचरचित्तपरीक्षी ॥ तोपद्माक्षीचामार्गलक्षी ॥ उभाराहूनिक्षणैक ॥ २ ॥ पुढेंशरभंगाच्याआश्रमारघुवीर ॥ येताझालाकृपासागर ॥ चहूंकडोनिधांवलेऋषीश्वर ॥ जैसेपूरगंगेचे ॥ ३ ॥ सांडूनिसमाधितपाचरण ॥ लगबगांधांवलेब्राह्मण ॥ शरभंगनिघेवेगेंकरून ॥ रामदर्शनातेकाळीं ॥ ४ ॥ शरभंगतोमहाऋषी ॥ परीगलितकुष्ठभरलेंत्यासी ॥ दिव्यशरीरधरूनिभेटीसी ॥ येताझालाश्रीरामाचे ॥ ५ ॥ पहिलेंशरीरझांकून ॥ घरींठवीतोब्राह्मण ॥ क्षणभरींदिव्यरूपधरून ॥ श्रीरामदर्शनापातला ॥ ६ ॥ असोदेखोनिऋषीश्वरांचेभार ॥ साष्टांगनमीतसीतारामसौमित्र ॥ शरभंगासहितविप्र ॥ राघवेंद्रेंआलिंगिले ॥ ७ ॥ शरभंगाच्याआश्रमांत ॥ राहताझालारघुनाथ ॥ सीतासौमित्रसमवेत ॥ श्रीरामपूजिलाशरभंगें ॥ ८ ॥ लक्ष्मणऋषीतेंपुसत ॥ कंथेखालींकायकांपत ॥ शरभंगटघडोनिदावित ॥ सौमित्रातेंतेधवां ॥ ९ ॥ ह्मणेहेंकर्मशरीरभोगिल्याविण ॥ नतुटेकदांदेहबंधन ॥ राजारंकहोसाधुसज्ञान ॥ कर्मगहनसोडीना ॥ ११० ॥ चिळसउप

---

१ सर्वांतर्यामी–राम. २ सर्वांचें मनोगत जाणणारा–राम. ३ गोदडीखालीं.

जळीलक्ष्मणा ॥ ह्मणेवरमागाजीरघुनंदना ॥ ऋषिह्मणेउष्णोदकस्नाना ॥ मजतेंनमिळेसर्वथा॥११
शीतोदकेंस्नाननित्य ॥ तेणेंशरीरहेंउलत ॥ ऐसेंऐकोनिअवनिजाकांत ॥ कायबोलेऋषीतें ॥ १२ ॥
असोतुह्मासिउदकदेऊन ॥ प्रातःकाळींकरूंगमन ॥ तोंरात्रीसंपताचंडकिरण ॥ उदयाचळींउगव
ला ॥ १३ ॥ ऋषिआज्ञाघेऊनित्वरित ॥ पुढेंचालेरघुनाथ ॥ ऋषिवचनाचाविसरपडत ॥ श्रीरामये
तगौतमीतीरा ॥१४॥ तोंगौतमींतकरितांस्नान ॥ आठवलेंऋषीचेंवचन ॥ मगधनुष्यासीअग्निबाण॥
लावूनसोडिलाक्षणांत ॥ १५ ॥ चपळेऐसाबाणआला ॥ ऋषिआश्रमापुढेंकूपकेला ॥ बाणप्रवेशला
पाताळा ॥ कूपउचंबळलाउष्णोदकें ॥१६॥ तेथेंएकेचिस्नानेंसाचार ॥ ऋषीचेंझालेंदिव्यशरीर ॥ म
गविमानींबैसवूनिविप्र ॥ शंक्रेंनेलाअमरलोका ॥ १७ ॥ मगसुतीक्ष्णाच्याआश्रमाप्रती ॥ जाताझा
लाजनकजापती ॥ मार्गींतापसीबहुतमिळती ॥ श्रीरामाच्यासमागमें ॥ १८ ॥ नानाप्रकारचेसर्व
तापसी ॥ कित्येकअसतीवृक्षाग्रँवासी ॥ एकवृद्धअत्यंतवाचेसी ॥ शब्दनफुटेबोलतां ॥ १९ ॥ एक
दंतहीनदुर्बळ ॥ फळेंठेंचावयाकांखेसीउखळ ॥ नग्नमौनीजटाधारीसकळ ॥ दुग्धाहारीफळाहारी ॥
॥ १२० ॥ असोसुतीक्ष्णआश्रमासी ॥ आलाशरयूतीरनिवासी ॥ मगपरमानंदहोतऋषीसी ॥ रघु

---

१ गोदावरीच्या तीरीं. २ विजेप्रमाणें. ३ इंद्रानें. ४ वृक्षाग्रीं राहणारे. ५ शरयूच्यातीरीं अयोध्येंत राहणारा–राम.

पतीसीभेटतां ॥ २१ ॥ तेथेंक्रमोनिदिवसतीन ॥ जेंत्रिनेत्राचेंजीवन ॥ तोत्रिभुवनपतीरघुनंदन ॥ पुढेंतेथोनचालिला ॥ २२ ॥ तोंगौतमीतीरींपावन ॥ पाहतांपांचाळेश्वररम्यस्थान ॥ तेथेंभूमींतूनगायन ॥ रामचंद्रेंऐकिलें ॥२३॥ रघूत्तमातेंसांगतीतापसी ॥ येथेंमंदकर्णमहाऋषी ॥ परमतपियातेजोराशी ॥ जैसाआकाशींभास्कर[1] ॥ २४ ॥ क्षयकरावयातपातें ॥ पांचअप्सराअमरनाथें[2] ॥ पाठवितांऋषित्यांतें ॥ देखोनियांभाळला ॥ २५ ॥ भूगर्भें[3]विवरकोरून ॥ त्यांतसर्वदाऐकेगायन ॥ त्याकरितां[4]उर्वीमधून ॥ ध्वनिउमटतीराघवा ॥ २६ ॥ असोऋषिपाहेज्ञानीं ॥ श्रीरामआलाकळलेंमनीं ॥ मगतेंविवरद्वारउघडोनी ॥ बाहेरआलाभेटावया ॥ २७ ॥ रामेंवंदिलेऋषीचेचरण ॥ आदरेंभेटलेदोघेजण ॥ मगआश्रमातेंयेऊन ॥ मित्रकुषभूषणा[5]पूजिलें ॥ २८ ॥ तेथेंक्रमोनिएकरात्र ॥ पुढेंचालिलामदनारिमित्र ॥ नवमेघरंगरघुवीर ॥ सुतीक्ष्णआश्रमापावला ॥ २९ ॥ मगअगस्तीचेंदर्शन ॥ घ्यावयाउदितरघुनंदन ॥ तोमहाऋषिसुतीक्ष्ण ॥ पुरुषार्थसांगेअगस्तीचा ॥ ॥१३०॥ आतापीवातापीइल्वल ॥ तिघेदैत्यपरमसबळ॥शिववरदेंमहाखळ॥कापव्यसकळजाणती ॥ ३१ ॥ अन्नरूपहोयएक ॥ दुजानिजांगेंहोयउदक ॥ तिजाअन्नदातादेख॥ होऊनिबैसलेवनांतरीं

---

१ सूर्य. २ इंद्रानें. ३ भूमीमध्यें. ४ भूमीतून. ५ सूर्यकुळभूषणास—रामास.

ब्राह्मणींवेष्टिलेंजनकजावरा ॥ याचकींवेष्टिलादाताजैसा ॥ ७७ ॥ कींचंदनवेष्टितफणिवर ॥
कींभूपतिभोंवतादळभार ॥ कींतेबहुतामिळोनिचकोर ॥ निशापती[1]सिविलोकिती ॥ ७८ ॥ कीं
विलोकितांसौदामिनीपती[2] ॥ नीलकंठ[3]आनंदेंनाचती ॥ कींमहावैद्यदेखोनिधांवती ॥ व्यथाभूतजे
सेकां ॥ ७९ ॥ कींउगवतांसहस्रकर ॥ चक्रवाकेंतोषतीअपार ॥ तैसादेखतांजगदोद्धार ॥ मुनीश्वर
संतोषले ॥ १८० ॥ देखोनियांऋषिमंडळी ॥ परमलज्जितजनकबाळी ॥ मगजाऊनिनिराळीं ॥ उ
भीठाकलीक्षणएक ॥ ८१ ॥ तंवऋषिपत्न्याअसंख्यात ॥ पाहूंधांवल्यारघुनाथ ॥ तोंऋषींमाजी
सीताकांत ॥ कोणतोनयेप्रत्यया ॥ ८२ ॥ जगींअसोनिजगदीश्वर ॥ नेणतीजैसेभ्रांतनर ॥ तैसाऋ
षींतअसोनिश्रीरामचंद्र ॥ ऋषिपत्न्यांसीदिसेना ॥ ८३ ॥ साधकशरणसद्गुरूसी ॥ तैशात्यायेती
सीतेपासीं ॥ ह्मणतीरघुवीरप्रत्ययासी ॥ आणूनिदेईंआह्मांतें ॥ ८४ ॥ जैसीआदिमायाभगवती
॥ तीसवेष्टितअनंतशक्ती ॥ तैशाऋषिपत्न्यासीतासती ॥ वेष्टोनियांपुसतीतीतें ॥ ८५ ॥ पुराणपुरुष
रघुनंदन ॥ ऋषिवृंदांतआहेपूर्ण ॥ परीअमुकाचिरामह्मणोन ॥ दावींआह्मासीजननीये ॥ ८६ ॥
अवघेजटाजूटतापसी ॥ एकाहूनिएकतेजोराशी ॥ परीतव[4]नेत्रचकोरशशी ॥ दावींआह्मांसीजननी

---

१ चंद्रास. २ मेघ. ३ मोर. ४ तुझ्या नेत्ररूप चकोरपक्ष्यांस चंद्राप्रमाणें आनंददेणारा.

ये ॥ ८७ ॥ जवळीअसोनिराघवेंद्र ॥ नव्हेआह्मांसीकांगोचर ॥ तरीं[1]मंगळभगिनीतुझावर ॥ मंगलकारकदावींआह्मां ॥ ८८ ॥ चौऱ्यायशींलक्षयोनीगर्भवास ॥ हिंडतांश्रमपावलोंबहुवस ॥ परीतोविश्वपाळकसर्वेश ॥ आदिपुरुषदावींकां ॥ ८९ ॥ मृगनाभीसअसोनि[2]मृगमद ॥ परीतोनेणेचिमतिमंद ॥ कींजवळीरत्नअसोनिगर्भांध ॥ नेणेजैसाअभाग्यें ॥१९०॥ जोवेदवल्लीचेंदिव्यफळजाण ॥ जोसरसिजोद्भवाचेंअनादिधन ॥ जोनारदादिकांचेंगुह्यपूर्ण ॥ ध्येयध्यानविषकंठाचें ॥१९१॥ ऐशानानापरीपुसती ॥ परीनबोलेसीतासती ॥ मगऋषिस्त्रियाध्यानेंवर्णिती ॥ नानाऋषींचींतवेळीं ॥ ॥ ९२ ॥ ज्याज्याऋषीचेंवर्णितीध्यान ॥ तोंतोंजनकात्मजाहालवीमान ॥ जैसादृश्यपदार्थसंपूर्ण ॥ वेदश्रुतिनिरसिती ॥ ९३ ॥ जेंजेंदिसतेंतेंनाशवंत ॥ तेंचिन्मयनव्हेअशाश्वत ॥ ऋषिस्त्रियास्वरूपवर्णित ॥ मानहालवितसीतातेथें ॥ ९४ ॥ वेदशास्त्रांपडलेंमौन ॥ तोकेंवीबोलिजेलशब्देंकरून ॥ यालागींनबोलवेवचन ॥ हालवीमानजानकी ॥ ९५ ॥ हस्तसंकेतेंकरून ॥ जरीदावावारघुनंदन ॥ तरीतोएकदेशीनव्हेपूर्ण ॥ जोनिर्गुणनिर्विकार ॥ ९६ ॥ योगयागसाधनेंअपार ॥ करितांशिणतातीसाधकनर ॥ तेंवींऋषिस्त्रियाशिणल्यासाचार ॥ रूपेंवर्णितांस्वचित्तीं ॥ ९७ ॥ जैसीवेदांचियेशे

---

[1] मंगळाचे भगिनी-हे सीते. [2] कस्तूरी.

वटीं ॥ स्वरूपींपडेऐक्यामिठी ॥ तैसाश्रीरामदेखिलादृष्टीं ॥ ऋषिस्त्रियांनींअकस्मात ॥ १८॥ ह्मणतीसजलजलदवर्ण ॥ आकर्णनेत्रसुहास्यवदन ॥ वाटेब्रह्मानंदाचिमुरोन ॥ मूर्तिंवोतिलीचिन्मय ॥ ॥ १९ ॥ जटाजूटमुकुटपूर्ण ॥ आजानुबाहुवल्कलवसन ॥ हातींविराजितचापबाण ॥ पतिहोयकींहातुझा ॥ २०० ॥ ऐसेंएकतांवचन ॥ सीतेनेंकेलेंहास्यवदन ॥ हालवितांराहिलीमान ॥ उन्मीलितनयनजाहले ॥ १ ॥ ऋषिपत्न्यांसीकळलीखूण ॥ प्रत्ययाआलारघुनंदन ॥ विलोकितांराघवध्यान ॥ धाल्यापूर्णब्रह्मानंदें ॥ २ ॥ मगसीतेचियाचरणींमिठी ॥ घालितीसकळत्यागोरटी ॥ ह्मणतीमातेधन्यसृष्टीं ॥ रामजगजेठीदाखविला ॥ ३ ॥ जैसामौन्यधरूनिवेद ॥ संतांसीदावीब्रह्मशुद्ध ॥ तैसासीतेनेंपरमानंद ॥ ऋषिपत्न्यांसीदाविला ॥ ४ ॥ आतांअसोहाविस्तार ॥ अगस्तीनेंश्रीरामचंद्र॥आश्रमानेऊनिसाचार ॥ परमानंदेंपूजिला ॥५॥ अक्षयचापअक्षयभाते ॥ अक्षयकवचरघूत्तमातें ॥ शस्त्रास्त्रेंमंत्रसामर्थ्यें ॥ दाशरथीतेंदीधलीं ॥ ६ ॥ जैसानवग्रहांतचंडकिरण ॥ तैसादीधलाएकबाण ॥ ह्मणेयाचशरेंरावण ॥ शेवटींधाडीनिजधामा ॥ ७ ॥ एकमासपर्यंत ॥ तेथेंकाळक्रमीरघुनाथ ॥ मगघटोद्भवासीपुसत ॥ आह्मींआतांरहावेंकोठें ॥८॥ अगस्तिह्मणेगोदातटीं ॥ वस्तीसीस्थानपंचवटी ॥ तेथेंतूंराहेंजगजेठी ॥ सीतागोरटीजतनकरीं ॥९ ॥ आज्ञाघेऊनितेवेळां॥

पंचवटीसश्रीरामचालिला ॥ तंववाटेसजटायुदेखिला ॥ राघवेंद्रेंअकस्मात ॥ २१० ॥ पंथींबैसला
जैसापर्वत ॥ श्रीरामसौमित्रासदावित ॥ ह्मणेहाराक्षसहोययथार्थ ॥ आणींत्वरितधनुष्यबाण ॥११
दोनीतूणीर[1]घननीळें ॥ पाठीसीदोहींकडेआकर्षिले ॥ तंवतोजटायुतेवेळे ॥ कायबोलेदुरूनियां ॥
॥ १२ ॥ ह्मणेतूंयावनांतरींकोण ॥ टाकूंइच्छितोसिमजवरीबाण ॥ सांगतुझीनामखूण ॥ मगरघुनं
दनबोलत ॥१३॥ रविकुळमंडणदशरथ ॥ त्याचापुत्रमीरघुनाथ ॥ ऐसीऐकतांचिमात ॥ जटायुजव
ळीपातला ॥ १४ ॥ कश्यपसुतअरुण ॥ तोमाझाजनिता[2]जाण ॥ पितृव्य[3]माझासुपर्ण[4] ॥ जटायुजा
णनाममाझें ॥ १५ ॥ माझाज्येष्ठबंधूसंतापी ॥ तोदक्षिणसागरींकरीवस्ती ॥ तुझापितादशरथनृप
ती ॥ मजबंधुत्वमानीतसे ॥ १६ ॥ शक्रासींयुद्धकरितां ॥ मीसाह्यझालोंदशरथा ॥ मजबंधुत्वमानी
तत्वतां ॥ अजराजपुत्र[5]तेकाळीं ॥ २१७ ॥ ऐसीऐकतांचिमात ॥ सद्गदितझालारघुनाथ ॥ जटायूचे
कंठींमिठीघालित ॥ ह्मणेतूंनिश्चितपितृव्यमाझा ॥१८॥ मगजटायूचेनिअनुमतें॥श्रीरामजायपंचव
टीतें ॥ पर्णशालासुमित्रासुतें ॥ विशाळरचिलीतेवेळे॥१९॥फळेंमूळेंआणून॥नित्यदेईसुमित्रानंदन॥ १०
आपणनिराहारनिर्वाण ॥ चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ २२० ॥ जानकीभावीऐसेंमनीं ॥लक्ष्मणफळेंभक्षितोव

---

१ भाते. २ पिता. ३ चुलता. ४ गरुड. ५ दशरथ.

अगस्तीचाबंधू ॥ महामतिनामतपसिंधू ॥ त्याचेआश्रमींआनंदकंदू ॥ सीतावल्लभराहिला ॥ ५६ ॥
तेथेंक्रमोनिएकादिन ॥ पुढेंजातरविकुळभूषण ॥ तोंदेखिलेंअगस्तीचेंवन ॥ शोभायमानसदांफळीं ॥
॥ ५७ ॥ छायाशीतळसघन ॥ माजीनदिसेसूर्यकिरण ॥ नारळीपोफळीरातांजन ॥ गेलेभेदोनिगग
नातें ॥ ५८ ॥ अशोक[1]वृक्षउतातिया ॥ रायआंवळीखिरणिया ॥ निंबवटपिंपळवाढोनियां ॥ सुंदर
डाहाळियाशोभती ॥ ५९ ॥ दाळिंबेंसावरीपारिजातकमांदार ॥ चंदनमोहवृक्षअंजीर ॥ केतकीजाईजु
ईपरिकर ॥ पोवळवेलीआरक्त ॥ १६० ॥ तुळसीबिल्वदेवदार ॥ कनकवेलीनागवेलीसुंदर ॥ शेंवती
चंपावृक्षपरिकर ॥ बकुळमोगरेचमेली ॥ ६१ ॥ कल्पवृक्षआणिकांचन ॥ गरुडवृक्षआणिअर्जुन[2] ॥
वाळियाचींबेटेंसुवासिकपूर्ण ॥ कर्पूरकर्दळीडोलती ॥ ६२ ॥ शालतमालपारिजातक ॥ शिरीष[3]आणि
रायचंपक ॥ फणसलिंबोळीमातुलिंगी[4]सुरेख ॥ अगरकृष्णागरसुवास ॥ ६३ ॥ मयूरबदकेंचातकें ॥ क
स्तूरीमृगजवादीबिडालकें ॥ राजहंसबहिरीचक्रवाकें ॥ कोकिळाकौतुकेंबोलती ॥ ६४ ॥ धन्यधन्य
ऋषिअगस्ती ॥ श्वापदेंनिर्वैरविचरती ॥ पक्षीशास्त्रचर्चाकरिती ॥ पंडितबोलतीजेरीतीनें ॥ ६५ ॥
ठायींठायींवनांत ॥ शिष्यवेदाध्ययनकरित ॥ न्यायमीमांसासांख्यपढत ॥ तर्कघेतनानापरी ॥ ६६ ॥

---

१ असोग. २ आंजण. ३ शिरस. ४ माहळुंगी.

पांतंजलआणिव्याकरण ॥ एकवेदांतशास्त्रप्रवीण ॥ एकसमाधिसुखींतल्लीन ॥ एकमौन्येंचडोलती ॥
॥ ६७ ॥ नानाग्रंथींचेंपुराणश्रवण ॥ ठायींठायींहोतअध्ययन ॥ अष्टांगयोगादिनानासाधन ॥ मनो
जयकरिताती ॥ ६८ ॥ असोशिष्यगेलेधांवून ॥ अगस्तीसीसांगतीहर्षेंकरून ॥ श्रीरामसीतालक्ष्म
ण ॥ जवळीआलेगुरुवर्या ॥ ६९ ॥ ऐसेंएकतांतेअवसरीं ॥ ऋषीचाआनंदनमायेअंबरीं ॥ सकळिकां
सीह्मणेउठाझडकरी ॥ जाऊंराघवासमोर ॥ १७० ॥ समाधिजपतपअनुष्ठान ॥ करूनियांपावावेज
याचेचरण ॥ तोरघुवीरराजीवनयन ॥ आश्रमाआपणपातला ॥ ७१ ॥ जोजगद्वंद्यआदिसोयरा ॥
जोअगम्यविधिशक्रकर्पूरगौरां ॥ मूळनजातांआमचेमंदिरा ॥ पूर्वभाग्येंपातलातो ॥ ७२ ॥ जैसानंद
नदीभरूनियां ॥ जायनदेश्वरासीभेटावया ॥ तैसाअगस्तिलवलाह्यां ॥ श्रीरामाजवळीपातला ॥
॥ ७३ ॥ देखोनियांऋषींचेभार ॥ रामसौमित्रघालितीनमस्कार ॥ घटोद्भवेंधांवोनिसत्वर ॥ श्री
रामासीआलिंगिलें ॥ ७४ ॥ रमापतिआणिउमापती ॥ प्रीतीनेंजैसेभेटती ॥ कींइंद्रआणिबृहस्पती
॥ आलिंगितीपरस्परें ॥ ७५ ॥ परमसद्गदऋषीचेंमन ॥ ह्मणेधन्यधन्यआजिचादिन ॥ कौसल्या
गर्भरघुनंदन ॥ नेत्रींदेखिलाधरणीवरी ॥ ७६ ॥ असोइतरहीमुनीश्वरां ॥ भेटलाअनादिसोयरा॥

---

१ योगशास्त्र. २ शोण सिंधु इत्यादि महानद्या. ३ समुद्रास.

॥ ३२ ॥ आतापीअन्नदातापूर्ण ॥ प्रार्थूनिआणीतब्राह्मण ॥ पूजाकरूनउदकअन्न ॥ आदरेंसींसमर्पि
त ॥ ३३ ॥ मगआतापीबाहेनामघेऊन ॥ वातापींइल्वलदोघेजण ॥ मगतेविप्राचेंपोटफोडून ॥ ये
तीधांवोनिबाहेरी॥३४॥ ऐसेअसंख्यातद्विजगण ॥ भक्षिलेतिहींमारून ॥ मगकलशोद्भवासीशरण॥
सकलब्राह्मणगेलेपैं ॥ ३५ ॥ मगतोऋषिकलशोद्भव ॥ जयासीभीतीस्वर्गींचेदेव ॥ ऋषिकैवारेंकरु
णार्णव ॥ दैत्यस्थानापावला ॥ ३६ ॥ तंवतोधरीअगस्तीचेचरण ॥ ह्मणेआश्रमकराजीपावन ॥ अ
न्नअथवाफळसेवून ॥ शीतळजीवनप्राशिंजे ॥ ३७ ॥ मुखींसदावेदाध्ययन ॥ पाठीसींसदाधनुष्यबा
ण ॥ तंवआतापीब्राह्मण ॥ कापट्यवेषेंपातला ॥ ३८ ॥ शुभ्रधोत्रेंयज्ञोपवीत ॥ टिळेकुशमुद्रामिर
वत ॥ धोत्रेंवालींसरसावित ॥ क्षमाबहुतधरिलीअसे ॥३९॥लटिकाचिदावीतआचार ॥ परीअंतरीं
दुराचार ॥ अंतरकडूवरीसुंदर ॥ वृंदावनफळजैसें ॥ १४० ॥ कींवरपांगेंजारिण ॥ दावीभ्रताराची
सेवाकरून ॥ कींशठमित्राचेंलक्षण ॥ आरंभींवचनगोडजैसें ॥ ४१ ॥ कींबचनागमुखींघालितां ॥
प्रथमगोडवाटेतत्वतां ॥ कींसावचोरगांवींअसतां ॥ बहुतस्नेहवाढविती ॥ ४२ ॥ कींविषकुंभभरला
समस्त ॥ वरीअमृतघातलेंकिंचित ॥ कींदांभिकशिष्यदावित ॥ गुरुसेवाकरूनिवारिवरी ॥ ४३ ॥ कु

---

१ बोलावी. २ अगस्तीस. ३ कडुवृंदावनाचें फळ.

सुंब्याचाआरक्तरंग ॥ आरंभींदावीतसुरंग ॥ किंवानटेंधरिलेंसोंग ॥ विरक्ताचेंव्यर्थजैसें ॥ ४४ ॥ तै
साआतापीमावकर ॥ ऋषीसदावीबहुआदर ॥ वरीशब्दरसाळफार ॥ अंतरींकातरदुरात्मा ॥ ४५ ॥
असोआतापीकापव्यवेषी ॥ आश्रमानेतअगस्तीसी ॥ वातापीफळेंवेगेंसीं ॥ होऊनियांबैसला ॥ ४६
अगस्तीनेंभक्षिलींफळें ॥ उदकनाहींजोंप्राशिलें ॥ तोंकापव्यअवघेंसमजलें ॥ कायकेलेंकलशोद्भवें ॥
॥ ४७ ॥ उदरावरीफिरवूनिहस्त ॥ दैत्यभस्मकेलापोटांत ॥ दोघेनामघेऊनिबाहत ॥ बाहेरत्वरित
येआतां ॥ ४८ ॥ तंवतोनदीप्रत्युत्तर ॥ मगदोघेरूपधरितीथोर ॥ महाविक्राळभयंकर ॥ धांवलेसत्व
रऋषीवरी ॥ ४९ ॥ धनुष्यासीचढवोनिगुण ॥ अगस्तीनेंसोडिलाबाण॥आतापीचेंशिरच्छेदून ॥ ने
लेंउडवूनिआकाशीं ॥१५०॥ दोघानिमालेदेखोन ॥ इल्वलपळालातेथून ॥ तंवतोकलशोद्भवक्रोधा
यमान ॥ पाठीलागलातयाचे ॥ ५१ ॥ पळतांसरलीअवघीजगती ॥ परीपाठनसोडीचअगस्ती ॥
तंवतोउदकहोऊनिकापव्यगती ॥ समुद्रोदकींमिसळला ॥ ५२ ॥ तोंक्रोधायमानऋषीश्वर ॥ तात्का
ळपसरूनिदोनीकर ॥ आचमनकरूनिसागर ॥ उदरामाजीसांठविला ॥ ५३ ॥ ह्मणेउदारारघुपती
॥ ऐसापुरुषार्थीअगस्ती ॥ त्याचीभेटीघेऊनिपुढती ॥ सीतापतीजायतूं ॥ ५४ ॥ मगसुतीक्ष्णाचीआ
ज्ञा ॥ घेऊनियांरामराणा ॥ चालिलातोकर्दळीवना ॥ आगस्तीच्याआश्रमासी ॥ ५५ ॥ तोंमार्गीं

नीं॥मगआणितोआह्मालागुनी ॥ फळेंभक्षावयाकारणें ॥ २१ ॥ सीतेचेआज्ञेवीण ॥ सौमित्रनकरी
फळेंभक्षण॥नित्यउपवासीनिर्वाण ॥ तोलक्ष्मणमहाराज॥२२॥पुढीलजाणोनिभविष्यार्थ ॥ फळेंघे
नह्मणेरघुनाथ ॥ याचिप्रकारेंदिवसबहुत ॥ उपवासझालेतयासी॥२३॥पर्णकुटीचाद्वारपाळ ॥ सर्व
काळसुमित्राबाळ ॥ तोविष्णुशयनफणिपाळ[1]॥सेवाप्रबळकरीतसे॥२४॥रात्रीमाजीलक्ष्मण ॥ हातीं
घेऊनिधनुष्यबाण ॥ राक्षसयेतीलह्मणून ॥ सावधानसर्वदा॥२५॥निद्राआणिआहार ॥ कधींनस्प
र्शेंसौमित्र ॥ भक्तराजपरमपवित्र ॥ जैसामित्रनिर्मळसदां ॥ २६ ॥ पंचवटीसराहिलारघुनाथ ॥
चहूंकडेप्रकटलीमात ॥ तोंवनींभिल्लस्त्रियामिळोनिबहुत ॥ ह्मणतीराघवपाहूंचला ॥ २७ ॥ अयो
ध्याधीशरघुपती॥बहुतऐकितोंत्याचीकीर्ती॥ एकवचनएकपत्नीव्रती ॥ चलानिश्चितीपाहूंतो॥२८॥
निरंजनींराहिलारघुनाथ ॥ तोडोळेभरीपाहोंयथार्थ ॥ अरिदर्पहरण[2]सीताकांत ॥ पाहूंचलाएक
दां ॥ २९ ॥ जोनिर्विकारपरब्रह्म ॥ तोसगुणवेषश्रीराम ॥ ज्याचेंश्रुतीनेणतीवर्म ॥ तोपूर्णकामपाहूं
चला ॥ २३० ॥ ह्मणतीपरब्रह्मसांवळें ॥ भेटीसन्यावींअमृतफळें ॥ पूर्वपुण्यअसेलआगळें ॥ तोरा
मडोळांदेखोंपैं ॥३१॥ अपारमिळोनिभिल्लिणी ॥ उत्तमफळेंवेंचितीवनीं ॥ नाचतनाचतकामिनी ॥

---

[1] शेष–सर्प. [2] शत्रूंचा गर्व हरण करणारा

गुणगातीश्रीरामाचे ॥ ३२ ॥ ज्याचेंनामघेतांनिर्मळ ॥ शीतळझालाजाश्वनीळ ॥ चरणरजेंतत्का
ळ ॥ गौतमललनातारिली ॥ ३३ ॥ एकजानकीवेगळीकरून ॥ सकळस्त्रियाकौसल्येसमान ॥ जो
दशकंठदर्पहरण ॥ मखरक्षणमखभोक्ता ॥३४॥ अहोपूर्वकर्मनिर्मळ ॥ हेंचउत्तमसांचवोनिफळ ॥ प
हावयापरब्रह्मउतावेळ ॥ पंचवटीसपातल्या ॥ ३४ ॥ पंचभूतात्मकपंचवटी ॥ नरदेहासआल्यागोर
टी ॥ श्रीरामदेखतांदृष्टीं ॥ घालितीसृष्टींलोटांगण ॥ ३६ ॥ अमृतफळेंआणिलींजींहोतीं ॥ समस्तअ
र्पिलींरघुपतीप्रती ॥ देखोनितयांचीदृढभक्ती ॥ फळेंभक्षितसीताराम ॥३७॥ नित्यकाळभिल्लिणी॥
फळेंदेतीरामासआणोनी ॥ येथेंकितीएककविजनांनीं ॥ विपरीतवाणीबोलिजे ॥३८॥ ह्मणतीउच्छि
ष्टफळेंभक्षिलीं ॥ हेसर्वथाअसत्यबोली॥तरीत्यांहींउत्तमफळेंरक्षिलीं ॥ श्रीरामभेटीकारणें॥३९॥मूळ
नपाहतांयथार्थ ॥ भलतेंचिकवित्वजोस्थापित ॥ त्यासीबंधनहोयनिश्चित ॥ चंद्रार्कवरीजाणिजे
॥ २४० ॥ असोश्रीरामविजयग्रंथ ॥ हाचिअमृतवृक्षयथार्थ॥येथींचींफळेंरघुनाथभक्त॥सदांभक्षिती
प्रीतीनें ॥ ४१ ॥ ब्रह्मानंदाजगदोद्धारा॥पंचवटीवासियाश्रीधरवरा॥आदिपुरुषानिर्विकारा ॥ अचळ
अभंगानिश्चया ॥ ४२ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसो
तपंडितचतुर ॥ त्रयोदशोऽध्यायगोडहा॥२४३॥श्रीरामार्पणमस्तु ॥ अध्याय॥१३॥ओव्या॥२४३॥

अध्याय १४

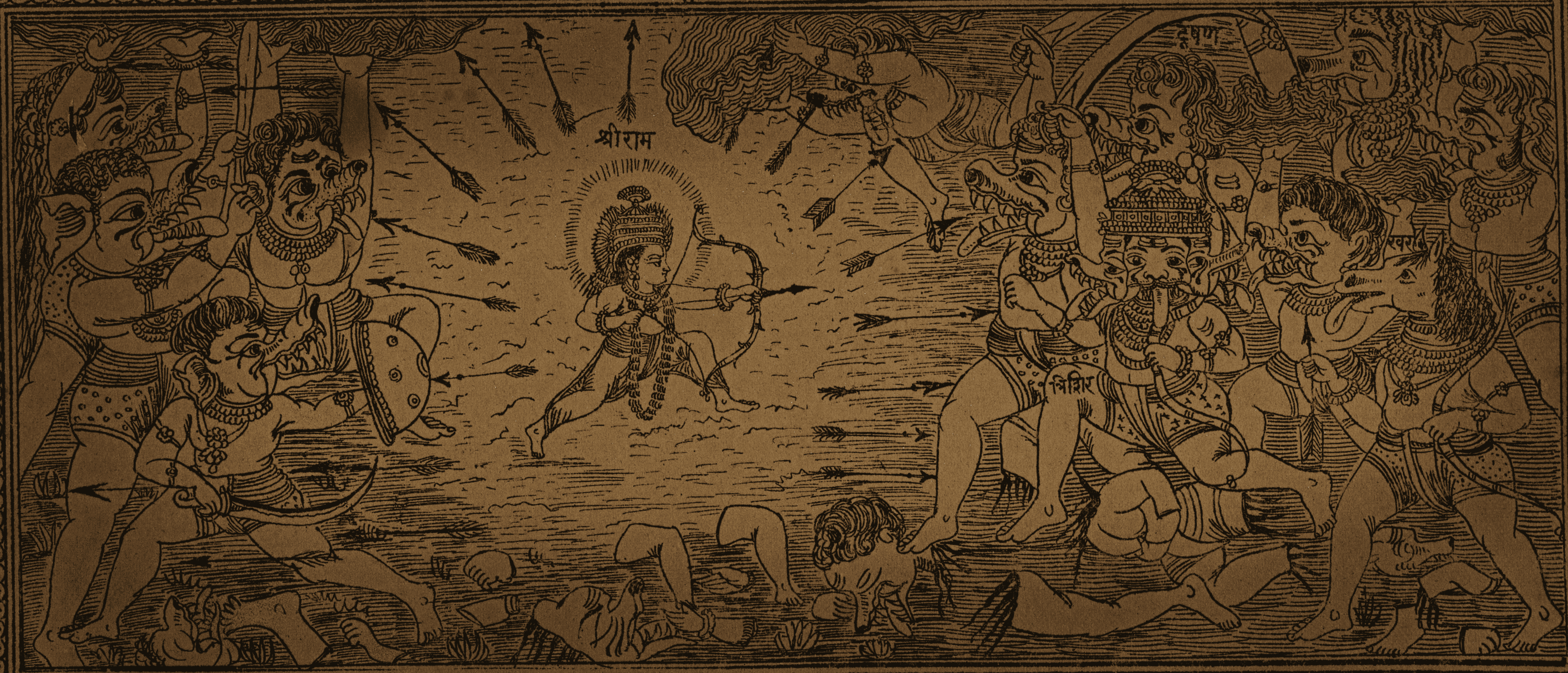
श्रीराम
दूषण
खर
त्रिशिर

१४

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीरामकथाऐकतांसादर ॥ सुखउपजेअपार ॥ शशांकदेखोनिसागर ॥
पूर्णजैसाउचंबळे ॥ १ ॥ कींसद्गुरुवर्षतांकृपाघन ॥ शिष्यसरितेसयेस्वानंदजीवन ॥ कींउगवतांसूर्य
नारायण ॥ अरविंदेंविकासती ॥ २ ॥ कींदुर्बळासीसांपडेधन ॥ कींवणव्यांतजळतांवर्षेघन ॥ कीं
वसंतकाळदेखोन ॥ वृक्षजैसेफूलती ॥ ३ ॥ ऐसीकथाऐकतांउपजेसुख ॥ जेकथेसीभुललाकैलासना
यक ॥ पार्वतीडावलोनि[1]देख ॥ रामकथाहृदयींधरी ॥ ४ ॥ जेमोक्षतरूचेंबीजदेखा ॥ जेभवनदीमा
जीतारकनौका ॥ जेअज्ञानतिमिरदीपिका ॥ वाल्मीकानेंपाजळली ॥ ५ ॥ कींअविद्याकाननवैश्वा
नर[2] ॥ कींऐश्वर्यपीठींचीदेवीसुंदर ॥ कींमनोरथकल्पलतासाचार ॥ कींआनंदजळसरिताहे ॥ ६ ॥
कींपुण्यवैरागराची[3]खाणी ॥ कींधर्मार्थकाममोक्षांचीजननी ॥ कींपापतापभंजनी ॥ मंदाकिनीप्रत्यक्ष
हे ॥ ७ ॥ ऐसीकथाअत्यंतपावन ॥ श्रवणकरोतपंडितजन ॥ तेरावेअध्यायींकथन ॥ आलारघुनंद
नपंचवटीये ॥ ८ ॥ जोद्विपंचमुख[4]दर्पहरण ॥ जोकमळणीमित्रकुळमंडण[5] ॥ जोमेदिनीगर्भरत्नजीव
न ॥ पंचवटीयेराहिला ॥९॥ जोभूधरअवतारलक्ष्मण ॥ जोनरवीरांमाजीपंचानन ॥ सुरसफळेंनित्य
नूतन ॥ काननींहूनिआणीतसे ॥ १० ॥ ऐसेंअसतांकोणेएकेकाळीं ॥ लक्ष्मणविलोकीवनस्थळी ॥

---

१ टाकून. २ मायारूपअरण्यास जाळणारा अग्नि. ३ पुण्यरूपरत्नांची. ४ दशमुख. ५ सूर्यकुळभूषण--राम.

तोंदेखिलीवंशजांळी[1] ॥ सरळगगनचुंबित ॥ ११ ॥ तेवंशजाळियेभीतरीं ॥ दशकंठाचाभाचाशंबरी॥
विषकंठाचेंआराधनकरी ॥ काळखर्गप्राप्तीतें ॥ १२ ॥ साठसहस्त्रवर्षेंपर्यंत ॥ तपदारुणकरितांतेथ ॥
वंशजाळीमाजीअसेगुप्त ॥ बाहेरनदिसेकोणातें ॥ १३ ॥ माध्यान्हींआलाआदित्य ॥ तोंकाळखर्ग
अकस्मात ॥ गगनपंथेंउतरत ॥ सुमित्रासुतेंदेखिलें ॥ १४ ॥ तंवतेभों[2]वीशस्त्रदेवता ॥ मीनिवजायशंब
रीच्याहाता ॥ शरणजाईनसुमित्रासुता ॥ हरीनजीविताशंबरीच्या ॥ १५ ॥ सभाग्यापुढेंचिंतामणी
॥ पडेअकस्मातयेउनी ॥ तैसेंकाळखर्गतेक्षणीं ॥ सौमित्राजवळीपातलें ॥ १६ ॥ सौमित्रेंहातींघेत
लेंशस्त्र ॥ ह्मणेकृपाळूतोत्रिनेत्र ॥ ऐसेंह्मणूनिअजरा[3]जपौत्र ॥ परममनींतोषला॥१७॥ मगतोउन्मिं[4]
ळाप्राणाधार ॥ वस्त्रेंपुसिलेंकाळशस्त्र ॥ ह्मणेयाचाप्रतापदिसेअपार ॥ पाहूंधारकैसीते ॥१८॥ जेणें
पुष्पप्रायधरिलीधरणी ॥ तेणेंनिजबळेंशस्त्रचलोनी॥शंबरीसहवंशजाळीतत्क्षणीं ॥ दुखंडकेलीसंपूर्ण
॥ १९ ॥ तंवशो[5]णितांचाचाललापूर ॥ साशंकितपाहेउन्मिळावर ॥ ह्मणेकवणहोतायेथेंविप्र ॥ नेणो
निसाचारवधिलाम्यां ॥ २० ॥ चिंतातुरराघवानुज ॥ तापसीवधिलानेणोनिसहज ॥ आतांकोपेल
रघुराज॥मुखांबुजकोमाइलें॥२१॥असोयावरीसौमित्रपरतला॥जानकीमार्गलक्षीवेळोवेळां ॥ ह्मणे

---

१ कळकाचें बेट. २ मनामध्यें आणी. ३ अजराजाचा नातु-लक्ष्मण. ४ उन्मिळेचा पति-लक्ष्मण. ५ रक्ताचा.

माध्यान्हकाळटळला ॥ सौमित्रेंलाविलाउशीरकां ॥ २२ ॥ ऐसेंविलोकीक्षणक्षणां ॥ तोंयेतांदेखि
लेंलक्ष्मणा ॥ शस्त्रदेखोनिमृ[1]गनयना ॥ अहल्योद्धारें[2]णाप्रतिबोले ॥ २३ ॥ ह्मणेस्वामीआजिलक्ष्मण
॥ येतमंदमंदम्लानवदन ॥ तंवतोसर्वसाक्षीपूर्णचैतन्यघन ॥ अंतरींखूणजाणतसे ॥ २४ ॥ तंवतोपा
तलामहावीर ॥ रघुपतीपुढेंठेविलेंशस्त्र ॥ जोडोनियांदोनीकर ॥ समाचारसांगतसे ॥ २५ ॥ ह्मणेअ
योध्याधीशासमर्था ॥ अकस्मातखर्गआलेंहाता ॥ वंशजा[3]ळीहाणोनिपाहतां ॥ तपस्वीघातपावला
॥२६॥मगसुहास्यवदनजनकजामात॥ह्मणेद्विजनव्हेतोराक्षससत्य ॥ शूर्पनखेचापुत्रयथार्थ ॥ भाचा
जाणरावणाचा ॥ २७ ॥ तोबहुतदिवसतपकरितहोता ॥ काळखर्गयावेंहाता ॥ मगइंद्रादिदेवांसम
स्तां ॥ अजिंक्यव्हावेंयाहेतू ॥ २८ ॥ दुजयाचाचिंतितीघात ॥ त्यांसीनिर्दाळीउमाकांत ॥ ज्याची
क्रियात्यासबाधित ॥ अतिअनर्थसूचकजे ॥ २९ ॥ जैसेंखणूंजातांवारुळ ॥ महासर्पेंडंखिलेंतत्काळ
॥ कींहातींधरितांतप्तलोहगोळ ॥ भस्महोयतेधवां ॥३०॥ तैसाशु[4]ष्ककाष्ठछिद्रींचरण ॥ बळेंचिघाली
नेऊन ॥ वरीखीळबैसविलीठोकून ॥ मगकरितांरुदननानिघेची ॥३१॥ जेजेआपणक्रियाकरावी ॥ तेते
सर्वेंचिलागेभोगावी ॥ परीसौमित्राआतांसीतारक्षावी ॥ नविसंबावीक्षणएक ॥ ३२ ॥ आतांयेथून

---

[1] सीता. [2] श्रीरामाप्रत. [3] बांबूची जाळी. [4] लांकडाच्या खोड्यांत.

महाद्वंद्व ॥ मांडेलअसावेंसावध ॥ राक्षसीमावानानाविध ॥ ब्रह्मांदिकांनकळती ॥ ३३ ॥ हेंएकबर
वेंझालें ॥ जेंकाळखर्गेहातासिआलें ॥ ऐसेंऐकतांतेवेळे ॥ मनसंतोषलेंसौमित्राचें ॥ ३४ ॥ तंवतेराव
णाचीभगिनी ॥ शूर्पनखाशंबरीचीजननी ॥ रात्रींदुष्टस्वप्नदेखोनी ॥ सावधझालीतत्काळ ॥ ३५ ॥
मगविचारकरूनमानसीं ॥ सवेंचौघीघेतल्याराक्षसी ॥ वेगेंचालिलीवनासी ॥ निजपुत्रासीपाहाव
या ॥ ३६ ॥ लंकेबाहेरजोंआली ॥ तोंदिनकरेंप्रभाकेली ॥ मार्गचालतांवेळोवेळीं ॥ वंशजाळीवि
लोकी ॥ ३७ ॥ तंवतेनदिसेचिपाहतां ॥ देखेगृध्रमंडळफेरेघालितां ॥ धांपादाटलीधांवतां ॥ स्थळ
बीभत्सतादेखोनी ॥३८॥ जवळीयेऊनजंवपाहे ॥ तोंपुत्रासहितजाळीघायें ॥ द्विखंडहोऊनिपडिली
आहे ॥ रुधिरवाहेभडभडां ॥ ३९ ॥ मगधायमोकलोनिकैसी ॥ गडबडांलोळेभूमीसीं ॥ जळावेग
ळीमासोळीजैसी ॥ चडफडीतैसीअतिशोकें ॥ ४० ॥ मगउठवोनिसखियांनीं ॥ बैसविलीसा
वधकरूनी ॥ ह्मणतीपुढीलकार्यार्थमनासीआणीं ॥ कोणेंसुतवनींवधियेला ॥ ४१ ॥ मगतेराक्षसी
उठोन॥भोंवतेंपाहेविलोकून॥तोंमानवीपदमुद्रावोळखून ॥ विस्मयकरीमानसीं ॥ ४२ ॥ शंबरीसहि
तवंशजाळी ॥ एकेघायींदुखंडकेली ॥ तरीकायराक्षसांचीसीमाझाली ॥ आयुष्याचीयेथोनियां ॥
॥ ४३ ॥ असोदहनकरूनशंबरीसी ॥ वनशोधितीतेव्हांराक्षसी ॥ तोंदुरूनिदेखिलेंसौमित्रासी ॥

जैसातेजस्वीचंडांशू ॥ ४४॥ शूर्पनखाह्मणेहाचिकाळ ॥ येणेंचिग्रासिलेंमाझेंबाळ ॥ मगकापट्यवेष तत्काळ ॥ धरित्याझाल्याराक्षसी ॥ ४५ ॥ रंभेहूनिसुंदरदेखा ॥ स्वरूपेंनटलीशूर्पनखा ॥ सवेंचौघीजणीसख्या ॥ भुलवितीज्याअनंगा ॥ ४६ ॥ चौघीजणीदोहींकडे ॥ मध्येंशूर्पनखादिव्यरूपडें ॥ जिच्यास्वरूपाचाप्रकाशपडे ॥ काननामाजीहिंडतां ॥४७॥ चौघींचियास्कंधावरीहात ॥ पादुका पायींरत्नजडित ॥ हावभावकटाक्षदावित ॥ गायनकरीतमधुरस्वरें ॥ ४८ ॥ आल्हादकारकचंद्रवदन ॥ वदनींबोलतांझळकतीदशन[2] ॥ चालेगजगतीमोडीनयन ॥ उन्मिळा[3]जीवनदेखोनियां ॥४९॥ हळूचसख्यांसीबोलत ॥ येणेंचवधिलामाझासुत ॥ तरीयासीसगळेंचिमुखांत ॥ घालोनिगिळीननिर्धारें ॥ ५० ॥ तोंसौमित्रकरीतश्रीरामस्मरण ॥ काननामाजीकरीभ्रमण ॥ जैसेकमळावरीभ्रमरपूर्ण ॥ ठायींठायींरुणझुणती ॥ ५१॥ तोंशूर्पनखातेवेळीं ॥ वेगेंपातलीसौमित्राजवळी ॥ कामचेष्टाकरीवेळोवेळीं ॥ वचनमाधुर्यबोलोनियां ॥ ५२ ॥ ह्मणेजीसुंदराअवधारा ॥ बहुतहिंडल्येंवसुंधरा[4] ॥ परीनमिळेमजयोग्यनवरा ॥ कुशळचतुरप्रतापी ॥ ५३ ॥ तरीआजिमाझेंधन्यभाग्य ॥ पावलेंस्वामीचेंअर्धांग ॥ आजितपफळलेंसांग ॥ ह्मणोनिआलीपुढारी ॥ ५४ ॥ घेऊनिनवरत्नांचीमाळा ॥

---

१ सूर्य. २ दांत. ३ लक्ष्मण. ४ पृथ्वी.

घालावयाआलीगळा ॥ तंवतोमहाराजसत्वागळा ॥ जोअवतरलाभोगींद्र ॥ ५५ ॥ गुणसिंधुजा
नकीजीवन ॥ त्याचीकृपात्यावरीपूर्ण ॥ विषयसंगेंत्याचेंमन ॥ काळत्रयींमळेना ॥ ५६ ॥ जेणेंप्रा
शिलासुधारस ॥ त्यासकायबाधेलमहाविष ॥ जोसूर्यासमीपकरीलवास ॥ तमं[1]तयासकायबाधील ॥
॥ ५७ ॥ कामधेनुज्याचेमंदिरीं ॥ तोकधींचन्हेदरिद्री ॥ जोपहुडलास्वानंदसमुद्रीं ॥ कर्मबंधनीं
नपडेतो ॥ ५८ ॥ कल्पवृक्षआंगणींदेख ॥ तोकासयामागेलभीक ॥ जयासीभेटलावैकुंठनायक ॥
तोनपूजीभूतेंप्रेतें ॥ ५९ ॥ उर्वशीसमानज्याचीललना[2] ॥ तोकदांहीप्रेतकवळीना ॥ नंदनवनीं[3]चाभ्र
मरजाणा ॥ अर्कीं[4]वरीनबैसे ॥ ६० ॥ जोभ्रमरमंचका[5]वरी ॥ पहुडणारअहोरात्रीं ॥ तोनिजेलखदि
रांगारीं ॥ हेंकालत्रयींघडेना ॥ ६१ ॥ ज्याचेआंगींमृगमदाची[6]उटी ॥ तोकाकविष्ठानपाहेदृष्टीं ॥ जो
बैसलाक्षीराब्धीच्यातटीं ॥ तोकांकांजीइच्छील ॥ ६२ ॥ असोऐसातोलक्ष्मण ॥ जोआहाररहित
निर्वाण ॥ तोशूर्पनखेप्रतिवचन ॥ कायबोलताजाहला ॥ ६३ ॥ ह्मणेवोसुंदरीपाहें ॥ आह्मांससी
तारामवडीलआहे ॥ पैलवसतीपंचवटीये ॥ उमामहेशजयापरी ॥६४॥ मायबापगुरूबंधू ॥ रघुवी
रमाझाकृपासिंधू ॥ त्याचेआज्ञेवीणहासंबंधू ॥ काळत्रयींघडेना ॥ ६५ ॥ शेषसांडीलधराभार ॥

---

[1] अंधकार. [2] स्त्री. [3] इंद्राच्या बागेंतील. [4] रुईवर. [5] छपरपलंगावर. [6] कस्तूरीची.

पूर्वेसमावळेलदिनकर ॥ परीरामआज्ञेवीणसाचार ॥ तुजमीनवरींसर्वथा ॥ ६६ ॥ तोंशूर्पनखाबो
लेवचन ॥ तरीमीआणित्येंरामाचीखूण ॥ अवश्यह्मणेलक्ष्मण ॥ येरीतेथोनिचालिली ॥ ६७ ॥ सां
गातेंसखियाचौघीजणी ॥ विचारसांगेत्यांलागुनी ॥ रामलक्ष्मणसीतातीनी ॥ रात्रींगिळूनजाऊंलं
के ॥ ६८ ॥ आमचींकार्यसिद्धीयेथोन ॥ सख्यांनोंझालीपरिपूर्ण ॥ मगयेवनींब्राह्मण ॥ भक्षूंशोधू
निसांक्षेपें॥ ६९ ॥ ऐसेंविचारूनिमानसीं ॥ वेगेंआलीपंचवटीसी ॥ देखोनिसीतारामासी ॥ सा
ष्टांगनमनपैंकेलें ॥ ७० ॥ आजिमाझेंभाग्यपूर्ण ॥ देखिलेभावोजींचेचरण ॥ बाईमीतुह्मांसीशरण ॥
जाऊतुमचीजाहल्येंजी ॥७१॥ मजवरीस्नेहकरावाबहुत ॥ भावोजींसप्रार्थोंनित्वरित ॥ मजजवळ
घावेंलिखित ॥ प्रा[2]णनाथेंवरावया ॥ ७२ ॥ चरणत्यांचेकोमलचांगले ॥ वनींहिंडतातीएकले ॥ त
ळहातीनकरकमळें ॥ सु[4]मनसेजघालूनियां ॥ ७३ ॥ भावोजींचेआज्ञेवीणपाहें ॥ मजतनवारितीकरूं
काये ॥ आहात्यांचावियोगनसाहे ॥ विरहेंजायप्राणमाझा ॥ ७४ ॥ डोळांआसुवेंआणिलींलवला
हीं ॥ पतीसमाझाविश्वासनाहीं ॥ पुढेंजन्मकंठणेंएकेठायीं ॥ भावोजींसबाईसांगातुह्मी ॥ ७५ ॥
मीकेवळपतिव्रतासाचार ॥ कर्णकुमारीपरमपवित्र ॥ मजएकहीपुरुषाचाकर ॥ बाईनसेलागला ॥

---

१ खचित. २ लक्ष्मणानें. ३ रगडीन. ४ फुलांच्या सेजेवर.

॥ ७६ ॥ त्यांवीणमजपुरुषइतर ॥ बंधुसमानसाचार ॥ मागुतीउदकेंभरोनिनेत्र ॥ ह्मणेसत्व
रपत्रद्याआतां ॥ ७७ ॥ सीतेसिसुखवाटलेंफार ॥ ह्मणेबरवाझालाविचार ॥ मजजाऊमिळाली
सुंदर ॥ ईससौमित्रवरसाजे ॥ ७८ ॥ मगह्मणेजीरघुराया ॥ ईसखूणद्यावीजीलवलाह्यां ॥ स्वा
मीसौमित्रायोग्यजाया ॥ मिळालीहेंनिर्धारें ॥ ७९ ॥ मगतोसर्वात्मारघुनायक ॥ चराचरचित्तप
रीक्षक ॥ जोमायाचक्रचाळक ॥ कर्त्ताहर्त्तापाळिताजो ॥ ८० ॥ तिच्याउफराटयाबाहुल्यानेत्रांत
॥ न्याहाळूनपाहेजनकजामात ॥ ह्मणेनिशाचरीयथार्थ ॥ छळावयासआलीअसे ॥८१॥तिच्याने
त्रवक्रांचेविकार ॥ तयांवरूनसमजलेंअंतर ॥ सुमनावरूनसाचार ॥ वृक्षचतुरओळखिती ॥ ८२ ॥
बोलावरूनकळेचित्त ॥ आचरणावरूनपूर्वार्जित ॥ क्रियेवरूनवर्णाश्रमसत्य ॥ परीक्षकजाणती ॥
॥ ८३ ॥ रहणीवरूनकळेपरमार्थ ॥ शब्दावरूनकळेपांडित्य ॥ प्रेमावरूनिभक्त ॥ परीक्षकजा
णती ॥८४॥ दानावरूनिकळेउदार ॥ रणींसमजेप्रतापशूर ॥ लक्षणावरूननृपवर ॥ जाणतीचतुर
परीक्षक ॥ ८५ ॥ वासयेतांकळेकाष्ठ ॥ स्वरावरूनसमजेकंठ ॥ कींकोंभावरूनिस्पष्ट ॥ भूमीचेंमा
र्दवजाणिजे ॥ ८६ ॥ आंगणावरूनसमजेसदन ॥ भूतदयेवरूनब्रह्मज्ञान ॥ प्रभेवरूनरत्न ॥ परी
क्षकजाणती ॥ ८७ ॥ असोसर्वांतरात्माश्रीरघुवीर ॥ शूर्पनखेचेंवोळखिलेंअंतर ॥ आंतशठत्वमृदु

त्वबाहेर ॥ जाणेचतुरश्रीराम ॥ ८८ ॥ मुखशोभेजैसेंकमळ ॥ शब्दचंदनाहूनिशीतळ ॥ परीअंतरीं धूर्तकुटिळ ॥ तमालनीळेंवोळखिलें ॥ ८९ ॥ श्रीरामह्मणेतेअवसरीं ॥ लग्नपत्रिकालिहूंदेपाठीवरी ॥ एकतांभयभीतनिशाचरी ॥ विश्वासअंतरींउपजेना ॥ ९० ॥ सीतेसह्मणेबाईएकाआतां ॥ भावोजींसमोरमजबोलतां ॥ लज्जावाटेतत्वतां ॥ तुह्मीचप्रार्थातयांसी ॥ ९१ ॥ भावोजीचतुरआणितरुण ॥ मीलज्जावेष्टितकामिन ॥ त्यांपुढेंबैसतांजाण ॥ जाईलप्राणवाटतसे ॥ ९२ ॥ मगबोलेरघुनंदन ॥ पाठीवरीलिहिल्यावीण ॥ आणीकआह्मापासींखूण ॥ दुजीनाहींसर्वथा ॥ ९३ ॥ मगशूर्पनखाबोलेवचन ॥ तरीपाठीवरीलिहाजीखूण ॥ अवश्यह्मणोनिरघुनंदन॥ लिहीखूणपाठीवरी॥९४॥ श्रीरामह्मणेजायसत्वर ॥ उशीरनलावीचसौमित्र ॥ ऐसेंबोलतांशतपत्रनेत्र ॥ पवनवेगेंचालिली ॥ ॥ ९५ ॥ मगलक्ष्मणाजवळीयेऊन ॥ सांगेपरमहर्षेंकरून ॥ भावोजींनींमजदेऊनिमान ॥ मुख्यवचनसांगीतलें ॥ ९६ ॥ अवश्यरामेंतुह्मासी ॥ ऐसेंसांगीतलेंमजपासीं ॥ गांधर्वलग्ननिश्चयेंसीं ॥ तत्काळचिलावावें ॥ ९७ ॥ मगबोलेलक्ष्मण ॥ नदेखतांश्रीरामाचीखूण ॥ तुजमीनवरींचपूर्ण ॥ सत्यवचनहेंमाझें ॥९८॥ येरीह्मणेतेसमयीं ॥ माझाविश्वासतुह्मासिनाहीं ॥ पुढेंजन्मकंठणेंएकेठायीं ॥ दु

---

१ कन्या व वर यांची परस्पर प्रीति होऊन जो विवाह होतो त्यास गांधर्व विवाह ह्मणतात.

जेंकाहींनसेची ॥ ९९ ॥ मीयेथेंलटिकेंबोलोन ॥ भावोजींसकायदाखवूंवदन ॥ मीतयांलागींभेटो
न ॥ आल्येंआतांतत्वतां ॥ १०० ॥ भावोजीजलदवर्णसुंदर ॥ बाईचंपककाळिकासुकुमार ॥ जवळ
लिहावयानवतेंपत्र ॥ सांगीतलेंतुह्मांवरा ॥ १ ॥ तुह्मासीश्रमझालेफार ॥ चरणचुरीनमीक्षणभर ॥
कींसौख्यशयनींदोघेंसाचार ॥ निद्राकरूंक्षणभरी ॥ २ ॥ परीनमानींचलक्ष्मण ॥ शूर्पनखाबोलि
लीहांसोन ॥ म्यांतोआणिलीआहेखूण ॥ परीतुमचेंमनपाहिलें ॥ ३ ॥ येरीखूणदाखवीपाठीची ॥
तोंआज्ञाऐसीश्रीरामाची ॥ शूर्पनखाभगिनीदशमुखाची ॥ इचेनासिककर्णाचीशांतिकरीं ॥ ४ ॥क
र्णआणिनासिकसकळ ॥ सपाटकरींनलावींवेळ ॥ नवरीशृंगारूनिअमंगळ ॥ लंकेकडेपाठवावी ॥
॥ ५ स्त्रीवधनकरावाजाण ॥ यालागींराखेंइचाप्राण ॥ ऐसेंलक्ष्मणेंवाचून ॥ ह्मणेचलाजाऊंएकांता
॥ ६ ॥ दूरकेल्याचौघीजणी ॥ धरिलीशूर्पनखेचीवेणी ॥ सौमित्रपाडीतिजलाधरणीं ॥ पापखाणी
तेंतत्काळ ॥ ७ ॥ मगतीह्मणेप्राणनाथा ॥ मीसिद्धआहेंयाअर्था ॥ झोंबोनिकांहोपाडितां ॥ नवल
मजवाटतसे ॥ ८ ॥ लक्ष्मणेंनलावितांक्षणमात्र ॥ छेदिलेनासिकआणिश्रोत्र ॥ तोंतेआक्रंदेअपवित्र
विशाळशरीरधरियेलें ॥९॥ अत्यंतविशाळभयंकर ॥ कपाळींचर्चिलाशेंदूर ॥ नासिकापासोनिपूर॥

अशुद्धाचा[1]भडकतसे ॥११०॥ चौघीजणीसमवेत ॥ पळतीवाटेसशंखकरीत ॥ ह्मणतीधांवाधांवारे समस्त ॥ राक्षसहोशीघ्रकाळें ॥ ११ ॥ पळतांपाहतीमागेंपुढें ॥ तोंसौमित्राचिदृष्टीपडे ॥ भोंवता दिसेचहूंकडे ॥ कोणीकडेजाऊंह्मणती ॥ १२ ॥ अडखळूनभूमीसपडती ॥ मुखींनासिकींभरलीमाती ॥ पद्मपुराजवळीयेती ॥ शंखकरीतपांचजणी ॥ १३ ॥ आक्रोशऐकतांथोर ॥ त्रिशिराआणिदूषणखर ॥ सिद्धकरूनिचतुरंगदळभार ॥ आलेसत्वरबाहेरी ॥ १४ ॥ असुरपायींचेनेटके ॥ पुढेंचमकताती कौतुकें ॥ हातींअसि[2]लतावरीखेटकें[3] ॥ कटीझळकेयमदंष्ट्रा[4] ॥ १५ ॥ चालिलेचतुरंगदळभारें ॥ जैसीं चित्रेंलिहिलींचित्रकारें ॥ तयांहूनअतिसाजिरे॥ सर्वालंकारींडवरिले॥१६॥वीरभयंकररणगाढे ॥ जैसेकाळाचेसंवगडे ॥ एकधांवतीएकापुढें ॥ सिंहनादेंगर्जती ॥ १७ ॥ निघालेगजभारउन्मत्त ॥ कींते ऐरावतीचेसुत ॥ श्वेतवर्णआणिचौदंत ॥ किंकाटतधांवती ॥ १८॥ जिहींयुद्धकरोनिसमरंगणीं ॥ सुरांचेमुकुटपाडिलेधरणीं ॥ तेगजस्कंधावरीबैसोनि ॥ शस्त्रेंतुळितीअपार ॥ १९ ॥ त्यांमागेंरथांचेभार ॥ वरीशस्त्रसामग्रीअपार ॥ चौदासहस्त्रमहावीर॥एकवटलेतेकाळीं॥१२०॥त्रिशिराखरआणिदूषण ॥ दळभारींमुख्यतिघेजण ॥ तोंशूर्पनखापुढेंयेऊन ॥ शंखकरीतउभीठाके ॥ २१ ॥ जैसाशेंदुरेंमा

---

१ रक्ताचा. २ तलवार. ३ ढाल. ४ निमचा. ५ तीन मस्तकें ह्मणून त्रिशिरा.

खिलापर्वत ॥ तैसीरक्तेंचर्चिलीआरक्त ॥ ह्मणेराक्षसआटावयासमस्त ॥ आलारघुनाथपंचवटीये ॥
॥ २२ ॥ नवमेघरंगरघुवीर ॥ सौमित्रगौरवर्णसुकुमार ॥ सीतेचेंस्वरूपपाहतांसुंदर ॥ पंचशरवरू
निओंवाळिजे ॥ २३ ॥ तरीआतांबहुतअरुवारलक्ष्मण ॥ त्याचेनर्डींचाघोटघेईन ॥ तुह्मीसंगेंयाअव
घेजण ॥ रक्तपानकरवामज ॥ २४ ॥ तेणेंमाझेंनासिकछेदिलें ॥ आतांतयामीगिळीनसगळें ॥ त्रि
शिराखरदूषणहांसले ॥ बीभत्सरूपदेखोनी ॥ २५ ॥ ह्मणतीमानवतारघुनंदन ॥ त्यावरीआह्मींजा
वेंहेंनीचपण ॥ मगराक्षसचौदाजण ॥ निवडोनियांकाढिले ॥ २६ ॥ तेशूर्पनखेसंगेंदेऊन ॥ ह्मणती
मारूनिरामलक्ष्मण ॥ ईसकरवारक्तपान ॥ समाधानहोयतों ॥ २७ ॥ मगशूर्पनखाआणिराक्षस ॥ वे
गेंजातीपंचवटीस ॥ ह्मणतीधरूंरामसौमित्रांस ॥ जिवंतनेऊंखरापाशीं ॥ २८ ॥ एकह्मणतीयेथें
चमारून ॥ आह्मीकरूंमांसभक्षण ॥ आधींकरवावेंरक्तपान ॥ शूर्पनखेंसिसाक्षोपें ॥ २९ ॥
जैसीमृगेंद्रांचीनिंदादेख ॥ मागेंकरितीजंबुक ॥ अळिकाह्मणेपक्षिनायक ॥ धरूनआणीनक्षणार्धें ॥
॥ १३० ॥ तृणपुतळेमिळोनिबहुत ॥ वडवानळासीधरूंह्मणत ॥ कींहृदयींभावितीखद्योत ॥ आस
डूनिआदित्याखालींपाडूं ॥ ३१ ॥ शलभह्मणतीमिळोनी ॥ कल्पांतविजुघालूंवदनीं ॥ तैसेराक्षसआ

---

१ मदन. २ सुंदर. ३ सिंहाची. ४ गरुड. ५ काजवे. ६ टोळ.

लेधांवोनी ॥ पंचवटीसतेधवां ॥ ३२ ॥ रघुपतीसजाणवीलक्ष्मण ॥ राक्षसआलेचौदाजण ॥ ऐसेंऐ
कतांरविकुळभूषण ॥ वां[1]हातगुणधनुष्यासी ॥ ३३ ॥ पर्वतदरीमधून ॥ अकस्मातनिघे[2]पंचानन ॥
तैसाकौशिकमखरक्षण ॥ गुंफेबाहेरपातला ॥३४॥ श्रीरामनरवीरपंचानन ॥ चतुर्दशगजलक्षीदुरून
॥ कींशार्दूळें[3]लक्षिलाहरिण ॥ तेंवीरघुनंदनपाहातसे॥३५॥ तंवतेचौदानिशाचर ॥ भोंवतेफिरतीभयं
कर ॥ दारुणशस्त्रेंअनिवार ॥ सोडितेजाहलेतेधवां ॥ ३६ ॥ जैसेंमूर्खाचेंवाग्जाळबहुत ॥ एकेचिशब्दें
वारीपंडित ॥ तैसींअरिशस्त्रेंवारूनिसमस्त ॥ केलेंअद्भुतश्रीरामें ॥ ३७ ॥ वोढीवोढूनिआकर्ण ॥
सोडिलातेव्हांसूर्यमुखबाण ॥ चौदाजणांचींशिरेंछेदून ॥ धरणीवरीपाडिलीं ॥ ३८ ॥ मृगेंद्रविदारी
वां[4]रण ॥ तैसेपडिलेचौदाजण ॥ कींअरुणां[5]नुजेंदारुण ॥ भुजंगपाडिलेजैसेकां ॥ ३९ ॥ रामसाक्षा
तप्रळयाग्न ॥ यासीचतुर्दशअसुरांचेंअवदान ॥ प्रथमारंभींतेंजाण ॥ शूर्पनखेनेंसमर्पिलें ॥ १४० ॥
सौमित्रेंकाढिलाएकशर ॥ शूर्पनखेचेंछेदावयाशिर ॥ तंवतीह्मणेदावेदार ॥ अद्यापिमजसोडीना ॥
॥ ४१ ॥ श्रीरामह्मणेसुमित्रासुता ॥ तूंनवधावेंईसआतां ॥ हेसांगोनिराक्षसांसमस्तां ॥ आणीलये
थेंवधावया ॥ ४२ ॥ असोनिर्नासिकाशंखकरीत ॥ येऊनखरदूषणासीसांगत ॥ राक्षसमारिलेसम

---

१ दोरी चढवी. २ सिंह. ३ वाघानें. ४ हत्ती. ५ गरुडानें.

स्त ॥ तुह्मीसत्वरचलातेथें ॥ ४३ ॥ ऐसेंशूर्पनखासांगोनिसरे ॥ तोंरणतुरेंगाजतीगजरें ॥ भारनिघा
लेअतित्वरें ॥ पवनवेगेंकरूनी ॥ ४४ ॥ खरतोअसेखरमुख ॥ दूषणाचेंपांढरेंनाक ॥ शुभ्रकुष्ठनिःशंक
॥ दूषणनामत्याकारितां ॥ ४५ ॥ त्रिशिरायासशिरेंतीन ॥ तींव्हावयाकायकारण ॥ त्याचेमातेनेंवा
णेंविस्तारून ॥ तीन्हींएकासदीधलीं ॥४६॥ त्याचकरितांतीनशिरें ॥ त्रिशिरासिझालींनिर्धारें॥अ
सोभारधांवतीगजरें ॥ पंचवटीयेसमीप ॥४७॥ दूषणाचेपुत्रातिघेजण ॥कपालीप्रमाथीस्थूललोचन॥
वाटेसिजाहलेअपशकुन ॥ विघ्नसूचकतेधवां ॥४८॥ सुटलाअद्भुतप्रभंजन ॥ सर्वांचेधुळीनेंभरलेनय
न ॥ रथध्वजपडलामोडून ॥ अपशकुनतोचिपैं ॥ ४९ ॥ रामेंभारदेखिलादूरी ॥ गगनगर्जेरणतुरीं ॥
नादभरलादिशांतरीं ॥ कांपेधरित्रीथरथरां ॥ १५० ॥ सौमित्रासीह्मणेरघुनंदन ॥ तूंआतांसीतेसी
करींजतन ॥ आजयुद्धकरूनदारुण ॥ वधीनसर्वराक्षसां ॥५१॥ तरीयापर्वतमस्तकींजाण ॥ सीते
सहितउभाराहेंएकक्षण ॥ आज्ञावंदोनिलक्ष्मण ॥ चढेघेऊनजानकीतें ॥ ५२ ॥ पर्वतशिखरींजनक
नंदिनी ॥ जैसीमूळपीठआदिभवानी ॥ जवळीपरशुरामकरजोडुनी ॥ सौमित्रतेक्षणींतेवीदिसे ॥
॥ ५३ ॥ असोयेरीकडेरघुनंदन ॥ धनुष्यासीचढवोनिगुण ॥ कानाडीवोढितांआकर्ण ॥ झणत्कार
तीकिंकिणी ॥ ५४ ॥ तोंयेरीकडेराक्षस ॥ सिंहनादकरितीकर्कश ॥ भोंवतावेढिलाअयोध्याधीश ॥

पुराणपुरुषजगदात्मा ॥ ५५ ॥ राक्षसभारांतकडकडाट ॥ वाद्यांचेहोतदणदणाट ॥ तेणेंमंगळजननीचेंपोट ॥ उलोंपाहेतेकाळीं ॥ ५६ ॥ अपारउठावलेभार ॥ रणकर्कशभयंकर ॥ जैसावृषभींकोंडिलामृगेंद्र ॥ कींद्विजेंद्रें[2]उरगांनीं[3] ॥ ५७ ॥ कींदेखोनिदीपाचारंग ॥ झेंपावतीजेंवीपतंग ॥ कींवासुकीमहाभुजंग ॥ मूषकींजैसावेढिला ॥ ५८ ॥ श्रीरामरणरंगधीर ॥ कैसालक्षीशत्रूंचाभार ॥ कलशोद्भवें[4]लक्षिलासागर ॥ कींसूर्येंअंधकारजैसा ॥ १५९ ॥ कींव्याघ्रेंलक्षिलाअजांकळप[5] ॥ कींकुठारपाणीविलोकीपादप[6] ॥ कींसुपर्णेंलक्षिलेसर्प ॥ अयोध्याधिपतेंवीपाहे ॥ १६० ॥ तोंअसुरींवेढोनिवेढी ॥ सोडिल्याबाणांच्याकोडी ॥ कींबैसलीसेसातवांकडी ॥ सायकांचींतेवेळीं ॥ ६१ ॥ सिंहनादकरितीवेळोवेळां ॥ लोटलावाहिनी[7]चामेळा ॥ जैसासागरखवळला ॥ प्रळयींलोटलाभूमीवरी ॥ ६२ ॥ जैशाजलदकल्लोळीं[8] ॥ चपळाझळकतीनिराळीं ॥ तैशातळपतीवेळोवेळीं ॥ असिलता[9]अतिसतेज ॥ ६३ ॥ शस्त्रास्त्रांचेसंभार ॥ रघुपतीवरीहोतीअपार ॥ राक्षसह्मणतीकैंचारघुवीर ॥ खंडविखंडपैंझाला ॥ ६४ ॥ एकह्मणतीरक्तपान ॥ शूर्पनखाकरीलकोठून ॥ तिच्यातोंडींमृत्तिकापूर्ण ॥ पडलीऐसेंवाटतसे ॥ ६५ ॥ इतकाहोतांशस्त्रमार ॥ परीरणरंगधीररघुवीर॥ठाणनचळेचिनिर्धार ॥

---

१ पृथ्वीचें. २ गरुड. ३ सर्पांनीं. ४ अगस्तीनें. ५ शेळ्यांचा कळप. ६ वृक्ष. ७ सेनेचा. ८ मेघसमुदायामध्यें. ९ खड्गें.

ऐकाचतुरहोदृष्टांत ॥ ६६ ॥ हाणितांकुठारप्रहार ॥ बैसकानसांडीतरुवर ॥ कींपर्जन्यवर्षतांअपार॥
अचळनचळेसर्वथा ॥ ६७ ॥ कींनिंदकनिंदितांअपार ॥ नचळेसाधूचेंअंतर ॥ कींप्रल्हादासीलाविले
विखार ॥ परीसाचारडळमळीना ॥ ६८ ॥ ज्यासीलाधलेंअंतरसुख ॥ तोनमानीचसंसारदुःख ॥
अयोध्यानाथतैसादेख ॥ ठाणसुरेखचळेना ॥ ६९ ॥ असोयावरीजानकीरंग ॥ ठाणमांडीतअभंग॥
बाणसोडीतसवेग ॥ जैसेउरगपक्षांचें ॥ १७० ॥ आवेशेंधांवतीबाण ॥ जैसेसफळतरुदेखोन॥विहंग
माचेपाळेउडोन ॥ अकस्मातपैंयेती ॥ ७१ ॥ जैसें[2]कृषीवलएकसरें ॥ कणसेंसवंगीतअपारें ॥ तैसीं
राक्षसांचींशिरें ॥ बहुततेव्हांपाडिलीं ॥ ७२ ॥ वरीकोणीकरितांहस्त ॥ तेभुजातोडीशस्त्रासहित ॥
लक्षानुलक्षबाणसुटत ॥ चापापासूनतेवेळीं ॥ ७३ ॥ श्रीरामाचातू[3]णीर ॥ अक्षयभरलासेसाचार
कुंडामाजीवैश्वानर ॥ संदीप्तजैसाझांकिला ॥ ७४ ॥ कींवासुकीचेमुखींहळाहळ ॥ कींसरितापतीमा
जीवडवानळ ॥ कींमेघींविद्युल्लतातेजाळ ॥ तूणीरांतशरत्याचपरी ॥ ७५ ॥ कपटीराक्षसचौदाजण॥
रामावरीआलेधांवोन ॥ अग्नीसविझवावयारं[4]भानंदन ॥ आवेशेंकरूनलोटला ॥ ७६ ॥ कींवारंण
विदारणापुढें ॥ मार्जारदावूंआलेंपवाडे ॥ कींबृहस्पतीपुढेंमूढें ॥ वादकरूंधांविन्नलीं ॥ ७७ ॥ कीं

---

१ पक्ष्यांचे मेळे. २ शेतकरी. ३ बाण ठेवण्याचा भाता. ४ कापूर. ५ सिंहापुढें.

रांसभींब्रीदेंबांधोन ॥ गंधर्वसभेसीआरंभिलेंगायन ॥ तैसेराक्षसचौदाजण॥रामावरीधांवले ॥७८॥
क्षणनलागतांरणरंगधीरें ॥ छेदिलींचौदाजणांचींशिरें ॥ जैसींकांतीक्ष्णशस्त्रें ॥ अरविंदेंवीरछेदिती
॥ ७९ ॥ ऐसेंदेखतांचिवीरदूषण ॥ पुढधांवलावर्षतबाण ॥ जैसाकांवर्षतघन ॥ योद्धानिपुणराक्षस
॥ ८० ॥ दूषणाचेंबाणजाळथोर ॥ श्रीरामेंवारिलेंसाचार ॥ जैसाउगवतांदिनकर ॥ उडुगणेंजेंवीलो
पती ॥ ८१ ॥ कींअनुतापहोतांअपार ॥ होयपापाचासंहार ॥ कींवेदांतज्ञानेंसंसार ॥ दुःखजैसेंवि
तळेपें ॥ ८२ ॥ तैसेदूषणाचेशरतोडून ॥ अश्वांसहिततोडिलास्यंदन ॥ मगराक्षसगदाघेऊन ॥ चर
णचालीधांविन्नला ॥ ८३ ॥ मगतोरावणदर्पहरण ॥ वेगेंसोडीअर्धचंद्रबाण ॥ गदाहातींचीछेदून ॥
एकीकडेपाडिली ॥ ८४ ॥ मगपरिघवीरभद्रदत्त ॥ घेऊनदूषणधांवत ॥ देवझालेचिंताक्रांत ॥ ह्म
णतीअनर्थमांडला ॥ ८५ ॥ यापरिघाचेंनिवारण ॥ केंवीकरीलरघुनंदन ॥ श्रीरामेंकाढिलादिव्य
बाण ॥ वायूचेंखंडणकरणारजो ॥ ८६ ॥ परिघासहितहाततेथें॥छेदूनपाडिलारघुनाथें॥सवेंचबाणसी
ताकांतें ॥ चंडांशमुखकाढिला ॥ ८७॥ दूषणाचाकंठलक्षून ॥ विष[2]कंठवंद्यें सोडिलाबाण ॥ शिरउड
विलेंनलागतांक्षण ॥ पडलादूषणतेकाळीं ॥ ८८ ॥ मगदूषणाचेतिघेसुत ॥ त्यांहींरणमाजविलेंबहु

---

१ गर्दभानीं. २ शंकरास वंद्य जो रामचंद्र त्याणें.

त ॥ पित्याचासूडघेऊंयथार्थ ॥ ऐसापुरुषार्थधरियेला ॥ ८९ ॥ तिघेहिकरितीशरसंधान ॥ रामन
रवीरपंचानन ॥ बाणेंखिळिलेतिघेजण ॥ परीतेआंगवणनसांडिती ॥ १९० ॥ बिळींप्रवेशतांविखा
र ॥ अर्धेंदिसतीबाहेर ॥ तैसेराक्षसांचेआंगींशर ॥ श्रीरामाचेखडतरले ॥ ९१ ॥ कींपिच्छेंपसरती
नीळकंठ[1] ॥ कींफणसफळावरीकांटेदाट ॥ तैसेबाणरुतलेसंघट* ॥ प्रतापउद्भटरामाचा ॥ ९२ ॥ अ
सोतिघांचींशिरेंरघुनाथें ॥ उडवोनिधाडिलींनिराळपंथें ॥ मगत्रिशिराआवेशेंबहुतें ॥ रामावरी
लोटला ॥ ९३ ॥ रथारूढनिशाचर ॥ सोडीबहुतबाणांचापूर ॥ रघुवीरतोडीजैसासमीर ॥ जलद
जाळविभांडी ॥ ९४ ॥ रघुपतीचेबाणतीक्ष्ण ॥ त्रिशिऱ्याचाछेदिलास्यंदन ॥ मगकुमारदत्तशक्तिघे
ऊन ॥ पिशितांशन[2]धांविन्नला ॥ ९५ ॥ निजबळेंशक्तिझोंकिली ॥ परीतेरामासीवशझाली ॥ चर
णाजवळीजाऊनिपडली ॥ दासीमीतुमचीह्मणोनी ॥ ९६ ॥ रंभा[3]पर्णवतज्याबाणाचेंमुख ॥ लक्षो
निसोडीअयोध्यानायक ॥ त्याबाणतेजेंसकळिक ॥ पद्मभवांड[4]उजळिलें ॥ ९७ ॥ त्रिशिराचींतीनशि
रें ॥ तत्काळछेदिलींरघुवीरें ॥ ऐसेंदेखोनियांखरें ॥ धांविजेत्वरेंरथारूढ ॥ ९८ ॥ असंख्यबाणते
अवसरीं ॥ खरेंसोडिलेरामावरी ॥ श्रीरामएकलारणचक्रीं ॥ रजनीचरींवेष्टिला ॥ ९९ ॥ चहूंकडो

---

[1] मोर. [2] राक्षस. [3] केळीच्या पानासारखें. [4] ब्रह्मांड. * मोठे.

निबाण ॥ रामावरीयेतीदारुण ॥ परीतितुक्यांचेंहीसंधान ॥ रघुनंदनछेदीतसे ॥ २०० ॥ जैसेंयो
गेश्वरेंमायाजाळ ॥ कींसहस्त्रकिरणेंतममंडळ ॥ कींअरुणानुजेंसर्पकुळ ॥ विदारूनसांडावें ॥ १ ॥
कींशुष्कवनाहुताशन ॥ भस्मकरीनलागतांक्षण ॥ कींजलदजाळप्रभंजन ॥ विदारूनसांडीजैसा ॥
॥ २ ॥ खरबाणसोडीरणरंगीं ॥ अगस्तिदत्तकवचरामाचेअंगीं ॥ त्याचेंबिरडेंछेदूनिसवेगीं ॥ खालीं
पाडिलेंराक्षसें ॥ ३ ॥ ऐसेंविपरीतदेखिलें ॥ विमानींदेवगजबाजिले ॥ समस्तहीचिंतूंलागले ॥ रघु
वीरासीकल्याण ॥ ४ ॥ मगखरेंमांडिलेंविंदाण ॥ शक्तिवरदचारबाण ॥ सहस्त्राक्षहींनिवारण ॥
करूंनशकेजयांचें ॥ ५ ॥ प्रळयींच्याचारसौदामिनी ॥ तैसेबाणसुटलेतेक्षणीं ॥ परीनवलझालेंतेंनय
नीं ॥ भूचरखेचरपाहती ॥ ६ ॥ चारीबाणतेवेळे ॥ रघुपतीच्याभात्यांतरिघाले ॥ ब्रम्हयाचेमुखींप्र
वेशले ॥ चारीवेदजैसेकां ॥ ७ ॥ कींचारीनद्यासमुद्रांत ॥ येऊनिमिळतीअकस्मात ॥ कींआनंदव
नींच्याकमळांत ॥ भ्रमरचारीबैसले ॥८॥ असोदेवकरितीजयजयकार ॥ पुढेंअसिलताघेऊनिखर॥
सुरकैवारियावरीअसुर ॥ चपळेऐसाधांविन्नला ॥ ९ ॥ मगचंडीशकोदंडभंजन ॥ प्रचंडदोर्दंडेंकरू
न ॥ सोडीतवसिष्ठदत्तबाण ॥ अनिवारअखंडजो ॥ २१० ॥ तेणेंखराचेंशिरछेदून ॥ तत्काळपरत
लादिव्यबाण ॥ श्रीरामतूणीरामाजीयेऊन ॥ आपलेआपणप्रवेशला ॥११॥ विजयीझालारघुनंद

न ॥ वृंदारकवर्षतीसुमन ॥ विषकंठहृदयमननोहन ॥ निजभावेंपूजिला॥१२॥चौदासहस्त्रराक्षसअ
द्भुत ॥ त्यांतउरलानाहींएकजीवंत ॥ रणींउभाएकरघुनाथ ॥ सीतासौमित्रपाहती ॥ १३ ॥ महाप्र
ळयींसर्वेनिरसून ॥ एकपरब्रह्मउरेनिर्वाण ॥ तैसादशकंठदर्पहरण ॥ एकलारणींविराजे॥१४॥ कींस
र्वेनिरसोनिकर्मजाळ ॥ निवृत्तितटींसंतनिश्चळ ॥ तैसाश्रीरामतमालनीळ ॥ एकलारणींविराजे ॥
॥ १५ ॥ कींगिळोनिसर्वनक्षत्रांसी ॥ एकलामित्रनिरभ्राकाशीं ॥ त्यापरीसीतामनचकोरशशी ॥
एकलारणींविराजे ॥ २१६ ॥ बहुतकाष्ठेंजाळूनअग्न ॥ एकलाउरेदैदीप्यमान ॥ त्याचपरीकौसल्या
नंदन ॥ एकलारणींविराजे ॥ १७ ॥ शब्दध्वनिनिरसुनी ॥ एकलाचअर्थबैसेमनीं ॥ कींजडत्वसां
डोनिधरणी ॥ क्षमारूपउरेजेंवी ॥ १८ ॥ कींशीतळत्वसांडोनिजळ ॥ जीवनत्वउरेनिर्मळ ॥ दाह
कत्वसांडोनितेजसमूळ ॥ प्रकाशरूपेंउरेजैसें ॥ १९ ॥ कींसमीरेंसांडोनिचंचळपण ॥ एकपवनत्वउ
रेपूर्ण ॥ कींशून्यत्वसांडोनिगगन ॥ व्यापकत्वउरेजैसें ॥ २२० ॥ कींशब्दजाळनिरसोनिसमस्त ॥
वेदस्वरूपींहोयसमाधिस्थ॥तैसाअसुरसंहारूनिरघुनाथ॥उभानिःशब्दउगाची ॥ २१ ॥ कामक्रोध
आणिमत्सर॥हेचित्रिशिरादूषणखर॥हेसंहारूनिसमग्र ॥ निजभक्तसुखीरक्षिले ॥ २२ ॥ दुर्वासनाहे
चिशूर्पनखा ॥ विरक्तिशस्त्रघेऊनिदेखा ॥ बोधलक्ष्मणरामसखा ॥ निर्नासिकाकेलीतेणें ॥ २३ ॥आ

शामनशाममताकल्पना ॥ भ्रांतिभुलीइच्छातृष्णा ॥ ह्यादेखोनिबोधलक्ष्मणा ॥ पळत्याजाहल्याराक्षसी ॥ २४ ॥ झाडलियाजैसाकेर ॥ शुद्धदिसेजेंवीमंदिर ॥ तैसेंदंडकारण्यगोदातीर ॥ असुररहितजाह्लें ॥ २५ ॥ स्थूळलिंगआणिकारण ॥ निरसोनिउरेशुद्धज्ञान ॥ तैसेजनंस्थानींब्राह्मण ॥ सुखेंनांदोंलागले ॥ २६ ॥ ब्राह्मणमारितीलह्मणूनी ॥ शूर्पनखाघेऊनिराक्षसिणी ॥ भेणेंपळालीतीक्षणीं ॥ लंकेसजाऊनशंखकरी ॥ २७ ॥ सेवकसांगतीदशमुखा ॥ निर्नासिकजाहलीशूर्पनखा ॥ शंखकरीतेणेंलंका ॥ दुमदुमिलीसमग्र ॥ २८ ॥ मगतीसपाचारूनिरावण ॥ एकांतींपुसेवर्तमान ॥ तीह्मणेसीतारामलक्ष्मण ॥ जनंस्थानासीआलेरे ॥ २९ ॥ लक्ष्मणेंगौरविलेंमजलागुनी ॥ तुह्मांसिहोत्येंभगिनीह्मणोनी ॥ त्रिशिराखरदूषणसमरंगणीं ॥ सहपरिवारेंवधियेले ॥ ३० ॥ शंबरीसवधोनिसवेग ॥ सौमित्रेंनेलेंकाळस्वर्ग ॥ चालोंलागलेसन्मार्ग ॥ यागजपतपआणिव्रतें ॥ ३१ ॥ गोदातीरजनंस्थान ॥ तेथेंसुखेंनांदतीब्राह्मण ॥ अखंडकरितीवेदाध्ययन ॥ निःशंकपूर्णसर्वदा ॥ ३२ ॥ आतांतुझीलंकाघेऊन ॥ हेहीब्राह्मणासीदेतीलदान ॥ जळोतुझीआंगवण ॥ कासयावदनदावितोसी ॥ ॥ ३३ ॥ तुझेउरावरीधनुष्यपडलें ॥ तेंक्षणमात्रेंरामेंभंगिलें ॥ तेव्हांचतुझेंकाळेंवदनझालें ॥ सकळ

---

१ नाशिकक्षेत्रांत.

रायांदेखतां ॥ ३४ ॥ सीतेसारिखीनोवरी ॥ नाहींब्रह्मांडमंडपामाझारी ॥ तेहातोंचीदवडोनिनि
र्धारी ॥ पळोनियेथेंआलासी ॥ ३५ ॥ तरीचपुरुषार्थतुझाजनीं ॥ जरीसीताआणिसीहिरोनी ॥ति
११ चेंसौंदर्यरूपपाहुनी ॥ वनचरेंहीभुलतीपैं ॥ ३६ ॥ ऐसीशूर्पनखाअनुवादली ॥ मगतीरावणेंसंबोखि १४
ली ॥ तेव्हांमनामाजीतेवेळीं ॥ युक्तिसुचवितापैंझाला ॥ ३७ ॥ ह्मणेमृगवेषधरूनिनिर्मळ ॥ पाठवूं
मारीचमातुळ ॥ मृगवधावयातत्काळ ॥ काकुत्स्थजाईलवनातें ॥ ३८ ॥ मगमीआणीनजानकी
चिद्रत्न ॥ ऐसेंविचारीद्विपंचवदन ॥ असोइकडेजानकीलक्ष्मण ॥ पर्वताखालींउतरलीं ॥ ३९ ॥ स
द्गदहोऊनजनकनंदिनी ॥ मिठीघालीश्रीरामचरणीं ॥ ह्मणेधन्यधन्यलीलादाविलीनयनीं ॥ जेकां
अतर्क्यवेदशास्त्रां ॥२४०॥ झालेउदंडअवतार ॥ परीकोणाचेपरतलेनाहींतशर ॥ तोंऋषिधांवलेस
मग्र ॥ श्रीरामचंद्रवेष्टिला ॥ ४१ ॥ ह्मणतीजयजयकौसल्यागर्भरत्ना ॥ जलदगात्राशतपत्रनयना॥
ताटिकांतकामखपाळणा ॥ भवमोचनाभवहृदया ॥ ४२ ॥ जयजयकारकरितीऋषीश्वर॥ पूर्णब्रह्मा
नंदरघुवीर ॥ अभंगविजयीश्रीधरवर ॥ शरयूतीरविहारीजो ॥ ४३ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंद ११
र ॥संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ चतुर्दशोध्यायगोडहा ॥ २४४ ॥ ॥

अध्याय ॥ १४ ॥ ओव्या ॥ २४४ ॥

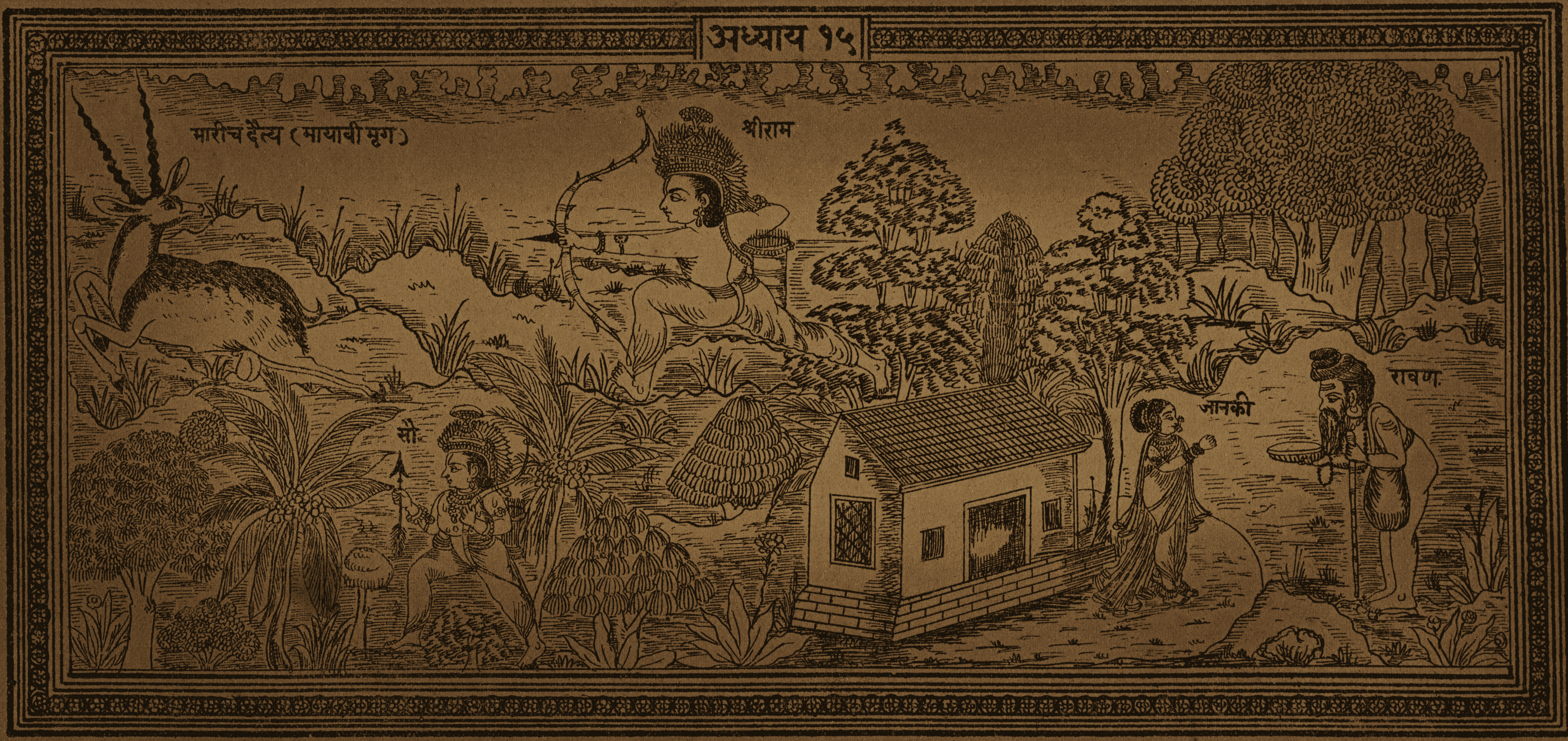
अध्याय १५
मारीच दैत्य (मायावी मृग)
श्रीराम
सौ.
जानकी
रावण.

९६

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ भवाब्धिभरलापरमतुंबळ ॥ द्वैतभावाचेंतटा[1]कसबळ ॥ माजीकुबुद्धीचेकल्लो
ळ ॥ मोहजाळअसंभाव्य ॥ १ ॥ मदमत्सरथोरआ[2]वर्त ॥ कामक्रोधादिमासेसमस्त ॥ आशातृष्णा
भ्रांतितेथ ॥ मगरीथोरतळपती ॥ २ ॥ लोभद्वेषनक्रथोर ॥ ममतेच्यालाटाअतिदुस्तर ॥ दंभआ
णिअहंकार ॥ विरोळेहेतळपती ॥ ३ ॥ अविवेककिरवेतत्वतां ॥ अविद्याभ्रांतिजळदेवता ॥ पीडि
तजीवांसमस्तां ॥ इच्छाममताकल्पना ॥ ४ ॥ ऐसाअगाधभवनिधिथोर ॥ तेथेंरामकथाजाहाज
सुंदर ॥ शिल्पिका[3]रवाल्मीकऋषीश्वर ॥ तारूंतेणेंनिर्मिलें ॥ ५ ॥ नानाचरित्रेंसुंदर ॥ याचिफळ्या
हढथोर ॥ विवेकेंजोडूनिसमग्र ॥ अभेदत्वसाधिलें ॥ ६ ॥ सा[4]हित्यलोहतगटबंद ॥ आनंदपदीखेळे
विविध ॥ हष्टांतदोरेप्रसिद्ध ॥ ठायींठायींआंवळले ॥ ७ ॥ अर्थरसतेलनिखिळ ॥ तेणेंसांधेबुझिले
सकळ ॥ रामप्रतापस्तं[5]भविशाळ ॥ कीर्तिसीडफडकतसे ॥ ८ ॥ सप्तकांडेंसप्तखण ॥ लोटीतभावभ्र
भंजन ॥ निजबोधकर्ण[6]धारपूर्ण ॥ सकळसुजाणदेखणा ॥ ९ ॥ ज्ञानवैराग्यआणिभक्ती ॥ हेचिआव
लेआवलिती ॥ याजाहाजावरीतेचिबैसती ॥ अद्भुतग्रं[7]थींपुण्यज्यांचे ॥ १० ॥ रामनामघोषथोर ॥
हेचि[8]यंत्रांचेभडिमार ॥ नादेंजळचरेंसमग्र ॥ भयभीतपळताती ॥ ११ ॥ ऐसेंभवसागरींतारूंथोर ॥

---

१ तीर. २ भोंवरे. ३ कारागीर–सुतार. ४ शब्दालंकाररूप तगट. ५ डोलकाठी. ६ सुकाणुवाला. ७ गांठीस. ८ तोफांचे.

गुरुकृपेचेंकेणेंअपार ॥ भरूनमोक्षद्वीपांतर ॥ लागवेगेंपाविजे ॥ १२ ॥ तरीतुह्मीश्रोतेसज्जन ॥ याचिजाहाजावरीबैसोन ॥ भवाब्धिहाउल्लंघून ॥ निवृत्तितटाजाइंजे ॥ १३ ॥ असोचौदावेअध्यायीं कथन ॥ वधिलेत्रिशिराखरदूषण ॥ शूर्पनखेनेंवर्तमान ॥ दशकंठासीश्रुतकेलें ॥ १४ ॥ श्रीरामप्रताप अद्भुत ॥ ऐकतांसचिंतलंकानाथ ॥ सद्भक्तांचीस्तुतिऐकोनिसमस्त ॥ दुर्जनजैसेक्षोभती ॥ १५ ॥ पतिव्रतेचीऐकोनिराहटी[1] ॥ जारिणीहोयजेंवीकष्टी ॥ कींमृगेंद्रगर्जना[2]ऐकोनिपोटीं ॥ वारण[3]जैसेदचकती ॥ १६ ॥ कींविष्णुमहिमाऐकतांअद्भुत ॥ क्रोधावतीजैसेदैत्य ॥ असोतेवेळमयजाकांत[4] ॥ मारीचगृहींप्रवेशला ॥ १७ ॥ मारीच्यानेंसन्मानदेउनी ॥ रावणातेंबैसविलाआसनीं ॥ त्याउपरीमधुरवचनीं ॥ दशकंठबोलताजाहला ॥ १८ ॥ ह्मणेपंचवटीसआलारघुनंदन ॥ मारिलेत्रिशिराखरदूषण ॥ शूर्पनखाविटंबून ॥ शंबरीहीमारिला ॥१९॥ शत्रुनागकृशान[5] ॥ हेह्मणोंनयेतल्हान॥क्षणेंहरितीलप्राण ॥ यास्तवसावधानअसावें ॥ २० ॥ यालागींमातुळा[6]परियेस ॥ तुवांधरावामृगवेष ॥ पंचवटीसजाऊनिराघवास ॥ भुलवूनदूरनेइंजे ॥२१॥ राघवनेलियादूरवनीं ॥ मगपद्माक्षीआणीनकाढूनि ॥ हेंकार्यसाधल्यातुजलागोनी ॥ गौरवीनबहुसाल ॥२२॥ जैसेंमूढाचेंवाग्जाळ ॥ पंडितछेदीत

---

१ वागणुक. २ सिंहाची गर्जना. ३ हत्ती. ४ रावण. ५ अग्नि. ६ हेमामा.

त्काळ ॥ तैसींवचनेंरसाळ ॥ बोलेमातुळरावणाचा ॥ २३ ॥ पूर्वींकरितांयाग[1]रक्षण ॥ सुबाहुटाकिला
मारून ॥ त्याबाण[2]वातेंकरून ॥ मीपडलोंसागरीं ॥ २४ ॥ वीसकोटीमारिलेपिशिताशन[3] ॥ तारा
मप्रतापआठवून ॥ मारीचपडलामूर्च्छायेऊन ॥ करीरावणसावधतया ॥ २५ ॥ मारीचह्मणेरावणा
॥ अभिलाषितांपरांगना[4] ॥ तूंमुकशीलआपुल्याप्राणा ॥ सत्यजाणनिर्धारें ॥ २६ ॥ सद्विवेकहृद
यींधरून ॥ अनुचित[5]कर्मींनघालींमन ॥ सद्गुरुसांगतेंवचन ॥ अवश्यहृदयींधरावें ॥ २७ ॥ नकरावें
कोणाचेंहेळण ॥ कदानबोलावेंदुष्टवचन ॥ पराचीवेदनाजाणून ॥ परोपकारकरावा ॥ २८ ॥ सर्वी
भूतींएकभगवंत ॥ हावेदशास्त्रींचामथितार्थ ॥ ह्मणोनिद्वेषनकरावासत्य ॥ साधिजेपरमार्थअवश्य
॥ २९ ॥ क्षणिकजाणोनिशरीर ॥ साधावासारासारविचार ॥ मीभाग्येंज्ञानेंबहुथोर ॥ हाअभिमा
ननधरावा ॥ ३० ॥ कामक्रोधमदमत्सर ॥ हेशत्रुजिंकावेअनिवार ॥ दशमुखातूंज्ञानसंपन्नथोर ॥ स
खारघुवीरकरींवेगें ॥ ३१ ॥ सखाकरितांचापपाणी ॥ मगसुखासीनाहींवाणी ॥ जोंवरीशशि[7]आ
णितरणी ॥ तोंवरीसुखेंनांदसी ॥ ३२ ॥ रामकेवळपरमपुरुष ॥ आदिनारायणसर्वेश ॥ तुझेउराव
रीपडिलेंधनुष्य ॥ सीतास्वयंवरींआठवीतें ॥ ३३ ॥ तुझेचालिलेजेंव्हांप्राण ॥ मगउठिलारामपंचा

---

१ यज्ञसंरक्षण. २ बाणाच्या वायूनें. ३ राक्षस. ४ परस्त्री. ५ अयोग्य. ६ पार—बोलवत नाहीं. ७ चंद्रसूर्य.

नन ॥ चंडीशकोदंडभंगून ॥ जीवदानतुजदीधलें ॥ ३४ ॥ तेव्हांश्रीरामेंवांचविलें ॥ त्याचेंकायहें
फळझालें ॥ जेणेंउपकारबहुतकेले ॥ त्यासीमारिलेंशस्त्रघेउनी ॥ ३५ ॥ जेणेंपाजिलासुधारस ॥
त्यासीचपाजिलेंमहाविष ॥ जेणेंरणींहूनसोडविलेंनिःशेष ॥ त्याचेगृहासअग्निलाविला ॥ ३६ ॥
जन्मवरीजेणेंकेलेंपालन ॥ आपत्काळींरक्षिलेंपूर्ण ॥ तोनिद्रिस्थअसतांपाषाण ॥ कैसावरीघाला
वा ॥ ३७ ॥ नौकाबुडतांकांसेलाविलें ॥ कींजळत्यागृहांतूनकाढिलें ॥ कींशिरछेदितांसोडविलें ॥
तोपित्यातुल्यवेदह्मणे ॥ ३८ ॥ यालागींदशकठातूंसुबुद्ध ॥ रामासींनकरावाविरोध ॥ रामकेवळ
ब्रह्मानंद ॥ आनंदकंदजगद्गुरू ॥३९॥ तुझास्वामीजोशंकर ॥ तोहीरामभजनींसादर ॥ त्याची
भार्यातूंपामर ॥ हिरूनिआणूंइच्छिसी ॥ ४० ॥ ऐसींमातुळाचींवचनें ॥ सुधारसाहूनिगोडगह
नें ॥ कींविवेकसागरींचींचिद्रत्नें ॥ रावणाहातींदीधलीं ॥ ४१ ॥ परममतिमंदकुलालदेख ॥
परीक्षानेणेमहामूर्ख ॥ रोगिष्ठापुढेंअन्नेंसुरेख ॥ व्यर्थजैसींवाढिलीं ॥ ४२ ॥ अवदानसम
र्पिलेंभस्मांत ॥ कींउकरडांवोतिलेंअमृत ॥ कींजोमद्यपानीउन्मत्त ॥ त्यासपरमार्थकासया ॥
॥ ४३ ॥ असोपरमक्रोधायमान ॥ रावणबोलेतयातीक्ष्ण ॥ जैसेंसाधूचेंछळण ॥ निंदकक
रीसाक्षेपें ॥ ४४ ॥ माझियाप्रतापापुढें ॥ रामधनुष्यकायबापुडें ॥ केलींचूर्णदेवांचींहाडे ॥ तु

जदेखतांसमरंगणीं॥४५॥त्याचाप्रतापतूंवानिसी॥तरीतुजवधीननिश्चयेंसीं ॥ म्हणोनिहातघातलाश
स्त्रासी॥मारीचमानसींविटलासे॥४६॥ह्मणेतूंपरमअधमदुर्जन॥होयमागेंनबोलेंवचन ॥ मीआतांमृगवे
षधरून॥जातोंशरणराघवा॥४७॥रामबाणेंहोतांमरण॥मीअक्षयीसुखभोगीन॥तुझेहातेंकरून ॥अधः
पतनजन्मवरी ॥४८॥ आतांपंचवटीसचलावेंलौकरी॥मगदोघेबैसोनिरथावरी॥वायुवेगेंतेअवसरीं ॥
जनस्थानासी[1]पातले ॥ ४९ ॥ वनींगुप्तउभारावण ॥ मारीचनिघेमृगवेषधरून ॥ अंतरींकरीरामस्म
रण ॥ ह्मणेधन्यधन्यआजिमी ॥ ५० ॥ आलाचमकतपंचवटी ॥ श्रीरामरूपन्याहाळीदृष्टीं ॥ हृदयीं
जाहलापरमसंतुष्टी ॥ अंतरींकष्टीन०व्हेची ॥ ५१ ॥ जैसेंसुवर्णतगटसुरंग ॥ तैसेंमृगाचेंदिसेअंग ॥ ऐ
सेंदेखतांसीतारंग ॥ हातघालीधनुष्या ॥ ५२ ॥ मृगक्षणक्षणांपरतोन ॥ पाहेराघवाकडेविलोकून॥
तंवतेपद्माक्षी[2]बोलेवचन ॥पद्मजातजनकाप्रती[3] ॥ ५३ ॥ ह्मणेऐसामृगआजपर्यंत ॥ म्यांदेखिलाना
हींयथार्थ ॥ याचेत्वचेचीकंचुकीसत्य ॥ उत्तमहोईलकेलिया ॥ ५४ ॥ अयोध्येसीप्रवेशकरितां ॥ ते
कंचुकीलेईनप्राणानाथा ॥ षण्मासउरलेआतां ॥ मनुसंवत्सरामाजी[4]पैं॥५५॥ सीतेच्छासरिता[5]साचा
र ॥ कर्मजळाचातुंबळपूर ॥ दुःखसमुद्राप्रतिसाचार ॥ भेटावयाजाऊंपाहे ॥ ५६ ॥ जाणोनिजान

---

[1] नाशिकक्षेत्रांत. [2] सीता. [3] ब्रह्मदेवाच्या बापाप्रत–रामाप्रत. [4] चौदावर्षांतले. [5] सीतेची इच्छारूप नदी.

कीचेंमानस ॥ आणिपुढेंहोणारभविष्य ॥ सत्वरचालिलाअयोध्याधीश ॥ धनुष्यासीबाणलाऊनि
यां ॥ ५७ ॥ ह्मणेसौमित्रासावधान ॥ रक्षींजानकीचिद्रत्न ॥ परमकपटीपिशिताशन ॥ नसतींचवि
घ्नेंकरितील ॥ ५८ ॥ असोगुंफेंतसीताचिद्रत्न ॥ द्वारींरक्षपाळलक्ष्मण ॥ जैसामहाभुजंगअनुदिन ॥
निधानकुंभरक्षीतसे ॥ ५९ ॥ पार्वतीजवळीजैसाकुमार[2] ॥ कींइंदिरेपाशींखगेश्वर[3] ॥ तैसातोभूधराव
तार[4] ॥ रक्षींद्वारगुंफेचें ॥ ६० ॥ इकडेमृगाचेपाठीमागे ॥ राघवजातलागवेगें ॥ गौतमीतीरापूर्वमार्गें
केलेंमृगेंपलायन ॥ ६१ ॥ मनाहूनिवेगअत्यंत ॥ त्याहूनमनमोहनत्वरेंजात ॥ ध्वजवज्ररेखामंडित॥
पदेंउमटतधरणीवरी ॥६२॥पद्मोद्भवआणिभोगेंद्र ॥ नीलग्रीवआणिवज्रधर ॥ चरणरजइच्छितीनि
रंतर ॥ दुर्लभसाचारतयांसी ॥ ६३ ॥ असोमृगाचेंवर्मींगलक्षून ॥ रामेंसोडिलादिव्यबाण ॥ भूमीव
रीपडिलाहरिण ॥ अचुकसंधानरघुपतीचें ॥ ६४ ॥ सादरपाहेरघुवीर॥ तोंपडलेंराक्षसाचेंशरीर ॥
श्रीरामबाणेंनिशाचर ॥ पावलापरत्रनिर्धारें ॥ ६५ ॥ आश्चर्यकरीअयोध्याधीश॥ ह्मणेपरमकपटी
राक्षस ॥ असोअश्वत्थाखालींपुराणपुरुष ॥ श्रमोनियांबैसला ॥ ६६ ॥ इकडेकायझालेंवर्तमान ॥
वनींगुप्तउभारावण ॥ गुंफेद्वारींलक्ष्मण ॥ बैसलारक्षणाअव्यग्र[7] ॥ ६७ ॥ शांतीजवळपरमार्थ ॥ कीं

---

१ राक्षस. २ कार्तिकस्वामी. ३ गरुड. ४ लक्ष्मण. ५ गोदातीराच्या. ६ मरण. ७ सावध.

तपासीरक्षीशुचित्व ॥ तैसाद्वारींसुमित्रासुत ॥ मगलंकानाथकायकरी ॥ ६८ ॥ श्रीरामासारिखीशब्दध्वनी ॥ राक्षसउठवीकाननीं ॥ सौमित्राधांवधांवह्मणोनी ॥ सीताश्रवणींऐकित ॥ ६९ ॥ सौमित्राधांवबालवकरी ॥ वनींवेढिलें[1]रजनीचरीं ॥ संकटपडियेलेंमजवरी ॥ तूंकैवारीपाठिराखा ॥ ७० ॥ रणभूमीसबंधूविण ॥ उडीघालीलसांगकोण ॥ राक्षसींघेतलामाझाप्राण ॥ मगयेऊनिकायपाहसी ॥ ७१ ॥ ऐसेंऐकतांजनकनंदिनी ॥ परमघाबरलीअंतःकरणीं ॥ ह्मणेश्रीरामसांपडलेवनीं ॥ करुणावाणीबाहतीतुह्मां ॥ ७२ ॥ रणींबंधुसंकटींमित्र ॥ वृद्धापकाळींवोळखिजेकलत्र[2] ॥ विषमकाळींसत्पुत्र ॥ सांभाळितीपितयातें ॥ ७३ ॥ कींशस्त्रमारहोतांअत्यंत ॥ करींचेंवोडण[3]पुढेंहोत ॥ कींजेसंसारतापेंसंतप्त ॥ त्यांसाधुनिववीतनिजबोधें ॥ ७४ ॥ मगबोलेलक्ष्मण ॥ जानकीहेंकापव्यवचन ॥ संकटींपडेलरघुनंदन ॥ हेंकल्पांतींघडेना ॥ ७५ ॥ तोदेवाधिदेवसर्वोत्तम ॥ चराचरविजयसुफलांकितद्रुम ॥ त्यासीसंकटपडेलहेंदुर्गम[4] ॥ कल्पांतींहीघडेना ॥ ७६ ॥ जरीतमेंझांकेलचंडांशु[5] ॥ जरीशीतज्वरबाधेलअग्नीस ॥ जगद्रक्षककाळास ॥ भूतबाधाजरीहोय ॥ ७७ ॥ ऊर्णनाभीचेतंतुवेंसहज ॥ जरीबांधिजेलमहागज ॥ तरीसंकटींपडेलरघुराज ॥ जनकतनयेजाणपां ॥ ७८ ॥ ऐसेंबोलतांलक्ष्मण ॥

---

१ राक्षसांनीं. २ स्त्री. ३ ढाल. ४ अशक्य. ५ सूर्य.

सीताझालीक्रोधायमान ॥ तीक्ष्णशब्दशस्त्रेंकरून ॥ लक्ष्मणासीताडियेलें ॥ ७९ ॥ ह्मणेतुमचेंक
ळलेंबंधुपण ॥ वोळखिलीम्यांमनींचीखूण ॥ माझाअभिलाषधरूनपूर्ण ॥ काननाप्रतिआलासी ॥
॥ ८० ॥ रामासीराक्षसींवधिल्यावनीं ॥ मगकरूंइच्छिसीमातेंपत्नी ॥ जैसामेंदक्षमाधरूनी ॥ से
वाकरीसाक्षेपें ॥ ८१ ॥ सन्मुखदेखोनिरघुनाथा ॥ ह्मणसीजानकीजगन्माता ॥ कींवनींरामवधा
वयातत्वतां ॥ तुजकैकयीनेंधाडिला ॥ ८२ ॥ तूंदायादपरमदुर्जन ॥ सापत्नबंधूकपटीपूर्ण ॥ ज
ळोतुझेंकाळेंवदन ॥ कळलेंज्ञानवैराग्य ॥ ८३ ॥ रघुपतीसविपरीतहोतां ॥ प्राणहात्यजीनमीतत्व
तां ॥ निर्दयपाहतांतुजपरता ॥ भुवनत्रयींदिसेना ॥ ८४ ॥ माझाअभिलाषधरून ॥ रामासिइच्छि
सीमरण ॥ ऐसेजानकीनेंवाग्बाण ॥ सौमित्रावरीसोडिले ॥ ८५ ॥ तप्तशस्त्राचेघायपूर्ण ॥
त्याहूनितेबोलअतितीक्ष्ण ॥ कींपर्वताचेकडेजाण ॥ आंगावरीकोसळले ॥ ८६ ॥ वचनेंनव्हेततींनि
श्चित ॥ दुःखवल्लीचींफळेंयथार्थ ॥ परमदुःखीसुमित्रासुत ॥ प्रत्युत्तरदेतसे ॥ ८७ ॥ ह्मणेमाते
जनकनंदिनी ॥ मीनिष्कपटबोलिलोंवाणी ॥ कींविजयीसदाचापपाणी ॥ दुःखवनींत्यास
कैंचें ॥ ८८ ॥ पृथ्वीआंप[1]तेजवायुआकाश ॥ तुजमजसाक्षचंडांश[2] ॥ मीबोलिलोंनिर्दोष ॥ जे

---

[1] उदक. [2] सूर्य.

सैंकांयशसोज्वळ ॥ ८९ ॥ मीबालकतूंजननी ॥ हाचिभावमाझेमनीं ॥ तुझीतुजफळेलकरणी ॥ पडसीबंधनींषण्मास ॥९०॥ पुनःजोंभेटेलरघुनाथ ॥ तोंभोगिसीमहाअनर्थ ॥ ऐसेंबोलोनिसुमित्रासुत ॥ चाललात्वरितवनासी ॥ ९१ ॥ मगतोउन्मिळा[1]प्राणनाथ ॥ जनकाचाकनिष्ठजामात ॥ गुंफेद्वारींरेषावोढित ॥ धनुष्यकोटीनें[2]तेधवां ॥९२॥ ह्मणेतूंयारेघेबाहेरजासी ॥ तरीपरमअनर्थपावसी ॥ जोरघुवीरअयोध्यावासी ॥ त्याचीचआणतुजअसे ॥ ९३ ॥ मगशोधीतघोरअण्य ॥ सौमित्रकरीत जायरुदन ॥ ह्मणेहोतांचश्रीरामदर्शन ॥ प्राणत्यागीनसर्वथा ॥९४॥ श्रीरामपदांकितमुद्रादिसत॥ ध्वजवज्रादिचिन्हेंमंडित ॥ मार्गकाढीतसुमित्रासुत ॥ ऐकादृष्टांतयेथेंकैसा ॥ ९५ ॥ जैसेश्रुतीच्या आधारेंनिश्चित ॥ स्वस्वरूपींप्रवेशतीसंत ॥ त्याचपरीसुमित्रासुत ॥ रघुनाथासीपाहूंजाय ॥९६॥ कींसंसारतापेंसंतप्तपूर्ण ॥ तोसद्गुरूसीजायशरण ॥ कीं[3]तृषितजान्हवीजळलक्षून ॥ जातधांवोनि त्वरेनें ॥ ९७ ॥ तैसासत्वरजातलक्ष्मण ॥ तोंअश्वत्थाखालींमनमोहन ॥ श्यामसुंदरदैदीप्यमान ॥ मखपाळणबैसलाअसे ॥ ९८ ॥ कोमाइलेंश्रीरामाचेंवदन ॥ तोंयेतांदेखिलालक्ष्मण ॥ शोकेंदिसे म्लानवदन ॥ येऊनलोटांगणघातलें ॥ ९९ ॥ कंठझालासद्गदित ॥ नयनींवाहतीअश्रुपात ॥ श्री

---

[1] लक्ष्मण. [2] धनुष्याच्या टोंकीनें. [3] तान्हेला. [4] गंगेचें पाणि.

रामचरणक्षाळित ॥ पाहेतटस्थरघुवीर ॥ १०० ॥ श्रीरामह्मणेलक्ष्मणा ॥ कांसीताटाकोनिआला
सिवना ॥ येरूह्मणेरघुनंदना ॥ माझावधकरींवेगें ॥ १ ॥ ऐसेंवाटेमाझेमनीं ॥ देहसमर्पावारामचर
णीं ॥ रामेंहृदयींआलिंगुनी ॥ ह्मणेकायसामनींखेदसांगें ॥ २ ॥ सौमित्रसद्गदितहोऊनिबोले ॥
सीतेनेंवाग्बाणसोडिले ॥ तेणेंसर्वांगमाझेंखोंचलें ॥ तेंबोलिलेंनवजाय ॥ ३ ॥ मगबहुतप्रकारेंसमाधा
न ॥ सौमित्राचेंकरीसीताजीवन ॥ तैसेचपरतलेदोघेजण ॥ आश्रमपंथलक्षूनियां ॥ ४ ॥ इकडेकथा
नककैसेंझालें ॥ मागेंदशग्रीवेंकायकेलें ॥ रूपअतीताचेंधरिलें ॥ कापट्येंकरूनितेधवां ॥ ५ ॥ जा
नकीचंद्रमंडळसुंदर ॥ तेथेंराहुआलादशशिर ॥ उभाराहिलारेषेबाहेर ॥ दुराचारपापात्मा ॥ ६ ॥
कींहरिणीदेखोनिसकुमार ॥ न्यावयाझेंपावेजेंवीव्याघ्र ॥ तैसाराक्षसरेषेबाहेर ॥ अतीतवेषेंउ
भाअसे ॥ ७ ॥ रावणपरमभयभीत ॥ रेखानुलंघवेयथार्थ ॥ जैसावडवानळअद्भुत ॥ शलभकैसा
वोलांडी ॥ ८ ॥ पुढेंउभादशमुख ॥ परीजानकीनिर्भयनिःशंक ॥ जैसामहेशापुढेंमशक ॥ तैसाद ५
शमुखउभाअसे ॥ ९ ॥ इंद्रापुढेंजैसारंक ॥ कींज्ञानियापुढेंमहामूर्ख ॥ कींकेसरीपुढेंजंबुक ॥ कींख
द्योतसूर्यापुढें ॥ १० ॥ कींअग्नीपुढेंपतंग ॥ कींखगेंद्रापुढेंउरग ॥ कींराजहंसासमोरकाग ॥ तैसाखळ

उभातेथें ॥ ११ ॥ कींनामापुढेंपापदेख ॥ कींवेदांपुढेंचार्वाक[1] ॥ कींशंकरापुढेंमशक ॥ मीं[2]नकेतनजें
वीदिसे ॥ १२ ॥ कीपंडितापुढेंअजापालक[3] ॥ कीश्रोत्रियां[4]पुढेंहिंसक[5] ॥ कींवासुकीपुढेंमंडूक[6] ॥ ल
क्षणपाहूंपातला ॥ १३ ॥ कींअग्नीपुढेंजैसेंतृण ॥ कींज्ञानापुढेंअज्ञान ॥ कींमहावातापुढेंजाण ॥
जलदजाळजैसेंकां ॥ १४ ॥ तैसासीतेपुढेंरावण ॥ न्याहाळूनपाहेतिचेवदन ॥ मनींह्मणेऐसेंनिधान ॥
त्रिभुवनामाजीदिसेना ॥ १५ ॥ जगन्माताआदिशक्ती ॥ तिचाअभिलाषधरितांचित्तीं ॥ अवदशा
आलीरावणाप्रती ॥ झोळीहातींघेतली ॥ १६ ॥ कामधेनुअभिलाषितांजाण ॥ क्षयपावलासह
स्त्रार्जुन ॥ जालंधरपार्वतीलागून ॥ अभिलाषितांभस्मझाला ॥ १७ ॥ तृणाचेवळयीमाजीदि
खा ॥ कैसीउगीराहीलदीपिका ॥ तैसेंवाटेदशमुखा ॥ स्पर्शकदांनकरवे ॥ १८ ॥ कर्पूराचापुतळा ॥
केंवीगिळीलअग्निज्वाळा ॥ तैसीनस्पर्शवेजनकबाळा ॥ रावणाचेनिसर्वथा ॥ १९ ॥ सीतेप्रतिपुसे
रावण ॥ येवनींतूंकोणाचीकोण ॥ कांसेविलेंघोरविपिन[7] ॥ कायकारणपुढेंअसे ॥ १२० ॥ मगजगन्मा
ताबोलेवचन ॥ अयोध्याप्रभुरघुनंदन ॥ मीत्याचीललनापूर्ण ॥ कन्यकाजाणजनकाची ॥ २१ ॥ चं
डीशकोदंडदारुण ॥ रामेंभंगिलेंनलगतांक्षण ॥ जोरावणबलदर्पहरण ॥ मखरक्षणताटिकांतक ॥

---

१ नास्तिक. २ मदन. ३ धणगर. ४ अग्निहोत्र्यापुढें. ५ खाठिक. ६ बेडूक. ७ अरण्य.

॥ २२ ॥ पाळावयापितृवचन ॥ वनासिआलारघुनंदन ॥ शूर्पनखेसीविटंबून ॥ त्रिशिराखरदूषण
मारिले ॥ २३ ॥ आतांरावणकुंभकर्ण ॥ यादोघांदुष्टांतेंवधून ॥ बंदीचेवृंदारक[1]सोडवून ॥ अयोध्ये
सीमगजाऊं ॥ २४ ॥ वनागेलेरामलक्ष्मण ॥ तेआतांयेतीलनलगतांक्षण ॥ तोंवरीबैसावेंआपण ॥
मनस्वस्थकरोनियां ॥ २५ ॥ मगस्वहस्तेंकरून ॥ तुह्मांसिपूजितीलरघुनंदन ॥ नावेंक[2]बैसावेंह्मणो
न ॥ तृणासनघातलें ॥ २६ ॥ भयभीतलंकानाथ ॥ प्रवेशनकरवेगुंफेंत ॥ सीताबाहेरनयेसत्य ॥
चापरेषा[3]उल्लंघुनी ॥ २७ ॥ अतीतह्मणेहेंराक्षसवन ॥ तूंएकलीयेथेंकामिन ॥ बहुतेकआहेसराक्षसी
ण ॥ आंतनेऊनगिळिसीमज ॥ २८ ॥ त्वांआसनघातलेंगुंफेंत ॥ तरीमीआंतनयेंयथार्थ ॥ मजतूं
खासीहानिश्चितार्थ ॥ कळलेंमतसर्वतुझें ॥ २९ ॥ मगसीताह्मणेशिवहरहर ॥ आह्मीनव्हेराक्षससा
चार ॥ असोंअतीताचेकिंकर[4] ॥ सत्यनिर्धारजाणपां ॥१३०॥ रावणविचारीअंतरीं ॥ हीनयेचिगुंफे
बाहेरी ॥ मगमूर्च्छायेऊनिउर्वी[5]वरी ॥ लटिकाचतोपडियेला ॥ ३१ ॥ ह्मणेआतांफळाहारेंवीण ॥ मा
झायेथेंजातोप्राण ॥ तूंगुंफेबाहेरयेऊन ॥ वदनींमाझ्याफळघालीं ॥ ३२ ॥ तोंगुप्तरूपेंदेवसमस्त ॥
जगन्मातेचेंस्तवनकरित ॥ त्वांलंकेसजाऊनत्वरित ॥ बंदमोचनकरींआह्मां ॥ ३३ ॥ तुजस्पर्शक

---

१ देव. २ क्षणभर ३ धनुष्याची रेषा. ४ सेवक. ५ भूमीवर.

रितांरावण ॥ भस्महोईलनलगतांक्षण ॥ मगआह्मासबंदीहून ॥ सर्वथाकोणीनसोडवी ॥ ३४ ॥
तुझेंकरूनिनिमित्त ॥ लंकेसयेईलरघुनाथ ॥ तरीमुख्यरूपतुझेंअग्नींत ॥ गुप्तकरींजननीये ॥ ३५ ॥
तुझेंप्रतिबिंबस्वरूपजाण ॥ स्वयेंनटेलहुताशन ॥ रावणवंशभस्मकरून ॥ कार्यसिद्धिकरीलपैं ॥ ३६
तरीमुख्यरूपगुप्तव्हावें ॥ छायारूपेंतेथेंजावें ॥ ऐसेंदेवविनवितीआघवे ॥ अवश्यह्मणेजानकी ॥
॥ ३७ ॥ असोइकडेरावण ॥ ह्मणेधांवधांवजातोप्राण ॥ मगजगन्माताफळेंघेऊन ॥ रेषेजवळीपात
ली ॥ ३८ ॥ भिक्षाघालावयासीकर ॥ सीतेनेंकेलारेषेबाहेर ॥ तैसीचओढोनियांसत्वर ॥ निशाच
रेंउचलिली ॥३९॥ आपुलेंस्वरूपलंकेश ॥ दाविताझालाजानकीस ॥ ह्मणेम्यांबंदीं घातलेत्रिंदश ॥
वरींनिःशेषमजआतां ॥ १४० ॥ सीतेलागींआलिंगन ॥ द्यावयाइच्छीमनींरावण ॥ सीताह्मणेजाशी
लभस्महोऊन ॥ नलगतांक्षणआतांची ॥ ४१ ॥ अग्नीसवोळंबाकेंवीलागे ॥ पतंगजुरेदीपसंगें ॥ तु
झामृत्युलागवेगें ॥ जवळीआलाराक्षसा ॥ ४२ ॥ रामपंचाननाचीवस्तुपूर्ण ॥ जंबुकातूंनेतोसीचोरू
न ॥ जैसेंअंन्नसदनींरिघेश्वान ॥ तैसाजाणदशमुखातूं॥४३॥ खदिरांगारातेंवृश्चिक ॥ पुच्छहाणूंजा
तांदेख ॥ तैसातूंभस्महोसीनिःशंक ॥ सोडींमजराक्षसा ॥ ४४ ॥ परीनसोडीचरावण ॥ घातलीर

---

१ अग्नि. २ देव. ३ रामरूप सिंहाची. ४ स्वयंपाकघरांत

थावरीनेऊन ॥ गुंफेभोंवतेजेब्राह्मण ॥ तेभयेंकरूनपळाले ॥ ४५ ॥ गृहस्थासीपडतांविषमकाळ ॥
आश्रितपळतीजैसेसकळ ॥ तैसेब्राह्मणरानोमाळ ॥ भयेंकरूनपळतीपैं ॥ ४६ ॥ सीताझालीदीनव
दन ॥ ह्मणेकोठेंरामलक्ष्मण ॥ करुणास्वरेंहांकफोडोन ॥ धांवाकरीराघवाचा ॥ ४७ ॥ तोंनिराळ
मार्गेंरथ ॥ पळवीतजायलंकानाथ ॥ दीर्घस्वरेंआक्रंदत ॥ जनकदुहितातेकाळीं ॥ ४८ ॥ नानावृ
क्षवनचरांप्रती ॥ हांकफोडोनिसीतासती ॥ ह्मणेसत्वरसांगारघुपती ॥ राक्षसनेतोमजलाहें ॥ ४९ ॥
सीतेचीकरुणादेखोन ॥ पशुपक्षीकरितीरुदन ॥ वृक्षआणिपाषाण ॥ दुःखेंकरूनउलताती ॥ १५० ॥
सीताह्मणेश्रीरामा ॥ अपर्णावरमनविश्रामा ॥ पद्मजातजनकापूर्णब्रह्मा ॥ धांवेंआतांलवकरी ॥ ५१
हेताटिकांतकारघुवीरा ॥ हेमखपाळकासमरधीरा ॥ अहल्योद्धारापरमउदारा ॥ धांवेंसत्वरांयेवे
ळे ॥ ५२ ॥ रावणहासर्पदारुण ॥ जिंव्हारींझोंबलाजातोप्राण ॥ तूंसुपर्णवहनागारुडीपूर्ण ॥ झ
डपघालोनपाववेगीं ॥ ५३ ॥ रावणनव्हेहासबळमातंग ॥ पंचाननाधांवतूंसवेग ॥ वियोगानळेंजा
ळिलेंसर्वांग ॥ करुणाघनवर्षेंतूं ॥ ५४ ॥ परमसाधुसुमित्रासुत ॥ पवित्रपणेंकेवळआदित्य ॥ त्या
सीछळितांरघुनाथ ॥ मजअंतरलाआतांची ॥ ५५ ॥ जोकरीलसाधूचेंछळण ॥ नसतेंचठेवीत्यासी

---

१ वर्मी. २ गरुडवाहना. ३ हस्ति. ४ सिंहा.

दूषण ॥ तरीजन्मोजन्मींवंशखंडण ॥ नरकदारुणभोगीलतो ॥ ५६ ॥ साधुछळकदुराचारी ॥
त्याचेभारेंकांपेधरित्री ॥ ईश्वरसर्वदोषक्षमाकरी ॥ तारीभवसागरींपतितासी ॥५७॥ परीपतितजो
कांसंतछळक ॥ त्यासदुःखेंभोगवीअनेक ॥ त्यादुष्टाचेंनपाहावेंमुख ॥ पापींनिष्टंकसाधुद्रोही ॥५८॥
दरिद्रदुःखविघ्नेंबहुत ॥ त्यावरीचकोसळतीसमस्त ॥ सख्यांमजचिआलीप्रचीत ॥ नेतोराक्षसधरू
नियां ॥ ५९ ॥ जानकीचाविलापऐकोन ॥ चराचरजीवकरितीरुदन ॥ जटायुधांवलादेखोन ॥ क्षो
भलापूर्णकाळजैसा ॥१६०॥ कायाथोरगिरींसमान ॥ वज्रचंचुपरमतीक्ष्ण ॥ तिखटनखेंविद्रुमवर्ण ॥
रावणावरीकोसळला ॥ ६१ ॥ जटायुह्मणेरेदुर्जना ॥ महानिष्ठुराखळामलिना ॥ सोडींवेगींरामल
लना ॥ नातरीप्राणामुकशील ॥ ६२ ॥ दीपाचेपोटींहोयकाजळ ॥ तैसाब्रह्मवंशींतूंचांडाळ ॥ तुझें
छेदीनशिरकमळ ॥ सोडींवेल्हाळजानकी ॥ ६३ ॥ कासयाकेलेंवेदाध्ययन ॥ कायकोरडेंब्रह्मज्ञान ॥
जळोतुझेंतपाचरण ॥ शिवभजनव्यर्थगेलें ॥ ६४ ॥ जोजगद्वंद्यजगदोद्धार ॥ त्याचीललनातूंनेतोसि
तस्कर ॥ तुझेंकर्णनासिकसत्वर ॥ छेदोनिआजटाकीन ॥ ६५ ॥ असोधनुष्यघेऊनिरावण ॥ जटा
यूवरीसोडीबाण ॥ येरेंचंचुघातेंकरून ॥ शरमोडोनिटाकिले ॥ ६६ ॥ तोंरिताझालातूणीर ॥ जटा
यूसनलागेएकशर ॥ परमप्रतापीतोअरुणपुत्र ॥ केलेंविचित्रतेकाळीं ॥६७॥ चंचुघातेंपरमदारुण ॥

मारिलेअश्वमोडिलास्यंदन[1] ॥ सारथ्याचेंशिरछेदून ॥ नलगताक्षणटाकिलें ॥ ६८ ॥ मुकुटधनुष्यतूं
णीर ॥ झडपघालोनिनेलेसमग्र ॥ चूर्णकेलेवस्त्रालंकार ॥ दशकंधरनग्नउभा ॥ ६९ ॥ रावणमस्त
कींचेकेश ॥ उपटोनिटाकिलेनिःशेष ॥ क्षपणिक[2]जैसालंकेश ॥ निःशस्त्रनग्नउभाअसे ॥१७०॥ गग
नांतूनअकस्मात ॥ रावणावरपडेजैसापर्वत ॥ चंचुघातेंसमस्त ॥ शिरेंतेव्हांफोडिलीं ॥ ७१ ॥ रुं
धिरेंझालाबंबाळ ॥ जैसाकुंकुमेंमाखिलाशैलें[4] ॥ सांडोनिजानकीवेल्हाळ ॥ घेतलापळरावणें॥७२॥
हृदयींबोधठसावतांसमग्र ॥ निःशेषपळेअहंकार ॥ सीताटाकोनिदशकंधर ॥ पळेतैसाभयानें॥७३॥
मनींविचारीलंकानाथ ॥ पाखरेंमजगांजिलेंबहुत ॥ मगउभाराहोनितेथ ॥ पाचारीतजटायूसी ॥
॥ ७४ ॥ ह्मणेतुजरघुनाथाचीआण ॥ सांगेंतुझेंमृत्यंग[5]कोण ॥ मीहीसांगतोंआपुलेंमरण ॥ युद्धकंद
नकरूंमग ॥ ७५ ॥ जटायुह्मणेपक्षउपटितां ॥ मजमृत्युतेव्हांचतत्वतां ॥ तुझेंमरणलंकाना
था ॥ तैसेंचसांगत्वरेनें ॥ ७६ ॥ येरूह्मणेचरणांगुष्ठफोडितां ॥ मीमृत्युपावेनक्षणनलागतां ॥ जटा
युयावयासीहाता ॥ राक्षसेंकेलाउपाय ॥ ७७ ॥ जटायूनेंधांवोनिअवलीळा ॥ दशमुखाचाचरणांगु
ष्ठफोडिला ॥ येरेंझडपघालोनीतेवेळां ॥ दोनीपक्षउपडिले ॥ ७८ ॥ भडभडांचाललेंरुधिर[3] ॥ कासा

---

१ रथ. २ जैनी जती. ३ रक्तानें. ४ पर्वत. ५ मृत्युस्थान.

वीसझालातोद्विंजवर ॥ ह्मणेकेव्हांयेईलरघुवीर ॥ हासमाचारसांगेनतया ॥ ७९॥ स्कंदतातमित्रां
गना ॥ स्कंधींघेऊनराक्षसराणा ॥ गतिथोडीवाटेपवना ॥ निराळमार्गेंतेंवीजाय ॥ १८० ॥ जटायू
कारणेंअत्यंत ॥ जनकतनयाशोककरित ॥ निजकरेंललाटपिटित ॥ आक्रंदतदीर्घस्वरें ॥ ८१ ॥ ह्म
णेजटायुभक्तपूर्ण ॥ मजकारणेंवेंचिलाप्राण ॥ मीरामपितृव्यह्मणून॥ दशरथासमानमानिला॥८२॥
ऐसीसीताशोककरित ॥ रावणनिराळमार्गेंजात ॥ तोंमातंगपर्वतावरीअद्भुत ॥ पांचवानरउभेअसती
॥ ८३ ॥ सुग्रीवनळनीळजांबुवंत ॥ पांचवामहारुद्रहनुमंत ॥ ज्याचाबळप्रतापअद्भुत॥ व्यासवाल्मी
कींवर्णिला ॥ ८४ ॥ उपजतांचिबाळपणीं ॥ क्षणेंआकळिलाजेणेंतरणी ॥ इंद्रादिनिर्जरसमरंगणीं॥
जर्जरकेलेप्रतापें ॥ ८५ ॥ अंतरिक्षजातांदशकंधर ॥ जानकीफाडीचीरपदर ॥ अलंकारबांधोनिसम
ग्र ॥ मारुतीकडेटाकिले ॥ ८६ ॥ तेग्रंथीघेऊनहनुमंतें ॥ निराळमार्गेंलक्षिलेंवरुतें ॥ तोंराक्षसजाय
गगनपंथें ॥ जानकीतेंघेऊनी ॥ ८७ ॥ हांकफोडीतसुंदरा ॥ ह्मणेधांवरामाराजीवनेत्रा ॥ घनश्या
माकोमलगात्रा ॥ वंद्यात्रिनेत्राविधीतें ॥ ८८॥ हेरामजगदंकुरकंदा ॥ हेताटिकांतकाब्रह्मानंदा ॥ हे
राक्षसांतकाजगद्वंद्या ॥ पावेंएकदांमजलागीं ॥ ८९ ॥ ऐसेंऐकतांहनुमंत ॥ मनींआवेशलाअत्यंत ॥

---

१ पक्षिश्रेष्ठ–जटायु. २ कार्तिकस्वामीच्या पित्याच्या (शिवाच्या) मित्राची (रामाची) स्त्री. ३ रामाचा चुलता. ४ सूर्य. ५ देव.

ह्मणेकोणेसभाग्याचीवस्त ॥ राक्षसनेतोचोरुनी ॥ १९० ॥ मारूनियांरजनीचर ॥ सोडवूंआतांहे
सुंदर ॥ तिच्याशोधासयेईलभ्रतार ॥ देऊंतयासीसाक्षोपें ॥ ९१ ॥ जैसादेखतांवारण ॥ अकस्मात
उठेपंचानन ॥ तंवभयभीतझालारावण ॥ ह्मणेहेंविघ्नदुसरेंअसे ॥ ९२ ॥ मारुतीउड्डाणघेऊनअद्भुत ॥
गेलाध्रुवमंडळपर्यंत ॥ तोंरावणप्रवेशलालंकेंत ॥ अदृश्यहोयक्षणमात्रें ॥ ९३ ॥ काळाचेदाढेंतपड
तांडरला ॥ सर्पमुखींचामूषकपळाला ॥ मृगेंद्रकवेंतूनवांचला ॥ पूर्वभाग्येंजंबुक ॥ ९४ ॥ व्यर्थगेलें
कपीचेंउड्डाण ॥ मनींह्मणेअंजनीनंदन ॥ पुढेंयाचासूडघेईन ॥ बहुतगांजीनराक्षसां ॥ ९५ ॥ मगअंव
निजेचेअलंकार ॥ अंवनीगर्भींठेवीतवानर ॥ इकडेलंकेंतदशकंधर ॥ कायकरिताजाहला ॥ ९६ ॥
परमसबळअठराराक्षस ॥ त्यांसीआज्ञापीलंकेश ॥ ह्मणेजाऊनपंचवटीस ॥ शोधारामासीसाक्षो
पें ॥ ९७ ॥ रामआणिलक्ष्मणा ॥ वधोनियावेंदोघांजणां ॥ त्यांणीमस्तकींवंदोनिआज्ञा ॥ उत्तरपं
थेंचालिले ॥ ९८ ॥ काळेंबोलावूंपाठविलें ॥ आयुष्यासिंधूचेंजळआटलें ॥ कींमृत्युपुरीसचालिले ॥
स्थळपहावयारावणा ॥ ९९ ॥ रावणसीतेसएकांतीं ॥ नेऊनियांबहुतप्रार्थी ॥ पायींलागेलंकापती
॥ काकुळतीयेतसे ॥ २०० ॥ वैभवसंपत्तिदाखवीसमस्त ॥ आपुलावर्णीपुरुषार्थ ॥ म्यांबंदींघातले

---

१ हस्ति. २ सिंह. ३ मारुति. ४ सीतेचे. ५ भूमींत.

देवसमस्त ॥ मजत्वरितवरींकां ॥१॥ लज्जानधरीकामातुर॥मरणनेणेप्रतापशूर ॥ मद्यपीयाससारासार ॥ कांहींविचारसमजेना ॥ २ ॥ कामिकासीनव्हेचिविरक्ती ॥ मैंदासिकायहरिभक्ती ॥ व्याघ्रासीउपजेलशांती ॥ कालत्रयींघडेना ॥ ३ ॥ असोलाजसोडूनिदशवदन ॥ ह्मणेजानकीऐकवचन ॥ एकराशीरामरावण ॥ लावींलग्नऐक्यत्वें ॥ ४ ॥ चित्रानक्षत्रतूळराशी ॥ समानरामरावणांसी ॥ तरीतूंअवज्ञाकांकरिसी ॥ बोलवेगेंसींशुभानने ॥ ५ ॥ जानकीह्मणेदशमुखा ॥ तस्करामहामलिनामूर्खा ॥ आलिंगितांपतंगदीपिका ॥ कैसामगवांचेल ॥ ६ ॥ प्रळयाग्नींतस्नानकरूनी ॥ कैसामशकयेईलवांचोनी ॥ वासुकीचाविषदंतपाडुनी ॥ मूषककैसायेईल ॥ ७ ॥ मृगेंद्रजिव्हेचेंमांसदेख ॥ तोडोनिकेंवीवांचेलजंबुक ॥ आदित्यमंडळमंडूक॥पाडीलकैसेंभूमीतें॥८॥सौंदणी[2]आणिसमुद्र॥दोनीएकराशीसाचार ॥ वायसआणिवैनतेय[3]पक्षींद्र ॥ एकराशीहोतसे ॥ ९ ॥सिंहआणिसृगाल[4]जाण ॥ मशकमहेशराशीसमान ॥ तम[5]आणितरणी[6]पूर्ण ॥ केंवीसमानसांगपां ॥२१०॥ रजकआणिरमावर॥ कुक्कुटआणिकुंजर ॥ रजनीचरआणिरघुवीर ॥ केंवीसमानसांगपां ॥ ११ ॥ कींकंटकआणिकमललोचन ॥ कंविठआणिकमलासन ॥ तैसारामआणिरावण ॥ राशीगुणकायसा ॥ १२ ॥ मदनेंस

---

१ बेडूक. २ रांजणी. ३ गरुड. ४ कोल्हा. ५ अंधार. ६ सूर्य.

वींसीजिंकिलें ॥ परीशिवापुढेंतेंनचाले ॥ अग्नीनेंसर्वांसी जाळिलें ॥ परीमेघापुढेंबलहीन ॥ १३ ॥
सर्वांसीगांजिसीतूंपरम ॥ परीमजस्पर्शतांहोसीभस्म ॥ आतांतुजवधावयारघूत्तम ॥ पूर्णकामयेईं
ल ॥ १४ ॥ मनींभावीतसेरावण ॥ हिचेंजोंस्थिरावेमन ॥ तोंवरीअशोकवनींठेवून ॥ रक्षावीहेबहु
तांपरी ॥ १५ ॥ मगत्रिजटेचेनीअनुमतें ॥ अशोकवनींठेवीजानकीतें ॥ रक्षावयाबहुठेविलेभोंवते ॥
ठायींठायींरक्षक ॥ १६ ॥ अशोकवनाबाहेर ॥ पांचकोटी[1]रजनीचर ॥ [2]अव्यग्रबैसलेअहोरात्र ॥ न
व्हेसंचारवायूचा ॥ १७ ॥ निधानाभोंवत्याभूतावळी ॥रक्षितीजैशासर्वकाळीं ॥ तैशाराक्षसीसीतेज
वळी॥वेष्टोनियांबैसल्या॥१८॥सत्वशीळबिभीषण॥ परमपुण्यपरायण ॥ह्मणेसीतारावणेंआणून॥कु
ळक्षयमांडिला॥१९॥रावणपरमकामातुर॥झालाउन्मत्तअविचार॥तप्तझालेंशरीर ॥नावडेउपचारवि
लास ॥२२०॥ ब्रह्मयासीह्मणेरावण॥पुरेतुझेंवेदाध्ययन॥अंगिरा[3]पतितुझेंज्ञान॥ठेवींझांकोनक्षणभरी
॥२१॥किन्नरहोपुरेगायन॥नकाचेतवूं[4]पंचबाण॥सीतेच्याभोगालागींप्राण॥ कासावीसहोताती॥२२॥
सकळगंगाघरींराबत ॥ तयांसीह्मणेलंकानाथ ॥ सीतळउपचारबहुत ॥ कराआतांमजलागीं ॥ २३॥
बोलाऊनिराक्षसिणी ॥ रावणसांगेत्यांचेकर्णीं ॥ सीतेसीतुह्मीभेडसाउनी ॥ मजशयनींवशकरा ॥

---

१ राक्षस. २ सावध. ३ बृहस्पती. ४ मदन.

॥ २४ ॥ अवश्यह्मणतीनिशाचरी ॥ अमंगळाधांवल्याएकसरीं ॥ ह्मणतीतूंरावणासीवरीं ॥ नाहींतरीतुजआह्मीभक्षूं ॥ २५ ॥ विकट[1]रूपविशाळकर्ण ॥ एकवक्रएकलंबस्तन ॥ बाबरझोटीआरक्तनयन ॥ भेडसावितीसीतेतें ॥ २६ ॥ खरमुख[2]॰व्याघ्रवदन ॥ सूकरगजमुखलंबचरण ॥ ज्यांच्यानासिकांतजाण ॥ खर[3]तुरंग[4]गुंतले ॥ २७ ॥ एकीस्तनचपेटेकरूनी ॥ झाडेंटाकितीमोडोनी ॥ एकपदाद्विपदात्रिचरणी ॥ खाऊंह्मणतीसीतेतें ॥ २८ ॥ परमकुश्चितकुरूपवर्ण ॥ अमंगळदुर्गंधीविटेमन ॥ एकह्मणेइचेनरडेंपिळोन ॥ घोटघेऊंआतांची ॥ २९ ॥ एकह्मणतीशिराकाढा ॥ दांतखातीकडकडां ॥ डोळेवटारितीपुढां ॥ हांकादेतीआक्रोशें ॥ २३० ॥ ऐसेंकरितीराक्षसिणी ॥ परीतेत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ निर्भयपरमअंतःकरणीं ॥ कदांनगणीतयांसी ॥ ३१ ॥ संसारदुःखेंनानारिती ॥ ज्ञानियाचेआंगींआदळती ॥ परीतेसहसानगणिती ॥ सीतासतीतैसीच ॥ ३२ ॥ बहुतभुंकतीश्वान ॥ परीनभीकदांवारण ॥ कींजंबुकहांकेपंचानन ॥ कदांदचकोनिउठेना ॥ ३३ ॥ कींसुटतांझुंझामारुत ॥ धुळीनेंतृणबहुतउडत ॥ परीबैठकनसांडीपर्वत ॥ तैसीनिर्भयसीतासती ॥ ३४ ॥ जैसीकागांमाजीकोकिळा ॥ तैसीत्रिजटापुण्यशीळा ॥ राक्षसीदटाऊनिसकळा ॥ दूरकेल्यासाक्षेपें ॥ ३५ ॥ त्रिजटाह्मणेजनकनंदिनी ॥

---

१ भयंकर. २ गाढवमुखी. ३ गाढव. ४ घोडे.

तूंचिंतासहसानकरींमनीं ॥ तुजभेटेलकोदंडपाणी ॥ अल्पकाळेंकरूनियां ॥ ३६ ॥ वर्तमानअयोध्ये
पासोनी ॥ जेंजेंझालेंजनस्थानीं ॥ त्रिजटेप्रतिजनकनंदिनी ॥ सांगेसकळप्रीतीनें ॥ ३७ ॥ सिंहा
वलोकनेंकरून ॥ परिसामागीलचरित्रगहन ॥ मृगवधोनिरामलक्ष्मण ॥ आश्रमासीपरतले ॥ ३८ ॥
तेकथागोडअत्यंत ॥ श्रवणकरोतज्ञातेपंडित ॥ रसिकश्रीरामविजयग्रंथ ॥ श्रवणेंसमस्तकोडपुरे ॥
॥ ३९ ॥ अयोध्याधीशाब्रह्मानंदा ॥ श्रीधरवरदाआनंदकंदा ॥ अभंगअक्षयअभेदा ॥ वेदवंद्यासुखा
ब्धी ॥ २४० ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभ
क्तचतुर ॥ पंचदशोध्यायगोडहा ॥ २४१ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु श्रीकृष्णार्पणमस्तु शुभंभवतु
अध्याय ॥ १५ ॥ ओव्या ॥ २४१ ॥

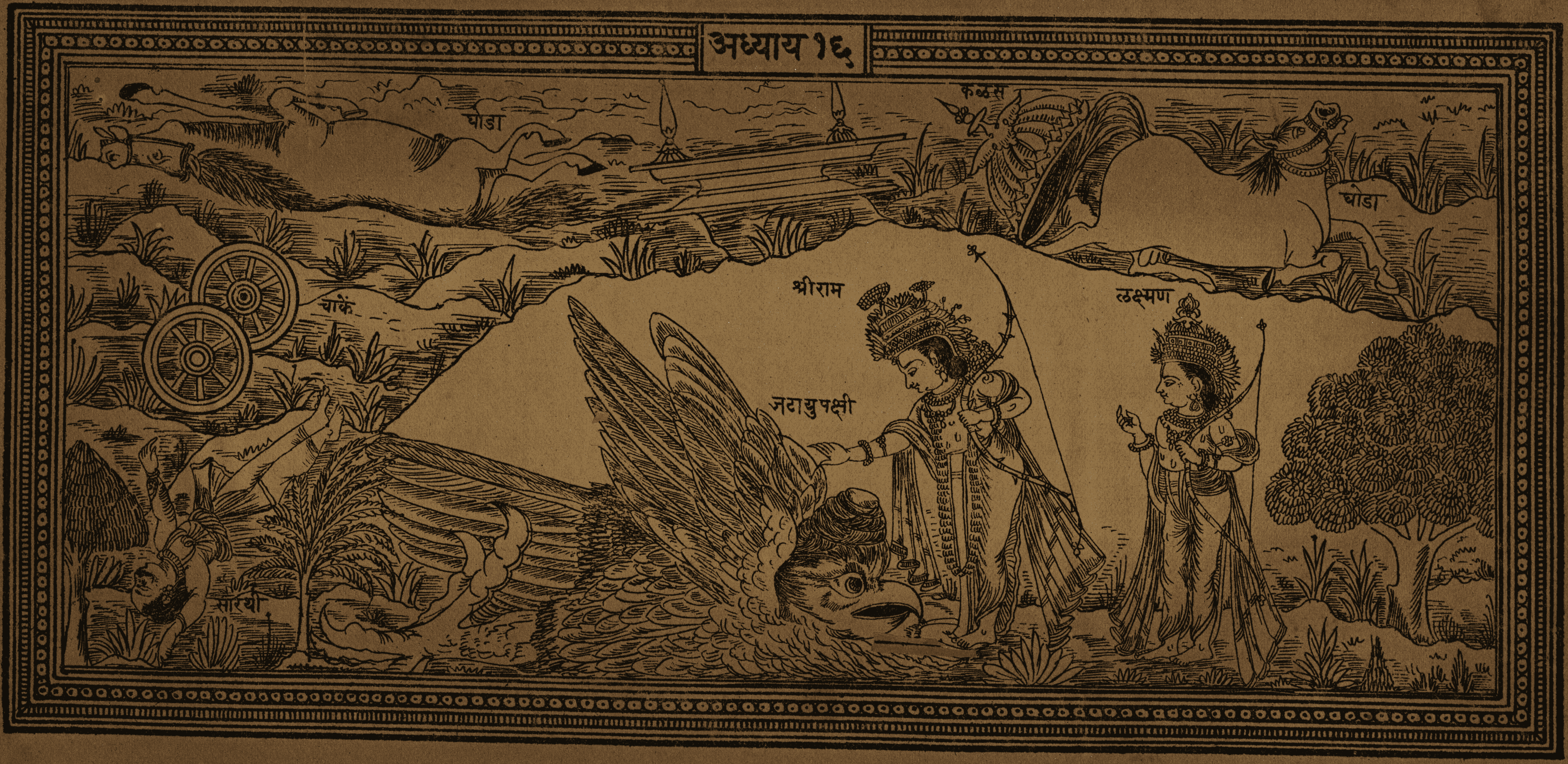
अध्याय १६
घोडा
कळस
घोडा
चाकें
श्रीराम
लक्ष्मण
जटायुपक्षी
सारथी

१५६

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ रामकथासरिताअतिसुरस ॥ सकळतीर्थांहूनितीर्थविशेष ॥ गंगेपरीस
निर्दोष ॥ निजभक्तांसप्रियहोय ॥ १ ॥ इहपरत्रतीरसाचार ॥ रघुवीरचरित्रनिर्मळनीर ॥ दाटलापू
र्णप्रेमपूर ॥ गर्जेथोररामनामें ॥२॥ गंगेमाजीवाहेजीवन[2] ॥ कथासरितेंतजगज्जीवन ॥ चित्तवृत्तिजळ[4]
चरेंपूर्ण ॥ माजीनिमग्नतळपती ॥ ३ ॥ तेथेंहळूहळूडहुळेपाणी ॥ येथेंरामकथानिर्मळअनुदिनीं ॥
ब्रह्मानंदउचंबळोनी ॥ पुनीत[5]करीत्रिभुवना ॥ ४ ॥ गंगेमाजीबुडतांमरावें ॥ येथेंबुडीदेतांतरावें ॥ हें
विशेषकर्तृत्वस्वभावें ॥ गंगेहूनिअधिक ॥ ५ ॥ श्रीरामकथाकरितांश्रवण ॥ सकळहीतीर्थींकेलेंस्ना
न ॥ तेंफळहाताआलेंपूर्ण ॥ विशेषजाणरामकथा ॥ ६ ॥ ऐसीरघुवीरकथापावन ॥ तरीसंतश्रोतेसा
वधान ॥ तरीवक्त्याचाहर्षपूर्ण ॥ गगनामध्येंनसमाये ॥ ७ ॥ पंधरावेअध्यायींकथासुंदर ॥ सीतेस
घेऊनगेलादशकंधर ॥ मृगवधोनिरामसौमित्र ॥ पंचवटीसपरतले ॥ ८ ॥ मार्गींहोतीअपशकुन ॥
चालतांजडझालेचरण ॥ आश्रमांतपाहतीयेऊन ॥ दिसेशून्यभणभणित ॥ ९ ॥ जैसेंप्राणावीणकले
वर ॥ कींउदकावीणसरोवर ॥ कींनासिकावीणवक्त्र ॥ शोभिवंतदिसेना ॥ १० ॥ कींफळेंवीणतरुव
र ॥ कींसैन्यावीणनृपवर ॥ कींवंशींनसतांकन्याकुमर ॥ व्यर्थमंदिरज्यापरी ॥ ११ ॥ कींभूतदयेवी

---

१ मृत्युलोक आणि स्वर्गलोकरूप दोन तीरें. २ उदक. ३ कथारूप नदींत. ४ मासे इत्यादि प्राणी. ५ पवित्र. ६ शरीर.

णज्ञान ॥ कींप्रेमेंवीणकीर्त्तन ॥ कींबुबुळाविणनयन ॥ गुंफाशून्यतेंवीदिसे ॥ १२ ॥ ऋषींप्रतिपुसावें वर्त्तमान ॥ परीतेपळालेकुटुंबेंघेऊन ॥ दशादिशादिसतीशून्य ॥ रघुनंदनगहिंवरला ॥ १३ ॥ नेत्रीं चालिल्याअश्रुधारा ॥ सीताकोठेंसांगसौमित्रा ॥ ऐसेंबोलतांनवपंकजनेत्रा ॥ मूर्च्छनाआलीतेवेळीं ॥ १४ ॥ निचेष्टितपडेरघुनंदन ॥ वाराघालीलक्ष्मण ॥ नेत्रांसलावूनियांजीवन ॥ जगज्जीवनसावध केला ॥ १५ ॥ देवाधिदेवआत्माराम ॥ नील[2]ग्रीवजपेज्याचेंनाम ॥ त्यासीकांजडलामोहभ्रम ॥ नवलपरमहेंवाटे ॥ १६ ॥ अंधकारींबुडालादिनकर ॥ प्रळयाग्नीसबाधीशीतकर[3] ॥ कल्पवृक्षदारोदार ॥ मागेभिक्षानवलहें ॥ १७ ॥ काळासीभूतेंझडपिती ॥ मृगजळींबुडालाअगस्ती ॥ ह्मणोनिसीतेकरितांरघुपती ॥ करीखंतीनवलहें ॥ १८ ॥ तोपुराणपुरुषरघुनंदन ॥ मायातीतशुद्धचैतन्य ॥ परीमायेचाअभिमानपूर्ण ॥ मायामयलटिकाची ॥१९॥ दावीवर्तोनिजगद्गुरू॥करोनिमायामयपसारू॥हेजगींवोडंबरी[4]दावीरघुवीरू॥मायामयलटिकाची ॥२०॥ असोवसिष्ठेंउपदेशिलेंज्ञान॥कींसर्वद्रष्टा[5]एकआपण॥हाजगडंबरभासपूर्ण॥मायामयलटिकाची ॥२१॥ जैशास्वप्नींच्याजन्मपंक्ती॥यातनाभोगीनानागती॥जागाहोतांनिश्चिती॥ मिथ्यामयसर्वही ॥२२॥ स्वप्नामाजीपतिव्रता ॥ मरणदेखेप्राणनाथा ॥

---

[1] श्रीरामास. [2] शंकर. [3] चंद्र. [4] गारुडीविद्या. [5] सर्वपाहणारा.

परीसवेंचिजागीहोतां ॥ सौभाग्यपाहतांतैसेंची ॥ २३ ॥ घटफुटतांचंद्रबिंब ॥ तैसेंचिअसेस्वयंभ ॥
तरीअवतारलीलासीतावल्लभ ॥ संपादोनिदावीतसे ॥ २४ ॥ असोसौमित्रासह्मणेरघुनाथ ॥ भोंव
तेवृक्षआणिपर्वत ॥ यांसीपुसोंयथार्थ ॥ सीताशुद्धीसांगतीते ॥ २५ ॥ गिरिकंदरींगिरिमाळ ॥ शो
धीतजाततमाळनीळ ॥ गोदचेतीरींनिर्मळ ॥ शोधीसकळसौमित्र ॥ २६ ॥ वनोवनीरामधांवत ॥
सीतेसीतेह्मणोनिआळवित ॥ कुरंगनयनेभेटत्वरित ॥ शोकेंबहुतव्यापलों ॥ २७ ॥ बदकचातकरा
जहंस ॥ मयूररावेसाळयासरस ॥ तयांसीपुसेअयोध्याधीश ॥ कोठेंडोळसजानकी ॥ २८ ॥ गजसिं
हशार्दूळकुरंग ॥ नकुळसूकरकस्तूरीमृग ॥ कोकिळाचक्रवाकभृंग ॥ सीतारंगपुसेतयां ॥ २९ ॥ कोणी
नदेतीउत्तर ॥ त्यांवरीकोपलारघुवीर ॥ ह्मणेसौमित्राआणींधनुष्यशर ॥ छेदीनकांतारसर्वही ॥ ३०
सौमित्रह्मणेरघुनंदना ॥ हेकेंवीजाणतीतुझीअंगना ॥ यांवरीकोपराजीवनयना ॥ नकरावात्वांसह
साही ॥ ३१ ॥ सीताविरहेंरघुनंदन ॥ भुलोनिबोलेकायवचन ॥ लक्ष्मणासीह्मणेतूंकोण ॥ कायका
रणउभायेथें ॥ ३२ ॥ तेव्हांसौमित्रबोलेवचन ॥ श्रीरामाचाबंधुमीपूर्ण ॥ मगवेदवंद्यबोलेरघुनं
दन ॥ रामतोकोणकोठील ॥ ३३ ॥ भंवकोदंडभंगिलेंथोर ॥ तोचिरामसमरधीर ॥ मगबोलेसीता

---

१ पर्वताच्या गुहेंत. २ मैदान. ३ हांकामारीत. ४ हरिणनेत्रे. ५ व्याघ्र. ६ हरिण. ७ मुंगुस. ८ दुर्गम अरण्य. ९ स्त्री. १० शिवधनुष्य.

वर ॥ धनुष्यकोठेंभंगिलें ॥ ३४ ॥ जनकाच्यामंडपांत ॥ धनुष्यभंगिलेंयथार्थ ॥ जनककोणाचाको
णयेथ ॥ ह्मणेसांगमजआतांची ॥ ३५ ॥ जानकीचाजोपिता ॥ तोजनकजाणतत्वता ॥ आह्मांजान
कीगुणसरिता ॥ मजआतांचिदावींत्वरें ॥ ३६ ॥ सौमित्रासीह्मणेरघुवीर ॥ आमुचेंकोठेंग्राममंदिर
॥ येरूह्मणेअयोध्यापूर ॥ सेविलेंकांतारापितृआज्ञें ॥ ३७ ॥ वनाआलोंकोणकोण ॥ उत्तरदेतलक्ष्म
ण ॥ तुह्मीआह्मीसीताचिद्रत्न ॥ तिघेंजणआलोंवना ॥ ३८ ॥ तरीजानकीदावींत्वरित ॥ ऐसेंबोल
तांरघुनाथ ॥ भूमीसीपडेमूर्च्छागत ॥ सौमित्रेंमगसांवरिला ॥ ३९ ॥ तोंअस्तागेलादिनकर ॥ रा
त्रीमाजीप्रगटेरोहिणीवर ॥ रामह्मणेरेजाळितोमित्र ॥ अतितीव्रबहुतकां ॥ ४० ॥ मगबोलेसुमित्रा
सुत ॥ स्वामीहाआदित्यनव्हेचंद्रसत्य ॥ शीतळक्किरणउष्णवाटत ॥ सीताविरहेंकरूनियां ॥ ४१ ॥
श्रीरघुनाथदेवाधिदेव ॥ दावीइत्यादिनानाभाव ॥ जोअजअजितस्वयमेव ॥ उमाधवध्यायजया ॥
॥ ४२ ॥ सीतेसीतेह्मणोन ॥ आलिंगितवृक्षपाषाण ॥ तोंतत्काळतेउद्धरून ॥ जातीबैसोनविमानीं
॥ ४३ ॥ सौमित्रासीह्मणेरघुनंदन ॥ चलाघेऊंअगस्तीचेंदर्शन॥त्यासीसांगोंवर्तमान ॥ बुद्धितोपूर्णसां
गेल ॥ ४४ ॥ अगस्तीचेआश्रमाप्रती ॥ तत्काळरामसौमित्रयेती ॥ तोंद्वारपाळजाऊंनदेती ॥ उभेक
रितीतयांतें ॥ ४५ ॥ कलशोद्भवासीवर्त्तमान ॥ शिष्यसांगतीजाऊन ॥ तोंसीताघेऊनिगेलारावण ॥

ऋषीसज्ञानेंसमजलें ॥ ४६ ॥ अंतरींविचारीमुनी ॥ श्रीरामराज्यसांडोनिहिंडेवनीं ॥ हारविलीजनकनंदिनी ॥ शोकेंकरूनविव्हळ ॥ ४७ ॥ स्त्रीविरहितरघुनंदन ॥ आतांनघ्यावेंत्याचेंदर्शन ॥ मगसेवकांहातींसांगोन ॥ पाठविलेंतेकाळीं ॥ ४८ ॥ आजिदर्शननहोयतुह्मांतें ॥ मागेंजावेंआलियापंथें ॥ हांसेंआलेंरघूत्तमातें ॥ हृद्गतऋषीचेंजाणुनी ॥४९॥ परतोनिचाललारघुवीर ॥ परीक्रोधावलासौमित्र ॥ ह्मणेनिर्दयकठिणविप्र ॥ जगदोद्धारपरतविला ॥ ५० ॥ ज्योतिलिंगजाणोन ॥ लत्ताप्रहारेंकेलेंताडण ॥ कामधेनुआलीआपण ॥ डांगेवरीमारिली ॥ ५१ ॥ कल्पतरुदारींउगवला ॥ देखतांअभाग्येंउपडिला ॥ परीसजाणोनिगोफणिला ॥ चिंतामणिघातलापायरीस ॥ ५२ ॥ अमृतकुंभदैवेंलाधला ॥ तोजाणोनिबळेंचिउलंडिला ॥ तैसाजगद्वंद्यघरासिआला ॥ माघारादवडिलासमजोनी ॥ ५३ ॥ मगह्मणेरघुनंदन ॥ अगस्तिपरमसज्ञान ॥ तोसीतेविणमाझेंदर्शन ॥ सहसाहीनघेची ॥ ५४ ॥ मीनिर्विकारनिर्गुण ॥ सीतासर्वांसीकारण ॥ तिणेंमजजागेंकरून ॥ सगुणत्वासीआणिलें ॥ ५५ ॥ तिणेंनिर्मूनपंचभूतें ॥ त्रिगुणआणितत्वेंसमस्तें ॥ अवतारखेळकौतुकेंबहुतें ॥ नानापरीदावीतसे ॥ ५६ ॥ मीअरूपअनामनिश्चिती ॥ हेंसर्वजाणेअगस्ती ॥ तोऋषीमाजीकेवळगभ

---

१ पृथ्वी, उदक, अग्नि, वायु, आकाश हीं पंचमहाभूतें. २ सूर्य.

स्ती ॥ तपेंज्ञानेंतेजस्वीजो ॥ ५७ ॥ असोश्रीरामजगजेठी ॥ परतोनिआलापंचवटी ॥ वृक्षगुल्मल
ताकवळीपोटीं ॥ सीतासीताह्मणोनियां ॥ ५८ ॥ पंचवटीचात्यागकरून ॥ तत्काळचाललारघुनं
नद ॥ जैसाअहंदेहबुद्धीसांडोन ॥ योगींविचरेनिरंजनीं ॥ ५९ ॥ कींप्राणत्यागीकायाजैसी ॥ कीं
कोपत्यागीजमदग्निऋषी ॥ कींसंसारमायानिश्चयेंसीं ॥ विरक्तत्यागींमनींहुनी ॥ ६० ॥ जीर्णदेह
त्यागितीउरंग ॥ कींतपोधनकरीकामत्याग ॥ कींपवित्रत्यागीकुमार्ग ॥ श्रेष्ठकर्मजाणोनियां ॥६१॥
कींपरनिंदासज्जनटाकिती ॥ आत्मस्तुतिसांडिजेसंतीं ॥ कींअमंगळाचीसंगती ॥ नधरितीश्रोत्रीक
दाही ॥ ६२ ॥ कींसंसारदुःखेंदारुण ॥ विवेकीत्यागीजैसेंवमन ॥ पंचवटीतैसीत्यागून ॥ रामलक्ष्म
णचालिले ॥ ६३ ॥ तोंमागदेखेरघुनंदन ॥ द्वादशहातलांबपूर्ण ॥ चारहातरुंदप्रमाण ॥ राक्षसपा
उलेंउमटलीं ॥ ६४ ॥ त्यांजवळीकुंकुमांकितजाण ॥ उमटलेसीतेचेचरण ॥ मुक्तेंविद्रुमेंपडलींगळो
न ॥ लक्ष्मणविस्मितपाहातसे ॥ ६५ ॥ कमळमित्रकुळभूषण ॥ शोधीतजातघोरविपिन ॥ तोंजटा
युदेखिलादुरोन ॥ रक्तेंकरूनबंबाळ ॥ ६६ ॥ किंशुकफुललाबहुत ॥ कींदुरूनआरक्तनगदिसत ॥
तैसाजटायुपडिलातेथ ॥ रामस्मरणकरीतची ॥ ६७ ॥ रघुनाथेंधनुष्यघेतलें ॥ सीतवेगींचढविलें ॥

---

१ झुडपें– जाळी. २ मीच देह अशी बुद्धि. ३ कांत–मेंग. ४ सर्प. ५ पोंवळीं. ६ पळस. ७ पर्वत.

श्रीरामासीऐसेंभासलें ॥ कींहाराक्षसबैसलासे ॥ ६८ ॥ भक्षोनियांजनकनंदिनी ॥ बैसलासेतृप्तहोउनी ॥
रक्तवाहतचहूंकडोनी ॥ पर्वतजैसापाझरत ॥६९॥ जवळीआलाचापपाणी ॥ तोंरामनामाचीमधुरध्वनी ॥
तीरघूत्तमेंऐकतांश्रवणीं ॥ येतधांवूनीतयापासीं ॥ ७० ॥ तोंडोळांउरलासेप्राण ॥
जटायुपडिलाकरीतस्मरण ॥ रघुनाथेंतोभक्तदेखोन ॥ हृदयींपूर्णगहिंवरला ॥ ७१ ॥ जटायूसपुढेंघेऊनदेख ॥
शोककरीअयोध्यानायक ॥ जैसेंएकुलतेंमरतांबालक ॥ मातातळमळीज्यापरी ॥ ७२ ॥
कींपरमआप्तबंधुरणीं ॥ पडलियावाटेजेंवीहानी ॥ त्याचपरीचापपाणी ॥ हृदयींधरूनिविलपत ॥
॥ ७३ ॥ परमखेदकरीसौमित्र ॥ ह्मणेजटायुभक्तआणिमित्र ॥ जोमित्र[1]सारथियाचापुत्र ॥ ऐसा
पवित्रनाढळे ॥ ७४ ॥ जटायूसह्मणेरघुवीर ॥ बारेकायझालासमाचार ॥ तोमजसांगेंअणुमात्र ॥
जरीशक्तिअसेलबोलावया ॥ ७५ ॥ श्रीरामाचे[2]श्रवणकमळीं ॥ हळूचजटायुसांगेतेवेळीं ॥ रावणानें
सीतानेली ॥ म्यांसोडविलीहोतीयेथें ॥ ७६ ॥ भोंवतेंपाहेरघुनंदन ॥ तोंअश्वसारथिआणि[3]स्यंदन ॥
रावणाचींवस्त्रेंअलंकारपूर्ण ॥ चूर्णहोऊनिपडियेलीं ॥ ७७ ॥ पाहतांजटायूचापराक्रम ॥ पुढतीगहिंवरेरघूत्तम ॥
सीतेच्याशोकाहूनिपरम ॥ शोकवाटेजटायूचा ॥ ७८ ॥ जटायुबोलेवचन ॥ र

---

[1] अरुणाचा. [2] कर्णकमळांत–कानांत. [3] रथ.

घुपतितुझींघालोनिआण ॥ राक्षसेंघेतलामाझाप्राण ॥ पक्षउपडोनिटाकिले ॥ ७९ ॥ माझेनआ
तांनबोलवेदेख ॥ ह्मणोनिपदींठेविलामस्तक ॥ रामाचेंस्रवेनेत्रोदक ॥ अभिषेकझालाजटायूसी ॥
॥ ८० ॥ मगबोलेरघुनंदन ॥ जटायूमीतुजउठवीन ॥ मजतूंसाह्यहोईंपूर्ण ॥ दशरथाऐसासत्वर ॥
॥ ८१ ॥ मगबोलेअरुणनंदन ॥ ऐसेंपुढेंमजनयेमरण ॥ तुझेनिजांगावरीजाण ॥ सोडीनप्राणआ
तांची ॥ ८२ ॥ जटायुविलोकीरामवदन ॥ तैसेंचिहृदयींरेखिलेंध्यान ॥ मुखेंकरीतनामस्मरण ॥
चालिलाप्राणतेकाळीं ॥ ८३ ॥ श्रीरामेंहोताहृदयींधरिला ॥ तेथेंजटायूनेंप्राणसोडिला ॥ ब्र
ह्माहंसविमानघेऊनिआला ॥ वरीबैसविलाजटायू ॥ ८४ ॥ जटायूसह्मणेरघुनंदन ॥ तुजला
स्वर्गींभेटेलदशरथजाण ॥ त्यासिसीतानेलीहेंवर्तमान ॥ सहसाहीनसांगावें ॥ ८५ ॥ परम
प्रतापीदशरथपिता ॥ कर्मभूमीसयेईलमागुता ॥ यालागींनसांगावीहेवार्ता ॥ जाणतत्वताज
टायू ॥ ८६ ॥ मीरावणासीवधोनी ॥ पाठवीनस्वर्गभुवनीं ॥ मगतोस्वमुखेंकरूनी ॥ वृ
त्तांतसर्वसांगेल ॥ ८७ ॥ असोजटायुस्वर्गींपातला ॥ रघुनाथेंतोपितृव्यमानिला ॥ दशरथें
बंधुह्मणविला ॥ शक्राचियायुद्धकाळीं ॥ ८८ ॥ यालागींजनकजामातें ॥ पितृव्यमानिला
जटायूतें ॥ त्याचेनिसंगेंसीताकांतें ॥ पंचवटीसकाळक्रमियेला ॥ ८९ ॥ घडिघडीयेऊनियांबै

से ॥ श्रीरामत्यासीगोष्टीपुसे ॥ जटायुभक्तविशेषें ॥ रघुपतीसआवडता ॥ ९० ॥ त्याचीउत्तरक्रियासमस्त ॥ करिताझालाकौसल्यासुत ॥ सौमित्रेंकाष्ठेंमेळवूनिबहुत ॥ अग्निदीधलातयासी ॥ ९१ ॥ ऐसाभक्तकरुणाकर[१] ॥ शरणागतांवज्रपंजर[२] ॥ पुढेंचालिलाराघवेंद्र ॥ सीतासुंदरशोधावया ॥ ९२ ॥ दक्षिणपंथेंदंडकारण्यांत ॥ जेथेंजेथेंराहिलारघुनाथ ॥ शिवलिंगस्थापिलेंतेथ ॥ बाणचिन्हांकितअद्यापि ॥ ९३ ॥ मयूरागिरीपरमगहन ॥ तेथेंआलाअहल्योद्धारण ॥ आहासीताह्मणोन ॥ वृक्षपाषाणआलिंगी ॥ ९४ ॥ तोंकैलासींवर्त्तलेंनवल ॥ बैसलाअसतांजाश्वनीळ[३] ॥ हातींघेऊनिजपमाळ ॥ जपेकोमलरामनाम ॥ ९५ ॥ जेणेंशमलेंहाळाहळ ॥ तेंसहस्रनामाहूनिअतिनिर्मळ ॥ चंद्रापरीसअतिशीतळ ॥ अमृताहूनगोडपैं ॥ ९६ ॥ जेंदिनकरापरीसतेजाळ ॥ जेंकांआकाशापरीसविशाळ ॥ जेंसकळआनंदांचेंमूळ ॥ नामकेवळपरब्रह्म ॥ ९७ ॥ रूपसगुणनामनिर्गुण ॥ रूपमायामयनामआनंदघन ॥ रूपझांकेनामपूर्ण ॥ अनंतयुगींठसावे ॥ ९८ ॥ रूपसवेचनामनिर्वेच ॥ रूपक्षणिक[४]नामसाच ॥ नामअर्थकरितांउगेच ॥ वेदतटस्थराहिले ॥ ९९ ॥ असोतेंनामसर्वांतसार ॥ अखंडजपतांकर्पूरगौर ॥ तेथेंहिमाद्रिकन्या[५]जोडोनिकर ॥ विनवीसादरशिवातें ॥ १०० ॥ ह्मणेस्वामीजपआणिध्या

---

१ भक्तांवर कृपा करणारा-राम. २ शरणागतांस वज्राच्या पिंजऱ्या प्रमाणें रक्षिणारा. ३ शंकर. ४ नाशवंत. ५ पार्वती.

न ॥ कोणाचेंकरितांरात्रंदिन ॥ कोणथोरअसेतुह्माह्लून ॥ मजलागोनसांगातें ॥ १ ॥ शिवह्मणे
ऐकशुभकल्याणी ॥ सकळगुणसरितेलावण्यखाणी ॥ जोरविकुळदिव्यमुकुटमणी ॥ मीध्यातोंमनीं
तयातें ॥ २ ॥ जोराक्षसकाननवैश्वानर ॥ जोभक्तहृदयारविंदभ्रमर ॥ जोअज्ञानतमनाशकदिवाकर
॥ जोउदारधीरश्रीराम ॥ ३ ॥ जोत्रैलोक्यनगरस्तंभविशाळ ॥ जोनिगमवल्लीचेंपक्वफळ ॥ जोजगदं
कुरकंदनिर्मळ ॥ तोतमाळनीळश्रीराम ॥४॥ जोद्विपंचमुखदर्पहरण ॥ जोभवगजविदारकपंचानन
॥ जोजनकजामातमखपाळण ॥ त्याचेंध्यानकरितोंमी ॥ ५ ॥ एकतांहांसलीभवानी ॥ तोरामहिं
डतोवनोपवनीं ॥ सीतासीताह्मणोनी ॥ वृक्षपाषाणआलिंगितो॥६॥ रावणेंनेलीत्याचीयुवती॥स्त्री
चेवियोगेंभ्रंशलीमती ॥ त्याचेंध्यानअहोरात्रीं ॥ करितांतुह्मीनवलहें ॥ ७ ॥ शिवह्मणेतोरघुवीर ॥
लीलावतारीनिर्विकार ॥ वेदआणिभोगींद्र ॥ नेणतीपारजयाचा ॥ ८ ॥ तोपूर्णब्रह्मानंदनिर्गुण ॥
देवांचीकरावयासोडवण ॥ सगुणलीलावेषपूर्ण ॥ भक्तांलागींदावीतसे ॥ ९ ॥ विश्वरूपएकरघुवीर ॥
जेंवीसुवर्णएकबहुअलंकार ॥ कींबहुतसदनेंएकअंबर ॥ सीतावरव्यापकतैसा ॥११०॥ कींबहुलहरि
याएकसागर ॥ लोहएकशस्त्रेंअपार ॥ [४]पटींचींचित्रेंदिसतीविचित्र ॥ परीतंतुसर्वत्रएकची ॥ ११ ॥

---

१ राक्षस रूप अरण्यास जाळणारा अग्नि. २ वेदरूपी वेलीचें. ३ जन्ममरण नाशक. ४ वस्त्रावरचीं.

बहुबिंदुएकजलधर ॥ घृतएककणिकाअपार ॥ अनेकवाद्येंसाचार ॥ परीनादएकची ॥ १२॥ एकउर्वींवहुतवनस्पती ॥ एकवेदबहुतश्रुती ॥ कींएकाचनभींझळकती ॥ भगणेंजैसींअपार ॥ १३ ॥ तैसारामव्यापकतत्ववतां ॥ मगबोलेहिमनगसुता ॥ तुह्मीएवढामहिमावर्णिता ॥ त्यारघुनाथाभुलवीनमी ॥ १४ ॥ मगजनकजेचेंरूपधरूनी ॥ रामासन्मुखआलीभवानी ॥ कांचनवर्णीसुहास्यवदनी ॥ पद्मनयनीसुरेख ॥ १५ ॥ बोलतांझळकतीदंतपंक्ती ॥ तेंतेजनलोपेगगनांक्षिती ॥ पदरजेंहिरेहोती ॥ अतर्क्यगतितियेची ॥ १६ ॥ आंगींचासुगंधअपार ॥ त्यासुवासेंतृप्तकांतार ॥ सुगंधासीवेधोनिसमग्र ॥ षट्पदचक्रेंधांवती ॥१७॥ विद्युत्प्रायपीतवसन ॥ सर्वालंकारमंडितपूर्ण ॥ राघवतियेतेंदेखोन ॥ मुखमुरडोनिचालिला ॥ १८ ॥ तिकडेनपाहेचिसर्वथा ॥ तंवतेपुढेंयेतगजास्यमाता ॥ ह्मणेस्वामीरघुनाथा ॥ आल्येंमीसीतापाहामज ॥ १९ ॥ मागुतीतियेसटाकून ॥ रामआलिंगीवृक्षपाषाण ॥ आश्चर्यकरीलक्ष्मण ॥ जानकीसुटोनआलीकीं ॥ १२० ॥ मगह्मणेआत्मारामा ॥ विषकंठहृदयापूर्णब्रह्मा ॥ जानकीलागींपूर्णकामा ॥ आलिंगनद्यावेंजी ॥ २१ ॥ व्याघ्राचियेकवेंतूनी ॥ पूर्वभाग्येंवांचेकुरंगिणी ॥ अयोध्यानाथातुझीराणी ॥ आलीसुटोनीतैंशीच ॥ २२ ॥ सुरवरपाहातीगग

---

१ नक्षत्रें. २ हिमाचलाची कन्या-पार्वती. ३ अरण्य. ४ भ्रमरांच्या झुंडी. ५ विजेसारखें. ६ हरिणी.

नीं ॥ ह्मणतीजानकीजवळीअसोनी ॥ तिकडेनपाहेचमोक्षदानी[1] ॥ कोपमनींकांधरियेला ॥ २३ ॥
सौमित्रह्मणेपद्मदलाक्षा ॥ मनमोहनानिर्विकल्पवृक्षा ॥ सीतेसिआलिंगींसर्वसाक्षा ॥ पुरवींअपे
क्षातियेचि ॥ २४ ॥ मगबोलेरघुवीर ॥ तूंनेणसीकापटयविचार ॥ हेअपर्णा[2]देवीसाचार ॥ ठकवाव
याआलीआह्मां ॥ २५ ॥ शिवासींकरूनियांपण ॥ ठकवावयाआलीआपण ॥ तुह्मांसनेणवेहीखू
ण ॥ अंतर्ज्ञानेंकळेची ॥ २६ ॥ कैलासींच्याखुणासमस्त ॥ सौमित्रासीसांगेरघुनाथ ॥ स्कंदमा
ताझालीतटस्थ ॥ ह्मणेहाअजित[3]पूर्णब्रह्म ॥ २७ ॥ मगतेमूळपीठनायिका ॥ प्रकटरूपदावीअंबिका
॥ विश्व[4]जनकाचियाजनका ॥ वरद्यावयापुढेंआली ॥ २८ ॥ श्रीरामह्मणेहोमाते ॥ ज्ञानगंगेहिमनग
सुते ॥ शिवआज्ञामोडोनियेथें ॥ किमर्थकेलेंआगमन ॥ २९ ॥ ऐसेंबोलोनिकौसल्यासुत ॥ सीतेसीते
ह्मणोनिबाहत ॥ तोंवृक्षपाषाणओदत ॥ पाहेतटस्थअंबिका ॥ १३० ॥ दुर्गाह्मणेरघुनंदना ॥ भार्ग[5]
वजिताशिवमनरंजना ॥ नरवीरश्रेष्ठाआनंदसदना ॥ जगद्वंद्याजगद्गुरू ॥ ३१ ॥ तूंनिर्विकारज्ञानघन
तरीकांआलिंगिसीवृक्षपाषाण ॥ श्रीरामह्मणेहेंवर्तमान ॥ पूसजाऊनशिवासी ॥ ३२ ॥ तुझेअंतरीं
नाहींविश्वास ॥ नेणसीअध्यात्मज्ञानलेश ॥ मीकांआलिंगितोंवृक्षांस ॥ परमपुरुषशिवजाणे ॥ ३३ ॥

---

[1] मोक्षदाता-राम. [2] पार्वती. [3] अजिंक. [4] ब्रह्मदेवाच्या पित्यास-रामास. [5] परशुरामास जिंकणाऱ्या-रामा.

मगअंबिकाबोलेवचन ॥ तुह्मीएकरूपदोघेजण ॥ एकएकाचीअंतरखूण ॥ परस्परेंजाणतां ॥ ३४ ॥
आकाशाचेंथोरपण ॥ एकचिजाणेप्रभंजन ॥ कींसमीराचेंसर्वगमन ॥ अंबरपूर्णजाणतसे ॥ ३५ ॥स
र्वसांडूनिअभिमान ॥ विरिंचिजनकातुजमीशरण ॥ कांआलिंगिसीवृक्षपाषाण ॥ सांगाखूणएवढी
॥ ३६ ॥ मगअपर्णें[3]चेहृदयींपूर्ण ॥ रामेंप्रगटविलेंदिव्यज्ञान ॥ ह्मणेआतांवृक्षपाषाण ॥ पाहेंनिर
खोनिकोणहे ॥ ३७ ॥ सावधपाहेभवानी ॥ तोंतेमहाऋषिबैसलेध्यानीं ॥ श्रीरामत्यांसीआलिंगो
नी ॥ [4]कैवल्यपदापाववी ॥ ३८ ॥ सीतेचेंकरूनियांमिष ॥ उद्धरिलेरामेंतापस[5] ॥ मगह्मणेहापुराण
पुरुष ॥ लीलावेषदावीतसे ॥ ३९ ॥ असोअंबिकेचेंपूजन ॥ स्वयेंकरीरविकुळभूषण ॥ मगदेवीनेंव
रदान ॥ रघुवीरासदीधलें ॥ १४० ॥ ह्मणेराजीवाक्षारघुनंदना ॥ तूंसत्वरवधिसीलदशानना ॥जा
नकीघेऊनिनिजसदना ॥ अयोध्येसीजाशील ॥ ४१ ॥ अहोतेचिहेरामवरदायिनी ॥ अंबातुळजापु
रवासिनी ॥ रघुनाथपुढेंचालिलातेथोनी ॥ दक्षिणपंथेंशोधित ॥ ४२ ॥ तोंपुढेंदेखिलीकृष्णावेणी
दोषझुरेचिजिच्यास्मरणीं ॥ तिच्यातटींकोदंडपाणी ॥ क्षणएकबैसला ॥ ४३ ॥ स्नानकरावयारघु
नंदन ॥ कृष्णेंतप्रवेशलाजगज्जीवन ॥ करूनियांअघमर्षण ॥ जगन्मोहनबुडीदेत ॥ ४४ ॥ विष्णुत

---

१ वायु. २ आकाश. ३ पार्वतीच्या. ४ मोक्षपदास. ५ ऋषि तपस्वी. ६ रामास वर देणारी.

नुकृष्णासाचार ॥ देखोनियांराजीवनेत्र ॥ क्षणेंउदकमयझालेंशरीर ॥ कडेसीसौमित्रपाहातसे ॥
॥ ४५ ॥ तनुझालीउदकमय ॥ तंवसौमित्रतेथेंघावराहोय ॥ घटिकाएकवाटपाहे ॥ ह्मणेकायकरूं
आतां ॥ ४६ कायझालीमूर्तिसांवळी ॥ कोठेंगेलीअनाथाचीमाउली ॥ श्रीरामातूंजगाचीसाउली ॥
माझीकेलीकांउपेक्षा ॥ ४७ ॥ सौमित्रेंआंगघातलेंधरणी ॥ ह्मणेरामाधांवपावयेक्षणीं ॥ तूंमाझीज
नकजननी ॥ मजवनींसांडिलेंकां ॥ ४८ ॥ कांराघवाउबगलासी ॥ मजसांडिलेंघोरवनासी ॥ मी
त्यागीनआतांप्राणांसी ॥ निश्चयेंसींराघवेंद्रा ॥ ४९ ॥ जानकीमाताउबगली ॥ तीहीमजटाकूनिगे
ली ॥ रघुपतितवआशाधरिली ॥ तुवांहीकेलीउपेक्षा ॥ १५० ॥ मगउठोनिसुमित्रासुत ॥ चहूंकडेपा
हेतटस्थ ॥ धनुष्यबाणकरींघेत ॥ क्रोधअद्भुतनावरे ॥ ५१ ॥ ह्मणेकृष्णेतुजउगमापासुनी ॥ निर्ज
लकरीनयेक्षणीं ॥ बाणकाढिलाविचारूनी ॥ मुखींप्रळयाग्निजयाच्या ॥ ५२ ॥ आणोनिदेमाझार
घुवीर ॥ नवमेघरंगराजीवनेत्र ॥ तेंजाणोनिअहल्योद्धार ॥ निघेबाहेरतेकाळीं ॥ ५३ ॥ सुमित्रासु
तचरणींलागला ॥ तेस्थळींशंकरस्थापिला ॥ बाहोक्षेत्रह्मणतीतयाला ॥ पुढेंचालिलारामचंद्र ॥
॥ ५४ ॥ अठराराक्षसरावणेंपाठविले ॥ रामासिमारावयावहिले ॥ तेकबंधाचेकवेआंतसांपडले ॥

तेणेंगिळिलेक्षणार्धें ॥ ५५ ॥ त्याकबंधाचेकवेंआंत ॥ सांपडलेरामसुमित्रासुत ॥ सांचळऐकतांदोनी
हात ॥ पसरूनियांआवरिले ॥ ५६ ॥ द्वादशयोजनेंदोन्हीहस्त ॥ जैसेआडपडिलेपर्वत ॥ शिरउत
रलेंहृदयांत ॥ वज्रघातेंकरूनियां ॥ ५७ ॥ नाहींतयासीशिरचरण ॥ बैसलादोन्हीहस्तपसरून ॥
त्याचेकवेंतरामलक्ष्मण ॥ अकस्मातसांपडले ॥ ५८ ॥ बळजाणोनिअद्भुत ॥ धनुष्यसज्जोनिअयो
ध्यानाथ ॥ तीक्ष्णशरेंदोनीहात ॥ छेदोनियांपाडिले ॥ ५९॥ श्रीरामेंकबंधउद्धरिला ॥ तंवतोदिव्य
देहपावला ॥ रघुपतीच्याचरणासीलागला ॥ उभाराहिलाकरजोडूनियां ॥ १६० ॥ ह्मणेमीदनूचे
उदरींकश्यपंसुत[2] ॥ मद्यपानेंझालोंउन्मत्त ॥ स्थूळशिराऋषितपकरित ॥ सेविलेंएकांतकानन॥ ६१ ॥
त्यासिम्यांहांकफोडून ॥ भेडसाविलातपोधन ॥ तेणेंशापशस्त्रेंकरून ॥ मजताडिलेंतेकाळीं ॥ ६२ ॥
ह्मणेतूंचांडाळपापखाणी ॥ कबंधहोऊनिपडेंवनीं ॥ मगमीलागलोंत्याचेचरणीं ॥ उश्शापवाणीबो
लिला ॥ ६३ ॥ दशरथसुतदंडकारण्यांत ॥ दशमुखवधावयाजातांसत्य ॥ दशातुझीउजळेलयथार्थ
॥ दनुपुत्राजाणपां ॥ ६४ ॥ इंद्रपदघ्यावयाजाण ॥ मीजपतहोतोंबहुतदिन॥ वज्रधरें[4]वज्रउचलून ॥
मस्तकींमाझेताडिलें ॥ ६५ ॥ मस्तकउदरांतउतरलें ॥ दोनीचरणछेदिले ॥ पूर्वकर्मफळासिआलें॥

---

१ पायचळ—अस्पष्टशब्द. २ कश्यपऋषीचा पुत्र. ३ शिररहित देह. ४ इंद्रानें.

कष्टभोगिलेबहुदिवस ॥ ६६ ॥ जाहलामाझाउद्धार ॥ रामापडिलेंमाझेंशरीर ॥ यासीदेऊनिवैश्वानर ॥ भस्मकरींआतांची ॥ ६७ ॥ काष्ठंमेळवूनिसौमित्र ॥ अग्नींतघालीतकलेवर ॥ मगतोपावोनिदिव्यशरीर ॥ विमानांतबैसला ॥ ६८ ॥ परिसझगटतांजाण ॥ होयलोहाचेंसुवर्ण ॥ तैसाकबंधउद्धरून ॥ वैकुंठधामाचालिला ॥ ६९ ॥ शंखचक्रादिचिन्हांकित ॥ चतुर्भुजविष्णुभक्त ॥ कबंधउद्धरोनियथार्थ ॥ तोहीजाहलातैसाची ॥ १७० ॥ मगविमानींबैसोनिजातां ॥ ह्मणेअयोध्याप्रभुरघुनाथा ॥ सुग्रीवासींमैत्रीतत्वतां ॥ करींतूंआतांयेथूनियां ॥ ७१ ॥ जगद्वंद्याजनकजामाता ॥ जलदगात्राजन्मरहिता ॥ जलजनेत्राजलजासनताता ॥ जनार्दनाजगद्गुरू ॥ ७२ ॥ असोनमस्कारकरूनिरघूत्तमा ॥ कबंधपावलानिजधामा ॥ नंतरशबरीच्याआश्रमा ॥ जगदात्मायेताजाहला ॥ ॥ ७३ ॥ परमतपस्वीशबरी ॥ तपकरितांजाहलीह्मातारी ॥ तिच्याआश्रमींरावणारी ॥ राहताजाहलादिनत्रय ॥ ७४ ॥ तिणेंफळेंमूळेंआणून ॥ भावेंअर्चिलारघुनंदन ॥ ह्मणेतपजाहलेंपूर्ण ॥ ॥ राजीवनयनदेखिला ॥ ७५ ॥ शबरीसउपदेशिलेंज्ञान ॥ तीतत्काळगेलीउद्धरोन ॥ शरीरसांडोनिकैवल्यसदन ॥ पावलीपूर्णतत्काळीं ॥ ७६ ॥ सौमित्रह्मणेपुराणपुरुषा ॥ जगदोद्धारा

---

१ अग्नि.

सर्वेशा ॥ मजनिजज्ञानअयोध्याधीशा ॥ कृपाकरूनउपदेशीं ॥ ७७ ॥ मगरामगीताजेंआत्मज्ञान
॥ सारासारविचारनिरूपण ॥ लक्ष्मणाप्रतिसांगून ॥ निःसंशयतयाकेला ॥ ७८ ॥ मायिक
जगदाभासपूर्ण ॥ सत्यशा[1]श्वतरूपनिर्वाण ॥ तेंचिन्मयवस्तुआपण ॥ निजज्ञानयानामें ॥
॥ ७९ ॥ असोयाउपरीरघुपती ॥ आलाहंपीविरूपाक्षाप्रती ॥ पुढेंपंपासरोवरनिश्चिती ॥ विश्रांतिस्थानशिवाचें
॥ १८० ॥ दिव्यवल्लीदिव्यद्रुम ॥ सदांसफळभेदीतव्यो[2]म ॥ तेथेंस्फटिकगुहाउत्तम ॥
परमआ[3]रामस्थळजेंकां ॥ ८१ ॥ स्फटिकशिळेवरीश्रीराम ॥ बैसलातेव्हांघनश्याम ॥ जेंवींकैला
साद्यावयाक्षे[4]म ॥ ब[5]लाहकउतरला ॥ ८२ ॥ सौमित्राचेमांडीवरी ॥ शिरठेवूनिरावणारी ॥ श्रमोनियां
निद्राकरी ॥ निर्विकारीअजितजो ॥ ८३ ॥ शेषशायीनारायण ॥ तोचरामइंदिरारमण ॥ सौमित्रा
चेअंकींशिरठेऊन ॥ त्याचपरीशोभला ॥ ८४ ॥ असोतेसमयींरघुनंदन ॥ मनींजानकीआठवूनिपूर्ण
॥ श्वासोश्वासघालून ॥ कायबोलताजाहला ॥ ८५ ॥ आहाजानकीमृगांकवदने ॥ गुणसरितेपद्मलोचने
॥ सकळलावण्यगुणनिधाने ॥ कधींभेटसीमजलागीं ॥ ८६ ॥ रामासीजाहलाविरहज्वर
॥ तंवकोकिळाबाहतीसुस्वर ॥ तयांसीह्मणेसर्वेश्वर ॥ खुंटोस्वरसदांतुमचा ॥ ८७ ॥ तयेवेळीं

---

१ नाशरहित–निरंतर राहणारें. २ आकाश. ३ विश्रांतिस्थळ. ४ आलिंगन. ५ मेघ. ६ चंद्रवदने.

माळनीळा ॥ शरणआल्यासर्वकोकिळा ॥ श्रीरामह्मणेवसंतकाळा ॥ माजीशब्दफुटेल ॥ ८८ ॥ मृगमृगींसह्मणेरघुनाथ ॥ तुह्मांसंघटतांपारधीवधितीलसत्य ॥ तंवतींजाहलींशरणागत ॥ उःशापदेततयांसी ॥ ८९ ॥ तेतुह्मांसरात्रीसवधितीलसत्य ॥ वरकडदिवसांतुह्मीमुक्त ॥ तोंदेखिलींगजगजीरमत ॥ कायबोलतत्यांप्रती ॥ १९० ॥ दोघांसीसंयोगहोतांयथार्थ ॥ गजपडोमूर्च्छागत ॥ सातदिवसपर्यंत ॥ अचेतनप्रेतापरी ॥ ९१ ॥ तंवतींआलींशरण ॥ उःशापबोलेराजीवनयन ॥ जलांतकरितांमैथुन ॥ मूर्च्छेनानयेसर्वथा ॥ ९२ ॥ मयूरांसीह्मणेरघुनायक ॥ तुह्मीव्हारेनपुंसक ॥ तंवतींशरणयेतीदेख ॥ कायबोलेजगद्गुरू ॥ ९३ ॥ नयनींजेअश्रुस्रवती ॥ तेणेंचिवाढेलतुमचीसंतती ॥ चक्रवाकांसह्मणेरघुपती ॥ सूर्योदयींभेटतुह्मां ॥ ९४ ॥ रात्रींहोयतुह्मांवियोग ॥ तोंदृष्टींदेखेकागिणीकाग ॥ त्यांसीह्मणेजन्मांतसंग ॥ एकदांचसंसारीं ॥ ९५ ॥ मीसीतेवीणभ्रमतोंदेख ॥ तुह्मीभोगितांरतिसुख ॥ यालागींदंडहाचिनिःशंक ॥ तुह्मांसीकेलानिर्धारें ॥ ९६ ॥ सीतावियोगेंरघुनाथ ॥ ह्मणेराक्षसयेऊनबहुत ॥ यांच्यास्त्रियाहरूनिसमस्त ॥ नेइनातकांसीतेऐशा ॥ ९७ ॥ रतिचेष्टांमजसमोर ॥ कांहेकरितीवारंवार ॥ माझीजानकीसकुमार ॥ तीमजभेटलीनाहींजों ॥ ९८ ॥ इत्यादिभावतेसम

---

१ विषयक्रीडा.

यीं ॥ दावीजनकाचाजांवई ॥ ह्मणेसीतेचेगुणांसगणनानाहीं ॥ कोटिवरुषेंशोधितां ॥ ९९ ॥ असो ऋष्यमूकपर्वतावरूनी ॥ वानरविलोकितीचापपाणी ॥ नळनीळजांबुवंततरणी[1] ॥ कुमरपाहेसुग्रीव ॥ २०० ॥ आणिपांचवातोहनुमंत ॥ जोअवतरलाउमाकांत ॥ त्याचेंजन्मकर्मअद्भुत ॥ तृतीयाध्यायींवर्णिलें ॥ १ ॥ श्रीरामविजयग्रंथराशी ॥ हेचिकेवळवाराणसी[2] ॥ रामकथाविश्वेश्वरासी ॥ प्रियह्मणूनराहिला ॥ २ ॥ कष्टनहोतांअपार ॥ यात्रेसिधांवतीमुमुक्षुनर[3] ॥ श्रवणींबैसतीसादर ॥ संसारकार्यटाकुनी ॥ ३ ॥ रामकथाकरितांश्रवण ॥ सकलपातकेंजातीझडोन ॥ संतींएकाग्रचित्तेंकरून॥ ग्रंथपठणकरावा ॥ ४ ॥ येथोनिअरण्यकांडसंपलें ॥ पुढेंकिष्किंधाकांडआरंभिलें ॥ जैसेंरत्नाह्मनिरत्नआगळें ॥ वैरागरींनिपजेपैं ॥५॥ याचेपरीक्षकसंतसज्जन ॥ जेब्रह्मानंदेंचिपरिपूर्ण ॥ श्रीधरतयांसीअनन्यशरण ॥ अभंगअक्षयींसर्वदा ॥ २०६ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ षोडशोध्यायगोडहा ॥ २०७ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥ १६ ॥ ओंव्या ॥ २०७

---

[1] सूर्याचा. [2] काशीक्षेत्र. [3] मोक्षाची इच्छा करणारे लोक.

॥ इति श्रीरामविजयषोडशोध्यायःसमाप्तः ॥

अध्याय १८

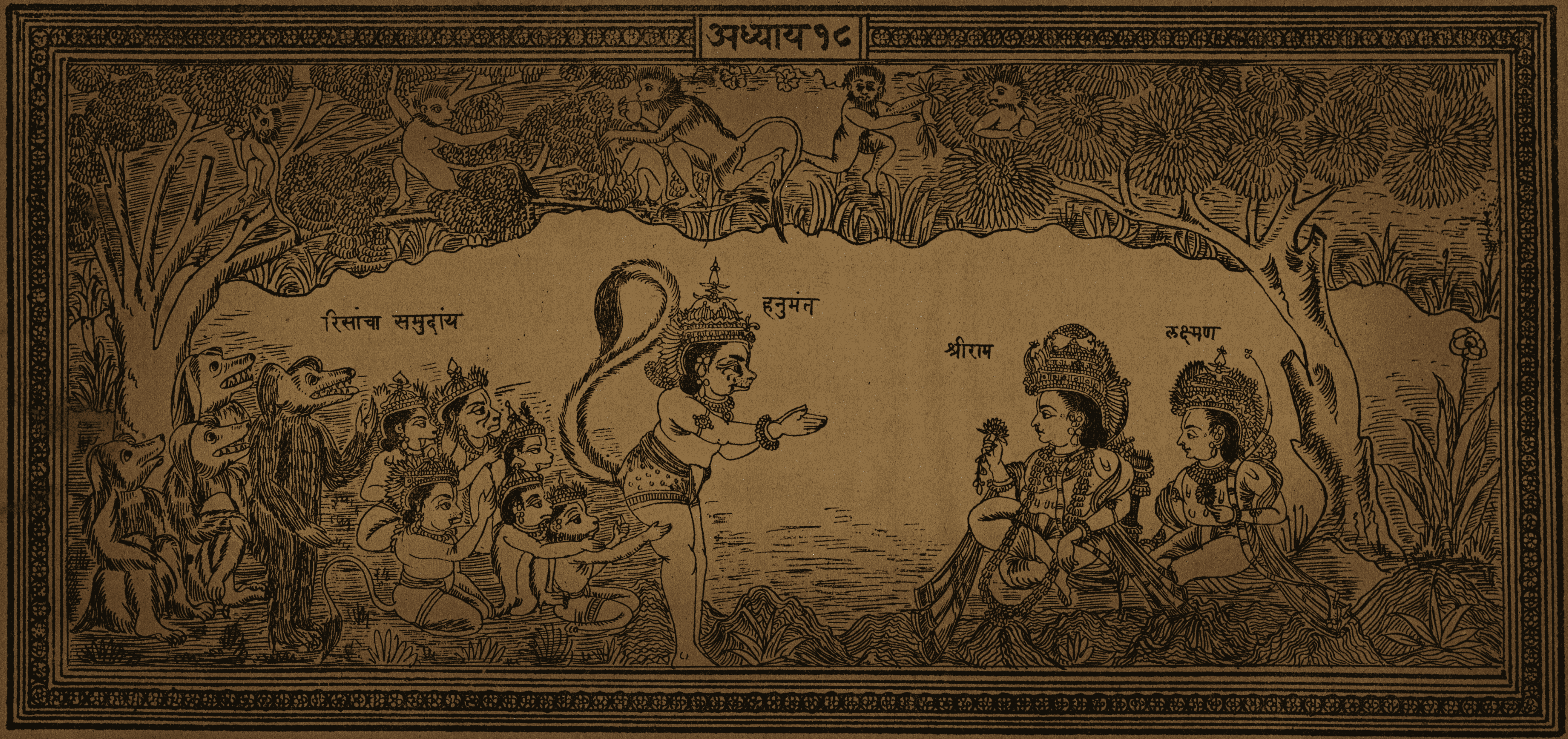
रिसांचा समुदांय
हनुमंत
श्रीराम
लक्ष्मण

९८

श्रीगणेशायनमः ॥ अखिलरघुनाथगुणसमुद्र ॥ रामउपासकतेथेंजलचर ॥ ब्रह्मानंदेंक्रीडतीसाचार ॥
प्रेमबळेंमातोनीयां ॥ १ ॥ स्वानंदाचेउमाळेदेती ॥ सारासारविचारेंतळपती ॥ जीवनावांचूनियां
गती ॥ दुजीनसेतयांतें ॥ २ ॥ अंविद्याविपिनशुष्कबहुत ॥ तेथेंवासकदांनकरित ॥ नंदनवनींचामि
लिं[4]दसत्य ॥ अंर्कीपुष्पींबैसेना ॥ ३ ॥ जोकरीसुधारसपान ॥ तोकंटाळेदेखोनिवमन ॥ जेणेंआत्म
शय्येकेलेंशयन ॥ तोभवकाननसेवीना ॥ ४ ॥ कल्पद्रुमज्याचेआंगणीं ॥ नित्यसुरभिदुभेसदनीं ॥
तोतृणबीजकाढोनी ॥ कदांकाळींभक्षीना ॥ ५ ॥ प्रारब्धभोगेंवावरेशरीर ॥ तेविषयींनध
रीतीआदर ॥ तैसेरघुवीरभजनींसादर ॥ हेंहीनेणतीकदांते ॥ ६ ॥ सत्रावेअध्यायींगतकथार्थ ॥
श्रीरामेंमारिलाशक्रसुत ॥ सुग्रीवउसांमांडीदेत ॥ देहांतसमयींवाळीच्या ॥ ७ ॥ तोंअंगदसमवेतता
रासती ॥ सत्वरपावलीजेथेंपती ॥ मगह्मणेअयोध्यापती ॥ कायऐसेंतुवांकेलें ॥ ८ ॥ आतांटाकू
निएकबाण ॥ राघवाघेईमाझाप्राण ॥ मीपतिसमागमेंजाईन ॥ कायवांचोनव्यर्थआतां ॥ ९ ॥ क
वळोनिवाळीचेंप्रेत ॥ ताराअत्यंतशोककरित ॥ ऐसेंजाणोनिजनकजाकांत ॥ कायबोलतेंऐका ॥ १० ॥
कोण्याअर्थालागींदेख ॥ तारेतूंकरिसीशोक ॥ येरीह्मणेपतिवियोगपावक ॥ तेणेंदग्धझाल्येंमी ॥

---

१ श्रीराम गुणरूपी उदकावांचून. २ मायारूप अरण्य. ३ इंद्राच्या बागेतील. ४ भ्रमर. ५ रुईच्याफुलावर. ६ कामधेनु.

॥११॥ ताटिकांतकह्मणेतेवेळीं ॥ कलेवराचें[1]नामवाळी ॥ तरीतेंपडिलेंतुजजवळी ॥ जैसेंतैसेंसंचलें॥
॥ १२ ॥ ज्यालागींशोककरिसीबहुत ॥ तरीतेंपडलेंवाळीचेंप्रेत ॥ येरीह्मणेहृदयस्थ ॥ आत्मागेला
निघोनियां ॥१३॥ शरीरतंवनाशवंत ॥ आत्माअविनाश[2]शाश्वत ॥ तरीशोककरावाकिमर्थ ॥ पाहें
बरवेंविचारुनी ॥ १४ ॥ मगबोलेअयोध्याविहारी ॥ तूंकायआत्म्याचीअंतुरी ॥ कींशरीराचीनिर्धा
रीं ॥ सांगेंमजविचारुनी ॥ १५॥ जैसाघटींआणिरांजणीं ॥ बिंबलाएकवासरमणी[3] ॥ तैसास्त्रीपुरुष
अभिमानी ॥ आत्माएकअव्यंग ॥ १६ ॥ घटमठमोडतांनिःशेष ॥ जेवीनमोडेचिआकाश॥कींतरंग
मोडतांसागरास ॥ नाशनसेसहसाही ॥१७॥ मायामयलटिकाखेळ॥ जैसेंनसतांचिदिसेमृगजळ॥
कींगंधर्व[4]नगरकेवळ ॥ मिथ्याभासआभासे ॥ १८ ॥ सुधापानी[5]स्वर्गीअसती ॥ तेहीनाशपावतीक
ल्पांतीं ॥ जेंजेंदिसेआकाररीती ॥ नाशनिश्चितीअसेतथें ॥ १९ ॥ भग्नपात्रींचेंगेलेंनीर[6] ॥ माजीबिं
बलारोहिणीवर[7] ॥ तोनदिसेह्मणोनिअपार ॥ शोककरितीअज्ञानें ॥ २० ॥ मळेपिकवीनअपार ॥
यालागींइच्छीरोहिणीनीर ॥ तेंगुप्तहोतांसाचार ॥ शोककरितीमूर्खत्वें ॥ २१ ॥ सकळपिंडांस[8]
मवेत ॥ ब्रह्मांडअवघेंमिथ्याभूत ॥ आत्माअक्षयशाश्वत ॥ शोकाकिमर्थकरिसीतूं॥२२॥ ऐसीरावणा

---

१ देहाचें. २ निरंतर राहणारा. ३ सूर्य. ४ एक प्रकारचा खोटा देखावा. ५ देव. ६ उदक. ७ चंद्र ८ देहांसहित.

रीचींवचनें ॥ अमृताहूनिगोडगहनें ॥ कींबोधसमुद्रींचींचिद्रत्नें ॥ तारेलागींदीधलीं ॥ २३ ॥ कीं
तींविश्रांतीचींमंदिरें ॥ कींअनुभवनभींचींनक्षत्रें ॥ कींस्वानंदाचींपात्रें ॥ मुखावरीउचंबळती ॥२४॥
कींश्रीरामवचनअगस्तिथोर ॥ शोषिलातारेचाशोकसागर ॥ कींवचनरूपेंदिनकर ॥ अज्ञानतिमिर
नाशक ॥ २५ ॥ मगमदनारिमित्राचेचरण ॥ तारेनेंधरिलेप्रीतीकरून ॥ श्वासोच्छ्वासटाकून ॥ तट
स्थरूपेंराहिली ॥ २६ ॥ श्रीरामह्मणेतारेलागुन ॥ माझेंवचनमानीप्रमाण ॥ सुग्रीवासीमाळघालून
॥ सुखेंकरूनवर्त्तावें ॥२७॥ ताराह्मणेचापपाणी ॥ हीवेदविरुद्धदिसेकरणी ॥ मगह्मणेकैवल्यदा
नी ॥ वचनमानींमाझेंहें ॥ २८ ॥ तूंपतिव्रतांमाजीविख्यात ॥ तारेहोशीलयथार्थ ॥ अघटितघडवीर
घुनाथ ॥ महिमाअद्भुतजयाचा ॥ २९ ॥ देवांचेंआचरणअघटित ॥ तेंमानवआपणकरूंह्मणत ॥ त
रीनरकासिकारणनिश्चित ॥ होईलऐसेंजाणिजे ॥ ३० ॥ अघटितघडवीरघुनंदन ॥ स्तंभाविणराहि
लेंगगन ॥ उदकावरीपृथ्वीसंपूर्ण ॥ नबुडेजाणसहसाही ॥ ३१ ॥ त्याचेंकर्तृत्वकरितीइतर ॥ तरीअ
नर्थासीनसेपार ॥ स्वेच्छावर्तेसर्वेश्वर ॥ नव्हेकोणह्मणतया ॥ ३२ ॥ यावरीउत्तरक्रियासमस्त ॥ वा
ळीचीकरीसूर्यसुत ॥ अंगदावरीरघुनाथ ॥ प्रीतीअत्यंतकरीतसे ॥ ३३ ॥ असोतेतारासुंदरी ॥ रामें

बोधिलीऐशियापरी ॥ सुग्रीवासीदीधलींनिर्धारी ॥ शेंसपाटभरूनियां ॥३४॥ मगतारेनेंसुमनमाळ
सुग्रीवासीघातलीतत्काळ ॥ जेणेंप्रसन्नहोयतमाळनीळ ॥ आचरणतेंचिउत्तम ॥ ३५ ॥ सकळक[१]पीज
यजयकारें ॥ गर्जनाकरितीबहुथोरें ॥ न[२]भनादावलेंभुभुःकारें ॥ महागजरेंदुमदुमिलें ॥ ३६ ॥ राघव
ह्मणेसुग्रीवास ॥ आह्मीयेथेंराहिलोंचारमास ॥ तुह्मींभोगोनिराज्यविलास ॥ सत्वरपरतोनियेईंजे ॥
॥ ३७ ॥ अ[३]र्कजह्मणेरघुनाथा ॥ आपणकिष्किंधेसीचलावेंआतां ॥ श्रीरामह्मणेमाझियाभरता ॥ का
रणेंमीव्रतस्थ ॥ ३८ ॥ माझियाजिवलगाविण ॥ मीनकरींमंगळस्नान ॥ आठवोनिभरताचेगुण ॥ र
घुनंदनगहिंवरला ॥ ३९ ॥ मीचित्रकूटींहूनिनिघतां ॥ भरतासीझालीजेअवस्था ॥ सुग्रीवातेनये
सांगतां ॥ धीरचित्तानधरवे ॥ ४० ॥ जैसेंबालकपरदेशीं ॥ माताटाकूनजायतयासी ॥ मजविणेंमा
झ्याभरतासी ॥ तैसेंझालेंअसेल ॥ ४१ ॥ सांगतांभरताचेगुण ॥ सद्गदझालारघुनंदन ॥ सुग्रीवेंधां
वूनिधरिलेचरण ॥ लक्ष्मणहीगहिंवरला ॥४२॥ असोयावरीराजीवनेत्र ॥ बोलताझालानी[४]रदगात्र ॥
ह्मणेसुग्रीवावरीधरींछत्र ॥ सौमित्रासत्वरजाऊनियां ॥४३॥ रघुपतीचेंचरणांबुज ॥ वंदीतेव्हांसु[५]मि
त्रातनुज ॥ आशीर्वाददेतभ[६]रताग्रज ॥ विजयीहोईंसर्वदां ॥ ४४ ॥ मगसौमित्रेंजाऊनिसत्वर ॥ सुग्री

---

[१] वानर. [२] आकाश. [३] सुग्रीव. [४] मेघासारिखें शरीर ज्याचें तो–राम. [५] लक्ष्मण. [६] भरताचा ज्येष्ठ बंधु-राम.

वावरीधरिलेंछत्र ॥ अमात्यपदपवित्र ॥ वाळिपुत्रासीदीधलें ॥ ४५ ॥ सवेंचिपरतोनिलक्ष्मण ॥
आलाजेथेंजानकीजीवन ॥ जवळीउभावायुनंदन ॥ करजोडोनिसर्वदां ॥ ४६ ॥ किष्किंधेसीनित्य
जाऊन ॥ राघवापासींयेईपरतोन ॥ तोंचातुर्मास्यलोटलेंपूर्ण ॥ सुग्रीवास्मरणन्हेची ॥ ४७ ॥ दे
खोनियांशरत्काळ[1] ॥ बोलताझालातमाळनीळ ॥ ह्मणेसुग्रीवमदांधकेवळ ॥ राज्यमदेंकरूनियां ॥
॥ ४८ ॥ विषयसंगेंरमलेंमन ॥ धनविद्यामदेंगेलाभुलोन ॥ तरीसज्जनींत्यासदंडोन ॥ सन्मार्गीतेंला
वावें ॥ ४९ ॥ तरीकिष्किंधेसीजाईंलक्ष्मणा ॥ आठवदेईंसूर्यनंदना ॥ तोजरीनमानीमाझियेवचना
॥ तरीवधोनित्यातेंयेईंजे ॥ ५० ॥ तारारुमादोघींघेऊन ॥ नित्यकरीमद्यपान ॥ जोनकरीमाझेंस्म
रण ॥ त्यासअवश्यदंडावें ॥५१॥ जोब्राह्मणदेखोनिउपहासकरी ॥ संतभक्तांसींद्वेषधरी ॥ सद्गुरुव
चनअव्हेरी ॥ त्यासीअवश्यदंडावें ॥ ५२ ॥ निंदीहरिहरांचींचरित्रें ॥ अपमानीजोसत्पात्रें ॥ अपू
ज्यासीपूजीआदरें ॥ त्यासीअवश्यदंडावें ॥ ५३ ॥ कायावाचामनें ॥ ज्यासीपरपीडाअगत्यकरणें ॥
आणिवेदविरुद्धज्यासीवर्तणें ॥ त्यासीअवश्यदंडावें ॥ ५४ ॥ ऐश्वर्यमदेंजेमातले ॥ हिंसाकरितांजे
नकंटाळले ॥ धर्मपंथजेणेंमोडिले ॥ त्यासीअवश्यदंडावें ॥ ५५ ॥ कमळा[3]आणिचक्रपाणी[4] ॥ भेटोंइच्छि

---

१ शरदृतु–आश्विन कार्तिकमास. २ सुग्रीवास. ३ लक्ष्मी. ४ विष्णु.

ती[1]धर्मसदनीं ॥ [2]कार्पण्यदोषेंविघडीदोनी ॥ त्यासीअवश्यदंडावें ॥ ५६ ॥ यालागींवीचक्रचूडामणी ॥
किष्किंधेसीजाईंयेचक्षणीं ॥ तोजरीमाझेंवचनअवगणी ॥ तरीतेचक्षणींवधावा ॥ ५७ ॥ वाळीनि
र्दाळिलाज्याबाणें ॥ त्याचशरेंत्याचाप्राणघेणें ॥ ऐसेंऐकतांलक्ष्मणें ॥ राघवचरणवंदिले ॥ ५८ ॥
धनुष्यासीचढवोनिगुण ॥ वेगेंचालिलाउन्मिळाजीवन ॥ किष्किंधेसमीपयेऊन ॥ लाविलाबाणचा
पासी ॥ ५९ ॥ तोंइकडेपूर्वींचमारुती ॥ सुचनाजाणवीसुग्रीवाप्रती ॥ ह्मणेएकलावनींरघुपती ॥ चा
लवेगींदर्शना ॥ ६० ॥ सीताशुद्धीसत्वरित ॥ वानरधाडावेनिश्चित ॥ तूंझालासीबहुतउन्मत्त ॥ राम
कार्यार्थनाठविसी ॥ ६१ ॥ तारुण्यमदेंआधींचउन्मत्त ॥ त्यावरीमद्यपानीरत ॥ उपरीधनमददाटला
बहुत ॥ मान्यविशेषत्याहीवरी ॥ ६२ ॥ जाणतअत्यंतवाचाळपण ॥ कोणासीबोलोंनेदीवचन ॥ जें
वींमद्यपीयाचेंभाषण ॥ सव्यापसव्यनेणेची ॥ ६३ ॥ तैसातूंझालासिनिश्चित ॥ स्त्रियांच्यासंगेंअ
तिउन्मत्त ॥ विसरलासीरामकार्यार्थ ॥ सूर्यसुतमगबोले ॥ ६४ ॥ झालेघूर्णितलोचन ॥ बोलेउदासी
नवचन ॥ ह्मणेवानरसेनामिळऊन ॥ सिद्धकराहल्लूहल्लू ॥ ६५ ॥ ऐसेंबोलोनिसूर्यसुत ॥ राणिवसा
माजीप्रवेशत ॥ तोंनगरद्वारींउन्मिळानाथ ॥ येऊनिउभाठाकला ॥ ६६ ॥ धनुष्यासीलावूनिबाण ॥

---

[1] दात्याचे घरीं. [2] कृपणपणानें.

क्षोभेजैसाप्रळयाग्न ॥ पळोंलागलेवानरगण ॥ जातीशरणसुग्रीवा ॥ ६७॥ सुग्रीवतेव्हांगजबजिला
॥ ह्मणेहनुमंतारक्षींमजला ॥ येरूह्मणेसौमित्रकोपला ॥ तोनाटोपेकवणातें ॥ ६८ ॥ मगउभयदा[1]
रांसमवेत ॥ शरणयेतसूर्यसुत ॥ आणीकवानरभारसमस्त ॥ संगेंहनुमंतघेतला ॥ ६९ ॥ हनुमंतह्म
णेनम्रताधरून ॥ अवघेघालालोटांगण ॥ तैसेंचकरितीवानरगण ॥ सुग्रीवासहिततेंधवां ॥ ७० ॥
तारारुमापुढेंहोऊन ॥ सौमित्रासीमागतीचुडेदान ॥ सुग्रीवधरीदृढचरण ॥ उन्मिळापतीचेतेधवां ॥
॥ ७१ ॥ सौमित्रह्मणेक्रोधायमान ॥ ऐसेतुह्मीनिर्दयपूर्ण ॥ श्रीरामसच्चिदानंदघन ॥ वनींसांडोनिरा
ज्यकरितां ॥ ७२ ॥ जोअनंतब्रह्मांडनायक ॥ अयोध्यानाथ[2]पुण्यश्लोक ॥ त्यासवनींसांडोनिराज्यसु
ख ॥ गोडकैसेंवाटतसे ॥ ७३ ॥ हनुमंतबोलेनम्रवचनें ॥ सर्वअपराधक्षमाकरणें ॥ सुग्रीवाउठवोनि
आलिंगनदेणें ॥ प्रीतीकरूनयेसमयीं ॥ ७४ ॥ मगउठवोनिसूर्यसुत ॥ राघवानुजआलिंगित ॥ तंववा
नरभारअद्भुत ॥ चहूंकडोनिधांविन्नले ॥ ७५ ॥ वानरचमू[3]समवेत ॥ चालिलातेव्हांतमारिसुत[4] ॥ जे
सीनदीउचंबळोनिबहुत ॥ मिळूंजायजलार्णवा ॥ ७६ ॥ आवेशेंवानरगणधांवत ॥ गोकळपजैसेतृ
षाक्रांत ॥ सरितापंथेंजलपानार्थ ॥ वेगेंकरूनलोटती ॥ ७७ ॥ कींदात्याचेंगृहलक्षोन ॥ धांवतीजे

---

१ रमा व तारा या दोनी स्त्रियांसहित. २ पुण्यकारक आहे कीर्ति ज्याची तो–राम. ३ वानरसैन्य. ४ सूर्याचा पुत्र सुग्रीव.

सेयाचकजन ॥ कींपहावयासद्गुरुचरण ॥ सच्छिष्येयतीत्वरेनें ॥ ७८ ॥ कींलग्नघडीउरलीथोडी ॥
देखोनिधांवतीजैसेवऱ्हाडी ॥ कींमिलिंदचक्रेंधांवतीतांतडी ॥ पद्मे[2]मकरंदसेवावया ॥७९॥ तैसेआ
लेरघुपतीजवळी ॥ लोटांगणेंघालितीसकळी ॥ रामेंआलिंगिलाहृदयकमळीं ॥ मित्रतनुजआदरें ॥
॥ ८० ॥ आणीकहीसकळवानरां ॥ भेटलापरात्परसोयरा ॥ करजोडोनिपुढारां ॥ किष्किंधेशस्त
वीतसे ॥ ८१ ॥ जयनिग[3]मागमवंद्यरघुवीरा ॥ भक्तकैवारियाआनंदसमुद्रा ॥ पंचद्व[4]यरथराजपुत्रा ॥
विश्वनेत्राविश्वपाळका ॥८२॥ शरणागतासीतूंवज्रपंजर ॥ कदांनुपेक्षीशारंगधर ॥ जैसेंसबळकाष्ठता
रीनीर ॥ आपणवाढविलेंह्मणोनी ॥ ८३ ॥ तिळभरपाषाणनतरेजळीं ॥ वृक्षासितारीसर्वकाळीं ॥
शरणागताचीमाउली ॥ तैसाकेवळतूंश्रीरामा ॥ ८४ ॥ पद्मासिढकानलावीभ्रमर ॥ काष्ठेंतात्काळक
रीचूर ॥ तेंवींभक्तपाळणअभक्तसंहार ॥ सीतावल्लभाकरिसीतूं ॥ ८५ ॥ असोभूग[5]र्भरत्नशुद्धीसीवान
र ॥ जावयाइच्छितीसमग्र ॥ मगबोलेविषकंठमित्र ॥ जाऊंद्यासत्वरचहूंकडे ॥८६॥ अर्कसुतेंपाठवू
नदूत ॥ आणविलेवानरसमस्त ॥ अष्टादशपद्मेंबळअद्भुत ॥ समरींकृतांतजिंकिती ॥ ८७॥ सुग्रीवेंघा
लोनिआण ॥ आणविलेसप्तद्वीपींचेहरिग[6]ण ॥ समस्तांसीह्मणेसूर्यनंदन ॥ एकावचनसत्यमाझें ॥८८॥

---

१ भ्रमरांच्या टोळ्या. २ कमलांतील मध. ३ वेदशास्त्रवंद्या. ४ दशरथराज्याचा पुत्रा. ५ सीताशुद्धीस. ६ वानरगण.

सीताशुद्धीकरूनितत्वता ॥ जानकीभेटवूंरघुनाथा ॥ हेंकार्यसिद्धीसनपावतां ॥ निजनगरासीनजावें
॥८९॥ सीतानभेटवितांरघुवीरा॥जोकोणीजाईलमाघारा॥तोमात्रागमनीअवधारा॥ब्रह्महत्यारीपा
पिष्ठ ॥९०॥ त्यासरासभावरी[1]बैसवून ॥ तत्काळछेदूननासिककर्ण ॥ पृथ्वीवरीफिरवीन॥स्वामीद्रो
हीह्मणोनियां ॥९१॥ सीताशुद्धीनाहेह्मणून ॥जोकोणीयेईलपरतोन ॥ त्यासीमीस्वहस्तेंदंडीन ॥खं
डीनचरणपैंत्याचे ॥९२॥ तोंद्वीपोद्वीपींचेवानर॥गिरिकंदरीं[2]जेराहणार ॥ मेरुपाठारवासीसमग्र॥देत
भुभुःकारपातले ॥९३॥ नादनमायेगगनीं ॥ चालतांदणाणिलीमंगळजननी[3] ॥शेषकूर्मदचकलेमनीं ॥
भुभुःकारध्वनीऐकूनियां ॥ ९४ ॥ एकहरी[4]पर्वतउचलोनी ॥ कंदुकवत[5]झेलितीगगनीं ॥ एकवरचेवर
झेलोनी॥दुसरीकडेभिरकाविती ॥९५॥ एकमहावृक्षउपडोनिबळें ॥ झोडोनियांभक्षितीसुरसफळें॥
पृथ्वीअंबर[6]समग्रभरलें ॥ रीसवानरींतेधवां ॥९६॥ एकगगनपंथेंउडियाघेती ॥ खालतापाडूंह्मणतीग
भस्ती[7]॥खुटंलीसमीराची[8]गती ॥वाटनफुटेचालावया॥९७॥एकपश्चिमसमुद्राधांवती ॥तोंअस्तासीगे
लादिनपती ॥ एकसमुद्रींपुच्छेंबुडविती ॥ वोढूनिकाढितीजलचरें ॥९८॥ दशलक्षयोनिउदकांत ॥
जलचरांच्याजातिबहूत ॥ आणोनिराघवासीदाखवित ॥ चतुःसमुद्रधुंडोनियां ॥ ९९ ॥ नानाजा

---

[1] गाढवावर. [2] पर्वतांच्या गुहांत. [3] पृथ्वी [4] वानर. [5] चेंडूप्रमाणें. [6] आकाश. [7] सूर्य. [8] वायूची.

तीचेवानर ॥ बहुरंगीबहुतविकार ॥ एकउभेराघवासमोर ॥ वांकुल्यादावितीविनोदें ॥ १०० ॥ हातींधरूनिविशाळद्रुम ॥ आनंदेंनाचतीप्लवंगम ॥ एकगायनकरितीसप्रेम ॥ श्रीरामडुल्लतएकोनियां॥ ॥ १ ॥ रागउपरागभार्यासहित ॥ [1]मूर्च्छनाशरीरकांपत ॥ सप्ततालअतिसंगीत ॥ गीतप्रबंधखंडरचना ॥ २ ॥ गद्यपद्यछंदगती ॥ एकतांतटस्थहोयगभस्ती ॥ ठायींचेठायींशिळाविरती ॥ गायनएकतांतयांचें ॥ ३ ॥ असोयावरीमित्र[2]पुत्र ॥ [3]मित्रकुळमंडणासीसमग्र ॥ दावीतसेदळभार ॥ पृथ्वीअंबरभरलेंतें ॥ ४ ॥ जैसेकांजलतरंग ॥ सागरींतळपतीसवेग ॥ परीतोपाहतांचिसांग ॥ एकलाचिसागर ॥ ५ ॥ तैसाब्रह्मानंदसागररघुवीर ॥ तेथीललहरियाहेवानर ॥ असोपृथ्वीदिशाअंबर ॥ वानरमयदिसतसे ॥ ६ ॥ तेरघुनाथाचे[4]मनोवृत्तीं ॥ सकळसुरअवतरलेक्षिती ॥ वानरवेषेंअपारशक्ती ॥ उचलूंभावितीभूगोळ ॥ ७ ॥ नळकेला[5]दळाधीश ॥ अठरापद्मेंवानरविशेष ॥ बाहात्तरकोटीरीस ॥ छप्पन्नकोटीगो[6]लांगुळ ॥ ८ ॥ सीतावल्लभह्मणेकिष्किंधानाथा ॥ बहुतमजवाटतेचिंता ॥ अन्नवस्त्रेंयासमस्तां ॥ कोठूनआतांपुरवावीं ॥ ९ ॥ [7]अर्कजह्मणेजनकजावरा ॥ यांसीफळमूळकंदआहारा ॥ नमिळेतरीभक्षितीसमीरा ॥ तेणेंचितृप्तहोतीहे ॥ ११० ॥ अंबरतरीहेंदिगंबर ॥ शस्त्रेंपर्वताकिं

---

[1] आलाप. [2] सुग्रीव. [3] सूर्यकुळभूषणास– रामास. [4] इच्छेनें. [5] सेनापति. [6] माकडें. [7] सुग्रीव.

वातरुवर ॥ एकतांमंगळभगिनीचावर ॥ आश्चर्यतेऽव्हांकरीबहू ॥ ११ ॥ सुग्रीवह्मणेराजीवनेत्रा ॥
हाखेळतुझाकोमलगात्रा ॥ जाणोनिपुससीविचारा ॥ पदवीवानरांदेऊनियां ॥ १२ ॥ असोयावरी
ताराकांत[2] ॥ सकळवानरांआज्ञापित ॥ त्रिभुवनधुंडोनिसमस्त ॥ सीताशुद्धीकरावी ॥ १३ ॥ विलोकावेचतुर्दशलोक ॥ वैकुंठकैलासादिसकळिक ॥ धुंडोनियांअवश्यक ॥ सीताशोधकरावा॥ १४
महीतळअतळवितळ ॥ सुतळतळातळमहातळ ॥ सातवेंतेंरसातळ ॥ शोधावयाधाडिले ॥ १५ ॥
कैलासादिब्रह्मलोक ॥ इंद्रचंद्रसूर्यलोक ॥ जनलोकतपोलोक ॥ सकळशोधूंधाडिले ॥ १६ ॥ वरुणलोकभूर्लोक ॥ यमलोकपितृलोक ॥ मृत्युलोकादिविशेषदेख ॥ लोकचतुर्दशधुंडावे ॥ १७ ॥ भरतखंडरमणकखंड ॥ हरितसत्यविधिप्रचंड ॥ केतुसुवर्णद्राक्षवितंड ॥ हरिखंडनववेंपें ॥१८॥ जंबुद्वीपशाकद्वीप ॥ शाल्मलीक्रौंचद्राक्षद्वीप ॥ अंगवंगादिदक्षद्वीप ॥ छप्पन्नदेशधुंडावे ॥ १९ वनोपवनेंपर्वत ॥ ऋषिआश्रमविवरेंबहुत ॥ भक्तांचींस्थानेंमठसमस्त ॥ शोधावयाधाडिले ॥ १२० ॥ तीर्थेंक्षेत्रेंशोधिलींनाना ॥ परीरामांगनाकोठेंदिसेना ॥ सीतेचेंस्वरूपसमजेना॥कष्टतीवानरबहुसाल ॥
॥ २१ ॥ सीतारामाचीज्ञानशक्ती ॥ तिचीकैशीआहेस्थिती ॥ नपुसतांऽव्यर्थचिभ्रमती ॥ अहंमति[3]

---

१ सीतेचापतिराम. २ तारेचापति– सुग्रीव. ३ अहंकारानें.

भुलोनियां ॥ २२ ॥ सद्गुरूसीनरिघतांशरण ॥ कदापिनोहेआत्मज्ञान ॥ दधिमंथिल्यावांचून ॥ नवनीतसहसानसांपडे ॥ २३ ॥ हिंडतांव्यर्थभागलेवानर ॥ ठायींनपडे[1]सीतासुंदर ॥ परतोनियेतीसमग्र ॥ अधोवदनलज्जित ॥ २४ ॥ मगतयांचेंसमाधान ॥ स्वयेंकरीतरघुनंदन ॥ दक्षिणदिशेसकोणकोण ॥ गेलेतेंहीऐकावें ॥ २५ ॥ मुख्यअंगदवाळिसुत ॥ नळनीळऋषभजांबुवंत ॥ पांचवातोहनुमंत[2] ॥ जोउमाकांतअवतरला ॥ २६ ॥ आणीकशतएकवानरगण ॥ रघुपतीचीआज्ञाघेऊन ॥ आक्रमिलेंसकळींगगन ॥ वायुवेगेंकरूनियां ॥ २७ ॥ तंवतोकृतांतासी[3]शिक्षाकरणार ॥ महाराजतोरुद्रावतार[2] ॥ अंगदासीह्मणेक्षणेकास्थिर ॥ राहवेंतुह्मींसमस्तीं ॥ २८ ॥ कांहींआठवलेंमानसीं ॥ पुसोनियेतोंरघुपतीसी ॥ ऐसेंबोलोनित्वरेंसीं ॥ वायुसुतपातला ॥ २९ ॥ एकाएकींयेऊन ॥ दृढधरिलेश्रीरामचरण ॥ उभाठाकलाकरजोडून ॥ जेंवीसुपर्ण[4]विष्णुजवळी ॥ १३० ॥ तोबोलेमंजुळउत्तरीं ॥ ह्मणेभार्गवजिता[5]अवधारीं ॥ सीताशुद्धीवानरीं ॥ कैसीकरावीतेंसांगावें ॥ ३१ ॥ सीतेचेंस्वरूपकैसेंस्वामी ॥ कैसीवोळखिजेप्लवंगमीं[6] ॥ रूपरेखाकैसीआह्मीं ॥ जाणावीजीराघवा ॥ ३२ ॥ ऐसेंहनुमंतबोलतां ॥ संतोषलाकमलोद्भवपिता ॥ ह्मणेतुझियाबुद्धीसतुळितां ॥ वाचस्पति[7]हळुवट ॥ ३३ ॥ तुवांपुसिलेंसीतास्वरूप ॥ तरी

---

१ न सांपडे. २ मारुति. ३ यमास-काळास. ४ गरुड. ५ परशुरामास जिंकणाऱ्या-रामा. ६ वानरानीं ७ बृहस्पति.

तेंजाणमाझेंचिरूप ॥ जैसीप्रभाआणिदीप ॥ एकरूपदोहींचें ॥ ३४ ॥ जैसींकनकआणिकांती ॥ कींरत्न
आणित्याचीदीप्ती ॥ तैसीजाणसीतासती ॥ स्वरूपमाझेंअभेद ॥ ३५ ॥ सीतेच्याअंगींचासुवास ॥ मृग
मदाहूनिविशेष ॥ अर्धयोजनआसमास ॥ घ्राणदेवीसींसंघटे ॥ ३६ ॥ खूणऐकावीमारुती ॥ मुखींकर्पूरा
चीवसेदीप्ती ॥ माझेंस्मरणअहोरातीं ॥ सीतासतीकरीतसे ॥ ३७ ॥ द्वादशहस्तप्रमाणसाचार ॥ सीतेसमी
पपाषाणतरुवर ॥ त्यांसीमाझेंस्मरणनिरंतर ॥ खूणसाचारवोळखें ॥ ३८ ॥ अंतरखूणसांगसीतेतें ॥ कैके
यीगृहांतम्यांस्वहस्तें ॥ वल्कलेंनेसविलींतियेतें ॥ वनवासासीनिघतांपैं ॥ ३९ ॥ मगविनवींसमीरात्म
ज ॥ ऐसीखूणद्यावीमज ॥ जेणेंअवनिजामानीसहज ॥ दासमीतुमचासत्यकीं ॥ १४० ॥ ऐकूनिमारु
तीचेंवचन ॥ तोषलेंरघुपतीचेंमन ॥ धन्यधन्यह्मणोन ॥ शब्दरत्नेंगौरविला ॥ ४१ ॥ धन्यतेंअंजनी
सज्ञान ॥ ऐसेंप्रसवलीनिधान ॥ ज्याचियाप्रतापाखालींसंपूर्ण ॥ ब्रह्मांडठेंगणेंहोयकीं ॥ ४२ ॥ प्रेम
नावरेरघुनाथा ॥ हृदयींआलिंगिलेंहनुमंता ॥ वरदहस्तठेऊनिमाथां ॥ करींमुद्रिकाघातली ॥ ४३ ॥
खूणदिधलीअवतारमुद्रिका ॥ जेणेंमानीजनककन्यका ॥ मगसाष्टांगेंरघुनायका ॥ हनुमंतवंदीतेका
ळीं ॥ ४४ ॥ पुढतीविलोकीरामवदन ॥ हृदयींरेखिलेंतैसेंचिध्यान ॥ श्रीरामसद्गदहोऊन ॥ बोलताझा

---

१ सुवर्ण. २ कस्तुरीहून, ३ वायुपुत्र–मारुति. ४ सीता. ५ आंगठी.

लातेकाळीं ॥४५॥ कधींयेसीलपरतोन ॥ मगह्मणेवायुनंदन ॥ एकमासनभरतांपूर्ण ॥ सीतादर्शनघेऊनियेतां ॥४६॥ ऐसेंबोलूनहनुमंत ॥ जययशस्वीअयोध्यानाथ॥ आनंदेंगर्जोनिअकस्मात ॥ गगनपंथेंउडाला ॥४७॥ जैसायोगभ्रष्टजन्मपावत ॥ मागुतीस्वरूपींऐक्यहोत ॥ तैसेकपिवाटपाहतीजेथ ॥ तोंवायुसुतआलातेथें ॥४८॥ रामस्मरणेंअवघेगर्जती॥सपक्षनगजैसेउडती॥तैसेनिराळमार्गेंसर्वजाती ॥ अगस्तिदिशालक्षोनी ॥४९॥ चपलपाणिद्वयआणिचरण ॥ गगनींझेंपावतीहरिगण ॥ यशस्वीअयोध्याप्रभुह्मणोन ॥ वारंवारगर्जती ॥१५०॥ अंतरिक्षजातीकपिगण॥ तोंदेखिलेंशापदग्धवन ॥ वानरांचीं[4]किरणेअडखळून ॥ सुरकुंडीवळूनपडियेले ॥ ५१ ॥ मागुतीउड्डाणघेऊंजाती ॥ समस्तांच्याआकर्षल्याशक्ती ॥ एकाकडेएकपाहती ॥ तटस्थमारुतीजाहला ॥५२॥ कायकारणऐसेंव्हावयासी ॥ तरीतेथेंपूर्वीदंडकऋषी ॥ महातापसीतेजोराशी ॥ पुत्रत्यासीएकहोता ॥ ५३ ॥ अष्टादशवर्षीचासुत ॥ वनींक्रीडतांअकस्मात ॥ वनदेवताअद्भुत ॥ भयानकधांविन्नली ॥ ५४ ॥ तिणेंभक्षिलाऋषिनंदन ॥ दंडकऋषीनेंजाणोन ॥ शापिलेंतेंव्हांतेंकानन ॥ महाक्रोधेंकरूनियां ॥ ५५ ॥ जोयावनांतसंचरेलप्राणी ॥ तोमरणपावेलतत्क्षणीं॥कंपिसावधश्रीरामस्मरणीं ॥ ह्मणूनिप्राणवांचले ॥

---

१. पक्षयुक्त पर्वत. २ दक्षिणदिशा. ३ वानरगण. ४ उड्डाणें. ५ अरण्य. ६ वानर.

॥ ५६ ॥ असोतोदंडकाचानंदन ॥ विशाळब्रह्मराक्षसहोऊन ॥ नित्यभक्षीजीवमारून ॥ द्वादशयोजनेंभोंवते ॥ ५७ ॥ तेणेंदेखतांवानरभार ॥ मुखपसरोनिभयंकर ॥ भक्षावयाआलासत्वर ॥ कपिवीरगजबजिले ॥ ५८ ॥ ऐसेंदेखोनिवा[2]ळिकुमर ॥ परमप्रतापीप्रचंडशूर ॥ निःशंकधांऊनसत्वर ॥ राक्षसचरणींधरियेला ॥ ५९ ॥ गगनींगरगरांभोवंडिला ॥ उर्वीवरीआपटिला ॥ शरीरचूरझालेंतेवेळां॥मृत्तिं[4]काघटज्यापरी ॥ १६० ॥ ऐसातोदंडकाचापुत्र॥पावलातत्काळपूर्वशरीर॥मगतेणेंआपुलासमाचार ॥ वानरांसीसांगितला ॥६१ ॥ वंदोनियांवानरगणा ॥ तत्काळगेलापितृदर्शना ॥ पुढेंरामदूतांसीपंथसुचेना ॥ दिशासमजेनाकोणती ॥ ६२ ॥ वृक्षफळनाजळ ॥ दग्धवनदिसेसकळ ॥क्षुधतृषेनेंवानरबळ ॥ अतिविव्हळतळमळती ॥ ६३ ॥ वोढवलेंपरमदुःखकठिण ॥ शोधूंलागलेशुष्क[5]विपिन ॥ तंवएकाविवरांतून ॥ पक्षीफळेंआणिती ॥ ६४ ॥ त्याविवरद्वारींयेऊन ॥ थोकलेतेव्हांवानरगण ॥ एकयोजनलंबायमान ॥ तमेंकरूनपूर्णतें ॥ ६५ ॥ पुढेंझालावायुकुमर ॥ मागेंयेतीसमस्तवानर ॥ जैसीसंतांचीकांसमुमुक्षुनर ॥ धरितीआत्मसाधनासी ॥ ६६ ॥ कींवेदाध्ययनेंकरून ॥ वर्ततीजैसेविद्वज्जन ॥ कींशास्त्राधारेंकरून ॥ पुण्यवंतनरचालती ॥ ६७ ॥ हनुमंताच्याआधारें

---

१ दंडकऋषीचा पुत्र. २ अंगद. ३ पृथ्वीवर. ४ मातीचा कलश. ५ कोरडें अरण्य.

करूनसमस्त ॥ तैंसेवानरविराजत ॥ परीकासावीसझालेतेथ ॥ मूर्च्छनायेऊनिपडताती ॥ ६८ ॥
श्वासोश्वासकोंडोन ॥ आकर्षलेसर्वांचेप्राण ॥ मगहनुमंतेंपुच्छेंकरून ॥ सकळवांधोनउचलिले ॥६९॥
योजनएकक्रमोनिविवर ॥ मारुतीगेलापैंसत्वर ॥ पुढेंप्रकाशदाखिलाअपार ॥ वनसुंदरसफळतेथें ॥
॥ १७० ॥ पुष्पफलांकितद्रुम ॥ वाढिन्नलेभेदीतव्योम ॥ त्यावृक्षांवरी[1]प्लवंगम ॥ शक्यनहोतीचढाव
या ॥ ७१ ॥ शरीरेंझालींपरमक्षीण ॥ यालागींऊर्ध्वंनकरिती[2]किरण ॥ तोंसुप्रभाखेचरीयेऊन ॥ उ
भीठाकलीअकस्मात ॥ ७२ ॥ तियेप्रतिपुसेवायुनंदन ॥ हेममयनगरपूर्ण ॥ फलोदकअमृतासमा
न ॥ कवणेंहेंस्थाननिर्मिलें ॥ ७३ ॥ सुप्रभासांगेपूर्ववृत्तांत ॥ येस्थळींहोतामयदैत्य ॥ तेणेंतपकरू
नअद्भुत ॥ विष्णु[3]सुतप्रसन्नकेला ॥ ७४ ॥ त्याकारणेंहेंस्थान ॥ विरिंचीनेंनिर्मिलेंयेऊन ॥ त्यासीदीध
लेंवरदान ॥ विवरामाजीचिरंजीवतूं ॥७५॥ विवराबाहेरयेतांजाण ॥ तत्काळचिपावसीमरण ॥ तोनाना
कौटिल्यविंदान ॥ मंत्रहवनजाणतसे ॥७६॥ बहुततपआचरून ॥ दैत्यांचेंइच्छितकल्याण ॥ मगइंद्रेंविधी
सप्रार्थून ॥ [4]हेमानारीनिर्मिली ॥७७॥ स्वरूपेंलावण्याआगळी ॥ त्याविवरांतप्रवेशली ॥ मयदैत्येंदेखोनि
तेवेळीं ॥ आसक्तहोऊनभाळला ॥७८॥ ह्मणेमजतूंवरीसुंदरी ॥ तेह्मणतचालविवराबाहेरी ॥ मरणविसरू

---

१ वानर. २ उड्डाण. ३ ब्रह्मा. ४ हेमानावाचीस्त्री.

नदुराचारी ॥ उर्वीवरीपातला ॥७९॥ तोंइंद्रेंघालोनिवज्रप्रहार ॥ तेथेंचिमारिलामयासुर ॥ मगत्या
हेमेलागींनगर ॥ ब्रह्मदेवेंदीधलेंहें ॥१८०॥ मगकित्येककाळक्रमोनिदेखा ॥ हेमागेलीसत्यलोका ॥
मीतिचीपरिचारिका ॥ वननगररक्षीतसें ॥ ८१ ॥ देवांसदुर्गमहेंस्थान ॥ मजहेमाबोललीवचन ॥
येथेंयेतीलवानरगण ॥ तुजउद्धरोनिजातीलते ॥ ८२ ॥ हनुमंतसांगेसर्ववृत्तांत ॥ सीताशुद्धीसजातों
समस्त ॥ क्षुधाक्रांततृषाक्रांत ॥ याविवरांतप्रवेशलों ॥ ८३ ॥ मगतिणेंघातलानमस्कार ॥ फळेंपुष्पें
आणोनिसत्वर ॥ वानरांसहितवायुकुमर ॥ षोडशोपचारींपूजिला ॥ ८४ ॥ फलेंउदकसेवून ॥ तृप्त
झालेवानरगण ॥ मगपरतलेतेथून ॥ परीविवरद्वारनसांपडे ॥८५॥ मगसुप्रभेसीह्मणेहनुमंत ॥ माते
आह्मांदावींपंथ ॥ तेव्हांतेखेचरीबोलत ॥ नेत्रसमस्तझांकातुह्मीं ॥ ८६ ॥ ऐसेंऐकतांचिवचन ॥ सम
स्तांनींझांकिलेनयन ॥ सुमुहूर्तेंएकमंत्रजपोन ॥ कायतेव्हांबोलिली ॥ ८७ ॥ ह्मणेआतांउघडानेत्र ॥
तोंसमुद्रतीरींउभेवानर ॥ सुप्रभानदिसेसाचार ॥ नवलथोरवर्त्तलें ॥ ८८ ॥ कपिआश्चर्यकरितीतेक्ष
णीं ॥ जैसेसंसारदुःखेंवेष्टिलेप्राणी ॥ त्यांसीनिजज्ञानउपदेशुनी ॥ सद्गुरुकाढीबाहेर ॥ ८९ ॥ कींज
ळतेघरांतूनकाढिलें ॥ कींपूरींबुडतांवांचविलें ॥ कींशिरछेदितांसोडविलें ॥ तैसेंकेलेंसुप्रभेनें ॥१९०॥

---

१ दासी.

कृपाळूतोरविकुळभूषण[1] ॥ तेणेंचतेदीधलीधाडोन ॥ समुद्रतीरींवानरगण ॥ ब्रह्मानंदेंनाचती ॥ ९१ ॥
इकडेतेविवरत्यजूनिसुप्रभा ॥ किष्किंधेजाऊनिसीतावल्लभा ॥ भेटलींकौसल्यागर्भा ॥ दृष्टीभरूनन्या
ह्याळित ॥ ९२ ॥ ह्मणेब्रह्मानंदाआत्मारामा ॥ मजपावनकरींमेघश्यामा ॥ मगतीसज्ञानसांगूनबद
रिकाश्रमा ॥ राघवेंद्रेंपाठविली ॥ ९३ ॥ कालांतरेंबदरिकाश्रमीं ॥ देहठेऊनिकैवल्यधामीं[2] ॥ सुव
र्णप्रभाजडलीहेमीं[3] ॥ तैसीचस्वरूपींसमरसली[4] ॥ ९४ ॥ इकडेसमुद्रतीरींवानर ॥ चिंताक्रांतकरिती
विचार ॥ ह्मणतीशुद्धिनलागेअणुमात्र ॥ कैसाप्रकारकरावा ॥ ९५ ॥ एकह्मणतीपरतोनिजावें ॥
कायरघुवीराससांगावें ॥ आमुचेनिहेकदापिनव्हे ॥ सीताशुद्धिह्मणोनियां ॥ ९६ ॥ तरीआतां
द्यावेजीप्राण ॥ परीनजावेंपरतोन ॥ व्यर्थकायवांचून ॥ प्रेतवतसंसारीं ॥ ९७ ॥ मगआणूनकाष्ठ
भार ॥ ढीगरचिलेपर्वताकार ॥ तत्काळचिवैश्वानर ॥ वानरवीरींचेतविला ॥ ९८ ॥ तोंजांबुवंतबो
लेवचन ॥ मीचआधींसेवीनकृशान[5] ॥ यावरीअंजनीगर्भरत्न[6] ॥ ऋक्षराजा[7]प्रतिबोले ॥ ९९ ॥ ह्मणे
जांबुवंतासर्वज्ञा ॥ मजद्यावीपूर्वींआज्ञा ॥ यावरीतोऋक्षराणा ॥ प्रत्युत्तरदेतसे ॥ २०० ॥ मीबहुव
डीलतुह्मांहून ॥ मजआधींदेइंजेहामान ॥ मगबोलेवायुनंदन ॥ वडीलआयुष्येंमीअसें ॥ १ ॥

---

[1] श्रीराम. [2] मोक्षसदनास. [3] सुवर्णांत. [4] ऐक्य झाली. [5] अग्नि. [6] मारुती. [7] अस्वलांच्याराजाप्रत-जांबवानाप्रत.

ज्याचेगांठीसआयुष्यफार ॥ तोचिवृद्धह्मणावासाचार ॥ ज्याचेमरणजवळींनिर्धारें ॥ तोचधाकुटाबोलिजे ॥ २ ॥ तुझेंआयुष्यमागेंसरलें ॥ माझेंबहुतपुढेंउरलें ॥ ज्याचेगांठीचेंधनवेंचलें ॥ तरीतोभाग्यवंतनव्हेची ॥ ३ ॥ असोमगजांबुवंताप्रती ॥ सकळवानरविनविती ॥ श्रीराममुद्रांकितमारुती ॥ त्यासआज्ञादेइंजे ॥ ४ ॥ मगहनुमंतेंझांकूनिनेत्र ॥ हृदयींआठविला[1]कामांतकमित्र ॥ जो[2]जीमूतवर्णकोमलगात्र ॥ अतिपवित्रनामज्याचें ॥ ५ ॥ स्मरणकरूनहनुमंत ॥ लोटलातेव्हांअग्नीआंत ॥ उडीसरसाअग्निशांत ॥ झालाअद्भुतवर्तलें ॥ ६ ॥ वानरह्मणतीकव्हेंझालें ॥ काष्ठढीगपुढतीरचिले ॥ आकाशकवळिलेंज्वाळें ॥ दशदिशाधूम्रेंदाटल्या ॥ ७ ॥ [3]सपक्षनगयेतअकस्मात ॥ तेंवीलोटलाहनुमंत ॥ मागुतीअग्निझालाशांत ॥ नदिसेकोठेंकिंचितपैं ॥ ८ ॥ ऐसेंचकेलेंतीनवेळ ॥ परीनमरेअंजनीचाबाळ ॥ आश्चर्यकरितीकपिसकळ ॥ वर्णितीबळमारुतीचें ॥ ९ ॥ कपिह्मणतीहनुमंता ॥ आह्मांसिमरोंदेतरींआतां ॥ येरूह्मणेसागरींतत्वतां ॥ प्राणदेऊंचलाहो ॥ २१० ॥ तेथोंनिनिघालेवानर ॥ तोंसमीपदेखिला[4]नदीश्वर ॥ चिंताक्रांतवायुकुमर ॥ ध्यानस्थबैसलाएकीकडे ॥ ११ ॥ वरक

---

१ शंकराचा मित्र-राम. २ मेघाच्या वर्णाप्रमाणे श्यामवर्ण ज्याचा. ३ पंखयुक्त पर्वत. ४ समुद्र. ५ संपातिनायपक्षी.

इतेवानरगण ॥ चिंतातुरकरितीशयन ॥ तोंसंपातिमुखपसरून ॥ भक्षावयापातला ॥ १२ ॥ अरु
णपुत्रतोपक्षीथोर ॥ जटायूचाज्येष्ठसहोदर ॥ वदनपसरूनिभयंकर ॥ वानरांसीभेडसावी ॥ १३ ॥
जवळदेखोनिसंपाती ॥ कपिएकमेकांसीबोलती ॥ हाजटायूखारिसानिश्चिती ॥ द्विजराजदिसतसे
॥ १४ ॥ ह्मणतीअनायासेंकरून ॥ आह्मासीआलेंजवळीमरण ॥ मगआठवूनिरघुपतीचेचरण ॥
नामस्मरणेंगर्जती ॥ १५ ॥ ज्याचेंनामघेतांसंकटीं ॥ निर्विघ्नहोयसकळसृष्टी ॥ अपायतेचिउपा
यशेवटीं ॥ दुःखतेंसुखहोतसे ॥ १६ ॥ असोनामघोषेंकपिगर्जती ॥ तोंपक्षफुटलेसंपातीप्रती ॥ तेणें
लोटांगणघातलेंक्षितीं ॥ जयजयकारकरूनियां ॥ १७ ॥ ह्मणेधन्यधन्यतुह्मीवानर ॥ केलाआजि
माझाउद्धार ॥ कोठेंआहेरघुवीर ॥ माझासहोदरतेथेंअसे ॥ १८ ॥ त्यासबहुतादिवसजाहले ॥ परी
समाचारत्याचानकळे ॥ तोंकपिवीरबोलिले ॥ जटायुरावणेंमारिला ॥ १९ ॥ पितृव्यह्मणोनिरघु
नाथ ॥ जटायूसहोतामानित ॥ त्याचीउत्तरक्रियासमस्त ॥ राघवेंकेलीनिजांगें ॥ २२० ॥ जटा
यूचेंसार्थककेलें ॥ संपातीनेंआंगधरणीवरीटाकिलें ॥ ह्मणेअहाफारखोटेंजाहलें ॥ दिशाशून्यबंधूवि
णें ॥ २१ ॥ सूर्यमंडळपहावयालागोनी ॥ दोघेगेलोंहातोंउडोनी ॥ तेंम्यांपक्षांखालींरक्षुनी ॥ जिवलग

---

१ सख्खावडील बंधु. २ पक्षींद्र ३ बंधु.

गले ॥ राघवेंबळसंपूर्णवोळखिलें ॥ तरीचदीधलेंमुद्रेसी ॥ ४५ ॥ तरीआपुलेंकार्यआतां ॥ सत्वरसाधींहनुमंता ॥ ऐसेंसर्वांनींप्रार्थितां ॥ स्फुरणआलेंमारुतीसी ॥ ४६ ॥ हनुमंतह्मणेवानरांसी ॥ तुह्मीपर्वतधरापोटासीं ॥ माझियाआंगवातेंसीं ॥ समुद्रांतपडाल ॥ ४७ ॥ झाडेंखोडेंवानरकवळित ॥ महेंद्रपर्वतींचढेहनुमंत ॥ जांबुवंतादिवानरसमस्त ॥ कौतुकपाहतीमारुतीचें ॥ ४८ ॥ अवघेजेकांवानर ॥ त्यांसीपुसोनवायुकुमर ॥ आधींपुच्छाचाफडत्कार ॥ गाजविलामारुतीनें ॥ ४९ ॥ हृदयींकेलेंश्रीरामस्मरण ॥ शक्तिदातातूंह्मणोन ॥ [2]अहंकर्ताभावगाळून ॥ मननिमग्नरघुनाथीं ॥ २५० ॥ ब्रह्मानंदपुराणपुरुष ॥ जोरविकुळकमलदिनेश ॥ तोपरात्परराजहंस ॥ हृदयींआठविलामारुतीनें ॥ ५१ ॥ रामविजयग्रंथवरिष्ठ ॥ षड्रसान्नांचेंभरलेंताट ॥ ज्यांसीश्रवणाचीक्षुधाउत्कट ॥ तेजेवोतआदरें ॥ ५२ ॥ किष्किंधाकांडयेथेंसंपलें ॥ पुढेंसुंदरकांडआरंभिलें ॥ ग्रंथाचेंपूर्वार्धझालें॥ उत्तरार्धपरिसाआतां ॥ ५३ ॥ ब्रह्मानंदाजानकीजीवना ॥ श्रीधरवरदाजगद्भूषणा ॥ अजअजितानिर्गुणा ॥ अक्षयअभंगाअव्यया ॥ ५४ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर॥अष्टादशोध्यायगोडहा ॥ २५५ ॥ ॥ श्रीसी० ॥ अ० ॥१८॥ ओ०॥२५५॥

---

१ मारुति. २ मीच कार्य करणारा हा अभिमान टाकून. ३ सूर्यवंशरूप कमलास विकासित करणारा.

जीवन ॥ रुंदअसेशतयोजन ॥ उडावयासामर्थ्यपूर्ण ॥ कोणासकितीसांगातें ॥ ३४ ॥ मगपरस्परें
तेवानर ॥ करितीउडावयाचाविचार ॥ शतयोजनसमुद्र ॥ उडवेकोणासीएकदां ॥ ३५ ॥ जांबुवंत
ह्मणेमीजाईन ॥ परीभागलेमाझेचरण ॥ मीआणिवैद्यसुषेण ॥ दोघेश्रमलोंबहूतपें ॥ ३६ ॥ बळी
चेगृहींपैंअद्भुत ॥ त्रिविक्रमझालावैकुंठनाथ ॥ सातप्रदक्षिणाएकेदिवसांत ॥ केल्याआह्मींसाक्षो
पें ॥ ३७॥ तेणेंभागलेबहुचरण ॥ त्याहीवरीवृद्धपण ॥ आणीकएकदांमेरूवरून ॥ उडीघातलीम्यां
तळवटीं ॥ ३८ ॥ तेव्हांसूर्यरथींचेंचक्र ॥ मांडीसझगटलेंजेंवीवज्र ॥ तेणेंव्यथाअहोरात्र ॥ वृद्धपणीं
होतसे ॥ ३९ ॥ ॥ यास्तवनजायउड्डाण ॥ मगबोलेवाळिनंदन ॥ मीतेथेंजाईनउडोन ॥ परीबालक
नेणतें ॥ २४० ॥ वानरह्मणतीकरावेंकाय ॥ यापैलतीराकोणजाय ॥ जांबुवंतह्मणेवायुतनय ॥ त्या
चेपायधराआतां ॥ ४१ ॥ तंवतोअंजनीचानंदन ॥ करीतबैसलाराघवध्यान ॥ वानरघालितीलोटां
गण ॥ करितीस्तवनमारुतीचें ॥ ४२ ॥ वानरह्मणतीहनुमंतासी ॥ तूंसांगसख्याकितीउडसी ॥ हां
सेंआलेंमारुतीसी ॥ कायतयांसीबोलिला ॥ ४३ ॥ अंजनीजेंमजप्रसवली ॥ बाळभूकमजतेंलाग
ली ॥ लक्षयोजनेंउडीघातली ॥ गभस्तीवरीअकस्मात ॥४४॥ ऐसेंवचनऐकिलें॥वानरचरणासीला

---

१ उदक. २ वामन. ३ विष्णु. ४ अंगद. ५ मारुति. ६ सूर्यावर.

॥ इति श्रीरामविजयअष्टादशाध्यायः समाप्तः ॥

॥ इति श्रीरामविजयअष्टादशाध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय १७

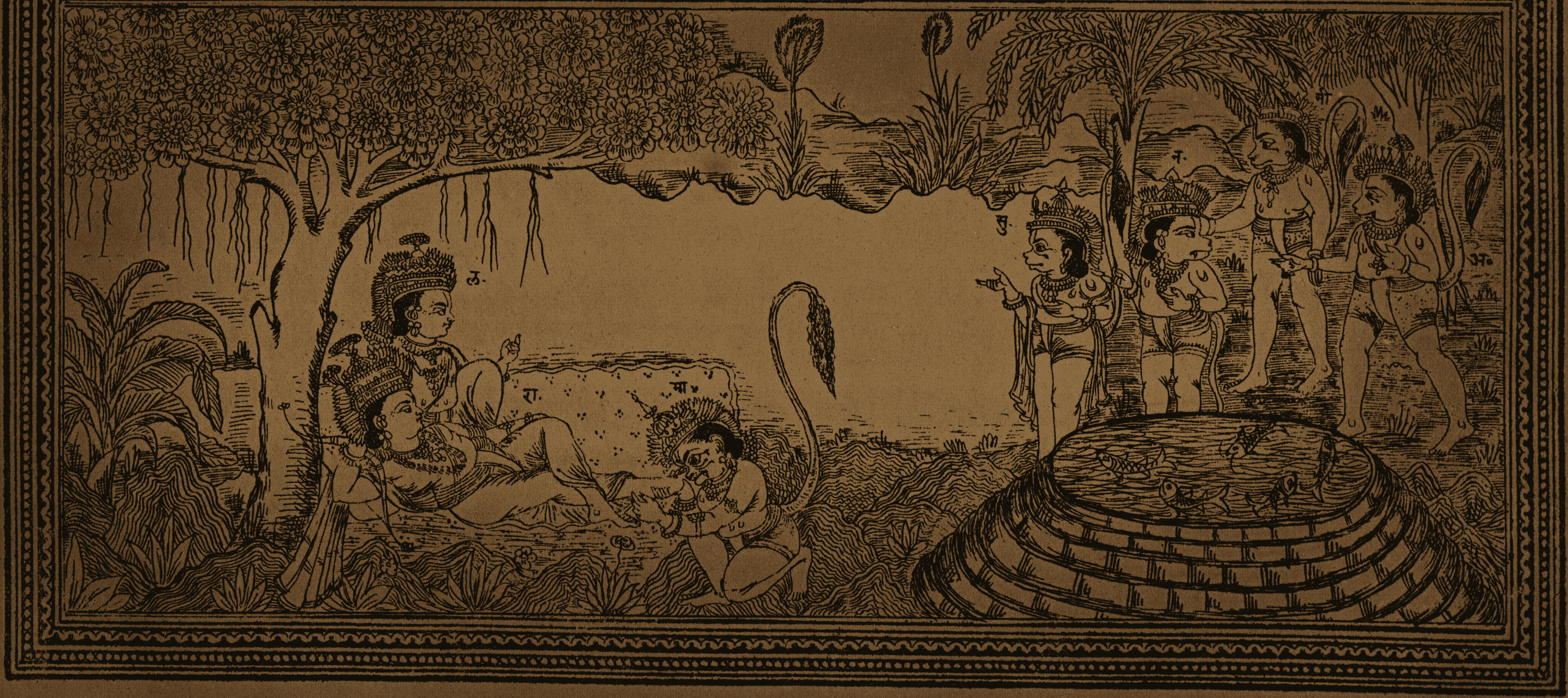

९७

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संतआणिइतरजन ॥ दिसतीसमसमान ॥ परीसंतसदांआनंदघन ॥ ब्रह्मानंदेंडोलती ॥ १ ॥ बकासंगेंअसतांमराळं ॥ दिसतीसारिखेशुद्धधवल ॥ परीक्षीरंआणिजल ॥ करितीवेगळेंहंसची ॥२॥ वायसांतवसेकोकिळ ॥ त्यांच्यासारिखीदिसेकेवळ ॥ परीयेतांवसंतकाळ ॥ पंचमस्वरआळवी ॥ ३ ॥ जंबुकवनांतवाढलाकेसरी ॥ परीत्याचीकायतोपावेसरी ॥ क्षणमात्रेंगजविदारी ॥ हांकेभरीनिराळ ॥ ४ ॥ स्फटिकांतमुक्ताफळजाण ॥ दिसेसारिखेंसमसमान ॥ मुक्तजोहरीकाढितीनिवडोन ॥ करितीजतनजीवेंसीं ॥ ५ ॥ पाषाणांतपरिसपूर्ण ॥ दिसेतैसाचिजडकठिण ॥ परीतोकरीलोहाचेंसुवर्ण ॥ कृष्णवर्णालपवोनी ॥ ६ ॥ कस्तूरीआणिमृत्तिका ॥ दिसेरंगएकसारिखा ॥ परीमृगमदसुवासेंसकळिकां ॥ श्रीमंतांसीनिववीतसे ॥ ७ ॥ तक्रदुग्धएकवर्ण ॥ परीदुग्धगोडसकळांसीमान्य ॥ तैसेंसंतांचेंरूपजाण ॥ इतरांसमाननह्मणावें ॥८॥ ऐसेसंतआनंदघन ॥ रामविजयपरमपावन ॥ करावयाबैसलेश्रवण ॥ अतिआदरेंकरूनियां ॥ ९ ॥ आतांकिष्किंधाकांडकमलावरी ॥ क्रीडेलवाग्देवीभ्रमरी ॥ तरीतोसुरसअंतरीं ॥ सदांचतुरींसांठविजे ॥ १० ॥ षोडशाध्यायींकथापरिकर ॥ पंपासरोवरासीरघुवीर ॥ आलासजलजलदगात्र ॥ ध्यायत्रिनेत्रजयातें ११

---

१ हंस. २ शुभ्र. ३ दूध. ४ कावळ्यांत. ५ रत्नपारखी. ६ कस्तूरी. ७ सुंदर. ८ उदकयुक्त मेघाप्रमाणें श्यामशरीरी.

तोंऋष्यमूकपर्वतावरी ॥ उभेपांचवानरतेअवसरीं ॥ किंवातेपंचकेसरी ॥ स्वेच्छेंउभेठाकले ॥१२॥
कींकनकाद्रीचीं[1]रत्नमंडित ॥ पंचश्रृंगें[2]विराजत ॥ कींउगवलेपंचआदित्य ॥ उदयाचळींएकदांची ॥
॥ १३ ॥ कींसाह्यव्हावयारघूत्तमातें ॥ अवतरलींपंचमहाभूतें ॥ कींतेंपंचायतनशोभतें ॥ ऋष्यमूक
पर्वतावरी ॥ १४ ॥ तोंपंपासरोवराचेतीरीं ॥ श्रीरामस्फटिकाशिळेवरी ॥ सौमित्राचेमांडीवरी ॥
शिरठेऊनिपहुडला ॥ १५ ॥ देखतांसौमित्रराघव ॥ भयभीतझालासुग्रीव ॥ ह्मणेवाळीनेंहेदोघे
मानव ॥ वीरयेथेंपाठविले ॥ १६ ॥माझाघातकरावया ॥ शत्रुनेंदीधलेपाठवूनियां ॥ ह्मणोनिसुग्री
वतेथोनियां ॥ जाताझालासत्वर ॥ १७ ॥ चौघांसनपुसतांतेथोन ॥ पळेवेगेंमित्रनंदन[3] ॥ वनोपवनें
लंघोन ॥ समीरवेगेंचालिला ॥ १८ ॥ मगसवेगधांवोनिहनुमंत ॥ उभाकेलासूर्यसुत ॥ ह्मणेतूंकांभि
तोसियेथ ॥ कायविपरीतदेखिलें ॥ १९ ॥ सुग्रीवह्मणेदोघेधनुर्धर ॥ दिसतीपरमप्रचंडवीर ॥ त्यां
सीविलोकितांभयअपार ॥ माझेहृदयींसंचरलें ॥ २० ॥ आजिम्यांस्वप्नदेखिलें ॥ दोघेधनुर्धरसा
ह्यझाले ॥ वाळीसवधोनिराज्यदीधलें ॥ किष्किंधेचेंमजलागीं ॥ २१ ॥ अरुणोदयींदेखिलेंस्वप्न ॥
सर्वेंचिपातलेदोघेजण ॥ परीमजधीरनधरवेजाण ॥ भयेंकरूनव्यापलों ॥ २२ ॥ यावरीबोलेवायु

---

१ सुवर्णाच्या पर्वताचीं—मेरूचीं २ शिखरें. ३ सूर्याचा पुत्र—सुग्रीव.

नंदन ॥ आह्मीअसतांचौघेप्रधान ॥ कृतांतासीशिक्षालाऊन ॥ तुजलारक्षूंसर्वदा ॥ २३ ॥ तरीहेपं
पातीरिंदोघेजण ॥ बैसलेवीरदैदीप्यमान ॥ कींबृहस्पतिआणिसहस्रनयन ॥ तैसेदोघेदिसताती ॥
॥ २४ ॥ कींएकतपस्वीएकउदास ॥ एकऔदार्यएकधैर्यविशेष ॥ कींएकपुण्यएकयश ॥तैसेदोघेदिस
तीपैं ॥ २५ ॥ कींएकज्ञानएकविज्ञान ॥ एकआनंदएकसमाधान ॥ एकसगुणएकनिर्गुण ॥ दोन्ही
स्वरूपेंहरीचीं ॥ २६ ॥ एकसाधकएकसिद्ध ॥ एकवैराग्यएकबोध ॥ एकमोक्षएकब्रह्मानंद ॥ तैसे
दोघेदीसती ॥ २७॥ यांचियाआगमनेंपाहीं ॥ आनंददाटलामाझेहृदयीं ॥ त्यांचासमाचारलवला
हीं ॥ जाऊनिआतांआणितों ॥ २८ ॥ त्यांचियाबोलावरून ॥ कळेलत्यांचेंअंतरज्ञान ॥ कींस्वा
दघेतांरसपूर्ण ॥ चतुरजैसाओळखे ॥ २९ ॥ कींअरुणादयावरून ॥ [2]रजनीसरलीकळेज्ञान ॥ कीं
दाहकत्वनिरसतांपूर्ण ॥ अग्नशांतझालाजाणिजे ॥ ३० ॥ कींअनर्थसमयावरून ॥ जाणिजेबंधुमित्र
जन ॥ कींइंद्रियनिग्रहेंपूर्ण ॥ योगाचरणजाणिजे ॥३१॥ कींदयेवरूनकळेशांती ॥ कींतर्कावरूनस
मजें[4]धृती ॥ कींवेदांतश्रवणेंनिवृत्ती ॥ दशाबाणलीजाणिजे ॥३२ ॥ कींप्रेमरसावरूनिभक्ती ॥ कीं
निरपेक्षतेवरूनविरक्ती ॥ कींपावलाअद्वयमुक्ती ॥ इहपरत्रींजाणिजे ॥ ३३ ॥ तैसेंत्यांचेंअंतरसम

---

१ यमास–काळास. २ रात्री. ३ इंद्रियें स्वाधीन ठेवण्यावरून. ४ धैर्य. ५ निरिच्छतेवरून.

स्त ॥ मीजाणतोंतूंराहेंस्वस्थ ॥ जरीतेथेंअसेलविपरीत ॥ हस्तसंकेतदावीनतूतें ॥ ३४ ॥ ऐसेंबोलोनिहनुमंत ॥ पंपातीरासिआलात्वरित ॥ वटवृक्षातळींरघुनाथ ॥ पहुडलासेश्रमोनियां ॥ ३५ ॥ स्फटिकशिळादैदीप्यमान ॥ जेंवीशेषतल्पकशुभ्रवर्ण ॥ त्यावरीश्रावणारिनंदन ॥ विराजमानदिसतसे ॥ ३६ ॥ तंवत्यावटावरीहनुमंत ॥ कौतुकेंकरूनउड्डाणकरित ॥ लक्षोनियांरघुनाथ ॥ हर्षेंदावितवांकुल्या ॥ ३७ ॥ ऐसादेखोनिवानर ॥ सौमित्रासीदावीरघुवीर ॥ पैलपाहेंतोकपिवर ॥ पंचशरतोडरींअसे ॥ ३८ ॥ झळकताहे[4]हेमकौपीन ॥ वज्रबंधननचळेमदन ॥ माझेंचित्तस्नेहेंकरून ॥ यासिदेखोनिभरलेंअसे ॥ ३९ ॥ मातेचेंवचनहनुमंत ॥ आठवीतेव्हांहृदयांत ॥ जोवोळखेकौपीनगुप्त ॥ तोचिस्वामीतुझाअसे ॥ ४० ॥ तेंप्रत्ययाआलेंसकळ ॥ परीमाझेंअद्भुतबळ ॥ हादिसतसेकोमळ ॥ तमाळनीळसाजिरा ॥ ४१ ॥ शिष्यापरीसआगळेंबळ ॥ स्वामीसअसावेंबहुसाल ॥ मगवटशाखामोडोनिसबळ ॥ रामावरीटाकिल्या ॥ ४२ ॥ तेंदेखतांउन्मिळाजीवन ॥ चापासिवेगेंचढवीगुण ॥ मगबोलेकौसल्यानंदन ॥ स्थिरराहेंनावेक ॥ ४३ ॥ बाळकौतुकपाहेंसाचार ॥ त्यावरीकायटाकिसीशर ॥ तोंउताणापहुडलारघुवीर ॥ शाखासत्वरआलीवरी ॥ ४४ ॥ कोदंडदंडें

---

१ शेषशय्या. २ दशरथाचा पुत्र. ३ मदन. ४ सुवर्णाची लंगोटी.

तेअवसरीं ॥ शाखातोडिलीवरचेवरी ॥ तेउडोनिगेलीअंबरी ॥ तृणासारिखीतेधवां ॥ ४५ ॥
आणीकहीवृक्षपाषाण ॥ वरीटाकीतवायुनंदन ॥ तेहीकौसल्यागर्भरत्न ॥ कोदंडेंकरूनिउ
डवित ॥ ४६ ॥ मगगर्जोनियांहनुमंत ॥ सोडीतेव्हांपांचपर्वत ॥ परीनउठेचिरघुनाथ ॥ कौतुकें
हांसततेकाळीं ॥ ४७ ॥ मगरघुनाथेंएकबाण ॥ चापासिलाविलानलगतांक्षण ॥ पांचपर्वतपी
ठकरून ॥ गगनभेदितबाणगेला ॥ ४८ ॥ शरपिसारालागलाकिंचित ॥ तेणेंउडोनिगेलाहनुमंत
॥ गगनींगरगरांभोंवत ॥ प्राणहोतकासाविस ॥४९॥ वातचक्रींपडतांतृण ॥ तेंभूमीसनपडेमागुतेन॥
त्यापरीवायुनंदन ॥ कासावीसहोतसे॥५०॥पवनेंधांऊनतेसमयीं॥ आत्मजधरिलादृढहृदयीं ॥ ह्म
णेबारेशरणलवलाहीं ॥ श्रीरामचंद्रासीजाईंकां ॥ ५१ ॥ हाअवतरलाशेषशायी ॥ जाणक्षीराब्धी
चाजांवई ॥ दृढलागेंत्याचेपायीं ॥ कायावाचामानसें ॥ ५२ ॥ मगश्रीरामासहनुमंत ॥ येऊनलो
टांगणघालित ॥ मागुतीउठोनिधरित ॥ श्रीरामचरणप्रीतीनें ॥ ५३ ॥ उठोनियांरघुवीर ॥ हृदयीं
धरिलावायुकुमर ॥ एकजाहलेहरिहर ॥ जयजयकारदेवकरिती ॥५४॥ श्रीरामह्मणेहनुमंता ॥ जों
वरीशशिआणिसविता ॥ तोंवरीअक्षयीहोसीतत्वतां ॥ बलार्णवआणिविजयी ॥५६॥ कैकेयीहस्तीं
चापूर्णपिंड ॥ अंजनीहातींपडिलाअखंड ॥ तोहावीरजन्मलाप्रचंड॥ राघवाहूनिपूर्वींच॥५६॥असो

जोडोनिदोनीकर ॥ हनुमंतउभाराहेसमोर ॥ ह्मणेहेरामकरुणासमुद्र ॥ दीनोद्धारदीनबंधू ॥ ५७ ॥
हेरामभुवनसुंदरा ॥ हेरामजनकजावरा ॥ हेरामनवपंकजनेत्रा ॥ पुराणपुरुषाजगदात्मया ॥ ५८ ॥
परमभक्तजाणोन ॥ हनुमंतासीभेटलालक्ष्मण ॥ करींधरूनिवायुनंदन ॥ सीतावल्लभेंबैसविला ॥
॥ ५९ ॥ श्रीरामचरणचुरितमारुती ॥ ह्मणेरघुवीराएकएकविनंती ॥ पैलऋष्यमूकपर्वतीं ॥ वसेक
पिपतिसुग्रीव ॥ ६० ॥ अभयवरदेशीलत्यातें ॥ तरीआतांभेटवीनतयातें ॥ बहुतकामतयाचेनि
हातें ॥ पुढेंसाधलश्रीरामा ॥ ६१ ॥ मगबोलेरघुनंदन ॥ सुग्रीवहाकोणाचाकोण ॥ हनुमंतसांगे
पूर्वकथन ॥ तेंसावधानपरिसावें ॥ ६२ ॥ कमलोद्भवकरितांध्यान ॥ प्रेमोदकबिंदुनेत्रींहून ॥
अंजुळींतपडतांचिपूर्ण ॥ ऋक्षराजजन्मला ॥ ६३ ॥ तोब्रह्मयाचाप्रियनंदन ॥ वानरवेषबळगहन
॥ हिंडतांवनोपवन ॥ शिवलोकाप्रतिगेला ॥ ६४ ॥ तंवदेखिलेंरम्यसरोवर ॥ भोंवतेसफळतरुवर
॥ परीतेथेंशापदुर्धर ॥ अपर्णेचाहोतापूर्वीं ॥ ६५ ॥ जोनरसेवीलयेथींचेंपाणी ॥ तोनारीहोईलत
त्क्षणीं ॥ हेंऋक्षराजेंनेणोनी ॥ उडीजीवनींघातली ॥ ६६ ॥ स्नानकरूननिघतांबाहेर ॥ झालेंस्त्रि
येचेंशरीर ॥ रंभेहूनपरमसुंदर ॥ होयविचित्रतेकाळीं ॥ ६७ ॥ तोंमित्रइंद्रदोघेजण ॥ आलेसुंदरस्त्री

---

[१] सूर्य.

वरूंह्मणोन ॥ तंवतोब्रह्मपुत्रलाजोन ॥ स्त्रीहोऊनिबैसलाअसे ॥ ६८ ॥ नघडेतियेसींसुरत ॥ मगदोघींत्यागिलेंतेथेंरेत ॥ आधींशक्रंवीर्यमस्तकींपडत ॥ वाळीतेथेंजन्मला ॥ ६९ ॥ मागूनसूर्यवीर्यपडलें[2]ग्रीवेवरी ॥ तेथेंसुग्रीवजन्मलातेअवसरीं ॥ [3]विरिंचीपातलाझडकरी ॥ तोंपुत्रनारीझालाअसे ॥ ॥ ७० ॥ मगतेणेंप्रार्थूनिपार्वती ॥ उःशापमागेपुत्राप्रती ॥ [4]कामिनीभावहरूनिमागुती ॥ पुत्रकेलापूर्ववत ॥ ७१ ॥ दोघेपौत्रंआणिसुत ॥ घेऊनिचाललिलापद्मजात ॥ मगवस्तीकरावयाअद्भुतकिष्किंधानगररचियेलें ॥ ७२ ॥ धाकुटासुग्रीववडीलवाळी ॥ ऋक्षराजघेऊनितेकाळीं ॥ किष्किंधेचेंराज्यभूमंडळीं ॥ केलेंतेणेंबहुकाळ ॥ ७३ ॥ वाळीसुग्रीवांसीतत्वतां ॥ ऋक्षराजचिमातापिता पुढेंवाळीसदेऊनिराज्यार्थी ॥ धरिलेंछत्रसुमुहूर्तें ॥ ७४ ॥ करूनियांयोगसाधन ॥ ऋक्षराजपावलाब्रह्मभुवन ॥ पुढेंवाळीसुग्रीवदोघेजण ॥ बंधूसमानसाजिरे ॥ ७५ ॥ इंद्रेंवाळीसविजयमाळ ॥ दीधलीह्मणोनितोसबळ ॥ समरींशत्रुहोयनिर्बळ ॥ वाळीप्रतापदेखतां ॥ ७६ ॥ सूर्येंसुग्रीवकरींधरिला ॥ आणोनिमाझेहातींदीधला ॥ तूंसांभाळींयाला ॥ ह्मणोनियांप्रार्थिलें ॥ ७७ ॥ सुग्रीवआणिवाळीमध्यें ॥ वैरलागलेंराज्यसंबंधें ॥ पुढेंसुग्रीवासीवाळीक्रोधें ॥ वधावयाधांविन्नला ॥ ७८ ॥ सुग्री

---

१ इंद्राचेंरेत. २ मानेवर. ३ ब्रह्मदेव. ४ स्त्रीपणा. ५ नातू. ६ ब्रह्मदेव.

वाचीस्त्रीरुमारूपवंत ॥ वाळीनेंघातलीआहेघरांत ॥ सुग्रीवेंधरिलाऋष्यमूकपर्वत ॥ युद्धहोतषण्मा
सां ॥ ७९ ॥ माझीसूर्येंघेतलीभाक ॥ तूंसुग्रीवाचीपाठीराख ॥ ऐसेंऐकतांअयोध्यानायक ॥ काय
बोलताजाहला ॥ ८० ॥ हनुमंतामाझीभाकघेपूर्ण ॥ मजअत्यंतप्रियसूर्यनंदन ॥ सत्वरआणीबोला
वून ॥ भेटीसमनउतावेळ ॥ ८१ ॥ तयाचाशत्रूवधोन ॥ त्यासीदेईनछत्रसिंहासन ॥ याउपरीजा
नकीचिद्रत्न ॥ शोधूनकाढूंसाक्षेपें ॥ ८२ ॥ ऐसेंबोलतांजनकजामात ॥ तेथूनिउडालाहनुमंत ॥
येऊनिसुग्रीवाससांगत ॥ भाग्यअद्भुतउदेलें ॥ ८३ ॥ सीतावियोगेंदुःखीरघुराज ॥ रुमावियोगेंदुः
खीतूंसहज ॥ तरीएकएकाचेंपूर्णकाज ॥ कराआतांपरस्परें ॥ ८४ ॥ ऐकोनिमारुतीचेंवचन ॥
आनंदेंनाचेसूर्यनंदन ॥ हनुमंतासीआलिंगून ॥ पाठीत्याचीथापटिली ॥ ८५ ॥ रघुनाथप्राप्ती
सीतत्वतां ॥ तूंसद्गुरुझालासीहनुमंता ॥ उतराईकायहोऊंआतां ॥ उपकारतत्वतांनविसरेंमी ॥
॥ ८६ ॥ दशरथात्मजरघुपती ॥ त्याचीपूर्वींचऐकिलीकीर्ती ॥ पंचवटीसकरूनवस्ती ॥ पिशिता
शनसंहारिले ॥ ८७ ॥ असोघेऊनवानरांचेभार ॥ नळनीळजांबुवंतवीर ॥ सुग्रीवआलाजेथेंरघुवीर ॥
त्रिभुवनसुंदरदेखिला ॥ ८८ ॥ कोट्यानकोटीमीनकेतन ॥ वोंवाळूनसांडावेजयावरून ॥ तमाळ
नीळचैतन्यघन ॥ नेत्रींसुग्रीवेंविलोकिला ॥ ८९ ॥ लोटांगणघालीतसुग्रीव ॥ नळनीळादिवानरस

वें ॥ ऐसेंदेखोनिसीताधव ॥ पुढेंधांवतभेटावया ॥ ९० ॥ धरूनियांदोनीकर ॥ उठविलाभानुकुमर[1]
॥ हृदयींधरितांरघुवीर ॥ सुखअपारसुग्रीवासी ॥ ९१ ॥ अत्यंतझालाक्षुधातुर ॥ तयाभेटलाक्षीर
सागर ॥ कींदारिद्र्यियाससुखअपार ॥ द्रव्यघटसांपडतां ॥ ९२ ॥ कींआळशाचेंगृहशोधित ॥ कल्प
वृक्षआलाअकस्मात ॥ कींचुकलेंबालकभेटत ॥ जननीसीप्रीतीनें ॥ ९३ ॥ कींतृषाक्रांतपडिलाव
नीं ॥ त्यापुढेंलोटेमंदाकिनी[2] ॥ तैसासुग्रीवाचेमनीं ॥ ब्रह्मानंदउचंबळला ॥ ९४ ॥ जीवशिवएकभा
व ॥ तैसेंचभेटीचेंवैभव ॥ तेव्हांविमानारूढदेव ॥ सुमन[3]संभारवर्षती ॥ ९५ ॥ नळनीळजांबुवंत ॥
आणीकहीवानरसमस्त ॥ तयांसीरामआलिंगित ॥ आनंदगगनींनसमाये ॥ ९६ ॥ हनुमंतेंतयेवेळे
॥ पसरिलेवृक्षडाहळे ॥ मध्येंअग्नींससाक्षठेविलें ॥ दोघांबैसविलेंदोहींकडे ॥ ९७ ॥ सुग्रीवआणिर
घुनाथ ॥ उभयतांतेंह्मणेहनुमंत ॥ एकमेकांचाकार्यार्थ ॥ साह्यहोऊनिसाधावा ॥ ९८ ॥ रघुवीरह्म
णेराज्यआणिदारा[4] ॥ सोडवूनिदेतोंरविकुमरा[5] ॥ हामाझानिर्धारखरा ॥ उदयीकचिपाहाल ॥ ९९ ॥
अर्कजह्मणेजेणेंनेलीसीता ॥ त्याससंहारूनितत्वतां ॥ अयोध्येसीनेईनरघुनाथा ॥ मंगलभगिनीस
मवेत ॥ १०० ॥ ऐसेंऐकतांचिउत्तर ॥ भुभुःकारेंगर्जतीवानर ॥ तेणेंनादेंपैंअंबर ॥ दणाणिलेंतेसमयीं

---

१ सूर्याचापुत्र–सुग्रीव. २ भागीरथी. ३ पुष्पें. ४ स्त्री. ५ सुग्रीवास. ६ सीतेसहित.

॥ १ ॥ सुग्रीवह्मणेरघुनंदना ॥ कालचिएकसुंदरललना ॥ राक्षसघेऊनिगेलाजाणा ॥ निराळमार्गेंत्व
रेनें ॥ २ ॥ आह्मींसमस्तींदेखिलीनयनीं ॥ आक्रंदतेकरुणावचनीं ॥ ह्मणेरामाधांवधांवनिर्वाणीं ॥
चापपाणीकरुणाकरा ॥ ३ ॥ क्षणभरींह्मणेसौमित्रा ॥ धांववेगींपरमपवित्रा ॥ मागुतीह्मणेस्मरारि[1]
मित्रा ॥ राजीवनेत्राधांववेगीं ॥ ४ ॥ तिणेंउत्तरीय[2]वस्त्रफाडोनी ॥ आंभरणेंटाकिलींबांधोनी ॥ आ
ह्मींतींठेविलींजतनकरूनी ॥ रामऐकूनविस्मित ॥ ५ ॥ ह्मणेनवलसांगतीवानर ॥ त्वरेंआणिलेअलं[3]
कार ॥ घेऊनिआलावायुकुमर ॥ रघुवीरकरींदेततेव्हां ॥ ६ ॥ लवलाहेंग्रंथिसोडित ॥ आभरणेंवो
ळखिलींसमस्त ॥ अहाप्रियेह्मणूनिरघुनाथ ॥ शरीरटाकितधरणीवरी ॥ ७ ॥ हृदयींधरूनिअलंका
र ॥ शोकार्णवींपडिलारघुवीर ॥ सद्गदहोतीसकळवानर ॥ नयनींनीरलोटलें ॥ ८ ॥ आठवोनिसी
तेचेगुण ॥ विलापकरीरघुनंदन ॥ धांवोनियांलक्ष्मण ॥ धरीचरणरघुपतीचे ॥९॥ लक्ष्मणासीह्मणे
रघुवीर ॥ सखयावोळखींअलंकार ॥ होतकींनहोतसाचार ॥ पाहेंबरवेंविलोकुनी ॥ १० ॥ सौमित्र
अलंकारघेउनी ॥ सादरहोऊनिपाहेनयनीं ॥ ह्मणेहींनेपुरेंसीतेचेचरणीं ॥ वोळखिलींम्यांसाचपें ॥
॥ ११ ॥ नेपुरेंवोळखिलींसाचार ॥ वरकडनेणेंमीअलंकार ॥ रामह्मणेनिरंतर ॥ जनकजालेतहोती

---

१ मदनारारीच्या(शंकराच्या)मित्रा. २ आंगवस्त्र. ३ अलंकार.

हे ॥ १२ ॥ सौमित्रह्मणेसीतामाउली ॥ म्यांकधींनाहींपूर्णपाहिली ॥ त्रिकाळनमनाचेवेळीं ॥ नेपुरेंचरणींदेखिलींम्यां ॥ १३ ॥ ऐसेंबोलतांलक्ष्मण ॥ आनंदलारघुनंदन ॥ ह्मणेबारेतूंदिव्यरत्न ॥ वैराग्यवैरागरींचें ॥ १४ ॥ तूंभक्तसरोवरींचाराजहंस ॥ कींज्ञानमुक्ताफळमांदुस ॥ कींशत्रुविपिनदाहकहुताश ॥ सदांनिर्दोषसूर्यजैसा ॥ १५ ॥ सुग्रीवह्मणेरविकुळमंडणा ॥ जरीतुजजानकीभेटवींना ॥ तरीभोगीनयमयातना ॥ कल्पपर्यंतनिर्धारें ॥ १६ ॥ नळनीळजांबुवंत ॥ माझेप्रधानजगविख्यात ॥ भूगोळहाक्षणनलागतांयेथ ॥ उचलोनिघालितीलपालथा ॥ १७ ॥ आतांरघुपतितुझीचआण ॥ स्वर्गमृत्युपाताळशोधून ॥ जानकीआणीनिहेंप्रमाण ॥ सत्यसत्यत्रिवाचा ॥ १८ ॥ मगबोलेमखपाळण[2] ॥ तुजराज्यतारादीधल्यांवांचून ॥ सीताशुद्धीनकरींआण ॥ श्रावणारींची[3]जाणपां ॥ ॥ १९ ॥ तुझेंकार्यनहोतांआधीं ॥ कदांनकरींमीसीताशुद्धी ॥ हीमाझीप्रतिज्ञात्रिशुद्धी ॥ काळत्रयींटळेना ॥ १२० ॥ गुरुकृपेवीणज्ञान ॥ कींआवडीवीणभजन ॥ कींप्रेमावीणकीर्तन ॥ स्नानेंवीणअनुष्ठानपैं ॥ २१ ॥ कींअतिथीवीणभोजन ॥ कींवीरश्रीवीणरण ॥ कींविप्रजैसाविद्येवीण ॥ सर्वजननिंदिती ॥ २२ ॥ तैसेंतुझेंकार्यनहोतां ॥ सीताशुद्धीनकरींसर्वथा ॥ ऐसेंबोलतांरघुनाथा ॥ वीर

---

१ वैराग्यरूपखाणींतील २ विश्वामित्राच्या यज्ञाचें रक्षण करणारा–राम. ३ दशरथाची.

श्रीअंगींदाटली ॥ २३ ॥ चढविलाचापासीगुण ॥ ह्मणेबोलावीं[1]शक्रनंदन ॥ सुग्रीवधांवोनिधरीचरण ॥ करजोडोनिविनवीतसे ॥ २४ ॥ ह्मणेवाळीचामारअनिवार ॥ आपणयुद्धनकरावेंसमोर ॥ अकस्मातटाकिसीशर ॥ तरीसंहारहोयत्याचा ॥ २५ ॥ तैं[2]मंगळजननीजामातें ॥ सुग्रीवासीपुसेवृत्तांत ॥ सुग्रीवातुझाबंधुयथार्थ ॥ प्रतापवंतकैसाअसे ॥ २६ ॥ आणितुजवाळीसवैर ॥ पडावयाकायविचार ॥ तेंकथानकसविस्तर ॥ आह्मांसितूंसांगपां ॥ २७॥ मगसुग्रीवसांगेपूर्ववृत्तांत ॥ महिषासुरनामेंदैत्यअद्भुत ॥ त्याचेपोटींदुंदुभीसुत ॥ परमबळिष्टजन्मला ॥ २८॥ महाउन्मत्तमद्यपानीं ॥ कलहमाजवावयाहिंडेवनीं ॥ परीत्यासीसमरंगणीं ॥ योद्धाकोणभेटेना ॥ २९ ॥ मगदैत्यगेलायमाजवळीं ॥ ह्मणेमजसीमांडीयुद्धफळी ॥ येरूह्मणेकिष्किंधेसीवाळी ॥ तयाजवळीजायतूं ॥ ॥ १३० ॥ ऐकानिआलाकिष्किंधेजवळी ॥ जैसामूषकरिघे[3]व्यालबिळीं ॥ कींव्याघ्राचीपाहावयाजाळी ॥ जैसाजंबुकपातला ॥ ३१ ॥ दैत्यहांकफोडीतयेवेळीं ॥ एकतांधांविन्नलावीरवाळी ॥ जैसा[4]मृगेंद्रकवघाली ॥ [5]मातंगदूरदेखतां ॥ ३२ ॥ शतयोजनेंशरीरविशाळ ॥ वाळीनेंपदींधरीलातत्काळ ॥ फिरवूनिआपटिलासबळ ॥ भूमंडळदणाणिलें ॥ ३३ ॥ कायेंतूनिगेलाप्राण ॥

---

१ इंद्राचापुत्र वाळी. २ मंगळाच्या मातेचा(भूमीचा,) जांवई–राम. ३ सर्पांच्याबिळांत. ४ सिंह. ५हत्ति.

मगत्याचेंप्रेतभवंडून ॥ रागेंदीधलेंभिरकावून ॥ ऋष्यमूकपर्वतावरी ॥ ३४ ॥ शतयोजनेंकलेवर
॥ ऋषींचेआश्रममोडलेसमग्र ॥ तेथेंमुख्यमातंगऋषीश्वर ॥ तेणेंशापदीधला ॥ ३५ ॥ या
पर्वतासस्पर्शतांशक्र[1]नंदन ॥ तत्काळतयाचाजाईलप्राण ॥ दुंदुभीचेंप्रेततेथेंजाण ॥ पडिलेआहेअ
द्यापी ॥ ३६ ॥ मगमयासुरदुंदुभीचासुत ॥ पितृसूडघ्यावयापातलातेथ ॥ पतंगअग्नीसमागत ॥ सू
डखांडववनाचा ॥ ३७ ॥ सर्पांचासूडसमूळीं ॥ सु[2]पर्णासीमागतसेअळी ॥ तैसामयासुरतेकाळीं ॥
बा[3]हेवाळीसयुद्धातें ॥ ३८ ॥ शक्रसुतधांविन्नलात्वरित ॥ जैसेंपर्वतावरीवज्रपडत ॥ तैसामयासुरास
मुष्टिघात ॥ देतांव[4]मीतरक्तासी ॥ ३९ ॥ पाताळविवरद्वारें ॥ मयासुरपळालात्वरें ॥ त्याचेपाठीमा
गेंशक्रकुमरें ॥ धांवघेतलीपाताळीं ॥ ४० ॥ विवरद्वारींमीरक्षण ॥ राघवाबैसलोंबहुतदिन ॥ तोंय
क्षगंधर्वमिळून ॥ किष्किंधाघेऊंधांवले ॥ ४१ ॥ रायावीणकोणराखेपुरी ॥ धाकेंदु[5]र्गवालांडिलेवा
नरीं ॥ प्रधानप्रजातेअवसरीं ॥ मजसांगतीगाऱ्हाणें ॥ ४२ ॥ मगविवरद्वारींठेविलापर्वत ॥ कि
ष्किंधेसीपावलोंत्वरित ॥ शत्रुआटोनिसमस्त ॥ प्रजासुखीराखिल्या ॥ ४३ ॥ विंशतिमासपर्यंत
वालीविवरींझालागुप्त ॥ मगप्रधानप्रजासमस्त ॥ ह्मणतीशक्रसुतनिमाला ॥ ४४ ॥ सकळींआग्र

---

१ वाळी. २ गरुडास. ३ बोलावी ४ ओकी ५ किल्ले बुरुज.

हकरूनिबळें ॥ राज्यछत्रमजदीधलें ॥ तोंमयासुराचेंशिरतेवेळे ॥ वाळीघेऊनपातला ॥ ४५ ॥ वीस
मासतोनिराहार ॥ दृष्टींनदिसेविवरद्वार ॥ परमउतरलामुखचंद्र ॥ घाबरावीरजाहला ॥ ४६ ॥उग
वलाअसतांउष्णकर ॥ किंचितदिसोंलागलेंछिद्र ॥ मगनखाग्रींचनगसमग्र ॥ उलथोनियांपाडिला
॥ ४७ ॥ हर्षेंगर्जनाकेलीथोर ॥ तेणेंनादावलेंअंबर ॥ परीमजलागींचिंतातुर ॥ बहुतझालातेकाळीं
॥ ४८ ॥ ह्मणेबंधुदैत्यांनींमारिला ॥ घाबराकिष्किंधेसीपातला ॥ तोंमजराज्यपदींदेखिलेंडोळां ॥
परमक्षोभलातेवेळीं ॥ ४९ ॥ ह्मणेमहापर्वतघालुनी ॥ मजकोंडिलेंदाटोनी ॥ म्यांमरावेंतुझेमनीं॥
सिंहासनींबैसावेंत्वां ॥१५०॥ स्नेहेंवीणबंधुवर्गजाण ॥ त्यागावेहेंशास्त्रप्रमाण ॥ दुर्मुखस्त्रियाटाकून ॥
संन्यासग्रहणकरावा ॥ ५१ ॥ गुरुत्यजिजेज्ञानहीन ॥ प्रीतीविणामित्रजन ॥ एसेंबोलोनिशक्रनंद
न ॥शस्त्रघेऊनिधांविन्नला ॥ ५२ ॥ मगहेनळनीळजांबुवंत ॥ प्राणसखामाझाहनुमंत ॥ मजघेऊ
निपळालेत्वरित ॥ ठावनिश्चितनेदीकोणी ॥ ५३ ॥ हिरूनिघेतलीबळेंचिंदारा ॥ नित्ययेऊनिक
रीमारा ॥ मगऋष्यमूकपर्वतींसीतावरा ॥ केलाथाराआह्मींयेथें ॥ ५४॥ वाळीसअसेयेथेंशाप ॥या
लागींमीराहेंसुखरूप ॥ साहामासांयुद्धअमूप ॥ दोघांसीहोतेंरघूत्तमा ॥ ५५ ॥ आह्मांदोघांसमान

---

१ सूर्य. २ पर्वत. ३ स्त्री.

बळ ॥ परीत्याचेगळांविजयमाळ ॥ तेणेंप्रतापत्याचासबळ ॥ शत्रुसपळसुटतसे ॥ ५६ ॥ वि[1]कटवि
षमताडसात॥एकेचबाणेंजोछेदित ॥ त्याचेहातेंवाळीसमृत्य ॥ भविष्यपूर्वींकेलेंअसे ॥५७॥ ऐसेंबोल
तां[2]सूर्यसुत ॥ धनुष्ययोजीअ[3]वनिजाकांत ॥ अर्धचंद्रबाणत्वरित ॥ आकर्णवरीवोढिला ॥ ५८ ॥ मां
डोनिदृढदे[4]हुंडेंठाण ॥ पाठींउभाकेलालक्ष्मण ॥ त्याचाचरणांगुष्ठरघुनंदन ॥ पायांखालींरगडित ॥
॥ ५९ ॥ दडपितांशेषचरणांगुष्ट ॥ सातहीताडजाहलेनीट ॥ मगएकाचिबाणेंसपाट ॥ सातहीकेले
राघवें ॥१६०॥ साततांडशेषपृष्टीवरी ॥ यालागींनिटावलेझडकरी ॥ तोंदुंदुभीचेंप्रेततेअवसरीं ॥मि
त्रसुतेंदाखविले ॥ ६१ ॥ हेंजोडचलीलपुरुषार्थी ॥ वाळीचामृत्युत्याचेहातीं ॥ चरणांगुष्ठेंरघुपती ॥
प्रेतढकलीततेधवां ॥ ६२ ॥ तेंहीतृणप्रायउडून ॥ पडिलेंदिगंतरींजाऊन ॥ अद्भुतप्रतापदेखोन ॥ सु
ग्रीवचरणींलागला ॥ ६३ ॥ मगह्मणेचापपाणी ॥ सुग्रीवातेंकिंष्किधेसिजाउनी ॥ वाळीसशीघ्र
पाचारूनिआणीं ॥ समरंगणींयुद्धातें ॥ ६४ ॥ ऐसेंऐकोनियथार्थ ॥ सुग्रीवासीआवेशबहुत ॥ ह्मणे
त्यासीवधीलहानिश्चित ॥ यदर्थीसंशयअसेना ॥ ६५ ॥ कमलदलाक्षकृपाघन ॥ वर्षेस्वानंदामृत
जीवन ॥ तेंकर्णद्वारेंसेवून ॥ सूर्यसुततृप्तझाला ॥ ६६ ॥ रामचंद्रामृतबोलें ॥ सुग्रीवकर्णचकोरधाले ॥

---

१ मोठे. २ सुग्रीव. ३ सीताकांत. ४ एका पायावर भार घेऊन दुसरें पाउल त्या पायाच्या घोंपराजवळ ठेऊन उभें राहणें.

कींतेकर्णयाचकतृप्तझाले ॥ श्रीरामवचननिधानें ॥ ६७ ॥ मगतोवासरमणीचासुत ॥ दशकंठरिपूस
विनवित ॥ ह्मणेविषकंठवंद्याएकहेत ॥ पूर्णमाझाकरींकां॥ ६८ ॥ तरीअकस्मातटाकूनिबाण ॥ घ्या
वाजीवाळीचाप्राण ॥ अवश्यह्मणेजगन्मोहन ॥ भक्तवचनपाळकजो ॥६९॥ मगकिष्किंधेसमीपसूर्य
कुमर ॥ करीतथोरभुभुःकार॥दणाणिलेंअवघेंनगर॥इंद्रपुत्रदचकला॥१७०॥गळांघालूनिविजयमाळ
॥ वेगेंधांविन्नलावाळीसबळ ॥ ह्मणेअरीचाआजिथोरकल्लोळ॥कोणसाह्यझालाअसे॥७१॥ताराह्मणे
स्वामीपरियेसीं॥अंगदगेलाहोतापारधीसी॥तेथेंबोलतहोतेऋषी ॥ रामसुग्रीवासीसाह्यझाला॥७२॥
तरीराजेंद्राअवधारा॥आपणनजावेंआजिसमरा ॥ ह्मणोनिचरणालागलीतारा॥तरीशक्रपुत्रानमानेतें
॥७३॥ ऐकूनिकुंजराचेंगर्जन॥कैसाउगाराहेपंचानन ॥ बळेंचमृगआलाचालून ॥ मगशार्दुळकैसास्थि
रावे॥७४॥शुष्ककाननींप्रळयाग्न ॥ कैसाराहीलशांतीधरून॥असोसहस्राक्षनंदन ॥ तारप्रतिबोलत
॥७५ ॥ ह्मणेप्राणप्रियेपरियेसीं ॥ षण्मासांयेतहोतायुद्धासी ॥ आजिआलातिसरेदिवसीं ॥ उल्हासें
सींगर्जत ॥ ७७ ॥ घायेंशरीरत्याचेंजर्जर ॥ तैसेंचमाझेंझालेंचूर ॥ त्याससाह्यझालावायुकुमर ॥
तेणेंवीरआणिलाकोणी ॥ ७६ ॥ तरीतारेतूंआणिअंगद ॥ सुखेंभोगींराज्यपद॥ आजिसुग्रीवाचाक
रीनवध ॥ तरीचयेईनमाघारा ॥ ७८ ॥ नाहींतरीभेटीहेचीं॥ बोलूनवाळीउठतैसाची ॥ जैसीउडीपं

चाननाची ॥ येतहस्तीलक्षोनियां ॥ ७९ ॥ जैसापर्वतावरीपर्वतपडियेला ॥ तैसासुग्रीवावरीआदळ
ला ॥ आवेशेंझोंबतीतेवेळां ॥ कांपोंलागलीधरित्री ॥ १८० ॥ मल्लयुद्धहोतांअनिवार ॥ गुप्तपाहेअ
वनिजावर[1] ॥ तोंदोघेसारखेदिसतीवीर ॥ कोणावरशरटांकावा ॥ ८१ ॥ मारुतिह्मणेअयोध्यापती
॥ हेदोघेसारखेचिदिसती ॥ मगसुमन[2]हारत्वरितगती ॥ समीरसुतेंगुंफिला ॥ ८२ ॥ सुग्रीवाचेगळां
घालीतक्षणीं ॥ दुरूनविलोकीकैवल्यदानी[3] ॥ दोघेहांकदेतत्यांचीगगनीं ॥ प्रतिध्वनिउठतसे ॥८३॥
वज्राऐसेकठोर ॥ हाणितीतेव्हांमुष्टिप्रहार ॥ भूगोळकांपेसमग्र ॥ दणाणलींपाताळें ॥ ८४ ॥ शत
योजनांतीलझाडेंउपडोनी ॥ निजबळेंघालितीउचलोनी ॥ वातेंतरूधांवतीगगनीं ॥ जैसेपक्षीतळप
ती ॥ ८५ ॥ चक्राकारफिरवितीपर्वत ॥ नकळतांटाकितीअकस्मात ॥ क्षणक्षणांभूकंपहोत ॥ ग्रीवा[4]
भोगींद्र[5]सरसावी ॥ ८६ ॥ हृदयींसमर्पितवज्रमुष्टी ॥ तेणेंउडुगणाची[6]होतवृष्टी ॥ गगनींदेवांचीझा
लीदाटी ॥ युद्धदृष्टीपाहावया ॥ ८७ असोतोसहस्त्राक्षाचा[7]सुत ॥ सुग्रीवासीहाणीमुष्टिघात ॥ कासा
वीससूर्यसुत ॥ मागेंपाहेमुरडोनी ॥ ८८ ॥ वीरसांपडलारणमंडळीं ॥ बंधूचीवाटपाहेतेवेळीं ॥ तैसा
सुग्रीवहृदयकमळीं ॥ दीनबंधू[8]सीआठवी ॥ ८९ ॥ ह्मणेकांनसरेभाझाभोग ॥ कृपाकरीअवनिजारं

---

[1] सीतापती. [2] फलांचाहार. [3] मोक्षदाता–राम. [4] मान. [5] शेष. [6] नक्षत्रांची. [7] वाळी. [8] रामास.

ग ॥ जोविषकंठहृदयपद्मभृंग ॥ दशकंठदर्पदमनजो ॥ ९० ॥ असोइकडेकौसल्यानंदन ॥ तूणीरांतू
नवोढोनिदिव्यबाण ॥ जैसीकल्पांतींचेमेघांतून ॥ चपळानिघेबाहेरी ॥ ९१ ॥ धनुष्यावरीलावूनि
बाण ॥ लक्षसाधिलेंदुरून ॥ वाळीचेहृदयींयेऊन ॥ अकस्मातखडतरला ॥ ९२ ॥ बाणकैसालागला
सतेज ॥ जैसीगिरिवरीपडेवीज ॥ कींकां[2]द्रवेयदेखतांअरुं[3]णानुज ॥ येऊनिझडपीजैसाकां ॥ ९३ ॥ कीं
अभाग्यावरीधाडपडे ॥ कींराहुमुखींशशीसांपडे ॥ कींतपस्वियांवरीसांकडें ॥ व्यसनपडेकामाचें ॥
॥ ९४ ॥ कींतृतीयनेत्रींचाअग्न ॥ मं[4]न्मथावरीपडेयेऊन ॥ तैसावाळीचेहृदयींबाण ॥ एकाएकींसंचर
ला ॥ ९५ ॥ महावृक्षउन्मळिला ॥ कींपर्वतपातगजासिझाला ॥ तैसावाळिनेंदेहटाकिला ॥ भूमंड
ळींतेकाळीं ॥ ९६ ॥ वाळीचादेहांतजाणोनी ॥ जवळीआलाचापपाणी ॥ इंद्रतनुजतेक्षणीं ॥ काय
बोलताजाहला ॥ ९७ ॥ तूंक्षत्रियएकपत्नीव्रती ॥ दुसरीकांवरिलीअपकीर्ती ॥ अन्यायनसतांरघु
पती ॥ बाणव्यर्थकांटाकिला ॥ ९८ ॥ तूंसत्यवचनीयशवंत ॥ महाप्रतापीरणपंडित ॥ तुझीअप
कीर्तित्रिभुवनांत ॥ झालीसत्यराघवेशा ॥ ९९ ॥ नहटकितांटाकिलाशर ॥ मगबोलतजानकीवर ॥
मर्कटातूंपालाखाइर ॥ तुजकायरेहटकावें ॥ २०० ॥ वीरअसेलत्यासीहटकावें ॥ वनचरांसीगुप्तचि

---

१ भात्यांतून. २ सर्प. ३ गरुड. ४ मदनावर.

वधावें ॥ पारधीयेंमृगसाधाव ॥ पाचारावेंकासया ॥ १ ॥ तूंपरमअन्यायीवानर ॥ बंधुस्त्रीअभिलाषीअनाचार ॥ म्यांदुष्टदंडावयाअवतार ॥ घेतलाअसेमर्कटा ॥ २ ॥ ऐसेंऐकतांतेकाळीं ॥ हृदयीं सद्गदझालावाळी ॥ ह्मणेमीपावनझालोंयेवेळीं ॥ तुझेनिहस्तेंराघवा ॥ ३ ॥ थोरसुकृताचेपर्वत ॥ दृष्टींदेखिलारघुनाथ ॥ माझेंसार्थकझालेंयथार्थ ॥ नाहींअंतनिजभाग्या ॥ ४ ॥ येचमार्गींजनकनंदिनी ॥ दशग्रीवगेलाघेउनी ॥ मीत्यासीआणितोंबांधोनी ॥ एकक्षणनलागतां ॥ ५ ॥ कक्षेमाजीदाटून ॥ चतुःसमुद्रींकेलेंस्नान ॥ पाळण्यावरीबांधून ॥ अंगदासीखेळविला ॥ ६ ॥ मगपौलस्तीनेंभिक्षामागोन ॥ नेलादशकंठसोडवून ॥ त्यामशकाचापाडकोण ॥ कायउशीरआणावया ॥ ७ ॥ माझेंकर्ममहाबळी ॥ तुझीसेवानाहींघडली ॥ राजीवाक्षतेवेळीं ॥ स्नेहेंकरूनबोलिला ॥ ८ ॥ तुझेहृदयींचाटपडोनिबाण ॥ आतांतुजसावधकरीन ॥ मगह्मणेइंद्रनंदन ॥ ऐसेंमरणपुढेंनये ॥ ९ ॥ तुझेनिहातेंदेहांत ॥ तूंदृष्टीपुढेंरघुनाथ ॥ ऐसेंबोलेशक्रसुत॥ तंवसुग्रीवजवळीपातला॥२१०॥ नेत्रींस्रवतीजलबिंदू ॥ उचंबळलाशोकसिंधू ॥ मगबाळीनेंतोकनिष्ठबंधु ॥ प्रीतीनेंजवळीबैसविला ॥११॥ काढोनियांविजयमाळा॥ घातलीसुग्रीवाचेगळां ॥ ह्मणेधन्यधन्यअनुजावेल्हाळा॥ दृष्टींदाविलाश्रीराम ॥ ११ ॥

---

१ कांखेंत. २ दाबून-धरून. ३ ममलनेत्र--राम. ४ इंद्राचापुत्र-वाळी ५ शोकसमुद्र.

धन्यधन्यतुझेंवैर ॥ अंतींदाविलारघुवीर ॥ वैरन्हेहास्नेहथोर ॥ मजलागींतुवांकेला ॥ १२ आतां
रघुनाथसेवाप्रीती ॥ तुह्मींकरावीसमस्ती ॥ साह्यहोऊनिसर्वांर्थीं ॥ सीतासतीसोडविजे ॥ १३ ॥
ऐसेंशुक्रतनुजबोलोन ॥ विलोकिलेंराघववध्यान ॥ तत्काळदेहसोडून ॥ वाळीझालाविदेही ॥ १४ ॥
विष्णुदूतयेऊन ॥ नेलाविमानींबैसवून ॥ यावरीतारेचेंसमाधान ॥रघुनंदनकरील॥ १५॥तेसुरसकथा
अपार ॥ संतींपरिसावीसादर ॥ ब्रह्मानंदेंश्रीधरवर ॥ अभंगचरित्रवर्णीलहें ॥ १६ ॥ स्वस्तिश्रीरा
मविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरीसोतपंडितचतुर ॥ सप्तदशोध्यायगोडहा
॥ २१७ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥
॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥ १७ ॥ ओव्या ॥ २१७ ॥

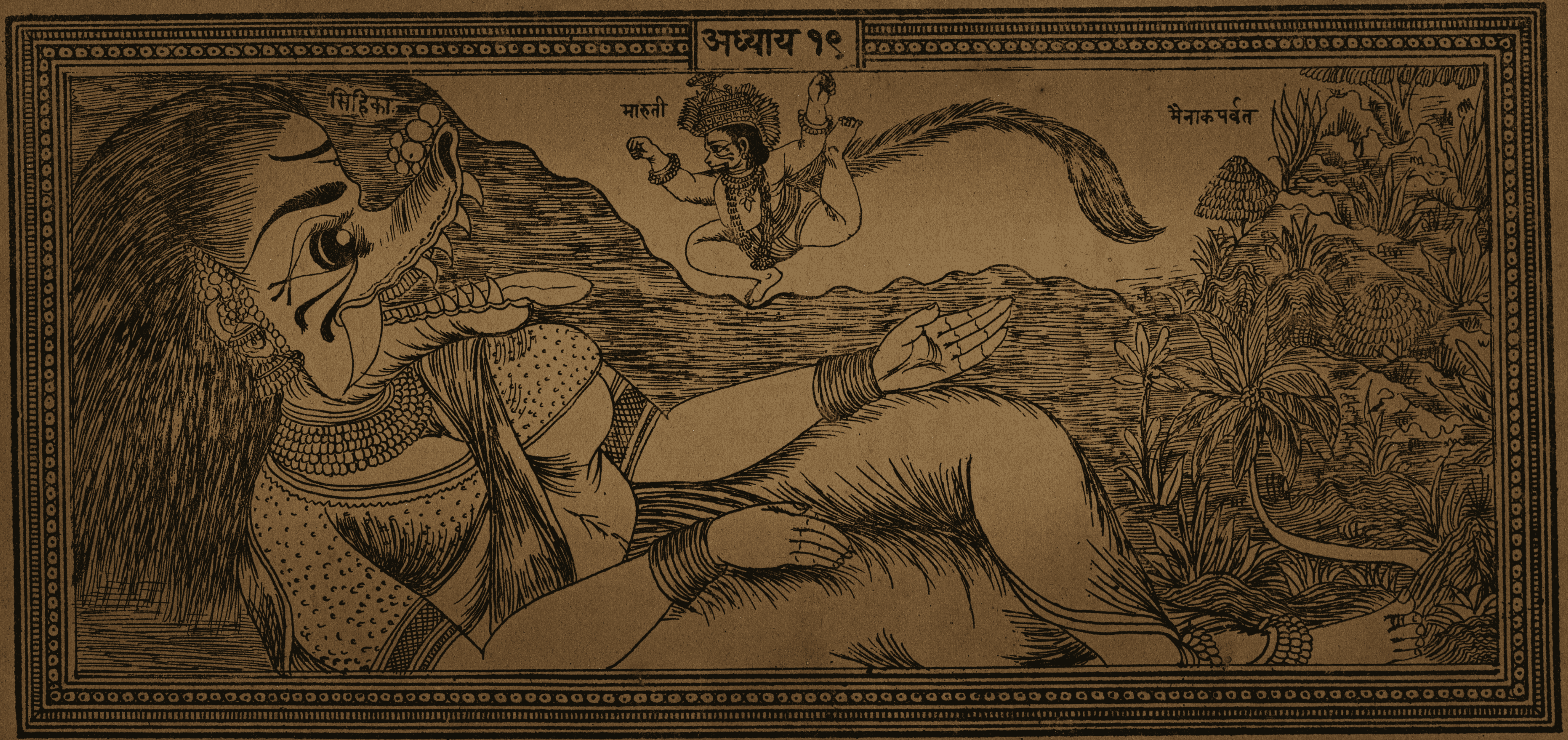
अध्याय १९
सिंहिका
मारुती
मैनाकपर्वत

९१

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीरामकथेचाथोरमहिमा ॥ देऊंगोदावरीचीउपमा ॥ तरीस्नानकरितांक
र्मीअकर्मी ॥ पासूनमुक्तहोइंजे ॥ १ ॥ उय[1]भलोकींइच्छाअधिक ॥ हींचदोनीतटाकेंसुरेख ॥ मनोर
म्यप्रवाहदेख ॥ उचंबळेलब्रह्मानंदें ॥ २ ॥ रामकथामृतजीवन ॥ प्रेमळतेथेंजलचरेंपूर्ण ॥ देवगंधर्व
मुनिजन ॥ तीरींस[2]घनतरुहेची ॥ ३ ॥ अनेकचारित्रेंतत्वतां ॥ त्याचयेथेंमिळाल्यासरि[3]ता ॥ भक्ति
ज्ञानवैराग्यपाहतां ॥ [4]ऊर्मियेथेंविलसती ॥ ४ ॥ ओघचाललाअद्भुत ॥ फोडोनियांपापपर्वत ॥ स
प्तकांडेंसप्तमुखेंमिळत ॥ भक्तहृदयसागरीं ॥ ५ ॥ जेत्रिविधतापेंतापले ॥ जेतीर्थव्रतेंकरितांभागले ॥
तेयेथेंस्नानकरितांनिवाले ॥ नाहींपरतलेसंसारा ॥ ६ ॥ येगंगेंतकरितांस्नान ॥ आंगींसंचरेभक्तिज्ञा
न ॥ सकलचातुर्येंएकवटून ॥ पायांलागतीअपार ॥ ७ ॥ सुंदरकांडइंद्रभुवन ॥ प्रेमरसतो[5]सहस्त्रनय
न ॥ वाग्देवीहेरंभापूर्ण ॥ नृत्यकरीकुशलत्वें ॥ ८ ॥ अंतरींउघडोनि[6]श्रवण ॥ श्रवणकरीतपंडितज
न ॥ सप्त[7]कांडोत्तरसंपूर्ण ॥ सुंदरकांडरसभरित ॥ ९ ॥ अठरावेअध्यायींकथाअद्भुत ॥ समुद्रतीरींउ
भाहनुमंत ॥ लंकेमाजीजावयाउद्युक्त ॥ वानरसमस्तपाहती ॥ १० ॥ लोक[8]प्राणशसुततेवेळां ॥ महें
द्राचळींउभाठाकला ॥ भुभुःकारेंगर्जिन्नला ॥ तेणेंडळमळिलाभूगोल ॥ ११ ॥ आतांसुटेलत्याचा

---

१ इहलोक आणि परलोक ह्या दोनलोकीं. २ दाट. ३ नद्या. ४ लाटा. ५ इंद्र. ६ कान. ७ सातकांडामध्यें श्रेष्ठ. ८ वायुसुत –मारुती.

अंगवात ॥ ह्मणोनिवानरभयभीत ॥ पोटासीधरूनपर्वत ॥ अगोदरबैसले ॥ १२ ॥ यशस्वी
श्रीरघुवीरह्मणोन ॥ समीरात्मजेंकेलेंउड्डाण ॥ त्यांचेअंगवातेंकरून ॥ प्रळयवर्तलासर्वांसी ॥ १३ ॥
महातरुवरउन्मळोनी ॥ द्विजांऐसेफिरतीगगनीं ॥ [2]अचळचळतीठायींहूनी ॥ भुभुःकारध्वनीसरसेची ॥
॥ १४ ॥ नक्षत्रेंरिचवतीभूमंडळीं ॥ बैसलीमेघांचीदांतखिळी ॥ कृतांतासहीतेवेळीं ॥ भयअत्यंतवा
टलें ॥ १५ ॥ उचंबळलेंसमुद्रजळ ॥ डळमळलेंउर्वीमंडळ ॥ हेलावलेंसप्तपाताळ ॥ अंगवातेंकरू
नियां ॥ १६ ॥ भोगींद्रदचकलाअंतरीं ॥ कूर्मनिजपृष्ठीसांवरी ॥ आदिवराहधरित्री ॥ उचलोनिदे
तदाढेसीं ॥ १७ ॥ दिग्गजचळचळांकांपती ॥ मेरुमांदारडळमळिती ॥ [4]सुधापानीपरमचित्तीं ॥ भय
पावलेतेधवां ॥ १८ ॥ [5]शचीवरमनींदचकला ॥ पार्वतीपडेशिवाचेगळां ॥ भयभीतझालीकमला ॥
विष्णुतिजलासांवरी ॥ १९ ॥ विरिंचीसांगेसकळांप्रती ॥ सीताशुद्धीसजातोमारुती ॥ सुरवरविमा
नींबैसोनिधांवती ॥ अद्भुतकौतुकपाहावया ॥ २० ॥ कौतुकपाहतीसुरसकळ ॥ प्रतापरुद्रअंजनी
बाळ ॥ कींतोवासरमणीनिर्मळ ॥ वानरवेषेंजातसे ॥ २१ ॥ कल्पांतविजूंचेउमाळेफडकती ॥ तैसींकुं
डलेंकानींतळपती ॥ वज्रकौपीननिश्चितीं ॥ कटिप्रदेशींमौंजीझळके ॥ २२ ॥ त्रिगुणरूपकल्पांत

---

१ पक्ष्यांसारखे. २ पर्वत. ३ यमास. ४ देव. ५ इंद्र. ६ सूर्य. ७ मुंज.

चपळा ॥ तेंवीयज्ञोपवीतरुळेगळां ॥ उणेआणिलेंदिव्यं[1]प्रवाळा ॥ मुखींपुच्छाग्रींरंगतैसा ॥ २३ ॥
अंगींच्यारोमावळीपिंजारत ॥ भुभुःकारेंनभगर्जत ॥ दिग्गजांचीटाळीबैसत ॥ आंदोळतब्रह्मांड ॥
॥ २४ ॥ गाजवीपुच्छाचाफडत्कार ॥ प्रतिशब्ददेतअंबर[2] ॥ दणाणीतलंकानगर ॥ दशवदनहडबड
ला ॥ २५ ॥ चपळपदद्वयआणिपाणी ॥ झेंपावतधांवेगगनीं ॥ उड्डाणावरीउड्डाणघेउनी ॥ रुद्राव
तारजातसे ॥ २६ ॥ अंतरिक्षजायसपक्षपर्वत ॥ कींक्षीराब्धीप्रतिपक्षींद्रजात ॥ कींमानसलक्षोनि
जात ॥ राजहंसज्यापरी ॥ २७ ॥ कींचिंतामणिवारुसवेग ॥ चपळत्वेंक्रमीनभमार्ग ॥ अंजनीहृद[4]
यारविंदभृंग ॥ जातचपळतैसाची ॥ २८ ॥ पित्याचेंबहुतगमन ॥ तयाहूनिसवेगकपीचेंउड्डाण ॥
किंवारघुनाथाचाबाण ॥ चापापासूनसूटला ॥ २९ ॥ कींमनाचेंचंचळपण ॥ पावेजैसेंचिंतिलेंस्था
न ॥ तैसालोकं[5]प्राणेशनंदन ॥ यमदिशा[6]लक्षोनजातसे ॥ ३० ॥ ऐसाअंतरिक्षजातांहनुमंत ॥ आश्च
र्यकरितीदेवसमस्त ॥ ह्मणतीपाहोंयाचेंसामर्थ्य ॥ रंभात्वरितपाठविली ॥ ३१ ॥ साधितांपरमार्थ
ज्ञान ॥ आडवेंयेतमायाविघ्न ॥ कींसाधूंजातांनिधान ॥ विवशीयेतआडवी ॥ ३२ ॥ तैसीरंभादेवीं
धाडिली ॥ मुखपसरोनिउभीराहिली ॥ तिच्यावदनांतउडीपडली ॥ हनुमंताचीअकस्मात ॥३३॥

---

१ चांगल्या पोंवळ्यास. २ आकाश. ३ गरुड. ४ अंजनीच्या हृदयकमळांतील भुंगा–मारुती. ५ वायुपुत्र ६.दक्षिण.

तिच्याकर्णद्वारेंमारुती ॥ सवेंचिनिघालात्वरितगती ॥ तिणेंहनुमंतस्तविलाप्रीतीं ॥ स्वर्गाप्रतिगे
लीमग ॥ ३४ ॥ समुद्रेंपाठविलापर्वत ॥ मैनाकनामेंअद्भुत ॥ तोऊर्ध्वपंथेंआडवायेत ॥ हनुमंतासी
त्याकाळीं ॥ ३५ ॥ जोंजोंवाढेपर्वत ॥ तोंतोंउंचजायहनुमंत ॥ मगतोअचळप्रार्थित ॥ हनुमंतासीते
काळीं ॥ ३६ ॥ ह्मणेमहापुरुषामजवरी ॥ विश्रांतिघेंईक्षणभरी ॥ मगएकाचहस्तभारीं ॥ नग[1]पाता
ळींघातला ॥ ३७ ॥ शांतिसुखेंजोडोलत ॥ त्यासदेखोनिक्रोधपळत ॥ तैसाहस्तभारेंपर्वत ॥ साग
रांतदडपला ॥३८॥ तेथोनिउड्डाणपुढेंचाललें॥ तोंसिंहिकेनेंवदनपसरिलें॥छाया[2]सूत्रसाधिलें॥काप
टयकेलेंअद्भुत ॥ ३९ ॥ राहुकेतूंचीजेमाता ॥ तेचसिंहिकाजाणतत्वतां ॥ तीग्रासावयाहनुमंता ॥ पूर्वीं
चजपतहोती ॥ ४० ॥ उताणीसमुद्रांतनिजोन ॥ बारायोजनेंपसारिलेंवदन ॥ छायापडतांचिवायु
नंदन ॥ तिच्यावदनांतकोसळला ॥ ४१ ॥ स्वर्गींचा[3]हुडाअकस्मात् ॥ [4]उर्वीवरीजेंवीपडत् ॥ सिंहि
केच्यावदनींहनुमंत ॥ पडिलासत्यत्यापरी ॥ ४२ ॥ तीदंतासीदंतमेळवित ॥ तोंउदरांतगेलाहनुमं
त ॥ पोटफोडोनित्वरित ॥ आलाबाहेरतेकाळीं ॥४३॥ विषयपाशतोडोनिसमस्त ॥ परमार्थानिघेजें
वीविरक्त॥तैसाबाहेरआलाहनुमंत॥सिंहिकातेथेंनिमाली ॥४४॥ पुढेंचाललेंउड्डाण ॥ तोंलंकादेवीआ

---

१ पर्वत. २ छायारूपी दोरी. ३ बुरुज. ४ पृथ्वीवर.

लीधांवोन॥तिनेआडवापायघालून॥हनुमंतासीपाडिलें॥४५॥करितांश्रीरामभजन॥नसतीविघ्नेंयेती
धांवोन॥परीसाधकेंतितुकींलोटून ॥सावधानवर्तावें॥४६॥असोलंकादेवीसमुष्टिप्रहार॥वज्रप्रायदेत
वायुकुमर ॥ तिणेंस्तवनकेलेंअपार ॥ ह्मणेत्वांमजनमारावें॥४७॥तूंविजयीहोसीलसाचार ॥ तंवपु
ढेंउडीजातअपार ॥ पडलंकेसीसत्वर ॥ उडीजाऊनपडियेली ॥ ४८ ॥ उडीसरसींतेवेळीं ॥ पडलं
कातेदणाणिली ॥ क्रौंचाअसेतयेस्थळीं ॥ कनिष्ठभगिनीरावणाची ॥ ४९ ॥ तिचाघर्घरनामेंभ्रतार॥
इंद्रेंमारिलातोअसुर ॥ यालागींक्रौंचेसीदशकंधर ॥ पडलंकेसीस्थापित ॥ ५० ॥ असोतेंदणाणिलें
लंकानगर ॥ ह्मणोनिक्रौंचाघेतसमाचार ॥ असुरीपाठविल्याअपार ॥ धरिलावानरतेसमयीं॥५१॥
तोंहनुमंतेंतेवेळे ॥ संकीर्णरूपधरिलेंकोंवळें ॥ क्रौंचेनेंतेंडोळांदेखिलें ॥ हातींधरिलेंदृढतेव्हां ॥५२॥
ह्मणेहाचिरागेवानर ॥ पाककरूनिआणासत्वर ॥ हनुमंतह्मणेमाझेंशरीर ॥ उदकमयसर्वही ॥५३॥
पाककरितांनुरेचिकांहीं ॥ यालागींतूंसगळाचिखाईं ॥ असुरीनेंउचलोनिलवलाहीं ॥ मुखांतघात
लाहनुमंत ॥ ५४ ॥ दांतासीदांतमिळवीयेरी ॥ तंवतोप्रवेशलाअंतरीं ॥ काळिजधरूनिदोहींकरीं॥
झोळकंबेघेतमारुती ॥ ५५ ॥ तंवतेचडफडेतेवेळे ॥ भवंडीतसेनेत्रबुबुळें ॥ गडबडांभूमीवरीलोळे ॥
वांचवाह्मणेमजआतां ॥ ५६ ॥ सुकरविष्ठाआणोनिबहुत ॥ असुरीक्रौंचेसीपाजित ॥ हनुमंतआंतकं

टाळत ॥ मगनिघोंपाहतबाहेरी ॥ ५७ ॥ तिचेनासिकद्वारींहनुमंत ॥ पुच्छाग्रबाहेरदावित ॥ असुरी
धरूनिवोढित ॥ रोगबीजह्मणोनियां ॥ ५८ ॥ वोढीवोढितांअपार ॥ पुच्छरोगाचेपडिलेढिगार ॥
मगहनुमंतेंअसुरीसमग्र ॥ बांधोनियांआसुडिल्या ॥५९ ॥ हनुमंताचेंअद्भुतबळ ॥ कौंचेचींआंतडींतो
डिलींसकळ ॥ उदरफोडोनितत्काळ ॥ गर्जतआलाबाहेर ॥ ६० ॥ असंख्यातराक्षसिणी ॥ बांधो
निभारआपटीमेदिनी ॥ भिरकावीतसमुद्रजीवनीं ॥ जाहलींपारणींजलचरांचीं ॥६१ ॥ जैशामनां
च्याअनंतवृत्ती ॥ मनोजयेंयोगीआकर्षिती ॥ तैशाअसुरीसंहारूनिमारुती ॥ विजयीजाहलापडलं
के ॥ ६२ ॥ अत्यंतवृद्धाअसुरी ॥ उरल्याहोत्यानगरांतरीं ॥ तयांसीह्मणेरुद्रावतारी ॥ लंकाकोणती
दावागे ॥ ६३ ॥ नाहींतरीतुह्मांसीभक्षीन ॥ ह्मणोनतेव्हांपसरिलेंवदन ॥ वृद्धाबोलतीभिऊन ॥ पै
लतीलंकादिसतसे ॥ ६४ ॥ तोंअस्तागेलादिनकर ॥ निकुंबिळेंतप्रवेशेवायुकुमर ॥ शोधीतचालला
सीतासुंदर ॥ धांडोळीनगरसर्वही ॥ ६५ ॥ केरामाजीपडलेंमुक्त ॥ तेंझारायुक्तीनेंनिवडित ॥ कीं
सारासारविचारशोधित ॥ साधकआत्मप्राप्तीतें ॥ ६६ ॥ कींयात्रेंतचुकलीजननी ॥ तीससत्पुत्रका
ढीशोधुनी ॥ कींमहावैद्यकाननीं ॥ संजीवनीशोधूनिघे ॥ ६७॥ कींसमुद्रांतनेलेवेद ॥ तेमत्स्यरू

पीशोधीमुकुंद ॥ तैसाराघवचरणाब्जमिलिंद[1] ॥ निकुंबळेंतसीताशोधी ॥ ६८ ॥ तोंदेखिलेंशक्रजिता[2]
चेंमंदिर ॥ हेममयरत्नखचितसुंदर ॥ त्यांतप्रवेशलावायुकुमर ॥ राघवप्रिया[3]पाहावया ॥ ६९ ॥ तों
शक्रजितसुलोचनाउभयतां ॥ सेजेपहुडलींहोयदेखता ॥ मगह्मणेहीचहोईलसीता ॥ रतझालीपरपुरु
षासी ॥ ७० ॥ आतांघालोनिपाषाण ॥ घेईनदोघांचाहीप्राण ॥ मगह्मणेएकावेंभाषण ॥ बोलती
कायपरस्परें ॥ ७१ ॥ तंवतेशेष[4]कन्यासहजतेथ ॥ इंद्रजितासीकायबोलत ॥ तुमचापितालंकानाथ ॥
अनुचितकर्मेंवर्ततसे ॥ ७२ ॥ अणुमात्रहीवैरनसतां ॥ व्यर्थआणिलीजनकदुहिता ॥ कुलक्षयासत
त्वतां ॥ कारणकेलेंगमताहे ॥ ७३ ॥ परसतीचाअभिलाषकरी ॥ साधुसंतांसीद्वेषधरी ॥ गुरुद्रोह
ज्यामाझारी ॥ अल्पायुषीतोसाच ॥ ७४ ॥ मातापित्यांचाकरीतिरस्कार ॥ ब्राह्मणासीनिंदीनि
रंतर ॥ जोहिंसकदुष्टदुराचार ॥ अल्पायुषीतोचिपैं ॥ ७५ ॥ हरिहरचरित्रेंउच्छेदित ॥ निंदीमहा
पुरुषांचेग्रंथ ॥ नसतेंचिकाढीपाखंडमत ॥ अल्पायुषीतोसाच ॥ ७६ ॥ ह्मणोनिश्रावणारित
नयवनिता[5] ॥ आणोनिअनर्थकेलावृथा ॥ आतांलंकेचीगतितत्वतां ॥ नदिसेपाहतांबरीकांहीं ॥ ७७ ॥
एकतांचिऐशीमात ॥ लंकेंतप्रवेशेहनुमंत ॥ बिभीषणाचेमंदिरांत ॥ वायुसुतसंचरला ॥ ७८ ॥ स

---

१ रामाच्यापाचरण कमळीं तल्लीन होणारा भ्रमर—मारुती २ इंद्रजिताचें. ३ सीता. ४ सुलोचना. ५ दशरथपुत्राचीस्त्री.

त्वशीळबिभीषण ॥ करीश्रीविष्णूचेंउपासन ॥ सदांहोतसेहरिकीर्तन ॥ तेणेंसदनदुमदुमित ॥७९॥
नाहींरजतमाचीवार्त्ता ॥ नदिसेद्वेषहिंसातत्वतां ॥ पुराणश्रवणहरिकथा ॥ यावीणचर्चानसेची॥८०
मननशीळप्रेमअद्भुत ॥ दशेंद्रियेंहरुषेंवोसंडत ॥ जीवन्मुक्तेभगवंत ॥ जाहलेनकळतीइतरांतें ॥
॥८१॥ दयाक्षमाआणिशांती ॥ बिभीषणाचेहृदयींनांदती ॥ असोतेथेंकीर्तनींमारुती ॥ निजानं
देंनाचतसे ॥ ८२ ॥ कीर्तनकल्लोळरंगांत ॥ गडबडांलोळेहनुमंत ॥ कंठहोऊनसद्गदित ॥ ब्रह्मानंदेंडो
लतसे ॥ ८३ ॥ घेऊनिभक्ताचेंचरणरज ॥ कपाळींलावीवायुतनुज ॥ ह्मणेहोयराक्षसवंशज ॥ परी
भक्तराजसात्विकहा ॥ ८४ ॥ वायसातकोकिळावसत ॥ कींदैत्यकुळींप्रल्हादभक्त ॥ कींकागविष्ठे
तजन्मलाअश्वत्थ ॥ वास्तव्यस्थळविष्णूचें ॥८५॥ कींपरिसजैसापाषाणांत ॥ कींशुक्तिकेंतदिव्यमु
क्त ॥ तैसाराक्षसकुळींहाभक्त॥अलंकृतउत्तमगुणी ॥८६॥ लंकेसआलियारघुनंदन ॥ सहपरिवारेंसी
मारूनिरावण॥मगरघुपतीसप्रार्थून॥राज्यसंपूर्णदेईनयासी ॥८७॥ जैसेंदवडोनमत्सरकामक्रोध॥सा
धुकारितीनिजबोध ॥ तैसाबिभीषणभक्तप्रसिद्ध ॥ अक्षयींस्थापीनलंकेसी ॥८८॥बिभीषणाचेमंदि
रांत ॥ परमतोषलाहनुमंत ॥ जैसेंतृषेनेंपीडतांबहुत ॥ गंगाअकस्मातदेखिली ॥ ८९ ॥ चकोरांसी
पावेरोहिणीवर ॥ कींचातकांवोळलाअंबुधर ॥ तैसेंदेखोनिबिभीषणाचेंमंदिर ॥ वायुपुत्रआनंदला

॥ ९० ॥ मगचाललापुढारा ॥ देखेकुंभकर्णाचेमंदिरा ॥ तोंदुर्गंधिआलीएकसरा ॥ कंटाळलेंमनमा
रुतीचें ॥९१ ॥ जैसामेघगडगडीत ॥ तैसाकुंभकर्णघोरत ॥ कुंजर[1]ह्मैसेखरें[2]बहुत ॥ नासिकाबिळांतगुं
तले ॥ ९२ ॥ श्वासासरिसेबाहेरी ॥ आरडतपडतीएकसरीं ॥ कींतामंदराचळपृथ्वीवरी ॥ निद्रिस्थ
होऊनिपडियेला ॥ ९३ ॥ मातेचियाउदरांतून ॥ जेव्हांपडलाकुंभकर्ण ॥ तेव्हांपसरूनियांवदन ॥
तीससहस्रस्त्रियागिळियेल्या ॥ ९४ ॥ असोदेखोनकुंभकर्ण ॥ आश्चर्यकरीवायुनंदन ॥ ह्मणेहावृ
थापुष्टजन्मोन ॥ व्यर्थयेथेंपडियेला ॥ ९५ ॥ देखोनिअंत्यजाचेंघर ॥ पळेजैसाश्रोत्रिय[3]पवित्र ॥ तै
साअंजनीचापुत्र ॥ सांडोनिचाललापुढारा ॥ ९६ ॥ जोकल्पद्रुमींद्विज[4]राहणार ॥ तोबाभुळेवरीन
बैसेसाचार ॥ तैसेंअव्हेरूनिघटं[5]श्रोत्राचेंघर ॥ रामकिंकर[6]पुढेंजाय ॥ ९७ ॥ कोठेंनुमगेमंगळ[7]भगिनी
॥ मारुतीविचारकरीमनीं ॥ कोणतेंस्वरूपधरोनी ॥ लंकेमाजीहिंडावें ॥ ९८ ॥ वानररूपेंकरूनी॥
जरीविचरूंलंकाभुवनीं ॥ तरीराक्षसविनोदेंधरूनी ॥ नानाचेष्टाकरितील ॥ ९९ ॥ राक्षसरूपधरा
वेंक्रूर ॥ तरीकरवितीलमांसाहार ॥ द्विजमांसभक्षितांसाचार ॥ पुण्यसमग्रभस्महोय ॥ १०० ॥कीं
करूंजाऊंशिष्टाई ॥ तरीरावणनमानीकालत्रयीं ॥ राक्षसांसीभेदकरितांपाहीं ॥ विनोदमाझाकरि

---

[1] हत्ती. [2] गाढवें. [3] अग्निहोत्री [4] पक्षी. [5] कुंभकर्णाचें. [6] रामाचा सेवक—मारुती. [7] सीता.

तील ॥ १ ॥ असोमृगवानररूपपालटोनी ॥ आणुप्रमाणवेषधरूनी ॥ नखुपेमुंगीचेनयनीं ॥ घ
रोघरींहींडतसे ॥ २ ॥ जैसाजनींअसोनिजनार्दन ॥ जीवांसीनव्हेदृश्यमान ॥ तैसानिराळोद्धवनं
दन ॥ व्यक्त[2]नदिसेकोणातें ॥ ३ ॥ घरोघरींचर्यापाहत ॥ तोंअवघेदेखिलेअधर्मरत ॥ वरिवरिआचा
रदावित ॥ जैशीशांतिमैंदाची ॥४॥ घरोघरींअग्निहोत्रेंपूर्ण ॥ मुखींसदांवेदाध्ययन ॥ परीदृष्टींदेख
तांगोब्राह्मण ॥ मुखींघालोनिरगडिती ॥ ५ जारकर्मरतनारीनर ॥ रुद्राक्षमाळाघेऊनिथोर ॥ जप
तसिदांकौटाल्यमंत्र ॥ जारणमारणमोहनादी ॥ ६ ॥ लटिकेचिडोळेझांकून ॥ दावितीशांतिअव
लंबून ॥ रक्तमांसमद्यपान ॥ घूर्णितनयनडुल्लती ॥ ७ ॥ हृदयींमदमत्सरदुमदुमिती ॥ वाचाबळेंज
नांसीगोविती ॥ आह्मींकर्मातीतझालोंह्मणती ॥ सदाचारभ्रष्टक्रिया ॥ ८ ॥ आह्मींज्ञानीसदांमुक्त ॥
झालोंलोकें[3]कर्माविरहित ॥ मनाआवडेतोभोगभोगित ॥ महाउन्मत्तविषयांध ॥ ९ ॥ व्यर्थराक्षसां
चाआचार ॥ जैसेस्नानकरूनिआलेकुंजर[4] ॥ कींभस्मांतलोळतीखर[5] ॥ त्यांसीयोगेश्वरकोणह्मणे ॥
॥ ११० ॥ एकराक्षससंन्यासघेऊन ॥ करितीगोमांसभक्षण ॥ सवेंचसंपादूनिआचमन ॥ कर्ताको
णह्मणतीपैं ॥ १११ ॥ विरजाहोमकरून ॥ तीळघृतगेलेंजळोन ॥ कामक्रोधादिसाहीजण ॥ अधि

---

[1] आकाशांत उत्पन्न होणाऱ्याचा (वायुचा) पुत्र मारुती. [2] स्पष्ट. [3] लौकिक कर्मरहित. [4] हत्ती. [5] गाढव.

काधिकमाजेल ॥ १२ ॥ नानाजीवजातीभक्षोनी ॥ ह्मणतीआह्मांशिवूंनकाकोणी ॥ एकगोचर्मपांघरूनी ॥ जटाधारीबैसले ॥ १३ ॥ वनांतहींडती[1]वानप्रस्थ ॥ गोहननालागींबैसतीगुप्त ॥ ब्राह्मणासीमारूनिभक्षित ॥ कर्तायेथेंकोणह्मणती ॥ १४ ॥ आह्मींब्रह्मचारीविरक्त ॥ ह्मणोनइंद्रियेंठेविलींमुक्त ॥ गृहस्थपडलेगृहगतींत ॥ पापें[2]अमितकरिताती ॥ १५ ॥ क्षत्रीअधर्मीतेथेंवसती ॥ समरींपाठीदेऊनपळती ॥ [3]वाढिवेच्यागोष्टीबोलती ॥ घायघालितीअधर्म ॥ १६ ॥ वैश्यांचेंअधर्मींचित्त ॥ जोखोनिदुसन्यासीनाडित ॥ अशुद्धधर्मवाढवित ॥ विप्रसेवासांडोनियां ॥ १७ ॥ वाण्यांनींटद्दीमतळासिआणिला ॥ सर्वत्रांचागुंडाळाकेला ॥ सोनारींवर[4]कोलमांडिला ॥ सर्वींझिजविलेअलंकार ॥ ॥ १८ ॥ सर्वदांठकठककरिती ॥ तेथेंकैंचीसितासती ॥ थाळीझांकणींकांसारविकिती ॥ चिच्छक्तितेथेंकैंचीहो ॥१९॥ व्यवहारेंकालांतरींप्राप्ती ॥ लक्षोनिपरहस्तींवोपिती ॥ स्वतहातींलिहूनघेती ॥ पाहूनरडतीजन्मवरी ॥ १२० ॥ तेलीभोंवेघाण्याभोंवता ॥ तेथेंकैंचीसतीसीता ॥ साळीकोष्टीपांजणीकरितां ॥ जन्मवृथापैंगेला ॥ २१ ॥ [5]गारींतनिघालेजीवेंजीत ॥ शिंपीअखंडतेंखंडित ॥ तांबोळीशायशींपंचायशींकरित ॥ तेथेंचिच्छक्तीकैंचीपैं ॥ २२ ॥ रंगारीजेंवस्त्रश्वेत ॥ तेंकाळेंकरितीनिश्चित ॥ न

---

१ वानप्रस्थनांवाचा आश्रम. २ अगणित. ३ मोठेपणाच्या. ४ कसोटी. ५ खांचेंतून.

सतेंचिठसेलावित ॥ शुद्धावरीमूर्खपें ॥२३॥ भुसाऱ्यांनींधान्यसंग्रहकेला ॥ मोजितांव्यर्थजन्मगेला
॥ तथेंनाहींजनकबाळा ॥ जेचित्कळाअवतरली ॥२४॥ वेदपठतीवेदपाठक ॥ तेथेंनिष्ठानधरितीअ
भाविक ॥ प्रतिग्रहा[1]खालींजन्मदेख ॥ गेलानिश्चिततयांचा ॥ २५ ॥ इदं[2]भवतिइदंनभवती ॥ पंडि
तहेचिखटपटकरिती ॥ परनिंदाजल्पती[3] ॥ सीतासतीतेथेंकैंची ॥ २६ ॥ ज्योतिषीगोंविलेग्रहग
ती ॥ ग्रहांतपडिलेतेननिघती ॥ आपणकोणहेंनेणती ॥ सीतासतीतेथेंकैंची ॥ २७ ॥ ताठलेस
दांगायक ॥ अभिमानेंहुंबतीअधिक ॥ प्रेमसांडूनिगातीशृंगारिक[4] ॥ सीतासतीतेथेंकैंची ॥ २८ ॥
प्रहस्तादिप्रधानघरें ॥ शोधिलींसर्वअंतःपुरें ॥ पद्मिणीसमस्वरूपेंसुंदरें ॥ पदनखाभृंगे[5]रुणझुण
ती ॥ २९ ॥ हनुमंतनानातर्ककरी ॥ कोठेंनुमगेजनककुमरी ॥ ह्मणेयागगतीनेंनिर्धारी ॥ प्राणदी
धलाजानकीनें ॥ १३० ॥ कींसरितापती[6]माजीबुडाली ॥ कींरावणेंसक्रोधेंभक्षिली ॥ कींअंतरिक्षा
हूनखालींपडली ॥ गेलीचूरहोऊनियां ॥ ३१ ॥ कींरावणेंदृढधरिली ॥ कळालागूनिसुकुमारमेली ॥
कींरावणपत्न्यांनींमारिली ॥ सवतीमत्सरकरूनियां ॥ ३२ ॥ हनुमंतदुःखेंगडबडांलोळे ॥ आ
सुवेंपूर्णभरलेडोळे ॥ ह्मणेवृथासमुद्रलंघनगेलें ॥ शून्यपडलेंसर्वकार्य ॥३३॥ सीतेकारणेंरघुनंदन ॥

---

[1] दानेंघेण्याखालीं. [2] हें होतें हें नाहीं होत, किंवा असें होतें असें नाहीं होत. [3] बडबडती. [4] लावण्यावगैरे. [5] भुंगे. [6] समुद्रांत.

वृक्षआलिंगीराजीवनयन ॥ सीतासीताह्मणोन ॥ हृदयींपाषाणधरीतसे ॥ ३४ ॥ मीगेलियारघुनाथ ॥ प्राणत्यागीलयथार्थ ॥ सुग्रीवनळनीळजांबुवंत ॥ सुमित्रासुतनवांचेची ॥ ३५ ॥ जाईल[1]अयोध्येसीसमाचार ॥ भक्तशिरोमणिभरतवीर ॥ शत्रुघ्नआणिमातासमग्र ॥ प्राणदेतीलनिर्धारें ॥ ३६ ॥ वृथाकष्टगेलेमूळींहुनी ॥ ठायींनपडे[2]जनकनंदिनी ॥ नवजायमीपरतोनी ॥ चापपाणीवाटपाहील ॥ ३७ ॥ करितांरघुपतीचेंस्मरण ॥ विघ्नेंपळतीमूळींहून ॥ जैसाअद्भुतसुटतांप्रभंजन[3] ॥ जलद[4]जाळवितळेपैं ॥ ३८ ॥ कींपडतांकिंचितअग्न ॥ तृणपर्वतींचेंजायजळोन ॥ कींगृहस्वामीजागादेखोन ॥ तस्करउठोनपळतीपैं ॥ ३९ ॥ कींउगवतांदिनपती ॥ भगणें[5]सर्वलोपती ॥ कींमृगेंद्र[6]देखतांनिश्चिती ॥ अचेतनहोतीवारण[7] ॥ १४० ॥ तैसेंरघुपतीचेंकरितांस्मरण ॥ विघ्नेंसर्वपळतीउठोन ॥ करूनिलंकेचेंकंदन ॥ पालथीघालीनसागरीं ॥ ४१ ॥ ऐसेंबोलोनिहनुमंत ॥ कलहमाजविलालंकेंत ॥ घरोघरींलोकांसआकांत ॥ वाढविलावायुसुतें ॥४२॥ रत्नजडितगोपुरेंदेखा ॥ विद्युत्प्रायझळकतीपताका ॥ कनक[8]कळसांनाहींसंख्या ॥ दिव्यलंकानगरतें ॥ ४३ ॥ अंजनीसुतेंमत्तवारण[9] ॥ पुच्छहेंवज्र[10]शुं

---

१ लक्ष्मण. २ दृष्टीनपडे. ३ वायु. ४ मेघसमुदाय. ५ नक्षत्रें ६ सिंह. ७ हत्ती. ८ सुवर्णाच्या कळसांस. ९ मारुतीरूप मस्तहत्ति. १० पुच्छ रूप वज्रासारखी सोंड.

डाजाण ॥ कनकगोपुरेंवोढून ॥ अकस्मातपाडित ॥ ४४ ॥ मध्यरात्रझालीपूर्ण ॥ निद्रार्णवींलोक
निमग्न ॥ तोंअकस्मातघरेंकोसळून ॥ पडोनिजनदडपती ॥ ४५ ॥ जैसेपर्वताचेकडेखचती ॥ तैसीं
गोपुरेंखालींपडती ॥ महाद्वारेंवोढूनिमारुती ॥ झुगारीतगगनपंथें ॥ ४६ ॥ गवाक्षद्वारेंपुच्छघालून
॥ गृहस्तंभपाडीआकर्षून ॥ लत्ताप्रहारेंकरून ॥ कपाटेंफोडूनटाकित ॥४७॥ नगरतळदणाणित ॥
भयंकरघोषेंकिंकाटत ॥ वृक्षउन्मळीअकस्मात ॥ भयभीतलोकजाहले ॥४८॥ एकचिनगरींकोल्हा
ळझाला ॥ एकह्मणतीपळारेपळा ॥ ऐसेंबोलतांअकस्मातशिळा ॥ येऊनिपडतीमस्तकीं ॥ ४९ ॥
राक्षसिणींचींबाळेंधरूनी ॥ भिरकावूनदेतगगनीं ॥ राक्षसीवक्षस्थळेंबडवोनी ॥ हांकांफोडितीआ
क्रोशें ॥ १५० ॥ स्त्रीपुरुषदोघेंनग्न ॥ एकांतींकेलेंशयन ॥ तींजागींनहोतांउचलोन॥बिदीससेजठेवि
त ॥ ५१ ॥ भांडारगृहेंफोडून ॥ नानावस्तूंच्यामांदुसाआणोन ॥ राजबिंदीसटाकीपूर्ण ॥ एकेचठा
यींसर्वांच्या ॥ ५२ ॥ पुच्छाचेचपेटेथोर ॥ रात्रींगाजवीवारंवार ॥ भयभीतझालेअवघेअसुर ॥ उ
त्तरबोलोंनशकती ॥ ५३ ॥ ऐसेंनगरगांजोनिपूर्ण ॥ मगराजद्वारावरीजाऊन ॥ बैसलातोअंजनीनं
दन ॥ कलहपूर्णमाजवावया ॥ ५४॥ हृदयींपुच्छधरूनिहनुमंत ॥ वारंवारतयाचुंबत ॥ डोळेमोडून

---

१ रस्त्यास. २ जामदारखाने. ३ पेट्या. ४ राजमार्गांवर.

वांकुल्यादावित ॥ घुलकावितमानपैं ॥ ५५ ॥ तोंनगरनारीअसंख्यात ॥ कलशघेऊनिउदकआणित ॥ पुच्छगोवूनअकस्मात ॥ कलशफोडीएकदांची ॥ ५६ ॥ नारीदचकल्यासमस्त ॥ कोणयेथेंघागरीफोडित ॥ त्यांचेकर्णनासिकींहनुमंत ॥ पुच्छघालीतहळूची ॥ ५७ ॥ तेणेंदुश्चिंतनारीदचकती ॥ एकसटांसटांशिकादेती ॥ भरलाघटमारुती ॥ जाऊंनेदीनगरांत ॥ ५८ ॥ घटस्फोटझालेराजद्वारीं ॥ शिव्यादेतीनगरींच्याअसुरी[1] ॥ दशमुखावुझीनउरेटरी ॥ जनककुमरीक्षोभली ॥ ५९ ॥ सीतेनेंहेंचेतविलेंभूत ॥ तेंनगरांताहिंडेगुप्त ॥ हेंलंकेचाकरीलनिःपात ॥ दशकंठ[2]यथार्थनिमेल ॥ १६० ॥ तोंराजदर्शनासीमहावीर ॥ तुरंगारूढ[3]जातीसत्वर ॥ ऐसेंदेखोनियांवानर ॥ कायकरिताजाहला ॥ ६१ ॥ मागिलेपायींतुरंगधरूनी ॥ गरगरांफिरवोनिआपटीमेदिनीं ॥ एकावरीएकउचलोनी ॥ अश्वांसहित[4]स्वारटाकी ॥ ६२ ॥ तोंगजभारआलेउन्मत्त ॥ पुच्छेंत्यांचेउपडोनियांदंत ॥ वरीबैसलेअसुरसमस्त ॥ त्यांसीझोडितदंतघायें ॥ ६३ ॥ गुढारांसहित[5]गजउचलोनी ॥ भिरकावीतसमुद्रजीवनीं ॥ तोंरथारूढहोवोनी ॥ राजकुमारपातले ॥ ६४ ॥ तंतवितंतघनसुस्वर ॥ वाजवीतवाद्यांचेगजर ॥ देखतांक्षोभलावानर ॥ पुच्छसत्वरसोडिलें ॥ ६५ ॥ शतांचेशतरथवोढोनी ॥ कुमरपालथे

---

१ राक्षसिणी. २ रावण. ३ घोड्यावर बसून. ४ घोड्यांसहित. ५ हौदे किंवा अंबाऱ्या यां सहित.

पाडिलेमेदिनी ॥ सारथीभिरकाविलेगगनीं ॥ घोडेमारूनटाकिले ॥ ६६ ॥ पुच्छघायेंकरूनी ॥
वाजंत्रीझोडिलेतेक्षणीं ॥ वाद्येंगेलींसकळगळोनी ॥ शंखकरीतपळतीते ॥ ६७ ॥ तोंपालखींतबै
सोनिप्रधान ॥ आलेदेखोनिवायुनंदन ॥ सूक्ष्मपुच्छकरून ॥ भोयांचेकानींसूदलें ॥ ६८ ॥ भोईदच
कलेएकाएकीं ॥ खालतीआपटिलीपालखी ॥ भोईधरूनजवळिकीं ॥ ताडणकरितीतयांतें ॥६९॥
तेह्मणतीकांमारितांव्यर्थ ॥ श्रावणारिस्नुषेनेंचेतविलेंभूत ॥ तेंतुमचाअपमानकरित ॥ शिबिका[4]बहुत
मोडिल्या ॥ १७० ॥ पालख्यारथगजघोडे ॥ झोडूनपाडिलेएकीकडे ॥ नयेकोणीराजद्वारापुढें ॥
जातोदडेसांदीकोनीं ॥ ७१ ॥ सर्वेचिउठोनिमारुती ॥ घरोघरींघेतपाळती ॥ सीतेचीगोष्टकोणकरि
ती ॥ कैसीबोलतीह्मणूनियां ॥ ७२ ॥ असोअस्तागेलाचंडकिरण ॥ सभामंडपींबैसलारावण ॥ ते
व्हांसभेंतअंजनीनंदन ॥ प्रवेशतापैंझाला ॥७३॥ सिंहासनींबैसलालंकानाथ ॥ पाठींडभागुप्तराम
दूत ॥ तोंसभेसघेरटिकारसांगत ॥ रावणासन्मुखवर्तलेंतें ॥७४॥ ह्मणतीशक्रारिजनकाअवधारीं ॥
दुष्टविघ्नेंउदेलींनगरीं ॥ लक्षानुलक्षफुटल्याघागरी ॥ नगरद्वारींलंकेशा ॥७५॥ उगीचपडतीगोपुरें ॥ब
हुतरिचवतीमंदिरें ॥ गगनमार्गीटांकिलींलेंकुरें ॥ कपाटेंसमग्रफोडिलीं ॥७६॥बहुतवीरपडलेह्मणती

---

१ घातलें. २ हुजुऱ्ये वगैरे जवळच्या लोकांनीं. ३ दशरथाच्या सुनेनें–सीतेनें. ४ पालख्या. ५ हेर. ६ इंद्रजिताच्या पित्या.

॥ निद्रिस्थजनवोसणती ॥ दुश्चिन्हेंबहुतलंकापती ॥ शंकावोटसांगतां ॥ ७७ ॥ तों[1]टिकांतकाचीकांता
झडकरी ॥ नेऊनिसोडावीकांतारीं[2] ॥ इतुकेनेंस्वस्थलंकापुरी ॥ चिरकाळनांदेल ॥ ७८ ॥ इतुकेंबोलता
घरटीकार[3] ॥ क्रोधावलाद्विपंचवक्र[4] ॥ ह्मणेयाचीजिव्हाआणिश्रोत्र[5] ॥ छेदूनियांटाकारे ॥ ७९ ॥ नसतें
चकल्पीतदुश्चिन्ह ॥ सांगतोमूर्खआह्मांलागुन ॥ ऐसेंऐकतांवचन ॥ राघवप्रियकर[6]क्षोभला ॥ १८० ॥
ह्मणेलटिकेंमानितोदुश्चिन्ह ॥ यासिखरेंकरूनदावीन ॥ माझेपुच्छासीहोकल्याण ॥ करीनकंदन
सभेचें ॥ ८१ ॥ तोंरावणाचानापिक[7]येत ॥ शस्त्रेंश्मश्रु[8]नीटकरीत ॥ तोंनापिककर्णींहनुमंत ॥ पुच्छ
घालीहळूची ॥ ८२ ॥ तोंनापिकभयेंदचकला ॥ तेणेंहातचांचरीगेला ॥ मिशीभादरलीतेवेळां ॥
एकीकडीलअवघीच ॥ ८३ ॥ तेणेंक्षोभलालंकानायक ॥ हस्तेंताडिलानापिक ॥ रावणाचेपृष्ठीव
रीदेख ॥ हनुमंतेंमुष्टीवोपिली ॥ ८४ ॥ वामहस्तचपेटेंकरूनी ॥ दाहीछत्रेंपाडिलींधरणीं ॥ सर्वांचि
दाहीमुकुटहाणोनी ॥ सव्य[9]हस्तेंपाडिले ॥ ८५ ॥ छत्रदंडघेऊनिनिजकरीं ॥ घालीरावणाचेअपान[10]
द्वारीं ॥ येरूमागेंपाहेतेअवसरीं ॥ तोंदंडामाझारींदडाला ॥ ८६ ॥ चौदागांवेंमंडपविस्तीर्ण ॥ सुगं
धस्नेहेंदीपशोभायमान ॥ चौदासहस्त्रलाविलेपूर्ण ॥ ठायींठायींसुरेख ॥ ८७ ॥ कर्पूरदीपसतेजथोर

---

[1] रामाची. [2] अरण्यांत. [3] हेर. [4] रावण. [5] कान. [6] मारुती. [7] न्हावी. [8] मिशा. [9] उजव्याहातानें. [10] गुदद्वारीं.

॥ आठलक्षसभेसमोर ॥ पाजळोनउभेअसतीअसुर ॥ विशाळशरीरेंजयांचीं ॥ ८८ ॥ पुच्छघातेंवा
युकुमरें ॥ दीपिकाविझविल्याएकसरें ॥ एकहीदीपतेथेंनउरे ॥ झालेघाबरेसभालोक ॥ ८९ ॥ आं
धारपडतांचितेथ ॥ नागवूंलागलाहनुमंत॥ वस्त्रेंशस्त्रेंसमस्त ॥ अलंकारघेताहिरोन॥१९०॥मुकुटघेऊ
निसत्वर ॥ मस्तकींहाणीमुष्टिप्रहार ॥ जैसासपक्ष[1]नगावरीपुरंदर[2] ॥ वज्रबळेंप्रेरीपें ॥९१॥ बोटेंतोडो
निमुद्रिकासकळ ॥ काढूनिघेतअंजनीचाबाळ ॥ कंठपिळोनिकाढीमाळ ॥ करितीकोल्हाळअसुरते
व्हां ॥ ९२ ॥ मुष्टिघातेंहृदयफोडोनी ॥ मगघेतपदककाढुनी ॥ पादप्रहारेंमांजमोडोनी ॥ मगवो
ढीतकट[3]दोरा ॥ ९३ ॥ नेसलींवस्त्रेंघेतहिरूनी ॥ सवेंचलिंगटाकीतोडोनी ॥ एकवस्त्रेंफेडोनी ॥ अगो
दरटाकिती ॥ ९४ ॥ एकह्मणतीआयुष्यझालेंजरी ॥ वस्त्रालंकारदेखोंसहस्त्रावरी ॥ परीलिंगावीण
संसारीं ॥ कायदिवसकाढावे ॥ ९५ ॥ राक्षसांचेचरणमोडोनी ॥ मगब्रीदेंघेतवोढोनी ॥ एकहांक
फोडितीतक्षणीं ॥ घ्राण[4]छेदोनिटाकीतसे ॥ ९६ ॥ एकासिएकदावितीखूण ॥ बोलूंनकारेवांचवाप्रा
ण ॥ एकह्मणतीनिर्मूळकरावयापूर्ण ॥ अद्भुतभूतउदेलें ॥ ९७ ॥ आणिलीश्रीरामाचीकांता ॥ सति
यांशिरोमणीपतिव्रता ॥ तिणेंचिहेंभूतचेतवितां ॥ प्रळयझालालंकेसी ॥ ९८ ॥ अंधारपडलादारुण

---

१ पक्षयुक्तपर्वतावर. २ इंद्र. ३ कंमर. ४ नाक.

॥ सुटलाअद्भुतप्रभंजन ॥ दीपिकाआणितांजातीविझोन ॥ अनर्थपूर्णवोढवला ॥९९॥ एकह्मणतीकोठेंलंकानाथ ॥ एकह्मणतीमेलाकीँजित ॥ जवळअसतांनकळेमात ॥ थोरप्राणांतवोढवला ॥ ॥ २०० ॥ देवांतकनरांतकराजसुत ॥ अतिकायइंद्रजित ॥ मत्तमहामत्तयुद्धोन्मत्त ॥ प्रहस्तादिसमस्तनागविले ॥ १ ॥ उघडोनियांसभाद्वार ॥ कोणीजाऊंनशकेबाहेर ॥ होतपुच्छाचाथोरमार ॥ दडतीअसुरठायींठायीं ॥ २ ॥ भयभीतदशकंधर ॥ ह्मणेसत्यबोललाघिरटिकार ॥ प्रचंडविघ्नहेंदुर्धर ॥ आलेंसाचारप्रत्यया ॥ ३ ॥ रावणाचेपृष्ठीवरीमार ॥ वज्रप्रायहोतथोर ॥ बोलूंनशकेअणुमात्र ॥ घ्राणछेदीलह्मणोनियां ॥ ४ ॥ रावणाचेकानींहनुमंत ॥ हळूचजाऊनसांगेमात ॥ जनकजापतीचामीदूत ॥ त्रासीननगरसमस्तहें ॥ ५ ॥ तुझींछेदोनदाहीशिरें ॥ किंष्किंघेसीनेईनक्षणमात्रें ॥ परीत्याअयोध्याधीशेंनिर्धारें ॥ आज्ञादीधलीमजनाहीं ॥ ६ ॥ ऐसेंसांगतांवायुनंदन ॥ मनींभ्रांतझालारावण ॥ कर्णींसांगीतलेंवर्तमान ॥ रावणातेंकळेना ॥ ७ ॥ ऐसाप्रळयकरूनिथोर ॥ निघोनिगेलावायुकुमर ॥ नागविलेप्रतापीवीर ॥ दशवक्त्रादिकरूनियां ॥ ८ ॥ दीपिकाआणिल्यातत्काळ ॥ तोंनागवेचिअसुरसकळ ॥ कित्येकमूर्च्छायेऊनिविकळ ॥ विव्हळतपडलेधरणीये ॥९॥ कित्येकांचेमोडले

---

१ वायु.

करचरण ॥ बहुतांचेतोडलेकर्णघ्राण ॥ एकलिंगतोडिलेंह्मणोन ॥ रावणासीदाखविती ॥२१०॥ दुः
खेंव्याप्तपिशिताशन ॥ स्वसदनासीगेलेउठोन ॥ चिंताक्रांतदशवदन ॥ राणीवसांतप्रवेशला॥११॥
रामविजयग्रंथसुंदर ॥ विश्रांतीचेंदिव्यमंदिर ॥ येथेंपहुडलेसज्ञाननर ॥ जेरघुवीरउपासक ॥ १२॥
जेमतिमंदअज्ञानजन ॥ सेवितातिअविद्यारण्य ॥ त्यांसिहेंरामविजयसदन ॥ प्राप्तनोहेसहसाही ॥
॥ १३ ॥ विषकंठहृदयारघुनंदना ॥ श्रीरामदशकंठदर्पहरणा ॥ श्रीधरवरदाजगद्भूषणा ॥ ब्रह्मानंदा
सुखाब्धी ॥ १४ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभ
क्तचतुर ॥ ॥ एकोनविंशतितमोध्यायगोडहा ॥ ॥ २१५ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥
श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥ ॥ १९ ॥ ॥ ओंव्या ॥ ॥ २१५ ॥

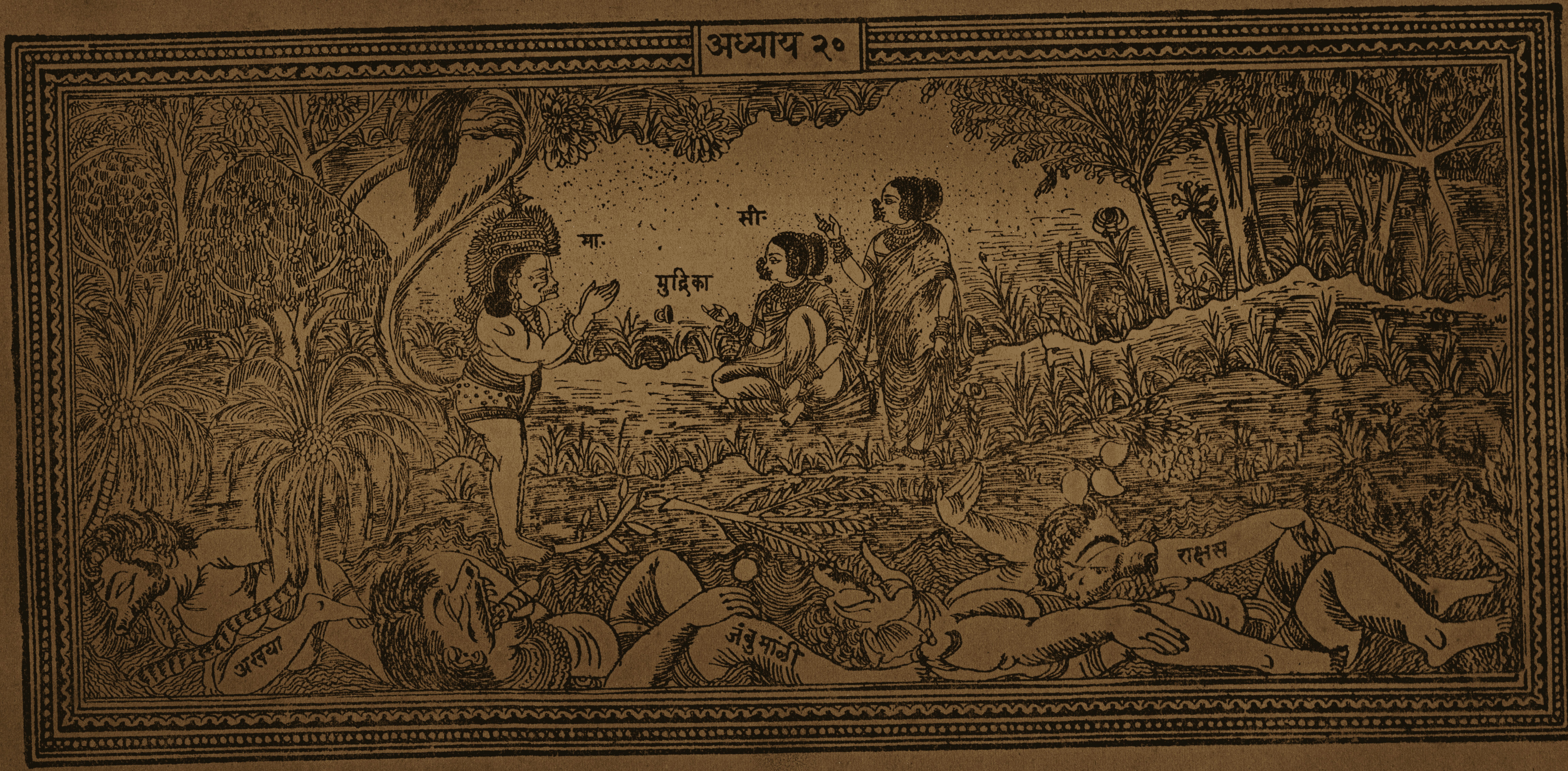
अध्याय २०
मा·
सी·
मुद्रिका
राक्षस
अखया
जंबुमाळी

20

श्रीगणेशायनमः ॥ जैसेदुर्बळाचेगृहाप्रती ॥ समर्थसोयरेआदरेंयेती ॥ त्यांसीपाहुणेरकरायानिश्चि
ती ॥ नाहींशक्तितयातें ॥ १ ॥ मगतोकंदमूळेंआणून ॥ पुढेंठेवीप्रीतीकरून ॥ तैसेंहेंप्राकृतभाषण ॥
संतांपुढेंसमर्पिलें ॥ २ ॥ पयो[१]ब्धीपुढेंठेविलेंतक्र ॥ कीं[२]सुरभीपुढेंअजां[३]क्षीर ॥ कींअमृतापुढेंसाखर ॥
नेऊनियांसमर्पिली ॥ ३ ॥ कींकुबेरापुढेंकवडीजाण ॥ रंकेंठेविलीनेऊन ॥ शीतळव्हावयारोहिणी
[४]रमण ॥ नवनीतपुढेंठेविलें ॥ ४ ॥ कल्पद्रुमापुढें[५]बद्रीफळ ॥ वैराग[६]राचेकंठींस्फटिकमाळ ॥ मलय
गिरीसीगंधशीतळ ॥ निंबकाष्ठाचेंचर्चिलें ॥ ५ ॥ जोब्रह्मांडप्रकाशक[७]गभस्ती ॥ त्यासीओंवाळिजेए
कारती ॥ परीतोघेतदेखोनिभक्ती ॥ ऐसेंचियेथेंसंतींकेलें ॥ ६ ॥ तैसेंहेंरसहीनबोलणेंजाण ॥ परी
संतांसीआवडेपूर्ण ॥ एकुणिसावेअध्यायींकथन ॥ कायझालेंतेंपरिसावें ॥ ७ ॥ असुरांसीत्रासूनिह
नुमंत ॥ सभानागविलीसमस्त ॥ पुरुषार्थकरोनिअद्भुत ॥ गेलागुप्तरूपेंची ॥ ८ ॥ लंकेचींमंदिरेंसम
स्त ॥ सीतेलागींशोधीहनुमंत ॥ जैसारत्नपरीक्षकनिरीक्षित ॥ रत्नहारपलेंआपुलें ॥ ९ ॥ धांडो
ळिलीसमस्तनगरी ॥ कोठेंनुमगेजनककुमरी ॥ जेथेंहोतींरावणमंदोदरी ॥ तेथेंहनुमंतपातला ॥
॥ १० ॥ तंवतो[८]शक्रारिजनक ॥ हवनकरीविघ्ननाशक ॥ सेजेवरीनिजेलीनिःशंक ॥ पट्टराणीमंदो

---

[१] क्षीरसागरापुढें. [२] कामधेनूच्यापुढें. [३] शेळीचेंदूध. [४] चंद्र. [५] बोर. [६] रत्नांच्या दुकानदाराचे. [७] सूर्य. [८] इंद्रजिताचा बाप–रावण.

दरी ॥ ११ ॥ उपरमाडियागोपुरें ॥ राणिवसाचींदामोदरें[1] ॥ ऐशींसहस्रअंतःपुरें ॥ सीतेलागींशो
धिलीं ॥ १२ ॥ सकळस्त्रियांचेमंदिरांत ॥ रिघोनपाहेहनुमंत ॥ परितोमहाराजइंद्रियजित ॥ काम
रुळततोडरीं ॥१३॥ रावणेंआणिल्यानारी ॥ नागिणीपद्मिणीकिन्नरी ॥ ज्यांचियापदनखांवरी ॥
भ्रमररुंजीघालिती ॥ १४ ॥ ऐशासुंदरीदेखत ॥ परीकाममोहितनव्हेहनुमंत ॥ तोराघवप्रियअति
विरक्त ॥ ऊर्ध्वरेतावज्रदेही ॥१५॥ घटमठामाजीव्यापून ॥ वेगळेंअसेजैसेंगगन ॥ तैसाअंजनीचा
नंदन ॥ लोकांतवर्तूनवेगळा ॥ १६ ॥ स्त्रियाशोधिल्यासमस्त ॥ तंवमंदोदरीजेथेंनिद्रिस्थ ॥ तेथेंये
ऊनहनुमंत ॥ उभाराहिलाक्षणभरी ॥ १७ ॥ रूपदेखोनिमंदोदरी ॥ ह्मणेहेचिहोयजनककुमरी ॥
निजेलीपवित्रपणेंसेजेवरी ॥ पतिव्रताह्मणोनियां ॥ १८ ॥ सतियांशिरोरत्नसीतासती ॥ परपुरु
षाचीचिच्छक्ती ॥ मजआजिभेटलीनिश्चिती ॥ ह्मणोनिमारुतीनाचत ॥ १९ ॥ तोंहोमविधिसंपादू
न ॥ तेथेंआलाद्विपंचवदन[2] ॥ तंवमंदोदरीउठोन ॥ पायधूतपतीचे ॥ २० ॥ ऐसेंदेखोनिहनुमंत ॥
क्षोभलाजैसाप्रळयकृतांत[3] ॥ ह्मणेजानकीहेयथार्थ ॥ वश्यझालीरावणातें ॥ २१ ॥ श्रीरामवचनआ १
ठवीमारुती ॥ सीतेचेवदनींकर्पूर[4]दीप्ती ॥ मगमुखाजवळीत्वरितगती ॥ मंदोदरीच्यापातला ॥२२॥

---

१ रत्नखचितमंदिरें २ दशमुख ३ मळयकाळींचा यम. ४ कापुराचावास.

मुखतिचें अवघ्राणिलें[1] ॥ तोंदुर्गंधीनेंमनविटलें ॥ ह्मणेमद्यपानअसेकेलें॥उभयवर्गींमिळूनियां ॥२३॥
भिंतीसलावितांकान ॥ होतनाहींरामस्मरण ॥ हेरावणासीमीनली[2]पूर्ण ॥ येथेंस्मरणकायसें ॥
॥ २४ ॥ तोंरावणआणिमंदोदरी ॥ दोघेंनिजेलींसेजेवरी ॥ सुषुप्ती[3]अवस्थेमाझारी ॥ निमग्नझालीं
तेकाळीं ॥ २५ ॥ मनींविचारीहनुमंत ॥ यादोघांसीउचलोनित्वरित ॥ किष्किंधेसीन्यावींयथार्थ ॥
पाहीलरघुनाथदोघांतें ॥ २६ ॥ किंवाघालूनिचंडपाषाण ॥ यांदोघांचेयेथेंचघेऊंप्राण॥ ऐसेंविचा
रीवायुनंदन ॥ तोंतेथेंअपूर्ववर्तलें ॥ २७ ॥ अकस्मातगजबजोनी ॥ मंदोदरीबैसलीउठोनी ॥ आ
क्रोशेंहांकफोडोनी ॥ वक्षस्थळबडवीत ॥ २८ ॥ सवेंचिमहा[4]शब्दकरित ॥ दशकंठतिचेहस्तधरित॥
मयजा[5]ह्मणेअतित्वरित ॥ सीताद्याहोरामाची ॥ २९ ॥ आजिविलोकिलेंदुष्टस्वप्न ॥ माझीगळसरी
गेलीजळोन ॥ एकबळियावानरयेऊन ॥ अशोकवनविध्वंसिलें ॥ ३० ॥ तेणेंवधिलाअखयासुत ॥
समरींगांजिलाइंद्रजित ॥ घेऊनिआलाजनकजामात ॥ हरिदळ[6]अद्भुतनवर्णवे ॥ ३१ ॥ शिळींबु
जवोनियांसरितानाथ ॥ सुवेळेसीआलाअवनिजाकांत॥रावणकुंभकर्णइंद्रजित॥ वधोनिविजयीजा
हला ॥ ३२ ॥ लंकेचेंराज्यबिभीषणाप्रती ॥ दीधलेंअसेत्वरितगती॥ सीताघेऊनिमहासती ॥ द

---

१ हुंगलें. २ मिळाली—वश झाली. ३ निद्रावस्थेंत ४ शंखध्वनि. ५ मयासुराची कन्या—मंदोदरी. ६ वानरसैन्य.

ळभारेंसींपरतला ॥ ३३ ॥ स्वमनऺ्हेहेंब्रह्मवचन ॥ तरीमंगळभगिनीद्यावीनेऊन ॥ मंगळदायकर
घुनंदन ॥ त्यासीशरणजावेंजी ॥३४॥ करितांपर[2]दारेचाअभिलाष ॥ कोणकधींपावलायश ॥ मान
वनऺ्हेराघवेश ॥ पुराणपुरुषअवतरला ॥ ३५ ॥ उदरींबांधोनिदृढपाषाण ॥ केंवीतरेलअगाधजीव
न ॥ बळेंचिकेलेंविषप्राशन ॥ त्यासिकल्याणमगकैंचें ॥ ३६ ॥ खदिरांगाराचेसेजेवरी ॥ कैसाप्रा
णीसुखेंनिद्राकरी ॥ महासर्पाचेमुखाभीतरी ॥ हस्तघालितांउरेकैसा ॥ ३७॥ शार्दूळकरूंगेलापल
टण ॥ त्याचेजाळीमाजीजाऊन ॥ नांदेनह्मणेक्षेमकल्याण ॥ तोप्राणीकैसावांचेल ॥३८॥ तुह्मींजरी
सर्वांसीजिंकिलें ॥ तरीराघवासीतैसेंनचले ॥ पूर्णब्रह्महेंअवतरलें ॥ भक्तजनांसीरक्षावया ॥ ३९ ॥
यालागींद्विपंचवदना ॥ मीशरणजात्येंरघुनंदना ॥ देऊनितयाचीअंगना ॥ चुडेदानमागेन ॥ ४०॥
मनींविचारीलंकापती ॥ हिचेंवचनसर्वमानिती ॥ नेऊनदेईलसीताअवचितीं ॥ भलत्यासीआज्ञा
करूनियां ॥ ४१ ॥ रावणह्मणेमंदोदरी ॥ तूंसर्वथाचिंतानकरीं ॥ उदईकनेऊनिजनककुमरी ॥
जनकजामाताअर्पीन ॥ ४२ ॥ पांचकोटीराक्षसगण ॥ अशोकवनाभोंवतेरक्षण ॥ तयांसीसांगूनि
पाठवीरावण ॥ रात्रंदिवससावधअसावें॥४३॥बिभीषणकुंभकर्णइंद्रजित॥हें[4]मयजेसीमानितीबहुत॥

---

१ सीता. २परस्त्रीचा. ३ रामास. ४ मंदोदरीस.

यांचाविश्वासनधरावायथार्थ ॥ नेऊनिदेतीलजानकीतें ॥ ४४ ॥ ऐसेंसमस्तवर्तमान ॥ वायुसुतेंकेलें
श्रवण ॥ ह्मणेमंदोदरीसतीधन्य ॥ इच्यास्मरणेंदोषनुरे ॥ ४५ ॥ तोंदूतीसह्मणेदशकंधर ॥ अशोक
वनाजाऊनसत्वर ॥ जनकात्मजेचासमाचार ॥ घेऊनयेईंत्वरेनें ॥ ४६ ॥ तत्काळचालिलीतेदूती ॥
तिच्यामागेंजातमारुती ॥ आलाअशोकवनाप्रती ॥ आनंदचित्तींनसमाये ॥ ४७ ॥ तोंअशोकवृक्षा
चेतळीं ॥ ध्यानस्थबैसलीमैथिली ॥ दूतीपरतलीतत्काळीं ॥ हनुमंततेथेंराहिला ॥ ४८ ॥ जयजय
श्रीअयोध्यानाथ ॥ ह्मणोनिनाचोंलागलाहनुमंत ॥ ह्मणेमीधन्यआजियेथ ॥ जगन्मातादेखिली ॥
॥ ४९ ॥ पुच्छनाचवीकडोविकडी ॥ तोंडमिटकावीडोळेमोडी ॥ चक्राकारमारीउडी ॥ रामनामेंग
र्जोनियां ॥ ५० ॥ चहूंकडेपाहेमारुती ॥ तोंरामनामेंवृक्षगर्जती ॥ पंचभूतेंपक्षीघुमती ॥ राघवस्मर
णेंकरूनियां ॥ ५१ ॥ ह्मणेहेहोयसीतासती ॥ पुराणपुरुषाचीचिच्छक्ती ॥ सुटलीकर्पूराचीदीप्ती ॥ पा
षाणस्मरतीरामनाम ॥ ५२ ॥ मृगमदाहूनविशेष ॥ सीतेच्याअंगींचासुवास ॥ अशोकवनआसमा
स ॥ दुमदुमिलेंतेणेंची ॥ ५३ ॥ तेथेंरक्षणअसेत्रिजटा ॥ तिणेंराघवींधरिलीनिष्ठा ॥ सत्संगाचामहि
मामोठा ॥ दुष्टपापिष्ठांसद्भावउपजे ॥ ५४ ॥ यावरीअंजनीहृदयरत्न ॥ गुप्तरूपेंजवळयेऊन ॥ जान
कीचेवंदोनिचरण ॥ मुद्रिकापुढेंठेविली ॥ ५५ ॥ ध्यानस्थबैसलीसीतासती ॥ मानसींचिंतीरघुपती ॥

पुढेंउभाअसेमारुती ॥ बद्धांजुळीकरूनियां ॥ ५६ ॥ इंदिरेपासींखगेंद्र ॥ कींअंपर्णेपासींनंदिकेश्वर॥
कींशचीपुढेंजयंतपुत्र ॥ उभाठाकेप्रीतीनें ॥ ५७ ॥ असोकनकदंडपडेपृथ्वीवरी ॥ तैसाजानकीसन
मस्कारी ॥ मगत्याअशोकवृक्षावरी ॥ राघवप्रियबोळंघला ॥५८॥ इकडेतमाळनीळसांवळा॥ध्या
नींविलोकितजनकबाळा ॥ तोंअवतारमुद्रिकातेवेळां ॥ सव्यकरांगुळींदिसेना ॥ ५९ ॥ मुद्रिकान
दिसेह्मणोन ॥ श्रावणारिस्नुषाउघडीनयन ॥ तोंमुद्रिकापुढेंचिजाण ॥ देदीप्यमानपडलीअसे॥६०
मुद्रिकादेखतांचितेवेळीं ॥ हृदयींआलिंगीजनकबाळी ॥ विमळांबुधारानेत्रकमळीं ॥ जानकीच्या
सूटल्या ॥ ६१॥ ह्मणेसांडोनिरघूत्तमातें ॥ मायेकैसीआलीसयेथें ॥ रामआणिसौमित्रांतें ॥
त्यजोनिकैसीआलीस ॥ ६२॥ जगद्वंद्यतोश्रीराम ॥ जोचराचरफलांकितद्रुम ॥ त्याचीवार्तास्वस्ति
क्षेम ॥ सांगमुद्रिकेमजपाशीं ॥ ६३॥ तोंत्यावनींनिशाचरी ॥ रक्षणहोत्यादुराचारी ॥ विक्राळरूपें
तेअवसरीं ॥ सीतेजवळीधांविन्नल्या ॥ ६४॥ कांगेरडतीसह्मणोन॥ पसरूनआल्याविक्राळवदन ॥
तुजआह्मीभक्षूंतोडून ॥ कुटकेकरूनतिळप्राय ॥ ६५ ॥ कैंचारामतमाळनीळ ॥ तूंरावणासीघालीं
माळ ॥ राक्षसीकरितीकोल्हाळ ॥ सीतेभोंवत्यामिळोनियां ॥ ६६ ॥ बाबरझोटीभयंकर ॥ कपा

---

१ लक्ष्मीजवळ. २ गरुड ३ पार्वतीजवळ. ४ इंद्राणीच्यापुढें. ५ सुवर्णाचा दांडा. ६ उजव्या करांगळींत. ७ दशरथाची सून.

कींचर्चिलाअसेशेंदूर ॥ लंबस्तनविशाळउदर ॥ पर्वतआंतसांठवती ॥६७॥ ऐसेंदेखोनिहनुमंत ॥
पुच्छसोडीअकस्मात ॥ राक्षसीझोडिल्यासमस्त ॥ प्राणासबहुतमुकल्या ॥ ६८ ॥ राक्षसिणीफि
रवितीडोळे ॥ पुच्छेंआंवळिलेदृढगळे ॥ एकह्मणतीजनकबाळे ॥ रक्षींमातेआह्मांसी ॥६९॥ निमा
ल्याबहुतराक्षसिणी ॥ उरल्यालागतीसीतेचेचरणीं ॥ कित्येकगेल्यापळोनी ॥ दशकंठासीसांगाव
या ॥ ७० ॥ हृदयींबोधप्रगटतांजाणा ॥ भ्रांतिभुलीइच्छावासना ॥ आशामनशातृष्णाकल्पना ॥
पळतीजैशाक्षणार्धें ॥ ७१ ॥ तैंशापळाल्यानिशाचरी ॥ जानकीमुद्रिकेसविचारी ॥ जोशरयूतीरवि
हारी ॥ कोठेंसांगमुद्रिके ॥ ७२ ॥ मजआलिंगितश्रीरामचंद्र ॥ तेव्हांकंठींनसाहेचिहार ॥ आतांगि
रिकाननसमुद्र ॥ दोघांमध्येंपडियेले ॥७३॥ वाल्मीकानेंभाष्यकथिलें ॥ कायसर्वतेंव्यर्थगेलें ॥ ए
ककपिबळियायेऊनिबळें ॥ लंकानगरजाळील ॥७४॥ मजदेऊनसमाधान ॥ सवेंचआणीलरघुनंदन
पाषाणीसमुद्रबुजवोन ॥ दशवदनासीमारील ॥७५॥ तोंमुद्रिकानेदीप्रतिवचन ॥ ह्मणेमजकळली
खुण ॥ माझियाविरहेंकरून ॥ देहराघवेंत्यागिला ॥ ७६ ॥ कींयोगियांचेध्यानींगुंतला ॥ कींभक्तां
च्याधांवण्यांधांवला ॥ कींसौमित्रेंमाघारानेला ॥ म्यांछळिलेंह्मणोनी ॥ ७७ ॥ कृपानकरवेमजव
री ॥ तरीयेऊनमाझावधकरीं ॥ मीबुडाल्येंचिंतासागरीं ॥ काढींबाहेरीत्वरेनें ॥७८॥ आहारामारा

जीवनेत्रा ॥ दशकंठरिपुविषकंठमित्रा ॥ पुढेंपाठविलीकांहेमुद्रा ॥ कोण्याविचारेंकरूनी ॥ ७९॥ मृ
गेत्वचेचीकंचुकीइच्छिली ॥ ह्याचअन्यायघडलामूळीं ॥ म्यांपापिणीनेंतेवेळीं ॥ सौमित्रवीरछळिये
ला ॥ ८० ॥ म्यांसाधूचेंछळणकेलें ॥ ह्मणोनराक्षसाहातींसांपडलें ॥ मजलावियोगदुःखघडलें ॥या
चदोषेंकरूनियां ॥ ८१ ॥ जेसाधूचेंछळणकरिती ॥ तेमजऐसेचदुःखपावती ॥ अंतींपावोनिअधोग
ती ॥ महाअनर्थींपडतील ॥ ८२ ॥ इत्यादिभावतयेक्षणीं ॥ दावीत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ ह्मणेहा
देहठेवूनी ॥ कायकारणपैंअसे ॥ ८३॥ सीतादेखोनिविव्हळ ॥ वृक्षगर्भीं अंजनीबाळ ॥ गायनआरं
भीरसाळ ॥ राघवलीलानिर्मळजे ॥ ८४ ॥ तोसाक्षातरुद्रावतार ॥ रुद्रवीणाजैसासुस्वर ॥ तैसाकं
ठअत्यंतमधुर ॥ कंपितस्वरगातसे ॥ ८५ ॥ कपीचेंगायनमंजूळ ॥ तटस्थझालेंरविमंडळ ॥ पाताळ
सांडूनिफणिपाळ ॥ येऊंभावीतेथेंपें ॥८६॥ तटस्थझालाप्र[४]भंजन ॥ वेधलाचंद्राचाहरिण ॥ अशोक
वनींचेद्विजगण ॥ चाराघेऊंविसरले ॥ ८७ ॥ अयोध्यापतीचीराणी ॥ तल्लीनहोऊनिएकेश्रवणीं ॥
अशोकवनामधोनी ॥ मंजुळध्वनिउमटत ॥ ८८ ॥ जोअँजअँजितनिर्गुण ॥ कमळिणीमित्रकुळभूष
ण ॥ भक्तहृदयाब्जमिलिंदपूर्ण ॥ जलदवर्णजलजाक्ष ॥ ८९ ॥ जोमंगळधाममंगळकारक ॥ जोमंग

---

१ शिवाच्या मित्रा. २ हरिणाच्या कातड्याची. ३ शेष. ४ वायु. ५ पक्षी. ६ कानांनीं. ७ जन्मरहित. ८ अजिंक. ९ सूर्यकुळभूषण. १० मेघश्याम.

ळभगिनीप्राणनायक ॥ मंगळजं[1]ननीउद्धारक ॥ प्रतापार्कश्रीराम ॥ ९० ॥ जोद्विपंचमुखदर्पहरण॥
जोचंडी[2]शकोदंडभंजन ॥ भवगजविदारणपंचानन ॥ नरवीरांतश्रेष्ठजो ॥ ९१ ॥ जानकीजयाचीचि
त्कळा ॥ रचीअनंतब्रह्मांडमाळा ॥ तोरघुवीरपरब्रह्मपुतळा ॥ अतर्क्यलीलाजयाची ॥ ९२ ॥ सच्चि
दानंदतनुनिष्कलंक ॥ जोपितृआज्ञाप्रतिपाळक ॥ जोमायाचक्रचाळक ॥ जगद्वंद्यजगद्गुरू ॥९३ ॥
जोपंचभूतांवेगळासाचार ॥ तोपंचवटीवासीरघुवीर ॥ तोंतेथेंद्विपंच[3]रथराजपुत्र ॥ कपटमृगवधूंगेला
॥ ९४ ॥ तोंद्विपं[4]चवदनदुराचार ॥ पर्णकुटींतप्रवेशलातस्कर ॥ भूग[5]र्भींचेंरत्नसुंदर ॥ हिरोनिनेलेंत
यानें ॥ ९५ ॥ त्यातस्कराचामागकाढित ॥ किष्किंधेसीआलारघुनाथ ॥ शक्रसुतवधोनिअकस्मात
॥ राज्यींअर्कजस्थापिला ॥ ९६ ॥ त्यासीतावल्लभाचाकिं[6]कर ॥ दासानुदासएकवानर ॥ तेणेंगांजो
निलंकानगर ॥ अशोकवनाआलाअसे ॥ ९७ ॥ ऐसेंएकतांगायन ॥ आनंदमयभूतनयेचेंमन ॥ मग
वृक्षातळींउभीराहून ॥ करीनमनतयातें ॥ ९८ ॥ ह्मणेधन्यधन्यतूंतरुवरापूर्ण ॥ कोणकरितोतुजमा
जीगायन ॥ त्याचेंपाहीनमीवदन ॥ धरीनचरणआदरें ॥ ९९ ॥ जोकरितोतुजमाजीकीर्तन ॥ त्या
चीजननीधन्यधन्य ॥ त्याससदांअसोकल्याण ॥ नलागोविघ्नकल्पांतीं॥१००॥ ज्यासीरामकीर्त्तन

---

१ पृथ्वीचाउद्धारकरणारा. २ शिवधनुष्यमोडणारा. ३ दशरथाचापुत्र. ४ दशवदन ५ सीता. ६ सेवक.

आवडे ॥ त्यासीसांकडेंकधींनपडे ॥ चारीमुक्तितयापुढें ॥ दासीहोऊनराबती ॥ १०१ ॥ ऐसेंजगन्माताबोलत ॥ तोंउगाचिराहिलाहनुमंत ॥ नबोलेकांहींचमात ॥ पाहेतटस्थजानकी ॥२०२॥ ह्मणेयेथेंकापट्यदिसेपूर्ण ॥ कोणकरितोनकळेकीर्तन ॥ बाहेरनभेटेयेऊन ॥ तरीआतांप्राणत्यजीनमी ॥२०३॥ अत्यंतकृशजाहलीगोरटी ॥ मुद्रिकाघातलीमणगटीं ॥ ह्मणेअयोध्यापतिजगजेठी ॥ नव्हेभेटीतुझीआतां ॥२०४॥ मगजनकात्मजेनेंतेवेळां ॥ वेणीदंडवेगेंकाढिला ॥ गळांपाशमगघातला ॥ प्राणत्यागाकारणें ॥२०५॥ ह्मणेअयोध्यापतितुजवीण ॥ मीक्षणएकनठेवींप्राण ॥ ऐसेंबोलोनियांवचन ॥ जनकात्मजासरसावली॥२०६॥वेणीदंडकाढोनी ॥ वृक्षडाहाळियेबांधीतेक्षणीं॥ राघवप्रियतेंदेखोनी ॥ बहुतमनींगजबजला ॥२०७॥ जानकीनेंत्यागिल्याप्राणा ॥ मगकायसांगोंरघुनंदना ॥ भरताग्रजाजगन्मोहना ॥ धांवेंलवकरीयेवेळे ॥ ८ ॥ अंतरींआठविलेश्रीरामचरण॥ बुद्धिप्रवर्तकह्मणोन ॥ मगतैसेंचकेलेंउड्डाण ॥ गगनपंथेंतेवेळां ॥ ९ ॥ हनुमंतह्मणेसीतासती ॥ पैलआलाहारघुपती ॥ ऐसेंएकतांचिच्छक्ती॥ उर्ध्वपंथविलोकी ॥११०॥मगमारुतीखालींउतरून॥ करिताझालासाष्टांगनमन ॥ जगन्माताबालेवचन ॥ होकल्याणचंद्रार्कवरी॥११॥ जोडूनियांदोनीकर॥

---

१ चंद्र व सूर्य आहेत तोंपर्यंत.

उभाराहिलासीतेसमोर ॥ ह्मणेकल्याणरूपरघुवीर ॥ किष्किंधेसीसुखीअसे ॥ १२॥ मीश्रीरामाचा
अनुचर[1] ॥ हनुमंतनामावायुकुमर ॥ मातेतुजकारणेंलंकानगर ॥ धांडोळिलेंसर्वही ॥ १३ ॥ सीतेसी
आनंदझालाथोर ॥ जैसाबहुतदिवसगेलाकुमर ॥ तोभेटतांहर्षअपार ॥ जननीलागींहोतसे ॥१४॥
अवर्षणींवर्षतांघन ॥ कींमृत्युसमयींसुधारसपान ॥ कींदुष्काळियाझालेंदर्शन ॥ क्षीरसिंधूचेंअक
स्मात ॥ १५ ॥ असोपंचवटीपासूनवर्तमान ॥ श्रीरामेंलीलाजेकेलीपूर्ण ॥ तेसीतासतीसवायुनंदन
॥ कथिताझालातेवेळीं ॥ १६ ॥ जटायुउद्धरूनिकबंधवधिला ॥ वाळीमारूनिसुग्रीवस्थापिला ॥अ
पारमेळवूनिहरि[2]मेळा ॥ सिद्धझालाश्रीराम ॥ १७ ॥ आठवूनितवगुणरूप ॥ रामसर्वदांकरीविला
प ॥ श्वापदेंपाषाणपादप[3] ॥ सीताह्मणोनिआलिंगी ॥ १८ ॥तुवांजेअलंकारटाकिले ॥ तेम्यांश्री
रामापुढेंठेविले ॥ श्रीरामेंशोककेलातेवेळे ॥ तोमजसर्वथानवर्णवे ॥ १९ ॥ तुजकारणेंसौमित्र ॥ दुः
खकरीतअहोरात्र ॥ जैसीमातेचीवाटनिरंतर ॥ बालकपाहेप्रीतीनें ॥ १२० ॥ ऐसाएकतांसमाचार
॥ जानकीसदाटलागहिंवर ॥ ह्मणेंपरमकृपाळुरघुवीर ॥ मजकारणेंश्रमतसे ॥ २१ ॥ अयोध्येहूनये
तांहनुमंता ॥ मीमागेंराहेंचालतां ॥ श्रीरामतरूखालींतत्वतां ॥ उभेराहतीमजकारणें ॥ २२ ॥ ब

---

१ सेवक. २ वानरांचें सैन्य. ३ वृक्ष.

हुतश्रमलीसह्मणोन ॥ रामकुरवाळीमाझेंवदन ॥ बोलतांसीतेसीआलेंरुदन ॥ सद्गदहोऊनिस्फुंदतसे ॥ २३ ॥ जानकीसह्मणेहनुमंत ॥ आतांशोककरिसीकिमर्थ ॥ सत्वरयेईलरघुनाथ ॥ दशमुखासीवधावया ॥ २४ ॥ तूंआदिपुरुषाचीचिच्छक्ती ॥ प्रणवरूपिणीमूळप्रकृती ॥ तुझेआज्ञेनेंवर्तती ॥ विरिंचीरुद्रइंद्रादी ॥ २५ ॥ भक्ततारावयानिर्धारीं ॥ दोघेंअवतरलींतपृथ्वीवरी ॥ आधींवियोगदोघांभीतरीं ॥ जाहलाचनाहींतत्वतां ॥ २६ ॥ यावरीभूमिजाबोलेवचन ॥ तूंश्रीरामाचाविश्वासुपूर्ण ॥ तुजप्रतिअंतरखूण ॥ राघवेंकायसांगीतली ॥ २७ ॥ येरूह्मणेकैकेयीच्यागृहांतरीं ॥ तांटिकांतकेंआपुलेकरीं ॥ तुजवल्कलेंनेसविलींनिर्धारी ॥ खूणबरीवोळखेंही ॥ २८ ॥ ऐसेंऐकतांजनकदुहिता ॥ ह्मणेसखयाहनुमंता ॥ तूंश्रीरामाचापूर्णआवडता ॥ कोटिगुणेंअससीकीं ॥ २९ ॥ परीतूंदिससीसूक्ष्म ॥ ऐसेचअसतीलप्लवंगम ॥ हेंलंकानगरदुर्गम ॥ तुह्मांकैसेंआटोपे ॥ ३० ॥ ऐसेंसीतेचेंवचनऐकिलें ॥ हनुमंतेंभीमरूपप्रकटकेलें ॥ मंदराचळातुल्यदेखिलें ॥ विशाळरूपमारुतीचें ॥ ३१ ॥ कींमहामेरूचअद्भुत ॥ किंवाराक्षसवधावयासमस्त ॥ अवतरलाप्रळयकृतांत ॥ वानरवेषधरूनियां ॥ ३२ ॥ ऐसादेखोनिरुद्रांवतार ॥ सीताह्मणेहाकेवळईश्वर ॥ रामकार्यालागींनिर्धार ॥ अवतरलायेणेंरूपें ॥

---

१ आदिमाया. २ सीता. ३ रामानें. ४ वानर. ५ विक्राळ भयंकर. ६ प्रळयींचायम. ७ मारुती

॥ ३३ ॥ हनुमंतह्मणेमहासती ॥ हेलंकाघालीनपालथी ॥ परीकोपेलत्रिभुवनपती ॥ आज्ञादीध
लीनाहींमज ॥ ३४ ॥ जगन्मातेमंगळभगिनी[1] ॥ मजहूनियांप्रतापतरणी[2] ॥ ऐसेवानरकिष्किंधाभु
वनीं ॥ राघवाजवळआहेत ॥ ३५ ॥ जांबुवंतनळनीळरविकुमर[3] ॥ रणपंडितप्रतापशूर ॥ काळासि
शिक्षाकरणार ॥ राघवासवेंअसतीपैं ॥ ॥ ३६ ॥ सीताह्मणेहनुमंतासी ॥ एवढासागरकैसातरला
सी ॥ येरूह्मणेमुद्रेनेंअनायासीं ॥ आणिलेंमजऐलतीरा ॥ ३७ ॥ मार्गीझालेश्रमबहुत ॥ तुझेदर्शनें
हरलेसमस्त ॥ परीझालोंअसेंक्षुधाक्रांत ॥ फळेंयेथेंदिसतीबहू ॥ ३८ ॥ परहस्तज्यांसस्पर्शित ॥ तीं
मीसर्वथानघेंनिश्चित ॥ तरीआतांआज्ञादीजेत्वरित ॥ निजहस्तेंघेईनमी ॥ ३९ ॥ उपरीबोलेश्री
रामललना[4] ॥ समीर[5]स्पर्शोंनशकेयावना ॥ साठसहस्त्रराक्षसरक्षणा ॥ ठेविलेयेथेंलंकेशें ॥ १४० ॥ ह
नुमंतएकतांतेअवसरीं ॥ गडबडांलोळेधरणीवरी ॥ फळआहारावीणबाहेरी ॥ निघोंपाहतीप्राण
माझे ॥ ४१ ॥ अहामध्येंचआलेंमरण ॥ अंतरलेरघुपतीचेचरण ॥ आतांसीताशुद्धीसांगेलकोण ॥
कौसल्यात्मजासीजाउनी ॥ ४२ ॥ सफळवृक्षदेखोनिदृष्टीं ॥ माझेंचित्तहोतसेकष्टी ॥ ऐसेंवाटतसे
पोटीं ॥ वनचिअवघेंसांठवावें ॥ ४३ ॥ ऐसेंबोलतांहनुमंत ॥ क्षणएकपडलानिचेष्टित ॥ नेत्रगरगरां

---

१. हे मंगळाचे बहिणि–सीते. २ मोठे प्रतापी. ३ सूग्रीव. ४ रामाची स्त्री (सीता.) ५ वायु. ६ रामास.

भोवंडित ॥ मुखपसरीतफळांलागीं ॥ ४४ ॥ ऐसेंदेखोनितेवेळीं ॥ जगन्मातासद्गदितझाली ॥ अ
हाह्मणोनिधांविन्नली ॥ कुरवाळीतकृपाकरें ॥ ४५ ॥ ह्मणेकपींद्राउठींउठीं ॥ पडलींफळेंतरुतळव
टीं ॥ तींपाहूनिएकवटीं ॥ उदरतृप्तिपुरतींच ॥ ४६ ॥ बारेवरीचढसीजाण ॥ तरीतुजअसेमाझीआ
ण ॥ पडलींफळेंतींवेंचून ॥ उदरनिर्वाहकरींकां ॥ ४७ ॥ ऐसेंजानकीबोलतांवचन ॥ मारुतीउठिला
झडकरून ॥ चरणधरीधांवोन ॥ ह्मणेप्रमाणआज्ञातुझी ॥ ४८ ॥ मगजेवृक्षकरितीरामस्मरण ॥ सी
तेवरीछायाकेलीसघन ॥ तेरामउपासकपूर्ण ॥ करीवंदनकपीत्यांतें ॥ ४९ ॥ जेरामउपासकनिर्मळ
॥ त्यांसीविघ्नकरूंनशकेकाळ ॥ ह्मणोनिअंजनीचाबाळ ॥ तरुतेसकळरक्षीतसे ॥ १५० ॥ जेतरुनकरि
तीरामस्मरण ॥ तेचउपटिलेमुळींहून ॥ भुजाबळेंत्राहाटून ॥ उर्वीवरीझोडिले ॥ ५१ ॥ मगपडिलीं
फळेंएकवटोनी ॥ हस्तद्वयेंटाकीवदनीं ॥ हनुवटीहालेतेक्षणीं ॥ फळेंतांतडीचावितां ॥ ५२ ॥ चंच
ळदृष्टींकरून ॥ मागेंपुढेंपाहेअवलोकून ॥ तंवतेवनरक्षकसंपूर्ण ॥ निद्रार्णवींबुडाले ॥ ५३ ॥ राक्षसा
नींमद्यप्राशिलें ॥ हनुमंतेंवनविध्वंसिलें ॥ पुच्छेंवोढूनआणिले ॥ वृक्षभोंवतालसर्वही ॥ ५४ ॥ हनुमं
तबैसलाफळाहारासी ॥ पुच्छपाहुणेरकरीत्यासी ॥ नसोडीबैसल्याठायासी ॥ आपोशनमोडलह्मणो
नी ॥ ५५ ॥ पुच्छासीहनुमंतबोले ॥ गोडगोडआणींकांफळें ॥ आजित्वांतृप्तआह्मांकेलें ॥ चिरंजीवरा

हेंतूं ॥ ५६ ॥ नं[1]दनवनाहूनसुंदर ॥ अशोकवनींचेतरुवर ॥ फणसइक्षुदंडलवंगपरिकर ॥ उपडीसमग्र
एकदांची ॥ ५७ ॥ केळीनारळीदेवदार ॥ जं[2]बुकं[3]पित्थअंजीर ॥ ज्यांचेरसलागतीमधुर ॥ हनुमंतवी
रसेवीतसे ॥ ५८ ॥ असोतरुवरलक्षकोडी ॥ भुजाबळें[4]उर्वींवरझोडी ॥ राघवस्मरणेंतांतडीं ॥ फळेंव
दनींटाकीतसे ॥ ५९ ॥ हनुमंतकरीतय[5]ज्ञ ॥ राममंत्रेंकरून ॥ व[6]दनकुंडींआहुतिपूर्ण ॥ घालो
निजठराग्नितृप्तकरी ॥ १६० ॥ सीतेनेंघातलीआपुलीआण ॥ वृक्षावरीनचढावेंपूर्ण ॥ यालागींवृक्ष
झोडून ॥ फळेंपाडीधरणीये ॥ ६१ ॥ जैसीकांच[7]पळाकडाडी ॥ तैसेलक्षानुलक्षवृक्षमोडी ॥ तोंराक्षसउ
ठिलेतांतडीं ॥ भीं[8]मकोल्हाळकरीतची ॥ ६२ ॥ चक्रेंडांगाभिंडि[9]माळा ॥ घेऊनिधांवलेएकचिवेळां
॥ सी[10]ताशोकहरणकोंडिला ॥ सकळींमिळोनिएकदांची ॥ ६३ ॥ कींवृषभींकोंडिलामहाव्याघ्र ॥ कीं
बहुतविखारींखगेश्वर ॥ कींसृगालींवेढिलामृगेंद्र ॥ ख[11]द्योतदिनकराधरूंह्मणती ॥ ६४ ॥ कींनभींउडतां
पैंद्वि[12]जें ॥ धरूंह्मणतीप्रळयवीज ॥ कींआर्द्रमृत्तिकेचेअश्वगज ॥ प्राशूंह्मणतीजलसिंधू ॥ ६५ ॥ कर्पूरपुत
ळेह्मणतीएकवेळा ॥ धरूनिआणूंवडवानळा ॥ मक्षिकामिळोनिसकळा ॥ भूगोलउचलूंभाविती ॥ ६६ ॥

---

[1] इंद्राच्या बागे पेक्षां. [2] जांबुळ. [3] कविठ. [4] पृथ्वीवर. [5] होम. [6] मुखरूप अग्निकुंडांत. [7] वीज. [8] भयंकर. [9] गोफणगुंडे. [10] मारुति. [11] काजवे. [12] पक्षी.

उष्ट्रांनींब्रीदबांधोन ॥ तुंबरापुढेंमांडिलेंगायन ॥ कींवृश्चिकपुच्छेंकरून ॥ ताडीनह्मणेवज्रातें ॥६७॥
तैसेहनुमंतावरीवनरक्षक॥एकदांचधांवलेसकळिक॥ यावरीलोकप्राणेशबालक॥कायकरिताजाहला
॥६८॥ विशाळवृक्षउपडोनी॥सैन्यकरींघेततेचक्षणीं ॥ जैसापावकप्रकटेशुष्कवनीं ॥ संहारीराक्षसां
तैसाची ॥६९॥ साठीसहस्त्रवनपाळ ॥ पुच्छेंभारबांधिलेसकळ॥फिरवूनियांतात्काळ॥ भूमीवरीआप
टिले ॥ १७० ॥ जैसींतुंबिनींचींओलींफळें ॥ बळेंआपटितांहोतीशकलें ॥ तैसेवनरक्षकतेवेळे ॥ चूर्ण
झालेसकळही ॥ ७१ ॥ सवेंचसमुद्रजीवनीं ॥ प्रेतेंदेतभिरकावुनी ॥ भुभुःकारेंगर्जतांध्वनी ॥ गगन
गर्भींनसमाये ॥ ७२ ॥ घायाळउरलेकिंचित ॥ तेरावणासमीपआलेधांवत ॥ ह्मणतीएकवानरअद्भु
त ॥ अशोकवनींप्रकटला ॥ ७३ ॥ सकळवनविध्वंसून ॥ वनरक्षकमारिलेसंपूर्ण ॥ ऐसेंराक्षसेंद्रेंपरि
सोन ॥ परमविषादपावला ॥ ७४ ॥ घृतेंशिंपिलावैश्वानर ॥ तैसाक्रोधायमानदशकंधर ॥ ह्मणेको
णरेतोवानर ॥ माराजाउनवेगेंसी ॥ ७५ ॥ तेव्हांऐशींसहस्त्रमहावीर ॥ पाठविताझालादशकंधर
॥ ह्मणेधरूनआणारेवानर ॥ नानाप्रयत्नकरूनियां ॥ ७६ ॥ जरीतोनाटोपेतुह्मांलागुन ॥ तरी
मजदाऊंनकारेवदन ॥ असोऐशींसहस्त्रापिशिताशन ॥ गर्जतवनापातले ॥ ७७ ॥ नानाशस्त्रेंघेतलीं

---

१ वायुपुत्र. २ डाव्या हातांत. ३ अग्नि. ४ भोपळींचीं. ५ राक्षस.

हातीं ॥ हांकेनिराळगाजविती ॥ ऐसेंदेखोनिमारुती ॥ विशाळरूपजाहला ॥ ७८ ॥ जैसामंदराच
ळविशाळ ॥ तैसादिसेअंजनीचाबाळ ॥ वासुकीऐसेंपुच्छसबळ ॥ लंबायमानसोडिलें ॥ ७९ ॥ लंके
चेमहाद्वारींचीअर्गळा ॥ लोहबंदींवेष्टिलीतेवेळां ॥ मारुतीमारीतउठिला ॥ सिंहनादेंगर्जत ॥१८०॥
वृक्षावरूनिपक्षीउडोनी ॥ प्रातःकाळींभरतीगगनीं ॥ तैसींअरिमस्तकेंतुटोनी ॥ उसळोनधरणीप
डताती ॥ ८१ ॥ बांधोनशत्रुसमुदायभार ॥ गगनींफिरवीवायुकुमर ॥ आपटितांचहोतीचूर॥करचर
णादिअवयव ॥ ८२ ॥ तोंत्यांतमुख्यजंबुमाळी ॥ हांकादेतपातलातेवेळीं ॥ ह्मणेवानरारणमंडळीं ॥
तुजआजिमारीन ॥ ८३ ॥ शूळघेऊनितेवेळां ॥ त्वरेंमारुतीवरीधांवला ॥ तोंहनुमंतेंलत्ताप्रहारदीध
ला ॥ कोथळाफुटलातेक्षणीं ॥ ८४ ॥ जैसेंशस्त्रबैसतांप्रबळ ॥ चूर्णहोयफणसफळ ॥ कींवज्रघातेंमहा
शैल ॥ चूर्णजैसाहोयपैं ॥८५॥ तैसाजंबुमाळीपडिला ॥ चिरूनहनुमंतेंभिरकाविला ॥ दशमुखासस
माचारकळला ॥ अत्यंतकोपलातेकाळीं ॥ ८५ ॥ मगपाठविलेलक्षवीर ॥ पांचसेनाधिपतिथोर ॥म
ल्लप्रतिमल्लनामेंअसुर ॥ प्रचंडचंडजघनपैं ॥ ८७॥ रावणाचीआज्ञाघेऊन ॥ वेगेंपावलेअशोकवन ॥
हेंदेखोनिवायुनंदन ॥ अर्गळाहातींतुळितसे ॥ ८८ ॥ करोनिपुच्छाचेंउखळ ॥ हातींघेऊनिलोहमुस
ळ ॥ कांडीतसेलंकेशाचेंदळ ॥ साळीऐसेंतेधवां ॥ ८९ ॥ असुरदेहपडतीअचेतन॥हाचिसाळींचाकों

डाझाडून ॥ सूक्ष्मदेहतांदुळपूर्ण ॥ जातउद्धरूनकपिहस्तें ॥ १९० ॥ करकरांकपिदाढाखात ॥ नेत्रग
रगरांभोवंडित ॥ शस्त्रास्त्रेंअवघेचिवर्षत ॥ पिशिताशनतेकाळीं ॥ ९१ ॥ मेरुऐसापैंसबळ ॥ असेतोअं
जनीचाबाळ ॥ तोतेथेंदेखिलेंदेऊळ ॥ सहस्रस्तंभीमंडितजें ॥ ९२ ॥ तेथेंरावणेंदेवीस्थापिली ॥ ब्राह्म
णाचादेतानित्यबळी ॥ वायुसुतेंदेखोनितेवेळीं ॥ तेंविदारिलेंदेवालय ॥ ९३ ॥ पायासहउपटोनी ॥ आ
काशपंथेंदेतभिरकावुनी ॥ पाषाणगेलेदशदिशांनीं ॥ पक्ष्याऐसेउडोनियां ॥ ९४ ॥ असोयावरीहनुमं
तें ॥ लोहार्गळाघेऊनिहातें ॥ मांडिलेंवीरकंदनातें ॥ रामगीतआळवूनी ॥ ९५ ॥ अशोकवनतेंखळेंके
वळ ॥ माजीवीरहेंधान्यसकळ ॥ हनुमंततिवडामध्येंसबळ ॥ पुच्छपातेंपिळीतसे ॥ ९६ ॥ तयाखळि
याजवळी ॥ खेचरादेवीजनकबाळी ॥ महावीरांचेदीधलेबळी ॥ राशिकेल्याशिरांच्या ॥ ९७ ॥ रेणु
केच्याकैवारेंपरशुधरें ॥ सर्वक्षत्रियांचींछेदिलींशिरें ॥ तैसींसीतेकारणेंराघवकिंकरें ॥ पाडिलींशिरें
राक्षसांचीं ॥ ९८ ॥ असोहनुमंततेवेळां ॥ पुच्छेंराक्षसकरूनिगोळा ॥ आपटोनिसमुद्रजळा ॥ माजी
निक्षेपीसाक्षेपें ॥ ९९ ॥ लक्षवीरमृत्युपंथागेले ॥ मगसातपुत्रपाठविले ॥ तेहीहनुमंतेंचूर्णकेले ॥ अर्ग
ळाघातेंकरूनियां ॥ २०० ॥ हांकगेलीरावणापासीं ॥ वानरेंसंहारिलेंसमस्तांसी ॥ मगपाठविलेंअ
खयासी ॥ दळभारेंसींतेधवां ॥ १ ॥ अखयादेखोनिहनुमंत ॥ अर्गळाघेऊनिनाचत ॥ गदगदांहांसू

नबोलत ॥ लंकेशात्मजासीतेधवां ॥ २ ॥ अरेअखयातुझेंनाम[2]व्यर्थ ॥ जैसेअजागळींचेस्तनयथार्थ ॥ कींमूर्खासीअलंकारकिमर्थ ॥ श्रोत्र[4]जैसेबधिराचे ॥ ३ ॥ कींगर्भांधाचेनयन ॥ व्यर्थकायविशाळदिसोन ॥ कींनासिकावीणवदन ॥ नामकरणतैसेंतुझें ॥ ४ ॥ रासभासीभद्रासन ॥ श्वानासीअग्रपूजामान ॥ कींदिव्यांबरपरिधान ॥ व्यर्थप्रेतासकरविलें ॥ ५ ॥ तैसेंअखयानामदशमुखें ॥ तुजठेविलेंव्यर्थशतमूर्खें ॥ आतांचितुझाक्षणेंकें ॥ क्षयकरीनजाणपां ॥ ६ ॥ तोंअखयाधनुष्यघेऊन ॥ सोडीबाणापाठींबाण ॥ क्षणएकवायुनंदन ॥ उगाचउभाराहिला ॥ ७ ॥ काडियापडतांबहुत ॥ वैसकानसांडीपर्वत ॥ कींसुमनवृष्टीतेंमदोन्मत्त ॥ गजसहसानमानी ॥ ८ ॥ तैसेअखयाचेबाण ॥ येतांनडगमगेवायुनंदन ॥ मगलोहार्गळाघेऊन ॥ कृतांतवतधांविन्नला ॥ ९ ॥ वैसतांलोहार्गळेचाघाय ॥ अखयाचाझालाप्राणक्षय ॥ समीरात्मजपावलाविजय ॥ सुरसमुदायआनंदला ॥ २१० ॥ ऐकोनिअखयाचासमाचार ॥ शोकार्णवींपडलालंकेश्वर ॥ आसाळीराक्षसीभयंकर ॥ अशोकवनाधाडिली ॥ ११ ॥ दाहासहस्रगजांचेंबळ ॥ उदरांतसांठवीमहाअचळ ॥ एकयोजनमुखविशाळ ॥ पसरूनियांधांविन्नली ॥ १२ ॥ कपाळींचर्चिलाशेंदूर ॥ बाबरझोटीभयंकर ॥ तिणेंधांवोनिसत्वर ॥ वायुसुतधरियेला ॥

---

१ रावणाच्या पुत्रास–अखयास. २ ज्याचा क्षय नाहीं तो अखया हें नांव. ३ बकरीच्या गळ्याचे सड. ४ कान. ५ यमासारखा.

॥ १३ ॥ उचलोनिघातलास्वमुखांत ॥ दांतांसिदांतजोंमेळवित ॥ तंवतोउतरलाउदरांत ॥ क्षणमा
त्रनलगतां ॥१४॥ लंकेशासीसांगतीहेर ॥ आसाळीनेंगिळिलावानर ॥ एकतांआनंदलादशकंधर ॥
असुरसभेसीतेधवां ॥ १५ ॥ रावणशर्करावांटित ॥ तोंदूतआलेशंखकरित ॥ आसाळीचाझालाअंत
॥ पाटहनुमंतेंफाडिलें ॥ १६ ॥ तिणेंचाविलानसतांवानर ॥ सगळाचिगिळिलासत्वर ॥ यालागीं
जिताचितोवीर ॥ उदरफोडोनिनिघाला ॥ १७ ॥ शोकाकुलितद्विपंचवदन ॥ ह्मणेहेंअद्भुतप्रकटलें
विघ्न ॥ यावरीशक्रजितजाऊन ॥ युद्धकरीलऐकातें ॥ १८ ॥ रामविजयग्रंथसुरस ॥ सुंदरकांडकौ
तुकविशेष॥श्रवणकरितीसावकाश॥रघुवीरभक्तआदरें॥१९॥रविकुळमंडणापुराणपुरुषा॥श्रीमद्भीमा
तटनिवासा ॥ ब्रह्मानंदाअविनाशा ॥ श्रीधरवरदाजगद्गुरू ॥ २२० ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुं
दर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ विंशतितमोध्यायगोडहा ॥२२१॥
श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ २० ॥ ॥ ओंव्या ॥ २२१ ॥

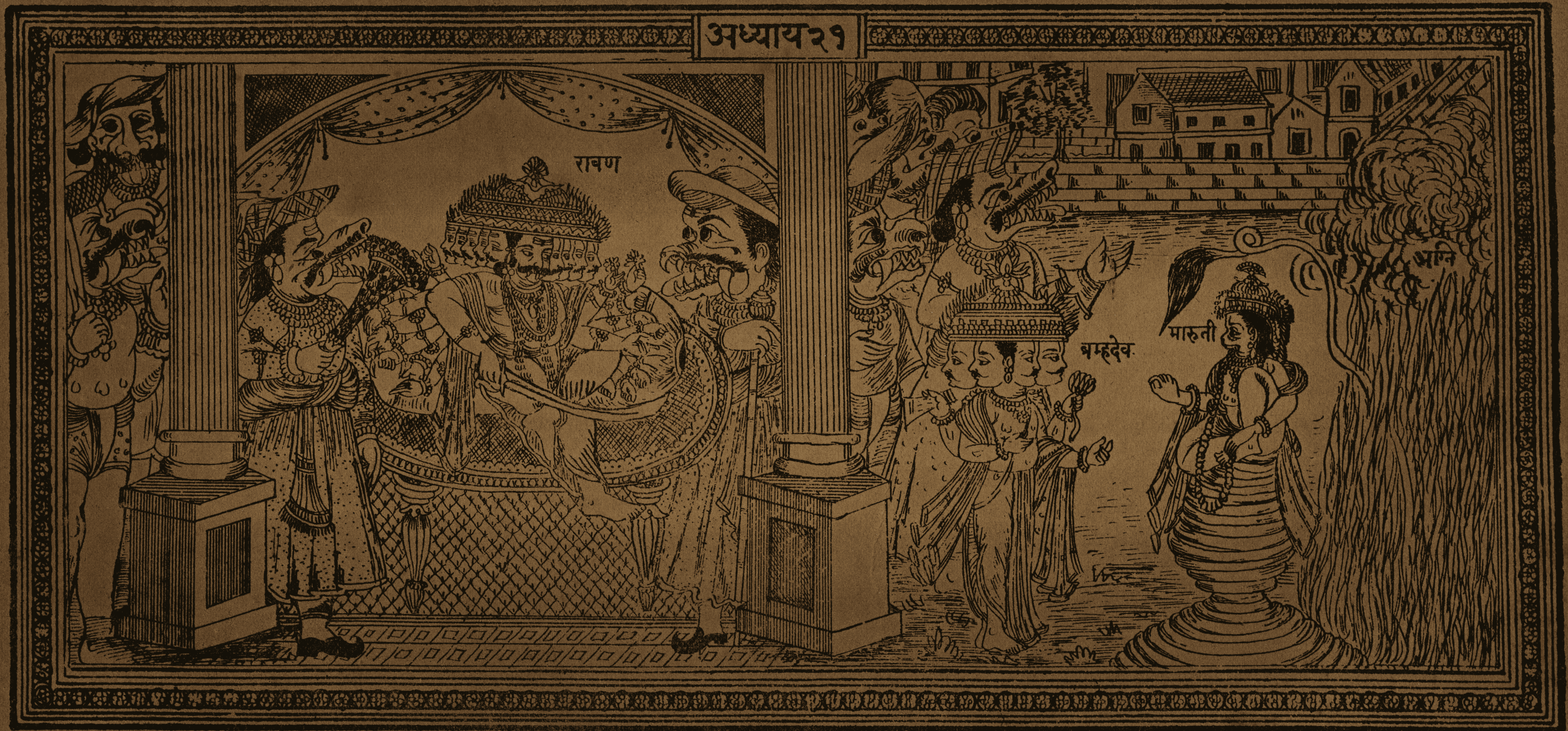
अध्याय२१
रावण
ब्रम्हदेव.
मारुती
अग्नि

२९

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ क्षीराब्धितटींबैसलासर्वकाळ ॥ त्यासीक्षुधाकासयाबाधील ॥ दीपाचीचिं
ताकांलागेल ॥ दिनमणीसमीपअसतांपैं ॥१॥ राहतांकल्पतरूतळीं ॥ कांडंखीलकामनाव्याळी ॥
गंगाजळींशेजजेणेंकेली ॥ त्यासवणवाकरीलकाय ॥ २ ॥ वारणविदारकाचे[1]संगतीं ॥ जोबैसलाअ
होरातीं ॥ जंबुकत्यासीबाधाकरिती ॥ हेंकल्पांतींहीघडेना ॥ ३ ॥ जोनित्यकरीसुधारसपान ॥
त्यासीविषबाधीलकायदारुण ॥ स्वरूपींसदांसावधान ॥ दुष्कृतकैंचेंत्यापासीं ॥ ४ ॥ कामधेनु
घरींअसतां ॥ कल्पनानबाधीतत्वतां ॥ हुतांशन[2]सतेजधडकतां ॥ शीतकैंचेंउरेल ॥ ५ ॥ तैसीरघु
वीरकृपाज्यावरीपूर्ण ॥ त्यासनबाधीविषयहुताशन[3] ॥ रामचरित्रींगुंतलेंमन ॥ इतरश्रवणनावडे ॥
॥ ६ ॥ असोविसावाअध्यायसंपतांतेथें ॥ आसाळीविदारिलीहनुमंतें ॥ यावरीइंद्रजितासीलंका
नाथें ॥ आज्ञापिलेंसत्वर ॥ ७ ॥ तोंनग्नकुमारीशिंकेपाठीसी ॥ रावणशकुनपुसेब्रह्मदेवासी ॥ वि
धिह्मणेदोघांतूनएकासी ॥ अपयशयेईलदिसतसे ॥ ८ ॥ रावणपाहेक्रोधयुक्त ॥ विधिह्मणेवानरहो
ईलहस्तगत ॥ तैसाचिचाललाइंद्रजित ॥ अशोकवनासीतेवेळे ॥ ९ ॥ सवेंघेऊनिचतुरंगसेना ॥ श
क्रारिनिघालाअशोकवना ॥ शायशींअयुतें[4]गजजाणा ॥ रथतुरंगमांगणनानाहीं ॥१०॥ देवबैसोनि

---

[1] हत्तींचें विदारण करणाराचे सिंहाचे. [2] अग्नि. [3] विषयरूप अग्नि. [4] एक अयुत ह्मणजे दहा हजार,

विमानीं ॥ कौतुकपाहतीतेचक्षणीं ॥ अशोकवनांत[1]रावणी ॥ निजभारेंसींप्रवेशला ॥ ११ ॥ तोंपा
ठमोराहनुमंत ॥ बैसलासेफळेंझेलित ॥ असुरगर्जतीबहुत ॥ परीतोतिकडेनपाहे ॥ १२ ॥ क्षणक्षणां
पाठीकुरवाळित ॥ मागेंपरतोनिवांकुल्यादावित ॥ राक्षसशस्त्रेंअसंख्यात ॥ वर्षतेझालेकपीवरी ॥
॥ १३ ॥ इंद्रजितेंशरटाकिले ॥ हनूमंतेंवरचेवरझेलिले ॥ मुष्टीमाजीआकळिले ॥ बहुसालतेधवां ॥
॥ १४ ॥ अकस्मातपुच्छसोडिलें ॥ रावणीचें[2]धनुष्यहरिलें ॥ हनुमंतेंआ[3]कर्णवोढिलें ॥ बाणलाऊन
तेसमयीं ॥ १५ ॥ अचूकमारुतीचेंसंधान ॥ सोडिताझालाअसंख्यबाण ॥ जैसेशब्दामागेंशब्दपूर्ण॥
मुखांतूननिघतीपैं ॥ १६ ॥ तोंविमानारूढसु[4]धापानी ॥ पुष्पेंवर्षतीक्षणक्षणीं ॥ ह्मणतीमारुतीधन्य
अंजनी ॥ तुजचिएकप्रसवली ॥ १७ ॥ राक्षसांचीींशिरेंतेकाळीं ॥ हनुमंतेंअसंभाव्यउडविलीं ॥ रा
वणीचामुकुटतळीं ॥ छेदोनियांपाडिला ॥ १८ ॥ बाणसरलेतयेवेळां ॥ सवेंचघेतलीलोहार्गळा ॥
वायुवेगेंधांविन्नला ॥ शक्रारीचेरथापासीं ॥ १९ ॥ अर्गळाघालोनितेवेळां ॥ अश्वांसहितरथभंगि
ला ॥ इंद्रजितविरथजाहला ॥ घाबरलापाहातसे ॥ २० ॥ लोहार्गळेचेघायसबळ ॥ झोडिलेंइंद्रजि

---

१ इंद्रजित. २ इंद्रजिताचें. ३ कानापर्यंत. ४ देव.

ताचेंदळ ॥ ॥ वाहतीरक्ताचेकल्लोळ ॥ समुद्राजातीभेटावया ॥ २१ ॥ जैसेंअलात[1]चक्रफिरे ॥ तैसा
हनुमंतअसुरांतबावरे ॥ रावणीतेंअर्गळाप्रहारें ॥ झोडिताजाहलातेधवां ॥ २२ ॥ रावणात्मजेंतेअवस
रीं ॥ पाशटाकिलाहनुमंतावरी ॥ तोंमारुतीहोयमोहरी ॥ उडोनिजायएकीकडे ॥ २३ ॥ मागुती
लहानपाशकरून ॥ कपीवरीटाकीआणून ॥ पर्वताकारसीताशोकहरण ॥ होऊनिपाशतोडित ॥
॥ २४ ॥ शस्त्रास्त्रेंबहुसाल ॥ टाकितांनाटोपेकपिसबळ ॥ यावरीअंजनीचाबाळ ॥ इंद्रजितावरीलो
टला ॥ २५ ॥ मल्लयुद्धासीप्रवर्तला ॥ इंद्रजितबळेंआपटिला ॥ नग्नकरूनिभिरकाविला ॥ चरणीं
धरूनहनुमंतें ॥ २६ ॥ इंद्रजिततेव्हांरडत ॥ ह्मणेमजकायआलामृत्य ॥ दळहिसंहारिलेंसमस्त ॥
नदिसेयेथेंकोणीही ॥ २७ ॥ ह्मणेमजनिराहारीयाचेहातेंमरण ॥ हातोकरीफळेभक्षण ॥ परीरामापा
सींनेईलधरून ॥ विटंबीलनानापरी ॥ २८ ॥ सुटेजोंजनकनंदिनी ॥ तोंमजघालीलबंदिखानीं ॥
जैसारावणासीधरूनी ॥ पांचपाटकाढिले ॥ २९ ॥ मगनग्नइंद्रजितपळाला ॥ विवरामाजीदडा
ला ॥ कपीनेंद्वारींपाषाणठेविला ॥ विवरींकोंडिलेंतयासी ॥ ३० ॥ इंद्रजितकासावीसहोय ॥ ह्मणे
कांमरणमजनये ॥ शस्त्रजवळीनाहींकरूंकाये ॥ प्राणत्यागकरावया ॥ ३१ ॥ विवरींकोंडिलाइंद्रजि

---

[1] पेटलेलें कोलित मोठ्यात्वरेनें वर्तूळ फिरविलें ह्मणजे चक्राकार जी अग्नीची रेषा दिसते तें.

त ॥ हेंदशमुखासीजाहलेंश्रुत ॥ परमझालाभयभीत ॥ विनवीतसेविरिंचीतें ॥ ३२ ॥ ह्मणेतुझेंवच
नसाचार ॥ हस्तगतनव्हेकांवानर ॥ तरीतूंजाऊनिसत्वर ॥ धरूनकपिदेईआह्मां ॥ ३३ ॥ त्वरेंतूंते
थवरीजाऊन ॥ मजद्यावेंपुत्रदान ॥ काळरूपतोवानरजाण ॥ तुजवीणकोणानाटोपे ॥ ३४ ॥ मग
क[1]मलोद्भवपातलातेथ ॥ तंवतोनग्नाचिइंद्रजित ॥ दडालाअसेविवरांत ॥ भयभीतमुसमुशी ॥३५॥
मगरा[2]वणीबोलेकरुणावचन ॥ आतांमजसोडवींयेथून ॥ त्यावानरासीधरिल्यावांचून ॥ मीविवरा
बाहेरनयेंची ॥ ३६ ॥ क[1]मलासनह्मणेतेअवसरीं ॥ तूंआतांनिघेंविवराबाहेरी ॥ ब्रह्मपाशघालोनिझ
डकरी ॥ कपिबळेंचधरावा ॥ ३७ ॥ रावणीदेतप्रत्युत्तर ॥ ब्रह्मपाशासनावरेवानर ॥ विरिंचिह्मणे
तूंअपवित्र ॥ तरींचअस्त्रनचाले ॥ ३८ ॥ मगवि[3]ष्णुसुतेंतेवेळीं ॥ राघवप्रि[4]येंयाचीस्तुतिकेली ॥ तूंवज्र
शरीरीमहाबळी ॥ निशाचरकांपतीतूंतें ॥ ३९ ॥ आमुचेंवचनसां[5]चकरावें ॥ ब्रह्मपाशींत्वांसांपडावें ॥
सभेपर्यंतउगेंचजावें ॥ मगदावावेपराक्रम ॥ ४० ॥ ऐसेंकमलोद्भवेंविनविलें ॥ समीरा[6]त्मजेंमान्यके
लें ॥ मगविरंचीनेंपाशप्रेरिले ॥ माजीबांधिलेंहनुमंता ॥ ४१ ॥ हनुमंतबांधिलापाशीं ॥ शक्रारि
धांवलावेगेंसीं ॥ दृढबांधिताझालाकपीसी ॥ निजहस्तेंकरूनियां ॥ ४२ ॥ एकतृणवेंटीनेंपायबा

---

[1] ब्रह्मदेव. [2] इंद्रजित. [3] ब्रह्मदेवानें. [4] रामभक्ताची–मारुतीची. [5] खरें. [6] मारुतीनें.

धिती ॥ एकवृक्षसालीनेंआंवळिती ॥ एकदोरआणावयाधांवती ॥ नगरामाजिसत्वर ॥४३ ॥हनुमं
तदिसेबांधिला ॥ परीतोसर्वदांहीमोकळा ॥ जैसाज्ञानसिंसारींगुंतला ॥ परीतोसर्वदामुक्तअसे ॥
॥४४॥ [1]नलिनीपत्रजळींखेळे ॥ परीत्यावरीबिंदु[2]नातळे ॥ कींशीतोष्णधुळीनेंनमळे ॥ निराळजैसेंस
र्वदा ॥ ४५ ॥ कींसमीरसर्वांवरूनजात ॥ परीकोठेंहीनव्हेलिप्त ॥ तैसाचिवीरहनुमंत ॥ बंधमोक्षा
तीतता ॥ ४६ ॥ असो[3]परमेष्टिआणिइंद्रजित ॥ सभेसिआणितीहनुमंत ॥ वाटेसिराक्षसटोंचित ॥
नानाशस्त्रेंघेउनी ॥४७॥ शस्त्रेंभंगिलींसमग्र ॥ वज्रशरीरतोवानर ॥ असुरींउचलोनितोसत्वर ॥ सभे
समोरआणिला ॥ ४८ ॥ दृष्टींदेखतांहनुमंत ॥ रावणकरकरांदांतखात ॥ याउपरीरघुनाथदूत ॥का
यकरिताजाहाला ॥ ४९ ॥ बंधनेंतोडोनिसमस्त ॥ पुच्छासनींबैसलाहनुमंत ॥ रावणाहूनएकहस्त
॥ उंचआसनमारुतीचें ॥ ५० ॥ मगपुसेप्रधानप्रहस्त ॥ तूंकोणाचाआहेसदूत ॥ परीतोनबोलेहनुमं
त ॥ पाहेचकितचहूंकडे ॥ ५१ ॥ मगपुसे[4]द्विपंचवदन ॥ मर्कटातूंकोणाचाकोण ॥ यावरी[5]जनकजा
शोकहरण ॥ कायवचनबोलत ॥ ५२ ॥ ह्मणेरेमशकारजनीचरा ॥ महामळिणादुर्जनापामरा ॥
मीकोणआहेंहेंतस्करा ॥ नकळेतुजअद्यापि ॥ ५३ ॥ जेणेंसीतास्वयंवरींतुजवांचविलें ॥ उरावरी

---

[1] कमळिणीचें पान. [2] स्पर्श नकरी. [3] ब्रह्मदेव. [4] रावण. [5] जानकीचा शोक दूर करणारा–मारुती.

लचापकाढिलें ॥ त्याचादासजाणवाहिलें ॥ शिरकमळेंछेदीनतुझीं ॥ ५४ ॥ जेणेंताटिकासुबाहुमा
रून ॥ केलेंकौशिक[1]मखरक्षण ॥ मूढात्याचादासमीआहेंपूर्ण ॥ करीनदहनलंकेचें ॥ ५५ ॥ तुझेभ
गिनीचेंनासिकछेदिलें ॥ खरदूषणात्रिशिरामारेले ॥ त्याचादूतमीआलोंबळें ॥ शिक्षातुजलावावया
॥ ५६ ॥ जैसें[2]अन्नसदनींरिघेश्वान ॥ तैसापंचवटीसयेऊन ॥ चोरिलेंजानकीचिद्रत्न ॥ महामलिना
अपवित्रा ॥ ५७ ॥ राम[3]पंचाननाचीवस्त ॥ कैशीतुजजिरेलनिश्चित ॥ पाडूनवासुकीचादंत ॥ [4]मंडू
ककैसावांचेलपां ॥ ५८ ॥ व्याघ्रअसतांनिद्रिस्थ ॥ बाहेरजिव्हालळलाळित ॥ तीजंबुकेंतोडिलिया
यथार्थ ॥ कैसावांचेलसांगपां ॥ ५९ ॥ तुझाअखयामारोन ॥ विध्वंसिलेंम्यांअशोकवन ॥ तुझेंदळ
अवघेंसंहारून ॥ इंद्रजितगांजिला ॥ ६० ॥ [5]राक्षसकुळवैश्वानर ॥ अहल्योद्धारकौसल्याकुमर ॥ तु
झेंछेदावयाशिर ॥ समरधीरयेतआतां ॥ ६१ ॥ तोविष[6]कंठवंद्यरघुनंदन ॥ तुझेंदशकंठछेदून ॥ दश
दिशांसीबळीदेऊन ॥ सीताघेऊनजाईल ॥ ६२ ॥ ऐसेंऐकतांद्विपंचवदन ॥ झालापरमक्रोधायमान
॥ ह्मणेयाचेंपुच्छनासिककर्ण ॥ जिव्हाछेदूनटाकारे ॥ ६३ ॥ ऐसेंबोलतांलंकेश ॥ चौताळलेमहारा
क्षस ॥ पुच्छावरीआसमास ॥ शस्त्रघायमारिती ॥ ६४ ॥ धापांदाटलेहाणतांवैभवें ॥ परीत्याचें

---

१ विश्वामित्राच्या यज्ञाचें रक्षण. २ पाकशाळेंत. ३ रामरूपसिंहाची. ४ बेडुक. ५ राक्षसकुळास जाळणारा अग्नि. ६ ज्यास शिवहि वंदन करितो.

रोमहीवक्रनव्हे ॥ भयघेतलेंदशग्रीवें ॥ ह्मणेबरवेंदिसेना ॥ ६५ ॥ मगविचारीनिजमनीं ॥ हाराम
उपासकसत्यवचनी ॥ तरीयाचामृत्युकैसेनी ॥ आणघालूनिविचारू ॥ ६६ ॥ मगह्मणेतुजरघुपती
चीआण ॥ सत्यसांगतुझेंमृत्यांगकोण ॥ येरूह्मणेमजनाहींमरण ॥ एकोनिरावणहांसत ॥ ६७ ॥ब्र
ह्मयासहीआहेमरण ॥ तेथेंतुझाकीटकापाडकोण ॥ येरूह्मणेपुच्छासिहोईलदहन ॥ तेंचिमरणआ
ह्मांसी ॥ ६८ ॥ तैलेंवस्त्रेंभिजवून ॥ पुच्छागुंडाळूनिलावाअग्न ॥ क्षणामाजीभस्महोऊन ॥ सर्वजा
ईलनिर्धारें ॥ ६९ ॥ वस्त्रेंगुंडाळाबहुत ॥ तेणेंअग्निचेतलअद्भुत ॥ क्षणामध्येंहोईलअंत ॥ उशीरयेथें
नलगेची ॥ ७० ॥ रावणह्मणेहेंसाचार ॥ मगस्नेहें[1]सहितवस्त्रभार ॥ पुच्छागुंडाळितीसमग्र ॥ वायुकु
मरकायबोले ॥ ७१ ॥ ह्मणेपुच्छउघडेंराहतां ॥ मगमजनाटोपेहेंसर्वथा ॥ राक्षसभागलेवस्त्रेंगुंडाळि
तां ॥ पुच्छसर्वथानसरेची ॥ ७२ ॥ वस्त्रराशिआटल्यासमग्र ॥ अधिकाधिकवाढेपुच्छाग्र ॥ जैसा
पंडितबुद्धीचाप्रसार ॥बोलतांबहुतनसरेची ॥ ७३ ॥ कींमहाकवीचीपद्य[2]रचना ॥ अपारलिहितांते
सरेना ॥ रामगुणाचीवर्णना ॥ वर्णितांशेषानाटोपे ॥ ७४ ॥ तैसेंमारुतीचेंपुच्छअद्भुत ॥ राक्षसांसी
नकळेगणित ॥ जैसाअजा[3]रक्षकासीनिश्चित ॥ वेदार्थपारसमजेना ॥७५॥ असोसरल्यावस्त्राच्यारा

---

१ तेलासहित. २ श्लोकरचना. ३ धनगरास.

शी ॥ शेवटींनग्नकेलेनगरवासी ॥ कोठेंनमिळेएकदशी ॥ बहुतप्रयासेंशोधितां ॥ ७६ ॥ राणिवसा[1]न
ग्नकेला ॥ तरीपुच्छाग्रउघडाठेला ॥ शेषतंतुमात्र[2]उरला ॥ नाहींकोठेंनगरांत ॥ ७७॥ हनुमंतह्मणेअ
णुमात्ररितें ॥ राहतांबोलनाहींमातें ॥ एककाढुनीयज्ञोपवीतें ॥ भयेंगुंडाळितीपुच्छासी ॥ ७८ ॥
तैलघृतनवनीत[3] ॥ शोधितांनमिळेनिश्चित ॥ विंशति[4]चक्षूसीसांगतीदूत ॥ स्नेह[5]वस्त्रेंनमिळतीकोठें ॥
॥ ७९ ॥ राजसेवकफिरतीनग्न ॥ उभयद्वारेंमुक्तसोडून ॥ नगरींचेलज्जेनेंजन ॥ कपाटेंझांकूनबैसले ॥
॥ ८० ॥ एकबैसलेअंधारीं ॥ एकनिघालेविवरीं ॥ एकनेत्रलाऊनिरात्री ॥ दिवसअसतांकेलीहो ॥
॥ ८१ ॥ वृद्धवृद्धाएकाबोलती ॥ पुढेंनदिसेबरीगती ॥ हेंलंकानगरअंतीं ॥ भस्महोईलदिसतसे ॥
॥ ८२ ॥ असोवस्त्रेंनमिळतीनिश्चित ॥ पुच्छउघडेंएकहस्त ॥ रावणह्मणेअशोकवनांत ॥वस्त्रेंअसती
सीतेपासीं ॥८३॥ एकोनितयाच्याउत्तरा ॥ हनुमंतआवरीपुच्छाग्रा ॥ दूतसांगतीदशकंधरा ॥ अणु
मात्रपुच्छउरलेंनसे ॥ ८४ ॥ तेथेंकासयापाहिजेवस्त्र ॥ लंकेशह्मणेलावारेवैश्वानर[6] ॥ चुडयालावि
तीरजनीचर ॥ अनल[6]साचारस्पर्शेना ॥ ८५ ॥ नानाउपाययोजिती ॥ परीनलागेअग्निज्योती ॥ रा
वणपुसेमारुतीप्रती ॥ अनलकरिस्पर्शेना ॥८६॥ मगबोलेअशोकवनारी ॥ पुच्छयज्ञहोतातुझेघरीं ॥

---

१ अंतःपुरांतील स्त्रिया. २ सूत देखील. ३ लोणी. ४ वीस डोळे ज्यास तो–रावण. ५ तेलतूपइत्यादि स्निग्धपदार्थ. ६ अग्नि

तरीसेवकांहातींनिर्धारीं ॥ मूर्खांकिमर्थफुंकाविसी ॥ ८७ ॥ तरीतूंस्वमुखेंकरून ॥ चेतवींसत्वरकृशान ॥ नलागतांएकक्षण ॥ ज्वाळायेथेंऊठतील ॥ ८८ ॥ ऐसेंबोलतांअंजनीसुतें ॥ तेंमानलेंदशमुखातें॥ परीअंतरींपावलाभयातें ॥ मगधैर्येंधरूनऊठला ॥ ८९ ॥ तवेळेंनिजमुखेंदाहक ॥ बळेंफुंकीलंकानायक ॥ हनुमंतें[3]बंधुआणिजनक ॥ अनल[1]अनिल[2]स्मरियेला ॥ ९० ॥ तोंएकाएकींअग्निधडकला ॥ दाहीमुखींझोंबतीज्वाळा ॥ दाढ्यामिशातेव्हांसकळा ॥ भस्मकेल्याजाळुनी ॥ ९१ ॥ रावणेंपापकेलेंबहुत॥ पुढेंरामबाणेंयासीदेहांत ॥ यालागींअगोदरप्रायश्चित्त ॥ राघवप्रियेंदीधलें ॥ ९२ ॥ दशमुखींपोळलादशकंधर ॥ दिसेजैसेंदग्धकांतारें[4] ॥ असोमुखासीलाऊनियांवस्त्र ॥ निजासनींबैसला ॥ ॥ ९३ ॥ तंवधडकलापुच्छवन्ही ॥ हनुमंतगडबडांलोळेधरणी ॥ काकुळतीयेह्मणेसोडाकोणी ॥ असुरमनींआनंदले ॥ ९४ ॥ ह्मणतीहेंबरवेंझालें ॥ अखयादिकांसियेणेंमारिलें ॥ मर्कटेंबहुतांसीसंहारिलें ॥ विटंबिलेंइंद्रजिता ॥ ९५ ॥ मगविरिंचीनेंधरिलायुक्ती ॥ दशमुखेंयोजिलीबरवीगती ॥ अग्निलाविलापुच्छाप्रती ॥ मरेलआतांचिनिश्चितहा ॥ ९६ ॥ येरूचडफडीतडफडी ॥ रडेभूमीवरीलोळेगडबडी ॥ आपलीमांडीथापटोनिदाढी ॥ रावणाचीगेलाधरावया ॥ ९७ ॥ तोंदाढीचनाहीं

---

१ अग्नि. २ वायु. ३ मारुतीनें. ४ जळलेलें अरण्य.

निःशंक ॥ तेणेंरावणासिबसलादचक ॥ देखोनिकरीहास्यमुख ॥ ह्मणेअनर्थदीसतोपुढें ॥ १८ ॥
हनुमंतह्मणेअसुरांप्रती ॥ मजसोडवावेंसमस्तीं ॥ ऐकामाझीएकविनंती ॥ धांवेमारुतीपुढेंची॥१९ ॥
तंवतेपळतीदूर ॥ पुच्छेंआकर्षितअसुर ॥ दाढ्याजाळियेल्यासमग्र ॥ प्रळयथोरमांडिला ॥ १०० ॥
गरगरांपुच्छतयेवेळां ॥ भवंडितांझळकतीप्रळयज्वाळा ॥ राक्षसकरूनियांगोळा ॥ पुच्छाग्नीनेंभस्मकरी ॥१॥ सभासांडोनिपळतीअसुर ॥ हनुमंतह्मणेउभेस्थिर ॥ मजसोडवातुह्मीसमग्र ॥ ह्मणोनिभेटेतयांतें ॥२॥ शतांचींशतेंतेक्षणीं ॥ यांमिनीचरपुच्छेंबांधोनी ॥ रावणापासींआणीओढोनी ॥
ह्मणेकांहेपळताती ॥ ३ ॥ असोसीतेसराक्षसीसांगत ॥ तुझावानरमेलागेयथार्थ ॥ ऐकतांजानकी
शोककरित ॥ ह्मणेविपरीतकेंवीघडे ॥४॥ मशकेंसागरशोषिला ॥ जंबुकांनींसिंहकेंवीधरिला ॥ खंद्योतानींसूर्यपाडिला ॥ खालींकैसाआसुडोनी ॥ ५ ॥ वज्रभंगलेंलागतांकमळ ॥ पतंगेंग्रासिलावडवानळ ॥ भोगेंद्राचेंफणिमंडळ ॥ वटबीजभारेंदडपलें ॥ ६ ॥ मक्षिकेच्यापक्षवातेंकरूनी ॥ प्रळयमेघगेलाविदारुनी ॥ पिंपीलिकाभारेंकोसळोनी ॥ कनकाद्रिकैसापडियेला ॥ ७ ॥ पुष्पप्रहारपडतांसृष्टीं ॥ केंवीदणाणेलकूर्मपृष्ठी ॥ चित्रींच्याव्याळेंउठाउठी ॥ प्रळयचपळाग्रासिली ॥ ८ ॥

---

१ राक्षस. २ कोल्ह्यांनीं. ३ काजव्यांनीं. ४ शेषाचें. ५ मुंगीच्याभारानें ६ मेरुपर्वत. ७ पृथ्वीवर. ८ सर्पानें.

असोरुद्रावतारहनुमंत ॥ तोराक्षसींजाळिलाअग्नींत ॥ कैसीघडलीहीमात ॥ विचारितराघवप्रियां ॥ ९ ॥ जठराग्नीसिसीतापुसत ॥ तोह्मणेक्षेमआहेहनुमंत ॥ नगरमीजाळीनसमस्त ॥ बंधुसाह्याकारणें॥११०॥असोइकडेसमस्तअसुर ॥ हनुमंतावरीकरितीशस्त्रमार ॥ तोंपुच्छाग्निधडकलाथोर ॥ पळतीसत्वरचहूंकडे ॥११॥ नानाशस्त्रेंबाणशक्ती ॥ दुरोनिकपींद्रावरीटाकिती ॥ मगमिषघेऊनमारुती ॥ गतप्राणपडियेला ॥१२॥ मूर्च्छितपडतांचिवानर ॥ जवळीधांविन्नलेअसुर ॥जोतोह्मणेम्यांघायथोर ॥ वर्मपाहूनदीधला ॥१३॥ ह्मणोनिमेलाहावानर ॥ जोतोह्मणेहाप्रघंडवीर ॥ सांगतीरावणासीबडिवार ॥ सुखेंनिद्राकरींआतां ॥१४॥ मेलियासारिखेंमिषघेउनी ॥ दोनघटिकापडिलामेदिनीं ॥ राक्षसबहुतमिळोनी ॥ सभोंवतेविलोकिती ॥१५॥ फेंसवाहतसेवदनीं ॥ वैद्यनाडीपाहतीविलोकुनी ॥ ह्मणतीकेवढापुरुषार्थकरुनी ॥ वानरशेवटींनिमालाहो ॥१६॥ ऐसेंसमस्तजोंपाहत॥तों हनुमंतउडालाअकस्मात ॥ पुच्छेंबांधिलेसमस्त ॥ राक्षसजळतधडधडां ॥ १७ ॥ कित्येकपळालेअसुर ॥ एकलाउरलादशकंधर ॥ त्यासीह्मणेरक्षणार ॥ तुजकोणअसेआतां ॥ १८ ॥ शक्रारीसह्मणेरावण ॥ यावरीलोहपाशघालून ॥ ग्रीवांहस्तबांधून ॥ लंकेमाजीफिरविंजे ॥ १९ ॥ मगइंद्रजितें

---

१ सीता. २ सोंग. ३ इंद्रजितास. ४ मान–गळा .

पाशघालून ॥ बांधिलातेव्हांवायुनंदन ॥ नगरामाजीनेऊन ॥ हिंडवितीहनुमंता ॥१२०॥ जैसेंपुटीं
पडतांसुवर्ण ॥ तेंजेंवीदिसेदैदीप्यमान ॥ त्यापरीसीतां[2]शोकहरण ॥ अग्निसंगेंशुद्धदिसे॥ २१ ॥आ
ळोआळीं फिरावित ॥ हनुमंतसहजपाळतीघेत ॥ निंदकांचींतोंडेंलासित ॥ लोकपळतीबिंदोबिदीं ॥
॥२२॥ जाहलाएकचिहाहाःकार ॥ स्त्रियाह्मणतीभलत्यासीभ्रतार ॥ मजयेथूनकाढींबाहेर ॥ लावी
लवानरअग्निआतां ॥२३॥ हनुमंतह्मणेसमस्तअसुरां ॥ मजतुह्मीआतांदृढधरा ॥ सर्षप[4]प्रायहोऊनि
सत्वरा ॥ निघोनिगेलाक्षणमात्रें ॥२४॥ हनुमंतगदगदांहांसत ॥ राक्षसांसीवांकुल्यादावित॥ लंके
सीअग्निलावित ॥ सुटलाअद्भुतप्रभंजन[5] ॥ २५ ॥माडयागोपुरेंधवलारें ॥ राणिवसांचींसुंदरमंदिरें ॥
सकळनगरमहाद्वारें॥एकसरेंधडकलीं॥२६॥कपीनेंमांडिलेंलंकादहन ॥ त्यासीसाह्यजाहलापवन॥
नग्नहोऊनिनगरजन ॥ सदनेंसोडूनपळाले ॥ २७॥ थोरविषयसंसारींधन ॥ त्याहूनआगळेंअपत्य[6]
पूर्ण ॥ त्याहूनदारा[7]विशेषजाण ॥ त्याहूनआस्थाप्राणाची ॥ २८॥ त्याहूनविशेषनिजप्राणत्याग ॥
इंद्रियांवरीउदासमग ॥ देहममताधरीनिःसंग ॥ विषयभोगसांडिलिया ॥ २९ ॥ त्यासीनसेमोहम
मता ॥ मगइतरजनांचीकायकथा ॥ कोणीकोणाचीनधरितीआस्था॥पळतीजीवघेऊनियां॥१३०॥

---

१ आंचींत. २ मारुति. ३ रस्तोरस्तीं ४ राईएवढासूक्ष्म. ५ वायु. ६ मूल. ७ स्त्री.

पुरुषाविषयींमोहेंनारी ॥ उडीघालीजळतेघरीं ॥ बळेंवोढूनकाढितांबाहेरी ॥जीवित्वावरीउदासती ॥ ३१ ॥ असंभाव्यदाटल्याज्वाळा ॥ ग्रासूंइच्छितीनभमंडळा ॥ कींकल्पांतरुद्रक्षोभला ॥ रावणावरीतेकाळीं ॥ ३२ ॥ धूम्रदशदिशांतेंदाटी ॥ कोणीकोणासनदिसेदृष्टीं ॥ वंश[1]नळेनभाच्यापोटीं ॥ असंख्यातउडतीपें ॥ ३३ ॥ आतांअसोहीबहुतबोली ॥ तृतीयभागलंकाजाळिली ॥ परीतीसुवर्णमयझाली ॥ श्रीरामभक्तप्रतापें ॥ ३४ ॥ लोहघणेंपरिसताडिला ॥ परीतोअवघाचिसुवर्णझाला ॥ तेंवीलंकानगरतेवेळां ॥ हे[2]ममयओतिलें ॥ ३५ ॥ हनुमंतलंकादहनकेलियावरी ॥ निजमानसींविचारकरी ॥ श्रीरामदर्शनासीझडकरी ॥ जावेंआतांत्वरेनें ॥ ३६ ॥ मगउडालावायुकुमर ॥समुद्रतीराआलासत्वर ॥ पुच्छविझवितांनदे[3]श्वर ॥ काकुळतीबहुआला ॥ ३७ ॥ जलचरेंउकडोनिमरतां ॥ तूंकडेसबैसेंगमारुती ॥ यावरीअव[4]निजापती ॥ दासतीरींबैसला ॥ ३८ ॥ सरितापतीनेंनिजबळें ॥ निजलाटेनेंपुच्छविझविलें ॥ कींया[5]ज्ञिकेंअग्नीसआच्छादिलें ॥ कुंडामाजीस्वकरेंसीं ॥ ३९ ॥ कपाळींचास्वे[6]दंपुसोनिटाकिला ॥ तोपुढेंकमरध्वजजन्मला ॥ असोकपिमागेंपाहूंलागला ॥ तोंलंकाभडभडांजळतसे ॥ १४० ॥ असंभाव्यचेतलाअग्न ॥ जनकजाजाईलभस्महोऊन ॥ कार्यनासेलह्मणून ॥ वायुनं

---

[1] कळकाचे नळे. [2] सुवर्णमय. [3] समुद्र. [4] सीतापतीचा दास-मारुति. [5] अग्निहोत्र्यानें. [6] घाम.

दनशोककरी ॥ ४१ ॥ मगह्मणेकरितांरामस्मरण ॥ मजनबाधीकदाअग्न ॥ माझेजगन्मातेसीविघ्न ॥ कैंवीं[1]कृशानकरूंशके ॥ ४२ ॥ स्मरतांरघुवीरनामनिर्मळ ॥ शिवकंठींचेंहाळाहळ ॥ शीतळझालेंतत्काळ ॥ नामामृतेंकरूनियां ॥ ४३ ॥ तोंवायुदेवसांगेतेवेळां ॥ सुखीआहेजनकबाळा ॥ जेत्रिभुवनपतीचीचित्कळा ॥ ब्रह्मांडमाळाघडीमोडी ॥४४॥ यावरीलोकप्राणे[2]शनंदन॥ ह्मणेक्षुधितझालेनयन ॥ मि[3]त्रकुळभुषणाचेचरण ॥ पाहावयालागींउदित ॥ ४५ ॥ तोमं[4]गळभगिनीजीवन ॥ मजपुसेलवर्तमान ॥ तरीकीर्तिस्वमुखेंकरून ॥ वर्णितांदूषणलागेल ॥४६॥यशधर्मविद्यापुरुषार्थ ॥ बळपराक्रमआणितीर्थ ॥ हेंस्वमुखेंजोवर्णित ॥ तरीहानीसत्यशास्त्रह्मणे ॥ ४७ ॥ मगगुप्तरूपेंवायुनंदन॥ घेतप[5]रमेष्ठीचेंदर्शन ॥ ह्मणेमीअयोध्यापतीचेचरण ॥ पाहावयाजातसें ॥ ४८ ॥ तरीयेथेंवर्तलाजोवृत्तांत ॥ तोपत्रींलिहावासाद्यंत ॥ ऐकतांवि[6]ष्णुनाभसुत ॥ ब्रह्मानंदेंउचंबळला ॥४९॥ ह्मणेधन्यहनुमंतातुझेंज्ञान ॥ मजहीतुवांकेलेंपावन ॥ मगतत्काळपत्रलिहून ॥ हनुमंतापासींदीधलें ॥ १५० ॥ ब्रह्याचीआज्ञाघेउनी ॥ प्रवेशलाअशोकवनीं ॥ साष्टांगेंसींजनकनंदिनी॥ सद्गदहोवोनिनमियेली ॥ ॥ ५१ ॥ मगबोलेजनकबाळा ॥ आतांकधींयेशीलवेल्हाळा ॥ विमलांबुधारातेवेळां ॥ नेत्रींआल्या

---

१ अग्नि. २ वायुपुत्र–मारुती. ३ रामाचे. ४ राम. ५ ब्रह्मदेवाचें. ६ विष्णूचा पुत्र–ब्रह्मदेव.

जानकींचे ॥ ५२ ॥ जोदशरथाचामहापुण्यमेरू ॥ जोब्रह्मांडनायकजगद्गुरू ॥ जो[1]भक्तमंदिरांगणमांदारू ॥ तयाचेंदर्शनाजातोंआतां ॥ ५३ ॥ हनुमंतह्मणेजगन्माते ॥ राघववल्लभेगुणसरिते ॥ कमळप्रियेकमलोद्भूते ॥ चिंतानकरींजेसर्वथा ॥ ५४ ॥ मातेउदईकजाणदोनप्रहरां ॥ राघवआणितोंसमुद्रतीरा ॥ तोराक्षसांसहदैत्येंद्रा ॥ वधूनतुजसोडवील ॥ ५५ ॥ मजकांहींखूणद्यावीयथार्थ ॥ जेणेंमजधन्यह्मणेलरघुनाथ ॥ मगवेणीचामणिदैदीप्यवंत ॥ मारुतीचेहातींदीधला ॥५६॥ मारुतीअंजनीहृदयरत्न ॥ ह्मणेकांहींसांगअंतरखूण ॥ तोताटिकांतकमखपाळण ॥ जेणेंकरूनसंतोषे ॥ ५७ ॥ जानकीह्मणेचित्रकूटपर्वतीं ॥ जैंआह्मींकाळक्रमिलामारुती ॥ सुमित्रात्मजवनाप्रती ॥ गेलाहोताएकदां ॥ ५८ ॥ एकांतींचे अवसरीं ॥ रघुपतीच्याअंकावरी ॥ शिरठेऊनिनिर्धारीं ॥ हनुमंतामीनिजल्येंपें ॥ ५९ ॥ प्रीतीकरूनतमाळनीळ ॥ परमसुवासजोमनशीळ ॥ तोउगाळूनस्वकरेंतात्काळ ॥ टिळकरेखिलाभाळींमाझे ॥ १६० ॥ तीगोष्टीजाणेरघुनंदन॥मारुतिसांगहेअंतरखूण ॥ ऐसेंएकतां वायुनंदन ॥ परमसंतोषपावला ॥ ६१ ॥ जानकीह्मणेसमुद्रजल ॥ शतयोजनेंभरलेंतुंबळ ॥ असंख्यातवानरदळ ॥ कैसेंयेईलऐलतीरा ॥६२॥ येरूह्मणेराघवशरीं ॥ सेतुबांधीलसमुद्रावरी॥ अथवा

---

[1] भक्तांच्या आंगणांतील कल्पवृक्ष.

माझियापुच्छदोरीं ॥ सेतुबांधीलअभंग ॥ ६३ ॥ नातरीराघवबाणवडवानळ ॥ शोषूनटाकीलसमु
द्रजळ ॥ अथवाउड्डाणकरूनसकळ ॥ सुवेळेसीपैंयेऊं ॥ ६४ ॥ जेणेंस्तंभाविणेंधरिलेंनभ ॥ जीवना
वरीपृथ्वीठेविलीस्वयंभ ॥ तोजानकीतुझावल्लभ ॥ कायएककरूंनशके ॥ ६५ ॥ जननीचे[1]जठरकुह
रीं ॥ प्राणीअसेनवमासवरी ॥ तेथेंरक्षीनानापरी ॥ तोकायएककरूंनशके ॥६६॥ बाहेरउपजतांच
अवधारा ॥ मातेचेस्तनींदुग्धधारा ॥ लावितोपरात्परसोयरा ॥ तोकायएककरूंनशके ॥ ६७ ॥ क्ष
णेंहेंब्रह्मांडदावी ॥ सवेंचमागुतेंलपवी ॥ तोरामत्रिभुव[2]नगोसावी ॥ कायएककरूंनशके ॥ ६८ ॥ जै
सागगनींएकचिमित्र[3] ॥ परीप्रकाशकरीसर्वत्र ॥ तैसाजगद्व्यापकरघुवीर ॥ कायएककरूंनशके ॥
॥ ६९ ॥ वपुनव[4]च्छिद्रमयभग्न ॥ परीमर्यादेवेगळानजायप्राण ॥ तोअयोध्यानाथजगन्मोहन ॥
कायएककरूंनशके ॥ १७० ॥ गोष्टीअसोतबहुआतां ॥ वेदाशिणलेकीर्तिंगातां ॥ उदईकदोंप्रहरांरघु
नाथा ॥ समुद्रतीराआणितों ॥ ७१ ॥ तुजमीआतांनेतोंमाते ॥ परीशुद्धिसांगीतलीरघुनाथें ॥ पुढी
लभविष्याचींमतें ॥ ठाऊकअसतीतुजलागीं ॥ ७२ ॥ असोसीतेचीआज्ञाघेऊन ॥ साष्टांगेंनमीवायु
नंदन ॥ यशस्वीरघुनाथह्मणोन ॥ गगनपंथेंउडाला ॥ ७३ ॥ सकळदेवह्मणतीहनुमंता ॥ त्वरितग

---

[1] उदररूप. बिळांमध्यें. [2] त्रिभुवनाचाप्रभु. [3] सूर्य. [4] नाक तोंड इत्यादि नऊ भोंकांनीं युक्त.

तिआणावेंरघुनाथा ॥ तूंचआमचाप्राणदाता ॥ सोडवींयेथूनआह्मांसी ॥ ७४ ॥ हनुमंतह्मणेदेवांसी ॥ नकाचिंताकरूंमानसीं ॥ उदईकरामसमुद्रतीरासी ॥ निर्धारेंसींआणितों ॥ ७५ ॥ यावरीलंकागिरिशिखरीं ॥ उभाराहिलावानरकेसरी ॥ भुभुःकारकेलाएलतीरीं ॥ सकळवानरींऐकेला ॥ ७६ ॥ लंकागिरीहूनिउडाला ॥ योजनद्वयपाठारदडपिला ॥ उड्डाणासरसासमुद्रभ्याला ॥मारुतिआलाऐलतीरा ॥ ७७ ॥ निशांतीं[1]उगवेचंडकिरण ॥ कींवैकुंठींहूनउतरेसुपर्ण[2] ॥ कींमानससरोवरलक्षून ॥ राजहंसउतरला ॥ ७८ ॥ महेंद्रपर्वतावरीहनुमंत ॥ उभाठाकलाअकस्मात ॥जांबुवंतादिवानरसमस्त ॥ भेटावयाधांविन्नले ॥ ७९ ॥ थोरथोरवानरभेटती ॥ एकजघनासी[3]आलिंगिती ॥ एकजानु[4]जंघा[5]कवळिती ॥ एकलागतीपायांतें ॥ १८० ॥ एकपुच्छासीदेतीआलिंगन ॥ एकपुच्छाग्रींदेतीचुंबन ॥ एकमानघुलकावून ॥ वांकुल्यादावितीऊर्ध्वपंथें ॥ ८१ ॥ एकटाळियावाजवूनकोडें ॥ नृत्यकरितीमारुतीपुढें ॥ एकचक्राकारउडे ॥ वर्णितीपवाडेश्रीरामाचे ॥ ८२ ॥ एककरितीभुभुःकार ॥ एकसाष्टांगघालितीनमस्कार ॥ एकह्मणतीश्रीरामचंद्र ॥ तेथेंसत्वरजाऊंचला ॥ ८३ ॥ पुष्पेंआणूनितेअवसरीं ॥ हनुमंतपूजिलावानरीं ॥ जैसासकळसुरवरीं ॥ अन्न[6]पूर्णावरपूजियेला ॥ ८४ ॥ मारुतीचेआंगाव

---

१ रात्र संपतां. २ गरुड. ३ कंमरेस. ४ गुडघे. ५ जांघा. ६ पार्वतीचापति–शिव.

रीलमळ ॥ देखोनिकापिपुसतीसकळ ॥ लंकेंतप्रतापकेलासमूळ ॥ सांगआह्मांहनुमंता ॥ ८५ ॥ परी
कदांनसांगेमारुती ॥ ब्रह्म[1]लिखितदेतहातीं ॥ परीतेंवानरनउकलिती ॥ विरिंचिमुद्रांकितजें ॥ ८६ ॥
मगह्मणतीवानर ॥ कळेलकिष्किंधेसीसमाचार ॥ मध्येंउकलोनिपाहतांपत्र ॥ चतुरसर्वहांसती ॥
॥ ८७ ॥ असोमारुतीसहवानरगण ॥ किष्किंधेसीआलेनलगतांक्षण ॥ सुग्रीवाचेंमधुवन ॥ मोडिलेंते
व्हांक्षणमात्रें ॥ ८८ ॥ सुग्रीवासीसांगतीवानरगण ॥ वानरांसहआलावायुनंदन ॥ तुझेंआवडतेंक्री
डास्थान ॥ तेंमधुवनमोडिलें ॥ ८९ ॥ एकतांतारापतिसीतापती ॥ ह्मणतीविजयीझालामारुती ॥ त
रीचमधुवनमोडिती ॥ वानरआनंदेंकरूनियां ॥ १९० ॥ असोमधुवनींहूनअंजनीसुत ॥ वानरांसह
उडालाअकस्मात ॥ पंपासरोवरींअसेरघुनाथ ॥ आलातेथेंस्वानंदें ॥ ९१ ॥ सपक्षउतरलापर्वत ॥ कीं
भूमीवरीआलाआदित्य ॥ कींमायाचक्रनिरसोनिपावत ॥ योगीजैसास्वस्वरूपातें ॥ ९२ ॥ लंकेमा
जीविजयीजाहला ॥ ह्मणूनदक्षिण[2]बाहुउभारिला ॥ रघुनाथेंहनुमंतदेखिला ॥ प्रसन्नवदनतेकाळीं ॥
॥ ९३ ॥ साधकसाधूनिमहानिधान[3] ॥ दिसेंजैसासुप्रसन्न ॥ कींसुधा[4]रससहरालियासुपर्ण[5] ॥ विराजमा
नपरतेजैसा ॥ ९४ ॥ कींसंजीवनीअद्भुत ॥ साधुनआलागुरुसुत[6] ॥ सहस्राक्ष[7]जैसाआनंदत ॥ सीता

---

१ ब्रह्मदेवाचें पत्र. २ उजवा. ३ द्रव्याचा ठेवा. ४ अमृत. ५ गरुड. ६ कच. ७ इंद्र.

नाथतोषलातैसा ॥ ९५ ॥ अयोध्यापतिकिष्किंधापती ॥ आसनेंसोडूनपुढेंधांवती ॥ तोंलोटांगण
घालीमारुती ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ९६ ॥ परमस्नेहाळुरघुनंदन ॥ मारुतीचेहस्तधरून ॥ देताज्ञा
लाक्षेमालिंगन ॥ भरलेंगगनआनंदें ॥९७॥ प्राणसखाहनुमंत ॥ हृदयींधरीरघुनाथ ॥पुढतीसोडावा
हाहेत ॥ मनामाजीउपजेना ॥९८॥असोहनुमंतासीक्षेमदेऊनी ॥ सकळकपीसीभेटचापपाणी ॥जां
बुवंतअंगद्प्रीतीकरूनी ॥ हृदयींधरिलेरघूत्तमें ॥ ९९ ॥ सुग्रीवेंधांवोनिप्रीतीं ॥ हृदयींधरिलामारुती
॥ इंद्रासिभेटलाबृहस्पती ॥ आलिंगनशोभलेंतैसें ॥ २०० ॥ मगराजाधिराजसमर्थ ॥सभाकरूनि
बैसलारघुनाथ ॥ तेव्हांमणिआणिब्रह्मलिखित ॥ पुढेंठेविलेंहनुमंतें ॥१॥ मगआनंदेंसकळवर्तमान॥
दंडकऋषीच्यापुत्रापासून ॥ पुढेंसुप्रभेचेंउद्धरण ॥ तेंहीकथिलेंतेधवां॥२॥पुढेंसमुद्रतीरापर्यंत ॥ अंगदें
कथिलेंसमस्त ॥ शुद्धीनव्हेह्मणोनिअद्भुत ॥ अग्निचेतविलावानरीं ॥ ३ ॥ प्राणदेतांसकळवानरीं ॥
हनुमंतेंरक्षिलेंतेअवसरीं ॥ मगसंपातिभेटलासमुद्रतीरीं ॥ तेणेंशुद्धिसांगीतली ॥ ४ ॥ यावरीवायुकु
मर ॥ शतयोजनेंउडालासागर ॥ पुढेंलंकेतझालाजोसमाचार ॥ तोहनुमंतनसांगेची ॥ ५ ॥ मगरामें
हनुमंताकडेपाहिलें ॥ तंवयेरूह्मणेजेंवर्तमानझालें ॥ विरिंचीनेंअसेपत्रलिहिलें॥निजहस्तेंकरूनियां

---

१. सुग्रीव.

॥ ६ ॥ जगद्वंद्याअयोध्यापती ॥ सुखरूपअसेसीतासती ॥ मणिखुणादीधलीमाझेहातीं ॥ परमसद्ग
दहोऊनियां ॥ ७ ॥ अंतरखूणसांगीतली ॥ मनशीळलाविलाआपणभाळीं ॥ रघूत्तमऐकतांहृ
दयकमळीं ॥ तयेकाळींगहिंवरला ॥ ८ ॥ मणिहृदयींधरूनरघुनाथ ॥ अत्यंतझालाशोकाकुलित ॥
आहासीतासीताह्मणत ॥ देखतांअर्कज[1]गहिंवरला ॥ ९ ॥ हनुमंतह्मणेरघुराजा ॥ सुखीआहेजनकात्म
जा ॥ परीतुझ्यावियोगेंभरताग्रजा ॥ अत्यंतकृशजाहलीअसे ॥२ १०॥ म्यांमुद्रिकादीधलीनेऊन ॥ ते
मनगटींखेळेजैसेंकंकण ॥ मगह्मणेरघुनंदन ॥ केंवीप्राणउरलाअसे ॥ ११ ॥ रघुपतीतुझेंनामामृत ॥ ते
णेंजानकीवांचलीसत्य ॥ जैसाशशांक[2]राहुग्रस्त[3] ॥ चिंतेनेंतैसीझांकली ॥ १२ ॥ मगबोलेतमाळनीळ
॥ कैसातरलासिसमुद्रजळ ॥ त्यावरीअंजनीचाबाळ ॥ कायबोलताजाहला ॥ १३ ॥ तुझियेमुद्रिके
चेंअद्भुतबळ ॥ क्षणेंजिंकेलकळिकाळ ॥ नखाग्रींसमुद्रजळ ॥ सांठविजेलसर्वही ॥ १४ ॥ मगविरं
चीचेंलिखितपत्र ॥ सौमित्राजवळीदेतराजीवनेत्र ॥ वाचिताझालाभोगींद्र[4] ॥ सावधानवानरऐकती
॥ १५ ॥ स्थिरराहिलासमीर[5] ॥ एकावयाविरंचीचेंपत्र ॥ सौमित्रेंउकलिलेंसाचार ॥ जेंवीचंद्रपौर्णि
मेचा ॥ १६ ॥ जोसरस्वतीचाजनिता[6] ॥ त्याचियाअक्षराचीकौशल्यता ॥ कोणासीनवर्णवेतत्वतां ॥

---

१ सूर्याचा पुत्र–सुग्रीव. २ चंद्र. ३ राहूनें ग्रासलेला. ४ शेष–लक्ष्मण. ५ वायु. ६ पिता.

तेंश्रोतींआतांपरिसावें ॥ १७ ॥ परब्रह्मकेवळरघुवीर ॥ त्यासब्रह्मदेवेंलिहिलेंपत्र ॥ तेंब्रह्मानंदकृपेंश्रीधर ॥ अतिपवित्रवर्णीलपैं ॥ १८ ॥ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ एकविंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २१९ ॥ अध्याय ॥ २१ ओंव्या ॥ २१९ ॥

॥ इति श्रीरामविजयएकविंशतितमोऽध्यायःसमाप्तः ॥

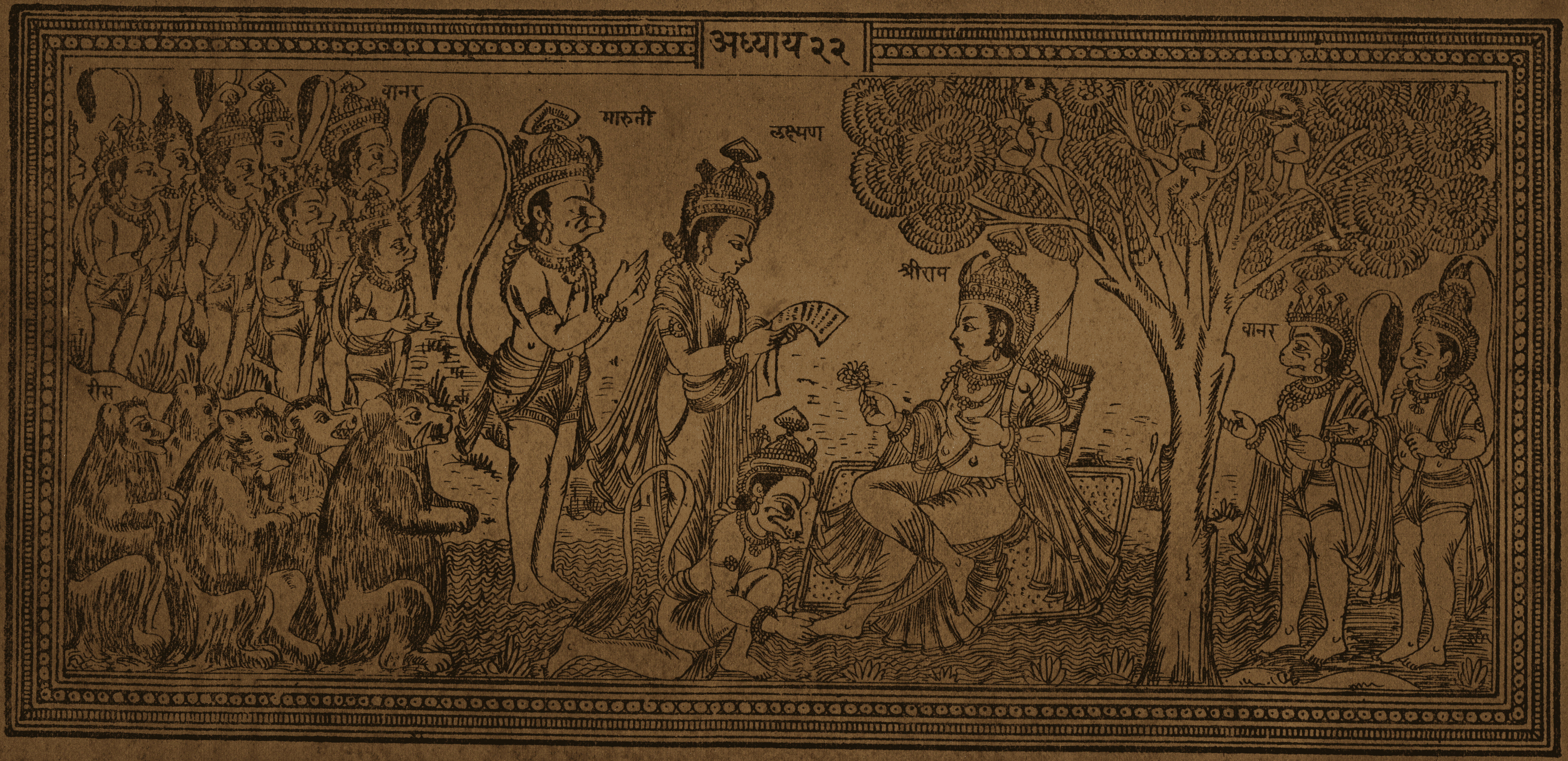
अध्याय २२
वानर
मारुती
लक्ष्मण
श्रीराम
वानर
रीस

२२

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ उकलोनिकमलोद्भवाचेंपत्र ॥ वाचिताजाहलासौमित्र ॥ सावधऐकेराजीवने
त्र ॥ सूर्यपुत्रादिकपिसर्वही ॥ १ ॥ अनंतकोटिब्रह्मांडनायका ॥ हेदयार्णवाविश्वपाळका ॥ वैकुंठ
पतिविश्वव्यापका ॥ ममजनका[1]श्रीवल्लभा ॥ २ ॥ हेरामासकळबंधछेदका ॥ हेरामासज्जनप्रतिपा
ळका ॥ रजनीचरदुष्टसंहारका[2] ॥ जानकीनायकाजगद्गुरू ॥ ३ ॥ हेरामाजगदंकुरमूळकंदा ॥ साधुहृ
दयारविंदमिलिंदा ॥ निजजनचातकजलदा[3] ॥ ब्रह्मानंदापरात्परा ॥ ४ ॥ संसारगजविदारकमृगें
द्रा ॥ दुःखपर्वतभंजनवज्रधरा ॥ निजभक्तचकोरसुधाकरा[4] ॥ अतिउदारासीताधवा ॥ ५ ॥ त्रिभुवन
जनकादुःखहरणा ॥ जनकजामाताजगपाळणा ॥ जनकजापतिजलजनयना ॥ जलदवर्णाजगत्प
ती ॥ ६ ॥ जयजयरामवेदोद्धारका ॥ कमठरूपा[5]सृष्टिपाळका ॥ नमोसकळदैत्यांतका ॥ वराहवेषा
दीनबंधू ॥ ७ ॥ नमोहिरण्यकशिपुमर्दना ॥ नमोत्रिविक्रम[6]बलिबंधना ॥ नमोब्राह्मणकुळपालना ॥
भार्गवकुळदिवाकरा ॥ ८ ॥ नमोपौलस्तिकुळवनदहना ॥ मीनकेतनारिहृदयजीवना ॥ नमोचतुर्द
शलोकपालना ॥ मखरक्षणारघुवीरा ॥ ९ ॥ जयजयविश्वपालना ॥ विश्वव्यापकाविश्वकारणा ॥
विश्वमतिचाळकाविश्वजीवना ॥ विश्वरक्षणाविश्वेशा ॥ १० ॥ नमोमायाचक्रचाळका ॥ नमोअज्ञा

---

[1] माझ्यापित्या. [2] राक्षसाचा संहार करणाऱ्या. [3] भक्तरूप चातकांच्या मेघा. [4] भक्तरूप चकोरांस आनंद देणाऱ्या चंद्रा. [5] कूर्मरूपा. [6] वामना.

नतिमिरांतका ॥ नमोवेदरूपावेदपाळका ॥ वेदस्थापकावेदवंद्या ॥ ११ ॥ नमोकमलनाभाकमल
जीवना ॥ नमोपापारण्यकुठारतीक्ष्णा ॥ नमोत्रिविधदाहतापशमना ॥ अनंतशयनाअनंता॥ १२॥
नमोदशावतारचरित्रचाळका ॥ नमोअनंतब्रह्मांडनायका ॥ नमोअनंतवेषकारका ॥ ताटिकांतका
पापहरणा ॥ १३ ॥ नमोजननमरणरोगवैद्या ॥ सच्चिदानंदासर्ववेद्या ॥ मायातीताजगद्वंद्या ॥ भे
दाभेदातीततूं ॥ १४ ॥ नमोसर्गस्थित्यंतकारका ॥ नमोकैवल्यपददायका ॥ अजअजितसर्वात्म
का ॥ करुणालयासुखाब्धी ॥ १५ ॥ जयजयषड्विकार[1]रहिता॥ नमोषड्गुणअलंकृता॥ अरिषड्वर्गछे
दकप्रतापवंता ॥ शब्दातीतानिरंजना ॥ १६ ॥ तूंनिर्विकारनिरंजन ॥ आह्मालागींजाहलासिसगु
ण ॥ बंदींचेसोडवावेसुरगण ॥ पिशिताशनवधोनियां ॥ १७ ॥ पितृआज्ञेचेंकरूनिर्व्याज[2] ॥ कान
नाआलासीरघुराज ॥ पंचवटीसराहूनसहज ॥ बहुतराक्षसवधियेले ॥ १८ ॥ दशमुखेंकेलेंसीताहर
ण ॥ त्याचेंकरावेंगवेषणें[3] ॥ ह्मणोनिकिष्किंधेसीआगमन ॥ जाहलेंतुझेंश्रीरामचंद्रा ॥ १९ ॥ शुद्धी
लागींरुद्रावतार ॥ अंजनीहृदयारविंदभ्रमर ॥ तोब्रह्मांडासीदेणारधीर ॥ तरलासागरनिमिषार्धें ॥
॥ २० ॥ अगाधमारुतीचेंउड्डाण ॥ बहुतींवाटसकेलेंविघ्न ॥ परीतोअनिवाराकिराण ॥ कोणासीही

---

[1] उत्पन्नहोणें, आहेसेंदिसणें, वाढणें, परिणामासपावणें, क्षीणहोणें, आणि मरणें. ह्या सहाविकारांनीं रहित. [2] मिष. [3] शोध.

नाटोपे ॥ २१ ॥ पडलंकेसीयेऊनहनुमंत ॥ राक्षसीसंहारिल्याबहुत ॥ प्रवेशलाक्रौंचेच्यामुखांत ॥
दंतासिदंतमेळवीते ॥ २२ ॥ तोंउदरफोडोनिआलाबाहेर ॥ मगशोधिलेंनिकुंभिलानगर ॥ सुलोच
नादेखोनिसुंदर ॥ ह्मणेहेचहोयजानकी ॥ २३ ॥ तिजवरीघालावयापाषाण ॥ सिद्धझालावायुनं
दन ॥ मगतिचेशब्दपरिसतांपूर्ण ॥ सीतानव्हेहेंकळलें ॥ २४ ॥ मगअ[1]णुप्रमाणहोऊन ॥ प्रवेशला
लंकाभुवन ॥ विटंबिलेसकलजन ॥ करूनिनग्नबिदीं[2]सी ॥ २५ ॥ पत्रऐंकतांजनकजापती ॥ ह्मणेध
न्यधन्यवीरमारुती ॥ अद्भुतकर्तव्यअगाधशक्ती ॥ त्रिजगतींऐसानाहीं ॥ २६ ॥ ऐकोनियांविनोद
रीती ॥ वानरगदगदांहांसती ॥ एकावरीएकपडती ॥ मुरकुंड्यावळतीऐकतां ॥ २७ ॥ नानावस्तु
उत्तमआणून ॥ वानरटाकितीओंवाळून ॥ एकसप्रेमेंहृदयींधरून ॥ ह्मणतीधन्यबलाढ्यतूं ॥ २८ ॥
पत्रवाचितांउन्मिळाजीवन ॥ क्षणक्षणाकरीहास्यवदन ॥ मागुतीतटस्थझालेहरिं[3]गण ॥ पत्रपुढेंप
रिसती ॥ २९ ॥ शोधिलेंबिभीषणाचेंघर ॥ कीर्तनऐकोनिझालानिर्भर ॥ मगकुंभकर्णाचेंमंदिर ॥ दे
खोनियांकंटाळला ॥ ३० ॥ रावणस्त्रियाऐशींसहस्र ॥ तितक्याशोधूनिवायुकुमर ॥ राक्षससभावि
टंबिलीसमग्र ॥ तेंअगाधचरित्रनवर्णवे ॥ ३१ ॥ रावणशेजेमंदोदरी ॥ ह्मणेहीचहोईलसीतासुंदरी ॥

---

१ अणुरेणुप्रमाणें सूक्ष्म. २ रस्त्यास. ३ वानरगण.

तंवतेझालीघाबरी ॥ दुष्टस्वप्नदेखोनियां ॥ ३२ ॥ दशकंठासीसांगेवर्तमान ॥ विषकंठप्रियरघुनंदन
॥ त्याचीसीताद्याहोसोडून ॥ परीरावणनमानीतें ॥ ३३ ॥ सीतापहावयापाठविलीदूती ॥ तिच्या
मागेंगेलामारुती ॥ तोंअशोकवृक्षातळींसीतासती ॥ देखोनियांकपिनमीतसे ॥ ३४ ॥ पुढेंमुद्रिका
ठेऊन ॥ वृक्षावरीबैसलाएकक्षण ॥ अपारराक्षसीझोडून ॥ पाडिल्यातेथेंपराक्रमें ॥ ३५ ॥ मुद्रिका
देखोनिसीतासती ॥ शोकसमुद्रींकरीवस्ती ॥ मगपुढेंयेऊनमारुती ॥ प्रत्यक्षभेटलातेधवां ॥ ३६ ॥
सांगीतलेंसकळवर्तमान ॥ मगक्षुधेचेंमिषकरून ॥ विध्वंसिलेंअशोकवन ॥ जेंविस्तीर्णतीसयोजनें ॥
॥ ३७ ॥ रावणेंपाठविलादळभार ॥ त्याचातत्क्षणींकेलासंहार ॥ मारूनिरावणाचेपुत्र ॥ शक्रजित
विटंबिला ॥ ३८ ॥ मगमीहनुमंतासीप्रार्थून ॥ ब्रह्मपाशींनेलाबांधोन ॥ रावणासीशब्दशस्त्रेंकरून ॥
सभेसींनिर्भर्त्सिलेंहनुमंतें ॥ ३९ ॥ मारुतीसमारावयासत्वर ॥ पुच्छासिलाविलावैश्वानर ॥ स्नेहें
सहितवस्त्रेंअपार ॥ गुंडाळोनिसाक्षेपें ॥ ४० ॥ पुच्छपेटवितांसत्वर ॥ उडोनिगेलावायुपुत्र ॥
तृतीयभागलंकानगर ॥ जाळिलेंक्षणनलागतां ॥ ४१ ॥ परीनवलवर्तलेंअद्भुत ॥ लंकासुवर्णमय
झालीसमस्त ॥ धन्यतोलोकप्राणेशसुत ॥ थोरसामर्थ्यदाविलें ॥ ४२ ॥ मगसागरींपुच्छविझवून ॥

---

१ शंकराचा प्रिय-राम. २ मिष-निमित्त. ३ इंद्रजित. ४ अग्नि. ५ तेल तूप इत्यादि स्निग्ध पदार्थानीं युक्त. ६ वायुपुत्र मारुती.

पुन्हाघेतलेंजानकीचेंदर्शन ॥ जैसेंबाळखेळतांश्रमून ॥ जननीपासींयेतपैं ॥ ४३ ॥ ऐसेंपत्रवाचितां
चिसौमित्र ॥ ऐकतांघनश्यामगात्र ॥ रामेंधांवूनवायुपुत्र ॥ हृदयींधरिलासप्रेमें ॥ ४४ ॥ धन्यधन्य
तअंजनी ॥ ऐसेंरत्नप्रसवलीषड्गुणी ॥ मारुतीचेंमुखकुर्वाळोनी ॥ निजासनींरामबैसे ॥ ४५ ॥ कि
ष्किंधेहूनीरत्नेंआणुनी ॥ ओंवाळिलींमारुतीवरूनी ॥ ह्मणेधन्यमारुतात्मजअवतरोनी ॥ ब्रह्मांडभ
रिलेंकीर्तीनें ॥४६॥ धन्यधन्यतोदिवस ॥ स्वामीस्वमुखेंगौरवीविशेष ॥ तुच्छत्यापुढेंसुधारस ॥ स्व
र्गभोगादिसर्वंही ॥ ४७ ॥ असोयावरीचापपाणी ॥ हृदयींधरीदिव्यमणी ॥ श्रीरामासीवाटलेंतेक्ष
णीं ॥ कींजनकजाआणिलीहनुमंतें ॥ ४८॥ ह्मणेधन्यमारुतीस्नेहाळा ॥ मजभेटविलीजनकबाळा॥
तुझाप्रतापउजळला ॥ निराळमंडपींअवघाची ॥ ४९ ॥ एवढासागरउल्लंघुनी ॥ जानकीआलासी
घेउनी ॥ तुवांउपकारऋणेंकरूनी ॥ मजबांधिलेंहनुमंता ॥ ५० ॥ हनुमंतविचारीमनीं ॥ म्यांखूण
आणिलासीतेचामणी ॥ यालागींकोदंडपाणी ॥ आनंदलाअत्यंत ॥५१॥ मजथोरचुकपडलीतेथें॥
जरीसीताचआणितोंयेथें ॥ तरीआनंदेंश्रावणारिसुतें[1] ॥ भरलेंअसतेंब्रह्मांड ॥५२॥ मगमनींविचारी
सीताशोकहरण[2] ॥ आतांकायमाझेंबळक्षीण ॥ नलोटतांयामार्धपूर्ण[3] ॥ घेऊनयेईनपद्माक्षी[4] ॥ ५३ ॥

---

१ रामचंद्रानें २ सीतेचा शोक हरण करणारा—मारुति. ३ अर्धप्रहर. ४ सीता.

मगह्मणेजीरघुनाथा ॥ क्षणेकधीरधरींआतां ॥ घेऊनयेतोंजनकदुहिता ॥ सकळराक्षसांनिवटोनि
यां ॥ ५४ ॥ हनुमंतकरीउड्डाण ॥ सावधझालासीतारमण ॥ ह्मणेहनुमंतानकरींगमन ॥ आहेकार
णपुढेंबहू ॥ ५५ ॥ आवेशेंनिघालामारुती ॥ नाटोपेचतोकवणाप्रती ॥ मगस्वयेंधांऊनिरघुपती ॥
आवरीतहनुमंता ॥ ५६ ॥ उचलोनियांरघुनाथ ॥ निजस्कंधींबाहेहनुमंत ॥ ह्मणेलंकेसीनेतोंत्वरि
त ॥ रावणासीवधावया ॥ ५७ ॥ तोंउन्मिळापतीआणिअर्कसुत ॥ धांविन्नलेअंगदजांबुवंत ॥ चौ
घेहनुमंतासीआवरीत ॥ परीतोसर्वथानाटोपे ॥५८ ॥ चौघांसहीउचलून ॥ उडोंपाहेसीताशोकहर
ण ॥ ह्मणेइतकेचलंकेसीजाऊन ॥ असुरमर्दूनयेऊंआतां ॥ ५९ ॥ वरकडन्यावेजरीवानर ॥ तरीतेकें
सेतरतीलसागर ॥ यालागींनिवडथोरथोर ॥ पांचजणनेऊंहे ॥६०॥ पांचजणासीउचलून ॥ स्कंधी
वाहेवायुनंदन ॥ कींतोपंचशृंगांचापूर्ण ॥ नगोत्तमाचिशोभला ॥६१॥ कींपंचफळेंलागलींवृक्षासी ॥
तींजडकदांनहोतीतयासी ॥ कींउदयाद्रीवरीतेजोराशी ॥ पंचसूर्यउगवले ॥ ६२ ॥ असोघेऊनपां
चजण ॥ हनुमंतकरूंपाहेगमन ॥ यावरीमंगळभगिनीचारमण ॥ हनुमंतासीविनवीतसे ॥६३॥ मा
रुतीएकेंप्राणसखया ॥ विचाराविणेंभलतीक्रिया ॥ नकरावीहेश्रेष्ठचर्या ॥ असेनीतिपूर्वींची ॥६४॥
ऐसेंविनवितांरघुनंदन ॥ मगउतरिलेपांचहीजण ॥ जनकजापतीचेचरण ॥ सप्रेमधरिलेमारुतीनें ॥

॥ ६५ ॥ सुग्रीवजांबुवंतनळनीळ ॥ वर्णितीअनिलात्मजाचेंबळ ॥ यावरीतोतमाळनीळ ॥ सभाक
रूनीबैसला ॥६६॥ श्रीरामपुसेमारुतिप्रति॥ कैसीअसेलंकेचीगती ॥ राक्षसवर्ततीकोणरीती ॥ का
यआचरतीपुण्यकर्म ॥ ६७ ॥ यावरीचातुर्यरत्नाकर ॥ बोलेलोक[1]प्राणेशकुमर ॥ जैसाशक्र[2]आणिअं
गिराकुमर[3] ॥ करितीविचारएकांतीं ॥ ६८ ॥ तीनशेंगांवें[4]लांबलंका ॥ रेखोनिदाविलीरघुनायका ॥
सकळसदनांचीकरूनिसंख्या ॥ ठायींठायींदाखविली ॥ ६९ ॥ जेकांमर्गजपाषाण ॥ त्यांचींपंचल
क्षगृहेंजाण ॥ आणिसातलक्षदैदीप्यमान ॥ विटबंदीमंदिरें ॥ ७० ॥ ताम्रआणिकांसेंनिखिळ ॥ पं
चकोटिसदनेंनिर्मळ ॥ सुवर्णाचींअत्यंतसबळ ॥ सातकोटीराघवेंद्रा ॥ ७१ ॥ हेमरत्नींअलंकृत ॥ न
वकोटीशिवालयतेथ ॥ रुद्राभिषेकनैवेद्यबहुत ॥ त्रिकाळचालवितीराक्षस ॥ ७२ ॥ असुरांच्यागृहीं
पूर्ण ॥ अग्निहोत्रवेदाध्ययन ॥ रुद्राक्षमाळाभूषण ॥ विभूतीचर्चनकरितीपैं ॥ ७३ ॥ मुख्यरावणेंसु
बुद्धीपूर्ण ॥ टाकिलींवेदांचींखंडेंकरून ॥ तपआचरतीदारुण ॥ ठायींठायींराक्षस ॥ ७४ ॥ ऐसेंबोल
तांवायुनंदन ॥ रघुनाथझालाउद्विग्न॥ ह्मणेंऐसीलंकापुण्यपरायण॥तेमजसर्वथानाटोपे॥७५॥ऐसेंजे
थेंसत्कर्माचरण ॥ तेथेंनांदेयशकीर्तिकल्याण ॥ तरीतेंहातानयेलंकाभुवन॥बहुयत्नकरितांही॥७६॥

---

[1] मारुति. [2] इंद्र. [3] बृहस्पति. [4] च्यारकोस ह्मणजे एकगांव.

तेव्हांक्षणएकरघुनाथ ॥ उगाचनबोलेचिंताक्रांत ॥ भोंवतेवानरतटस्थ ॥ पाहूंलागलेतेकाळीं ॥ ॥ ७७ ॥ मगश्रीराममह्मणेमारुती ॥ तुवांसांगीतलीराक्षसांचीस्थिती ॥ परीदयाक्षमाउपरती ॥ शांतिविरक्तिमुख्यज्या ॥ ७८ ॥ शौचआणिधर्मदान ॥ असुरकरितीकींअनुदिन ॥ यावरीसीतासंतापहरण ॥ कायवचनबोलिला ॥ ७९ ॥ क्षमादयाशुद्धअंतर ॥ शौचदानधर्मपवित्र ॥ हेंलंकेमाजीअणुमात्र ॥ सर्वथाहीनसेची ॥ ८० ॥ परमअधर्मींनिर्दयअसुर ॥ कापठ्याचारतपैंक्रूर ॥ अत्यंतखळदुराचार ॥ मद्यप्राशकउन्मत्तते ॥ ८१ ॥ मारुतीचेंवचनऐकूनी ॥ हास्यमुखहोयचापपाणी ॥ तरीलंकाघेईनयेचक्षणीं ॥ पापखाणीवसतीतेथें ॥ ८२ ॥ अंतरींक्षमादयानाहीं ॥ मगव्रतेंतपेंजाळिसीकाई ॥ तोजरीपढिलाशास्त्रेंसाही ॥ व्यर्थकायतेवटवट ॥ ८३ ॥ नटामाजीलकामिन ॥ कींकोलाटियाचेंशूरत्वपूर्ण ॥ कींभ्रष्टाचेंतत्त्वज्ञान ॥ कींशांतिपूर्णमैंदाची ॥ ८४ ॥ कींविधवेचेंनवयौवन॥ कीं ग्रा[1]मथिल्लरीचेंजी[2]वन ॥ कीं[3]अनामिकाचेंरम्यसदन ॥ कींमुखमंडणवेश्येचें ॥ ८५ ॥ कींगर्भांधाचेविशाळनयन ॥ कींबधिराचेशोभायमानकर्ण ॥ कीं[4]अजाकंठीचेस्तन ॥ कींआचरणजाराचें ॥ ८६ ॥ कींसावचोराचेगोडबोल ॥ कींवाटपाडियाचीशांतिखोल ॥ कींपाशपारधीनिर्मळ ॥ निरंजनींबै

---

१ गांवांतील हरळयाचें–गटाराचें. २ पाणी. ३ महाराचें. ४ बकऱ्याच्या गळयाचे सड.

सले ॥ ८७ ॥ कींदाटलागलेंकंटकवन ॥ कींदांभिकाचेंव्यर्थभजन ॥ तैसेंभूतदयेवांचून ॥ ज्ञान
ध्यानव्यर्थची ॥ ८८ ॥ त्याचाएकांतव्यर्थदेख ॥ जेसैंबिळींबैसलेमूषक ॥ शांतिधरूनबैसलाबक ॥
जपतमत्स्यधरावया ॥ ८९ ॥ भस्मआंगींचर्चितसाचार ॥ जैसाउकरडांलोळे[1]खर ॥ कींअरण्यांतवस
तीनिरंतर ॥ वृ[2]कव्याघ्रजैसेकां ॥ ९० ॥ तेणेंतीर्थींकेलावास ॥ तरीकायथोडेआहेत[3]वायस ॥ कींती
र्थजळींमं[4]डूकविशेष ॥ वटवटतीविशेषें ॥ ९१ ॥ तेणेंपाहिल्याचौसष्टकळा ॥ परीतितुक्याहीजाणा
व्यर्थसकळा ॥ दयाक्षमेचानसतांजिव्हाळा ॥ कळात्याविकळाजाणिजे ॥ ९२ ॥ तेणेंकेलेंवेदाध्यय
न ॥ जैसा[1]खरपृष्ठींवाहिलाचंदन ॥ कींषड्रसपाकीं[5]दर्वींपूर्ण ॥ व्यर्थजैसीफिरूनियां ॥ ९३ ॥ कींभ
क्तिरहितांचेंकीर्तन ॥ कींगोरियाचेंगायन ॥ जैसेंमद्यपीयाचेंभाषण ॥ शब्दजाणतैसेत्याचे ॥ ९४ ॥
जैसें[6]वृंदावनफळ ॥ वरिवरीदिसेनिर्मळ ॥ कीं[7]कनकफळेंदिसतीरसाळ ॥ फणसफळासारिखीं ॥
॥ ९५ ॥ अवघावेळचुनाघुसळितां ॥ परीनवनीतनलाभेहोता ॥ [8]सिकताहरळशिजवितां ॥ मवाळ
नव्हेकल्पांतीं ॥ ९६ ॥ तुंबिनीचेंअत्यंतकडुफळ ॥ शर्करेंतठेविलेंसर्वकाळ ॥ परीअंतरींगोडहोईल ॥
हेंकल्पांतींघडेना ॥ ९७ ॥ चुनामाखोनिवायस ॥ बळेंचझालाराजहंस ॥ परीतोजायविष्ठाशोधावया

---

१ गाढव. २ लांडगा. ३ कावळे. ४ बेडूक. ५ पळी. ६ कडुवृंदावन. ७ धुत्र्याचीं फळें. ८ रेती.

स॥ व्यर्थवेषकासया ॥ ९८ ॥ यालागींऐकगाहनुमंता ॥ दयाक्षमाहृदयींनसतां ॥ जपतपध्यानतत्व
तां ॥ व्यर्थगेलेंनिर्धारें॥९९॥ तरीतेलंकावासीअसुर ॥ करीनत्याअवघ्यांचासंहार ॥ ऐकतांहर्षलेवा
नर ॥ देतीभुभुःकारएकदांची ॥ १०० ॥ असोब्रह्मपत्रमागेंवाचिलें ॥ त्यांतविरंचीनेंहोतेंलिहिलें ॥
हनुमंतेंलंकादहनकेलें ॥ परीनगरजाहलेंसुवर्णाचें ॥ १ ॥ तीऐकोनियांमात ॥ आश्चर्यकरीकौसल्या
सुत ॥ मगजांबुवंतासीपुसत ॥ हावृत्तांतकैसाअसे ॥ २ ॥ तूंबहुकाळांचापुरुष ॥ देखिलेंऐकिलेंबहुव
स ॥ तोब्रह्मयाचाअंश ॥ अयोध्याधीशह्मणोनिपुसे ॥ ३ ॥ वयेंगुणेंतपेंबहुत ॥ वडीलअसेजांबुवंत
॥ सांगेपूर्वीलवृत्तांत ॥ जैंलंकावस्तीनव्हतीपैं ॥ ४ ॥ जैंकेलेंगजेंद्रोद्धारण ॥ तैंपरतलारमारमण[1]
॥ तोंकरजोडूनिसुपर्ण[2] ॥ क्षुधेनेंबहुव्यापिलोंह्मणे ॥ ५ ॥ मगबोलेश्रीकरधर ॥ गजेंद्रनक्राचींकलेवरें
थोर ॥ तींभक्षूनयेईंसत्वर ॥ ऐकोनिपक्षींद्र[2]उडाला ॥ ६ ॥ नक्रगजेंद्रांचींकलेवरेंदोनी ॥ उरगारी[2]घे
ऊनउडेगगनीं ॥ तोंभृभंगपक्षीयेउनी ॥ विभागमागेखगेंद्रा ॥ ७॥ गरुडेंनलागतांएकक्षण ॥ भृभंगा
चाघेतलाप्राण ॥ जंबु[3]वृक्षाचीशाखाविस्तीर्णपाहून ॥ विनतातनय[2]बैसला ॥ ८ ॥ तोंसाठीसहस्रवा ५
लखिल्यें[4] ॥ तिहींशाखेप्रतीटांगूनघेतलें ॥ अरुणानुजें[5]बळतुकिलें ॥ तोंशाखाविशाळमोडली ॥९॥

---

१ विष्णु. २ गरुड. ३ जांबळीची. ४ वालखिल्यऋषि. ५ गरुडानें.

शतयोशनेंशाखाथोर ॥ पडतांमृत्युपावतीलविप्र॥ शाखाहातींमुखींगजनक्र ॥ कश्यपसुतउडाला ॥
॥ ११० ॥ मगबोलेविष्णुवाहन ॥ ह्मणेमीकोणासजाऊंशरण ॥ शाखासोडितांब्राह्मण ॥ साठसहस्र
पडतील ॥ ११ ॥ कश्यपबैसलाअनुष्ठानीं ॥ त्यावरीपक्षेंछायाधरिलीगगनीं ॥ तोवरुतेंपाहेविलोकु
नी ॥ तंवसुतसंकटींपडियेला ॥ १२ ॥ तेंव्हांकश्यपऋषीनेंप्रार्थून ॥ खालींउतरविलेब्राह्मण ॥ मग
कश्यपह्मणपुत्रालागुन ॥ शाखायेथेंनठेवीं ॥ १३ ॥ याशांखेकारणेंपूर्ण ॥ मानवघेतीलएकमेकांचे
प्राण॥मगविहंगोत्तमशाखाउचलोन॥लंकागिरीवरिआला॥१४॥तिवडापायत्याचारुतला॥ तोचिहा
त्रिकूटाचळजाहला ॥ गरुडेंआहारतेथेंघेतला ॥ टाकूनिगेलाशाखातेथें ॥ १५ ॥ त्यावरीमगलंकाव
सिन्नली ॥ तेसुवर्णशाखाअसेतळीं ॥ हनुमंतेंलंकाजाळिली ॥ मूसवोतिलीशाखेची ॥ १६ ॥ याला
गींसुवर्णाचीलंका ॥ झालीजाणअयोध्यानायका ॥ तोंअर्कसुतह्मणेमुहूर्तनिका ॥ येसमयींअसेपैं ॥
॥ १७ ॥ विजयादशमीनक्षत्रश्रवण ॥ तेदिवसींनिघालारघुनंदन ॥ पूर्वींरघुहाचिमुहूर्तपाहोन ॥ दि
ग्विजयासीगेलाहोता ॥ १८ ॥ सर्वशुभयोगतेक्षणीं ॥ जयतिथिमाळाघेउनी ॥ दशकंठरिपूचेचरणीं
॥ घालीमिठीतेधवां ॥ १९ ॥ साह्यसुग्रीवकिष्किंधेश्वर ॥ उठलेअठरापद्मेंवानर ॥ बाहात्तरकोटीरी
सवीर ॥ त्यांचानृपवरजांबुवंत ॥१२०॥ छपन्नकोटीगोलांगुळ ॥ भुभुःकारदेतीएकचिवेळ ॥ दणा

णिलेंरवींमंडळ ॥ धाकेंनिराळकांपतसे ॥ २१ ॥ काद्रवेय[1]कुळभूषणतऱ्हां ॥ सरसावीतखालतीग्री
वां[2] ॥ यज्ञवराहेंदंतबरवा ॥ दृढधरिलाउचलोनी ॥ २२ ॥ कूर्मपृष्ठीसरसावित ॥ दिग्गजझालेभयभी
त ॥ मंगळें[3]जननीकांपत ॥ ॥ भुभुःकारकानींऐकतां ॥ २३॥ वनचरआणिखेचर[4] ॥ भयभीतजाहलीं
थोर ॥ धडकेवाद्यांचागजर ॥ नादेंअंबरकोंदलें ॥ २४ ॥ रथारूढजैसासहस्त्रकर[5] ॥ कींश्रीकर[6]धरग
रुडावर ॥ हनुमंतस्कंधींरघुवीर ॥ त्याचियेपरीशोभला ॥ २५ ॥ नंदीवरीबैसेकर्पूरगौर ॥ कींऐराव
तारूढसहस्त्रनेत्र ॥ अंगदस्कंधावरीसौमित्र ॥ त्याचपरीशोभला ॥ २६ ॥ किरणचक्रींविराजेतमा
री ॥ कींकुळाचळांमाजीकनकाद्री ॥ कींभूतगणामाजीस्मरारी[7] ॥ तैसावानरींवेष्टिलाराम ॥ २७ ॥
कींमंथावयाक्षीरसागर ॥ जैसेनिघालेसुरासुर ॥ तैसेचगर्जतवानर ॥ दक्षिणपंथेंचालले ॥ २८ ॥ वि
शाळवृक्षउपाडिती॥छत्राकाररामावरीधरिती॥वृक्षपल्लवघेऊनिहाती॥ चंवरेंवारितीरामावरी ॥२९॥
दशयोजनेंरुंदसेनाजातां ॥ मार्गींवानरह्मणतीरघुनाथा ॥ आजीरावणघालूंपालथा ॥ जनकदुहिता
भेटवूंतुह्मां ॥ १३० ॥ एकबोलेवानरवीर ॥ मीजाऊनमारीनदशवक्र ॥ एकवदेनलागतांक्षणमात्र ॥
मोटबांधूनआणीन ॥ ३१ ॥ एकह्मणेस्वामीरघुनंदना ॥ ऐसेंवाटतेंमाझियामना ॥ रावणाच्याना

---

१ शेष. २ मान. ३ पृथ्वी. ४ आकाशांत संचार करणारि–पक्षी. ५ सूर्य. ६ विष्णु. ७ शिव.

सिकाकर्णी ॥ छेदूनयेईनझडकरी ॥३२॥ एकह्मणेएकलाचिजाईन ॥ लंकापालथीघालीन ॥ ऐको
निसुखावेरघुनंदन ॥ ह्मणेहेसुरगणअवतरले ॥ ३३ ॥ दक्षिणपंथेंभारजात ॥ मार्गींकपीउचलितीप
र्वत ॥ कंदुका[1]ऐसेझेलित ॥ धांवतातीआवेशें ॥ ३४ ॥ समुद्रतीरासआलेभार ॥ भुभुःकारदेतीवा
नर ॥ तेणेंभयभीतसरितावर ॥ झालापरमतेकाळीं ॥ ३५ ॥ जैसावेदबोलतगेलाअद्भुत ॥ स्वरूप
देखोनिझालातटस्थ ॥ तैसेवानरवीरसमस्त ॥ समुद्रतीरींस्थिरावले ॥ ३६ ॥ कींराजहंसां
च्यायेऊनहारी ॥ स्थिरावतीमानससरोवरीं ॥ मेदिनीवसनाचेतीरीं[2] ॥ तैसेकपिकेसरीतटस्थ ॥
॥ ३७॥ दशयोजनेंअद्भुत ॥ सेनाउतरलीओतप्रोत ॥ असोलंकेमाजीवृत्तांत ॥वर्तलातोचिपरिसावा
॥३८॥कपींसहितअयोध्याविहारी॥पातलासागराचेपैलतीरीं ॥ ऐसीध्वनीलंकेमाझारी ॥ राक्षसेंद्रें
आकर्णिली ॥३९ ॥ शक्रजितादिसकळकुमर ॥ प्रहस्तादिप्रधानथोरथोर ॥ त्यांसहितविंशतिनेत्र[3]॥
बैसेविचारकरावया ॥ ४० ॥ परमदुश्चित्तद्विपंचवदन ॥ ह्मणेशत्रुदंदशूक[4]कृशान[5] ॥ हेसर्वथानह्मणावे
लहान ॥ नलागतांक्षणविघ्नकरिती ॥ ४१ ॥ तरीसहपरिवारेंसीयेऊन ॥ परतीरींउतरलारघुनंदन॥
हाआकळेऐसामंत्र[6]कोण ॥ विचारूनिसांगाआतां ॥ ४२ ॥ एकलायेऊनिवानर ॥ जाळूनगेलालंका

---

१ चेंडू सारखें. २ समुद्राच्या तीरीं. ३ रावण. ४ सर्प. ५ अग्नि. ६ मसलत.

नगर ॥ शुद्धिसांगोनिरामचंद्र ॥ घेऊनिआलावेगेंसीं ॥ ४३ ॥ ऐसेंबोलतांद्विपंचवदन ॥ सकळकुमर
आणिप्रधान ॥ जाहलेअत्यंतक्रोधायमान ॥ शस्त्रेंतुळोनिबोलती ॥ ४४ ॥ तेनरवानरआणिऋक्ष[1] ॥
सहजआलेआमुचेभक्ष ॥ कृपाळुआह्मांवरीविरूपाक्ष[2] ॥ तेणेंचधाडोनिदीधले ॥ ४५ ॥ तुह्मींचिंता
नकरावीसाचार ॥ शत्रूचाआह्मींकरूंसंहार ॥ रणकरूंनलागतांक्षणमात्र ॥ ह्मणोनिशस्त्रेंझाडिती ॥
॥ ४६ ॥ शक्रजितअतिकायादिकुमर ॥ देवांतकनरांतकमहोदर ॥ धूम्राक्षवज्रदंष्ट्रीमहाशूर ॥ ह्मण
तीनरवानरक्षणेंजिंकूं ॥ ४७ ॥ दूरअसतांमृगनायक[3] ॥ मागेंनिंदाजल्पती[4]जंबुक ॥ कींमिळोनिबहुतमं
डूकं[5] ॥ वासुकीजिंकूंह्मणती ॥४८॥ तंवतेसभेंतबिभीषण ॥ येताझालासभादेखून ॥ जैसावायससभें
तयेऊन ॥ राजहंसबैसला ॥ ४९ ॥ जोविवेकरत्नाचाकिरीट ॥ कींषड्गुणगंगेचालोट ॥ कींभाववैरा
गरींचा[6]सुभट ॥ दिव्यहिराप्रकटला ॥ १५० ॥ कींविवेकभूमीचेंनिधान ॥ कींभक्तिसमुद्राचेंभरतेंपू
र्ण ॥ कींतेंपरमार्थवनींचेंसुमन ॥ अम्लानसुंदरविकासलें ॥५१॥ असोऐसाबिभीषणथोर ॥ न्याय
सिंधुसत्यसमुद्र ॥ सकळखळांसीप्रत्युत्तर ॥ देताझालातेवेळे ॥ ५२ ॥ ह्मणेवाचाळतुह्मीपरमदुर्जन
महाकपटीअंतरमलिन ॥ दशमुखाभोंवतेमिळोन ॥ नानाकुतर्ककरीतसां ॥ ५३ ॥ यशधैर्यसकळष

---

[1] आस्वल. [2] शंकर. [3] सिंह. [4] बडबडती [5] बेडूक. [6] भावरूप खाणींतला.

द्गुण ॥ सभाग्याचीकीर्तिऐकोन ॥ परमखेदमानितीदुर्जन ॥ नसतेंदूषणलाविती ॥५४॥ परमकुमतीजोबळहीन ॥ मागेंनिंदाजल्पेरात्रंदिन ॥ समरभूमीसींपळेउठोन ॥ हेंतोलक्षणश्वानाचें ॥५५॥ सकळदळासमवेत ॥ जिंकूंह्मणतांअयोध्यानाथ ॥ तरीयेथेंएकलाचिहनुमंत ॥ आलाहोतानिजबळें ॥ ॥ ५६ ॥ जैसेंकरतळींचेंआचमन ॥ कींगो[1]वत्सपदींचेंजीवन ॥ तैसाज्याचेदृष्टींसमुद्रपूर्ण ॥ लंघोनिक्षणेंआलाता ॥५७॥ तेणेंविध्वंसिलेंसकळनगर ॥ रावणसभानागविलीसमग्र ॥ कोट्यानकोटीनिशाचर ॥ अशोकवनींसंहारिलें ॥ ५८ ॥ राजसुतमारिलेसप्त ॥ विवरींकोंडिलाशक्रजित ॥ लंकाजाळूनअद्भुत ॥ पुरुषार्थतेणेंदाविला ॥ ५९ ॥ तेवेळेतुमचेंबळ ॥ कायझालेंहोतेंविकळ ॥ आतांरावणाभोंवतेसकळ ॥ पुरुषार्थआपुलासांगतां ॥६०॥ नानापाखंडीदुर्जनयवन ॥ इहींवेदांसीठेविलेंदूषण ॥ परीवंदितीकींविद्वज्जन ॥ ज्ञानसंपन्नधर्मात्मे ॥ ६१ ॥ कमळासीनिंदिती[2]दर्दुर ॥ परीसहसानविटेचिभ्रमर ॥ चंद्रासीनिंदितीतस्कर ॥ परीतेचकोरआनंदती ॥ ६२ ॥ पंडितासीखळनिंदित ॥ परीकुशळवंदितीसमस्त ॥ वायसमुक्तेंवोसंडित ॥ परी[3]मराळनविटती ॥ ६३ ॥ मूढांसिनकळेकस्तूरी ॥ [4]पंकह्मणोनटाकितीदूरी ॥ परीतीसश्रीमंतअहोरात्रीं ॥ हृदयींशिरींधरितीकीं ॥ ६४ ॥ [5]दिवांभीतानावडेअर्क ॥

---

१ भूमीवर उमटलेल्या गाईच्या वासराच्या पावलांतलें उदक. २ बेडूक. ३ राजहंस. ४ चिखल ५ घुबडास

परीआनंदतीचक्रवाक ॥ अंधअन्हेरीरत्नेंसुरेख ॥ परीपरीक्षकसंरक्षिती ॥ ६५ ॥ तैसाजगद्वंद्यरघु
वीर ॥ जयासिहृदयींध्यायउमावर ॥ कमळोद्भवसहस्त्रनेत्र ॥ सहस्त्रवक्रस्तवीजया ॥ ६६ ॥ सनका
दिकहृदयींध्याती ॥ जोवेदउदयाचळींचागभस्ती ॥ तोहापुराणपुरुषआलाव्यक्ती[1] ॥ मूळप्रकृतीसमवे
त ॥ ६७ ॥ ब्रह्मांडनगरस्तंभअद्भुत ॥ मायाचक्रचाळकशाश्वत ॥ दशरथाचामहापुण्यपर्वत ॥ श्रीरामरू
पेंप्रगटला ॥ ६८ ॥ तैसावेदवंद्यरघुवीर ॥ त्यासीतुह्मीनिंदितांपामर ॥ रावणासीझोंबलाकामविखा
र ॥ भुललासाचारह्मणोनी ॥ ६९ ॥ सहस्त्रार्जुनाचेबंदींजाऊन ॥ पडलाहोताद्विपंचवदन[2] ॥ परमपु
रुषार्थीसहस्त्रार्जुन ॥ भृगुनंदनें[3]वधिलेंत्यासी ॥ १७० ॥ जोक्षत्रियांतकप्रळयरुद्र ॥ त्यासजिंकीहाराम
चंद्र ॥ मतिहीनझालाविंशतिनेत्र ॥ नोळखेस्वरूपतयाचें ॥ ७१ ॥ वनचरन्हतीद्रुमपाणी[4] ॥ अवघे
अवतरलेसुधापानी[5] ॥ अजूनतरीहेंमनींजाणोनी ॥ जानकीद्यावीरामचंद्रा ॥ ७२ ॥ चंडकोदंडअद्भुत
॥ रावणासीनुचलेजडबहुत ॥ तेंदुखंडकरीरघुनाथ ॥ सकळरायांदेखतां ॥ ७३ ॥ यालागींसागराचेपैल
पारीं ॥ रामसमुदायआहेजोंवरी ॥ तोमंगळ[6]जननीचीकुमारी ॥ राघवासीसमर्पारे ॥ ७४ ॥ उन्मिळा[7]
जीवनाचीचापरेखा[8] ॥ नुलंघवेचितुजदशमुखा ॥ यालागींत्रिभुवननायका ॥ जानकीनेऊनभेटवीं ॥ ७५ ॥

---

१ आकारास. २ दशमुख ३ परशुरामानें. ४ हातांत वृक्ष धरणारे--वानर. ५ देव. ६ सीता. ७ लक्ष्मणाची ८ धनुष्यरेषा.

जानकीसभेटवींरघुनंदन ॥ वंदींचेसोडींसुरगण ॥ मगचंद्रार्कवरीकल्याण ॥ पुत्रपौत्रींनांदसी॥७६॥ माझींवचनेंवाटतीकठिण ॥ परीपुढेंगोडअमृताहून ॥ औषधआधींकडूवाटेजाण ॥ परीरोगहरणपुढेंकरी ॥ ७७ ॥ गोडअत्यंतनाबदीसाखर ॥ मुखींघालितांकडकडफार ॥ पुढेंगोडीतेअपार ॥ तैसींसाचारवचनेंमाझीं ॥ ७८ ॥ तुरटवाटेआमलक[1] ॥ परीपुढेंगोडीदेअधिक ॥ तैसींमाझींवचनेंदुःखमोचक ॥ हृदयींधरींदशकंधरा ॥ ७९ ॥ पितापढवीपुत्रालागुन ॥ त्यासवाटेविषासमान ॥ परीपुढेंगोडसुधेहून ॥ महिमाविशेषजाणिजे ॥ १८० ॥ अशुभचिन्हेंअत्यंत ॥ लंकेमाजीहोतातिबहुत ॥ क्षणक्षणांउल्कापात[2] ॥ नभथरथरतेंवाटतसे ॥ ८१ ॥ जलद[3]जाळनसेकींचित ॥ रुधिरधारा[4]मेघवर्षत॥ दुष्टस्वप्नेंअत्यंत ॥ मंदोदरीसजाणविती ॥ ८२ ॥ विगतधवा[5]स्त्रियायेऊन ॥ ओटीभरतीमृत्तिकाघेऊन ॥ मंगळसूत्रतोडून ॥ कृष्णवस्त्रपुरुषनेतसे ॥ ८३ ॥ यालागींदशवदनातूंसुज्ञ ॥ टाकिलींवेदांचींखंडेंकरून ॥ तरीजाणतजाणतकृशान ॥ पदरींकैसाबांधिसी ॥ ८४ ॥ समजोनियांविषदारुण ॥ कांकरावेंबळेंप्राशन ॥ दंदशूक[7]वोळखून ॥ मगकांउसांत्याघ्यावा ॥ ८५॥ खदिरांगार[6]जाणोन ॥ मगकांवरीकरावेंशयन ॥ उदरींपाषाणबांधोन ॥ महाडोहींकांनिघावें ॥ ८६ ॥ ऐसेंबोलतांबिभीषण

---

१ आंवळा. २ विद्युत्पात. ३ मेघ. ४ रक्तधारा. ५ विधवा. ६ अग्नि. ७ सर्प.

॥ तटस्थजाहलेसभाजन ॥ क्रोधें॰व्याप्तरावण ॥ मौनधरूनउगाची ॥ ८७ ॥ बिभीषणासीह्मणेप्रह
स्त ॥ उगेंचबैसाहोनिश्चित ॥ सभेंतबोलतांअनुचित ॥ मृत्युपावालनिर्धारें ॥ ८८ ॥ तुह्मीराजबंधु
ह्मणवितांजाण ॥ परीशतमूर्खांह्वनिबुद्धिहीन ॥ तुह्मासनाहींचातुर्यज्ञान ॥ तरीउठोनिगृहाजावें ॥
॥ ८९ ॥ सक्रोधबोलेइंद्रजित ॥ तूंअनुचितबोलिलासीसभेंत ॥ तुजआतांचिवधितोंयथार्थ ॥ परी
पितृ॰व्यह्मणोनिशंकलों ॥ १९० ॥ शक्रजितह्मणेदशमुखा ॥ हातुमचाबंधुसखा ॥ परीहाशत्रुपक्षपा
तीदेखा ॥ अनर्थकारकदिसतसे ॥ ९१ ॥ बिभीषणह्मणेतुह्मीचांडाळा ॥ महाकपटीकृतघ्नखळ ॥ तु
मचेसंगतीनेंभूपाळ ॥ मतिमंदजाहला ॥ ९२ ॥ अंकुशेंआकर्षिजेवारण ॥ भुजंगआकळिजेमंत्रेंकरू
न ॥ राजमतिआकळितीप्रधान ॥ परमसज्ञानचतुरजे ॥ ९३ ॥ मातलाअत्यंतकृशान ॥ तोविझवि
जेजलेंकरून ॥ कींक्रोधोर्मिअतिदारुण ॥ सद्विवेकेंआकर्षिजे ॥ ९४ ॥ नृपेंकरितांअनुचितकरणी ॥
तत्काळआवरिजेप्रधानीं ॥ परीतुह्मीअवघेपापखाणी ॥ निर्भयआणिकृतघ्न ॥ ९५ ॥ राजाआधीं
चअत्यंतखळ ॥ प्रधानमिळालाअमंगळ ॥ मगअविवेकवाढेप्रबळ ॥ कुबुद्धिकल्लोळउठतीपैं ॥ ९६ ॥
शंखकरावयाचीहौसगहन ॥ त्यांतपातलामासफाल्गुन ॥ कींस्त्रीराज्यांतीलपारिपत्यपूर्ण ॥ जारा
सिप्राप्तजाहलें ॥ ९७ ॥ आधींचचाहाडतस्कर ॥ त्यावरीपाठिराखानृपवर ॥ कींउन्मत्तासीसरोवर॥

प्राप्तजाहलेमद्याचें ॥ ९८ ॥ तैसाकुबुद्धीनेंवेष्टिलादशवदन ॥ तैसेचतुह्मीमिळालेतप्रधान ॥ जैसें[1]वृ
काचेसदनींश्वान ॥ कारभारीजाहले॥९९॥ अरेतुझेंमरणआलेंजवळी ॥ ह्मणोनिआणिलीजनक
बाळी ॥ अयोध्याप्रभुप्रतापबळी ॥ आलानिकटकाळतुझा ॥ २०० ॥ रावणेंअनुचितकर्ममांडिलें॥
ह्मणोनिमातेनेंमजप्रेरिलें ॥ यालागींतुह्मातेंबोधिलें ॥ मनींधरालह्मणोनी ॥ १ ॥ परीहोणारब
ळिवंत ॥ तुह्मीनायकाचिउन्मत्त ॥ सीतानद्यालतरीनिश्चित ॥ कुळक्षयहोईल ॥ २ ॥ ऐसेंऐकतांराव
ण ॥ क्रोधेंव्यापिलापरिपूर्ण ॥ बिभीषणावरीशस्त्रघेऊन ॥ परमआवेशेंधांवला ॥ ३ ॥ बिभीषणकेव
ळभक्त ॥ तयासिरक्षितारघुनाथ ॥ तोंरावणाचाउखळलाहात ॥ शस्त्रपडलेंधरेवरी ॥ ४ ॥ मागुता
धांवेरावण ॥ इंद्रजितेंधरिलाआवरून ॥ मगझाडिलावामचरण ॥ तोलागलाबिभीषणा ॥ ५ ॥ बि
भीषणकेवळशांत ॥ निर्मत्सरभेदरहित ॥ रावणासीमागुतीह्मणत ॥ सखारघुनाथकरींकांरे ॥ ६ ॥
बिभीषणक्षमाशीळ ॥ वानितीराक्षससकळ॥तोंकैकसीमातायेऊनतत्काळ ॥ सांगेहितार्थबिभीषणा
॥ ७ ॥ पुत्रासिह्मणेतूंऊठआतां ॥ शरणजाईंरघुनाथा ॥ जोवज्रपंजरे[2]शरणागतां ॥ भव[3]व्यथा[4]वारील
तो ॥ ८ ॥ ममउदराआलासीसाचार ॥ तरीकरींमाझाउद्धार ॥ तनुमनधनेंसींसत्वर ॥ शरणजाईंरघु

---

१ लांडग्याच्या घरीं. २ शरणागतांस रक्षिणारा केवळ वज्राचा पिंजरा—राम. ३ जन्ममरणदुःख. ४ दूरकरील.

नाथा ॥ ९ ॥ सांडोनसकळमायाचिंता ॥ शरणजावेंरघुनाथा ॥ रावणेंक्षयकेलातत्वतां ॥ तूंजायप
रतायेथूनी ॥ २१० ॥ जेबळेंचविषभक्षिती ॥ शहाणेनबैसतीत्यांचेपंक्ती ॥ तरीतूंसखाकरींरघुपती
॥ नाशकल्पांतींनव्हेतूतें ॥ ११ ॥ ऐकोनिमातेचेंवचन ॥ बिभीषणेंकेलेंसाष्टांगनमन ॥ घेऊनिचौघे
प्रधान ॥ उभाठाकलातेकाळीं ॥१२॥ रावणासीह्मणेबिभीषण ॥ मीश्रीरामासीजातोंशरण॥तूंज्येष्ठ
बंधुह्मणोन ॥ पुसतांतुजमागुती ॥ १३ ॥ ऐसेंबोलोनित्वरित ॥ बिभीषणउडालाअकस्मात ॥ चौ
घांप्रधानांसमवेत ॥ सर्वांदेखततेकाळीं ॥ १४ ॥ जैसेंकलेवरसांडून ॥ एकदांचनिघतीपंचप्राण ॥
कींपांचहीदिवाकरमिळोन ॥ अस्ताचळावरीचालले ॥ १५ ॥ कींकल्पांतींपंचमहाभूतें ॥ जातीस्व
रूपासीमिळावयातें ॥ तैसेशरणजनकजापतीतें ॥ पांचहीजातीत्वरेनें ॥ १६ ॥ श्रीरामविजयग्रंथ
सुंदर ॥ हाचिकेवळरामेश्वर ॥ आवडीच्याकावडीभरोनिसत्वर ॥ सद्भक्तनरघालिती ॥ १७ ॥ भाव
प्रयागींचेंप्रेमोदक ॥ जेरामेश्वरावरीकरितीअभिषेक ॥ त्यांचेमनोरथअयोध्यानायक ॥ सत्यपरिपूर्ण
करील ॥ १८ ॥ अयोध्याधीशाब्रह्मानंदा ॥ श्रीधरवरदावेदवंद्या ॥ छेदोनियांअविद्याभेदा ॥ अभं
गपददेशीकीं ॥ १९ ॥ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरि
सोतपंडितचतुर ॥ द्वाविंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २२० ॥ ॥ अध्याय ॥ २२ ॥ ओंव्या ॥ ॥२२०॥

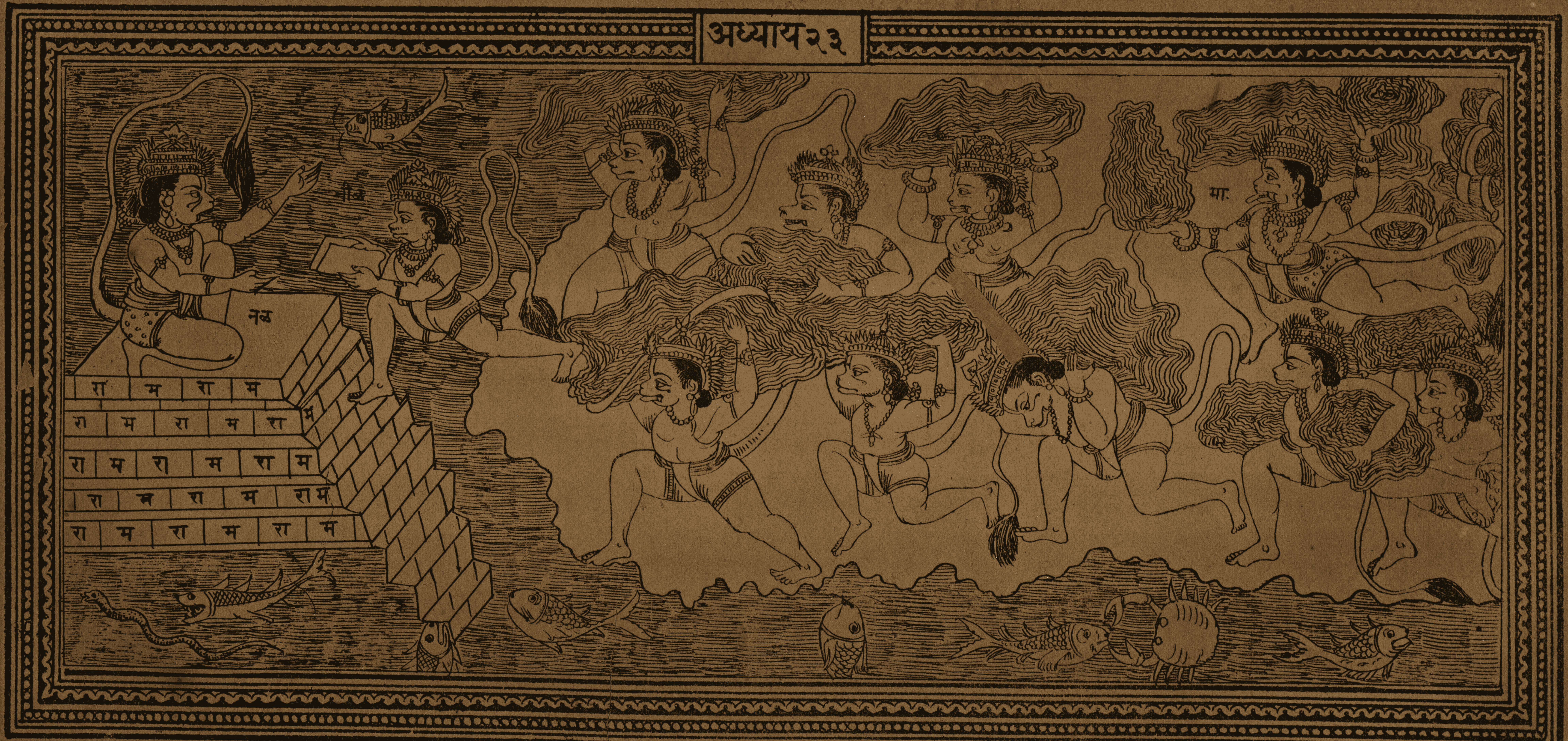
अध्याय २३
नीळ
नळ
मा.
रा म रा म
रा म रा म रा म
रा म रा म रा म
रा म रा म राम
रा म रा म रा म

23

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ दुर्धरअहंकारदशानन ॥ अहंदेहबुद्धिलंकागहन॥तेथेंवास्तव्यअनुदिन ॥ क्रोधकुंभभर्णबंधुसखा ॥ १ ॥ अनर्थकारककामइंद्रजित ॥ मदहामुख्यप्रधानप्रहस्त ॥ मत्सरदंभतेनिश्चित ॥ देवांतकनरांतकपैं ॥ २ ॥ शोकमोहआणिअनर्थ ॥ भेदवादअसुरबहुत ॥ खळकुटिळकुतर्कसमस्त ॥ देहलंकेंतदुमदुमित ॥ ३ ॥ यांचेबळेंमाजोनिरावण ॥ बंदींघातलेसुरगण ॥ आदिदैवतआध्यात्महोऊन ॥ देहलंकेंतबंदिंपडले ॥४ ॥ रमेश[2]तोअंतःकरण ॥ रमाबंधु[3]तोंचिमन ॥ बुद्धिविरिंचीचित्तनारायण ॥ रावणेंबंदींघातले ॥ ५ ॥ चक्षूच्याठायींसूर्यनारायण ॥ रसना[4]तेरसनायकवरुण ॥ अश्विनौदेवदोघेघ्राण[5] ॥ रावणेंबंदींघातले ॥ ६ ॥ वाचाकेवळवैश्वानर ॥ पाणितेजाणपुरंदर[6] ॥ असोदेवआकळोनिसमग्र ॥ सेवककरूनिरक्षिले ॥ ७ ॥ मायामृगछेदावयालागुन ॥ निरंजनींप्रवेशलारघुनंदन ॥ कापव्यशब्दउठवून ॥ विवेकलक्ष्मणदवडिला ॥ ८ ॥ सद्बुद्धिजानकीचेंहरण ॥ अहंकारेंकेलेंनलागतांक्षण ॥ अहंदेहलंकेंतआणून ॥ दुराचारेंकोंडिलें ॥ ९ ॥ मगधाविन्नलावैराग्यहनुमंत ॥ तेणेंदेहलंकाजाळूनसमस्त ॥ कामक्रोधादिराक्षसांसहित ॥ अहंलंकानाथगांजिला ॥ १० ॥ सद्बुद्धीचेंकरूनसमाधान ॥ घेऊनआलारघुनंदन ॥ तोकेवळसद्भावबिभीषण ॥ रावणेंत्रासिलासभा

---

१ अहंकार रूप रावण हीं सर्व रूपकें आहेत. २ विष्णु. ३ चंद्र. ४ जिव्हा. ५ नाक. ६ इंद्र.

स्थानीं ॥ ११ ॥ आत्मारामसद्गुरुपूर्ण ॥ त्यासशरणचाललाबिभीषण ॥ बाविसावेअध्यायींजाण ॥
हेंचिकथानकसांगीतलें ॥१२॥ देखोनिवायसांचामेळ ॥ त्रासोनिनिघेमराळ ॥ कींदेखोनिदुष्टनिंद
कखळ ॥ साधुउठेतेथोनियां ॥१३॥ तैसाप्रधानांसहबिभीषण ॥ ऊर्ध्वपंथेंक्रमीतगगन ॥ भवसिंधुउ
ल्लंघोनिचरण ॥ गुंणसिंधूचेपाहूंइच्छी ॥ १४ ॥ हिरण्यकश्यपेंगांजितांप्रल्हाद ॥ तेणेंहृदयींधरि
लागोविंद ॥ तैसाचिजानकीहृदयाब्जमिलिंद ॥ बिभीषणेंजवळकेला ॥ १५ ॥ वानरअंतरिक्षविलो
किती ॥ तोंपांचहीअसुरउतरलेक्षिती ॥ सेनाप्रदेशींउभेराहती ॥ हस्तजोडूनितेधवां ॥ १६ ॥ कितेक
धांवलेवानरगण ॥ घेऊनियांवृक्षपाषाण ॥ तोंबिभीषणह्मणेमीतुह्मांसीशरण ॥ दावाचरणरघुपती
चे ॥ १७ ॥ रावणबंधुमीबिभीषण ॥ तेणेंअपमानिलेंमजलागुन ॥ आलोंसीतावल्लभासीशरण ॥त्या
चेचरणदावामज ॥ १८ ॥ जेसनकादिकांचीध्येय[2]मूर्तीं ॥ नारदादिगातीज्याचीकीर्तीं ॥ तोब्रह्मानंद
अयोध्यापती ॥ त्याचेचरणदावामज ॥ १९ ॥ जेंनिगमवल्लीचेंपक्वफळपूर्ण ॥ जोविषकंठमनमांदुस
रत्न ॥ जेंपद्मोद्भवाचेंदेवतार्चन ॥ त्याचेचरणदावामज ॥ २० ॥ प्रतापमित्ररघुनंदन ॥ जोअरिचें[4]कवा
रणपंचानन ॥ जोखरदूषणप्राणहरण ॥ त्याचेचरणदावामज ॥ २१ ॥ वेदांतीह्मणतीपरब्रह्म ॥ अज

---

१ रामाचे. २ ध्यान करण्याची ३ वेदरूप वेलीचे. ४ शत्रुरूप हत्तीस मारणारा सिंह.

अजितपूर्णकाम ॥ तोचिहादशरथात्मजराम ॥ त्याचेचरणदावामज ॥ २२ ॥ व्याकरणकारशब्दसा
धिती ॥ ज्याचेनामाचेअनेकार्थकरिती ॥ तोचिहामंगळभगिनीचापती॥त्याचेचरणदावामज ॥२३॥
पातंजलीयोगसाधून ॥ योगीपावतीनिरंजन ॥ तोचिहाचंडकिरणकुळभूषण ॥ त्याचेचरणदावाम
ज ॥ २४ ॥ प्रकृतिपुरुषसांगत ॥ सांख्यशास्त्रअसेगर्जत ॥ तोचिहाजानकीनाथ ॥ त्याचेचरणदावा
मज ॥ २५ ॥ नैयायिकह्मणतीकर्ताईश्वर ॥ जीवासिनकळेत्याचापार ॥ तोचिहाअँजराजकुमर॥त्या
चेचरणदावामज ॥ २६ ॥ मीमांसकस्थापितीकर्म ॥ कर्माचारेंपाविजेपरब्रह्म ॥ तोपरात्परविश्रांति
धाम ॥ त्याचेचरणदावामज ॥ २७ ॥ ऐसींबिभीषणाचींशब्दरत्नें ॥ कींतेभक्तिनभींचींउडुगणें ॥ कीं
तींवैराग्यवल्लीचींसुमनें ॥ प्रेमसुवासेंघमघमिती॥२८॥श्रीरामसुग्रीवांसीजाऊन ॥ कितेकसांगतीवर्त
मान ॥ चौघांप्रधानांसहशरण॥ राक्षसएकआलाअसे ॥२९॥आपलाज्येष्ठबंधुरावण॥आपुलेंनामसां
गेबिभीषण ॥ ऐसेंऐकतांजानकीजीवन ॥ सुग्रीवाकडेपाहात ॥ ३० ॥ तोंअर्कजबोलेउत्तर ॥ वरीभा
विकदिसतोसाचार ॥ परीनोळखतांतयाचेंअंतर ॥ जवळीसहसाठेवूंनये ॥३१॥ दिवाभीताचीसेवा
करून ॥ कागेंलाविलाजैसाअन्न॥ तैसाजरीगेलाकरून॥तरीमगकायविचार॥३२ ॥जांबुवंतह्मणेमारु

---

१ निष्कलंक–परब्रह्म. २ सूर्यकुलभूषण. ३ माया. ४ उत्पत्तिरहित. ५ घुबडाची.

निवाली ॥ किष्किंधातुह्मीसुग्रीवादीधली ॥ हेकीर्तिऐकोनितत्काळीं ॥ शरणआलातुह्मातें ॥ ३३ ॥
मारूनियांरावणा ॥ लंकाराज्यद्यावेंआपणा ॥ हेचिमनींधरूनवासना ॥ शरणआलातुह्मातें ॥३४॥
सुषेणह्मणेसमयकठिण ॥ देखोनिसाह्यकरीबंधुजन ॥ ह्मारावणाससोडूनआलाशरण ॥ हेंचनवलवा
टतें ॥ ३५॥ बहुतर्कबहुविचार ॥ करितेझालेतेव्हांवानर ॥ मगतोशेवटींरुद्रावतार ॥ निश्चयवचनबो
लिला ॥ ३६ ॥ लंकेंतशोधितांजनककुमरी ॥ मीप्रवेशलोंयाचेमंदिरीं ॥ महासाधुनिष्कपटअंतरीं ॥
तेचसमयींओळखिला ॥ ३७॥ वरीतुह्मासदिसतोराक्षस ॥ परीअंतरींप्रेमळनिर्दोष ॥ कंटकमयदि
सतोफणस ॥ परीअंतरींसुरसजैसा ॥ ३८ ॥ शरणागतासीवज्रपंजर ॥ रघुपतिब्रीदतुझेंसाचार॥तरी
जवळबोलाऊनअसुर ॥ अभयतयातेंदेइंजे ॥ ३९ ॥ इतरशास्त्रींचेबोलबहुत ॥ एकाचवचनेंदमवीवेदां
त ॥ तैसेंबोलिलाहनुमंत ॥ तेंचसकळांमानलें ॥४० ॥ अंगदासीभ्रुसंकेत ॥ दावीतेव्हांताराकांत ॥
बिभीषणासआणावयात्वरित ॥ येरूनिघालावायुवेगें ॥ ४१ ॥ बिभीषणासीबोलेवाळिपुत्र ॥ उदे
लातुझाभाग्यमित्र ॥ तुजबोलावितास्मरारिमित्र ॥ राजीवनेत्रअजितजो ॥४२॥ बिभीषणाचाधरू
नहात॥रामाजवळीआलातारासुत॥जेंवीसाधकासीसद्विवेकदावित॥स्वरूपनिर्धारानिश्चयें ॥ ४३ ॥
असोबिभीषणेंपाहिलाश्रीराम॥जोचराचरफलांकितद्रुम॥जयजयकारकरूनपरम ॥ लोटांगणघातलें

२

॥ ४४ ॥ दृष्टींपाहूनिरामचंद्र ॥ उचंबळेबिभीषणभक्तसमुद्र ॥ प्रेमाचेंभरतेंअपार॥दाटतेंझालेंतेधवां ॥ ॥ ४५ ॥ श्रीरामचरणारविंदसुगंध॥तेथेंबिभीषणजडलामिलिंद॥ अष्टभावेंहोऊनसन्नद्द ॥ आनंदमयजाहला ॥४६॥ रामचरणींठेवितांमस्तक॥संतोषोनिब्रह्मांडनायक॥शिरींठेविलावरदहस्तक॥अक्षयकल्याणदायकजो ॥४७॥ ह्मणेजोंवरीशशिआणितरेणी[2] ॥ जोंवरीरामकथाआणिधरणी ॥ तोंवरीराज्यकरींलंकाभुवनीं॥बलिध्रुवांसारिखें ॥४८॥जेंवीचिरंजीववायुनंदन ॥ त्याचपरीराहेंतूंबिभीषणकळिकाळातोडरींबांधोन ॥ लंकेसिसुखेंनादेंकां॥४९॥ऐसाआशीर्वाददेऊन ॥ रामेंउठविलाबिभीषण ॥ सप्रेमदीधलेंआलिंगन ॥ वानरगणआनंदले ॥५०॥ मगसौमित्रआणिअष्टंजुत्पत्ती ॥ तेहीबिभीषणासीभेटती ॥ पुष्पवर्षावकरिती ॥ वृंदारक[4]तेधवां ॥ ५१ ॥ मगबिभीषणजोडूनिकर ॥ उभाराहिलाश्रीरामासमोर ॥ ह्मणेजयजयरामकरुणासमुद्र ॥ जगदोत्धारादीनबंधू ॥५२॥ जयजयरामकमलपत्राक्षा ॥ हेताटिकांतकासर्वसाक्षा॥मखपालकानिर्विकल्पवृक्षा ॥ कर्माध्यक्षाकर्ममोचका ॥ ॥ ५३ ॥ जयरामचंडीशकोदंडभंजना ॥ हेरामदशकंठदर्पहरणा ॥ हेरामविषकंठदाहशमना ॥ भक्तरंजनाजगद्वंद्या ॥ ५४ ॥ हेरामपद्मजातजनका॥हेरामविबुधबंधछेदका॥हेरामदुष्टअसुरांतका ॥ स

---

१ भुंगा. २ सूर्य. ३ नळनीळ इत्यादि मोठे मल्ल-योद्धे. ४ देव. ५ ब्रह्मदेवाच्या पित्या.

सहस्त्रमुखानवर्णवेची ॥ ५५ ॥ ऐसीबीभीषणेंकरितांस्तुती ॥ तयासिहातींधरीसीतापती ॥ आप
णाजवळबैसवीप्रीती ॥ बहुतमानदेऊनियां ॥ ५६ ॥ संतोषेंबोलेरघुनंदन ॥ आमुचापांचवाबंधुबि
भीषण ॥ वानरह्मणतीधन्यधन्य ॥ भाग्यरावणानुजाचें ॥ ५७ ॥ मगचतुःसमुद्रींचींउदकेंआणुनी ॥
बिभीषणासीरामेंबैसवुनी ॥ लंकापतिहाह्मणूनी ॥ अभिषेककेलायथाविधि ॥ ५८ ॥ लंकानगरी
चानृपपूर्ण ॥ येथूनअक्षयीबिभीषण ॥ यावरीलोक[1]प्राणेशनंदन ॥ कायकरिताजाहला ॥ ५९ ॥ वा
ळूचीलंकाविशाळकेली ॥ कपींचींकि[2]राणेंबाहेरपडलीं ॥ तींबिभीषणाजवळगाहाणठेविलीं ॥ राघ
वेंद्रेंतेधवां ॥ ६० ॥ माझ्याहनुमंताच्यालंकेवरून ॥ तेलंकासांडीनओंवाळून ॥ परमप्रीतींसीताजी
वन ॥ लंकाविलोकीमारुतीची ॥ ६१ ॥ असोयावरीबिभीषणाप्रती ॥ विचारीतजनकजापती ॥ ह्म
णेसागरतरावयानिश्चिती ॥ कायउपायकरावा ॥ ६२ ॥ यावरीबोलिलाबिभीषण ॥ सागराचीपू
जाकरून ॥ मागावामार्गप्रार्थून ॥ वानरदळउतरावया ॥ ६३ ॥ मगसमुद्रतीरींरघुनंदन ॥ बैसलाद
र्भासनघालून ॥ पूजासागराचीकरून ॥ मित्रकुळभूषणमार्गमागे ॥ ६४ ॥ फळतो[3]यवर्जूनिसमस्त ॥
निराहारबैसलासीतानाथ ॥ हिमाचळींहिं[4]मनगजामात ॥ तपकरीतज्यापरी ॥ ६५ ॥ तांतेथेंराव

---

[1] वायुपुत्र. [2] उड्डाणें [3] उदक. [4] हिमाचळाचा जांवई–शंकर

णाचाहेर ॥ शार्दूळनामेंहोताअसुर ॥ जाऊनलंकेसीसत्वर ॥ वार्तासांगेतेकाळीं ॥ ६६ ॥ ह्मणेकंम
ळणीप्रियकुळभूषण ॥ अगाधवानरसमुदायघेऊन ॥ प्रतापसिंधुरघुनंदन॥जळसिंधुतीरींराहिला ॥
॥ ६७ ॥ ऐसासमाचारऐकतांसाचार ॥ चिंतनेंव्यापिलादशकंधर ॥ मगशुकनामेंअसुर ॥ दशकंधर
त्यासिसांगे ॥ ६८ ॥ तूंआमुचाबंधुहोसी ॥ जाऊनसांगसुग्रीवासी ॥ तुजकायकारणसीतेसी ॥ पर
तोनजाईंमाघारां ॥ ६९ ॥ मगतोशुकशुकरूपेंनिघाला ॥ क्षणेंसिंधुउल्लंघोनिआला ॥ अंतरिक्षउभा
राहिला ॥ बोलोंलागलाधीटपणें ॥ ७० ॥ ह्मणेमजपाठविलेंरावणें ॥ वानरेश्वरातूंएकवचनें ॥ तुवां
शीघ्रपरतोनिजाणें ॥ मर्कटसेनाघेऊनियां ॥ ७१ ॥ आह्मींजानकीआणिलीहिरून ॥ तरीतुह्मासी
यावयाकायकारण ॥ वृथावेचूंनकाप्राण ॥ जावेंपरतोनिकिष्किंधे ॥ ७२ ॥ जरीतुह्मीनजालपरतो
न ॥ तरीमीशुकस्वकरेंकरून ॥ तुमचींशिरकमळेंछेदून ॥ नेईनआतांलंकेसी ॥ ७३ ॥ ऐसेंबोलतां
शुकनिशाचर ॥ परमक्रोधावलेवानर ॥ बहुतधाविन्नलेवीर ॥ आसुडोनिखालींपाडिलातो ॥ ७४ ॥
बहुतमिळोनिकुंजर ॥ ताडितीजैसेंएकमार्जार ॥ पाणिप्रहारेंतैसाअसुर ॥ वानरवीरींताडिला॥ ७५॥
परमकासावीसहोऊन ॥ ह्मणेमजराघवासोडवींयेथून ॥ कृपासागररघुनंदन ॥ पाहेंविलोकूनत्या

---

१ रामचंद्र.

कडे ॥ ७६ ॥ सुमित्रासुतह्मणेसोडासत्वर ॥ तत्काळमुक्तकरितीवानर ॥ सवेंचिगगनींउडोनिअसु
र ॥ मागुतीबोलतानिंद्योत्तरें ॥७७॥ ह्मणेयेथूनजातूंकिष्किंधापती ॥ नधरींयारामाचीसंगती ॥ जैसे
देवांचेबुद्धींछळितांउमापती ॥ पुष्प[1]चापभस्मजाहला ॥ ७८ ॥ तुह्मासीमारावयादेख ॥ घेऊनिआ
लारघुनायक ॥ तुह्मीवानरशतमूर्ख ॥ नेणाहितआपुलें ॥ ७९ ॥ ऋषभह्मणेरेशुका ॥ दुर्बुद्धिमलिना
मूर्खा ॥ जाऊनसांगेंदशमुखा ॥ जनकात्मजासोडींवेगीं ॥ ८० ॥ तूंआमुचाशत्रुसाचार ॥ तुजवधा
वयाआलारघुवीर ॥ तुझींदाहीशिरेंछेदूनसत्वर ॥ बळीदेईलदशदिशां ॥ ८१ ॥ शुकह्मणेसीतागोर
टी ॥ पुन्हानपडेतुमचेदृष्टी ॥ मर्कटहो॰व्यर्थकष्टी ॥ कासयाहोतांउगेची ॥ ८२ ॥ ऐसेंऐकतांवालिनं
दन ॥ ह्मणेधराधरामागुतेन ॥ तोंतत्काळवानरींआसुडोन ॥ केलेंताडणतेवेळे ॥ ८३ ॥ मगकरचर
णबांधोन ॥ शुकठेविलारक्षून ॥ असोइकडेरघुनंदन ॥ समुद्रासीमार्गमागे ॥ ८४ ॥ तीनदिवसपर्यं
त ॥ गुणसमुद्ररघुनाथ ॥ समुद्राचीवाटपाहत ॥ परीतोऽन्मत्तसर्वदां ॥ ८५ ॥ परमक्षोभलारघुना
थ ॥ समयनोळखेचह्मणेयथार्थ ॥ यासीमानमींदिल्हाबहुत ॥ [2]सगरनिर्मितह्मणोनियां ॥ ८६ ॥
लवणजलविषेंकरून ॥ सर्पहापसरलालंबायमान ॥आतांयावरीबाण[3]सुपर्ण ॥ सोडितांभक्षीलक्षणा

---

१ मदन. २ माझे पूर्वज जे सगर त्याणीं निर्मिलेला. ३ बाणरूप गरुड.

धें ॥ ८७ ॥ माझाबाणवडवानळ ॥ क्षणेंशोषीलसमुद्रजळ ॥ जैसेंज्ञानप्रवेशतांसकळ ॥ अज्ञा
नजायनिरसोनी ॥ ८८ ॥ कींमाझाबाण[1]कलशोद्भव ॥ क्षणेंशोषीलजलार्णव ॥ सूर्यउगवतांतम
सर्व ॥ जायजैसेंनिरसुनी ॥ ८९ ॥ मागुतीक्षणएकवाटपाहून ॥ उभाठाकलारघुनंदन ॥ धनुष्याव
रीयोजिलाबाण ॥ अर्धक्षणनलागतां ॥ ९० ॥ बाणाचेमुखींब्रह्मास्त्र ॥ झालास्थापिताराजीवनेत्र ॥
कींक्षोभलाप्रळयरुद्र ॥ अन्यायीसमुद्रदेखतां ॥ ९१ ॥ आकर्णचापओढितांप्रचंड ॥ भयेंतडाडीवि
रिंची[2]अंड ॥ जळचरेंखेचरेंउदंड ॥ मुर्च्छनायेऊनपडियेलीं ॥९२॥ निशासंपतांसमग्र ॥ उदयाद्रीवरी
ये[4]मित्रचक्र ॥ तैसादिव्यरूपसमुद्र ॥ सरितांसहितप्रगटला ॥९३॥ यागींहोतांपूर्णआहुती ॥ तत्का
ळप्रकटेआराध्यमूर्ती ॥ तैसाप्रगटलासरितापती ॥ परिवारेंसीतेधवां ॥ ९४ ॥ वंदूनियांरघुवीरचर
णा ॥ ह्मणेराजीवाक्षारघुनंदना ॥ [5]स्मरारिमित्राआनंदसदना ॥ जानकीजीवनारघुपती ॥ ९५ ॥
तूंकृपासमुद्ररघुवीर ॥ वरीलहरीकांआलीक्रूर ॥ माझाअन्यायनसतांशर ॥ धनुष्यावरीघातला ॥
॥ ९६ ॥ माझास्वभावरघुनंदना ॥ सर्वदांहीकरावीगर्जना ॥ तुजसींगर्वदर्पहरणा ॥ सर्वथाहीकेला
नाहीं ॥ ९७ ॥ मगह्मणेरघुनंदन ॥ म्यांधनुष्यासीयोजिलाबाण ॥ पुन्हाकाढितांनयेपूर्ण ॥ यासीका

---

१ अगस्तिऋषि. २ ब्रह्मांड. ३ पक्षी. ४ सूर्य. ५ मदन शत्रूच्या(शिवाच्या) मित्रा. ६ समुद्र.

रणसांगकांहीं ॥९८॥ यावरीबोलेसरितानाथ ॥ पश्चिमेसअसेमरुदैत्य ॥ तोमाझींजलचरेंभक्षित ॥
सदापीडितोगोब्राह्मणां ॥९९॥ त्यावरीटांकूनियांबाण ॥ मरूचाघ्यावाजीप्राण ॥ तोंशरगेलानला
गतांक्षण ॥ कल्पांतचपळेसारिखा ॥ १०० ॥ जळींजीववधितांमरुदैत्य ॥ शिरछेदिलेंअकस्मात ॥
जीवनशोषिलेंतेथेंबहुत ॥ मारवाडदेशवसिन्नला ॥ १ ॥ अद्यापितिकडेअल्पजळ ॥ परीवृक्षवल्लीस
दांसुफळ ॥ असोसागरेंतमाळनीळ ॥ जामातह्मणोनिपूजिला ॥ २ ॥ पूजासामग्रीआणून॥ घनश्या
मगात्ररघुनंदन ॥ अपर्णावरमनरंजन ॥ हर्षेंपूजीसागरतो ॥ ३ ॥ दिव्यालंकारदिव्यवस्त्र ॥ अ
मोलिकरत्नेंप्रभाकर ॥ राघवापुढेंनदेश्वर ॥ समर्पिततेकाळीं ॥ ४ ॥ सागरह्मणेअयोध्यानाथा ॥ व
स्त्रेंभूषणेंलेईसमर्था ॥ नृपासवल्कलेंतत्वता॥रिपुसन्मुखयोग्यनव्हेती॥५॥अयोध्यानाथानृपवरा॥क
रूनियांच्याअंगिकारा॥मगसमरंगणींदशकंधरा ॥ खंडविखंडकरावें ॥६॥ बैसावयादिव्यरथ ॥ सम
रींपाठवीलशचीनाथ॥ वानरसुग्रीवादिसमस्त ॥ विनवितीतैंरघूत्तमातें ॥७॥ स्वामीआज्ञांसमस्तां
चेमनीं ॥ वस्त्रेंभूषणेंघ्यावींयेक्षणीं ॥ भक्तवचनेंचापपाणी ॥ मानिताझालातेवेळे ॥८॥ कल्पांतचप
ळेसमान ॥ राघवनेसलापीतवसन ॥ उत्तरीयवस्त्रदैदीप्यमान ॥ कींचंडकिरणप्रकाशला ॥ ९ ॥ सा
रूनियांजटाभार ॥ वरीमुकुटघातलासुंदर ॥ तेजतळपतसेअपार॥दिक्चक्रामाजीनसमाये॥११०॥

प्रळयचपळेचेउमाळेउठती ॥ तेंवींदिव्यकुंडलेंतळपती ॥ कीं[1]कविआणि[2]अंगिरापती ॥ कर्णींशोभती
साचार ॥ ११ ॥ मुक्ताफळमाळाबहुत ॥ रघुपतीच्यागळांडोलत ॥ कींमुक्तरूपेंसमस्त ॥अनंतब्रह्मां
डेंगुंफिलीं॥१२॥ मुक्ताफळांचेंतेजगहन॥परीत्यांचापालटलावर्ण॥दिसतीइंद्रनीळासमान॥श्यामलां
गींरघुपतीच्या ॥ १३ ॥ जेंवींनिष्कलंक[3]मृगांक ॥ तेंवींहृदयींझळकेपदक ॥ [4]कटिमेखलेचेंतेजअधिक
॥ देखतांअर्कभुलेपैं ॥ १४ ॥ वेदांतींच्याश्रुतिगहन ॥ अर्थबोलतीजेंवींशोधून ॥ तैंशा[5]क्षुद्रघंटारुणझु
ण ॥ शब्दकरितीरसाळ ॥ १५ ॥ [6]तीक्ष्णप्रभेचींचक्रेंतळपती ॥ तैंशामुद्रिकाकरींशोभती ॥ पदीं[7]नूपु
रेंगर्जती ॥ असुरांवरीप्रतापें ॥१६॥ नीळगगनावरीसुंदर ॥ मंदाकिनीओघदिसेशुभ्र ॥ तैसा[8]अम्ला
नसुमनहार ॥ श्यामलांगींडोलतसे ॥ १७ ॥ असोदिव्यगंधींदिव्यसुमनीं ॥ सागरेंपूजिलाचापपा
णी ॥ तैसाचिलक्ष्मणतयेक्षणीं ॥ वस्त्रालंकारेंगौरविला ॥ १८॥ [9]त्रिविष्टपकरितीजयजयकार ॥ वर्ष
तींदिव्यपुष्पसंभार ॥ ॥ भुभुःकारेंगर्जतीवानर ॥ नादेंअंबरकोंदलें ॥ १९ ॥ असोजगदात्मारघुवी
र ॥ जोकांसर्वानंदमंदिर ॥ सागराप्रतिराजीवनेत्र ॥ कायबोलताजाहला ॥२०॥ह्मणेसुवेळेसीजाव
यादळभार ॥ उपायसांगेंकांहींसत्वर ॥ सागरह्मणेनळवानर ॥ ऋषीचावरत्यासअसे॥२१॥नळकपि

---

१ शुक्राची चांदणी. २ गुरूची चांदणी. ३ चंद्र. ४ कमरपट्टयाचें. ५ घुंगरु–घागऱ्या. ६ विजेचीं. ७ पैंजण. ८ नकोमेजणारा. ९ देव.

बाळपणी ॥ शाळिग्रामटाकीजळींनेउनी ॥ मगऋषिह्मणतीजीवनीं ॥ पाषाणतरोततवहस्तें ॥ २२ ॥
यालागींसुवेळेपर्यंत ॥ नळाचेहातेंबांधवींसेत ॥ असोआज्ञामागोनिसरितानाथ ॥ झालागुप्तस्वस्थानीं
॥ २२ ॥ याउपरीकौसल्यानंदन ॥ नळकपीजवळबोलाऊन ॥ ह्मणेधन्यधन्यवरदान ॥ जलींपाषा
णतारींआतां ॥ २४ ॥ धन्यधन्यतुझीमाउली ॥ तुजऐसेंरत्नप्रसवली ॥ तरीसखयाआतांयेकाळीं ॥
प्रकटकरींसामर्थ्यतुझें ॥ २५ ॥ ऐसेंबोलोनिरघुनंदन ॥ सुग्रीवादिवानरांजवळबोलावून ॥ ह्मणेनळ
हस्तेंसेतुबांधोन ॥ कार्यत्वरितसाधावें ॥ २६ ॥ ऐसेंबोलतांजनकजावर ॥ भुभुःकारेंगर्जतीवानर ॥
पाषाणपर्वतअपार ॥ समुद्रजळींटाकिती ॥ २७ ॥ लागतांनळाचावरदहस्त ॥ समुद्रींतरतीकाष्ठव
त ॥ कींतुंबिनीफळेंतरत ॥ पाषाणतरतीत्यापरी ॥ २८ ॥ कींसद्गुरूचेकृपेंकरूनी ॥ भवजळींतरती
बहुतप्राणी ॥ तैशीचनळाचीकरणी ॥ पाषाणजळींतरलेहो ॥ २९ ॥ इकडेअठरापद्मेंवानर ॥ बाह
त्तरकोटींरीसवीर ॥ पर्वतपाषाणतरुवर ॥ संख्यारहितआणिती ॥ ३० ॥ असंभाव्यउचलितीपर्व
त ॥ वरीग्रामगंगातटाकांसहित ॥ ऐशानगांच्याउतरडीबहुत ॥ धांवतीघेऊनत्वरेनें ॥ ३१ ॥ भार
वानरांचेधांवती ॥ चालतांनदिसेखालींक्षिती ॥ लक्षांचेलक्षपर्वतटाकिती ॥ नव्हेगणितशेषातें ॥ ३२ ॥
त्यांहीमाजीहनुमंत ॥ विशाळरूपधरीअद्भुत ॥ कींमंदराचळचिधांवत ॥ रामकार्याकारणें ॥ ३३ ॥

तरीतोमहाराजहनुमंत ॥ तेणेंकितीवाहिलेपर्वत ॥ मूळकाव्यामाजीगणित ॥ केलेंऐकासज्जनहो ॥३४॥वेद[1]संख्यालक्षपर्वत ॥ पुच्छेंवेष्टितआधींहनुमंत ॥ शास्त्र[2]संख्यालक्षशिरींठेवित॥हातींधरितलक्षद्वय ॥३५॥ बहुत[3]नगांच्यापंक्ती ॥ स्कंधींवैसवीहोमारुती ॥ मागेंसांडोनिसमीरसंगती ॥ आकाशपंथेंधांवतसे ॥ ३६ ॥ वानरश्रमलेअसंख्यात ॥ ठायींठायींपडतीनिद्रिस्थ ॥ परीश्रमरहितहनुमंत ॥ अनंतखेपाकरीतसे ॥३७॥ आश्चर्यकरीअयोध्यापाळ ॥ ह्मणेअगाधमारुतीचेंबळ ॥ संख्यारहितअचळ ॥ रिचवीनेऊनसागरीं ॥ ३८ ॥ प्रथमदिवशीनळेंअद्भुत ॥ चौदां[4]गावेंबांधिलासेत ॥ परीअभिमानधरिलासेंकिंचित ॥ माझेनितरतीपाषाणहे ॥ ३९ ॥ तंवनिमेषामाजीएकमीनआला ॥ केलासेतुसर्वांगिळिला ॥ सवेंचदिन[5]मणिउगवला ॥ तोंसेतुनाहींत्यास्थानीं ॥१४०॥ सुग्रीवादिवानरतर्ककरिती ॥ राक्षसेंनेलासेतुह्मणती ॥ मगरघुपतीसजाणविती ॥ सेतुनाहींह्मणोनियां ॥ ४१ ॥ मगश्रीरामेंशरभासिसांगुनी ॥ तिमिंगिलमत्स्यआणविलातत्क्षणीं ॥ शरभह्मणेसेतुशोधुनी ॥ वेगेंआणूनदेइंजे ॥ ४२॥ नाहींतरींअयोध्यानाथ ॥ तुह्मांसशिक्षाकरीलबहुत ॥ यावरीतिमिंगिलबोलत ॥ राघवापुढेंतेवेळां ॥ ४३ ॥ मींदर्शनासयेतेवेळे ॥ मागेंयेतहोतींलघुबाळें ॥ त्याहींगिळिलाशीघ्रका

---

१ चारलक्ष. २ साहालक्ष. ३ पर्वतांच्या. ४ छप्पन्न कोस. ५ सूर्य.

ळें ॥ बाळभावेंअसेल ॥ ४४ ॥ तयांहातेंबांधवीनक्षणांत ॥ अथवास्वपृष्ठीचाकरीनसेत ॥ हास्यवद
नकरीरघुनाथ ॥ ह्मणेकरणीअगाधबाळांची ॥ ४५ ॥ मगगर्वहतनळहोऊन ॥ खालींपाहेअधोवद
न ॥ असोमत्स्यशिशूनेंसेतुउगळून ॥ आणूनठेविलापूर्वस्थळीं ॥ ४६ ॥ मगत्यापुढेंकपीनळ ॥ सेतु
बांधीतविशाळ ॥ परीजळींपडतांतेअचळ ॥ मत्स्यगिळितीसवेगें ॥ ४७ ॥ मत्स्यगिळितीअचळ ॥
उगाचतटस्थपाहेनळ ॥ तोंमत्स्यरूपीकेशवविशाळ ॥ जलचरांप्रतिसांगतसे ॥ ४८ ॥ ह्मणेमीआ
णिरघुवीर ॥ दोघेएकरूपसाचार ॥ सेतुबंधनासींनिर्धार ॥ तुह्मीविघ्नकरूंनका ॥ ४९ ॥ नळासिसा
ह्यहोऊन ॥ तळींपृष्ठीद्यावीअवघेजण ॥ असोपर्वतगिळितांराहिलेमीन ॥ नवलझालेंतेवेळे ॥ १५० ॥
परीपर्वतशिळाउसळोन ॥ दूरजातीवाहून ॥ नळाचीविकळमतिहोऊन ॥ तटस्थरूपेंराहिला ॥ ५१ ॥
मगनळासीह्मणेहनुमंत ॥ सखयागर्वनधरींकिंचित ॥ अवघाकर्तारघुनाथ ॥ अभिमानतेथेंकायसा ॥
॥ ५२ ॥ स्तंभावीणआकाशधरी ॥ उदकावरीतारीधरित्री ॥ मित्रशशिउडुगणेंनिर्धारी ॥ वायुच
क्रींचालवीजो ॥ ५३ ॥ अनंतब्रह्मांडेंमोडोन ॥ सवेंचिरचीनलागतांक्षण ॥ त्याश्रीरामापुढेंअभिमा
न ॥ कायचालेलजीवांचा ॥ ५४ ॥ जैसाउगवतांवासरमणी ॥ मृगांकतेजलोपेतक्षणीं ॥ तेथेंखद्योत
स्वतेजेंकरूनी ॥ उजळीलकायनभातें ॥ ५५ ॥ यालागींगर्वसांडोनी ॥ सांगतोंतेंवर्मधरींमनीं ॥ एका

रएकेशिळेवरीरेखुनी ॥ कान्हादेऊनिकरींगुरू ॥ ५६ ॥ दुजेशिळेवरीरेखीमकार ॥ दोहींसदेईएक
शिर ॥ तूंह्मणसीरामनामपवित्र ॥ सेतूवरीकेंवीलिहूं ॥ ५७ ॥ कपिदेतीलवरचरण ॥ हासंशयधरी
तुझेंमन ॥ बारेमुख्यभेदासीकारण ॥ तोअभिमानसांडींकां ॥ ५८ ॥ मुख्यरामनामपाहीं ॥ हृदयीं
अभेदरुळेसदाहीं ॥ मगतेपाषाणसहसाही ॥ भेदभावनधरिती ॥५९॥ हनुमंतवचनतीक्ष्णकुठार ॥
समूळछेदिलाअभिमानतरुवर ॥ मगनिरभिमानेंनळवीर ॥ तैसेंचकरिताझालापैं ॥१६० ॥ करितां
चश्रीरामाचेंस्मरण ॥ नळकपीजोडीतपाषाण ॥ तोंतेथेंसमविषमथोरलाहान॥भेदाभेदनदिसेची ॥
॥ ६१ ॥ हनुमंतकाव्यांतीलहृद्गत ॥ चतुरींजाणावाहाभावार्थ ॥ सेतुपंथेंनामयथार्थ ॥ नळेंनाहींरे
खिलें ॥ ६२ ॥ दुजियासीपाषाणजेबुडवित ॥ तेसागरींतरतीतारूंवत ॥ हानळाचागुणन्हेनिश्चि
त ॥ महिमाअद्भुतदाशरथीचा ॥ ६३ ॥ सेतुबांधावयाकारण ॥ नळरामेंकेलानिर्माण ॥ भक्तव
त्सलरघुनंदन ॥ महिमावाढवितदासांचा ॥ ६४ ॥ असाबाणसंख्यादिवसांत ॥ सुवेळपर्यंतबांधि
लासेत ॥ शतयोजनेंलांबगणित ॥ दशयोजनेंरुंदपैं ॥ ६५ ॥ गगनींपाहतीसुरवर ॥ सेतुदिसेजैसा
भोगींद्र ॥ रघुपतीतेंसांगतीवानर ॥ सेतुसंपूर्णकेलानळें ॥ ६६ ॥ नळासबोलाऊनरघुनंदनें ॥ हृदयीं
धरिलापरमप्रीतीनें ॥ ह्मणेधन्यधन्यतुझेंजिणें ॥ कीर्तीनेंत्रिभुवनाभरियेलें ॥ ६७ ॥ सखयात्वां

अद्भुतकार्यकेलें ॥ अघटिततेंचिघडविलें ॥ असोरघुवीरह्मणेतेवेळे ॥ चलासुवेळेजाऊंआतां ॥६८॥
कुंचाफिरविलातेवेळेनळें ॥ तात्काळउठलींकपिदळें ॥ भुभुःकारनादेंतेवेळे ॥ डळमळिलाभूगोळपैं॥
॥ ६९ ॥ सुमुहूर्तवेळापाहून ॥ उठोनिचाललेरामलक्ष्मण ॥ दशयोजनेंरुंदप्रमाण ॥ सेनादाटलीचा
लतां ॥१७०॥ कडेचेकोसळतीवानर ॥ सवेंचिउडीघेतीचक्राकार ॥ वरीयेऊनसत्वर ॥ सेतुपंथेंचा
लती ॥ ७१ ॥ रघुवीरचरणचालीजात ॥ धांवतीसुग्रीवहनुमंत ॥ ह्मणतीरघूत्तमाविपरीत ॥ होईल
ऐसेंवाटतें ॥ ७२ ॥ तुमचेपादलागतांयेवेळां ॥ उद्धरतीलसेतूच्याशिळा ॥ होतीलअहल्येऐशाअब
ळा ॥ पडतीलगळांकपींचे ॥ ७३ ॥ कुटिळभावसोडून ॥ विनोदेंहांसेसूर्यनंदन ॥ मगहनुमंतस्कंधीं
रघुनंदन ॥ आरूढलातेवेळां ॥ ७४ ॥ अंगदाच्यास्कंधावरी ॥ सौमित्रबसेतेअवसरीं ॥ बाळसूर्यउ
दयाद्रीवरी ॥ त्याचपरीशोभतसे ॥७५॥ नभरतांअर्धप्रहर ॥ सुवेळेंसिआलारघुवीर॥सेनाउतरली
अपार ॥ लंकानगरगजबजिलें ॥ ७६ ॥ शुकासकेलेंहोतेंबंधन ॥ तेंराघवेंकरविलेंमोचन ॥ तोरघुप
तीचेवंदोनिचरण ॥ लंकेमाजीप्रवेशला ॥७७॥ मगरावणापुढेंअद्भुत॥राघवप्रतापशुकसांगत ॥ ह्मणे
जयासीसमुद्रसरितांसहित॥मूर्तिमंतभेटला ॥७८॥ धन्यप्रतापीरघुनंदन॥जळींतारिलेपाषाण॥पर
मशक्तिवंतवानरगण॥कळिकाळासीनगणिती ७९ तुह्मीजेंजेंसांगीतलें॥तितुकेंमित्रपुत्रासीकथिलें॥

तंवतिहींधांवोनिमजधरिलें॥बंधनींपाडिलेंआजिवरी १८०करुणासागररघुनंदन॥तेणेंमजआजदीध
लेंसोडून॥आतांराजाजानकीनेऊन॥सत्वररामासीसमर्पीं॥८१॥सखाकरितांरघुनंदन॥तेणेंचंद्रार्क[1]व
रीकल्याण ॥ एकतांक्षोभलारावण ॥ ह्मणेकेलेंताडणतिहींतुज ॥८२॥ भयघेतलेंमानसीं॥ह्मणोनि
भलतेंचावळसी ॥ शत्रुप्रतापमजपुढेंवानिसी ॥ तरीमृत्युपावसीनिर्धारें ॥ ८३ ॥ मगशुकआणिसा
रण ॥ दोघांसांगेदशवदन ॥ ह्मणेसुवेळेसीजाऊन ॥ सैन्यगणोनियावेगीं ॥८४॥ मुख्यमुख्यकोण
वानर ॥ कोणासवेंकितीभार ॥ ऐसेंपाहूनिसत्वर ॥ परतारक्षूनिआपणां ॥ ८५ ॥ आज्ञावंदोनिदो
घेजण ॥ कपिसेनेंतआलेतत्क्षण ॥ वानरवेषधरून ॥ सैरावैराहिंडती ॥८६ ॥ सेनाधुंडोनिसकळ ॥
मगजेथेंअसेअयोध्यापाळ ॥ लक्षीततेंसभामंडळ ॥ उभेदूरराहुनी ॥ ८७ ॥ तोंबिभीषणाचीदृष्टीते
काळीं ॥ अकस्मातदोघांवरीपडली ॥ धांवोनिधरिलेतेवेळीं ॥ राघवाजवळीआणिले ॥ ८८ ॥ ह्म
णेहेरावणाचेहेर ॥ यांणींसेनागणिलीसमग्र ॥ वेषपालटोनिवानर ॥ होऊनीहिंडतीस्वइच्छा ॥
॥ ८९ ॥ चुनामाखोनिवायस[2] ॥ झालेजैसेराजहंस ॥ कींधरूनिब्राह्मणाचावेष ॥ मैंदजैसेहिंडती ॥
॥ १९० ॥ कींखोटेंनाणेंकरून ॥ खऱ्यांतमिळवितीकुजन ॥ मगपरीक्षककाढितीनिवडून ॥ दोघेज

---

[1] चद्र आणि सूर्य आहेत तोंपर्यंत. [2] कावळे.

णतैसेधरिले ॥ ९१ ॥ मगराजाधिराजरघुनंदन ॥ सुहास्यवदनबोलेवचन ॥ ह्मणेयादोघांसकरींध
रून ॥ दाखवासैन्यसमस्तही ॥ ९२ ॥ सकळवृत्तांतआणूनिमना ॥ जाऊनिसांगादशवदना ॥ तंव
तेह्मणतीरघुनंदना ॥ मखपाळकाविश्वेशा ॥ ९३ ॥ आह्मीमहिमाऐकिलाकर्णीं ॥ तोरामआजिदेखि
लानयनीं ॥ असोश्रीरामाचीआज्ञाघेउनी ॥ दोघेपरतलेलंकेसी ॥ ९४ ॥ आलेदेखोनिदोघेहेर ॥
षोडशखणांचेंगोपुर ॥ त्यावरीचढलादशकंधर ॥ सेवकअपारभोंवते ॥ ९५ ॥ हेरांप्रतिपुसेरावण ॥
सांगायेथूनकोणाचेकोण ॥ मगतेदावितीदोघेजण ॥ संकेतवर्णलक्षूनियां ॥९६॥ वानरसेनादशयो
जन ॥ सभोंवतीउतरलीविस्तीर्ण ॥ एकएकवीरदैदीप्यमान ॥ बळवंतआणिप्रतापी ॥ ९७॥ वान
रसिंधूचेंमध्यमंडळ ॥ जुत्पतीउभेभोंवतेसकळ ॥ त्यांमाजीतमाळनीळ ॥ वस्त्राभरणीमंडितदिसे ॥
॥ ९८ ॥ कनकहरिणचर्मींपूर्ण ॥ पहुडलासेरघुनंदन ॥ सुग्रीवाचेमांडीवरीशिरठेऊन ॥ गोष्टीसांगे
कौतुकें ॥ ९९ ॥ जाळूनगेलालंकानगर ॥ सवेंचघेऊनआलारघुवीर ॥ तोहनुमंतवायुकुमर ॥ चरण
चुरीरामाचे ॥ २०० ॥ तुमचाबंधुबिभीषण ॥ रघुनाथानिकटबैसोन ॥ जेंजेंझालेंवर्तमान॥गोष्टीसां
गेरामकर्णीं ॥ १ ॥ दैदीप्यमानदिवाकर ॥ तैसारामाचेपाठीसीसौमित्र ॥ पैलअंगदमहावीर ॥ क्रो
धेंपाहेआह्मांकडे ॥ २ ॥ पैलसुषेणवैद्यमहावीर ॥ हासूर्यसुतासीहोयश्वशुर ॥ वीसकोटीवानरभार॥

त्यासांगातेंपुरुषार्थी ॥ ३ ॥ पैलजांबुवंतऋक्ष[1]वीर ॥ तयाचाबाहात्तरकोटीदळभार ॥ पैलसेनाधिपतिनळवीर ॥ सामर्थ्यअपारपैंत्याचें ॥ ४ जेणेंशिळींबांधिलासागर ॥ नळनामबळसमुद्र ॥ शरभऋषभपर्वताकार ॥ युद्धसमयवांछिती ॥ ५ ॥ असोआतांहेवानरगण ॥ यांचींनामेंसांगतांपूर्ण ॥ उर्वी[2]नपुरेकरितांलेखन ॥ बळसागरकपीते ॥ ६ ॥ यालागींदशकंधराअवधारीं ॥ त्यांसींयुद्धकरितांसमरीं ॥ काळाचींहीनडरेउरी ॥ मगइतरतेथेंकायसे ॥ ॥ ७ ॥ ऐसेंबोलतांशुकसारण ॥ अत्यंतक्रोधावलारावण ॥ ह्मणेतुमचाशिरच्छेदकरून ॥ टाकावाऐसेंवाटतसे ॥ ८ ॥ येरूह्मणतीआह्मींतुमचेहेर ॥ सत्यसांगावासमाचार ॥ असत्यबोलूंतरीसाचार ॥ दंडकरावाआह्मांतें ॥ ९ ॥ असोइकडेबिभीषण समस्तांसीदावीतर्जनी[3]उचलून ॥ ह्मणेपैलपाहारावण ॥ गोपुरावरीचढलासे ॥ १० ॥ दाहाशिरांवरीदाहीछत्रें ॥ दाहाविलसतीमित्र[4]पत्रे ॥ सेवकवरीढाळितीचामरें ॥ एकींपिक[5]पात्रेंधरियेलीं ११ ॥ जैसामेघउतरेपर्वतांशिखरीं ॥ तैसारावणभासेगोपुरीं ॥ अलंकारदीप्तिमहीवरी ॥ विद्युत्प्रायझळकतसे ॥ १२ ॥ ऐसीआपुलीसंपदापूर्ण ॥ शत्रुलागींदाखवीरावण॥ छत्रछायेखालींरामसैन्य॥ झांकूनगेलेंतेसमयीं ॥ १३ ॥ जैसेंउठतांमेघडंबर ॥ खालींआच्छादेजगसमग्र ॥ सेनेसहितरामचंद्र ॥ छत्र

---

१ आस्वल–रीस. २ पृथ्वी. ३ आंगठ्या जवळचें बोट. ४ आबदागिरें. ५ पिकदाण्या.

छायेतळींतैसादिसे ॥ १४ ॥ ऐसादेखोनिलंकापती ॥ कपिवीरक्षोभलेचित्तीं ॥ सौमित्रेंचापघेतलें
हातीं ॥ क्षणमात्रनलागतां ॥ १५ ॥ लाविलाअर्धचंद्रबाण ॥ ओढीओढिलीआकर्ण ॥ कल्पांतचप
ळेसमान ॥ चापापासूनिसूटला ॥ १६ ॥ मुकुटछत्रेंतेअवसरीं ॥ ताडूनिपाडिलींधरणीवरी ॥ राव
णघाबरलाअंतरीं ॥ खालींझडकरीउतरला ॥ १७ ॥ ह्मणेकोण्यावीराचेंसंधान ॥ पाडिलींदहाही
छत्रेंताडून ॥ अन्नपाणिशयन ॥ गोडनलागेरावणातें ॥ १८ ॥ कृपाळशूळेंआरंबळेव्याघ्र ॥ कींवण
व्यांतआहाळेअजगर ॥ तैसादुःखेंव्याप्तदशकंधर ॥ चिंताक्रांतसर्वदा ॥ १९ ॥ रामविजयग्रंथसुंदर ॥
हाचिकेवळक्षीरसमुद्र ॥ साहित्यशेषशयनअरुवार ॥ वरीसर्वेश्वरपहुडला ॥२२०॥ तेथेंसप्रेमकळा
लक्ष्मी ॥ सदांविलसेपादपद्मीं ॥ तरींसद्भाविकश्रोतेतुह्मी ॥ पार्षद्गणहरीचे ॥ २१ ॥ सुंदरकांडये
थोनसंपूर्ण ॥ पुढेंयुद्धकांडसुरससंपूर्ण ॥ तेंरसभरितपंडितजन ॥ करोतश्रवणसर्वदा ॥ २२ ॥ जोअ
योध्यापतिरघुनंदन ॥ तेणेंचटाकूनधनुष्यबाण ॥ दोनीकरजघनींठेऊन ॥ भीमातीरींउभाअसे ॥
॥ २३ ॥ श्रीधरवरदाब्रह्मानंदा ॥ पांडुरंगापुंडरीकवरदा ॥ भक्तहृदयारविंदमिलिंदा ॥ अभंगअभेदा
जगद्गुरू ॥ २४ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडि
तचतुर ॥ त्रयोविंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २२५ ॥ ॥ अध्याय ॥ २३ ॥ ओंव्या ॥ २२५ ॥ ॥

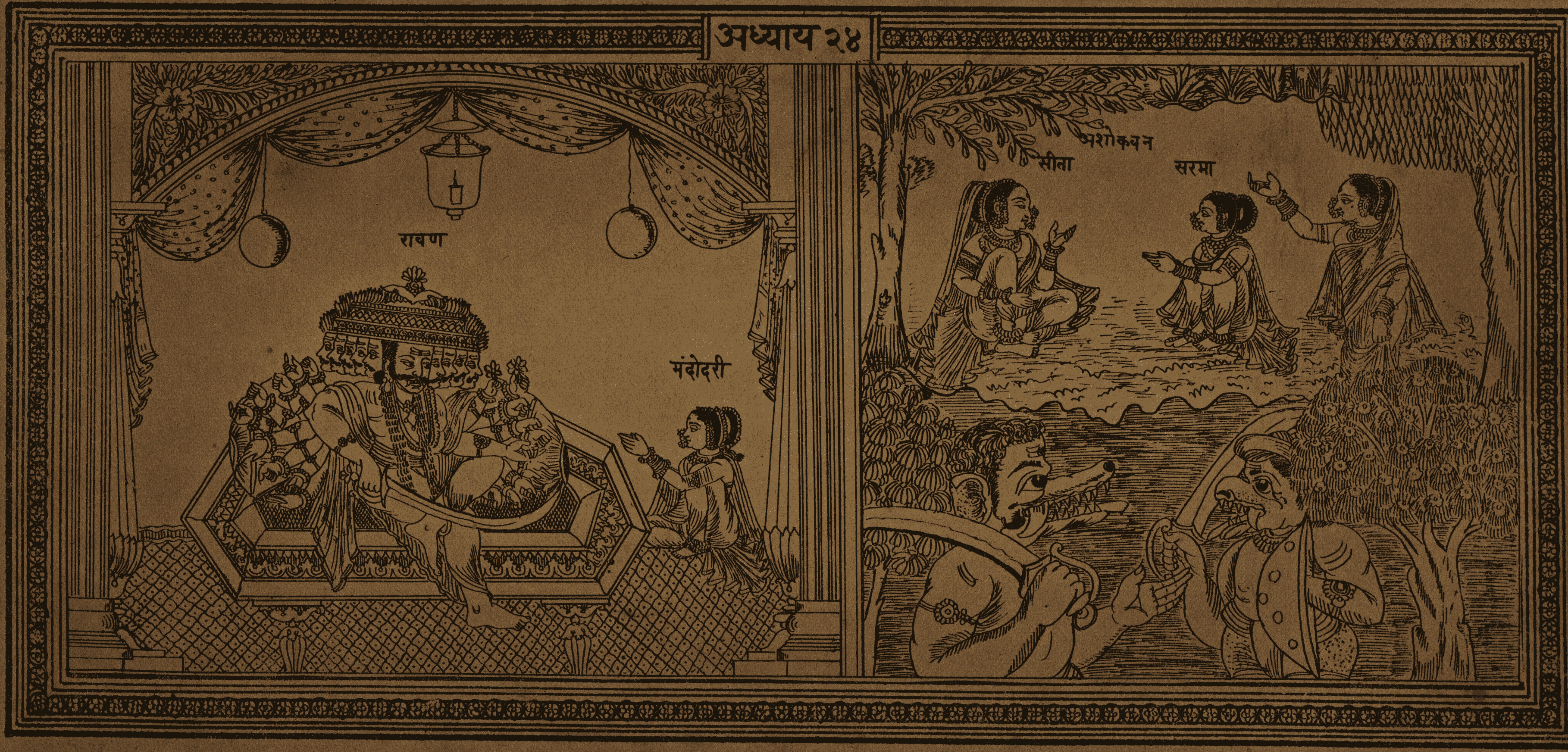
अध्याय २४
रावण
मंदोदरी
अशोकवन
सीता
सरमा

28

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कळेलसमुद्राचाअंत ॥ सांपडेलअंबराचेंगणित ॥ याहूनिरामकथाअद्भुत ॥ न
लगेअंतकोणातें ॥ १ ॥ चपळधांवेप्रभंजन ॥ त्याचीमोटबांधवेलआकर्षून ॥ परीयाराघवाचेगुण ॥
वर्णितांअंतनलागेची ॥ २ ॥ सहस्रवदनेंकरून ॥ वर्णीकाद्रवेयकुळभूषण ॥ नेतिनेतिह्मणोन ॥ आ
म्नायजेथेंतटस्थ ॥ ३ ॥ रघुवीरगुणचीसरोवरपाळ ॥ तेथेंव्यासवाल्मीकहेमरांळ ॥ ज्यांचेमतीमाजी
सकळ ॥ ब्रह्मांडहेंठेंगणें ॥ ४ ॥ तिहींगुणवर्णितांअपार ॥ अंतनलागेचिसाचार॥तेथेंमानवशलभपा
मर ॥ गुंणांबरकेंवीक्रमी ॥ ५ ॥ तरीसांडूनिअभिमान ॥ वर्णावेरघुपतीचेगुण ॥ गंगाप्रवाहनशोषवे
संपूर्ण ॥ ह्मणूनतृषाक्रांतनरहावें॥६॥तैसेसीतावल्लभाचेगुण॥वर्णावेयथामतीकरून ॥ असोपूर्वीच्या
यींनिरूपण ॥ आलारघुनंदनसुवेळे ॥ ७ ॥ आतांवाग्देवीपरमडोळस ॥ उघडीयुद्धकांडमांदुस॥त्यां
तीलसाहित्यरत्नेंविशेष ॥ ग्राहकपंडिततयांचे ॥ ८ ॥ रावणाचींदाहीछत्रें ॥ छेदोनपाडिलींसौमि
त्रें ॥ परमम्लानदाहीवक्रें ॥ मयजापतीचींजाहलीं ॥ ९ ॥ सकळप्रधानांसहित ॥ विचाराबैसलालं
कानाथ ॥ ह्मणेमाझेअंतरींचेदोनहेत ॥ कैसेपुरतीलनेणवे ॥ १० ॥ रामलक्ष्मणसंहारुनी ॥ वशव्हा
वीजनकनंदिनी ॥ यावेगळेंमाझियेमनीं ॥ अन्यकांहींनसेची ॥ ११ ॥ तोंवज्रदंष्ट्रह्मणेलंकानाथा ॥

---

१ आकाशाचें. २ वायु. ३ शेष. ४ असें नव्हे असें नव्हे. ५ वेद. ६ हंस. ७ मनुष्यरूप टोळ. ८ गुणरूप आकाश.

सीतेचीकासयाभीडधरिता ॥ बळेंचआणोनितत्वता ॥ कामनाआपुलीपुरवावी ॥ १२ ॥ मगबोलेद
शकंधर ॥ मजविरंचीचाशापथोर ॥ परस्त्रीवरीकरितांबलात्कार ॥ शतचूर्णतनुहोय ॥ १३ ॥ मृगप
तीचेफुटलेनयन ॥ कींव्याघ्रहस्तटाकिलेछेदून ॥ कींभुजंगाचेदंतपाडून ॥ केलादीनगारुडीयें॥१४॥
वनींसर्वांतश्रेष्ठवारण ॥ परीसिंहदेखतांपावेमरण ॥ तैसामीशापबंधनेंपूर्ण ॥बळक्षीणजाहलों॥१५॥
तरीतेजनकात्मजामनांतुनी ॥ वशहोईलमजशयनीं ॥ ऐसीकोणीकरावीकरणी ॥ राघवींमनविटेति
चें ॥ १६ ॥ मगविद्युज्जिव्हप्रधान ॥ तोकपटविद्येमाजीप्रवीण ॥ तोह्मणेमीनिर्मीन ॥ रघूत्तमाचेंशि
रकमळ ॥ १७॥ आणिराघवहस्तींचेंकोदंड ॥ मायामयनिर्मींनप्रचंड॥ जेणेंसीतेचेंहोयहृदयदुखंड॥
असत्यसहसानवाटे ॥ १८॥ ऐसेंऐकतांचिलंकापती ॥ परमसंतोषपावलाचित्तीं ॥ जैसामद्यपीतृषि
तपंथीं ॥ तोंसिंदीवनदेखिलें ॥ १९ ॥ आधींचजारकर्मीरत ॥ तयासिस्त्रीराज्यजाहलेंप्राप्त ॥ कींश्वा
नेंवमनअकस्मात ॥ दृष्टींदेखिलेंधांवतां ॥ २० ॥ कींनिंबोळ्यादेखतांबहुवस ॥ परमसंतोषेवायस ॥
तैसाहर्षलालंकेश ॥ वचनत्याचेंऐकोनी ॥ २१ ॥ विद्युज्जिव्हातेंबोलेलंकापती ॥ आह्मामध्येंतूंकेवळ
बृहस्पती ॥ तरीशिवधनुष्यशीघ्रगती ॥ घेऊनयेईंअशोकवना ॥२२॥ कापट्यविद्यूंतपूर्णविद्युज्जिव्हा

वस्त्राभरणींगौरविलातेंव्हां ॥ कृत्रिमनिर्मिलेंजेंमघवा[१] ॥ तर्ककरितांनेणेची ॥२३॥ इकडेआधींलंका
नाथ ॥ प्रवेशलाअशोकवनांत ॥ तोंअधोवदनेंतटस्थ ॥ जगन्मातावैसली ॥२४॥ सीतेजवळीउभा
रावण ॥ जैसाकमळिणीजवळवारण[२] ॥ कींहरिणीजवळयेऊन ॥ व्याघ्रउभाठाकला ॥ २५ ॥ याउ
परीराक्षसपाळ ॥ सीतेसिबोलेअमंगळ ॥ ह्मणेत्वांधैर्यधरिलेंसबळ ॥ परीनिर्फळझालेंतें ॥ २६ ॥ म
जलागींतूंआतांवरीं ॥ तुझेसेवेसीलावीनमंदोदरी ॥ तवआज्ञेंत[३]लंकानगरी ॥ वर्तवीनजानकीये ॥
॥ २७ ॥ तुझियापतीसझालेंमरण ॥ आधींएकतेंवर्तमान ॥ सागरींसेतुबांधोन ॥ सुवेळेसीसर्वआ
ले ॥ २८ ॥ तोंआमुचाप्रधानप्रहस्त ॥ निशीं[४]गेलासेनेसहित ॥ रामसौमित्रहोतेनिद्रिस्थ ॥ तोंवरी
घालाघातला ॥ २९ ॥ तुझ्यापतीचेंशिरकमळ ॥ प्रहस्तेंछेदिलेंतत्काळ ॥ सांवळेंकबंधविशाळ ॥सु
वेळेसीपडलेंअसे ॥ ३० ॥ वधावाजोंलक्ष्मण ॥ तंवतोंअयोध्येसगेलापळोन ॥ आमुचाबंधुबिभीषण
॥ तोहीतेथेंपडियेला ॥ ३१ ॥ सुग्रीवआणिअंगद ॥ त्यांचाहिकेलाशिरच्छेद ॥ जांबुवंतआणिमैंद
त्यांचेजानुचरणखंडिले ॥ ३२ ॥ नळनीळअंजनीसुत ॥ निजेलेठायींकेलेचूर्णवत ॥वरकडमर्कटसैन्यें
बहुत ॥ राक्षसींजाऊनगिळियेलीं ॥ ३३ ॥ सेतुआह्मींपाडिलासमग्र ॥ मगकोठेंपळतीलवानर॥शो

---

१ इंद्र. २ हत्ती. ३ तुझ्या आज्ञेंत. ४ रात्रीं.

णिंताचेवाहतीपूर ॥ गेलेभेटोंसागरा ॥ ३४ ॥ हेंजरींतूंअसत्यमानिसी ॥ तरीआतांचियेईलप्रत्यया
सी ॥ तोंविद्युज्जिह्ववेगेंसीं ॥ शिरघेऊनिपातला ॥ ३५ ॥ तेणेंधनुष्यआणिशिरतेवेळे ॥ रामवल्लभे
पुढेंठेविलें ॥ मुखराजससांवळें ॥ शोणितेंमाखिलेंकंठनाळ ॥ ३६ ॥ किरीटकुंडलेंमंडितवदन ॥ सर
ळनासिकझळकतींदशन[4] ॥ कपाळींकेशरआकर्णनयन ॥ आरक्तरेखांकितजे ॥ ३७ ॥ ऐसेंदेखतांजनक
नंदिनी ॥ मूर्च्छायेऊनपडेधरणी ॥ कींअग्नींतपडलीकमळिणी ॥ जायकरपोनीज्यापरी ॥ ३८ ॥ तं
वतेदशकंठरिपूचीजाया ॥ उठमूर्च्छेनासांवरूनियां ॥ शिरकमळहृदयींधरूनियां ॥ शोककरितअपा
र ॥ ३९ ॥ अहोतेत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ शोकार्णवींबुडालीतेक्षणीं ॥ ताशोकसांगतांउलधरणी ॥ कवी
चीवाणीकुंठित ॥ ४० ॥ ह्मणेराजीवाक्षारघुनंदना ॥ स्मरारिमित्राजगन्मोहना ॥ अनंतगुणसंपन्ना ॥
कायऐसेंकेलेंहें ॥ ४१ ॥ चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ वनांतश्रमलेतीअत्यंत ॥ कोमलचरणींबहुत ॥ कंटकहरळ
रुपले ॥ ४२ ॥ मजकारणेंश्रमलेतिकाननीं ॥ आहासीतासीताह्मणोनी ॥ तृणपाषाणहृदयींधरूनी ॥ उ
द्धरिलेकींरघुपती ॥ ४३ ॥ मजकारणेंवालीमारिला ॥ सूर्यसुतमित्रजोडिला ॥ हनुमंतशुद्धीसधाडिला ॥
शिळींबांधिलासागर ॥ ४४ ॥ सुवेळेसीयेऊनसत्वर ॥ वैरियांयशदीधलेंआपर ॥ कांसंपविलाअवतार ॥

---

१ रक्ताचे २ सीते पुढें. ३ रक्तानें. ४ दांत. ५ काना पर्यंत विशाळ नेत्र. ६ रामाची स्त्री.

भवपुरींमजलोटिलें ॥ ४५ ॥ रविकुलावतंस[1]श्रावणारी ॥ त्याचीस्नुषा[2]मीजनककुमरी॥अयोध्याधीशातुझीअंतुरी॥सोडवीलआतांमजकोण॥४६॥मीपरदेशींयेथेंदीन ॥ रघुवीराकोणासीजाऊंशरण॥सूर्यवंशींसंपूर्ण ॥ डागलागलायावरी॥४७॥वाल्मीकीनेंभाष्यकेलें ॥ तेंअवघेंचिआजिबुडालें॥जंबुकेंजाऊनमारिलें॥पंचाननासीनवलहें॥४८॥अजापदीं[4]च्याजीवनीं॥कलशोद्भवगेलाबुडोनी ॥ दीपतेजेंवासरमणी॥अडखळूनपडियेला ४९ कर्पूराचेपुतळेकेवळ॥त्यांणींगिळिलावडवानळ॥जगभक्षकजोकाळ ॥ त्यासीभूतेंगिळियेलें॥५०॥ मशकाचीझडपलागतां ॥ कनकाद्री[5]पडलापालथा॥सृगालांनीं[6]पाशींतत्वतां ॥ बांधिलाकेंवीऐरावत ॥५१॥ खद्योततेजेंकरुनी ॥ कैसेंब्रह्मांडगेलेंजळोनी ॥ कींपिपीलिकेचेउदरींजाउनी ॥ सिंधुकैसासांठवला ॥ ५२ ॥ लागतांमक्षिकेचापक्षवात ॥ भयभीतझालाभोगिनाथ ॥ चित्रींच्यासर्पेंअकस्मात ॥ अरुणानुज[7]गिळियेला ॥ ५३ ॥ तैसेंअघटितघडलेंयेथ ॥ राक्षसींजिंकिलारघुनाथ ॥ कर्माचीगतिगहनबहुत ॥ कैसाअर्थकरूंआतां ॥ ५४ ॥ भूधरावतारलक्ष्मण ॥ कैसाश्रीरामासीगेलाटाकून ॥ तोअयोध्येसीजाऊन ॥ कायसांगेलभरतातें ॥ ५५ ॥ तत्काळकौसल्यात्यजीलप्राण ॥ होईलकैकेयीचेंसमाधान ॥ लागेलसूर्यवंशासीदूषण ॥ जाहलेंखंडनवंशा

---

१ सूर्यकुल भूषण दशरथ राजा. २ सून. ३ सिंहास. ४ बकरीच्या पाउलांतील उदकांत. ५ मेरु. ६ कोल्ह्यांनीं. ७ गरुड.

चें ॥ ५६ ॥ ऐसाशोंककरीमंगळभगिनी ॥ मुखावरीमुखठेउनी ॥ अश्रुधारास्रवतीनयनीं ॥ भिजेअ
वनीतेधवां ॥ ५७ ॥ असोजानकीह्मणेदशमुखा ॥ होणारनचुकेकर्मरेखा ॥तरीमिथिलानाथजन
का ॥ समानमजअससीतूं ॥ ५८ ॥ आतांमाहेरइतुकेंचकरीं ॥ वन्हिशेजरचोनिझडकरी ॥ याशिरा
समवेतनिर्धारी ॥ अग्निगर्भींप्रवेशेन ॥ ५९ ॥ सत्वनसांडीजनकनंदिनी ॥ हेंरावणासीकळलेंमनीं ॥
परमम्लानमुखहोउनी ॥ गेलानिघोनसभेंत ॥ ६० ॥ रावणगेलियाजनकनंदिनी ॥ बुडालीशोका
र्णवजीवनीं ॥ तंवतेबिभीषणाचीराणी ॥ सरमाआलीगुप्तरूपें ॥ ६१ ॥ तेक्षणक्षणांयेऊन ॥ घेतजा
नकीचेंदर्शन ॥ सांगेसकळवर्तमान ॥ जेंजेंलंकेंतवर्तलेंपें ॥ ६२ ॥ रघुपतीचेंजेंकांहित ॥ तेंबिभीष
णासीकरणेंअगत्य ॥ तैसीचसरमायेऊनितेथ ॥ सांभाळीतजानकीतें ॥ ६३ ॥ नानासूक्ष्मरूपधरि
त ॥ राक्षसकापट्यहीजाणत ॥ तितुकेंजानकीसश्रुतकरित ॥ क्षणक्षणांयेऊनियां ॥ ६४ ॥ असोस
रमाह्मणेजानकीसी ॥ मायेशोककिमर्थकरिसी ॥ रामसुखीआहेसुवेळेसी ॥ सकळसेनेसहितपें ॥
॥ ६५ ॥ तुजवशकरावयायेक्षणीं ॥ रावणेंकृत्रिमकेलीकरणी ॥ बरवेंपाहेंविचारुनी ॥ मूळींदृष्टीघा
लोनियां ॥ ६६ ॥ जनकात्मजेतवस्वयंवरीं ॥ चापबैसलेंरावणाचेउरीं ॥ तेंतुझ्यापतीनेंझडकरी ॥द्वि
खंडकरूनिटाकिलें ॥ ६७ ॥ त्याह्मनिचापजडयेवेळे ॥ प्रहस्तेंजाउनकैसेंआणिलें॥कृत्रिमधनुष्यमुंड

आणिलें॥निर्मूनत्याचसारिखें ॥ ६८ ॥ ऐसेंसरमाजोंबोलत ॥ तोंधनुष्यशिरजाहलेंगुप्त ॥ जैसावात
लागतांअकस्मात ॥ दीपजायविझोनी ॥६९॥ कींजलदं[1]जाळाभीतरीं ॥ इंद्रधनुष्यटमटेक्षणभरी ॥
तैसेंकोदंड[2]हीझडकरी ॥ गुप्तझालेंतेधवां ॥ ७० ॥ असोजानकीह्मणेसरमेप्रती ॥ धन्यहोमायेतुझीम
ती ॥ राक्षसांच्याकापट्यगती ॥ तुजसमजतीसर्वही ॥७१॥ मगअयोध्यापतीचीराणी ॥ सरमाजव
ळीबोलाउनी ॥ हृदयींधरिलीप्रीतीकरुनी ॥ ह्मणेस्वामिणीहोसीलंकेची ॥ ७२ ॥ तोंदेववाणी[3]जाह
लीअकस्मात ॥ सुखरूपआहेअयोध्यानाथ ॥ सीतेचाआनंदअद्भुत ॥ अंबरा[4]माजीनसमाये ॥७३॥
असोइकडेलंकापती ॥ परमचिंताक्रांतएकांतीं ॥ बोलतसेमंदोदरीप्रती ॥ तेंचश्रोतींपरिसिजे ॥
॥७४॥ मंदोदरीपरमसज्ञान ॥ पतिव्रतागुणसंपन्न ॥ जिचेंसौंदर्यपाहून ॥ मीनकेतन[5]तटस्थ ॥७५॥
मयजेचें[6]इच्छीतमन ॥ ध्यावेंजानकीचेंदर्शन ॥ तोंमंदोदरीसदशवदन ॥ बोलताझालातेवेळे ॥ ७६ ॥
रावणह्मणेशुभकल्याणी ॥ तुवांजाऊनिअशोकवनीं ॥ बोधोनियांजनकनंदिनी ॥ मजशयनींवशक
रीं ॥ ७७ ॥ तूंपतिव्रतेमाजीमंडण ॥ एवढेंकार्यदेसाधून ॥ तंवतेमंदोदरीहास्यवदन ॥ अवश्यह्मणो
निऊठली ॥७८॥ चंद्राचेठायींकलंक ॥ त्याहूनविशेषमयजेचेंमुख ॥ अशोकवनातात्काळिक ॥ येती

---

१ मेघजाळा मध्यें. २ धनुष्य. ३ आकाशवाणी. ४ आकाशांत. ५ मदन. ६ मंदोदरीचें.

झालीपतिव्रता ॥ ७९ ॥ त्रिजटाह्मणेभूमिकुमरी ॥ तवदर्शनाआलीमंदोदरी ॥ ऐसेंऐकतांअंतरीं ॥ परमसंतोषलीजगन्माता ॥ ८० ॥ तेचातुर्यसरोवरमराळिका ॥ मयजासुगंधचंपककळिका ॥ जैसीसिंहस्थींजान्हवीदेखा ॥ भेटोंजायगौतमीतें[1] ॥ ८१ ॥ सीतेचियाचरणावरी ॥ मयजाजोंनमस्कारकरी ॥ तोंसीतेनेंधरूनिझडकरी ॥ हृदयींधरिलीप्रीतीनें ॥ ८२ ॥ कीं त्यासितासिता[2] ॥ एकेठायींमीनल्यातत्वतां ॥ कीं इंदिरा[3]आणिशिवकांता ॥ एकीसएकभेटती ॥ ८३ ॥ एकशची[4]एकसरस्वती ॥ एककृष्णाएकगोमती ॥ एकमंदाकिनी[5]एकभोगावती[6] ॥ मूर्त्तिमंतपातल्या ॥ ८४ ॥ असोवरदभाकविसरून ॥ स्वानंदसमुद्रींझाल्यालीन ॥ चतुःषष्टिअंतःकरण ॥ विरूनगेलेंरघुनाथीं ॥ ८५ ॥ कींवेदशास्त्रींच्याश्रुती ॥ ऐक्यत्वींऐक्यासयेती ॥ तैशाआलिंगोनिबैसती॥ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥८६॥जेकांविषकंठवंद्यप्रिया ॥ तिजप्रतिबोलदशकंठजाया ॥ आजिसुदीनह्मणोनियां ॥ दर्शनजाहालेंमायेतुझें ॥ ८७ ॥ क्षणएकनिवांतराहून ॥ मयजाबोलेसुवचन ॥ ह्मणेसर्वांभूतींसमसमान ॥ रघुनंदनएकअसे ॥ ८८ ॥ अनेकतरंग[7]एकसागर ॥ बहुतघरेंएकअंबर[8] ॥ अनेकमणिएकसूत्र ॥ तैसारघुवीरव्यापकअसे ॥ ८९ ॥ एकसुवर्णबहुअलंकार ॥ बहुतरंगएकनीरें[9] ॥ बहुतमातृका[10]एकओंकार ॥ तैसारघुवीरव्यापकत्वें ॥

---

[1] गोदावरीतें. [2] भागीरथी आणि यमुना. [3] लक्ष्मी. [4] इंद्राणी. [5] स्वर्गगंगा. [6] पाताळगंगा. [7] लहरी. [8] आकाश. [9] उदक. [10] मात्रा.

ता ॥ तरीमीआपुल्यापुरुषार्थी ॥ दावोनिराघवाजिंकीन ॥ ३६ ॥ ऐसेंऐकोनितेअवसरीं ॥ चिंताक्रांतहोऊनिमंदोदरी ॥ प्रवेशलीनिजमंदिरीं ॥ क्लेशचक्रींपडियेली ॥ ३७ ॥ असोआतांयावरी ॥ रावणचढलागोपुरीं ॥ जैसाबलाहकपर्वतशिखरीं ॥ कृष्णवर्णउतरला ॥ ३८ ॥ चपळेहूनतेजेंआगळे ॥ आंगींअळंकारमिरवले ॥ दाहीछत्रेंतेवेळे ॥ मस्तकावरीविराजती ॥ ३९ ॥ भोंवतेसेवकजनबहुत ॥ उपभोगदेतीसमस्त ॥ इकडेबिभीषणरामासीदावित ॥ रावणगोपुरींचढलातो ॥ १४० ॥ श्रीरामह्मणेतेअवसरीं ॥ हापरमउंचसुवेळगिरी ॥ अवघेवळंघोनियांवरी ॥ लंकापुरीपाहूंचला ॥ ४१ ॥ ऐसेंबोलतांअयोध्याधीश ॥ उठलेतत्काळकपिपुरुष ॥ सुवेळाचळींआसमास ॥ चढलेतेव्हांवायुवेगें ॥ ४२ ॥ जैशाकनकाचळावरी ॥ चढल्यानिर्जरांच्याहारी ॥ तैसावानरांसहतेअवसरीं ॥ अयोध्याविहारी चढतसे ॥ ४३ ॥ रघुपतीचेदोनीकर ॥ धरितीबिभीषणसूर्यकुमर ॥ सुवेळाचळींरघुवीर ॥ कैसाशोभलातेकाळीं ॥ ४४ ॥ उदयाचळावरीबाळमित्र ॥ ऐरावतावरीसहस्रनेत्र ॥ कैलासावरीकर्पूरगौर ॥ त्रिभुवनेश्वरदिसेतेंवी ॥ ४५ ॥ जोलावण्यामृतसागर ॥ स्मरारिमित्रमनोहर ॥ झळकतीसमुद्रदत्त

---

१ दुःखचक्रांत. २ नगरच्या दरवाजावर ३ मेघ. ४ विजेहून तेजानें अधिक. ५ विडेइत्यादिवस्तु. ६ चढोनि. ७ मेरूवर. ८ देवांच्या. ९ प्रातःकाळचा सूर्य. १० इंद्र. ११ शिव. १२ शिवाचा मित्र.

झालीपतिव्रता ॥ ७९ ॥ त्रिजटाह्मणेभूमिकुमरी ॥ तवदर्शनाआलीमंदोदरी ॥ ऐसेंऐकतांअंतरीं ॥ परमसंतोषलीजगन्माता ॥ ८० ॥ तेचातुर्यसरोवरमराळिका ॥ मयजासुगंधचंपककळिका ॥ जैसीसिंहस्थींजान्हवीदेखा ॥ भेटोंजायगौतमीतें[१] ॥ ८१ ॥ सीतेचियाचरणावरी ॥ मयजाजोंनमस्कारकरी ॥ तोंसीतेनेंधरूनिझडकरी ॥ हृदयींधरिलीप्रीतीनें ॥ ८२ ॥ कींत्यासिता[२]असिता ॥ एकेठायींमीनल्यातत्वतां ॥ कींइंदिरा[३]आणिशिवकांता ॥ एकीसएकभेटती ॥ ८३ ॥ एकशची[४]एकसरस्वती ॥ एककृष्णाएकगोमती ॥ एकमंदाकिनी[५]एकभोगावती[६] ॥ मूर्त्तिमंतपातल्या ॥ ८४ ॥ असोवरदभाकविसरून ॥ स्वानंदसमुद्रींझाल्यालीन ॥ चतुःषष्टिअंतःकरण ॥ विरूनगेलेंरघुनाथीं ॥ ८५ ॥ कींवेदशास्त्रींच्याश्रुती ॥ ऐक्यत्वींऐक्यासयेती ॥ तैशाआलिंगोनिबैसती ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ८६ ॥ जेकांविषकंठवंद्यप्रिया ॥ तिजप्रतिबोलेदशकंठजाया ॥ आजिसुदीनह्मणोनियां ॥ दर्शनजाहालेंमायेतुझें ॥ ८७ ॥ क्षणएकनिवांतराहून ॥ मयजाबोलेसुवचन ॥ ह्मणेसर्वांभूतींसमसमान ॥ रघुनंदनएकअसे ॥ ८८ ॥ अनेकतरंग[७]एकसागर ॥ बहुतघरेंएकअंबर[८] ॥ अनेकमणिएकसूत्र ॥ तैसारघुवीरव्यापकअसे ॥ ८९ ॥ एकसुवर्णबहुअलंकार ॥ बहुतरंगएकनीरें[९] ॥ बहुतमातृकां[१०]एकओंकार ॥ तैसारघुवीरव्यापकत्वें ॥

---

१ गोदावरीतें. २ भागीरथी आणि यमुना. ३ लक्ष्मी. ४ इंद्राणी. ५ स्वर्गगंगा. ६ पाताळगंगा. ७ लहरी. ८ आकाश. ९ उदक. १० मात्रा.

॥ ९० ॥ एकशरीरअवयवअपार ॥ बहुतपत्रेंएकतरुवर ॥ बहुतजलचरेंएकनीर ॥ तैसारघुवीरव्यापकअसे ॥ ९१ ॥ एकचचराचरसर्वांभूतीं ॥ तोचनांदेअयोध्यापती ॥ तरीदशमुखाचीकेलियाप्रीती ॥ कायास्थितीउणेंहोय ॥ ९२ ॥ सकळदेहींअयोध्याधीश ॥ तरीवेगळाकांभाविसीलंकेश ॥ सीतेदुराग्रहविशेष ॥ व्यर्थकांकारिसीसांगपां ॥ ९३ ॥ मयजेचे[1]शब्दऐकुनी ॥ हंसूनबोलेजनकनंदिनी ॥ अभेदेंएकचापपाणी ॥ सर्वांभूतींभरलाअसे ॥ ९४ ॥ सर्वहीघटमठजाण ॥ कायफोडूनघातलेंगगन ॥ अभेदएकरघुनंदन ॥ दुजेपणतेथेंकैंचें ॥ ९५ ॥ मायिकभासेजगडंबर ॥ जैसामृगजलाचामिथ्यापूर ॥ वंध्यावल्लीचें[2]पक्कफळविचित्र ॥ मिथ्यामयलटिकेंची ॥ ९६ ॥ स्वप्नींचीसंपदापूर्ण ॥ किंवाआरशांतीलधन ॥ कींदरिद्रीयाचेमनोरथपूर्ण ॥ मिथ्यामयसर्वेंची ॥ ९७ ॥ मिथ्याअलंकारएकसुवर्ण ॥ मिथ्यातरंगएकजीवन ॥ अभेदएकरघुनंदन ॥ तेथेंरावणकोणकैंचा ॥ ९८ ॥ ब्रह्मानंदस्वरूपावरी ॥ नदिसेदुजेपणाचीकुसरी ॥ तेथेंसीताआणिमंदोदरी ॥ मिथ्याभासलटिकाची ॥ ९९ ॥ कैंचीपृथ्वीकैंचेंगगन ॥ कैंचेंआप[3]तेजपवन ॥ मिथ्यामायाकैंचेत्रिगुण ॥ तेथेंरावणकोठेंआहे ॥ १०० ॥ जितकेंथोरब्रह्मांड ॥ तैसेंचआकाशप्रचंड ॥ तेथेंघटमठहेबंड ॥ वेगळेंव्यर्थभावावें ॥ १ ॥ तैसानिर्विकार

---

१ मंदोदरीचे. २ वांझवेलीचें. ३ उदक.

जगजेठी ॥ नचलतीद्वैतभावाच्यागोष्टी ॥ तेथेंकैंचीरावणाचीभेटी ॥ बाह्यदृष्टीत्यजींकां ॥ २ ॥ मय
जाह्मणेजानकीसी ॥ सर्वव्यापकअयोध्यावासी ॥ किंवाआहेएकदेशी ॥ सांगमजपासीनिश्चयें ॥
॥ ३ ॥ यावरीत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ बोलेविदेहराजनंदिनी ॥ ह्मणेत्रिपुटी[2]गेल्याजेथेंविरूनी ॥ त
टस्थवाणीनिगमांची ॥ ४ ॥ ध्येयध्याताध्यान ॥ ज्ञेयज्ञाताज्ञान ॥ तुरेभजकभज्यभजन ॥ सांगरा
वणतेथेंकैंचा ॥ ५ ॥ जेंजेंदिसेतेंतेंनाशिवंत ॥ वस्तुएकअभेदशाश्वत ॥ मंदोदरीआणिसीतातेथ ॥
कोणीकडेपाहाव्या ॥ ६॥ दोरावरीदिसेविंखार ॥ शुक्तिकेचेठायींरजतसाचार ॥ तैसाचमायेचाप्रका
र॥मिथ्याविकारजाणपां ॥ ७॥ मयकन्यासावधहोय ॥ अद्वयदृष्टीनेंसर्वपाहे ॥ निर्विकारवस्तुनिरा
मय ॥ हाहीनसाहेशब्दजेथें ॥ ८ ॥ वस्तुअव्यक्तअनाम ॥ तेथेंरामहेंहीनसाहेनाम ॥ ऐसेंजयासीक
ळेवर्म ॥ आत्मारामतोचिपें ॥ ९ ॥ ऐसाजोजाहलापरिपूर्ण ॥ त्याससमाधिआणिविधान ॥ बोल
णेंआणिमौन ॥ दोनीत्याचींविरालीं ॥ १० ॥ ऐसेंजगन्माताबोलत ॥ मयजाब्रह्मानंदेंडुल्लत ॥ समा
धिग्रासोनितटस्थ ॥ विरालाहेतसर्वही ॥ ११ ॥ बोलणेंआणिसंवाद ॥ खुंटोनिझालाअभेद ॥ ओ
तलाएकब्रह्मानंद ॥ आनंदकंदजगद्गुरू ॥ १२ ॥ आनंदजिरऊनिअंतरीं ॥ सावधझालीमंदोदरी ॥

---

१ एकेच ठिकाणीं राहणारा. २ ध्येय, ध्याता आणि ध्यान हें त्रैविध्य. ३ वेदांची- ४ सर्प.

जगन्मातेचेचरणधरी ॥ सद्गदअंतरींहोऊनियां ॥ १३ ॥ ह्मणेसंशयनिरसलापूर्ण ॥ धन्यधन्यआजिचादिन ॥ विदेहकन्येचेचरण ॥ वारंवारधरीमग ॥ १४ ॥ ब्रह्मानंदेंह्मणेश्रीधर ॥ धन्यतोदिवससाचार ॥ सत्संगेंआत्मविचार ॥ सारासारहोयपैं ॥ १५ ॥ भागीरथीसर्वत्रपवित्र ॥ परीप्रयागमहिमाअपार ॥ तैसारामविजयपरिकर ॥ मंदोदरीसंवादहा ॥ १६ सर्वत्रांसुलभतेभीमा ॥ परीपंढरीसअगाधमहिमा ॥ स्नानकरितांकर्माअकर्मा ॥ पासूनिमुक्तहोइंजे ॥ १७ ॥ असोसीतेचीआज्ञाघेटनी ॥ स्वधामागेलीमयनंदिनी ॥ रावणाप्रतिजाउनी ॥ वर्तमानसांगतसे ॥ १८ ॥ तप्तलोहावरीउदकपडलें ॥ तेंमाघारेंनिघेलएकवेळे ॥ परीजानकीकदाकाळें ॥ वशनव्हेतुह्मासी ॥ १९ ॥ मृगजळींबुडेलअगस्ती ॥ तमकूपींपडेलगभस्ती ॥ हेंहीघडेलपरीसीतासती ॥ वशनोहेतुह्मातें ॥ १२० ॥ जेगोष्टीनेंहोयअनर्थ ॥ आपुल्याकुळाचाहोयघात ॥ ऐशियाबुद्धीनेंपंडित ॥ कालत्रयींनवर्तती ॥ ॥ २१ ॥ हातींचेंटाकूनिसुवर्ण ॥ कांबळेंचघ्यावेंशेण ॥ गोडशर्करावोसंडून ॥ राखकांमुखींघालावी ॥ ॥ २२ ॥ मुक्तेंसांडोंनिपरिकरें ॥ कांपदरींबांधावींखापरें ॥ वोसंडोनिरायकेळेंआदरें ॥ अर्कीफळेंकांभक्षावीं ॥ २३ ॥ याकरितांद्विपंचवदना ॥ सोडावीरामाचीअंगना ॥ कायावाचामनेंजाणा ॥ रघु

---

१ स्वस्थानीं. २ उदक नसतां मृगांस जो उदकाचा भास होतो त्यांत. ३ अंधकाररूप कूपांत. ४ सूर्य.

नंदनाशरणरिघावें ॥ २४ ॥ परसतीचाअभिलाष ॥ महापुरुषासठेवणेंदोष ॥ बळवंतावरीबांधणें
कांस ॥ मगअनर्थासकायउणें ॥ २५ ॥ विवसीहेपरमसीता ॥ अनर्थकारकघोरवनिता ॥ हेने
ऊनद्यावीरघुनाथा ॥ तरीचतुह्मांकल्याण ॥ २६ ॥ महासर्पडसांघेउनी ॥ कैसानिजेलसुखशयनीं ॥
बळेंचगृहालाविलाअग्नी ॥ मगअनर्थासीकायउणें ॥ २७ ॥ परद्रव्याचाअभिलाष ॥ जाणोनिप्रा
शनकरणेंविष ॥ करितांपरनिंदाद्वेष ॥ मगअनर्थासीकायउणें ॥ २८ ॥ परमसाधुबिभीषण ॥ तुम
चाअविवेकदेखोन ॥ अयोध्यापतीसगेलाशरण ॥ जन्ममरणचुकविलें ॥ २९ ॥ परमप्रतापीरघुनं
दन ॥ उदधीवरीतारिलेपाषाण ॥ हाप्रतापतुह्मींजाणून ॥ द्वेषबुद्धिकांधरितां ॥ १३० ॥ ऐशियाश
ब्दसुमनेंकरून ॥ मयजेनेंपूजिलारावण ॥ मगप्रत्युत्तरहांसोन ॥ देताझालातेकाळीं ॥३१॥ प्रियेतूं
बोलसीवचनें ॥ तींमजमानलींबहुतगुणें ॥ परीआपुलापुरुषार्थटाकणें ॥ तरीजिणेंव्यर्थलोकीं ॥
॥ ३२ ॥ चिरंजीवजाहलाबिभीषण ॥ प्रळयींतरीपावेलमरण ॥ तोंवरीदेहलोभधरून ॥ बैसतांका
यसार्थक ॥ ३३ ॥ कल्पपर्यंतजीउनी ॥ पडिलेंशरीरबंदिखानीं ॥ यापुरुषार्थासीशुभकल्याणी ॥
मानीकोणसांगपां ॥ ३४ ॥ आदिपुरुषरघुनंदन ॥ हेंमीजाणेंसर्ववर्तमान ॥ तोमजसींयुद्धकाम
नाधरून ॥ सागरउतरूनिआलाआहे ॥ ३५ ॥ त्याचीवासनानपुरवितां ॥ कदामाघारींनदीसी

ता ॥ तरीमीआपुल्यापुरुषार्थी ॥ दावोनिराघवाजिंकीन ॥ ३६ ॥ ऐसेंऐकोनितेअवसरीं ॥ चिं
ताक्रांतहोऊनिमंदोदरी ॥ प्रवेशलीनिजमंदिरीं ॥ क्लेशचक्रीं[1]पडियेली ॥ ३७ ॥ असोआतांयावरी ॥
रावणचढलागोपुरीं[2] ॥ जैसाबलाहक[3]पर्वतशिखरीं ॥ कृष्णवर्णउतरला ॥ ३८ ॥ चपळें[4]हूनतेजेंआगळे ॥
आंगींअळंकारमिरवले ॥ दाहीछत्रेंतेवेळे ॥ मस्तकावरीविराजती ॥ ३९ ॥ भोंवतेसेवकजनबहुत ॥
उपभोगदेती[5]समस्त ॥ इकडेबिभीषणरामासीदावित ॥ रावणगोपुरींचढलातो ॥ १४० ॥ श्रीरामह्मणे
तेअवसरीं ॥ हापरमउंचसुवेळगिरी ॥ अवघेवळंघोनियां[6]वरी ॥ लंकापुरीपाहूंचला ॥ ४१ ॥ ऐसेंबो
लतांअयोध्याधीश ॥ उठलेतत्काळकपिपुरुष ॥ सुवेळाचळींआसमास ॥ चढलेतेव्हांवायुवेगें ॥ ४२ ॥
जैसाकनकाचळावरी[7] ॥ चढल्यानिर्जरांच्या[8]हारी ॥ तैसावानरांसहतेअवसरीं ॥ अयोध्याविहारी
चढतसे ॥ ४३ ॥ रघुपतीचेदोनीकर ॥ धरितीबिभीषणसूर्यकुमर ॥ सुवेळाचळींरघुवीर ॥ कैसाशोभ
लातेकाळीं ॥ ४४ ॥ उदयाचळावरीबाळमित्र[9] ॥ ऐरावतावरीसहस्रनेत्र[10] ॥ कैलासावरीकर्पूरगौर[11] ॥
त्रिभुवनेश्वरदिसेतैंवी ॥ ४५ ॥ जोलावण्यामृतसागर ॥ स्मरारिमित्र[12]मनोहर ॥ झळकतीसमुद्रदत्त

---

१ दुःखचक्रांत. २ नगरच्या दरवाजावर ३ मेघ. ४ विजेहून तेजानें अधिक. ५ विडेइत्यादिवस्तु. ६ चढोनि. ७ मेरूवर. ८ देवांच्या. ९ प्रातःकाळचा सूर्य. १० इंद्र. ११ शिव. १२ शिवाचा मित्र.

अलंकार ॥ चपळेहूनितेजागळे ॥ ४६ ॥ तेणेंशोभलाअयोध्यानाथ ॥ दिव्यपीतवसनविराजत ॥ असोगेपुरावरीलंकानाथ ॥ विलोकितरामाकडे ॥ ४७ ॥ वानरांसहितरावणारी ॥ शोभतसेसुवेळाद्रीवरी ॥ जैसाइंद्रादिसकळसुरवरीं ॥ वैकुंठपतिवेष्टिला ॥ ४८ ॥ कींअनंतश्रुत्यर्थसमवेत ॥ तो वेदोनारायणविराजत ॥ कींबहुतवृक्षांसहित ॥ कल्पद्रुमाविराजे ॥ ४९ ॥ तैसामहावीरींवेष्टित ॥ शोभतसेसीताकांत ॥ परीतेसमयींसूर्यसुत ॥ कर्मअद्भुतकरिताझाला ॥१५०॥कुंजरेंदृष्टींदेखोन ॥ उगानराहेपंचानन ॥ कोणासनपुसतांमित्रनंदन ॥ अकस्मातउडाला ॥ ५१ ॥ वज्रपडेपर्वताशिखरीं ॥ तैसासुग्रीवतेअवसरीं ॥ येऊनआदळलारावणावरी ॥ परमआवेशेंकरूनियां ॥ ५२ ॥ सव्यहस्तचपेटेतळीं ॥ दाहीछत्रेंखालींपाडिलीं ॥ वामहस्तघायेंतळीं ॥ मुगुटसर्वपाडिले ॥ ५३ ॥ जैसीविंध्याद्रीवरीअकस्मात ॥ विद्युल्लतायेऊनपडत ॥ तैसेंअर्कजेंकेलेंविपरीत ॥ लंकानाथघाबरला ॥ ५४ ॥ मगलत्ताप्रहारतेवेळां ॥ सुग्रीवानेंसमर्पिला ॥ सवेंचहृदयींदीधला ॥ मुष्टिघाततेवेळीं ॥ ५५ ॥ मल्लयुद्धपरमअद्भुत ॥ झालेंएकघटिकापर्यंत ॥ रावणह्मणेवाळिऐसेंत्वरित ॥ धरूनिनेईलसुग्रीवहा ॥ ॥ ५६ ॥ रामापासींनेऊनत्वरित ॥ विटंबीलसूर्यसुत ॥ पळावयासीनिश्चित ॥ मार्गकोठेंदिसेना ॥

---

१ सुग्रीव. ५ हत्ति. ३ उजवा.

॥ ५७ ॥ षोडंशखणांचेंगोपुर ॥ तयावरूनिमहावीर ॥ कोसळलेतेंव्हांलंकानगर ॥ गजबजिलेंएक
दांची ॥ ५८ ॥ एकह्मणतीआलाहनुमंत ॥ नगरजाळावयासमस्त ॥ एकह्मणतीसमुद्रांत ॥ लंकाघा
लीलपालथी ॥ ५९ ॥ असोतेंव्हांदशकंधर ॥ चुकवोनियांपैंसत्वर ॥ पळालावेगेंतस्कर ॥ जागाहो
तांगृहस्वामी ॥ १६० ॥ मृगेंद्राचेंकवेंतूनदेख ॥ पूर्वभाग्येंसुटलाजंबुक ॥ कींभुजंगकवेंतूनमूषक ॥ प
ळोनिजायस्वस्थळा ॥ ६१ ॥ असोसुग्रीवतेथोनिउडाला ॥ सुवेळागिरीपावला ॥ एकचजयजयका
रझाला ॥ हृदयींधरिलारघुनाथें ॥ ६२ ॥ वृंदारकगगनींहुनी ॥ पुष्पेंवर्षतीतेक्षणीं ॥ धन्यसुग्रीवह्म
णानी ॥ तर्जनीमस्तकडोलविती ॥ ६३ ॥ श्रीरामह्मणेसूर्यकुमरा ॥ आजिबृहस्पतिचेवलाविचारा
॥ तैसेंतूंहीमहावीरा ॥ केलेंहोतेंसविपरीत ॥ ६४ ॥ समीपअसतांसर्वदळें ॥ पुढेंउडीनघालावीभू
पाळें ॥ असोजयपावलासशीघ्रकाळें ॥ हाचलाभथोरआह्मां ॥ ६५ ॥ तेंव्हांआणोनिपुष्पजाती ॥
वानरींपूजिलाकिष्किंधापती ॥ दळभारेंसींसीतापती ॥ पूर्वस्थळासउतरला ॥ ६६ ॥ सकळजुत्पं
तीसहरघुनंदन ॥ बैसलातेंव्हांसभाकरून ॥ सुग्रीवआणिबिभीषण ॥ अत्यंतजवळीबैसले ॥ ६७ ॥
राजाधिराजरामचंद्र ॥ जोचातुर्यगुणसमुद्र ॥ राजनीतिबहुविचार ॥ करिताझालातेसमयीं ॥ ६८ ॥

---

१ सोळामजली. २ नगराचेंद्वार. ३ सिंहाच्या. ४ देव. ५ हाताचें आंगठ्याजवळचें बोट. ६ नळनीळादिमहामल्ल—योद्धे.

ह्मणेआतांद्विपंचवदन[1] ॥ सीतानेदींयुद्धावीण ॥ यावरीमगविभीषण ॥ बोलताझालातेधवां ॥६९॥
ह्मणेसामदंडभेदकरून ॥ शत्रुकीजेआपणाधीन ॥ वोळखूनिसमयाचेंचिन्ह ॥ तैसेंचतुरींवर्तावें ॥
॥ १७० ॥ मंत्रेंआकार्षिजेविखार ॥ उदकेंशांतविजेवैश्वानर[2] ॥ वेदांतज्ञानेंभवसमुद्र ॥ उतरूनजावें
पैलतीरा ॥ ७१ ॥ कामक्रोधादिशत्रुथोर ॥ विवेकेंजिंकावेसाचार ॥ भक्तिबळेंसर्वेश्वर ॥ आपणाधी
नकरावा ॥ ७२ ॥ शमदमबळेंकरून ॥ मनोजयकरितीसज्ञान ॥ व्युपत्तीच्याबळेंकरून ॥ अर्थका
ढितीपंडित ॥ ७३ ॥ पाषाणाखालींसांपडेहात ॥ तोयुक्तीनेंकाढावाअकस्मात ॥ बळेंकरूनओढितां
प्राप्त ॥ व्यथामात्रहोयपैं ॥ ७४ ॥ तैसेंआधींसामकरून ॥ वशकरावाद्विपंचवदन ॥ समयोचितजा
णेज्ञान ॥ ऐसाशिष्टाईसपाठवावा ॥ ७५ ॥ सभेसीबैसतांजाऊन ॥ दिसेजैसाबृहस्पतिप्रवीण ॥ स
रस्वतीजयासीप्रसन्न ॥ समयोचितशब्ददेत ॥७६ ॥ वेदशास्त्रपुराण ॥ हेंजयासीकरतलामलक[3]पूर्ण
॥ तेजस्वीजैसाचंडकिरण ॥ सभास्थानींतेंवीदिसे ॥७७॥जरीवरीलोटलेशत्रुसमस्त ॥ तेसमयींजैसा
वैवस्वत[4]॥जैसाकलशोद्भवनिश्चित॥शत्रुसागरप्राशावया॥७८॥हृदयनिर्मळकपटरहित॥भोळाजैसाउ
माकांत॥श्रेष्ठत्वेंसभेंताविराजत॥शचीनाथ[5]ज्यापरी॥७९॥ईश्वरींजयाचेंप्रेम॥संतासींमित्रभावपरम ॥

---

[1] दशमुख. [2] अग्नि. [3] तळहातींच्याआंवळ्याप्रमाणें. [4] यम. [5] इंद्र.

आचरेसदासत्कर्म ॥ क्रोधकामदवडोनियां ॥ १८० ॥ यालागींजगद्वंद्याराघवा ॥ याचिन्हींमंडित
बरवा ॥ ऐसाशिष्टाईसपाठवावा ॥ [1]मयजाधवाजवळिकें ॥ ८१ ॥ तरीनरवानररीस ॥ कोणासपाठ
वूंशिष्टाईस ॥ तुह्मींआह्मींकिष्किंधाधीश ॥ विचारूनएककाढावा ॥ ८२ ॥ [2]वारणचक्रांतरिघोन ॥ स्व
कार्यसाधीपंचानन ॥ कींएकलाचिजाऊन[3]सुपर्ण ॥ अमृतकुंभघेऊनआला ॥ ८३ ॥ एकलाचजाऊन
गुरु[4]पुत्र ॥ साधूनसंजीवनीमंत्र ॥ कींसागरउडोनिरुद्रावतार ॥ शुद्धीकरूनिपातला ॥८४॥ तैसेंचि
कार्यसाधून ॥ सत्वरयेईलपरतोन ॥ ऐसापाठवावानिवडोन ॥ शीघ्रकाळींतत्वतां ॥८५॥ ऐसेंबो
लतांबिभीषण ॥ परमसंतोषलारघुनंदन ॥ ह्मणेधन्यतुझेंज्ञान ॥ सकळकळाप्रवीणहोसी ॥८६॥
रत्नराशीपडल्याअपार ॥ त्यांत[5]अनर्घरत्नप्रभाकर ॥ परीक्षकनिवडितीतैसावीर ॥ वालिपुत्रकाढि
ला ॥८७॥ विभीषणह्मणेराजीवनेत्रा ॥ जलदवर्णाचारुगात्रा ॥ पद्मोद्भवजनकास्मरारिमित्रा ॥ अं
गदासीपाठवावें ॥ ८८ ॥ हासर्वलक्षणींआहेचतुर ॥ जैसानवग्रहांतादिनकर ॥ कींविखारांत[6]धरणीध
र ॥ तैसावानरांतअंगदहा ॥ ८९ ॥ कींशास्त्रांमाजीवेदांत ॥ कींशस्त्रांत[7]सुदर्शनलखलखित ॥ कींप
क्ष्यांमाजीविनतासुत ॥ बळेंअद्भुततैसाहा ॥ १९० ॥ एकतांतोषलारघुनंदन ॥ ह्मणेहेंतुह्मींउत्तममनि

---

१ रावणा जवळ. २ हत्तींच्या समूहांत. ३ गरुड. ४ कच. ५ अमूल्य. ६ शेष. ७ विष्णुचक्र.

वडिलेंरत्न ॥ तंवतोअंगदकरजोडून ॥ रघुपतिप्रतीबोलत ॥ ९१ ॥ ह्मणेपुराणपुरुषापरमानंदा ॥ भक्तहृत्पद्मकोशमिलिंदा ॥ जगदंकुरमूळकंदा ॥ आज्ञाकायतेमजद्यावी॥९२॥राजीवाक्षारणरंगधीरा ॥ असुरकाननवैश्वानरा ॥ जनकजामाताअतिउदारा ॥ आज्ञाकायतेमजसांगा ॥ ९३ ॥ चराचरफलांकितद्रुमा ॥ विशाळभाळापूर्णकामा ॥ अजअजितआत्मारामा ॥ आज्ञाकायतीमजसांगा ॥ ॥ ९४ ॥ रावणआणिकुंभकर्ण ॥ येक्षणींयेथेंआणूंबांधोन ॥ कींहेलंकाउचलोन ॥ घालूंपालथीसागरीं ॥ ९५ ॥ ऐकोनअंगदाचेबोल ॥ संतोषलातमाळनीळ ॥ ह्मणधन्यतोवाळीपुण्यशीळ ॥ अद्भुतबळतयाचें ॥ ९६ ॥ कक्षेसींदाटोनिरावण ॥ चतुःसमुद्रींकेलेंस्नान ॥ त्याचेपोटींपुत्रनिधान ॥ बळगहनतैसेंचतुझें ॥ ९७ ॥ तरीलंकेसीजाऊनयेसमयीं ॥ ह्मणावेंजानकीसदेंई॥रावणासींकरींशिष्टाई॥ सामोपचारेंकरूनियां ॥९८॥ तुवांमजनकळतांयेऊन ॥ चोरिलेंजानकीचिद्ररत्न ॥ तरीतेक्षमाकेलीपूर्ण ॥ देंईआणोनिझडकरी ॥ ९९ ॥ सीतादेतांचतत्काळ ॥ तूंलंकेसीनांदसीअचळ ॥ नाहींतरीनिर्मूळकुळ ॥ तुझेंकरीननिर्धारें ॥ २०० ॥ ऐसेंऐकतांवाळिसुत ॥ नमस्कारिलाजनकजामात ॥ आज्ञाघेऊनत्वरित ॥ गगनपंथेंउडालाहो ॥१॥ दशमुखाचेसभेआंत ॥ उतरताझालाअकस्मात ॥ कीं

---

१ भक्तहृदयरूप कमलाच्या कळ्यांतील भ्रमरा.

वानररूपेंजैसाआदित्य ॥ एकाएकींप्रगटला ॥ २ ॥ कींवैकुंठींहूनिसर्पारी ॥ अवचितांयेत[2]उर्वीवरी
॥ कींकर्मभूमीसनिर्धारीं ॥ योगभ्रष्टउतरला ॥ ३ ॥ दृष्टींदेखतांअंगदवीर ॥ चमकलेसभेचेअसुर ॥श
स्त्रेंउभारूनिसमग्र ॥ सरसावलेठायींठायीं ॥४॥ ह्मणतीएकचिआलावानर॥तेणेंपूर्वींजाळिलेंलंकान
गर ॥ सुग्रीवेंगोपुरींयेऊनिसमग्र ॥ छत्रेंपाडिलींरावणाचीं॥५॥हानिर्भयनिःशंकबहुत॥एकलाचिआ
लासभेआंत ॥ असोचहूंकडेतारांसुत ॥ पाहेन्याहाळूनिसभेतें ॥ ६॥ मगबोलेवाळिनंदन ॥ सभेस
आलाजोपरस्थळींहून ॥ त्यासीनपुसतीसभाजन ॥ तरीतेशतमूर्खजाणावे ॥ ७॥ [4]सृगालसभेंतपं
[5]चांनन ॥ येतांदचकतीअवघेजन ॥ कींदेखतां[1]विनतानंदन ॥ विखारजैसेदचकती ॥ ८ ॥ कींउदया
येतांदिनकर ॥ [6]दिवाभीतेंविटतीसमग्र ॥ कींइंदुविलोकितांतस्कर ॥ कंटाळतीजैसेकां॥९॥कींपंडि
तयेतांसभेप्रती ॥ मनींविटतीअल्पमती ॥ कींतेकोकिळागर्जतीवसंतीं ॥ वायसमानितीसंताप ॥
॥ २१० ॥ दृष्टींदेखतांसंतभक्त ॥ निंदकविटतीसमस्त ॥ तैसेतुह्मीराक्षसउन्मत्त ॥ मजदेखतांत्रास
लेत ॥ ११ ॥ मगसभास्तंभपृष्ठींघालून ॥ पुच्छासनींबैसेवाळिनंदन ॥ उंचदिसेरावणाहून ॥ तेजेंक
रूनिविशेष ॥१२॥ ह्मणेगर्विष्ठादशवदना ॥ मीआलोंअसेंकवण्याकारणा ॥ तेंकांनपुससीमलिना॥

---

१ गरुड. २ पृथ्वीवर. ३ अंगद. ४ कोल्ह्यांच्या सभेंत. ५ सिंह. ६ घुबडें. ७ इंद्राचा पुत्र वाळी त्याचा पुत्र मी अंगद.

कोणेविचारेंसांगपां ॥ १३ ॥ मीआहेंशक्रात्मजसुत ॥ अयोध्यापतीचाअसेंद्दूत ॥ तरीमीशिष्टाईस
आलोंयेथ ॥ अंतरतुझेंपाहावया ॥ १४ ॥ याउपरीवीरअंगद ॥ रावणासीकरीलबोध ॥ तेंसंतींपरि
सावेंविशद ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥१५॥ रविकुळभूषणरघुवीर ॥ जोसाधुहृदयपंजरकीर ॥ तोब्रह्मा
नंदश्रीधर ॥ अभंगसाचारनविटेकदां ॥ १६ ॥ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मी
कीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ चतुर्विंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २१७ ॥ ॥ श्रीसीता
रामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीजगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीगजानना‍र्प
णमस्तु ॥ ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥२४॥ ॥ ओव्या ॥२१७॥

इंद्राचा पुत्र वाळी त्याचा पुत्र मीं अंगद. २ मन. ३ स्वच्छ—स्पष्ट.

अध्याय २५

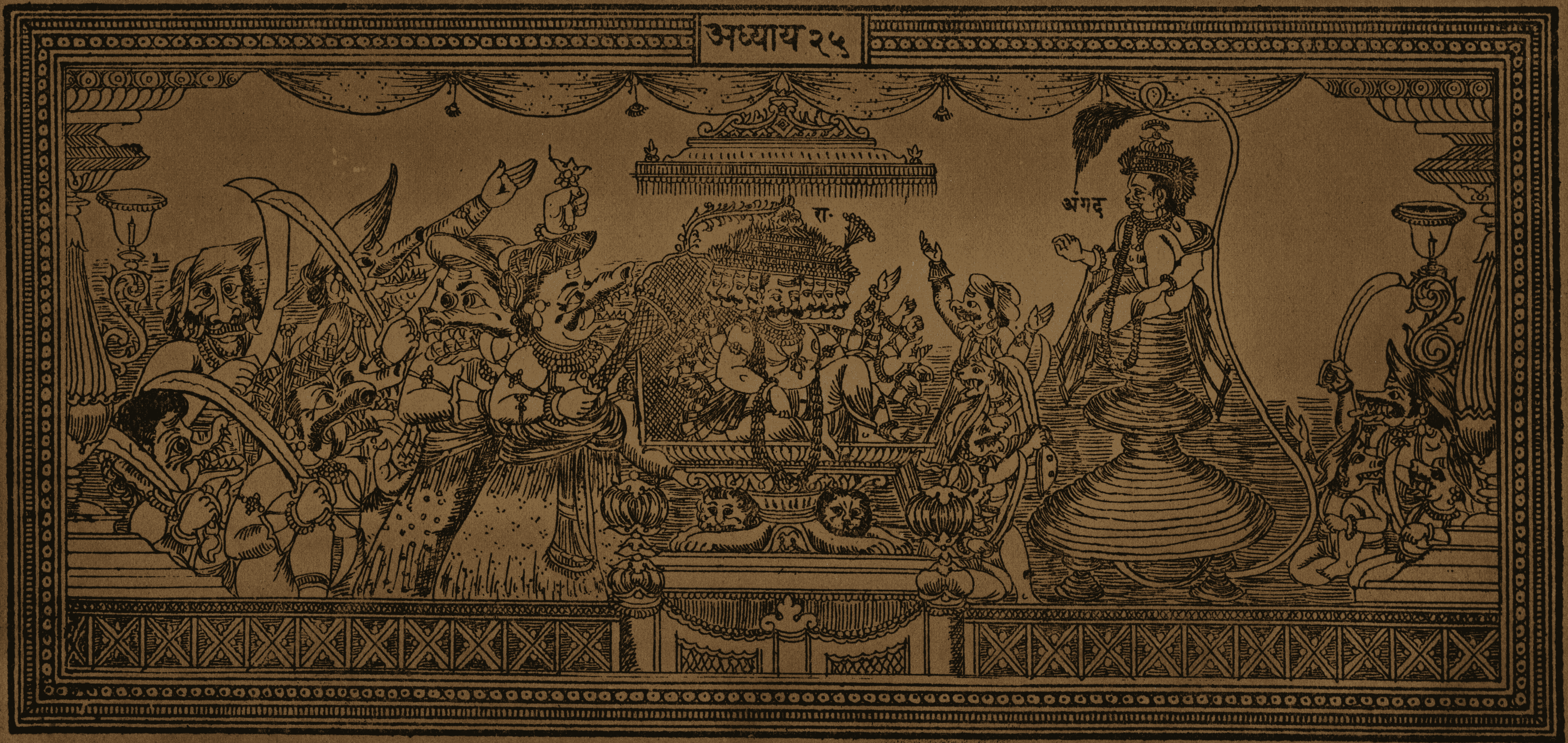

२५

श्रीगणेशायनमः ॥ पूर्वींक्षीरसिंधुमंथुनी ॥ चतुर्दशरत्नेंकाढिलींनिवडूनी ॥ तेंवीरामकथार्णवशो
धुनी ॥ रामविजयकाढिला ॥ १ ॥ दह्यांचेपोटींनिघेनवनीत ॥ कींस्वातीतोयापासावमुक्त ॥ तैसा
दशरथापासावरघुनाथ ॥ महिमाअद्भुततयाचा ॥ २ ॥ कींज्ञानापासोनिशांती ॥ कींशांतीपासूनि
विरक्ती ॥ कींविरक्तीपासोनिनिवृत्ती ॥ पदविशेषपाविजे ॥३॥ तैसावाल्मीकमतीचाविस्तार ॥ तो
हारामकथाब्धिसाचार ॥ याचापावावयापैलपार ॥ वक्ताशक्तनव्हेची ॥ ४ ॥ जोपीडलादारिद्रेंकरू
न ॥ त्यासमार्गींसांपडेबहुतधन ॥ परीतोयथाशक्तिकरून ॥ मोटबांधीजैसीकां ॥ ५ ॥ तैसायथाम
तीकरून ॥ रामविजयनिवडिलासंपूर्ण ॥ असोपूर्वाध्यायींवाळिनंदन ॥ रावणासन्मुखबैसला ॥६॥
मुकुटावरीशोभेदिव्यमणी ॥ तैसाअंगदविराजेपुच्छासनीं ॥ ह्मणेदशमुखाएकेंश्रवणीं ॥ शब्दरत्नें
अतिसुरस ॥ ७ ॥ नरदेहासीयेऊनपाहीं ॥ कीर्तिउरवावीं[4]भुवनत्रयीं ॥ जेणेंधन्यधन्यसर्वही ॥ ब
हुकाळमागेंह्मणतील ॥ ८ ॥ विवेकसद्बुद्धीच्याबळें ॥ दुर्बुद्धीत्यजावीकुशळें॥ संतसंगतींरसाळें ॥ व
चनेंहृदयींधरावीं ॥ ९ ॥ कोणाचेंहेळणनकरावें ॥ दुष्टवचननबोलावें ॥ पराचेगुणजाणोनबरवे ॥ प
रोपकारकरावा ॥ १० ॥ ज्याचीवर्तणुकदेखोन ॥ संतुष्टहोतीब्राह्मण ॥ तेसदाचिंतितीकल्याण ॥ त

---

१ लोणी. २ स्वातिनक्षत्राच्या पर्जन्योदकापासून मोतीं. ३ अंगद. ४ स्वर्ग मृत्यु पातालांत.

रीचधन्यसंसारीं ॥ ११ ॥ सर्वांभूतींजगन्निवास ॥ यास्तवनकीजेकवणाचाद्वेष ॥ वर्मेंशब्दानेंमनवि
रस ॥ कोणाचेंहीनकरावें ॥ १२ ॥ कामक्रोधमदमत्सर ॥ हेशत्रुघालावेबाहेर ॥ नाशवंतजाणोनिश
रीर ॥ सारासारविचारिजे ॥ १३ ॥ सकळसत्कर्माचरण ॥ करावेंवेदाधारेंकरून ॥ मीकर्ताहाअभि
मान ॥ सहसाहीनधरावा ॥ १४ ॥ जैसेंजलावरीजलजं[1]पत्र ॥ परीनभिजेअणुमात्र ॥ तैसींसत्कर्मेंक
रूनपवित्र ॥ नलिंपावेंकोठेंही ॥१५॥ मनोजयातेंकरूनी ॥ मतियोजावीभगवद्भजनीं ॥ जगदाभा
समिथ्यामानोनी ॥ आत्मस्वरूपींरमावें ॥ १६ ॥ परधनआणिपर[2]दारा ॥ येथेंचित्तनघालींराक्षसें
द्रा ॥ सद्भावधरींजेबरा ॥ सद्गुरुवचनींसर्वदा ॥ १७ ॥ सत्समागमींचित्तठेऊन ॥ त्यागावेदूरदुर्जन ॥
क्लेशकाळआलियापूर्ण ॥ स्वधर्माचरणनसांडावें ॥ १८ ॥ यथान्यायराज्यकरीं ॥ दुष्टतितुकेआधीं
संहारीं ॥ मगसद्भजनींअहोरात्रीं ॥ आपलीतनुझिजवावी ॥ १९ ॥ शमदमादिउपरती ॥ दयाक्षमा
तितिक्षाशांती ॥ याजवळीरक्षाव्यानृपती ॥ अहोरात्रप्रीतीनें ॥ २० ॥ भक्तिवैराग्यज्ञान ॥ आ
नंदसद्विद्यासमाधान ॥ हींजवळीरक्षावींअनुदिन ॥ आत्मप्राप्तीकारणें ॥ २१ ॥ दैवेंभाग्यविद्या
होयअपार ॥ त्याचागर्वनधरावाअणुमात्र ॥ अथवाकालांतरींआलियादरिद्र ॥ परीधीरनसांडावा ॥

---

१ कमलपत्र. २ परस्त्री. ३ विरक्तता.

॥ २२ ॥ यालागींदशमुखाअवधारीं ॥ माझींशब्दरत्नेंहृदयींधरीं ॥ तरीत्वांअयोध्यापतीचीमैत्री ॥ सर्वभावेंकरावी ॥ २३ ॥ श्रीरामकेवळगुणनिधान ॥ दुजयाचेअपारदोषगुण ॥ तात्काळजायविसरून ॥ अंतःकरणशुद्धसदा ॥ २४ ॥ पराचेऐकोनिसद्गुण ॥ स्वयेंवाखाणीरघुनंदन ॥ एकबाणएकवचन ॥ एकपत्नीव्रतीजो ॥ २५ ॥ त्यारघुपतीससखाकरूनी ॥ अर्पिंजेआतांजनकनंदिनी ॥ मगतूं अक्षयीलंकाभुवनीं ॥ चंद्रार्कवरीनांदेंकां ॥२६॥ तूंजयाचाह्मणविसीभक्त ॥ तोशिवरघुपतीसीध्यात ॥ त्यासीवैरकरितांयथार्थ ॥ स्वामिद्रोहीहोसीतूं ॥ २७ ॥ सनकसनंदनसनत्कुमार ॥ मुख्यविरंचीआणिपुरंदर[1] ॥ हेरघुपतीचेआज्ञाधार ॥ तरीतोमित्रकरींतूं ॥ २८ ॥ जोवेदउदयाचळींचादिनकर ॥ जोमहामायेचानिजवर ॥ तोहाअयोध्यानाथउदार ॥ तरीतोमित्रकरींतूं ॥ २९ ॥ जोसुनीळचिद्घनगर्भ ॥ जोअनंतब्रह्मांडांचाआरंभ ॥ गुणसागरसीतावल्लभ ॥ तरीतोमित्रकरींतूं ॥३०॥ क[2]मलोद्भवकमलांवर ॥ क[4]पालधरज्याचेआज्ञाधार ॥तोहाजगद्वंद्यरघुवीर॥तरीतोमित्रकरींतूं॥३१॥ वेदशास्त्रपुराणेंजाण ॥ नारदादिगातीजयाचेगुण ॥ तोहादश[5]शतमुखांगशयन ॥ तरीतोमित्रकरींतूं ॥ ॥ ३२ ॥ शतकोटिअपराधकरून ॥ तोजरीपरतोनआलाशरण ॥ तरीतयावरीरघुनंदन ॥ सर्वांहून

---

१ इंद्र. २ ब्रह्मदेव. ३ विष्णु. ४ शिव. ५ दशशतमुख जो शेष त्याच्या देह रूप शय्येवर निजणारा.

प्रीतिकरी ॥ ३३ ॥ भक्तिभावें अर्पितां तिळ ॥ राममानी जैसा कनकाचळ[1] ॥ जो भक्ताचा[2] होऊन द्वारपा
ळ ॥ अंतर्बाह्य रक्षीत पैं ॥ ३४ ॥ तरी त्या द्विपंचरथनंदना[3] ॥ शरण रिघें द्विपंचवदना ॥ जनकजा मानूनि
स्वकन्या ॥ भावें अर्पी रघूत्तमा ॥ ३५ ॥ दशकंठा[4] तूं परम सज्ञान ॥ टाकिलीं वेदांचीं खंडें करून ॥ तरी
पद्मिणीकुळभूषण[5] ॥ सखा करीं सर्वस्वें ॥ ३६ ॥ ऐसीं अंगदाचीं वचनें ॥ जीं विवेकभूमीचीं निधानें ॥
कीं भक्तिसागरींचीं रत्नें ॥ दशकंठासी समर्पिलीं ॥ ३७ ॥ यावरी तो दशकंधर ॥ परम दुर्बुद्धि अविचार
॥ घृतें शिंपिजे वैश्वानर[6] ॥ तैसा क्षोभला ते काळीं ॥ ३८ ॥ साधूचें वर्म लक्षून ॥ छळिती जेवीं दुर्जन ॥ ते
सा अंगदा प्रति रावण ॥ बोलता झाला ते काळीं ॥ ३९ ॥ म्हणे रे मर्कटा अविचारा ॥ कोणाचा तूं पालेखा
इरा ॥ मज रावणासी पामरा ॥ शिष्टाई करूं आलासी ॥ ४० ॥ जैसें मशका अग्निपुढें तृण ॥ कीं शिवा
पुढें पंचबाण[7] ॥ कीं मृगेंद्रासी गुण ॥ शिकवूं जंबुक पातला ॥ ४१ ॥ मर्कटा तुझा पिता कोण ॥ तो तूं सां
ग मज लागुन ॥ यावरी ताराहृदयरत्न[8] ॥ प्रतिवचन देत से ॥ ४२ ॥ माझा पिता पुससी कोण ॥ तो तूं ने
णसी दुर्जना अझून ॥ जेणें तुज कक्षें तदाटून ॥ चतुःसमुद्रीं स्नान केलें ॥ ४३ ॥ मग माझे पाळखावरी[9] दे
ख ॥ तुज बांधिला जैसा मशक ॥ तुझ्या दाढ्या मिशा सकळिक ॥ म्यां चउपडिल्या बाळपणीं ॥ ४४ ॥ मा

---

१ मेरुपर्वत. २ बळि दैत्याचा. ३ दशरथाच्या पुत्रास. ४ हे दशमुखा. ५ सूर्यकुलामध्यें श्रेष्ठ. ६ अग्नि. ७ मदन. ८ अंगद. ९ पाळण्यावर.

झ्यामूत्रोदकेंकरून ॥ मशकातुझेंकंटाळलेंमन ॥ मगतुझा पितायेऊन ॥ भिक्षामागेवाळीतें॥४५॥ तें
तुझेमुखासीमसीलाऊन ॥ शिरींपांचपाटकाढून ॥ लंकेंतदीधलातुजभिरकावून ॥ पायींधरूनते
काळीं ॥ ४६ ॥ ऐसाशक्रसुतमहाबळी ॥ तूंगुंतलासीज्याचेकक्षेतळीं ॥ तयाचासुतमीयेकाळीं ॥
शिक्षातुजकरूंआलों ॥ ४७ ॥ तूंपुसिलेंकवणाचादूत ॥ तरीअयोध्यापतिजोरघुनाथ ॥ तुझेउरावरील
चापअद्भुत ॥ जेणेंउचलोनिमोडिलें ॥४८॥ जेणेंताटिकामर्दून॥वीसकोटीपिशिताशन[1]॥त्यांसहित
सुबाहुमारून ॥ मारीचउडविलाबाणवातें ॥ ४९ ॥ तुझीभगिनीशूर्पनखा ॥ जेणेंकेलीनिर्नासिका ॥
तोसौमित्राग्रजस्मरारिसखा[3] ॥ त्याचादूतमीअसें ॥ ५० ॥ वधोनियांखरदूषण ॥ निष्कंटककेलेंजन[4]
स्थान ॥ त्यारामपंचाननाचीवस्तुचोरून ॥ घेऊनआलासीजंबुका ॥ ५१ ॥ होमशाळेंतरिघोनश्वान
॥ पळेपुरोडाश[5]घेऊन ॥ कींदेवगृहांतमलिन ॥ हिंसकजैसासंचरे ॥ ५२ ॥ कींघरांतनसतांघरधनी ॥
तस्करसंचरेकोशसदनीं[6] ॥ तैसीजानकीउचलोनी ॥ आलासिघेऊनीपतिता ॥५३॥ त्यातुजचोराचा
काढीतमाग ॥ सुवेळेसीआलासीतारंग ॥ तुझेआयुष्याचीभरलीसिग ॥ तेंतूंनेणसीशतमूर्खा ॥५४॥
पुच्छींपददेतांदेख ॥ खवळेजैसादंदशूक[7] ॥ तैसाप्रतिउत्तरदशमुख ॥ अंगदासीदेतसे ॥ ५५ ॥ ह्मणे

---

१ राक्षस. २ लक्ष्मणाचा ज्येष्ठबंधु. ३ शंकराचा मित्र. ४ नाशिकक्षेत्र. ५ होमावशिष्ट. ६ भांडारखान्यांत ७ सर्प.

रेमर्कटासहस्रसैन्य ॥ वानरांसहरामलक्ष्मण ॥ क्षणेंटाकवीनगिळोन ॥ कुंभकर्णासांगोनियां॥५६॥
सुरांसहसहस्रनयन ॥ बंदींघातलाआकर्षून ॥ तेथेंमानवरामलक्ष्मण ॥ जीतचिआणीनधरूनी ॥
॥ ५७ ॥ गरुडेंसर्पमस्तकींचामणी ॥ नेलातोजरींदेईलआणोनी ॥ तरीतुह्मांसजनकनंदिनी ॥ प्रा
प्तहोईलमाघारीं ॥५८॥ गजमस्तकविदारून ॥ मुक्तेंघेऊनगेलापंचानन ॥ तोभिऊनदेईलजरीपर
तोन ॥ परीजानकीनेदींमी ॥५९॥ [1]अरविंदमाळागुंफोन ॥ इंद्रदेईमजलागुन ॥ छत्रधरीरोहिणी[2]र
मण ॥ सहस्रकिरणदीपिकाधरी ॥ ६० ॥ [3]रसनायकवाहेपाणी ॥ वस्त्रेंधूतसदाअग्नी ॥ गृहींचाकेर
काढुनी ॥ [4]लोकप्राणेंशटाकीतसे ॥ ६१ ॥ ऐसामीसमर्थदशवक्त्र ॥ तेथेंकायसेनरवानर ॥ मागेंएकपा
लेखाइर ॥ चोरूनलंकेंतआलेंहोतें ॥६२॥ तेणेंउपडितांअशोकवन॥आह्मीसभेसआणिलेंधरून ॥ पु
च्छासलावितांअग्न ॥ नगरजाळूनिपळालें ॥ ६३ ॥ तोपुनःभेटलाजरीवानर ॥ तरीतत्काळआधींक
रीनचूर ॥ मगह्मणेवाळिपुत्र ॥ एकमशकाराक्षसा ॥ ६४ ॥ तुझेंअसंख्यदळसंहारून ॥ टाकिलेसा
तपुत्रमारून ॥ इंद्रजितविवरींकोंडून ॥ अशोकवनविध्वंसिलें ॥ ६५ ॥ तेंतुझेंबळरावणा ॥ कोठेंगेलें
होतेंखळामलिना ॥ तुजशिक्षाकरावयादुर्जना ॥ पुनःआलासेमागुती ॥ ६६ ॥ त्रिभुवनपतिसीता

---

१ कमळांच्या माळा २ चंद्र. ३ वरुण. ४ वायु.

वल्लभ ॥ जोत्रैलोक्यनगरारंभस्तंभ ॥ त्यासमानवह्मणसीतूंरासभ[1] ॥ दशमुखांचायथार्थतूं ॥६७॥ इत
रवोहळआणिभागीरथी ॥ वरकडगजआणिऐरावती ॥ चिंतामणि[2]सूर्यरथीं ॥ इतरअश्वांसमानननो
हे ॥ ६८ ॥ खद्योत[3]आणिचंडकिरण ॥ कींवायसआणिसुपर्ण[4] ॥ तैसेवानरआणिवायुनंदन ॥ नव्हती
समानसर्वथा ॥ ६९ ॥ परीसआणिइतरपाषाण ॥ वरकडपशुआणिशिववहन[5] ॥ भगणें[6]आणिरोहि
णीरमण ॥ नव्हेसमानराक्षसा ॥७०॥ इतरपर्वतआणिकनकाचळ[7] ॥ इतरकिरडेंआणिफणिपाळ ॥
तैसामनुष्यांसमानतमाळनीळ ॥ अपवित्रातूंकेंवीह्मणसी ॥ ७१ ॥ दशमुखातूंबस्त[8]होसी ॥ शिववर
देंमातलासी ॥ सीतादेवीनिश्चयेंसीं ॥ आदिमायाभवानी ॥ ७२ ॥ रणमंडळहेंहोमकुंड ॥ राक्षस
आहुतिपडतीलउदंड ॥ शेवटींपूर्णाहुतिप्रचंड ॥ तुझीपडेलदशमुखा ॥ ७३ ॥ तुवांकेलेंवेदाध्ययन ॥
जैसारासभपृष्ठींचंदन ॥ कींषड्सांमाजीनेऊन ॥ दर्वी[9]जेंवीफिरविजे ॥ ७४ ॥ दशमुखातूंवनचर ॥ तु
जवधावयापारधीरघुवीर ॥ सुवेळाचळींप्रतापशूर ॥ येऊनउभाठाकला ॥ ७५ ॥ अंगदशब्दपरमतीक्ष्ण ॥
खोंचतहृदयींजैसेबाण ॥ परमक्रोधेंरावण ॥ वाळिनंदनाप्रतिबोले ॥ ७६ ॥ ह्मणेरेमर्कटावनचरा ॥ भू
भारअससीतूंखरा ॥ तूझेपित्यासमारूनितारा ॥ रामेंसुग्रीवासीदीधली ॥ ७७ ॥ पितृसूडनघेववेतु

---

१ गर्दभ. २ सातमुखांचा घोडा. ३ काजवा. ४ गरुड. ५ नंदी. ६ नक्षत्रें. ७ मेरु. ८ बोकड. ९ पळी.

झेनी ॥ तरीप्राणदेसमुद्रजीवनीं ॥ अथवामाझेपाठीसीयेउनी ॥ रिघेंवेगींमशकारे ॥ ७८ ॥ वधोनि
सुग्रीवरघुनंदन ॥ तुजकिष्किंधेचेंराज्यदेईन॥तुझीमाताव्यभिचारिण॥सुग्रीवासीतिणेंवरिलें ॥७९ ॥
सुग्रीवआणिरघुवीर ॥ तुझेमुख्यशत्रुसाचार ॥ अंगदह्मणे[1]शक्रकुमर ॥ रामबाणेंमुक्तजाहला ॥८०॥
राघवप्रसादेंकरूनी॥वालीअक्षय[2]सायुज्यसदनीं॥ दशमुखातुजयेक्षणीं ॥शिक्षालावीनजाणपां॥८१॥
माझियापाणिप्रहारेंकरुनी ॥ दाहीमुखेंटाकीनफोडुनी ॥ तुझापुरुषार्थत्रिभुवनीं ॥ सर्वजाणतोंअप
वित्रा ॥ ८२ ॥ सहस्रार्जुनाचेबंदींजाऊन ॥ पडिलाहोतासीतूंकितेकदिन ॥ आतांदावावयावदन ॥
लाजकैसीनवाटे ॥८३॥ मगबळिगृहासजाऊनदेखा ॥ बंदींपडलासितूंमशका ॥ तेथेंतुजदासीझेलिती
कीटका ॥ कक्षेसदाटितीघडिघडी ॥८४॥ ऐसापुरुषार्थीतूंदेख ॥ नलाजसीदावितांमुख ॥ तुझेछेदाव
यादाहीमस्तक ॥ रघुवीरासिद्धजाहलासे ॥ ८५ ॥ ऐसेंएकोनिदशकंधर ॥ द्विजपंक्तीनेंचावीअ
[4]धरें ॥ सवेगवोढिलेंशस्त्र ॥ विद्युत्प्रायतेकाळीं ॥ ८६ ॥ सेवकांसिह्मणेदशकंठ ॥धराधरारेवेगींमर्क
ट ॥ तोंचौघेराक्षसबळकट ॥ धांवोनिधरितेजाहले ॥८७॥ अंगददंडीं दृढधरिला ॥ वालिपुत्रेंदेखो
नितेवेळां ॥ अद्भुतपराक्रमप्रगटकेला ॥ क्षणमात्रनलागतां ॥ ८८ ॥ कृतांतकिं[5]काळीसमान ॥

---

१. इंद्राचा पुत्र–वाळी- २ सायुज्यमुक्तीप्रत. ३ दांतांनीं. ४ ओंठ. ५ यमाच्या किंकाळी सारखी.

हांकेसरसेंगाजवीगगन ॥ रावणाचेहृदयींपूर्ण ॥ पुच्छघायदीधला ॥ ८९ ॥ रावणमस्तकींचामुगुट
तेजाळ ॥ पादांगुष्ठेंउडविलातात्काळ ॥ ऊर्ध्वउडालाउतावेळ ॥ मंडपमस्तकींघेतला ॥ ९० ॥ चौ
दागावेंजोविस्तीर्ण ॥ प्रभेसउणाचंडकिरण ॥ तोघेऊनवालिनंदन ॥ गेलाक्षणनलागतां॥९१॥भुजीं
जडलेचौघेजण ॥ त्यांचेअंतरिक्षगेलेप्राण ॥ लोंबतीप्रेतेंहोऊन ॥ वालिनंदनपुढेंजाय ॥ ९२ ॥ आ
लादेखोनिवाळिसुत ॥ आश्चर्यकरीजनकजामात ॥ अंगदउतरलाअकस्मात ॥ कपिनाथहर्षेला ॥
॥ ९३ ॥ दंडींचींप्रेतेंसोडवुनी ॥ मंडपतेव्हांठेविलाधरणी ॥ त्रिभुवनपतीचेचरणीं ॥ मस्तकअंगदेंठे
विला ॥ ९४ ॥ प्रीतीनेंयेऊनिमिलिंद ॥ सेवीपद्मकोशींचासुगंध ॥ तैसाचवीरअंगद ॥ रघुवीरपदा
ब्जींमीनला ॥ ९५ ॥ मगतोजगदानंदकंद ॥ हृदयींआलिंगीअंगद ॥ सकळकपींसीआनंद ॥ अंगदा
सीभेटतां ॥ ९६ ॥ रावणाचामुकुटतेवेळां ॥ अंगदेंरामापुढेंठेविला ॥ तोबिभीषणाचेमस्तकींघात
ला ॥ रघुनाथेंतेसमयीं ॥ ९७ ॥ अंगदासह्मणेरघुनंदन ॥ मंडपयेथेंआणिलासउचलोन ॥ पुढेंकोठें
बैसेलबिभीषण ॥ सिंहासनघालूनियां ॥ ९८ ॥ ऐसेंवाळिसुतेंऐकोनी ॥ मंडपउचलिलातेक्षणीं ॥
शेषमस्तकींधरीअवनी ॥ तैसाघेऊनजातसे ॥९९॥ जेथींचातेथेंमंडपठेविला ॥ सुवेळेसीपरतोनआ
ला ॥ राक्षससमुदायतेवेळां ॥ परमाश्चर्यमानित ॥ १०० ॥ ह्मणतीएवढापुरुषार्थकरूनी ॥ राक्ष

सेंद्रासिगांजोनी ॥ मंडपगेलाघेउनी ॥ सवेंचआणूनठेविला ॥ १ ॥ असोराघवापुढेंवाळिनंदन॥सां
गेलंकेचेंवर्तमान ॥ नानापरीबोधिलारावण ॥ परीतोनमानीचदुष्टात्मा ॥ २॥ गिरिवरींवर्षें[1]जलधर॥
परींतेथेंनराहेअणुमात्रनीरें[2] ॥ तैसाबोधिलादशकंधर ॥ परीकांहींच[3]नुपतिष्ठे ॥ ३ ॥ नित्यदुग्धेंन्हा
णिलावायस ॥ परीतोकदानहोयराजहंस ॥ दह्यांमाजीकोळसाबहुवस ॥ घालितांउजळनव्हेची ॥
॥ ४ ॥ सिकता[4]शिजविलीबहुकाळ ॥ परीतेकदानव्हेचमवाळ ॥ कींपरिसनेऊनतात्काळ ॥ खापरा
व्यर्थलाविला ॥ ५ ॥ जन्मांधापुढेंदर्पणा ॥ कींबधिरापुढेंरुद्रवीणा ॥ परीसारासारसमजेना ॥ शत
मूर्खासीजैसेंकां ॥ ६ ॥ कींशर्करेमाजीनेऊन ॥ वृंदावनठेविलेंबहुदिन ॥ परीत्याचेंअंतरपूर्ण ॥ गोड
नव्हेअणुमात्र ॥ ७ ॥ षोडशोपचारेंपूजिलेंप्रेत ॥ परीतेंसर्वगेलेंजैसेंव्यर्थ ॥ तैसाबोधिलालंकानाथ॥
परीतोनायकेसर्वथा ॥ ८ ॥ जोंवरी[5]शशिचंडकिरण ॥ तोंवरीकेलाराजाबिभीषण ॥ एकवचनीतूंसी
तारमण ॥ तुझेंवचनव्यर्थनव्हे ॥ ९ ॥ युद्धकेलियावांचोनी ॥ कदांनेदींमीजनकनंदिनी ॥ राघवेंद्रें
ऐसेंऐकोनी ॥ चंडदोर्दंडपीटिले ॥ ११० ॥ जैसानिशांतींवासरमणी ॥ अकस्मातपूर्वेंसदेखिजेज
नीं ॥ तैसीकोदंडाचीगवसणी ॥ नरवीरोत्तमेंकाढिली ॥ ११ ॥ कींतेमेघांतूनिवेगळी ॥ प्रळयचपळा

---

[1] मेघ. [2] उदक. [3] नउमगे किंवा नठसे. [4] वाळु-रेती. [5] चंद्रसूर्य.

निघाली ॥ तैसीगवसणीकाढितांप्रभापडली ॥ कोदंडाचीअकस्मात ॥ १२ ॥ क्षणनलागतांचढ
विलागुण ॥ उभाठाकलासीतारमण ॥ ओढीओढतांआकर्ण ॥ झणत्कारलीसप्तद्वीपें ॥ १३ ॥ का
ळाचेमनींबैसेदचक ॥ ऐसीसुग्रीवेंदीधलीहांक ॥ अठरापद्मेंवानरदेख ॥ गर्जनाकरीतउठलेपैं ॥ १४ ॥
बाहात्तरकोटीरीस ॥ हांकेसरिसेंभरितीआकाश ॥ पृथ्वीडळमळितांनागेश ॥ ग्रीवां[2]खालींसरसावी ॥
॥ १५ ॥ दिग्गजांचीबैसलीटाळीं ॥ कूर्मपृष्टीतेव्हांथरारिली ॥ आदिवराहतळीं ॥ सरसाऊनिदे
दाढा ॥ १६ ॥ एकदांचिकपींचेभुभुःकार ॥ ऐकतांदचकलेनिर्जर ॥ धुळीनेंदाटलेंअंबर ॥ मेरुमांदार
कांपती ॥ १७ ॥ वीसकोटिवानरघेऊन ॥ लंकेवरीधांवलासुषेण ॥ जेंवीवारणें[4]चक्रावरीपंचानन ॥ गर्ज
तधांवेनिःशंक ॥ १८ ॥ सकळपापासीरामनाम ॥ जैसेंजाळूनिकरीभस्म ॥ तैसातोवानरोत्तम ॥
अंजनीतनयधांविन्नला ॥ १९ ॥ सकळवानरेंसीसेनापती ॥ नीळधांविन्नलासमीरगती ॥ धुळीनेंलो
पलागभेस्ती ॥ वाटेकल्पांतमांडला ॥ १२० ॥ झालाएकचिहाहाःकार ॥ गजबजलेंलंकानगर ॥ म
र्यादासांडोनिनदेश्वर ॥ बुडवूंपाहेपृथ्वीतें ॥ २१ ॥ उदकावरीतुंबिनीफळ ॥ तैसेंडळमळेभूमंडळ ॥
वरीआसुडतनिराळ ॥ भगणेंभडभडांरिचवती ॥ २२ ॥ मेरुऐसेलंकेचेबुरुडे ॥ वरीरचिलेशस्त्रांचेजुंबा

---

१ शेष. २ मान. ३ देव. ४ हत्तींच्या समुदायावर. ५ वायुवेगानें. ६ सूर्य. ७ समुद्र. ८ भोंपळा. ९ बुरुज.

डे ॥ प्रळयविजूचेनिपाडें ॥ नग्नशस्त्रेंझळकती ॥ २३ ॥ लंका[1]दुर्गावरीसत्वर ॥ बळेंचचढतीप्रतापशू
र ॥ केशींधरूनिरजनीचर[2]॥ आसुडोनिखालींपाडिती ॥२४॥उल्हाटयंत्रां[3]चेभडमार॥कोट्यानकोटी
करितीअसुर ॥ भिंडिमाळा[4]शस्त्रेंअपार ॥ दुर्गावरूनभिरकाविती ॥ २५ ॥ कोट्यानकोटीपर्वतथो
र ॥ एकदांचटाकितीवानर ॥ वरीलयंत्रें[5]होतीचूर ॥ रजनीचरांसहितपैं ॥ २६ ॥ दुर्गावरूनराक्षस
पाहीं ॥ वानरझोडितीशस्त्रघाईं ॥ दुर्गपरिघ[6]तेसमयीं ॥ राक्षसप्रेतांनींबुजियेले ॥२७॥ पुच्छदुर्गावरी
टाकोनी ॥ असुरांचेग्रीवेसओढुनी ॥ एकदांचपाडितीआसुडोनी ॥ खंदकामाजीप्रेतवत ॥ २८ ॥ए
कअस्मातउडोनी ॥ राक्षसांसपायींधरूनी ॥ गरगरांभिरकावितीगगनीं ॥ आपटोनिधरणींमारि
ती ॥ २९ ॥ एकराक्षसांचींपोटेंफोडिती ॥ एकचरणकरनासिकेंतोडिती ॥ एकप्रेतेंउचलोनिमागु
ती ॥ भिरकावितीलंकेंत ॥ १३० ॥ आटलेबहुतरजनीचर ॥ गोपुरावरूनिदशकंधर ॥ विलोकि
तदिशाअंबर ॥ तोंवानरमयदिसतसे ॥ ३१ ॥ स्वसैन्यासीदशकंधर ॥ ह्मणेकायपाहतांनिघाबाहेर॥
आटोनिसमस्तवानर ॥ माजवासमरभूमीवेगें ॥३२॥ तेव्हांचतुरंगदळसागर॥निघालालंकेबाहेर ॥
कोट्यानकोटीअसुर ॥ पाईंचेंपुढेंतळपती ॥३३॥ पर्वतासमानरजनीचर ॥ विक्राळतोंडेंभाळींशेंदूर॥

---

[1] लंकेच्या तटावर. [2] राक्षस. [3] तोफांचे. [4] गोफणगुंडे. [5] तोफा इत्यादि. [6] खंदक-

बाबरझोटीदाढाशुभ्र ॥ जिव्हाआरक्तलळलळित ॥ ३४ ॥ खदिरांगारधगधगित ॥ तैसेनेत्रत्यांचेआ
रक्त ॥ मद्यपीमहाउन्मत्त ॥ शस्त्रेंघेऊनउसळती ॥ ३५ ॥ सुरांचींशिरेंरेखुनी ॥ ब्रीदेंबांधिलींचरणीं ॥
यमदंष्ट्राझळकतीजघनीं ॥ आवेशेंकरूनगर्जती ॥ ३६ ॥ वोडणअसिलताशक्ती ॥ एकशूळतोमरघेऊ
निहातीं ॥ गदापरिघचक्रेंझळकती ॥ दंडींपिंजारितीचामरें ॥ ३७ ॥ वानरांचेकरूनपुतळे ॥ चरणीं
घातलेपैंवाळे ॥ हांकादेतीपरमबळें ॥ एकदांचिसर्वही ॥ ३८ ॥ दणाणतउर्वीमंडळ ॥ ह्मणतीदेव
होधांवासकळ ॥ तुमच्यारामासहितसकळदळ ॥ रणांगणींग्रासिलें ॥३९॥ त्यांचेपाठींअश्वभार ॥
नानाजातींचेमनोहर ॥ वरीबैसलेराऊतअसुर ॥ असिलताघेऊनियां ॥१४०॥ तयांपाठींगजभार॥
ऐरावतीसमानथोर ॥ वरीशूळघेऊनिबैसलेअसुर ॥ ध्वनीनेंअंबरगाजविती ॥४१॥ तयांपाठीसींचा
ललेरथ ॥ रत्नजडितचाकेंझळकत ॥ तुरंगजुंफिलेचपळबहुत ॥ गगनचुंबितध्वजबहु ॥ ४२ ॥ संग्रा
मसंकेतभेरी ॥ असुरींठोकिल्यातेअवसरीं ॥ रणतुरेंआणिमोहरी ॥ नानापरीगर्जती॥४३॥ वैरियां
चींआणिस्वदळें ॥ एकवटलींदोन्हीमेळें ॥ एकचिघनचक्रमांडिलें ॥ नादेंकोंदलेंअंबर ॥ ४४ ॥ जय
यशस्वीअयोध्यानृपवर ॥ ह्मणोनिधांवतीवानरवीर ॥ वृक्षघायेंरजनीचर ॥ झोडूनिसमरींपाडिती
॥ ४५ ॥ कृतांतवतधांवतीवानर ॥ टाकितीपर्वतपाषाणअपार ॥ असुरांचेअस्थिपंजर ॥ चूर्णहोती

लागतां ॥ ४६ ॥ उठावलेराक्षसबळें ॥ तोडितीकपींचींशिरकमळें ॥ किंवाउसळतीनारिकेळें ॥ को
ट्यानकोटीआकाशीं ॥ ४७ ॥ जैसींइक्षुदंडाचींखंडें ॥ तैसींपाणिचरणाचींदुखंडें ॥ एकदांचपडतीप्र
चंडें ॥ असुरहस्तेंकरूनियां ॥ ४८ ॥ [2]खेटकाआडअसुरदडती ॥ कुंतशक्तीनेंबळेंखोंचिती ॥ वानरांविं
धोनपाडिती ॥ ठायींठायींअसंख्य ॥ ४९ ॥ अकस्मातकपिधांवती ॥ काळिजेंराक्षसांचींकाढिती ॥
प्रेतेंतेथेंपडलींकिती ॥ नव्हेगणतीकोणातें ॥ १५० ॥ आवेशेंकपिशिळाटाकिती ॥ असुरांचेमुखाव
रीआदळती ॥ रक्तेंभडभडांउसळती ॥ मस्तकेंउडतीतडतडां ॥ ५१ ॥ ऊर्ध्वपंथेंशिरेंउडती ॥ स्वर्गपं
थभेदीतजाती ॥ [4]नाशवंतह्मणोनिटतरती ॥ सीतापतीपाहावया ॥ ५२ ॥ समरभूमीसधडेंनाचती ॥
दोनीहस्तेंटाळियापिटिती ॥ आह्मांसयेथेंचिआहेगती ॥ नृत्यकरितीह्मणोनियां ॥ ५३ ॥ रणींम्याड
जेतयांप्रती ॥ तुटलींशिरेंगदगदांहांसती ॥ आह्मीपावलोंमोक्षगती ॥ तुह्मांसनाहींहोसर्वथा ॥ ५४ ॥
असोवानरवीरप्रचंड ॥ तोंगजभारलोटलेवितंड ॥ कपिवोढोनिशुंडादंड ॥ आकाशपंथेंभोवंडिति ॥
॥ ५५ ॥ गजदंतमोडोनिलवलाहें ॥ वरिल्याताडितीत्यांचि[5]याघायें ॥ शुंडापिळोनियांपाहें ॥ कुंभ
स्थळेंफोडिती ॥ ५६ ॥ गजपुच्छधरून ॥ गगनींदेतीभिरकावून ॥ त्याचें[7]लक्षधरून ॥ दुसरागज

---

१ हातापायांचीं. २ ढालीच्याआड. ३ भाले. ४ स्वर्ग नाशवंत आहे ह्मणोन. ५ दांतांच्या. ६ गंडस्थळें. ७ संधान–निशाण.

भिरकाविती ॥५७॥ ऐसेलक्षांचेलक्षवारण ॥ गगनींकरितातीभ्रमण ॥ एकतुरंग[1]पायींधरून ॥ स्वा
रांसाहितआपटिती ॥ ५८ ॥ वृक्षमंडितपर्वत ॥ रथांवरीटाकितीअकस्मात ॥ रथसारथियांसमवे
त ॥ पिष्टहोतीतयाघातें ॥ ५९ ॥ असोतीनरात्रींतीनदिवस ॥ युद्धझालेंआसमास ॥ सुरअवतार
कपिपुरुष ॥ लोटिलेराक्षसमाघारां ॥ १६० ॥ ऐसेंदेखोनिवीरधूम्राक्ष[2] ॥ रथारूढधांवलारणदक्ष ॥
तेणेंनिजबाणींलक्षानुलक्ष ॥ वानरवीरपाडिले ॥ ६१ ॥ शिळापर्वतएकसरीं ॥ कपिटाकितीधूम्रा
क्षावरी ॥ परीतोचपळबाणधारीं ॥ पिष्टकरूनिटाकित ॥ ६२ ॥ असंख्यातवानरगण ॥ धूम्राक्षेंमा
रिलेनलागतांक्षण ॥ कपींचेभारपळोन ॥ पराजयपावले ॥ ६३ ॥ उणेंदेखतांचिसत्वर ॥ वेगेंधांव
लारुद्रांवतार ॥ उचलोनियांगिरिवर ॥ धुम्राक्षावरीटाकिला ॥ ६४ ॥ अश्वसारथीरथपूर्ण ॥ पर्व
ताखालींझालेचूर्ण ॥ धूम्राक्षचपळउड्डाण ॥ करूनिगेलाएकीकडे ॥६५॥ मगशूळघेऊनतेअवसरीं ॥
धूम्राक्षधांविन्नलामारुतीवरी ॥ मारावयासपरीी ॥ अळिकाजैसीचपेटे ॥ ६६ ॥ वारणावरीधांवे
मृगेंद्र ॥ तैसाधांवलावायुपुत्र ॥ मुष्टिघातेंत्याचेंशिर ॥ मृत्तिकाघटवतचूर्णकेलें ॥ ६७ ॥ गजासीप
र्वतपातजाहला ॥ कींमहावृक्षउन्मळिला ॥ तैसाधूम्राक्षपडिला ॥ गतप्राणहोऊनियां ॥ ६८ ॥ धू

---

१ अश्व. २ धूम्राक्ष नामें राक्षस. ३ मारुति. ४ गरुड.

म्राक्षपडतांचितत्काळ ॥ पळोंलागलेघायाळ ॥ जैसेंमनआकळितांबळ ॥ इंद्रियांचेंनचलेकांहीं ॥
॥ ६९ ॥ जेथोनिमनउठेनिश्चिती ॥ तेथेंकैंचीराहिलीप्रीती ॥ कींदेखणियाचीगती ॥ नेत्रगेलिया
मावळे ॥ १७० ॥ तैसाधूम्राक्षपडतांतेवेळीं ॥ घायाळेंलंकेंतप्रवेशलीं ॥ रावणेंवार्ताऐकिली ॥ हृद
यींवाढलीपरमाचिंता ॥ ७१ ॥ मगदळभारेंसींवज्रदंष्ट्री ॥ दशमुखतयासीआज्ञाकरी ॥ तोसमरभूमीस
झडकरी ॥ वातवेगेंपातला ॥ ७२ ॥ वानरराक्षसतेसमयीं ॥ मिसळलेएकेठायीं ॥ एकमेकांतेंहाणि
तीघाईं ॥ प्रेतेंठायींपडियेलीं ॥ ७३ ॥ रथारूढवज्रदंष्ट्री ॥ हरिदळींमिसळलाझडकरी ॥ दोनलक्ष
कपिभूमीवरी ॥ प्रेतेंहोऊनिपडियेले ॥ ७४ ॥ ऐसेंदेखोनिवाळिसुत ॥ वेगेंधांवलाकृतांतवत ॥ शतां
चींशतेंपर्वत ॥ अरीवरीटाकीतसे ॥ ७५ ॥ पर्वतासारिखेतेक्षणीं ॥ राक्षसपडलेएकअक्षौहिणी* ॥ अ
शुद्धकरूनिधरणी ॥ पूरवाहतीभडभडां ॥७६॥मगतारातनयेंतेअवसरीं॥उचलिलाबहुशृंगांचागिरी॥
भिरकाविलावज्रदंष्ट्रीवरी ॥ परमावेशेंकरूनियां ॥ ७७ ॥ तोंराक्षसेंसोडोनियांबाण ॥ क्षणनला
गतांकेलाचूर्ण ॥ तेंअंगदेंदेखोन ॥ महावृक्षउन्मळिला ॥ ७८ ॥ परमप्रतापीवालिनंदन ॥ भुभुःकारें
गर्जवीतगगन ॥ वृक्षघायासरसाप्राण ॥ वज्रदंष्ट्रीचाघेतला ॥ ७९ ॥ शरीरजाहलेंशतचूर्ण ॥ मही

---

* हत्ति २१८७०, रथ २१८७०, घोडे ६५६१०, पायदळ १०९३५०, मिळून एक अक्षौहिणी.

भिजलीअशुद्धेंकरून ॥ जैसारगडितांमत्कुण ॥ नउरेचकांहींउरी॥ १८०॥तोंअकंपनदळभारघेऊन॥
रणासिआलानलगतांक्षण ॥ तेणेंसोडिलेअसंख्यबाण ॥ कपिचक्रावरीपैं ॥ ८१ ॥ सिंहचपेटेंदेखो
निवारण ॥ तेंवीधांवलासीताशोकहरण ॥ महावृक्षघातेंकरून ॥ रणींअकंपनविदारिला ॥ ८२ ॥
राक्षसदळींहाहाःकार ॥ शोकार्णवींदशकंधर ॥ मगतयासशांतवीज्येष्ठकुमर ॥ शक्रजितनामजया
॥ ८३ ॥ ह्मणेरायातूंचिंतानकरीं ॥ तुझेशत्रुसमरभूमीवरी ॥ आजिपहुडवीननिर्धारीं ॥ शक्रजितत
रीममनाम ॥ ८४ ॥ नाहींतरीमीजैसाजंत ॥ तवपोटींआलोंकींव्यर्थ ॥ मगअसंख्यदळासहइंद्रजि
त ॥ जनकासिनमोनिनिघाला ॥ ८५ ॥ असंभाव्यसेनासागर ॥ रणमंडळासिआलासत्वर ॥ तंव
तेअपारवानरवीर ॥ रणपंडितप्रतापी ॥ ८६ ॥ घेऊनिशिळातरुवर ॥ असुरांतमिसळलेसत्वर ॥ जै
सेवायसांमाजीसुंदर ॥ राजहंसमिसळले ॥ ८७॥ किंवागारांमध्येंहिरे॥मिसळतिजैसेएकसरें ॥ तै
सेवानरप्रतापेंथोरें ॥ असुरदळींचौताळले ॥ ८८ ॥ देखोनिकपिप्रतापआगळा ॥ इंद्रजितेंरथलोटि
ला ॥ तंवतोवाळिपुत्रधांविन्नला ॥ महापर्वतघेउनी ॥ ८९ ॥ जंबुमाळीप्रतापीवीर ॥ त्यावरीधांव
लावायुकुमर ॥ जोविद्युन्माळीत्यावरीश्वशुर[1] ॥ सुग्रीवाचाउठावला ॥ १९०॥ जंघनामाअसुरप्रबळ ॥

---

[1] सुग्रीवाचा सासरा–सुषेणवानर.

त्यावरीधांवलावीरनळ ॥ परममांडिलेंरणमंडळ ॥ हाकेंनिराळगाजविती ॥ ९१॥ वानरराक्षसांचीं प्रेतें ॥ एकेठायींपडलींअसंख्यातें ॥ जैसेखडेआणिमुक्तें ॥ एकेठायींविखुरलीं ॥ ९२ ॥ हनुमंतेंपायांतळीं ॥ घालोनिचिरिलाजंबुमाळी ॥ विद्युन्माळीतेकाळीं ॥ सुषेणेंआपटोनिमारिला ॥ ९३ ॥ निळेंजंघमारिलातेक्षणीं ॥ तोंअस्तागेलावासरमणी ॥ अंधकारेंदाटलीरजनी ॥ कोणीकोणासीनदेखे ॥ ९४ ॥ कोणरेकोणअसुरपुसत ॥ कपिह्मणतीआह्मीरामदूत ॥ असुरवीरअकस्मात ॥ घावहाणितीसरसाची ॥ ९५ ॥ कोणरेकोणह्मणतीवानर ॥ तेह्मणतीआह्मीअसुर ॥ घायहाणोनिकपिवीर ॥ करितीचूरराक्षसांचा ॥९६॥ सवेंचउदयपावेअत्रिपुत्र[1] ॥ आनंदलेसकळांचेनेत्र ॥ परीवानरवीरअनिवार ॥ आटिलेअसुरपराक्रमें ॥ ९७ ॥ मगतोशक्रजित[2]तेवेळां ॥ रथासहसेनेंतूनउडाला ॥ जलद[3]जाळाआडलपाला ॥ वर्षोंलागलासर्पबाण[4] ॥ ९८ ॥ राक्षसाचेंकापट्यअद्भुत ॥ बाणतेचसर्पहोत ॥ कपींचेआंगींसंचरत ॥ विकळपडतीवीरतेणें ॥ ९९ ॥ मगरामलक्ष्मणावरी ॥ सर्पबाणसोडीशक्रारी ॥ अयोध्यापतितेअवसरीं ॥ पाहेतटस्थचहूंकडे ॥ २०० ॥ ह्मणेहेबाणयेतातकोठुनी ॥ संधानकर्तानदिसेकोणी ॥ जरीदिसतासमरंगणीं ॥ तरीबाणींफोडितों ॥ १ ॥ वोढवलेंदुःखपरमदुस्त

---

१ अत्रिऋषीचा पुत्र—चंद्र. २ इंद्रजित. ३ मेघजाळाआड. ४ सर्परूपबाण. ५ बाणसोडणारा.

र ॥ कितेकउडालेऊर्ध्ववानर ॥ शोधिलेंबहुतअंबर[1] ॥ परीतोवीरदिसेना ॥२॥ वानरआलेपरतोन॥
॥ अवघेपाहतीम्लानवदन ॥ रामलक्ष्मणासीबाण ॥ बहुसालखडतरले ॥ ३ ॥ तेसमयींमूर्च्छायेऊ
न ॥ भूमीसपडलेदोघेजण ॥ तोंइंद्रजितबोलेवरून ॥ कांहोनिवांतराहिला ॥४॥ मारूनियांदूषणख
र ॥ शिळीबांधिलासागर ॥ ह्मणवितांक्षत्रियराजकुमर ॥ कांरेशरसोडाना ॥ ५ ॥ वरकडकपींवर
बाण ॥ इंद्रजितेंटाकिलेवरून ॥ तरुउन्मळितीमुळींहून ॥ तैसेहरि[2]गणपडियेले ॥ ६ ॥ किंशुक[3]फुल
तांबहुत॥सिंदूरवर्णदिसेपर्वत ॥ तैसींकपींचींशरीरेंआरक्त ॥ असंख्यातपडियेलीं ॥ ७॥ शक्रजितखा
लींउतरून ॥ मुख्यजेपडलेराक्षसगण ॥ त्यांचींकुणपें[4]उचलून ॥ लंकेंतनेताजाहला ॥८॥ जयवाद्यांचा
होतांघोष ॥ परमआनंदलालंकेश ॥ हृदयींआलिंगोनिपुत्रास॥ ह्मणेधन्यमीतुझेनी॥९॥त्रिजटेसह्मणे
रावण॥ पुष्पकींसीतेसबैसवून॥ दृष्टीसदावींसकळरण ॥ रामसौमित्रांसमवेत ॥१०॥ त्यांचींविलो
कितांप्रेतें ॥ मगतीवशहोईलआह्मांतें ॥अवश्यह्मणोनिसीतेतें॥विमानींबैसवीत्रिजटा ॥११॥ सकळ
रणमंडळविलोकित ॥ तोअनुजा[5]सहितरघुनाथ ॥ दृष्टींदेखतांमूर्च्छित ॥जनकात्मजापडियेली॥१२॥
मगत्रिजटेनेंसीताधरूनी ॥ उठवोनिबैसविलीसांवरोनीं ॥ ह्मणेमायेधैर्यधरींमनीं ॥ चापपाणीउठेल

---

१ आकाश. २ वानरगण. ३ पळसाचें झाड. ४ मेतें. ५ बंधुसहित–लक्ष्मणासहित. ६ राम.

आतां ॥ १३ ॥ तंवतेबिभीषणाचीराणी ॥ सरमागुप्तरूपेंयेउनी ॥ विदेहतनयेचे[1]कर्णीं ॥
निजगुजबोलतसे ॥ १४ ॥ ह्मणेजगन्मातेधरींधीर ॥ आतांउठतीलरामसौमित्र ॥ असुरांचाकरिती
लसंहार ॥ आन[2]विचारयेथेंनाहीं ॥ १५ ॥ मीअनृत[3]बोलेनसाचार ॥ तरीमाझेंखालींपडेलशिर ॥मा
झेपूर्वजअपार ॥ नरकभोगितीलकल्पांतवरी ॥ १६ ॥ त्रिजटाह्मणेजानकीसी ॥ मातेचिंतानकरीं
मानसीं ॥ पुष्पकअशोकवनासी ॥ वेगेंकरूनपातलें ॥ १७ ॥ सीतेसबैसऊनस्वस्थानीं ॥ त्रिजटासां
गेरावणालागुनी ॥ ह्मणेसीतेचेसत्वाचीहानी ॥ कल्पांतींहीनव्हेची॥१८॥त्रिजटामगपरतोनी ॥सी
तेपासींबैसलीयेउनी ॥ जैसीचित्तवृत्तिमुरडोनी ॥ स्वस्वरूपींपावेविश्राम ॥ १९ ॥ सरमाह्मणेजनक
नंदिनी ॥ तूंचिंताकांहींनकरींमनीं ॥ पुराणपुरुषचापपाणी ॥ त्याचीकरणीजाणसीतूं ॥ २२० ॥ आ
पलाप्रतापविशेष ॥ वाढवावयाअयोध्याधीश ॥ आधींशत्रूसदेतयश ॥ कांहींएकआरंभीं ॥२१॥ हें
ब्रह्मांडसकळिक ॥ बाणींजाळीलरघुनायक ॥ तेथेंइंद्रजितमशक ॥ उशीरकायवधावया ॥ २२ ॥रा
वणकुंभकर्णइंद्रजित ॥ हींबाहुलींतोचिनिर्मित ॥ खेळमांडलाजोअद्भुत ॥ जाणसीसमस्ततुझेंतूं ॥
॥ २३ ॥ निशासंपतांचंडकिरण ॥ उगवेनुगवेह्मणोन ॥ याचिंतेचेंकारण ॥ कांहींचनसेजाणपां ॥

---

१ सीतेचे. २ दुसरा. ३ खोटें.

॥ २४ ॥ करितांरघुनाथस्मरण ॥ पापेंजातीनजातीजळोन ॥ यासंदेहाचेंकारण ॥ कांहींचनसेजाणपां ॥ २५ ॥ हृदयींप्रगटतांशुद्धज्ञान ॥ चुकेकींनचुकेजन्ममरण ॥ याचिंतचेंकारण ॥ कांहींचनसेजाणपां ॥ २६ ॥ क्षमाशांतिधरितांजाण ॥ कलहहायनहोयह्मणोन ॥ याचिंतेचेंकारण ॥ कांहींचनसेजाणपां ॥२७॥ अयोध्यानाथरघुनंदन ॥ यासीजयकींअपजयह्मणोन ॥ याचिंतेचेंकारण ॥ कांहींचनसेजाणपां ॥ २८ ॥ ज्यारामाचेंकरितांस्मरण ॥ भक्तपावतीजयकल्याण ॥ तोजगदानंदकंदपूर्ण ॥ विजयीअसेजानकी ॥ २९ ॥ असोइकडेबिभीषण ॥ सूर्यसुतासीबोलेवचन ॥ ह्मणेराक्षसपर्वत आणून ॥ रामावरीटाकितील ॥ २३० ॥ उदयपावेजंवगभस्ती ॥ तंवजतनकराव्यादोनीमूर्ती ॥ बोलबोलतांअश्रुस्रवती ॥ रावणानुजाचेतेधवां ॥ ३१ ॥ मगजीवंतहोतेजेवानर ॥ तिहींपुच्छमंडपकरूनिसत्वर ॥ दोनीस्वरूपेंसुकुमार ॥ रक्षितीतेव्हांअंतरीं ॥ ३२ ॥ कींपुच्छपेटीकरून ॥ ब्रह्मादिकांचें देवतार्चन ॥ वानरबैसलेसांठवून ॥ सभोंवतेसद्गद ॥ ३३ ॥ सूर्यवंशमंडणदशरथ ॥ त्याचे[1]महत्पुण्याचेपर्वत ॥ तेवानरींवेष्टूनिबहुत ॥ सावधपणेंरक्षिती ॥ ३४ ॥ मारुतीबिभीषणरणशोधित ॥ तोमहावीरपडलेबहुत ॥ एकनेत्रउघडोनिपुसत ॥ बिभीषणाप्रततेकाळीं ॥ ३५ ॥ ह्मणतीचराचराचेंजीवन

---

[1] महापुण्याचे केवळ पर्वतच असे रामलक्ष्मण.

सुखीअसेकींरघुनंदन ॥ तोंसद्गदहोऊनबिभीषण ॥ ह्मणेचिंतानकाकरूं ॥ ३६ ॥ तोंधायेंजांबुवंत विऱ्हळत ॥ बिभीषणासीजवळीबोलावित ॥ ह्मणेक्षेमआहेकींरघुनाथ ॥ पुराणपुरुषजगदात्मा ॥ ॥ ३७ ॥ स्फुंदस्फुंदोनिसांगेबिभीषण ॥ नागपाशींबांधिलेदोघेजण ॥ तोंमूर्च्छनासांवरूनिसुषेण ॥ उघडोनिनेत्रबोलत ॥ ३८ ॥ ह्मणेद्रोणाचळींऔषधीबहुत ॥ जरीकोणीआणीलबळवंत ॥ तरीराम लक्ष्मणदळासहित ॥ आतांउठवीनसर्वही ॥ ३९ ॥ मगबोलेबिभीषण ॥ ऐसाबळवंतआहेकोण ॥ रात्रीमाजीजाऊन ॥ औषधीयेथेंआणील ॥ २४० ॥ मगजांबुवंतबोलेवचन ॥ एकसीताशोकहरण ॥ त्यावांचोनिगिरिद्रोण ॥ कोणीआणूंशकेना ॥ ४१ ॥ मगसुषेणआणिजांबुवंत ॥ बिभीषणतयांसिहातींधरित ॥ श्रीरामापासींबोलबोलत ॥ येतेझालेतेधवां ॥ ४२ ॥ तंवरणशोधूनिहनुमंत ॥ तोहीआलाअकस्मात॥ याउपरीकिष्किंधानाथ ॥ बोलताझालातेधवां ॥ ४३ ॥ ह्मणेरामसौमित्रांउचलून ॥ तुह्मीजाकिष्किंधेसघेऊन ॥ मीरावणसकुळमारून ॥ घेऊनयेईनजानकी ॥ ४४ ॥ राज्यींस्थापीन बिभीषण ॥ बंदींचेसोडवीनसुरगण ॥ राहोंमीआणिवायुनंदन ॥ सर्वींपरतोनजावेंआतां ॥ ४५ ॥ तेऱ्हांआकाशींवदलीवाणी ॥ आतांचिउठेलचापपाणी ॥ नेत्रउघडिलेतयेक्षणीं ॥ अयोध्याधीशेंसत्व

---

१ सीतेचा शोक हरण करणारा—मारुति.

र ॥ ४६ ॥ भोंवतेंपाहेराघवेश ॥ तोंनिकटबैसलेनिजदास ॥ मानसवेष्टोनिराजहंस ॥ बैसतीजैसे
प्रीतीनें ॥ ४७ ॥ कींकमलवेष्टितभ्रमर ॥ कींअहिवेष्टितमलयागर ॥ कींदिव्यमुक्ताभोंवतेचतुर ॥ प
रीक्षकजेंवीमिळती ॥ ४८ ॥ असोसुग्रीवासह्मणेरघुनंदन ॥ बारेतूंआपलादळभारघेऊन ॥ किष्किं
धेसीजायपरतोन ॥ येथेंदोघेराहूंआह्मी ॥ ४९ ॥ ऐसेंउदासबोलेरघुनाथ ॥ सर्वांसिआलेअश्रुपात॥
सुग्रीवसद्गदबोलत ॥ ह्मणेविपरीतकेंवीघडे ॥ २५० ॥ सांडोनियांदिनपती ॥ किरणेंकोणीकडेजा
ती ॥ कनकावेगळीकांती ॥ भिन्ननव्हेकल्पांतीं ॥ ५१ ॥ घटासमृत्तिकासांडोन ॥ कोणीकडेराहील
भिन्न ॥ पटासतंतुत्यागोन ॥ वेगळानोहेचसर्वथा ॥ ५२ ॥ लहरीसागरासीसांडुनी ॥ कायबैसतील
काननीं ॥ तुजसांडूनचापपाणी ॥ आह्मीकेंवीराहावें ॥ ५३ ॥ बिभीषणबोलेअयोध्यापती ॥ जरी
तमकूपींपडेलगभस्ती ॥ शेषहीसांडीलजगती ॥ परीसामर्थ्यतुझेंउणेंनोहे ॥ ५४ ॥ रसहीनबोलसी
मात ॥ जेनमानितीरणपंडित ॥ तोंनवलवर्तलेंअद्भुत ॥ वायुगुप्तरूपेंपैंआला ॥ ५५ ॥ सीतावल्लभा
चेकर्णीं ॥ गरुडमंत्रगेलासांगोनी ॥ रघुवीरेंजपतांतेक्षणीं ॥ सुपर्णवेगेंधांविन्नला ॥५६ ॥ जैसेआंगीं
केशअमूप ॥ तैसेरामासीजडलेसर्प ॥ तोंविष्णुवाहनाचादर्प ॥ देखतांसर्पपळाले ॥ ५७ ॥ तत्काळ
उठलेरामसौमित्र ॥ अष्टादशपद्मेंवानर ॥ उठोनिकरितीभुभुःकार ॥ तेणेंलंकानगरदणाणिलें ॥५८॥

निरभ्रनभीं दिवाकर ॥ तैसे दैदीप्यमान रामसौमित्र ॥ देव करिती जयजयकार ॥ सुमनसंभार वर्षती ॥
॥ ५९ ॥ सुग्रीवादि कपि बोलती ॥ लंका आजि घालूं पालथी ॥ कोदंड चढवोनि सीतापती ॥ अरिपं
थ लक्षीतसे ॥२६०॥ युद्धकांड रसभरित ॥ जेथें वीररस अद्भुत ॥ ते कथा ऐकतां समस्त ॥ शत्रुक्षय हो
यपें ॥ ६१ ॥ ब्रह्मानंदा श्रीरघुवीरा ॥ दशमुखांतका समरधीरा ॥ भक्तपालका श्रीधरवरा ॥ निर्विका
रा अभंगा ॥ ६२ ॥ स्वस्ति श्रीरामविजय ग्रंथसुंदर ॥ संमत वाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदा परिसोत भक्त
चतुर ॥ पंचविंशतितमोऽध्याय गोड हा ॥२६३ ॥ श्रीराधाकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणम
स्तु ॥ श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥ २५ ॥ ओव्या ॥ २६३ ॥

अध्याय २६

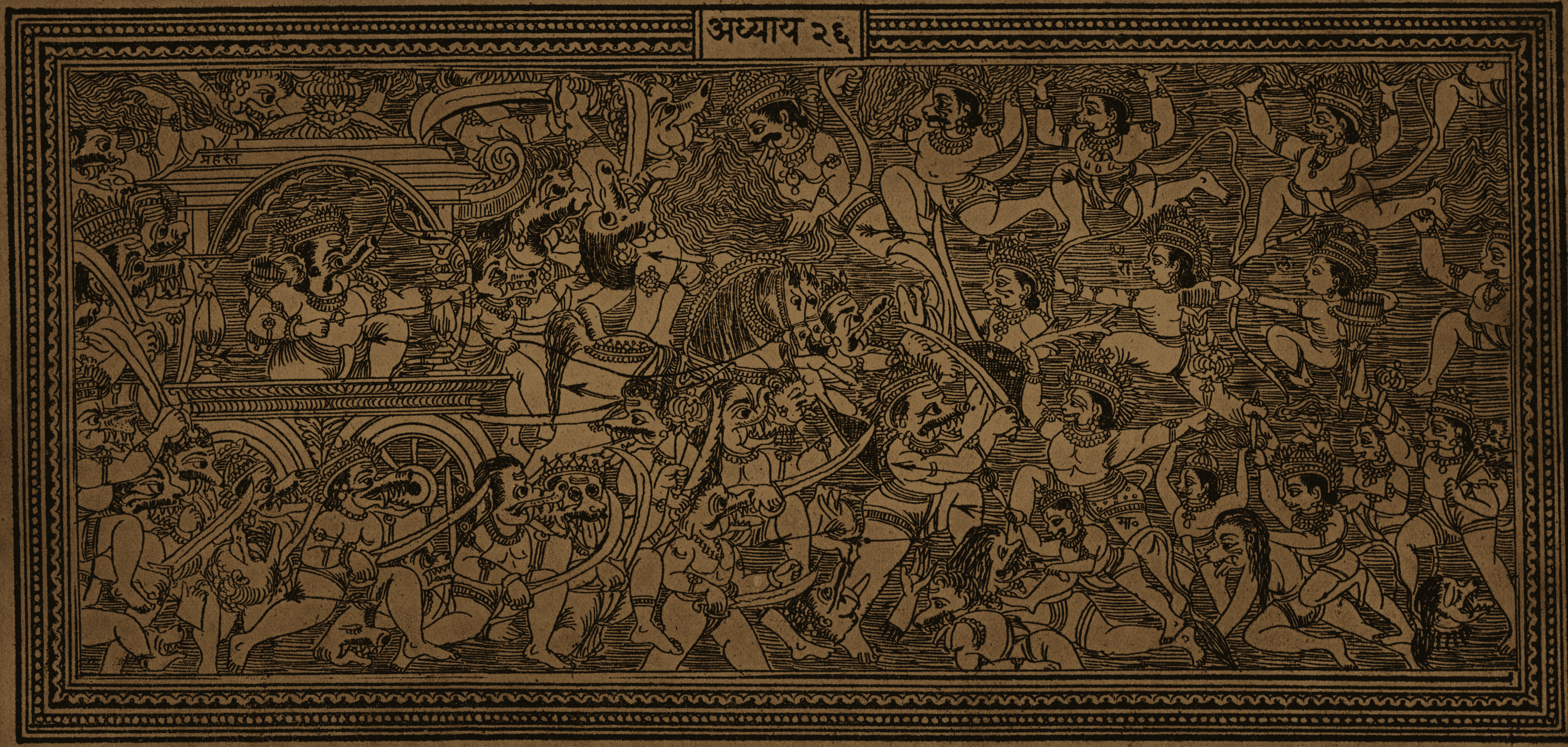

श्रीगणेशायनमः ॥ जयजयसौभद्र[1]कारकेभवानी ॥ मूळपीठअयोध्यावासिनी ॥ आदिमायेचेकुळस्वामिणी ॥ प्रणवरूपिणीरघुनाथे ॥ १ ॥ नारदव्यासवाल्मीक ॥ विरिंचिअमरेंद्रसनकादिक ॥ वेदशास्त्रेंसहस्रमुख ॥ कीर्तिगातीअंबे[2]तुझी ॥ २ ॥ सुग्रीवनळनीळजांबुवंत ॥ बिभीषणअंगदहनुमंत ॥ तेहीदिवटेनाचतीसमस्त ॥ प्रतापदीपिकाघेउनी ॥ ३ ॥ अठरापद्मेंवानरगण ॥ त्याभूतावळियासंगेंघेऊन ॥ सुवेळाचळींयेऊन ॥ गोंधळमांडिलास्वानंदें ॥ ४ ॥ रणमंडळहेंहोमकुंड ॥ द्वेषाग्निप्रज्वळलाप्रचंड ॥ राक्षसबस्त[3]उदंड ॥ आहुतिमाजीपडताती ॥ ५ ॥ देवांतकनरांतकमहोदर ॥ प्रहस्तअतिकायघटश्रोत्र[4] ॥ इंद्रजितआणिदशवक्त्र ॥ आहुतिसमग्रदेतीह्या ॥६॥ निजदासदिवटाबिभीषण ॥ अक्षयीलंकेसीस्थापून ॥ निजभक्तिं[5]जानकीघेऊन ॥ मूळपीठअयोध्येसिजासील ॥ ७ ॥ हनुमंतदिवटातुझाबळी ॥ बळेंपुच्छपोतपाजळि ॥ क्षणांतलंकाजाळिली ॥ केलीहोळीबहुसाल ॥ ८ ॥ ऐसेतुझेदिवटेअपार ॥ त्यांमाजीदासानुदासश्रीधर ॥ तेणेंरामविजयदीपिकापरिकर ॥ पाजळिलीयथामती ॥ ९ ॥ बाळभोळेभक्तअज्ञान ॥ प्रपंचरजनींतपडलेजाण ॥ त्यांसहेग्रंथदीपिकापाजळून ॥ मार्गसुगमदाविला ॥ १० ॥ असोपूर्वाध्यायींरामलक्ष्मण ॥ इंद्रजितेंनागपाशघालून ॥ आकळिलेमग

---

१ कल्याण कारके. २ रामरूपी जगदंबे. ३ राक्षसरूप बोकड. ४ कुंभकर्ण. ५ स्वभक्तिरूपसीता.

वायुदेवेंयेऊन ॥ सावधकेलेंसवेंची ॥ ११ ॥ यावरीतोरणरंगधीर॥ प्रतापार्कश्रीरघुवीर ॥ धनुष्यसज्जोनिसत्वर ॥ वाटपाहेशत्रूची ॥ १२ ॥ तोंकोव्यानकोटीवानरगण ॥ सिंहनादेंगर्जतीपूर्ण ॥ तेणें लंकेचेपिशितांशन ॥ भयेंकरूनगजबजिले ॥ १३ ॥ निर्मळदेखोनिश्रीरामचंद्र ॥ उचंबळलावानरसमुद्र ॥ भरतेंदाटलेंअपार ॥ लंकादुर्गपर्यंतपैं ॥ १४ ॥ उचलोनिपाषाणपर्वत ॥ कपिभिरकावितीलंकेंत ॥ राक्षसांचीमंदिरेंमोडत ॥ प्रळयबहुतवर्तला ॥ १५ ॥ रावणाससांगतीसमाचार ॥ दुर्गींसझगटलेवानर ॥ रणींउभेरामसौमित्र ॥ शशिमित्रज्यापरी ॥ १६ ॥ प्रहस्तासिह्मणेलंकानाथ ॥ पुत्रें शत्रुवनजाळिलेंसमस्त ॥ असतांपुनरपिअंकुरतेथ ॥ पूर्ववत्फुटलेपैं ॥ १७ ॥ बीजभाजूनदग्धकेलें ॥ तेंपुनरपिअंकुरलें ॥ मृत्यूनेंगिळूनउगळिलें ॥ अघटितघडलेंप्रहस्ता ॥ १८ ॥ मगतोप्रधानप्रहस्त ॥ सेनापतिप्रतापवंत ॥ रावणासीआज्ञामागत ॥ शत्रुसमस्तआटीनमी ॥ १९ ॥ कायसेतेनरवानर ॥ माझेकेंवीसाहतीलशर ॥ ऐसेंऐकतांविंशतिनेत्र ॥ परमसंतोषपावला ॥ २० ॥ उत्तमवस्त्रेंभूषणें ॥ प्रहस्तासिदीधलींरावणें ॥ तयासिगौरवूनह्मणे ॥ विजयीहोईंरणांगणीं ॥ २१ ॥ स्वामीगौरवीस्वमुखेंकरून ॥ धन्यधन्यतोचिदिन ॥ वीसअक्षौहिणीदळघेऊन ॥ प्रहस्तप्रधाननिघाला ॥ २२ ॥ चतु

---

१ मांस भक्षण करणारे–राक्षस. २ लंकेच्या तटापर्यंत. ३ कोटास. ४ रावण.

रंगसेनासमुद्र ॥ उत्तरद्वारेंलोटलासमग्र ॥ तंवअद्भुतसुटलासमीर ॥ धुळीनेंअंबरदाटलें ॥२३॥ प्रहस्तरथींचाध्वजउन्मळला ॥ शोणिंतचर्चितभुजखंडला ॥ प्रहस्तापुढेंआणूनिटाकिला ॥ निराळपंथेंपक्ष्यांनीं ॥ २४ ॥ मनांतदचकलाप्रहस्त ॥ परीवीरश्रीनेंवेष्टित ॥ अपशकुनाचीखंत ॥ टाकूनियांचालला ॥ २५॥ दृष्टींदेखोनिराक्षसभार ॥ सिंहनादेंगर्जतीवानर ॥ तेणेंस्वर्गींचे[2]हुडेसमग्र ॥ येऊंपाहतीधरणीये ॥ २६ ॥ दोनीदळेंएकवटलीं ॥ संग्रामाचीझडलागली ॥ शस्त्रास्त्रेंतयेकाळीं ॥ यामिनीचरवर्षती ॥२७॥ [4]क्षणप्रभानभमंडळीं ॥ तैसींशस्त्रास्त्रेंझळकतीतेकाळीं ॥ गदापाशशक्तिशूळीं ॥ खोंचितीबळेंकपींतें ॥२८॥ पिशीताशनअनिवार ॥ साहूनवानरांचामार ॥ कपिसेनेवरीअपार ॥ येऊनियांकोसळती ॥ २९ ॥ तंवतेप्रतापमित्र[5]हरिगण ॥ पर्वतआणिवृक्षपाषाण ॥ बळेंदेतीभिरकावून ॥ होतीचुर्ण[3]रजनीचर ॥ ३० ॥ जैसाअग्निलागेपर्वतीं ॥ त्यावरीपतंगअसंख्यझेंपावती ॥ तैसेराक्षसमिसळती ॥ वानरचमूंतयेऊनी ॥ ३१ ॥ वानरचतुररणपंडित ॥ निशाचरआटिलेबहुत ॥ मगतोसेनापतिप्रहस्त ॥ रथलोटितवायुवेगें ॥ ३२ ॥ जैसीपर्वतींवीजपडत ॥ तैसाकपींतआलाअकस्मात ॥ बाणसोडिलेबहुत ॥ नाहींगणिततयांसी ॥३३॥ तंवतोनूतनलंकापती ॥ बोलताझालारामाप्रती ॥ ह्म

---

१ रक्तानें माखलेला. २ बुरुज. ३ रात्रीसंचार करणारे–राक्षस. ४ विजा ५ वानरगण. ६ बिभीषण.

णेप्रहस्तसेनापती ॥ मुख्यपट्टप्रधानरावणाचा ॥३४ ॥ तरीयाशींसेनापतिनीळ ॥ प्रतियोद्धाधाडा
वासबळ ॥ तोंइकडेप्रहस्तेंवानरदळ ॥ बहुतआटिलेंतेकाळीं ॥ ३५ ॥ अनिवारप्रहस्ताचामार ॥ सा
होंनशकतीवानर ॥ महायोद्धेसमरधीर ॥ माघारलेतेकाळीं ॥ ३६ ॥ दृष्टींदेखोनिरघुनंदन ॥ प्रहस्तें
लोटिलास्यंदन ॥ तेंदेखोनिराजीवनयन ॥ लावीतबाणचापासी ॥ ३७॥ क्षणनलागतांचढविलागु
ण ॥ तोंरामापुढेंनीळयेऊन ॥ विनवीतसेकरजोडून ॥ वानरगणएकती ॥ ३८॥ ह्मणेजगद्वंद्याजगद्दुः
खहरणा ॥ जनकजापतीजगन्मोहना ॥ मायाचक्रचाळकानिरंजना ॥ मजआज्ञादेइंजे ॥ ३९ ॥ न
लागतांएकक्षण ॥ प्रहस्ताचाघेईनप्राण ॥ अवश्यह्मणेसीतारमण ॥ विजयीहोऊनयेईंपां ॥४० ॥
घेऊनियांमहापर्वत ॥ नीळधांवेअकस्मात ॥ जैसेपाखंडियांशींपंडित ॥ सरसावलेबोलावया॥४१॥
प्रहस्तासिह्मणेनीळवीर ॥ तुह्मींह्मणवितांझुंजणार ॥ शस्त्रेंजवळीरक्षितांअपार ॥ मिथ्याभारकास
या ॥ ४२ ॥ बाह्यवृत्तीव्याघ्रअसे ॥ अंतरींजंबुकाभीतसे ॥ जेंवीनटविरक्ताचेंसोंगघेतसे ॥ परीअंत
रींत्यागनोहे ॥ ४३ ॥ वरीवैराग्यमिथ्यादावित ॥ परीमनींतृष्णावाढवित ॥ जैसेंवृंदावनदिसत ॥
रेखांकितउत्तमवरी ॥ ४४ ॥ तैसातूंसेनापतिप्रहस्त ॥ मृत्यूनेंतुजआणिलेंयेथ ॥ तुझेपितृगणस

---

१ रामचंद्र. २ धनुष्याची दोरी. ३ कडुवृंदावन. ४ नानाप्रकारच्या रेखांनीं युक्त.

मस्त ॥ कायकरितीयमपुरीं ॥ ४५ ॥ त्यांचासमाचारघ्यावयासी ॥ तुजपाठवितोंयमपुरीसी ॥
आतांपरतोनलंकेसी ॥ कैसाजासीपाहेंपां ॥ ४६ ॥ शतमूर्खदशमुखतत्वतां ॥ पद्म[1]जातजनका
चीकांता ॥ तीआणूनियांवृथा ॥ कुळक्षयकेलारे ॥ ४७ ॥ प्रहस्तह्मणेमर्कटानीळा ॥ तुजमृत्यु
काळीं[2]फांटाफुटला ॥ ऐसेंबोलोनलाविला ॥ बाणचापासीप्रहस्तें ॥ ४८ ॥ नीळेंहस्तींचापर्वत ॥
प्रहस्तावरीटाकिलाअकस्मात ॥ तेणेंबाणसोडूनिक्षणांत ॥ पर्वतफोडिलातेसमयीं ॥ ४९ ॥ सवेंच
दुसरा[3]शैलसबळ ॥ प्रहस्तावरीटाकीनीळ ॥ तेणेंफोडूनितात्काळ ॥ पर्वतकेलापिष्टवत ॥ ५० ॥ म
गनीळेंएकामागेंएकशत ॥ टाकिलेप्रहस्तावरीपर्वत ॥ येरूतितुकेहीछेदित ॥ सीतानाथपहातसे ॥
॥ ५१ ॥ प्रहस्ताचेंसबळबळ ॥ सर्वांगींखिळिलावीरनीळ ॥ परीतो[4]वैश्वानराचाबाळ ॥ भिडतांमागें
सरेना ॥ ५२ ॥ याउपरीनीळदक्ष ॥ शतयोजनेंताडवृक्ष ॥ मोडूनिधांवेजेंवीं[5]विरूपाक्ष॥कल्पांतका
ळींक्षोभला ॥ ५३ ॥ भुजाबळेंभोवंडून ॥ वृक्षघातलाउचलोन ॥ रथासहितप्रहस्तचूर्ण॥रणमंडळीं
जाहला ॥ ५४ ॥ जाहलाएकचिजयजयकार ॥ सुमनवृष्टिकरितीसुरवर ॥ रावणापासींसत्वर ॥ घा
याळजाऊनसांगती ॥ ५५ ॥ पडलाऐकोनिप्रहस्त ॥ शोककरीलंकानाथ ॥ ह्मणेव्याघ्रप्रतापवंत ॥

---

[1] ब्रह्मदेवाच्या पित्याची(रामाची)स्त्री. [2] बडबड लागली. [3] पर्वत. [4] अग्नीचा पुत्र–नीळ. [5] रुद्र.

गोवत्सांनींमारिला ॥ ५६ ॥ कमळगर्भींचाघेऊनतंतु ॥ मशकेंबांधिलाऐरावत॥खद्योततेजेंआदित्य॥
आहाळलाकैसाआजितो ॥ ५७ ॥ सैनिकासीह्मणेलंकानाथ ॥ सेनासिद्धकरावीत्वरित ॥ आज
मीयुद्धकरीनअद्भुत ॥ जिंकीनरघुनाथकपींसी ॥५८॥ घावनिशाणींदीधलासत्वर॥दणाणिलेंलंका
नगर ॥ कोट्यानकोटीमहावीर ॥ सिद्धजाहलेशस्त्रास्त्रीं ॥ ५९ ॥ तोंलंकापतीचीपट्टराणी ॥ मंदोद
रीविवेकखाणी॥तियेचेदूतसभास्थानीं॥परमधूर्तबैसलेहोते॥६०॥समयदेखोनिविपरीत ॥स्वामिणी
पासींगेलेत्वरित ॥ वर्षावकाळींधांवत ॥ सरितांसपूरजैसेकां ॥ ६१ ॥ कींशरासनापासोन ॥ साय
कधांवतीत्वरेंकरून ॥ कींअस्ताजातांउष्णकिरण ॥ पक्षीआश्रमाधांवती ॥ ६२ ॥ तैसेस्वामिणीपा
सींयेऊन ॥ हस्तजोडूनकरितीनमन ॥ मगअधोदृष्टीनेंवर्तमान ॥ सांगतीसकळसभेचें ॥६३॥ रणीं
पडलाप्रहस्तप्रधान ॥ ह्मणोनियांदशानन ॥ सकळसेनासिद्धकरून ॥ आतांचिजातोसंग्रामा॥६४॥
ऐसासमाचारऐकोनी ॥ मंदोदरीलावण्यखाणी ॥ जिच्यास्वरूपावरूनी॥रतिवरओंवाळिजे॥६५॥
जिचीमुखशोभादेखोनी ॥ विधुविंबगेलेंविरूनी ॥ चंपककळिकागौरवर्णी ॥ सकुमारत्याहूनिबहुत
असे ॥ ६६ ॥ आंगींचीप्रभाअत्यंत ॥ तेणेंअलंकारशोभत ॥ कींत्रिभुवनींहिंडोनि[1]रतिकांत ॥ श्रमो

---

[1] मदन.

नियेथेंविसावला ॥ ६७ ॥ हास्यकरिताकौतुकें ॥ दंततेजमंदिरींझळके ॥ बोलतांरत्नेंअनेकें ॥ भूमी
वरीविखुरती ॥ ६८ ॥ अंगींचेसुवासेंकरून ॥ कोंदलेंअसेअवघेंसदन ॥ तडिदंबरें[1]वेष्टिलेंपूर्ण ॥ सुवा
समृद्धनिर्मळ ॥ ६९ ॥ चपळेचाप्रकाशपडे ॥ तैसेझळकतीहातींचेचुडे ॥ वीसनेत्रहोऊनिवेडे ॥ राव
णाचेपाहती ॥ ७० ॥ तेलावण्यसागराचीलहरी ॥ वार्ताएकोनिमंदोदरी ॥ सुखासनीं[2]बैसोनझडक
री ॥ सभेसतेव्हांचालिली ॥ ७१ ॥ समागमेंदासींचेंचक्र ॥ जाणवितीनानाउपचार ॥ सर्वमाल्यवं
तप्रधानचतुर ॥ बहुतवृद्धजाणता ॥ ७२ ॥ आणिअतिकायापुत्रसुंदर ॥ जैसापार्वतीसींस्कंद[4]कुमर ॥ कीं
शचीजवळीजयंतपुत्र ॥ अतिकायाशोभेतैसा ॥ ७३ ॥ सहस्रांचेसहस्रदूत ॥ [6]कनकवेत्रपाणीपुढेंधां
वत ॥ जनवारूनिसमस्त ॥ वावकरितीचालावया ॥ ७४ ॥ अंगींच्याप्रभाफांकती ॥ तेणेंगोपुरच
यींउजळती ॥ असोतेमंदोदरीसती ॥ सभाद्वारींप्रवेशे ॥ ७५ ॥ अधोवदनेंजन ॥ सकळपरतेगेलेउ
ठोन ॥ तेव्हांमंदोदरीनेंयेऊन ॥ पतीचींपदेंनमियेलीं ॥ ७६ ॥ दशमुखबोलेहांसोन ॥ आपलेंकां
झालेंआगमन ॥ मगक्षणएकनिवांतबैसोन ॥ मयजावचनबोलत ॥ ७७ ॥ टाकोनियांशुद्धपंथ ॥ आ
डमार्गेंजोगमनकरित ॥ तयाअपाययेतबहुत ॥ याससंदेहअसेना ॥ ७८ ॥ सर्वांसीविरोधकरून ॥

---

१ विजेसारख्या भरजरी वस्त्रानें. २ पालखींत. ३ समुदाय. ४ कार्तिकस्वामी. ५ इंद्राणीजवळ. ६ सोन्याच्या काठीचे भालदार.

आपुलेंव्हावेंकल्याण ॥ तोअनर्थींपडेलआपण ॥ यासिसंदेहअसेना ॥ ७९ ॥ वेदशास्त्रींजेंअनु
चित ॥ तेथेंबळेंघालीचित्त ॥ तेणेंआपुलाकेलाघात ॥ यासिसंदेहअसेना ॥ ८० ॥ विवेकसद्बुद्धी
चेबळें ॥ अनर्थतितुकेटाळावेकुशळें ॥ वचनेंसंतांचींनिर्मळें ॥ हृदयींसदांधरावीं॥८१॥ रायापुरुषार्थ
हाचिपूर्ण ॥ परदाराआणिपरधन ॥ येथेंजोनघालीमन ॥ तोचधन्यशास्त्रह्मणे ॥८२॥ नंदनवनींचा
मिलिंद ॥ दिव्यसुमनाचाघेतसुगंध ॥ त्यासिपलांडुपुष्पींलागलावेध ॥ नवलथोरवाटतेंहें ॥८३॥ सुर
तरू[2]च्यासुमनावरी ॥ जोनिद्राकरीअमरमंदिरीं॥तोनिजूंइच्छीखदिरांगारीं ॥ हेंनवलपरमवाटतें ॥
॥८४॥ ज्याचीललनासुंदरबहुत ॥ जीतेंअष्टनायकालाजत ॥ तोपुरुषआलिंगीप्रेत ॥ नवलपरमवाटतें
॥८५ ॥ सुरभि[3]सुरतरुचिंतामणी[4] ॥ इच्छिलेंतेंपुरवितीसदनीं ॥ तोकोरान्न[5]इच्छीतमनीं ॥ नवलपरमवा
टतें ॥८६॥ अंतरींजाणूनियथार्थ ॥ अन्यथाबळेंप्रतिपादित ॥ नकरावेंतेंबळेंचिकरित ॥ तरीअनर्थजव
ळीआला ॥८७॥ मीजाणतासर्वज्ञ ॥ ऐसापोटींवाहेजोअभिमान॥शतमूर्खांहूनिनीचपूर्ण॥कर्मआचरे
बळेंची॥८८॥यालागींलंकेश्वरा ॥ कामासीकदांनेदींथारा ॥ कामसंगेंथोरथोरां ॥अनर्थींपूर्वींपाडिलें
॥ ८९ ॥ तुमचास्वामीत्रिनेत्र[6] ॥ त्याचाशत्रुकामअपवित्र ॥ तोतुह्मींकेलामित्र ॥ तरीउमावरक्षोभला

---

१ इंद्राच्या बागेंतील भ्रमर. २ कल्पवृक्षाच्या. ३ कामधेनु. ४ चिंतिलेलें देणारारत्न. ५ भिक्षा ६ शंकर.

॥९०॥स्मरारिमित्ररामचंद्र ॥ त्यासींसख्यकरासाचार॥मगतोसंतोषोनिकर्पूरगौर ॥ अक्षयीपददेयी
ल ॥९१ सीतापरमपतिव्रता ॥ हेरामापासींचगुणभरिता ॥ कलहकल्लोळसरिता ॥ आणिकाचेगृहींहे
॥९२॥ हेकाळानळाची[2]तीव्रज्वाळा ॥ क्षणेंरचीलब्रह्मांडमाळा ॥ लंकेसींठेवितांक्षयकुळा ॥ करीलआ
मुच्यानिर्धारें ॥९३॥ ज्यासहस्त्रार्जुनेंनेऊनिबळें ॥ रायातुह्मांबंदींरक्षिलें ॥ त्यासभृगुपतीनेंमारिलें ॥
त्यासहीजिंकिलेंराघवें॥९४॥ऐसाबळियारघुनंदन ॥जेणेंजळींतारिलेपाषाण॥ तरीत्यासीसख्यकरू
न॥ आपणाधीनकरावा॥९५॥हिरण्यकश्यपानाटोपेंहरी ॥ प्रल्हादजन्मलात्याचेउदरीं ॥तेणेंसख्यक
रूनमुरारी ॥ आपणाधीनपैंकेला ॥९६॥ चिरंजीवकरूनिकुलवल्ली ॥ जगींकीर्तिवाढविली ॥ तैसा
रामसखायेकाळीं ॥ करूनवाढवासत्कीर्ती ॥ ९७॥ तुह्मासधरिलेंज्यावाळीनें ॥ तोजेणेंनिवटिलाए
काबाणें ॥ त्यासीआतांसख्यकरणें ॥ मनींधरूनिहीगोष्टी॥९८॥भक्तिविणेंरघुनाथ ॥ तुह्मासवशन
व्हेयथार्थ ॥ सीतादेऊनसीताकांत ॥ आपणाधीन[4]करावा ॥ ९९ ॥ जिहींपुरुषार्थकरुनी ॥ सुरांचे
मुगुटपाडिलेधरणीं ॥ तेराक्षसपाडिलेरणीं ॥ कोट्यानकोटीपाहेंपां ॥ १०० ॥ पह्राबळीभक्तराज
परम ॥ तेणेंवशकेलापुरुषोत्तम ॥ तैसाचतुह्मींश्रीराम ॥ आपणाधीनकरावा ॥ १ ॥ यावरीह्मणेदश

---

१ शंकराचा मित्र. २ काळरूपी अग्नीची. ३ परशुराम. ४ स्वाधीन.

रा.वि. कंधर ॥ प्रियेबोलसीसारांशोत्तर ॥ परीमीपुरुषार्थीअसुरेश्वर ॥ राममित्रकदांनकरीं ॥ २ ॥ आतां अ०
जाऊनसमरंगणीं ॥ नरवानरआटीनरणीं ॥ तेव्हांतूंऐकसीलकर्णीं ॥ पुरुषार्थमाझाकैसातो ॥ ३ ॥
५ कैलासहालविलाबळें ॥ बंदीससकळदेवघातले ॥ आतांपाहेंशिरकमळें ॥ शत्रूचींआणितोंसत्वर ॥ २६
॥ ४ ॥ मयजाह्मणेजीटदारा॥बळेंचअनर्थआणितांघरा ॥ हिरासांडोनियांगारा ॥ संग्रहिताकास
या ॥ ५ ॥ कल्पवृक्षउपटून ॥ कांवाढविताकंटकवन ॥ राजहंसदवडून ॥ दि[1]वांभीतेंकांपाळावीं ॥
॥ ६ ॥ सुधारससांडोनिदृख ॥ कांजीपितांकायसार्थक ॥ सुर[2]भीदवडूनिसुरेख ॥ अ[3]जाकासयापा
ळावी ॥ ७ ॥ वृंदावनदिसेसुंदरवहिलें ॥ परीकाळ[4]कूटआंतभरलें ॥ तरीतेंनसेविजेकदाकाळें ॥
विवेकियानेंसहसाही ॥ ८ ॥ फणसफळासमान ॥ कनक[5]फळदिसेपूर्ण ॥ परीतेंभुलीसकारण ॥
विवेकियानेंवोळखावें ॥ ९ ॥ सर्पमस्तकींचामणी ॥ घेऊंजातांप्राणहानी ॥ तैसीश्रीरामाची
राणी ॥ समूळकुळनिर्दाळील ॥ ११० ॥ मगबोलेलंकापती ॥ तमकूपींपडेलगभ[6]स्ती ॥ मृगजळींबु
डेलअगस्ती ॥ कल्पांतींहीघडेना ॥ ११ ॥ क्रोधेंखवळलामृगनायक ॥ त्यासीकेंवीमारीलजंबु ५
क ॥ कींवडवानळासीकेंवीमशक ॥ विझवीघृतघेऊनियां ॥ १२ ॥ तरीआतांवल्लभेआपण ॥ गृ

---

१ घुबडें. २ कामधेनु. ३ बक्री–शेळी. ४ विष. ५ धुऱ्याचें फळ. ६ सूर्य.

हाप्रतिजावेंउठोन ॥ स्वस्थअसोंद्यावेंमन ॥ चिंताकांहींनकरावी ॥ १३ ॥ मंदोदरीचींसारवचनें ॥ जींविवेकनभीचींभगणें ॥ सद्बुद्धीसागरीचींरत्नें ॥ परीतींरावणेंउपेक्षिलीं॥ १४॥कमळसुवासपरमसुंदर ॥ परीतोकायजाणेदर्दुर ॥ मुक्ताफळांचाआहार ॥ बककायघेऊंजाणे ॥ १५ ॥ कस्तूरीचाअत्यंतसुवास ॥ परीकायसेवूंजाणेवायस ॥ तत्वविचारमद्यपीयास ॥ कायसांगूनव्यर्थसा ॥१६॥ जन्मांधापुढेंनेऊन ॥ व्यर्थकायरत्नेंठेऊन ॥ कींउत्तमसुस्वरगायन ॥ बधिरापुढेंव्यर्थजैसें ॥ १७ ॥ पतिव्रतेचेधर्मसकळ ॥ जारिणीसकायसांगोनिफळ ॥ धर्मशास्त्रश्रवणरसाळ ॥ वाटपाडयासकायसें ॥१८॥ तैसींमयजेचींउत्तरें ॥ उपेक्षिलींपौलस्तीपुत्रें॥मगतेपतिव्रताअतित्वरें॥निजगृहासीचालिली ॥१९॥ चित्तींझोंबलाचिंताग्नि ॥ गोडनवाटेभोजनशयन ॥ भूषणेंभोगविलाससंपूर्ण ॥ वोसंडूनटाकित ॥ ॥ १२० ॥ असोसंग्रामसंकेतभेरी ॥ परमधडकल्यातेअवसरीं ॥ अवघ्यापरिवारासहबाहेरी ॥ निघालातेव्हांरावण ॥ २१ ॥ सर्वेंप्रधानआणिकुमर ॥ अवघालंकेंतीलदळभार ॥ निघताझालाअपार ॥ सेनासमुद्रतेकाळीं ॥ २२ ॥ लंकेचींमहाद्वारें ॥ तींउघडिलींएकसरें ॥ दळेंनिघालींअपारें ॥ प्रळयींसमुद्रफुटजेंवी ॥२३॥ पायदळनिघालेंअपार ॥ प्रचंडपर्वतासमानवीर ॥ कांसाघातल्याविंचि

---

१ नक्षत्रें.

त्र ॥ आंगींकवचेंवाहिलीं ॥ २४ ॥ आपादमस्तकपर्यंत ॥ खेटकेंविशाळझळकत ॥ असिलताशक्ति
कुंतबहुत ॥ शूलतोमरआयुधें ॥ २५ ॥ लोहार्गळाखड्गमुद्गल ॥ कोयतेकांबिटेंगदाविशाळ ॥ फरश
यमदंष्ट्राभिंडिमाळ ॥ घेऊनिचपळधांवती ॥ २६ ॥ तयांपाठींविचित्र ॥ लोटलेतुरंगांचेभार ॥ कीं
तेंअश्वरत्नांचेंभांडार ॥ एकसरेंउघडिलें ॥ २७ ॥ असंख्यश्यामसुंदर ॥ पुच्छपिंवळेंआरक्तखुर ॥ डो
ळेताम्रवर्णसुंदर ॥ तिहींलोकींगातीजयां ॥ २८ ॥ सूर्यरथींचिंतामणी ॥ त्याचिवेगेंक्रमितीअवनी ॥
एकनीळपिवळेहिंसतीगगनीं ॥ प्रतिशब्दउठताती ॥ २९ ॥ एकपारवेपरमचपळ ॥ एकमाणिकाऐसे
तेजाळ ॥ सांवळेनिळेशुभ्रचपळ ॥ चांदणेंपडेअंगतेजें ॥ १३० ॥ एकसिंहमुखसुंदर ॥ चकोरचंद्रव
र्णसकुमार ॥ क्षीरकेशरकुंकुमशेंदुर ॥ वर्णांचेएकधांवती ॥ ३१ ॥ जांबुळवर्णपरमचपळ ॥ हेजंबुद्वी
पींचेनिपजतीसकळ ॥ क्रौंचद्वीपींचेश्वेतवेगाळ ॥ शशिवर्णाहंसतते ॥ ३२ ॥ शाल्मलीद्वीपींचेसकु
मार ॥ शाकलद्वीपींचेचित्रविचित्र ॥ नागद्वीपींचेपारिकर ॥ कुशद्वीपींचेसबळपें ॥ ३३ ॥ पुष्करींचे
श्यामकर्ण ॥ ॥ उदकावरीजातीजैसेपवन ॥ जबडारुंदआंखूडमान ॥ तेवदकश्यामनिघाले ॥ ३४ ॥
रणांगणींपरमधीर ॥ तेआरबीवारूसुंदर ॥ कपिचंचळसकुमार ॥ समरींधीरधरितीजे ॥ ३५ ॥ ख

---

१ ढाला. २ तलवारी. ३ सैता, कासू. ४ भाले. ५ गुर्गज. ६ अश्वांचे. ७ चालती–उल्लंघिती. ८ किंकाटती.

गेश्वरासमानगती ॥ पक्ष्याऐसेअंतरिक्षउडती ॥ खुणावितांप्रवेशती ॥ परदळींपवनासारिखे॥ ३६॥
जैसींकांअलातचक्रें[1] ॥ तैसेराउतफिरतीत्वरें ॥ आसिलताझळकतीएकसरें ॥ चपळेऐशातळपती ॥
॥ ३७ ॥ अश्वखड़्क्षेत्रीपूर्ण ॥ तिहींचेंहोयएकमन ॥ रावणाचेंतैसेंचसैन्यपूर्ण ॥ असंख्यवारूचालि
ले ॥ ३८ ॥ अश्वपंजरीपाखरिलेबहुत ॥ अलंकाररत्नखचित ॥ विशाळमुक्तघोषझळकत ॥ जाती
नाचतरणभूमी ॥ ३९ ॥ नेपुरेंगर्जतीचरणीं ॥ पुढीलखुरनलागतीअवनी ॥रत्नखचितमोहाळीवदनीं
॥ झळकतीचपळेसमान ॥ १४० ॥ वज्रकवचेंसींबळिवंत ॥ वरीआरूढलेचपळराउत ॥ त्यांचेपाठी
सींउन्मत्त ॥ गजभारकिंकाटती ॥ ४१ ॥ जैसेऐरावतीचेसुत ॥ चपळश्वेतआणिचौदंत ॥ झुलीघात
ल्यारत्नजडित ॥ पृष्ठउदरींआंवळिले ॥ ४२ ॥ वरीरत्नजडितचवरडोल ॥ ध्वजभेदितीनिराळ॥
घंटावाजतीसबळ ॥ चामरेंथोररुळती ॥ ४३ ॥ वरीगजआकर्षक[4]बैसले ॥ सुपर्ण[5]चंचुवतअंकुशकरीं
घेतले ॥ संकेतदावितांचपळबळें ॥ परचमूंत[6]मिसळती ॥ ४४ ॥ त्यांचेपाठीदिव्यरथ ॥ चपळेऐसींच
क्रेंझळकत ॥ वरीध्वजगगनचुंबित ॥ नानावर्णीतळपती ॥ ४५ ॥ धनुष्येंशक्तिनानाशस्त्रें ॥ रथावरी
रचिलींअपारें ॥ कुशलदूतबैसलेधुरे ॥ वाग्दोरेहातींधरूनी ॥ ४६ ॥ असोसुवेळापंथेंअपार ॥ चा

---

१ वर्तुळ फिरणारीं चुडी, कोलतें. २ योद्धे. ३ लगामा. ४ हत्तींचें आकर्षण करणारे,(महात.) ५ गरुडाच्या चोंची सारखे. ६ शत्रूच्यासैन्यांत.

लिलेचतुरंगदळभार ॥ रणवाद्येंपरमघोर ॥ एकदांचिखोंकाती ॥ ४७ ॥ शशिवदनाभेरीं[1]धडकती ॥
वाटेनादेंबुडेलजगती ॥ शंखवाजतांदुमदुमिती ॥ दिशांचीउदरेंतेधवां ॥ ४८ ॥ ढोलगिडबिडीकैता
ळ ॥ त्यांतसनयागर्जतीरसाळ ॥ शृंगेंबुरंगेंकाऱ्हाळ ॥ चौंडकींढुटाळवाजती ॥ ४९ ॥ रामासदावी
बिभीषण ॥ आजिसकळसेनाघेऊन ॥ युद्धासिआलाजीरावण ॥ पुत्रपौत्रांसहितपैं ॥ १५० ॥ एक
लक्षपुत्रसंतती ॥ सवालक्षपौत्र[2]गणती ॥ धन्यरावणाचीसंपत्ती ॥ कपिपाहतीआदरें ॥ ५१ ॥ पुत्रप्र
धानांचींनांवें ॥ बिभीषणसांगेअनुक्रमें ॥ हृष्टींदेखोनरघूत्तमें ॥ आश्चर्यमानिलेंतेसमयीं ॥ ५२ ॥ म
ध्येंरावणाचारथ ॥ प्रभेसन्यूनसहस्रआदित्य ॥ विरंचिहस्तेंनिर्मित ॥ दिव्यअनुपम्यजो ॥ ५३ ॥
त्यारथासमदुजारथ ॥ नसेत्रिभुवनींयथार्थ ॥ त्यावरीमंदोदरीकांत ॥ दिसेमंडितवस्त्राभरणीं ॥
॥ ५४ ॥ वरीत्राहाटिलींदाहीछत्रें ॥ झळकतीचामरेंमित्रपत्रें[3] ॥ ऐसेंदेखोनिमित्रं[4]पुत्रें ॥ द्विजेंअधरर
गडिले ॥ ५५ ॥ शत्रूचेंवैभवअगाध ॥ देखोनिसुग्रीवानावरेक्रोध ॥ ऐकोनिवारणांचाशब्द ॥ जैसा
मृगेंद्रहुंकारे ॥ ५६ ॥ तृणपर्वतसंघटतांजवळी ॥ कैसाउगाराहेज्वाळ[5]माळी ॥ सिंहहृष्टींन्याहाळी ॥ ७
मगगजकेंवींस्थिरावे ॥ ५७ ॥ असोतैसाकिष्किंधानाथ ॥ धांवेघेऊनपर्वत ॥ रावणावरीअकस्मा

---

१ नोबती. २ नातू. ३ सूर्यपानें—आबदागिरें. ४ सुग्रीवानें. ५ अग्नि.

त ॥ परमआवेशेंटाकिला ॥५८॥ तोंदशमुखेंसोडोनिबाण ॥ पिष्टकेलापर्वतजाण ॥ सवेंचसोडिलेद
शबाण ॥ सुग्रीवहृदयींखिळियेला ॥ ५९ ॥ क्रोधावलासूर्यसुत ॥ सवेंचिउपडोनविशाळपर्वत ॥ रा
वणावरीअकस्मात् ॥ गगनपंथेंटाकिला ॥ १६० ॥ तोहिरावणेंफोडिला ॥ शतबाणींसुग्रीवखिळि
ला ॥ रक्तधारातयेवेळां ॥ भडभडांसूटल्या ॥६१॥ मूर्च्छायेऊनतयेक्षणीं ॥ सुग्रीवस्वीकारूंपाहेधर
णी ॥ मगवानरअठराअक्षौहिणी ॥ एकदांचउठावले ॥ ६२ ॥ विशाळवृक्षपाषाण ॥ यांचाकपींनीं
पाडिलापर्जन्य ॥ परीतितुक्यांसीरावण ॥ एकलाचपुरलाअसे ॥ ६३ ॥ जैसापाखंडीकुतर्कघेतां ॥
नावरेचबहुपंडितां ॥ तेंवीसकळकपीभिडतां ॥ लंकानाथनगणीच ॥ ६४ ॥ असंख्यातसोडूनिशर॥
जर्जरकेलेसर्ववानर ॥ तोंथोरथोरकपीश्वर ॥ उभेहोतेरामापाशीं ॥ ६५ ॥ त्यांमाजीसातजण ॥
धांवतीजैसेपंचानन॥शरभ गवय गंधमादन ॥ मैंद कुमुद द्विविद ॥ ६६ ॥ गवाक्ष सातवावीर ॥ प
र्वतघेऊनिसत्वर ॥ हांकेंगाजवीतअंबर ॥ रावणावरीटांकिती ॥६७॥ रावणेंपर्वतफोडोनिसमस्त ॥
शरींखिळिलेवानरसप्त ॥ भूमीसपडलेआक्रंदत ॥ परमअनर्थवोढवला ॥ ६८ ॥ अनिवारदशमुखा
चामार ॥ देखोनिपळतीकपिभार ॥ तेंपाहूनरामरणरंगधीर ॥ सत्वरचापचढविलें ॥ ६९ ॥ तंववि
नवीउन्मिळापती ॥ माझेबाहुबहुस्फुरती॥आज्ञाद्यावीमजप्रती॥शिक्षालावीनदशमुखा॥१७०॥अव

श्यह्मणेरघुनंदन ॥ सौमित्रसज्जोनियांबाण ॥ जैसाउठेपंचानन ॥ रावणासन्मुखलोटला ॥ ७१ ॥ ह्मणेरेतस्करादशमुखा ॥ बुद्धिहीनाशतमूर्खा ॥ आणूनियांजनककन्यका ॥ कुळक्षयकेलारे ॥ ७२॥ [1]कृतांताचेदाढेसी ॥ सांपडलासीनिश्चयेंसीं ॥ आतांकोणीकडेपळसी ॥ जीवघेऊनमाघारा ॥ ७३॥ ऐसेंबोलेलक्ष्मण ॥ तोंविशाळपर्वतघेऊन ॥ धांवे[2]निराळोद्भवनंदन ॥ [3]द्विदशनेत्रावरीतेधवां ॥ ७४ ॥ जैसीकडकडोनिपडे[4]चपळा ॥ तैसापर्वतरावणावरीटाकिला ॥ रावणेंफोडोनितेवेळां ॥ पिष्टकेला[5]अंतरिक्ष ॥ ७५ ॥ रथावरीचढलाहनुमंत ॥ रावणेंझाडिलीसबळलाथ ॥ मूर्च्छनासांवरूनवायुसुत ॥ उसणेंघेताजाहला ॥ ७६ ॥ रावणहृदयींतेकाळीं ॥ कपीनेंवज्रमुष्टीदीधली ॥ रावणतेणेंतळमळी ॥ मूर्च्छनासांवरीसवेंची ॥ ७७ ॥ मगसबळमुष्टिघात ॥ मारुतीसीमारीलंकानाथ ॥ तोंविशाळघेऊनपर्वत ॥ नळवानरधांविन्नला ॥७८॥ पर्वतटाकिलारावणावरी ॥ तेणेंपिष्टकेलाअंबरीं ॥ नळखिळिलापांचशरीं ॥ हृदयावरीतेधवां॥७९॥तोंनळेंकेलेंअद्भुत॥मंत्रजपेब्रह्मदत्त॥कोट्यानकोटीनळतेथ ॥प्रकटजाहलेतेधवां॥१८०॥घेऊनपाषाणपर्वत ॥रावणावरीटाकितीसमस्त॥दोन्हीदळेंजाहलींविस्मित॥सीतानाथनवलकरी॥८१॥ऐसेंझालेंएक[6]मुहूर्त॥मगब्रह्मास्त्रप्रेरीलंकानाथ॥नळमावळलेसमस्त॥जें

---

१ यमाचे. २ मारुती. ३ रावणावर ४ वीज. ५ वरच्यावर आकाशांत. ६ दोन घटका.

वीनक्षत्रेंसुर्योदयीं ॥८२॥ कींपारदाचिखोटीफुटली ॥तीमिळूनएकजाहली॥मुख्यनळतेवेळीं॥रणांग
णींउरला॥८३॥असोसिंहनादेंगर्जोन॥पुढेंधांवेलक्ष्मण ॥ त्याप्रतिरावण ॥ बोलताझालाअतिगर्वें ८४
ह्मणेतूंमनुष्याचाकुमर॥अजूनमाथांचावोलाजार॥तुवांसंग्रामतरीनिर्धार॥ केलाकोठेंसांगपां ॥८५॥
सौमित्रह्मणेरेमशका ॥ माझासंग्रामपाहेंनिका ॥ तुझेंआयुष्यसरलेंमूर्खा॥आह्मीलंकादीधलीबिभी
षणा ॥ ८६ ॥ सिंहदरींत[2]आलाकुंजर[3] ॥ तोकेंवीजीवंतजाईलबाहेर ॥ सुपर्णेंधरिलाफणि[4]वर ॥ तोकें
वींप्रवेशेवारुळीं ॥८७॥ भुजंगेंधरिलामूषकदंतीं॥तोकैसासुटेलपुढती ॥ समुद्रतीरींअगस्ती ॥ उगाचि
कैसाबैसेल ॥ ८८ ॥ तृतीयनेत्रींचाप्रळयाग्न ॥ चालिलारतिपती[5]सलक्षूनतो ॥ मगराहीलविझोन ॥
हेंकालत्रयींघडेना ॥ ८९ ॥ तैसाश्रीरामलावण्यराशी ॥ चालोनिआलालंकेसी ॥ तूंपुत्रपौत्रेंनांद
सीं ॥ हेंकालत्रयींघडेना ॥१९०॥ ऐसेंबोलोनिलक्ष्मण ॥ सोडीबाणापाठीबाण ॥ शब्दामागेंशब्द
पूर्ण ॥ वदनींहूनजेंवीनिघतीपैं ॥ ९१ ॥ चपळलेखकापासावएकसरें ॥ निघतीअक्षरामागेंअक्षरें ॥
तैसेबाणसुमित्राकुमरें ॥ रावणावरीसोडिले ॥ ९२ ॥ रावणाचेआंगींतेवेळे ॥ सपक्षबाणरुतले ॥ पां
चबाणरावणेंसोडिले ॥ सौमित्रावरीतेधवां ॥ ९३ ॥ जैशापंचविद्युल्लता ॥ तैसेसौमित्रेंदेखिलेशरये

---

१ पाऱ्याची खोटी. २ सिंहाच्यागुहेंत. ३ हस्ति. ४ सर्प. ५ मदनास.

तां ॥ मगतेवरच्यावरीचतत्वतां ॥ निजशरेंमोडिले ॥ ९४ ॥ परमक्रोधेंदशमौळी ॥ ब्रह्मशक्तिबाहेर
काढिली ॥ अभिमंत्रोनसोडिली ॥ राघवानुजलक्षूनी ॥ ९५ ॥ तेअनिवारशक्तिपूर्ण ॥ सुमित्रासुतें
सोडिलाबाण ॥ अर्धटाकिलीखंडोन ॥ अर्धहृदयींबैसली ॥ ९६ ॥ तेणेंसौमित्रनिचेष्टितपडिला ॥
श्वासोच्छ्वासबंदजाहला ॥ ऐसेंदेखोनिरावणधांविन्नला ॥ रथाखालींउतरूनी ॥९७॥ निचेष्टितअस
तांसौमित्र ॥ वरीहाणीमुष्टिप्रहार ॥ जैसेनिजल्यावरीतस्कर ॥ बहुतघायघालिती ॥९८॥ तेंमारु
तीनेंदेखोनिडोळां ॥ कृतांतापरीधांविन्नला ॥ लत्ताप्रहारतेवेळां ॥ सबळदीधलारावणा ॥ ९९ ॥
पादरक्षेनेंजैसेंदेख ॥ लोकताडितीवृश्चिक ॥ कींदंदशूकाचेंमुख ॥ पाषाणेंचूर्णकरितीपैं ॥ २०० ॥
तैसेंलत्ताप्रहारेंकरून ॥ असुरहृदयकेलेंचूर्ण ॥ रक्तओकितरावण ॥ रथावरगेलाआपुल्या ॥ १॥ तों
सावधझालालक्ष्मण ॥ वेगेंसोडीनिर्वाणबाण ॥ रावणाचेंहृदयफोडून ॥ पलीकडेशरगेला ॥ २ ॥
व्यथासौमित्राचीदेखोन ॥ क्षोभेरामजैसाप्रळयाग्न ॥ अनुजपाठीसींघालून ॥ पुढेंजाहलारघुवीर ॥
॥ ३ ॥ रावणआरूढलारथावरी ॥ जैसाजलदनगाशिखरीं ॥ ऐसेंदेखतांरावणारी ॥ कायकरिता
जाहला ॥ ४ ॥ हनुमंतस्कंधावरीरघुवीर ॥ उभाठाकेरावणासमोर ॥ जैसाउदयाचळींदिनकर ॥

किंवाश्रीधरगरुडावरी ॥ ५ ॥ ऐरावतारूढ[1]शचीनायक ॥ कींनंदीवरीमदनांतक ॥ तयापरीअयोध्या
नायक ॥ हनुमंतस्कंधींशोभला ॥ ६ ॥ क्रोधायमानरघुनंदन ॥ प्रथमसोडीएकबाण ॥ रावणाचीं
दाहीछत्रेंछेदून ॥ अकस्मातपाडिलीं ॥ ७ ॥ मि[2]त्रपत्रेंआणिचांमरें ॥ सर्वेंचछेदिलींदुसन्याशरें ॥ मु
कुटभूमीसएकसरें ॥ चूरकरूनपाडिले ॥ ८ ॥ सवेंचभातेदहाहीधनुष्यें ॥ छेदोनिपाडिलींअयोध्या
धीशें ॥ विचित्रकेलेंपरमपुरुषें ॥ प्रथमारंभींतिकाळीं ॥ ९ ॥ राघवबोलेगर्जोनी ॥ दशमुखातुजसोडि
लेंरणीं ॥ आजंश्रमलासिरणांगणीं ॥ जायसत्वरमाघारा ॥ १० ॥ आपलीसंपदाभोगून ॥ सकळस्त्रि
यांसयेईपुसोन ॥ पुत्रपौत्रआप्तजन ॥ निरोपघेऊनयेईत्यांचा ॥ २११ ॥ मगझुंजतांसमरंगणीं ॥ तु
झादेहखंडविखंडकरूनी ॥ तत्काळपाडीनधरणीं ॥ निश्चयमनींजाणपां ॥ १२ ॥ इतकीजवळअस
तांसेना ॥ तूंकांआलासिसमरंगणा ॥ दुर्जनाबुद्धिहीनामलिना ॥ मुखयेथेंनदाखवीं ॥ १३ ॥ ऐसेंबो
लतांजानकीजीवन ॥ दशमुखझालादर्पभग्न ॥ अजासर्पन्यायेंकरून ॥ उगाचितटस्थपाहातसे ॥
॥ १४ ॥ जोपीडिदरिद्रेंकरून ॥ तोदेशत्यागीजायटठोन ॥ तैसारावणरणसांडून ॥ लंकेमाजीप्रवेश
ला ॥ १५ ॥ कींजोजातींतूनभ्रष्टझाला ॥ तोजेंवीद्विजींदवडिला ॥ कींदिव्यदेतांखोटाझाला ॥ तो

---

१ इंद्र. २ सूर्यपानें (आबदागिरें). ३ चवऱ्या.

लाजोनिजायजैसापैं ॥ १६ ॥ असोआतांनानाप्रयत्नकरून ॥ कुंभकर्णासउठवीलरावण ॥ तीकौतुककथागहन ॥ श्रवणकरोतपंडित ॥ १७ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथअंबर ॥ नानादृष्टांतभगणेंसाचार ॥ तेथेंउदयपावलारामचंद्र ॥ निष्कलंकअक्षयीं ॥ १८ ॥ ब्रह्मानंदश्रीरामचंद्र ॥ जोनिर्मळशीतळउदार ॥ तेथेंअनन्यश्रीधरचकोर ॥ स्वानंदामृतसेवीतसे ॥ १९ ॥ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मिकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ षड्विंशतितमोध्यायगोडहा ॥ ॥ ॥ २२० ॥ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ २६ ॥ ॥ ओव्या ॥ २२० ॥

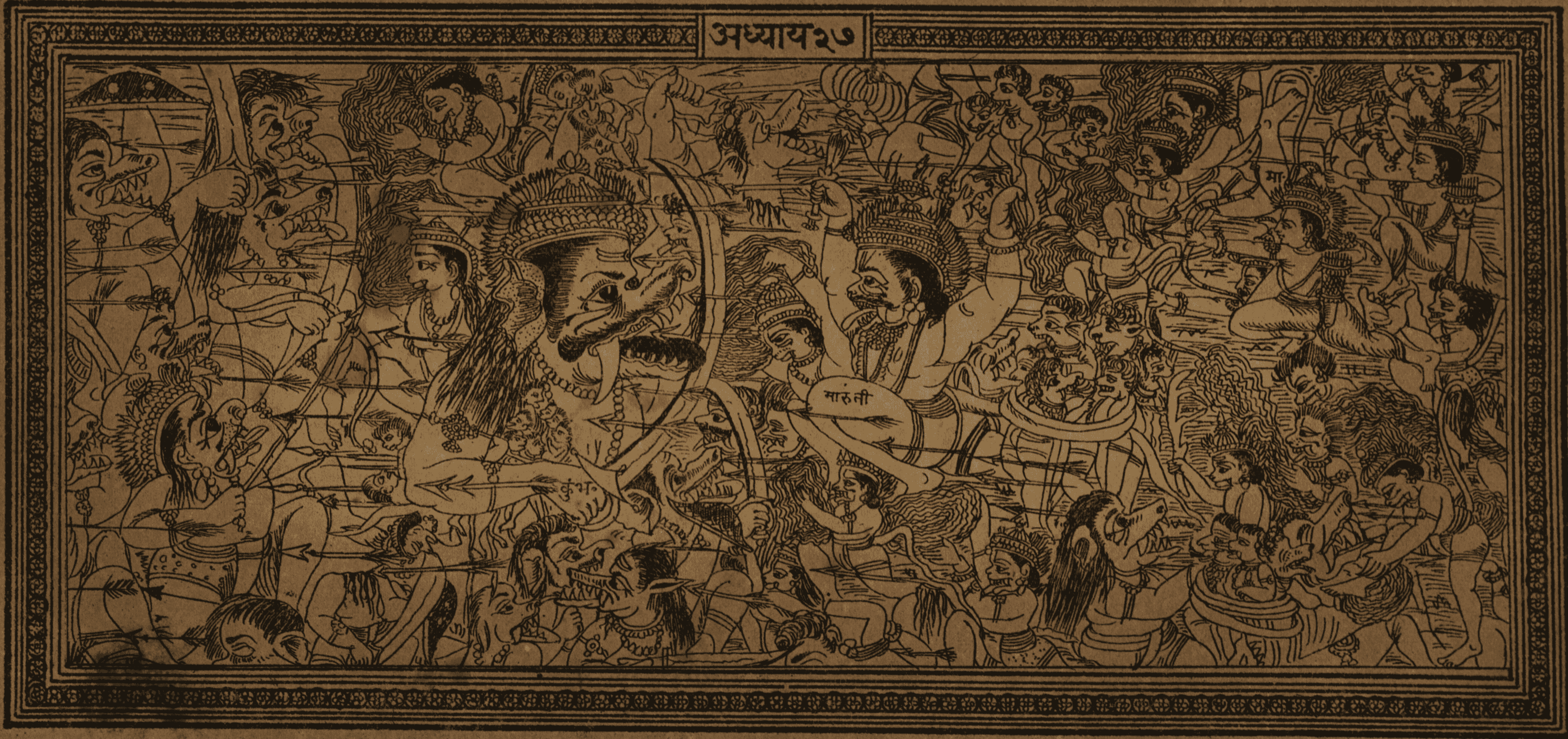

अध्याय २७

२५०

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आळसीकदांउदीमनकरी ॥ नवजायमंदिराबाहेरी ॥ तोंजगन्निवाससाहाका
री ॥ घरींचनिर्धारीभाग्येंआला ॥ १ ॥ मृत्तिकाखणावयाजात ॥ तोंमांदुससांपडेअकस्मात ॥
तैसेंआह्मासीझालेंयथार्थ ॥ सद्गुरुनाथप्रसादें ॥ २ ॥ अभ्यासनकरितांबहुवस ॥ सांपडलीरामवि
जयमांदुस ॥ मगगगनींनमायहर्ष ॥ उपरतिसहजजाहली ॥ ३ ॥ मांदुसउघडोनिजोंन्याहाळी ॥ तों
आंतहोतींसातकोहळीं ॥ तींहींसप्तकांडेंरसाळीं ॥ एकाहूनिएकविशेषें ॥ ४ ॥ कोहळींजोंन्याहाळू
नपाहत ॥ तंवदिव्यनाणीदीप्तिमंत ॥ भक्तिज्ञानवैराग्ययुक्त ॥ घवघवीतविराजती ॥ ५ ॥ चतुरश्रो
तेज्ञानसंपन्न॥तेबंधुआलेजवळीधांवोन॥ह्मणतीआह्मासवांटादेसमान ॥मांडलेंभांडणप्रेमभरें॥६॥ह्म
णतीहींवाल्मिकांचींकोहळीं ॥ तुजपूर्वभाग्येंलाभलीं ॥ तरीवांटाआह्मासयेवेळीं ॥ देईंसर्वांससारि
खा ॥ ७ ॥ मगचतुरसंतजन ॥ श्रवणपंक्तीबैसलेसमान ॥ कोहळींत्यांपुढेंनेऊन ॥ एकसरेंरिचविलीं
॥ ८ ॥ मगतिहींकर्णद्वारेंउघडोन ॥ हृदयभांडारींसांठविलेंधन ॥ श्रोतेवक्तेसावधान ॥ निजसुखपू
र्णपावले ॥ ९ ॥ पांचकोहळींदाविलींफोडून ॥ सहावेंयुद्धकांडविशाळगहन ॥ असोगताध्यायींक
थानिरूपण ॥ राघवेंरावणनिर्भर्त्सिला ॥ १० ॥ छत्रमुकुटटाकिलेछेदून ॥ अपमानपावलारावण ॥

---

१ रामविजयें रूप पेटी. २ रत्नांनीं भरलेले करंडे. ३ हृदयरूप जामदारखान्यांत.

मगलंकेंतगेलापरतोन ॥ चिंतार्णवींबुडाला ॥ ११ ॥ जैसाराहुग्रस्तनिशाकर ॥ कींकाळवंडेदग्धकां
तार ॥ कपाळशूळेंमहाव्याघ्र ॥ तैसादशकंठउतरला ॥ १२ ॥ नावडेछत्रसिंहासन ॥ जेंजेंपाहूंजाय
रावण ॥ तेंतेंरामरूपदिसेपूर्ण ॥ नाठवेआनपदार्थ ॥ १३ ॥ सभेसबैसलारावण ॥ अत्यंतदिसेकळा
हीन ॥ महोदराप्रतिवचन ॥ बोलताझालातेवेळां ॥ १४ ॥ ह्मणेकैसाविपरीतकाळ ॥ मक्षिकेनेंहाल
विलाभूगोळ ॥ चित्रींच्यासर्पेंखगपाळ ॥ गिळिलानवलवाटतें ॥ १५ ॥ खद्योततेजेंकरून ॥ आहाळो
निगेलाचंडकिरण ॥ तैसामीआजिरावण ॥ युद्धींपावलोंपराजय ॥ १६ ॥ मगबोलतीप्रधान ॥ आ
तांउठविंजेकुंभकर्ण ॥ तोरामसौमित्रांसहितसैन्य ॥ गिळीलक्षणनलागतां ॥ १७ ॥ तीरावणासीमान
लीमात ॥ ह्मणेघटश्रोत्रासउठवात्वरित ॥ मगविरूपाक्षमहोदरनिघत ॥ दहासहस्त्रराक्षससंगेंघेउनी
॥ १८ ॥ मद्यपखालाचारीसहस्त्र ॥ कुंजरींघातल्यासत्वर ॥ तैसेचपशुघेतलेअपार ॥ अन्नपर्वतांसहि
तपैं ॥ १९ ॥ वाद्येंवाजवितीभयासुर ॥ गजरेंसींपावलेसत्वर ॥ देखोनिभयानकशरीर ॥ कंपसुटला
राक्षसां ॥ २० ॥ वनगजह्मैसेतरस ॥ नासिकांतगुंतलेबहुवस ॥ टाकितांश्वासउश्वास ॥ निर्गमनव्हेत
यांसी ॥ २१ ॥ सवालक्षगांवेंखोल ॥ सरितापतीचेंतुंबळजळ ॥ तेंनाभिप्रमाणेकेवळ ॥ कुंभकर्णासी १

---

१ चिंतारूप सागरांत. २ चंद्र. ३ अरण्य. ४ गरुड. ५ काजव्याच्या तेजानें. ६ सवालक्षयोजनें—पांचलक्षकोस. ७ समुद्राचें.

होयपैं ॥ २२ ॥ असोराक्षससर्वीमिळती ॥ द्वारींएकदांचिहाकाफोडिती ॥ सकळवापीकूपआटती॥
महागजरेंकरूनी ॥२३॥ स्वर्गापर्यंतएकोंजाती ॥ ऐशाकर्णीभेरीत्रोंहाटिती ॥ उरावरीगजचाल
विती ॥ परीजागानोहेसर्वथा ॥ २४ ॥ एकगगनंचुंबितवंशघेऊन ॥ नासिकींचढवितीपूर्ण ॥ एक
नाकपुडीअवरोधून ॥ श्वासोश्वासकोंडिती ॥२५॥ एकवृक्षपाषाणघेती ॥ वर्मस्थळींबळेंटाकिती ॥
कडुतीक्ष्णऔषधेंओतिती ॥ नासिकपुटींतेकाळीं ॥ २६ ॥ उपायकेलेबहुतपूर्ण ॥ परीजागानोहेचकुं
भकर्ण ॥ मगविरूपाक्षाकिन्नरीआणून ॥ कर्णामाजीबैसविल्या ॥ २७ ॥ त्यांचेंपरमसुस्वरगायन ॥
ऐकतांशशियेईलधांवोन ॥ जागाहोऊनकुंभकर्ण ॥ सावधानबैसला ॥ २८ ॥ जांभईदीधलीभयान
क ॥ मद्यप्राशिलेंसकळिक ॥ दाढेखालींपशुदेख ॥ अपारघालूनरगडिले ॥ २९ ॥ अन्नमांसाचेपर्व
त ॥ गिळिलेराक्षसेंतेव्हांबहुत ॥ मगनेत्रपुसोनपहात ॥ प्रधानाकडेतेकाळीं ॥३०॥तंवतिहींप्रणिपा
तकरून ॥ सांगीतलेंसर्ववर्तमान ॥ सीताआणिलीहिरून ॥ तेथूनसर्वकथियेलें ॥ ३१ ॥ हनुमंतलं
काजाळून ॥ रामसौमित्रांआलाघेऊन ॥ कालचेयुद्धींरावण ॥ पराजयपावला ॥ ३२ ॥ रावणपर
मचिंताक्रांत ॥ यालागींतुह्मांउठविलेंत्वरित ॥ मांडलाबहुतकल्पांत ॥ आटलेसमस्तराक्षस ॥३३॥

---

१ तलाव, विहीर. २ वाजविती. ३ आकाशांत गेलेलाअत्यंत उंच. कळक–वेळू–बांबू. ४ नमस्कार.

उभाठाकलाकुंभकर्ण ॥ ह्मणेऐसाचिरणाजाईन ॥ मगविनवितीप्रधान ॥ राजदर्शनघेइंजे ॥ ३४ ॥
सभेसिचाललाकुंभकर्ण ॥ लंकादुर्ग[1]त्यासीगुल्फ[2]प्रमाण ॥ वाटेआकाशासिलाविलेंटेकण ॥ विमानें
सुरगणपळविती ॥ ३५ ॥ लंकावेष्टितजेवानर ॥ तेथूनपळालेसमग्र ॥ देखोनकुंभकर्णाचेंशरीर ॥
कपिमूर्च्छितपडियेले ॥ ३६ ॥ रामासिह्मणेबिभीषण ॥ स्वामीहाउठविलाकुंभकर्ण ॥ आश्चर्यक
रीरघुनंदन ॥ शरीरदेखोनतयाचें ॥३७॥ बिभीषणह्मणेतेकाळीं ॥ रामायाचियाजन्मकाळीं ॥ प्रळ
यवर्तलाभूमंडळीं ॥ हांकजाहलीचहूंकडे ॥३८॥मातेचियाउदरांतून ॥ भूमीसीपडलाकुंभकर्ण ॥ तैं
तीससहस्रस्त्रियाजाण ॥ वदनपसरूनगिळियेल्या ॥ ३९ ॥ इंद्राचाऐरावतधरूनी ॥ येणेंआपटिला
धरणीं ॥ ऐरावतीचेदांतमोडुनी ॥ इंद्रासियेणेंताडिलें ॥४०॥ शक्रें[3]वज्रउचलोनिघातलें ॥ याचेंरोम
नाहींवक्रजाहलें ॥ यांसीनिद्रावरण[4]पडलें ॥ ह्मणोनिवांचलेंहेंजग ॥ ४१ ॥ असोकुंभकर्णदृष्टींदेखो
न ॥ हिमज्वरेंव्यापलेवानरगण ॥ एकांसुरकुंडीवळून ॥ दांतखिळियाबैसल्या ॥ ४२ ॥ भोंवतेंपाहे
चापपाणी ॥ तोंभयभीतवानरवाहिनी[5] ॥ सर्वांचेंअंतरजाणोनी ॥ मारुतीकडेपाहिलें ॥ ४३ ॥ तों
निमिषांतहनुमंत ॥ अकस्मातगेलालंकेंत ॥ कुंभकर्णसभेसीजात ॥ तंवकेलेंअद्भुतवायुसुतें ॥ ४४ ॥

---

[1] लंकेचा तट. [2] पायांच्या गोफे इतका उंच. [3] इंद्रानें. [4] निद्रेचें पांघरूण [5] वानरांची सेना.

कुंभकर्णतीनवेळा ॥ कटीपर्यंतउचलिला ॥ रामआणिकपिडोळां ॥ तटस्थहोऊनिपाहती ॥४५॥
मद्यपानेंकुंभकर्ण ॥ अत्यंतगेलासेभुलून ॥ आपणासउचलितोकोण ॥ हेंहीत्यासीनेणवे ॥ ४६ ॥
मगतोसीताशोकहरण ॥ पुढतीउचलूनकुंभकर्ण ॥ भुजाबळेंभोवंडून ॥ टाकीतहोतासुवेळेसी
॥ ४७ ॥ मागुतीकेलेंअनुमान ॥ ह्मणेगगनींदेऊंभिरकाऊन ॥ कींलंकेवरीआपटून ॥ चूर्णकरूंसक
ळही ॥ ४८ ॥ मगह्मणेनव्हेहाविचार ॥ लंकाचूर्णहोईलसमग्र ॥ मगतोबिभीषणनृपवर ॥ नां
देलकैसायेस्थळीं ॥ ४९ ॥ सुवेळेसीद्यावाटाकून ॥ तरीवानरहोतीलचूर्ण ॥ भूमंडळींआपटूंधरून॥
तरीधराजाईलपाताळा ॥ ५० ॥ ऊर्ध्वपंथेंचिठेवीन ॥ भुजाबळेंभोवंडून ॥ वृक्षांवरीघातलाने
ऊन ॥ राघवापासींपरतला ॥ ५१ ॥ भयआणिशाहारेंपूर्ण ॥ गेलेंकपींचेंनिघोन ॥ जैसाउग
वतांसहस्त्रकिरण ॥ तमजायनिरसोनी ॥ ५२ ॥ कींहनुमंतेंबळदाऊन ॥ वानरांदीधलेंरसायण ॥
॥ हिमज्वरभयदारुण ॥ निघोनगेलेंसर्वही ॥ ५३ ॥ असोश्रीरामचरणींभाळ ॥ ठेवीअंजनीचा
बाळ ॥ मगसुग्रीवादिकपिसकळ ॥ धांवोनभेटतीहनुमंता ॥ ५४ ॥ शब्दसुमनेंस्तुतिमाळा ॥ कपि
घालितीमारुतीचेगळां ॥ ह्मणतीकुंभकर्णकवेंतसांपडला ॥ तरीकांसोडिलाकळेना ॥ ५५ ॥ मारुती
चेअंतरार्थ ॥ कपींतेंसांगेरघुनाथ ॥ त्यासमाझेहातींमृत्य ॥ हेंहनुमंतजाणतसे ॥ ५६ ॥ सिंहावलो

कनेंनिश्चिती ॥ मागीलकथाऐकावीश्रोतीं ॥ कुंभकर्णजातसभेप्रती ॥ रावणासीभेटावया ॥ ५७ ॥
बंधुसन्मुखदेखोन ॥ हरुषेंकोंदलादशानन ॥ कुंभकर्णप्रणिपातकरून ॥ निजस्थानासीबैसला ॥
॥ ५८ ॥ जेंवीमेघकरीगर्जन ॥ तेवींबोलेकुंभकर्ण ॥ कायसंकटपडिलेंयेऊन ॥ ह्मणोनिमजजागवि
लें ॥ ५९ ॥ महाप्रळयमांडला ॥ कींटवींजातहोतीरसातळा ॥ कींकृतांतचालूनआला ॥ ह्मणोनिम
जजागविलें ॥ ६० ॥ सांगेरावणवर्तमान ॥ जानकीआणिलीहरून ॥ यालागींवानरदळघेऊन ॥ सु
वेळेसीरामआला ॥ ६१ ॥ धूम्राक्षआणिवज्रदंष्ट्री ॥ प्रहस्तप्रधानपडलासमरीं ॥ मगमीयुद्धागेलों
झडकरी ॥ परीपावलोंपराजय ॥ ६२ ॥ मजपरमसंकटपडलें ॥ ह्मणोनिबंधुतुजजागविलें ॥ मज
चिंताव्याधीनेंपीडिलें ॥ त्यासीऔषधदेईंतूं ॥ ६३ ॥ संकटींबंधुपावेसाचार ॥ दरिद्रकाळींजाणिजे
मित्र ॥ संशयनिरसावयासमग्र ॥ सद्गुरुचरणधरावे ॥ ६४ ॥ तमदाटलेंजरीघोर ॥ तरीदीपिकापा
जळाव्यासत्वर ॥ येतांवैरियाचेंशस्त्र ॥ वोडणपुढेंकरावें ॥ ६५ ॥ दुष्काळपडतांअत्यंत ॥ दात्यापा
सींजावेंत्वरित ॥ संकटआह्मांपडलेंबहुत॥ह्मणोनितुजजागविलें ॥ ६६ ॥ यावरीबोलेकुंभकर्ण ॥ बु
द्धिकर्मानुसारिणीपूर्ण ॥ जानकीव्यर्थआणून ॥ कुळक्षयमांडिला ॥ ६७ ॥ रामहावैकुंठवासीनाराय
ण ॥ सुरांचेअवतारवानरपूर्ण ॥ हेंनारदेंवर्तमान ॥ पूर्वींचमजसांगितलें ॥ ६८ ॥ असोजेंशुभाशुभक

मेंहोत ॥ तेंभोगिल्याविणनचुकत ॥ पुढीलहोणारभविष्यार्थ ॥ तोनचुकेकदांही ॥ ६९ ॥ करूंनये
तेंत्वांरायाकेलें ॥ शेवटींसीतेसतरीभोगिलें ॥ येरूह्मणेबहुतयत्नकेले ॥ परीतेवशनहोय ॥ ७० ॥
तरीरामावेगळीतत्वता ॥ आणिकावशनव्हेसर्वथा ॥ कुंभकर्णह्मणेलंकानाथा ॥ राघवरूपधरींतूं ॥
॥ ७१ ॥ जपोनियांकापव्यमंत्र ॥ होईंसुंदररघुवीर ॥ सीताहोईलवशसाचार ॥ क्षणमात्रनलागतां
॥ ७२ ॥ मगबोलेलंकेश्वर ॥ मीनिजांगेंहोतांरघुवीर ॥ तेव्हांचिदुर्वासनासमग्र ॥ मावळेलमाझीस
मूळीं ॥ ७३ ॥ घरायेतांवासरमणी[1] ॥ तम[2]नउरेतक्षणीं ॥ कींगरुडयेतांसर्पश्रेणी[3] ॥ पळतीउठोनिजी
वभयें ॥ ७४ ॥ तैसामीरामहोतांजाण ॥ वाटेलपरनारीमातेसमान ॥ एकवचनएकबाण ॥ एकप
त्नीव्रतीजो ॥ ७५ ॥ याचलागींबंधुवाजाण ॥ रामसौमित्रवानरगण ॥ यांसीसंहारिल्यावीण ॥ व
शनोहेजानकी ॥७६॥ यावरीबोलेकुंभकर्ण ॥ आतांगिळीनसकळसैन्य ॥ क्षणांतरामलक्ष्मण ॥ ध
रूनआणीनपुरुषार्थें ॥ ७७ ॥ अपारसैन्यसमुद्र ॥ सवेंदेतदशकंधर ॥ रावणासनमूनसत्वर ॥ कुंभ
कर्णनिघाला ॥ ७८ ॥ रणायेतांकुंभकर्ण ॥ तेथेंहोतेवानरगण ॥ तेअवघेगेलेपळोन ॥ रामचंद्रासी
सांगावया ॥ ७९ ॥ कुंभकर्णविचारीअंतरीं ॥ मीकायलोटूंवानरांवरी ॥ जंबुकां[4]वरीजैसाकेसरी[5] ॥

---

१ सूर्य. २ अंधकार. ३ सर्पांच्या पंक्ती. ४ कोल्ह्यांवर. ५ सिंह.

धांवतां पुरुषार्थ दिसेना ॥ ८० ॥ पिंपीलिकांवरी धांवे गज ॥ कीं आळिकेवरी धांवे द्विजेराज[2] ॥ कीं मूढ
सभें ततेजःपुंज ॥ पंडित शोभा न पावे ॥ ८१ ॥ आरंभीं राक्षसदळ तुंबळ ॥ वानरांवरी उठावलें चपळ ॥
कपि धांवले सकळ ॥ शिळा वृक्ष घेउनी ॥ ८२ ॥ युद्ध झालें अपार ॥ लोटले शोणितांचे पूर ॥ परी
तें न मानी घटश्रोत्र[4] ॥ ह्मणे हें युद्ध काय सें ॥ ८३ ॥ मूढ अपार बोलती ॥ परी तें न भरे पंडितचित्तीं ॥ जे
से वृषभ परस्परें भांडती ॥ न माने तें महाव्याघ्रा ॥ ८४ ॥ असो तेव्हां मुद्गर घेऊन ॥ रामावरी लो
टला कुंभकर्ण ॥ अठरा पद्में वानरगण ॥ पर्वत पाषाण भिरकाविती ॥ ८५ ॥ पर्वतावरी पर्जन्य पड
त ॥ तथापि न मानी तो कींचित ॥ कीं कूर्मपृष्ठीवरी बहुत ॥ सुमनें वर्षतां न ढळे ची ॥ ८६ ॥ तों श
तशृंगमंडित पर्वत ॥ घेऊन भिरकावी हनुमंत ॥ तो मुष्टिघातें त्वरित ॥ फोडून टाकी कुंभकर्ण ॥ ८७ ॥
ह्मणे रे मर्कटा धरीं धीर ॥ तुवां जाळिलें माझें नगर ॥ ह्मणोनियां धांवे घटश्रोत्र[4] ॥ हनुमंतावरी तेधवां
॥ ८८ ॥ बळें शूळ भोवंडोनी ॥ मारुतीवरी घाली उचलोनी ॥ ते वेळे वायुसुत धरणी ॥ मूर्च्छा येऊ
न पडियेला ॥ ८९ ॥ तें देखोनि वाहिनीपती ॥ नीळ धांवे समीरगती ॥ कुंभकर्णाची युद्धगती ॥
देव पाहती विमानीं ॥ ९० ॥ निळें पर्वत वरी टाकिला ॥ तो मुष्टिघातें चूर्ण केला ॥ निळासि मुष्टिघा

---

१ मुंग्यांवर. २ गरुड. ३ रक्ताचे. ४ कुंभकर्ण. ५ शंभर टेंकड्यांनीं यूक्त-

तदीधला ॥ मूर्च्छितपडलाधरेवरीं ॥ ९१ ॥ तोंधांवलेचौघेवानर ॥ जेकाळासिशिक्षाकरणार ॥
ऋषभशरभगवाक्षवीर॥गंधमादनचवथातो॥९२॥चौघांजणींचारपर्वत ॥टाकिलेतेव्हांअकस्मात॥ते
मुष्टिघातेंपिष्टवत ॥ करूनियांटाकिले ॥ ९३ ॥ शरभगवाक्षधरणीवरी ॥ कुंभकर्णेंआपटिलेस्वक
रीं ॥ दोघेभिरकाविलेअंबरीं ॥ जगतीवरीपडियेले ॥ ९४ ॥ मगअट्टाहासेंगर्जेकुंभकर्ण ॥ वाटेब्रह्मां
डजायउलोन ॥ मगवानरांतेंदेखोन ॥ ग्रासावयाधांवला ॥ ९५ ॥ कवघालोनिअकस्मात ॥ एकदां
चवानरांधरित ॥ मुखींघालूनिचावित ॥ गिळिलेगणितएकातें ॥ ९६ ॥ ऐशींसहस्त्रद्रुमपाणी ॥ अ
सुरेंगिळिलेमुखपसरुनी ॥ कितेककर्णरंध्रींनिघोनी ॥ पळतेझालेएकसरें॥ ९७ ॥ उरलेवानरतेवेळे ॥
रणसांडोनिपळाले ॥ गिरिकंदरींदडाले ॥ कुंभकर्णभयेंकरूनी ॥ ९८ ॥ कितेकतेव्हांवानरगण ॥ सूर्य
सुतासीगेलेशरण ॥ तेवेळींपर्वतघेऊन ॥ सुग्रीववीरधांविन्नला ॥९९॥ विशाळपर्वतटाकिला ॥ येरेंमु
द्गरेंचूर्णकेला ॥ सुग्रीवह्मणेअमंगळा ॥ वृथापुष्टराक्षसा ॥ १०० ॥ तुझेंनासिकआणिकर्ण ॥ क्षणनला
गतांछेदीन ॥ विमानींवृंदारकगण[1] ॥ जेणेंकरूनतोषती ॥ १ ॥ तुझाअग्रेज[2]दशकंधर ॥ पंचवटीसयेऊ
नतस्कर ॥ जानकीचिद्रत्नसुंदर ॥ घेऊनिआलाचोरुनी ॥२॥ तरीतस्करातेंदंडहाचिपूर्ण ॥ छेदावे

---

१ देवगण. २ वडीलबंधु. ३

नासिकआणिकर्ण ॥ तूंरावणानुजकुंभकर्ण ॥ शिक्षालावीनतुजआतां ॥ ३ ॥ कुंभकर्णह्मणेसुग्रीवासी
॥ मशकाआगळेंबहुतबोलसी ॥ जैसापतंगवडवानळासी ॥ विझवावयाधांवत ॥ ४ ॥ मूषकजाहला
क्रोधायमान ॥ ह्मणेसगळापर्वतगिळीन ॥ वृश्चिकस्वपुच्छेंकरून ॥ ताडीनह्मणेखदिरांगारा ॥ ५ ॥
ऊर्णनाभीचाउदरतंतू ॥ तेणेंकेंवीबांधिजेलऐरावतू ॥ सूर्यमंडळधगधगितू ॥ खंद्योतकेंवीगिळीलपां॥
॥ ६ ॥ तैसातूंबळहीनवानर ॥ रागेंआलासीमजसमोर ॥ मत्कुणप्रायशरीर ॥ चूर्णकरीनतुझेंमी ॥
॥ ७ ॥ ऐसेंबोलतांरावणानुज ॥ पर्वतघेऊनधांवेअर्कज ॥ कुंभकर्णाचेहृदयींसहज ॥ येऊनियांआद
ळला ॥८॥ पर्वतगेलाचूर्णहोऊन ॥ क्रोधेंधावेकुंभकर्ण ॥ सुग्रीवासीचरणींधरून ॥ भोवंडिलागरग
रां ॥ ९ ॥ पृथ्वीवरीआपटूंपाहत ॥ तोप्रतापीसूर्यसुत ॥ पिळिलाकुंभकर्णाचाहात ॥ ऊर्ध्वपंथेंउडा
ला ॥ ११० ॥ ग्रहमंडळपर्यंत ॥ उडोनिगेलाकपिनाथ ॥ त्याहूनकुंभकर्णाचाहात ॥ उंचावलातेका
ळीं ॥ ११ ॥ मागुतीवानरेश्वरधरिला ॥ बळेंचकक्षेंतदाटिला ॥ कक्षावळींतगुंडाळला ॥ कंटाळला
दुर्गंधीनें ॥ १२ ॥ ह्मणेवाळीनेंरावण ॥ कक्षेंतघालूनकेलेंस्नान ॥ तोसूडआजिघेतलाजाण ॥ टाकी
नरगडोनिमर्कट ॥ १३ ॥ जयवाद्यांचागजर ॥ होताजाहलापैंअपार ॥ रणींआजिसाधिलावानरेश्व

---

१ रावणाचा धाकटाबंधु. २ कोळ्याच्या पोटांतील सूत. ३ काजवा. ४ ढेंकुणासारखें. ५ सुग्रीव.

र ॥ घटश्रोत्रपरतला॥ १४॥ संसारजाळेंपरमथोर ॥ त्यांतगुंतलासाधकनर ॥ तोपळावयापाहेरंध्र[1] ॥ तेंवीवानरांनिघोंइच्छी ॥ १५ ॥ दुर्गंधींतपडलेंमुक्ताफळ॥ कींपंकगर्तेंत[2]मराळ[3]॥ कींब्राह्मणश्रोत्री[4]निर्मळ ॥ हिंसकगृहीं[5]कोंडिला ॥ १६ ॥ असोमस्तझालाकुंभकर्ण ॥ नसेतयादेहस्मरण ॥ तोंकक्षेंतूनसूर्यनंदन ॥ नलागतांक्षणनिष्टला ॥ १७ ॥ जंवहालेनेत्रपात ॥ इतुक्यांतसाधिलेंकृत्य ॥ कुंभकर्णस्कंधीं उभाठाकत ॥ तारानाथ[6]तेधवां ॥ १८॥ दोनीकर्णविशाळतेवेळे ॥ दोनीकरींदृढधरिले ॥ दंतसंधींतसांपडविलें ॥ नासिककुंभकर्णाचें ॥ १९ ॥ कर्णनासिकउपडोनी ॥ सुग्रीवउडालागगनीं ॥ रामचरणावरीयेउनी ॥ मस्तकठेवीसप्रेमें ॥२२०॥ एकचिझालाजयजयकार॥ देववर्ष ।सुमनसंभार ॥ यशस्वीझालासूर्यकुमर ॥ आलिंगीरघुवीरतयातें ॥ २१ ॥ घ्राँणकर्ण[7]नेलेसूर्यसुतें॥ परीशुद्धीनाहींकुंभकर्णातें॥ वर्तमानकळलेंरावणातें ॥ घटश्रोत्रातेंविटंबिलें ॥ २२ ॥ परमचिंताक्रांतरावण॥ नापीत[8]दीधलापाठवून॥ गगनंचुंबितवंश[9]घेऊन ॥ तयासीदर्पणबांधिला ॥ २३ ॥ सप्तखणी[10]महाद्वारदेख ॥ त्यावरीउभाठाकेनापिक ॥ कुंभकर्णाचेसन्मुख ॥ आदर्श[11]तेव्हांदाविला ॥ २४ ॥ छेदोनिनेलेंनासिककर्ण ॥ हेंदर्पणींदेखे

---

१ संधि २ चिखलाच्या राड्यांत. ३ हंस. ४ अग्निहोत्री. ५ खाटिकाच्या घरीं. ६ सुग्रीव. ७ नाकआणिकान. ८ न्हावी. ९ आकाशाइतका उंच बांबू. १० सातमजली. ११ आरसा.

कुंभकर्ण ॥ सुग्रीवगेलाकक्षेंतून ॥ झालेंस्मरणतेकाळीं ॥ २५ ॥ जैसाकिंशुकींफुललापर्वत ॥ तैसादि
सेकुंभकर्णआरक्त ॥ परमविटलामनांत ॥ स्वरूपआपलेंदेखतां ॥ २६ ॥ मनांतह्मणेकुंभकर्ण ॥ आ
तांकायव्यर्थवांचून ॥ दशग्रीवासपरतोन ॥ कायहेंवदनदाखवूं ॥ २७ ॥ कपींसहरामलक्ष्मण ॥ गि
ळीनमीनलागतांएकक्षण ॥ पृथ्वीपालथीघालीन ॥ निर्दाळीनसर्वांसी ॥ २८ ॥ कुंभकर्णपरतलाद
ळीं ॥ दांतेंरगडीअधरपाळी ॥ कृतांतवतहांकदीधली ॥ डळमळलीउर्वीतेव्हां ॥ २९ ॥ परतलादेखो
निकुंभकर्ण ॥ पळोंलागलेवानरगण ॥ आलेरघुपतीसशरण ॥ रक्षींरक्षींह्मणोनियां ॥ ३० ॥ दृष्टीं
देखोनिराघव ॥ कुंभकर्णेंघेतलीधांव ॥ तंवतोसौमित्रबलार्णव ॥ पाचारीततयातें ॥ ३१ ॥ ह्मणेउ
भाराहेंएकक्षण ॥ पाहेंमाझेंशरसंधान ॥ परीतोनमानीकुंभकर्ण ॥ रामाकडेधांविन्नला ॥ ३२ ॥ पर
मकोपेंसुमित्राकुमर ॥ कुंभकर्णावरीटाकीसप्तशर ॥ तेसपक्षबुडालेसमग्र ॥ देहामध्येंचगुप्तझाले ॥
॥ ३३ ॥ सौमित्रेंटाकिलेबहुतबाण ॥ परीतेनमानीकुंभकर्ण ॥ पर्वतावरीपुष्पेंयेऊन ॥ पडतांआसन
नढळेची ॥ ३४ ॥ पंडितवचनेंरसागळीं ॥ पाखंडीनमानीकदाकाळीं ॥ तैसाकुंभकर्णतेवेळीं ॥ नगणी
शरसौमित्राचे ॥ ३५ ॥ तोंगदाघेऊनिबिभीषण ॥ बंधूवरीआलाधांवोन ॥ ह्मणेनिर्नासिका[2]एकक्षण ॥

---

१ फुललेल्या पळसाच्या वृक्षांनीं. २ नकट्या.

मजशींआतांयुद्धकरीं ॥३६॥ म्यांपूर्वींबोधिलादशवक्र॥परीत्यासीझोंबलाकामविखार ॥तेणेंभुलला
तोसमग्र॥शुद्धीअणुमात्रनसेची ॥३७॥ गोडवचनेंकडुवाटती ॥कडूतींगोडवाटतीचित्तीं ॥ ऐश्वर्यमदझें
डूनिश्चिती ॥ कंठींदाटलाजयाचे॥३८॥[1]रावणदुष्कृतवल्लीचींफळें॥तींतुह्मांप्राप्तझालींशीघ्रकाळें॥त्या
चेंप्रत्युत्तरतेवेळे॥कुंभकर्णदेतसे ॥३९॥ ह्मणेबिभीषणाशतमूर्खा॥हांससीमाझ्याकर्णनासिका॥मीको
णहेंतुजदेखा॥नाहींकळलेंअद्यापी॥४०॥कुळक्षयासकारण॥तूंमिळालासइकडेयेऊन॥मजपुढेंदाऊन
कोवदन॥क्षणेंप्राणघेईनतुझा ॥ ४१ ॥ [2]राक्षससिंहकुळामाजीदेख ॥ तूंजन्मलासीजंबुक ॥ कपटि
यानदाखवींमुख ॥ [3]कुळवनछेदककुठारा ॥ ४२ ॥ तुझींशतखंडेंकरितोंयेवेळीं ॥ परीआह्माद्यावया
तिळांजुळी ॥ तुजरक्षिलेंयेकाळीं ॥ कुळउत्पत्तीसकारण ॥ ४३ ॥ होईंमाघारावेगेंसीं ॥ निघेंरामाचे
पाठीसीं ॥ आजिकपिसेनानिश्चयेंसीं ॥ मीग्रासीनक्षणार्धें ॥ ४४ ॥ ऐकूनिबंधूचेंवचन ॥ माघारला
बिभीषण ॥ पुढेंरामावरीकुंभकर्ण ॥ मुद्गरघेऊनधाविन्नला ॥ ४५ ॥ श्रीरामह्मणेकुंभकर्णा ॥ आजि
तूंपात्रझालासिमाझियाबाणा ॥ तुह्मीपीडिलेंत्रिभुवना ॥ जाणोनिऐसेंअवतरलों ॥ ४६ ॥ तुवांजेगि
ळिलेवानरगण ॥ तेपोठफोडोनिबाहेरकाढीन ॥ तुझेंजवळीआलेंमरण ॥ पाहेंसावधानमजकडे ॥

---

[1] रावणाच्या पापरूपवेलीचीं फळें. [2] राक्षसरूप सिंहाच्या कुळांत. [3] स्वकुळरूप वनास छेदणाऱ्या-कुऱ्हाडरूपा.

॥ ४७ ॥ ऐसेंह्मणोनिदिनकरकुलदीप ॥ क्षणनलागतांचढवीचाप ॥ जोआदिपुरुषत्याचाप्रताप ॥
नवर्णवेचिवेदशास्त्रां ॥ ४८ ॥ रणरंगधीररघुवीर ॥ उभाराहिलाकुंभकर्णासमोर ॥ कींनिशासंपतां
दिनकर ॥ उदयाचळींविराजे ॥ ४९ ॥ ह्मणेमृत्युपुरीसराहेंजाऊन ॥ सवेंचपाठवितोंरावण ॥ लंके
सस्थापिलाबिभीषण ॥ चंद्रार्कवरीशाश्वत॥१५०॥यावरीबोलेकुंभकर्ण ॥ तूंजन्मांतरींचाशत्रुपूर्ण ॥
हेंआह्मासिआहेज्ञान ॥ मूळचीखूणसर्वही ॥ ५१ ॥ आपुलेंसामर्थ्यवर्णिलें ॥ परीमजपुढेंकदानचा
ले ॥ कपिदळगिळीनसगळें ॥ दांतांसिदांतनलावितां ॥ ५२ ॥ तुवांवधिलेखरत्रिशिरादूषण ॥ वा
ळीमारिलाकपटेंकरून ॥ परीमजपुढेंतोअभिमान ॥ नचालेकदांमानवीया ॥ ५३ ॥ निद्रार्णवींजा
हालोंनिमग्न ॥ नातरीहेंतुरतेंत्रिभुवन ॥ तुजवीरह्मणतांजाण ॥ हांसेंपूर्णयेतसे ॥ ५४ ॥ वनचरांसी
पीडीकुंजर ॥ परीमृगेंद्रापुढेंजर्जर ॥ कींमेघापुढेंवणवाअपार ॥ विझोनिजायक्षणार्धें ॥ ५५ ॥ तैसें
तुजयेथेंकरीन ॥ सोडींतुझेनिर्वाणबाण ॥ हेंऐकोनिरघुनंदन ॥ वोढीआकर्णशरतेव्हां ॥ ५६॥ जैसा
प्रळयविजाअनिवार ॥ तैसेराघवाचेयेतीशर ॥ असुरेंमुखपसरिलेंथोर॥ गिळीअपारबाणांतें॥ ५७॥
भयभीतवानरतेथें ॥ विलोकितीकुंभकर्णातें ॥ बाणगिळिलेअसंख्यातें ॥ नव्हेगणिततयांचें ॥५८॥
सागरींमिळतीगंगापूर ॥ तैसामुखींसांठवीशर ॥ मगहातींघेऊनमुद्गरतोमर ॥ रामावरीधांविन्नला॥

॥ ५९ ॥ हांकफोडिलीप्रचंड ॥ तेणेंडळमळिलेंब्रह्मांड ॥ जलचरेंवनचरेंउदंड ॥ गतप्राणजाहलीं ॥
॥१६०॥मुद्गरभोवंडीचक्राकार ॥ रामावरीघालूंपाहेअसुर ॥ मगतोरणरंगधीर ॥ दिव्यशरकाढित ॥
॥६१॥ मंत्राच्याआवृत्तिकरूनी ॥ बाणींस्थापीप्रळयाग्नी ॥ आ[1]कर्णवोढीवोढुनी ॥ बाणसोडीराघ
व ॥ ६२ ॥ मुद्गरासहितहस्त ॥ बाणेंतोडिलाअकस्मात॥ गगनपंथेंभेदीतजात ॥ [2]सपक्षउरगजयाप
री ॥ ६३ ॥ रामबाणहाचि[3]सुपर्ण ॥ गेला[4]हस्तसर्पघेऊन ॥ सवेंचसूर्यबीजजपोन ॥ रघुनंदनशरसो
डी ॥ ६४ ॥ तेणेंखंडिलादुजाहस्त ॥ गेलागगनींअकस्मात ॥ दोनीहीभुजापडत ॥ विंध्याचळाचि
येपरी ॥ ६५ ॥ परीभुजाहोऊनिजित ॥ जातीकपींचेभाररगडीत ॥ वानरउचलोनिपर्वत ॥ हस्तठें
चितीअसुराचे ॥ ६६ ॥ सांडूनिसंग्रामाचिभूमी ॥ कपिजाती[5]गिरिवृक्षगुल्मीं ॥ परीअचळठाणसंग्रा
मीं ॥ रघूत्तमाचेंचळेना ॥ ६७ ॥ मगकाढिलेदोनशर ॥ गुणींयोजोनिसोडीसत्वर ॥ तिहींदोनींचर
णसमग्र ॥ कटीपासोनिखंडिले ॥६८॥ चरणगडबडाटथोर ॥ खालींपाषाणहोतीचूर ॥ महावृक्षघे
ऊनिवानर ॥ ताडितीबळेंठायींठायीं ॥ ६९ ॥ असोसुखपसरूनतेकाळीं ॥ राक्षसधांवेपोटचाली ॥
विमानींसुरवरतेवेळीं ॥ आश्चर्यकरितीतयाचें ॥ १७० ॥ नासिकींलोचनींवदनीं ॥ ज्वाळासोडीक्रो

---

[1] कानापर्यंत. [2] पक्षयुक्त सर्प. [3] गरुड. [4] हस्तरूप सर्प. [5] पर्वत संबंधी वृक्षांच्या जाळींत.

धेंकरुनी ॥ इकडेभीमकाळास्त्रबाणीं ॥ अयोध्यानाथेंस्थापिलें ॥ ७१ ॥ करीवायूचेंखंडण ॥ ऐसाराघवाचादिव्यबाण ॥ आकर्णवोढीवोढून ॥ नलगतांक्षणसोडिला ॥ ७२ ॥ वज्रेंतुटेशैलशिखर[1] ॥ तैसेंबाणेंउडविलेंशिर ॥ भेदीतगेलेंअंबर ॥ करीतप्रळयगर्जना ॥ ७३ ॥ विमानेंपळवितीसुरवर ॥ भयभीतशशिमित्र ॥ तोंशिरउतरोनिसत्वर ॥ लंकेवरीपडियेलें ॥ ७४ ॥ बहुतसदनें[2]मोडून ॥ कित्येकअसुरपावलेमरण ॥ तेवेळींवृंदारक[3]गण ॥ पुष्पेंवर्षतीश्रीरामावरी ॥ ७५ ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ विजयीझालारघुवीर ॥ दुंदुभीवाजवीसुरेश्वर ॥ आनंदअंबरींनसमाये ॥ ७६ ॥ धांवतीसकळवानरगण ॥ वंदितीरघुपतीचेचरण ॥ कुंभकर्णाचेंउरलेंसैन्य ॥ लंकेमाजीप्रवेशलें ॥ ७७ ॥ सभेसयेऊनियांघायाळ ॥ वर्तमानसांगतीसकळ ॥ ऐकतांरावणपडिलाविकळ ॥ सिंहासनावरूनी ॥७८ ॥ ह्मणेगेलेंकुंभकर्णाऐसेंनिधान ॥ बंधूविणेंदिशाशून्य ॥ ऐसाशोकसमुद्रींपडतांरावण ॥ आलाधांवूनिइंद्रजित ॥ ७९ ॥ रावणासीसांवरून ॥ ह्मणेरायापाहेंविचारून ॥ यामृत्युलोकासियेऊन ॥ चिरंजीवकोणराहिला ॥ १८० ॥ यावरीविपरीतकाळवेळा ॥ वानरमारितीराक्षसदळा ॥ खद्योतगिळीसूर्यमंडळा ॥ मशकभूगोलहालवी ॥ ८१ ॥ पतंगपक्षवातेंकरूनी ॥ कैसाविझालाप्रळयाग्नी ॥ भूतांनीं

---

[1] पर्वताची टेंकडी.
[2] घरें.
[3] देव.

काळनेउनी ॥ कुटकेकरूनभक्षिला ॥ ८२ ॥ कुंभकर्णवीरकेसरी ॥ रणींमारिलानरवानरीं ॥ विप
रीतकाळाचीपरी ॥ ऐसीचअसेविचारा ॥८३॥ रावणाचेविंशतिनेत्र ॥ पाझरतीदुःखनीर ॥ त्याका
ळींसहाजणवीर ॥ उभेठाकलेसंग्रामा ॥ ८४ ॥ रामविजयग्रंथविशेष ॥ युद्धकांडमाजलावीररस ॥
तोश्रवणकरावासावकाश ॥ ब्रह्मांनंदेंकरूनियां ॥ ८५ ॥ रणरंगधीररघुवीर ॥ भक्तवत्सलपरमउदा
र ॥ अभंगअक्षयश्रीधरवर ॥ विजयसाचारसर्वदां ॥ ८६ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमत
वाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ सप्तविंशतितमोध्यायगोडहा ॥१८७॥ ॥ श्रीसी
तारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीराधाकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ अध्याय ॥२७॥ ओंव्या ॥ १८७ ॥

॥ इति श्रीरामविजयसप्तविंशतितमोऽध्यायः समाप्तः ॥

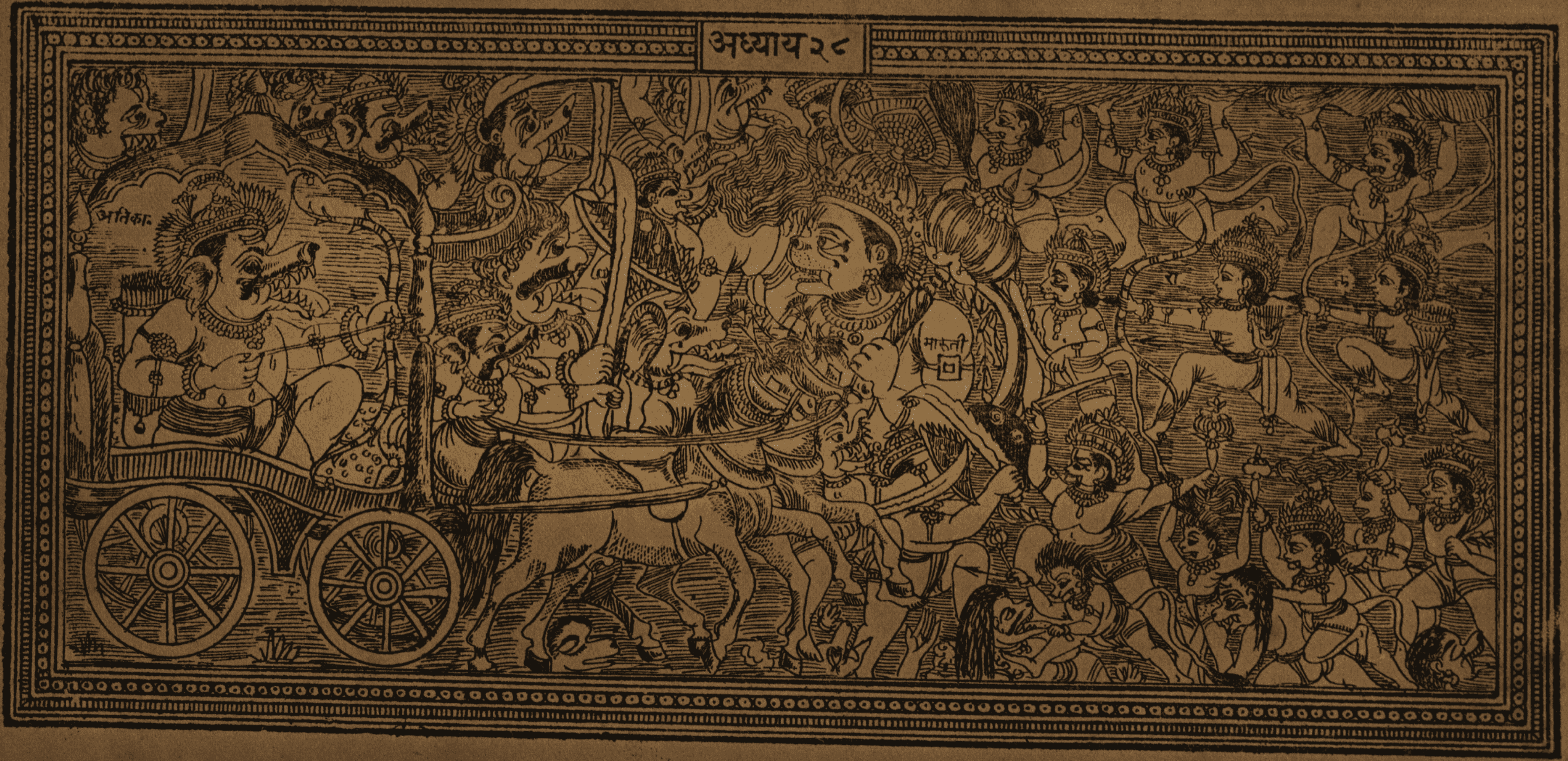
अध्याय २८
अतिका.
मारुती

2

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥श्रीरामचरित्रअतिसुरस ॥ परिसतांअंतःकरणींउल्हास ॥ सोडोनिआठवाविस
रास ॥ राममयजाहलें ॥ १ ॥ रघुवीरमहिमाविशेष ॥ शोधावयाधाविन्नलेंमानस ॥ तंवतेंउन्मनहो
ऊनिनिःशेष ॥ राममयजाहलें ॥ २ ॥ बुद्धिधांवलीवेगेंकरून ॥ गणावयाजगद्वंद्याचेगुण ॥ तंवतेंबौद्ध[2]
रूपहोऊन ॥ राममयजाहली ॥ ३ ॥ तोंचित्तासआलाआवेश ॥ वर्णावयाअयोध्याधीश ॥ तेंचैतन्य
रूपहोऊनिविशेष ॥ राममयजाहलें ॥ ४ ॥ कांसघालीअहंकार ॥ पावेनरामकथाब्धीचापार ॥ तों
ब्रह्मानंदींबुडेसाचार ॥ निरहंकारहोउनी ॥ ५ ॥ ऐकतांरघुनाथचरित ॥ श्रवणहोऊनिठेलेचकित
॥ त्वचाआनंदमयहोत ॥ इतरस्पर्शटाकूनियां ॥६॥ रामपहावयावेळोवेळीं ॥ चक्षूनींघेतलीआळी
॥ रसनाआनंदेंनाचोंलागली ॥ रामचरित्रवर्णावया ॥ ७ ॥ रामचरणकमळींचाआमोद ॥ सेवावया
घ्राणझालेंमिलिंद ॥ एवंसर्वइंद्रियवृंद ॥ रघुनाथींलीनजाहलें ॥८॥ वक्ताह्मणेदशइंद्रियांतें ॥ जिव्हे
सिभाग्यआलेंअद्भुतें ॥ रघुपतीचेगुणवर्णिते ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥९॥ श्रोतेह्मणतीआम्हुचेश्रवण ॥
दशइंद्रियांमाजीधन्य ॥ पुढेंबोलेंकथानुसंधान ॥ युद्धकांडजेंसुरसअसे ॥१०॥ सत्ताविसावेअध्या
यींकथन ॥ रामेंवधिलाकुंभकर्ण ॥ उद्विग्नझालारावण ॥ तोंवीरसाहाजणउठिले ॥ ११ ॥ महापा

---

१ लीनत्वपावेन २ मुकी. ३ कर्ण. ४ डोळयांनीं. ५ जिव्हा. ६ नाक. ७ भ्रमर. ८ इंद्रियसमूह.

र्थमहोदर ॥ देवांतकनरांतकत्रिशिर ॥ अतिकायाराजपुत्र ॥ शक्रजिताचा[1]कनिष्ठबंधू ॥१२॥घेऊन
चतुरंगसेना ॥ साहीचालिलेरणांगणा ॥ रणवाद्येंवाजतीनाना ॥ ऐकतांमनाभयउपजे ॥ १३ ॥ म
हाद्वारउल्लंघून ॥ बाहेरनिघालेसाहीजण ॥ तोंसाहीरथांवरीआणून ॥ शिरेंटाकिलींगृध्रां[2]नीं ॥१४॥
ऐसाहोतांअपशकुन ॥ मनींविरालेसाहीजण ॥ परीवीरश्रीनावरेपूर्ण ॥ वेगींरणांगणींपावले ॥१५॥
देखतांअमित्रांचे[3]भार ॥ स्मरारि[4]मित्राचेउठिलेवीर ॥ घेऊनपर्वततरुवर ॥ समरंगणींमिसळले ॥
॥ १६ ॥ अनिवारकपींचामार ॥ क्षणेंमाघारलेअसुर ॥ तंवतोनरांतकपुत्र ॥ तुरंगारूढधाविन्नला ॥
॥ १७ ॥ राक्षसांचेअस्थिपंजर ॥ बळेंविदारितीवानर ॥ मृत्तिकाघटवतफोडितीशिर ॥ कींपूगीफळ
चूर्णकेलें ॥ १८ ॥ तोतुरंगश्यामकर्ण ॥ क्षीरार्णवाचेंहृदयरत्न ॥ कींमुसेंतआटोनिचंद्रकिरण ॥ तु
रंगोत्तमनिर्मिला ॥ १९ ॥ कींजान्हवीचे[5]तोयेंघडिला ॥ सुपर्णाहूनवेगआगळा ॥ कींउच्चैश्रव्याचाबं
धुआला ॥ प्रवेशलापरदळीं ॥ २० ॥ जैसीप्रळयविद्युल्लता ॥ तैसीझळकेअसिलता ॥ अलातचक्रव
तफिरतां ॥ दृष्टींनदिसेकवणातें ॥ २१ अश्वखर्गक्षत्री[6]पाहीं ॥ तीनीमिळालींएकेठायीं ॥ नरांतकेंते
समयीं ॥ ख्यातीकेलीअद्भुत ॥ २२ ॥ अठरालक्षतत्क्षणीं ॥ वानरमारिलेरणांगणीं ॥ कींचितमाघा

---

१ इंद्रजिताचा. २ गीधपक्ष्यांनीं. ३ शत्रूंचेसमुदाय. ४ रामाचे. ५ भागीरथीच्या उदकानें. ६ योद्धा.

रलेद्रुमपाणी ॥ तेंअंगदेंदुरोनीलक्षिलें ॥ २३ ॥ अनिवारनरातकाचामार ॥ वानरवीरहोतांसमोर॥ सहस्त्रांचेसहस्त्र ॥घायासरिसेपाडीतसे ॥ २४ ॥ धांवेजैसाकृतांत ॥ तैसापेटलावाळिसुत ॥ कींवृक्षावरीअकस्मात ॥ सौदामिनी[2]पडियेली ॥ २५ ॥ तैसाअंगदसन्मुखआला ॥ कठोरपाणिप्रहारदीधला ॥ नरांतकाचाअंतझाला ॥ अश्वासहिततेकाळीं ॥ २६ ॥ नरांतकपडतांचौघेजण ॥ अंगदावरीधांवलेचहूंकडून ॥ महापार्श्वमहोदरजाण ॥ देवांतकआणित्रिशिर ॥२७॥ दोनपर्वतकरींघेऊन॥ उभाठाकलावाळिनंदन ॥ चौघांसीयुद्धकरितांपूर्ण ॥ अंगदसंकटींपडियेला ॥ २८ ॥ तंवतेधांवतीतिघेजण ॥ ऋषभनळवायुनंदन ॥ नळेंपर्वतघायेंकरून ॥ महोदररणींमारिला ॥ २९ ॥ देवांतकासमीपहनुमंत ॥ येऊनतयासीबोलत ॥ तुजदेवांतकनामसत्य ॥ कोण्यामूढेंठेविलें ॥ ३० ॥ निर्नासिकानांवरँ[4]रतिकांत ॥ जारासनामब्रह्मचारीसत्य ॥ कींज्याचेंनांवआदित्य ॥ तोअंधारींपाडियेला ॥ ३१ ॥ जंबुकदेखतांजोपळे ॥ त्यासीके[5]सरीनामठेविलें ॥ दोनीनेत्रसंकोचझाले ॥ कमलनेत्रनामतया ॥३२॥ अंमंगळेनामभागीरथी ॥ अनुसूयानामजारिणीप्रती ॥ कींबाळविधवेनिश्चिती॥ ॥ जन्मसावित्रीहेंनाम ॥ ३३ ॥ कोरान्नमागतांनमिळेकण ॥ तयासिइंद्रनामठेविलेंपूर्ण ॥ जयाक्षीर

---

१ हातांत वृक्ष घेतले आहेत ज्याणीं असे—वानर. २ वीज. ३ नकट्यास. ४ मदन. ५ सिंह. ६ अपवित्रेस.

सिंधुनामाभिधान ॥ परीतक्रनमिळेतृषार्ता ॥ ३४ ॥ [1]अजारक्षकानामपंडित ॥ काष्ठवाहकानामनृ
पनाथ ॥ कींदरिद्रियासीनामदेख ॥ कुबेरऐसेंप्राप्तझालें ॥ ३५ ॥ जैसे[2]अजागळींचेस्तन ॥ कींबधि
राचेथोरकर्ण ॥ गर्भांधाचेविशाळनयन ॥ तैसेंजाणनामतुझें ॥३६॥ वृषभासीसिंहासन ॥ श्वानासि
अग्रपूजापूर्ण ॥ कींदिव्यांबरपरिधान ॥ जैसेंउष्ट्राकरविलें ॥३७॥ [3]कनकवृक्षधोत्रियासीह्मणती ॥
कींचर्माचाकेलाहस्ती ॥ पक्ष्यासि[4]भारद्वाजह्मणती ॥ देवांतकतवनामतैसें ॥ ३८ ॥ ऐसेंबोलोनि
वायुकुमर ॥ हृदयींदीधलालत्ताप्रहार ॥ संपलादेवांतकाचासंसार ॥ तोंत्रिशिराधाविन्नला ॥
॥ ३९ ॥ हनुमंतेंवृक्षघेऊन ॥ त्रिशिरामारिलानलागतांक्षण ॥ ऋषभेंपर्वतघेऊन ॥ महापार्श्व
मारिला ॥४०॥ ऐसेंअतिकायादेखोन ॥ सारथीयासीह्मणेप्रेरींस्यंदन ॥ सर्वांसअलक्षकरून ॥ रा
मावरीचालिला ॥ ४१ ॥ सहस्रघोडेज्याचेरथीं ॥ अरुणासहीनव्हेगती ॥ एकेसूत्रेंआवरीसारथी ॥
नवलकपिकरितीपैं ॥ ४२ ॥ अतिकायाचेंस्थूळशरीर ॥ इंद्रजिताऐसाप्रचंडवीर ॥ तयासमो
रजाहलेपांचवानर ॥ पर्वतहातींघेऊनियां ॥ ४३ ॥ गवयगवाक्षकुमुद ॥ शरभआणिपांचवामैंद ॥
पर्वतटाकितीसुबद्ध ॥ एकदांचतेकाळीं ॥ ४४ ॥ अतिकायेंसोडूनबाण ॥ पर्वतटाकिलेफोडून ॥ श

---

[1] धनगरास. [2] बकऱ्याच्या गळ्याचे सड. [3] सुवर्ण वृक्ष. [4] कुकुडकोंबा पक्ष्यास.

रींखिळिलेपांचहीजण ॥ आरंबळतपडियेले ॥ ४५ ॥ बिभीषणासीपुसेरघुनंदन ॥ अहोहाकोणा
चाकोण ॥ तोह्मणेरावणाचानंदन ॥ नामयाचेंअतिकाया ॥ ४६ ॥ हादिव्यरथतेजागळा[1] ॥ ब्रह्मदे
वेंयासीदीधला ॥ हाअनिवारअसेजगाला ॥ पुरुषार्थयाचाअद्भुत ॥ ४७ ॥ हाकोणासनाटोपेपूर्ण ॥
तुह्मींउठावेंघेऊनबाण ॥ कींपाठवावा[2]ऊर्मिळाजीवन ॥ याचाप्राणघ्यावया ॥ ४८ ॥ काढिलीचा
पाचीगवसणी ॥ जेंवीनिशांतीं[3]प्रगटेतरणी[4] ॥ कींकुंडांतीलमहाअग्नी ॥ याज्ञिकेंफुंकोनिचेतविला ॥
॥ ४९ ॥ तोंविनवीसुमित्रानंदन ॥ मीयासींयुद्धकरीन ॥ अवश्यह्मणेसीताजीवन ॥ विजयीहोईंर
णांगणीं ॥ ५० ॥ मगचाप[5]चढवूनसत्वर ॥ पुढेंधांवेसुमित्राकुमर ॥ ह्मणेरेअतिकायातुझेंस्थूळशरीर ॥
विंटबीनशरघातें ॥ ५१ ॥ तुझेस्थूळसूक्ष्मदेहदोनी ॥ वेगळेकरीनसमरंगणीं ॥ आतांलंकेंतपरतोनी
कैसाजासीलमाघारा ॥ ५२ ॥ कृतांताचिया[6]मुखांत ॥ सांपडलासीराक्षसमस्त ॥ कुंजरगेलासिं
हदरींत ॥ तोकैसायेईलमाघारा ॥ ५३ ॥ काळेंमृत्युपाशघालुनी ॥ ओढूनआणिलेंतुजरणीं ॥ भुजं
गाचेकवेंतुनी ॥ मूषककैसाजाईल ॥ ५४ ॥ अतिकायाह्मणेतेसमयीं ॥ तूंवीरह्मणसीलपाहीं ॥ महा
व्याघ्राचेंसोंगकांहीं ॥ जंबुकासशोभेना ॥ ५५ ॥ नटआलानृपवेषधरून ॥ परीत्यानभितीकोणीज

---

१ तेजस्वी.–महापराक्रमी. २ लक्ष्मण. ३ प्रातःकाळीं. ४ सूर्य. ५ धनुष्य. ६ काळाच्या.

न ॥ वरीवैराग्यदावीपूर्ण ॥ परीअंतरींमनतळमळी ॥ ५६ ॥ अयोध्यासांडोनिलवलाहीं ॥ प्रारब्धें
आणिलेंयेथेंपाहीं ॥ आतांतुह्मीकोणाचेपायीं ॥ जालयेथूनिमाघारां ॥ ५७ ॥ स्वर्गींतुमचेपितृगण ॥
कायकरितीबैसोन ॥ त्यांचेसमाचारापाठवीन ॥ तुह्मांसआतांयेकाळीं ॥ ५८ ॥ ऐकोनिअतिकायाचें
वचन॥सौमित्रह्मणेसावधान॥आतांसांभाळींमाझेबाण॥तुझेप्राणहरतेजे ॥५९॥ तोंअतिकायालोटी
स्यंदन॥जोशतखणींमंडितपूर्ण॥मित्रकरसंख्याजाण॥घोडेश्वेतवर्णयोजिले ॥६०॥ सौमित्रसोडीपां
चबाण॥नेणोंपंचचपळानिघाल्यामेघाबून॥लंकेशपुत्रेंतेंदेखोन॥योजिलाबाणतेकाळीं॥६१॥ चापापा
सूनसुटलाबाण॥तेणपांचशरटाकिलेखंडून॥मगसोडीतसहस्त्रबाण॥सुमित्रानंदनतेकाळीं ६२ परमच
पळअतिकाया॥तितुकेशरतोडीलवलाह्यां॥प्रळयमेघवतगर्जोनियां॥सहस्त्रबाणसोडिले॥६३ ॥मगल
क्षांचेलक्षबाण ॥ सोडीसुमित्रानंदन ॥ कींबाणांचाचपर्जन्य ॥ वर्षतसेतयेवेळीं ॥ ६४ ॥ गजमस्तकें
विदारित ॥ मुक्तेंत्याचिगाराउसळत॥ शक्तिविद्युल्लताअद्भुत ॥ पूरवाहतअशुद्धांचे ॥ ६५ ॥ तेथेंशस्त्रें
जातीबुडोन ॥ प्रेतें[4]वृक्षआदिवाहन ॥ वीरांचेहस्तविरोळेपूर्ण ॥ तळपतातीठायींठायीं ॥ ६६ ॥ वी
रांचेदंतविखुरलेबहुत ॥ तीचवाळुअसंख्यात ॥ खेटकेंवरच्यावरीतरत ॥ तेचिकूर्मजाणावे ॥ ६७ ॥

---

१ सहस्र. २ शक्तिरूपविजा. ३ रक्ताचे. ४ प्रेतेंहेचवृक्ष. ५ ढालीं.

गजशुंडादंडवाहती ॥ तेचिनाडेसावजेंतळपती ॥ ऐसीसौमित्रेंकेलीख्याती ॥ मानतुकावितीवानर ॥ ६८ ॥ असोअनेकविधशस्त्रास्त्रें ॥ सौमित्रावरीलंकेशपुत्रें ॥ टाकिलींपरीसौमित्रें ॥ छेदोनियांपाडिलीं ॥ ६९ ॥ मगसौमित्रेंकाढिलादिव्यबाण ॥ मुखींब्रह्मास्त्रस्थापून ॥ कल्पांतविजेसमान ॥ चापालावोनिसोडिला ॥ ७० ॥ निमिष्यनलागतांसत्वर ॥ छेदिलेंअतिकायाचेंशिर ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ सुमनेंसुरवरवर्षती ॥ ७१ ॥ बहुसालआटिलेंदळ ॥ लंकेंतप्रवेशलेघायाळ ॥ रावणापुढेंसकळ ॥ समाचारसांगतीपैं ॥ ७२ ॥ सिंहासनावरूनरावण ॥ खालींपडेमूर्च्छीयेऊन ॥ मगइंद्रजितेंधांवोन ॥ सांवरूनबैसविला ॥ ७३ ॥ ह्मणेमाझींसाहीनिधानेंगेलीं ॥ पुनःपरतोनिनाहींदेखिलीं ॥ अतिकायासारिखाबळी ॥ पाठिराखातुझागेला ॥ ७४ ॥ इंद्रजितह्मणेरायाप्रती ॥ होणारनचुकेकल्पांतीं ॥ आतांयुद्धासिजातोंमीनिश्चिती ॥ शत्रुक्षयकरावया ॥ ७५ ॥ चतुरंगदळेंसींसत्वरीं ॥ रणमंडळींआलाशक्रारी ॥ सेना[1]दुर्गतेअवसरीं ॥ आपणाभोंवतेरचियेले ॥ ७६ ॥ रक्तेंकरूनियांस्नान ॥ रक्तवर्णवस्त्रेंनेसून ॥ भल्ला[2]तकसमिधाआणून ॥ सर्षपधान्यसंयुक्त ॥ ७७ ॥ रणमंडळींकेलेंहवन ॥ आंतूननिघालास्यंदन ॥ धनुष्यतूणीरशस्त्रींपूर्ण ॥ सारथीअश्वांसमवेत ॥ ७८ ॥ त्यारथींबैसोनझ

---

१ सैन्याचे कोट. २ बिबव्याच्या. ३ राई–मोहऱ्या.

डक्री ॥ मेघाआडगेलाशक्रारी ॥ दुर्धरशरतेअवसरीं ॥ वर्षताझालाअपार ॥ ७९ ॥ तेबाणनव्हतीसंपूर्ण ॥ वर्षतविजापर्जन्य ॥ शिरेंआणिकरचरण ॥ कपींचींतुटतीतटतटां ॥ ८० ॥ कोट्यानकोटीपडलेवानर ॥ झालाएकचिहाहाःकार ॥ एकाखालींएकदडपतीवीर ॥ परमदुस्तरवोढवलें ॥ ८१ ॥ एकपळावयायोजिती ॥ तोंतत्काळकरचरणखंडती ॥ रामसौमित्रतटस्थपाहती ॥ आंगींआदळतीसायक ॥८२॥ धनुष्येंहातींचींगळोनी ॥ रामसौमित्रपडिलेधरणीं ॥ लीलावतारीचापपाणी ॥ दाखवीकरणीशत्रूची ॥ ८३ ॥ शतबाणेंइंद्रजितें ॥ खिळिलेंरामसौमित्रांतें ॥ पुराण[1]संख्याबाणअर्कजा[2]तें ॥ विंधोनभूमीसीपाडिलें ॥ ८४ ॥ शास्त्र[3]संख्याबाणीं ॥ गंधमादनपाडिलाधरणी ॥ रवि[4]संख्येनेंसमरांगणीं ॥ ऋषभमैंदपाडिले ॥८५॥ चंद्र[5]कलासंख्याबाणींनीळ ॥सांगर[6]संख्येनेंऋक्ष[7]पाळ॥ स्कंद[8]मुखसंख्येनेंनळ ॥ प्रेतवतपाडिला ॥ ८६ ॥ ऋतु[9]अर्धदिवससंख्याबाणीं ॥ अंगदपाडिलासमरंगणीं ॥ गवयगवाक्षशरभतीनी ॥ संवत्[10]सरसंख्यानींखिळिलेपैं ॥८७॥ कळां[11]संख्यामार्गण ॥ खिळिलेदधिमुखपावकलोचन ॥ विद्या[12]संख्यासायकपूर्ण ॥ सुषेणावरीटाकिले ॥ ८८ ॥ रुद्र[13]नेत्रसंख्याटाकूनशर ॥ खिळिलेगजकेसरीवानर ॥ हेमकूटगौरमुखवीर ॥ युग[14]संख्याबाणींखिळिले ॥ ८९ ॥

---

१ अठरा. २ सुग्रीवाचें. ३ साहा. ४ बारा. ५ सोळा. ६ सात. ७ जांबुवंत. ८ साहा. ९ तीस. १० साठ. ११ चौसष्ट. १२ चौदा. १३ तीन. १४ चार.

सुमुखदुर्मुखज्योतिर्मुख ॥ यांवरीअवतार[1]संख्यासायक ॥ वरकडवानरजेअसंख्य ॥ तेबाण[2]संख्या
नींखिळिले ॥ ९० ॥ ऐसाकरूनियांअनर्थ ॥ खालींउतरेइंद्रजित ॥ जयवाद्येंवाजवित ॥ लंकेमाजी
प्रवेशला ॥ ९१ ॥ परमहर्षयुक्तरावण ॥ पुत्रासिदेतआलिंगन ॥ ह्मणेमाझाप्रतापवाढविलापूर्ण ॥
तुवांकेवळपुत्रराया ॥ ९२ ॥ असोवानरपडिलेसर्व ॥ परीदोघेउरलेचिरंजीव ॥ बिभीषणहनुमंतब
लार्णव ॥ प्रियप्राणराघवाचे ॥ ९३ ॥ दोघेअत्यंतम्लानवदन ॥ स्फुंदस्फुंदोनिकरितीरुदन ॥ ह्मण
तीकाळकैसाकठिण ॥ विचारकायकरावा ॥ ९४ ॥ अस्तागेलावासरमणी[3] ॥ प्रवर्तलीघोररजंनी[4] ॥
मगचुडियापाजळोनी ॥ रणशोधूंनिघाले ॥९५॥ महावृक्षउन्मळिले ॥ तैसेठायींठायींवीरपडिले॥
॥ रणबहुतअसेतवेळे ॥ दोघेजणदेखती ॥ ९६ ॥ तंवतोवीरजांबुवंत ॥ पडिलासेआरंबळत ॥ तया
सांवरूनिहनुमंत ॥ बैसविताजाहला ॥ ९७ ॥ जांबुवंतबोलेवचन ॥ याचराचराचेंजीवन ॥ सुखीअ
सेकींरघुनंदन ॥ अनुजा[5]सहितसांगपां ॥ ९८ ॥ सद्गदसांगेबिभीषण ॥ निचेष्टितरामलक्ष्मण ॥ त्या
चपरीसकळसैन्य ॥ प्राणहीनपडिलेंअसे ॥ ९९ ॥ मगबोलेऋक्षपाळ ॥ कोणीआणीलद्रोणाचळ ॥
तरीत्यावल्लीसुवासेंसकळ ॥ वीरआतांउठतील ॥ १०० ॥ उगवलानसतांवासरमणी ॥ औषधीआ

---

[1] दहा. [2] पांच. [3] सूर्य. [4] रात्र. [5] लक्ष्मणासहित.

णाव्यात्वराकरुनी ॥ ऐसेंऐकतांतयेक्षणीं ॥ मारुतात्मजआवेशला ॥ १ ॥ क्षीराब्धीचेपैलतीरीं ॥
चारिकोटीयोजनेंदूरी ॥ मारुतिह्मणेतृतीयप्रहरीं ॥ औषधीवेगींआणितों ॥ २ ॥ बिभीषणासीहनु
मंत ॥ बोलेहोऊनसद्गदित ॥ जतनकरावारघुनाथ ॥ सौमित्रासहितजीवेंसीं ॥ ३ ॥ ऐसेंबोलोनिह
नुमंत ॥ वेगेंउडालाआकाशपंथ ॥ ह्मणेयशस्वीअयोध्यानाथ ॥ शक्तिदाताहोईंतूं ॥ ४ ॥ चपळपा
णिद्वयचरण ॥ घेतउड्डाणावरीउड्डाण ॥ कींक्षीराब्धीप्रतिसुपर्ण ॥ वैकुंठींहूनजातसे ॥ ५ ॥ लक्षून
मानससरोवर ॥ मराळझेंपावेसत्वर ॥ त्याचपरीअंजनीकुमर ॥ सप्तद्वीपेंवोलांडी ॥ ६ ॥ सप्तसमुद्र
वोलांडून ॥ द्रोणाचळाजवळीयेऊन ॥ जानकीशोकहरण ॥ उभाठाकलातेवेळीं ॥ ७ ॥ अगस्तिसा
गराचेतीरीं ॥ कींत्रिविक्रमबळीचेद्वारीं ॥ कींनृपाचियाभांडारीं ॥ तस्करजैसासंचरे ॥ ८ ॥ कींतरू
जवळीयेउनी ॥ उभाठाकलाकुठारपाणी ॥ कींनिधानापासींजाउनी ॥ परीक्षकउभाठाके ॥९॥ अ
सोकरजोडोनिहनुमंत ॥ द्रोणाचळातेंस्तवित ॥ ह्मणेतूंपरोपकारीपर्वत ॥ पुण्यरूपनांदसी ॥११०॥
तुझेंकरितांस्मरण ॥ सकळरोगजातीपळोन ॥ शरजाळींरामलक्ष्मण ॥ इंद्रजितेंपाडियेले ॥ ११ ॥
तरीतूंजीवदानदातासत्य ॥ त्रिभुवनामाजीयथार्थ ॥ कीर्तिऐकोनियांयेथ ॥ मीयाचकआलोंअसें ॥

॥ १२ ॥ औषधीदेऊनियांनिर्मळ ॥ मजबोळवावेंतत्काळ ॥ तोंप्रत्यक्षमूर्तिमंतशैल[1]॥बोलतसेकपीसी
॥ १३ ॥ ह्मणेमर्कटाआलासिकोठून ॥ कैंचारामकैंचालक्ष्मण ॥ देवांसदुर्लभऔषधीपूर्ण ॥ तुजको
ठूनप्राप्तहोती ॥ १४ ॥ धरूनमाझाआश्रय ॥ मर्कटातूंयेथेंचिराहें ॥ त्यावरीतोराघवप्रिय ॥ काय
बोलताजाहला ॥ १५ ॥ ह्मणेपाषाणहृदयतूंद्रोण ॥ मंदबुद्धिमूढमलिन ॥ कार्याकार्य[2]तुजलागोन ॥
निर्दयाकैसेंसमजेना ॥ १६ ॥ वायसासि[3]कायमुक्ताहार ॥ मद्यपीयासकायतत्वविचार ॥ निर्दयासी
धर्मशास्त्र ॥ सारासारसमजेना ॥ १७ ॥ मांसभक्षकानुपजेदया ॥ हिंसकास[4]कैंचीमाया ॥ उपरतीपै
शून्यवादिया[5] ॥ कदाकाळींनसेची ॥१८॥ कृपणासीनावडेधर्म ॥ जारासीनावडेसत्कर्म ॥ निंदका
सीनावडेप्रेम ॥ भजनमार्गकदांही ॥ १९ ॥ कीर्तननावडेभूतप्रेतां ॥ दुग्धनावडेनवज्वरितां ॥ टवा
ळासीपैंतत्ववतां ॥ तपानुष्ठाननावडे ॥ १२० ॥ तैसातूंअत्यंतनिष्ठुर ॥ रामभजननेणसीपामर ॥ तु
जनलागतांक्षणमात्र ॥ उचलोनिनेतोंलंकेसी ॥ २१ ॥ मगशेषाकारपुच्छपसरोन ॥ द्रोणाचळबांधि
लाआंवळून ॥ तत्काळचिउपडोन ॥ करावरी[6]घेतला ॥ २२ ॥ जैशाअसंख्यातसौदामिनी[7] ॥ तैसाप
र्वतदिसेदुरूनी ॥ कींकरींघेऊनियांतरणी[8] ॥ हनुमंतवीरजातसे ॥ २३ ॥ कींसुधारसघटनेतांसुपर्ण[9] ॥

---

१ पर्वत. २ करावें काय न करावें काय हें. ३ कावळ्यास. ४ खाटिकास. ५ चाडखोरास. ६ हातावर. ७ विजा. ८ सूर्य. ९ गरुड. १० राईप्रमाणें.

लीलाकमलउचलीपूर्ण ॥ कींसहस्रवदनेंउर्वींउचलोन ॥ सर्षपप्रायधरियेली ॥ २४ ॥ कींकनकताट
द्रोणाचळ॥वल्लीत्याचिदीपतेजाळ ॥ पाजळूनियांअंजनीबाळ ॥ वोवाळूंयेतरामातें ॥२५॥ चतुर्थप्र
हरींब्राह्ममुहूर्तीं ॥ सुवेळेसिआलामारुती ॥ तंवतोनूतनलंकापती ॥ सामोराधांवेआनंदें ॥२६॥ तों
सुटलाशीतप्रभंजन ॥ चालिलावल्लींचासुवासघेऊन ॥ त्यावातेंरामलक्ष्मण ॥ सेनेसहितऊठले ॥
॥ २७ ॥ रजनीसंपतांतत्काळ ॥ पूर्वेसउगवेरविमंडळ ॥ तैसारामतमाळनीळ ॥ वानरांसमवेतऊठ
ला ॥२८॥ कोणाचेतनूवरीसाचार ॥ घायनदिसेअणुमात्र ॥ असोद्रोणाचळासीवायुपुत्र ॥ घेऊनि
मागुतीउडाला ॥२९॥ लीलाकंदुकखेळेबाळ ॥ तैसापर्वतझेलीविशाळ ॥ पूर्वस्थळींठेऊनतत्काळ॥
सुवेळेसीपातला ॥ १३० ॥ शक्रबैसेदेवांसहित ॥ तैसाकपिवेष्टितरघुनाथ ॥ सद्गदहोऊनिहनुमं
त ॥ रामचरणींलागला ॥३१॥ जाहलाएकचिजयजयकार ॥ प्रेमेंदाटलारघुवीर ॥ हृदयींधरिलावा
युकुमर ॥ तोनसोडीचसर्वथा ॥३२॥ स्कंदासिभेटेउमावर ॥ कींइंद्रासीआलिंगीजयंतपुत्र ॥ कींसंजी
वनीसाधितांपवित्र॥गुरुकचासीआलिंगी ३३ हनुमंताचेंनिजवदन॥क्षणक्षणांकुरवाळितरघुनंदन॥
धन्यधन्यआजिचादिन॥ स्वामीगौरवलाहिजेत्वां॥३४॥श्रीरामह्मणेमारुतीसी॥सर्वांचाप्राणदातातूं

---

१ पाहांटेस. २ बिभीषण. ३ खेळण्याचा चेंडू.

होसी ॥ सरलीनाहींजोंनिशी ॥ तंवतूंपर्वतआणिला॥३५॥बाळकहोतांऽन्यथाभूत ॥ जननीऔषधेंपा
जित ॥ बारेतैसेंकेलेंनिश्चित ॥ प्रतापअद्भुतनवर्णवे ॥३६॥ ऐसेंबोलतांरघुनंदन ॥ सकळकपिह्मणती
धन्य ॥ स्वामीगौरवापुढेंपूर्ण ॥ सुधारसपानतुच्छपें ॥ ३७ ॥ सुग्रीवादिकपिधांवती ॥ हनुमंतासी
दृढहृदयींधरिती ॥ वानरांसीह्मणेकिष्किंधापती ॥ यावरीकायपाहतां ॥ ३८ ॥ आतांलंकेवरीजा
ऊन ॥ सकळसदनांलावाअग्न ॥ अष्टादशपद्मेंहरिगण ॥ नळनीळमारुतीधाविन्नले ॥ ३९ ॥ गगन
चुंबिततैलकाष्ठें ॥ चुडीपाजळिल्यानेटें॥कीतेरामभवानीचेदिवटे॥गोंधळघालितीरणांगणीं ॥१४०॥
चुडीघेऊनसमग्र ॥ भुभुःकारेंगर्जवितीअंबर ॥ जयजययशस्वीरघुवीर॥ह्मणोनिधांवतीसर्वही ॥४१॥
लंकादुर्गवोलांडून ॥ आंतप्रवेशलेवानरगण ॥ तोंअद्भुतसुटलाप्रभंजन ॥ चुडियालावितीएकसरें ॥
॥ ४२ ॥ वायूचेअद्भुतकल्होळ ॥ आकाशपंथेंचालिलीज्वाळ ॥ लंकेमाजीहलकल्लोळ ॥ पळतीलोक
सर्वपैं ॥ ४३ ॥ धूरअद्भुतदाटलासे ॥ तेथेंकोणाकोणीनदिसे ॥ ज्वाळाधांवतीआवेशें ॥ लंकासर्व
ग्रासावया ॥ ४४ ॥ कोट्यावधीघरेंजळती ॥ राक्षसास्त्रियांसहआहाळती ॥ आळोआळीउभेअसती॥
चुडीघेऊनवानर ॥ ४५ ॥ दृष्टींदेखतांरजनीचर ॥ चुडीनेंभाजितीवानर ॥ तोंदशमुखासीसमाचार॥
दूतसत्वरसांगती ॥ ४६ ॥ हनुमंतेंआणूनिद्रोणाचळ ॥ सजीवकेलेवैरीसकळ ॥ लंकेंतप्रवेशलेकापि

दळ ॥ जाळिलींसकळमंदिरें ॥ ४७ ॥ मगजंघ प्रजंघ क्रोधन ॥ विरूपाक्ष शोणिताक्ष राजनंदन ॥
कुंभ निकुंभांप्रति रावण ॥ ह्मणेधांवासत्वर ॥ ४८ ॥ सिद्धकरूनियांदळभार ॥ कुंभनिकुंभधांवती
सत्वर ॥ घालोनियांपर्जन्यास्त्र ॥ अग्निसमग्रविझविला ॥ ४९ ॥ सांडोनियांलंकाभुवन ॥ वेगींपर
तलेवानरगण ॥ रणभूमीसीसर्वमिळोन ॥ युद्धालागींसरसावले ॥१५०॥ आलेदेखोनिअसुरभार ॥
सेनामुखींहोतावाळिकुमार ॥ तोपर्वतघेऊनसत्वर ॥ क्रोधनावरीधांविन्नला ॥ ५१ ॥ पर्वतदीधला
टाकोन॥रथासहितचूर्णझालाक्रोधन॥तोंजंघप्रजंघविरूपाक्षधांवोन॥आलेसत्वरअंगदावरी ॥५२॥
अंगदेंविशाळवृक्षउपडोनी ॥ दोघेझोडूनपाडिलेधरणी ॥ मगविरूपाक्षेंनिजबाणीं ॥ वानरबहुत
खिळियेले ॥५३॥ तोंमैंदसत्वरधांविन्नला ॥ पर्वतअसुरावरीटाकिला ॥ विरूपाक्षप्राणासमुकला ॥
शरभेंवधिलाशोणिताक्ष ॥ ५४ ॥ मगतोकुंभकर्णाचानंदन ॥ कुंभपुढेंआलाधांवोन ॥ धनुष्यओढून
आकर्ण ॥ नवबाणसोडिले ॥ ५५ ॥ त्यानवशरेंकरूनी ॥ मैंदकापिखिळिलारणीं ॥ शरभविंधिला
दोनबाणीं ॥ मूर्छितधरणीपडियेला ॥ ५६ ॥ तोंधांवेवालिसुत ॥ घेऊनविशाळपर्वत ॥ त्याचेकुंभें
खिंळिलेहस्त ॥ अचळासहितरणभूमी ॥ ५७ ॥ संकटपडिलेंबहुत ॥ अंगदराहिलातटस्थ ॥ वानरां
नींहांककेलीत्वरित ॥ राघवापासींतेकाळीं ॥ ५८ ॥ ऐकोनिगजकिंकाटदेख ॥ आवेशेंचपेटेमृग

नायक ॥ तयापरीकिष्किंधोपालक ॥ कुंभहृदयींआदळला ॥ ५९ ॥ कुंभाचेंचापघेतलेंहिरून ॥ मोडूनकुटकेकेलेपूर्ण ॥ मल्लयुद्धासीदोघेजण ॥ प्रवर्तलेतेकाळीं ॥१६०॥ एकमुहूर्त[3]पर्यंत ॥ मल्लयुद्ध झालेंदोघांचेंअद्भुत ॥ अर्कजें[2]हृदयींमुष्टिघात ॥ कुंभासिबळेंदीधला ॥ ६१ ॥ तेणेंहृदयझालेंचूर्ण ॥ कुंभाचातेथेंचगेलाप्राण ॥ तंवतोनिकुंभआवेशोन ॥ सुग्रीवावरीधाविन्नला ॥ ६२ ॥ तोपर्वतउचलून ॥ वेगेंधांवेसीतां[4]शोकहरण ॥ अचळदीधलाभिरकाऊन ॥ निकुंभेंतोचूर्णकेला ॥ ६३ ॥ हनुमंतपरमक्षोभला ॥ विशाळतरुउपडोनिटाकिला ॥ तोहीनिकुंभेंमोडिला ॥ क्षणमात्रनलागतां ॥ ६४ ॥ निकुंभेंपरिघलवलाहीं ॥ घेऊनिताडिलामारुतीहृदयीं ॥ पळमात्रमूर्छनातेसमयीं ॥ हनुमंतासीआलीपां ॥ ६५ ॥ सवेंचिधांवेअंजनीबाळ ॥ शतशृंगांचाउपटिलाअचळ ॥ निकुंभावरीटाकिलातत्काळ ॥ चूर्णझालानिकुंभ ॥ ६६ ॥ घायाळपळतीलंकेंत ॥ रावणासीकरितीश्रुत ॥ एकतांचितोचिंताक्रांत ॥ दशवक्त्रझालातेधवां ॥ ६७ ॥ मगतेणेंतिघेवीर ॥ परमप्रतापीसमरधीर ॥ खराक्ष विशालाक्ष असुर ॥ मकराक्ष तोतीसरा ॥६८॥ तिघांसिह्मणेदशवदन ॥ तुह्मीमाजवावेंरण ॥ तेतत्काळरथारूढहोऊन ॥ सेनेसहितनिघाले ॥ ६९ ॥ रणतुरें[6]गर्जतीअपार ॥ रणमंडळींपावलेसत्वर ॥ तोंशिळा

---

१ सिंह. २ सुग्रीव. ३ दोनघटिकांपर्यंत. ४ सीतेचा शोक हरणकरणारा—मारुति. ५ पर्वत. ६ रणवाद्यें.

द्रुमघेऊनिवानर ॥ एकदांचिपुढावले ॥ १७० ॥ येरयेरांपाचारिती ॥ उसणेघायसवेंचदेती ॥ असुरां
चींपोटेंफाडिती ॥ वानरनखेंघालोनियां ॥ ७१ ॥ कुंत[1]असि[2]लतापरिघ ॥ असुरटाकितीसवेग ॥ ते
णेंविदारूनआंग ॥ कपिपडतीसमरांगणीं ॥ ७२ ॥ कपिवीरींकेलेंआगळें ॥ असुरभारमागेंलोटले ॥
हेंदेखोनिमकराक्षतेवेळे ॥ बाणवर्षतधांवला ॥ ७३ ॥ जैशापर्जन्यधाराअपार ॥ तैसामकराक्षवर्षेश
र ॥ अपारभंगलेवानर ॥ पाहेरघुवीरदुरूनी ॥७४॥ मानवुकावीसीतारमण ॥ ह्मणेहावीरप्रवीण॥
कोदंडचढवोनिआपण ॥ जगद्वंद्यऊठिला ॥ ७५ ॥ कोदंडवोढितांतयेक्षणीं ॥ झणत्कारिल्यालघुकिं
किणीं[4] ॥ एकचबाणतेक्षणीं ॥ दशकंठरिपूनेंसोडिला ॥ ७६ ॥ मकराक्षाचेंबाणजाळ ॥ एकेंचिशरेंछे
दीतत्काळ ॥ जेंवीउगवतांसूर्यमंडळ ॥ भगणें[5]सकळलोपती ॥ ७७ ॥ एकउठतांविनायक[6] ॥ अपार
संहारींदंदशूक[7] ॥ कींसुटतांचंडवातदेख ॥ जलदजाळवितळेपैं ॥ ७८ ॥ एकविष्णुनामेंकरून ॥ अ
संख्य[8]दुरितेंजातीपळोन ॥ कींचेततांकृशान[9] ॥ असंख्यवनेंदग्धहोती ॥७९॥ कींमूर्खांचेशब्दबहुत ॥
एकाचशब्देंखंडीपंडित॥कींसिंहनादेंगजसमस्त॥गतप्राणहोतीपैं॥१८०॥हृदयींप्रगटतांबोध॥सहज
पळतीकामक्रोध ॥ कींप्रत्ययायेतांब्रह्मानंद ॥ क्षुद्रानंदसर्वविरती ॥ ८१ ॥ तेंवीरामबाणेंएकेंचिसब

---

१ भाले. २ खड्गें. ३ रामचंद्र. ४ घागऱ्या–घुंगुर. ५ नक्षत्रें. ६ गरुड. ७ सर्प. ८ पापें. ९अग्नि.

ळ ॥ तोडिलेंमकराक्षाचेंशरजाळ ॥ मगत्यासमुक्तिद्यावयातत्काळ ॥ दिव्यशरकाढिला ॥ ८२ ॥ म
कराक्षाचाकंठलक्षून ॥ शरचाललाजैसा[1]सुपर्ण ॥ क्षणमात्रेंकंठछेदून ॥ आकाशपंथेंउडविला ॥८३॥
तोंविशाळाक्षआणिखराक्ष ॥ त्यांहींपाचारिला[2]कमलाक्ष ॥ जोसर्वात्मासर्वसाक्ष ॥ [3]विरूपाक्षध्याय
जया ॥ ८४ ॥ असुरधांवतीलवलाहें ॥ ह्मणतीसर्वदातुजकैंचाजय ॥ अकस्मातकाकतालीयन्याय[4]॥
मकराक्षतुवांमारिला ॥ ८५ ॥ ऐसेंबोलोनिदोघेजण ॥ सोडितीरामावरीबाण ॥ जैसेंमृगेंद्रापुढेंयेऊन
मांडिलेंठाणमार्जारें ॥ ८६ ॥ कींसज्ञानपंडितापुढें ॥ बोलावयाआलींमूढें ॥ कींजंबुकआपलेपवा
डे ॥ व्याघ्रापुढेंदावीतसे ॥ ८७ ॥ कीं[5]उष्ट्रींब्रीदबांधोन ॥ तुंबरापुढेंमांडिलेंगायन ॥ तैसेंराक्षसींसंधा
न ॥ रामापुढेंआरंभिलें ॥ ८८ ॥ दोघांहींशरसोडिलेअपार ॥ तितुकेनिवारूनिश्रीरघुवीर ॥ प्रळय
चपळेऐसेथोर ॥ दोनशरकाढिले ॥ ८९ ॥ तेधनुष्यावरीयोजून ॥ अकस्मातसोडीरघुनंदन ॥ दो
घांचींकंठनाळेंछेदून ॥ निराळमार्गीनेलींपैं ॥ १९० ॥ कळलारावणासीसमाचार ॥ [6]परत्रपावलेती
न्हीअसुर ॥ तत्काळशक्रारिमहावीर ॥ सेनेसहितधाविन्नला ॥ ९१ ॥ होमकरूनरणमंडळीं ॥ त्यां
तूनएककृत्यानिघाली ॥ रथींबैसोनतेवेळीं ॥ अकस्मातउडालीते ॥ ९२ ॥ त्याकृत्येआडबैसोन ॥

---

१ गरुड. २ राम. ३ शंकर. ४ कावळा बसायाला आणि ताडफळ पडायलाजशीयदृच्छेनें गांठ पडावीत्याप्रमाणें ५उंटानी. ६ परलोक.

शक्रारिसोडीतेंव्हांबाण ॥ ह्मणेसर्वांसीखिळीन ॥ वानरगणभयभीत ॥ ९३ ॥ मगलोकप्राणेशयेउनी ॥ सांगेजगद्वंद्याचेकर्णीं ॥ ह्मणेअंगिरास्त्रेंकरूनी ॥ कृत्याछेदोनिटाकिजे ॥ ९४ ॥ कृत्येचेआडबेसोन ॥ इंद्रजितकरीसंधान ॥ रामेंतत्काळमंत्रजपोन ॥ अंगिरास्त्रसोडिलें ॥ ९५ ॥ तेणेंकृत्याभस्मझालीझडकरी ॥ जैसाबोधप्रवेशतांअंतरीं ॥ दुर्वासनापळेबाहेरी ॥ तृष्णाकल्पनाघेउनी ॥ ९६ ॥ कींप्रगटतांवासरमणी ॥ तमनिरसेमुळींहूनी ॥ तैसीकृत्याछेदितांधरणीं ॥ इंद्रजितउतरला ॥ ९७ ॥ रणींप्रगटउभाराहुनी ॥ अपारशरसोडीरावणी ॥ तोदुरात्मापापखाणी ॥ देखतांवानरक्षोभले ॥ ॥ ९८ ॥ घेऊनियांमहापर्वत ॥ रागेंधांवेअंजनीसुत ॥ गदाघेऊनियांत्वरित ॥ बिभीषणचौताळला ॥ ९९ ॥ परिघहातींघेउनी ॥ मैंदधांवेक्रोधेंकरूनी ॥ कींकौमोदकीआकळोनी ॥ धन्वंतरीपुढेंजाहला ॥ २०० ॥ शतघ्नीघेऊनसत्वर ॥ धांवताऋषभवानर ॥ शरभघेऊनिधांवेचक्र ॥ गंधमादनशक्तीपें ॥ १ ॥ जांबुवंतघेऊनिगिरिथोर ॥ अंगदेंउपडिलातरुवर ॥ नीळघेऊनियांतोमर ॥ शत्रुवरीधांविन्नला ॥ २ नळेंउचलिलीमहाशिळा ॥ सुग्रीवेंपर्वतघेतला ॥ कुमुदघेऊनिपुढेंझाला ॥ लोहपट्टिशतेवेळीं ॥ ३ ॥ सौमित्रेंचापवोढून ॥ टाकिलेतेंव्हांतीनबाण ॥ शतशरदारुण ॥ रघूत्तमेंटाकिले ॥ ४ ॥

---

१ वायु. २ रामाचे. ३ वृक्ष. ४ लोहपट्टा. ५ धनुष्य.

इतकीशस्त्रवृष्टीहोत ॥ परीतेनगणीचइंद्रजित ॥ शस्त्रेंतोडूनसमस्त ॥ बाणअनेकसोडिले ॥ ५ ॥ अ
ष्टादशपद्मेंवानर ॥ निजबाणींकेलेजर्जर ॥ लक्षोनियांरामसौमित्र ॥ दारुणशरसोडिती ॥ ६ ॥ रा
मसौमित्रसकळ ॥ कपिदळकेलेंविकळ ॥ इतुकापुरुषार्थकरूनतत्काळ ॥ इंद्रजितलंकेपरतला ॥ ७ ॥
जयवाद्येंवाजवित ॥ लंकेंतप्रवेशेशक्रजित ॥ पित्यासकरूनप्रणिपात ॥ वार्तासकळसांगितली ॥ ८ ॥
रावणह्मणेशक्रजितासी ॥ तूंक्षणक्षणांशत्रुमारिसी ॥ निशिअंतींसूर्यप्रकाशी ॥ मागुतीतैसेउठती
॥ ९ ॥ वरिवरीजळेजैसेंतृण ॥ मागुतीअंकुरफुटतीजाण ॥ त्यावरीशक्रजितप्रतिवचन ॥ कायबोल
ताजाहला ॥ २१० ॥ ह्मणेआतांरामलक्ष्मण ॥ सर्वसेनेसहितवधीन ॥ तरीचतुह्मांदावीनवदन ॥ प्र
तिज्ञापूर्णमाझीहे ॥ ११ ॥ हेनघडेजरीगोष्टी ॥ तरीतुमचीआमुचीहेचभेटी ॥ मगपित्यासीनमूनउठा
उठी ॥ इंद्रजितचालिला ॥ १२ ॥ मगसिद्धकरूनिचतुरंगदळ ॥ युद्धासिचाललाउतावेळ ॥ जैसास
रितापूरतुंबळ ॥ वर्षाकाळींधांवतसे ॥ १३ ॥ तीनवेळसंग्रामकरूनी ॥ इंद्रजितगेलाजयघेउनी ॥ मा
गुतीआलाचौथेनी ॥ रणमेदिनीमाजवावया ॥ १४ ॥ युद्धकांडपरमसुरस ॥ जेथेंथोरमाजेवीररस ॥
॥ तेंचतुरश्रोतेसावकाश ॥ अत्यंतप्रेमेंपरिसोतपैं ॥ १५ ॥ रणरंगधीरारामचंद्रा ॥ सुवेळाचळवासी

---

१ वानरसैन्य. २ इंद्रजित. ३ नमस्कार- ४ रात्री. ५ गवत.

प्रतापरुद्रा ॥ श्रीधरवरदाआनंदसमुद्रा ॥ ब्रह्मानंदाजगद्गुरू ॥ १६ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर॥
संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ अष्टाविंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ २१७ ॥
श्रीभूमिजारमणार्पणमस्तु ॥ श्रीसांबशिवार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥ २८ ॥ ॥ ओंव्या ॥ २१७ ॥

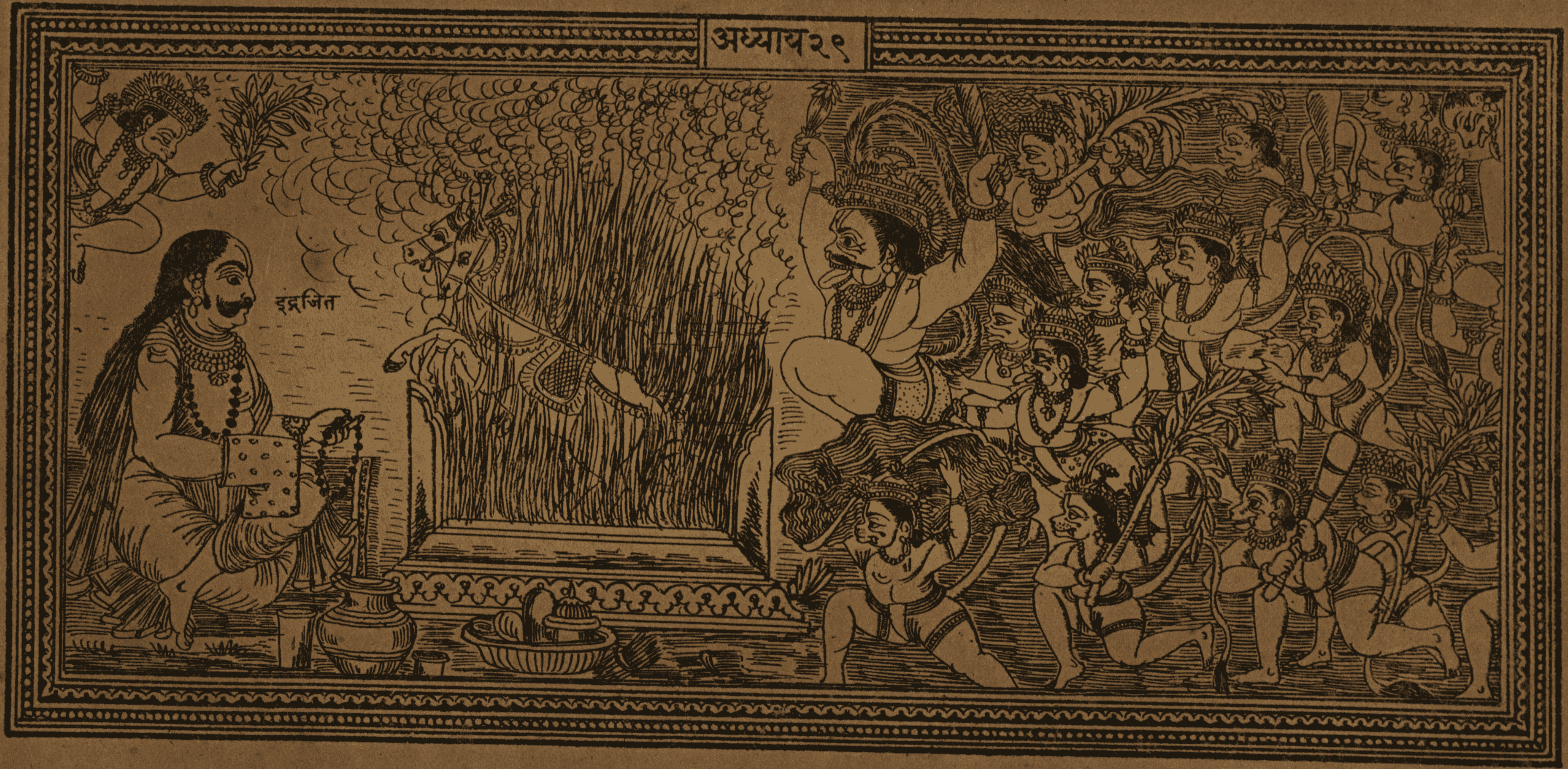
अध्याय२९
इन्द्रजित

२९

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ रामकथापरमपावन ॥ सुधारसाहूनिगोडगहन ॥ देवकरितीसुधारसपा
न ॥ परीकल्पांतींमरणनचुकेची ॥ १ ॥ अमृतगोडलागेरसनेसी ॥ तेंतृप्तनकरीश्रोत्रनेत्रांसी ॥ रामक
थानव्हेतैसी ॥ सर्वइंद्रियांसीतृप्तकरी ॥ २ ॥ सुधारससेवितांमदचढे ॥ कथामृतेंमदमत्सरझडे ॥ त्रि
विधतापदुःखसांकडे ॥ सहसानपडेसद्भक्तां ॥ ३ ॥ कथामृतकरितांश्रवण ॥ जेकरणारसुधारसपान ॥
त्यांचेमस्तकींठेवूनिचरण ॥ कथानेतपलीकडे ॥ ४ ॥ अमृतसदांइंद्रलोकींवसत ॥ सर्वलोकींरामक
थामृत ॥ स्वर्गींराहणारसमस्त ॥ सदांइच्छितीरामकथा ॥ ५ ॥ तेकथासुधारसपान ॥ श्रवणकरोत
भक्तजन ॥ गताध्यायींकथा[2]रावणीयेऊन ॥ रणींउभाठाकला ॥ ६ ॥ घेऊनिशिळातरुवर ॥ वर्षोंलाग
लेरीसवानर ॥ सेनामुखींरुद्रा[3]वतार ॥ उभादेखिलाइंद्रजितें ॥ ७ ॥ परमदुरात्मातो[2]रावणी ॥ अंतरीं
कापट्यविद्यास्मरूनी ॥ कृत्रिमजानकीनिर्मूनी ॥ रथावरीबैसविली ॥८॥ तप्तकांचनवर्णीतेवेल्हाळ ॥
वस्त्राभरणींमंडितसकळ ॥ मुख[4]शशांकअतिनिर्मळ ॥ सर्वलक्षणींविराजे ॥९॥ हेंकृत्रिमरूपनिर्मिलें ॥
ऐसेंकदांकवणानकळे ॥ बहुविचक्षणजरीआले ॥ तेहीसत्यमानिती ॥ १० ॥ असोकृत्रिमरूपसीता
निर्मोनी ॥ इंद्रजितह्मणेमारुतीलागुनी ॥ अरेपहाहेजनकनंदिनी ॥ तुझीस्वामिणीकींवानरा ॥ ११ ॥

---

१ संकट. २ रावणाचा पुत्र इंद्रजित. ३ रुद्राचा अवतार मारुति. ४ मुखचंद्र.

हेरामाचीअंगना[1]होय ॥ इणेंआमुचाकेलाकुळक्षय ॥ त्रेतायुगामाजीपाहें ॥ कृत्याकेवळजन्मलीही ॥ १२ ॥ पंचवटीपासूनसाचार ॥ इजकरितांसंहारिलेअसुर ॥ प्रहस्तअतिकायमहोदर ॥ देवांतकनरांतक ॥ १३ ॥ कुंभकर्णादियामिनीचर[2] ॥ इणेंचतग्रासिलेसमग्र ॥ हेअत्यंतसुंदर ॥ ह्मणोनिरायेंआणिली ॥ १४ ॥ वृंदावनवरीदिसेसुढाळ ॥ फणसह्मणोनिघेतलेंकनकफळ[3] ॥ मुक्ताहारह्मणोनिशंखपाळ[4] ॥ सर्पहातींधरियेला ॥१५॥ कींरत्नेंसुंदरह्मणोन ॥ खदिरांगार[5]घेतलेभरून ॥ कींनक्षत्रबिंबेंजळींदेखोन ॥ व्यर्थजाळेंपसरिलें ॥१६॥ हेपापिणीकलहकारण ॥ इयेतेंलंकेशेंआणून ॥ व्यर्थकष्टलादशानन ॥ राक्षसवन[6]जाळिलें ॥ १७ ॥ ऐसीहीपरमचांडाळीण ॥ इसीकायव्यर्थठेवून ॥ तत्काळशस्त्रघातेंकरून ॥ कृत्रिमसीतावधियेली ॥ १८ ॥ सीतेचेंशिरखंडून ॥ दाखवीमारुतीलागुन ॥ ह्मणेरामासीसांगजाऊन ॥ जाईंउठोनअयोध्ये ॥ १९ ॥ ऐसेंबोलोनिइंद्रजित ॥ निकुंबळेसीगेलात्वरित ॥ हवनआरंभिलेंअद्भुत ॥ अक्षयरथकाढावया ॥ २० ॥ असोइकडेअंजनीनंदन ॥ हीजानकीचवधिलीजाणोन ॥ स्ववक्षस्थळबडवून ॥ मूर्च्छितपडेधरणीसी ॥ २१ ॥ एकघटिकापर्यंत ॥ निचेष्टितपडलाहनुमंत ॥ सावधहोऊनिकिंचित ॥ शोककरीआक्रोशें ॥ २२ ॥ स्फुंदस्फुंदोनिरडेमारुती ॥ ह्म

१

---

[1] स्त्री. [2] राक्षस. [3] धुत्र्याचें फळ. [4] सर्पजाती. [5] खैराचे निखारे. [6] राक्षसरूप अरण्य.

णेआतांकायसांगोंराघवाप्रती ॥ सीतेकारणेंअहोरातीं ॥ स्वामीमाझाकष्टतसे ॥ २३ ॥ सीतेचेंस्व
रूपह्मणोन ॥ हृदयींधरीवृक्षपाषाण ॥ मित्र[1]सुतमित्रकरून ॥ शक्रसुत[2]वधियेला ॥ २४ ॥ प्रयत्नक
रूनियांबहुत ॥ म्यांसीताशोधिलीयथार्थ ॥ वार्तासांगोनिरघुनाथ ॥ सुखीकेलातेकाळीं ॥ २५ ॥
तैंपासोनिसीताशोकहरण ॥ हेंमजनांवठेवीरघुनंदन ॥ तोहामीसमाचारघेऊन ॥ कोणासुखेंतेथेंजा
ऊं ॥ २६ ॥ शरजाळींपाडिलेंशक्रजितें ॥ तैंघेऊनआलोंद्रोणपर्वतातें ॥ संतोषोनिरघुनाथें ॥ मजब
हुतगौरविलें ॥ २७ ॥ तेकष्टसर्वगेलेव्यर्थ ॥ मीअभागीहोययथार्थ ॥ वार्ताऐकतांरघुनाथ ॥ काय
करीलकळेना ॥ २८ ॥ म्यांपूर्वींसांगीतलेंरघुनाथा ॥ सुखीआहेजनक[3]दुहिता ॥ आतांजानकीवधि
येलीहीवार्ता ॥ रामचंद्रासीकेंवीसांगूं ॥२९॥ जेणेंपूर्वींदीधलेंबहुतधन ॥ तेणेंचिपुनःघेतलेंहिरून ॥
जेणेंकेलेंबहुतपाळण ॥ तेणेंचिमरणयोजिलें ॥ ३० ॥ तृषाक्रांतवनींपडियेला ॥ तयाजीवन[4]देऊन
वांचविला ॥ सवेंचत्याचावधकेला ॥ शस्त्रघेऊनस्वहस्तें ॥ ३१ ॥ सुखदीधलेंजन्मवरी ॥ तेणेंचि
लोटिलेंदुःखसमुद्रीं ॥ जळतघरांतूनकाढिलेंबाहेरी ॥ तेणेंचिशिरछेदिलें ॥ ३२ ॥ तैसामीरामाप्रति
जाऊन ॥ कैसेंसांगूंहेंवर्तमान ॥ मध्येंचगोष्टीझांकीन ॥ तरीदूषणलागतसे ॥ ३३ ॥ ऐसेंविचारीहनु

---

१ सुग्रीव. २ वाळी. ३ जनकाची कन्या—सीता. ४ उदक.

मंत ॥ सत्वरआलाजेथेंरघुनाथ ॥ अधोवदनीस्फुंदत ॥ भयभीतकपिझाले ॥ ३४ ॥ गजबाजिलेरा
मलक्ष्मण ॥ मारुतीसपुसतीवर्तमान ॥ हनुमंतवक्षस्थळबुडवून ॥ आक्रंदोनिसांगतसे ॥ ३५ ॥ जा
नकीआणूनिरणांगणीं ॥ इंद्रजितेंटाकिलीवधोनी ॥ ऐसेंऐकतांचापपाणी ॥ दुःखेंकरूनिउचंबळे ॥
॥ ३६ ॥ आकर्णनयनचांगले ॥ तेअश्रुस्त्रवोंलागले ॥ हाहाःकारतेवेळे ॥ रामसेनेंतजाहला ॥३७॥
मंगळरूपतोरघुनंदन ॥ मंगळभगिनीचेआठवूनिगुण ॥ विलापकरितांलक्ष्मण ॥ येऊनिचरणींलाग
ला ॥ ३८ ॥ (आकर्णनयनचांगले ॥ परब्रह्ममूसओतले ॥ त्याजगद्वंद्याचींचरणकमळें ॥ सौ
मित्रबाळेंवंदिलीं ॥ ३९ ॥) ह्मणेब्रह्मांडनायकारघुपती ॥ मिथ्यामायेचीकायसीखंती ॥ आकारा
आलेंतेंपुढती ॥ नाशपावेलनिर्धारें ॥ ४० ॥ विवेकवज्रघेऊन ॥ मोहपर्वतकरावाचूर्ण ॥ सद्गुरु
वसिष्ठेंपूर्ण ॥ हेंचपूर्वींशिकविलें ॥ ४१ ॥ तूंदेवाधिदेवपरब्रह्म ॥ अजअजितआत्माराम ॥ तवमा
येचाहासंभ्रम ॥ मिथ्यामयलटिकाची ॥ ४२ ॥ जानकीपावलीमरण ॥ तुजकोठेंजाईलटाकोन ॥
दीपासिप्रभावोसंडोन ॥ जाईलहेंतोनघडेची ॥ ४३ ॥ कनकासटाकूनिकांती ॥ राहीलजाऊनके
उती ॥ रत्नाससांडूनिदीप्ती ॥ केंवीपरतीजाईल ॥ ४४ ॥ तूंअनादितिचानाथ ॥ तुजचितेपावेलय
थार्थ ॥ जैसापार्वतीनेंकैलासनाथ ॥ पुनःउपजोनिवरियेला ॥ ४५ ॥ आतांयावरीऐसेंकरीन ॥ सह

परिवारेंवधीनरावण ॥ बंदीचेदेवसोडवीन ॥ बिभीषणस्थापीनलंकेसी ॥ ४६॥ ऐसेंबोलतांलक्ष्मण॥
रामपाहेअधोवदन ॥ चिंताक्रांतवानरगण ॥ तटस्थरूपपाहाती ॥ ४७ ॥ तोंबिभीषणाचेदोघेप्रधा
न ॥ आलेजानकीचीशुद्धीघेऊन ॥ हांसताचिबिभीषण ॥ आलारामातेंसांगावया ॥ ४८ ॥ ह्मणेजग
द्वंद्याचापपाणी ॥ सुखीआहेजनकनंदिनी ॥ म्यांलंकेसदूतपाठवूनी ॥ समाचारआतांआणविला ॥
॥ ४९ ॥ इंद्रजितपरमकपटी ॥ लटिकीचवधिलीसीतागोरटी ॥ हनुमंतनिष्कपटपोटीं ॥ त्यासतेंस
त्यवाटलें ॥ ५० ॥ ऐकतांबिभीषणाचेंवचन ॥ जयजयकारकरितीकपिगण ॥ वदनेंटवटविलींपूर्ण ॥
आनंदमनींनसमाये ॥ ५१ ॥ उदयाचळींउगवे[1]गभस्ती ॥ तेव्हांनिवारे[2]तमाचीबुंथी ॥ तैसीविरालीदुः
खवृत्ती ॥ बिभीषणवाणीऐकतां ॥ ५२ ॥ हृदयींप्रगटतांज्ञान ॥ सहपरिवारेंजायअज्ञान ॥ कींगृह
स्वामीउठतांदेखोन ॥ तस्करपळतीअवघेही ॥ ५३ ॥ क्षुधितपीडलाअन्नाविण ॥ त्यापुढेंक्षीराब्धि
येईधांवोन ॥ कींगजेंगांजितां[3]पंचानन ॥ हांकदेऊनधांविन्नला ॥ ५४ ॥ रोगेंव्यापिलेंबहुवस ॥ त्या
सअकस्मातमिळे[4]सुधारस ॥ तैसेंबिभीषणबोलतांरामास ॥ मिथ्यादुःखवितळलें ॥ ५५॥ बिभीषण
वचनपौर्णिमाथोर ॥ कळायुक्तदिसे[5]रामचंद्र ॥ उचंबळलाकपि[6]समुद्र ॥ सुखभरतेंदाटलें ॥ ५६ ॥ बि

---

[1] सूर्य. [2] अंधकाराची ग्रंथी. [3] सिंह. [4] अमृत. [5] रामरूप चंद्र. [6] वानररूपी समुद्र.

भीषणासह्मणेरघुनंदन ॥ तुझेउपकारामीनव्हेंउत्तीर्ण ॥ क्षणक्षणांआह्मांलागुन ॥ सांभाळिसीप्राण
सखया ॥ ५७ ॥ असोश्रीरामाचेकानीं ॥ बिभीषणसांगेतेक्षणीं ॥ इंद्रजितेंनिकुंबळाभुवनीं ॥ कपट
होमआरंभिला ॥ ५८ ॥ होमधूम्रेंकोंदलेंनिराळ ॥ आहुतींचादाटलापरिमळ॥अग्नींतूनरथतेजाळ॥
अर्धाबाहेरनिघालासे ॥ ५९ ॥ अश्वसारथिधनुष्यबाण ॥ यांसहतोनिघेस्यंदन ॥ कार्यसिद्धीझा
लियापूर्ण ॥ मगरावणीनाटोपे ॥ ६० ॥ तोचारवेळायेऊन ॥ रणींगेलाजयघेऊन ॥ आतांहोमवि
ध्वंसून ॥ आधींसत्वरटाकावा ॥ ६१ ॥ विलंबकरितांयेथ ॥ तिकडेनिघेलअवघारथ ॥ रथनिघा
ल्याइंद्रजित ॥ कालत्रयींनाटोपे॥६२॥द्वादशवर्षेंनिराहारी ॥ असेलजोब्रह्मचारी ॥ तयाचेहातेंशका
री ॥ मरेलअसेंभाष्यआहे ॥ ६३ ॥ ऐसेंऐकतांरघुनंदन ॥ सौमित्राकडेपाहेविलोकून ॥ धनुष्यासच
ढऊनिगुण ॥ वेगेंलक्ष्मणऊठिला ॥ ६४ ॥ बंधूचीबाल्यदशादेखोनी ॥ स्नेहभरितहोयचापपाणी ॥
अनुजासहृदयींकवळुनी ॥ मंत्रकर्णींसांगतसे ॥ ६५ ॥ कोण्यामंत्रेंकोणतेंअस्त्र ॥ कोण्यासमयींप्रेरा
वेंकोणतेंशस्त्र ॥ तेंतेंसर्वहिराजीवनेत्र ॥ सौमित्रासीदेताजाहला ॥६६॥ मस्तकींठेविलाकृपाहस्त॥
ह्मणेसत्वरवधोनिइंद्रजित ॥ विजयश्रीघेऊनअद्भुत ॥ कल्याणरूपयेइंजे ॥ ६७ ॥ सवेंमारुतीबि
भीषण ॥ परमबुद्धिमंतकळाप्रवीण ॥ रामेंधरूनिलक्ष्मण ॥ तयांचेहातींदीधला ॥ ६८ ॥ नळनी

ळजांबुवंतअंगद ॥ गवयगवाक्षऋषभमैंद ॥ पनसकेसरीदधिमुखद्विविद ॥ वीरअगाधनिघाले ॥ ६९ ॥ आणिअसंख्यनिघतीवानरगण ॥ पुढेंमार्गदावीबिभीषण ॥ निकुंबळागडपरमकठिण ॥ लंकेहूनिअगाध ॥ ७० ॥ अंगदस्कंधींलक्ष्मण ॥ जैसागजेंद्रावरीसहस्रनयन॥ पुढेंकडेलागलेकठिण॥ मगबिभीषणबोलत ॥ ७१ ॥ ह्मणेअवघेघ्याउड्डाण ॥ निकुंबळा[2]दुर्गवोलांडून ॥ शक्रजितकरीहवन ॥ आधींविध्वंसोनिटाकातें ॥ ७२ ॥ मगनिराळपंथेंतेचालले ॥ निकुंबळेंतप्रवेशले ॥ तोंसैन्येंदुर्गसबळबळें ॥ सातभोंवतेरक्षिती ॥ ७३ ॥ ऋषभगवयहनुमंत ॥ घेऊनियांविशाळपर्वत ॥ जेथेंहवनकरी इंद्रजित ॥ त्याविवरांतप्रवेशले ॥ ७४ ॥ तोंसभोंवतींभूतेंरक्षिती ॥ तयांझोडूनपळवीमारुती ॥ तंवतो इंद्रजितपापमूर्ती ॥ वज्रासनींबैसलासे ॥ ७५ ॥ रक्तोदकेंस्नानकरूनी ॥ रक्तवस्त्रनेसलारावणी ॥ सप्रेतेंपसरूनी ॥ त्यावरीआसनघातलें ॥ ७६ ॥ पिंगटजटामोकळ्यादिसती ॥ रक्तेंथपथपांगळती॥ नेत्रलावुनिआहुती ॥ टाकीतसेत्वरेनें ॥ ७७ ॥ ब्राह्मणांचींशिरेंबहुत ॥ त्यांचाजवळीपडलापर्वत ॥ अस्थिमाळागळांडोलत ॥ मृतउरगशिरींवेष्टिले ॥ ७८ ॥ द्विजदंतांच्यालाह्याकरुनी ॥ रक्तमांसघालीहवनीं ॥ रथनिघालाअग्नींतुनी ॥ तरणीहूनितेजाळ ॥ ७९ ॥ प्राप्तहोतांदिव्यनिधान॥ जे

---

१ इंद्र. २ निकुंबळेचा तट. ३ इंद्रजित. ४ सैन्याचे कोट. ५ मेलेलेसर्प. ६ ब्राह्मणांच्या दांतांच्या. ७ सूर्यापेक्षां.

सेंअभाग्यावरीपडेविघ्न ॥ तैसेंहनुमंतेंपर्वतटाकून ॥ होमकुंडविध्वंसिलें ॥ ८० ॥ अग्निचहूंकडेविखु
रत ॥ गेलेंपरतोनिआराध्यदैवत ॥ अग्नीनेंगिळिलामाघारींरथ ॥ परमअनर्थझालाअसे ॥ ८१ ॥ इंद्र
जिताच्यापृष्ठीवरी ॥ ऋषभदेहधर्मां[1]तेंकरी ॥ यज्ञपात्रेंफोडोनिझडकरी ॥ होमद्रव्येंउलंडित ॥ ८२ ॥ गज
रकानींपडतांबहुत ॥ सावधजाहलाशक्रजित ॥ देखोनियांतेंविपरीत ॥ परमदुःखीतेवेळे ॥ ८३ ॥
ह्मणेदैवतक्षोभलेंसबळ ॥ कैसीवैरियानींसाधलीवेळ ॥ माझेंआयु[2]ष्यसिंधुजळ ॥ आजपासूनिआट
लें ॥ ८४ ॥ वानरतेथेंगेलेसमस्त ॥ परमकोपलाइंद्रजित ॥ वेगेंआणूनिदिव्यरथ ॥ वरीआरुढते
काळीं ॥ ८५ ॥ अद्भुतघेऊनियांदळा ॥ निकुंबळेबाहेरयुद्धासिआला ॥ तोंकपिभारेंसींउभाठाकला ॥
सौमित्रदेखिलाशक्राजितें ॥ ८६ ॥ भगणां[3]माजीरोहिणी[4]वर ॥ कींकिरणचक्रींदिवाकर ॥ तैसावा
नरांतसौमित्रवीर ॥ युद्धासिसिद्धउभाअसे ॥ ८७ ॥ जैसामेरुकुळाचळांत ॥ तैसारथारूढदिसेइंद्र
जित ॥ तोंराक्षसदळलोटलेंसमस्त ॥ वानरांवरीतेकाळीं ॥ ८८ ॥ शिळाद्रुम[5]पर्वतघेऊनी ॥ कपि
धांवलेतेक्षणीं ॥ राक्षसदळाहोयआटणी ॥ प्रेतेंरणींपडताती ॥ ८९ ॥ शूळअसिलतां[6]शक्ती ॥ हीं
आयुधेंघेऊनिहातीं ॥ वानरांसीअसुरखोंचिती ॥ कपिपडतीविकळपें ॥ ९० ॥ तोंनळनीळजां

---

१ शौचांवधि २ आयुष्य. रूप समुद्राचें उदक. ३ नक्षत्रांत ४ चंद्र. ५ वृक्ष. ६ खड्गें.

बुवंत ॥ प्रतापरुद्रअंजनीसुत ॥ यांचामारअतिअद्भुत ॥ आटलेबहुतनिशाचर ॥ ९१ ॥ अरिम्र
तापदेखोनअत्यद्भुत ॥ परमक्रोधावलाइंद्रजित ॥ होमविध्वंसिलात्याविषादेंबहुत ॥ दांतखा
तकरकरां ॥ ९२ ॥ लाथेनेंताडितांउरग[1] ॥ कींशुंडापिळितांमातंग[2] ॥ कींनासिकींताडितांसवेग ॥ म
हाव्याघ्रजेंवीखवळे ॥ ९३ ॥ कींतपस्वीअपमानिला ॥ कींहुताशनें[3]घृतेंशिंपिला ॥ तैसाइंद्रजितक्षो
भला ॥ वेगेंलोटिलारथपुढें ॥ ९४ ॥ दृष्टींदेखतांवारणं[2] ॥ खवळेजैसापंचानन ॥ तैसाक्षोभलालक्ष्म
ण ॥ जोभोगींद्र[4]पूर्णअवतरला ॥ ९५ ॥ विद्युत्प्रायचापचढवून ॥ त्यावरीयोजिलादिव्यबाण ॥ सिं
हनादेंगर्जोन ॥ रामानुज[5]सरसावला ॥ ९६ ॥ मांडिलेंतेव्हांवज्रठाण ॥ कौतुकपाहतीसुरगण ॥
सौमित्रासहोऊकल्याण ॥ हेंचदेवचिंतिती ॥ ९७ ॥ इंद्रजितह्मणेसौमित्रासी ॥ मजसींयुद्धकरूंपा
हसी ॥ जैसाहरिणशार्दूलाशीं[6] ॥ झोंबीघ्यावयापातला ॥ ९८ ॥ सुपर्णावरीधांवेअळिका ॥ कींमा
तंगावरीगोवत्सदेखा ॥ कींबळेंधांवेपिपीलिका[7] ॥ कनकाचळ[8]उचलावया ॥ ९९ ॥ ऊर्णनाभी[9]भावी
मनीं ॥ स्वतंतूनें[10]झांकीनमेदिनी ॥ वृश्चिकपुच्छउभारुनी ॥ ताडीनह्मणेखदिरांगारा ॥ १०० ॥ सूर्या
जिंकीनह्मणेखद्योत ॥ मक्षिकाभूगोलहालवूंपाहात ॥ वडवानळधगधगित ॥ पतंगधांवेग्रासावया ॥

---

१ सर्प. २ हत्ति. ३ अग्नि. ४ शेष. ५ लक्ष्मण. ६ वाघाशी. ७ मुंगी. ८ मेरुपर्वत. ९ कोळी. १० आपल्यासुतानें. (कोळीस्तानें.)

॥ १ ॥ मजसींतैसायुद्धासी ॥ मानववंशीतूंआलासी ॥ माझेबाणकेंवीसाहसी ॥ समरांगणींनकळे
हें ॥ २ ॥ यावरीबोलेलक्ष्मण ॥ तुझेदृष्टींसींदिसतोंलहान ॥ भस्मेंआच्छादिलाअग्न ॥ क्षणेंकान
नजाळील ॥ ३ ॥ दृष्टीसनभरेकेसरी ॥ परीक्षणेंमहागजविदारी ॥ वज्रधाकुटेंपरीकरीं ॥ चूर्णसक
ळनगांचें ॥ ४ ॥ खुजटदिसेवामन ॥ परीढेंगेंतआटिलेंत्रिभुवन ॥ घटोद्भवाचीतनुसान ॥ परीसाग
रसंपूर्णप्राशिला ॥ ५ ॥ चिमणाचदिसेचंडांश ॥ परीमेदिनीभरीप्रकाश ॥ तेंवीनरवीरराघवेश ॥
त्याचादासमीअसें ॥ ६ ॥ तुजआजिमीसमरंगणीं ॥ खंडविखंडकरीनबाणीं ॥ इंद्रादिदेवपाहतीग
गनीं ॥ मनोरथत्यांचेपुरवीन ॥ ७ ॥ ऐकतांक्षोभलाशक्रारी ॥ दिव्यबाणतेअवसरीं ॥ सोडीरामानु
जावरी ॥ प्रळयचपळेसारिखे ॥ ८ ॥ जैसाविवेकेंकरून ॥ ज्ञानीक्रोधटाकीखंडून ॥ तैसातोडिलाती
बाण ॥ निजशरेंसौमित्रें ॥९॥ परमक्षोभलाइंद्रजित ॥ पर्जन्यबाणांचापाडित ॥ एकेबाणेंचसुमित्रासु
त ॥ पीठकरूनटाकीतसे ॥११०॥ उगवतांवासरमणी ॥ भगणेंलोपतीजेंवीगगनीं ॥ कींजलदजाळ
तत्क्षणीं ॥ प्रभंजनविध्वंसी ॥ ११ ॥ बोधप्रकटतांअंतरीं ॥ सर्वपातकेंसंहारी ॥ कींआत्मज्ञानी
जेंवीहरी ॥ संसारदुःखेंअनेक ॥१२॥ तैसेशत्रूचेशरपाहीं॥जनकाचाकनिष्टजांवाई ॥समस्तछेदूनिल
वलाहीं ॥ पाडीतसेएकीकडे ॥ १३ ॥ सौमित्रसोडीएकशर ॥ त्यापासूनबाणनिघतीअपार ॥ जैसा

एकुलताएकपुत्र ॥ संततीवाढेबहुत्याची ॥१४॥ कींतैलबिंदुजळींपडतां ॥ पसरेचहूंकडेतत्वतां ॥ कीं
सत्पात्रींदानदेतां ॥ कीर्तिप्रगटेसर्वत्र ॥ १५ ॥ कुलवंतावरीउपकारकरितां ॥ यशप्रकटेनसांगतां॥
तैसाएकबाणसोडितां ॥ अनेकहोऊनपसरती ॥ १६ ॥ लक्षांचेलक्षबाण ॥ सोडीसुमित्रानंदन ॥ इं
द्रजितातितुकेछेदून ॥ ऐकीकडेपाडित ॥ १७ ॥ इंद्रजिततुकावीमान ॥ ह्मणेधन्यवीरलक्ष्मण ॥ रण
धीरनचळेठाण ॥ योद्धानिपुणहोयहा ॥ १८ ॥ असोइंद्रजितजपोनिमंत्र ॥ सोडीतेव्हांपर्जन्यास्त्र ॥
हस्तिशुंडेऐसीधार ॥ मेघअपारवर्षत ॥ १९ ॥ ऐसेंदेखोनिलक्ष्मण ॥ वातास्त्रजपोनिउडवीपर्जन्य ॥
जैसेंवैराग्यप्रकटतांपूर्ण ॥ संसारदुःखवितळेपैं ॥ १२० ॥ वातसुटलाअद्भुत ॥ इंद्रजिताचेंकटकउड
त ॥ रावणीजपेपर्वतास्त्र ॥ आडघातलेंवायूसी ॥ २१ ॥ जैसेंमायाजाळअद्भुत ॥ तैसेआडदिसतीप
र्वत ॥ मगसौमित्रेंप्रेरूनिवज्रास्त्र ॥ नग[1]समस्तफोडिले ॥ २२ ॥ करितांसारासारश्रवण ॥ कामक्रो
धजातीपळोन ॥ तैसेसौमित्रेंपर्वतफोडून ॥ पिष्टवत्चूर्णकेलेंपैं ॥ २३ ॥ मगतोसुलोचनावर[2] ॥ सो
डीवडवानळास्त्र ॥ त्यावरीदाशरथी[3]वीर ॥ सागरास्त्रसोडीतसे ॥ २४ ॥ अगस्तिमंत्रजपेरावणी ॥
सागरशोषिलामूळींहूनी ॥ निःशेषजलआटोनी ॥ क्षणमात्रेंटाकिलें ॥ २५ ॥ पापास्त्रसोडीइंद्रजि

---

१ पर्वत. २ इंद्रजित. ३ लक्ष्मण.

त ॥ नाममंत्रजपेसुमित्रासुत ॥ माहेश्वररावणीप्रेरित ॥ सौमित्रजपेब्रह्मास्त्र ॥२६॥ ब्रह्मास्त्रश्रेष्ठसर्वो
त ॥ तेणेंमाहेश्वरग्रासिलेंसमस्त ॥ जांबुवंतआणिहनुमंत ॥ तटस्थकौतुकपाहती ॥ २७ ॥ परमक्रो
धावलारावणी ॥ पांचबाणकाढीनिवडूनी ॥ किंवापांचसौदामिनी ॥ मेघाबाहेरनिघाल्या ॥ २८ ॥
तेअनिवारपांचबाण ॥ सोडिलेआकर्णवोढून ॥ तेअकस्मातयेऊन ॥ सौमित्राच्याहृदयींसंचरले ॥
॥ २९ ॥ मेरुमांदारहोतीचूर्ण ॥ तैसेकठोरपांचबाण ॥ भोगींद्रावतारलक्ष्मण ॥ तेणेंचतेसाहिले ॥
॥ १३० ॥ सवेंचितोवीरलक्ष्मण ॥ सोडिताजाहलानवबाण ॥ इंद्रजिताचेंकपाळफोडून ॥ आंतसं
पूर्णरूतले ॥ ३१ ॥ इंद्रजितयोद्धादारुण ॥ बाल्यदशालक्ष्मण ॥ स्नेहदाटोनिबिभीषण ॥ गदाझेली
तपुढेंआला ॥ ३२ ॥ गदाफिरवूनतेवेळीं ॥ इंद्रजितावरीटाकिली ॥ येरेंशरसोडोनिपाडिली ॥ ए
कीकडेआडवीते ॥३३॥ मेघनादेंसोडोनिपांचबाण ॥ हृदयींखिळिलाबिभीषण ॥ जांबुवंतेंदेखोन ॥
पुढेंधांवेकाळजैसा ॥३४॥ पर्वतींवज्रपडेअकस्मात॥तैसारावणीवरीजांबुवंत॥हस्तचपेटेंत्याचारथ॥
अश्वांसहितचूर्णकेला ॥३५॥ विरथहोऊनइंद्रजित॥भूमीसउभायुद्धकरित॥तोंहनुमंतेंविशाळपर्वत ॥
रावणीवरटाकिला॥३६॥ नळनीळऋषभअंगद ॥ शरभगवयगवाक्षकुमुद॥केसरीपावकलोचनमैंद॥

---

१ शंकराचें. २ वीजा. ३ शेषाचाअवतार. ४ भयंकर.

एकदांचउठावले ॥३७॥ शिळापर्वततेअवसरीं ॥ टाकितीबळेंचिशक्रारीवरी ॥ देवपाहातीअंबरीं ॥कौ
तुकपरमयुद्धाचें ॥ ३८ ॥ इंद्रजितचतुरबहुत॥परमपराक्रमीरणपंडित॥तितुक्यांचेफोडीपर्वत ॥ बाण
जाळघालूनियां ॥३९॥ तंवइंद्रजितउडाला ॥ मेघाआडजाऊनिलपाला ॥ तेथोनियांवर्षोंलागला ॥
बाणजाळकपींवरी ॥१४०॥ सौमित्राचेंठाणगोजिरें॥मगकायकेलेंवायुकुमरें॥तळहातींसौमित्रा
त्वरें॥उभाकरूनिउडाला ॥४१॥ द्वादशगांवेंइंद्रजित ॥ शतयोजनेंउंचहनुमंत॥संग्रामकेलाअद्भुत ॥ उ
तरेइंद्रजितपृथ्वीवरी॥४२॥ खालींउतरलालक्ष्मण ॥ तोंसमस्तदेवऋषिगण ॥ सौमित्रासीचिंतितीक
ल्याण॥विजयीपूर्णहोआजी ॥ ४३ ॥ पाठिसीवानरांचेभार ॥ आवेशेंगर्जतीवारंवार ॥ मांडलेंपरम
घनचक्र॥अनिवारवीरदोघेही ॥४४॥ सिंहनादेंकरून॥दोघेहीगाजवितीगगन ॥ महाशब्देंसंपूर्ण ॥
ब्रह्मांडग्रासूंभाविती॥४५॥दोघांचेआंगींरुपलेशर॥जैसीपिच्छेंपसरीमयूर ॥ कींपर्वतावरीतृणांकुर॥
तैसेवीरदिसतीदोघे ॥४६॥ याउपरीसौमित्रवीर ॥ तू[1]णीरांतूनकाढीतदिव्यशर ॥ जैसा[2]तृतीयनेत्रीं
चावैश्वानर ॥ अकस्मातप्रगटला ॥ ४७ ॥ जैसामाध्यान्हींचागभ[3]स्ती ॥ तैसीबाणाच्यामुखींदीप्ती
॥ तयाचेकिरणनिश्चिती ॥ नलक्षवेकोणातें ॥४८॥ राममनामसुद्रांकित ॥ दैदीप्यमानसमर्थ ॥ सु

---

१ भात्यांतून. २ शिवाच्या तृतीयनेत्रींचा अग्नि. ३ सूर्य.

मित्रासुताचेमनोरथ ॥ पूर्णकर्तानिर्धारें ॥ ४९ ॥ तोबाणधनुष्यावरी ॥ सौमित्रेंयोजिलाझडकरी ॥ आकर्णवोढोनिसत्वरी ॥ कायचिंतिताजाहला ॥ १५० ॥ ह्मणेपूर्णब्रह्मसनातन ॥ मायातीतशुद्धचैतन्य ॥ तोसूर्यवंशीरघुनंदन ॥ जरीहेंसाचअसेल ॥ ५१ ॥ मीस्त्रीअसोनिब्रह्मचारी ॥ चतुर्दशवर्षेंनिराहारी ॥ कायावाचामनेंअंतरीं ॥ रामउपासकजरीअसें ॥ ५२ ॥ मंगळभगिनीजगन्माता ॥ सत्यअसेलपतिव्रता ॥ रामदासत्वहनुमंता ॥ जरीघडलेंअसेल ॥ ५३ ॥ शिवकंठींचेंहळाहळ ॥ नामेंशमलेंअसेलसकळ ॥ तरीयाबाणेंशिरकमळ ॥ इंद्रजिताचेंखंडेल ॥ ५४ ॥ ऐसेंचिंतोनिनिजमनीं ॥ बाणसोडिलातत्क्षणीं ॥ शक्रारीचाकंठलक्षुनी ॥ गगनमार्गेंजातसे ॥ ५५ ॥ यावरीविंशतिनेत्रपुत्र ॥ बाणदेखोनिपरमतीव्र ॥ मगस्वयेंनिर्वाणशर ॥ योजूनिआकर्णओढिला ॥ ५६ ॥ तंवइतक्यांतअकस्मात ॥ बाणपावलाकृतांतवत ॥ तेणेंकंठआणिभुजात्वरित ॥ छेदोनिनेलेगगनमार्गें ॥ ५७ ॥ वक्रसुरीनेंत्वरित ॥ कृषीवलकणसेंछेदित ॥ तैसेंशिरभुजेसहित ॥ बाणेंनेलेंतेकाळीं ॥ ५८ ॥ भुजउसळूनअद्भुत ॥ लंकेवरजाऊनपडत ॥ शिरभूमंडळींउतरत ॥ कंदुकवततेकाळीं ॥ ५९ ॥ तोंऋषभेंधांवोनिसत्वर ॥ वरिचावरिझेलिलिलेंशिर ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ सुमनेंसुरवरवर्षती ॥ १६० ॥ इंद्रसं

---

१ मायारहित. २ सीता. ३ रावणाचा पुत्र–इंद्रजित. ४ शेतकरी. ५ चेंडूसारखें. ६ पुष्पें. ७ देव.

तोषलाबहुत ॥ ह्मणेआजिभाग्यउदित ॥ दशापावलांयथार्थ ॥ सुमित्रासुतप्रसादें ॥ ६१ ॥ शक्रा
चाहर्षतेकाळीं ॥ नमायेचनभमंडळीं ॥ दुंदुभींचीघाईलागली ॥ ऋषिमंडळीआनंदत ॥ ६२ ॥ पुष्प
वृष्टिवारंवार ॥ सौमित्रावरीकरीदेवेंद्र ॥ इंद्राचाउजळलामुखचंद्र ॥ निष्कलंकभयरहित ॥ ६३ ॥ इंद्र
जितपडिलामेदिनी[1] ॥ दीनवदनपळे[2]वाहिनी ॥ प्राणजातांतेचिक्षणीं ॥ इंद्रियेंजैसीनिस्तेज ॥ ६४ ॥
दीपगेलियाप्रभाहारपे ॥ कीं[3]शशिमावळतांचांदिणेंलोपे ॥ कींगायनराहतांसंपे ॥ स्वरकरणेंसर्वेही
॥ ६५ ॥ कींवृक्षउन्मळतांक्षितीं ॥ अंडज[4]स्थानसोडूनिपळती ॥ शक्रारिपडतांतेरीती ॥ सेनासमु
दायफुटलाअसे ॥ ६६ ॥ जयपावोनसंपूर्ण ॥ परतलावीरलक्ष्मण ॥ वारंवारबिभीषण ॥ स्तुतिकरी
सौमित्राची ॥ ६७ ॥ मगहनुमंताचेस्कंधावरी ॥ सौमित्रबैसलातेअवसरीं ॥ तनुजर्जरशरप्रहारीं ॥
झालीअसेतधवां ॥ ६८ ॥ सुवेळागिरीलक्षून ॥ चालिलेतेव्हांवानरगण ॥ समस्तांसांगेबिभीषण ॥
आल्यापंथेंचलावें ॥ ६९ ॥ इंद्रजिताचेंविशाळशिर ॥ झेलीतनेतऋषभवानर ॥ दृष्टीनेंपाहीलरघुवी
र ॥ ह्मणोनिसंगेंघेतलें ॥ १७० ॥ असाइकडेश्रीराम ॥ स्कंद[5]तातमनविश्राम ॥ सौमित्राकारणेंपर
म ॥ चिंताक्रांतजाहला ॥ ७१ ॥ सुग्रीवाप्रतिरघुनंदन ॥ ह्मणेनिकुंबळेसीलक्ष्मण ॥ तेथेंकैसेंवर्तमा

---

[1] भूमीपर. [2] सेना. [3] चंद्र. [4] पक्षी. [5] कार्तिकस्वामीचा पिता जो शंकर त्याच्यामनास विश्रांति देणाराराम.

न ॥ झालेंअसेकळेना ॥ ७२ ॥ इंद्रजिताचेंयुद्धकठिण ॥ आह्मांसीनागपाशींबांधिलेंजाण ॥ शरजाळींसेनासंपूर्ण ॥ खिळोनियांपाडिली ॥ ७३ ॥ योद्धाइंद्रजितविशेष ॥ बाळदशासौमित्रास ॥ऐसेंबोलोनिअयोध्याधींश ॥ अश्रुनयनींआणित ॥ ७४ ॥ तोंसुग्रीवह्मणेरघुपती ॥ आपणखेदनकरावाचित्तीं ॥ शत्रूसवधोनित्वरितगती ॥ आतांयेईलसौमित्र ॥ ७५ ॥ ऐसींचिंताकरितांअकस्मात ॥ वानरआलेपुढेंधांवत ॥ सांगतीआलासौमित्र ॥ इंद्रजितासिवधोनियां ॥७६॥ परमआनंदलारघुवीर ॥ सामोराधांवेसूर्यकुमर ॥ तोंसमीपदेखिलासौमित्र ॥ बाळसूर्यज्यापरी ॥ ७७ ॥ हनुमंताचेस्कंधावरून ॥ खालींउतरलालक्ष्मण ॥ सुग्रीवआणिबिभीषण ॥ हस्तधरूनिचालत ॥ ७८ ॥ हळूहळूचालेलक्ष्मण ॥ शरआंगींरुतलेतीक्ष्ण ॥ दृष्टींदेखोनिरघुनंदन ॥ केलेंनमनसाष्टांगीं ॥ ७९ ॥ मगउठोनिराजीवनेत्र ॥ प्रीतीनेंहृदयींधरीसौमित्र ॥ वृत्रवधितांसहस्रनेत्र ॥ गुरुजैसाआलिंगी ॥१८०श्रीरामह्मणेसौमित्रातें ॥ तुवांवधोनिइंद्रजितातें ॥ ब्रह्मांडभरिलेंपुरुषार्थें ॥ पराक्रमकरूनियां॥८१॥ कोणासनाटोपेरावणी[1] ॥ तोत्वांवधिलासमरंगणीं ॥ देवांसहितवज्रपाणी[2] ॥ आनंदमयझालातेवेळीं ॥८२॥ऐसेंबोलोनिरघुनाथ ॥सौमित्रमस्तकींठेवीहस्त॥तेणेंश्रमहरपलासमस्त ॥आनंदभरितलक्ष्म

---

[1] इंद्रजित. [2] इंद्र.

ण॥८३॥ बिभीषणजांबुवंत ॥ समस्तांसीभेटेरघुनाथ ॥ शब्दवचनेंगौरवित ॥ धन्यपुरुषार्थतुमचापैं ॥ ८४ ॥ पुढेंठेवूनिशत्रूचेंशिर ॥ ऋषभेंकेलानमस्कार ॥ मगह्मणेसीतामनोहर ॥ धन्यधन्यऋषभातूं ॥ ८५ ॥ आरक्तपुष्पेंपूजाकरून ॥ हेंशिरठेवावेंजतन ॥ मागोंयेईलतियेलागुन ॥ द्या[illegible]लागेलशिरहें ॥ ८६ ॥ सुषेणासीह्मणेरघुवीर ॥ तूंवैद्यआणिप्रतापशूर ॥ करींसौमित्रासीउपचार ॥ देहजर्जरबाणेंजाहला ॥ १८७ ॥ मगसुषेणेंऔषधीआणून ॥ दिव्यदेहधारीकेलालक्ष्मण ॥ असोयावरीबिभीषण ॥ वर्तमानसर्वसांगे ॥ ८८ ॥ कैसाझालासंग्राम ॥ कोणींकायकेलापराक्रम ॥ तेंऐकोनिमेघश्याम ॥ आश्चर्यपरमकरीतसे ॥ ८९ ॥ ह्मणेधन्यइंद्रजितवीर ॥ पुरुषार्थासीनाहींपार ॥ दीनकरूनिदेवसमग्र ॥ बंदींजेणेंघातले ॥१९०॥ याउपरीसुलोचना ॥ शिरमागोंयेईलराजीवनयना ॥ तेसुरसकथाऐकतांश्रवणां ॥ सौख्यहोईलअत्यंत ॥ ९१ ॥ रामविजयग्रंथप्रचंड ॥ त्यांतरसभरितयुद्धकांड ॥ श्रवणेंपुरेसर्वकोड ॥ नलगेचाडआणिकांची ॥ ९२ ॥ ब्रह्मानंदाश्रीरामा ॥ जगद्वंद्यापूर्णब्रह्मा ॥ श्रीधरवरदाअनामा ॥ पूर्णकामासर्वेशा ॥ ९३ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ नवविंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ १९४ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥ २९ ॥ ॥ ओव्या ॥ १९४ ॥

॥ इति श्रीरामविजयनवविंशतितमोऽध्यायःसमाप्तः ॥

अध्याय ३०

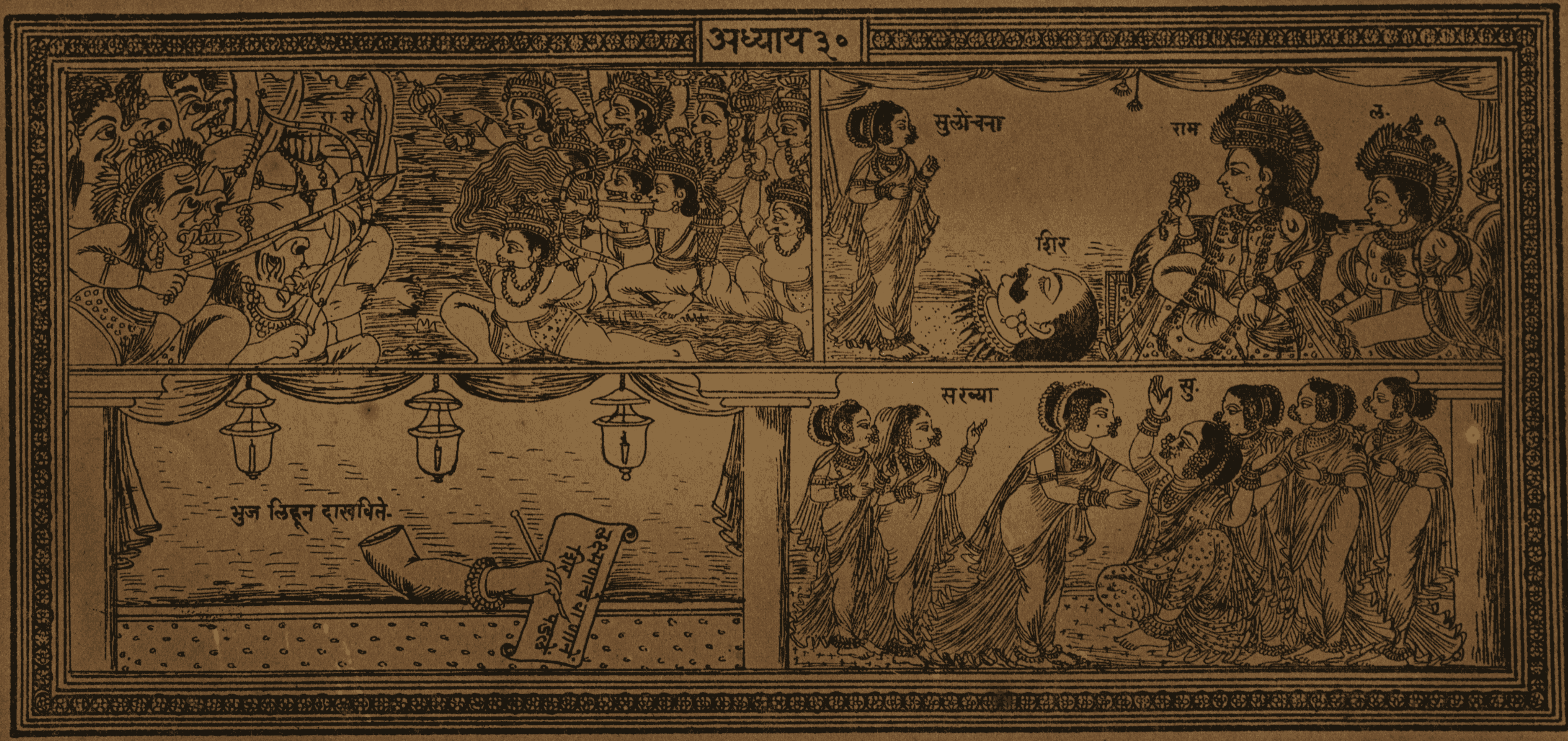
रा. से
सुलोचना
राम
ल.
शिर
भुज लिहून दाखविते.
सख्या
सु.

30

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जोपद्मिणीवल्लभकुळभूषण[१] ॥ जोपद्मजातजनक[२]पद्मलोचन ॥ विषकंठ[३]हृदय
दशकंठदलन[४] ॥ सच्चिदानंदतनुजो॥ १ ॥जोरविकुंळकमलदिवाकर[५]॥जोअंजितभ्रांतिविपिनवैश्वानर[६]॥
जोभक्तहृदयाब्जभ्रमर[७] ॥ लीलावतारधरीजो॥ २ ॥जोषड्गुणैश्वर्यसंपन्न ॥ यशश्रीकीर्तिविज्ञान ॥ जो
औदार्यवैराग्यपरिपूर्ण ॥ सत्यज्ञानशाश्वतजो ॥ ३ ॥ जोकांनिर्विकल्पअनंत ॥ हेतुदृष्टांतविवर्जित ॥
तोसुवेळाचळींरघुनाथ ॥ राक्षसवधार्थपातला ॥ ४ ॥ जोभवगर्जविदारकमृगनायक ॥ मोक्षफळा
चापरिपाक॥तोरामताटिकांतक ॥ सुरपालकजगद्गुरू ॥ ५ ॥ गताध्यायींकथानिरूपण ॥ गुणसिंधू
चाबंधुलक्ष्मण ॥ इंद्रजिताचावधकरून ॥ शिरघेऊनपैंगेला ॥ ६ ॥ शरीराचेंप्राक्तनविचित्र ॥ ऋषभें
सुवेळसनेलेंशिर ॥ धडरणींभुजासत्वर ॥ लंकेवरीपडियेली ॥ ७ ॥ भुजाआपटोनिमागुतीउडत ॥
जैसाकंदुक[१०]आदळोनिउसळत ॥ तैसाभुजदंडअकस्मात ॥ निकुंबळेंतपडियेला ॥ ८ ॥ सुलोचनेचेअं
गणीं ॥ भुजदंडपडलातेक्षणीं ॥ तोरावणस्नुषाअंतरसदनीं ॥ सुखरूपबैसलीअसे ॥ ९ ॥ तेदशशत
वदनाचीकुमरी ॥ कीलावण्यसागरींचीलहरी ॥ ज्येष्ठस्नुषानिर्धारी ॥ राघवारीचीतीहोय ॥ १० ॥

---

१ सूर्यकुळभूषण. २ ब्रह्मदेवाचा पिता. ३ शिवाचा मित्र. ४ रावणाचा नाश करणारा. ५ सूर्यवंशरूप कमलास प्रफुल्लित करणारा. ६ भ्रांतिरूप वनास जाळणारा. ७ भक्तांच्या हृदयकमळांत भ्रमररूपी. ८ संसार रूप हत्तीचा नाशक सिंह. ९ रामाचा. १० चेंडू.

जेनगांरिशत्रूचीराणी ॥ निशाचरांचीस्वामिणी ॥ जिचेंस्वरूपलावण्यदेखोनी ॥ सुरांगनालज्जित
॥ ११ ॥ देवगणगंधर्वराजकुमरी ॥ सेवाकरितीअहोरात्रीं ॥ सहस्र[2]नेत्राचीअंतुरी ॥ नपावेसरीजिये
ची ॥ १२ ॥ अंगींचासुवासअद्भुत ॥ धांवेएककोशपर्यंत ॥ विषकंठरिपूचीकांतायथार्थ ॥ तुळितांन
पुरेइयेसी ॥ १३ ॥ नैष[4]धजायापरमसुंदर ॥ वर्णितीकाव्यकर्तेचतुर ॥ परीशेषकन्येसींसाचार ॥ उम
माद्यावयापुरेना ॥ १४ ॥ अंगींच्याप्रभेनेंभूषणें ॥ झळकतीअत्यंतदिव्यरत्नें ॥ किन्नरकन्यागायनें ॥
मधुरस्वरेंजवळकरिती ॥ १५ ॥ एकश्रृंगारसांवरिती ॥ एकचामरेंघेऊनिवारिती ॥ एकउपभोगआ
णोनिदेती ॥ संतोषवितीनानाशब्दें ॥१६॥ सुलोचनेंचेगृहीं आनंद ॥ तोंअमृतींपडेविषबिंदू ॥ तैसा
तोभुजसुबुद्ध ॥ अंगणींयेऊनपडियेला ॥ १७ ॥ भुजपडतांचितयेधरणीं ॥ तीदणाणलीतयेक्षणीं ॥
दूतीकित्येकधांवुनी ॥ पाहवयाआल्याबाहेर ॥ १८ ॥ तोंतेपाचुबंदअंगणांत ॥ वीरपाणिपडिला
अद्भुत ॥ देखोनिदासीभयभीत ॥ आल्याशंकितसांगावया ॥१९॥ ह्मणतीनवलवर्तलेंहोसाजणी॥
महावीराचातुटोनिपाणी ॥ येऊनपडलासेअंगणीं ॥ निराळमार्गेंअकस्मात ॥ २० ॥ एकोनिदासीं
चेंवचन ॥ दचकलेंसुलोचनेचेंमन ॥ रत्नपादुकात्वरेंकरून ॥ अंघ्रियुगुलींलेइली ॥२१॥ तडित्प्राय

---

१ इंद्रजिताची. २ इंद्राची. ३ मदनाची स्त्री–रति. ४ नळराजाची स्त्री–दमयंती. ५ सुलोचनेस. ६ पृथ्वीवर. ७ वीराचा हात.

झळकेअंबर ॥ अंगणांतआलीसत्वर ॥ उतरलातेव्हांमुखचंद्र ॥ विव्हळनेत्रजाहले॥२२॥अंगझालें
सेविकुळ ॥ पुढेंनघालवेचिपाउल ॥ वदनींचेंकाढोनितांबूल ॥ एकीकडेभिरकाविलें॥२३॥सखियां
सीह्मणेसुलोचना ॥ प्राणपतिआजिगेलेरणा ॥ सीतेलागींअयोध्याराणा ॥सुवेळाचळींबैसला॥२४॥
ऐसेंबोलतशेषनंदिनी ॥ भुजेसमीपयेतेक्षणीं ॥ तंवतो[1]शक्रजिताचापाणी ॥ पतिव्रतेनेंओळखिला ॥
॥ २५ ॥ पंचांगुळीमुद्रिकामंडित ॥ वीरकंकणेंदिव्यविराजत ॥ दंडींकीर्तिमुखेंझळकत ॥ चपळेहू
निविशेषपैं ॥२६॥ ह्मणेआजिमाझेंजहाजबुडालें ॥ ह्मणोनिवदनहातींपीटिलें ॥ परमआकांततेवे
ळे ॥ वाटेबुडालेंब्रह्मांड ॥ २७ ॥ सु[2]मनकळिकेवरी[3]सौदामिनी ॥ पडतांउरीनउरेतेक्षणीं ॥ तैसीनि
स्तेजहोउनी ॥ [4]भोगींद्रनंदिनीपडियेली ॥ २८ ॥ लोभियाचेंगेलेंधन ॥ कींजलचरेंजीवनावीण ॥ तै
सीपतिवियोगेंकरून ॥ सुलोचनातळमळी ॥ २९ ॥ ह्मणेविपरीतकाळाचीगती ॥ मृगजळींबुडाला
अगस्ती ॥ दीपतेजें[5]रोहिणीपती ॥ आहाळोनिखालेंपडियेला ॥ ३० ॥ [6]तमकूपींबुडाला[7]तरणी ॥
पाडसेंसिंहधरिलावनीं ॥ [8]पिंपीलिकेनेंमुखेंधरूनी ॥ मेरुकैसारगडिला ॥ ३१ ॥ अळिकेनेंगिळिला
सुपर्ण ॥ मशकींग्रासिलामहाअग्न ॥ भुतांनींकाळधरून ॥ समरंगणींमारिला ॥ ३२ ॥ मगसुलो

---

१ इंद्रजिताचा हात. २ पुष्पकळिकेवर. ३ वीज. ४ शेषकन्या—सुलोचना. ५ चंद्र. ६ अंधारांत. ७ सूर्य. ८ मुंगीनें.

चनेसउचलोनी॥सख्यावैसविती सांवरूनी॥पतीचीभुजाहृदयींधरूनी ॥आक्रंदतसुलोचना ३३ मगभु
जेप्रतिबोलेवचन ॥कैसेंप्राणपतींसआलेंमरण ॥ तरीतेंसर्ववर्त्तमान ॥लिहूनमजविदितकरीं॥३४॥प
तिचरणींमाझेंमन ॥ जरीअसेलरात्रंदिन ॥ तरीचपत्रींलिहून ॥ वर्तमानदृश्यकरीं ॥३५॥ हाटकमंषी[1]
पात्रपुढेंठेविलें ॥ भूर्जपत्रउकलोनिपसरिलें ॥ लेखणीहातींदेतांशीघ्रकाळें ॥ भुजेनेंलिहिलेंतेसमयीं
॥३६॥ नवलअद्भुतवर्तलें ॥ सर्ववर्तमानपत्रींलिहिलें ॥ सुलोचनेनेंपत्रघेतलें॥मस्तकींवंदिलेंतेवेळे ॥
॥३७॥ नयनींलोटलेअश्रुपात ॥शेषकन्यापत्रवाचित ॥ भोंवत्याल[2]ललनासमस्त ॥ ऐकतीनिवांतते
काळीं ॥३८॥ ऐकेंदशशतमुखकन्यके ॥ सकुमारेचंपककळिके ॥ मममानससरोवरमराळिके ॥ प्राण
वल्लभेसुलोचने ॥३९॥ जयआशाअंतरींधरून ॥ गूढस्थ[4]ळींकरितांहवन ॥ अग्नींतूनदिव्य[5]स्यंदन ॥ नि
घालापूर्णराजसे ॥४०॥ फळप्राप्तीचासमयलक्षून ॥ शत्रुआलेतेथेंधांवून॥चंडशिळावरीघालोन ॥ आ
राध्यदैवतक्षोभविलें ॥४१॥ पर्वतचढलासंपूर्ण॥शिखरींहूनदीधलाढकलून॥ कींनदीअवघीउतरून॥
तीरासमीपबुडाला॥४२॥प्रगटतांवैराग्यज्ञान॥वरीविषयघालापडेयेऊन॥कींप्राप्तहोतांनिधान ॥ वि
वसींयेऊनिवरीपडे ॥४३॥ कष्टेंकेलेंवेदाध्ययन ॥ वरीधाडघालीअभिमान ॥ सूर्यसर्वअंबर[6]क्रमून ॥

---

१ सुवर्णाचे शाईचें पात्र– सोन्याची दउत. २ स्त्रिया. ३ हे शेषाचे कन्ये–सुलोचने. ४ गुप्तजागीं. ५ दिव्यरथ. ६ आकाश.

राहुमुखींसांपडेजेंवी ॥ ४४ ॥ वल्लभे[1]तैसेंयेथेंजाहलें ॥ शत्रूनींशेवटींवैरसाधिलें ॥ प्रारब्धबळउणेंपडलें ॥ होणारनटळेकल्पांतीं ॥ ४५ ॥ पुढेंदारुणसंग्राममांडला ॥ परीजयआह्मांसपारखाझाला ॥ जाऊनिसौमित्रासीमिळाला ॥ शत्रूचावाढलापराक्रम ॥ ४६ ॥ सौमित्रपरमानिधडावीर ॥ धनुर्विद्यात्याचीअपार ॥ देखोनिउचितदीधलेंशिर ॥ राममित्रजोडला ॥ ४७ ॥ देहआशाजीवींधरून ॥ शरणगेलाबिभीषण ॥ म्यांदेहत्रयें[2]निरसून ॥ विदेहजामात[3]मित्रकेला ॥ ४८ ॥ सौमित्रतपस्वीपूर्णविप्र ॥ बहुतदिवसनिराहार ॥ उतरूनियांसिंधुसमग्र ॥ मागोंशिरपातला ॥ ४९ ॥ मगमीकृपणताटाकून ॥ निजशरीराचेंकेलेंदान ॥ तेणेंरामचरणींनेऊन ॥ शिरमाझेंसमर्पिलें ॥ ५० ॥ शरीरउभेंआहेरणीं ॥ शिरपाहूंगेलेंचापपाणी ॥ तुजमूळ[4]धाडिलापाणी ॥ विवेकेंकरूनयेईंकां ॥ ५१ ॥ मायानदीउल्लंघूनिदुर्घट ॥ पाहेंपैलतीरींतुझीवाट ॥ प्राणवल्लभेयेऊनिभेट ॥ सत्वरआतांमजलागीं ॥५२॥ दुःखरूपपरमसंसार ॥ रामचरणींसुखअपार ॥ हेंजाणोनिधाडिलाकर ॥ येईंसत्वरप्राणप्रिये ॥५३ असोतेधराधरकुमरी[5] ॥ पत्रवाचूनतेअवसरीं ॥ शरीरटाकूनिधरित्रीवरी ॥ शोककरीअपार ॥ ५४ ॥ आजिबळाचासमुद्रआटला ॥ कींधैर्याचामेरुखचला ॥ प्रतापवृक्षउन्मळला ॥ समरभूमीसीअक

---

१ हेंप्रिये. २ स्थूल. (पंचभूतात्मकशरीर.) सूक्ष्म देह व कारण देह. ३ राम. ४ बोलावणें ५ शेषकन्या–सुलोचना.

स्मात ॥ ५५ ॥ इंद्रजितसूर्याच्याकिरणें ॥ मावळतीशत्रुतारागणें ॥ तोआजिसौमित्रराहूनें ॥ खग्रासकेलासमूळीं ॥ ५६ ॥ रणसरोवरींशत्रुकमळें[2] ॥ तूंवारणेंछेदिलींनिजबळें ॥ सौमित्रसिंहेंकुंजरा[4]स्वबळें ॥ विदारूननेलेंशिरमुक्त ॥ ५७ ॥ ऐरावतीसहपाकशासन ॥ जयेंसमरींपाडिलाउलथोन ॥ तयाआजिमानवलक्ष्मण ॥ येऊनमारीसमरभूमी ॥ ५८ ॥ माझेंसौभाग्यभांडार ॥ वरीसौमित्रपडलातस्कर ॥ माझेभाग्याचासमुद्र ॥ सौमित्रअगस्तीनेंप्राशिला ॥५९॥ इंद्रजितमाझारोहिणीवर ॥ सौमित्रप्रतापराहुथोर ॥ कळांसहितलोपलाचंद्र ॥ नदिसेपुनःमागुती॥६०॥वृत्रारिशत्रूचीअंतुरी ॥ ऐसानानाविलापकरी ॥ पशुपक्षीतेअवसरीं ॥ रडतीकरुणाऐकोनी ॥ ६१ ॥ सख्याह्मणतीसुलोचने ॥ आतांव्यर्थशोककांकरणें ॥ आपुलेंपरत्रसाधनदेखणें ॥ संसारमायात्यजूनी ॥ ६२ ॥ जेंजेंदिसेतेंतेंनाशवंत ॥ मुळींमिथ्याअहिकुंडलवत ॥ पदींनेपुरेंबांधोनिनाचत ॥ मीनभूमीसींमिथ्यापैं ॥ ॥६३॥ उदिमासगेलावंध्यासुत ॥ रात्रींमृगजळींमत्स्यधरीत ॥ गंधर्वनगरवाटत ॥ मिथ्यासमस्ततैसेंहें ॥ ६४ ॥ असोनगारिशत्रूचीगृहिणी ॥ प्रवेशोनिआत्मसदनीं ॥ नानासंपत्तिदेखोनी ॥ मनविटेतत्काळ ॥ ६५ ॥ परापवादेंविटतीसज्जन ॥ कींचिळसीयेदेखतांचिवमन ॥ कींसुंदरललनादे

---

१ शत्रुरूप नक्षत्रें. २ शत्रुरूप कमळें. ३ हत्तीनें. ४ हत्तीस. ५ शिररूप मोतीं. ६ इंद्र ७ इंद्रजिताची. ८ परलोकसाधन ९ सर्प कुंडलेंपांसारखें.

खोन ॥ विटेजैसाविरक्त ॥ ६६ ॥ तैसीनानावस्तुदेखतां ॥ विटलीशक्रारीचीकांता ॥ शुक[1]पिकादि
द्विजांसमस्तां ॥ मुक्तकेलेंस्वहस्तें ॥ ६७ ॥ सदनासीनमनकरूनी ॥ शिबिकें[2]तभ्रतारहस्तघालोनी॥
चपळअश्विं[3]नीवरीबैसोनी ॥ लंकेसतेंव्हांचालिली ॥ ६८ ॥ तोंपुढेंदूतयेऊन ॥ सांगतीसर्ववर्तमान ॥
मगलघु[4]कपाटेंउघडून ॥ सुलोचनाप्रवेशली ॥६९॥ अस्तागेलावासरमणी ॥ प्रवर्तलीघोररजनी ॥
रजनी[5]चरतेक्षणीं ॥ नगरदुर्गींचेगजबजिले ॥ ७० ॥ सभेसबैसलालंकानाथ ॥ तोंस्नुषा[8]देखेअकस्मा
त ॥ गजबजिलामयजानाथ ॥ चिन्हविपरीतदेखोनी ॥७१॥ सुलोचनासद्गदहोउनी ॥ मस्तकठेवी
श्वशुरचरणीं ॥ रावणह्मणेवोसाजणी ॥ मायेकिमर्थआलीस ॥ ७२ ॥ तोंभुजेसहितपत्र ॥ श्वशुरा
पुढेंठेविलेंसत्वर ॥ ह्मणेस्वर्गागेलेभ्रतार ॥ त्यांसमागमेंजाईनमी ॥ ७३ ॥ ऐसेंऐकतांचिरावण ॥
घेतवक्षस्थळबडवून ॥ खालींपडेसिंहासनावरून ॥ महाद्रुमउन्मळेजेंवी ॥ ७४ ॥ मृत्तिकाघेऊनिलं
कानाथ ॥ दाहाहिमुखींतेव्हांघालित ॥ वर्तलाएकचिआकांत ॥ नाहींअंतमहाशब्दा ॥ ७५ ॥ ग
जरएकोनितयेवेळीं ॥ मयकन्यातेथेंपावली ॥ वार्तापुत्राचीऐकिली ॥ मूर्च्छितपडलीधरणीये ॥
॥ ७६ ॥ ऐशींसहस्रराजअंगना ॥ आल्यामहामंडपस्थाना ॥ शोकार्णवींपडलीमयक[10]न्या ॥ सर्व

---

१ कीर, कोकिळ इत्यादि पक्ष्यांस. २ पालखींत. ३ घोडीवर. ४ बान्या. ५ राक्षस. किल्यावरचे. ८ सून. ९ बें।बळण्यास. १० मंदोदरी.

हितियेससांवरिती ॥ ७७ ॥ मंदोदरीह्मणेस्नेहाळा ॥ मेघनादामाझियाबाळा ॥ मजनपुसतांरणमं
डळा ॥ सखयाकैसागेलासी ॥ ७८ ॥ त्रिभुवनशोधितांसमग्र ॥ नदेखोंतुजऐसाधनुर्धर ॥ बंदींघात
लेसमस्तसुरवर ॥ शत्रुसमग्रत्रासिले ॥ ७९ ॥ पूर्वींम्यांव्रतेंतपेंआचरिलीं ॥ पूर्णनहोतांमध्येंसोडि
लीं ॥ ह्मणूनिऐसीहानीजाहली ॥ आडठाकलेंपूर्वकर्म ॥ ८० ॥ कींम्यांकेलापंक्तिभेद ॥ संतांसबो
लिल्येंदोषशब्द ॥ कीं[1]अपर्णावरआणिमुकुंद ॥ वेगळेदोघेभाविले ॥८१॥ हरिकीर्तनरंगमोडिला ॥
कींक्षुधार्थीपात्रींचाउठविला ॥ कींपरद्रव्याचाअभिलाषकेला ॥ कींवाघडलागुरुद्रोह ॥ ८२ ॥
कींपरलाभाचीकेलीहानी ॥ कींदूषणदिल्हेंगंगेलागुनी ॥ कीं[2]कुरंगिणीपाडसांवनीं ॥ विघडपूर्वीं
म्यांकेला ॥ ८३ ॥ कींभिक्षानघालितांसाचार ॥ दारींचादवडिला[3]यतीश्वर ॥ ह्मणोनिइंद्रजितारे
सापुत्र ॥ गेलानिश्चितत्यादोषें ॥८४॥ असोदशशत[4]मुखकुमारी ॥ तिसीदशकंठजायाहृदयींधरी॥
शोककेलातेणेंधरित्री ॥ कंपितजाहलीतेधवां ॥ ८५ ॥ मगशेषकन्याबोलेवचन ॥ मजद्यावेंजी
शिरआणून ॥ वाटपाहतांपतीचेनयन ॥ शिणलेजाईनसांगातीं ॥ ८६ ॥ ऐसेंबोलतांसुलोचना ॥
परमक्रोधआलादशवदना ॥ घावघातलानिशाणा ॥ ह्मणेसत्वरसेनासिद्धकरा॥८७॥आजसंग्रामक

---

१ पार्वतीपति. २ हरिणी व तिच्या पाडसांस. ३ संन्यासी. ४ शेषाची कन्या. मंदोदरी.

रूननिर्वाण ॥ रामसौमित्रांचींशिरेंआणीन ॥ अथवापुत्रपंथलक्षून ॥ मीजाईनआतांची ॥ ८८ ॥
दशमुखकोपलादेखोनी ॥ मय[1]जासांगेसुनेच्याकर्णीं ॥ ह्मणेतूंचतेथेंजाउनी ॥ शिरमागोनिघेईंकां ॥
॥ ८९ ॥ मंगळजननीकुमरीवर[2] ॥ तयापासींतूंमागेंशिर ॥ तोभक्तवत्सलपरमउदार ॥ दयासिंधुदी
नबंधू ॥ ९० ॥ जोयाचराचराचेंजीवन ॥ जनकजावेगळीकरून ॥ सकळस्त्रियामातेसमान ॥ एकबा
णीएकवचनी ॥ ९१ ॥ दुःखामाजीहेंसुखथोर ॥ दृष्टींपाहेंवैदेहीवर[3] ॥ इतुकेनतुझासार्थकसंसार ॥
इहपरत्रसर्वही ॥ ९२ ॥ पुण्यपरायणश्रीरामभक्त ॥ सुग्रीवजांबुवंतहनुमंत ॥ न्यायसिंधुबिभीषणते
थ ॥ पाठिराखेसर्वस्वें ॥ ९३ ॥ ऐसेंबोलतांमयंकन्या ॥ आलेंसुलोचनेच्यामना ॥ मगश्वशुरा[4]सीमागे
आज्ञा ॥ सुवेळाचळाजावया ॥ ९४ ॥ मगदशद्वय[5]नेत्रबोले ॥ तुजजरीत्यांहींठेऊनघेतलें ॥ कैसेंकरा
वेंतयेवेळे ॥ सांगवहिलेंआह्मांतें ॥ ९५ ॥ उरग[6]बैसलाघुसघुसीत ॥ तयामुखींकेंवीघालिजेहात ॥
यावरीशेषकन्याबोलत ॥ दशकंठासीतेंऐका ॥ ९६ ॥ परसतीचाअभिलाष[7]समूळ ॥ करीऐसाकोण
चांडाळ ॥ त्याचावंशभस्महोईल ॥ विपरीतकर्मआचरितां ॥ ९७ ॥ पतिव्रतेचाअभिलाषधरून ॥
कोणपावलाजयकल्याण ॥ रावणबोलेअधोवदन ॥ तरीअवश्यजाईजे ॥ ९८ ॥ तुजसींविपरीतक

---

[1] मंदोदरी. [2] सीतापति. [3] रामचंद्र. [4] सासऱ्याजवळ. [5] रावण. [6] सर्प. [7] इच्छा.

रितांजाण ॥ शत्रूअवघेभस्मकरीन ॥ शेषतनयानिकें[1]ह्मणून ॥ तत्काळतेनिघाली ॥ ९९ ॥ बृहस्पति
ऐसेविचक्षण॥घेतलेशिष्टआणिबंदिजन[2] ॥ सहस्त्रार्धदासीघेऊन ॥ अश्विनीवरीआरूढली ॥ १०० ॥
संसारमायाटाकून ॥ संतस्वरूपींहोतीलीन ॥ तैसीलंकाउपेक्षून ॥ चाललीशरणरामचंद्रा ॥ १ ॥
परमवेगेंतेवेळीं ॥ आलीश्रीरामसभेजवळी ॥ कृपाब्धीसभेटोंआली ॥ पुण्यगंगासुलोचना ॥ २ ॥
कींसंतांचियागृहाप्रती ॥ विश्रांतीसियेईशांती ॥ तैसीशेषकन्याझालीयेती ॥ सीतापतीलक्षूनियां ॥
॥ ३ ॥ कनकाद्रिभोंवतेतरुवर ॥ तैसेराघवावेष्टितवानर ॥ कोटिकंदर्प[3]लावण्यसुंदर ॥ अवनिजावर[4]
देखिला ॥ ४ ॥ भोंवतेकपियंत्राकार ॥ उभेअसतीजोडूनिकर ॥ मध्येंरघुनाथपीठपवित्र ॥ घवघ
वितविराजमान ॥ ५ ॥ अश्विनीखालींउतरूनिजाणा ॥ मनींआठवीकैलासराणा[5] ॥ हंसगतीसु
लोचना ॥ शेषकन्याचालत ॥ ६ ॥ एकधांवोनिवानरयेती ॥ हर्षेंश्रीरामासीसांगती ॥ रावणेंपाठ
विलीसीताऽसती ॥ भयभीतहोऊनियां ॥ ७ ॥ मगबोलेचापपाणी ॥ रावणपडलानाहींजोंरणीं ॥
तोंवरीजनकनंदिनी ॥ दृष्टीनपडेतुमच्यापें ॥ ८ ॥ शेषकुमरीजवळदेखोन ॥ बिभीषणाकडेपाहेरघु
नंदन ॥ तोंतेणेंआसुवेंभरलेनयन ॥ सद्गदकंठजाहला ॥ ९ ॥ ह्मणेजगद्वंद्याराजीवनेत्रा ॥ हीशक्रजि[6]

---

१ वास्तविक–खरें आहे. २ स्तुतिपाठक–भाट. ३ मदन. ४ सीतापति. ५ शिव. ६ इंद्रजिताचीस्त्री.

तललनापरमपवित्रा ॥ इचेंनामघेतांविषकंठमित्रा[1] ॥ सर्वदोषहरतील ॥ ११० ॥ कर्मगतीपरमगहन ॥ जिचेअंगुष्ठींनपडेसूर्यकिरण ॥ तीहीशेषकन्यासुकुमारपूर्ण ॥ आलीधांवूनशिरालागीं ॥ ११ ॥ तोंसुलोचनेनेंजवळयेऊन ॥ विलोकूनिश्रीरामध्यान ॥ जयजयकारेंलोटांगण ॥ राघवचरणींघातलें ॥ १२ ॥ रामचरणकमळावरी ॥ शेषकन्याझालीभ्रमरी ॥ ज्याचेचरणरजेंनिर्धारी ॥ पद्मजाततनया[2]उद्धरली ॥ १३ ॥ दरिद्रियाससांपडेधन ॥ कींजन्मांधासीआलेनयन ॥ कींमेघवोळलादेखोन ॥ मयूरजैसाआनंदे ॥ १४ ॥ कींप्रवाहींबुडोनजातसे ॥ त्यासप्राणसखालावीकांसे ॥ कींयोगीपावेवृत्तिदशे ॥ निजमनाजिंकोनियां ॥ १५ ॥ तैसादेखोनिश्रीरामचंद्र[3] ॥ उल्हासेसुलोचनाचित्तचकोर ॥ कींरघुनाथहोयदिनकर ॥ कमळिणीतेसुलोचना ॥ १६ ॥ संसारतापेंतापोनी ॥ दृढजडलीश्रीरामचरणीं ॥ तेथोनिउठावयामनीं ॥ आळसयेतसुलोचने ॥ १७ ॥ आतांहेंसुखसांडोनी ॥ पुढतीकायपाहूंनयनीं ॥ सुलोचनारामपदावरूनी ॥ भाळसहसानुचलीच ॥ १८ ॥ जैसासुधारसगाळीइंदू[4] ॥ तेंवीबोलेकृपासिंधू ॥ जोजगदीशदीनबंधू ॥ लाविलावेधूत्रिनेत्रा ॥ १९ ॥ ह्मणेमातेउठींवोझडकरी ॥ परमश्रमलीससंसारीं ॥ आतांसुखरूपराहेंपरत्रीं ॥ अक्षयसुखभोगींतूं ॥ १२० ॥ ऐसेंऐकोनिझडकरी ॥

---

[1] हेशंकराच्यामित्रा—रामा. [2] ब्रह्मदेवाची कन्या—अहल्या. [3] श्रीरामरूपी चंद्र. [4] चंद्र.

उभीठाकलीशेषकुमरी ॥ [1]पाणिद्वहजोडूनितेअवसरीं ॥ स्तवनकरीसद्भावें ॥ २१ ॥ ह्मणेजयजयरामा
[2]विषकंठमित्रा ॥ रघूत्तमाराजीवनेत्रा ॥ [3]जलदवर्णाचारुगात्रा ॥ मित्रकुळमुकुटमणी ॥ २२ ॥ जगद्वंद्या
जगन्नायका ॥ जनकजापतिजगरक्षका ॥ जन्ममरणभयमोचका ॥ जनकजामाताजगद्गुरू ॥ २३ ॥
[4]भार्गवजिताजलजनयना ॥ जगव्यापकादुःखहरणा ॥ जगदीश्वराजलदवर्णा ॥ जन्मजरारहिततूं ॥
॥ २४ ॥ पुराणपुरुषारघुनंदना ॥ भक्तवत्सलाजगन्मोहना ॥ मायाचक्रचाळकानिरंजना ॥ निष्क
लंकानिर्गुणातूं ॥ २५ ॥ अयोध्यापुरविहारा ॥ वेदवंद्यावेदसारा ॥ परमउदारारघुवीरा ॥ अहल्यो
द्धारामखपाळका ॥ २६ ॥ जयजयरामाविश्वपाळणा ॥ विश्वव्यापकाविश्वकारणा ॥ विश्वचाळका
जगज्जीवना ॥ विश्वरक्षणाविश्वेशा ॥ २७ ॥ [5]विबुधलल्लाटपटलेखना ॥ सनकसनंदनमनरंजना ॥
हेरघुवीरा[6]दानवदळणा ॥ [7]भवभंजनाभवहृदया ॥ २८ ॥ [8]मंगळरूपामंगळकारका ॥ [9]जयमंगळज
ननीउद्धारका ॥ [10]मंगळभगिनीप्राणनायका ॥ [11]मंगळसहिता[12]मंगळधामा ॥ २९ ॥ कमलोद्भवजन
काकमलनयना ॥ कमलनायकाकमलशयना ॥ कमलनाभाकमलवदना ॥ कमलसदनाकमलाप्रि

---

१ हस्तद्वय. २ शंकराच्या मित्रा. ३ मेघश्यामा. ४ अगापरशुरामासजिंकणाऱ्या. ५ देवांच्याहिलल्लाटींलिपीलिहिणारा. ६ राक्षसांतका.
७ संसारनाशका. ८ कल्याणरूपा. ९ पृथ्वीचाउद्धारकरणारा. १० सीतापते. ११ कल्याणयुक्ता. १२ कल्याणाच्यास्थाना.

या ॥ १३० ॥ नमोभववारणविदारकपंचानना ॥ नमोपापारण्यकुठारतीक्ष्णा ॥ हेश्रीरामत्रिविधता
पशमना ॥ अनंत[1]शयनाअनंता ॥ ३१ ॥ तुजस्तवावयाचापपाणी ॥ नचलेसहस्त्रवदनाचीवाणी ॥
नेति[2]नेतीह्मणोनी ॥ चारीवेदतटस्थ ॥ ३२ ॥ तेथेंएकजिव्हेचेंस्तवन ॥ मांडेलमाझेंकोठून ॥ जैसेंभा
गीरथीससंमार्जन ॥ थिल्ल[3]रोदकेंमांडिलें ॥ ३३ ॥ पितळेचेंपुष्पनेऊन ॥ केलेंकन[4]काद्रीचेंपूजन ॥ कीं
ज[5]लार्णवासीअर्घ्यदान ॥ कूपोदकेंकरावें ॥ ३४ ॥ अ[6]र्कासवाहिलेंअ[7]र्कीसुमन ॥ मलयानिलासीअं
च[8]लपवन ॥ किंवाक्षीराब्धिपुढेंनेऊन ॥ तक्रजैसेंसमार्पिलें ॥ ३५ ॥ कैंवीहोयधरेचेंवचन ॥ स्तंभकेंचा
टेकावयागगन ॥ सप्तसमुद्रींचेंजीवन ॥ टिटवीसकेंवीमोजवे ॥ ३६ ॥ सकळप्रकाशकरोहिणीवर ॥
त्यासदशीवाहिलीअणुमात्र ॥ कींधत्तूरपुष्पींउमावर ॥ दरिद्रीयानेंपूजिला ॥ ३७ ॥ तुझेदेखतांचि
चरण ॥ तुटलेंदेहत्रयबंधन ॥ मनहोऊनठेलेंउन्मन ॥ जन्ममरणचुकलेंअसे ॥ ३८ ॥ घागरीआणि
रांजणीं ॥ एकाचिबिंबलावासरमणी ॥ तैसास्त्रीपुरुषअभिधानीं ॥ चापपाणीव्यापकतूं ॥ ३९ ॥ तरी
यास्त्रीदेहाचीआकृती ॥ शक्रजिताचीअंगनाह्मणती ॥ पतिशिरासवेंरघुपती ॥ अग्निमाजीघालिंजे ॥
॥ १४० ॥ तूंअयोध्याधीशउदार ॥ अनाथयाचकमीमागेंशिर ॥ मीचातकतूंजलधर ॥ कृपानिधीव

---

[1] शेषशयना. [2] असें नाहीं असें नाहीं. [3] डबक्यांतील उदकानें. [4] सुवर्णाच्या पर्वताचें–मेरूचें. [5] समुद्रास, [6] सूर्यास. [7] रुईचेफूल [8] पदराचावारा.

पैंकां ॥ ४१ ॥ जेव्हांउदयपावेगभस्ती ॥ तेव्हांचक्रवाकेंएकत्रमिळती ॥ तैसेंचआतांकरींरघुपती ॥ मित्रकुळप्रकाशका ॥ ४२ ॥ क्षीरआणिजळ ॥ वेगळेंकाढितीमराळ ॥ तैसाश्रीरामतमाळनीळ ॥भवपुरीहूनिमजकाढींकां ॥ ४३ ॥ पतीचेंऐकिलेंवर्तमान ॥ तेव्हांचमाझेगेलेपंचप्राण ॥ परीशिराचेंनिमित्तकरून ॥ तुझेचरणपाहूंआल्यें ॥ ४४ ॥ तूंचित्तपरीक्षकरघुनाथ ॥ जाणसीसर्वांचेमनोगत ॥ ऐसेंसुलोचनाह्मणत ॥ जगन्नायकतटस्थजाहला ॥ ४५ ॥ ह्मणेधन्यधन्यसहस्रवदन ॥ ऐसेंहृदयींजन्मलेंरत्न ॥ कींभोगींद्राचेंतपपूर्ण ॥ कन्यारूपेंप्रकटलें ॥ ४६ ॥ सुलोचनेचेंचातुर्यदेखोन ॥ सर्वकपितुकावितीमान ॥ श्रीरामासीह्मणेमि[1]त्रनंदन ॥ ईतेंशिरदेऊनिबोळवा ॥ ४७ ॥ जांबुवंतह्मणेहेपुण्य[2]सरिता ॥ अंगदह्मणेधन्यपतिव्रता ॥ मारुतिह्मणेइचेंनामघेतां ॥ पापनुरेसहस्राही ॥ ४८ ॥ सायु[3]ज्यमुक्तिसमवेत ॥ इयेसीशिरद्यावेंजीत्वरित ॥ असोयावरीजनकजामात ॥ पुसेदशकं[4]ठस्नुषेतें ॥ ॥ ४९ ॥ आह्मींयेथेंआणिलेंशिर ॥ तुजकळलाकेंवीसमाचार ॥ येरीह्मणेपतीच्याकरेंसाचार ॥ पत्रलिहूनदीधलें ॥ १५० ॥ भूर्जपत्रदाखविलेंत्वरित ॥ आश्चर्यकरीकौसल्यासुत ॥ तोंवानरह्मणतीसमस्त ॥ आह्मासीसत्यनवाटे ॥ ५१ ॥ निर्जीवहस्तेंलिहिलेंपत्र ॥ तरीचआह्मीमानूंसाचार ॥ जरी

---

१ सुग्रीव.२ पुण्याची नदी. ३ जिणे ईश्वररूपींलीनता होते त्या मुक्तीसहित. ४ रावणाच्या स्नुनेस–सुलोचनेस.

हेंहांसवीलशिर ॥ आपुल्यापतीचेंयेकाळीं ॥ ५२ ॥ रामह्मणेइचामहिमाथोर ॥ कायएकनकरीनि
र्धार ॥ तंवऋषभाहस्तेंआणविलेंशिर ॥ अर्कपुत्रेंतेकाळीं ॥ ५३ ॥ महाविशाळभयंकर ॥ जिव्हां
लोळेमुखाबाहेर ॥ झांकिलाअसेसव्यनेत्र ॥ भाळींशेंदुरचर्चिलासे ॥ ५४ ॥ बाबरझोटीधरून ॥ ऋ
षभेंठेविलेंआणोन ॥ तेंसुलोचनेनेंधरून ॥ हृदयींतेव्हांआलिंगिलें ॥ ५५ ॥ स्फुंदस्फुंदोनिसतीरड
त ॥ त्रिभुवनींबळियाइंद्रजित ॥ त्याचेंशिरपडिलेंयेथ ॥ कर्मविचित्रपूर्वींचें ॥ ५६ ॥ खालींपसरीं[1]उ
त्तरीयवस्त्र ॥ त्यावरीबैसविलेंतेव्हांशिर ॥ सतीनेंकरूनिनमस्कार ॥ विनवीकरजोडूनियां ॥ ५७॥
अयोध्यानाथश्रीरामचंद्र ॥ पाहतीस्वर्गींचेसुरवर ॥ तरीतुह्मींहास्यकरावेंसत्वर ॥ जेणेंश्रीरामधन्य
ह्मणेल ॥ ५८ ॥ मजसींविनोदनानारीती ॥ करीतसांप्राणपती ॥ तरीआजिक्रोधचित्तीं ॥ कायह्म
णोनिधरियेला ॥ ५९ ॥ आजिअपराधसमस्त ॥ समर्थेंघालावेपोटांत ॥ माझापतिव्रताधर्मबहुत ॥
रघुपतीसीदाविजे ॥ १६० ॥होमविध्वंसिलाह्मणोन ॥ तेणेंक्रोधेंधरिलेंमौन ॥ कींसमरींजयनदेखो
न ॥ कींखेदमनींवाटला ॥६१॥ कींरामदर्शनाशिरआणिलें ॥ [2]सायुज्यपदप्राप्तझालें॥ ह्मणोनिबोल
णेखुंटलें ॥ जन्ममरणचुकलेंपैं ॥ ६२ ॥ इत्यादिभावतेअवसरीं ॥ बोलोनिफणि[3]पाळकुमरी ॥ किंचि

---

[1] आंगवस्त्र. [2] चारमुक्तींतील चौथी सायुज्यमुक्ती. [3] शेषाचीकन्या–सुलोचना.

तविनोदहीकरी ॥ सुलोचनाहंसवावया ॥ ६३ ॥ शूर्पनखातुमचीआत ॥ तेजन[1]स्थानींगौरविलीब
हुत ॥ कर्णनासिकसुमित्रासुत ॥ घेऊनिगेलाआरंभीं ॥ ६४ ॥ भगिनीचेंदेखोनिभूषण ॥ आनंदला
पितृ[2]व्यकुंभकर्ण ॥ तेणेंनासिकआणिकर्ण ॥ सुग्रीवासीसमर्पिले ॥ ६५ ॥ ऐसाविनोदकरितां ॥
परीशिरनहांसेसर्वथा ॥ मगसहस्त्रवदनदुहिता ॥ खेदपरमकरितसे ॥ ६६ ॥ ह्मणेमीपूर्वीचुकल्यें
यथार्थ ॥ जरीपितयासीसाह्यआणित्येंयेथ ॥ तरीतुमचेशत्रुसमस्त ॥ पराभविताक्षणार्धें ॥ ६७ ॥
ऐसीऐकतांचिमात ॥ गदगदांतेव्हांशिरहांसत ॥ स[3]व्यनेत्रउघडोनिपाहत ॥ जेंवींविकासेकमळपें ॥
॥ ६८ ॥ श्रीरामासपुसतीवानर ॥ कायगोष्टीसहांसलेंशिर ॥ याउपरीराजीवनेत्र ॥ कायबोलता
जाहला ॥ ६९ ॥ ह्मणेंइचापितासह[4]स्त्रवदन ॥ तोचिअवतरलालक्ष्मण ॥ त्याश्व[5]शुरेंमजमारिलेंह्मणोन ॥
शिरहांसलेंगदगदां ॥ १७० ॥ अज्ञानरूप[6]वामनयन ॥ मीत्यासनदिसेंसगुण ॥ ज्ञानमयस[3]व्यनयन ॥
उघडोनिमजविलोकी ॥ ७१ ॥ वानरडोलवितीमान ॥ हींसुलोचनादेवीधन्यधन्य ॥ सकळसतियां
माजीनिधान[7] ॥ शिरअ[8]चेतनहांसविलें ॥ ७२ ॥ तंवतोवीरलक्ष्मण ॥ व्यापिलामायामोहेंकरून ॥
सुलोचनेकडेपाहोन ॥ अश्रुनयनींभरियेले ॥ ७३ ॥ रघूत्तमाप्रतिबोलत ॥ अन्यायकेलाम्यांयथार्थ ॥

---

१ नाशिकक्षेत्रांत २ चुलता. ३ उजवा डोळा. ४ शेष. ५ सासऱ्यानें. ६ डावाडोळा. ७ रत्न. ८ निर्जीव.

प्रत्यक्षमारूनजामात ॥ कन्यासुलोचनाश्रमविली ॥ ७४ ॥ ऐसाशोकार्णवींलक्ष्मण ॥ पड
तांदेखोनिरघुनंदन ॥ ह्मणेबारेक्षत्रियधर्मदारुण ॥ देवेंपूर्वींचनिर्मिला ॥७५॥ बंधुअथवापितापुत्र ॥
समरींआलियासमोर ॥ त्यासीवधितांअणुमात्र ॥ दोषनसेसहसाही ॥ ७६ ॥ सौमित्रह्मणेश्रीरा
मा ॥ विश्वफलांकितद्रुमा ॥ अजअजितपूर्णकामा ॥ तुह्मीबोलिलांतेंसत्य ॥ ७७ ॥ मायाचक्रमोहदु
र्गम ॥ प्रियावियोगेंवाटेश्रम ॥ सीतेलागींतुह्मीकष्टोनिपरम ॥ वृक्षपाषाणआलिंगिले ॥ ७८ ॥ ऐ
सीऐकतांचिमात ॥ कृपेनेंद्रवलारघुनाथ ॥ ह्मणेमीउठवीनइंद्रजित ॥ करीनऐक्यउभयतांसी ॥
॥ ७९ ॥ इंद्रकरींआणूनअमृत ॥ आतांचिउठवीनशेष[2]जामात ॥ ऐकतांमहावीरतेथ ॥ गजबजिलेते
काळीं ॥ १८० ॥ खूणदावीसूर्यनंदन ॥ हेंमनींनधरावेंआपण ॥ विमानींदेवसंपूर्ण ॥ भयभीतजाह
ले ॥ ८१ ॥ अंगददावीकरपल्लवीं[3] ॥ बिभीषणकिंचितमानहालवी ॥ जांबुवंतनेत्रसंकेतदावी ॥ न
काहेंकरूंअघटित ॥ ८२ ॥ मगनिर्भिडपणेंवायुतनय ॥ बोलिलाजेंसर्वांसिप्रिय ॥ ह्मणेतुमचेंठेवा
औदार्य ॥ एकीकडेनेऊनियां ॥ ८३ अजां[4]ह्मणोनिपाळिजेवृक[5] ॥ मित्रह्मणोनयेदंदशूक[6] ॥ विषतरू
चेंकायसार्थक ॥ दुग्धघालोनिवाढवितां ॥ ८४ ॥ इंद्रजिताचेबळेंदेव ॥ रावणेंघातलेबंदीसर्व ॥ या

---

[1] इंद्रजित आणि सुलोचना यादोघांचें ऐक्य. [2] इंद्रजित. [3] करपल्लवी भाषेनें. [4] बक्री. [5] लांडगा. [6] सर्प

चींकापव्येंवासव ॥ तोहीनेणेसर्वथा ॥ ८५ ॥ सौमित्रबोलिलावचन ॥ जेणेंहोयसर्वांचेंसमाधान ॥
तैसेंकरावेंआपण ॥ रघुनंदनअवश्यह्मणे ॥ ८६ ॥ सुलोचनेसीह्मणेमित्रपुत्र ॥ पतीचेंशिरनेईसत्वर॥
निराशादेखोनिउत्तर ॥ सतीसुलोचनाबोलतसे ॥८७॥ दृष्टींदेखिलारघुनाथ ॥ इतुकेनसर्वकृतकृत्य॥
॥ ह्मणोनिरामचरणींठेवित ॥ मस्तकआपुलेंसुलोचना ॥ ८८ ॥ सैन्यघालोनिरघुवीर ॥ मागुता
घालीनमस्कार ॥ उभीराहिलीजोडूनिकर ॥ कायबोलेतेधवां ॥ ८९ ॥ ह्मणेआदिपुरुषावैकुंठना
यका ॥ मत्स्यरूपावेदोद्धारका ॥ कमठरूपासृष्टिपाळका ॥ आदिवराहरूपातूं ॥ १९० ॥ तोतूंस्तं
भोद्भवनरहरी ॥ वामनरूपामधुकैटभारी ॥ तीनसप्त[4]कवेळधरित्री ॥ केलीनिक्षत्रीतुवांची ॥ ९१ ॥
तोतूंचिआतांरघुनाथ ॥ कौसल्यात्मजजनकजामात ॥ मातापिताबंधुवित्त ॥ तूंचिमाझेंजगद्वंद्या ॥
॥ ९२ ॥ मदनशत्रुहृदयआरामा ॥ परत्रींचासोयरातूंश्रीरामा ॥ दीनबंधुसर्वोत्तमा ॥ पूर्णब्रह्माजग
द्गुरू ॥ ९३ ॥ लंकेकडेआजितत्वता ॥ कपिनपाठवावेसर्वथा ॥ मजअग्निप्रवेशकरितां ॥ विक्षेप
कोणींनकरावा ॥ ९४ ॥ अवश्यह्मणोनिजगदोद्धार ॥ तिचेमस्तकींठेवीकर ॥ सुलोचनावारंवार ॥
करीनमस्कारराघवा ॥ ९५ ॥ नेत्रद्वारेंन्याहाळून ॥ हृदयींरेखिलारघुनंदन ॥ जयजयरामह्मणोन

---

१ इंद्र. २ उजवा. ३ कूर्मरूपा. ४ परशुराम रूपानें एकवीसवेळा. ५ शिवाच्या मनास आनंद देणारा. ६ परलोकींचा.

शिरघेऊनिचालिली ॥ ९६ ॥ मगरणमंडळींयेऊनसत्वर ॥ घेतलेंपतीचेंशरीर ॥ समुद्रतीरींभयंकर ॥ विस्तीर्णकुंडरचियेलें ॥ ९७ ॥ मंदोदरीसहितलंकानाथ ॥ सहपरिवारेंपातलातेथ ॥ विमानीं देवसमस्त ॥ पाहातीकौतुकसतीचें ॥ ९८ ॥ सुलोचनेनेंकरूनिस्नान ॥ सौभाग्यकारकदेतवाण ॥ कुंडींपतीचीत[1]नूंघालून ॥ महाअग्नचेतविला ॥ ९९ ॥ कुंडासिप्रदक्षिणाकरूनयेरी ॥ धर्मशिळेवरीशेष[2]कुमरी ॥ उभीठाकूनितेअवसरीं ॥ पाहे[3]अंबरींन्याहाळुनी ॥ २०० ॥ धडकतदुंदुभीचीध्वनी ॥ सु[4]रांचीदाटीजाहलीविमानीं ॥ सकळसु[5]रांगनागगनीं ॥ अक्षयवाणेंघेऊनिउभ्या ॥ १ ॥ तोंदिव्यशरीरपावोनी ॥ इंद्रजितबैसलाविमानीं ॥ ऐसेंदेखतांचिनयनीं ॥ प्राणझालाकासाविस ॥ २ ॥ शरीरटाकूनित्वरितगती ॥ आंतूननिघालीआत्मज्योती ॥ दिव्यदेहपावोनिनिश्चिती ॥ पतिपाशींपावली ॥ ३ ॥ मगशरीरउलंडोन ॥ अग्निमुखींघातलेंनेऊन ॥ तेव्हांमंदोदरीआणिरावण ॥ शोककरितीअत्यंत ॥ ४ ॥ सिंधुसंगमींकरूनिस्नान ॥ सहपरिवारेंपरतलारावण ॥ मंदोदरीसहितकरीतरुदन ॥ लंकेमाजीप्रवेशला ॥ ५ ॥ घरोघरींलोकवानित ॥ ह्मणतीयशस्वीश्रीरघुनाथ ॥ एकपत्नीव्रतसत्य ॥ केलेंसार्थकसुलोचनेचें ॥ ६ ॥ परिसोतसर्वपंडित ॥ अग्निपुराणींसत्यवतीसुत[6] ॥ बोलिलाक

---

१ शरीर. २ सुलोचना. ३ आकाशाकडे. ४ देवांची. ५ देवांच्या स्त्रिया. ६ व्यास.

थाहेयथार्थ ॥ नाहींविपरीतसर्वथा ॥ ७ ॥ कथारसिकबहुपाहीं ॥ ह्मणूनियोजिलीश्रीरामविजयीं॥
श्रोतेधरोतसदांहृदयीं ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ८ ॥ पुढेंकथागोडगहन ॥ अहिरावणमहिरावणआ
ख्यान ॥ पाताळासीरामलक्ष्मण ॥ चोरूनियांनेतील ॥९॥ तेथेंधांवण्याधांवेलहनुमंत ॥ तेकथाप
रिसाप्रेमळभक्त ॥ परमानंदअत्यद्भुत ॥ हृदयींतेणेंठसावे ॥ २१० ॥ श्रीधरवरदाब्रह्मानंदा ॥ पुराण
पुरुषाअनादिसिद्धा ॥ निर्गुणा[1]जगदंकुरकंदा ॥ जगद्वंद्याअभंगा ॥ ११ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रं
थसुंदर ॥ संमतवाल्मिकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥त्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा॥१२ ॥
श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥
॥ अध्याय ॥ ३० ॥ ॥ ओव्या ॥ २१२ ॥

---

[1] सत्व, रज, तम या तीन गुणांपासून मुक्त (ब्रह्मरूप.)

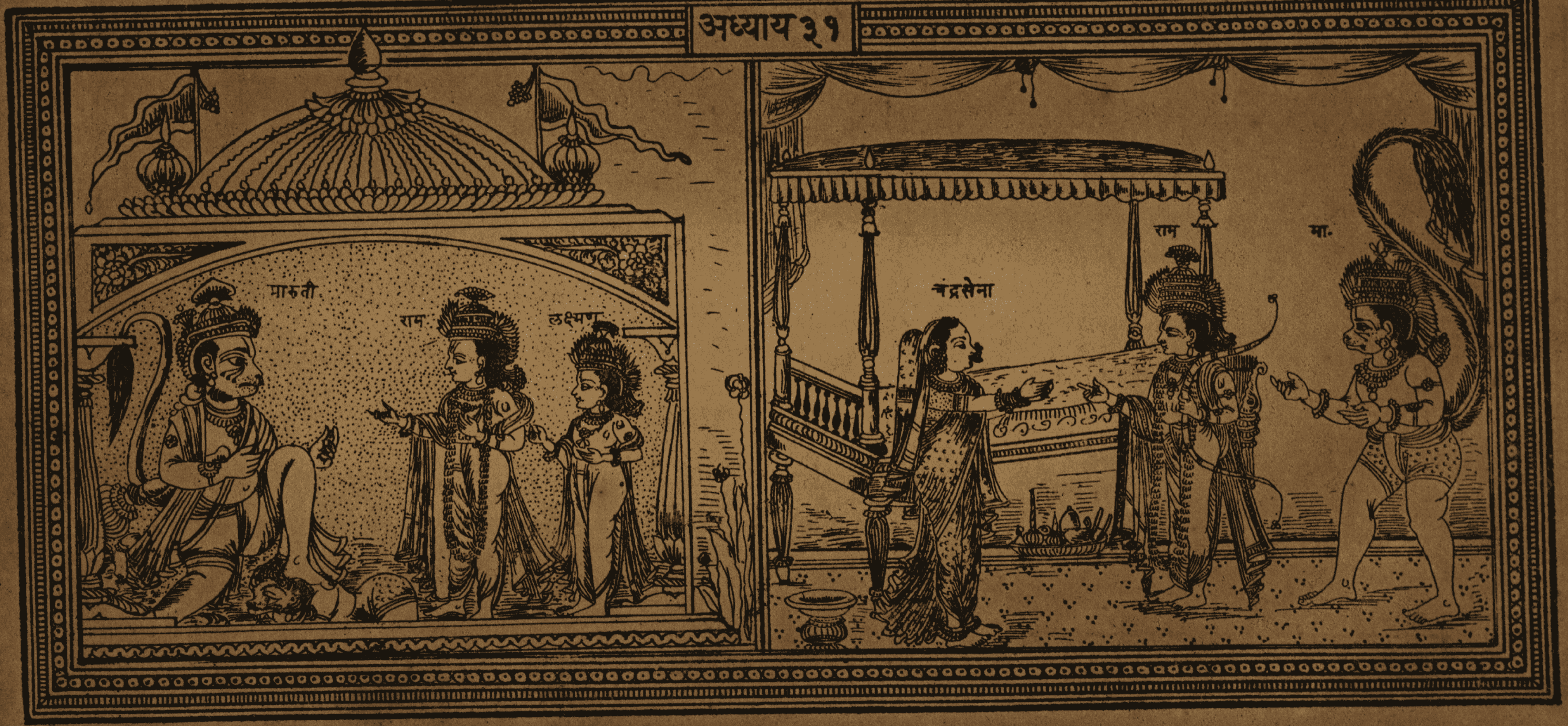
अध्याय ३१
मारुती
राम
लक्ष्मण
चंद्रसेना
राम
मा.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जोरणरंगधीररघुवीर ॥ रविकुळमंडणराजीवनेत्र ॥ रजंनीचरांतक[2]रमणीय
गात्र ॥ राजेश्वररमापती ॥ १ ॥ आत्मारामअयोध्यानाथ ॥ आनंदरूपअक्षयअव्यक्त ॥ अपरंपार
अमलअनित्य ॥ आद्यअनंतअनादीजो ॥२॥ कर्म[3]मोचककैवल्य[4]दानी ॥ करुणासमुद्र[5]कार्मुकपाणी ॥
बंधच्छेदक[6]कल्मषजाळुनीं ॥ करीकल्याणभक्तांचें ॥ ३ ॥ परमानंदापुराणपुरुषा ॥ पद्मजातजनका
पयोनिधिवासा ॥ पंकजनेत्रापरमहंसा ॥ पशुपतिहृदयजीवना ॥ ४ ॥ मनमोहनामंगळधामा ॥ मु
निजनहृदयामनविश्रामा ॥ मायातीतामेघश्यामा ॥ मानववेषधारका ॥ ५ ॥ दीनदयाळादशरथ
नंदना ॥ दशमुखांतकादुष्टदलना ॥ दानवरिपुदरिद्रच्छेदना ॥ दशावतारवेषधारका ॥६॥ तिसावे
अध्यायींअनुसंधान ॥ सुलोचनाप्रवेशलीअग्न ॥ यावरीविंशतिनयन ॥ चिंताक्रांतशोककरी ॥ ७ ॥
बंधुपुत्रपडलेरणीं ॥ आतांपाठिराखानादिसेकोणी ॥ तोंविद्युज्जिव्हतयेक्षणीं ॥ प्रधानबोलताजाह
ला ॥ ८ ॥ ह्मणेअहिरावणमहिरावण ॥ पाताळींआहेतदोघेजण ॥ तेकपटविद्येंकरून ॥ रामसौमि
त्रांनेतील ॥ ९ ॥ काळिकेपुढेंतत्काळीं ॥ समर्पितीलदोघांचेबळी ॥ ऐसेंऐकतांदशमौळी ॥ परमसं
तोषपावला ॥ १० ॥ रावणेंपत्रपाठविलेंलिहून ॥ तत्काळप्रगटलेदोघेजण ॥ कींतेकामक्रोधचिये

---

१ राक्षसांचा नाशक. २ सुंदरशरीरी. ३ कर्मांपासून सोडविणारा. ४ मोक्ष देणारा. ५ धनुर्धर. ६ पातक.

ऊन ॥ अहंकारासीभेटले ॥ ११ ॥ त्यादोघांसीआलिंगून ॥ मयजापतिकरीरुदन ॥ इंद्रजिताचेंव
र्तमान ॥ दोघांजणांसीसांगितलें ॥१२॥ यावरीतेदोघेबोलत ॥ आतांगतशोकतेबहुतअसोत ॥ सौ
मित्रआणिरघुनाथ ॥ रजनी[1]माजीनेऊंतयां ॥ १३ ॥ मगवरकडसेनेचासंहार ॥ करावयातुह्मांकाय
उशीर ॥ ऐकतांदशकं[2]द्वयनेत्र ॥ परमसंतोषपावला ॥ १४ ॥ तोंबिभीषणाचेदोघेप्रधान ॥ गुप्तरूपें
गोष्टीऐकून ॥ तिहींपवनवेगेंजाऊन ॥ कथिलेंरावणानुजासी ॥ १५ ॥ तेणेंनळनीळजांबुवंत ॥ मारु
तीसकेलेंश्रुत ॥ तयानींपुच्छदुर्ग[4]अद्भुत ॥ सेनेभोंवतारचियेला ॥१६॥ वेढियावरीवेढघालुनी ॥ वज्र[5]
दुर्गउंचविलागगनीं ॥ वरीठायींठायींद्रुम[6]पाणी ॥ गातबैसलेसावध ॥१७॥ निशागहनतेकाळी ॥ कीं
काळपुरुषाचीकांबळी ॥ गजावरीखोळघातली ॥ अज्ञानाचीअविद्येनें ॥ १८ ॥ निशीमाजीपक्षीब
हुत ॥ वृक्षींनानाशब्दकरित ॥ रीसेंवडवाघुळेंतेथ ॥ ओळकंबतीशाखांवरी ॥१९॥ भूतेंआणियक्षि
णी ॥ गोंधळघालितीमहावनीं ॥ महाज्वाळारूपदाउनी ॥ गुप्तहोतीतेधवां ॥ २० ॥ स्मशानींमा
तलेप्रेतगण ॥ भयानकरूपेंदारुण ॥ छळितीअपवित्रांलागोन ॥ पवित्रदेखोनिपळताती ॥ २१ ॥
पिंगळेथोरकिलबिलती ॥ भालुवादिँवाभीतेंबोभाती ॥ चक्रवाकांचेशब्दउमटती ॥ टिटवेबोलतीते

---

१ रात्रीं. २ रावण. ३ बिभीषणास. ४ पुच्छाचा कोट. ५ वज्रासारखा कोट. ६ हातांत वृक्ष घेतलेले असे वानर. ७ घुबडें.

वनीं ॥ २२ ॥ कुमुदीं[1]मिलिंद[2]मिळतीसवेग ॥ मस्तकींमण्यांचेनिघतीउरग ॥ निधानें[3]प्रगटोनिसांग ॥
येऊंह्मणतीसभाग्यगृहा ॥ २३ ॥ असोऐसीनिशादाटलीघोर ॥ तोंपातलेदोघेअसुर ॥ दुर्गा[4]वरीग
र्जतीवानर ॥ मार्गअणुमात्रदिसेना ॥ २४ ॥ असुरकरींतीक्ष्णशूळ ॥ फोडोंपाहतीदुर्गसबळ ॥ तों
शूळमोडलेतत्काळ ॥ कोटअचळवज्राहुनी ॥२५॥ मगतेऊर्ध्वपंथेंउडोनी ॥ दुर्गमर्यादावोलांडुनी॥
जेथेंनिजलेलक्ष्मणकोदंडपाणी ॥ उतरलेतेथेंअकस्मात ॥२६॥ तोंकनक[5]हरिणचर्मावरी॥ निद्रिस्थ
दोघेलीलावतारी ॥ कींशिवआणिविष्णुशेजारीं ॥ अवनीवरीनिजेले ॥ २७ ॥ आधींचनिद्रासुखघ
न ॥ वरीराक्षसेंघातलेंमोहन ॥ शय्येसहितउचलोन ॥ मस्तकींघेऊनचालिले ॥ २८ ॥ तेथेंचकोरि
लेंविवर ॥ लांबयोजनेंसप्तसहस्र ॥ सप्तघटिकेंतयामिनीचर ॥ घेऊनिगेलेदोघांसी ॥ २९ ॥ पुढेंतेरा
सहस्रयोजन ॥ दधिसमुद्रवोलांडून ॥ तेथेंमहिकावतीनगरपूर्ण ॥ लंकेहूनिविशेष ॥३०॥ कामक्रो
धदोघेजण ॥ आत्मयासिघालितीआवरण[6] ॥ तैसेनिशाचरीरामलक्ष्मण ॥ सदनींदृढरक्षियेले॥३१॥
नगरामध्यभागींदेऊळ ॥ एकवीसयोजनेंउंचसबळ ॥ तेंभद्रकाळीचेंमुख्यस्थळ ॥ महाविशाळभया
नक ॥ ३२ ॥ असोदधिसमुद्रतीरींजाण ॥ वीसकोटीपिशिताशन[7] ॥ मकरध्वजबळिवंतपूर्ण ॥ दृढर

---

१ कमळांत. २ भुंगे. ३ पुरलेली द्रव्यें. ४ दुर्ग ह्मणजे कोट. ५ सुवर्ण हरिणाच्या कातड्यावर. ६ आच्छादन. ७ राक्षस.

क्षणठेविला ॥ ३३ ॥ महिकावतींतरामलक्ष्मण ॥ निद्रिस्थआणिवरीमोहन ॥ त्यावरीनागपाशीं ३०
बांधून ॥ बैसतीरक्षणअहिमही ॥ ३४ ॥ असोइकडेसुवेळसीजाण ॥ कायझालेंवर्तमान ॥ निशीसं
पताचंडकिरण ॥ उदयाचळापातला ॥३५॥ घ्यावयाश्रीरघुनाथाचेंदर्शन॥समस्तपावलेवानरगण॥ ३१
तोंशय्येसहितपूर्ण ॥ दोनीनिधानेंनदिसतीपैं ॥ ३६ ॥ तोंदेखिलेंभयानकविवर ॥ घाबरेपाहतीवा
नर ॥ सुग्रीवादिकपिसमग्र ॥ गजबजिलेदेखोनियां ॥ ३७ ॥ मगपाहतीवांनर ॥ तोंद्वादशगांवेंपा
यथोर ॥ असुरांचेंउमटलेभयंकर ॥ श्रीरामभक्तपाहती ॥३८॥ याचराचराचेंजीवन ॥ जेंकमलोद्भ[2]
वाचेंदेवतार्चन ॥ तेंनिशाचरींचोरिलेंजाण ॥ हृदयपिटीसुग्रीव ॥ ३९ ॥ सकळवानरेंतेंआक्रंदती ॥
धरणीवरीअंगघालिती ॥ आक्रोशेंहांकफोडिती ॥ धांवरघुपतिह्मणोनियां ॥४०॥ जगद्वंद्याराजीव
नेत्रा ॥ कांटेबगलासीआह्मावानरां ॥ तूंपरात्परविश्वाचाआदिसोयरा ॥ कोठेंगेलासिउपेक्षुनी ॥
॥ ४१ ॥ तोंबिभीषणआलाधांवोन ॥ ह्मणेस्थीरस्थीरअवघेजण ॥ हीगोष्टजातांबाहेरपूर्ण ॥ येईल
रावणयुद्धासी ॥४२॥ रामावीणसेनासमग्र ॥ जैसेंप्राणावीणशरीर ॥ तरीफुटोनद्यावासमार ॥पुढेंवि २
चारकराआतां ॥४३॥ पिंड[4]ब्रह्मांडतत्वांसहित ॥ शोधीतजैसासद्गुरुनाथ ॥ मगवस्तु[5]निवडीशाश्वत ॥

---

१ अक्षेचाळीस कोस. २ ब्रह्मदेवाचें. ३ कंटाळलास. ४ देहरूप ब्रह्मांड. ५ परब्रह्मरूपवस्तु.

सीताकांतशोधातैसा ॥ ४४ ॥ कींधुळींतहारपलेंमुक्त ॥ झारींनिवडीसावचित्त ॥ कींवेदांतीचाअर्थपंडित ॥ उकलोनियांकाढीजेंवी ॥ ४५ ॥ कींसमुद्रांतपडिलेवेद ॥ तेमत्स्यरूपेंसाधीमुकुंद ॥ तैसासीता[1]हृदयाब्जमिलिंद ॥ शोधोनियांकाढावा ॥ ४६ ॥ तुह्मीरघुपतीचेप्राणमित्र ॥ भगीरथप्रयत्नकरूनिथोर ॥ तुमचाप्रतापरो[2]हिणीवर ॥ निष्कलंकउदयपावूं[3]द्या ॥ ४७ ॥ तुमचेभाग्यासीनाहींपार ॥ जोंसुखरूपआहेवायुकुमर ॥ तोक्षणमात्रेंरघुवीर ॥ काढीलआतांशोधुनी ॥ ४८ ॥ मगमारुतीपुढेंवानर ॥ घालितीसांष्टांगनमस्कार ॥ ह्मणतीतुजवीणरघुवीर ॥ ठायींनपडेसर्वथा ॥ ४९ ॥ रामप्राप्तीसीकारण ॥ तूंसद्गुरुआह्मासिपूर्ण ॥ कामक्रोधअहिमहीनिवटोन ॥ आत्मारामदाखवीं ॥ ५० ॥ पूर्वींसीताशुद्धीकेलीपाहीं ॥ आतांश्रीरामासिपाडींठायीं ॥ ऐसेंएकतांतेसमयीं ॥ राघ[4]वप्रियबोलत ॥ ५१ ॥ ह्मणेनलागतांएकक्षण ॥ विरंचिगोळहाशोधीन ॥ उभयतांरामलक्ष्मण ॥ सुवेळेसीआणितों ॥ ५२ ॥ मगह्मणेसुग्रीवाबिभीषणा ॥ तुह्मीरक्षावीकपिसेना ॥ विजयाश्रियेशींअयोध्याराणा ॥ असुरनिवटोनिआणितों ॥ ५३ ॥ नळनीळअंगदजांबुवंत ॥ घेऊनप्रवेशेविवरांत ॥ सातसहस्रयोजनेंतेथ ॥ अंधकारथोरपैं ॥ ५४ ॥ चौघेकासावीसहोऊन ॥ मार्गींपडिलेमूर्च्छायेऊन ॥ मगतेमारुतीनेंबांधोन ॥ आणिले

---

[1] सीतेच्या हृदयकमलांतील भ्रमर–राम. [2] प्रतापरूप चंद्र. [3] नसांपडे. [4] मारुति. [5] विजय श्रीसहित.

उचलोनबाहेरी ॥५५॥ लागतांचिशीतळपवन॥ सावधझालेचौघेजण ॥ प्रकाशदेखोनियांनयन॥उ
घडितेझालेतेकाळीं ॥ ५६ ॥ तंववीसकोटीराक्षसघेऊन ॥ मकरध्वजबैसलारक्षण॥मगतेपांचहीवेष
पालटून ॥ कांपडी[1]होऊनचालिले ॥ ५७ ॥ तंवअसुरदटावितीतयांतें ॥ कोठेंरेजातांयेणपंथें ॥ येरू
ह्मणतीजातोंतीर्थातें ॥ महिकावतीपाहावया ॥५८॥ अंतरिक्षकरूंउड्डाण ॥ घेऊंकाळिकेचेंदर्शन ॥
ऐसेंऐकतांचिवचन ॥ सर्वराक्षसक्षोभले ॥ ५९ ॥ सबळदंडउचलून ॥ कपींसीकरितीताडण ॥ मग
हनुमंतेंपायींधरून ॥ मारिलेआपटोनितत्काळीं ॥ ६० ॥ ऐसेंदेखतांविपरीत ॥ राक्षसधांवलेसम
स्त ॥ प्रतापरुद्रहनुमंत ॥ जैसाकृतांत[2]क्षोभला ॥ ६१ ॥ असंख्यातकुंजरभारीं[3] ॥ प्रवेशतीपांचकेंस[4]
री ॥ तैसेपांचानींतेअवसरीं ॥ राक्षससर्वमारिले ॥ ६२ ॥ वीसकोटीपिशिताशन[5] ॥ पांचवीरींभा
रेबांधोन ॥ पृथ्वीवरीआपटोन ॥ समुद्रांतभिरकाविले ॥ ६३ ॥ तोंमकरध्वजधांवून ॥ भिडलामा
रुतीसीयेऊन ॥ मुष्टिप्रहारेंकरून ॥ एकमेकासीताडिती ॥ ६४ ॥ सप्तपाताळेंदणाणित ॥ परमक्षो
भलाहनुमंत ॥ हृदयींदेऊनिमुष्टिघात ॥ मकरध्वजपाडिला ॥ ६५ ॥ मारुतीवक्षस्थळींबैसोन ॥
ह्मणेतुजआतांसोडवीलकोण ॥ येरूह्मणेअंजनीनंदन ॥ जवळीनाहींयेकाळीं ॥ ६६ ॥ तोजरीयेत

---

१ तीर्थयात्रे करू–कावड्ये. २ यम. ३ हत्तींच्या समूहांत. ४ सिंह. ५ राक्षस. मारुति.

धांवोन ॥ तरीतुजकरिताशतचूर्ण ॥ तोचिमाझापिताजाण ॥ ऐकोनिमारुतीशंकला ॥ ६७ ॥ मगत्यासहातींधरून ॥ ह्मणेसांगकैसेंवर्तमान ॥ ब्रह्मचारीवायुनंदन ॥ तूंसुत[1]कैसाजाहलासी ॥ ६८ ॥ मीचहनुमंतरुद्रावतार ॥ तूंह्मणविसीमाझाकुमर ॥ सांगातीहांसतीसाचार ॥ सांगप्रकारकैसातो ॥ ॥ ६९ ॥ येरू[2]ह्मणेलंकादहन ॥ करूनियेतांवायुनंदन ॥ स्वेदेंशरीरसंपूर्ण ॥ ओलावलेंतेकाळीं ॥ ॥ ७० तोस्वेदनिपटोन ॥ कपाळींचाटाकिलाजाण ॥ तोसमुद्रींपडतांमगरीन ॥ गिळिलातोचिमीजन्मलों ॥ ७१ ॥ ऐसावृत्तांतसांगोनी ॥ पुत्रमस्तकठेवीचरणीं ॥ तोंमगरीआलीधांवुनी ॥ वल्लभा[4]सीपहावया ॥ ७२ ॥ ह्मणेआतांस्वरूपदिसतेंलाहान ॥ जेव्हांकेलेंलंकादहन ॥ त्याकाळींचेंस्वरूपपूर्ण ॥ प्रकटोनिसंशयफेडावा ॥ ७३ ॥ मगभीम[5]रूपधरिलेंतक्षणीं ॥ मगरीलागलीदृढचरणीं ॥ ह्मणेचिंतानकरावीमनीं ॥ अयोध्यानाथसुखीअसे ॥ ७४ ॥ अहिमहीकपटीदोघेजण ॥ घेऊनिआलेरामलक्ष्मण ॥ उदयीकदेवीपुढेंनेऊन ॥ बळिसमर्पितीदोनप्रहरां ॥ ७५ ॥ आपणदेवळांतजाऊन ॥ बैसावेंगुप्तरूपेंकरून ॥ त्यास्थळींरामलक्ष्मण ॥ भेटतीलतुह्मांसी ॥ ७६ ॥ ऐसेंऐकतांसीताशोकहरण ॥ संतोषोनिबोलेवचन ॥ ह्मणेअसुरांतेंवधून ॥ तुझानंदनस्थापीनयेथें ॥ ७७ ॥ येरीह्मणेम

---

१ पुत्र. २ मकरध्वज. ३ घामानें. ४ पतीस. ५ भयंकर रूप. ६ मारुती.

महिकावतीनगर॥त्रयोदशसहस्रयोजनेंदूर॥आडवाससमुद्रदुस्तर॥ तरींविचारमाझाएकऐका ॥७८॥
तुह्मीपांचहीबलवंत ॥ बैसावेंमाझेवदननौकेंत[1] ॥ महिकावतीसनेऊनत्वरित ॥ पुढतीआणीनयास्थ
ळीं ॥ ७९ ॥ नळनीळअंगदजांबुवंत ॥ ऐकतांझालेभयभीत ॥ ह्मणतीमगरामिठीअद्भुत ॥ भक्षीलउ
दकांतनेउनी ॥१८०॥ तरीमारुतिऐकवचन ॥ आह्मींरक्षितोहेंस्थान ॥ तुजवांचूनिसिंधुलंघन ॥ सर्व
थानव्हेकोणासी ॥ ८१ ॥ मगतेथेंउभाराहोन ॥ हनुमंतेंचिंतिलेश्रीरामचरण ॥ जयजययशस्वीश्रीरा
मह्मणोन ॥ अकस्मातउडाला ॥८२॥ मनोवेगेंहनुमंत ॥ आलातेव्हांमहिकावतींत ॥ एकवीसदुर्गेंरक्ष
कांसहित ॥ कोणासिनकळतओलांडिलीं ॥ ८३ ॥ अणुरेणुहूनिलहान ॥ झालासीताशोकहरण ॥
भद्रकाळीचेंदेवालयदेखोन ॥ आंतसंचरलातेकाळीं ॥८४॥ कापट्यअनुष्ठानेंबहुत ॥ राक्षसकरितीदेउ
ळांत ॥ मद्यमांसविप्रप्रेत ॥ पूजनासीठेविलें ॥८५॥ भ्रष्टशास्त्रेंकाढिती ॥ एकासिएकवचनदेती॥ऐसेंक
रितांमोक्षप्राप्ती ॥ प्रमाणग्रंथींलिहिलेंअसे॥८६॥ऐसेंऐकतांश्रीरामभक्त ॥ ह्मणेयांसीकैंचामोक्षप्राप्त॥
आतांकपाळमोक्षत्वरित ॥ पावतीहस्तेंमाझिया ॥८७ ॥ असोदेवालयींमहारुद्र ॥ जाऊनिदेवीउच
लोनिसत्वर ॥ नाहाणींतटाकूनिद्वार॥दृढझांकिलेंहनुमंतें॥८८॥वज्रकपाटेंदेउनी॥आपणबैसलादेवी

---

[1] मुखरूप नावेंत.

स्थानीं॥सर्वांगीशेंदुरचर्चोंनी॥झालाभवानीहनुमंत ॥८९॥देवीमारुतीकडेपाहत ॥ तोंभयानकरूप
दिसेअद्भुत॥जैसाहरिणीचेगृहांत ॥ महाव्याघ्रप्रवेशला ॥९०॥ तोंयेरीकडेअसुरबहुत॥षड्रसअन्नाचे
पर्वत ॥ पूजासामग्रीघेऊनिअद्भुत ॥ अहिमहितेथपातले॥९१॥तोंवज्रकपाटेंदीधलीं ॥ तींनउघडती
कदाकाळीं ॥ एकह्मणतीदेवीक्षोभली ॥ ह्मणूनिस्तुतिकरिताती ॥९२॥ ऐसालोटलाएकमुहूर्त ॥ तों
[2]रुद्ररूपिणीआंतबोलत ॥ ह्मणेधन्यतुह्मीभक्त ॥ बळीसीरघुनाथआणिला ॥ ९३ ॥ लंकेपुढेंबहुतांचे
प्राण ॥ मीचघेतलेसत्यवचन ॥ तुमचेंकरावयाभोजन ॥ येथेंसाक्षेपेंपातलें ॥ ९४ ॥ माझेंस्वरूपब
हुततीव्र ॥ पाहतांजातीलतुमचेनेत्र ॥ तरीपाडूनिगवाक्षद्वार ॥ पूजाआधींसमर्पा ॥ ९५ ॥ ऐसेंदेवी
बोलेआंतुनी ॥ अहिमहिहर्षलेतेक्षणीं ॥ ह्मणतीधन्यआह्मीत्रिभुवनी ॥ भक्तशिरोमणीदोघेही॥९६॥
मगदेऊळमस्तकींविशाळ ॥ गवाक्षपाडिलेंतत्काळ ॥ पंचामृताचेघटसजळ ॥ स्नानालागींवोतिले ॥
॥ ९७ ॥ तोंमुखपसरोनिहनुमंत ॥ घटघटांप्राशीपंचामृत ॥ पाठींशुद्धोदकवोतित ॥ प्रक्षाळितमुख
तेणें ॥ ९८ ॥ धूपदीपवाहतांतेसमयीं ॥ देवीतेंह्मणेहेंतूंघेईं ॥ सर्वेंचह्मणेलवलाहीं ॥ नैवेद्यझडकरी
येऊंद्या ॥ ९९ ॥ मगभरोनिविशाळपात्रें ॥ अन्नेंवोततीएकसरें ॥ जयजयदेवीह्मणोनिगजरें ॥ राक्ष

---

१ दोनघटका. २ देवी होऊन बसलेला मारुती. ३ भोंक.

ससर्वेगर्जती ॥ १०० ॥ सव्यअपसव्यहस्तेंकरूनी ॥ स्वाहाकरीतेरुद्ररूपिणी ॥ जैसादावाग्निचेतलावनीं ॥ तोनानाकाष्ठेंभक्षित ॥ १ ॥ पंचभक्षपरमान्न ॥ बहुतरंगांचेंओदन ॥ शाखालवणशाखाआणून ॥ असंख्यातरिचवती ॥ २ ॥ दधिदुग्धघृतनवनीत ॥ यांचेपाटसोडिलेबहुत ॥ जैशावर्षावकाळींसरिताधांवत ॥ सागरासीभेटावया ॥ ३ ॥ पुजारेलोहदंडघेऊनी ॥ मोकळीकरितीतेव्हांनाहाणी ॥ प्रसादबाहेरयावाह्मणोनी ॥ प्रयत्नकरितीबहुसाल ॥ ४ ॥ तंवतेथेंदेवीबैसलीभयभीत ॥ तिजवरीलोहदंडआदळत ॥ तीह्मणेसंकटबहुत ॥ मजयेथेंवोढवलें ॥ ५ ॥ असुरींआणिलेदशरथसुत ॥ नैवेद्यग्रासितोहनुमंत ॥ मजलागींताडणहोययेथ ॥ अनर्थथोरमांडला ॥ ६ ॥ असोनाहाणीमोकळीकरितीअसुर ॥ परीकांहींचनयेबाहेर ॥ ह्मणतीआजिदेवीनेंसमग्र ॥ ग्रासिलेंहाचिनिर्धारपैं ॥ ७ ॥ वृद्धवृद्धअसुरबोलत ॥ कैंचीदेवीमांडिलाअनर्थ ॥ इहींचोरूनिआणिलारघुनाथ ॥ बरवाअर्थंदिसेना ॥ ८ ॥ रावणेंचोरिलीसीतासुंदर ॥ तेथेंएकआलावानर ॥ तेणेंनगरजाळूनिसमग्र ॥ केलासंहारबहुतांचा ॥ ९ ॥ तैसेंचमांडलेंयेथ ॥ ऐसेंबोलोनिबुद्धिमंत ॥ निजस्थानासीत्वरित ॥ जातेझालेतेधवां ॥ ११० ॥ असोइकडेअन्नाचेपर्वत ॥ वोतितांअसुरभागलेसमस्त ॥ परीदेवीनव्हेचतृप्त ॥

---

१ दोन्हींहातांनीं. २ वणवा. ३ भात. ४ लोणचीं. ५ नद्या. ६ पाहार.

पुरेनह्मणेसर्वथा ॥ ११ ॥ मगघातलेंशुद्धजल ॥ सर्वेंचिअर्पिलेंतांबूल ॥ तेव्हांहांकफोडोनिप्रबळ ॥
रुद्ररूपिणीबोलतसे ॥ १२ ॥ ह्मणेमीतुष्टल्येंआजिपूर्ण ॥ तुह्मासिअक्षयपददेईन ॥ तुह्मीआणिलंका
पतिरावण ॥ करीनसमानदोघांचें ॥ १३ ॥ माझीप्रसन्नतालवलाह्या ॥ आतांचयेईलप्रत्यया ॥ ऐ
सेशब्ददेवीचेपरिसोनियां ॥ शाहाणेचालिलेगृहासी ॥ १४ ॥ देवीह्मणेयाउपरी ॥ रामसौमित्रआ
णाझडकरी ॥ सगळेचिघालादेउळाभीतरीं ॥ याउपरीकौतुकपहा ॥ १५ ॥ सच्चिदानंदरघुवीर ॥
जयाचियास्वरूपानाहींपार ॥ जोवेदशास्त्रांसीअगोचर ॥ त्यासिगिळीनसगळेंची ॥ १६ ॥ ऐसेशब्द
देवीचेऐकोन ॥ हर्षलेअहिमहिदोघेजण ॥ वीसकोटीअसुरघेऊन ॥ चालिलेरामलक्ष्मणआणावया
॥ १७ ॥ रविकुळींचींनिधानेंदोनी ॥ ठेविलींनागपाशींआकर्षुनी ॥ तेसोडोनियांतेक्षणीं ॥ रथासी
दृढबांधिले ॥ १८ ॥ मगकाढिलेंमोहनास्त्र ॥ सावधझालेरामसौमित्र ॥ राजीवाक्षउघडीनेत्र ॥ तोंस
भोंवतेअसुरदाटले ॥ १९ ॥ श्रीरामसौमित्रासीबोले ॥ बारेशत्रूंनींआपणाआणिलें ॥ आमुचेंधनुष्य
बाणहिरूननेले ॥ रथींबांधिलेंदृढआह्मा ॥ १२० ॥ जानकीसारिखेंचिद्रत्न ॥ गेलेंदुःखसागरींबुडो
न ॥ भरतत्यागीलआतांप्राण ॥ हेंवर्तमानजातांची ॥ २१ ॥ कौसल्यासुमित्रादोघीजणी ॥ प्राणदे
तीलऐकतांक्षणीं ॥ वसिष्ठादिमहामुनी ॥ दुःखचक्रींपडतील ॥ २२ ॥ बिभीषणसुग्रीवहनुमं

त॥नळनीळअंगदजाबुवंत ॥ माझेप्राणसखेसमस्त ॥ प्राणदेतीलऐकतां ॥ २३ ॥ देवसमस्तबंदीं
पडले ॥ त्यांचेंधैर्यदुर्ग[1]खचलें ॥ क्षुधितापात्रावरूनउठविलें ॥ ऐसेंझालेंदेवांसी ॥ २४ ॥ आतां
असावेंधैर्यधरून ॥ जरीसंकटींपावेलउमारमण[2] ॥ तरीहेंक्षणमात्रेंविघ्न ॥ निरसोनियांजाईल॥२५॥
जोसाक्षातरुद्रावतार ॥ तोआमुचाहनुमंतसाचार ॥ येथेंजरीपावतासत्वर ॥ तरीअसुरसंहारिता
॥ २६ ॥ साक्षातशेषनारायण ॥ लीलावतारीरामलक्ष्मण ॥ समयासारिखेंवर्तून ॥ दावीतखु
णजाणिजे ॥ २७ ॥ असोराक्षसींरामसौमित्र ॥ रथींबांधिलेदृढसत्वर ॥ सिंदूरवर्णपुष्पहार[3] ॥
गळांघातलेतेधवां ॥ २८ ॥ वरीउधळितीशेंदुर ॥ पुढेंहोतसेवाद्यांचागजर ॥ नग्नशस्त्रेंकरूनिसम
ग्र ॥ असुरहांकाफोडिती ॥ २९ ॥ चालविलेतेव्हांमिरवत ॥ तवनगरलोकआलेसमस्त ॥ पहा
वयाश्रीरघुनाथ ॥ एकचढतीगोपुरीं[4] ॥ १३० ॥ देखतांदोघेसकुमार ॥ लोकांसिनधरवेगहिंवर ॥
नेत्रींस्रवोंलागलेंनीर ॥ हाहाःकारजाहला ॥ ३१ ॥ नरनारीआक्रंदत ॥ एकचिवर्तलाआकांत ॥
चराचरजीवनसमस्त॥पाहूनिशोककरिताती॥३२॥तीनप्रदक्षणाकरून॥देउळींआणिलेदोघेजण॥दे
वीचींकपाटेंउघडोन॥आंतलोटूनदीधले॥३३॥कपाटेंदेऊनपुढती॥राक्षसगोंधळघालिती॥हातींदिव

---

१ धैर्याचे बुरुज. २ शिव. ३ तांबड्या फुलांचे हार. ४ नगराच्या दरवाज्यावर.

व्याघेऊनिनाचती॥मद्यप्राशितीउन्मत्त॥३४॥इकडेदेउळांतरामलक्ष्मण॥पाहतीदेवीसीविलोकून ॥
तंवतिणेंपसरिलेंवदन ॥ मुखजैसेंकाळाचें ॥ ३५ ॥ हांकदीधलीभयंकर ॥ ह्मणेतुह्मीदोघेराजपुत्र ॥
तुह्मासिगिळीनसत्वर ॥ तरीस्मराकुळदैवत ॥ ३६ ॥ तुमचाप्राणसखाअसेलपाहीं ॥ त्यासीचिंतावें
देहांतसमयीं ॥ यावरीतोजनकजांवई ॥ कायबोलताजाहला ॥ ३७ ॥ जरीअनर्थींपडलेभक्त ॥ त
रीतेमाझेंस्मरणकरित ॥ तोमीआजिरघुनाथ ॥ संकटींस्मरूंकोणातें ॥३८॥ तरीमाझियाप्राणाचा
प्राण ॥ जिवलगसखावायुनंदन ॥ तोअसतातरीविघ्न ॥ कदानहोतेंआह्मांसी ॥ ३९ ॥ आतांमारु
तिऐसास्नेहविशेष ॥ माततूंचिकरींकांआह्मास ॥ कींजननीपाळीबाळकास ॥ प्रीतीबहुतधरूनियां
॥ १४० ॥ ऐकतांरघुपतीचेंवचन ॥ कपीचेनेत्रींलोटलेंजीवन ॥ स्फुंदस्फुंदोनिवायुनंदन ॥ धरीचर
णश्रीरामाचे ॥४१॥ तेणेंनयनोदकेंकरून ॥ प्रक्षालिलेश्रीरामचरण ॥ मगतोसीताशोकहरण ॥ रूप
आपुलेंप्रगटकरी॥४२॥दृष्टींदेखतांहनुमंत ॥ प्रेमेंदाटलारघुनाथ ॥ उठोनिहृदयींआलिंगित ॥ कायदृ
ष्टांतदेऊंतेथें ॥४३॥ कवींनींतर्ककेलेबहुत ॥ परीत्यासुखासनाहींदृष्टांत ॥ पाठिराखाकैवारीभक्त॥ मा
रुतिऐसानव्हेची ॥४४॥ मारुतीसह्मणेरघुवीर ॥ म्यांघेतलेअनंतअवतार॥परीतुझेनविसरेंउपकार ॥
कल्पांतींहीहनुमंता॥४५॥तुझियाउपकारानाहींमिती ॥ कायकायआठवूंमारुती॥ असोयावरीउन्मि

ळापती ॥ हनुमंतासीभेटला ॥४६॥ श्रीरामह्मणेहनुमंता ॥ कैसेशत्रुवधावेआतां ॥ येरूह्मणेतुह्मींचिं
ता ॥ नकराकांहींमानसीं॥४७॥तुह्मीमागेंअसालपोन ॥ एकएकअसुरबोलावून ॥ तयांचींशिरेंछेदून ॥
करीनचूर्णयेथेंची॥४८॥श्रीरामह्मणेमाझेधनुष्यबाण॥ जरीदेशीलमजआणून ॥ तरीहेअसुरसंहारीन
॥ क्षणमात्रनलागतां॥४९॥तंवबोलेवायुनंदन ॥ मीमारीनअहिरावण ॥ मगकपाटेंउघडोन ॥ महि
रावणवधातुह्मी ॥ १५० ॥ तेव्हांगुप्तरूपेंहनुमंतजाऊन ॥ दोघांचेआणिलेधनुष्यबाण ॥ पाठीसी
लपवोनिदोघेजण ॥ आपणदेवीहोऊनबैसला ॥५१॥ मगह्मणेगाअहिरावणा ॥ तूंआधींघेईंमाझि
यादर्शना ॥ ऐकतांचिऐसियावचना ॥ संतोषेंप्रवेशेदेउळीं ॥ ५२ ॥ जैसापंचाननाचेदरींत ॥
वारणप्रवेशेउन्मत्त ॥ कींव्याघ्राचेजाळींत ॥ मृगअकस्मातसंचरे ॥५३॥ कींभुजंगाचेबिळींदेख ॥ प्र
वेशलाजैसामूषक ॥ कींमरणनेणोनिपतंगमूर्ख ॥ दीपासिभेटोंपातला ॥ ५४ ॥ तैसाप्रवेशेअहिरा
वण ॥ भयानकदेवीदेखोन ॥ धाकेंधाकेंचिनमन ॥ करिताझालातेधवां ॥ ५५ ॥ देवीचरणींमस्तक
ठेविला ॥ देखोनिमहारुद्रक्षोभला ॥ असुरपायींरगडिला ॥ शतचूर्णकेलामस्तक ॥ ५६ ॥ हस्तपा
दझाडीतेक्षणीं ॥ तेणेंदणाणिलीमंगळजननी ॥ तोदणाणभयंकरऐकोनी ॥ शाहाणेउठोनिपळाले
॥ ५७ ॥ अहिरावणाचागेलाप्राण ॥ मगमहिरावणबोलेवचन ॥ ह्मणेचारघटिकाझाल्यापूर्ण ॥ बंधु

बाहेरनयेची ॥ ५८ ॥ कायतोपहावयावृत्तांत ॥ पुजारीजायदेउळांत ॥ तयाचादायादहीजात ॥ त्याचेपाठींहळूहळू ॥५९॥ देउळींअन्नप्रसादसमूळ ॥ तोचिअवघापेंनेईल ॥ ह्मणोनियांउतावेळ ॥ तोदेउळींप्रवेशला ॥१६०॥ पुढीलपुजारीकाळेंवोढिला ॥ देवीसनमावयागेला ॥ मत्कुणप्रायरगडिला ॥ पायांतळींहनुमंतें ॥ ६१ ॥ ऐसेंदेखोनिविपरीत ॥ दुसराचळचळांकांपत ॥ ह्मणेहाहोयहनुमंत ॥ लंकाजेणेंजाळिली ॥ ६२ ॥ आंगींमुरकुंडीवळोन ॥ दारांतआपटलायेऊन ॥ दोहींहस्तेंकरून ॥ शंखखेंकरीआक्रोशें ॥ ६३ ॥ ह्मणेजेणेंलंकाजाळिली ॥ तोचकाळबैसलादेउळीं ॥ देवीमोरींतदाटिली ॥ पूजाघेतलीसर्वतेणें ॥६४॥ पुजारीसांगेमहिरावणा ॥ बंधुयमसदनपावलाजाणा ॥ ऐसेंऐकतांराक्षसगणां ॥ पळसुटलातेकाळीं ॥ ६५ ॥ राक्षसांझालाआकांत ॥ एकएकांतेंधरूनिहनुमंत ॥ तेथेंचिचूर्णकरूनिटाकित ॥ कित्येकपळतदशदिशां ॥ ६६ ॥ मगशस्त्रेंकवचेंबांधोन ॥ सेनासमग्रएकवटोन ॥ सिद्धझालामहिरावण ॥ युद्धालागींतेकाळीं ॥ ६७ ॥ ह्मणेबाहेरयेरेमर्कटा ॥ कोठेंप्रवेशलासीमहाधीटा ॥ आजिमृत्युपुरींचावांटा ॥ रामासहिततुजअसे ॥ ६८ ॥ तोंदेउळामाजीवायुपुत्र ॥ स्कंधींघेतरामसौमित्र ॥ कींतेविष्णुकर्पूरगौर ॥ एकावहनींबैसले ॥ ६९ ॥ कींशशिआ

---

१ दायजी. २ ढेकुणाप्रमाणें. ३ शंखध्वनिकरी–बोंबले. ४ कोबिली. ५ यमलोकास. ६ खांद्यावर. ७ शंकर. ८ चंद्र.

णिदिनपती[1] ॥ बैसलेदिसतीएकरथीं ॥ कींपाकशासन[2]आणिवांचस्पती[3] ॥ एकावहनींआरूढले ॥
॥ १७० ॥ तैसेदोघेस्कंधींघेऊन ॥ बाहेरयेतवायुनंदन ॥ पादप्रहारेंकरून ॥ कपाटेंफोडिलींतत्का
ळ ॥ ७१ ॥ बाहेरप्रकटतांतात्काळ ॥ पुच्छेंउडवूनिदेउळ ॥ आकाशींभिरकाविलेंसकळ ॥ जेंवीबा
ळकंदुक[4]टाकी ॥ ७२ ॥ देवालयविदारूनी ॥ देवीसहितसमुद्रजीवनीं ॥ टाकितांराक्षसमिळूनी ॥
अंजनीतनयवेढिला ॥ ७३ ॥ खालींरामसौमित्रउतरले ॥ श्रीरामेंकोदंडचढविलें ॥अचळठाणमांडि
लें ॥ बाणलाविलाचापासी ॥७४॥ महिरावणासह्मणेरघुनंदन ॥ कपटियासाहेंमाझेबाण ॥ तुझी
वाटपाहतोअहिरावण ॥ तुजधाडीनत्याजपाशीं ॥७५॥ तोंराक्षसेंधनुष्यओढून ॥ रामावरीसोडि
लेबाण ॥ रघुनाथेंतेशरछेदोन ॥ क्षणमात्रेंटाकिले ॥ ७६ ॥ नरवीरश्रेष्ठरघुनंदन ॥ महीवरीसोडित
शतबाण ॥ त्याचेललाटींजाऊन ॥ एकपंक्तीबैसले ॥ ७७ ॥ परीनवलवर्तलेंअद्भुत ॥ रुधिरबिंदु[5]खा
लींपडत ॥ त्यांचेमहिरावणहोत ॥ एकासारिखेसर्वही ॥ ७८ ॥ लक्षांचेलक्षमहिरावण ॥ त्यांवरी
रामटाकीबाण ॥ त्यांचियारक्तबिंदूपासून ॥ कोट्यानकोटीनिपजती ॥ ७९ ॥ तितुकेहीरामावरीअसु
र ॥ करितेझालेशस्त्रमार ॥ मगघायटाळीतरघुवीर ॥ चकितपाहेचहूंकडे ॥ १८० ॥ मगबोलेचाप

---

१ सूर्य. २ इंद्र. ३ बृहस्पति. ४ चेंडु. ५ रक्ताचे बिंदु.

पाणी ॥ वैरीवधावेशेंकरूनी ॥ तंवआ[1]गळेचिहोतीतेक्षणीं ॥ नकळेकरणीकैसीहे ॥ ८१ ॥ तंवतो निर्वाणींचाभक्त ॥ वज्रदेहीवीरहनुमंत ॥ दृष्टींदेखोनिसर्वविपरीत ॥ चिंताक्रांतजाहला ॥ ८२ ॥ मगतोलो[2]कें प्राणेशनंदन ॥ मगरीपासींआलाउठोन ॥ तीसपुसेवर्त्तमान ॥ समूळमहिरावणाचें ॥ ८३ ॥ तीह्मणेरंभादेवांगना ॥ जातहोतीइंद्रभुवना ॥ तंवभृगुऋषीतेंजाणा ॥ तिनेंअकस्मातदेखिलें ॥ ८४ ॥ त्यासिनाहींकेलेंनमन ॥ ह्मणेहावृद्धकुरूपब्राह्मण ॥ तंवतोश्रेष्ठतपोधन ॥ शापदारुणदेततीतें ॥ ८५ ॥ ह्मणेतूंहोसीलसर्पिणी ॥ विच[3]रसीलसदांघोरवनीं ॥ धांउनयेरीलागेचरणीं ॥ ह्मणेमजउःशापदेईंजे ॥ ८६ ॥ येरूह्मणेतूंहोसीलसर्पिणी ॥ क्षणएकदिससीपद्मिणी ॥ एकदांसूर्यरेतपडतांक्षणी ॥ जासीउद्धरोनीनिज[4]पदा ॥ ८७ ॥ मगतेअहिरू[5]पहिंडेवनीं ॥ क्षणएकझालीअसेपद्मिणी ॥ तोंसूर्याचेंवीर्य वरूनी ॥ अकस्मातवर्षलें ॥ ८८ ॥ अहीचेमुखींवीर्यपडत ॥ तोअहिरावणझालायथार्थ ॥ म[6]हीवरी पडलेंरेत ॥ महिरावणतोचिझाला ॥ ८९ ॥ रंभागेलीउद्धरून ॥ परीरक्तबिंदूचेहोतीमहिरावण ॥ हें चंद्रसेनेसवर्तमान ॥ जाऊनियांपुसावें ॥ १९० ॥ महिरावणाचीपत्नी ॥ चंद्रसेनासत्यवचनी ॥ हेंहनुमंतेंऐकोनी ॥ उडेगगनींअकस्मात ॥ ९१ ॥ तोमहिकावतीसयेउनी ॥ प्रवेशलाराजसदनीं ॥ तों

---

१ अधिकच. २ वायुपुत्र–मारुती. ३ संचार करिसील. ४ स्वस्थानास. ५ सर्परूपिणी. ६ पृथ्वीवर.

९

चंद्रसेनाबैसलीध्यानीं ॥ चापपाणीआठवीत ॥ ९२ ॥ दृष्टींदेखोनिरघुवीर ॥ तीसवाढलाकामज्व
र ॥ ह्मणेश्रीरामाऐसावर ॥ जन्मोजन्मींभोगावा ॥ ९३ ॥ त्याचिवेधेंकरूनिजाण ॥ तीसलागलेंश्री
रामध्यान ॥ सकळविसरलीदेहभान ॥ गुंतलेंमनराघवीं ॥ ९४ ॥ तंवतिजजवळीआलाहनुमंत ॥
बळेंहस्तटाळीवाजवित ॥ येरीनेत्रउघडोनिपाहत ॥ तोंरामदूतदेखिला ॥ ९५ ॥ हनुमंतेंकरूनिनम
न ॥ सांगीतलेंसर्ववर्तमान ॥ पुराणपुरुषरघुनंदन ॥ परमसंकटींपडियेला ॥ ९६ ॥ येरीह्मणेहेंवर्त
मान ॥ तुजअवघेंमीसांगेन ॥ माझामनोरथपूर्ण ॥ जरीतूंसिद्धीपाववीसी ॥ ९७ ॥ रामप्रियह्मणेअ
वश्य ॥ येरीह्मणेदेईभाष ॥ पुढीलकार्यजाणोनिविशेष ॥ प्रमाणदीधलेंहनुमंतें ॥ ९८ ॥ येरीह्मणेऐ
कवचन ॥ सुरतसुखेंरघुनंदन ॥ एकदांतरीमीभोगीन ॥ ह्मणोनिभाषघेतली ॥ ९९ ॥ आतांरामासी
होईलजयप्राप्त ॥ तोऐकासावधवृत्तांत ॥ अहिरावणेंतपअद्भुत ॥ करूनिशिवतोषविला ॥ २०० ॥
वरमागीतलात्वरित ॥ युद्धसमयींवर्षावेंअमृत ॥ ऐक्यहोतांसुधारसरक्त ॥ उद्भवतीमहिरावण ॥ १ ॥
भ्रमरमाळाशिवकंठीं ॥ तेमिलिंदपाताळाजातीउठाउठी ॥ अमृतचंचूंभरूनिवृष्टी ॥ रक्तावरीकरिती
त्या ॥ २ ॥ एकत्रहोतांरक्तामृत ॥ महिरावणनिपजतीतेथ ॥ ऐसेंऐकतांचिहनुमंत ॥ पाताळधुंडित

९

---

१ रामचंद्र. २ चंद्रसेना. ३ मारुती. ४ मैथुन सुखानें ५ अमृत आणि रक्त. ६ भ्रमर. ७ चोंच–मुख.

गेलाअसे ॥ ३ ॥ तोंअमृतकुंडपरमगहन ॥ तेथेंलोकपाळांचेंरक्षण ॥ तेंतोडीतवायुनंदन ॥ अमृता
जवळीपातला ॥ ४ ॥ तोंचंचूभरूनअपार ॥ असंख्यातजातीभ्रमर ॥ पर्वताऐसेंतयांचेंशरीर ॥ के
लेचूरसर्वही ॥५॥ त्यांमाजीश्रेष्ठभ्रमर ॥ मेरुपर्वताऐसेंत्याचेंशरीर ॥ तोक्रोधेंधाविन्नलासत्वर ॥ वा
युकुमरलक्षोनियां ॥ ६ ॥ तोंहनुमंतेंमुष्टिघातदीधला ॥ भ्रमरपृथ्वीवरीपाडिला ॥ पक्षउपडितांते
वेळां ॥ काकुळतीआलामारुतीसी ॥ ७ ॥ ह्मणेमजदेयींप्राणदान ॥ मीतुझ्याकार्यासाह्यकरीन ॥
मगहनुमंतेंभाषघेऊन ॥ तेव्हांभ्रमरसोडिला ॥ ८ ॥ सवेंचउडालावायुनंद ॥ राघवाजवळीयेऊन ॥
ह्मणेआताब्रह्मांस्त्रघालोन ॥ वैरीएकदांचिआटावे ॥९॥ ऐसेंबोलतांवायुसुत ॥ रघुनाथबाणींब्रह्मा
स्त्रस्थापित ॥ शरसुटतांचसमस्त ॥ भस्मझालेमहिरावण ॥ २१० ॥ जैसीहोतांब्रह्मप्राप्ती ॥ संसार
दुःखेंवितळती ॥ कींउगवतांगभस्ती ॥ जेंवीलपतींतारागणें ॥ ११ ॥ तैसेंसुटतांब्रह्मास्त्र ॥ मुख्यरू
पसहितअसुर ॥ भस्मजाहलेसमग्र ॥ सुरवरजयजयकारकरिताती॥ १२ ॥पडलींदेखतांमुख्यधुंर ॥ प
ळोंलागलेतेअसुर ॥ हनुमंतेंपुच्छसमग्र ॥ सेनेभोंवतेंवेष्टिलें ॥ १३ ॥ मगलोहार्गळाघेऊनी ॥ सै
न्यझोडीतयेक्षणीं ॥ कित्येकअंतरिक्षेंउडोनी ॥ राक्षसपळतीतेवेळे ॥ १४ ॥ तोंवरूनपुच्छेंसत्वर ॥

---

१ भाक. २ सूर्य ३ नक्षत्रें. ४ पुढचा-राजा. ५ लोखंडाचा अडसर. ६ .आकाशांत.

बांधिलेसर्वनिशाचर ॥ सागरींबुडविलेसमग्र ॥ पुच्छेंघुसळूनआणिले ॥ १५ ॥ एकजातीदिशाउल्लं
घून ॥ तोंपुच्छयेततिकडून ॥ ब्रह्मांडव्यापिलेंसंपूर्ण ॥ पुच्छेंकरूनिहनुमंतें ॥ १६ ॥ मारुतीकेवळई
श्वर ॥ त्याचेपुच्छासीनाहींपार ॥ ब्रह्मांडाबाहेरूनसमग्र॥आठवेढहोऊनिपुच्छउरलें॥१७॥ असोद
शदिशाधुंडोन ॥ पुच्छेंअसुरआणिलेवोढून ॥ महिकावतीसजाऊन ॥ पुच्छरिघेघरोघरीं ॥ १८ ॥
पुरुषवोढोनिबाहेरी ॥ अर्गळाघायेंचूर्णकरी ॥ भ्रतारालपवोनिनारी ॥ दारींउभ्याराहती ॥ १९ ॥
परीपुच्छनसोडीसाचार ॥ गूढंस्थळाहूनिकाढीअसुर ॥ आकांतवर्तलासेथोर ॥ सांगतीहेरचंद्रसेने
सी ॥ २२० ॥ तीह्मणेघालाजानकीचीआण ॥ तेणेंनिरसेलआतांचिहेंविघ्न ॥ मगत्याचयुक्तीकरू
न ॥ जनसकळवांचले ॥ २१ ॥ जयजयकारकरूनसुरवर ॥ वर्षतीपुष्पसंभार ॥ रामसौमित्रवायुकु
मर ॥ एकेठायींमिळाले ॥ २२ ॥ मगसौमित्रासिह्मणेसीतारमण ॥ कायशत्रुक्षयाचेंकारण ॥ उगेंच
लयागेलामहिरावण ॥ तेणेंप्रत्युत्तरदीधलें ॥२३॥ ह्मणेहनुमंतेंजाऊन ॥ शत्रुक्षयहोयजेणेंपूर्ण॥तेंसा
धूनिआलाकारण ॥ त्यासवर्तमानपुसावेंहें ॥ २४ ॥ मगमारुतीचेगळांसप्रेम ॥ मिठीघालीतश्रीरा
म॥तंवतोचिंताचक्रींपरम ॥ पडलाअसेमारुती॥२५॥मगश्रीरामह्मणेप्राणसखया ॥ कांमुखगेलेंउतरो

---

१ गुप्तस्थळांतन.

नियां॥तेंमजसांगेंलवलाह्यां॥ह्मणोनिमुखकुरवाळी ॥२६॥ मगहनुमंतसर्वेंवर्तमान ॥ रामासिसांगेह
स्तजोडून ॥ ह्मणेचंद्रसेनेसीभाषदान॥ दृढदेऊनमीआलों॥२७॥ ऐकोनिहांसेरामचंद्र॥ह्मणेबारेतूंचा
तुर्यसमुद्र ॥ मीएकपत्नीव्रतीवीर॥हेंतुजकायनठाउकें ॥२८॥ तरीभाषनव्हेअप्रमाण ॥मजहीनलागे
दूषण ॥ तूंचतुरमुगुटरत्न ॥ युक्तीकरूनटाळींहें ॥२९॥ मगचंद्रसेनेच्यागृहाप्रती ॥ आलातत्काळमा
रुती ॥ ह्मणेआणितोंअयोध्यापती ॥ मंचकदृढघालींकां ॥ २३० ॥ चंद्रसेनाहर्षलीचित्तीं ॥ मंचक
घातलाएकांतीं ॥ सुमनशेजरचूनियुक्ती ॥ नानाउपभोगठेविले ॥ ३१ ॥ मगबोलेहनुमंत ॥ मंचकमो
डतांअकस्मात ॥ क्षणभरीनबैसेचिरघुनाथ ॥ मगमजबोलनाहीं ॥ ३२ ॥ चंद्रसेनाह्मणेहनुमंता ॥ मं
चकनमोडेहातत्वता ॥ मगजोभ्रमरराक्षिलाहोता ॥ तोआणिलागुप्तरूपें ॥ ३३ ॥ त्यासिह्मणेरंभाप
त्रप्रमाण ॥ मंचककोरींअवघाजाऊन ॥ तेणेंमारुतीचीआज्ञावंदून ॥ तैसाचिकोरिलातेकाळीं॥३४॥
चंद्रसेनेचेगृहींसत्वर ॥ हनुमंतेंआणिलारघुवीर ॥ मंचकींबैसतांजगदोद्धार ॥ तत्काळमंचकभंगला॥
॥ ३५ ॥ उठोनिचाललारघुनंदन ॥ येरीविलोकीदीनवदन ॥ वायुसुताकडेपाहून ॥ चंद्रसेनाबोल
तसे ॥ ३६ ॥ ह्मणेकपटीतूंवानरदेख ॥ तुवांचिकोरविलामंचक ॥ वेगेंनेतोसिरघुनायक ॥ मनोरथ
माझानपुरतां ॥ ३७ ॥ मीतूंतेंशापदेईनआतां ॥ एकतांकृपाउपजलीरघुनाथा ॥ हस्तठेवितातिचेमा

थां ॥ ह्मणेचिंतानकरावी ॥ ३८ ॥ माझीध्यानमूर्तिसुंदर ॥ हृदयींभोगींनिरंतर ॥ पुढेंसत्यभामाप
रमचतुर ॥ कृष्णावतारींहोसीतूं ॥ ३९ ॥ ऐसेंबोलतांरघुनाथ ॥ तीराहिलीसमाधिस्थ ॥ पुढेंमाहि
कावतींतनृपनाथ ॥ मकरध्वजस्थापिला ॥ २४० ॥ मगस्कंधींवाहूनरामलक्ष्मण ॥ हनुमंतेंकेलेंउ
ड्डाण ॥ नळनीळअंगदजांबुवंतपूर्ण ॥ तेहीपुढेंभेटले ॥ ४१ ॥ जैसाउदयापावेआदित्य ॥ तैसासुवे
ळेसियेतरघुनाथ ॥ बिभीषणआणिकिष्किंधानाथ ॥ सामोरेधांवतीसैन्येसीं ॥ ४२ ॥ सप्रेमसुग्रीव
बिभीषण ॥ आलेहनुमंतासीदेखोन ॥ ह्मणतीहादेहवोंवाळून ॥ तुजवरूनटाकावा ॥ ४३ ॥ सुग्री
वआणिबिभीषण ॥ आश्चर्यकरितीदोघेजण ॥ ह्मणतीधन्यधन्यवायुनंदन ॥ भरिलेंत्रिभुवनकीर्तीं
नें ॥ ४४ ॥ जाहलाएकचिजयजयकार ॥ सर्वांसीभेटलाश्रीरघुवीर ॥ हनुमंताचाप्रतापसमग्र ॥ रा
जीवनेत्रस्वयेंवर्णी ॥ ४५ ॥ याब्रह्मांडमंडपांत ॥ मारुतिऐसानाहींभक्त ॥ याचेप्रतापेंआह्मींसमस्त ॥
वानरधन्यजाहलों ॥ ४६ ॥ ब्रह्मानंदह्मणेश्रीधर ॥ अग्निपुराणींहेकथासुंदर ॥ बोलिलासत्यवतीकु
मर ॥ तेंचिसाचारकथियेलें ॥ ४७ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मिकीनाटकाधार ॥
सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ एकत्रिंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २४८ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥
श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ ३१ ॥ ॥ ओव्या ॥ २४८ ॥

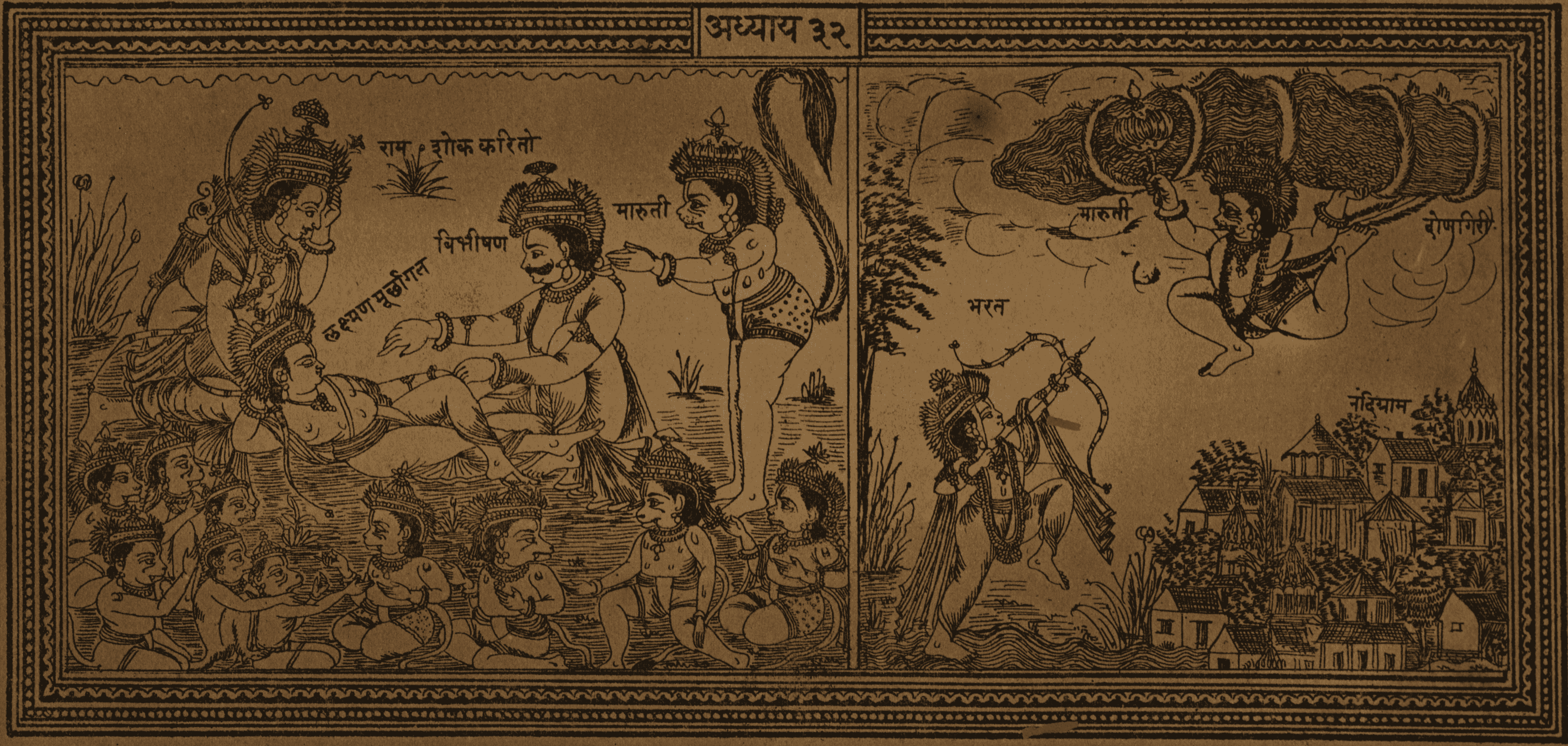
अध्याय ३२
राम शोक करितो
बिभीषण
मारुती
लक्ष्मण मूर्छागत
मारुती
द्रोणागिरी
भरत
नंदिग्राम

32

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ भक्तवल्लभत्रिभुवनेश्वर ॥ सुवेळाचळींरणरंगधीर ॥ जैसानिरभ्र[1]नभींपूर्णचंद्र ॥ तैसारघुवीरशोभला ॥ १ ॥ रावणासीकळलासमाचार ॥ करूनिअहिमहींचासंहार ॥ सुवेळेसिआलारघुवीर ॥ जयजयकारकपिकरिती ॥ २ ॥ रावणपरमचिंताक्रांत ॥ हृदयींआठवीइंद्रजित ॥ तळमळवाटेमनांत ॥ ह्मणेकायव्यर्थवांचोनी ॥३॥ दीपावीणजैसेंसदन ॥ कींबुबुळावीणनयन ॥ नासिकावीणवदन ॥ शोभानपावेकदांही ॥ ४ ॥ इंद्रजितावीणलंका ॥ तैशीशून्यदिसेदेखा ॥ ऐसेंबोलतांराक्षसनायका ॥ आवेशबहुतचढियेला ॥५॥ ह्मणेलंकेमाजीलदळ ॥ अवघेंसिद्धकरासकळ ॥ ऐशीआज्ञाहोतांप्रबळ ॥ रणतुरेंवाजोंलागलीं ॥६॥ सर्वेनिघालेउरलेप्रधान ॥ जैसाभगणीं[2]वेष्टिलारोहिणी[3]रमण ॥ तैसाचतुरंगदळेंसींरावण ॥ लंकेबाहेरनिघाला ॥ ७॥ पदाति[4]दळअश्वरथ ॥ याचेंकोणकरीलगणित ॥ पर्वतासमानगजअद्भुत ॥ कोट्यानकोटीचालले ॥८॥ सहस्त्रसूर्यांचेंतेजलपत ॥ तैसारावणाचामुख्यरथ ॥ त्यावरीशस्त्रास्त्रमंडित ॥ लंकानाथबैसला ॥९॥ रणासिआलादशकंधर[5] ॥ देखतांक्रोधावलेवानर ॥ घेऊनिशिळातरुवर ॥ हांकादेतधांवले ॥ १० ॥ रावणेंचापासिलाऊनिगुण ॥ केलेंअसंभाव्यघोरसंधान ॥ वानरींअरिसैन्यावरीपर्जन्य ॥ पर्वतांचापाडिला ॥ ११ ॥ असं

---

१ निरभ्र आकाशांत. २ नक्षत्र गणांनीं. ३ चंद्र. ४ पायदळ. ५ रावण. ६ दोरी.

ख्यातसोडिलेबाण ॥ तितुकेहीपर्वतफोडून ॥ यवपिष्टवतकरून ॥ सैन्याबाहेरपाडिले ॥१२॥ चप
ळेहूनिबाणतीक्ष्ण ॥ दशमुखेंसोडिलेदारुण ॥ तेशरीरींखोंचतांचिजाण ॥ वानरदळमाघारलें॥१३॥
ऐसेंदेखोनिरणरंगधीर ॥ अयोध्यानाथप्रचंडवीर ॥ कोदंडचढवूनिसत्वर ॥ लाविलाशरतेकाळीं ॥
॥ १४ ॥ अग्नीसींझगटलाकर्पूर ॥ मगउगानराहेवैश्वानर[2] ॥ वृषभचालोनियेतांव्याघ्र ॥ सहस्रास्थी
रनराहे ॥ १५ ॥ तैसाप्रतापार्करघुनंदन ॥ विषकंठवंद्यजगन्मोहन ॥ दशकंठासीलक्षून ॥ सोडीत
बाणतेकाळीं ॥ १६ ॥ असंभाव्यरामाचेबाण ॥ सुटलेअमोघ[4]चापापासून ॥ जैसेचतुराचेमुखांतून ॥
अपारशब्दनिघतीपैं ॥ १७ ॥ कींमेघींहूनअवधारा ॥ अपारपडतीतोयधारा ॥ कींओंकारापासूनि
अपारा ॥ ध्वनिजैशाउठतीपैं ॥ १८ ॥ कींमूळमायेपासूनिएकसरें ॥ असंख्यजीवसृष्टिउभारे ॥ तै
सेएकाबाणापासूनित्वरें ॥ असंख्यबाणपैंहोती ॥१९॥ सुटतांअद्भुतप्रभंजन ॥ जलदजाळजायवित
ळोन ॥ तैसेराक्षसछिन्नभिन्न ॥ बहुतजाहलेतेकाळीं ॥ २० ॥ ऐसेंदेखतांदशकंधरें ॥ प्रेरिलींतेव्हां
अनेकशस्त्रें ॥ परीतितुकींहीराजीवनेत्रें ॥ हेळामात्रेंनिवारिलीं ॥ २१ ॥ जेजेंशस्त्रटाकीदशकंधर ॥
त्याहूनिविशेषरघुवीर ॥ जैसाप्रवृत्तिशास्त्रींचाविचार ॥ वेदांतीउडवीएकाचशब्दें ॥ २२ ॥ कींलह

---

१ धनुष्य. २ अग्नि. ३ शिवाला वंद्य. ४ व्यर्थ नजाणारे. ५ उदकाच्या धारा. ६ मेघजाळ.

रियांसमवेतसरितापती ॥ एकदांचप्राशीअगस्ती ॥ कींतिमिरजाळाचीवस्ती ॥ उगवतांगभस्ती[1]जेंवीनुरे ॥ २३ ॥ जैसामेघवर्षतांअपार ॥ वणवाविझोनजायसमग्र ॥ तैसेंरामापुढेंनचलेशस्त्र ॥ दशकंधरतटस्थपाहे ॥ २४ ॥ भूतेंचेष्टाबहुतकरिती ॥ परीकृतांताशीं[2]नचालती ॥ कींसुटतांमारुतगती[3] ॥ मेघपटलकेंवीबाधे ॥ २५ ॥ ऐसेंदेखोनिरावण ॥ कोपायमानझालादारुण ॥ विचारूनकाढिले पांचबाण ॥ कींतेपंचबाणकृतांताचे ॥ २६ ॥ कींपंचाग्नीचीस्वरूपेंतत्वतां ॥ किंवापांचकाढिल्याविद्युल्लता ॥ लक्ष्मूनियांजनकजामाता ॥ सोडिताझालारावण ॥ २७ राघवेंयोजिलेंनिवारण ॥ तोंअकस्मातआलेपांचबाण ॥ सच्चिदानंदतनु[4]भेदून ॥ पलीकडेजाऊनरूतले ॥ २८ ॥ पांचशरभेदोनिगेले ॥ परीरामाचेंवज्रठाणनचळे ॥ जैसेपंचबाणाचे[5]निमेळें ॥ मारुतिनढळेकल्पांतीं ॥ २९ ॥ हाणितांकुठारतीक्ष्ण ॥ वृक्षनजायसोडूनिस्थान ॥ कींवर्षतांअपारघन ॥ अचळ[6]स्थाननसोडी ॥ ३० ॥ निंदकनिंदितीअपार ॥ नढळेसाधूचेंअंतर ॥ कींप्रल्हादासीलाविलेविखार[7] ॥ परितोधीरनसोडी ॥ ॥ ३१ ॥ तैसेंश्रीरामठाणअतिगंभीर ॥ चळलेंनाहींचअणुमात्र ॥ रामासिभेदलेपांचशर ॥ ह्मणोनिरावणतोपला ॥ ३२ ॥ यावरीराजाधिराजरघुनाथ ॥ परमचतुररणपंडित ॥ चापासिबाणलाऊनि

---

१ सूर्य. २ यमाशीं. ३ वायुगती. ४ रामाचीतनु. ५ मदनाच्यानें. ६ पर्वत. ७ सर्प.

सप्त ॥ दशकंठावरीसोडिले ॥३३॥ दशमुखाचेंहृदयफोडून ॥ पडलंकेसीगेलेसप्तबाण ॥ तयाऽव्यथेनें
रावण ॥ मूर्च्छायेऊनिपडोंपाहे ॥ ३४ ॥ राघवतनुपरमसुकुमार ॥ भेदोनिगेलेपंचशर ॥ तेंदेखोनि
यांसौमित्र ॥ स्नेहेंकरूनउचंबळला ॥ ३५ ॥ पाठीसीघालूनिरघुनंदन ॥ सौमित्रेंमांडिलेंवज्रठाण ॥
सोडोनिअर्धचंद्रबाण ॥ सारथिमारिलारावणाचा ॥ ३६ ॥ आणीकसोडिलेदशबाण ॥ दाहीधनुष्यें
पाडिलींछेदोन ॥ तोंपुढेंधांवूनिबिभीषण ॥ अष्टबाणसोडिले ॥ ३७ ॥ रावणरथींचेअष्टतुरंग[1] ॥ बि
भीषणेंमारिलेसवेग ॥ सर्वेंचिएकबाणेंअऽव्यंग ॥ ध्वजहीखालींपाडिला ॥ ३८ ॥ दुसराआणूनस्यंद[2]
न ॥ त्यावरीबैसलारावण ॥ क्षोभलाजैसाप्रळयाग्न ॥ तप्तपूर्णतेंवीजाहला॥३९॥ भगब्रह्मशक्तिपरम
दारुण ॥ बिभीषणावरीप्रेरीदशानन ॥ अनिवारशक्तिजाणून ॥ लक्ष्मणपुढेंजाहला ॥ ४० ॥ जैसें
शस्त्रपडतांदारुण ॥ पुढेंहोयकरींचेंवोडण[3] ॥ तैसातोउन्मिळा[4]जीवन ॥ बिभीषणापुढेंजाहला ॥४१॥
शक्तियेतजैसीसौदामिनी[5] ॥ राघवानुजेंबाणसोडोनी ॥ गगनींभागत्रय[6]करूनी ॥ असुरवाहिनीं[7]व
रीपाडिली ॥ ४२ ॥ जैसाअविधीनेंजपतांमंत्र ॥ होयजेंवीआपुलाचिसंहार ॥ तैसीशक्तिपडतांअसु
रदग्धबहुतजाहले ॥ ४३ ॥ शक्तिऽव्यर्थगेलीजाणून ॥ बिभीषणासिबोलेरावण ॥ सौमित्राचे

---

१ आठ घोडे. २ रथ. ३ ढाल ४ उन्मिळेचा पति—लक्ष्मण. ५ वीज. ६ तीन तुकडे करून. ७ राक्षसांच्या सैन्यावर.

पाठीसीदडोन ॥ कांरेसंग्रामकरितोसी ॥ ४४ ॥ रामासिभेटोनिमूर्खा ॥ संकटभेदावयादेखा ॥
दोन्हीवचनेंबोलिलासीनेटका ॥ प्राणआपुलाराक्षिला ॥ ४५ ॥ आह्मीराक्षसमृगनायक ॥ आह्मां
तजन्मलासीतूंजंबुक ॥ कुळाभिमानसांडोनिदेख ॥ शरणगेलासीशत्रूतें ॥ ४६ ॥ आह्मींपा
ळिलेंइतुकेंदिन ॥ जैसेंभस्मांतघातलेंअवदान ॥ किंवाप्रेतशृंगारून ॥ व्यर्थजैसेंमिरविलें ॥ ४७ ॥
कींनारीसुंदरपद्मिण ॥ षंढासिदीधलीनेऊन ॥ तैसेंतुझेंपाळण ॥ व्यर्थआह्मींकेलेंरे ॥ ४८ ॥ अरेबि
भीषणाशतमूर्खा ॥ वैरियाचाझालासीसखा ॥ दीनवचनबोलोनकीटका ॥ कुळक्षयकेलारे ॥ ४९ ॥
बिभीषणह्मणेरेबुद्धिहीना ॥ दशग्रीवाकपटियामलिना ॥ मीमिळोनिश्रीरामचरणा ॥ जन्ममरणा
तीतझालों ॥ ५० ॥ मीतुजसांगितलेंहित ॥ परीतूंनायकसीउन्मत्त ॥ कुळक्षयझालासमस्त ॥ तुज
हीरघुनाथवधीलपैं ॥ ५१ ॥ ऐसेंबिभीषणबोलत ॥ तोंरावणझालाक्रोधयुक्त ॥ करकरांचावोनियां
दांत ॥ श्वासोश्वासटाकितसे ॥ ५२ ॥ तुजराखीतसेसौमित्र ॥ तरीत्यासीकरीनचूर ॥ माझा
इंद्रजितविजयीपुत्र ॥ येणेंचगिळिलानिकुंबळे ॥ ५३ ॥ अतिकायाऐसेंनिघान ॥ येणेंचमारिलेंनल
गतांक्षण ॥ तरीयासौमित्राचाआजिप्राण ॥ समरंगणींघेईनमी ॥ ५४ ॥ ऐसेंबोलोनिलंकापती ॥
धगधगीतकाढिलीशक्ती ॥ गवसणीकाढितांचिजगतीं ॥ तेजअद्भुतपसरलें ॥ ५५ ॥ कींउगवलेसह

स्र[1]मार्तंड ॥ तैसीशक्तिदिसेप्रचंड ॥ कींवाउभारिलाकाळदंड ॥ संहारावयाविश्वातें ॥ ५६ ॥ कींप्र
ळयाग्नीचीशि[2]खाप्रबळ ॥ किंवाकृ[3]तांताचीजिव्हातेजाळ ॥ कींवाप्रळयमेघांतील ॥ मुख्यचपळा[4]नि
३ वडिली ॥ ५७ ॥ कींसप्तकोटीमंत्रतेजपाहीं ॥ एकवटलेंशक्तीचेठायीं ॥ तेमयेंदशग्रीवजांवई ॥ ह्मणोनी ३२
उ[5]चितदीधली ॥ ५८ ॥ तेमयशक्तिकाढूनपाहीं ॥ कधींकोणावरीघातलीनाहीं ॥ तीसौमित्रावरीते
समयीं ॥ रावणप्रेरिताजाहला ॥ ५९ ॥ न्यासासहितजपोनिमंत्र ॥ सोडोनिदीधलीसत्वर ॥ नव
खंडधरित्रीअंबर ॥ तडाडिलेंतेकाळीं ॥ ६० ॥ सहस्रविजाकडकडती ॥ तैसीअनिवारधांवेशक्ती ॥
भयेंव्यापिलासारितापती ॥ जलचरेंदडतीपोटांत ॥ ६१ ॥ दिग्गजअंगटाकिती ॥ देवविमानेंपळ
विती ॥ कित्येकमूर्च्छायेऊनपडती ॥ वानरदडतीगिरिकंदरीं ॥ ६२ ॥ दोनीदळेंभयातुर ॥ पळोंला
गलमहावीर ॥ परीतोब्रह्मांडासिदेणारधीर ॥ रु[6]द्रावतारधांविन्नला ॥ ६३ ॥ मारुतीबळियाजगजे
ठी ॥ तेणेंधरिलीवाममुष्टी ॥ मोडूनठाकावीतोंउठाउठी ॥ दिव्यस्त्रीरूपजाहली ॥ ६४ ॥ मगतीह्म
णेमारुतीसी ॥ ब्रह्मचारीतूंह्मणविसी ॥ परस्त्रीसकांझोंबसी ॥ सोडिंवेगेंसींजाऊंदे ॥ ६४ ॥ मीराव ३
णकन्यासाचार ॥ आजिवरीनसौमित्रवीर ॥ सोडींजाऊंदेसत्वर ॥ मुहूर्तवेळाजातसे ॥ ६६ ॥ मा

---

१ सूर्य. २ ज्वाळा. ३ यमाची. ४ वीज. ५ योग्यआंदण. ६ मारुती.

स्तीयोगीइंद्रियजित ॥ स्त्रीह्मणूनिसोडीत्वरित ॥ तंवतीझालीपूर्ववत ॥ प्रळयकरितचालिली॥६७॥
वानरदळींमांडलाआकांत ॥ देवझालेभयभीत ॥ ह्मणती[1]मयशक्तिअद्भुत ॥ कोणावरीपडेलहे॥६८॥
तंवसौमित्रातेंलक्षित ॥ मनोवेगेंशक्तियेत ॥ तेछेदावयासुमित्रासुत ॥ बाणआकर्णवोढीतसे ॥ ६९ ॥
तोंजैसी[2]चपळायेकडकडोनी ॥ तैसीहृदयींबैसेयेउनी ॥ वक्षस्थळचूर्णकरूनी ॥ जायनिघोनपृष्टिद्वारें
॥ ७० ॥ पृथ्वीफोडूनिशक्तिगेली ॥ तीपाताळोदकींविझाली ॥ असोसौमित्राचीतनुपडली ॥ भूमी
वरीनिचेष्टित ॥७१॥ मृत्तिकाघटजेंवीहोयचूर्ण ॥ फणसपडे[3]पवनेंविदारून ॥ तैसातोसुमित्रानंदन॥
छिन्नभिन्नपैंझाला ॥ ७२ ॥ मगएकचिझालाहाहाःकार ॥ देवगजबजिलेसमग्र ॥ रणींपडिलासौ
मित्र ॥ वानरदळशोककरी ॥ ७३ ॥ तंवहाकफोडीबिभीषण ॥ गजबजिलेसुग्रीवरघुनंदन ॥ सौमि
त्राजवळीधांवोन ॥ येतेझालेतेकाळीं ॥ ७४ ॥ अंगदनळनीळजांबुवंत ॥ सुषेणशरभगवयहनुमंत ॥
वानरधांविन्नलेसमस्त ॥ हृदयपिटीततेकाळीं ॥ ७५ ॥ एकचिवर्तलाआकांत ॥ मिळालेसौमित्रावे
ष्टित ॥ [4]निकटबैसोनिरघुनाथ ॥ पाहताझालातेकाळीं ॥ ७६ ॥ तोंहृदयविदारिलेंअत्यंत ॥ पृष्ठिद्वा
रेंवाहेरक्त ॥ नासिकेसीजोंलाविलाहस्त ॥ तोंश्वासोच्छासराहिला ॥७७॥ आरक्तझालेहस्तनयन॥

---

१ मयासुरदैत्याची शक्ती. २ वीज. ३ वाऱ्यानें. ४ जवळ.

बाणतैसाचिवोढिलाआकर्ण[1] ॥ कानाडी[2]सहितलक्ष्मण ॥ निचेष्टितपडलासे ॥ ७८ ॥ प्राणनदिसे
अणुमात्र ॥ ऐसेंदेखोनिराजीवनेत्र ॥ वक्षस्थळपिटोनिशरीर ॥ भूमीवरीटाकित ॥ ७९ ॥ तोंसवें
चिबिभीषणेंसांवरून ॥ बैसविलासीतारमण ॥ सौमित्रासमांडीवरीघेऊन ॥ रामबैसलातेकाळीं ॥
॥ ८० ॥ मुखावरीमुखठेवून ॥ शोककरीसीतारमण ॥ ह्मणेप्राणसखयाएकक्षण ॥ मजसींबोलएक
दां ॥ ८१ ॥ बारेनेत्रउघडोन ॥ पाहेंमजकडेविलोकून ॥ तूंसुकुमारबाळपूर्ण ॥ भरिलेंत्रिभुवनप्रता
पें ॥८२॥ चतुर्दशवर्षैवनवासी ॥ बारेफळेंपुरविलींआह्मांसी ॥ म्यांमारिलातुजउपवासी ॥ एकेदिव
सींपुसलेंनाहीं ॥ ८३ ॥ तोचिरागधरूनिमनीं॥सखयाजातोसिरुसोनी ॥ मीआपुलाप्राणत्यजुनी ॥
येईनतुजसमागमें ॥ ८४ ॥ मीअयोध्येसीजातांजाण ॥ सुमित्रापुसेलतुजलागुन ॥ तीतेंकायसां
गूंवचन ॥ नेत्रउघडूनपाहेंपां ॥ ८५ ॥ त्रिभुवनाजिंकिलेंइंद्रजितें ॥ जोनावरेकोणातें ॥ तोरावणीतु
वांशरपंथें॥जर्जरकरूनमारिला ॥८६॥ तुजदेवचिंतितीकल्याण ॥आजिसमरींकेलेंशयन॥तुजलागीं
भरतशत्रुघ्न॥त्यजितीलप्राणसौमित्रा॥८७॥ऐसाशोककरितांरघुवीर॥झालाएकचिहाहाःकार ॥ तंव
तोरावणानुजभक्तथोर॥बोलताझालातेकाळीं॥८८ ॥शत्रुसमोरउभारणीं ॥ शोककरितांजीयेक्षणीं ॥

---

[1] कानांपर्यंत. [2] कानापर्यंत ओढिघेतलेल्या बाणासहित.

हाक्षात्रधर्मचापपाणी ॥ नव्हेमनींविचारिजे ॥ ८९ ॥ वैरीअसेउभासमोर ॥ त्याचापराभवकरावा
सत्वर ॥ मगसौमित्राचाविचार ॥ कळेलतैसाकरावा ॥ ९० ॥ नरवीरश्रेष्ठारघुनंदना ॥ सर्वथाभ
यनाहींलक्ष्मणा ॥ शरधारींछेदींरावणा ॥ ह्मणोनिचापबाणदीधले ॥ ९१ ॥ उभाराहिलारणरंग
धीर ॥ जोराक्षसकुळवैश्वानर[1] ॥ कींग्रासावयाब्रह्मांडसमग्र ॥ कृतांत[2]क्षोभलाकल्पांतीं ॥ ९२ ॥ चा
पटणत्कारिलेंतेवेळीं ॥ झणत्कारिल्याघंटासकळी ॥ उर्वी[3]सहशेषडळमळी ॥ गजबजिलींसप्तपाता
ळें ॥ ९३ ॥ क्रोधश्रीरामाचादेखोन ॥ गजासिंहशार्दूळ[4]भूतगण ॥ गतप्राणबहुतहोऊन ॥ कानन[5]नामा
जीपडियेले ॥ ९४ ॥ दाशरथीचेहृदयांत ॥ क्रोधसागरहेलावत ॥ वज्रठाणमांडीरघुनाथ ॥ जेंकृतां
तपाहूंनशकेची ॥ ९५ ॥ रावणासीह्मणेरघुनंदन ॥ सौमित्रावरीशक्तिटाकून ॥ कोठेंजासीलतूंपळो
न ॥ करीनचूर्णबाणघातें ॥ ९६ ॥ सौमित्रपडलाह्मणून ॥ संतोषेदशमुखवारण ॥ त्यावरीराम[7]पंचान
न ॥ सरसावोनिधांविन्नला ॥ ९७ ॥ भातांशरभरलेसबळ ॥ जैसेंशेषमुखींहळाहळ ॥ कींसमुद्रा
माजीवडवानळ ॥ मेघींचपळाजयापरी ॥ ९८ ॥ तेशरसोडीतरघुपती ॥ एकाशराचेकोटीहोती ॥
तटतटांतुटोनिपडती ॥ राक्षसशिरेंतेकाळीं ॥ ९९ ॥ बिळींनिघतीविखार ॥ तैसेरावणासीरुपतीश

---

१ राक्षसकुळास. जाळणारा अग्नि. २ यम. ३ पृथ्वीसहित. ४ व्याघ्र. ५ अरण्यांत. ६ रावणरूपी. हत्ती. ७ रामरूपीसिंह.

र ॥ कींपिच्छेंपसरीमयूर ॥ कींतृणांकुरपर्वतीं ॥ १०० ॥ कनक[१]फळावरीकंटकदाट ॥ तैसेशररुत
लेसधट ॥ रावणसोडीशरातिखट ॥ परीनिर्फळहोतीते ॥ १ ॥ मातेचियाकैवारें ॥ क्षत्रियसंहारिले
पर[२]शुधरें ॥ तैसासौमित्रपडतांरघुवीरें ॥ असुरदळतेंव्हांसंहारिलें ॥२॥ उर[३]गसंहारिलेगरु[४]त्मतें ॥ कीं
शंकरेंसंहारिलेंत्रिपुरासुरातें ॥ कींप्रळयाग्नीनेंसृष्टीतें ॥ कल्पांतकाळींजाळिलें ॥ ३ ॥ कींतारकासु
राचेंदळ ॥ ष[५]डाननेंमारिलेंसकळ ॥ कींमा[६]र्तंडेंतिमिरं[७]जाळ ॥ विध्वंसोनिदाकिलें ॥ ४ ॥ कींशक्रेंके
लें न[८]गचूर ॥ कींज्ञानेंहरेभवभयसमग्र ॥ कींनामेंपापसंहार ॥ जैसाहोयएकदांची ॥ ५ ॥ तैसींप्रता
पाकैंरघुनंदनें ॥ विध्वंसिलींअरिता[९]रागणें ॥ जेंवीप्रयागींएकास्नानें ॥ कोटिजन्माचींपापेंजळती ॥
॥ ६ ॥ प्र[१०]भंजनरामतमालनीळ ॥ तेणेंविदारिलेंरिपुं[११]जलदजाळ ॥ तेंव्हांकितीपडलेंराक्षसदळ ॥ ग
णितकेलेंवाल्मिकें ॥ ७ ॥ दाहासहस्रवारणें[१२]उन्मत्त ॥ नियु[१३]ततुरंगस्वारांसहित ॥ पन्नाससहस्रमहा
रथ ॥ रथियांसहितपडियेले ॥ ८ ॥ शतकोटीपडेपायदळ ॥ तेंव्हांएक[१४]कबंधउठेसबळ ॥ ऐसींकोटी
कबंधेंविशाळ ॥ तेंव्हांनाचतीरणांगणीं ॥९॥ जेंव्हांरामधनुष्याचीकिंकि[१५]णी ॥ एकदांवाजेतयेक्षणीं ॥

---

१ धुत्र्याच्याफळावर. २ परशुरामानें. ३ सर्प. ४ गरुडानें ५ कार्तिकस्वामीनें. ६ सूर्यानें. ७ अंधार. ८ पर्वत. ९ शत्रुरूपनक्षत्रें. १० वायु. ११ शत्रुरूप मेघजाळ. १२ हत्ती. १३ एकलक्ष. १४ शिर तुटोन बाकीराहिलेलें शरीर–धड. १५ घंटा.

॥ चौदाहींघंटारणांगणी ॥ वाजोंलागल्यातेधवां ॥११०॥ एकअर्धयाम[1]पर्यंत ॥ घंटाझणाणिल्यासमस्त ॥ तेव्हांसैन्यपडिल्याचेंगणित ॥ शेषातेंहीनकरवे ॥ ११ ॥ वेदांतशास्त्रगर्जेप्रचंड ॥ तैसेंझणत्काररामकोदंड ॥ पाखांडीतर्कघेतीवितंड ॥ रावणचाप[2]तेंवीवाजे ॥ १२ ॥ जैसेसन्मार्गींवर्ततीसंत ॥ तैसेश्रीरामाचेबाणजात ॥ वाल्मीककोळीअभक्त ॥ तैसेशरयतीरावणाचे[3] ॥ १३ ॥ असोरामेंघालितांबाणजाळ ॥ तटस्थझालाराक्षसपाळ ॥ तोंरामरूपसकळ ॥ दोनींदळेंदिसूंलागलीं ॥ १४ ॥ कोट्यानकोटीरघुवीर ॥ मोकलितीबाणांचेपूर ॥ दशदिशाविलोकीदशवक्र ॥ दशरथकुमरदिसतीत्या ॥ १५ ॥ मागेंपुढेंसव्यवाम ॥ दिसतीधनुर्धरश्रीराम ॥ राक्षसवानरघनश्याम ॥ स्वरूपेंदिसतीतेकाळीं ॥ १६ ॥ अंतरींपाहेजोंरावण ॥ तोंउभाअसेजगन्मोहन ॥ मनबुद्धिचित्तअंतःकरण ॥ रामरूपजाहलें ॥ १७ ॥ दशइंद्रियेंपंचप्राण ॥ पंचभूतेंपंचविषयजाण ॥ चारीदेह[4]अवस्थाभोगस्थान ॥ श्रीरामरूपजाहलें ॥ १८ ॥ ऐसारामदिसेसर्वत्र ॥ रावणउघडोनिपाहेनेत्र ॥ तोंरथसारथिध्वजचापशर ॥ रघुवीररूपदीसती ॥ १९ ॥ रथाजवळीरामसंघटले[5] ॥ रथावरीचढूनिआले ॥ अंतरबाह्यरामेंव्यापिलें ॥ ठावनदिसेपळावया ॥१२०॥ अणुरेणूपासूनिब्रह्मपर्यंत ॥ अवघाव्यापिलारघुनाथ ॥

---

१ अर्धप्रहर. २ रावणाचें धनुष्य. ३ रावण. ४ स्थूळ सूक्ष्म कारण व महाकारण हे च्यार. ५ भिडले.

शस्त्रसांडूनिमयजाकांत ॥ रथावरूनिउतरला ॥ २१ ॥ तोंराममरूपदिसेधरणी ॥ भयेंपळततेक्षणीं
मागेंपाहतोंअसुरवाहिनी[1] ॥ धांवतचियेतसे ॥ २२॥ तोंअरेहेहेरामआलेह्मणून ॥ भयेंहाकफोडीरा
वण ॥ पुढेंपाहेजोंविलोकून ॥ तोंलंकारामरूपदिसतसे ॥ २३ ॥ दुर्गहुडे[2]यांचेकळस ॥ त्यांवरीउभा
दिसेअयोध्याधीश ॥ अडखळूनपडेलंकेश ॥ उठोनिपळेमागुती ॥ २४ ॥ असोरावणमंदिरांत ॥
पळोनिगेलापिशाचवत ॥ मंदोदरीजवळबैसत ॥ सांगेसकळवर्तमान ॥ २५ ॥ ह्मणेप्रियेम्यांपुरुषा
र्थंकरून ॥ रणींमारिलालक्ष्मण ॥ रामेंव्यापिलेंजनवन ॥ मीपळूनयेथेंआलों ॥ २६ ॥ माझेंअंगीं
चेंभयवारें ॥ अजूनिनजायसुंदरे ॥ जेंवीकरंडयांतीलकस्तूरीसरे ॥ परीमागेंउरेसुगंध ॥ २७ ॥ कींशु
भाशुभकर्मेंकरिती ॥ परीमागेंउरेत्यांचीकीर्ती ॥ कींसायंकाळींबुडतांगभस्ती[3] ॥ आरक्ततामागेंउरे ॥
॥२८॥ कींप्रचंडमारुतवोसरे ॥ परीतरूवरीहेलांवा[4]उरे ॥ कींनदीउतरतांएकसरें ॥ दरडीउरेमागुती
॥२९॥असोआतांअसुरगुरुजोकांशुक्र ॥ तेणेंमजमृत्युंजयमंत्र ॥ दीधलाअसेपरमपवित्र ॥ करीनत्या
चेंअनुष्ठान ॥१३०॥मंदोदरीह्मणेदशमुखा ॥ व्यर्थअनुष्ठानकरूंनका ॥ अद्यापितरीमदनांतकसखा[5]॥
मित्रकराआपुला॥३१॥अथवासमरींघालूनिकांस ॥ युद्धाचिकराबहुवस ॥ परीतेंनमानीलंकेश ॥घोर

---

[1] राक्षससैन्य. [2] लंकेच्या कोटाचे बुरुज. [3] सूर्य. [4] हालणें. [5] शंकराचा मित्र–राम.

कर्मासप्रवर्त्तला ॥३२॥ होमकरावयातेकाळीं ॥ भूमींतगुहागुप्तकोरिली ॥ तीमाजीबैसलादशमौळी ॥
सामग्रीसकळघेउनी ॥ ३३ ॥ कालनेमीनिशाचर ॥ त्यातेंआज्ञापीदशकंधर ॥ द्रोणाद्रिआणीलवा
युकुमर ॥ तरीतूंसत्वरजायपुढें ॥३४ ॥ त्यातेंवाटेसीविघ्नकरून ॥ हिरूनघेईंगिरिद्रोण ॥ अथवाह
नुमंतासीमारून ॥ वाटेसटाकींपुरुषार्थें ॥ ३५ ॥ नानायत्नेंकरून ॥ वाटेसिगोंवींवायुनंदन ॥ नि
शांतींउगवतांचंडकिरण ॥ जायीलप्राणसौमित्राचा ॥ ३६ ॥ मगकालनेमीनिघालातेचवेळां ॥ घे
ऊनिराक्षसांचामेळा ॥ वाटेसिजाऊनबैसला ॥ विप्रवेषधरूनियां ॥ ३७ ॥ असोइकडेरघुनंदन ॥
सौमित्राजवळीयेऊन ॥ टाकूनियांधनुष्यबाण ॥ शोकथोरआरंभी ॥ ३८ ॥ तंवतोवैद्यराजसुषेण ॥
विलोकीसौमित्राचेंचिन्ह ॥ ह्मणेसूर्यउगवतांप्राण ॥ तत्काळजायीलपैंयाचा ॥ ३९ ॥ द्रोणाचळींपी
यूषवल्ली ॥ जरीकोणीआणीलयेवेळीं ॥ तरीसौमित्रयाचकाळीं ॥ उठेलजैसापूर्ववत ॥ १४० ॥ चा
रीकोटियोजनेंजाऊन ॥ रात्रींपर्वतआणावापूर्ण ॥ ऐसेंऐकतांरघुनंदन ॥ विलोकीसर्वकपींतें ॥४१॥
कार्यनसाधेह्मणून ॥ वानरपाहतीअधोवदन ॥ तटस्थझालासीतारमण ॥ नेत्रींजीवनपाझरे ॥
॥ ४२ ॥ समयदेखोनिपरमकठिण ॥ जोनिर्वाणींचासखापूर्ण ॥ भूगर्भरत्नंशोकहरण ॥ तोउभाठा

---

१ रात्रसंपतांच. २ सूर्य. ३ अमृतवल्ली. ४ तोंड खालींकरून. ५ उदक. ६ सीतेचा शोक हरण करणारा.

कलातेकाळीं ॥ ४३ ॥ नमस्कारूनिजनकजामाता ॥ ह्मणेंकांहींनकरावीचिंता ॥ तृतीयप्रहरनभ
रतां ॥ द्रोणाचळआणितां ॥ ४४ ॥ श्रीरामह्मणेहनुमंतालागुन ॥ सौमित्रतुझा[1]याचकजाण ॥ यासी
देऊनप्राणदान ॥ झडकरीउठवींस्नेहाळा ॥ ४५ ॥ ऐसेंऐकतांहनुमंत ॥ जयजययशस्वीअयोध्याना
थ ॥ ह्मणोनिउडालाअकस्मात ॥ उत्तरपंथलक्षूनियां ॥ ४६ ॥ मनासिप्रार्थूनितयेक्षणीं ॥ ठेवियेलें
श्रीरामचरणीं ॥ जेंवीप्राणमित्राचेसदनीं ॥ प्रियठेवणेंठेविलें॥४७॥ सागरामाजीमिळेलवण ॥ कीं
[2]नेभींलीनहोईपवन ॥ तैसेंरामपदींठेवूनिमन ॥ वायुनंदनधाविन्नला ॥ ४८ ॥ पित्यांचीगतिसांडो
निमागें ॥ हनुमंतनभींझेंपावेवेगें ॥ कींतो[4]उरगारी[5]लागवेगें ॥ क्षीराब्धीप्रतिजातसे ॥४९॥ मस्तकीं
[6]लांगूलवाहन ॥ घेतउड्डाणावरीउड्डाण ॥ जयजयरघुराजह्मणोन ॥ वारंवारगर्जतसे ॥ १५० ॥ एक
घटिकानभरतांपूर्ण ॥ गेलासप्तद्वीपेंवोलांडून ॥ तोंद्रोणाचळाअलीकडेजाण ॥ मंदराचळदेखिला ॥
॥ ५१ ॥ प्रभात्याचीचंद्रासमान ॥ कींकैलासपीठश्वेतवर्ण ॥ कींतोकर्पूराचाचिसंपूर्ण ॥ घडिलाअ
सेशीतळ ॥ ५२ ॥ कींक्षीरसागरमंथोनिसबळ ॥ काढिलाहानवनीतगोळ ॥ कींशेषशायीतमाळ
नाळ ॥ तेणेंठेवणेंठेविलेंहें ॥ ५३ ॥ कींनिर्दोषयशआपुलें॥क्षीरसिंधूनेंतेथेंठेविलें॥कींपृथ्वींतून[7]नूतन

---

१ मागणारा. २ आकांशांत. ३ वायूची. ४ गरुड. ५ सत्वर. ६ पुच्छ. ७ नवें.

उगवलें ॥ श्वेतोत्पलजयापरी ॥५४॥ असोत्याअलीकडेएकयोजन ॥ कालनेमीझालाब्राह्मण ॥
राक्षसांतेंशिष्यकरून ॥ आश्रमतेथेंरचियेला ॥ ५५ ॥ वृक्षअवघेसदासुफळ ॥ सरोवरभरलेंअसेनि
र्मळ ॥ यज्ञशाळातेथेंविशाळ ॥ कुंडवेदिकायथाविधि ॥ ५६ ॥ यज्ञपात्रेंअसतीबहुत ॥ कुंडाभोंव
तींविराजित ॥ समिधादर्भयथायुक्त ॥ करूनिसिद्धठेविलें ॥ ५७ ॥ घातलेंअसेअन्नसत्र ॥ ऐसातो
कालनेमीनिशाचर ॥ बकध्यानधरूनसाचार ॥ वाटपाहेमारुतीची ॥ ५८ ॥ वरिवरीशोभेवृंदाव
न ॥ किंवादांभिकाचेंव्यर्थज्ञान ॥ कींकांसारेंप्रतिमाठेवून ॥ विकावयाबैसला ॥ ५९ ॥ तोंइतक्यां
तवायुसुत ॥ तृषाक्रांतपावलातेथ ॥ तंवतोकपटीपुढेंधांवूनयेत ॥ नमनकरीतकपीसी ॥ ६० ॥ ह्मणे
आजिमाझेंभाग्यधन्य ॥ झालेंमहापुरुषाचेंदर्शन ॥ ह्मणेस्वामीदयाकरून ॥ आजियेथेंक्रमावें ॥
॥ ६१ ॥ तुमचेंदर्शनदुर्लभसत्य ॥ रहावेंएकदिनपर्यंत ॥ अथवानिरंतररहावेंयेथ ॥ एकतांहनुमंत
संतोषला ॥ ६२ ॥ हनुमंतबोलेरसाळ ॥ पुढेंकार्यआहेउतावेळ ॥ आतांउदकद्याजीशीतळ ॥ सक
ळउपचारपावले ॥ ६३ ॥ कालनेमीबहुतप्रार्थी ॥ परीकदानराहेमारुती ॥ तैंतोपरमविटोनियांची
त्तीं ॥ शिष्यांप्रतिसांगतसे ॥ ६४ ॥ ह्मणेउदकद्यारेमर्कटासी ॥ दुसरेंननमागेकोणासी ॥ तोंतेसरो
वरदावितीमारुतीसी ॥ जेथेंविवसीवसतसे ॥६५॥ तेविवसीपरमदारुण ॥ देहतिचापर्वतासमा

न ॥ करूंजातांजलप्राशन ॥ बहुतजीवभक्षिले ॥ ६६ ॥ तेथेंउदकप्यावयापूर्ण ॥ बैसलासीताशोक
हरण ॥ तंवतीजलदेवतायेऊन ॥ पायधरीमारुतीचा ॥ ६७ ॥ हनुमंतेंकंठींधरून ॥ बाहेरकाढिली
वोढून ॥ लत्ताप्रहारहृदयींदेऊन ॥ मारिलीतेथेंतेकाळीं ॥ ६८ ॥ तिच्याशरीरांतूनतेवेळीं ॥ दिव्य
देवांगनानिघाली ॥ मारुतीचेचरणींलागली ॥ वार्ताआपलीसांगतसे ॥ ६९ ॥ ह्मणेमीस्वर्गींचीदे
वांगना ॥ रूपाभिमानेंनमानीकोणा ॥ हांसल्येंएकातपोधना ॥ तेणेंमजशापिलें ॥ १७० ॥ ह्मणे
तूंवीवसीहोईपापमती ॥ मगउःशापमागतांतयाप्रती ॥ तोह्मणेद्रोणाचळन्यावयामारुती ॥ रातोरा
तींयेईल॥७१॥ तोतुजउद्धरीलनिश्चिती॥तेंआजिआलेंप्रचीती॥आणिकगोष्टअसेमारुती॥तीतुजप्रति
सांगत्यें॥७२॥ हानव्हेगामुनीश्वर॥कपटीकालनेमीअसुर॥रावणेंप्रेरिलासाचार॥त्याचासंहारकरींतूं
॥७३॥ऐसेंमारुतीससांगोन॥स्वर्गींगेलीउद्धरून ॥ मारुतीआलापरतोन॥कालनेमीजवळींपैं ॥७४॥
मनांतह्मणेहनुमंत ॥ हादुरात्माबैसलायेथ ॥ याचाकरावानिःपात ॥ तोंकपटीबोलेतेधवां ॥ ७५ ॥
ह्मणेआह्मांभल्याब्राह्मणां ॥ कांहींद्यावीजीगुरुदक्षिणा ॥ हनुमंतेंमुष्टीवळोनिजाणा ॥हृदयावरदीध
ली ॥७६॥तोपांचयोजनेंशरीर॥उभाठाकलायुद्धासीअसुर॥कपिह्मणेआतांटशीर॥कासयायेथेंलावा
वा ॥७७॥ पायींधरूनिआपटिला ॥ कालनेमीप्राणासिमुकला ॥ वरकडशीष्यतेवेळां॥पळोनिगेले

लंकेसी॥७८॥कालनेमीआपटितांतेध्वनी ॥ गंधर्वींऐकतांचश्रवणीं॥चवदासहस्रतेधांवोनी॥हनुमंता
वरीलोटले॥७९॥कागमिळोनियांबहुत ॥ धरावयाधांवतीआदित्य ॥ कींमूर्खमिळोनिसमस्त॥वांच
स्पतीसीजिंकूंह्मणती॥८०॥ असोहनुमंतेंतयेक्षणीं ॥ गंधर्वांचाभाराबांधोनी ॥ फिरवूनिआपटिलेमे
दिनी ॥ प्रेतेंकरूनटाकिले ॥ ८१ ॥ तेथूनिउडालाहनुमंत ॥ सौमित्राचीचिंतामनींबहुत ॥ द्रोणाद्री
समीपत्वरित ॥ त्वरेंकरूनपातला ॥ ८२ ॥ जैसेंबावन्नकसीसुवर्ण ॥ तैसाद्रोणाद्रिपर्वताचावर्ण॥व
रीवल्लीदेदीप्यमान ॥ तेजेंगगनउजळिलें ॥ ८३ ॥ दृष्टींदेखतांहनुमंत ॥ द्रोणाद्रीझालाभयभीत ॥
ह्मणेहामागुतीआलायेथ ॥ मजलागींन्यावया ॥ ८४ ॥ कैंचारामकैंचारावण ॥ एकदांगेलाहाघेऊ
न॥मागुतीउभाठाकलायेऊन ॥ आयुष्यांतींमृत्युजैसा ॥८५॥ उपाधीच्यागुणेंबहुत॥नसतींविघ्नेंठा
कूनियेत ॥ वल्लीयोगेंहाअनर्थ ॥ क्षणक्षणांहोतसे ॥ ८६ ॥ असोहनुमंतत्यापर्वतासिनमून ॥ उभा
राहिलाकरजोडून ॥ ह्मणेशक्तीनेंभेदलालक्ष्मण ॥ आकांतपूर्णझालाअसे ॥ ८७ ॥ त्रिभुवननायक
रावणारी ॥ त्यावरीतूंउपकारकरीं ॥ औषधीदेईझडकरी ॥ अथवातेथवरीतूंचाल ॥ ८८ ॥ संतोषे
लअयोध्याधीश ॥ त्रिभुवनींवाढेलतुझेंयश ॥ बोलतांआतांविशेष ॥ उशीरकार्यासहोतसे ॥ ८९ ॥

---

१ रावणाचाशत्रु—राम.

द्रोणह्मणेमर्कटापामरा ॥ कांकरिसीघडिघडीयेरझारा ॥ औषधीनेदींवानरा ॥ मीतंवतेथेंनयेंची ॥
॥ १९० ॥ हनुमंतह्मणेरेगिरिद्रोणा ॥ निर्दयाखळामहामालिना ॥ तुजक्षणांतबुद्धिहीना ॥ उचलो
निनेईनलंकेसी ॥ ९१ ॥ पुच्छपसरूनितेवेळे ॥ गिरीतेंतीनवेढेघातले ॥ उपडोनियांनिजबळें ॥ तो
लोनिहातींघेतला ॥ ९२ ॥ अंतरिक्षजातांहनुमंत ॥ चंद्रपाहूनिहोयचकित ॥ ह्मणेकायहेंअद्भुत ॥
आकाशमार्गेंजातसे ॥ ९३ ॥ तोंनंदिग्रामींभरतेंजाण ॥ देखिलेंपरमदुष्टस्वप्न ॥ कींएककाळपुरुषये
ऊन ॥ दक्षिणबाहूगिळियेला ॥ ९४ ॥ गजबजोनिउठलाभरत ॥ वसिष्ठासीस्वप्नसांगत ॥ ह्मणेक्षे
मअसोरघुनाथ ॥ सीतासौमित्रांसहितपैं ॥ ९५ ॥ गुरुह्मणेहेंदुष्टस्वप्न ॥ करावेंशांतिप्रदहवन ॥ त
त्काळहोमद्रव्येंआणून ॥ कैकेयीनंदनहवनकरी ॥ ९६ ॥ आहुतीटाकीजोंभरत ॥ तोंअंतरिक्षजात
हनुमंत ॥ केवळअग्निकल्होळपर्वत ॥ पडेलखालींवाटतसे ॥ ९७ ॥ वसिष्ठझालाभयभीत ॥ त्या
सीधीरदेईभरत ॥ ह्मणेहेंअरिष्टत्वरित ॥ विंधोनपाडितोंएकीकडे ॥९८॥ तुह्मींस्वस्थअसावेंचित्तीं ॥
कींजेहवनाचीपूर्णाहुती॥ऐसेंबोलूनत्वरितगती ॥ चापभरतेंचढविलें ॥९९॥ ज्याबाणाचेंतेजअद्भुत ॥
जोरामनामबीजमंत्रांकित ॥ तोआकर्णओढोनियांत्वरित ॥ सोडिताझालातत्काळीं ॥ २०० ॥

---

१ तिकडून हिकडे हिकडून तिकडे खेपा घालणें. २ कल्याण.

कडकडोनिनिघेचपळा ॥ तैंसाऊर्ध्वपंथेंबाणगेला ॥ पर्वतासहितखिळिला ॥ हनुमंताचाहस्तपैं ॥
॥१॥ महागजासहोयपर्वतपात ॥ तैंसाकोसळलाहनुमंत ॥ रामनाममुखींस्मरत ॥ आरंबळतपडि
येला ॥ २ ॥ रामनामस्मरणाचीध्वनी ॥ ऐकतांभरतआलाधांवोनी ॥ तोंमहापर्वतघेउनी ॥ वानर
अद्भुतपडियेला ॥ ३ ॥ भरतप्रेमेंबोलेवचन ॥ सखयातूंकोणाचाकोण ॥ मजस्नेहउपजेतुजदेखोन ॥
रामनामजपतोसी ॥ ४ ॥ हाहाःकारकरीवायुनंदन ॥ ह्मणेआतांकैंसावांचेललक्ष्मण ॥ प्राणत्यजी
लरघुनंदन॥सूर्योदयहोतांची ॥ ५ ॥ ऐसेंआक्रोशेंबोलेहनुमंत ॥ तेव्हांभूमीसितनुटाकीभरत ॥ ह्मणे
प्राणसखयासांगयथार्थ ॥ वार्ताविपरीतबोलसी ॥ ६ ॥ हनुमंतपुसेतूंकोणयेथ ॥ येरुह्मणेमीरामबं
धुभरत ॥ मारुतिह्मणेकेलाअनर्थ ॥ रावणाहूनिआगळात्वां ॥ ७ ॥ मगभरतासीवर्तमानसकळ ॥
सांगेअंजनीचाबाळ ॥ दशमुखाचेशक्तीनेंविकळ ॥ वीरसौमित्रपडियेला ॥ ८ ॥ त्यासीजीववावया
निश्चित ॥ नेतहोतोंहाद्रोणपर्वत ॥ तुवांविघ्नकरोनिपाडिलेंयेथ ॥ हेंतोत्यासीकळेना ॥९॥ आतांन
उगवतांआदित्य ॥ तेथेंकोणनेईलपर्वत ॥ वाटपाहतसेरघुनाथ ॥ श्रमेलसमर्थकृपाळ ॥२१०॥ मग
बोलेभरतवीर ॥ मजवाटतेंतूंकेवळईश्वर ॥ चारीकोटीयोजनेंदूर ॥ पर्वतघेऊनिआलासी ॥ ११ ॥

आतांनउगवतांदिनकर ॥ लंकेसीं[1]नगन्यावासत्वर ॥ नाहींतरीअनर्थथोर ॥ सांगतोसीकपीश्वरा ॥
॥ १२ ॥ तरीतुजसमवेतपर्वतास ॥ नभरतांएकानिमेष ॥ नेऊनठेविनलंकेस ॥ तरीचदासश्रीरामा
चा ॥ १३ ॥ हेंजरीमाझेननव्हेकृत्य ॥ तरीसूर्यवंशींजन्मोनिव्यर्थ ॥ जननीश्रमविलीयथार्थ ॥ हां
सेलदशरथवैकुंठीं ॥ १४ ॥ पर्वतासहितहनुमंता ॥ ममबाणाग्रींबैसेंआतां ॥ कार्मुक[2]वोढोनितत्वतां ॥
सुवेळेसीपाठवितों ॥ १५ ॥ ऐसेंबोलतांचिभरत ॥ परमआश्चर्यकरीहनुमंत ॥ ह्मणेश्रीरामबंधुहो
ययथार्थ ॥ पुरुषार्थअद्भुतनवर्णवे ॥ १६ ॥ मगहनुमंतेंउठोन ॥ वंदिलेभरताचेचरण ॥ ह्मणेवंशतु
झाधन्य ॥ भरलेंत्रिभुवनकीर्तीनें ॥ १७ ॥ स्वामीबोलिलेतयथार्थ[3] ॥ परीमीरामदासहनुमंत ॥ मा
झेंबळआणिपुरुषार्थ ॥ श्रीरामएकजाणतसे ॥ १८ ॥ हेंब्रह्मांडउचलून ॥ कंदुका[4]ऐसेंझेलीन ॥ रा
मनामांकित[5]तुमचाबाण ॥ ह्मणोनित्यासिमानदीधला ॥ १९ ॥ पश्चिमेसउगवेलचंडकिरण ॥
मेरुमंदारसोडितीस्थान ॥ परीरामदास्यत्वकरितांपूर्ण ॥ सामर्थ्यमाझेंभंगेना ॥ २२० ॥ आतां
आज्ञाद्यावीसत्वर ॥ उदयकरूंपाहेदिनकर ॥ मगबोलेभरतवीर ॥ विजयीहोईंसर्वदा ॥ २१ ॥
रामासिमाझेंसाष्टांगनमन ॥ करूनिसांगावेंवर्तमान ॥ सौमित्रसीतेसहितआपण ॥ अयोध्ये

---

१ पर्वत. २ धनुष्य. ३ खरोखर-सत्य. ४ चेंडुफळी सारखें. ५ रामनामानें चिन्हित.

प्रतियेईजे ॥ २२ ॥ अवश्यह्मणेहनुमंत ॥ करतळींघेऊनिपर्वत ॥ जयजययशस्वीरघुनाथ ॥ ह्मणो
नियांउडाला ॥ २३ ॥ अमृतघटघेऊनिहातीं ॥ पूर्वींगेलाखगपती ॥ तैसाचिजातसेमारुती ॥
देवपाहतीविमानीं ॥ २४ ॥ तोंइकडेजानकीनाथ ॥ चिंताकरीवानरांसहित ॥ ह्मणेअजूनकांनये
चिहनुमंत ॥ उशीरबहुतजाहला ॥ २५ ॥ तोंउगवेजैसाआदित्य ॥ तैसादुरोनिदेखिलापर्वत ॥ वान
ररामासीसांगत ॥ स्वामीमित्रउदयपावला ॥ २६ ॥ ऐसेंजोंवानरबोलती ॥ तंवकोपलासीतापती ॥
ह्मणेहोंकुळघातकीयथार्थीं ॥ उत्तरेसीउदयपावला ॥ २७ ॥ सहाघटिकाअसेरजनी ॥ आजिपूर्व
दिशासांडोनी ॥ लवकरीचकांतरणी ॥ उत्तरेसीउगवला ॥ २८ ॥ धनुष्यचढविलेंसत्वर ॥ राहुमु
खकाढिलाशर ॥ ह्मणेहालोकआयुष्यचोर ॥ रजनीचरांसीमिळाला ॥ २९ ॥ तंवतोसुषेणवीरबोल
त ॥ सूर्यनव्हेहाआलाहनुमंत ॥ ऐसेंऐकतांजनकजाकांत ॥ परमआनंदपावला ॥ २३० ॥ पुरुषार्थी
अंजनीचाबाळ ॥ अवलीलेंझेलिजेजैसेंअद्भुतफळ ॥ तैसाघेऊनियांअचळ ॥ रामदर्शनायेतसे ॥ ३१ ॥
कींअंधकारपडिलाअसेसघन ॥ रावणपळालाजीवघेऊन ॥ यालागींदीपिकापाजळून ॥ शोधूंआला
हनुमंत ॥ ३२ ॥ कींअमृतकुंभचिआणिला ॥ कींयशाचाध्वजउभारिला ॥ कींसौमित्राचाप्राणपर

---

१ गरुड. २ सूर्य. ३ रात्र. ४ लोकाचें आयुष्य हरण करणारा. ५ राक्षसास. ६ पर्वत.

तविला ॥ रुसोनिजातहोतातो ॥ ३३ ॥ असोसुग्रीवादिवानर ॥ करूनियांजयजयकार ॥ वेगेंधां
वतीसमोर ॥ पर्वतखालींउतरावया ॥ ३४ ॥ गिरिउतरूनहनुमंत ॥ स्वामीसलोटांगणघालित ॥
आसनावरूनिरघुनाथ ॥ पुढेंधांवेउठवावया ॥ ३५ ॥ हनुमंतासीउचलोन ॥ हृदयींधरीजगन्मोह
न ॥ रामेंनेत्रोदकेंकरून ॥ अभिषेकिलामारुती ॥ ३६ ॥ हनुमंताचावदनचंद्र ॥ स्वकरेंकुरवाळीरघु
वीर ॥ असोवैद्यसुषेणसत्वर ॥ पर्वताजवळीपातला ॥ ३७ ॥ नमस्कारूनियांपर्वत ॥ मंत्रोनिऔष
धींवरीटाकीअक्षत ॥ चारीवल्लीघेऊनित्वरित ॥ एकांतींरसकाढिला ॥ ३८ ॥ हर्षभरितसुषेण ॥ चा
रीरसपात्रेंभरून ॥ सौमित्रापासींधांवून ॥ येताझालातत्काळीं ॥ ३९ ॥ संजीवनीचारसकाढिला॥
तोआधींमुखींओतिला ॥ घायांमाजितवेळां ॥ संधीनींरसघालित॥ ४० ॥ विशल्यालावितांचि
जाण ॥ काठेंनदिसेघायव्रण ॥ सुवर्णकांतीलावितांसंपूर्ण ॥ दिव्यअंगजाहलें ॥ ४१ ॥ निजेलाउ
ठेअकस्मात ॥ तैसाउभाठेलासुमित्रासुत ॥ बाणतैसाचिआकर्णपर्यंत ॥ घेघेह्मणोनिधाविन्नला ॥
॥ ४२ ॥ पुसेकोठेंआहेरावण ॥ त्यासीबाणेंकरीनचूर्ण ॥ तोंरघुनाथेंकरींधरून ॥ लक्ष्मणासीआलिं
गिलें ॥ ४३ ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ देववर्षतीपुष्पसंभार ॥ मगसुषेणेंपडिलेलेवानर ॥ तेही
उठविलेतेकाळीं ॥ ४४ ॥ सगरांउद्धरावयालागुनी ॥ भगीरथेंगंगाआणिलीमेदिनी ॥ परीअसंख्य

जनउद्धरुनी ॥ जातीबिंदुमात्रझगटतां ॥ ४५ ॥ चक्रवाकांतेंरवीधावत ॥ परीसर्वांवरीप्रकाशपडत ॥
कींचकोरासीशशिपावत ॥ रसभरितऔषधीहोती ॥ ४६ ॥ चातकालागींमेघवर्षती ॥ परीतृप्तहो
यसर्वजगती ॥ कींवराचियापंक्ती ॥ वऱ्हाडीहोतीतृप्तजैसे ॥ ४७ ॥ तैसेंसौमित्राकारणेंसत्वर ॥ औ
षधीआणीवायुकुमर ॥ तेणेंचअसंख्यवानर ॥ सजीवकेलेतेकाळीं ॥ ४८ ॥ मारुतीचेंयशवैभव ॥ क्ष
णक्षणांवानीराघव ॥ विमानींइंद्रादिदेव ॥ कीर्तिगातीमारुतीची ॥ ४९ ॥ असोपर्वतउचलूनितेवे
ळां ॥ मारुतीमाघाराघेऊनिचालिला ॥ दशमुखासीसमाचारकळला ॥ सौमित्रउठलाह्मणोनी ॥
॥ २५० ॥ शतराक्षसनिवडोन ॥ तयांप्रतिसांगेरावण ॥ हिरोनिघ्यागिरिद्रोण ॥ मारुतीसआडवू
नियां ॥ ५१ ॥ असुरपाठींलागती ॥ वानरापर्वतटाकींह्मणती ॥ तोंपर्वतधरूनिएकेहातीं ॥ परते
मारुतीतयांवरी ॥ ५२ ॥ करचरणाघातेंकरून ॥ शतहीराक्षसटाकिलेमारून ॥ स्वस्थळींठेवूनिगि
रिद्रोण ॥ सुवेळेसीपातला ॥ ५३ ॥ तोंउगवलेंसूर्यमंडळ ॥ सूर्यकुळभूषणाचेंचरणकमळ ॥ हनुमंतेंवं
दोनितत्काळ ॥ करजोडोनिउभाठाके ॥ ५४ ॥ मगनंदिग्रामींचेंवर्तमान ॥ रामाःसिसांगेवायुनंदन ॥
भरतेंसोडोनिदिव्यबाण ॥ द्रोणाचळपाडिलाहोता ॥ ५५ ॥ मीक्षणभरीपाहिलाअंत ॥ तरीतोप्रता
पीवीरभरत ॥ मजसमवेतपर्वत ॥ बाणाग्रींस्थापीतहोतापैं ॥ ५६ ॥ ऐसेंबोलतांमारुती ॥ आश्च

यंकरितीसकळजुत्पती ॥ सद्गदहोऊनिरघुपती ॥ बोलताजाहलाप्रीतीनें ॥ ५७ ॥ ह्मणेआतांरावण
वधोनियां ॥ जाईनभरतासीभेटावया ॥ तोंहनुमंतचरणवंदोनियां ॥ राघवाप्रतिबोलत ॥ ५८ ॥
स्वामीनिःसीमभरताचेंभजन॥ सप्रेमअद्भुतवैराग्यज्ञान ॥ चकोरइच्छीरोहिणीरमण ॥ तैसीवाटपा
हातसे ॥ ५९ ॥ कींवनासीधेनूगेलीदूरी ॥ तान्हेंवत्सवाटपाहेघरीं ॥ कींऊर्ध्वमुखेंनिर्धारी ॥ चातक
इच्छीघनबिंदू ॥ २६० ॥ सर्वभोगत्यजूनिनिर्धारी ॥ भरतवाटपाहेअहोरात्रीं ॥ ऐसेंमारुतीबोलतां
अंतरीं ॥ आत्मारामसंतोषला ॥ ६१ ॥ रामविजयग्रंथसुंदर ॥ हाकल्पवृक्षउदार ॥ दृष्टांतफळींस
मग्र ॥ लवोनिआलापडिभारें ॥ ५२ ॥ श्रीधरवरदाआदिपुरुषा ॥ श्रीमद्भीमातटविलासा ॥ ब्रह्मा
नंदापंढरीशा ॥ अक्षयभजनदेईंतुझें ॥ ६३ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीना
टकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ द्वात्रिंशतितमोध्यायगोडहा ॥ २६४ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्प
णमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥ ३२ ॥ ओव्या ॥ २६४ ॥

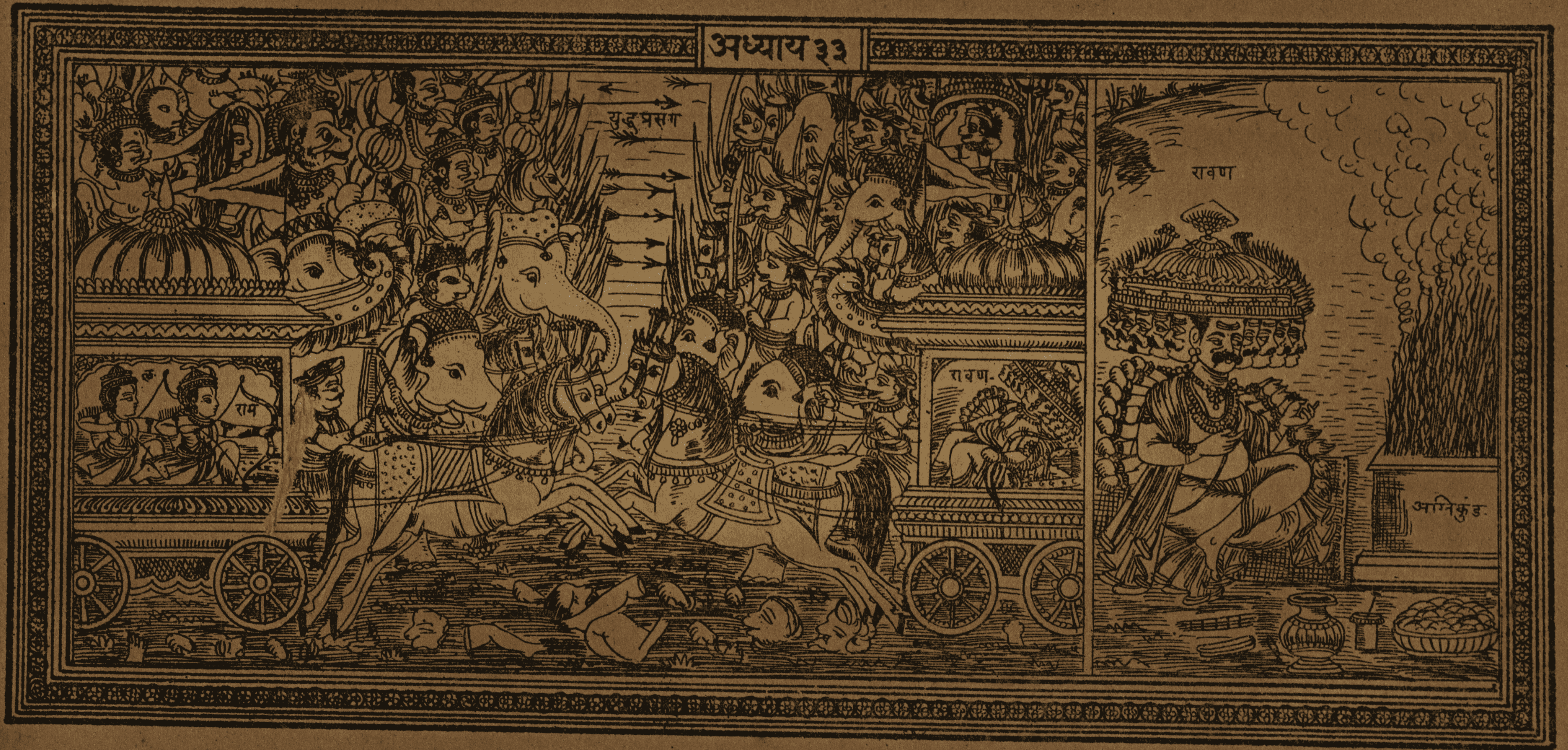
अध्याय ३३
युद्धप्रसंग
राम
रावण
रावण
अग्निकुंड

३३

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ [1]जानकीनेत्रसरोजमित्रा॥मित्रकुलभूषणा[2]स्कंदेंतातमित्रा ॥ [3]मित्रपुत्रमित्रा[4]शक्र
पुत्रअमित्रा ॥ सौमित्राग्रजाश्रीरामा ॥ १ ॥ भक्तमानसचकोरचंद्रा ॥ [5]त्रिविधतापशमनाआनंदसमु
द्रा ॥ [6]भरतहृदयारविंदभ्रमरा ॥ भवभयहराराजीवाक्षा ॥ २ ॥ [7]मुमुक्षुंचातकनवमेघरंगा ॥ [8]रंगाती
ताअजिता[9]अनंगा ॥ आनंदमयअमलानिःसंगा ॥ अक्षयअभंगानिरुपाधिका ॥ ३ ॥ रणरंगधीरारघु
नंदना ॥ बोलवींपुढेंग्रंथरचना ॥ हनुमंतद्रोणाद्रिआणोनिजाणा ॥ सौमित्रप्राणावांचविले ॥ ४ ॥
यावरीबोलेबिभीषण ॥ बाहेरयुद्धानयेरावण ॥ [*]शक्राजिताऐसेंहवन ॥ गुप्ततेंगेंमांडिलें ॥ ५ ॥ सुटले
आहुतींचेपरिमळ ॥ धूम्रेंकोंदलेंनभमंडळ ॥ अग्नींतूनरथतेजाळ ॥ अर्धाबाहेरनिघाला॥ ६ ॥ पूर्णा
हुतिहोतांसंपूर्ण ॥ अवघानिघेलस्यंदन ॥ तरीअगोदरचिजाऊन ॥ तेथेंविघ्नकरावें ॥ ७ ॥ ऐसेंबोल
तांबिभीषण ॥ मुख्यकपिउठलेदहाजण ॥ नळनीळजांबुवंतवाळिनंदन ॥ सीताशोकहरणपांचवा
॥ ८ ॥ गवयगवाक्षगंधमादन ॥ शरभकेसरीपावकलोचन ॥ दशरथात्मजासीवंदोन ॥ दहाजण

---

१ जानकींच्या नेत्ररूपकमलास प्रफुल्लितकरणाऱ्या सूर्या. २ कार्तिकस्वामीचे पित्याच्या (शिवाच्या) मित्रा. ३ सूर्यपुत्राच्या (सुग्रीवाच्या) मित्रा. ४ इंद्रपुत्राच्या (वाळीच्या) शत्रू. ५ तापत्रयनाशका. ६ भरताच्याहृदयरूपकमलांतभ्रमराप्रमाणेंवसणाऱ्या.७ मुमुक्षुरूपचातकांच्यान वीनमेघा. ८ वर्णरहिता. ९ अंगरहिता.*थेयें–मित्रकुळकैवारी भूसुरमित्रा असाहि पाठ आहे.

वीरऊठले ॥ ९ ॥ तेदहाहीपराक्रमेंकरून ॥ दशदिशाजिंकितीनलागतांक्षण ॥ सवेंदशसहस्रवानर
घेऊन ॥ दशमुखावरीचालिले ॥ १० ॥ जैसेविहंगमउडतीगगनीं ॥ तैसेलंकेंतआलेतयेक्षणीं ॥ घ
रोघरींरिघोनी ॥ रावणशोधितीतेधवां ॥ ११ ॥ जेजेभेटतीराक्षस ॥ त्यांतेंकरितीताडणास ॥ कोठें
बैसलालंकेश ॥ दावाआम्हांसवेगेंसीं ॥१२॥ शोधिलेंअवघेंलंकाभुवन ॥ परीठायींनपडेचिरावण ॥
तोंबिभीषणाचीराणीयेऊन ॥ दावीखूणगुप्तत्वें ॥ १३ ॥ सरमासांगेसत्वर ॥ नगरदुर्गाखालींविव
र ॥ त्यांतबैसलादशकंधर ॥ दुराचारीकपटीतो ॥१४॥ ऐसेंऐकतांतेवेळां ॥ विवरमुखींहोतीशिळा॥
वानरींतीफोडोनिमोकळा ॥ मार्गकेलातेसमयीं ॥ १५ ॥ तेथेंराक्षसहोतेदारुण ॥ तेवधिलेनलाग
तांक्षण ॥ आंतप्रवेशलेवानरगण ॥ विवरविस्तीर्णदेखिलें ॥ १६ ॥ तोंतेथेंशिवालयप्रचंड ॥ पुढेंप्रज्व
ळिलेंहोमकुंड ॥ आहुतिटाकीदशतुंड ॥ अव्यग्रनेत्रझांकोनी ॥ १७ ॥ रक्तमद्यमांसपर्वत ॥ नरशिरेंप
डलींअसंख्यात ॥ रक्तेंस्नानकरूनलंकानाथ ॥ वज्रासनींबैसला ॥ १८ ॥ आश्चर्यकरितीवानरगण ॥
अजूनिनसांडीहाप्रयत्न ॥ कुळक्षयझालासंपूर्ण ॥ तरीजयआशाधरितोची ॥१९॥ असोशिळाघालो
निप्रचंड ॥ विध्वंसिलेंहोमकुंड ॥ सामग्रीनासूनिउदंड ॥ यज्ञपात्रेंफोडिलीं ॥ १२० ॥ सावधानहो

---

१ पक्षी. २ बिभीषणाची स्त्री. ३ कोटाच्या बुरुजाखालीं.* येथे–अकस्मातऊर्ध्वपर्यंउडोन॥असाहिपाठआहे.

यरावण ॥ वस्त्रेंफेडोनिकेलानग्न ॥ दाहीमुखांमाजीनेऊन ॥ धुळीघालितीवानर ॥ २१ ॥ वक्षस्थ
ळींवृक्षताडिती ॥ आंगावरीलघुशंकाकरिती ॥ तरीसावधनहोयलंकापती ॥ नानाप्रयत्नकरूनियां
॥ २२ ॥ मगतेथोनिउडालावाळिसुत ॥ प्रवेशलाराणिवसांत ॥ मंदोदरीसउचलूनित्वरित ॥ रावणा
पाशींआणिली ॥ २३ ॥ परमसुंदरसुकुमार ॥ रावणावरीलोटितीवानर ॥ चीर[1]कंचुकीअलंकार ॥
केलेचूर्णवानरीं ॥ २४ ॥ मंदोदरीह्मणेदशानना ॥ आगलागोतुझियाअनुष्ठाना ॥ वानरींविटंबलीअं
गना[2] ॥ लाजकैंसीनयेची ॥ २५ ॥ पतिव्रताकरूनिनग्न ॥ रावणावरीदेतीढकलून ॥ मयजा[3]आक्रंदे[4]
दारुण ॥ उघडीरावणनेत्रतेव्हां ॥ २६ ॥ तोंमंदोदरीअसेरडत ॥ होमविध्वंसिलासमस्त ॥ क्रोधेंउ
ठोनलंकानाथ ॥ वानरांवरीधाविन्नला ॥ २७ ॥ बहुतवानरतेवेळे ॥ पायींधरूनआपटिले ॥ अंगद
मारुतीसीदीधले ॥ मुष्टिघातसबळपें ॥ २८ ॥ सकळवानरतेथूत ॥ सुवेळेसिआलेपरतोन ॥ ह्मणती
उठविलाजीरावण ॥ युद्धालागींयेतसे ॥ २९ ॥ सभामोडूनिरघुवीर ॥ कोदंड[5]चढविलेंसत्वर ॥ ह्मणे
मयजेचेंसौभाग्यसरोवर ॥ आजपासूनिआटलें ॥ ३० ॥ इकडेमंदोदरीचेंसमाधान ॥ करिताझाला
पैंरावण ॥ वस्त्रेंभूषणेंदेऊन ॥ हृदयींदृढधरियेली ॥ ३१ ॥ ह्मणेप्राक्तन[6]भोगदारुण ॥ प्रियेनसुटेभोगि

---

१ नेसलेलें वस्त्र व चोळी. २ स्त्री. ३ मयासुराची कन्या मंदोदरी. ४ ओरडे–रडे. ५ धनुष्य. ६ पूर्वजन्मार्जित.

रा.वि. ल्याविण ॥ आतांस्वस्थजावेंगृहाआपण ॥ मीतंवजातोंयुद्धासी ॥ ३२ ॥ आजिझुंजेनमीनिर्वाण॥ अ०
शिरेंशत्रूंचींछेदीन ॥ नाहींतरीप्रियेयेथून ॥ तुमचीआमचीहेचिभेटी ॥ ३३ ॥ गृहापाठविलीमंदो
२ दरी ॥ वस्त्रेंभूषणेंदेऊनिझडकरी ॥ रावणनिघालाबाहेरी ॥ ठोकिल्याभेरीएकसरें ॥३४॥ राक्षसद ३३
ळजितुकेंउरलें ॥ तेंअवघेंसांगातेंघेतलें ॥ अपाररणतुरेंतेवेळे ॥ वाजोंलागलींभयंकर ॥ ३५ ॥ पदां[1]
तीदळपुढेंजात ॥ त्यापाठीस्वारचौताळत[3] ॥ त्यामागेंगजउन्मत्त ॥ गुढारां[2]सहितधांवती ॥ ३६ ॥
त्यांचेपाठींरथजाती ॥ रथींबैसलालंकापती ॥ छत्रेंमित्रपत्रेंझळकती ॥ पुढेंपढतीभाटवृंदें ॥ ३७ ॥
रावणरणनोवरासत्य ॥ मुक्तिनोवरी[4]पर्णूं[5]जात ॥ वऱ्हाडीपुढेंगेलेबहुत ॥ उरलेतेघेतसर्वसंगें ॥ ३८ ॥
मागेंबंधूबिभीषण ॥ लंकेसिठेविलासंरक्षण ॥ असोरणभूमीसीरावण ॥ वायुवेगेंपातला ॥ ३९ ॥
तोंशिळावृक्षघेऊन ॥ वेगेंधांविन्नलेवानरगण॥ रावणसैन्यावरीपर्जन्य॥ पर्वतांचापाडिला ॥४०॥
दशधनुष्यांलावूनिबाण ॥ एकदांचसोडीरावण ॥ सर्वहीपर्वतफोडून॥ सैन्यबाहेरकाढिलें ॥४१॥
प्रचंडपराक्रमीलंकानाथ ॥ शरींवानरखिळिलेसमस्त ॥ ऐसेंदेखोनिरघुनाथ ॥ पुढेंजाहलेतेक्षणीं २
॥ ४२ ॥ रामह्मणेदशकंधरा ॥ मलिनाशतमूर्खापामरा ॥ सीताआणूनतस्करा ॥ कुळक्षयकेला

---

[1] पायदळ. [2] हौदे, अंबाऱ्यायांसहित. [3] अबदागिरें—सूर्यपाने. [4] मुक्तिरूपनवरी. [5] वरण्यास.

व्यर्थंची ॥ ४३ ॥ संततिसंपत्तीविद्याधन ॥ खंडेंटाकिलींवेदांचींकरून ॥ जैसें[१]रासभासीचर्चिलें चंदन ॥ तैसेंज्ञानअसुरातुझें ॥ ४४ ॥ समरंगणींआजिजाण ॥ तुजलाखंडविखंडकरीन ॥ पुढील अवतारींमुक्तिदेईन ॥ असुराधमानिश्चयें ॥ ४५ ॥ तवप्राणहर्तेंमाझेशर ॥ आलेहोईंसावधसत्वर ॥ यावरी[२]दशद्वयनेत्र ॥ प्रत्युत्तरदेतसे ॥ ४६ ॥ तूंह्मणविसीरामचंद्र ॥ परीमीराहुभयंकर ॥ आजिखग्रासकरीनसमग्र ॥ समरींतुझामानवीया ॥ ४७ ॥ माझेरणींसुटतांबाण ॥ मेरुमांदारहोतीचूर्ण ॥ तूंसुकुमारमानवनंदन ॥ कैंसेसाहसीपाहीनतें ॥ ४८ ॥ सीतासुंदरअत्यंत ॥ कष्टतहोतीअरण्यांत ॥ म्यांआणिलीतेतुजप्राप्त ॥ पुनःसर्वथानहोय ॥ ४९ ॥ पश्चिमेसउगवेल[३]तरणी ॥ जरीमशकउचलीलधरणी ॥ गजमस्तकींचेंमोतींभिऊनी ॥ सिंहदेईल[४]जंबुका ॥ ५० ॥ पाषाणघायेंकरून ॥ जरीदुखवेल[५]प्रभंजन ॥ गरुडसर्पासीयेईलशरण ॥ पतंगअग्नीसगिळीलजरी ॥ ५१ ॥ हेंहीएकवेळघडे ॥ परीतुजजानकीदृष्टीनपडे ॥ रावणबोलतांध्वनीगडाडे ॥ मेघगर्जतीजैसेकां ॥ ५२ ॥ रघूत्तमह्मणेदशकंठा ॥ तुजमृत्युसमयींफुटलाफांटा ॥ माझेबाणांचासपाटा ॥ साहेंआजिसमरंगणीं ॥ ५३ रामेंचापटणत्कारूनप्रचंड ॥ शरसोडिलेजैसेकाळदंड ॥ दोघेहिवीरपरमप्रचंड ॥ रणवितंडमाजावि

---

१ गाढवास. २ रावण. ३ सूर्य. ४ कोल्ह्यास. ५ वायु.

ती ॥ ५४ ॥ माडिलेंएकचिघनचक्र ॥ रणतुरें[1]वाजतीअपार ॥ सीताजननी[2]थरथर ॥ कंपितहोयक्षणक्षणां ॥ ५५ ॥ अलातचक्रें[3]जेंवीफिरती ॥ तेंवीउभयचापेंझळकती ॥ चपळेऐशातळपती ॥ मुद्रिकाहातींदोघांचे ॥ ५६ ॥ भुजंगअस्त्राचा[4]प्रयोग ॥ रावणकरीतेव्हांसवेग ॥ दशदिशाफुटोनीपन्नग[5]॥ कपिकटकावरी[6]येती ॥ ५७ ॥ जैसेंनिबिडजलदजाळ[7] ॥ तैसेंसर्पेंव्यापिलेंसकळ ॥ ऐसेंदेखोनितमाळनीळ ॥ गरुडास्त्रबाणयोजीपैं ॥ ५८ ॥ सोडितांसुपर्णास्त्र[8]बाण ॥ पृथ्वीआणिआकाशफोडून ॥ असंख्यातधांवतीविनतानंदन[9] ॥ सर्पसंपूर्णभक्षिले ॥ ५९ ॥ सर्पसंहारूनिसमस्त ॥ गरुडसवेंचिझालेगुप्त ॥ जातवेदास्त्र[10]दीप्तिमंत ॥ विंशतिनेत्रेंसोडिलें ॥ ६० ॥ पाखांडउच्छेदीपंडित ॥ तेंवीजलदास्त्र[11]सोडीरघुनाथ ॥ रावणेंवातास्त्रअद्भुत ॥ तयावरीप्रेरिलें ॥ ६१ ॥ रामेंआडघालोनिपर्वत ॥ प्रभंजनकोंडिलासमस्त ॥ वज्रास्त्रप्रेरीलंकानाथ ॥ फोडिलेपर्वततेकाळीं ॥ ६२ ॥ मगअसंभाव्यशस्त्रजाळ ॥ रावणेंप्रेरिलेंतत्काळ ॥ एकाचिबाणेंअयोध्यापाळ ॥ छेदोनियांटाकीतसे ॥ ६३ ॥ रावणेंकाढिलाएकशर ॥ दिनकरमुखतेजअपार ॥ तोचापींलावूनिसत्वर ॥ रामावरीसोडिला ॥ ६४ ॥ रघूत्तमेंकेलेंसंधान ॥ परितोअनिवारशरपूर्ण ॥ श्रीरामचरणासीलागलायेऊन ॥ भेदोनगेलापलीक

१रणवाद्यें २पृथ्वी. ३पेटलेलींकोलितें. ४सर्पास्त्राचा. ५सर्प. ६वानरांच्यासैन्यावर. ७दाट मेघांचा समुदाय. ८गरुडास्त्र. ९ गरुड ०अग्न्यस्त्र. १११मेघास्त्र.

डे ॥ ६५ ॥ राघवचरणसुकुमार ॥ वामपदफोडोनिगेलाशर ॥ ऐसेंदेखोनिवानर ॥ उठिलेसर्वेंएकदां
ची ॥ ६६ ॥ रणींपडिलींहोतींशस्त्रें ॥ तींवानरींघेतलींअपारें ॥ मारीतउठिलेएकसरें ॥ अनिवार
काळासिजे ॥ ६७ ॥ परमार्थबळेंकरूनसबळ ॥ ज्ञानीविध्वंसितीप्रपंचदळ ॥ तैसेराम[1]उपासकनि
र्मळ ॥ असुरसकळरगडिती ॥ ६८ ॥ अभिमानाचें[2]मुकुटथोर ॥ परमार्थबाणेंकेलेचूर ॥ त्रयावस्थां[3]
चींकवचेंअपार ॥ सूर्यखड्गेंतोडिलीं ॥ ६९ ॥ समवृत्तीचींशस्त्रेंघेऊन ॥ द्वेषधनुष्येंछेदिलींपूर्ण ॥ नैरा
श्यचक्रेंकरून ॥ लोभभातेउडविले ॥ ७० ॥ स्वरूपसाक्षात्कारबाणीं ॥ सिद्धपातकांसांडीखंडुनी ॥
बोध[4]फरशेंकरूनी ॥ मोहध्वजछेदिले ॥ ७१ ॥ अनुसंधानपरिघघेऊन ॥ अविद्यारथकेलाचूर्ण ॥ द्वै
तरथांगछेदून ॥ अभेदपट्टिशटाकिलें ॥ ७२ ॥ निवृत्तिअस्त्रेंघालून ॥ प्रवृत्तिशस्त्रेंकेलींचूर्ण ॥ विर
क्तिगदाघेऊन ॥ कामकुंजरविदारिले ॥ ७३ ॥ क्रोधमदमत्सरअहंकार ॥ हेपुढेंहोतेपायभार ॥ शम
दमअसेंअनिवार ॥ तेणेंचूर्णकेलेते ॥ ७४ ॥ संकल्पविकल्पद्वेषकुटिळ ॥ हेअसुरांचेतुरंगसबळ ॥ स
माधानशक्तीनेंसकळ ॥ विदारूनपाडिले ॥ ७५ ॥ आशामनशाकामनापूर्ण ॥ याभिंडिंमालायेती

---

[1] (रामाची उपासना करणारे—वानर. [2] (हीं सर्वरूपकें आहेत.) अभिमानरूप मुकुट. [3] जाग्रति स्वप्न, सुषुप्ति यातील अवस्थांचीं. [4] बोधरूप कुऱ्हाडीनें. [5] गुर्गुज. [6] गोफणगुंडे.

दारुण ॥ मनोजयाचेंपुढेंवोढेंण ॥ रामभक्तकरितीहो ॥ ७६ ॥ आतांअसोहापाल्हाळ ॥ वानरींरग
डिलेंअसुरदळ ॥ रावणघालीबाणजाळ ॥ मायापडळज्यापरी ॥ ७७ ॥ रथारूढलंकानायक ॥ जै
सानगें[2]मस्तकीं[3]बलाहक ॥ पृथ्वीवरीअयोध्यापालक ॥ ठाणमांडोनिउभाअसे ॥ ७८ ॥ [4]वाचस्पती
शींह्मणेइंद्र ॥ राजाधिराजश्रीरामचंद्र ॥ त्रिभुवनेश्वरगुणसमुद्र ॥ उदारधीरपरमात्मा ॥ ७९ ॥ सी
तेचेंकरूनिनिमित्त ॥ करावयाआह्मांबंधमुक्त ॥ युद्धकरीतरघुनाथ ॥ धाडावारथयेसमयीं ॥ ८० ॥
मातलीसारथीसुजाण ॥ तयासिसांगे[5]सहस्त्रनयन ॥ शस्त्रास्त्रींभरूनस्यंदन ॥ अश्वरत्नेंदिव्यज्योती॥
॥ ८१ ॥ तोमाझारथतेजागळा ॥ सत्वरनेईंसुवेळाचळा ॥ आज्ञावंदोनितेवेळां ॥ निघेमातलीवेगें
सीं ॥ ८२॥ [6]त्रुटिनरवाजतांतात्काळीं ॥ रथआणिलाश्रीरामाजवळी ॥ खालींउतरूनितेवेळीं ॥ वं
दीमातलीरामातें ॥ ८३ ॥ ह्मणेराजीवाक्षातमाळनीळा ॥ सहस्त्राक्षेंरथपाठविला ॥ यावरुतेंआरू
ढोनियेवेळां ॥ युद्धालागींप्रवर्तावें ॥ ८४ ॥ माझेंनाममातली ॥ रथफेरीनरणमंडळीं ॥ ऐसेंएकतां
तेवेळीं ॥ जगदात्मासंतोषला ॥८५॥ ह्मणेधन्यधन्यशचीनाथ ॥ समयपाहूनिकेलेंउचित ॥ जैसादे
खोनिक्षुधित ॥ भोजनत्यासीदेईजे ॥ ८६ ॥ कींतृषाक्रांतासी[7]तोयंशीतळ ॥ कींरोगियासीरसायण

---

१ ढाल. २ पर्वताच्यामस्तकीं. ३ मेघ. ४ बृहस्पतीशीं. ५ इंद्र. ६ चिटकी. ७ थंडपाणी.

निर्मळ ॥ कींमरतयासीतत्काळ ॥ सुधारसपाठविला ॥ ८७ ॥ दुर्बळासीदीजेधन ॥ कींरणींपा
ठिराखायेधांवोन ॥ तैसापुरंदरेंस्यंदन ॥ समयोचितपाठविला ॥ ८८ ॥ मगप्रदक्षिणाकरून ॥ र
थींचढलारघुनंदन॥उद्याचळींसहस्रकिरण॥कींनारायणसुपर्णीं॥८९॥जगद्वंद्यतोदाशरथी॥तोरणमं
डळींझालामहारथी॥पुढेंमातलीचपळसारथी॥त्वरेंधुरेसीबैसला॥९०॥रघुनाथरथींबैसलादेखोन ॥
आनंदलेवानरगण॥ह्मणतीधन्यशचीरमण॥पाठिराखापूर्णहोय ॥९१॥ रामासिदेवेंद्रेंधाडिलारथ ॥
दृष्टींदेखोनिलंकानाथ ॥ दुःखेंदाटलाअत्यंत ॥ दांतखातकरकरां ॥९२॥ दृष्टींदेखोनिराजहंस ॥ प
रमसंतापेवायस ॥ कींसभाग्यदेखोनिदुर्जनास ॥ महाद्वेषउपजेपैं ॥ ९३ ॥ कींदेखोनिसंतांचीली
ला ॥ निंदकासीउपजेकंटाळा ॥ शिवप्रतिमादेखोनिडोळां ॥ म्लेंच्छजैसेसंतापती ॥ ९४ ॥ कींह
रिकीर्तनऐकून ॥ विटेभूतप्रेतांचेंमन ॥ तैसाक्षोभलारावण ॥ रथदेखोनितेकाळीं ॥ ९५ ॥ इंद्रजित
पडिलारणीं ॥ त्याहूनिदुःखवाटलेंमनीं ॥ प्रियाविटंबिलीवानरगणीं ॥ त्याहूनिदुःखवाटलें ॥९६॥
ऐसापरमक्रोधेंरावण ॥ सोडीबाणापाठींबाण ॥ अचुकरामाचेंसंधान ॥ करीचूर्णसर्वेंची ॥९७॥ सिं
हासारिखेदोघेजण ॥ घेघेशब्दकरितीदारुण ॥ असंख्यातटाकूनिबाण ॥ मंडपवरीघातला ॥ ९८ ॥

---

१ गरुडावर.

भयभीतत्रिभुवन ॥ आकाशनदिसेबाणेंकरून ॥ विमानेंसोडोनिसुरगण ॥ पळोंलागलेतेधवां॥९९॥
बाणदाटलेअद्भुत ॥ नचालतीशशिमित्ररथ ॥ वायूसफिरावयातेथ ॥ रीघनव्हेसर्वथा ॥ १०० ॥ रु
धि[2]रधारामेघवर्षती ॥ नक्षत्रेंखळखळांरिचवती ॥ विद्युल्लताबहुतहोती ॥ कांपेजगतीचळचळां ॥
॥ १ ॥ सप्तपाताळेंआंदोळती ॥ शेषकूर्मदचकलेचित्तीं ॥ राक्षसवानरकांपती ॥ युद्धपाहतीदोघांचें
॥ २ ॥ एककाळएकमहाकाळ ॥ एकदा[4]वाग्निएकवडवानळ ॥ क्रोधेंकरूनभूमंडळ ॥ दोघेहीगिळूं
भाविती ॥ ३ ॥ पदक्रमवर्णक्रमेंकरून ॥ पंडितकरितीवेदाध्ययन ॥ तैसेरघुनाथाचेबाण ॥ परमवे
गेंसूटती ॥ ४ ॥ दोनीरथघडाडिले ॥ समरींएकेठायींमिळाले ॥ अश्वअश्वांसीसंघटले ॥ उभेराहि
लेदोनचरणीं ॥ ५ ॥ सारथियासारथीभिडत ॥ रणघुमाळीमांडलीअद्भुत ॥ दोहीदळींएकाचिआकां
त ॥ कोल्हाळकरितवीरतेव्हां ॥ ६ ॥ सारथीपरमचतुर ॥ माघारेसारिलेर[6]हंवर ॥ जैसेपंडितवादक
रोनिअपार ॥ क्षणएकस्थिरावती ॥ ७ ॥ तैसेरथमाघारेकरून ॥ सर्वेंचबाणसोडितीसघन ॥ पर्ज
न्यजैसाओसरोन ॥ सर्वेंचिमागुतीवृष्टिकरी ॥ ८ ॥ कींसागराचेंभरतेंवोहटत ॥ सर्वेंचिमागुतीविशे
षलोटत ॥ तैसेबाणजाळवर्षत ॥ एकएकावरीपैं ॥ ९ ॥ सप्तदिवसअहोरात्र ॥ होतयुद्धाचेंघनचक्र ॥

---

१ चंद्रसूर्यांचें रथ. २ रक्तधारा. ३ पृथ्वी. ४ वणवा. ५ समुद्राचे उदक जाळणारा अग्नि. ६ रथ.

परीरामरावणेंक्षणमात्र ॥ विसावाघेतलाचनाहीं॥११०॥रामेंकाढिलेचारबाण ॥ सोडिलेचापासी
लावून ॥ रावणरथींचेवारूछेदोन ॥ अकस्मातटाकिले ॥ ११ ॥ तंवरावणेंनलागतांक्षण ॥ नूतनतु
रंगजुंपिलेपूर्ण ॥ मगनरवीरश्रेष्ठरघुनंदन ॥ कायकरिताजाहला ॥ १२ ॥ काढिलाअर्धचंद्रबाण ॥
जैसानवग्रहांतचंडकिरण ॥ तोशरासनावरीयोजून ॥ मनोवेगेंसोडिला ॥ १३ ॥ सर्वेंचरावणेंनलाग
तांक्षण ॥ अर्धचंद्रबाणटाकावातोडून ॥ ह्मणोनितीक्ष्णशक्तियोजिलीपूर्ण ॥ तोबाणहृदयींआदळला
॥ १४ ॥ त्याबाणेंएकसरें ॥ पाडिलींरावणाचींदाहीशिरें ॥ परीसवेंचिनिघालींसत्वरें ॥ पूर्वील्याऐ
सीतेधवां ॥ १५ ॥ सर्वेंचरविचक्रवदनशर[1] ॥ रामेंसोडिलाअनिवार ॥ शिरेंछेदिलींसमग्र ॥ मागुतीं
तैसींचउद्भवलीं ॥१६॥ तेव्हांदेवआणिवानर ॥ अवघेझालेचिंतातुर ॥ आतांकैसामरेलदशकंधर ॥
वारंवारशिरेंनिघती ॥ १७ ॥ राजाधिराजरघुनाथ ॥ क्षणैकझालाचिंताक्रांत ॥ तंवतोमातलीसार
थीबोलत ॥ राघवाप्रततेकाळीं ॥१८॥ह्मणेअनंतब्रह्मांडनायका ॥ सकळचित्तपरीक्षका ॥ *त्याच्या
हृदयींअमृतकूपिका ॥ असेतीबाणेंफोडिजेआदीं ॥१९॥ ऐसेंमातलीबोलत ॥ तयासिगौरवीरघुना
थ ॥ मगबाणकाढिलात्वरित ॥ अगस्तिदत्तमुख्यजो ॥ १२० ॥ जैसादेवांमाजीसहस्रनयन[2] ॥ कीं

---

[1] सूर्य चक्रासारखें मुख ज्याचें असा बाण. *आर्धींफोडोनिअमृतकूपिका ॥ मगमस्तकांपाडींधरणी ॥ असा ही पाठ आहे. [2] इंद्र.

अंडजां[1]माजीविष्णुवहन[2] ॥ कींकाद्रवेयांत[3]सहस्त्रवदन[4] ॥ तैसाबाणसमर्थतो ॥२१॥ कींवानरांमाजी
हनुमंत ॥ कींशास्त्रांमाजीवेदांत ॥ कींनक्षत्रांसीझांकीआदित्य ॥ तैसाबाणसमर्थतो ॥ २२ ॥ शस्त्रां
माजीसुदर्शन ॥ कींतीर्थांमाजीप्रयागपूर्ण ॥ कींनक्षत्रांमाजीअत्रिनंदन[5] ॥ तैसाबाणसमर्थतो॥२३॥
शेषकूर्मवराहधरणी ॥ सप्तसमुद्रशशीतरणी ॥ इतुक्यांचीसत्वेंकाढोनी ॥ बाणाठायींठेविलीं ॥२४॥
अग्निवायुशचीरमण ॥ चंडांशु[6]कुबेरयमवरुण ॥ त्रिदशऋषींचीं[7]सामर्थ्यपूर्ण ॥ त्याबाणाग्रींवसिन्नलीं
॥२५॥तोतूणीरांतूनिकाढितांचिबाण ॥ झांकलेसमस्तांचेनयन ॥सहस्त्रसूर्यांचाप्रकाशजाण ॥ भूमंड
ळींदडाला ॥२६॥ त्याबाणामुखींब्रह्मास्त्र ॥ स्थापिताझालाराजीवनेत्र ॥ तोचापासीयोजिलाशर॥
विषकंठवंद्यें[8]तेसमयीं ॥ २७ ॥ सीताधवेंतेवेळा ॥ बाणआकर्णओढिला ॥ तेवेळींभासलेंसकळां ॥
कायमांडिलामहाकल्पांत ॥२८॥ ऐसाबाणतोसबळ ॥ अत्यंततेजाचाकल्लोळ ॥ शशीसूर्यलोपलेस
कळ ॥ सुरवरविमानेंपळविती ॥२९॥ जळींरिताघटडळमळी ॥ तैसीधराडोलोंलागली ॥ प्रचंडवीर
तेकाळीं ॥ मूर्च्छितपडिलेधरणीये ॥ १३० ॥ जगद्वंद्या[9]चेकर्णींयेऊन ॥ तेव्हांसांगतसेबाण ॥ स्वामी
आतांकुपीसहितप्राण॥दशाननाचामीनेतो॥३१॥असोरावणाचेंवक्षस्थळ॥लक्षूनियांतमाळनीळ॥

---

१ पक्ष्यांत. २ गरुड. ३ सर्पांत. ४ शेष. ५ चंद्र. ६ सूर्य. ७ देवाचीं व ऋषींचीं. ८रामानें. ९ रामाच्या.

बाणसोडीतत्काळ ॥ ब्रह्मांडगोळउचंबळला ॥ ३२ ॥ मिळोनियांअसंख्यचपळा ॥ कडकडोनिएक
दांचपडल्या ॥ तैसाबाणतेवेळां ॥ हृदयींसंचरलारावणाचे ॥ ३३ ॥ कुपीसहितवक्षस्थळ ॥ बाणफोडू
निगेलातत्काळ ॥ हृदयींछिद्रपडिलेंविशाळ॥ गवाक्षद्वारासारिखें ॥ ३४ ॥ सवेंचिपरतलाताबाण ॥
रावणाचींतीनशिरेंछेदोन ॥ रघुपतीचेभात्यांतयेऊन॥आपुलेआपणसंचरला॥३५॥उरलींशिरेंछेदवा
यातें॥आणिकशरकाढिलारघुनाथें॥तेव्हांप्रार्थिलेंउन्मिळाकांतें॥युद्धआतांपुरेजी ॥३६॥रावणेंसोडि
लाप्राण॥त्यासीनशिवतीतुझेबाण ॥ आतांजवळीजाऊनअवघेजण ॥ प्रेतपाहूंतयाचें ॥३७॥ धनुष्यतू
णीरांसहित ॥ सौमित्राजवळीरामदेत ॥ आमुचेअवताराचेंकृत्यसमस्त ॥,आजपासूनिसंपलें ॥३८॥
झालाएकचिजयजयकार ॥ जयवाद्येंवाजवितीसुरेश्वर ॥ दुंदुभींच्यानादेंसमग्र॥ब्रह्मांडसर्वदणाणलें ॥
॥ ३९ ॥ अयोध्यानाथावरीतेवेळां ॥ देवींपुष्पांचावर्षावकेला ॥ गणगंधर्वकिन्नरमेळा ॥ सुवेळाचळीं
धांवती ॥ १४० ॥ संतोषलेसकळऋषीश्वर ॥ आनंदेंनाचतीवानर ॥ त्रिभुवनआनंदलेंथोर ॥ रामेंरा
वणवधियेला ॥ ४१ ॥ रघुनाथाचेवीरसकळ ॥ दशमुखाभोंवतेमिळालेतत्काळ ॥ जैसावृक्षउन्मळे
समूळ ॥ तैसाविशाळपडिलाअसे ॥ ४२ ॥ मुखांवरीगृध्रेंबैसोन ॥ रावणाचेफोडितीनयन ॥ रक्तजा

---

१ गीधपक्षी.

तसेवाहून ॥ सैरावैराचहूंकडे ॥ ४३ ॥ मुखींशिरींपडलीधुळी ॥ मुकुटलोळतीभूतळीं ॥ असोबिभी
षणपाहूनितेवेळीं ॥ दुःखार्णवींपडियेला ॥४४॥ शरीरटाकिलेंधरणीवरी ॥ हृदयपिटीदोहींकरीं ॥
ह्मणेदिशाशून्ययाउपरी ॥ बंधूवीणजाहल्या ॥ ४५ ॥ अगाधजयाचेंप्रतापबळ ॥ क्रोधीजैसावड
वानळ ॥ चातुर्याचासागरकेवळ ॥ खंडेंकेलींवेदांचीं ॥ ४६ ॥ परमजयाचेंतपदारुण ॥ संपत्तिसंतति
युक्तपूर्ण ॥ जेणेंदेवांचेगर्वहरून ॥ बंदींसर्वघातले ॥४७॥ जयाकारणेंआदिपुरुषें[1] ॥ अवतारधरिलारा
घवेशें ॥ अद्भुतकर्तव्यकेलेंलंकेशें ॥ निर्गुणआणिलेंगुणत्वा ॥ ४८ ॥ जोपरमपुरुषनिर्विकार ॥ तो
प्रत्यक्षदाखविलासो[2]कार ॥ जानकीआणूनिउपकार ॥ केलाआह्मांवरीरावणें ॥ ४९ ॥ जोवेदवंद्य
राजीवनेत्र ॥ तोआमुचाझालाप्राणमित्र ॥ हारावणाचामहाउपकार ॥ सुग्रीवासहितआह्मांवरी ॥
॥ १५० ॥ जोश्रीरामपरब्रह्मचित्स्वरूप ॥ त्याचियाअवताराचेंकेलें[3]रूप ॥ आपुलावाढविलाप्रता
प ॥ चंद्रार्क[4]वरीरावणें ॥ ५१ ॥ श्रीरामह्मणेबिभीषणाप्रती ॥ तूंकेवळाविवेकमूर्ती ॥ नाशिवंताचाशो
कचित्तीं ॥ कायनिमित्तधरियेला ॥ ५२ ॥ हाजगडंबरपसारासकळ ॥ मायिकजैसेंमृगजळ ॥ कींवं
ध्यावल्लीचेंफळ ॥ मूळापासोनिलटिकेंची ॥ ५३ ॥ पिंड[6]ब्रह्मांडनाशवंत ॥ आकारतेथेंविकारसत्य ॥

---

१ भगवंतानें. २ मूर्तिमंत—राम. ३ सार्थक. ४ चंद्र सूर्य आहेत. तोंपर्यंत. ५ वांझ वेलींचें. ६ देहरूपब्रह्मांड.

तरीजेंमुळींचेंअशाश्वत ॥ त्याचाशोककासया ॥ ५४ ॥ ऐंसेबोलतांरघुनंदन ॥ उगाघिराहेबिभीष
ण ॥ तोंसकळस्त्रियांसहधांवून ॥ मंदोदरीतेथेंपातली ॥ ५५ ॥ कवळोनियांपतीचेंप्रेत ॥ मंदोदरी
शोककरित ॥ ऐशीसहस्त्रास्त्रियापिटित ॥ वक्षस्थळधबधबां ॥ ५६ ॥ स्त्रियाह्मणतीप्राणनाथा ॥ ज
यदेऊनिश्रीरघुनाथा ॥ आह्मासियेथेंटाकूनितत्वतां ॥ कैसाक्रामिलापरलोक ॥ ५७ ॥ मंदोदरीह्म
णेलंकानाथा ॥ तुजवीणआह्मींसर्वअनाथा ॥ जयश्रीदेऊनरघुनाथा ॥ रामजामातापैंकेला ॥५८॥
लंकागजमस्तकावरीअद्भुत ॥ चढलाकेसरीश्रीरघुनाथ ॥काढोनियांदिव्यमुक्ता॥रणमंडळींटाकिलें॥
॥ ५९ ॥ सौभाग्यतारूंलंकानाथ ॥ आजिबुडालेंअकस्मात ॥ कींवेदांचेंसांठवणसमस्त ॥ फुटलें
आजिरणांगणीं ॥ १६० ॥ सीतेचेंमिषकरून ॥ जवळीआणिलारघुनंदन ॥ बाह्यविरोधअंतरींभज
न ॥ दशकंधरेंपैंकेलें ॥ ६१ ॥ फणसासीकांटेदिसतीवरी ॥ परीअत्यंतगोडअंतरीं ॥ तैसीरावणेंके
लीपरी ॥ विरोधबाहेरदाखवूनी ॥ ६२ ॥ ऐसीमंदोदरीशोककरीत ॥ भोंवतेविलोकितीसमस्त ॥
मगबिभीषणासीरघुनाथ ॥ कायबोलताजाहला ॥ ६३ ॥ ज्येष्ठबंधूचीराणी ॥ मंदोदरीहेज्ञानखा
णी ॥ पतिव्रतांमाजीशिरोमणी ॥ जीचेस्मरणींदोषनुरे ॥ ६४ ॥ इचेंप्रातःकाळींस्मरण ॥ करितां
उद्धरतीलपापिजन ॥ बिभीषणातूंकरींधरून ॥ निजमंदिराप्रतिनेईंजे ॥ ६५ ॥ ऐसेंबोलतांरघुनंद

न ॥ उठोनियांबिभीषण ॥ मयजेसीकरींधरून ॥ ह्मणेमायेचालसदनासी ॥ ६६ ॥ मयजेसह्मणेचापपाणी ॥ मायेतूंज्ञानविचारखाणी ॥ मूळींदृष्टीघालोनी ॥ अद्वयज्ञानेंपाहेंपां ॥ ६७ ॥ अहंकारातितुकानाशवंत ॥ आत्मस्वरूपपूर्णशाश्वत ॥ ऐसेंजाणोनिकिमर्थ ॥ शोकव्यर्थकरावा ॥ ६८ ॥ ऐसेंबोलतांसच्चिदानंद ॥ मयकन्याराहिलीटगीचस्तब्ध ॥ नमोनिश्रीरामचरणारविंद ॥ निजधांमाचालली ॥ ६९ ॥ मयकन्येसहसर्वअंगना ॥ बिभीषणेंपाठविल्यासदना ॥ मगपुसोनिरघुनंदना ॥ रावणदेहउचलिला ॥ १७० ॥ सर्वांतसरितांपावन ॥ सिंधुसंगमींप्रेतनेऊन ॥ प्रळयवन्हीचेतवून ॥ आंतघातलेंकलेवर ॥ ७१ ॥ तेथेंचउत्तरक्रियासमस्त ॥ ब्रह्मदेवस्वयेंसांगत ॥ बिभीषणआचरेयथार्थ ॥ शास्त्ररीतीप्रमाणें ॥ ७२ ॥ असोत्यावरीबिभीषण ॥ सुवेळेसीआलापरतोन ॥ तोंलंकेचेसर्वप्रजाजन ॥ बिभीषणाभेटोंपातले ॥ ७३ ॥ विद्युज्जिव्हप्रधान ॥ उरलेंसकळराक्षससैन्य ॥ श्रीरामापुढेंयेऊन ॥ लोटांगणेंघालिती ॥ ७४ ॥ काष्ठभस्महोतांसमग्र ॥ विझोनजायवैश्वानर ॥ तैसेंसमस्तविरालेंवैर ॥ रावणरणींपडतांची ॥ ७५ ॥ सूर्योदयींनिरसेतमसंपूर्ण ॥ ज्ञानोदयींनिरसेअज्ञान ॥ तैसापडतांचिरावण ॥ वैरनसेअणुमात्र ॥ ७६ ॥ सुवेळेसीआलेरजनीचर ॥ ह्मणतीआह्मी

---

१ आपुल्या घरास. २ स्त्रिया. ३ नदी. ४ मोठा अग्नि. ५ देह–प्रेत. ६ अंधकार. ७ राक्षस,

बिभीषणाचेकिंकर ॥ लंकेतजाऊनवानर ॥ पाहतीनगरचहूंकडे ॥७७॥ असोयावरीबिभीषण ॥ श्री
रामापुढेंकरजोडून॥मृदुमंजुळवचन॥प्रेमयुक्तबोलतसे ॥७८॥ह्मणेराजीवदलनयना॥ पुराणपुरुषासी
तारमणा ॥ ब्रह्मांडनायकागुणसंपन्ना ॥ लंकेसिआतांचलावें ॥ ७९ ॥ विरिंचिहस्तनिर्मितनग
र ॥ आपणदृष्टींपहावेंसमग्र ॥ मगघेऊनिसीतासुंदर ॥ अयोध्येसजाईजे ॥ १८० ॥ ऐसेंबोलेबि
भीषणवचन ॥ तोंजगद्गुरुसुहास्यवदन ॥ ह्मणेतुजलंकादीधलीदान ॥ तेथेंआगमनआमुचेंनव्हे ८१
जैसेंकेलियाकन्यादान ॥ तियेचेगृहींनघेतीअन्न ॥ कींविप्रासीदीधलेंदिव्यसदन ॥ तेथेंआपणनजा
वें॥८२॥कींसत्पात्रींदीधलियागोदान॥तिचेंदुग्धनघ्यावेंकाढून॥तैसेंलंकेंतआगमन॥आह्मींसर्वथाक
रूनये॥८३॥त्यावरीभरतभेटीवीण ॥ मीनकरींचमंगळस्नान॥ नानाभोगतांबूलभोजन ॥ व्रतसंपूर्ण
धरिलेंअसे ॥ ८४ ॥ मगसौमित्रआणिमित्रपुत्र ॥ तयांसह्मणेशतपत्रनेत्र ॥ तुह्मीवानरघेऊनसर्वत्र॥
लंकेप्रतिजाईजे ॥ ८५ ॥ सुमुहूर्तपाहूनिसत्वर ॥ धरावेंबिभीषणावरीछत्र ॥ देवआणिराजेबंदींचेस
सग्र ॥ सन्मानेंमुक्तकरावे ॥ ८६ ॥ बहुतांचियावस्तुहिरूनी ॥ रावणेंठेविल्यालंकाभुवनीं ॥ ज्यांची
वस्तुत्यांलागुनी ॥ देऊनिसुखीकरावें ॥ ८७ ॥ ऐसीआज्ञाहोतांसत्वर ॥ चाललेसुग्रीवसौमित्र ॥

---

१ सेवक.

बिभीषणनमस्कार ॥ करीसाष्टांगरामातें ॥ ८८ ॥ श्रीरामदेतअशीर्वचन ॥ जैसाबळीध्रुवउपमन्य ॥
त्यांचेपंक्तीसतूंबिभीषण ॥ चिरंजीवसुखीराहें ॥ ८९ ॥ आज्ञाघेऊनितेअवसरीं ॥ प्रवेशलेलंकेभीत
रीं ॥ मुहूर्तपाहूनझडकरी ॥ सर्वसामग्रीसिद्धकेली ॥ १९० ॥ वेदघोषमंत्रेंकरून ॥ सिंहासनींबैसविला
बिभीषण ॥ दिव्यछत्रेंवरीधरून ॥ सोहळाबहुतकेलाहो ॥ ९१ ॥ वस्त्रेंभूषणेंदेऊन ॥ गौरविलेसुग्रीव
लक्ष्मण ॥ यावरीसकळवानरसैन्य ॥ वस्त्राभरणेंगौरविलें ॥ ९२ ॥ मगलंकेचीसमस्तरचना ॥ दावि
लीसुग्रीवलक्ष्मणां ॥ पाहतांधणीनपुरेचिमना ॥ आनंदफारजाहला ॥ ९३ ॥ असोआज्ञामागोनिबि
भीषणासी ॥ परतोनिआलेसुवेळेसी ॥ झालेंवर्तमानरामासी ॥ सुग्रीवसांगतेधवां ॥ ९४ ॥ तोंइंद्रआ
णिब्रह्मारुद्र ॥ तेहतीसकोटीदेवसमग्र ॥ दृष्टींपहावयारघुवीर ॥ सुवेळाचळींउतरले ॥ ९५ ॥ अष्टवसु
एकादशरुद्र ॥ मरुद्गणादिद्वादशमित्र ॥ गणगंधर्वयक्षकिन्नर ॥ सिद्धचारणउतरले ॥ ९६ ॥ अष्टना
यिकाअष्टदिग्पाळ ॥ अठ्यायशींसहस्त्रऋषिमंडळ ॥ छप्पन्नदेशींचेभूपाळ ॥ रामदर्शनापातले ॥
॥ ९७ ॥ सप्तद्वीपनवखंडींचेजन ॥ पाताळवासीकाद्रवेयगण ॥ उपदेवकर्मदेवादिसंपूर्ण ॥ सुवेळेसी
पातले ॥ ९८ ॥ असंख्यवाद्यांचागजर ॥ दिशादणाणितीसमग्र ॥ असोसुवेळसीसुरेश्वर ॥ चहूंकडून

---

१ बारा सूर्य. २ सर्पगण. ३ गुह्यकादिक. ४ उत्तमकर्माचरणानें देवत्वपावलेले.

मिळाले ॥ ९९ ॥ देवभारींमुख्यातिघेजण ॥ ब्रह्माआणिइंद्रईशान ॥ परीकोणीकैसारघुनंदन ॥ देखिलातेंसांगतों ॥ २०० ॥ दृष्टींदेखतांरघुवीर ॥ मनांतभावीअपर्णावर ॥ माझेहृदयींहासीतावर ॥ नामेंशीतळझालोंमी ॥ १ ॥ त्यावरीसत्यलोकनायक ॥ तेणेंदेखूनिरावणांतक ॥ त्यासभासलाहामाझाजनक ॥ क्षीराब्धिवासीजगदात्मा ॥ २ ॥ इंद्रासिवाटलेंतेअवसरीं ॥ पाठिराखाआमुचाकैवारी ॥ ऋषिभावितीअंतरीं ॥ आराध्यदैवतआमुचें ॥ ३ ॥ कोटिकंदर्पांचाजनिता ॥ ऐशासुरांगनाभावितीसमस्ता ॥ पूर्णब्रह्मसनातनभक्तां ॥ हृदयींभासलेंसेतेकाळीं ॥४॥ असोसदाशिवदेखोनि ॥ श्रीरामआनंदलामनीं ॥ आसनसोडूनिचापपाणी ॥ सामोरापुढेंधांवत ॥ ५ ॥ त्रिपुरारीच्याचरणावरी ॥ नमनकरीजोंरावणारी ॥ तोंशिवेंधरूनिवरच्यावरी ॥ दृढहृदयींआलिंगिला ॥ ६ ॥ श्रीरामजीमूतनीलवर्ण ॥ कर्पूरगौरत्रिलोचन ॥ इंदुमंडळींदिसेमृगचिन्ह ॥ तैसेशोभलेतेकाळीं ॥ ७ ॥ क्षीराब्धिमाजीनीलवर्ण ॥ शोभेजेंवीआदिनारायण ॥ कींजान्हवीजळींयमुनाजीवन ॥ कृष्णवर्णमिसळलें ॥ ८ ॥ कींभक्तांचेसंपुष्टांत ॥ शालिग्राममूर्तिशोभत ॥ तैसेशिवआणिसीताकांत ॥ शोभतेझालेतसमयीं ॥ ९ ॥ सेवावयासीतोत्पलमकरंद ॥ प्रीतीनेंसंघटेजैसामिलिंद ॥ तैसाशिवआनंदकंद ॥ सीताजीवनें

---

१ शिव. २ ब्रह्मदेव. ३ राम. ४ पिता. ५ कोट्यावधिमदनांचा बाप. ६ शंकराच्या. ७ मेघश्यामवर्ण. ८ श्वेतकमळांतीलमध ९ भ्रमर.

आलिंगिला ॥ २१० ॥ तेएकअसतीदोघेजण ॥ शिवविष्णुनामेंचिभिन्न ॥ अभेदअनामनिर्गुण ॥ते
थींचेकोंभअसतीहे ॥ ११ ॥ असोतयावरीकम[1]लासन ॥ देताझालाआलिंगन ॥ माझापिताहानारा
यण ॥ ह्मणूनिहृदयींधरियेला ॥ १२ ॥ याउपरी[2]दशशतनेत्र ॥ घालीसाष्टांगनमस्कार॥ तप्तकांचनव
र्णसुंदर ॥ रघुवीरउठवीतया ॥ १३ ॥ सहस्रनेत्रासीचापपाणी ॥ हृदयींधरीप्रीतीकरूनि ॥ मगसुरां
स[3]कैवल्यदानी ॥ भेटताझालाआनंदें ॥ १४ ॥ असंख्यस्वरूपेंदेखोन ॥ देवऋषिथोरलहान ॥ सम
स्तांसिसीताजीवन ॥ समसमानभेटत॥१५॥ असोसकळदेवांसमवेत ॥ सभेसिबैसलारघुनाथ॥ ए
कचिवाद्यांचाऽगजरहोत ॥ अष्टनायकानाचती ॥१६॥ वीणाघेऊनसत्वर ॥ गातीनारदतुंबर ॥ साम
गायनपरिकर ॥ ऐकेरघुवीरआदरें ॥ १७ ॥ रामविजयग्रंथपावन ॥ युद्धकांडसंपलेंयेथून ॥ उत्तर
कांडरसगहन ॥ आतांयेथूनिअवधारा ॥ १८ ॥ मुकुटावरीमणिशोभत ॥ तेंवीउत्तरकांडबहुतरस
युक्त ॥ कींदेवालयावरीझळकत ॥ कळसजैसासतेज ॥ १९ ॥ भोजनांतींद[4]ध्योदन ॥ कींश्रवणांतीं
मनन ॥ तपाचेअंतींफळपूर्ण ॥ उत्तरकांडरसिकतैसें॥२२०॥ आरंभींकथासुरसतेथ ॥ भेटतीलजान
कीरघुनाथ ॥ मू[5]ळजाईलहनुमंत ॥ राघवआज्ञाघेऊनियां ॥ २१ ॥ तीकथागोडबहुत ॥ श्रवणकरो

---

१ ब्रह्मदेव. २ इंद्र. ३ मोक्षदाता–राम. ४ दहींभात. ५ बोलावणें.

तश्रीरामभक्त ॥ जेब्रह्मानंदेंडोलत ॥ प्रेमळचित्तजयांचें ॥ २२ ॥ श्रीमद्भीमातटविलासिया ॥ श्रीब्रह्मानंदागुरुवर्या ॥ श्रीधरअनन्यशरणपायां ॥ कायावाचामनेंसीं ॥ २३ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ त्रयस्त्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ २२४ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ अध्याय ॥३३॥ ॥ ओव्या॥२२४॥

॥ इति श्रीरामविजयत्रयस्त्रिंशततमोऽध्यायःसमाप्तः ॥

अध्याय ३४

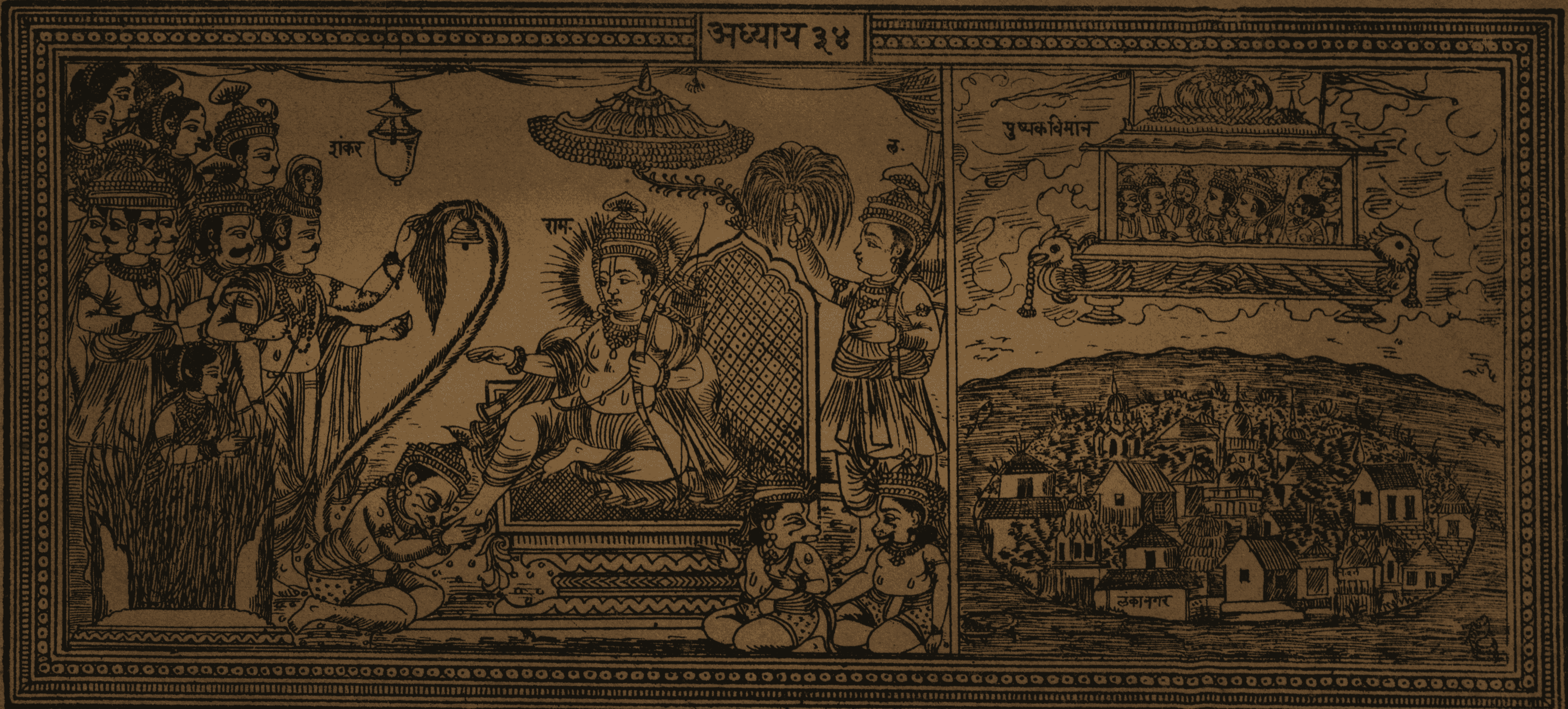
शंकर
राम.
ल.
पुष्पकविमान
लंकानगर

28

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जयजयजगद्वंद्यावेदसारा ॥ प्रणवरूपाविश्वंभरा ॥ करुणार्णवापरमउदारा॥
राघवेंद्राश्रीरामा ॥ १ ॥ मन्मथद[1]हनहृदयरत्ना ॥ चतुरास्यज[2]नकामनरंजना ॥ मंगळभ[3]गिनीमनमो
हना ॥ जगज्जीवनाभक्तवरदा ॥ २ ॥ लागतांप्रळयरूपआ[4]घात ॥ शरीरप्रारब्धेंयेतीअनर्थ ॥ तेथेंखे
दनमानींचित्त ॥ सीतानाथाकरींऐसें ॥ ३ ॥ बोधबैसोहृदयींअनुदिनीं ॥ शांतिक्षमादयाउन्मनी ॥
याविलसोतमानसस[5]दनीं ॥ ऐसेंकरींश्रीरामा ॥ ४ ॥ विविधआकृतिचराचररचना ॥ तुझींस्वरूपें
भासोतनयना ॥ वमनदेखोनिवीटयेमना ॥ विषयींवासनानरमोतैसी ॥ ५ ॥ श्रवणकीर्तनादिनव
विधाभक्ती ॥ सत्समागमघडोअहोरातीं ॥ तुझींचरित्रेंलीलाऐकतांसीतापती ॥ चित्तवृत्तिआनंदो
॥ ६ ॥ माझेंमनआणिबुद्धिपाहीं ॥ वांकीनेपुरेंहोवोततवपायीं ॥ प्रेम[6]पीतांबरसर्वदांही ॥ जघ[7]नीं
विलसोतूझिया ॥ ७ ॥ माझें[8]स्थूळलिंगदेहदेखा ॥ तुझेपायींविलसोतपादुका ॥ ताटिकांतकाअयो
ध्यानायका ॥ सर्वदाकरींऐसेंपें ॥ ८ ॥ माझियापंचप्राणांचामेळा ॥ मुकुटकुंडलेंपदकमाळा ॥ ब्र
ह्मानंदाभक्तवत्सला ॥ सर्वकाळकरींऐसेंची ॥ ९ ॥ उत्तरकांडहेचिभागीरथी ॥ प्रवाहरूपेंचालेसर

---

१ शंकराच्या हृदयांती रत्नरूपिया. २ ब्रह्मदेवाच्या पित्या. ३ सीतामनमोहना. ४ धक्का. ५ मनोरूपगृहांत. ६ प्रेमरूप पीतांबर ७ कमरेस. ८ पंचभूतात्मक शरीर व लिंगदेह (जो अंगुष्ट प्रमाण आहे व ज्यास हृदयस्थपांगळाअसें ह्मणतात तो)

स्वती ॥ तरीदृष्टांतक्षेत्रींविराजती ॥ एकाहूनिएकविशेष ॥ १० ॥ असोगतकथाध्यायींदशकंधर[1] ॥ वधोनिविजयीजाहलारघुवीर ॥ याउपरीसकळसुरवर[2] ॥ श्रीरामदर्शनापातले ॥ ११ ॥ सुरांचीदाटीजाहलीबहुत ॥ मुकुटासींमुकुटआदळत ॥ रत्नेंझळकतीअमित ॥ भगणांहूनि[3]तेजागळीं ॥ १२ ॥ गणगंधर्वयक्षकिन्नर ॥ सुरासुरनरवानर ॥ सुवेळाचळींजाहलेएकत्र ॥ गजरथोरहोतसे ॥ १३ ॥ तों मारुतीचेमनांत ॥ केव्हांआज्ञादेईलरघुनाथ ॥ कींजानकीआणावीत्वरित ॥ रावणांतकवदेलकेव्हां ॥ १४ ॥ क्षणक्षणांबायुकुमर ॥ विलोकीश्रीरामवदनचंद्र ॥ तोंमारुतीसीअयोध्याविहार[4] ॥ आज्ञापिताजाहला ॥ १५ ॥ ह्मणेप्राणसखयाहनुमंता ॥ सत्वरजाऊनिगुणभरिता ॥ जनकतनयासीं भाग्यसरिता ॥ भेटवींआतांमजलागीं ॥ १६ ॥ बिभीषणातेंसांगून ॥ सीतेसिघालावेंमंगळस्नान ॥ वस्त्रेंअलंकारदेऊन ॥ सुखासनारूढ[5]आणिजे ॥ १७ ॥ ऐसेंएकतांहनुमंत ॥ निराळपंथें[6]चालिलात्वरित ॥ जैसेंतान्हेंवत्सवनांत ॥ जायशोधीतधेनूसी ॥ १८ ॥ मानसाप्रतिमराळ[7]जात ॥ कींजीवनशोधीतृषाक्रांत ॥ कींझेंपावेविनतासुत[8] ॥ दर्शनाजातांइंदिरेच्या[9] ॥ १९ ॥ तैसाचअशोकवनांत ॥ प्रवेशलातेव्हांहनुमंत ॥ साष्टांगेंशीघ्रप्राणिपात ॥ जानकीसघातला ॥ २० ॥ तान्हेंबाळचुकोनिगेलें ॥ तें

---

१ रावण. २ देव. ३ नक्षत्रांहून. ४ राम. ५ पालखींत बसवून. ६ आकाशमार्गें. ७ हंस. ८ गरुड. ९ लक्ष्मीच्या.

जननीतें अकस्मात भेटलें॥कीं हरपलें रत्न सांपडलें॥तैसें वाटलें जानकीतें॥२१॥कीं प्राण जातां निःशेष॥वदनीं घालिजे सुधारस ॥ तेंवीं देखतां मारुतीस ॥ सीता परम संतोषली ॥२२॥ करजोडोनि हनुमंत ॥ सीतेपुढें उभा राहत ॥ ह्मणे सुखी आहे रघुनाथ ॥ सेनेसहित सुवेळे ॥ २३ ॥ कंटक दशकंठ वधून ॥ राज्यीं स्थापिला बिभीषण ॥ बंदींचे देव सोडवून ॥ भेटों आले रघूत्तमा ॥ २४ ॥ ऐसें सांगतां हनुमंत ॥जगन्माता काय बोलत ॥ बारे वचनें तुझीं गोड बहुत ॥ अमृताहून लागती ॥ २५ ॥ प्राणसखया तूं यथार्थ ॥ मज लागीं श्रमलासी बहुत ॥ तुझे उपकार अमित ॥ अयोध्यानाथ जाणतसे ॥ २६ ॥ षण्मास मी कंटिले अद्भुत ॥ आतां भेटवीं श्रीरघुनाथ ॥ ऐसें ऐकतां हनुमंत ॥ बिभीषणसदनीं प्रवेशला ॥ २७ ॥ सांगे सकळ वर्तमान ॥ सीतेसि करवूनि मंगळस्नान ॥ वस्त्रें भूषणें देऊन ॥ चाल घेऊनि सुवेळे ॥ २८ ॥ऐकोनि आनंदे बिभीषण ॥ मारुतीसी करीं धरून ॥ प्रवेशला अशोकवन ॥ सीतादर्शन घ्यावया ॥२९॥ चिरंजीव दोघेजण ॥ रघुपतीचे प्रियप्राण ॥ जानकीचे जवळ येऊन ॥ बिभीषणें लोटांगण घातलें ॥ ॥ ३० ॥ जगन्माता बोले वचन ॥ जोंवरी शशिंचंडकिरण ॥ तोंवरी चिरंजीव होऊन ॥ राज्य करीं लंकेचें ॥ ३१ ॥ बिभीषण जोडोनि कर ॥ उभा राहे सीतेसमोर ॥ जैसा अपर्णेजवळो कुमार ॥ कीं फरशध

---

१ अगणित. २ चंद्रवसूर्य. ३ पार्वतीजवळ. ४ कार्तिकस्वामी. ५ परशुराम.

ररेणुकेपुढें ॥ ३२ ॥ बिभीषणह्मणेजगन्माते ॥ प्रणवरूपिणीसद्गुणसरिते ॥ अनादिसिद्धेअपरामि
ते ॥ आदिमायेइंदिरे[1] ॥ ३३ ॥ तुवांआदिपुरुषजागाकरून ॥ अनंतब्रह्मांडेंरचिलींपूर्ण ॥ ब्रह्माविष्णु
उमारमण[2] ॥ तुझींबाळेंतीनीहीं ॥ ३४ ॥ उत्पत्तिस्थितिपालन ॥ करविसीतिघांकडून ॥ इच्छापर
ततांपूर्ण ॥ सर्वेंचगोळाकारसींतूं ॥ ३५ ॥ तुझेंतुजचिसर्वठाउकें ॥ नेणतपणधरिलेंकौतुकें ॥ रावणें
तुजआणिलेंलंके ॥ हेहीइच्छातुझीचपें ॥ ३६ ॥ बंदींचेसुटलेसुरवर ॥ मारुतीसुग्रीवादिवानर ॥आ
ह्मांसर्वांसिझालारामामित्र ॥ हाउपकारतुझाची ॥ ३७ ॥ आतांकरूनमंगळस्नान ॥ वस्त्रेंभूषणेंलेवू
न ॥ पाहावयारघुनंदन॥ सुवेळास्थळींचलावें ॥ ३८ ॥ मगजगन्माता[3]बोलेवचन ॥ श्रीरामेंनकरि
तांमंगळस्नान ॥ म्यांआधींकरितांपूर्ण ॥ वाटेदूषणपरमहें ॥ ३९ ॥ पतिव्रतेचाऐसाहोयधर्म ॥ पती
वीणनकरावाकार्योपक्रम[4] ॥ रघुपतीचीआज्ञानसतांअधर्म ॥ तेहीसर्वआह्मांसी ॥ ४० ॥ मारुतिह्म
णेजगन्माते ॥ आज्ञादीधलीश्रीरघुनाथें ॥ दुजेंबिभीषणवचनातें ॥ मानदीधलापाहिजे ॥ ४१ ॥ अ
वश्यह्मणेजनकनंदिनी ॥ तंवतेबिभीषणाचीराणी ॥ सकळउपचारघेउनी ॥ अशोकवनापातली ॥
॥ ४२ ॥ सरमा[5]त्रिजटादोघीजणी ॥ सीतेच्याप्राणसांगातिणी ॥ दोघींनींजानकीचीवेणी ॥ उकलि

---

१ हे महालक्ष्मी. २ शिव. ३ सीता. ४ कोणत्याहि कार्यांचा प्रारंभ. ५ बिभाषणाची स्त्री.

लीतेधवां ॥ ४३ ॥ हनुमंतआणिबिभीषण ॥ बैसलेएकीकडेजाऊन ॥ सरमेनेंजानकीचेंपूजन ॥ आरं
भिलेंस्वहस्तें ॥ ४४ ॥ उत्तमपट्टकुलआणुनी ॥ सीतेसीदीधलीपडदणी ॥ मणिमयचौंकी[2]घालुनी ॥
पायधूतलेसरमेनें ॥ ४५ ॥ सुगंधतेलतेवेळीं ॥ त्रिजटासीतेचेमस्तकींघाली ॥ आशीर्वादवचनेंबो
लिली ॥ स्नेहआदरेंकरूनी ॥ ४६ ॥ अनंतकल्पपर्यंत ॥ दोघेंनांदाआनंदभरित ॥ मृगमदाचेंउटणें
लावित ॥ सरमाआपणस्वहस्तें ॥४७॥ मळीकाढितांह्मणेमाये ॥ कृशझालीसजनकतनये ॥ असो
उष्णोदकलवलाहें ॥ सुगंधयुक्तआणिलें ॥४८॥ त्रिजटाउदकघालीसवेग ॥ सरमाघांसीतिचेंअंग॥
बिभीषणेंचीरँ[4]अलंकारसुरंग ॥ अमोलिकपाठविले ॥ ४९ ॥ प्रळयविजेहूनितेजागळी ॥ चीरनेसली
जनकबाळी ॥ दिव्यअलंकारलेइली ॥ जेत्रिभुवनींदुर्लभ ॥ ५० ॥ सूर्यमंडळातुल्यसुरेखें ॥ कर्णींझ
ळकतीतांटकें ॥ सर्वअलंकारांचेंतेजफांके ॥ दशादिशांसीतेकाळीं ॥५१॥ कुंकुममळवटलाविलाभा
ळीं ॥ मध्येंसुवासकस्तूरीरेखिली ॥ दिव्यसुगंधतेकाळीं ॥ सर्वांगींचर्चीत्रिजटा ॥५२॥ दिव्यफळां
नीतेकाळीं ॥ जानकीचीओंटीभरिली ॥ सरमाह्मणेमुखींघालीं ॥ मायेफळएकआतां ॥ ५३ ॥ मग
तेंअमृतफळसुस्वाद ॥ सुंदरआणिबहुसुगंध ॥ बिभीषणमारुतींसीप्रसाद ॥ जानकीनेंदीधला॥५४॥

---

१ रेशमीवस्त्र–ज्यास पाटाव ह्मणतात तें. २ रत्नखचित चौरंग. ३ कस्तूरीचें. ४ वस्त्र–चिरडी. ५ तानवडें.

सरमाआणित्रिजटेप्रती ॥ फळेंदीधलींपरमप्रीतीं॥मगएकफळघेऊनिहातीं॥स्ववदनींघातलेंजानकी
नें ॥ ५५ ॥ सवेंचिप्रक्षाळिलेंवदन ॥ तोंजवळीआलाबिभीषण ॥ दिव्यमणि[2]मयहारआणून ॥ जान
कीपुढेंठेविला ॥ ॥ ५६ ॥ त्रिभुवनमोलएकएकमणी ॥ रावणेंठेविलेहोतेकोशसदनीं[3] ॥ तेंबिभीषणें
देतांप्रीतीकरुनी ॥ गळांघालीजगन्माता ॥५७॥ तोंलंकेचेंसकळदळ ॥ सिद्धझालेंतत्काळ ॥ अठरा
अक्षौहिणीवाद्येंप्रबळ ॥ वाजोंलागलींतेधवां ॥ ५८ ॥ रत्नजडितशिबिका[4]आणुनी ॥ सीतेपुढेंठेवि
लीतेक्षणीं ॥ बिभीषणमारुतीलागतीचरणीं ॥ सुखासनींबैसावें ॥५९॥ सरमात्रिजटायांचेकंठीं॥जा
नकीघालीदृढमिठी ॥ ह्मणेप्राणसख्यांनोंआतांदृष्टीं ॥ तुह्मांसिकधींमीदेखेन ॥ ६० ॥ सरमात्रिज
टेचेनयनीं ॥ अश्रुआलेतयेक्षणीं ॥ रुदनकरितीस्फुंदस्फुंदोनी ॥ चरणींमिठीघालिती ॥ ६१ ॥ मग
आपुलेकुरळकेशेंकरून ॥ झाडिलेजानकीचेचरण ॥ सीतापालखींतबैसतांजाण ॥ सद्गदहोऊनिबो
लतीत्या ॥ ६२ ॥ प्राणसखेजनकनंदिनी ॥ आह्मांसिनाविसरावेंमनीं ॥ जानकीह्मणेमायबहिणी ॥
तुमचेउपकारनविसरेंमी ॥६३॥ तोंशिबिकेवरीआवरण[5] ॥ बिभीषणेंघातलेंपूर्ण ॥ जैसापरीक्षक
दिव्यरत्न ॥ पेटीमाजीरक्षीतसे ॥ ६४ ॥ कींहृदयींचेंज्ञानसंत[6] ॥ बाहेरनदावितीलोकांत ॥ कींधना

---

१ धूईलें. २ रत्नखचित. ३ जामदारखान्यांत. ४ पालखी. ५ पडदा. ६ साधू.

व्यजैसाआच्छादित ॥ निजधनआपुलें॥६५॥अतिउल्हासेंवायुसुत ॥ सव्य[1]भागेंजवळीचालत॥वाम
भागींलंकानाथ ॥ बिभीषणजातत्वरेनें ॥ ६६ ॥ वहनें[2]वाहकबहुतवेगें ॥ चालिलेसुवेळेचेमार्गें ॥ बिभीषणहनुमंतदोघे ॥ हातलावितीवहनासी ॥ ६७ ॥ सेनाचाललीअद्भुत ॥ पुढेंवेत्रपाणीधांवत ॥
वाद्यांचागजरहोत ॥ दाटीबहुतजाहली ॥ ६८ ॥ स्कंद[4]आणिगजवदन ॥ अपर्णे[5]जवळीदोघेजण ॥
तैसेमारुतीआणिबिभीषण ॥ प्रेमरंगेंधांवती ॥ ६९ ॥ प्रवेशलेरामसेनेंतसत्वर ॥ तोंझालाएकचिगजर ॥ पहावयाधावतीवानर ॥ त्यांतेंवेत्र[3]धारमारिती ॥ ७० ॥ लंकां[6]पतीसीअयोध्याविहारी ॥ सांगूनिपाठवीतेअवसरीं ॥ आपुलेवेत्र[3]धारआवरीं ॥ वानरांतेंमारितीजे ॥ ७१ ॥ यासीतेकारणेंकष्ट ॥
वानरींकेलेउत्कृष्ट ॥ वहँनउघडोनिस्पष्ट ॥ सीताकपींतेंपाहूंद्या ॥ ७२ ॥ जवळीअसतांप्राणनाथ ॥
स्त्रीउघडीसर्वजनांत ॥वागतांदोषयथार्थ ॥ सर्वथानाहींतियेसीं ॥ ७३ ॥ ऐसीआज्ञाहोतांतेकाळीं॥
शिबिकां[7]उतरिलीभूमंडळीं ॥ आवरणकाढितांजनकबाळी ॥ सर्वांनींदेखिलीएकदां ॥ ७४ ॥ वाहनाबाहेरनिघोनी ॥ त्रिभुवनपतीचीतेराणी ॥ उघडलीजैसीरत्नखाणी ॥ वैदेहीउभीराहतेसी॥७५॥
पाहतांजियेचेमुखकमळा ॥ लोपतीकोटी[8]मृगांककळा ॥ कींलावण्यसागरींचाउमाळा ॥ रूपाआ

---

[1] उजव्याबाजूनें. [2] भोई. [3] चोपदार. [4] कार्तिकस्वामी. [5] पार्वतीजवळ. [6] बिभीषणास. [7] पालखी. [8] कोटिचंद्राच्याकळा.

लातेठायीं ॥७६॥ यापरीतेजनकनंदिनी ॥ आदिमायाविश्वखाणी ॥ पाहतेझालेभक्ताशिरोमणी ॥ जेकांअवतारदेवांचे ॥ ७७ ॥ जानकीदेखतांसुंदर ॥ देवगणगंधर्वअसुर ॥ मानसींविकल्पसाचार ॥ करितेझालेतेधवां ॥ ७८ ॥ हीस्वरूपेंअतिसुंदर ॥ असतांदुरात्मादशकंधर ॥ षण्मासपर्यंतदुराचार ॥ उगाकैसाअसेल ॥ ७९ ॥ तोजगदात्मारघुवीर ॥ जाणोनिसर्वांचेंअंतर ॥ जानकीप्रतिउत्तर ॥ कायबोलताजाहला ॥ ८० ॥ वाद्येंवाजतांराहिलीं ॥ तटस्थझालीसुरासुरमंडळी ॥ रीसवानरसकळी ॥ निवांतरूपऐकती ॥८१॥ व्यंकटा[2]भृकुटीकरूनिक्रूर ॥ सीतेसिविलोकीरघुवीर ॥ ह्मणेआपलाविचार ॥ पाहेंसत्वरयेथोनी ॥ ८२ ॥ तुजघेऊनिगेलाअसुर ॥ हाअपवादवाढलाथोर ॥ तोनिरसावयासमग्र ॥ सोडवूनतुजआणिलें ॥ ८३ ॥ उतरलाउरावरीलपाषाण ॥ कीं[3]औषधेंगुल्मरोगजायविरोन ॥ कींजन्मांधासीयेतीनयन ॥ तेंवीआतांसुखवाटे ॥८४॥ तुजआह्मींसोडवून ॥ सांच[4]केलें आपुलेंवचन ॥ आतांकरींवेगेंगमन ॥ मनाआवडेतिकडेपैं ॥ ८५ ॥ मीसर्वसंगसोडुनी ॥ उदासविचरेनकाननीं ॥ कामकामनाकाहींमनीं॥उरलीनाहींआमुच्या ॥८६॥ माझीवार्तासोडोनिसमस्त ॥ मनाआवडेतोधरींपंथ ॥ अथवाभलतानृपनाथ ॥ वरींतुजआवडेतो ॥८७॥ उभेंराहूनव्यर्थकायी ॥

---

१ वानर. २ वांकड्या भोंवया. ३ घालिवण्या करितां. ४ सत्य.

विचरेंतूंभलतेठायीं ॥ मोकळ्यातुजदिशादाही ॥ केल्याआह्मींयेकाळीं ॥८८॥ मजकैकेयीनेंघातलेंबाहेर ॥ नाहींसिंहासनआतपत्र[1] ॥ सेवोनियांघोरकांतार ॥ वचनसाचारसत्यकेलें॥८९॥भक्षावयानमिळेअन्न ॥ राहेंकंदमूळेंसेवून ॥ वल्कलें[2]परिधानकरून ॥ तृणासनींनिजतसें॥९०॥याकरितांसीतेपाहीं ॥आमुचेसंगतीसुखनाहीं ॥ तरीतूंभलत्यापंथेंजाईं ॥ व्यर्थकायराहुनी ॥९१॥ सकळउपाधि[3]टाकून॥राहिलोंनिरंजनीयेऊन ॥ आह्मांसिनावडेदुजेपण ॥ प्रपंचवासनानसेची ॥९२॥ ऐसेंबोलतांरघुनाथ ॥ सीतेसिवाटलाकल्पांत ॥ कींशब्दरूपेंशस्त्रतप्त ॥ अकस्मातजेंवींखोंचलें ॥ ९३ ॥ शब्दनव्हेतेसौदामिनी[4] ॥ आंगावरीपडेतेक्षणीं ॥ कींशब्दसांडसेंकरूनी ॥ तोडिलेंवाटेशरीर ॥ ९४ ॥ परमगाहिंवरेंदाटोनी ॥ बोलेतेव्हांमंगळभगिनी[5] ॥ अग्नींतकरपेकमळणी ॥ तैसेंतेजउतरलें ॥ ९५ ॥ नयनींलोटल्याअश्रुधारा ॥ ह्मणेजगद्वंद्याश्रीरामचंद्रा ॥ आनंदकंदागुणसमुद्रा॥करामाझावधआतां॥ ॥ ९६ ॥ षण्मासकष्टीहोऊन ॥ आजिदृष्टींदेखिलेचरण ॥ तोंपूर्वकर्ममाझेंगहन ॥ आडवेंविघ्नहेंआलें ॥ ९७ ॥ आनंदाचाउगवलादिन ॥ ह्मणोनिवाटलेंसमाधान ॥ परीकर्माचेंघोरविंदान[6] ॥ पुढेंठाकलेंयेउनी ॥ ९८ ॥ कामधेनूचीकाढितांधार ॥ तोंरुईच्याचिकेंभरलेंपात्र ॥ अमृतघटींघातलाकर॥

---

१ छत्र. २ झाडाच्या सालीनंसून. ३ संगात. ४ वीज. ५ सीता. ६ गात-करणी.

तोंविषदुर्धरभरलेंअसे ॥ ९९ ॥ परिसाच्यादेवासीयेऊन ॥ लोहाचाभक्तभेटलापूर्ण ॥ परीतोनव्हेकदांसुवर्ण ॥ कर्मगहनपूर्वींचें ॥ १०० ॥ मृगेंद्रें[1]ज्यासीकरींधरिलें ॥ त्यासिजंबुकेंयेऊनफाडिलें ॥ सुपर्णाश्रमीं[2]प्राणीराहिले ॥ त्यांसीडंखिलेंविखारीं[3] ॥ १ ॥ याचकलवलाहेंधांवला ॥ कल्पतरूखालीं आला ॥ त्यासीतेणेंमारकेला ॥ शुष्ककाष्ठघेउनी ॥ २ ॥ व्याघ्रामारूनलवलाहीं ॥ धन्यानेंसोडविलीगायी ॥ मगकाष्ठप्रहारेंतीसपाहीं ॥ कायव्यर्थमारावें ॥ ३ ॥ गंगापुरींबुडतांप्राणी ॥ कडेसिकाढिलाधांवोनी ॥ मगत्यासीशस्त्रेंकरूनी ॥ कांहोव्यर्थवधावें ॥ ४ ॥ भागीरथीभरूनिलवलाहीं ॥ सागराशरणगेलीपाहीं ॥ तोजरीह्मणेठावनाहीं ॥ तरीकायगतितियेसी ॥ ५ ॥ जलचरांठावनेदोनीरँ[4] ॥ तरीकायत्यांणींकरावाविचार ॥ पक्षियांवरीकोपेअंबरँ[5] ॥ तरीतिहींकोठेंजावेंपां ॥ ६ ॥ जळत्यांगृहांतूनिकाढिलें ॥ सवेंचवणव्यांतटाकिलें ॥ करुणेचेसागरासआलें ॥ क्रूरत्वभरतेंनवलहें ॥ ७ ॥ मातेनेंबाळकासदीधलेंविष ॥ पित्यानेंमारिलेंपुत्रास ॥ धन्यानेंदंडिलेंदासीस ॥ तेथेंकोणाचेंकायचाले ॥ ८ ॥ कांसेसीलाविलेंकृपाकरून ॥ मध्येंचदीधलेंसोडून ॥ तेणेंकोणासिजावेंशरण ॥ तयावेगळेंसांगपां ॥ ९ ॥ अन्नार्थीपात्रींबैसले ॥ तेदातयानेंदवडिले ॥ तरीत्यांचेंबळकांहींचनचाले ॥ ते

---

[1] सिंहानें [2] गरुडाच्या घरीं. [3] सर्पांनीं. [4] उदक. [5] आकाश.

सेंझालेंयेथेंहें ॥ ११० ॥ सूर्यकोपलाकिरणांवरी ॥ समुद्रलहरींवरीदावाकरी ॥ अमृतमधुरताबाहे
री ॥ आपलीघालूंइच्छीतसे ॥ ११ ॥ आपुल्याशाखेसींअबोला ॥ कल्पद्रुमेंजैसाधरिला ॥ चंद्रेंक
ळंकाचात्यागमांडिला ॥ मेरूकोपलाशिखरावरी ॥ १२ ॥ जैसीभागीरथीदोषविहीन ॥ कींसर्वदां[1]शु
चिजैसाअग्न ॥ तैसीबोलतांमीजाण ॥ शुचिंष्मंतनिजांगें ॥ १३ ॥ मजदशकंधरगेलाघेऊन ॥ मोह
रीहूनअन्यायसान ॥ मेरुइतकादंडपूर्ण ॥ समर्थेंहाआरंभिला ॥ १४ ॥ वातेंकांपेकमळणी ॥ ती
वरीवज्रटाकीउचलोनी ॥ कींअन्यायनसतां[2]कुरंगिणी ॥ वनींव्यर्थमारिजेकां ॥ १५ ॥ डांकलगकीं
शुद्धसुवर्ण ॥ हेंअग्निसंगेंकळेपूर्ण ॥ तरीमीआतांदिव्यघेईन ॥ सर्वांदेखतांयेथेंची ॥ १६ ॥ नयनींवा
हतीअश्रुपात ॥ सीतावानरांसीआज्ञापित ॥ ह्मणेकुंडकरूनअद्भुत ॥ अग्निसत्वरचेतवा ॥ १७ ॥
तंवतिहींकेलेंअद्भुतकुंड ॥ काष्ठेंघातलींउदंड ॥ अग्निज्वाळामाजल्याप्रचंड ॥ नि[3]राळग्रासूंधांवती ॥
॥ १८ ॥ जगन्माताबोलेवचन ॥ जरीमीशुद्धअसेन ॥ तरीचयेईनपरतोन ॥ चरणपहावयास्वामी
चे ॥ १९ ॥ जरीमीदोषीअसेनपूर्ण ॥ तरीभस्मकरीलहाअग्न ॥ ऐसेंतेव्हांबोलून ॥ सरसावलीजग
न्माता ॥ १२० ॥ देववानरऋक्षऋषीश्वर ॥ अवघेझालेचिंतातुर ॥ ह्मणतीहाअनर्थथोर ॥ सुखामा

---

१ पवित्र. २ हरिणी. ३ आकाश.

जीमांडला ॥२१॥ असोरणमाजलेंदेखोनी ॥ वीरनिर्भयअंतःकरणीं ॥ तैसीनिर्भयविदेह[1]नंदिनी ॥
अग्नीसन्मीतेधवां ॥ २२ ॥ कुंडासिकरूनिप्रदक्षिणा ॥ दृष्टीभरीपाहिलेंरघुनंदना ॥ कंठींचासु[2]मन
हारकाढोनिजाणा॥ अग्नीवरीटाकिला ॥ २३ ॥ सत्यजयसत्यह्मणोनी ॥ त्रिवारगर्जेंजगज्जननी ॥
अग्निकुंडींतयेक्षणीं ॥ उडीघालीअकस्मात ॥२४ ॥ मंगळजेंननीचेंहृदयरत्न ॥ अग्निकुंडामाजीपड
तांजाण ॥ कन्यागांजिलीह्मणून ॥ पृथ्वीकांपेथरथरां ॥ २५ ॥ झालीएकचिआरोळी ॥ शोकार्[4]ण
वींपडलीकपिमंडळी ॥ सकळसुरेश्वरतेकाळीं ॥ प्रळयकाळभाविती ॥२६॥ दशदिशांदाटलाधूर॥
कढोंलागलेसप्तसमुद्र ॥ वैकुंठकैलासपदेंसमग्र ॥ डोलोंलागलींतेधवां ॥ २७ ॥ थरथरांकांपेअंब[5]
र ॥ नक्षत्रेंरिचवतीअपार ॥ सौमित्रमारुतीआणिवानर ॥ नेत्रोदकेंटाकिती ॥ २८ ॥ ह्मणतीअग्नि
मुखींहूनिपुढती ॥ कैंचीदेखोंसीतासती ॥ बोलतीहेसर्वकर्मगती ॥ परमदुर्धरवाटतसे ॥ २९ ॥ ए
कघटिकापर्यंत ॥ अग्नीमाजीजानकीगुप्त ॥ तोंमस्तकींपुष्पेंघवघवित ॥ अकस्मातनिघाली॥१३०॥
पहिल्यारूपाहूनिआगळें ॥ शतगुणीरूपजाहलें ॥ प्रभेनेंभूमंडळभरलें ॥ आश्चर्यजाहलेंतेवेळीं ॥
॥ ३१ ॥ मागेंअरण्यकांडींकथा ॥ रेखेंतजाहलीगुप्तसीता ॥ तेंस्वरूपप्रगटलेंआतां ॥ मीसदिव्या

---

१ जनकाची कन्या सीता. २ फुलांचा हार. ३ पृथ्वीच्या हृदयांतीलरत्न–सीता. ४ शोकरूप समुद्रांत. ५ आकाश.

चेंकरूनी ॥ ३२ ॥ सीतास्वरूपजाहलाहोताअग्न ॥ तेणेंराक्षस[1]वनजाळून ॥ आपल्यास्वरूपेंकरू
न ॥ दिव्यमिषेंमिळाला ॥ ३३ ॥ सीतारामाचीचिच्छक्ती ॥ तीगेलीचनाहींलंकेप्रती ॥ हेखूणसाधु
संतजाणती॥जेकांवेदांतीसज्ञान॥३४॥असोजानकीदेखतांसाचार ॥ झालाएकाचिजयजयकार ॥ अ
ठरापद्मेंवानरसमग्र ॥ नमस्कारघालिती॥३५॥मगपुष्पांचेसंभार ॥ सीतेवरीटाकितीसुरवर ॥ ह्मण
तीसीतासतीपवित्र ॥ सर्वसुरवरनमस्कारिती ॥ ३६ ॥ सौमित्रसुग्रीवबिभीषण ॥ जानकीसघालि
तीलोटांगण ॥ हनुमंतनमूनचरण ॥ आनंदेंपूर्णनाचतसे ॥ ३७ ॥ असोश्रीरामाकडेसीतासती ॥ चा
ललीतेव्हांहंसगती ॥ मगउठोनियांरघुपती ॥ उभाठाकलातेवेळे ॥ ३८ ॥ श्रीराममुखावलोकून ॥
सीताकरीहास्यवदन ॥ धांवूनिदृढधरिलेचरण ॥ जगद्गुरूचेतेकाळीं ॥३९॥ मगजानकीसउठवोनी॥
[2]क्षेमदेतसेकोदंडपाणी ॥ वामांकावरी[4]घेउनि ॥ रघुनाथतेव्हांबैसले ॥ १४० ॥ [5]नवमेघरंगरघुनाथ॥
जानकीविद्युल्लतातळपत ॥ तयांसिदेखोनिसमस्त ॥ जयजयकारकरितीहो ॥ ४१ ॥ सुरासुरांचीं[6]वा
चेंसकळी ॥ महागजरेंगजौंलागलीं ॥ आज्ञाघ्यावयातेकाळीं ॥ देवउदित[7]जाहाले ॥ ४२ ॥ सदाशि
वह्मणेरघूत्तमा ॥ पुराणपुरुषापूर्णब्रह्मा ॥ आनंदकंदानिजसुखधामा ॥ पूर्णकामासर्वेशा ॥ ४३ ॥ र

---

१ राक्षस रूप वन. २ आलिंगन. ३ श्रीराम. ४ डाव्या मांडीवर. ५ नवीन मेघासारिखा रंग ज्याचा असा. ६ देवांचीं व राक्षसांचीं. ७ सिद्ध.

विकुळभूषणाजलजनेत्रा ॥ जनकजामातानीलगात्रा ॥ सच्चिदानंदासुहास्यवक्त्रा ॥ धन्यलीलादाखविली ॥ ४४ ॥ चराचरजीवाचित्तचालका ॥ अनंतब्रह्मांडनायका ॥ राक्षसमर्द्दूनिसकळिकां ॥ निजभक्तांसीतारिलें ॥ ४५ ॥ युयायुगींधरूनिअवतार ॥ वधिलेपापीदुष्टअसुर ॥ परीहेअवतारींचेंचरित्र ॥ अगाधदाविलेंश्रीरामा ॥ ४६ ॥ माझ्यामनींचेंआर्तबहुत ॥ केव्हांमीदेखेनरघुनाथ ॥ तुझेंनामेंसकळशांत ॥ हळाहळझालेंअसे ॥४७॥ आतांसीतेसहितश्रीरामचंद्रा ॥ सत्वरजावेंअयोध्यापुरा ॥ ऐसेंबोलतांकर्पूरगौरा ॥ रामचंद्रकायबोलत ॥ ४८ ॥ ह्मणेमाझेंतूंआराध्यदैवत ॥ अनादिसिद्धकैलासनाथ ॥ विश्वंभरतूंविश्वातीत ॥ करणीअद्भुतदाविशी ॥ ४९ ॥ ब्रह्मांडजाळीहळाहळ ॥ तेंतुवांकंठींधरिलेंतत्काळ ॥ लोकसुखीरक्षिलेसकळ ॥ परमदयाळतूंहोसी ॥ १५० ॥ माझीस्तुतिमांडिलीदयाळा ॥ परीमीकायआहेंतुजवेगळा ॥ ऐसेंश्रीरामवदतांतेवेळां ॥ बोलताझालाकमलोद्भव ॥ ॥ ५१ ॥ ह्मणेक्षीराब्धिवासियानारायणा ॥ मधुकैटभारीभवभंजना ॥ अनंतवेषाअनंतवदना ॥ अनंतनयनाअनंता ॥ ५२ ॥ परमात्मयातूंमाझातात ॥ नाभिकमळींमीउपजलोंयथार्थ ॥ सृष्टिरचिलीहेअद्भुत ॥ तवआज्ञेंकरूनियां ॥५३॥ सृष्टीमाजीमाजलेअसुर ॥ रावणकुंभकर्णादिक्रूर ॥ मगतुवां

धरिलाहाअवतार ॥ अयोध्येमाजीराघवा ॥ ५४ ॥ पितृआज्ञेचेंकरूनामिषं ॥ काननाआलासिपर
मपुरुष ॥ सीतेचेनिमित्तेंराक्षसांस ॥ वधोनिभक्तराक्षिले ॥ ५५ ॥ राघवह्मणेकमलासना ॥ विश्वजन
कावेदपालना ॥ सकळलल्लाटपटलेखंना[2] ॥ जाणसीखुणासर्वहीतूं ॥ ५६ ॥ तुह्मांआह्मांसीवेगळेप
ण ॥ मुळापासूनिनाहींपूर्ण ॥ परस्परेंठाउकीखूण ॥ तरीबाहेरस्तुतिकिमर्थ ॥ ५७ ॥ पौर्णिमेसउ
चंबळेसमुद्र ॥ तैसाबोलताझालादेवेंद्र ॥ हेअयोध्यानाथाजगदोद्धार ॥ ब्रह्मानंदापरात्परा ॥५८॥
आह्मांवरीउपकारकेलबहुत ॥ तेंवेदांसाहिनोहेगणित ॥ बंधछेदक[4]तूंरघुनाथ ॥ अपरिमितगुणतुझे ॥
॥ ५९ ॥ तरीमाझियामनींचीआर्त ॥ तेतूंपूर्णकर्तारघुनाथ ॥ कांहींआज्ञामजत्वरित ॥ केलीपाहिजे
येकाळीं ॥१६०॥ मीदासानुदासअनन्य ॥ मजसांगावेंकांहींकारण ॥ तुझीआज्ञामस्तकीवंदीन ॥
मुकुटमणीजयापरी ॥६१॥ ऐसेंबोलतांदेवेंद्र ॥ परमसुखावोनिरामचंद्र ॥ ह्मणेसहस्राक्षातूंबहुचतुर ॥
समयींउपकारकेलाकीं ॥ ६२ ॥ रणींपाठविलादिव्यरथ ॥ तोआह्मांसीउपकारबहुत ॥ आह्मी
जयपावलोंअद्भुत ॥ त्याचरथींबैसोनियां ॥६३॥ इंद्रह्मणेश्रीरामा ॥ भक्तकामकल्पद्रुमा ॥ तुझिया
प्रसादेंमंगळधामा ॥ आह्मीस्वपदींसुखीअसों ॥६४॥ रथपाठविलासमयासी ॥ ह्मणूनिउपकारमा

---

१ निमित्त. २ कपाळरूप कागदावर लिहिणाऱ्या. ३ इंद्र. ४ बंध तोडणारा. ५ इच्छा. ६ काम. कार्य. ७ इंद्रा. ८ भक्तांचें हेतु पूर्ण करणाऱ्या कल्पवृक्षा.

निसी ॥ चकोरांनींकायचंद्रासी ॥ तृप्तकरावेंकवण्यागुणें ॥ ६५ ॥ चातकेंतृप्तकेलाजलधर[1] ॥ चक्रवा
कांनींदिवाकर[2] ॥ समुद्राचीतृप्तिथिल्लर[3] ॥ कवण्यागुणेंकरीलपैं ॥ ६६ ॥ वैरागरा[4]पुढेंठेविलीगार ॥
क्षीराब्धीपुढेंठेविलेंतक्र ॥ परमधनाढ्यकुबेर ॥ त्यासीकवडीसमार्पिली ॥ ६७ ॥ आतांअसोहेशब्द
रचना ॥ मजकांहींतरीकरावीआज्ञा ॥ ह्मणोनिइंद्रलागलाचरणा ॥ प्रेमादरेंकरूनियां ॥ ६८ ॥ म
गइंद्रासतेंव्हांउठवून ॥ बोलेश्रीरामचंद्रसुहास्यवदन ॥ जेणेंकरूनियांकर्ण ॥ सकळांचेतृप्तहोती ॥
॥ ६९ ॥ ह्मणेवेदशास्त्रबहुत ॥ धर्माधर्मींनिवडितीपंडित ॥ परीएकचिगोष्टींतसमस्त ॥ पापपुण्यनि
वडिलें ॥ १७० ॥ परोपकारतेंपुण्यअद्भुत ॥ परपीडातेचिपापयथार्थ ॥ शोधितांवेदशास्त्रेंबहुत ॥ श्रु
तिइत्यर्थहाचिपैं ॥ ७१ ॥ तरीऐसाजोपरोपकार ॥ वानरांघडलाअपार ॥ मजसाह्यहोऊनिसमग्र ॥
यशबहुतजोडिलें ॥ ७२ ॥ समरांगणींदीधलेप्राण ॥ असंख्यपडलेप्रेतेंहोउन ॥ परीत्यांचीकुटुंबेंआ
प्तजन ॥ शोकार्णवींबुडतील ॥ ७३ ॥ तरीतेमाझेसखेवानर ॥ पुनःजीववावेसमग्र ॥ कोणाचेआंगा
वरीअणुमात्र ॥ घायक्षतदिसोंनये ॥ ७४ ॥ अवघेआरोग्यहोऊन ॥ सुखीअसोतबहुतदिन ॥ त्यांचें
जेंजेंवसतेंवन ॥ सदासुफळअसावेंपैं ॥ ७५ ॥ तरीहीचआज्ञासत्वरा ॥ सिद्धिपापवींअमरेश्वरा ॥

---

१ मेघ. २ सूर्य. ३ डबकें. ४ रत्नांच्या खाणीपुढें

ऐसेंबोलतांपरात्परसोयरा ॥ आनंदझालासमस्तांसी ॥ ७६ ॥ इंद्रेंचरणींमाथाठेवून ॥ ह्मणेजीवावि
तोंनलागतांक्षण ॥ याउपरीसीतारमण ॥ आज्ञादेतसकळांसी ॥ ७७ ॥ देवबैसोनिचालिलेवि
मानीं ॥ धडकतीदुंदुभींच्याध्वनी ॥ दिव्यघंटावाजतीगगनीं ॥ आनंदमनींनसमाये ॥ ७८ ॥
शक्राची[1]आज्ञाहोतांसत्वरी ॥ पीयूषमेघ[2]वोळलाअंबरीं ॥ गंभीरगर्जनातेअवसरीं ॥ करिताझालाब
लाहक[3] ॥ ७९ ॥ पश्चिमेसढगउचलत ॥ त्यांतसौदामिनीलखलखित ॥ रणमंडळलक्षोनिसमस्त ॥
पीयूषवृष्टि[4]जाहली॥८०॥घटिकाएकपर्यंत॥अपारवर्षलेंअमृत॥वानरउठिलेसमस्त ॥ निद्रिस्थजा
गेहातजैसे ॥ ८१ ॥ श्रीरामापुढेंजाऊन ॥ समस्तघालितीलोटांगण ॥ पर्जन्यगेलाउघडोन ॥ सह
स्त्रनयनआज्ञेनें[5] ॥ ८२ ॥ आक्षेप[6]घेतीश्रोतेचतुर ॥ वानरआणिरजनीचर[7] ॥ एकेठायींपडिलेसमग्र ॥
तरीअसुरकांनऊठती ॥ ८३ ॥ वक्ताह्मणेनाटकरामायण ॥ तेथेंहीकथाआहेसंपूर्ण ॥ स्वयेंबोलिला
अंजनीनंदन[8] ॥ अप्रमाणकोणह्मणे ॥ ८४ ॥ तेंसमस्तपाहूनिसाचार ॥ प्रत्युत्तरदेतश्रीधर॥तरीशंक
रेंभूतावळीसमग्र ॥ आधींचहोत्यापाठविल्या ॥ ८५ ॥ त्यांसीआज्ञापिलेंशंकरें ॥ नभक्षावींकपीं
चींशरीरें ॥ परीराक्षसांचींचकलेवरें ॥ तुह्मींनिवडूनभक्षिजे ॥ ८६ ॥ खोब्यांतूनिखरेंनिवडे ॥ कींतां

---

१ इंद्राची. २ अमृतमेघ. ३ मेघ. ४ अमृतवृष्टि. ५ इंद्राच्या आज्ञेनें. ६ अडथळा शंका. ७ राक्षस. ८ मारुति. ९ प्रेतें.

डुळांतूनकाढिजेखडे ॥ हिऱ्यांमधूनिगारतुकडे ॥ परीक्षकनिवडिती ॥८७॥ तैसीभूतावळीनिश्चिती ॥
राक्षसकलेवरंभक्षिती ॥ सागरींभिरकाविल्याअस्थी[1] ॥ नउरेक्षितींकांहींच[2] ॥ ८८ ॥ पीयूषवृष्टिहो[3]
तांअपार ॥ उठिलेअवघेहीवानर ॥ ऐसेंऐकतांप्रत्युत्तर ॥ श्रोतेपंडितसुखावती॥८९॥ह्मणतीवक्ताहो
यचतुर ॥ शोधकदृष्टितुझीअपार ॥ संशयनिरसलासमग्र ॥ जैसाअंधारसूर्योदयीं॥१९०॥ ग्रासामा
जीहरळ[4]काढून ॥ पुढेंचालेजैसेंभोजन ॥ तैसासंशयनिरसलापूर्ण ॥ अनुसंधानऐकापुढें ॥ ९१ ॥ रघु
नाथह्मणेबिभीषणा ॥ आतांआह्मासीद्यावीआज्ञा ॥ ऐसेंबोलतांरामराणा ॥ बिभीषणदाटलागहिं
वरें ॥ ९२ ॥ तोनूतनलंकानाथ[5] ॥ स्फुंदस्फुंदोनितेव्हांरडत ॥ श्रीरामचरणींमिठीघालित ॥ पदेंक्षा
ळीनयनोदकें ॥ ९३ ॥ ह्मणेलंकाराज्यमजदेऊन ॥ श्रीरामातूंजातोसिटाकून ॥ अनंतराज्येंओंवाळू
न ॥ चरणांवरूनटाकावीं ॥ ९४ ॥ तुझियाभजनावरून ॥ मोक्षसांडावाओंवाळून ॥ तेथें लंकेचेंरा
ज्यतृण ॥ मजकायहेंकरावें ॥ ९५ ॥ मीअयोध्येसीयेईनसांगातें ॥ सेवाकरूनराहीनतेथें ॥ ऐसेंबो
लतांरघुनाथें ॥ हृदयींधरिलेंबिभीषणा ॥ ९६ ॥ प्राणसखयातुझेंहृदयीं ॥ मीवसतोंसर्वदांही ॥ प
रीतूंअयोध्येसीयेईं ॥ समागमेंबोळवित ॥९७॥ अयोध्येचासोहळापाहून ॥ तूंआणिमित्रनंदन ॥

---

१ हाडें. २ पृथ्वीवर. ३ अमृताचा वर्षाव. ४ खडा किंवा पाकड. ५ लंकेचा नवीन राजा बिभीषण.

मगतेथोनीपरतोनदोघेजण ॥ जावेंआपुल्यानगरासी ॥ ९८ ॥ परमसंतोषेंबिभीषण ॥ आणविलें
पुष्पकविमान ॥ अत्यंतविशाळगुणगहन ॥ आज्ञापाळीतप्रभूची॥९९॥चंद्राहूनप्रभा[१]अत्यंत ॥मुख्य
सिंहासनविराजित ॥ दिव्यनवरत्नमंडित ॥ झालरीशोभतमुक्तांचीं[२] ॥ २०० ॥ पृथ्वीसांठवेसंपू
र्ण ॥ ऐसेंक्षणेंहोयविस्तीर्ण ॥ इच्छाहोतांचिसंकीर्ण[३] ॥ धाकुटेंहोयतेव्हांची ॥ १ ॥ ऐसेंविमानतेका
ळीं ॥ सेवकींआणिलेंरामाजवळी ॥ निघावयाचीतयारीझाली[*] ॥ नगरलोकपाहती ॥ २ ॥ सीतेची
अंगुलीधरून ॥ दिव्यहिऱ्याचेंसोपान[४] ॥ त्याचमार्गेंरघुनंदन ॥ वरीचढलातेकाळीं ॥ ३ ॥ सीतेस
मवेतरघुनाथ ॥ मुख्यसिंहासनींबैसत ॥ अष्टादशपद्मेंसमस्त ॥ वानरवरीबैसले ॥ ४ ॥ छप्पन्नको
टीगोलांगुळ[५] ॥ बाहात्तरकोटीरीससकळ ॥ बिभीषणाचेंअसंख्यदळ ॥ वरीआरूढलेंतेधवां ॥ ५ ॥
अष्टादशमहाअक्षौहिणी ॥ लागलीवाद्यांचीध्वनी ॥ अष्टज्युत्पती[६]अष्टकोणीं ॥ राघवापासींउभेराहि
ले ॥ ६ ॥ मृगांक[७]वर्णचामरेंघेऊन ॥ अंगदआणिलक्ष्मण ॥ वरीविराजतीदोघेजण ॥ समसमानदो
हींकडे ॥ ७ ॥ असोआतांरघुनाथ ॥ लक्षोनियांअयोध्येचापंथ ॥ राजाधिराजसमर्थ ॥ जाताझा

---

१ तेज. २ मोत्यांची. ३ संकुचित ४ पायऱ्या. ५ माकडें. ६ मुख्य सरदार. ७ चंद्रवर्ण.

* येथें–वर्जनीलाऊनियांभाळीं ॥ रघूत्तमेंवंदिलें. ॥ असाही पाठ आहे.

लातेकाळीं ॥ ८ ॥ रामविजयरत्नखाणी ॥ उत्तरकांडहेंमुकुटमणी ॥ पुढेंश्रवणकरावेंसज्जनीं ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ९ ॥ ब्रह्मानंदयतीश्वर ॥ पूर्णज्ञानाचासमुद्र ॥ त्याचेचरणाब्जींभ्रमरश्रीधर ॥ अभंगरुंजीघालितसे ॥२१०॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतपंडितचतुर ॥ चतुस्त्रिंशतितमोध्यायगोड्हा ॥२११॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ अध्याय ॥ ३४ ॥ ॥ ओव्या ॥ २११ ॥

अध्याय ३५

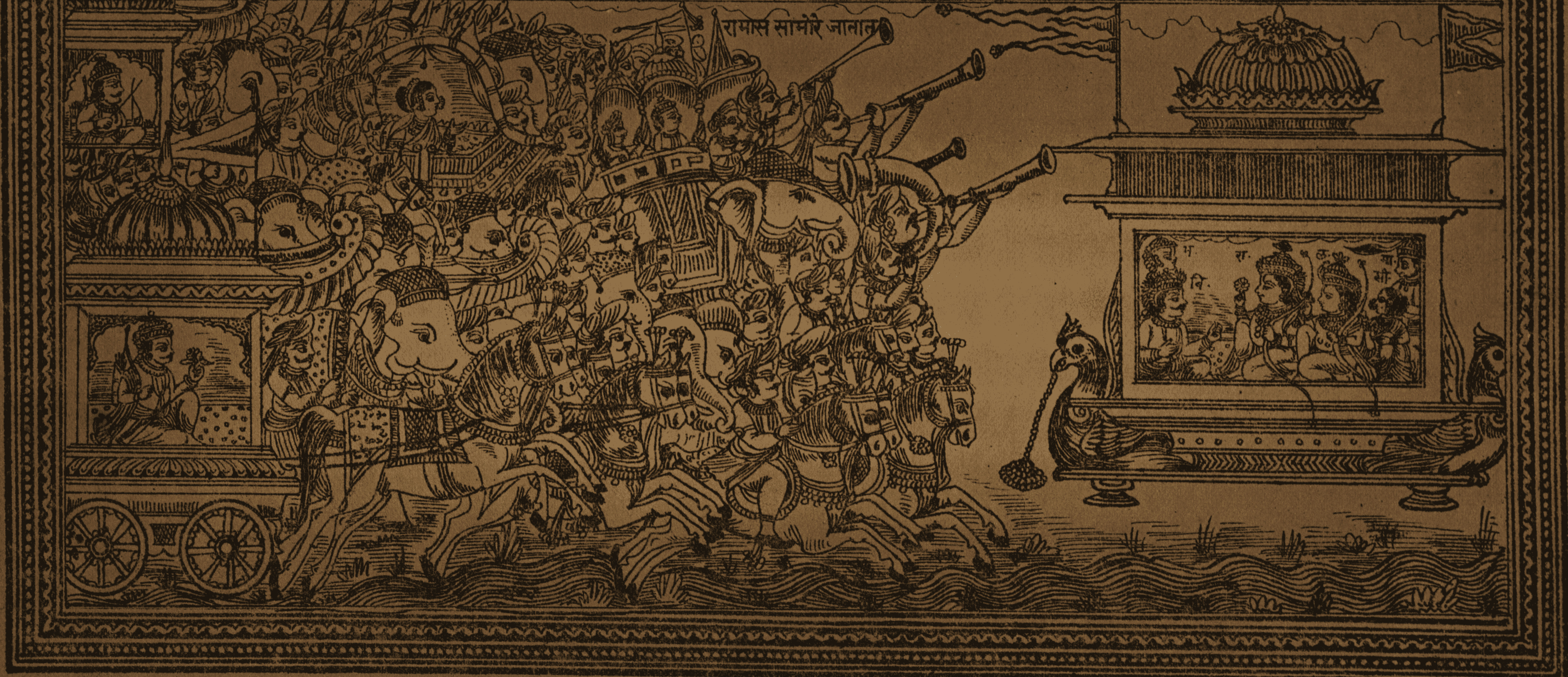
रामास सामोरे जातात
भ.
रा.
ल.
बि.
मा.
सी.

34

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ देहबुद्धिलंकाघेऊन ॥ मारिलाअहंकृतिरावण ॥ स्थापूनिभावेंबिभीषण ॥ छत्रधरिलेंतयावरी ॥ १ ॥ ज्ञानकळाजनकतनया ॥ भेटलीयेऊनरघुराया ॥ मगस्वानंदविमानीं बैसोनियां ॥ आत्मारामचालिला ॥ २ ॥ लागलावाद्यांचागजर ॥ राघवकीर्तिगातीवानर ॥ योजनेंदोनसहस्त्र ॥ विमानतेंव्हांउंचावलें ॥ ३ ॥ जैसापौर्णिमेचारोहिणीवर ॥ पश्चिमेसजायसत्वर ॥ कींसमुद्रींजहाजथोर ॥ लोटतसमीरवेगेंसी ॥४॥ तैसेंवेगींजातविमान ॥ घंटावाजतीघणघण ॥ दिव्यमणिमयप्रभाघन ॥ उत्तरपंथेंजातसे ॥ ५ ॥ ऐसाजातरविकुळमंडण ॥ जोअसुरकुळकाननखंडण ॥ वामांगींअवनिगर्भरत्न ॥ सौदामिनीमेघींजैसी ॥६॥ तीप्रतिबोलेरघुनंदन ॥ कांतेखालींपाहेंविलोकून ॥ लंकादिसेदैदीप्यमान ॥ हेमवर्णविशाळ ॥ ७ ॥ पैलपाहेंनिकुंबिळा ॥ येथेंशक्रजित सौमित्रेंमारिला ॥ आह्मीराहिलोंहोतोंतेचसुवेळा ॥ प्राणवल्लभेविलोकीं ॥८॥ पैलपाहेंरणमंडळ॥ येथेंयुद्धझालेंतुंबळ ॥ आटिलेराक्षससकळ ॥ महासबळपराक्रमी ॥ ९ ॥ वज्रदंष्ट्रीविरूपाक्षअकंपन ॥ मत्तमहामत्तप्रहस्तप्रधान ॥ भयानकविशाळकुंभकर्ण ॥ येथेंचआटिलेइंदुवदने ॥१०॥ देवांतकनरांतकमहोदर ॥ कुंभनिकुंभत्रिशिराअसुर ॥ तेयेथेंआटिलेसमग्र ॥ जनकतनयेपाहेंपां ॥११॥

---

१ देह हाच मीआत्मा अशी बुद्धिरूप लंका. २ अहंकाररूप रावण. ३ भावरूप बिभीषण. ४ पृथ्वीची कन्या—सीता.

युद्धकरूनिसमादिन ॥ येथेंचपडलादशवदन ॥ हासमुद्रपाहेंविलोकून ॥ सेतुनळेंबाधिला ॥ १२ ॥
पैलउत्तरतीरींद[1]र्भशयन ॥ येथेंसमुद्रभेटलायेऊन॥पुढेंमलयाचलविंध्याद्रिपूर्ण ॥ किष्किंधापाहेंराज
से ॥१३॥ पैलतेंपाहेंपंपासरोवर ॥ येथेंभेटलावायुकुमर ॥ पैलस्थळींवाळीवीर॥ सुग्रीवकैवारेंवधि
येला ॥ १४ ॥ येथेंशबरीचाकेलाउद्धार ॥ येथेंकबंधवधिलासाचार ॥ पैलदिसेगौतमीतीर[2] ॥ खरदूष
णवधिलेयेथें ॥ १५ ॥ पैलपंचवटीपाहेंगजगमने ॥ तेथोनितुजनेलेंद्विपंचवदनें ॥ ऋषींचेआश्रमप
द्मनयने ॥ पाहेंगौतमीतटींचे ॥ १६ ॥ शरभंगसुतीक्ष्णमंदकर्णी ॥ हासिंहाद्रीराजसेपाहेंनयनीं ॥
येथेंदत्तात्रयअनसूयाअत्रिमुनी ॥ भेटलींहोतींपाहेंपां॥ १७॥हाअगस्तीचाआश्रमपाहें ॥ पुढेंचित्रकूट
दिसताहे ॥ भारद्वाजआश्रमजनकतनये ॥ पुढेंतीर्थराजप्रयाग ॥१८॥ पैलनंदिग्रामदिसत ॥ तेथेंप्राण
सखाआहेभरत ॥ पैलशृंगवेरींमहाभक्त ॥ किरातगुहकवसतसे॥१९॥खंजनाक्षी[3]पाहेंसादर॥शरयूती
रींअयोध्यानगर ॥ घवघवीतपरमसुंदर ॥ वास्तव्यस्थळआमचें२०॥॥परमस्नेहादरेंकरुनी॥ जानकी
सदावीचापपाणी ॥ तोंअगस्तीचेआश्रमींमोक्ष[4]दानी ॥ क्षणेकराहूंइच्छित॥२१॥श्रीरामेंआज्ञापितां
विमान॥खालींआलेंनलागतांक्षण ॥पद्मज[5]तातते॑व्हांवचन॥पद्माक्षीप्रतिबोलत॥२२॥ आजिभेटलघ

---

१ दर्भांची शेज. २ गोदावरींचें तीर. ३ खंजन पक्ष्याच्या नेत्रा प्रमाणें आहेत नेत्रजीचे अशा प्रकाचे सीते ४मोक्षदाता. ५ब्रह्मदेवाचा पिता—राम.

टोद्भवमुनी ॥ तुजलोपामुद्रानेईलसदनीं ॥ आणिकऋषिपत्न्यामिळोनी ॥ तुजपुसतीलसौक्षोपें ॥
॥ २३ ॥ रावणेंतुजनेलेंकैसेरीती ॥ कैसालंकेसिआलारघुपती ॥ पुसेलकुंभसंभवसती ॥ कथाकैसी
वर्तलीते ॥ २४ ॥ सांगेंसकळवर्तमान ॥ परीजेंकेलेंसागरबंधन ॥ हीकथातियेलागुन ॥ सर्वथाही
सांगूनको ॥२५॥ हेकथासांगसीलपूर्ण ॥ तरीतेतुजआणीलहीनपण ॥ ऐसेंराघवसांगेतंवविमान ॥
आश्रमासमीपउतरलें ॥ २६ ॥ होतसेवाद्यांचागजर ॥ दणाणलेंतेणेंअंबर ॥ शिष्यधांवूनियांसत्वर ॥
अगस्तीप्रतिसांगती ॥ १७ ॥ स्वामीविमानआलेंपृथ्वीवरी ॥ भरलेंरीसअसुरवानरीं ॥ तोंअगस्ति
उठलाझडकरी ॥ ह्मणेरघुवीरपातला ॥ २८ ॥ मगशिष्यघेऊनअपार ॥ रामचंद्रासआलासमोर ॥
लवलाहेंआश्रमाबाहेर ॥ कलशोद्भवपातला ॥ २९ ॥ ऋषिमेळाश्रीरामेंदेखतां ॥ उतरलाविमाना
खालता ॥ पुढेयेतांकमलोद्भवपिता ॥ कलशोद्भवेंदेखिला ॥ ३० ॥ अगस्तीसनधरवेधीर ॥ भूमंडळ
क्रमीतसत्वर ॥ तंवरघूत्तमेंनमस्कार ॥ साष्टांगघातलाऋषींसी ॥ ३१ ॥ अगस्तीनेंधांवूनित्वरित ॥
हृदयींधरिलाश्रीरघुनाथ ॥ जैसावाचस्पतिआलिंगित ॥ शचीवँरासीआदरें ॥३२॥ सर्वेचिसौमित्रा
सीदीधलेंआलिंगन ॥ तोंरघूत्तमबोलेहांसोन ॥आजिआश्रमसोडून॥कांस्वामीआलेतबाहेरी॥३३॥

---

१ अगस्तिऋषि. २ अवश्य. ३ अगस्तीर्चीं स्त्री. ४ बृहस्पति. ५ इंद्रास.

मागेंअरण्यकांडींकथागहन ॥ सीताघेऊनिगेलादशवदन ॥ तेव्हांपरतोनिरामलक्ष्मण ॥ अगस्ति
आश्रमापेंआले ॥३४॥ तेवेळींअगस्तीनेंजाणोन ॥ घेतलेंनाहींश्रीरामदर्शन ॥ परतविलेदारींहून ॥
दोघेदाशरथीतेकाळीं ॥ ३५ ॥ तीगोष्टआठवूनिरघुपती ॥ ह्मणेतोचमीरामतोचतूंअगस्ती ॥ तेव्हां
अनादरआतांप्रीती ॥ विशेषदिसेविप्रोत्तमा ॥३६॥ ऐसेंबोलतांसीताधव॥प्रत्युत्तरदेतकलशोद्भव ॥
तूंस्त्रीविरहितराघव ॥ नाहींवैभवतेधवां ॥ ३७ ॥ तोविपरीतकाळजाणोन ॥ नाहींघेतलेंतुझेंदर्शन॥
आतांतूंस्त्रीयुक्तसीतारमण ॥ आलोंह्मणोनसामोरा ॥३८॥ स्त्रियेसदेतीअवघेमान ॥ तूंनिर्विकाररघुनं
दन ॥ मानापमानविरहितजाण ॥ सच्चिदानंदपरब्रह्म ॥३९॥ तूंअजअजितनिष्काम ॥ निरुपाधिक
निर्गुणअनाम ॥ नानाविकारसमविषम ॥ स्त्रीचेसर्वहीराघवा ॥ ४० ॥ ऐकूनिअगस्तीचेंउत्तर ॥ आ
नंदमयझालारघुवीर ॥ मगआश्रमाप्रतिसीतावर ॥ कलशोद्भवेंनेलापैं ॥ ४१ ॥ तोंतेलोपामुद्राये
ऊन ॥ जनकजेसीकरींधरून ॥ गेलीआश्रमांतघेऊन ॥ करूनिपूजनपुसतसे ॥४२॥ विदेहतनयेतुज
सींप्रीती ॥ अत्यंतकरितोकींरघुपती ॥ किंवाविरक्तअसेचित्तीं ॥ सांगस्थितिकैसीते ॥ ४३ ॥ वनीं
विचरतांरघुनंदन ॥ तोषवीतअसेकींतुझेंमन ॥ तूंभागलीसह्मणोन ॥ समाधानकरीकीं ॥ ४४ ॥
याउपरीविदेहराजनंदिनी ॥ त्रिभुवनपतीतीचीपट्टराणी ॥ श्रीरामप्रतापवाखाणी ॥ ब्रह्मानंदें

करूनियां ॥ ४५ ॥ ह्मणेपरमदयाळूरघुनाथ ॥ मजवरीस्नेहकरीअत्यंत ॥ तूंह्मणसीस्त्रीलंपटबहुत ॥ जनकजामाततैसानव्हे ॥ ४६ ॥ तरीअत्यंतदयाळुश्रीराम ॥ मजवरीस्नेहकरीपरम ॥ विरक्तसदानिष्काम ॥ रूपनामनाहींतया ॥ ४७ ॥ मजघेऊनिगेलारावण ॥ दयासागरतोरघुनंदन ॥ करूनियांनानाप्रयत्न ॥ मजसोडविलेंश्रीरामें ॥ ४८ ॥ तोंलोपामुद्राह्मणेसीते ॥ तुजकैसेंनेलेंलंकानाथें ॥ मगयेऊनजनकजामातें ॥ सोडविलेंकवणेरीती ॥ ४९ ॥ हर्षेंसांगतसेजानकी ॥ म्यांइच्छिली[1]मृगकंचुकी ॥ तेंजाणोनिएकाएकीं ॥ अयोध्याप्रभुधांविन्नला ॥ ५० ॥ मागें[2]अतीतवेषेंयेऊन ॥ मजघेऊनगेलारावण ॥ माझियावियोगेंरामआपण ॥ वृक्षपाषाणआलिंगी ॥ ५१ ॥ मजनिमित्तराजीवनेत्र ॥ मित्रकरूनिचंडांश[3]पुत्र ॥ [4]शक्रसुतावधोनिसर्वत्र ॥ कपिवीरसखेकेले ॥ ५२ ॥ मगलोक[5]प्राणेशनंदन ॥ धाडिलामाझेशुद्धीलागुन ॥ तेणेंकरूनलंकादहन ॥ रघुनंदनआणिला ॥५३॥ अष्टादशपद्मेंवानर ॥ संगेंघेऊनिआलाश्रीरामचंद्र ॥ वेढोनियांलंकापुर ॥ युद्धअपारपैंकेलें ॥ ५४ ॥ संततिसमवेतरावण ॥ रणींमारीरविकुळभूषण ॥ राज्यींस्थापूनियांबिभीषण ॥ [6]पुष्पकारूढमगझाले ॥ ॥ ५५ ॥ खालींमीजोंविलोकींपूर्ण ॥ तोंअद्भुतकेलेंसेतुबंधन ॥ लंबायमानशतयोजन ॥ आणोनिपा

---

[1] हरणाच्या कातड्याची चोळी. [2] भिक्षुकाच्या रूपानें. [3] सूर्याचा पुत्र—सुग्रीव. [4] इंद्राच्या पुत्रास—वाळीस. [5] वायुपुत्र—मारुती. [6] पुष्पक नामें विमान.

षाणबांधिला ॥ ५६ ॥ समुद्रबांधिलापाषाणीं ॥ आश्चर्यमजवाटलेंमनीं ॥ ऐसेंजानकीनेंविसरुनी॥
सेतुचरित्रकथियेलें ॥ ५७ ॥ तंवतेलोपामुद्राबोलत ॥ कायसांगसीगोष्टअद्भुत ॥ पाषाणींबांधिला
सरितानाथ[1] ॥ कायपुरुषार्थकेलाहा ॥५८॥ टाकोनियांएकशर ॥ कांशोषिलानाहींसागर ॥ नला
गतांक्षणमात्र ॥ पतीनेंमाझेप्राशिलातो ॥ ५९ ॥ ऐसेंअगस्तिजाया[2]बोलतां ॥ क्षणेकहोयतटस्थसी
ता ॥ ह्मणेइणेंउणेंआणिलेंरघुनाथा ॥ आतांउत्तरइयेसदेऊं ॥ ६० ॥ ह्मणेरघूत्तमाचाजातांबाण ॥
सप्तसमुद्रजातीलआटोन ॥ बिंदुमात्रनउरेजीवन[3] ॥ जीवसंपूर्णमरतील ॥ ६१ ॥ रामाजवळीवानर
गण ॥ आहेतपरमबळसंपन्न ॥ सप्तसमुद्रांचेंआचमन ॥एकदांचकरितील ॥ ६२ ॥ ह्मणसीकांकेलें
नाहींआचमन ॥ तरीतुझ्यापतीचेंमूत्रपूर्ण ॥ नशिवतीवानरगण ॥ मगप्राशनकेंवीकरितील ॥ ६३ ॥
रघुनाथदाससोंवळेबहुत ॥ ह्मणोनिशिळींबांधिलासेत ॥ नाहींतरीसरितानाथ ॥ प्राशितेक्षणनला
गतां॥६४॥ऐसेंबोलतांजनकतनया ॥ उगीचराहिलीऋषिजाया[2] ॥ असोजानकीचीपूजाकरूनियां ॥
संतोषविलेंतेकाळीं ॥ ६५ ॥ अगस्तीनेंपूजोनिरघुनंदना ॥ सवेंचऋषीचीघेऊनआज्ञा ॥ पुष्पकींबैसे
अयोध्याराणा ॥ सीतेसहिततेकाळीं ॥ ६६ ॥ पुष्पकचाललेंतेथोनी ॥ अयोध्यापंथलक्षोनी ॥ तों

---

[1] समुद्र. [2] अगस्तीची स्त्री लोपामुद्रा. [3] उदक.

भारद्वाजआश्रमींयेउनी ॥ उतरलेंतेथेंप्रयागीं ॥ ६७ ॥ मनांतविचारीरघुनंदन ॥ घ्यावेंभारद्वाजाचें दर्शन ॥ यालागींउतरलेंविमान ॥ इच्छाजाणोनिप्रभूची ॥ ६८ ॥ भारद्वाजासहितअपार ॥ धांवतीचहूंकडोनिमुनीश्वर ॥ जैसेमहानद्यांचेपूर ॥ सिंधूसिजातीभेटावया ॥ ६९ ॥ रघूत्तमेंखालतेंउतरून ॥ ऋषींससाष्टांगकेलेंनमन ॥ भारद्वाजेंदीधलेंआलिंगन ॥ प्रेमेंकरूनतेधवां ॥ ७० ॥ ह्मणेआजिधन्यधन्यदिवस ॥ घराआलाअयोध्याधीश ॥ झालींवर्षें[1]चतुर्दश ॥ चवदादिवसअधिकपें ॥ ७१ ॥ लक्ष्मणादिकांलागुन् ॥ भारद्वाजेंदीधलेंआलिंगन ॥ आणितेंदिवशींरघुनंदन ॥ आपुलेआश्रमींराहविला ॥७२॥ मगतोजगदात्मारघुनाथ ॥ स्नेहेंहनुमंतासीसांगत ॥ ह्मणेआह्मीआजराहिलोंयेथ ॥ प्रीतीस्तवं[2]ऋषीच्या ॥७३॥ तरीपुढेंजाऊनित्वरित ॥ त्वांभरतासकरावें[3]श्रुत ॥ शृंगवेरींगुहकभक्त ॥ त्यासहीविदित[4]करावें ॥ ७४ ॥ ऐसीआज्ञाहोतांचिपूर्ण ॥ वंदोनियांरघुवीरचरण ॥ वायुसुतेंकेलेंउड्डाण ॥ पित्यां[5]हूनचपळत्वें ॥ ७५ ॥ गगनींहूनिरविउतरत ॥ तैसागुहकाश्रमींहनुमंत ॥ येऊनिबोलेअकस्मात ॥ अयोध्यानाथआलाहो ॥ ७६ ॥ जोजगदानंदमूळकंद ॥ भरत[6]हृदयारविंदमिलिंद ॥ तोरघुनाथभक्तजनवरद ॥ जवळीआलाजाणिजे ॥ ७७ ॥ परमानंदउदारघन ॥ अंतरंगमनमोहन ॥

---

[1] चवदा. [2] भारद्वाजाच्या. [3] निवेदन. [4] कथन. [5] वायुपेक्षां [6] भरताच्या हृदयरूप कमलांत भ्रमराप्रमाणें राहणारा.

परात्परसोयराजाण ॥ तोजवळीआलाकीं ॥७८॥ विश्वात्मकविश्वपाळक ॥ विश्वमनउदारक ॥ जन
हृदयचाळक ॥ तोजवळीआलाकीं ॥ ७९ ॥ ऐसेंगुहकेंऐकतांवचन ॥ वोसंडलाआनंदेंकरून ॥ धांवूनि
मारुतीचेचरण ॥ धरिले[2]सद्गदहोउनी ॥ ८० ॥ ओळखोनिपरमभक्त ॥ त्यासिहृदयींधरीहनुमंत ॥ गुह
कमागुतीलोळत ॥ चरणावरीमारुतीच्या ॥८१ ॥ *ह्मणेहनुमंतातूंधन्यधन्य ॥ कायतुजहोऊंउत्तीर्ण ॥
मगफळेंसुमनेंआणून ॥ हनुमंतगुहकेंपूजिला ॥८२॥ गुहकासीह्मणेहनुमंत ॥ चालनंदिग्रामासीत्वरि
त ॥ स्वामीआलाहेंकरूंश्रुत ॥ भरताप्रतजाऊनियां ॥८३ ॥ दोघेहीउठिलेतेचक्षणीं ॥ एकमेकांचेहात
धरूनी ॥ दोघेहीभक्तशिरोमणी ॥ वेगेंकरूनिचालले ॥८४॥ तोंनंदिग्रामींभरत ॥ वाटानेंदिवसमोजि
त॥ह्मणेआतांनयेचिरघुनाथ॥चतुर्दशवर्षेंलोटलीं ॥ ८५ ॥ भरतसर्वगुणींसंपन्न॥तोभजनसमुद्रींचामी
न ॥ कींभक्तिवैरागरींचापूर्ण ॥ अमोलिकहिराहा ॥८६॥ विवेकगंगेचालोटथोर ॥ कींज्ञानाकाशींचा
भास्कर ॥ कींक्षमाधरितासहस्रवक्र ॥ कींसरोवरनिश्चयाचा ॥८७॥ किंवादयेचापर्वतपूर्ण ॥ कींगुणा
गुणानिर्गुण ॥ कीं[4]उपरतीचानंदन ॥ किंवामेघआकाशींचा ॥ ८८ ॥ ऐसातोभरततेवेळीं ॥ ह्मणेयावया
चीसीमाझाली ॥ रामप्रेमळांचीमाउली ॥ अजूनदृष्टींपडेना ॥८९॥ आतांहादेहटाकून॥धुंडीतजाईन

उचंबळला. २ कंठदाटून. ३ पुष्पें. ४ वैराग्याचापुत्र. *येथें–ह्मणेहेंतनमनधन ॥ ओंवाळावें तुजवरून ॥ असाही पाठ आहे.

रघुनंदन ॥ तत्काळचिकुंडरचून ॥ चेतविलाअग्निकैकेयीसुतें ॥ ९० ॥ मार्गपाहिलादोनप्रहर ॥ अग्नींत
घालावयाशरीर ॥ सिद्धझालाभरतवीर ॥ परमप्रियकरराघवाचा ॥९१॥ कुंडापासींउभाराहून ॥ अं
तरींआठविलेंश्रीरामध्यान ॥ मुकुटकुंडलेंआकर्णनयन ॥ सुहास्यवदनसांवळें ॥ ९२ ॥ उडीघालावी
जोंअंत ॥ तोंसमीपआलावायुसुत ॥ ह्मणेआलाआलाजीरघुनाथ ॥ दशमुखांतकजगदात्मा ॥९३॥
आलासुरांचाकैवारी ॥ आलाभक्तांचासाहाकारी ॥ भरतनेत्रउघडीतेअवसरीं ॥ तोंमारुतीघालीन
मस्कार ॥ ९४ ॥ उष्णकाळअत्यंत ॥ घायाळरणींउदकमागत ॥ त्यासीजीवन[1]पाजिजेअकस्मात ॥ तै
साभरतसुखावे ॥ ९५ ॥ चकोरअसतांक्षुधाक्रांत ॥ अवचितउगवेनिशानाथ[2] ॥ तैसाआनंदलाभरत ॥
हनुमंतासीदेखोनियां ॥ ९६ ॥ उचलोनियांपरमप्रीतीं ॥ हृदयींआलिंगिलामारुती ॥ ह्मणेकोठेंआ
हेरघुपती ॥ दावींमजप्राणसखया ॥ ९७ ॥ प्राणजातांअमृत ॥ एकाएकींघालिजेमुखांत ॥ तैसीशु
भवार्ताअकस्मात ॥ आलासिघेऊनकपींद्रा ॥९८॥ मगहनुमंतासीबैसवून ॥ पुशिलेंसकळवर्तमान ॥
अमृतवर्षावकरीघन[3] ॥ तैसेंयेरें[4]कथियेलें ॥ ९९ ॥ ह्मणेकृपासिंधुरघुनंदन ॥ क्षणक्षणांतुमचीआठ
वण ॥ करूनिह्मणेकेव्हांजाईन ॥ भरताप्रतिभेटावया ॥ १०० ॥ धन्यतुमचेंबंधुपण ॥ शक्रपदा[5]तु

---

१ उदक. २ चंद्र. ३ मेघ. ४ त्याणें–मारुतीनें. ५ इंद्रपदासारखें

ल्यराज्यटाकून ॥ सकळमंगळभोगत्यजून ॥ नंदिग्रामींबैसलेती॥१०१॥भरतह्मणेहोमारुती॥मृंगजी
वनींबुडेलअगस्ती ॥ कींतमा[2]र्णवींपडेलदिनपती ॥ दोषेंभागीरथीजरीलिंपे ॥ २ ॥ शेषजरीभागे
५ लधरितांक्षिती ॥ जरीमर्यादाटाकीलसरितांपती ॥ तरीराज्यवासनामारुती ॥ मजहोईलजाणपां
॥ ३ ॥ असोशत्रुघ्नासीह्मणभरत ॥ तूंअयोध्येसीजायत्वरित ॥ वसिष्ठमाताआणि[4]सुमंत ॥ तयांसी
श्रुतकरींवेगें ॥ ४ अरुणोदयहोतांसत्वर ॥ प्रजासेनाघेऊनिसमग्र ॥ जगद्वंद्यासीसामोर ॥ गजरेंक
रूनयेईजे ॥ ५ ॥ ऐसीआज्ञाहोतांशत्रुघ्न ॥ अयोध्येसीगेलाधांवून ॥ टवटवीतप्रसन्नवदन ॥ सुमंता
सीभेटला ॥ ६ ॥ ह्मणेकायपाहतांउठात्वरित ॥ जवळीआलेश्रीरघुनाथ ॥ नंदिग्रामींआलाहनुमंत॥
पुढेंसत्वरसांगावया ॥ ७ ॥ हरुषेंधांवतसुमंत ॥ आनंदनमायेगगनांत ॥ दुंदुभीत्राहा[5]दिल्यात्वरि
त ॥ आलारघुनाथह्मणोनियां ॥८॥ दणाणिल्याराजभेरी॥नादनसमायेअंबरीं ॥ शत्रुघ्नेंराजसद
नावरी ॥ कळसचढविलेलवलाहें ॥ ९ ॥ सूर्योदयींअकस्मात ॥ पृथ्वीवरीकिरणेंधांवत ॥ तैसीनग
रींप्रगटलीमात ॥ आलारघुनाथह्मणोनियां ॥ ११० ॥ आळोआळींजनधांवती ॥ आंगींरोमांचउ ५
भेराहती ॥ सुखनसमायेतयांचेचित्तीं ॥ नयनींलोटतीप्रेमबिंदू ॥ ११ ॥ सोळापद्मेंदळभार ॥ सिद्ध

---

१ मृग जळांत. २ अंधकार रूप समुद्रांत. ३ समुद्र. ४ प्रधान. ५ वाजविल्या.

झालेंतेव्हांसत्वर ॥ कुंजर[1]भेरीचवदासहस्र ॥ एकसरेंठोकिल्या ॥ १२ ॥ शत्रुघ्नआणिसुमंत ॥ आलेकौसल्येचेसदनांत ॥ ह्मणतीमातेआलारघुनाथ ॥ सीतासौमित्रांसहितपैं ॥ १३ ॥ कौसल्यासुमित्रादोघीजणी ॥ उचंबळल्याआनंदेंकरूनी ॥ सुखाश्रुलोटलेनयनीं ॥ बैसल्यावहनींसत्वर ॥ १४ ॥वसिष्ठापासींजाऊन ॥ आनंदेंसांगेशत्रुघ्न ॥ स्वामीआलेजीरघुनंदन ॥ चलासत्वरसामोरे॥ १५॥ आलाऐकतांरघुनाथ॥ स्वानंदेंउचंबळेब्रह्मसुत[2] ॥ चतुरंगदळसमस्त ॥ नगराबाहेरनिघालें ॥१६॥ विद्युत्प्रायध्वजझळकती॥ मकरें[4]बिरुदेंपुढेंचालती॥अष्टादशप्रजाधांवती ॥ नगराबाहेरसत्वर ॥१७॥ कैकयीसुमित्राकौसल्या ॥ सुखासना[5]रूढचालल्या ॥ मंगळवाद्यांच्याध्वनिलागल्या ॥ तोसोहळानवर्णवे ॥ १८॥ वसिष्ठशत्रुघ्नसुमंत ॥ दिव्यरथींबैसलेत्वरित ॥ आनंदमयजनसमस्त ॥ श्रीरघुनाथपहावया ॥ १९॥ थोडीशीउरतांलग्नघडी ॥ वेगींधांवतीजैसेवऱ्हाडी ॥ कींगंगेचियाजवळीथडी ॥ तृषाक्रांतकरितीत्वरेनें ॥ १२० ॥ तेंवीब्रह्मानंदेंकरून ॥ पुढेंधांवतीअयोध्येचेजन ॥ इकडेभरतसीताशोकहरण ॥ सूर्योदयींउठियेले ॥२१॥ नित्यनेमातेंसारून ॥ पुढेंचाललेदोघेजण ॥ भरतह्मणेआजिधन्यनयन ॥ श्रीरामनिधानदेखती ॥ २२ ॥ इकडेभारद्वाजाचीआज्ञाघेऊन ॥ पुष्पकींबै

---

१ हत्तींवरील डंके–नगारे. २ वसिष्ठमुनि. ३ विजेसारिखे. ४ एक प्रकारचें निशाण. ५ पालखींत बसून. ६ मारुती.

सेरघुनंदन ॥ सत्वरचालिलेंविमान ॥ अयोध्यापट्टणलक्षित ॥ २३ ॥ तोंभरतासीह्मणेहनुमंत ॥ ऊर्ध्वपंथेंपाहाजीत्वरित ॥ भरतजोंऊर्ध्वविलोकित ॥ तोंअद्भुतदेखिलें ॥२४॥ भरतह्मणेहनुमंतासी॥ हेंकायअसंभाव्यआकाशीं ॥ वाद्येंवाजतीमानसीं ॥ आश्चर्यमजवाटतें ॥ २५ ॥ हनुमंतह्मणेपुष्पकविमान ॥ सेनेसहितसीतारमण ॥ वरीयेतातींबैसो [illegible]मवेगेंकरूनियां ॥ २६ ॥ ऐसेंसांगत वायुनंदन ॥ भरतेंघातलेंलोटांगण ॥ मागुतीऊर्ध्ववदनकरून ॥ पुनःविमानाविलोकिलें ॥ २७ ॥ मागुतीसाष्टांगनमस्कार ॥ प्रेमेंघालीभरतवीर ॥ जैसाचंद्राकडेपाहेचकोर ॥ ऊर्ध्वपंथेंप्रीतीनें ॥ ॥ २८ ॥ मारुतीचाहस्तधरून ॥ पुढेंचालेकैकेयीनंदन[1] ॥ तोंराघवइच्छेंकरून ॥ पुष्पकउतरलेंभूमीवरी ॥ २९ ॥ सीतेसहितरघुनंदन ॥ विमानाखालींउतरून ॥ अयोध्येसीसाष्टांगनमन ॥ राजीवनयनकरीतेव्हां ॥ १३० ॥ जन्मभूमीजान्हवी[2]जननी ॥ सद्गुरुस्थळपवित्र[3]अवनी ॥ शि[4]वहरिप्रतिमासंतदेखोनी ॥ साष्टांगनमनकरावें ॥३१॥ तपस्वीवेद[5]ज्ञवृद्धब्राह्मण ॥ यज्ञ*प्रसादध्वजदेखोन ॥ वंद्यद्रुमसमाधिस्थान ॥ महापुरुषवंदावे ॥३२॥ सत्यव्रतीश्रीरघुनाथ ॥ ह्मणोनिअयोध्येसीनमस्का

---

१ भरत. २ भागीरथी. ३ पुण्यभूमी. ४ शिवाच्या व विष्णूच्या मूर्ति. ५ वेद जाणणारा. ६ वंदन करण्यास योग्य असे अश्वत्थ औदुंबर इत्यादि वृक्ष. *येथें–प्रासादध्वज–असाही पाठ आहे. त्याचा अर्थ देवालय संबंधी ध्वज.

रित ॥ तोंहनुमंतासमवेत ॥ जवळीभरतदेखिला॥३३॥दाटलाअष्टभावेंकरून॥घालीतयेतसेलोटांग
ण ॥ श्रीरामवियोगेंकरून॥शरीरकृशजाहलेंसे ॥३४॥भस्मलाविलेंशरीरासी ॥वल्कलेंवेष्टिततोताप
सी॥ऐसाभरतदेखोनिमानसीं॥सीतावरकळवळला॥३५॥चरणींक्रमीतभूमंडळ ॥ पुढेंचालेतमाळनी
ळ ॥ तान्हयावत्सालागींस्नेहाळ ॥ धेनुहंबरतजैसीकां ॥ ३६ ॥ भरतेंकैसेंदेखिलेंरघुनाथा ॥ बहुत
दिवसगेलापिता ॥ तयांसीकुमरदेखतां ॥ धांवेजैसास्नेहभरें ॥ ३७ ॥ तैसेंभरतेंवेगेंधांवोनी ॥ मि
ठीघातलीश्रीरामचरणीं ॥ कींगेलेंधनदेखतांनयनीं ॥ मिठीघालीजेंवीलोभी ॥ ३८ ॥ कींजन्मां
धासीआलेनयन ॥ कींमृत्युसमयींअमृतपान ॥ कींदरिद्रियासीनिधान ॥ अकस्मातप्राप्तझालें ॥
॥ ३९ ॥ किंवामारितांतस्करीं ॥ अकस्मातधांवलाकैवारी ॥ तोजेंवीसुखावेअंतरीं ॥ भरतासीतैं
सेंवाटत ॥ १४० ॥ राघवेंउचलोनितेसमयीं ॥ भरतहृढधरिलाहृदयीं ॥ दोघांचेनयनींलवलाहीं ॥
प्रेमोदकलोटलें ॥ ४१ ॥ हरिहरदोघेभेटले ॥ शशिमित्रएकवटझाले ॥ कींक्षीराब्धीचेएकवटले ॥
लोटजैसेएकत्वें ॥ ४२ ॥ कींवेदांतग्रंथींचेअर्थ ॥ ऐक्यत्वापरस्परेंयेत ॥ तैसेदशमुखांतकआणिभर
त ॥ एकपणेंमिळाले ॥ ४३ ॥ समसंतोषसमानप्रीती ॥ सोडावेंहेंनवाटेचित्तीं ॥ वियोगव्यथादि
गंतराप्रती ॥ जातीझालीतेधवां ॥ ४४ ॥ आलिंगनदेऊनिवेगळेहोती ॥ परीअंतरींन्हेचतृप्ती ॥

तोसोहळाडोळांपाहती ॥ सुग्रीवआणिबिभीषण ॥ ४५ ॥ ह्मणतीभरतआणिरघुपती ॥ अद्भुतया
दोघांचीप्रीती ॥ एकासीएकआवडती ॥ प्राणाहूनिपलीकडे ॥ ४६ ॥ बंधुसाधुविरक्तभक्त ॥ चारी
प्रकारेंवंद्यभरत ॥ राज्यटाकूनिअरण्यांत ॥ चतुर्दशवर्षेंबैसला ॥ ४७ ॥ नाहींतरीआमुचेंबंधुपण ॥
एकमेकांचेघेतलेप्राण ॥ आतांरघुनाथदासह्मणून ॥ वंद्यझालोंत्रिलोकीं ॥ ४८ ॥ परीधन्यवाळी
आणिरावण ॥ त्यांचेविरोधप्रसंगेंकरून ॥ सखाजोडलारघुनंदन ॥ सच्चिदानंदरूपजो ॥ ४९ ॥
असोभरतसप्रेमेंकरून ॥ वंदीजनककन्येचेचरण ॥ जैसेंवत्सप्रीतीनेंधांवोन ॥ रिघेधेनूचेकांसेसी ॥
॥ १५० ॥ यावरीभरतआणिलक्ष्मण ॥ उचंबळतीप्रेमरसेंकरून ॥ एकमेकांसीआलिंगन ॥ देतेझा
लेतेधवां ॥ ५१ ॥ सुग्रीवआणिबिभीषण ॥ उभयतांसीह्मणेरघुनंदन ॥ भरतांसिक्षेमालिंगन ॥ द्या
वेंआतांयेसमयीं ॥ ५२ ॥ ऐसेंऐकतांदोघेजण ॥ भरतासीकरितीसाष्टांगनमन ॥ सुग्रीवासीउठवून॥
भरतेंआधींआलिंगिलें ॥ ५३ ॥ सवेंचिउठवोनिबिभीषण ॥ हृदयींधरिलाप्रीतीकरून ॥ यावरीन
ळनीळवाळिनंदन ॥ जांबुवंतादिभेटले ॥ ५४ ॥ याउपरीगुहकभक्त ॥ तोहीभरताऐसाव्रतस्थ ॥ते
णेंप्रेमभरेंदंडवत ॥ केलेंतेव्हांरामासी॥५५॥ सर्वांसिसमानरघुनाथ ॥ गुहकासीतेव्हांहृदयींधरित॥
आनंदनसमायेगगनांत ॥ गुहकाचातेकाळीं ॥ ५६ ॥ मगगुहकभरतांसमवेत ॥ विमानींबैसलारघु

नाथ ॥ विमानमागुतीउंचावत ॥ चाललेंअद्भुतवायुवेगें ॥५७॥ क्षीराब्धितटींजाऊन ॥ बैसेजैसाविष्णुंवहन[1] ॥ तैसेंनंदिग्रामासमीपविमान ॥ उतरलेंअसेतेकाळीं ॥ ५८ ॥ सीताआणिश्रीरघुनाथ ॥ पुष्पकाखालींउतरत ॥ वानरअसुर[2]समस्त ॥ क्षणनलागतांउतरले ॥ ५९ ॥ राघवह्मणेपुष्पकासी ॥ आतांतुवांजावेंकुबेरापासीं ॥ पुनःचिंतिल्यासमयासी ॥ आह्मांपासींयेईजे ॥ १६० ॥ ऐसीआज्ञाहोतांतत्काळिक ॥ ऊर्ध्वपंथेंगेलेंपुष्पक ॥ धनपती[3]पासींजाऊनिदेख ॥ स्थिरझालेंतेकाळीं ॥ ६१ ॥ नंदिग्रामासमीपअरण्यांत ॥ उतरताझालारघुनाथ ॥ वानरदळराक्षसदळसमस्त ॥ सेनातेथेंबैसली ॥ ६२ ॥ इकडेअयोध्येबाहेर ॥ निघालेंजाणदळपरिकर ॥ रथशृंगारिलेसुंदर ॥ आनंदेंबहुतचालिले ॥ ६३ ॥ चवदासहस्र[4]कुंजरभेरी ॥ दणाणिल्यातेअवसरीं ॥ सोळापद्मेंदळेंसीझडकरी ॥ शत्रुघ्नयेतभेटावया ॥ ६४ ॥ भरतह्मणेजीरघुराया ॥ शत्रुघ्नसुमंतआलेभेटावया ॥ आणिमातायेतीलवलाह्यां ॥ होऊनियांस्नेहभरित ॥ ६५ ॥ जोतपेंज्ञानेंसमर्थ ॥ जोशांतिक्षमेचापर्वत ॥ तोवसिष्ठमुनिसद्गुरुनाथ ॥ भेटावयायेतत्वरेनें ॥ ६६ ॥ आणिअयोध्येचेसकळब्राह्मण ॥ अष्टादश[5]प्रजासैन्यसंपूर्ण ॥ असंभाव्यप्रीतीकरून ॥ भेटावयायेतसे ॥ ६७ ॥ तोंसुमंतआणिशत्रुघ्न ॥ रथाखालींउतरू

---

[1] विष्णूचें वाहन गरुड. [2] राक्षस. [3] कुबेरापाशीं. [4] हत्तीवरील डंके(नोबती.) [5] अठरा पकड जातींचे लोक.

न ॥ अवलोकितांसीताजीवन ॥ लोटांगणेंघालिती ॥ ६८ ॥ देखोनिशत्रुघ्नसुमंत ॥ भेटावयाउठेर
घुनाथ ॥ शत्रुघ्नचरणींमिठीघालित ॥ नेत्रींउदकस्रवतसे ॥ ६९ ॥ रावणारीसद्गदहोऊन ॥ शत्रुघ्ना
सींदेतआलिगन ॥ तोंसुमंतेंधरिलिचरण ॥ श्रीरामाचेतेधवां ॥ १७० ॥ बंधूंचेपरिआदरें ॥ तोह्मीआ
लिंगिलारघुवरें ॥ परमप्रीतींसौमित्रें ॥ सुमंतशत्रुघ्नआलिंगिले ॥ ७१ ॥ यावरीसकळेंजुत्पती ॥ सु
ग्रीवबिभीषणनृपती ॥ सुमंतशत्रुघ्नांपरमप्रीतीं ॥ भेटतेझालेतेधवां ॥ ७२ ॥ अक्षयसौभाग्यसरि
ता ॥ दोघांहीवंदिलीजनकदुहिता ॥ यावरीसुमंतह्मणेरघुनाथा ॥ सद्गुरुवसिष्ठसमीपआले ॥ ७३॥
ऐसेंबोलतांसुमंत ॥ सामोराधांवेरघुनाथ ॥ तोंवहनाखालींब्रह्मसुत ॥ श्रीरामदेखोनिउतरला ॥ ७४
नेत्रींदेखोनिसद्गुरुनाथ ॥ सद्गदझालाजनकजामात ॥ दंडन्या[4]येंनमस्कारघालित ॥ धांऊनिवसिष्ठउच
लीप्रेमें ॥ ७५ ॥ ह्मणेजगद्वंद्यारघुनाथा ॥ तुझेंदर्शनदुर्लभसमस्तां ॥ भूभारहरावयातत्व
तां ॥ अवतरलासीसूर्यवंशीं ॥ ७३ ॥ संसारभयश्रममोचना ॥ रावणांतकाचिन्मयलोचना ॥
पुराणपुरुषाजगन्मोहना ॥ धन्यलीलादाविली ॥ ३७ ॥ मगबोलेजगदात्मा ॥ सर्वतुमचेंकृपेचाम
हिमा ॥ गुरुभक्तासीशिवब्रह्मा ॥ सनकादिकवंदिती ॥ ७८ ॥ रोगकाळभयमृत्य ॥ त्यांपासोनिरक्षी

---

१ रावणाचा शत्रु-राम. २ नळनीळ जाबुवंत इत्यादि महामल्ल वानर. ३ वसिष्ठ. ४ दंडवत्.

सद्गुरुनाथ ॥ देवकेलेबंधनमुक्त ॥ हाप्रतापगुरुकृपेचा ॥ ७९ ॥ मगवसिष्ठमुनीचेचरण ॥ वंदीप्रेमेंसु
मित्रानंदन ॥ त्यासीश्रीगुरूहृदयींधरून ॥ ह्मणेधन्यधन्यकीर्तितुझी ॥१८०॥ त्यावरीवसिष्ठमुनीचे
चरण ॥ जानकीवंदीप्रेमेंकरून ॥गुरुह्मणेअनंतकल्याण ॥ सौभाग्यवर्द्धनतुझेंहोकां ॥ ८१ ॥ जन
कात्मजेतूंपूर्णसती ॥ वाढविलीराघवाचीकीर्ती ॥ तूंप्रणवरूपिणीचिच्छक्ती ॥ ब्रह्माडरचिसीस्व
इच्छें ॥८२॥ असोसुग्रीवबिभीषणादिवानर ॥ करितीसद्गुरूसीनमस्कार ॥ तोंमाताआलीसत्वर ॥
सुखासनीं[1]बैसोनियां ॥ ८३ ॥ वहनापुढेंवेत्र[2]धार ॥ चालतीसहस्रांचेसहस्र ॥ वहनआच्छादिलेंसम
ग्र ॥ हेमांबरें[3]करूनियां ॥ ८४ ॥ सुमंतह्मणेरघुनाथा ॥ स्वामीजवळीआलीमाता ॥ तोंधीरनधरवे
सीताकांता ॥ सामोराजातत्वरेनें ॥ ८५ ॥ वहन[4]ठेविलेंभूमंडळीं ॥ तोंराघवधांवोनिआलाजवळी॥
जैसेंतान्हेंबाळउडीघाली ॥ धेनूजवळीदेखतां ॥ ८६ ॥ मातेचेचरणींमस्तक ॥ ठेवीत्रिभुवननायक॥
मायेनेंउचलोनितत्कालिक ॥ हृदयींधरिलातेकाळीं ॥८७ ॥ नेत्रींअश्रुधारावाहत ॥ तेणेंअभिषेकि
लारघुनाथ ॥ स्नेहभरेंमातास्फुंदत ॥ सद्गदकंठजाहला ॥ ८८ ॥ ह्मणेचतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ बाळेंमाझीं
गेलींवनांत ॥ सुकुमारचरणींचालत ॥ शीतोष्णातेंसोसीतपें ॥ ८९ ॥ श्रीराममाझाराजहंस ॥

---

[1] पालखींत. [2] चोपदार. [3] भरजरीवस्त्रानें—किनखापाच्या पडद्यानें. [4] पालखी.

सोडोनिअयोध्यामानस ॥ पाठविलाकंटकवनास ॥ सांवळाडोळसकुमार ॥१९०॥ माझारामेंचं
द्रनिर्मळ ॥ वियोगराहूमध्येंसबळ ॥ चतुर्दशवर्षेंशुद्धमंडळ ॥ वदनेंदुआजीदेखिला ॥ ९१ ॥ चतुर्दश
वर्षेंक्रमिलीरजनी ॥ आजिरामउगवलावासरमणी ॥ अयोध्याजनवदनकमळिणी ॥ टवटविल्याए
कदांची ॥ ९२ ॥ नवमेघरंगरघुवीर ॥ वियोगसमीरेंनेलादूर ॥ देहक्षेत्रशोषिलेंसमग्र ॥ आजिवरी
आमुचें ॥ ९३ ॥ असोयावरीरघुनंदन ॥ करीमातेचेंसमाधान ॥ ह्मणभाग्यआमुचेंपरिपूर्ण ॥ देखि
लेचरणडोळांतुझे ॥ ९४ ॥ तोंयेऊनलक्ष्मण ॥ वंदीकौसल्येचेचरण ॥ कौसल्यात्यातेंहृदयींधरून ॥
बोलेवचनसद्गद ॥ ९५ ॥ दोघेमाझेचिंतामणी ॥ गोफणिलेहोतेदूरवनीं ॥ माझेपूर्वभाग्येंकरूनी ॥ पु
ढतीनयनींदेखिले॥९६॥सुमित्रेचेचरणसप्रेमें॥वंदिलेतेव्हांआत्मारामें॥हृदयींआलिंगिलासप्रेमें ॥ सु
मित्रेनेंतेधवां ॥ ९७ ॥ ह्मणचतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ अयोध्याझालीहोतीप्रेतवत ॥ आजिनिजप्राणरघुना
थ ॥ मागुतीआंतसंचरला ॥ ९८ ॥ असोसुमित्रेसीवंदून ॥ रामेंकैकेयीसकेलेंनमन ॥ कौसल्येएसें
आलिंगन ॥ अतिप्रीतीनेंदीधलें ॥ ९९ ॥ कैकेयीह्मणरघुनाथा ॥ कल्याणरूपेंनांदेंआतां ॥ अपेश
आलेंमाझेमाथां ॥ तेंआजिसर्वनिरसलें ॥ २०० ॥ शुष्ककासारींचेमीन ॥ तळमळीतहोतेअयोध्या

---

१ अयोध्या रूपमानस सरोवर. २ रामरूपीं चंद्र. ३ वियोगरूप राहु. ४ रात्री. ५ वियोगरूप वायूनें. ६ गोफणींतून दूर उडविले.

जंन ॥ तोंआजिरामजगंज्जीवन ॥ येऊनिभरलेंएकसरें ॥ १ ॥ इकडेसुमित्रेचेचरण ॥ साष्टांगनमीलक्ष्म
ण ॥ पुत्रासप्रेमेंभेटचलून ॥ हृदयींधरीतेधवां ॥ २ ॥ ह्मणेचवदावर्षेंनिराहार ॥ वनींश्रमलासितूंथोर ॥
सौमित्रदेतप्रत्युत्तर ॥ रघुवीरकृपेनेंसुखीहोतों ॥ ३ ॥ मगकैकेयीसनमस्कार ॥ करीतभोगींद्रअव
तार ॥ आलिंगोनियांसौमित्र ॥ ह्मणेबारेविजयीहोईं ॥ ४ ॥ यावरीकौसल्येचेचरणीं ॥ लागेयेऊन
नमंगेळभगिनी ॥ हृदयींधरीदृढआलिंगोनी ॥ रामजननीबोलत ॥ ५ ॥ चतुर्दशवर्षेंपर्यंत ॥ मायेश्र
मलीसतूंबहुत ॥ स्नेहेंसुखकुरवाळीत ॥ जानकीचेंतेधवां ॥ ६ ॥ नवरत्नमुद्रिकापरमप्रीतीं ॥ घाली
जानकीचेहातीं ॥ तोंसीतेनेंसुमित्रासती ॥ परमस्नेहेंनमियेली ॥ ७ ॥ सुमित्राह्मणेवोसाजणी ॥ पर
मश्रमलीसकाँननीं ॥ आपुलेकंठींचीमाळकाढुनी ॥ गळांघालीजानकीच्या ॥ ८ ॥ स्नेहेंकरूनिधरि
लीहृदयीं ॥ मगसीतेनेंवंदिलीकैकेयी ॥ क्षेमंजोंदीधलेंनाहीं ॥ तोंवचनकायबोलत ॥ ९ ॥ वयतुझेंल
हानसाचार ॥ परीकीर्तिकेलीबहुतथोर ॥ रावणाचीसंपदासमग्र ॥ भोगूनियांआलीसी ॥ १० ॥ श्रो
त्रियाचेंपात्रपूर्ण ॥ नकळतांघेऊनिगेलेंश्वान ॥ तेंश्वानमारिलेंक्रोधेंकरून ॥ तरीपात्रतेंपवित्रनोहेची
॥ ११ ॥ तैसेंरामेंरावणमारून ॥ तुजआणिलेंसोडवून ॥ कोणेएकेप्रकारेंकरून ॥ कीर्तित्रिभुवनींप्र

---

१ रामरूप उदक. २ शेषावतार—लक्ष्मण. ३ सीता. ४ अरण्यांत. ५ आशीर्वाद.

गटली ॥ १२ ॥ रामकष्टलावनवासी ॥ तरीतूंसुखेंहोतीसलंकेसी ॥ तेथींचासोहळामानसीं ॥ आठ
वतअसेलतूतें ॥ १३ ॥ ऐसेंकैकेयीबोलतां ॥ उगीचपरतोनिगेलीसीता ॥ अपवित्रासीउत्तरदेतां ॥ ये
तहीनताश्रेष्ठासी ॥ १४ ॥ ह्मणूनियांजनकबाळी ॥ जाऊनिबैसलीकौसल्येजवळी ॥ शांतिपाशींजे
सीशोभली ॥ क्षमानिरंतरतैसीत ॥१५॥ कींआवडीतेथेंभक्ती ॥ राहेजैसीपरमप्रीती ॥ कींधारणा
तेथेंवृत्ती ॥ नसोडीचसर्वथा ॥ १६ ॥ तैसीकौसल्येपासींसीता ॥ शोभलीतीजगन्माता ॥ भाविक
दुर्जनांत्यागूनितत्वतां ॥ सत्संगेंसींजेंवीवसे ॥ १७ ॥ श्रीरामविजयग्रंथसुरस ॥ उत्तरकांडहाचिक
ळस ॥ त्यावरीअयोध्याप्रवेश ॥ सावकाशपरिसीजे ॥ १८ ॥ मंगळस्नानकरून ॥ रघुवीरकरीलभो
जन ॥ मगसुमुहूर्तेंसींसंपूर्ण ॥ अयोध्येंतप्रवेशतील ॥१९॥ श्रीधरवरदाराघवेशा ॥ ब्रह्मानंदापुराण
पुरुषा ॥ अभंगपदनिजदासा ॥ कृपाकरूनिदेईंतूं ॥ २२० ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ सं
मतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतभक्तचतुर ॥ पंचत्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ २२१ ॥
श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ अध्याय ॥ ३५ ॥ ओव्या ॥ २२१ ॥

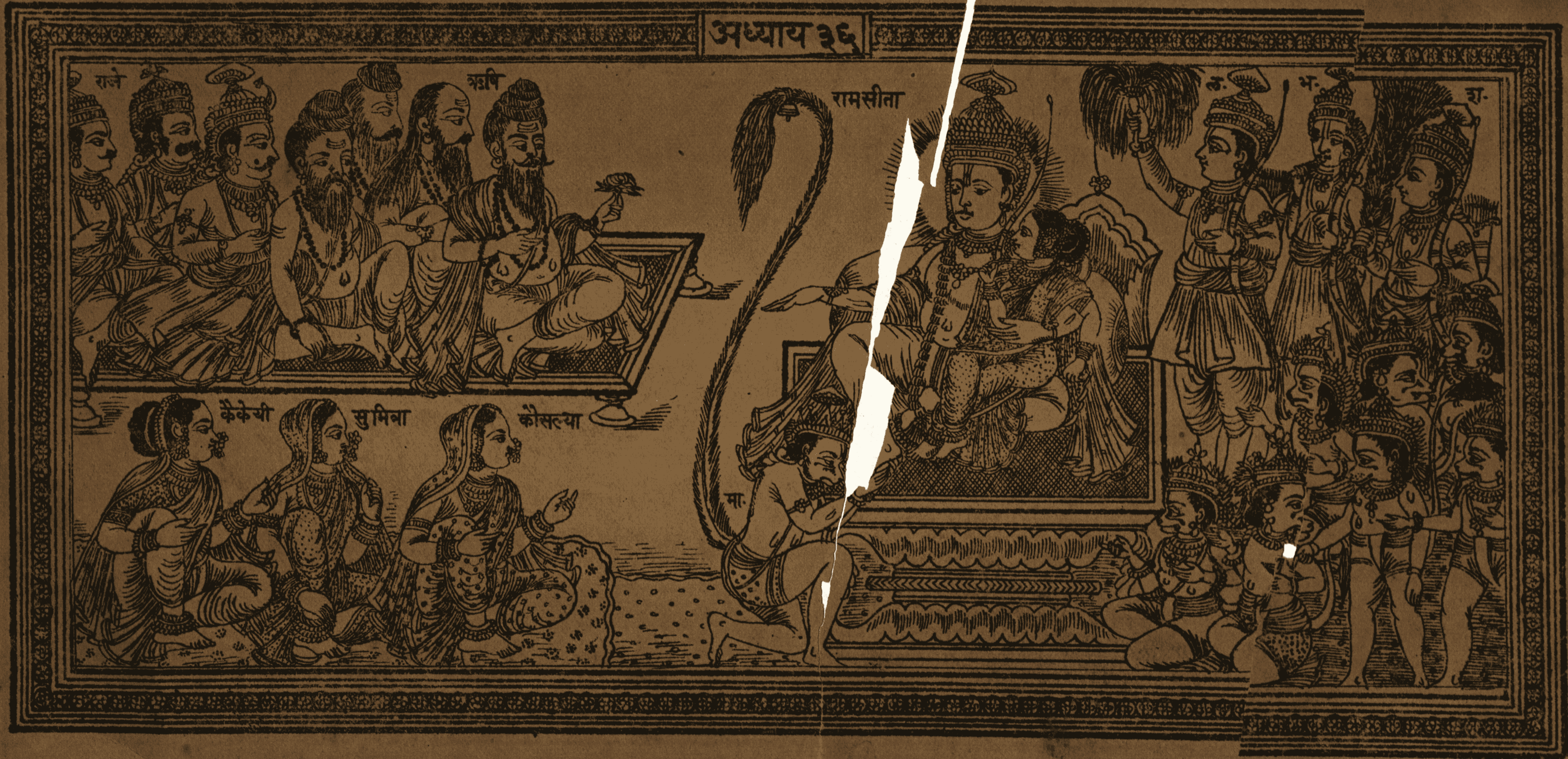
अध्याय ३६
राजे
ऋषि
रामसीता
ल.
भ.
श.
कैकेयी
सुमित्रा
कौसल्या
मा.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जोसद्गुरुआद्यनिर्विकार ॥ जोब्रह्मादिकांचेंमाहेर ॥ जोआदिमायेचानिजव
र ॥ तोहारघुवीररविकुळीं ॥ १ ॥ अनंतब्रह्मांडांचाकर्ता ॥ जोप्रळयकाळासीशासनकर्ता ॥ तोभरं
ताग्रजतत्वतां ॥ नंदिग्रामींराहिला ॥२॥ अयोध्येचेजनसकळ ॥ षोडशपद्मेंराजदळ ॥ सैन्यउतरलें
तुंबळ ॥ नंदिग्रामावेष्टूनियां ॥ ३ ॥ अष्टादशपद्मेंवानरदळ ॥ बाहात्तरकोटीरीससबळ ॥ छप्पन्नको
टीगोलांगुळ ॥ उतरलेयथावकाशें ॥ ४ ॥ यावरीविश्रव्याचासुत ॥ जोकांबिभीषणपुण्यपंडित ॥
त्याचीअसुरसेनाअद्भुत ॥ श्रीरघुनाथभक्तउतरले ॥५॥ अष्टादशअक्षौहिणीवाजंत्रें ॥ बिभीषणाचीं
गर्जतीगजरें ॥ त्यांहूनिअयोध्येचींपरिकरें ॥ अहोरात्रवाजतीहो ॥ ६ ॥ शत्रुघ्नआणिसुमंत ॥ हेमां
बेरेंशिंबिरेंबहुत ॥ उभींकरितेझालेतेथ ॥ लक्षानुलक्षतेकाळीं ॥ ७ ॥ त्यांसीरत्नजडितस्तंभ ॥ वरी
रत्नखचितकळससुप्रभ ॥ त्यांच्यातेजेंकरूनिनभ ॥ उजळलेंतेकाळीं ॥ ८ ॥ सुग्रीवबिभीषणनृपव
र ॥ आणीककपिराजथोरथोर ॥ त्यांसीहीशिबिरगृहेंसविस्तर ॥ रहावयादीधलीं ॥ ९ ॥ कुळांच
ळांतमेरुथोर ॥ तैसेंमुख्यश्रीरामाचेंशिबिर ॥ मातागुरुबंधुसहरघुवीर ॥ तेथेंराहतापैंझाला ॥१०॥
अंतरगृहींसीतासती ॥ उर्मिळामांडवीश्रुतकीर्ती ॥ चवघीजावातेथेंराहती ॥ आनंदचित्तीनसमा

---

१ भरताचा ज्येष्ठ बंधु. २ सुंदर. ३ किनखापी. ४ राहुट्या–डेरे–तंबू. ५ आकाश. ६ सह्यविंध्याद्रि महांपर्वतांत.

ये ॥ ११ ॥ आलाऐकतांरघुवीर ॥ पातलाजनकराजा[1]श्वशुर ॥ संगेंदळभारअपार ॥ वाद्येंगजरेंयेतसे ॥ १२ ॥ छप्पन्नदेशींचेनृपती ॥ पातलेतेव्हांशीघ्रगती ॥ सप्तद्वीपींनवखंडींजेवसती ॥ धांवती करभारघेऊनियां ॥ १३ ॥ धांवलेसकळऋषीश्वर ॥ नानासाधनीव्रतीथोर ॥ योगयागटाकूनिसमग्र ॥ येतीरघुवीरपाहावया ॥ १४ ॥ सप्तपुऱ्यागिरिकंदरीं ॥ नानातीर्थींगूढविवरीं ॥ वृक्षाग्रवासी वायुआहारी ॥ आसनेंजयांचींनानाविध ॥ १५ ॥ शमदमादिकसाधनें ॥ अष्टांगयोगदेहदंडणें ॥ नानाहट्टयोगव्रताचरणें ॥ सोडूनवेगींधांवती ॥ १६ ॥ तितुक्यांसहीरघुनंदन ॥ उठोनिदेतआलिंगन ॥ समस्तांसहितसीताजीवन ॥ वस्त्रमंडपींबैसला ॥ १७ ॥ देहींविदेहीरघुवीर ॥ त्यासिभेटोंआलाविदेही[3]श्वशुर ॥ तोजगन्मातचापितामिथिलेश्वर ॥ [4]पद्मजजनकेंआलिंगिला ॥ १८ ॥ असो असुरवानरनृपवर ॥ वसिष्ठादिसकळऋषीश्वर ॥ त्यांसिमंगळस्नानरघुवीर ॥ करविताझालातेधवा ॥ १९ ॥ लक्षानुलक्षसुवर्णकढया ॥ उष्णोदकतापवूनियां ॥ सुगंधतैलेंलावूनियां ॥ मंगळस्नानेंकरवीतसे ॥ २० ॥ सर्वांसवस्त्रेंअलंकार ॥ नानारत्नभूषणेंअपार ॥ देऊनियांजनकजावर ॥ रघुवीरसवेंपाठवी ॥ २१ ॥ बिभीषणादिसुग्रीववानर ॥ मंगळस्नानकरितीसत्वर ॥ अमूल्यवस्त्रेंअळंकार ॥

---

१ सासरा. २ अयोध्या, मथुरा, मायापुरी, काशी, कांची, उज्जयिनी, द्वारका ह्या सातपुऱ्या. ३ सीतेचा. ४ रामानें.

स्वयेंरघुवीरदेतसे ॥ २२ ॥ वसिष्ठनाहातांचिसत्वर ॥ अमूल्यवस्त्रेंअलंकार ॥ स्वयेंउठोनिरघुवीर॥ देताझालाआनंदें ॥ २३ ॥ मणिमयपादुकाआणून ॥ गुरूपुढेंठेवीरघुनंदन ॥ त्यावसिष्ठेंपायींघालून ॥ बैसलेयेऊनस्वस्थानीं ॥ २४ ॥ [1]त्रयभगिनीसमवेतसीता ॥ अंतर्गृहीं[2]जगन्माता ॥ नाहोनियांसमस्तां ॥ लेइल्यावस्त्रेंभूषणें ॥ २५ ॥ सकळअयोध्यावासीजन ॥ नारीनरआदिकरून ॥ अवघ्यांसीगौरवसमसमान ॥ [3]जनकजामातेंदीधला ॥ २६ ॥ मगबंधूंसहितरघुनंदन ॥ करिताझालामंगळस्नान ॥ सुगंधतैलेंलावून ॥ जटाउकलिल्यामस्तकींच्या ॥२७॥ चवदावर्षेंपर्यंत ॥ भरताकारणें धरिलेंव्रत ॥ तेंआजि[4]विसर्जिलेंसमस्त ॥ सीतांधवेंतेधवां ॥२८॥ अभ्यंगझालियासमग्र ॥ सुमंतेंवस्त्रें अलंकार ॥ आणोनियांसत्वर ॥ रघूत्तमासीसमर्पिलीं ॥ २९ ॥ जोलावण्यामृतसागर ॥ लेइलावस्त्रेंअलंकार ॥ भरतेंपादुकासत्वर ॥ मस्तकींच्यापुढेंठेविल्या ॥३० ॥ मगरघुनाथआज्ञेनें ॥ सौमित्रभरतशत्रुघ्नें ॥ आणिसुमंतप्रधानें ॥ मंगळस्नानेंकेलींपैं ॥ ३१ ॥ संध्यादिनित्यकर्मेंसारिलीं ॥ तंवपाकनिष्पत्तिझाली॥सकळऋषिनृपतेकाळीं॥भोजनासीबैसले ॥३२॥ बिभीषणसुग्रीववायुनंदन॥ नळनीळशरभगंधमादन ॥ बंधूंसहितरघुनंदन ॥ भोजनासीबैसले ॥३३॥ मणिमयकनकताटेंशोभ

---

[1] उन्मिळा मांडवी श्रुतकीर्ति ह्या तीन बहिणीसहित.
[2] सीता.
[3] रामानें.
[4] सोडिलें.
[5] स्वयंपाकाची सिद्धि.
[6] रत्नखचित सोन्याचीं ताटें.

लीं ॥ रत्नखचितअडणियातळीं ॥ उदकपात्रेंभरूनिठेविलीं ॥ समसमानसर्वांसी ॥ ३४ ॥ [1]रजताच
ळाचाभागकेवळ ॥ तैसाभातवाढिलानिर्मळ ॥ पंचभक्ष्येंपरमान्नेंसोज्वळ ॥ शाखासाठीशोभती ॥ ३५
दधिमधुदुग्धघृत ॥ शर्करापंचामृतवाढित ॥ पंक्तीसजेथेंरघुनाथ ॥ तेथेंकांहींन्यूननसे ॥ ३६ ॥ तींअ
न्नेंवर्णावींसमस्त ॥ तरीकांव्यर्थवाढवावाग्रंथ ॥ सकळजीवांसहितरघुनाथ ॥ तृप्तझालाभोजनीं ॥
॥ ३७ ॥ हस्तप्रक्षाळूनिनिर्मळ ॥ त्रयोदशगुणीतांबूल ॥ सर्वांसहिततमाळनीळ ॥ घेताझालातेकाळीं ॥
॥ ३८ ॥ श्रीराम[2]कोटिमन्मथतात ॥ तीनदिवसराहिलातेथ ॥ वसिष्ठेंकाढिलादिव्यमुहूर्त ॥ अयोध्या
प्रवेशकरावया ॥ ३९ ॥ पुष्यार्कयोगमुहूर्तेंद्र ॥ रामचंद्रासीउत्तमचंद्र ॥ त्यासुमुहूर्तेंगुणसमुद्र ॥ उठताझा
लातेकाळीं ॥ ४० ॥ लागलाएकचिवाद्यांचागजर ॥ [3]भेरीठोकिल्याचवदासहस्र ॥ बिभीषणाचींवा
द्येंसमग्र ॥ वाजोंलागलींतेधवां ॥ ४१ ॥ बिभीषणसुग्रीवादिनृपती ॥ बैसलेतेव्हांदिव्यरथीं ॥ वा
द्यगजरेंकरूनिक्षिती ॥ हालोंलागलीतेसमयीं ॥ ४२ ॥ दिव्यरथींरघुनाथ ॥ बैसलातेव्हांसीतेस
हित ॥ शत्रुघ्नआणिभरत ॥ [4]चामरेंवरीढाळिती ॥ ४३ ॥ सहस्रांचेसहस्र[5]वेत्रधार ॥ पुढेंमार्गक
रितीसत्वर ॥ नगरद्वाराजवळीरघुवीर ॥ पावताझालातेकाळीं ॥ ४४ ॥ सप्तपुर्यांमाजीअतिश्रेष्ठ ॥

---

[1] चांदीच्यापर्वताचा–कैलासाचा. [2] कोटि मदनांचा पिता. [3] नगारे, नोबती. [4] चंवऱ्या. [5] चोपदार.

अयोध्यापुरीहेवरिष्ठ ॥ सकळविद्यांमाजीसुभट ॥ अध्यात्मविद्या[1]जैसीकां ॥ ४५ ॥ अयोध्येचीरचनातेक्षणीं ॥ कपिअसुरपाहतीनयनीं ॥ देवराजपुरी[2]उपमेउणी ॥ अयोध्येसीतुळितांपैं ॥४६॥ अयोध्येभोंवतेंउपवन ॥ उपमेसींउणेंनंदनवन[3] ॥ वृक्षसदासुफळसंपूर्ण ॥ गेलेगगनभेदित ॥ ४७ ॥ सूर्यकिरणनपडेतळीं ॥ ऐसीनिबिडछायापडली ॥ कस्तूरीमृगसर्वकाळीं ॥ क्रीडाकरितीवनांत ॥ ४८ ॥ रावेसाळुंख्यामयूर ॥ चातकलावेबदकेंतित्तिर ॥ नानापक्षीनिरंतर ॥ रामनामेंगर्जती ॥ ४९ ॥ स्फटिकनिबद्धसरोवरें ॥ माजीरातोत्पलें[4]सुवासकरें ॥ राजहंसआनंदेंथोरें ॥ क्रीडाकरितीतयेस्थळीं ॥ ॥ ५० ॥ अयोध्येभोंवतींदुर्ग[5]पूर्ण ॥ उंचसतेजअसतीगहन ॥ नागफणाकृतिशोभायमान ॥ चर्यात्यांवरीझळकती ॥ ५१ ॥ कींओळीनेंजडलेगभस्ती[6] ॥ तैसेदुर्गांवरीवृक्षविराजती ॥ तेसदाफळितनिराळभेदिती ॥ कपिपाहतीसमस्त ॥ ५२ ॥ जैसेकनकाद्रीचेसुत ॥ तैसेहुडे[7]भोंवतेविराजत ॥ महाद्वारेंलखलखित ॥ तेजअमितनगणवे ॥५३॥ ऐरावतावरीदेवपाळ ॥ वैसोनमहाद्वारेंजाईल ॥ तेंवीचोवीसयोजनेंविशाळ ॥ ओतप्रोतअयोध्या ॥ ५४ ॥ अयोध्येच्याचौहाटांत[8] ॥ मृगमदाचा[9]सुवासबहुत ॥ मठमंडपचौबाराशोभत ॥ रत्नजडितअपूर्व ॥ ५५ ॥ हिरेयांच्यामदलसाझळकती ॥ वरीसु

---

१ वेदांतशास्त्र. २ ईंद्राची पुरी. ३ इंद्राचा बाग. ४ तांबडीं कमळें. ५ कोट–तट. ६ सूर्य. ७ बुरुज. ८ बाजारांत. ९ कस्तूरीचा.

क्कांचेहंसनाचती ॥ पाचूचेरावेशब्दकरिती ॥ घरोघरींनवलहें ॥५६॥ विणेटाळमृदंगवाजवून ॥ लें
पेंसुस्वरकरितीगायन ॥ रत्नपुतळ्याकरितीनर्तन ॥ हस्तसंकेतदावूनियां ॥ ५७ ॥ शतखणिगो
पुरेंविशाळ ॥ खणोखणींपुतळयातेजाळ ॥ अणुमात्रलागतांअनिलें ॥ फिरफिरूननृत्यकरिती ॥
॥ ५८ ॥ अवंतारलेपेंरत्नजडित ॥ गोपुरांवरीसतेजझळकत ॥ उडुगॅणांसिहिणावित ॥ लक्षावधी
चहूंकडे ॥५९॥ राजगृहींअत्यंतसुप्रभ ॥ झळकतीहिरेयांचेस्तंभ ॥ नीळयांचींउथाळींस्वयंभ ॥ जो
तींघडलींपाचूचीं ॥ ६० ॥ सुवर्णतुळवटेंलंबायमान ॥ वरीपाचूचेदांडेसघन ॥ माणिकांच्याकिल
च्यासंपूर्ण ॥ तेजेंकरूनलखलखती ॥ ६१ ॥ अष्टमहासिद्धिघरोघरीं ॥ नवनिधिराबतीद्वारीं ॥ समा
नबुद्धिनरनारी ॥ पुण्यराहाटीवर्तती ॥ ६२ ॥ मृत्युरोगदरिद्रदुःख ॥ दुर्बुद्धिअवर्षणपापशोक ॥ त
स्करकापथ्यपीडानिंदक ॥ अयोध्येमाजीनसेची ॥ ६३ ॥ छत्रासीएकदंडप्रसिद्ध ॥ सुमनहारासी
गुंफितावंध ॥ सांरीखेळतांमारीसुबद्ध ॥ शूरत्वयुद्धींजाणिजे ॥ ६४ ॥ घरासनयेतीऋषिभिक्षुक ॥
तरीलोकांसवाटेपरमदुःख ॥ प्रजेसिसंपूर्णसुखदेख ॥ देतीलतेंचघेइंजे ॥६५॥ त्रिकाळगाईदुभती ॥ २
इच्छिलेंतितुकेंदुग्धदेती ॥ यथाकाळींमेघवर्षती ॥ समयउचितपाहूनियां ॥६६॥ धर्मशाळामंडपवि

---

१ भिंतीवरचीं चीत्रें. २ वायु. ३ मत्स्य कूर्मादि अवतारांचीं चित्रें. ४ नक्षत्रांस. ६ सोंगटी.

शाळ ॥ हिऱ्यांचींलिंगेंशोभतीसोज्वळ॥आरक्तमाणिकांच्यानिर्मळ ॥ गणेशमूर्तिझगमगिती॥६७॥
घरोघरींवेदाध्ययन ॥ न्यायमीमांसासांख्यसंपूर्ण ॥ पातंजलिवेदांतव्याकरण ॥ हेचचर्चेहोतसे ॥
॥ ६८ ॥ टाळमृदंगउपांगेंसींतेथ ॥ कीर्तनकरितीप्रेमळभक्त ॥ रागउपरागभार्येंसहित ॥ सामगाय
नएककरिती ॥ ६९ ॥ लास्यँकळाकुशळबहुत ॥ एककरितीतांडवनृत्य ॥ विद्युत्प्रायध्वजतेथ ॥ दे
उळावरीझळकती ॥ ७० ॥ चंदनाचेसडेघालुनी ॥वाटारंगविल्याकुंकुमेंकरुनी ॥ वृद्धदशाकोणालागु
नी ॥ अयोध्येमाजीनसेची ॥ ७१ ॥ नानातीर्थांचींकारंजींबहुत ॥ घरोघरींउफाळत ॥ नीळांचेमयू
रधांवत ॥ बिदोबिदींलवलाहें ॥७२॥ आळोआळींपाहतांमंदिरें ॥ एकाहूनिएकसुंदरें ॥प्रतिगृहींउंच
गोपुरें ॥ एकाहूनिएकशोभती ॥ ७३ ॥ असोऐसीअयोध्यादेखोन ॥ तटस्थझालेवानरगण ॥ तंवपूर्व
द्वारेंरघुनंदन ॥ अयोध्येच्यापातला ॥ ७४ ॥ महाद्वारींगणेशसरस्वती ॥ त्यांचीपूजाकरूनश्रीरघुप
ती ॥ आंतप्रवेशलात्वरितगती ॥ सकळनृपांसमवेत ॥ ७५ ॥ जैसानदसमुद्रींमिळाला ॥ नंदनवनींभ्र
मरसंचरला ॥ कींचतुर्मुखाचेहृदयींभरला ॥ वेदजैसाषडंगेंसीं ॥ ७६ ॥ कींवृत्रासुरमर्दन ॥ निजमंदिरीं
प्रवेशेशचीरमण ॥ तेंवीसकळांसहितरघुनंदन ॥ अयोध्येंतप्रवेशला ॥ ७७ ॥ विमानींदेवअंबरींपाह

---

१ योगशास्त्र. २ वाटाघाट. ३ साहित्य ४ नृत्यकळा ५ विजेप्रमाणें, ६ केशरानें. ७ शिक्षा, ज्योतिषादि सहा अंगांसह. इंद्र

ती ॥ असंख्यदाटलेनृपती ॥ किरीटासकिरीटआदळती ॥ रत्नेंविखुरतीचहूंकडे ॥७८॥ अयोध्येच्या
समस्तनारी ॥ जैशादेवांगनासुंदरी ॥ रत्नदीपघेऊनियांकरीं ॥ ओंवाळूंआल्यारामातें ॥ ७९ ॥ ल
क्षानुलक्षनगरललना[1] ॥ ह्मणतीराघवाचिन्मयलोचना ॥ जयलाभतुझियाचरणा ॥ जवळीअखंडअ
सोत ॥ ८० ॥ ह्मणोनिआपुल्यागोपुरावरूनी ॥ ओंवाळितीसकळकामिनी ॥ राकाइंदूहू[2]निवदनीं ॥ प्र
भाविशेषविराजे ॥ ८१ ॥ त्यांकडेपाहूनिरघुनाथ ॥ सुमंतासभ्रूं[3]संकेतदावित ॥ तोत्यासीसमजलाअ
र्थ ॥ जेंकांहृद्गतरामाचें ॥८२॥ वस्त्रेंअलंकारआणुनी ॥ तत्काळगौरविल्याकामिनी ॥ तोंनगरलोक
धांवलेतेक्षणीं ॥ मंडपें[4]घसणीजाहली ॥ ८३ ॥ तयांसीवेत्रें[5]धारमारित ॥ तेंदृष्टींदेखोनिरघुनाथ ॥ त
त्काळपरतकेलेदूत ॥ ह्मणेजनसर्वत्रयेऊंद्या ॥ ८४ ॥ ऐसीआज्ञाहोतांचिजाण ॥ जवळआलेसक
ळजन ॥ पाहोनियांश्रीरामाचेंवदन ॥ चरणींमिठ्याघालिती ॥ ८५ ॥ लक्षूनियांश्रीरघुनाथा ॥
नारीटाकितीवरीअक्षता ॥ एकनिंबलोणतत्वता ॥ मुखावरूनउतरिती ॥ ८६ ॥ एकह्मणतीतुजव
रून ॥ राघवाजाऊंओंवाळुन ॥ एकह्मणतीहेंवदन ॥ पुन्हांदृष्टीसपडेना ॥ ८७ ॥ दिव्यसुमनांचे[6]संभा
र ॥ वरूनवर्षतीसुरवर ॥ असोजगद्वंद्यरघुवीर ॥ निजमंदिरींप्रवेशला ॥ ८८ ॥ जाऊनिअंतरगृहांत ॥

---

१ नगरांतील लोकांच्या स्त्रिया. २ पौर्णिमेच्या चंद्राहून. ३ भोंवईनें खूण. ४ दाटी–गर्दी. ५ चोपदार. ६ दिव्यफुलाचे.

देवांसपुष्पांजुळीसमर्पित ॥ राजयांच्यासेनासमस्त ॥ अयोध्याप्रदेशींउतरल्या ॥ ८९ ॥ अष्टादशपद्मेंवानर ॥ आणिउतरलेलंकेचेअसुर ॥ तितुक्यांसीआदरउपचार ॥ सुमंतशत्रुघ्नकरिताती ॥९० ॥ बिभीषणसुग्रीवादिराजेसकळी॥तेसदांअसतीरामाजवळी॥वसिष्ठेंसामग्रीसिद्धकेली॥राज्यपदाचीतेधवां ॥ ९१ ॥ श्वेतचामरें[1]श्वेतछत्र ॥ श्वेतगजश्वेततुरंगें[2]थोर ॥ चतुःसमुद्रींचेंआणिलेंनीरें[3] ॥ पंचपल्लव[4]सप्तमृत्तिका[5] ॥ ९२ ॥ सभामंडपदैदीप्यमान ॥ तेथेंमांडिलेंदिव्यासिंहासन ॥ मिळालेसकळविद्वज्जन ॥ आणिनृपतीसर्वही ॥ ९३ ॥ वसिष्ठह्मणेराजीवनयना ॥ जलदगात्रा[6]मनमोहना ॥ जगद्वंद्या अनंतशयना ॥ राज्यआतांअंगिकारीं ॥ ९४ ॥ भरतसप्रेमेंबोले ॥ चतुर्दशवर्षेंञ्यांतपकेलें ॥ तेंचिआजिशीघ्रकाळें ॥ सुफळजाहलेंपाहिजे ॥ ९५ ॥ सिंहासनींबैसावेंआपण ॥ मगअक्षयभांडारें[7]फोडून ॥ द्रव्यअपारदेऊनिदान ॥ याचकसुखीकरावे ॥ ९६ ॥ मगवसिष्ठेंहातींधरून ॥ मंडपींआणिलारघुनंदन ॥ सीतेसहितबैसवून ॥ अभिषेककेलावेदमंत्रीं ॥ ९७ ॥ घनश्यामपूर्णरघुवीर ॥ तप्तकांचनवर्णपीतांबर ॥ लेवविलेदिव्यअलंकार ॥ मुकुटकुंडलेंकौस्तुभादी ॥ ९८ ॥ जानकीसहवर्त

---

[1] पांढऱ्याचंवऱ्या व पांढरे छत्र. [2] घोडा [3] उदक. [4] पिंपळ औदुंबर पिंपरी आंबा आणि वड ह्या पांच झाडांचे. पल्लव. [5] हत्ति शाळा घोडशाळा रथशाळा वारूळ नदीसंगम पाण्याचाडोह व गोशाळा ह्यासातठिकाणच्या माती. [6] मेघश्याम. [7] जामदारखाने.

मान् ॥ सिंहासनींबैसविलारघुनंदन् ॥ सकळभूपतियेऊन ॥ अक्षताकपाळींलाविती ॥ ९९ ॥ सुमु
हूर्तवेळासाधूनसत्वर ॥ वरीउभारिलेंदिव्यछत्र ॥ तोंसकळवाद्यांचागजर ॥ होताझालातेकाळीं ॥
॥ १०० ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ सुमनेंवर्षतीसुरवर ॥ सकळराजयांनींकरभार् ॥ राघवापुढें
समर्पिला ॥ १ ॥ सर्वनृपांनींकरूनिनमन ॥ उभेठाकतीकरजोडून् ॥ भरतेंभांडारफोडून ॥ याचक
जनगौरविले ॥ २ ॥ उदारधीररघुवीर ॥ ज्याचाबंधुभरतवीर ॥ मोटाबांधूनिअपार ॥ याचकांन्या
होह्मणतसे ॥ ३ ॥ पुरेपुरेहेंचमात ॥ याचकबालतीसमस्त ॥ हयगजरत्नेंरथअद्भुत ॥ दीधलेंबहुतया
चकां ॥ ४ ॥ गोदानेंभूदानेंअपार ॥ जेंवेदींबोलिलेंसाचार ॥ तितुकेंदेऊनिद्विजवर ॥ सुखीकेलेतेका
ळीं ॥ ५ ॥ ऐसाषाडशदिनपर्यंत ॥ सोहळाहातसेअद्भुत ॥ कळांपात्रेंयेऊनितेथ ॥ विद्यादावीतरा
मापुढें ॥ ६ ॥ लक्ष्मणआणिभरत ॥ शत्रुघ्नआणिसुमंत ॥ युवराज्ययाचौघांसीदेत ॥ श्रीरघुनाथते
समयीं ॥ ७ ॥ वस्त्रेंभूषणेंदेऊन ॥ चौघेकेलेमुख्यप्रधान ॥ तुमच्याअनुमतेंकरून ॥ राज्यचालवीनरा
मह्मणे ॥ ८ ॥ असोदिव्यअन्नेंनिर्मून ॥ सकळरायांसिदीधलेंभोजन ॥ वस्त्रालंकारींपूर्ण ॥ सेनेसहि
तगौरविले ॥ ९ ॥ मगश्रीरामाचीआज्ञाघेती ॥ सेनेसहितसकळनृपती ॥ स्वदेशाप्रतितेव्हांजाती ॥

---

१ गवई नर्तक बहुरूपी इत्यादि गुणिलोक.

गुणवर्णितराघवाचे॥११०॥सुग्रीवआणिबिभीषणास ॥ रामेंराहविलेंएकमास ॥ नित्यभोजनपंक्ती
स ॥ नानाविलासहोतीपैं ॥११॥ सिंहासनींबैसेश्रीरघुनाथ ॥ भोंवतेबंधुआनंदभरित ॥ भक्तिरसें
शत्रुघ्नभरत् ॥ चामरेंवरीवारिती ॥१२॥ तोंगवाक्षद्वारेंतेसमयीं ॥ अवलोकितीझालीकैकेयी ॥ ह्मणे
त्रिभुवनींशोधितांपाहीं ॥ अभागीनाहींभरताऐसा ॥ १३ ॥ चवदावर्षेंभिकारी ॥ जाऊनिबैसला
वनांतरीं ॥ शेवटींबंधूचेंदास्यत्वकरी ॥ चामरेंवरीवारितो ॥१४ ॥ माझेंपूर्वपापफळासिआलें ॥ ऐ
सेंभरताचीमाताबोले ॥ वसिष्ठासबोलावूनतेवेळे ॥ कैकेयीसांगेएकांतीं ॥१५॥ ह्मणेमाझियापोटीं
भरत ॥ दरिद्रीजन्मलाअत्यंत ॥ बंधूचेंदास्यत्वकरित ॥ मजहेंदुःखवाटतें ॥१६॥ मगबोलेब्रह्मसुत ॥
अजूनितरीराहेंनिवांत ॥ ग्रासिलाराजादशरथ ॥ वनारघुनाथदवडिला ॥ १७ ॥ सच्चिदानंदब्रह्म
पूर्ण ॥ तोहाअवतरलारघुनंदन ॥ शतमूर्खेंतुजनाहींज्ञान ॥ अद्यापकाहींचकळेना ॥ १८ ॥ जेब्रह्मा
दिदेवांचीध्यानमूर्ती ॥ हृदयींध्यातअपर्णापती ॥ हृदयकमळींवाहती ॥ सनकादिकप्रीतीनें ॥१९॥
पुराणपुरुषरघुनंदन ॥ त्याचेभजनींलावींमन ॥ आपुलीमतिबुजवून ॥ नसतींवचनेंबोलूंनको ॥२०॥
तुजप्रतिसांगावेंज्ञान ॥ जैसेंकाननामाजीरुदन ॥ कींबधिरापुढेंगायन ॥ लसणासीकर्पूरघांसिला ॥
॥ २१ ॥ पुष्पवाटिकेंतपलांडुउपजला ॥ परीतोगुणनसांडीआपुला ॥ नित्यदुग्धेंवायसधूतला ॥ प

रीकृष्णवर्णनजाय ॥ २२ ॥ शर्करेचेंआळेंकेलें ॥ त्यांतानिंबबीजपेरिलें ॥ परीशेवटींकडूयेतीफळें ॥
व्यर्थगेलेकष्टसर्व ॥ २३ ॥ खापरासपरिसघांसतां ॥ परीसुवर्णनहोयसर्वथा ॥ कींदुग्धामाजीहरळ
घालितां ॥ मवाळतानयेची ॥ २४ ॥ तैसेंतुजप्रतिजेंजेंशिकाविलें ॥ तेंतेंसर्वहीव्यर्थगेलें ॥ आतांमन
करूनिउगलें ॥ भजेंसर्वदांरघुनाथा ॥ २५ ॥ ऐसेंशिकवूनतियेसी ॥ बाहेरआलावसिष्ठऋषी ॥ या
वरीबिभीषणसुग्रीवांसी ॥ निरोपदेतसेश्रीराम ॥ २६ ॥ वानरांसिश्रीरामह्मणे ॥ भोजनकरूनगम
नकरणें ॥ ऐकतांऐसींसप्रेमवचनें ॥ अवश्यह्मणतीतेधवां ॥ २७ ॥ तेदिवशींमोठासोहळा ॥ मेळवूनि
द्विजांचामेळा ॥ वानरांसहितसकळां ॥ भोजनविधिआरंभिला ॥ २८ ॥ प्रेमाचिया[1]गंधाक्षता ॥ ला
वींसर्वांसरसिजोद्भवपिता ॥ सुमनमाळातत्वता ॥ समस्तांअर्पितआदरे ॥ २९ ॥ चैतन्यपरिमळद्र
व्येंबहुत ॥ सर्वांसचर्चिलींशोभिवंत ॥ अत्तर[2]धूपदीपयथार्थ ॥ करूनिभोजनाबैसविले ॥ १३० ॥ श्री
रामगृहींचेंदिव्यान्न ॥ त्यासुवासालागींवेधोन ॥ वसंतकरीप्रदक्षिण ॥ इच्छाभोजनतेथींचें ॥ ३१ ॥
त्याअन्नाचासुवासबहुत ॥ स्वर्गींदेवांसआवंतूं[3]जात ॥ विबुध[4]लाळघोटितीसमस्त ॥ श्रीरामपंक्तीसजेवा
वया ३२ बैसावयासुवर्णपाट ॥ मांडिलेंदिव्यरत्नांचेंताट ॥ जडितअडणियांचेंप्रगट ॥ दिव्यतेजचहूंकडे

---

१ येथून बहुतेक जेवणाचें रूपक आहे. २ येथें (अंतर) असा पाठ असावा परंतु सर्वपुस्तकांत अत्तर आहे. ३ आमंत्रण करण्यास. ४ देव.

॥ ३३ ॥ सुगंधउदकेंभरूनियां ॥ जवळींठेविल्यारत्नजडितझारिया ॥ पात्राप्रतिशोभतीसमया ॥ लावूनियांरत्नदीप ॥ ३४ ॥ प्रथमविश्वाससंपूर्ण ॥ तेंचआधींवाढिलेंलवण ॥ विरक्तीचींमिरगुंडेंजाण ॥ नानासाधनेंत्याचिशाखा ॥ ३५ ॥ सत्कर्मांचियाकोशिंबिरी ॥ वाढिल्यानवविधभक्तीचियाक्षीरी ॥ निश्चयशर्करात्यावरी ॥ ऐसियापरीशुभ्रादिसे ॥ ३६ ॥ निजबोधाचाभातपूर्ण ॥ अक्षयशांतीचेंवरीवरान्न ॥ तेथेंअभेदवडेकरून ॥ नानापरींचेवाढिले ॥ ३७ ॥ पूर्णप्राप्तीचमांडेथोर ॥ भूतकृपेच्याघारियासकुमार ॥ स्नेहतेलवरियागोडपुऱ्याअपार ॥ मिष्टान्नेंऐशींवाढिलीं ॥ ३८ ॥ सत्वघृतांततत्कृन ॥ गुळवरियाअंतरींगोडपूर्ण ॥ क्षमाफेणियाशोभायमान ॥ समसमानसर्वांसी ॥ ३९ ॥ विवेकपापडचांगले ॥ वैराग्यअग्नीवरीभाजले ॥ विज्ञानतेचींअमृतफळें ॥ वाढिलींकेळींसत्वाचीं ॥ १४० ॥ सर्वांभूतींसमताचोखडी ॥ तेचघमघमीतवाढिलीकढी ॥ सज्जनजाणतीतिचीगोडी ॥ वेदांतशास्त्रवेत्तेजे ॥ ४१ ॥ मुख्यगुरुकृपेचेंघृत ॥ त्याविणेंअन्नविरससमस्त ॥ प्रेमेंकरूनसद्यस्तप्त ॥ शुद्धकरीतअन्नातें ॥ ४२ ॥ जेवणारबैसलेसद्भक्त ॥ स्वानंदजलेंपात्रेंप्रोक्षित ॥ देहबुद्धीच्याचित्राहुतीतेथ ॥ पात्राबाहेरघातल्या ॥ ४३ ॥ सोहंगायत्रीजपोनि ॥ देहबुद्धिनांवेंसोडिलेंपाणी ॥ निवृत्तिअपोशनघेउ

---

१ तत्काळ तापविलेलें—ताजें—साजुक.

नी ॥ रामस्मरणींगर्जिन्नले ॥ ४४ ॥ पंचप्राणांच्याप्राणाहुती ॥ योगाभ्यासेंआधींकरिती ॥ शिखे
चीकामग्रंथी ॥ सत्वरसोडितींनिजहस्तें ॥ ४५ ॥ निरभिमानसंपूर्ण ॥ तेणेंचकेलेंकरक्षाळण ॥ ने
त्रांसीलाविलेंजीवन ॥ जगज्जीवनसर्वंदिसे ॥ ४६ ॥ श्रीरामभक्तक्षुधाक्रांत ॥ स्वादघेऊनिप्रीतीनेंजे
वित ॥ पद्मासनघालोनिनिश्चित ॥ ग्रासामागेंग्रासघेती ॥ ४७ ॥ भवरोगेंजेवेष्टित ॥ नाहींभावक्षु
धापोटांत ॥ तेटकमकांउगेचपाहत ॥ ग्रासएकनघेववे ॥ ४८ ॥ चंद्रोदयींद्रवेसोमकांत ॥ इतरपा
षाणकोरडेसमस्त ॥ तैसेश्रीरामपंक्तीसजेवलेभक्त ॥ अभाग्याप्राप्तकैंचेंतें ॥ ४९ ॥ ऐसेजेवितीआनं
दें ॥ नामेंगर्जतीमहाशब्दें ॥ भावेंचर्चाकरितीऋषिवेदें ॥ ज्याचेस्मरणेंकरूनियां ॥१५०॥ जेदैवीसं
पत्तीनेंसभाग्यहोती ॥ तेचराघवपंक्तीसजेविती ॥ तृप्तीचेढेंकरदेती ॥ ब्रह्मानंदेंकरूनियां ॥ ५१ ॥
जेत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ वाढीजानकीत्रिजगज्जननी ॥ तेथेंन्यूनपदार्थाचीकाहाणी ॥ कदाकाळीं
पडेना ॥ ५२ ॥ स्वानुभवजलसेवून ॥ कर्मधर्मांचेंउत्तरापोशन ॥ घेऊनउठिलेतेजन ॥ आंचवलेपूर्ण
संसारा ॥ ५३ ॥ अमानित्वअदंभित्व ॥ हेचविडेघेतीसमस्त ॥ निजधननाममुद्रांकित ॥ देतीद
क्षिणायाचकां ॥ ५४ ॥ भक्तीचींभूषणेंवस्त्रें ॥ सद्भक्तांसीदीधलींराजीवनेत्रें ॥ तोसोहळावर्णायाव
क्रें ॥ सहस्रवदनाशक्तिनव्हे ॥ ५५ ॥ ऐसेस्वपंक्तीसबैसवून ॥ दीधलेंसकळांसीभोजन ॥ मगसभा

मंडपासयेऊन ॥ रघुनंदनगौरवीतयां ॥ ५६ ॥ मुकुटकुंडलेंसर्वअलंकार ॥ आपणस्वयेंदेतरघुवीर॥
तैसेचिइतरवानर ॥ गौरविलेरघुनाथें ॥ ५७ ॥ बिभीषणसुग्रीवजांबुवंत ॥ यांच्यासेनाज्याज्यासम
स्त ॥ तितुक्यागौरवीरघुनाथ ॥ वस्त्रेंअलंकारदेउनी ॥ ५८ ॥ दोनसिंहासनेंदोनछत्रें ॥ बिभीषण
सुग्रीवांदीधलींराजीवनेत्रें ॥ आणिउत्तमोत्तमवस्त्रें ॥ वस्तुनानाअपार ॥५९॥ परीपुढेंअसेहनुमंत ॥
त्याकडेनपाहेरघुनाथ ॥ वानरगणपाहतीसमस्त ॥ विपरीतार्थदेखोनी ॥ १६० ॥ कांनपाहेरघुनं
दन ॥ तरीहनुमंताऐसेंनिधान ॥ हेंब्रह्मांडओंवाळून ॥ तयावरूनटाकावें ॥ ६१ ॥ ज्याच्याउपका
रांच्याराशीअपार ॥ मेरूपरीसजाहल्याथोर ॥ त्यासद्यावयाअलंकार ॥ दृष्टीसकाहींदिसेना ॥६२॥
मगउठोनियांरघुपती ॥ हृदयींदृढधरीमारुती ॥ ह्मणेतवहृदयींनिश्चिती ॥ मीचसर्वदाराहीन ॥६३॥
तुजवेगळाएकक्षण ॥ जिवलगामीनव्हेंजाण ॥ हनुमंतेदृढधरिलेचरण ॥ ह्मणेमजहेंचिदेईं ॥ ६४ ॥
सीतेनेंवस्त्रेंअलंकार ॥ देऊनिगौरविलेसकळवानर ॥ परीआपलेनिजकंठींचादिव्यहार ॥ हनुमंता
सीदीधला ॥ ६५ ॥ तयाहारासीतत्वतां ॥ उपमानाहींसर्वथा ॥ त्रिभुवनींचेंमोलदेतां ॥ तेंहीउणेंत
यासी ॥ ६६ ॥ पृथ्वीचेंमोलसंपूर्ण ॥ एकएकमणिजाण ॥ तोहारजानकीनेंघेऊन ॥ गळांघातलामा
रुतीचे ॥ ६७ ॥ हनुमंततत्काळउडाला ॥ वृक्षावरीसमोरबैसला ॥ एकएकमणिफोडिला ॥ दाढे

खालींघालूनियां ॥ ६८ ॥ जोजोमणिपाहेफोडून ॥ ह्मणेयांतनाहींरघुनंदन ॥ ह्मणोनिदेतसोभिरका
वून ॥ व्यर्थपाषाणकायकरूं ॥६९॥ बोलतीसुग्रीवादिवानर ॥ व्यर्थकांफोडिलासीदिव्यहार ॥ मा
रुतिह्मणेरघुवीर ॥ यांचेअंतरींदिसेना ॥ १७० ॥ वानरह्मणतीतुझेहृदयीं ॥ रामदावींयासमयीं ॥ ऐ
सेंबोलतांलवलाही ॥ कायकेलेंहनुमंतें ॥ ७१ ॥ हृदयकपाटउघडिलें ॥ उदरविदारूनदाविलें ॥ तों
आंतश्रीरामरूपसांवळें ॥ समस्तींदेखिलेंएकदांची ॥ ७२ ॥ जैसासिंहासनीरघुनाथ ॥ तैसाचिमा
रुतीचेहृदयींदिसत ॥ मगवानरउठोनिसमस्त ॥ नमस्कारितीहनुमंता ॥ ७३ ॥ असोअयोध्येसीनि
रंतर ॥ राहिलाअंजनीचाकुमर ॥ वरकडसिद्धझालेवानर ॥ निजग्रामासीजावया ॥ ७४ ॥ लक्ष्म
णभरतशत्रुघ्न ॥ त्यांहींसुग्रीवबिभीषण ॥ वस्त्राभरणींगौरविलेपूर्ण ॥ सदनाआपुलेनेऊनियां ॥७५॥
कौसल्यासुमित्रेप्रती ॥ सुग्रीवबिभीषणआज्ञापुसती ॥ ह्मणतीमाताहोआह्मांवरीप्रीती॥असोंद्यावी
बहुसाल ॥ ७६ ॥ कौसल्यासुमित्राबोलत ॥ बारेतुमचेउपकारअमित ॥ विजयीकरूनरघुनाथ ॥
आमुचाआह्मांभेटविला ॥ ७७ ॥ अमूल्यअलंकारदेऊन ॥ गौरविलेदोघेजण ॥ मगसुग्रीवआणिबि
भीषण॥कैकेयीसदनाचालिले ॥७८॥ आडवायेऊनभरत ॥ तिकडेनजावेंजीह्मणत ॥ विपरीतकैके
यीबोलतांचित्त ॥ खेदपावलतुमचें ॥ ७९ ॥ ऐसेंभरतेंबोलोन ॥ परतविलेसुग्रीवबिभीषण ॥ रघुना

थाजवळीयेऊन ॥ आज्ञामागतीजावया ॥ १८० ॥ उभेराहिलेजोडूनिकर ॥ सर्वांचेअश्रूनेंभरले
नेत्र ॥ ह्मणतीराघवानिरंतर ॥ आह्मांसर्वथानविसरावें ॥ ८१ ॥ त्रिभुवनींचेंराज्यटाकावें ॥ राघवा
तवनिकटींनित्यअसावें ॥ परीहेंप्राक्तननाहींबरवें ॥ ओढूनिनेतेंबळेंची ॥ ८२ ॥ कायआठवावेतव
उपकार ॥ जन्मोजन्मींनपडावाविसर ॥ तुझेगोडबोलनिरंतर ॥ हृदयींराघवाआठवती ॥ ८३ ॥
स्फुंदस्फुंदोनिदोघेजण ॥ बोलतीसुग्रीवबिभीषण ॥ मगह्मणेरघुनंदन ॥ तुमच्याहृदयींवसेंमी ॥८४
मगउठोनियांरघुनाथ ॥ दोघांचेमस्तकींठेवीहात ॥ मगसव्यघालोनिसीताकांत ॥ निघतेझालेतेका
ळीं ॥ ८५ ॥ तयांसिबोळवीतरघुवीर ॥ गेलाअयोध्येबाहेर ॥ मगसर्ववानरींनमस्कार ॥ रघुनाथा
सीघातला ॥ ८६ ॥ बिभीषणसुग्रीवजांबुवंत ॥ नळनीळशरभवाळीसुत ॥ यांहींसाष्टांगनमूनिरघु
नाथ ॥ जातेझालेतेकाळीं ॥ ८७ ॥ दक्षिणपंथेंचालिलेत्वरित ॥ मागुतीराघवाकडेपाहत ॥ तेथो
निनमस्कारघालित ॥ सद्गदचित्तींहोऊनियां ॥ ८८ ॥ मगपवनवेगेंकरून ॥ कपिअसुरनिघालेतथू
न ॥ किष्किंधेसीसूर्यनंदन ॥ राहिलाकपींसमवेत ॥ ८९ ॥ तेणेंबिभीषणगौरविला ॥ मगघेऊनि
असुरमेळा ॥ रावणानुजलंकेसिआला ॥ स्वस्थराहिलानिजस्थानीं ॥ १९० ॥ इकडेअयोध्येसरघु
नाथ ॥ बंधूंसहितराज्यकरित ॥ पृथ्वीसंपूर्णआनंदभरित ॥ दुःखकिंचितअसेना ॥ ९१ ॥ अक्रास

हस्त्रवर्षेंवरी ॥ अयोध्यानाथराज्यकरी ॥ लोकसर्वधर्माधिकारी ॥ पापतिळभरीअसेना ॥ ९२ ॥ह
रिअवतारउदंडधरी ॥ परीबहुतसुखरामावतारीं ॥ अकरासहस्त्रवर्षेंवरी ॥ अक्षयराज्यचालविलें ॥
॥ ९३ ॥ जरामृत्युदुःखदरिद्र ॥ राज्यांतनाहींअणुमात्र ॥ सीतेसहितराजीवनेत्र ॥ ब्रह्मानंदेंवर्तत
से ॥ ९४ ॥ वसिष्ठविश्वामित्रअगस्ती ॥ आणीकऋषिजैसेगभस्ती ॥ अयोध्येमाजीसदांवसती ॥
जनकजापतीचेसमीप ॥ ९५ ॥ अगस्तिमुखेंवेदांतश्रवण ॥ नित्यकरीरघुनंदन ॥ सदांतृप्तयाचक
जन ॥ राघवदर्शनघेतांची ॥ ९६ ॥ सुरसरामविजयग्रंथ ॥ उत्तरकांडकथाअद्भुत ॥ राज्यींबैसलारा
जीवनेत्र ॥ यज्ञकार्यार्थपरिसापुढें ॥ ९७ ॥ रामविजयाचेंएकआवर्तन ॥ करीसंपूर्णपापाचेंदहन ॥आ
णिशत्रुपराजयपूर्ण ॥ ग्रंथश्रवणेंहोयपैं ॥ ९८ ॥ अज्ञानासहोयज्ञान ॥ निपुत्रिकांसपुत्रसंतान ॥ भ
वरोगजायाविरून ॥ भावेंकरूनपरिसतां ॥ ९९ ॥ अयोध्याप्रवेशझालापूर्ण ॥ पुढेंरसाळकथागहन ॥
श्रवणकरोतपंडितजन ॥ राघवींमनसमर्पूनियां ॥ २०० ॥ अयोध्यापुरवासियारामा ॥ श्रीब्रह्मानंद
कल्याणधामा ॥ श्रीधरवरदापूर्णकामा॥नामाअनामातीततूं॥ १॥स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर॥संम
तवाल्मिकींनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ षट्त्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ २०२ ॥ श्रीकृ
ष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु॥श्रीमज्जगदीश्वरार्पणमस्तु ॥ अ० ॥ ३६ ॥ ओ० ॥ २०२

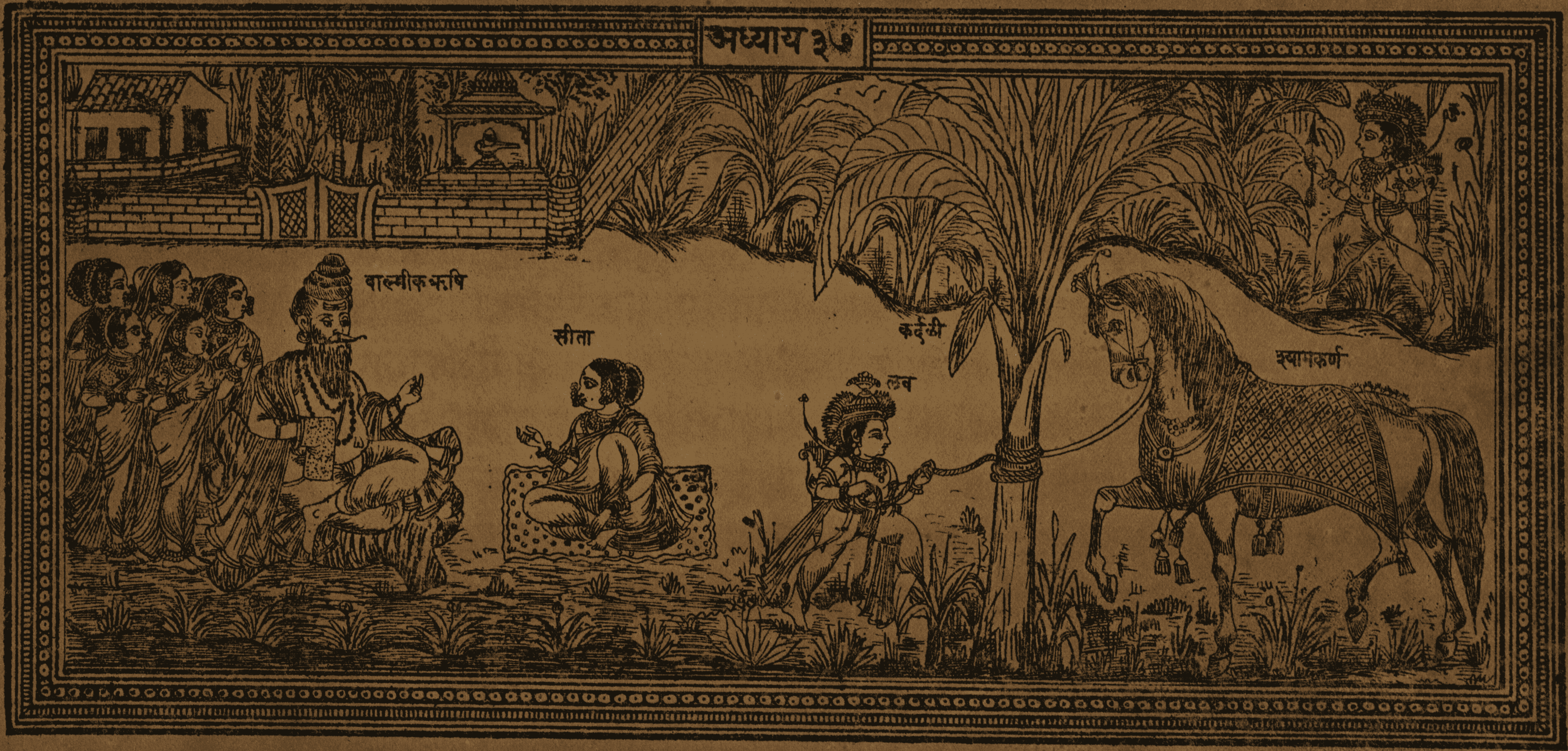
अध्याय २८
वाल्मीक ऋषि
सीता
कर्दळी
लव
श्यामकर्ण

३०

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जयजयराघवाकरुणाकरा ॥ अवनिजाकुचभूषणंमनविहारा ॥ रावणानुज[2]पालनासमरधीरा ॥ मित्रपुत्रहितप्रिया ॥ १ ॥ प्रतापसूर्यवंशविवर्धना ॥ मयजामात[4]कुलकाननच्छेदना ॥ सकळवृंदारकबंधमोचना ॥ आनंदसदनाअक्षया ॥ २ ॥ कौसल्याहृदयारविंदभ्रमरा ॥ भरतनयनपद्मदिवाकरा ॥ सौमित्रप्राणआधारा ॥ अतिउदाराअयोध्याप्रभू ॥ ३ ॥ ब्रह्मानंदारघुनंदना ॥ वदवींपुढेंग्रंथरचना ॥ तुझीलीलाजगन्मोहना ॥ तूंचबोलवींयथार्थ ॥ ४ ॥ पंडितींऐकावेंसावधान ॥ छत्तिसावेअध्यायींजाण ॥ राजाधिराजरघुनंदन ॥ राज्यासनींबैसला ॥ ५ ॥ एकादशसहस्त्रवर्षें ॥ निर्विघ्नराज्यपुराणपुरुषें ॥ अयोध्येचेंकेलेंसंतोषें ॥ विश्वसकळकोंदलें ॥ ६ ॥ विदेहराजनंदिनी ॥ जगन्माताप्रणवरूपिणी ॥ तेअयोध्यापतीचीराणी ॥ झालीगर्भिणीपहिल्यानें ॥ ७ ॥ शास्त्रसंख्यांभरतांजाण ॥ वोटभरणकरीरघुनंदन ॥ तोसोहळावर्णितांपूर्ण ॥ भागेवदनशेषाचें ॥ ८ ॥ वसंतकाळींक्रीडावनांत ॥ राघवप्रवेशलासीतेसहित ॥ अत्यंतवनतेंशोभिवंत ॥ नंदनवनाहूनियां ॥ ९ ॥ वृक्षसदाफळयुक्तसघन ॥ माजीनदिसेसूर्यकिरण ॥ तेथेंसीतेचीअंगुलीधरून ॥ राजीवनयनाँवि

---

१ सीतेच्या स्तनास भूषित करणारा. २ बिभीषणाचें पालन करणारा. ३ सुग्रीवाच्या हितकर्त्या प्रियसरूपा. ४ रावणाच्या कुळाचा नाश करणारा. ५ देवांचा बंधमुक्त करणारा. ६ सहामहिने. ७ फिरे.

चरतसे ॥ १० ॥ नानावृक्षांचियाजाती ॥ सीतेसदावीत्रिभुवनपती ॥ एकांतुपाहूनसीतेप्रती ॥ रा
घवपुसतप्रीतीनें ॥ ११ ॥ ह्मणेसुकुमारेजनकबाळे ॥ तुजकायहोतातीअंतरींडोहळे ॥ मनाआवडेतें
येवेळे ॥ सांगसर्वहिपुरवीन ॥ १२ ॥ मगकिंचितहास्यवदन ॥ जानकीदेतप्रतिवचन ॥ ह्मणेएकआ
वडेरघुनंदन ॥ नलगेआन[1]पदार्थ ॥ १३ ॥ राजीवाक्षह्मणेलाजसांडुनी ॥ डोहळेसांगमनींहुनी ॥ जें
ह्मणसीलतेंयेक्षणीं ॥ पुरवीनजाणराजसे ॥ १४ ॥ जनकजाबोलेयाउपरी ॥ ह्मणेगंगेचियेतीरीं ॥ प
वित्रऋषिपत्न्यांमाझारी ॥ पंचरात्रींरहावें ॥१५॥ घालोनियांतृणासन[2] ॥ करावेंभूमीवरीशयन ॥
कंदमूळेंभक्षून ॥ शुचिर्भूतअसावें ॥ १६ ॥ मनांतह्मणेरघुनंदन ॥ पूर्वींवनवासभोगिलेदारुण ॥ अजू
नीनधाये[3]चिमन ॥ आवडेकाननइयेतें ॥ १७ ॥ पुढीलभविष्यार्थजाणोन ॥ अवश्यह्मणेरघुनंदन ॥
मनकामनापूर्णकरीन ॥ तुझीजाणसुकुमारे ॥१८॥ याउपरीएकदांरघुवीर ॥ पुरीरक्षकजेहेर ॥ त्यां
सीपुसतसेश्रीधर ॥ दृढभावेंनिर्धारें ॥१९॥ तुह्मीनगरींहिंडतानिरंतर ॥ आकर्णिताजनवार्तासमग्र ॥
तरीतेंसांगावेंसाचार ॥ लोककायह्मणतीआह्मां ॥ २० ॥ वंदितीकिंवानिंदिती ॥ यशकिंवाअपेश
स्थापिती ॥ अभयअसेतुह्मांप्रती ॥ सांगानिश्चितीकायतें ॥ २१ ॥ हेरह्मणतीनगरांत ॥ राघवातुझें

---

[1] दुसरा. [2] गवताचें–दर्भांचें आसन. [3] तृप्त नहोई.

सर्वभक्त ॥ सकळलोकपुण्यवंत ॥ यशवर्णितीसर्वदा ॥ २२ ॥ परीरजक[१]एकदुर्जन ॥ तेणेंस्त्रीसकेलेंताडण ॥ त्यारागेंतीस्त्रीरुसोन ॥ पितृसदनाप्रतिगेली ॥ २३ ॥ माहेरींहोतीबहुतदिन ॥ मगपित्यानें हातींधरून ॥ जामातगृहाप्रतिनेऊन ॥ घालिताझालातियेसी ॥ २४ ॥ तंवतोरजकक्रोधायमान ॥ श्वशुरा[२]प्रतिबोलेवचन ॥ ह्मणेईसमाझेंसदन ॥ प्रवेशोंनेदींसर्वथा ॥२५॥ मीतोरामनव्हेनिर्धारीं ॥ रावणेंनेलीत्याचीअंतुरी[३] ॥ षण्मासहोतीअसुरघरीं ॥ तेणेंमाघारींआणिली ॥ २६ ॥ आह्मीरजकशुद्ध साचार ॥ जगाचेडागकाढणार ॥ आमुचेजातींतनिर्धार ॥ विपरीतऐसेंसोसेना ॥२७॥ हेंअनुचित केलेंरघुनाथें ॥ मागुतीनांदवितोसीतेतें ॥ तैसास्त्रीलंपटमीनव्हेयेथें ॥ वदनइचेंनपाहेंची ॥२८॥ ऐसाचांडाळतोरजक ॥ बोललालावूनकलंक ॥ ऐसेंऐकतांरघुनायक ॥परमसंतप्तजाहला॥२९॥पाचारूनियांलक्ष्मण ॥ त्याससांगेसर्ववर्तमान ॥ ह्मणेरजकेंनिंदिलेंमजलागुन ॥ जानकीत्यागीनसौमित्रा ॥ ३० ॥ दशमुखमारूनिसहकुळीं ॥ सुवेळींआणिलीजनकबाळी ॥ विधि[४]पुरंदर[५]चंद्रमौळी[६] ॥ देवमंडळीसर्वहोती ॥३१॥ सकळांदेखतांतेवेळे ॥ जानकीनेंदिव्य[७]दीधलें॥अद्यापिरजकलांछनबोले॥ तेंमजनसोसवेनिर्धारें ॥ ३२ ॥ तनुत्यागींजैसाप्राण ॥ कोपटाकीरेणुकारमण[८] ॥ कींसंसारसंकल्पत

---

१ परीट. २ सासऱ्यास ३ स्त्री. ४ ब्रह्मदेव. ५ इंद्र. ६ शंकर. ७ शपथ. ८ जमदग्नि.

पोधन ॥ त्यागीजैसासाक्षेपें ॥ ३३ ॥ संसारभयेंतत्वतां ॥ योगीटाकीजैसीममता ॥ तैसीचत्यागीं
नमीसीता ॥ सुमित्रासुतासत्यहें ॥३४॥ अहिंसकाहिंसासांडितीपूर्ण ॥ कींमौनीत्यागीवाचाळपण॥
सत्पुरुषमनांतून ॥ परनिंदात्यागीजैसा ॥ ३५ ॥ श्रोत्रियं[1]त्यागीदुष्टाचार ॥ तैसीसीतात्यागीनसाचा
र ॥ यावरीसुमित्राकुमर ॥ कायबोलताजाहला ॥ ३६ ॥ पाखांडीम्लेंछदुर्मती ॥ सदानिंदितीवेद
श्रुती ॥ परीपंडितकायत्यागिती ॥ जनकजापतिसांगेंहें ॥ ३७ ॥ मुक्तांस[2]निंदितीवायस ॥ परीटा
कितीकायराजहंस ॥ दर्दुर[3]निंदितीभ्रमरास ॥ परीतोपद्मिणीसटाकीना॥३८॥निंदकनिंदितीसंता
स ॥ परीविवेकीपूजीरात्रंदिवस ॥ तस्करनिंदितीइंदूस ॥ परीचकोरविटेना ॥ ३९ ॥ याकारणेंज
नकजामाता ॥ सहसानत्यागींगुणसरिता ॥ त्यारजकाचीतत्वता ॥ जिव्हाआतांछेदीन ॥ ४० ॥
श्रीरामह्मणेविशेष ॥ तरीलोकनिंदितीलरात्रंदिवस ॥ ह्मणतीलदंडिलेंरजकास ॥ आगदींदोषह्म
णोनियां ॥४१॥ आतांसौमित्राहेंचिजाण ॥ सीताटाकींवनींनेऊन ॥ नाहींतरीआपुलाप्राण ॥ मीत्या
गीनआतांची ॥४२॥ ऐसेंबोलतांनिर्वाण ॥ तत्काळउठिलालक्ष्मण ॥ ब्राह्मीं[4]मुहूर्तींतेव्हांसदन ॥ जान
कीचेंप्रवेशला॥४३॥परमविव्हळहोऊन ॥ जगन्मातेचेवंदिलेचरण ॥ ह्मणेपाहावयातापसारण्य[5]॥आ

---

१ अग्निहोत्री. २ मोत्यांस. ३ बेडूक. ४ मोठे पहांटेस ,च्यार घटिका रात्र असतां.) ५ तपस्व्याचें अरण्य.

ज्ञादीधलीरघूत्तमें॥४४॥ऐसेंऐकतांचिश्रवणीं ॥ हर्षेंबोलेत्रिभुवनपतीचीराणी॥जेंमागेंबोलिलेचापपाणी ॥ डोहळेपुरवीनह्मणोनिपैं॥४५॥साचकरावयातयावचना॥तुह्मांसपाठविलेंलक्ष्मणा॥तरींपंचरात्रीक्रमोनिजाणा ॥ सत्वरयेऊंमाघारें ॥४६॥ ऐसेंसौमित्रऐकतांकर्णीं ॥ अश्रुसांडीनयनींहुनी ॥ मनीं ह्मणेआतांपरतोनी ॥ कैंचेंयेणेंमाउलीये॥४७॥असोजानकीहर्षयुक्त ॥ वस्त्राभरणेंबहुत ॥ सौभाग्यद्रव्येंसवेंघेत ॥ ऋषिअंगना[1]पूजावया॥४८॥मंगळ[2]भगिनीसौभाग्यसरिता ॥ रथींबैसलीक्षणनलागतां॥ लक्ष्मणेंरथझांकूनतत्वता ॥ धुरेसआपणबैसला ॥४९॥ कोणासिवार्तानकळत ॥ जान्हवीतीरासिआणिलारथ ॥ तेव्हांअपशकुनबहुत ॥ जगन्मातेसिजाणविती ॥५०॥ आडवेमहाउरग[3]धांवती ॥ पतिवियोगपिंगळेवदती ॥ वायस[4]वामभागेंजाती ॥ शोकसांगतीअत्यंत ॥ ५१ ॥ ऐसेअपशकुनदेखतां ॥ मनींदचकेजनकदुहिता ॥ देवरा[5]प्रतिपुसेतत्वता ॥ चिन्हेंविपरीतकांदिसती ॥ ५२ ॥ तंवतोभोगींद्र[6]अवतार ॥ सहसानेदीप्रत्युत्तर ॥ नयनींवाहतसेनीर[7] ॥ कंठसद्गदितजाहला ॥ ५३ ॥ सीताह्मणेबंधुसहित ॥ सुखरूपअसोजनकजामात ॥ त्याचेंअशुभदुःखसमस्त ॥ तेंमजवरीपडोकां ॥५४॥ मगह्मणेदेवरासुमती ॥ विलोकूनवनआणिभागीरथी ॥ सत्वरजाऊंअयोध्येप्रती ॥ रघुपतीसपहा

---

[1] ऋषींच्या स्त्रिया. [2] मंगळाची बहिण—सीता. [3] महासर्प. [4] कावळे. [5] दिराप्रत—लक्ष्मणाप्रत. [6] लक्ष्मण. [7] जळ.

वया ॥ ५५ ॥ परीतोनबोलेचिसर्वथा ॥ तटस्थपाहेरघुवीरकांता ॥ पुढेंनौकेमाजीजनकदुहिता ॥
रथासहितघातली ॥५६॥ सुरनदी[1]उतरूनितेवेळीं ॥ सत्वरपैलपारानेली ॥ मागुतीरथभूमंडळीं ॥
पवनवेगेंचालविला ॥ ५७ ॥ परमभयंकर[2]कानन ॥ नाहींमनुष्याचेंदर्शन ॥ सिंहसर्पव्याघ्रपूर्ण ॥ वा
स्तव्यकरितीत्यास्थळीं ॥ ५८ ॥ सीताह्मणेहोउर्मिळापती ॥ येथेंऋषिआश्रमकांनदिसती ॥ को
णीकडेराहिलीभागीरथी ॥ नेतांनिश्चितीमजकोठें ॥ ५९ ॥ विप्रवेदघोषकानीं ॥ कांऐकूंनयेतीअ
जुनी ॥ स्वाहास्वधावषट्कारध्वनी ॥ यागसदनींकांनउठती ॥६०॥ तोंगहनवनींनेऊनिरथ ॥ सौ
मित्र[3]तृणसेजकरित ॥ जानकीसउतरूनित्वरित ॥ बैसविलीतयेठायीं ॥६१॥ तोंभूगर्भी[4]चेंदिव्यरत्न ॥
वनिता[5]चक्रांतमुख्यमंडण ॥ कींलावण्यभूमीचेंनिधान ॥ वनींलक्ष्मणटाकित ॥ ६२ ॥ तेंसौंदर्यनभीं
चेंनक्षत्र ॥ कींत्रिभुवनींचेंकृपापात्र ॥ अंगींच्यातेजेंअपार ॥ वनतेव्हांउजळलें ॥ ६३ ॥ चंद्रींवसेस
दाकलंक ॥ त्याहूनिसुंदरजानकीचेंमुख ॥ चपळेहूनिअधिक ॥ अलंकारशोभती ॥ ६४ ॥ असोतृ
णसेजेसीसीताबैसवून ॥ सौमित्रकरीसाष्टांगनमन ॥ खालतेंकरूनियांवदन ॥ स्फुंदतउभाराहिला ६
॥ ६५ ॥ प्रदक्षिणाकरूनिलक्ष्मण ॥ पुढतीदृढधरीचरण ॥ देवरां[6]चेंशुभवचन ॥ तटस्थऐकेजानकी॥

---

१ भागीरथी. २ वन. ३ लक्ष्मणा. ४ सीता. ५ स्त्री समुदायांत. ६ दिराचें.

॥ ६६ ॥ सौमित्रह्मणे[1]होजगन्माते ॥ तुजवनींसोडिलेंरघुनाथें ॥ त्याचीआज्ञाअलोटमातें ॥ घेऊनि
आलोंह्मणोनी ॥ ६७ ॥ रजकें[2]निंदिलेंह्मणोनी ॥ तुजसोडविलेंघोरवनीं ॥ आतांरघुपतीचेचरणम
नीं ॥ आठवीतराहेंसुखेंची ॥ ६८ ॥ कमळिणीसुकुमारअत्यंत ॥ तयेवरीवीजपडेअकस्मात ॥ मग
तियेचाहोयअंत ॥ तेंवीमूर्च्छितपडेसीता ॥ ६९ ॥ रुदनकरीसौमित्र ॥ रथारूढझालासत्वर ॥ तेथू
निपरतलाउंन्मिळावर ॥ कठिणमनकरूनियां ॥ ७० ॥ वनदेवतावृक्षपाषाण ॥ वारण[4]उरग[5]पंचान
नें[6] ॥ तयांसिविनवीलक्ष्मण ॥ जानकीजतनकराहे ॥ ७१ ॥ पृथ्वीआप[7]तेजसमीर[8] ॥ अवघियांनोंज
तनकरासुकुमार ॥ असोपवनवेगेंसौमित्र ॥ अयोध्यापुरापावला ॥ ७२ ॥ इकडेसीतामूर्च्छेनासांव
रून ॥ उघडोनपाहेपद्मनयन ॥ तोंदूरीगेलालक्ष्मण ॥ उभीठाकूनहांकफोडी ॥ ७३ ॥ बाह्याउभारू
नतत्वतां ॥ ह्मणेपरतेंवेगेंसुमित्रासुता ॥ माझाअन्यायकांहींनसतां ॥ कांहोजातांटाकूनमज ॥ ७४ ॥
सत्वरमाझावधतरीकरोनी ॥ सांगरघुपतीसजाउनी ॥ मीएकलीदुस्तरवनीं ॥ कवण्याठायांजाऊं
आतां ॥ ७५ ॥ ह्मणेधांवधांवरघुनाथा ॥ ह्मणोनिहाकफोडीजगन्माता ॥ वनींश्वापदेंवृक्षलता[9] ॥
त्यांसगहिंवरदाटला ॥ ७६ ॥ थरथरांकांपतमेदिनीं ॥ पर्वतपक्षीरडतीवनी ॥ गजव्याघ्रमूर्च्छनाये

---

१ उल्लंघन करवत नाहीं. २ परिटानें. ३ लक्ष्मण. ४ हस्ति. ५ सर्प. ६ व्याघ्र. ७ उदक. ८ वायु. ९ वेली.

उनी ॥ दुःखेंकरूनपडताती ॥७७॥ हंसमुक्ताहार[illegible]डोनी ॥ सीतादेखतांरडतीवनीं ॥ नृत्यकळावि
सरोनी ॥ शिखीशोककरिताती ॥ ७८ ॥ पक्षीस्व[illegible]तेवेळीं ॥ सीतेवरीकरितीसाउली ॥ जळेंचं
चुंभरूनितेकाळीं ॥ जनकजेवरीशिंपिती ॥७९॥ वनगाईपुच्छेंकरून ॥ सीतेवरीघालितीपवन ॥ व
नदेवताकरितीरुदन ॥ सीतादेवीदेखोनियां ॥८०॥ वनचरकळपकांतारीं ॥ दुःखाश्रुढाळितीनेत्रीं॥
वैरभावतेअवसरीं ॥ विसरतीमोहशोकें ॥८१॥ हेरामहेरामह्मणोन ॥ सीताविलापेअतिगहन ॥ गु
ल्मलतावापीकूपजाण ॥ सरिताशोकेंकांपिन्नल्या ॥ ८२ ॥ हेरामाराजीवनेत्रा ॥ मजकांत्यागिलें[४]
पवित्रा ॥ तूंदीनदयाळासरोजनेत्रा ॥ विसरलासीयेकाळीं ॥ ८३ ॥ कांहोमोकलिलेंएकलीतें ॥ आतां
सांभाळीलकोणमातें ॥ कोठेंथारानादिसेचियेथें ॥ तुजवीणमजराघवा ॥ ८४ ॥ कायअन्यायझाला
मजपासुनी ॥ मजटाकिलेंघोरवनीं ॥ कृपासागराचापपाणी ॥ श्रुतमजत्वांनकेलें ॥ ८५ ॥ जन्मोनि
नेणेदोषातें ॥ स्वर्मीनातळेदुर्बुद्धीतें ॥ परीजन्मांतरींचेंनकळेमातें ॥ तेंकांठाकूनिआलेंभोगा ॥ ८६ ॥
तूंअनाथबंधुकरुणाकर ॥ मीदासीहीनपामर ॥ माझानकीजेअव्हेर ॥ सकळगणगोततूंमाझें ॥ ८७॥
अगाहेश्रीदाशरथी ॥ माझीकरुणानुपजेचित्तीं ॥ कैसास्नेहसांडोनिरघुपती ॥ निष्ठुरझालासीमज

---

१ मोर. २ चोंच. ३ अरण्यांत. ४ सोडलें.

वरी ॥ ८८ ॥ मीअज्ञानबाळभोळें ॥ सहजपुसिलेंकृपाकल्होळें ॥ त्याचेंफळकींत्यागिलें ॥
महावनींएकटेंपैं ॥८९॥ आतांजाऊंकोणीकडे ॥ कवणजिवलगयेथेंसांपडे ॥ जेंमाझेंजन्म[1]सांकडें ॥
निवारीलदर्शनीं ॥ ९० ॥ रामातूंचिबापमाय ॥ बंधुसुहृदगोतहोय ॥ ममअपराधविसरूनिजाय ॥
देईंअभयमजआतां ॥ ९१ ॥ करुणासागरारघुवीरा ॥ मातेंउद्धरींदयासमुद्रा ॥ तुझेंध्यानअसंख्य
मुद्रा ॥ चित्तींवसोमाझिया ॥९२॥ तंवअयोध्येसीलक्ष्मण ॥ पावलातेव्हांम्लानवदन ॥ तोगुणसिं
धुरघुनंदन ॥ एकांतसदनींबैसलाअसे ॥ ९३ ॥ तोंउन्मि[2]ळावरयेउनी ॥ भाळठेविलेंरामचरणीं ॥
करु[3]णार्णवेंसीताआठवुनी ॥ अश्रुनयनींआणिले ॥ ९४ ॥ सौमित्रह्मणेरघुराया ॥ चित्रींच्यावृक्षा
चीछाया ॥ स्वप्नवतहीसंसारमाया ॥ लटकीजैसीमुळींहुनी ॥ ९५ ॥ नावरेअत्यंतशोकसागर ॥ प
रिअगस्तिझालारघुवीर ॥ आचमनकरूनियांसमग्र ॥ उगाचमौनींबैसला ॥ ९६ ॥ असोइकडेजन
कनंदिनी ॥ निघालीचालतदुःखेंवनीं ॥ मूर्च्छनायेऊनिक्षणक्षणीं ॥ अवनीवरी[4]पडतसे ॥ ९७ ॥ मा
गुतीऊठेहस्तटेंकुनी ॥ रुदनकरीधायमोकलुनी ॥ ह्मणेकोण्याठायांजाउनी ॥ राहूंआतांराघवेंद्रा ॥
॥९८॥ मीअत्यंतअनाथदीन ॥ जरीआतांचयेथेंदेऊंप्राण ॥ तरीआत्महत्यापापगहन ॥ दुसरीगर्भ

---

[1] जन्माचें संकट. [2] लक्ष्मण. [3] दयेच्या समुद्रानें-रामानें. [4] भूमीवर.

हत्यापडेल ॥ ९९ ॥ कळपांतूनधेनुचुकली ॥ कींहरिणीवनींएकटीपडली ॥ कींजीवनेंवीणमासो
ळी ॥ तळमळितजैसीकां ॥ १०० ॥ कींनैषधरायाचीराणी ॥ पूर्वींपडलीघोरवनीं ॥ कींभिल्लीवे
षेंभवानी ॥ एकलीकाननींजेंवीहिंडे ॥ १ ॥ एकमार्गनदिसेतेथ ॥ सव्यअपसव्यवनींहिंडत ॥ दी
र्घस्वरेंकरूनिरडत ॥ तोंनवलएकवर्तलें ॥ २ ॥ तेथेंकंदमुळेंन्यावयासी ॥ वनाआलेवाल्मीकऋषी ॥
जोत्रिकाळज्ञानीतेजोराशी ॥ ज्याचेज्ञानासीसीमानाहीं ॥३॥ अवताराआदिजन्मपत्र ॥ जेणेंकथन
केलेंरामचरित्र ॥ तेणेंजगन्मातेचाशोकस्वर ॥ कर्णींऐकिलाहिंडतां ॥ ४ ॥ सीतादेखिलीदुरोनी ॥
जवळीयेतवाल्मीकमुनी ॥ ह्मणेआमुचीतपःश्रेणी ॥ प्रगटझालीयेणेंरूपें ॥५॥ ह्मणेकोणहेशुभकल्या
णी ॥ कींमूळप्रकृतिप्रणवरूपिणी ॥ कींअनादिपीठनिवासीनी ॥ दर्शनद्यावयाप्रगटलीहे ॥ ६ ॥ म
गह्मणेजवळीयेऊन ॥ सांगमातेआहेसतूंकोण ॥ कांसेविलेंघोरवन ॥ कोणेंदुःखेंकरूनियां ॥ ७ ॥
मगबोलेजगन्माता ॥ मिथिलेश्वराचीमीदुहिता ॥ रावणांतकाचीअसेंकांता ॥ सौमित्रेंआणोनिसो
डिलेंवनीं ॥८॥ अन्यायनसतांकिंचित ॥ टाकिलेंघोरअरण्यांत ॥ मीपरदेशीआहेंवनांत ॥ तरीमा
झातातकेवळतूं ॥ ९ ॥ मगऋषिह्मणेवोजननी ॥ माझेंनामवाल्मीकमुनी ॥ अयोध्यानायककोदं

---

१ नळराजाची स्त्री–दमयंती. २ तपस्येची पंगत. ३ जनक राजाची. ४ कन्या. ५ रावणाच्या शत्रूची–रामाची स्त्री. ६ बाप.

डपाणी ॥ मजबरवेंजाणतसे ॥ ११० ॥ त्याचेंभाष्यमीकरींनिरंतर ॥ मजजाणतसेमिथिलेश्वर ॥ तु
झापिताआमचामित्र ॥ कन्यासाचारतूंमाझी ॥ ११ ॥ तुजहोतीलदोनपुत्र ॥ पित्याहूनपराक्रमी
थोर ॥ तुजघातलेंजेणेंबाहेर ॥ त्याचासूडघेतीलते ॥ १२ ॥ मगजानकीसहातींधरून ॥ गेलाआश्र
माघेऊन ॥ भोंवतेमिळालेऋषिजन ॥ कायवचनबोलिले ॥ १३ ॥ ह्मणतीहेकोणआहेताता ॥ येरु
ह्मणेजानकीजगन्माता ॥ ऋषिह्मणतीअनर्थतत्वता ॥ घराआणिलासाक्षेपें ॥ १४ ॥ आह्मीअत्यं
तभोळेब्राह्मण ॥ टाकोनिग्रामकुटिलजन ॥ वसविलेंघोरकानन ॥ येथेंहींविघ्नआणिलें ॥१५॥ इचें
सुंदरपणअत्यंत ॥ इजवरीअपवादआलेबहुत ॥ इचेपायींआमुचाघात ॥ होईलअनर्थएखादा॥१६॥
एकह्मणतीसीतासती ॥ जरीहेअसेलनिश्चिती ॥ तरीयेथेंवळोनिभागीरथी ॥ अकस्मातआणील ॥
॥ १७ ॥ हेंजरीनव्हेइचेनी ॥ तरीदवडावीयेचक्षणीं ॥ ऐसेंऐकतांजनकनंदिनी ॥ भागीरथीसप्रार्थिं
त ॥ १८ ॥ ह्मणेसगरकुलतारकमाये ॥ हरिचरणोद्भवजन्हुतनये[1] ॥ ब्रह्मकटाहफोडूनिस्वयें ॥ प्रकट
होसीअद्भुत ॥ १९ ॥ कमलोद्भव[2]कमलावर ॥ शिवइंद्रादिसकळनिर्जर[4] ॥ सप्तऋषिमुख्यसनत्कुमा
र ॥ निरंतरतुजस्तविती ॥१२०॥ तुझेंअणुमात्रस्पर्शतांनीर ॥ भस्महोतीपापेंअपार ॥ शुभ्रसुमनां

---

१ जन्हुराजाचे कन्ये. (भागीरथी.) २ ब्रह्मदेव. ३ विष्णु. ४ देव.

चादिव्यहार ॥ हर[1]मुकुटींतेंवीदिससी ॥२१॥ हि[2]मनगभेदोनिसाचार ॥ एकसरेंभरलासागर ॥ तरी
मजकारणेंवेगवक्र ॥ जननीधांवयापंथें ॥२२॥ तोंओघलोटलाअद्भुत ॥ जयामाजीबुडतीपर्वत ॥ ऋ
षिसमस्तभयभीत ॥ पळतीआश्रमटाकुनी ॥२३॥ मगएकसीतेसकरितीनमन ॥ मातेआमुचेआश्रम
जातीबुडोन ॥ आह्मांसिरक्षावयातुजवीण ॥ दुजेंकोणीदिसेना ॥२४॥ मगसीतेनेंप्रार्थूनितेवेळां ॥ ओ
घनिश्चळचालविला ॥ सत्यसती[3]जनकबाळ ॥ ऋषिगर्जतीसर्वही ॥२५॥ सकळऋषिमिळोन ॥ करि
तीजानकीचेंस्तवन ॥ ह्मणतीमातेतुजछळून ॥ जवळीआणिलीभागीरथी ॥२६॥ *असोआपुलेआश्र
मासी ॥ वाल्मीकेंठेविलेंसीतेसी ॥ हेंवर्तमानकोणासी ॥ बाह्यप्रकटनव्हेपें ॥ २७ ॥ मगनवमासभ
रतांपूर्ण ॥ शुभनक्षत्रशुभदिन ॥ माध्यान्हींआलाचंडकिरण ॥ तोंप्रसूतजाहलीजानकी ॥२८॥ वृद्ध
ऋषिपत्न्याधांवोनी ॥ जवळीआल्यातयेक्षणीं ॥ तोंदोनपुत्रदेखिलेनयनीं ॥ शशिसूर्यज्यापरी ॥
॥ २८ ॥ प्रथमउपजेतोधाकुटाकेवळ ॥ मागुतीउपजेतोवडील ॥ असोदोघेजन्मलेबाळ ॥ सांवळे
जावळेतेक्षणीं ॥१३०॥ वाल्मीकगेलेहोतेस्नानासी ॥ शिष्यधांवतगेलेतयांपासीं ॥ दोघेपुत्रजानकी

---

[1] शंकराच्या जटामुगुटांत. [2] हिमालय पर्वत. [3] पतिव्रता. * येथें असोवाल्मिकेंआपुलेआश्रमांत ॥ जानकीतेंठेविलेंतव्हांगुप्त ॥ सकळऋषींचेंएकमत ॥ अणुमात्रमातफुटेना ॥ १२७ ॥ असाही पाठ आहे.

सी ॥ झालेह्मणूनसांगत ॥ ३१ ॥ ऐसेंऐकतांचिवचन ॥ येरेंकुशलवहातींघेऊन ॥ जानकीजवळीये
ऊन ॥ केलेंविधानयथाशास्त्र ॥३२॥ कुशेंकरूनअभिषेकिलाबाळ ॥ त्याचेंनांवठेविलेंकुशनिर्मळ ॥
आकर्णनेत्रघननीळ ॥ प्रतिमाकेवळरामाची ॥ ३३ ॥ [1]लवांवरीनिजवूनी ॥ धाकुटाअभिषेकिलात
येक्षणीं ॥ तयानामलहूठेवूनी ॥ सोहळाकेलावाल्मिकें ॥ ३४ ॥ शुक्लपक्षींवाढेचंद्र ॥ कींपळोपळीं
वाढेदिनकर ॥ तेंवीदोघ[2]राघवेयसत्वर ॥ वाढूंलागलेतेसमयीं ॥ ३५ ॥ दोघांचेंहीलालनपालन ॥
वाल्मीककरीअनुदिन॥ ऋषिबाळांतदोघेजण ॥ क्रीडाकरितीनिरंतर ॥ ३६ ॥ [3]सप्तसंवत्सरहोतांपू
र्ण ॥ वाल्मीकें[4]सुरभिआणोन ॥ आरंभिलेंमौंजीबंधन ॥ मेळऊनिऋषिमेळा ॥ ३७ ॥ चारदिवसप
र्यंत ॥ जोजोपाहिजेपदार्थ ॥ सर्वहीकामधेनुपुरवित ॥ झालेतृप्तअवघेऋषी ॥ ३८ ॥ बाळकेंसुंदर
देखोन ॥ बहुऋषिदेतीवरदान ॥ वाल्मीकेंवेदाध्ययन ॥ दोघांकडूनकरविलें ॥ ३९ ॥ षट्शास्त्रींप्र
वीणझाले ॥ सकळपुराणें[5]करतळामळें ॥ मगरामचरित्रपढविलें ॥ शतकोटीग्रंथकेलाजो ॥१४०॥
बाळांचेंज्ञानअत्यद्भुत ॥ अधिकाधिकतर्कफुटत ॥ मगमंत्रशास्त्रसमस्त ॥ वाल्मीकमुनीसांगेतयां ॥
॥ ४० ॥ मगधनुर्वेदपढवून ॥ हातींदेतधनुष्यबाण ॥ युद्धगतिसांगेपूर्ण ॥ तेदोघेजणधरितीमनीं ॥

---

[1] लवाल्यावर. [2] रामाचे पुत्र. [3] सात वर्षें. [4] कामधेनु. [5] तळहातींच्या आंवळ्याप्रमाणें सुलभ.

॥ ४२ ॥ असोचतुर्दशविद्याचौसष्टीकळा ॥ वाल्मीकशिकवीदोघांबाळां ॥ ऋषिपुत्रांचासवेंमेळा ॥
घेऊनिदोघेहिंडती ॥ ४३ ॥ नानागोष्टीकौतुकेंबोलोन ॥ रंजवितीजानकीचेंमन ॥ कंदमूळेंफळेंआणू
न ॥ जगन्मातेपुढेंठेविती ॥ ४४ ॥ सत्समागमघडतांदेख ॥ प्राणीविसरेसंसारदुःख ॥ तैसेजानकी
विसरेसकळिक ॥ खेदमागीलआपुले ॥ ४५ ॥ दशवर्षैंहोतांपूर्ण ॥ मृगयेसजातीदोघेजण ॥ नाना
श्वापदेंमारून ॥ आणितीवोढूनदाखवावया ॥ ४६ ॥ एकेदिवसींवनींहिंडत ॥ तोंपर्वतमस्तकींव्या
नस्थ ॥ एकशृंगीतपकरित ॥ वाल्मीकाचाबंधुतो ॥ ४७ ॥ तोमृगवेषदेखोनिपूर्ण ॥ कुशेंविंधिलाटा
कूनिबाण ॥ त्याचातत्काळगेलाप्राण ॥ प्रेतवाहूनदोघेनेती ॥ ४८ ॥ वाल्मीकपुसेजवळीयेऊन ॥
कायतेंआणिताओढून ॥ येरूह्मणतीमृगवधून ॥ आणिलातुह्मांकारणें ॥ ४९ ॥ याचेंआतांचर्मकाढू
न ॥ करूंतुह्मांकारणंआसन ॥ वाल्मीकपाहेविलोकून ॥ तंवतोबंधुवधियेला ॥ १५० ॥ वाल्मीक
ह्मणेहेदोघेजण ॥ अनिवारझालेपूर्ण ॥ ब्रह्महत्याकरून ॥ कैसेआलांवनांतरीं ॥ ५१ ॥ बंधूचेंउत्तर
कार्यसकळिक ॥ विधियुक्तकरोनिवाल्मीक ॥ जानकीजवळतात्काळिक ॥ वर्तमानसांगीतलें ॥ ५२ ॥
तंवबोलेजानकीहांसोन ॥ तातासूर्यवंशअतितीक्ष्ण ॥ त्यावरीसकळकळाप्रवीण ॥ तुह्मींचकेलींबाळ
कें ॥ ५३ ॥ परमधीटअनिवार ॥ तुमचातुह्मांफळलामंत्र ॥ आतांयादोषासपरिहार ॥ करावाजीअ

विलंबें ॥ ५४ ॥ तोंवाल्मीकबोलेवचन ॥ सुवर्णकमळेंसहस्रआणून ॥ भावेंअर्चावाउमारमण ॥ त
रीचनिवारेब्रह्महत्या ॥ ५५ ॥ तंवतेदोघेबोलिले ॥ ताताकोठेंतींब्रह्मकमळें ॥ तींसांगावींयेवेळे ॥ घे
ऊनयेतोंदोघेही ॥५६॥ मगबोलेमुनीश्वर ॥ अयोध्येसमीपब्रह्मसरोवर ॥ तेथेंकमळेंअसतीअपार ॥
परीरक्षितीवीररामाचे ॥ ५७ ॥ तींकमळेंनित्यनेऊन ॥ राघवकरितोशिवार्चन ॥ महाबळवंतराक्षि
तीपूर्ण ॥ रात्रंदिवससभोंवते ॥ ५८ ॥ गदगदांहांसतीदोघेजण ॥ कमळेंआणूंनलागतांक्षण ॥ तरी
चतुमचेंशिष्यजाण ॥ निश्चयेंसींऋषिवर्या ॥ ५९ ॥ तेथेंकृतांतअसेलरक्षण ॥ त्यासहीशिक्षालावूंपू
र्ण ॥ जरीस्वयेंआलारघुनंदन ॥ त्यासहीधरूनआणूंयेथें ॥१६०॥ धनुष्यासीलावूनिबाण ॥ चपळ
चालिलेदोघेजण ॥ जैसेसिंहदिसतीलहान ॥ परीप्रतापआगळा ॥६१॥ कींशशिसूर्यलघुदिसती ॥
परीप्रकाशेंउजळेक्षिती ॥ लहानदिसेविप्रअगस्ती ॥ परीसरितापतिशोषिला ॥६२॥ तैसेतेधाकुटेवी
र ॥ वेगेंपावलेब्रह्मसरोवर ॥ कुशेंआंतप्रवेशोनिसमग्र ॥ कमळेंतेव्हांतोडिलीं ॥ ६३ ॥ तंवतेवीरख
वळले ॥ लहूनेंतेव्हांशरसोडिले ॥ रक्षकबहुतसंहारिले ॥ उरलेगेलेअयोध्ये ॥ ६४ ॥ रामासीसांग
तीवर्तमान ॥ ऋषिबाळआलेदोघेजण ॥ त्यांहींयुद्धकरूनिनिर्वाण ॥ कमळेंजाणसर्वनेलीं ॥ ६५ ॥

---

१ सत्वर. २ यम. ३ चंद्र सूर्य. ४ पृथ्वी. ५ समुद्र. *येथें–ब्रह्म कमळें असाहिपाठ आढळतो.

आश्चर्यकरीरघुपती ॥ पहाकेवढीबाळांचीहीशक्ती ॥ असोइकडेदोघेनिघती॥कमळेंघेऊनित्वरेनें ॥
॥ ६६ ॥ वाल्मीकापुढेंकमळेंठेविती ॥ ऋषिआश्चर्यकरीचित्तीं ॥ तटस्थपाहेसीतासती ॥ अद्भुतक
र्तव्यबाळकांचें ॥ ६७ ॥ मगनूतनाशिवलिंगनिर्मून ॥ सहस्रकमळींकेलेंपूजन ॥ ब्रह्महत्येचेंपापसंपू
र्ण ॥ निरसोनिगेलेंतेधवां ॥ ६८ ॥ एकेदिवसींदोघेजण ॥ चुरितजोंजानकीचेचरण ॥ तंवतोकुश
कायवचन ॥ बोलतसेमातेसी ॥ ६९ ॥ आह्मीजन्मलोंकोणेदेशीं ॥ कोणग्रामकोणवंशीं ॥ आमुचा
पितानिश्चयेंसीं ॥ सांगकोणतोअंबेतूं ॥ १७० ॥ सीताह्मणेअयोध्यानगर ॥ सूर्यवंशींअजराजपुत्र ॥
दशरथनामेंनृपवर ॥ प्रचंडप्रतापजयाचा ॥७१॥ त्याचेरामलक्ष्मणभरत ॥ चौथाशत्रुघ्नविख्यात ॥
त्यांतरावणांतक[1]प्रतापवंत ॥ तुमचापिताजाणिजे ॥ ७२ ॥ रजकेंनिंदिलेंह्मणोनी ॥ वारमजसोडि
लेंघोरवनीं ॥ तेव्हांजगन्मातेचेनयनीं ॥ अश्रुआलेबोलतां ॥ ७३ ॥ वर्तमानऐकोनिसमस्त ॥ दोघे
हीझालेपरमसंतप्त ॥ मगसीतेचेंसमाधानबहुत ॥ करितेझालेतेधवां ॥७४॥ तोंद्वादशवर्षेंपर्यंत॥अव
र्षणपडिलेंअयोध्येंत ॥ सीतासतीक्षोभलीबहुत ॥ श्रीं[2]समस्तगेलीपें ॥ ७५ ॥ जैसेंउद्वसकांदग्धंकां
तार ॥ तैसेंकळाहीनअयोध्यानगर ॥ घनें[4]नवर्षेचअणुमात्र ॥ गाईविप्रगांजले ॥ ७६ ॥ वसिष्ठासपुसे

---

१ रावणास मारणार–रामचंद्र. २ लक्ष्मी. ३ जळकें अरण्य. ४ मेघ.

रघुनंदन ॥ कांहोपडिलेंअवर्षण ॥ येरूह्मणेअपराधावीण ॥ सीताबाहेरघातली ॥७७॥ जानकीऐसें चिद्रत्न ॥ सकळपतिव्रतांचेंमंडण ॥ लक्ष्मीगेलीनिघोन ॥ तरीचअवर्षणपडियेलें ॥ ७८ ॥ तरीअश्वमेधमहायज्ञ ॥ राघवाकरावासंपूर्ण ॥ घोडापाहूनिश्यामकर्ण ॥ पृथ्वीवरीसोडावा॥७९ ॥ मगशरयूतीरींएकयोजन ॥ मंडपघातलाविस्तीर्ण ॥ दूतपाठवूनसंपूर्ण ॥ मुनीश्वरमिळविले ॥ १८० ॥ बिभीषणा आणिसुग्रीवास ॥ बोलावूंपाठवीराघवेश ॥ तेदळासहितअयोध्येस ॥येतेझालेतेकाळीं॥८१॥नळनीळअंगदजांबुवंत ॥ शरभगवाक्षबळअद्भुत ॥ वानरपातलेसमस्त ॥ अष्टादशपद्मेंही॥८२॥सर्वसामग्री केलीपूर्ण ॥ मगवसिष्ठआणिरघुनंदन ॥ अश्वशाळेंतूनिश्यामकर्ण ॥ निवडितीपूर्णसुलक्षणी ॥८३॥सुवर्णपत्रिकातेवेळीं ॥ बांधिलीश्यामकर्णाचेभाळीं ॥ वसिष्ठेंत्यावरीलिहिल्याओळी ॥ एकासकळश्रोतेहो ॥ ८४ ॥ अयोध्याप्रभुदशरथनंदन ॥ रावणांतकसुरबंधमोचन ॥ सकळनृपश्रेष्ठरविकुळमंडण ॥ श्यामकर्णसोडिलातेणें॥८५॥जोकोणीअसेलबळिवंत॥ तेणेंहाघोडाधरावायथार्थ ॥ षोडशपद्मेंदळांसहित ॥ शत्रुघ्नरक्षीतपाठीसीं॥८६॥घोडापूजोनिराजीवनेत्र ॥ मस्तकींबांधीदिव्यपत्र ॥ शत्रुघ्नकरूनिनमस्कार ॥ दळभारेंसींनिघाला ॥८७॥ शत्रुघ्नासीह्मणेरघुनंदन ॥ सोळावेदिवसींयावेंपरतोन॥ सकळपृथ्वीजिंकोन ॥ नृपसांगातीआणिजे ॥ ८८ ॥ मगसुवर्णप्रतिमासत्वर ॥ जानकीचीनिर्मिली

परिकर ॥ मगतेप्रतिमेसहितरघुवीर ॥ यज्ञदीक्षाघेतपैं ॥ ८९ ॥ जैसाकिरणचक्रांतदिवाकर ॥ कीं
निर्जरांतअमरेश्वर ॥ तैसायज्ञमंडपींरघुवीर ॥ ऋषींसहितशोभला ॥ १९० ॥ सुग्रीवबिभीषणमारु
ती ॥ यज्ञमंडपाभोंवतेराक्षिती ॥ सुमंतभरतउन्मिळापती ॥ सदांतिष्ठतराघवापाशीं ॥ ९१ ॥ जेजे
सामग्रीलागेलपूर्ण ॥ तेतेतत्काळदेतीआणून ॥ तोसोहळादेवगण ॥ विमानींबैसोनिपाहती ॥ ९२
इकडेछप्पन्नदेशजिंकीतपूर्ण ॥ जातमहावीरशत्रुघ्न॥सकळराजेयतीशरण॥करभारदेऊनिसांगातें ९३
तेचकाळींपाताळींवरुण ॥ आरंभिताझालामहायज्ञ ॥ तेणेंवाल्मीकबोलावून॥ नेलाहोताआधींच॥
॥ ९४ ॥ पाताळासगेलाजेव्हांऋषि ॥ तेणंआज्ञाकेलीलहूसी ॥ बारेमाझियाउपवनासी ॥ रक्षावें
त्वांनिरंतर ॥ ९५ ॥ ऐसेंबोलूनिपाताळा ॥ वाल्मीकगेलतयेवेळां॥कुशहीदूरवनाप्रवेशला ॥ कंदमू
ळेंआणावया ॥ ९६ ॥ लहूउपवनरक्षित ॥ सवेंअसतीबाळकेंबहुत ॥ नानाक्रीडाविनोदकरित ॥ वृ
क्षछायेसबैसलीं ॥ ९७ ॥ अष्टवर्षीदशवर्षीतेकुमर ॥ कटींकौपीनमौंजीसुंदर ॥ मस्तकींशिखापरिक
र ॥ खेळतांउडतीतयांच्या ॥ ९८ ॥ तोंश्यामकर्णधांवत ॥ आलात्याचपंथेंअकस्मांत ॥ ऋषिपुत्रां १
सलहूदावित ॥ पहारेयेतोअश्वकैसा ॥ ९९ ॥ मगसीतासुतेंधांवून ॥ शेंडीसीधरिलाश्यामकर्ण ॥ क

---

१ लहूनें.

पाळीचेंपत्रतोडून ॥ वाचीतसेतेकाळीं ॥ २०० ॥ पत्रार्थपाहूनिसमस्त ॥ लहुगदगदांहांसत ॥ ह्म
णेबळियाकायरघुनाथ ॥ त्रिभुवनींथोरजाहला ॥१॥ कायत्याचीचव्यालीजननी ॥ कायनिर्वीरझा
लीअवनी[1] ॥ तरीकैसाअश्वसोडोनी ॥ नेईलआतांपाहुंपां ॥ २ ॥ माझीप्रतिज्ञाहेचआतां ॥ धरिला
अश्वनसोडींमागुता ॥ तरीचसीतेचेउदरींतत्वतां ॥ जन्मघेऊनसार्थक ॥ ३ ॥ अश्वाचेनेत्रपुसोन ॥
कौतुकेंकरूनथापटीमान ॥ उत्तरीयवस्त्र[2]गळांघालून ॥ बांधीनेऊनकर्दळीसी ॥४॥ ऋषिपुत्रांसतेव्हां
ह्मणत ॥ पहारेघोडाकैसानाचत ॥ तोंऋषिबाळसमस्त ॥ भयेंपोटबडविती ॥ ५ ॥ कोण्यारायाचा
घोडाआला ॥ तोतुवांबळेंचिधरिला ॥ तरीआह्मीसांगूंतयाला ॥ लहूनेंबांधिलाह्मणोनि ॥६॥ ल
हुतयांप्रतिबोलत ॥ आमुचीचनिश्चयेंहीवस्त ॥ आपुलीआपणघेतांसत्य ॥ शंकायेथेंकायसी ॥ ७
काळासिशिक्षाकरूनियां ॥ लयापाववीनसर्वक्षत्रियां ॥ तोंवीरआलेधांवूनियां ॥ अश्वरक्षकपुढील
जे ॥ ८ ॥ विप्रकुमरदेखोन ॥ वीरपुसतीदटावून ॥ कोणेंरेहाश्यामकर्ण ॥ कर्दळीसबांधिला ॥ ९॥
तंवलेंकरेंबोलतीभिऊन ॥ हापैलकिशोरआरक्तनयन ॥ येणेंचबांधिलाआणून ॥ त्याचेंकारणत्यास
पुसा ॥ २१० ॥ रामविजयग्रंथपावन ॥ त्यामाजीलहुकुशआख्यान ॥ कथागोडअमृताहून ॥ भक्त

---

१ पृथ्वी. २ अंगवस्त्र–धोतर. ३ पवित्र. * येथें–आह्मीवारितांहिबांधिलायान ॥ त्याचेचकानकापाहो ॥ असाहिपाठआहे.

चतुरींपरिसावी ॥ ११ ॥ ब्रह्मानंदश्रीधरवर ॥ जान[1]कीहृदयकमलभ्रमर ॥ अगा[2]धतयाचें चरित्र ॥ संख्यासविस्तरशतकोटी ॥ १३ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मिकीनाटकाधार ॥ सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ सप्तत्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ २१३ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ ओव्या ॥ २२३ ॥ ॥ अध्याय ॥ ३७ ॥

---

[1] जानकीच्या हृदय रूपी कमलावर गुंजारव करणारा भृंगा. [2] गंभीर.

अध्याय ३८

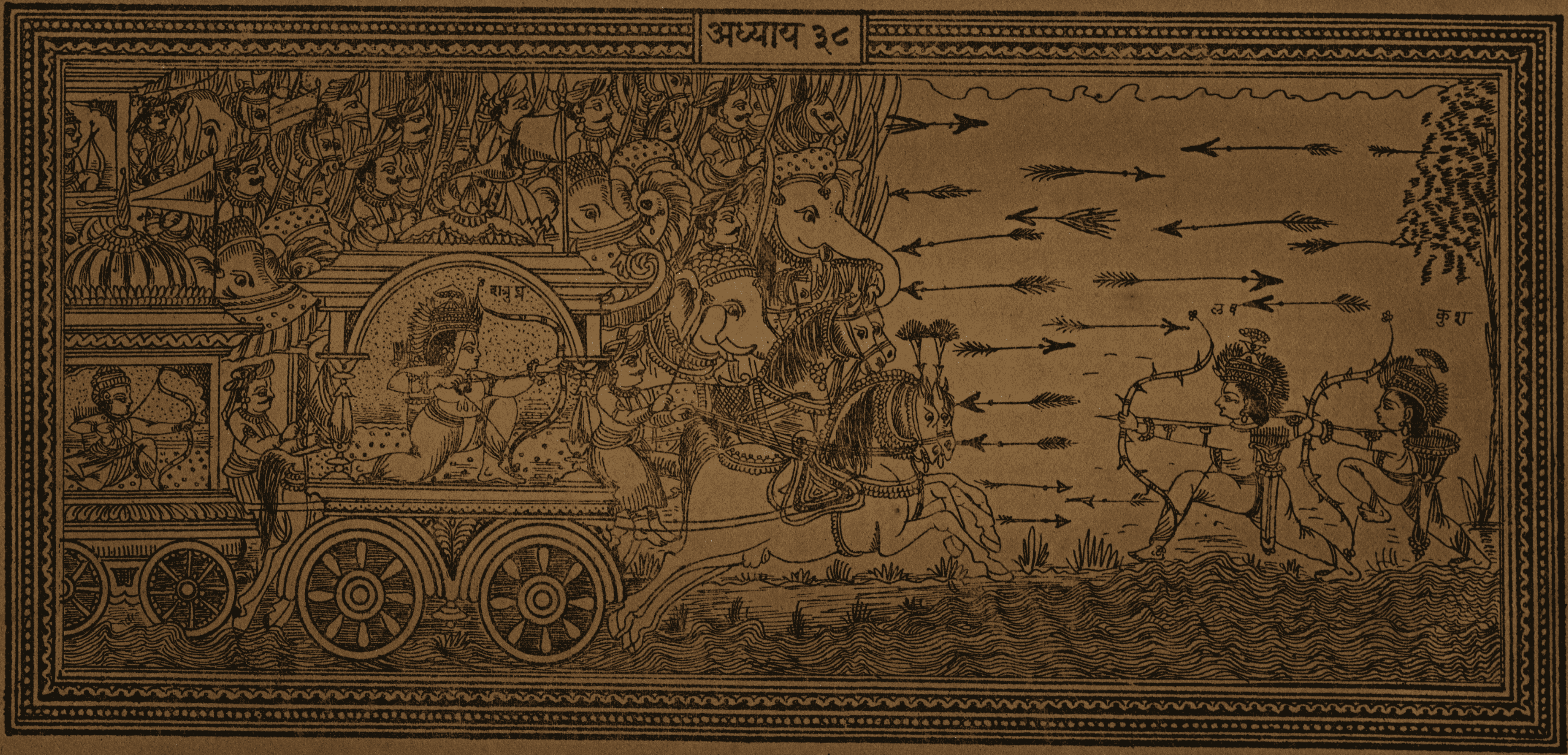

३८

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ हातींघेऊनिचापशर ॥ उभामंगळ[1]भगिनीचाकुमर ॥ तोंमागूनि[2]चतुरंगदळभार ॥ अतिगजरेंपातला ॥ १ ॥ सवेंसकळपृथ्वीचेनृपवर ॥ मध्येंशत्रुघ्नप्रचंडवीर ॥ तंवतेणेंमातएकिलीथोर ॥ घोडाधरिलाह्मणोनियां ॥ २ ॥ [3]भ्रूसंकेतदावीशत्रुघ्न ॥ तंवलोटलेंअपारसैन्य ॥ तेव्हां[4]कर्दळीसश्यामकर्ण ॥ वस्त्रेंकरूनबांधिलाअसे ॥ ३ ॥ तेथेंऋषींचेबाळखेळती ॥ त्यांप्रतितेवीरपुसती ॥ वारुकोणीबांधिलाह्मणती ॥ लेंकुरेंबोलतीभिऊनियां ॥ ४ ॥ कानांवरीहातठेविती ॥ आह्मींधरिलानाहींआणवाहती ॥ पैलसें*ढिंगळधनुष्यहातीं ॥ कलागतिकरितोतो ॥ ५ ॥ तेणेंबांधिलाश्यामकर्ण ॥ तोंवीरबोलतीहांसोन ॥ ह्मणतीहेंबालकलहान ॥ घोडाबांधिलाकौतुकें ॥ ६ ॥ सोडारेसोडाश्यामकर्ण ॥ जवळउरलेंआतांअयोध्यापट्टण ॥ वाटपाहतसेरघुनंदन ॥ सत्वरचलावेगेंसीं ॥ ७ ॥ घोडासोडावयाधांवलेवीर ॥ तंवताबोलेजानकीकुमर ॥ कोणरेतुह्मीतस्कर ॥ घोडासोडूंपातलां ॥ ॥ ८ ॥ घोडाधरिलातोचमीयेथ ॥ उभालक्षीतयुद्धपंथ ॥ तुमचाकोणआहेरेरघुनाथ ॥ त्यासिजाऊनसांगारे ॥ ९ ॥ मजह्मणतांतुह्मीबाळ ॥ परीमीआहेंसर्वांचाकाळ ॥ तुमचीं[5]गर्वकवचेंसकळ ॥ फो

---

[1] मंगळाचे बहिणीचा (सीतेचा) पुत्र—लहु. [2] रथी, हत्ती, घोडेस्वार व पायदळ असें चार प्रकारचें सैन्य. [3] भोंवईनें खूण करी. [4] केळीस. [5] गर्वरूप कवचें. *उभ्याशेंडीचा.

डीनआजसमरंगणीं ॥ १० ॥ ततस्थपाहतीसकळवीर ॥ ह्मणतीहाबाळसुकुमार ॥ लीलाचापघेऊ
निपरिकर ॥ धीटगोष्टीबोलतो ॥ ११ ॥ यावरीशस्त्रधरितांनिश्चिती ॥ सकळयोद्धेआह्मांहांसती ॥
तरीवारुसोडूनसत्वरगती ॥ पुढेंचलासत्वर ॥ १२ ॥ घोडासोडूंधांवलेवीर ॥ तोंलहुचापओढीसत्व
र ॥ शतांचींशतेंसोडूनिशर ॥ तोडिलेकरतितुक्यांचे ॥ १३ ॥ जैसींवटपत्रेंतुटोनिपडती ॥ तैसींमण
गटेंपडलींक्षितीं ॥ तोंमागुतीबहुवीरधांवती ॥ घेघेशब्देंकरूनियां ॥ १४ ॥ खड्गासहितभुजदंड ॥
लहुवेंपाडिलेउदंड ॥ जैसेशाखारहिततरुप्रचंड ॥ तैसेवीरउभेतेथें ॥१५॥ झालाएकचिहाहाःकार ॥
सेनालोटलीतेव्हांअपार ॥ लक्षांचेलक्षवीर ॥ धांवतेझालतेकाळीं ॥१६॥ जैसाधारावर्षेजलधर ॥
तैसाशरवर्षेभूमिजाकुमर ॥ शिरांच्याराशिअपार ॥ पाडिल्यातेव्हांपुरुषार्थे ॥ १७ ॥ दुरोनिपहाती
वीरसकळ ॥ बारावर्षांचादिसेबाळ ॥ परीप्रचंडवीरसमोरकाळ ॥ उभाठाकूंनशकेची ॥ १८ ॥ एक
ह्मणतीगुरुसमर्थ ॥ याचाअसेलयथार्थ ॥ तरीचएवढेंसामर्थ्य ॥ कवणासहीनाटोपेहा ॥ १९ ॥ मग
सोळापद्मेंदळभार ॥ एकदांचउठावलासमग्र ॥ परीत्यावीराचेंसंधानथोर ॥ खिळिलेंतत्काळसर्वां
सीं ॥ २० ॥ मयूरपिच्छेंपसरती ॥ तैसेवीरसकळदिसती ॥ मगहांकदेऊनिमहारथी ॥ शत्रुघ्नपुढेंलो

---

१ खेळण्याचें धनुष्य. २ सुंदर. ३ सीतापुत्र—लहु.

टला ॥२१॥ गज[1]कलेवरेंपडलींसघटें[2] ॥ रथचालावयानाहींवाट ॥ वीरपडिलेमहासुभट ॥ नामांकितपुरुषार्थी ॥ २२ ॥ सकळप्रेतेंमागेंटाकून ॥ पुढेंधांवलाशत्रुघ्न ॥ बाळपाहिलाविलोकून ॥ तंवरघुनंदनदूसरा ॥ २३ ॥ ह्मणेकोणाचातूंकिशोर[3]येथ ॥ दळपाडिलेंसअसंख्यात ॥ आतांशिक्षालावीनतुजयथार्थ ॥ पाहेंपुरुषार्थतूंमाझा ॥२४॥ लहुह्मणेसिंहदरींतवारण[4] ॥ आलामद[5]भरेंकरून ॥ परीतोक्षेमरूपवांचून ॥ केंवीजाईलमाघारा ॥२५॥ विष्णु[6]वाहनाचेकवेंतून ॥ उरग[7]केंवीजायवांचून ॥ ऐसेंऐकतांशत्रुघ्न॥लावीबाणचापासी॥२६॥आकर्णवरीओढीओढून॥लहूवरीसोडिलाबाण॥सीतापुत्रेंनलागतांक्षण ॥ तोडोनियांटाकिलातो ॥ २७ ॥ आणीकसोडिलपांचबाण ॥ तेहीतात्काळटाकिलेछेदून ॥ सवेंचअतिरागेंशत्रुघ्न ॥ शंभरशरमोकलित॥२८॥तेहीलहुतोडीसत्वर ॥ सवेंचकायकरीसीताकुमर ॥ बाणसोडोनियांअपार ॥ झांकिलेंअंबरप्रतापें ॥२९॥ सेनेसहितकेकयी[8]नंदन ॥ बाणींजर्जरकेलापूर्ण ॥जेंजेंप्रेरीशस्त्रशत्रुघ्न॥तेंतेंलहुसवेंचतोडी॥३०॥मगनिर्वाणबाणजोशत्रुघ्नातें॥दीधलाहोतारघुनाथें ॥ परमसंकटदेखोनितेथें ॥ तूणीरांतूनि[9]काढिला ॥३१॥ वीजनिघेमघाबाहेर ॥ तैसाझळकतसेंदिव्यशर ॥ तोधनुष्यासीयोजूनसत्वर ॥ लहूवरीसोडिला॥३२॥तीक्ष्णबाणदेखोनिसीताकुमर॥

---

१ हत्तींची मेतें. २ मोठीं, ३ मूल. ४ हत्ति. ५ उन्मत्तपणानें. ६ गरुडाचे. ७ सर्प. ८ कैकेयीचा पुत्र—शत्रुघ्न. ९ भात्यांतून.

ह्मणेह्माबाणआलादुर्धर ॥ याचेंनिवारणसमग्र ॥ कुशएकजाणतसे ॥ ३३ ॥ फळेंआणावयाकुशगेला ॥
माझापाठिराखादुरावला ॥ हांतोंअनिवारशरआला ॥ निवारणमजनव्हे ॥ ३४ ॥ परमधीरवंत
सीतानंदन ॥ वेगेंसोडिलादिव्यबाण ॥ तेणेंशत्रुघ्नाचाशरनिर्वाण ॥ अर्धखंडिलाअंतराळीं ॥ ३५ ॥ परी
अर्धशरजोकांउरला ॥ तोलहूचेहृदयींभरला ॥ मूर्च्छनायेऊनिपडिला ॥ बाळतेव्हांधरणीवरी ॥ ३६ ॥
भडभडांचालिलेंरुधिर ॥ आरक्तवर्णझालेनेत्र ॥ श्वासोश्वासकोंदलेसमग्र ॥ शिखारुधिरेंथबथबिली
॥ ३७ ॥ लहूपासोनिवांचलेवीर ॥ त्यांणींसिंहनादकेलाथोर ॥ पडिलापडिलाकिशोर ॥ ह्मणोनिसम
ग्रधांविन्नले ॥ ३८ ॥ दुरोनिपाहतीतेवेळे ॥ एकह्मणतीमिषेंघेतलें ॥ मगशत्रुघ्नरथाखालें ॥ उतरूनिजवळी
पातला ॥ ३९ ॥ शत्रुघ्नजवळीबैसोन ॥ पाहेबाळविलोकून ॥ धन्यजननीप्रसवलीरत्न ॥ ह्मणोनिउचलो
निघेतला ॥ ४० ॥ श्यामसुंदरआकर्णनयन ॥ आजानुबाहुसुहास्यवदन ॥ शत्रुघ्नेंउदकआणून ॥ मुखींचें
अंशुद्धधूतलें ॥ ४१ ॥ आश्चर्यकरितीअवघेवीर ॥ ह्मणतीदुजाअवतरलारघुवीर ॥ आतांयाचीमायअपार ॥
शोकार्णवींबुडेलपें ॥ ४२ ॥ स्नेहाचापूरअत्यंत ॥ शत्रुघ्नाचेहृदयींदाटत ॥ नयनींआलेअश्रुपात ॥
बाळकदृष्टींविलोकितां ॥ ४३ ॥ रामचंद्रासीदाखवूंह्मणून ॥ रथावरीघातलानेऊन ॥ घेऊनियां

---

३ बाळ. २ सोंग. ३ रक्त. *येथें—ह्माबाणापुढें मी यावेळा ॥ नवांचेंचिसर्वथा ॥ असाहि पाठ आहे.

श्यामकर्ण ॥ शत्रुघ्नचालिलात्वरेनें ॥ ४४ ॥ लागलावाद्यांचाएकचिनाद ॥ मनींनसमायेआनंद ॥
महासिद्धिसाधूनिसिद्ध ॥ घवघवीतपरतेजैसा ॥ ४५ ॥ इकडेलेंकुरेंधांवोन ॥ जानकीससांगतीज
ऊन ॥ मातेतुझालहूधरून ॥ नेलाघालूनिरथावरी ॥ ४६ ॥ ऐकतांसकळवर्तमान ॥ जानकीपडि
लीमूर्च्छायेऊन ॥ जैसेंलोभियाचेंहरपतांधन ॥ प्राणतयाचेएकवटती ॥ ४७ ॥ जैसीकाष्ठाचीबाहु
ली ॥ तैसींनिचेष्टितसीतापडिली ॥ पुढतीआक्रंदतऊठिली ॥ वक्षस्थळबडवित ॥ ४८ ॥ मीअना
थअतिदुर्बळ ॥ परदेशीभणंगकेवळ ॥ माझेंधरूनियांबाळ ॥ कोणींनिर्दयेंपेंनेलें ॥ ४९ ॥ माझींदुर्ब
ळाचींदोनबाळें ॥ त्यांतएकधरूनिनेलें ॥ पूर्वकर्मफळासआलें ॥ आहाझालेंवोखटेंकीं ॥ ५० ॥ बा
ळमाझेंअत्यंतकोमळ ॥ घायेंझालेंअसेलविकळ ॥ मुखचंद्रत्याचाअतिनिर्मळ ॥ नयनविशाळसुरे
ख ॥ ५१ ॥ तयालागोनियांबाण ॥ फुटोनगेलेअसतीलनयन ॥ सुहास्यवदनछिन्नभिन्न ॥ झालेंअ
सेलबाळाचें ॥ ५२ ॥ माझींबाळेंअत्यंतदीन ॥ होतीकंदमूळेंभक्षून ॥ तयांसिबळकैंचेंसंपूर्ण ॥ झुंजा
वयाकारणें ॥ ५३ ॥ बाळावरीशस्त्रउचलती ॥ तेक्षत्रियनव्हेतीपापीदुर्मती ॥ परीकोणाचेचचित्तीं ॥
दयाउपजलीनसेकीं ॥ ५४ ॥ माझेंदरिद्रियाचेंकिंचितधन ॥ कोणेंनिर्दयेंनेलेंचोरून ॥ मजअंधाची
काठीहिरून ॥ कोणेंवनींभिरकाविली ॥ ५५ ॥ कोणेंमाझापक्षछेदिला ॥ कोणेंमाझानेत्रफोडिला ॥

माझाकल्पवृक्षउपडिला ॥ कोण्यापापियेंयेउनी ॥५६॥ वाल्मीकतातयेवेळां॥तोहीगेलाअसेपाता
ळा ॥ मजवरीअनर्थझाला ॥ कोणाससांगूंजाऊनियां ॥ ५७॥ कुशवनासगेलातत्वता ॥ कोणधांव
णेंकरीलआतां ॥ माझालहुबाळमागुता ॥ कोणमजभेटवील ॥५८॥ तोंकुशपरतलावनींहून ॥ मार्गीं
होतीअपशकुन ॥ जडझालेचालतांचरण ॥ तैसाचधांवूनयेतसे ॥ ५९ ॥ कौपीनमौंजीकटींशोभत॥
मस्तकींचीशिखावातेंउडत ॥ माताझालीअसेलक्षुधित ॥ ह्मणोनधांवतवेगेंसीं ॥ ६० ॥ पर्णकुटींत
प्रवेशला ॥ ह्मणेमातेबंधुकोठेंगेला ॥ आजिसामोरामजनाहींआला ॥ कोठेंगुंतलाखेळावया॥६१॥
मगत्रिभुवनपतीचीराणी ॥ बोलेआक्रोशेंहांकफोडुनी ॥ बारेआजिपरचक्रयेउनी ॥ नेलाधरूनबंधुतु
झा ॥ ६२ ॥ तूंत्याचापाठिराखापूर्ण ॥ तुझेंकरीतगेलास्मरण ॥ सांडिलाअसेलतेणेंप्राण ॥ तूंलव
करीधांवआतां ॥ ६३ ॥ कुशेंघेतलेंधनुष्यबाण ॥ जानकीसकेलेंसाष्टांगनमन ॥ जयजयगुरुवाल्मी
कह्मणून ॥ केलीगर्जनातेकाळीं ॥ ६४ ॥ गुरुनाममंत्रेंतेवेळीं ॥ सर्वांगींविभूतिचर्चिली ॥ उभाराहू
नबाळबळी ॥ जानकीप्रतिबोलत ॥ ६५ ॥ अंबेइंद्रचंद्रकुबेर ॥ अथवाब्रह्माविष्णुमहेश्वर ॥ जरीमीअ
सेनतुझाकुमर ॥ तरीबाणेंकरूनविभांडीनत्यां ॥ ६६ ॥ समरंगणींसर्ववीर ॥ आटोनियांरथकुंजर ॥
बंधुसोडवीनसत्वर ॥ शिक्षालावीनवैरियांसी ॥ ६७ ॥ आजिदाखवीनबळाचीप्रौढी ॥ तरीचजन्म

लांतुझेपोटीं ॥ ह्मणोनिचालिलाउठाउठी ॥ नमूनमातासत्वर ॥ ६८ ॥ कुंजराचामार्गकाढीतपूर्ण ॥
जेंवीआवेशेंधांवेपंचानन[1] ॥ कींसर्पशोधावयासुपर्ण[2] ॥ क्रोधेंकरूनधांवत ॥ ६९ ॥ असोदूरीदेखोनि
दळभार ॥ दीधलीहांकप्रचंडथोर ॥ ह्मणेकोणरेतुह्मीतस्कर ॥ चोरूननेतांवस्तुमाझी ॥ ७० ॥ त
स्करासिहेंचिशासन[3] ॥ आतांखंडीनहस्तचरण ॥ कर्णनासिकछेदोन ॥ शिक्षालावीनयेथेंची॥७१॥
खळबळलासेनासमुद्र ॥ अवघेमाघारेंपाहतीवीर ॥ तोंराजसघनश्यामसुंदर ॥ दिसेराघव[4]दूसरा ॥
॥ ७२ ॥ द्वादशवर्षांचाकिशोर ॥ देखोनिचळचळांकांपतीवीर ॥ एकह्मणतीसकळसंहार ॥ करील
आतांउरलेयांचा ॥ ७३ ॥ तोंकुशवीरकोदंड[5]चढवून ॥ सोडिताझालातीक्ष्णबाण ॥ किंवामेघवर्षत
पर्जन्य ॥ सायकांचातेकाळीं ॥ ७४ ॥ तंवसेनापतिदळघेऊन ॥ सुरडलावेगेंवर्षतबाण ॥ ह्मणेबाळा
तुजनलागतांक्षण ॥ धरूननेईनअयोध्ये ॥ ७५ ॥ मगनिर्वाणींचेदहाबाण ॥ कुशावरीसोडिलेदारु
ण ॥ येरेंएकशरसोडून ॥ निवारिलेदहाहीते ॥ ७६ ॥ जैसेमूढाचेबोलअपार ॥ एकाशब्देंछेदींचतुर॥
कींस्पर्शतांजान्हवीचेंनीर[6] ॥ पापेंसमग्रसंहारती ॥ ७७॥ तैसेकुशेंशरछेदून ॥ तत्काळसोडिलेनवबा
ण ॥ चारीवारुआणिस्यंदन[7] ॥ सेनापतीचातोडिला॥७८॥ सवेंचतीनबाणसोडिले ॥ चापसेनापती

---

१ सिंह. २ गरुड. ३ शिक्षा-दंड. ४ रामचंद्र. ५ धनुष्य. ६ भागीरथीचें पाणी. ७ रथ.

चेंछेदिलें ॥ कवचआंगींचेंउडविलें ॥ विरथकेलेंतेकाळीं ॥ ७९ ॥ पुढेंचरणचालींचालत ॥ कुशावरी
आलाअकस्मात ॥ जैसाकांसूकरउन्मत्त ॥ मृगेंद्रावरीचौताळे ॥ ८० ॥ तोंकुशेंसोडूनिदोनबाण ॥
दोनीहस्तटाकिलेछेदोन ॥ सवेंचदिव्यबाणसोडून ॥ शिरतयाचेंउडविलें ॥ ८१ ॥ सेनापतिपडतां
तेवेळां ॥ एकचिहाहाःकारजाहला ॥ तोंत्याचाबंधुसरसावला ॥ नागेंद्रनामजयाचें ॥ ८२ ॥ विद्यु
त्प्रायवीसबाण ॥ नागेंद्रेंसोडिलेचापींयोजून ॥ त्याशरतेजेंप्रकाशलेंगगन ॥ मगसीतानंदनकायक
री ॥ ८३ ॥ एकचिशरेंतेवेळे ॥ वीसहिबाणपिष्टकेले ॥ जैसींएकचिनामेंसकळें ॥ महापातकेंभस्म
होती ॥ ८४ ॥ मगसोडूनअर्धचंद्रशर ॥ उडविलेंनागेंद्राचेंशिर ॥ सोडितबहुबाणांचेपूर ॥ नयेसमो
रकोणीही ॥ ८५ ॥ तोंसेनेसीमागेंटाकून ॥ पुढेंधांवलाकैकेंयीनंदन ॥ चपळेहूनसतेजबाण ॥ वर्षता
झालातेकाळीं ॥ ८६ ॥ तंवतो[2]राघवेयवीरचतुर ॥ तेसवेंचीपिष्टवतकरीशर ॥ आणिसवेंचिबाणअपा
र ॥ वर्षतमेघासारिखा ॥ ८७ ॥ उरलेंशत्रुघ्नाचेंदळ ॥ शिरेंछेदोनपाडीसकळ ॥ जेंवीअपारजलद[3]
जाळ ॥ [4]प्रभंजनविभांडी ॥८८॥ मगआठवूनवाल्मीकाचेचरण ॥ सद्गुरुदत्तकाढिलाबाण॥ सोडिलाजें
वींपंचानन ॥ वारणावरीचपेटे ॥ ८९ ॥ वज्रपडे[5]शैलशिखरीं ॥ तैसाशत्रुघ्नाचेहृदयावरीं ॥ बाणखडतर

---

१ शत्रुघ्न. २ राघवाचा (रामाचा) पुत्र–कुश. ३ मेघजाळ ढग. ४ वायु. ५ पर्वतावर.

लातेअवसरीं ॥ पडिलाधरणींशत्रुघ्न ॥ ९० ॥ मगभोंवतेंपाहेकुशवीर ॥ तंवएकहीनयेसमोर ॥ जै
सा[1]दिनकरासअंधकार ॥ मुखपरतोननदाखवी ॥ ९१ ॥ षोडशपद्मेंदळभार ॥ आणीकदेशोदेशीं
चेनृपवर ॥ तितुकेहीसंहारिलेसमग्र ॥ जैसेंतृणअग्निसंगें ॥९२॥ मगकुशचापासीघालीगवसणी ॥
जैसाया[2]ज्ञिकआच्छादीअग्नी ॥ कींमेघामाजींसौदा[3]मिनी ॥ गुप्तजैसीराहिली ॥ ९३ ॥ जैसींउद्वसें[4]
ग्रामींचींमंदिरें ॥ तेंवीरथशून्यदिसतीएकसरें ॥ मगलहुकारभेंकुशेंद्रें ॥ ति[5]तुकेहिशोधिलेतत्काळ ॥
॥ ९४ ॥ व्हावयावस्तूचासाक्षात्कार ॥ साधकशोधितीतत्वेंसमग्र ॥ तैसेरथशोधीतकुशेंद्र ॥ बंधुर
त्नाकारणें ॥ ९५ ॥ तोंशत्रुघ्नाचामुख्यरथ ॥ त्यावरीलहुअसेमूर्च्छागत ॥ तयासकुशेंउचलूनित्वरि
त ॥ हृदयकमळींधरियेला ॥ ९६ ॥ तोंलहूउघडोनिनयन ॥ विलोकीनिजबंधूचेंवदन ॥ तत्काळउ
भाठाकलाउठोन ॥ ह्मणेशत्रुघ्नकोठेंगेला ॥९७॥ चारीदेहशोधूनिविशद ॥ संतअंतरींधरितिबोध ॥
तैसाचकुशेंहोऊनिसद्गद ॥ बंधूसहृदयींधरियेला ॥ ९८ ॥ मगकुशतयासीह्मणत ॥ बारेश्रमलासीतूं
बहुत ॥ येरुह्मणेकष्टसमस्त ॥ हरलेतुजदेखतां ॥ ९९ ॥ मगह्मणेघेऊनिश्यामकर्ण ॥ चलाआश्रमा
सकरूंगमन ॥ तोंकुशबोलिलावचन ॥ कदायेथूनजाऊंनये ॥ १००॥ आतांयुद्धासयेतीलबहुत ॥ ते

---

१ सूर्यास. २ यज्ञ करणारा किंवा अग्निहोत्री. ३ वीज. ४ ओसाड गावांतील घरें. ५ रथ.

रा.वि. समरींजिंकूनिसमस्त ॥ मगवारुघेऊनित्वरित ॥ जाऊंजननीच्यादर्शना ॥ १ ॥ लहुह्मणेघालूनिपै अ०
ज ॥ आजिघ्यावेंअयोध्येचेंराज्य ॥ धरूनिआणावारघुराज ॥ वाल्मीकचरणाजवळींपैं ॥२॥ असो
५ वृक्षींबांधोनिश्यामकर्ण ॥ हातींघेऊनिधनुष्यबाण ॥ अयोध्यापंथलक्षीतपूर्ण ॥ दोघेजणउभेअसती ३८
॥ ३ ॥ घायाळउरलेकिंचित ॥ तेअयोध्येसिगेलेधांवत ॥ राघवासीसकळमात ॥ श्रुतकेलीतेधवां ॥
॥ ४ ॥ दळभारासहितपूर्ण ॥ रणींआटिलावीरशत्रुघ्न ॥ विप्रबाळकदोघेजण ॥ द्वादशवर्षांचेअस
तीपैं ॥५॥ यज्ञमंडपींरघुनंदन ॥ बंधूचासमाचारऐकोन॥ टाकोनिहातींचेंअवदान॥भूमीवरीउलंडला
॥ ६ ॥ नेत्रींढळढळांवाहेनीर ॥ गजबजिलेभरतसौमित्र ॥ बिभीषणहनुमंतमित्रपुत्र ॥ हडबडलेते
धवां ॥७॥ ह्मणतीयज्ञासीझालेंविघ्न ॥ पडिलामहावीरशत्रुघ्न ॥ असोसौमित्राप्रतिराजीवनयन ॥
कायबोलेतेधवां ॥ ८ ॥ ह्मणेशत्रुघ्नाऐसावीरराणा ॥ ऋषिकिशोरेंआटिलारणा ॥ तरीसवेंघेऊनिअ
पारसेना ॥ धांवण्याधांवेंबंधूच्या ॥ ९ ॥ श्रीरामचरणांबुजनमून ॥ वायुवेगेंनिघालालक्ष्मण ॥ सवें
चातुरंगसैन्य ॥ अपारतेव्हांनिघालें ॥११०॥ चवदागांवेंरुंदथोर ॥ मार्गींचालिलासेनासागर ॥ वा ५
युवेगेंउन्मिळावर ॥ रणमंडळासीपातला ॥ ११ ॥ तोंमागूनिसेनापतिकाळजित ॥ सौमित्रापासीं
पावलात्वरित ॥ तोंदोघेदेखिलेअकस्मात ॥ शशिआदित्यज्यांपरी॥१२॥श्यामसुदरदोघेजण ॥ द्वा

दशवर्षांच्यामूर्तिलहान ॥ हातींघेऊनिधनुष्यबाण ॥ धीटदोघेविलोकिती ॥ १३ ॥ पहावयाबंधूचें मानस ॥ बोलताजाहलावीरकुश ॥ ह्मणेसेनापतलीविशेष ॥ प्रतापफारदिसतसे ॥ १४ ॥ सेनापतिक्रोधायमान ॥ चपळयेतसेत्याचास्यंदन ॥ आतांहायुद्धकरीलदारुण ॥ आह्मांससर्वथानाटोपे ॥ १५ ॥ मगबोलिलालहुवीर ॥ तूंपाठिराखाआलासीसत्वर ॥ आतांमजबळअपार ॥ येथोनियांचढियेलें ॥ १६ ॥ जैसीसाह्यहोतांसरस्वती ॥ सकळकठिणार्थउमजती ॥ तेंवीआजिकरीननिर्वीरंक्षिती ॥ तुझ्याबळेंकरूनियां ॥ १७ ॥ तुजसींयुद्धींराहेसमोर ॥ ऐसाकोणआहेवीर ॥ जरीस्वयेंआलारामचंद्र ॥ तरीतूंत्यासिकदानाटोपसी ॥ १८ ॥ तोंवरीगर्जेजलार्णव ॥ जोंदेखिलानाहींकलशोद्भव ॥ तूंपंचाननहेसर्व ॥ जंबुकतुजवरीपातले ॥ १९ ॥ जरीतमजिंकीलसूर्यासी ॥ कींभूतेंगिळतीलकाळासी ॥ तरीसमरंगणींयुद्धासी ॥ तुजसीहेपुरतील ॥ १२० ॥ जरीआकाशबुडेलमृगजळीं ॥ वाराकोंडिजेलभूगोळीं ॥ तरीचतुजसीरणमंडळीं ॥ भिडोंशकतीलबंधुराया ॥ २१ ॥ परीएकेंसंशयेंमजगोविलें ॥ जेंमाझेंधनुष्यभंगिलें ॥ उपवनाजवळीयुद्धझालें ॥ असंख्यातप्रथमची ॥ २२ ॥ मगसकळसैन्यभार ॥ धराधराह्मणतीकिशोरें ॥ आतांजातीलहेकोठवर ॥ पाहूंनयनींआह्मींचकीं ॥ २३ ॥ वीरदोघेउ

---

१ पृथ्वी. २ समुद्र. ३ अगस्तीऋषि. ४ सिंह. ५ कोल्हे. ६ अंधार. ७ बाळक.

भेठाकुनी ॥ दळभारविलोकितीनयनीं ॥ सैन्यजैसेंतृणप्रायकरूनी ॥ उभेठाकतीतैसेचते॥२४॥ कु
शह्मणेऐसियेसमयासी ॥ कोणचापदेईलआह्मांसी ॥ तरीआतांप्रार्थूंसूर्यांसी ॥ धनुष्यप्राप्तीकारणें
॥२५॥ मगराघवेयंकरितीध्यान ॥ एकनिष्ठेंमांडितीसूर्यस्तवन ॥ ऊर्ध्ववदनेंकरून ॥ सूर्यमंडळावि
लोकिती ॥ २६ ॥ जयजयतमनाशकासहस्त्रकिरणा ॥ अंबरचूडामणिसूर्यनारायणा ॥ जीवामिलिंदें
बंधमोचना ॥ हृदयकमळप्रकाशका ॥ ३७ ॥ एकचक्रकनकभूषितरथ ॥ सप्तमुखअश्ववेगबहुत ॥ नि
मिषार्धांमाजीअपारपंथ ॥ क्रमोनिजातमनोगती ॥ २८ ॥ आदिपुरुषतूंनिर्विकार ॥ ब्रह्माविष्णुम
हेश्वर ॥ हींस्वरूपेंतुझींचसाचार ॥ सर्वप्रकाशकआदित्या ॥ २९ ॥ सकळरोगदुःखभयहारका ॥
विश्वदीपनाविश्वपाळका ॥ त्रिभुवननेत्रप्रकाशका ॥ काळात्मकाकाळरूपा ॥३०॥ परिसोनिबाल
कांचीस्तुती ॥ तत्काळप्रसन्नझालागभस्ती ॥ अक्षयधनुष्यक्षितीं ॥ ऊर्ध्वपंथेंटाकिलें ॥ ३१ ॥ सू
र्यासससाष्टांगनमून ॥ घेतलेतत्काळधनुष्यबाण ॥ ह्मणतांवाल्मीकगुरुधन्य ॥ सूर्यआराधनदीधलें
जेणें ॥ ३२ ॥ आह्मांसिसद्गुरुदयाअखंड ॥ क्षणेंजिंकूंहेंब्रह्मांड ॥ लहुह्मणेआजिकोडं ॥ पुरवीन
यांचेंसंग्रामीं ॥ ३३ ॥ सूर्यदत्तकोदंडघेऊनसत्वर ॥ सरसावलातेव्हांलहुवीर ॥ तोंसौमित्राचाद

---

१ रामचंद्राचे पुत्र. २ जीवरूप भ्रमराचे बंध मुक्त करणारा. ३ सूर्य. ४ इच्छा.

ळभार ॥ चतुरंगसमग्रलोटला ॥ ३४ ॥ अचुकदोघांचेंसंधान ॥ वायांनजायटाकिलाबाण ॥
[1]पदातिअश्वरथवारण ॥ तोडूनिपाडितीएकसरें ॥ ३५ ॥ कोणीधनुष्याचीओढीकाढित ॥ तोंभुजतो
डितीअकस्मात ॥ मणगटेंअसि[2]लतेसहित ॥ तोडोनिपाडितीक्षितिवरी ॥ ३६ ॥ शिरांच्यालाखो
ल्यातेक्षणीं ॥ भूलिंगासअर्पिल्यादोघांजणीं ॥ अ[3]सृग्नदीलोटलीअवनीं ॥ जातीवाहूनीकले[4]व
रें ॥ ३७ ॥ वीरसंहारिलेअपार ॥ काळजितासह्मणेसौमित्र ॥ हेदोघेअसतांएकत्र ॥ काळासहीना
टोपती ॥ ३८ ॥ तरीबहुत[5]कटकघेऊन ॥ [6]ज्येष्ठासिधरींतूंवेढून ॥ धाकट्याभोंवतेंआ[7]वरण ॥ मीघालू
नधरितोंपें ॥ ३९ ॥ मगदोनभागकटककेलें ॥ दोघांसदोहींकडेफोडिलें ॥ चोवीसवेढेघातले ॥ स
भोंवतेसैन्याचेतेधवां ॥ १४० ॥ सौमित्रेंवेढिलालहुवीर ॥ जैसातृणेंझांकिला[8]वैश्वानर ॥ कींअ[9]जां
नींकोंडिलामहाव्याघ्र ॥ कीं[10]खगेश्वरसर्पांनीं ॥ ४१ ॥ परीतोलहुसत्प्रतिज्ञावीर ॥ चापासलावूनसो
डीशर ॥ फिरतफिरतचक्राकार ॥ सोडीपूरबाणांचा ॥ ४२ ॥ धन्यवाल्मीकाचेदिव्यमंत्र ॥ एकाबा
णाचेकोटिशर ॥ होऊनिशिरेंतोडितीसत्वर ॥ धन्यवीरराघवी ॥ ४३ ॥ रघुपतीचामित्रविशेष ॥ रु
धीनामेंधांवलाराक्षस ॥ तोमहाबलिष्ठगगनास ॥ उडोनिगेलातेधवां ॥ ४४ ॥ खालींअकस्मातउत

---

१ पायदळ. २ खड्गासहित. ३ रक्ताची नदी. ४ प्रेतें. ५ सैन्य. ६ मोळ्यास.—कुशास. ७ वेढा. ८ अग्नि. ९ बत्र्यांनीं. १० गरुड.

रूनी ॥ लहूचेंचापसत्वरहिरोनी ॥ अंतरिक्षगेलाउडोनी ॥ फळघेऊनपक्षीजैसा ॥४५॥हातींचेंहिरू
ननेलेंचाप ॥ लहुपाहेतटस्थरूप ॥ तस्करापाठींलागतांसर्प ॥ खंडीजैसाचरणातें ॥ ४६ ॥ व्याळ
मूषकधरूंजातां ॥ वणव्यांतसांपडेअवचितां ॥ कीरिसामागेंधांवतां ॥ बोराटींआंगींअडकलीं ॥
॥ ४७ ॥ निधानसाधावयासगेला ॥ तोंविवसीपडिलीयेऊनगळां ॥ तैसेंलहूसझालेंतेवेळां ॥ ध
नुष्यनेतांरुधीनें॥४८॥असोसीतासुतपरमचतुर ॥ जैसानिराळींउडेखगेश्वर ॥ तैसाउडोनियांसत्वर॥
रुधीराक्षसधरियेला ॥ ४९ ॥ हातींचेंधनुष्यहिरूनिघेतलें ॥ असुरझोटींधरिलातेवेळे ॥ गरगरांफि
रवूनियांबळें ॥ पृथ्वीवरीआपटिला ॥१५०॥ मृत्तिकेचाघटफुटला ॥ तेंवीअसुरदेहचूरझाला ॥रुधी
नेंप्राणसोडिला ॥ सकळांदेखतांतेकाळीं ॥ ५१ ॥ मागुतीकटकांतयेऊन ॥ युद्धकरीसीतानंदन ॥
चोवीसवेढेसंहारून ॥ टाकिलेतेव्हांसैन्याचे ॥ ५२ ॥ महाझुंजारयेऊन ॥ हातींचींशस्त्रेंदेतीटाकून॥
धरूनितेव्हांलहूचेचरण ॥ ह्मणतीआमुचेप्राणरक्षीं ॥ ५३ ॥ एकपळतीरणसांडून ॥ एकदांतींधरि
तीतृण ॥ मगसिंहनादेंलक्ष्मण ॥ गर्जोनपुढेंधांविन्नला ॥ ५४ ॥ जैशापांचविजाअतितीक्ष्ण ॥ तैसे
सौमित्रेंपांचबाण ॥ लहूवरीसोडिलेपूर्ण ॥ महाक्रोधेंकरूनियां ॥५५॥ अतिचपळलहुवीरें ॥ तत्का
ळसोडीदिव्यशर ॥ पांचबाणकेलेचूर ॥ लोहपिष्टन्यायेंसीं ॥ ५६ ॥ लहुसौमित्राप्रतिबोलत ॥त्वां

पूर्वींमारिलाइंद्रजित ॥ तीतुझीविद्यासमस्त ॥ आजिदावींमजलागीं ॥ ५७ ॥ चतुर्दशवर्षैंनिराहा
र ॥ काननींश्रमलासितूंफार ॥ आजसमरांगणींसाचार ॥ सावकाशनिद्राकरीं ॥ ५८ ॥ सौमित्रह्म
णेतूंकोणाचाकोण ॥ तंवतोलहुबोलेहांसोन ॥ तुजपुसावयाकायकारण ॥ आलाबाणसांभाळीं ॥
॥ ५९ ॥ लहुनिधडाप्रचंडवीर ॥ सोडीएकसबळशर ॥ रथासहितसौमित्र ॥ आकाशपंथेंउडविला ॥
॥ १६० ॥ गरगरांगगनीभोंवेरथ ॥ भूमीवरीपडेअकस्मात ॥ मगदुजेरथींसुमित्रासुत ॥ आरूढला
लवलाहें ॥ ६१ ॥ जैसाकांवर्षैघन ॥ तैसाबाणसोडीलक्ष्मण ॥ लहुत्याहूनिहित्रिगुण ॥ शरसोडी
सतेज ॥ ६२ ॥ उन्मिळापतीचेबाण ॥ तटतटांटाकीतोडून ॥ मगमंत्रजपोनिलक्ष्मण ॥ शरसोडोनि
देतसे ॥ ६३ ॥ त्याशरापासूनिएकदां ॥ निघाल्याकोट्यावधीगदा ॥ विमानारूढदेववृंदा ॥ आश्च
र्यतेंव्हांवाटलें ॥ ६४ ॥ तोंलहुजपेगुरुमंत्र ॥ चक्रेंसोडिलींतेंव्हांअपार ॥ गदाछेदोनिसमग्र ॥ चक्रें
सवेंचगुप्तझालीं ॥ ६५ ॥ तोंसौमित्रेंसोडिलेंपर्वतास्त्र ॥ त्यावरीलहुसोडीवज्रास्त्र ॥ फोडिले[1]अचलस
मग्र ॥ वज्रजातस्वस्थळा ॥ ६६ ॥ मंगळाचाभाचालहुवीर ॥ [2]सूर्यवंशमंडणाचाकुमर ॥ शरसुखींद्वा
दशदिनकर ॥ स्थापोनियांबाणसोडी ॥ ६७ ॥ निघतांद्वादशादित्यमेळ ॥ प्रतापेंउजळलाविरिंचि

---

१ पर्वत. २ रामाचा-पुत्र.

गोळ ॥ ऐसेंदेखतांफणिपाळ ॥ राहुअस्त्रसोडित ॥ ६८ ॥ सूर्यआणिराहुअस्त्र ॥ दोनींझालींअसतां
एकत्र ॥ सर्वेचगुप्तझालींसमग्र ॥ नलागतांक्षणतेकाळीं ॥ ६९ ॥ कामास्त्रसोडीअहिनायक ॥ लहु
वीरेंप्रेरिलेंकामांतक ॥ कामास्त्रदग्धझालेंतात्काळिक ॥ नामेंपातकहरेज्यापरी ॥ १७० ॥ सौमि
त्रेंसोडिलेंतारकासुरास्त्र ॥ लहुप्रेरीकार्तिकेयास्त्र ॥ विघ्नास्त्रसोडीसौमित्र ॥ हेरंबास्त्र[4]लहुटाकी ॥
॥ ७१ ॥ सौमित्रसोडीसरितापती ॥ लहुत्यावरीप्रेरीअगस्ती ॥ मगत्यावरीउन्मिळापती ॥ पावका
स्त्रप्रेरित ॥ ७२ ॥ लहूनेंमेघास्त्रटाकून ॥ विझविलाप्रचंडअग्न ॥ जैसेंप्रकटतांआत्मज्ञान ॥ जायवित
ळोनप्रेममोह ॥ ७३ ॥ वातास्त्रप्रेरीउन्मिळानाथ ॥ लहुआडघालीपर्वत ॥ असोसाठअक्षौहिणीगणि
त ॥ रामसेनापाडिली ॥ ७४ ॥ आश्चर्यकरीलक्ष्मण ॥ ह्मणेयाचापारनकळेपूर्ण ॥ हस्तींकदानयेश्या
मकर्ण ॥ आतांयज्ञकायसा ॥७५॥ हेअसतीकोणाचेकोण ॥ हेंकदानकळेवर्तमान ॥ मजवाटेशिवआ
णिरमारमण ॥ बाळवेषेंप्रकटलें ॥ ७६ ॥ आणिकांचीनव्हेशक्ती ॥ हेत्रिभुवनासीनाटोपती ॥ असो
लहुह्मणेसौमित्राप्रती ॥ कांरेनिवांतउगाचितूं ॥७७॥ तुझेसरलेअसतीलबाण ॥तरीजाईअयोध्येसप
रतोन ॥ तुझाकैवारीरघुनंदन ॥ घेऊनियेईसत्वर॥७८॥सौमित्रनेदीप्रत्युत्तर ॥विलोकीबाळांचामुख

---

१ सर्पांचा राजा-शेष-लक्ष्मण. २ कामाचा नाश करणारें-शिवास्त्र. ३ कार्तिकस्वामी. ४ गणपति.

चंद्र॥मागुतीक्रोधउचंबळतांअपार ॥ सोडिलेशरसौमित्रें ॥७९॥ भोग्रींद्रअवतारलक्ष्मण ॥ हेंभूमिजा
सुतेंजाणोन ॥ प्रेरिलानादास्त्रबाण ॥ नवलपूर्णवर्तलें ॥१८०॥ असंभाव्यनादमंजुळ॥ध्वनीनेंभरलाब्र
ह्मांडगोळ ॥ धनुष्यटाकूनिफणिपाळ ॥ नादब्रह्मींमिसळला ॥८१॥ जेकनकबीजभक्षिती ॥ त्यांचेअं
गींसंचरेभ्रांती ॥ उन्मिळापतीचीगती ॥ तैसीचजाहलीतेधवां ॥८२॥ नादास्त्रबाणहृदयींभरला ॥ जै
साविखारबिळींप्रवेशला ॥ त्यावरीनादरंगेंव्यापिला ॥ भूतळींपडलामुर्च्छित ॥८३॥ इकडेसैन्याचे
चोवीसआवर्त ॥ कुशाभोंवतेघातलेअद्भुत ॥ तेतेणेंसंहारूनसमस्त ॥ काळजितमारिला ॥८४॥
विभांडोनिदोनींदळें ॥ दोघेबंधुएकवटले ॥ रणअपारपडिलें ॥ कुंजरमोकळेधांवती ॥ ८५ ॥ नाहीं
रथासीस्वामीसारथी ॥ रितेरथतुरंगवोढिती ॥ सैरावैराचौताळती ॥ सव्यअपसव्यरणरंगीं॥८६॥
असोअयोध्येंतकोदंडपाणी ॥ सांगेभरताचेगुजकर्णीं ॥ ह्मणेआणीकसेनाघेउनी ॥ साह्यजाईंसौमि
त्रासी ॥ ८७ ॥ दारुणयोद्धातोलक्ष्मण ॥ त्याप्रतिसांगेंमाझेंवचन ॥ कींतेबाळकदोघेजण ॥ जितेच
धरूनआणावे ॥ ८८ ॥ तयांजिवंनमारावेंसर्वथा ॥ आकांतकरीलत्यांचीमाता ॥ तरीबाणआंगींन
खुपतां ॥ मोहनास्त्रघालोनिधरावे ॥ ८९ ॥ त्यांचींमातापिताकोण ॥ धनुर्वेददातागुरुपूर्ण ॥ कांहिं
डतातीवनोपवन ॥ वर्तमानसर्वपुसावें ॥१९०॥ त्यांच्यास्वरूपाचीआकृती ॥ कोणासारिखेदोघेदि

सती ॥ धरूनिआणात्वरितगती ॥ रथावरीघालोनियां ॥ ९१ ॥ सौमित्राचाक्रोधदारुण ॥ घेईल
बाळकांचाप्राण ॥ त्यांनींअन्यायकेलापरिपूर्ण ॥ कृपाकरावीबाळकांवरी ॥ ९२ ॥ ज्याचेंहृदयपरम
कोमल ॥ तोदृष्टींदेखतांचिबाळ ॥ स्नेहेंद्रवेलतात्काळ ॥ अग्निसंगेंघृतजैसें ॥ ९३ ॥ बाळकाविणंशू
न्यमंदिर ॥ आमुचेंपडलेंकींसाचार ॥ गुणसरितासीतासुंदर ॥ विवेकनकरितांत्यागिली ॥ ९४ ॥
ऐसेंबोलतांरघुनाथ ॥ कंठझालासद्गदित ॥ नयनींवाहतीअश्रुपात ॥ प्रियाहृदयांतआठविली ॥ ९५
ऐसेंराजीवनेत्रबोलत ॥ तोंधायाळआलेधांवत ॥ ह्मणतीसौमित्रआणिकाळजित ॥ सैन्यासहितआ
टिले ॥ ९६ ॥ ऐसेंऐकतांकमलनेत्र ॥ परमचिंतातुरझालेवानर ॥ श्रीरामह्मणेसर्वेश्वर ॥ अत्यंतकोप
लाआह्मांवरी ॥ ९७ ॥ ब्रह्मानंदह्मणेश्रीधर ॥ पुढेंवीरश्रीमाजेलअपार ॥ तेंश्रवणकरातश्रोतेचतु
र ॥ व्युत्पन्नआणिप्रेमळ ॥ ९८ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥
सदापरिसोतभक्तचतुर ॥ अष्टत्रिंशतितमोऽध्यायगोडहा ॥ ॥ १९९ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥
अध्याय ॥ ३८ ॥ ॥ ओव्या ॥ १९९ ॥

अध्याय ३९

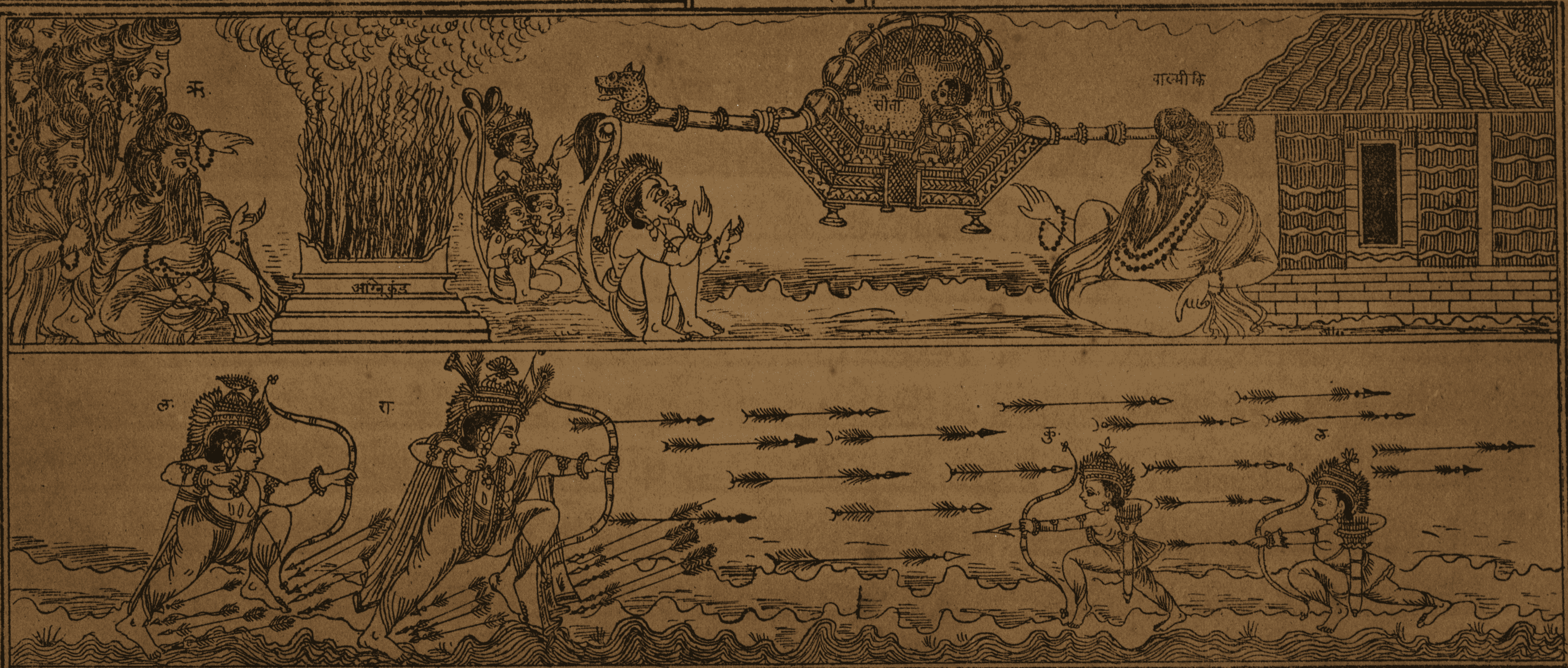
ऋ.
अग्निकुंड
सीता
वाल्मीकि
ल.
रा.
कु.
ल.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ देवाधिदेवराजीवनेत्र ॥ पुराणपुरुषघनश्यामगात्र ॥ लीलादाखवीविचित्र ॥
भक्तजनतारावया ॥ १ ॥ सौमित्रपडिलारणांगणीं ॥ श्रवणींऐकतांकोदंडपाणी ॥ शोकाकुलितपडि
लाधरणीं ॥ सुमंतेंसांवरूनउठविला ॥ २ ॥ दळघेऊनअपरिमित ॥ समागमेंघेतलाहनुमंत ॥ रणाप्र
तिधांविन्नलात्वरित ॥ पवनवेगेंकरूनियां ॥ ३ ॥ मगभरतआणिहनुमंत ॥ रणविलोकितीसमस्त ॥
तोंतेसरसावोनिसीतासुत ॥ दोघेहिपुढेंपातले ॥ ४ ॥ हनुमंताचेकर्णींत्वरित ॥ भरतसांगेगुह्यमात॥
ह्मणेहेराघवाऐसेंदिसत ॥ सीतासुतनिश्चयें ॥ ५ ॥ जानकीहोतीगर्भिणी ॥ तैसीचरामचंद्रेंसोडिली
वनीं ॥ हनुमंतह्मणेमजहीमनीं ॥ ऐसेंचगमेनिश्चयें ॥ ६ ॥ वैरागरावांचोनिरत्न ॥ सहसानहोयनि
र्माण ॥ हेजानकीचेनंदन ॥ मजहीपूर्णकळोंआलें ॥ ७ ॥ तोंलहूहासिह्मणेकुशवीर ॥ पैलतेनरआणि
वानर ॥ हळूचकरितातविचार ॥ तेंतुजकांहींसमजलें ॥ ८ ॥ आह्मांदोघांसीयुद्धींगोवुनी॥ श्यामक
र्णन्यावासोडोनी ॥ हेंचत्यांणींधरिलेंमनीं ॥ सांगतीकानींएकमेकां ॥ ९ ॥ तरीतूंरक्षींश्यामकर्ण ॥
त्यांसीयुद्धकरितोंमीनिर्वाण ॥ ऐसेंकुशवीरबोलोन ॥ सरसावूनपुढेंआला ॥ १० ॥ धनुष्यासीलावू
नबाण ॥ भरताप्रतिबोलेवचन ॥ तूंवडीलकायलक्ष्मणाहून ॥ तुझेंआंगवणथोरदिसे ॥ ११ ॥ तुझेंनां
वकायसांगसत्वर ॥ पितातुझाकोठीलनृपवर ॥ त्वांपूर्वींयुद्धदुर्धर ॥ कोणाशींकेलेंसांगपां ॥ १२ ॥

माझेंनामपुससीलयेक्षणीं ॥ तरीमीकुशेंद्रवीरचूडामणी ॥ याउपरीभरतवाणी ॥ कायबोलताजाह
ला ॥ १३ ॥ ह्मणेलेंकुरातूंजाययेथोन ॥ तुजमींदीधलेंजीवदान ॥ भरतेंमजसोडिलेंह्मणोन ॥ सांग
आपुलेमातेसी ॥ १४ ॥ मगकुशबोलेहांसोन ॥ तुझेबंधुपडलेदोघेजण ॥ त्यांचासूडघ्यावयाश्रीराम
पूर्ण ॥ पाठविलेंतुजरणासी ॥१५॥ युद्धसांडूनिसांगसीगोष्टी ॥ बंधूचासूडनघेसीउठाउठीं ॥ तरीआ
तांरणींदावूनपाठी ॥ अयोध्येसीपळेंकां ॥ १६ ॥ मीपाठमोऱ्यासीनमारींजाण ॥ तुजसीअभयदी
धलेंपूर्ण ॥ कोणतुझाआहेरघुनंदन ॥ त्यासघेऊनयेईंवेगें ॥ १७ ॥ ऐसेंबोलतांसीतानंदन ॥ भरतेंचा
पासिलावूनिबाण ॥ आकर्णपर्यंतओढीवोढून ॥ कुशावरीसोडिलावेगें ॥१८ ॥ सीतात्मजेंशरटाकू
न ॥ मध्येंचतोडिलातोबाण ॥ सवेंचशरजाळघालून ॥ कटकबहुतसंहारिलें ॥ १९ ॥ भरतजेंजेंअस्त्र
सोडित ॥ तेंतेंनमानीसीतासुत ॥ युद्धविद्याबळेंयथार्थ ॥ सीतासुतनाटोपे ॥ २० ॥ भरतसोडीका
र्तवीर्यास्त्र ॥ सहस्त्रकरांचेप्रकटलेवीर ॥ बाणसोडितीअपार ॥ हाकेंअंबरगाजविती ॥ २१ ॥ ऐसेंदे
खोनिराघवकुमरें ॥ भार्गवास्त्रसोडिलेंत्वरें ॥ कार्तवीर्यएकसरें ॥ आटोनिगेलेनिःशेष ॥ २२ ॥ मग
भरतेंप्रेरिलीकाळरात्री ॥ तमेंदाटलीसर्वधरित्री ॥ तंवसीतापुत्रेंतेअवसरी ॥ द्वादशसूर्यप्रकटविले ॥
२३ ॥ त्याप्रकाशेंतेवेळां ॥ ब्रह्मांडगोळतपोंलागला ॥ भरतह्मणेहाकळिकाळा ॥ सर्वथाहीनाटो

पे ॥ २४ ॥ भरतेंसोडिलेमहिषासुर ॥ कुशेंटाकिलीशक्तिअनिवार ॥ भरतेंसोडिलेंत्र्यंबकास्त्र ॥ येरेंभ
स्मासुरास्त्रसोडिलें ॥२५॥ मगकुशेंद्रेंतेवेळां ॥ सूर्यमुखतोबाणकाढिला ॥ जैसीमेघांतूननिघेचपळा॥
तैसागेलात्वरेनें ॥ २६ ॥ भरताचेहृदयींयेऊन ॥ खडतरलातोदिव्यबाण ॥ स्यंदनावरूनटलथो
न ॥ भरतखालींपडियेला ॥ २७॥ दळपूर्वींचपाडिलेंबहुत ॥ ऐसेंदेखोनिहनुमंत ॥ घेऊनएकविशा
ळपर्वत ॥ कुशेंद्रावरीधांवला ॥ २८ ॥ भोंवंडूनबळेंभिरकाविला ॥ कुशेंद्रेंवज्रमुखबाणसोडिला ॥
अचलफोडोनिपिष्टकेला ॥ धुळीराउडालाचहूंकडे ॥ २९ ॥ मारुतीचेंहृदयलक्षोन ॥ सोडिलातेव्हां
वज्रबाण ॥ तोवज्रदेहीपरीमूर्च्छायेऊन ॥ धरणीवरीपडियेला ॥ ३० ॥ इकडेबिभीषणआणिरघुनं
दन ॥ विचारकरीतबैसलेपूर्ण ॥ बाळकहेकवणाचेकोण ॥ युद्धनिर्वाणकरिताती ॥३१॥ तोंअकस्मा
तआलीमात ॥ रणींपडिलावीरभरत ॥ मूच्छनायेऊनिहनुमंत ॥ रणांगणीतळमळी ॥ ३२ ॥ तोंबि
भीषणह्मणेरघुनाथा ॥ आतांकासयायज्ञकरितां ॥ परमाश्चर्यतत्वतां ॥ जाऊनियांपहावें ॥ ३३ ॥
रघुवीरतेव्हांबोलेवचन ॥ काळकैसापरमकठिण ॥ बंधुपडिलेतिघेजण ॥ कुळक्षयपूर्णमांडिला ॥
॥ ३४ ॥ परमक्रोधावलारघुनंदन ॥ तोडोनिटाकिलेंयज्ञकंकण ॥ होमद्रव्येंउलंडून ॥ सीतारमणउ
ठिलासे ॥ ३५ ॥ हडबडलीअयोध्यासर्व ॥ निशाणींघातलाघाव ॥ रथारूढहोऊनिसर्व ॥ पवनवे

गेंधांवले ॥ ३६ ॥ बिभीषणसुग्रीवजांबुवंत॥ नळनीळशरभवाळीसुत॥अयोध्येचेंदळसमस्त॥परमवे
गेंधांवत ॥ ३७ ॥ वर्षावकाळींगंगेचेपूर ॥ सागराप्रतिजातीसत्वर ॥ तेंवीनरवानरांचेभार ॥ रणासिं
धूजवळीआले ॥ ३८ ॥ तिघेबंधुपडिलेरणीं ॥ तेनयनींविलोकीचापपाणी ॥ कींनमस्कारघातलेध
रणीं ॥ तिघेमिळूनएकदां ॥ ३९ ॥ तुझेकन्येसगांजिलेंयथार्थ ॥ ह्मणोनिपृथ्वीसनमस्कारकरित ॥
असोप्रेतेंदेखोनिरघुनाथ ॥ मनींपरमक्षोभला ॥ ४० ॥ तोंदुरोनिदेखिलींनयनीं ॥ श्यामसुंदरबाळेंते
क्षणीं ॥ एकाकडेएकपाहोनी ॥ गोष्टीकरितीकौतुकें ॥ ४१ ॥ कौपीन[1]मौंजी[2]यज्ञोपवीत ॥ तेणेंशोभ
तीकिशोरअद्भुत ॥ माथांचियाशिखाउडत ॥ दृष्टीनाणितीपरदळा ॥४२॥ असोवृक्षपाषाणघेऊन॥
धांवलेतेव्हांवानरगण ॥ तोंदोघेहीधनुष्येंचढवून ॥ सरसावूनपुढेंआले ॥ ४३ ॥ आश्चर्यकरीरघुनंद
न ॥ सोडितीबाणापाठींबाण ॥ मृगेंद्रा[3]ऐसेगर्जोन ॥ दोघे[*]वचनबोलती ॥४४॥ असंख्यघातलेंबाणजा
ळ ॥ जर्जरकेलेंवानरदळ ॥ शिळावृक्षफोडोनिसकळ ॥ परदळावरीटाकिती ॥ ४५॥ अनिवारबाळ
कांचामार ॥ नसोसवतीदारुणशर ॥ प्रेतेंपडलींअपार ॥ उरलेवानरपळतीभयें ॥ ४६ ॥ तंवहनुमं
तभावीमनांत ॥ ऊर्ध्वपंथेंउतरूनअकस्मात ॥ पुच्छेंबांधोनदोघेत्वरित ॥ राघवापाशींआणावे ॥

---

१ लंगोटी. २ मुंजाची वळलेली दोरी–मुंज. ३ सिंहा सारखे. * येथें–घेघे वचन–असें असावें.

॥ ४७ ॥ उडोंपाहेजंवअंजनीकुमर ॥ तोंकुशेंटाकिलासबळशर ॥ त्याचेहृदयींआदळोनिसत्वर ॥ बाण पृथ्वीवरीपडियेला ॥ ४८ ॥ कुशेंद्रबोलेगर्जोन ॥ मर्कटाउभाराहेंएकक्षण ॥ त्वांविध्वंसिलेंअशोकवन ॥ तेंयेथेंनचलेसर्वथा ॥ ४९ ॥ टाकावेवृक्षपाषाण ॥ हेंराक्षसींयुद्धनव्हेजाण ॥ तोनव्हेरेगिरीद्रोण ॥ उपटोनिबळेंन्यावया ॥ ५० ॥ [1]गोवत्सपदजीवन ॥ पुरुषार्थेंभोगिसीसमुद्रउडोन ॥ रावणाचेंनगरजाळिलेंपूर्ण ॥ तेंयेथेंनचालेआह्मांसीं ॥ ५१ ॥ हा[2]संग्रामसिंधुपरमदुर्धर ॥ येथेंजयनपावसीतूंवानर ॥ आमुचेजननीसअपार ॥ स्नेहतुझालागलाअसे ॥ ५२ ॥ तेक्षणक्षणांआठवित ॥ ह्मणोनितुजरक्षिलेंयथार्थ ॥ उगाचराहेंनिवांत ॥ [3]अचलवतहनुमंता ॥ ५३ ॥ तोंवृक्षघेऊनिसत्वर ॥ पुढेंधांविन्नला[4]मित्रपुत्र ॥ बाणघातेंतरुवर ॥ लहूनेंतोडिलाहातींचा ॥ ५४ ॥ ह्मणेएकेरचंडांशुसुता ॥ तोंमागीलकाळराहिलाआतां ॥ तुह्मां[5]पतितांसीतत्वतां ॥ लावीनशिक्षाआजयेथें ॥ ५५ ॥ वाळीज्येष्ठबंधुमारवून ॥ त्याचोस्त्रियेसींकरिसीगमन ॥ ज्याचेबळेंकर्मकेलेंपूर्ण ॥ त्याचेंज्ञानकळोंआलें ॥ ५६ ॥ तुह्मांमर्कटांसींकैंचेंज्ञान ॥ परीतुजगुरुभेटलासुजाण ॥ उत्तमन्यायकरून ॥ तारातुजदीधली ॥ ५७ ॥ गुरुअंपंथेंचालेसदा ॥ मगकैंचीशिष्यांसमर्यादा ॥ असोप्रायश्चित्तएकदां ॥ घेईंआजिरणांगणीं ॥ ५८ ॥

---

१ गाईच्या वांसराच्या खुरा इतकें उदक ज्यांत असा समुद्र. २ युद्ध समुद्र. ३ पर्वता सारखा निश्चळ. ४ सूर्यपुत्र—सुग्रीव. ५ पाप्यांस. ६ अधर्मानें.

मगघालूनिसहस्त्रबाण ॥ रणींपाडिलासूर्यनंदन ॥ फणसफळावरींकंटकपूर्ण ॥ तैसेचिशरभेदिले ॥
॥ ५९ ॥ तोंपुढेंधांवलाजांबुवंत ॥ तयाप्रतिकुशवीरबोलत ॥ ह्मणेआस्वलातूंनिर्बळबहुत॥वृद्धअत्यंत
दृष्टिहीन ॥६०॥ सोडोनियांसहस्त्रबाण ॥ तोहीपाडिलाउलथोन ॥ तोंघेऊनियांपाषाण ॥ नळवा
नरधांविन्नला ॥६१॥ तयाप्रतिलहुबोलेवचन ॥ हेंनव्हेसागरींसेतुबंधन ॥ पांचबाणसोडून ॥ तोही
पाडिलारणभूमीं ॥ ६२ ॥ तंवअंगदधांवलासकोप ॥ तयासिबोलेरविकुळदीप ॥ रावणाचासभामं
डप ॥ येथेंनाहींउचलावया ॥६३॥ आतांतूंयेईंमजशरण ॥ तुझेंपित्याचामीसुडघेईन ॥ शत्रूचीसेवा
करितांपूर्ण ॥ लाजनवाटेमर्कटा ॥ ६४ ॥ तुझेमातेनेंकेलाव्यभिचार ॥ त्याचेंप्रायश्चित्तदेईनसत्वर ॥
ह्मणोनिवेगेंपांचशर ॥ टाकोनिअंगदपाडिला ॥ ६५ ॥ असोअष्टजुत्पतिआणिहनुमंत ॥ रणींपाडि
लेवीरसमस्त ॥ मगकोदंडचढवूनित्वरित ॥ बाणलावीतराघव ॥ ६६ ॥ वेगेंसोडिलेदशबाण ॥ कुशें
शतसोडिलेनिर्वाण ॥ सहस्त्रशरसोडीरघुनंदन ॥ कुशेंद्रावरीतेधवां ॥६७॥ कुशेंलक्षबाणसोडिले॥
राघवेंकोटिमोकलिले ॥ बाणमंडपेंतेवेळे ॥ झांकिलेंदोघींसूर्यबिंब ॥६८॥ रघुपतीचाहस्तवेगबहुत॥
त्याहूनिविशेषकुशवीरदावित ॥ बाणांचेंतेव्हांगणित ॥ शेषातेंहीनकरवे॥६९॥ अनिवारतेबाळकदो

---

१ नळनील जांबुवंतादि आठ मल्ल.

नी ॥ नाटोपतीरामासीरणीं ॥ याउपरीकोदंडपाणी ॥ कायबोलेंतयांसी ॥ ७० ॥ ह्मणेऋषिबाळ
होऐकावचन ॥ तुह्मांसभातुकेंदेईन ॥ करावयासीदुग्धपान ॥ धेनुदेईनसवत्स ॥ ७१ ॥ मीतुह्मांसी
झालोंप्रसन्न ॥ जेंमागालतेंदेईनपूर्ण ॥ सकलदुःखदारिद्रहरून ॥ देईनदानवाजीगज ॥७२॥ तंवतेदे
तीप्रतिवचना ॥ आह्मांसमागावयानसेवासना ॥ तूंचमागेंमनकामना ॥ पूर्णकरूंतुझीआह्मीं॥७३॥
तुझीतूंचभोगींसंपत्ती ॥ आह्मींऐकिलीतुझीकीर्ती ॥ शोधितांहेत्रिजगती ॥ निर्दयनाहींतुजऐसा ॥
॥ ७४ ॥ [*]तुंजऐसानाहींकठोरकोण ॥ वाळीमारिलाकपटेंकरून ॥ जानकीसारिखेंचिद्रत्न ॥ अन्या
यावीणदवडिलें ॥ ७५ ॥ निःपापजैसींभागीरथी ॥ तिजह्निपवित्रसीतासती ॥ घोरवनींटाकिली
हीख्याती ॥ तुजनशोभेराघवा ॥ ७६ ॥ ऐसेंदोघेहीबाळबोलती ॥ प्रत्युत्तरनदेतरघुपती ॥ मनांतउ
पजेबहुप्रीती ॥ कींदोघांप्रतिआलिंगावें ॥ ७७ ॥ बाळभाषणऐकोन ॥ वाटेतयांसीद्यावेंचुंबन ॥ या
उपरीतेदोघेजण ॥ ह्मणतीबाणसोडींवेगें ॥ ७८ ॥ तूंक्षत्रियह्मणविसीपूर्ण ॥ गोष्टीसांगसीयुद्धटाकू
न ॥ लीलावतारीरघुनंदन ॥ कायबोलेयावरी ॥ ७९ ॥ तुह्मीदोघेकोणाचेकोण ॥ झालेतिकोणवं
शींनिर्माण ॥ मातापितयांचीनामखूण ॥ सांगासंपूर्णआह्मांसी ॥ ८० ॥ दोघांचेंहीतेंव्हडेंचिठाण॥

---

१ खाऊ. २ घोडे व हत्ती. *येथें—तुजसाधुह्मणेलतरीकोण ॥ असाहि पाठ आहे.

विद्यादोघांचीसमसमान ॥ वेदशास्त्रपुराणरामायण ॥ कोण्यागुरूनेंपढविलें ॥ ८१ ॥ धनुर्वेदमंत्रशास्त्र ॥ कलाकौशल्ययुक्तिविचित्र ॥ सद्गुरुकोणतुमचापवित्र ॥ नामत्याचेंसांगापां ॥८२॥ ऐसेंबोलतांरघुनाथ ॥ दोघेगदगदांहांसत ॥ रणींबंधुपडिलेसमस्त ॥ त्यांचाखेदसांडिलायेणें ॥८३॥ विद्यासरलीतुझीसकळिक ॥ रणींपुससीआतांसोयरिक ॥ कींबंधुपडिलेहाधाक ॥ मनींदचकबैसलातुझे ॥ ८४ ॥ तुजपुसावयाकायकारण ॥ सोडींवेगेंनिर्वाणबाण ॥ बंधूंचासूडघेईंपूर्ण ॥ मगसोयरीकविचारीं ॥ ८५ ॥ तूंएवढाअयोध्येचानृपवर ॥ वधिलेरावणादिअसुर ॥ तीअवघीविद्याबाहेर ॥ काढींआजपाहूंदे ॥ ८६ ॥ आह्मीतंवअसोंधाकुटेकिशोर ॥ तूंपूर्वींचाजुनाटझुंजार ॥ धनुर्वेदपढविलासमग्र ॥ गुरुवसिष्ठेंतुजलागीं ॥ ८७ ॥ तुजएकपत्नीव्रतपूर्ण ॥ सत्कीर्तिजानकीतेंसोडून ॥अपकीर्तिकांवरिलीदाटून ॥ हेंतोदूषणजगींजाहलें ॥ ८८ ॥ युद्धकेल्यावीणसर्वथा ॥ आह्मीतुजनसोडूंआतां ॥ भयवाटतअसेलचित्ता ॥ तरीपळूनजायअयोध्ये ॥ ८९ ॥ दारा[1]कुटुंबतुजनाहीं ॥ आतांसंन्यासघेऊनसुखेंराहीं ॥ मगतोजनकाचाज्येष्ठजांवई[2] ॥ कायबोलताजाहला ॥ ९० ॥ तुह्मीसांगाआपुलेंवर्तमान ॥ मगमीतुह्मांसींझुंजेन ॥ यावरीकुशबोलेहांसोन ॥ ऐकेंसावधानहोउनी ॥ ९१ ॥ जान

---

[1] स्त्री. [2] राम.

की[1]उदरकमळशुद्ध ॥ त्यांतदोघेजन्मलों[2]मिलिंद ॥ शत्रु[3]काष्ठेंकोरूनसुबद्ध ॥ पिष्टकरितोंरणांगणीं ॥
॥ ९२ ॥ वाल्मीकतातगुरुपूर्ण ॥ तेणेंआमुचेंकेलेंपालन ॥ त्यानंतरेंमौंजीबंधन ॥ करूनवेदपढवि
ले ॥ ९३ ॥ सकळशास्त्रेंरामचरित्र ॥ धनुर्वेदपढविलासमग्र ॥ तोआमुचेमातेचातातपवित्र ॥ वा
ल्मीकऋषिजाणपां ॥ ९४ ॥ मातेचेकैंवारेंकरूनी ॥ [4]भार्गवेंकेलीनिःक्षत्रियअवनी ॥ तैसेंचआह्मीं
धरिलेंमनीं ॥ करूंअवनीनिर्वीर ॥ ९५ ॥ कींमातेचेकैंवारें[5]विनतासुत ॥ [6]उरंगसंहारीतेंव्हांसमस्त ॥
तैसेंचकरणेंआजियेथ ॥ आह्मांसहीनिर्धारें ॥ ९६ ॥ जैंवनींसांडिलीसीतासती ॥ तैंचगळाली
तुझीशक्ती ॥ अविवेककेलानिश्चिती ॥ पुनःमागुतीआवरेना ॥ ९७ ॥ ऐसेंएकतांरामचंद्र ॥ सीता
आठवूनिदयासमुद्र ॥ हृदयपिटूनसर्वेश्वर ॥ धरणीवरपडियेला ॥ ९८ ॥ मूर्च्छासांवरोनिपुढती ॥
मागुतीउठिलारघुपती ॥ तोंपुढेंबिभीषणमारुती ॥ तयांप्रतिपुसतसे ॥ ९९ ॥ ह्मणेकवणाचेहेनं
दन[7]॥ तंवतेबोलतीविचारून॥तुमचींप्रतिबिंबेंपरिपूर्ण॥जानकीउदरींजन्मलीं॥१००॥चारघटिकासंपू
र्ण ॥ निवांतराहिलारघुनंदन ॥ सीतासोडिलीत्यादिवसापासून ॥ संपूर्णदिवसमोजिले ॥ १ ॥
द्वादशवर्षेंतीनमाससंपूर्ण ॥ गणितकरीजानकीजीवन ॥ तोंलहुकुशदोघेंजण ॥ एकाप्रतिएकबो

---

[1] जानकीचें उदररूप शुद्ध कमळ. [2] भुंगे. [3] शत्रुरूपकाष्ठें. [4] परशुरामानें. [5] विनतेचा पुत्र—गरुड. [6] सर्प. [7] पुत्र.

लती ॥ २ ॥ ह्मणतीवृक्षाआडबैसोन् ॥ कायकरितोरघुनंदन ॥ तोंकुशेंसोडिलाएकबाण ॥ वृ
क्षछेदोनिउडाविला ॥३॥ हस्तकौशल्यदेखोन ॥ हास्यकरीजगन्मोहन ॥ ह्मणेहेआह्मांलागुन ॥ वश
नव्हेतकदापि ॥ ४ ॥ आतांयुद्धचिकरावेंयथार्थ ॥ ह्मणोनिउभाराहिलारघुनाथ ॥ जेजेबाणसोडि
त ॥ तेतेनिष्फळजातआकाशीं ॥ ५ ॥ विमानींइंद्रादिसुरवर ॥ आश्चर्यकरितीतेव्हांथोर ॥ ह्मणती
रामाचेंसामर्थ्यअपार ॥ कायझालेंयासमयीं ॥ ६ ॥ अकाळींचींअभ्रेंव्यर्थपूर्ण ॥ तैसेनिष्फळजाती
रामाचेबाण ॥ मगकुशेंमोहनास्त्रसंपूर्ण ॥ निजबाणींस्थापिलें ॥ ७ ॥ तेंमोहनास्त्रयेऊन ॥ रघुनाथहृ
यीं भरिलेंपूर्ण ॥ मोहेंविलोकितांपुत्रवदन ॥ मूर्च्छायेऊनपडियेला ॥ ८ ॥ रघुनाथपडतांभूमंडळीं ॥
एकचिहांकचहूंकडेझाली ॥ पर्वतघेऊनितेवेळीं ॥ हनुमंतपुढेंधाविन्नला ॥ ९ ॥ त्यावरीटाकोनियां
वज्रबाण ॥ मूर्च्छागतपाडिलानलागतांक्षण ॥ तोंगदाघेऊनबिभीषण ॥ हांकदेतपुढेंआला ॥११०॥
तंवकुशेंबाणसोडिला ॥ लंकापतीचेहृदयींबैसला ॥ तोहिमूर्च्छायेऊनपडियेला ॥ नाहींउरलाकोणी
तेथें ॥ ११ ॥ मगलहुकुशदोघेजण ॥ आलेरामाजवळीधांवोन ॥ पितापाहिलाअवलोकून ॥ वंदि
लेचरणप्रेमभावें ॥ १२ ॥ रघुपतीचामुकुटकाढिला ॥ कुशेंआपुलेमस्तकींघातला ॥ कुंडलेंकौस्तुभ
कटीमेखळा ॥ सर्वहीलेइलाकुशतेव्हां ॥ १३ ॥ सौमित्राचींभूषणेंकाढोनी ॥ लहुलेइलातेचक्षणीं॥

मगश्यामकर्णघेउनी ॥ दिव्यरथींबैसले ॥ १४ ॥ लहुह्मणेदादापरियेसीं ॥ वानरधरूनआश्रमासी॥
नेऊनदाखवूंमातेसी ॥ खेळावयाहोतीलआह्मां ॥ १५ ॥ मगनळनीळसुग्रीवमारुती ॥ यांचींपुच्छेंध
रूनहातीं ॥ जांबुवंतअंगदतेहिक्षिती ॥ ओढीतचिचालविले ॥ १६ ॥ आंगेंखरडतीभूमीवरी ॥ जां
बुवंतह्मणेमारुतिअवधारीं ॥ ऊठवेगेंझडकरी ॥ युद्धकरूंययांसीं ॥१७॥ मगह्मणेहनुमंत ॥ पुढेंआ
हेबहुतकार्यार्थ ॥ त्रिभुवननाथसीताकांत ॥ तोहीमूर्च्छितपडियेला ॥ १८ ॥ आतांमेलियाचेंमिषक
रून ॥ घेऊंजानकीचेंदर्शन ॥ शक्तीचें[1]सामर्थ्यदारुण॥केलेंविंदानअतर्क्यहें॥१९॥असोआश्रमासआ
लेकिशोरें[2] ॥ रथाखालींउतरलेसत्वर ॥ अलंकारमंडितसुंदर ॥ आश्रमामाजीप्रवेशले॥१२०॥ कु
शसन्मुखदेखिला ॥ जानकीसऐसाभावगमला ॥ कींरघुनाथचिआला ॥ सरसावलामगअंचल[3] ॥
॥ २१ ॥ तंवतेदोघेहीकुमर ॥ साष्टांगघालितीनमस्कार ॥ सीतासिदाटलागहिंवर ॥ दोघेहीहृदयीं
धरियेले ॥ २२ ॥ सीतेचेकंठींमिठीघालून ॥ दोघेसांगतीवर्तमान ॥ रामासहितबंधुचौघेजण ॥ र
णांगणींपहुडविले ॥ २३ ॥ ऐकतांचिऐसीमात ॥ सीतापडलीमूर्च्छागत ॥ सवेंचउठलीआक्रंदत[4] ॥
हृदयपिटीतवेळे ॥२४॥ ह्मणेत्रिभुवनेश्वरघनसांवळा ॥ तोरणींतुह्मांकैसापडिला ॥ अरेपितृवधकैसा

---

[1] इश्वरी मायेचें–सीतेचें. [2] बाळक–लहु व कुश. [3] पदर. [4] ओरडत.

केला ॥ जाणोनियांबाळहो ॥ २५ ॥ मत्स्यें कैसासागरशोषिला ॥ जंबुकें[1]मृगेंद्र कैसावधिला ॥ दीप
तेजें काळवंडिला ॥ [2]वासरमणी कैसाहो ॥ २६ ॥ तृणप्रहारें भंगलें वज्र ॥ कींपतंगें गिळिला[3]वैश्वानर ॥
[4]सर्षपभारें भोगींद्र ॥ [5]ग्रीवा कैसीदडपली ॥ २७ ॥ मक्षिकेचापक्षवातसुटला ॥ तेणें मेरु कैसाउलथोनि
पडिला ॥ भुंगीचिमुखावातें विदारला ॥ प्रळयमेघजैसाकां ॥ २८ ॥ तंदुळभारें ऐरावत ॥ कैसापडि
लाहोमूर्च्छित ॥ पुष्पप्रहारें अद्भुत ॥ पाताळीं कूर्मदुखावला ॥ २९ ॥ तोंकुशतेव्हांबोलत ॥ मातेते
आहेतमूर्च्छागत ॥ आतांउठतीलसमस्त ॥ चिंताकांहींनकरावी ॥ १३० ॥ आईआह्मींआणिलींवानरें ॥
उडयाघेतीबहुतसुंदरें ॥ वृक्षांसबांधिलींसमग्रें ॥ पाहींबाहेरीअंबेतूं ॥ ३१ ॥ मगजगन्मातायेऊनपा
हत ॥ तोंहनुमंतनळनीळजांबुवंत ॥ वीरदेखोनिसमस्त ॥ आश्चर्यकरीअंतरीं ॥ ३२ ॥ ह्मणेबाळ
कांचेंसामर्थ्यदारुण ॥ महावीरआणिलेधरून ॥ आतांयांसवोळखींदेतांपूर्ण ॥ लज्जायमानहोतील
हे ॥ ३३ ॥ मगपुत्रांसिह्मणेतेअवसरी ॥ अरेहेवानरठेवूनयेघरीं ॥ सोडाजाऊंद्यावनांतरीं ॥ आपुलि
यास्वस्थाना ॥ ३४ ॥ मगभोंवंडिलेपुच्छेंधरून ॥ दूरदीधलेभिरकावून ॥ मगतेमहावीरउठोन ॥ रा
घवाकडेपळाले ॥ ३५ ॥ रणींसावधझालारघुवीर ॥ तोंपळतचिआलेवानर ॥ सांगतीसर्वसमाचार ॥

---

१ सिंह. २ सूर्य. ३ अग्नि. ४ मोहरीच्या–राईच्या भारानें. ५ शेषाची मान.

वाल्मीकाचेआश्रमींचा ॥ ३६ ॥ आह्मीमूर्च्छेचेंमिषघेउनी ॥ जाऊनिपाहिलीजनकनंदिनी ॥ श्यामकर्णदोघींनेउनी ॥ आश्रमांगणींपूजिला ॥ ३७ ॥ तुमचेमुकुटअलंकार ॥ घेऊनिगेलेदोघेकुमर ॥ जैसा[1]सुपर्णेंजिंकिला[2]श्रीधर ॥ तैसेंचयेथेंजाहलें ॥ ३८ ॥ कींनंदीनेंजिंकिला[3]उमारमण ॥ कींआपुलेचफळभारेंकरून ॥ वृक्षजायजैसामोडोन ॥ तैसेंचयेथेंजाहलें ॥ ३९ ॥ सूर्यापासूनझालेंआभाळ ॥ तेणेंत्यासआच्छादिलेंतत्काळ ॥ ऐसेंबोलतांतमाळनीळ[4] ॥ उगाचराहिलाक्षणभरी ॥ १४० ॥ तोंइकडेवर्तलाजोवृत्तांत ॥ कींरामासीझुंजलेसुत ॥ उपवनाजवळीबहुत ॥ अपाररणपडियेलें ॥४१ तोसमाचारऐकोनिविपरीत ॥ पाताळाहूनअकस्मात ॥ वाल्मीकमुनिआलाधांवत ॥ आश्रमापासींआपुल्या ॥ ४२ ॥ सीतेनेंसांगितलेंसर्ववर्तमान ॥ श्यामकर्णआणिलाधरून ॥ मगवाल्मीकमुनिह्मांसोन ॥ तेचक्षणींऊठिला ॥ ४३ ॥ रणांगणाप्रतियेऊन ॥ अद्भुतकरणीकेलीपूर्ण ॥ कमंडलूचेंउदकशिंपोन ॥ दळअवघेंउठविलें ॥४४॥ लक्ष्मणभरतशत्रुघ्न ॥ आदिकरूनथोरलाहान ॥ निद्रिस्थापरीउठोन ॥ उभेठाकलेतेकाळीं ॥ ४५ ॥ यावरीवाल्मिकेंयेऊन ॥ श्रीरामासीदीधलेंआलिंगन ॥ ह्मणेराघवातूंसर्वज्ञ ॥ कर्तृत्वपूर्णतुझेंचहें ॥ ४६ ॥ सर्वांचागर्वझाडावया ॥ लीलाकेलीत्वांरघुराया ॥

---

[1] गरुडानें [2] श्रीविष्णु. २ शंकर. [4] रामचंद्र.

येरवींसीतातुजपासोनियां ॥ दूरकोठेंगेलीपां ॥ ४७ ॥ अनंतब्रह्मांडांचाकर्त्ता ॥ तोतूंपुराणपुरुषरघु
नाथा ॥ लटकेंचबाहेरआतां ॥ नेणतपणधरिसीतूं ॥४८॥ श्रीरामह्मणेयुद्धकरुनी ॥ दोघांसजिंकी
नसमरंगणीं ॥ म्यांआपुलीनिर्वाणकरणी ॥ दाविलीनाहींतयांतें ॥ ४९ ॥ ह्मांसोनिबोलेवाल्मीकऋ
षी ॥ हस्ताचाढकालागलानेत्रासी ॥ तरीक्रोधधरूनमानसीं ॥ हस्तकायछेदावा ॥५०॥ भोज
नकरितांनकळत ॥ जिव्हेसीरुतलादंत ॥ तरीकोणावरीक्षोभतेथ ॥ करावासांगराघवा ॥ ५१ ॥ क
नकरुसेकांतीवरी ॥ रत्नप्रभाघालूंइच्छीबाहेरी ॥ काष्ठघेऊनियांनिर्धारी ॥ वृक्षमारीआपुलींफळें ॥
॥५२॥ मूळगोडीवरीरुसला ॥ प्रवाहासीगंगाधरीअबोला ॥ प्रभेवरीदीपकोपला ॥ तैसामांडिलावि
चारहा ॥५३॥ हेजगदात्मयाअयोध्यापती ॥ तववीर्याचीअगाधगती ॥ आत्मावैपुत्रवदेनिश्चिती ॥
गर्जतीश्रुतिराघवा ॥५४॥ वाल्मीकाचेबोलऐकोन ॥ झालेंराघवाचेंसमाधान ॥ तेदिवसींसीतारमण॥
राहिलातेथेंपरिवारेंसीं॥५५॥ कुशलहुभेटतीलरघुनंदना॥तोसोहळापाहावयानयना॥सकळराजयां
सहितसेना ॥ त्वरेंकरूनधांवती ॥ ५६ ॥ शघ्नत्रुसुमंतधांवती ॥ हेममयशिबिरेंउभींकरिती ॥ अयो
ध्याजनवेगेंयेती ॥ महोत्साहपाहावया ॥ ५७ ॥ वसिष्ठादिमुनीश्वर ॥ कौतुकपाहूंआलेसत्वर ॥ हे

---

१ किनखापी राहुट्या-तंबू.

मांबरं[1]सभेसीरघुवीर ॥ सकळांसहितबैला ॥ ५८ ॥ नित्यनेमसारूनसत्वर ॥ नूतनवस्त्रेंअलंकार ॥
लेवोनियांश्रीरामचंद्र ॥ सभामंडपींबैसला ॥ ५९ ॥ वाल्मीकेंआश्रमाप्रतिजाऊन ॥ लहुकुशआ
णिश्यामकर्ण ॥ राघवापासींआणून ॥ उभेकेलेतेधवां ॥१६०॥ इंद्रादिदेवगणपाहती ॥ सर्वनृपसा
दरविलोकिती ॥ ह्मणतीकेवळरघूत्तमाच्यामूर्ती ॥ दोघेपुत्रदिसतीहे ॥ ६१ ॥ श्यामसुंदरआकर्णन
यन ॥ विशाळभाळसुहास्यवदन ॥ पुत्रांसहितरघुनंदन ॥ समसमानमूर्तित्रय ॥ ६२ ॥ तोंझाली
आकाशवाणी ॥ राघवातवपुत्रहेपाहेंनयनीं ॥ जयजयकारकरूनी ॥ मस्तकडोलवितीसुरवर॥६३॥
वस्त्रालंकारमंडितपूर्ण ॥ लहुकुशश्रीरामाजवळीयेऊन ॥ हातींतैसेंचधनुष्यबाण ॥ घालितीलोटांग
णपित्यासी ॥ ६४ ॥ झालाएकचिजयजयकार ॥ वृंदा[2]रकवर्षतीसुमन[3]संभार ॥ रामासप्रार्थितीनृप
वर ॥ पुत्रांसिक्षेमदेईजे ॥ ६५ ॥ मगउठोनियांरघुनंदन ॥ हृदयींधरिलेनिजनंदन ॥ मस्तकींकरू
निअवघ्राण ॥ पुढेंघेऊनिबैसला ॥ ६६ ॥ सकळवेदशास्त्रप्रवीण ॥ वाल्मीकेंकेलेदोघेजण ॥ पाठश
तकोटीरामायण ॥ बाळह्मणोनदावितीं ॥६७॥त्यावरीआरंभिलेंगायन ॥ अवतारचरित्रेंगहन ॥ तीं
ऐकतांरघुनंदन ॥ सप्रेमझालातेकाळीं ॥६८॥ चवदाविद्याचौसष्टीकळा ॥ बाळांहींअभ्यासिल्यासक

---

१ भरजरी वस्त्रानीं केलेलासभामंडप. २ देव. ३ पुष्पें.

ळा ॥ जैसाकरतळींचाआंवळा ॥ आकळिल्याविद्यातैशाच ॥ ६९ ॥ वाल्मिकासह्मणेरघुनाथ ॥ ध
न्यधन्यतुझेंगुरुत्व ॥ विद्याभ्यासविधियुक्त ॥ बाळकांसकरविला ॥ ७० ॥ वाल्मीकिदेतप्रत्युर ॥ तु
झेंवीर्यसामर्थ्यपरमतीव्र ॥ माझेंगुरुत्वसाचार ॥ कायकरीलनुसतेंची ॥ ७१ ॥ सौमित्रभरतशत्रुघ्न॥
सुमंतसुग्रीवबिभीषण ॥ हनुमंतादिसकळसैन्य ॥ सीताआणावयाचालिले ॥ ७२ ॥ आश्रमापुढेंये
ऊन ॥ घालितीसर्वलोटांगण ॥ वाल्मीकेंबहुतप्रार्थून ॥ सीताआणिलीबाहेरी ॥ ७३ ॥ सकळहीस
द्गदहोऊन ॥ धरितीजगन्मातेचेचरण ॥ पुढेंठेविलेंसु[1]खासन ॥ जानकीसबैसावया ॥ ७४ ॥ सकळ
ऋषिपत्न्यांचीपूजाकरूनी ॥ जानकीआरूढेसुखासनीं ॥ समुद्रासभेटावयामंदाकिनी ॥ वेगेंकरूनचा
लिलीजैसी ॥ ७५ ॥ जवळीदेखोनिरघुनाथा ॥ खालींउतरलीजगन्माता ॥ वाल्मीकयेऊनितत्वतां ॥
रघुनाथाप्रतिबोलतसे ॥ ७६ ॥ पंचभूतेंशशिआदित्य ॥ रामातूंसाक्षआहेसिहृदयस्थ ॥ निःपापजा
नकीनिश्चित ॥ आदिमध्यअवसानीं ॥ ७७ ॥ *माझीधर्मकुमारीजनककन्या ॥ आजिवरीपाळिली
परममान्या ॥ आतांतवदर्शनेंझालीधन्या ॥ बैसवींअर्धांगीइयेतें ॥ ७८ ॥ मागुतीवदलीआकाशवा
णी ॥ सत्यसतीहेजनकनंदिनी ॥ मगश्रीरामेंआलिंगोनी ॥ अंका[2]वरीबैसविली ॥ ७९ ॥ लागला

---

[1] पालखी. [2] मांडिवर. *येथें–माझीधर्मकन्याजनककुमारी ॥ आजवरीपाळिलीम्यांमाहेरीं ॥ आतांदीधलीतुमचेकरीं ॥ असा हि पाठ आहे.

वाद्यांचागजर॥भगवाल्मीकासप्रार्थीरघुवीर॥सर्वेंघेऊनिसकळऋषीश्वर ॥ अयोध्येसीचलावें ॥८०॥ पूर्णकरावामहायज्ञ ॥ सकळिकांमानलेंतेंवचन ॥ भगवाल्मीकादिमुनिजन ॥ दिव्यवहनींबैसविले॥ ॥ ८१ ॥ जानकीसहितरघुनंदन ॥ रथींबैसेजैसाचंड[1]किरण ॥ दोघेदोहींकडेनंदन ॥ विराजमानपाहाती ॥ ८२ ॥ मस्तकींविराजेदिव्यछत्र ॥ मित्र[2]पत्रेंअतिविचित्र ॥ निजभक्तचा[3]मरेंअपार ॥ रघूत्तमावरीढाळिती ॥ ८३ ॥ मकरबिरुदेंपुढेंचालती ॥ भाटसूर्यवंशवाखाणिती ॥ परमगजरेंरघुपती ॥ अयोध्येमाजीप्रवेशला ॥ ८४ ॥ कौसल्यासुमित्राप्रेमेंकरूनी ॥ सीतेसआलिंगितीतयेक्षणीं ॥ लहुआणिकुशावरूनी ॥ मूदओंवाळीकौसल्या ॥ ८५ ॥ सामग्रीपूर्वींचसिद्धहोती ॥ यज्ञदीक्षाघेऊनिरघुपती ॥ पूर्णकेलीपूर्णाहुती ॥ यज्ञसमाप्तजाहला ॥ ८६ ॥ वस्त्रालंकारदक्षिणाअपार ॥ देऊनिगौरविलेऋषीश्वर ॥ तेवर्णीतरघुवीरचरित्र ॥ आपुलेआश्रमाप्रतिगेले ॥ ८७ ॥ रायांसदीधलीपाठवणी ॥ श्रीरामाचीआज्ञाघेऊनी ॥ सीतेचामहिमावर्णितवदनीं ॥ निजनगराप्रतिगेले ॥ ८८ ॥ बिभीषणसुग्रीवप्राणसखे ॥ गौरवूनियांरघुनायकें ॥ आपुलेस्वस्थळाप्रतिसुखें ॥ पाठविलेतेकाळीं ॥८९ जानकीकुमरांसमवेत ॥ अयोध्येचेंराज्यकरीरघुनाथ ॥ हीकथाश्रवणकरितांबहुत ॥ अक्षयसुखातें

---

[1] सूर्य. [2] सूर्यपानें.–अबदागिरें. [3] चंवऱ्या.

पाविजे ॥१९०॥ परमसंकटहारिणीहेकथा ॥ विजयीहोयश्रोतावक्ता ॥ पाहतांश्रीरामविजयग्रंथा॥
सर्वचिंताहरेपैं ॥ ९१ ॥ यावरीकथागोडबहुत ॥ लीलाकैसीदावीरघुनाथ ॥ तोशवटींचाअध्यायय
थार्थ ॥ सादरआतांपरिसावा ॥ ९२ ॥ चाळीसअध्यायअवघाग्रंथ ॥ त्यांतएकउरलागोडबहुत ॥
जैसामुकुटावरीमणीझळकत ॥ तैसाअध्यायचाळिसावा ॥ ९३ ॥ ब्रह्मानंदस्वामीसमर्था ॥ श्रीधर
वरदापंढरीनाथा ॥ हाग्रंथवाचीत्याभक्ता ॥ तूंचरक्षींनिजांगें ॥ ९४ ॥ स्वस्तिश्रीरामविजयग्रंथसुं
दर ॥ संमतवाल्मीकीनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ एकोनचत्वारिंशत्तमोध्यायगोड
हा ॥ १९५ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अध्याय ॥ ३९ ॥ ओव्या ॥ १९५ ॥

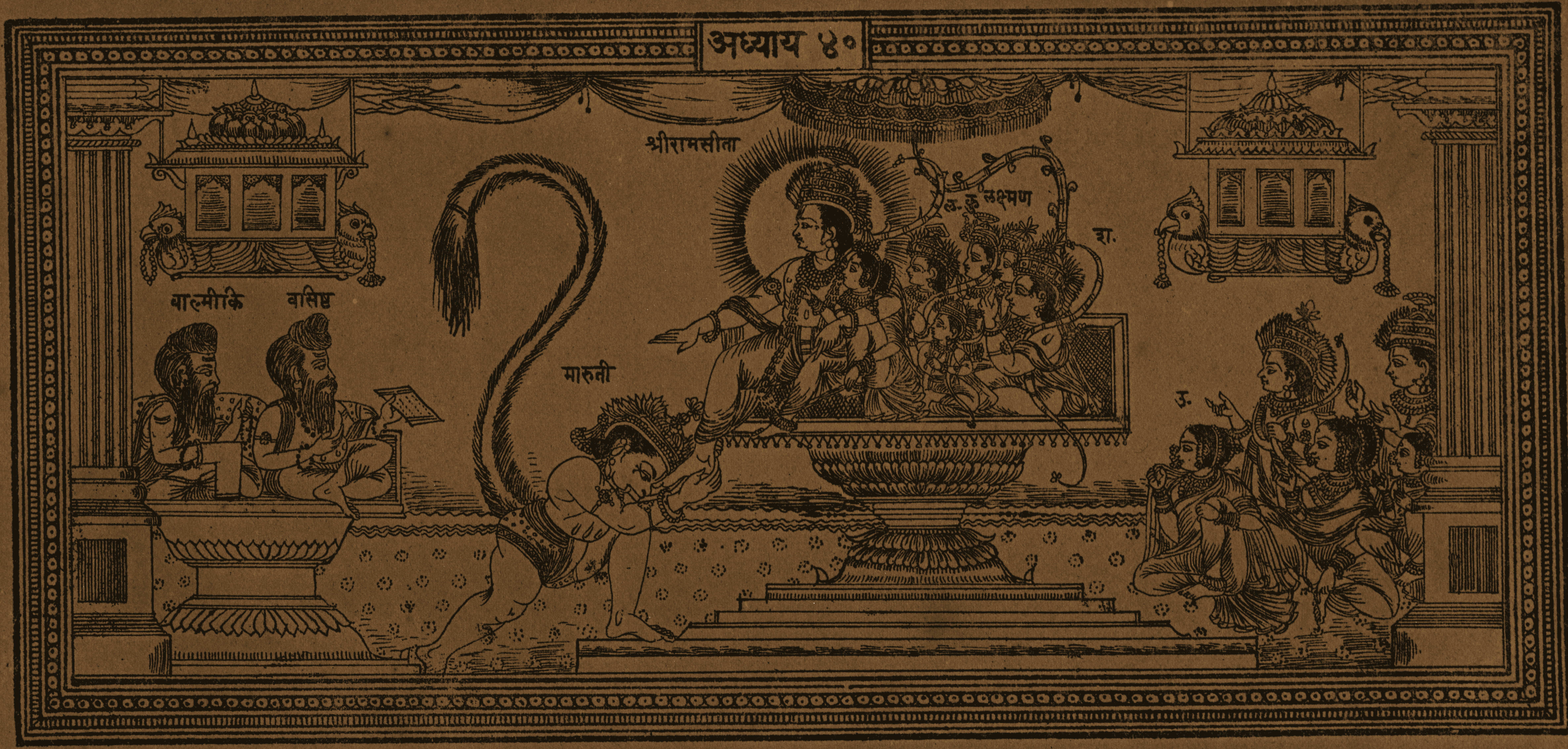
अध्याय ४०
वाल्मीकि
वसिष्ठ
श्रीरामसीता
ल. कु. लक्ष्मण
श.
मारुती
उ.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जयजयनि[१]गमागमतनुअखिला ॥ वृंदारक[२]वंद्याअजि[३]ताअमला ॥ असु[४]रदमना परममंगला[५] ॥ अचलअढळअविनाशा ॥ १ ॥ मन्मथ[६]वारणविदारकमृगेंद्रा ॥ क्रोधजल[७]दाविदारकसमीरा ॥ मद[८]तमनाशकाभास्करा ॥ परात्परापरमानंदा ॥ २ ॥ म[९]त्सरतृणदाहकवैश्वानरा ॥ दंभ[१०]नगछेदकवज्रधरा ॥ मायाचक्रचाळकाविश्वंभरा ॥ भूमिजावराभयनाशका ॥ ३ ॥ अहंकारद्विपंचव[११]क्त्रदर्पहरणा ॥ मोह[१२]घटश्रोत्रसंहरणा ॥ शोक[१३]शक्रजितगर्वविदारणा ॥ उन्मि[१४]ळारमणाग्रजाश्रीरामा ॥ ॥ ४ ॥ तवकृपेच्याबळेंसमस्त ॥ संपतआलाश्रीरामविजयग्रंथ ॥ शेवटींचाअध्यायरसभरित ॥ वदवींकैसाअसेतो ॥ ५ ॥ गताध्यायींकथानिरूपण ॥ संपलेंलहुकुशाख्यान ॥ जानकीआणूनियांयज्ञ ॥ अश्वमेधसंपविला ॥ ६ ॥ याउपरीएकेदिनीं ॥ सिंहासनींबैसलाकोदंडपाणी ॥ बंधुवर्गकरजोडुनी ॥ स्वस्थानींउभेराहिले ॥ ७ ॥ तोंकृतांतभगिनीती[१५]रवासी ॥ द्विजप्रजापातल्यावेगेंसीं ॥ जैसेसुरक्षीरसागरासी ॥ गाऱ्हाणेंजातीसांगावया ॥ ८ ॥ तंवभक्तजनसभाभूषित ॥ मुक्तमंडपींबैसलारघुनाथ ॥

---

१ वेदशास्त्रस्वरूपा-रामा. २ देवानीं वंद्या. ३ अजिंका. ४ राक्षसनाशका. ५ परम कल्याणरूपा. ६ मदरूप हत्तीचा नाश करणाऱ्या सिंहा. ७ क्रोधरूप मेघा. ८ मदरूप अंधकार. ९ मत्सररूप गवत. १० दंभरूप पर्वत. ११ अहंकाररूप रावण. १२ मोहरूप कुंभकर्ण. १३ शोकरूप इंद्रजित. १४ लक्ष्मणाच्या ज्येष्ठबंधू. १५ यमुना तीरवासी.

जोकोटिकंदर्पांचातात ॥ दीनबंधुगुणसिंधू ॥ ९ ॥ दूतजाणवितीरघुराया ॥ दुःखेंप्रजाआल्याभेटा
वया ॥ येऊंद्याह्मणेलवलाह्यां ॥ कोणींपीडिल्यामाझ्याप्रजा ॥ १० ॥ तोंमुक्तमंडपासमोर ॥ पातले
तेव्हांप्रजांचेभार ॥ करूनियांजयजयकार ॥ नमस्कारसर्वघालिती ॥ ११ ॥ उभेराहिलेसमोर ॥ भ्रू
संकेतेंविचारीजगदोद्धार ॥ ह्मणतीयमुनातीरींमहाक्रूर ॥ लवणासुरमाजला ॥ १२ ॥ महापातकीअ
त्यंतनिष्ठुर ॥ मरुदैत्याचातोकुमर ॥ भानुजेचेंपैलतीर ॥ तेथेंअसुरवसेसदा ॥ १३ ॥ प्रजागाईआणि
ब्राह्मण ॥ चांडाळभक्षितोनित्यमारून ॥ रघुनाथात्यासवधून ॥ प्रजाजनसुखीकरीं ॥ १४ ॥ ऐसेंऐ
कतांकोदंडपाणी ॥ कोदंडआणवीतयेक्षणीं ॥ आरक्तताउदेलीनयनीं ॥ क्रोधमनींनसांवरे ॥ १५ ॥
तोंशत्रुघ्नेंपुढेंयेउनी ॥ मस्तकठेविलेंश्रीरामचरणीं ॥ ह्मणेमजआज्ञादेउनी ॥ लवणासुरवधविंजे ॥
॥ १६ ॥ घेऊनियांचतुरंगदळ ॥ वेगेंजायह्मणेतमाळनीळ ॥ लवणासुरवधोनितत्काळ ॥ प्रजासुखी
राखिजे ॥ १७ ॥ मंत्रशक्तिदिव्यबाण ॥ बंधूसदेतरघुनंदन ॥ सीताधवाचेचरणवंदोन॥वीरशत्रुघ्नचा
लिला ॥ १८ ॥ संग्रामसंकेतभेरी ॥ सेवकींठोकिल्यातेअवसरीं ॥ तीनअक्षौहिणीदळबाहेरी ॥ पर
मवेगेंनिघालें ॥ १९ ॥ नौकाआणोनियांअपार ॥ भानुकन्येचेंलंघिलेंतीर ॥ तोंचहूंकडूनअपार ॥ क्र

---

१ मदना पेक्षां अत्यंत सुंदर. २ यमुनेचें.

षीश्वरपातले ॥ २० ॥ ऋषिह्मणतीहादैत्यदारुण ॥ पूर्वींमांधातरायासीमरण ॥ याचेहस्तेंआलेंजा
ण ॥ बळेंकरूननाटोपेहा ॥२१॥ शत्रुघ्नतेव्हांबोलेवचन ॥ याचेंसांगाकैसेंमरण ॥ ऋषिह्मणतीउमार
मण ॥ येणेंपूर्वींआराधिला ॥ २२ ॥ शंकरेंस्वहातींचादीधलाशूळ ॥ तेणेंबळेंसंहारीविश्वसकळ ॥
तरीतोशूळघेतांतत्काळ ॥ मरणत्यासतेणेंचिपैं ॥ २३ ॥ तोशूळठेवूनिमंदिरीं ॥ आहारालागींहिंडेदि
वसरात्रीं ॥ श्वापदेंगोब्राह्मणांमारी ॥ शोधूनियांसाक्षेपें ॥ २४ ॥ तरीतोकाळसाधून ॥ आधींघ्या
वेंत्याचेंसदन[1] ॥ शूळहातींआलियाजाण ॥ बळक्षीणहोयत्याचें ॥ २५ ॥ त्याचियाभयेंकरून ॥ वो
सपडलेंमथुरापट्टण ॥ तेंवनशत्रुघ्नओलांडून ॥ काळसाधूनचालिला ॥ २६ ॥ लवणासुरनसतांसद
नीं ॥ मंदिरतयाचेंउघडोनी ॥ शूळठेविलाहोतापुजोनी ॥ उचलीतेक्षणींदाशरथी ॥ २७ ॥ शूळघेऊ
निकैकेयीनंदन[2] ॥ दळभारेंसींसिद्धपूर्ण ॥ उभाठाकलातोंलवण ॥ वनाहूनपातला ॥ २८ ॥ गोब्राह्म
णमारून ॥ येतप्रेतभारमस्तकींघेऊन ॥ तोंवेष्टिलेंदेखेसदन ॥ मानववीरदळेंसीं ॥ २९ ॥ नयनींदे
खोनिमानवभार ॥ परमआनंदलाबाणासुर ॥ ह्मणेईश्वरेंमजआहार[3] ॥ सदनाप्रतिपाठविला ॥ ३० ॥
कृतांतवत[4]हांकफोडुनी ॥ परमक्रोधेंआलाधांवुनी ॥ तोंशूळदेखिलानयनीं ॥ शत्रुघ्नाहातींआपुला

---

१ घर. २ कैकेयीचा पुत्र–शत्रुघ्न. ३ भक्ष्य. ४ यमासारखी.

॥३१॥ मगक्रोधावलादारुण ॥ ह्मणेतूंमनुष्याचानंदन ॥ तुजमारूनअयोध्यापट्टण ॥ क्षणमात्रेंघेई
नआतां ॥३२॥ मातुळ[1]माझारावण ॥ रामेंमारिलाकपटेंकरून ॥ परीत्याराघवासीआतांवधून ॥ सी
ताआणीनबळेंची ॥३३॥ तुह्मांचौघांसमारून ॥ मातुळाचासूडघेईन ॥ आजिप्रथमअवदान[2] ॥ तुझें
घेईनशत्रुघ्ना ॥३४॥ लवणासीह्मणेशत्रुघ्न ॥ मशकातुजयेथेंचिवधीन ॥ जैसामारावयामत्कुण[3]॥उशी
रकांहींनलागेची ॥३५॥ तंववृक्षउपडोनिसत्वर ॥ वेगींधांवलालवणासुर ॥ तोंशत्रुघ्नेंसोडिलाशर॥
चापावरीलावूनियां ॥३६॥ तेणेंतोवृक्षछेदिला ॥ असुरेंपर्वतभिरकाविला ॥ तोहीं कैकेयीनंदनें[4]फो
डिला ॥ क्षणमात्रनलागतां ॥३७॥ कोटयानकोटीबाण ॥ शत्रुघ्नेंमोकलिले[5]दारुण ॥ परीतोनमानीच
लवण ॥ बाणतृणवततयासी ॥३८॥ जैसाकींअपारवर्षेघन ॥ तैसालवणटाकीवृक्षपाषाण ॥ तेवरचेव
रबाणेंतोडोन॥शत्रुघ्नवीरटाकीतसे ॥३९॥ मगशत्रुघ्नेंतयेवेळां॥ बाणविचारूनकाढिला॥जोकमलास[6]
नेंनिर्मिला॥मधुकैटभवधालागीं ॥४०॥ रघुपतीसतोबाणतत्वतां ॥ कमलासनेंदीधलाहोता॥तोलव
णवधावयासिनिघतां ॥रामेंदीधलाशत्रुघ्ना ॥४१॥ तोबाणशत्रुघ्नेंयोजिला ॥ जैसीअकस्मातप्रकटेच
पळा॥तैसाचापापासोनिसूटला॥वेगेंआलालवणावरी ॥४२॥तेणेंडळमाळिलेंभूमंडळ ॥ विमानींदेवां

---

[1] आईचा बंधु मामा. [2] आहुति–घास. [3] ढेंकूण. [4] शत्रुघ्नानें. [5] सोडिले. [6] ब्रह्मदेवानें.

ससुटलापळ ॥ वज्रेंचूर्णहोयअचळ॥तैसाहृदयींभेदला ४३ मेरुवरूनिपडेऐरावत॥तैसाझालाअसुरदेहपात॥प्राणनिघोनगेलात्वरित॥पडिलेंप्रेतधरेवरी॥४४॥विजयीझालाशत्रुघ्न॥सुमनेंवर्षतीसुरगण ॥ तत्काळमथुरापट्टण ॥ प्रजानेऊनभरियेलें ॥४५॥ जैसेंअयोध्यापुरसुंदर ॥ तैसेंचमथुराजाणनगर ॥ देशभरलासमग्र ॥ दुःखदरिद्रपळालें ॥ ४६ ॥ जयपावलाशत्रुघ्न ॥ कळलेंरघुपतीसवर्तमान ॥ छत्रचामरादिसंपूर्ण ॥ राजचिन्हेंपाठविलीं ॥ ४७ ॥ शत्रुघ्नावरीधरूनिछत्र ॥ केलामथुरेचानृपवर ॥ समुद्रपर्यंतसमग्र ॥ देशतयासीदीधला ॥ ४८ ॥ तोंअयोध्येमाजीतेवेळे ॥ एकनवलपरमवर्तलें ॥ एकादशसहस्त्रवर्षेंकेलें ॥ अयोध्येचेंराज्यश्रीरामें ॥ ४९ ॥ रामराज्यामाजीमृत्य ॥ अकाळींनसेचसत्य ॥ परीएकब्राह्मणाचासुत ॥ मरणअकस्मातपावला ॥ ५० ॥ झालेंत्याचेंव्रतबंधन ॥ तोंसवेंचपावलामरण ॥ मगपित्यानेंत्यासउचलोन ॥ राजद्वाराआणिला ॥ ५१ ॥ राघवासह्मणेब्राह्मण ॥ त्वांकायकेलेंदोषाचरण ॥ अकाळींबाळपावलामरण ॥ करींप्रयत्नलवकरी ॥ ५२ ॥ परमचिंताक्रांतरघुनाथ ॥ तंवपातलाकमलोद्भवसुत ॥ सीताकांतेंवृत्तांत ॥ नारदासीसांगितला ॥ ५३ ॥ नारदह्मणेजानकीपती ॥ कोणीतपकरितोशूद्रजाती ॥ त्यापापेंकरूनिनिश्चितीं ॥ द्विजकुमारनिमाला ॥

---

१ मौंजीबंधन-मुंज. ब्रह्मदेवाचा पुत्र-नारदऋषि. २ मृत्यु पावला.

॥ ५४ ॥ तपकरणेंहाब्राह्मणाचाधर्म ॥ इतरांसीतोसहजचिअधर्म ॥ शूद्रतपआचरतांपरम ॥ अका
ळींमरणहोयपैं ॥ ५५ ॥ ऐसेंबोलतांब्रह्मनंदन ॥ रामचिंतीपुष्पकविमान ॥ तोंतत्काळआलेंतेंधांवो
न ॥ रामेंबाहिलेंह्मणोनी ॥ ५६ ॥ प्रधानसेनेसहिततात्काळ ॥ वरीआरूढेतमोंळनीळ ॥ शोधूंला
गलापृथ्वीमंडळ ॥ गुहाअचळकठिणस्थानें ॥ ५७ ॥ जोजोतपस्वीदृष्टींदिसे ॥ त्यासकोणजातीरा
घवपुसे ॥ तंवतेबोलतीत्यासरसें ॥ श्रेष्ठवर्णब्राह्मणपैं ॥ ५८ ॥ तयांसराघवनमून ॥ मगकरीतयांचें
पूजन ॥ याचपरीउर्वीसंपूर्ण ॥ रघुनंदनशोधीतसे ॥ ५९ ॥ मगदक्षिणपंथेंशोधीश्रीराम ॥ तोंवृक्ष
लागलेनिबिडपरम ॥ गिरिकंदरींएकअधम ॥ किराततपकरीतसे ॥ ६० ॥ आरंभिलेंधूम्रपान ॥ त
यासपुसेजनकजारमण ॥ ह्मणेकोणवेदकोणवर्ण ॥ तपकिमर्थआरंभिलें ॥ ६१ ॥ मगतोह्मणेमीकि
रातं ॥ स्वर्गानिमित्ततपकरितोंयेथ ॥ एकतांकोपलाजानकीकांत ॥ ह्मणेहाआचरेपरमअधर्म ॥
॥ ६२ ॥ बाणतीक्ष्णपरमचपळ ॥ काढोनिछेदिलेंकंठनाळ ॥ तोउद्धरूनितत्काळ ॥ स्वर्गलोकपाव
ला ॥ ६३ ॥ तोंविमानींबैसोनिअमरनाथ ॥ रघुनाथासीयेऊनिभेटत ॥ ह्मणेबरावधिलाकिरात ॥
पुरलेमनोरथदेवांचे ॥ ६४ ॥ सीतावल्लभारघुनंदना॥ पुराणपुरुषागुणसंपन्ना ॥ मजकांहींकरावीआ

---

१ नारद. २ बोलाविलें. ३ श्रीराम. ४ विवर. ५ पृथ्वी. ६ कोळी. ७ इंद्र.

ज्ञा ॥ तेमीसिद्धीपाववीन ॥ ६५ ॥ रघुनाथह्मणेऋषिनंदन ॥ अयोध्येपावलामरण ॥ तयासीद्या
वेंजीवदान ॥ सहस्रनयन[१]अवश्यह्मणे ॥६६॥ मगइंद्रआज्ञेंकरून ॥ परतलाद्विजपुत्राचाप्राण॥जैसा
ग्रामा[२]जातांपंथींहून ॥ येईपरतोनमाघारा ॥ ६७ ॥ बहुतांचेसुतें[३]त्यावेगळे ॥ जेपूर्वींहोतेनिमाले[४] ॥
तेहीइंद्रेंआणोनिदीधले ॥ तद्रूप[५]तैसेचपूर्ववत ॥६८॥ जेंवीउसणीवस्तूनेत ॥ तीपरतोनितैसीचदेत॥
तेंवीजयांचेतयांसुत ॥ अमरेश्वरेंदीधले ॥ ६९ ॥ असोइकडेअयोध्यापती ॥ अगस्तीच्याकानना[६]
प्रती ॥ जाताझालासहजगती ॥ वनेंउपवनेंविलोकित ॥ ७० ॥ तोंपुढेंदोनपक्षीयेऊन ॥ राघवासि
घालितीलोटांगण ॥ ह्मणतीआमुचावादनिवडोन ॥ पुढेंगमनकरावें ॥ ७१ ॥ तेंरघूत्तमेंऐकोन ॥
स्थीरकेलेंपुष्पकविमान ॥ तोंउलूक[७]गृध्र[८]दोघेजण ॥ बोलतझालेतेधवां ॥७२॥दिवाभीतबोलेवचन॥
हेंगृहमाझेंपूर्वींहून ॥ हागृध्रमजदवडून ॥ बळेंचयेथेंनांदतो ॥ ७३ ॥ मगगृध्रवचनबोलत ॥ उगेंचम
जपीडितोदिवाभीत ॥ गृहमाझेंहेंयथार्थ ॥ बहुतकाळयेथेंची ॥ ७४ ॥ प्रधानासह्मणसीतावर ॥ यां
चावादनिवडावासत्वर ॥ सत्यनिवडोनमंदिर ॥ ज्याचेंत्यासदेइंजे ॥ ७५ ॥ तोंगृध्रबोलेपापमती॥
जंवयेथेंपृथ्वीनवती ॥ तंवयावृक्षावरीनिश्चिती ॥ गृहमाझेंम्यांरचियेलें ॥ ७६ ॥ दिवाभीतबोलेवच

---

१ इंद्र. २ गांवास. ३ पुत्र, ४ मृत्यु पावलेले. ५ तसेच. ६ अरण्याप्रत. ७ घुबड. ८ गिधड. ९ श्रीराम. १० घर.

न ॥ ईश्वरेंपृथ्वीकेलीनिर्माण ॥ मगवृक्षवाढलापूर्ण ॥ म्यांसदननिर्मिलेंतें ॥ ७७ ॥ प्रधानह्मणेगृध्र
सत्य ॥ बहुतकाळाच्यागोष्टीसांगत ॥ ऐकोनिहांसलारघुनाथ ॥ ह्मणेकेंवीहाअर्थनिवडिला ॥
॥ ७८ ॥ पृथ्वीवृक्षासआधार ॥ नीडासि[1]आश्रयतरुवर ॥ दुरात्मागृध्रसाचार ॥ उलूकालागींपीडि
तसे ॥ ७९ ॥ निवडोनियथार्थव्यवहार ॥ श्रीरामउलूकासीदेतमंदिर ॥ ह्मणेहागृध्रचांडाळसाचार॥
यासवधीनमीआतां ॥ ८० ॥ बाणकाढिलातीक्षणतेक्षणीं ॥ तंवगर्जिन्नलीतेथेंआकाशवाणी॥ह्मणेहेरा
मकोदंडपाणी ॥ यासीनमारींसर्वथा॥८१॥हापूर्वीभूपतिब्रह्मदत्त[2] ॥ गौतमऋषीचाअंकित[3] ॥ तोंयाचे
सदनाअकस्मात ॥ भोजनाआलागौतम ॥८२॥ तयासियाणेंमांसवाढिलें ॥ देखोनिगुरूचेंमनक्षोभ
लें ॥ तयानेंतत्काळयासशापिलें ॥ गृध्रहोयह्मणोनियां ॥८३॥ मगहालागलागुरूचेचरणीं ॥ उश्शाप
बोलेगौतममुनी ॥ रामदर्शनहोतांतयेक्षणीं ॥ जासीउद्धरोनिस्वर्गासी ॥ ८४ ॥ ऐसेंदैववाणी[4]जंवबो
लत ॥ तोंविमानपातलेंअकस्मात ॥ दिव्यदेहपावलाब्रह्मदत्त ॥ भावेंनमीतरामचंद्रा॥८५॥स्तवोनि
यांकोदंडपाणी ॥ तत्काळबैसलाविमानीं ॥ रघुवीरप्रतापेंकरूनी॥दिव्यदेहपावला॥८६॥ असोकल
शोद्भवाचे[5]आश्रमासी ॥ येताजाहलाअयोध्यावासी ॥ साष्टांगनमूनऋषीसी ॥ राघवउभाराहिला॥

---

१ पक्ष्यांच्या घरास. २ ब्रह्मदत्तनामक. ३ शिष्य. ४ आकाशवाणी. ५ अगस्तीच्या.

॥ ८७ ॥ बहुतकरूनआदर ॥ आश्रमींपूजिलारघुवीर ॥ हस्तकंकणएकसुंदर ॥ ऋषीनेंदीधलेंरा
घवा ॥ ८८ ॥ पृथ्वीचेंमोलसंपूर्ण ॥ ऐसेंएकएकजडलेंरत्न ॥ तेंसीतावल्लभदेखोन ॥ घटोद्भवाप्रतिपु
से ॥८९॥ ह्मणेयासीनिर्मिताचतुरानन ॥ हेस्वर्गींचीवस्तुप्रभाघन ॥ मनुष्यासीदुर्लभपूर्ण ॥ तुह्मांस
कैसीलाभली ॥ ९० ॥ मगअगस्तिकथासांगत ॥ पैलतेंसरोवरींपाहेंप्रेत ॥ हाविदर्भदेशींचानृपना
थ ॥ पुण्यवंततपोराशी ॥ ९१ ॥ दानेंकेलींअपरिमित ॥ श्रीरामातपआचरलाबहुत ॥ परीअन्नदान
किंचित ॥ घडलेंनाहींत्यापासुनी ॥९२॥ स्वर्गासगेलातोनृपनाथ ॥ परीक्षुधेनेंपीडिलाअत्यंत ॥ म
गतयासीह्मणेपद्मजात ॥ नाहींभक्षार्थतुजयेथें ॥ ९३ ॥ तूंनाहींकेलेंअन्नदान ॥ येथेंनपाविजेदीध
ल्यावीण ॥ तरीतूंभूतलाप्रतिजाऊन ॥ आपुलेंप्रेतभक्षींकां ॥ ९४ ॥ तूंतेंभक्षितांनित्यकाळ ॥ मांस
वाढेलबहुसाल ॥ मगतोंविमानींबैसोनभूपाळ ॥ नित्यकाळयेततेथें ॥ ९५ ॥ तोतेंआपुलेंप्रेतभक्षून ॥
स्वर्गासजायपरतोन ॥ अन्नोदकाएवढेंदान ॥ दुजेंनाहींराघवा ॥ ९६ ॥ भाग्यतेंवैराग्यनिश्चित ॥दै
वतएकसद्गुरुनाथ ॥ शांतिसुखाहूनअद्भुत ॥ दुजेंसुखनसेची ॥ ९७ ॥ तिथींमाजीद्वादशीश्रेष्ठ ॥ कीं
मंत्रांमाजीगायत्रीवरिष्ठ ॥ कींतीर्थींमाजीसुभट ॥ प्रयागराजथोरजैसा ॥ ९८ ॥ तैसेंदानांमाजीअ

---

१ ब्रह्मदेव.

न्नदान ॥ राघवाअत्यंतश्रेष्ठपूर्ण ॥ असोत्यारायासीकमलासन ॥ बोलताझालातेकाळीं ॥ ९९ ॥ ह्म
णेंअगस्तीचेंहोतांदर्शन ॥ तुझेंकर्मखंडेलजाण ॥ तोंएकेदिवशींयेऊन ॥ प्रेतभक्षितसेनृपवर ॥ १०० ॥
५ तेंम्यांअकस्मातदेखिलें ॥ कृपेनेंहृदयमाझें[2]द्रवलें ॥ मगम्यांतयावरदानदीधलें ॥ कर्मखंडलेंतयाचें ॥
॥ १ ॥ मगतोवैदर्भराजातेथून ॥ करीस्वर्गींअमृतपान ॥ तेणेंगुरुपूजेलागींपूर्ण ॥ मजहेंकंकणसम
र्पिलें ॥ २ ॥ देवांचेअंशरत्नांवरी ॥ हेंचिंतितमनोरथसिद्धकरी ॥ ऐसेंएकोनिअयोध्याविहारी ॥ घा
लीकरींकंकणतें ॥ ३ ॥ राघवह्मणेमहाऋषी ॥ दंडकारण्यह्मणतीयासी ॥ याचीपूर्वकथाअसेकैसी ॥
तेमजलागींसांगिजे ॥ ४ ॥ अगस्तिह्मणेमित्रंकुळींदेख ॥ मनूचापुत्रइक्ष्वाकु ॥ तयाचापुत्ररावदंडक ॥
तोनिघालों[4]मृगयेसी ॥ ५ ॥ काननीं[5]ऋषिआश्रमबहुत ॥ दंडकजायपाहतपाहत ॥ तंवभृगूचाआश्र
मदेखत ॥ शोभिवंतअत्यंतजो ॥ ६ ॥ तेथेंतोरावबैसलाक्षणभरी ॥ तंवभृगुऋषिनव्हतामंदिरीं ॥ घ
रींतयाचीहोतीकुमरी ॥ अरजानामतियेचें ॥ ७ ॥ देखोनियांएकांत ॥ कामातुरझालानृपनाथ ॥ प
रीतेबाळकुमारीअसत ॥ दशवर्षवयाची ॥ ८ ॥ दंडकेंधरूनियांबळें ॥ ऋषिकन्येसीभोगिलें ॥ शरी ५
रतियेचेंअचेतनपडलें ॥ दंडकगेलातेथुनी ॥ ९ ॥ भृगुआश्रमाजंवयेत ॥ तंवदेखेकन्यामूर्च्छित ॥ ऋ

---

१ तुटेल,नाहींसें होईल. २ कळवळलें. ३ सूर्यवंशीं. ४ पारधीस. ५ रानांत.

षीसवार्तासांगतीसमस्त ॥ दंडकेंअनर्थकेलाहा ॥ ११० ॥ ऋषिक्षोभलाजैसाकृतांत ॥ दंडकासी तेव्हांशापित ॥ ह्मणेंसेनाप्रजादेशसमस्त ॥ वनेंपट्टणेंसर्वही ॥ ११ ॥ वृक्षतोयं[2]तृणधान्यधन ॥ तुझेवंशासहितप्रधान ॥ चांडाळाजायरेभस्महोऊन ॥ सप्तदिननलागतां ॥ १२ ॥ ऐसेंबोलतांविप्रोत्तम ॥ तैसेंचसर्वहीझालेंभस्म ॥ नाहींउरलेंवृक्षाचेंनाम ॥ पक्षीतोयं[2]मगकैंचें ॥ १३ ॥ बहुतकाळपर्यंत ॥ शून्यं[3]देशपडलासमस्त ॥ पुढेंनारदेंकलहबहुत ॥ पर्वतांमाजीलाविला ॥ १४ ॥ मेरुआणिविंध्याचळ ॥ उंचावलेभांडतीसबळ ॥ खळबळलेंसूर्यमंडळ ॥ सृष्टिसकळहडबडली ॥ १५ ॥ विंध्याद्रिनाटोपेसाचार ॥ सूर्याविणपडलाअंधकार ॥ मगमिळोनिऋषिनिर्जर[4] ॥ मजप्रतियेऊनिप्रार्थिती ॥ १६ ॥ तुजवीणतोविंध्याचळ ॥ कोणासिनाटोपेपरमखळ ॥ तरीतूंदक्षिणेसजायींतत्काळ ॥ तीर्थयात्राकरावया ॥ १७ ॥ मगवाराणसी[5]टाकूनित्वरित ॥ दक्षिणेसआलोंऋषींसहित ॥ मजदेखतांविंध्याचळपडत ॥ पृथ्वीवरीआडवा ॥ १८ ॥ तयासिमीबोलिलोंवचन ॥ जोंमीमाघारायेईनपरतोन ॥ तोंवरीनउठावेंयेथून ॥ उठल्याशापीनक्षणार्धें ॥ १९ ॥ शापधाकेंतोपर्वत ॥ अद्यापिनउठेचयथार्थ ॥ मगउगवलाआदित्य[6] ॥ लोकसमस्तसुखीझाले ॥ १२० ॥ तेंहेंदंडकारण्यवास ॥ ऋषींसह

---

१ यमासारिखा. २ उदक. ३ ओसाड. ४ देव. ५ काशीक्षेत्र. ६ सूर्य.

न्यांकेलावास ॥ इंद्राससांगूनबहुवस ॥ मेघवृष्टिकरविली ॥ २१ ॥ आणिधनधान्यबीजेंबहुत ॥ तोंं
हीवर्षलाअमरनाथ ॥ महादेशवसलाअद्भुत ॥ दोषदुष्काळनिमाला ॥२२॥ तैंपासूनिदंडकारण्य॥रा
घवाह्मणतीयालागुन॥असोऋषीचीआज्ञाघेऊन॥रघुनंदननिघाला॥२३॥पुष्पकारूढरघुवीर॥अयो
ध्येसीपातलासाचार ॥ तोंऋषीश्वरघेऊनकुमर ॥ रामदर्शनापातले॥२४ ॥ ह्मणतीधन्यधन्यरघुवीरा
केलें ॥ मृतपुत्रांमाघारेंआणिलें ॥ यशाचेपर्वतउंचावले ॥ मेरुह्वनिआगळे ॥२५॥ मुक्तमंडपींरघुनाथ॥
शोभलातेव्हांजानकीसहित ॥ भोंवतेबंधुतिष्ठत ॥ पुढेंहनुमंतउभासदां ॥ २६ ॥ श्रीरामविजयग्रंथपा
वन ॥ उत्तरकांडसुरसगहन ॥ पुढेंनिज[2]धामागेलारघुनंदन ॥ हेंअनुसंधानवर्णावें ॥२७॥ तोंमाध्यान्हीं
प्रकटोनिरघुनाथ ॥ ह्मणेयेथोनिग्रंथकरींसमाप्त ॥ अवतारसंपलाहेंचरित्र ॥ रामविजयींनसांगावें ॥
॥२८॥ मीजन्ममरणाविरहित ॥ अभंग[3]अक्षयशाश्वत[4] ॥ तोचमीब्रह्मानंदपंढरीनाथ ॥ भीमातीरींउभा
असें॥२९॥टाकोनियांचाप[5]शर ॥ दोनीजघनीं[6]ठेवूनिकर॥समपादसमनेत्र॥उभासाचारमीयेथें॥१३०
ऐसीआज्ञाहोतांसत्वर॥श्रीधरेंघातलानमस्कार ॥ करूनियांजयजयकार ॥ रामविजयग्रंथसंपविला
३१चाळीसअध्यायग्रंथतत्वता॥तुजप्रतिपावोपंढरिनाथा॥ब्रह्मानंदाविश्वभरिता॥जगदात्मयाजगद्गु

---

१ इंद्र. २ वैकुंठास. ३ नाशरहित. ४ निरंतर राहणारा. ५ धनुष्य बाण. ६ कंबरेवर.

रु ॥३२॥ वाल्मीकिकृतमूळग्रंथ ॥ हनुमंतकाव्य[1]गोडबहुत ॥ आणिकहीग्रंथींसत्यवतीसुत[2]॥रामकथा
बोलिला ॥ ३३ ॥ तेथींचींसंमतेंघेउनी ॥ पंढरीनाथेंकृपाकरूनी ॥ सांगीतलेंकर्णींयेउनी ॥ तेंचालि
हिलेंसाक्षेपें ॥ ३४ ॥ रामविजयवरदग्रंथ ॥ याचाकर्त्तापंढरीनाथ ॥ श्रीधरनामहेंनिमित्त ॥ पुढेंके
लेंउगेंची ॥ ३५ ॥ याग्रंथासवरदान ॥ पंढरीनाथेंदीधलेंआपण ॥ वाचितीपढतीजेअनुदिन[3] ॥ हो
यज्ञानअद्भुततयां ॥ ३६ ॥ ज्यासवोढवेसंकटमहाविघ्न ॥ तरीतेणेंकरितांएकआवर्त्तन[4] ॥ तत्काळसं
कटजायनिरसोन ॥ वातेंकरूनअभ्रजैसें ॥ ३७ ॥ पांचआवर्तनेंकरितांपूर्ण ॥ जातीमहाव्याधीनिर
सोन ॥ संततिसंपत्तिसंपूर्ण ॥ पावेलसत्यनिर्धारीं ॥ ३८॥ होऊनियांशुचिर्भूत[5] ॥ दहाआवर्त्तनेंकरि
तांसत्य ॥ पोटींहोईलदिव्यसुत ॥ रघुनाथभक्तप्रतापी ॥ ३९ ॥ जरीनहोयश्रवणपठण ॥ नित्यक
रितांग्रंथपूजन ॥ तरीत्यागृहींचेंसंकटपूर्ण ॥ हनुमंतयेऊननिवारी॥१४०॥अद्यापिचिरंजीवहनुमंत॥
जेरघुनाथकथावाचितीभक्त ॥ त्यांसअंतरबाह्यरक्षित ॥ उभातिष्ठतत्यांपासीं ॥ ४१ ॥ करितांराम
कथाश्रवण ॥ सप्रेमसदावायुनंदन ॥ ग्रंथवाचितांपुढेंजाण ॥ करजोडूनिउभाराहे ॥ ४२ ॥ शुचिर्भू
तहोउनी ॥ रामविजयउसांघेउनी ॥ निद्राकरितांत्यासस्वप्नीं ॥ मारुतीदर्शनदेतसे ॥ ४३ ॥ ऐसा

---

[1] हनुमंतकृतनाटकरामायण.
[2] श्रीव्यास.
[3] नित्य.
[4] पारायण, आवृत्ति.
[5] पवित्र.

याग्रंथाचाचमत्कार ॥ जाणतीरामउपासकनर ॥ आधि[1]व्याधि[2]दुःखदरिद्र ॥ जायसमस्तग्रंथसंग्रहें॥
॥ ४४ ॥ बालकांडआठअध्यायवरी ॥ अयोध्याकांडअध्यायचारी ॥ चारअध्यायनिर्धारीं ॥ अर
ण्यकांडप्रचंड ॥ ४५ ॥ दोनअध्यायकिष्किंधाकांड ॥ तेथोनिपांचअध्यायरसवितंड॥तेंसुंदरकांडप्र
चंड ॥ लीलाचरित्रमारुतीचें ॥ ४६ ॥ दहाअध्यायसंपूर्ण॥युद्धकांडरसाळगहन ॥ सातअध्यायपर
मपावन ॥ उत्तरकांडजाणावें ॥४७॥ ऐसेअवघेअध्यायचाळीस ॥ मिळूनरामविजयझालासुरस ॥
श्रवणकरितांआसमास ॥ ब्रह्मानंदउचंबळे ॥४८॥ प्रथमाध्यायींमंगलाचरण ॥ गणेशसरस्वतीगुरु
स्तवन ॥ वाल्मीकाचीउत्पत्तिसांगोन ॥ प्रथमाध्यायसंपांवला ॥ ४९ ॥ बंधूंसहितनिश्चिती ॥ सां
गीतलीरावणाचीउत्पत्ती ॥ दशरथलग्नाचीगती ॥ द्वितीयाध्यायींनिरूपिली ॥ १५० ॥ श्रावणवध
शृंगीचेंआगमन ॥ यागदशरथेंकेलापूर्ण ॥ त्यावरीहनुमंतजन्मकथन ॥ तृतीयाध्यायींहेचिकथा ॥
॥ ५१ ॥ कौसल्यासुमित्राकैकेयीप्रती ॥ डोहाळेपुसोंगेलानृपती॥श्रीरामजन्मध्यानस्थिती॥चतुर्था
ध्यायींहेचिकथा ॥ ५२ ॥ श्रीरामाचेंमौंजीबंधन ॥ ब्रह्मचर्यतीर्थाटण ॥ विश्वामित्रमागेंरघुनंदन ॥
हेंचिनिरूपणपंचमाध्यायीं ॥ ५३ ॥ योगवासिष्ठकथन ॥ मायेनेंगाधिजकेलादीन ॥ वेदांतभागनि

---

१ मनोदुःख. २ शारीररोग.

रूपण ॥ साहावासंपूर्णजाणावा ॥ ५४ ॥ ताटिकामर्द्दूनियागरक्षिला ॥ अहल्योद्धारपुढेंकेला ॥ सी
तेचाजन्मसांगीतला ॥ सातव्यामाजीसंपूर्ण ॥ ५५ ॥ आठव्यामाजीसीतास्वयंवर ॥ अपमानिला
दशकंधर ॥ लग्नलागोनिजिंकिलापरशधर ॥ आलारघुवीरअयोध्येसी ॥ ५६ ॥ राज्यींबैसतांरघुना
थ ॥ कैकेयीनेंकेलाअनर्थ ॥ त्याकरितांदुःखीदशरथ ॥ नवमाध्यायींहेकथा ॥५७॥ श्रीरामवनासी
निघाला ॥ कौसल्येनेंशोककेला ॥ जान्हवीतीराश्रीरामआला ॥ दशमाध्यायींहेचिकथा ॥ ५८ ॥
मगदशरथेंत्यागिलाप्राण ॥ भरतआलामातुळगृहाहून ॥ भक्तिरसदिव्यनिरूपण ॥ गोडबहुतअक
रावा ॥ ५९ ॥ चित्रकूटींभेटलारघुनंदन ॥ भरतेंबहुतकेलेंस्तवन ॥ नंदिग्रामींभरतस्थापन ॥ हें
चिकथनद्वादशाध्यायीं ॥ १६० ॥ बहुतऋषींचेंदर्शन ॥ घेताझालारघुनंदन ॥ अगस्तीचामहिमापू
र्ण ॥ तेराव्यांतकथियेला ॥ ६१ ॥ शूर्पनखाविटंबून ॥ वधिलेत्रिशिराखरदूषण ॥ दशमुखासीवर्त्त
मान ॥ हेचिकथाचवदाव्यांत ॥ ६२ ॥ मृगवधूंगेलारघुनंदन ॥ सीताघेऊनिजायरावण ॥ जटायु
वधिलाकपटेंकरून ॥ पंधराव्यांतहेचिकथा ॥ ६३ ॥ सीताविरहेंरामव्यापिला ॥ त्यावरीजटायुउ
द्धरिला ॥ पंपासरोवरींरामआला ॥ सोळावाझालायेथुनी ॥ ६४ ॥ वालीसुग्रीवांचीउत्पत्ती ॥ मग

शक्र[1]सुतावधीरघुपती ॥ सत्रावेअध्यायींनिश्चिती ॥ हेचिकथारसाळपें ॥६५॥ तो[2]रेप्रतिबोधकरून ॥
शुद्धीसगेलेवानरगण ॥ समुद्रतीरींसंपातीदर्शन ॥ हेंनिरूपणअठराव्यांत ॥ ६६ ॥ समुद्रउल्लंघू
निलंकाशोधून ॥ रावणसभाविटंबून ॥ विजयीजाहलावायुनंदन ॥ हेंचरित्रएकुणिसाव्यांत ॥६७॥
हनुमंतासंसीतादर्शन ॥ विध्वंसिलेंअशोकवन ॥ वधिलाअखयाआणिराक्षससंपूर्ण ॥ हेचिकथावि
साव्यांत ॥ ६८ ॥ इंद्रजिताचेंविटंबन ॥ ब्रह्मपाशबंधनमिष[3]घेऊन ॥ हनुमंतेंरावणविटंबून ॥ लंका
भुवनजाळिलें ॥ ६९ ॥ नंतरसागरींपुच्छविझवून ॥ पुनरपिसीतेसीभेटोन ॥ किष्किंधेसिआलाअं
जनीनंदन ॥ हेचिकथाएकविसाव्यांत ॥ १७० ॥ मगब्रह्म[4]पत्रवाचून ॥ समुद्रतीरींआलारघुनंदन ॥
मगबिभीषणेंबोधिलारावण ॥ हेचिकथाबाविसाव्यांत ॥ ७१ ॥ मगबिभीषणभेटश्रीरामासयेऊन ॥
सागरदर्शनसेतुबंधन ॥ सुवेळेसिआलारघुनंदन ॥ हेंचिनिरूपणतेविसाव्यांत ॥७२॥ कापट्यदावि
लेंसीतेसी ॥ मंदोदरीभेटलीज[5]नककन्येसी ॥ मगसुग्रीवेंत्रासिलेंरावणासी ॥ कथाहेचिचोविसाव्यां
त ॥७३॥ अंगदआलारावणाबोधून ॥ नंतरयुद्धझालेंदारुण ॥ नागपाशींबांधिलेरामलक्ष्मण ॥ हेंचरि
त्रपंचविसाव्यांत ॥७४॥ प्रहस्तवधमंदोदरीनीती ॥ मगयुद्धाआलालंकापती ॥ तोपराभवपावलानि

---

[1] वालीस. [2] वालीचे स्त्रीमत. [3] सोंग. [4] ब्रह्मदेवानें लिहिलेलें पत्र. [5] सीतेस.

ख्विती॥हेंचरित्रसव्विसाव्यांत॥७५॥जागाकेलाकुंभकर्ण ॥ त्यावरीयुद्धजाहलेंदारुण ॥ समरींघटंश्रोत्रेंदीधलाप्राण ॥ हेंनिरूपणसत्ताविसाव्यांत ॥७६॥ नरांतकादिसहाजणपाडिले ॥ शक्रों[2]जितेंशरजाळसोडिलें ॥ मारुतिद्रोणाचळआणीतेवेळे ॥ अठ्ठाविसाव्यांतहेचकथा ॥ ७७ ॥ निकुंबिळेसीजाऊन ॥ वानरींहोमविध्वंसून ॥ शक्रजितासमारिलक्ष्मण ॥ एकुणतिसाव्यांतहेंचिकथा ॥ ७८ ॥ तिसाव्यांतसुलोचनासहिंवर ॥ एकतिसाव्यांतअहिमहीसंहार ॥ शक्तिभेदोनिनिर्धार ॥ बत्तिसावासंपूर्णपें ॥७९॥ रावणाचाहोमविध्वंसून ॥ अपारमाजविलेंतेव्हांरण ॥ रावणवधोनिस्थापिलाबिभीषण ॥ हेंचरित्रपूर्णतेहेतिसाव्यांत॥१८०॥ जानकीनेंदि[4]व्यदेऊन ॥ मगइंद्रवर्षलाअमृतपर्जन्य ॥ देवस्वस्थानागेलेस्तवून ॥ हेकथासंपूर्णचौतिसाव्यांत ॥ ८१ ॥ पुष्पकींबैसोनिरघुनंदन ॥ घेतलेंअगस्तीचेंदर्शन ॥ त्यावरीभरतभेटीपूर्ण ॥ हेंचरित्रपस्तिसाव्यांत ॥ ८२ ॥ नंदिग्रामींराहिलाराघवेश ॥ मगकेलाअयोध्याप्रवेश ॥ राज्यींस्थापूनिश्रीरामास ॥ वानरगेलेस्वस्थाना ॥ ८३॥ छत्तिसावेअध्यायींजाण ॥ हेचिकथाअसेसंपुर्ण ॥ त्यावरीतीनअध्यायगहन ॥ लहुकुशाख्यानगोडपें॥८४॥चाळिसाख्यांतरघुवीरें ॥ मृत्युपावलींऋषींचींकुमरें ॥ कि[5]रातवधोनियांत्वरें ॥ बाळेंमाघारींआणिलीं॥८५

---

१ कुंभकर्णानें. २ इंद्रजितानें. ३ लक्ष्मणास शक्ति लागली. ४ शपथ. ५ भिल्ल.

चाळीसअध्यापर्यंत ॥ रामविजयसंपूर्णग्रंथ ॥ श्रवणमननेंपुरेअर्थ[1] ॥ जाणतीपंडितविवेकी ॥ ८६॥
रामविजयग्रंथ[2]नृपती ॥ चाळीसअध्याय[3]वीरानिश्चिती ॥ दोष[4]दळसंहारिती ॥ प्रचंडप्रतापीवीरहे ॥
॥८७॥ कींरामविजयग्रंथसुंदर ॥ हेंचाळीसखणांचें[5]दिव्यमंदिर ॥ सीतेसहितरघुवीर ॥ क्रीडाकरि
ततयावरी ॥ ८८ ॥ कींहेंचाळीसखणांचेंवृंदावन ॥ रघुनाथकथां[6]तुळसीपूर्ण ॥ दृष्टांततींपत्रेंजाण ॥
आवर्त्तन[7]प्रदक्षिणाभक्तकरिती ॥ ८९ ॥ रामविजयग्रंथ[8]मंदिर ॥ चाळीसकोठडयाअतिसुंदर ॥ सा
हित्य[9]द्रव्यअपार ॥ त्यामाजीभरलेंनगणवे ॥ १९० ॥ कींग्रंथहावासरमणी[10] ॥ वेष्टिलाअसेदृष्टांत
किरणीं ॥ कींसाहित्य[11]तारागणीं ॥ ग्रंथचंद्रवेष्टिला ॥ ९१ ॥ कींग्रंथहाचिरघुवीर ॥ दृष्टांतहेत्याचेवा
नर ॥ मारूनिअहं[12]दशकंधर ॥ विजयरूपसर्वदा ॥ ९२ ॥ कींरामविजयमांदुस[13]आली ॥ आंतहोतीं
चाळीसकोहळीं[14] ॥ नवरसद्रव्येंपूर्णभरलीं ॥ मजदीधलींब्रह्मानंदें ॥ ९३ ॥ पळालेंभवदुःखदरिद्र ॥
भाग्यघराआलेंअपार ॥ कींग्रंथहापंढरीनगर ॥ दृष्टांतअपारयात्रातेथें ॥ ९४ ॥ रामविजयरत्नखा

---

१ मनोरथ. २ ग्रंथरूप राजा. ३ अध्यायरूप वीर. ४ दोषरूप शत्रुसैन्य. ५ चाळीस मजल्यांचें ६ कथारूपतुळस. ७ पारायण रूप प्रदक्षिणा. ८ ग्रंथरूप गृह. ९ दृष्टांतादिशब्दालंकाररूप द्रव्य. १० सूर्य. ११ रूपकादि अलंकाररूप नक्षत्रांनीं. १२ अहंकाररूप रावण. १३ पेटी. १४ करंडे.

णी ॥ वर्णितांधन्यझालीवाणी ॥ ब्रह्मानंद[१]कृपेंकरूनी ॥ ग्रंथसिद्धीसपावला ॥ ९५ ॥ आनंदसांप्रदायपूर्ण ॥ वाढतआलेंमुळींचेंज्ञान ॥ सृष्टीचेआदिकाळींचतुरानन ॥ उपदेशिलानारायणें ॥ ९६ ॥ पद्मोद्भवें[२]तेंचिज्ञान ॥ अत्रीसदिधलेंसंपूर्ण ॥ त्याचेपोटींआदिपुरुषजाण ॥ दत्तात्रेयअवतरला ॥ ९७ ॥ दत्तात्रेयेंतेंचिज्ञानशुद्ध ॥ सांगूनिबोधिलासदानंद[३] ॥ तेथूनिरामानंद[४]प्रसिद्ध ॥ यतीश्वर[५]अगाधजो ॥ ॥ ९८ ॥ तेथोनिमंगळानंद[६]ईश्वर ॥ गंभीरज्ञानानंद[७]दिवाकर[८] ॥ सहजानंद[९]योगेश्वर[१०] ॥ कल्याणधामें[११]वासीजो ॥ ९९ ॥ तेथूनिपूर्णानंद[१२]यतिराज ॥ जोतपोज्ञानीतेजःपुंज ॥ तेथूनिदत्तानंद[१३]यतिराज ॥ पूर्णदत्तात्रेयअवतार ॥ २०० ॥ त्यादत्तानंदाचेहृदयींशुद्ध ॥ पूर्णअवतरलाब्रह्मानंद ॥ पिताआणिगुरुप्रसिद्ध ॥ तोचिमाझाजाणिजे ॥ १ ॥ पंढरीहूनिचारयोजनें[१४]दूरी ॥ नैर्ऋत्यकोणींनाझरेनगरी ॥ तेथीलदेशलेखक[१५]निर्धारीं ॥ ब्रह्मानंदपूर्वाश्रमीं ॥ २ ॥ मगश्रीपंढरीसयेऊन ॥ विधीनेंकेलेंसंन्यासग्रहण ॥ भीमातीरींसमाधिस्थपूर्ण ॥ ब्रह्मानंदयतिराज ॥ ३ ॥ तोब्रह्मानंदपूर्णपिता ॥ सावित्रीनामें

---

[१] ब्रह्मानंद स्वामीच्या–स्वपितारूप गुरूच्या.
[२] ब्रह्मदेवानें.
[३] सदानंदस्वामी हा या ग्रंथकर्त्या श्रीधराचा गुरु परंपरेनें व वंशपरंपरेनें श्रीधरापासून नववा पूर्वज.
[४] श्रीधराचा आठवा पूर्वज.
[५] संन्यास्यां मध्यें श्रेष्ठ.
[६] श्री० सातवा पू०
[७] श्री० साहवा पू०
[८] केवळ सूर्यच.
[९] श्री० पांचवा पू.
[१०] महायोगी.
[११] कल्याण गांवीं राहणारा.
[१२] श्री० पणजा.
[१३] श्री० आजा.
[१४] सोळाकोस,
[१५] देशपांडे–देशकुळकर्णी.

माझीमाता ॥ श्रीधरेंवंदोंनियांउभयतां ॥ रामविजयग्रंथसंपविला ॥ ४ ॥ शकेसोंळाशेंपंचवीस ॥
सुभानुनामसंवत्सरास ॥ भानु[1]सप्तमीशुद्धविशेष ॥ श्रावणमासविख्यातपैं ॥ ५ ॥ पंढरीक्षेत्रींनिश्चयें
सीं॥ग्रंथसंपविलातेदिवशीं ॥ लेखकआणिश्रोतयांसी ॥ असोकल्याणसर्वदां ॥६॥ सुभानुसंवत्सर
भानुवार ॥ भानुवंशींजन्मलारघुवीर ॥ भानुआणिरोहिणीवर ॥ तोंवरीग्रंथअसोहा ॥ ७ ॥ ब्रह्मा
नंदापांडुरंगा ॥ श्रीधरवरदापूर्णअभंगा ॥ पुराणपुरुषाभक्त[2]भवभंगा ॥ श्रोतावक्तातूंचिपैं ॥ ८ ॥ स्व
स्तिश्रीरामविजयग्रंथसुंदर ॥ संमतवाल्मीकिनाटकाधार ॥ सदांपरिसोतपंडितचतुर ॥ चत्वारिंश
त्तमोध्यायगोडहा ॥ २०९ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीमज्जग
दीश्वरार्पणमस्तु ॥ श्रीदत्तात्रेयार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीअपर्णानाथार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ अ
ध्याय ॥ ४० ॥ ॥ ओव्या ॥ २०९ ॥ ॥

---

[1] रविवार युक्त सप्तमी [2] भक्तांचें जन्ममरण चुकविणारा-

ह्या ग्रंथांतील ओंव्यांची संख्या.

	२०६	अ.११	२७०	अ.२१	२१९	अ.३१	२४८
	२३३	१२	१७८	२२	२२०	३२	२६४
	२८९	१३	२४३	२३	२२५	३३	२२४
	२८३	१४	२४४	२४	२१७	३४	२११
	१९६	१५	२४१	२५	२६३	३५	२२१
	२५७	१६	२०७	२६	२२०	३६	२०२
	२५९	१७	२१७	२७	१८७	३७	२२३
	३१६	१८	२५५	२८	२१७	३८	१९९
	२३३	१९	२१५	२९	१९४	३९	१९५
	२४०	२०	२२१	३०	२१२	४०	२०९
	२५१२		२२९१		२१७४		२१९६

९१७३

॥ इतिश्रीरामविजयः समाप्तः ॥

```
[OrderDescription]
,CREATED=03.01.20 15:35
,TRANSFERRED=2020/01/04 at 10:47:43
,PAGES=936
,TYPE=STD
,NAME=S0002442
,Book Name=M-2328-SHRI RAMVIJAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
```

```
FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
```

```
FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
```

```
FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
```

```
FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
```

```
FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
```

```
FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
```

```
FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF
,FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
```

```
FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
,FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF
,FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
```

```
FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF
,FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF
,FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF
,FILE187=00000187.TIF
,FILE188=00000188.TIF
,FILE189=00000189.TIF
,FILE190=00000190.TIF
,FILE191=00000191.TIF
```

```
FILE192=00000192.TIF
,FILE193=00000193.TIF
,FILE194=00000194.TIF
,FILE195=00000195.TIF
,FILE196=00000196.TIF
,FILE197=00000197.TIF
,FILE198=00000198.TIF
,FILE199=00000199.TIF
,FILE200=00000200.TIF
,FILE201=00000201.TIF
,FILE202=00000202.TIF
,FILE203=00000203.TIF
,FILE204=00000204.TIF
,FILE205=00000205.TIF
,FILE206=00000206.TIF
,FILE207=00000207.TIF
,FILE208=00000208.TIF
,FILE209=00000209.TIF
,FILE210=00000210.TIF
,FILE211=00000211.TIF
```

```
FILE212=00000212.TIF
,FILE213=00000213.TIF
,FILE214=00000214.TIF
,FILE215=00000215.TIF
,FILE216=00000216.TIF
,FILE217=00000217.TIF
,FILE218=00000218.TIF
,FILE219=00000219.TIF
,FILE220=00000220.TIF
,FILE221=00000221.TIF
,FILE222=00000222.TIF
,FILE223=00000223.TIF
,FILE224=00000224.TIF
,FILE225=00000225.TIF
,FILE226=00000226.TIF
,FILE227=00000227.TIF
,FILE228=00000228.TIF
,FILE229=00000229.TIF
,FILE230=00000230.TIF
,FILE231=00000231.TIF
```

```
FILE232=00000232.TIF
,FILE233=00000233.TIF
,FILE234=00000234.TIF
,FILE235=00000235.TIF
,FILE236=00000236.TIF
,FILE237=00000237.TIF
,FILE238=00000238.TIF
,FILE239=00000239.TIF
,FILE240=00000240.TIF
,FILE241=00000241.TIF
,FILE242=00000242.TIF
,FILE243=00000243.TIF
,FILE244=00000244.TIF
,FILE245=00000245.TIF
,FILE246=00000246.TIF
,FILE247=00000247.TIF
,FILE248=00000248.TIF
,FILE249=00000249.TIF
,FILE250=00000250.TIF
,FILE251=00000251.TIF
```

```
FILE252=00000252.TIF
,FILE253=00000253.TIF
,FILE254=00000254.TIF
,FILE255=00000255.TIF
,FILE256=00000256.TIF
,FILE257=00000257.TIF
,FILE258=00000258.TIF
,FILE259=00000259.TIF
,FILE260=00000260.TIF
,FILE261=00000261.TIF
,FILE262=00000262.TIF
,FILE263=00000263.TIF
,FILE264=00000264.TIF
,FILE265=00000265.TIF
,FILE266=00000266.TIF
,FILE267=00000267.TIF
,FILE268=00000268.TIF
,FILE269=00000269.TIF
,FILE270=00000270.TIF
,FILE271=00000271.TIF
```

```
FILE272=00000272.TIF
,FILE273=00000273.TIF
,FILE274=00000274.TIF
,FILE275=00000275.TIF
,FILE276=00000276.TIF
,FILE277=00000277.TIF
,FILE278=00000278.TIF
,FILE279=00000279.TIF
,FILE280=00000280.TIF
,FILE281=00000281.TIF
,FILE282=00000282.TIF
,FILE283=00000283.TIF
,FILE284=00000284.TIF
,FILE285=00000285.TIF
,FILE286=00000286.TIF
,FILE287=00000287.TIF
,FILE288=00000288.TIF
,FILE289=00000289.TIF
,FILE290=00000290.TIF
,FILE291=00000291.TIF
```

```
FILE292=00000292.TIF
,FILE293=00000293.TIF
,FILE294=00000294.TIF
,FILE295=00000295.TIF
,FILE296=00000296.TIF
,FILE297=00000297.TIF
,FILE298=00000298.TIF
,FILE299=00000299.TIF
,FILE300=00000300.TIF
,FILE301=00000301.TIF
,FILE302=00000302.TIF
,FILE303=00000303.TIF
,FILE304=00000304.TIF
,FILE305=00000305.TIF
,FILE306=00000306.TIF
,FILE307=00000307.TIF
,FILE308=00000308.TIF
,FILE309=00000309.TIF
,FILE310=00000310.TIF
,FILE311=00000311.TIF
```

```
FILE312=00000312.TIF
,FILE313=00000313.TIF
,FILE314=00000314.TIF
,FILE315=00000315.TIF
,FILE316=00000316.TIF
,FILE317=00000317.TIF
,FILE318=00000318.TIF
,FILE319=00000319.TIF
,FILE320=00000320.TIF
,FILE321=00000321.TIF
,FILE322=00000322.TIF
,FILE323=00000323.TIF
,FILE324=00000324.TIF
,FILE325=00000325.TIF
,FILE326=00000326.TIF
,FILE327=00000327.TIF
,FILE328=00000328.TIF
,FILE329=00000329.TIF
,FILE330=00000330.TIF
,FILE331=00000331.TIF
```

```
FILE332=00000332.TIF
,FILE333=00000333.TIF
,FILE334=00000334.TIF
,FILE335=00000335.TIF
,FILE336=00000336.TIF
,FILE337=00000337.TIF
,FILE338=00000338.TIF
,FILE339=00000339.TIF
,FILE340=00000340.TIF
,FILE341=00000341.TIF
,FILE342=00000342.TIF
,FILE343=00000343.TIF
,FILE344=00000344.TIF
,FILE345=00000345.TIF
,FILE346=00000346.TIF
,FILE347=00000347.TIF
,FILE348=00000348.TIF
,FILE349=00000349.TIF
,FILE350=00000350.TIF
,FILE351=00000351.TIF
```

```
FILE352=00000352.TIF
,FILE353=00000353.TIF
,FILE354=00000354.TIF
,FILE355=00000355.TIF
,FILE356=00000356.TIF
,FILE357=00000357.TIF
,FILE358=00000358.TIF
,FILE359=00000359.TIF
,FILE360=00000360.TIF
,FILE361=00000361.TIF
,FILE362=00000362.TIF
,FILE363=00000363.TIF
,FILE364=00000364.TIF
,FILE365=00000365.TIF
,FILE366=00000366.TIF
,FILE367=00000367.TIF
,FILE368=00000368.TIF
,FILE369=00000369.TIF
,FILE370=00000370.TIF
,FILE371=00000371.TIF
```

```
FILE372=00000372.TIF
,FILE373=00000373.TIF
,FILE374=00000374.TIF
,FILE375=00000375.TIF
,FILE376=00000376.TIF
,FILE377=00000377.TIF
,FILE378=00000378.TIF
,FILE379=00000379.TIF
,FILE380=00000380.TIF
,FILE381=00000381.TIF
,FILE382=00000382.TIF
,FILE383=00000383.TIF
,FILE384=00000384.TIF
,FILE385=00000385.TIF
,FILE386=00000386.TIF
,FILE387=00000387.TIF
,FILE388=00000388.TIF
,FILE389=00000389.TIF
,FILE390=00000390.TIF
,FILE391=00000391.TIF
```

FILE392=00000392.TIF
,FILE393=00000393.TIF
,FILE394=00000394.TIF
,FILE395=00000395.TIF
,FILE396=00000396.TIF
,FILE397=00000397.TIF
,FILE398=00000398.TIF
,FILE399=00000399.TIF
,FILE400=00000400.TIF
,FILE401=00000401.TIF
,FILE402=00000402.TIF
,FILE403=00000403.TIF
,FILE404=00000404.TIF
,FILE405=00000405.TIF
,FILE406=00000406.TIF
,FILE407=00000407.TIF
,FILE408=00000408.TIF
,FILE409=00000409.TIF
,FILE410=00000410.TIF
,FILE411=00000411.TIF

```
FILE412=00000412.TIF
,FILE413=00000413.TIF
,FILE414=00000414.TIF
,FILE415=00000415.TIF
,FILE416=00000416.TIF
,FILE417=00000417.TIF
,FILE418=00000418.TIF
,FILE419=00000419.TIF
,FILE420=00000420.TIF
,FILE421=00000421.TIF
,FILE422=00000422.TIF
,FILE423=00000423.TIF
,FILE424=00000424.TIF
,FILE425=00000425.TIF
,FILE426=00000426.TIF
,FILE427=00000427.TIF
,FILE428=00000428.TIF
,FILE429=00000429.TIF
,FILE430=00000430.TIF
,FILE431=00000431.TIF
```

```
FILE432=00000432.TIF
,FILE433=00000433.TIF
,FILE434=00000434.TIF
,FILE435=00000435.TIF
,FILE436=00000436.TIF
,FILE437=00000437.TIF
,FILE438=00000438.TIF
,FILE439=00000439.TIF
,FILE440=00000440.TIF
,FILE441=00000441.TIF
,FILE442=00000442.TIF
,FILE443=00000443.TIF
,FILE444=00000444.TIF
,FILE445=00000445.TIF
,FILE446=00000446.TIF
,FILE447=00000447.TIF
,FILE448=00000448.TIF
,FILE449=00000449.TIF
,FILE450=00000450.TIF
,FILE451=00000451.TIF
```

```
FILE452=00000452.TIF
,FILE453=00000453.TIF
,FILE454=00000454.TIF
,FILE455=00000455.TIF
,FILE456=00000456.TIF
,FILE457=00000457.TIF
,FILE458=00000458.TIF
,FILE459=00000459.TIF
,FILE460=00000460.TIF
,FILE461=00000461.TIF
,FILE462=00000462.TIF
,FILE463=00000463.TIF
,FILE464=00000464.TIF
,FILE465=00000465.TIF
,FILE466=00000466.TIF
,FILE467=00000467.TIF
,FILE468=00000468.TIF
,FILE469=00000469.TIF
,FILE470=00000470.TIF
,FILE471=00000471.TIF
```

```
FILE472=00000472.TIF
,FILE473=00000473.TIF
,FILE474=00000474.TIF
,FILE475=00000475.TIF
,FILE476=00000476.TIF
,FILE477=00000477.TIF
,FILE478=00000478.TIF
,FILE479=00000479.TIF
,FILE480=00000480.TIF
,FILE481=00000481.TIF
,FILE482=00000482.TIF
,FILE483=00000483.TIF
,FILE484=00000484.TIF
,FILE485=00000485.TIF
,FILE486=00000486.TIF
,FILE487=00000487.TIF
,FILE488=00000488.TIF
,FILE489=00000489.TIF
,FILE490=00000490.TIF
,FILE491=00000491.TIF
```

```
FILE492=00000492.TIF
,FILE493=00000493.TIF
,FILE494=00000494.TIF
,FILE495=00000495.TIF
,FILE496=00000496.TIF
,FILE497=00000497.TIF
,FILE498=00000498.TIF
,FILE499=00000499.TIF
,FILE500=00000500.TIF
,FILE501=00000501.TIF
,FILE502=00000502.TIF
,FILE503=00000503.TIF
,FILE504=00000504.TIF
,FILE505=00000505.TIF
,FILE506=00000506.TIF
,FILE507=00000507.TIF
,FILE508=00000508.TIF
,FILE509=00000509.TIF
,FILE510=00000510.TIF
,FILE511=00000511.TIF
```

```
FILE512=00000512.TIF
,FILE513=00000513.TIF
,FILE514=00000514.TIF
,FILE515=00000515.TIF
,FILE516=00000516.TIF
,FILE517=00000517.TIF
,FILE518=00000518.TIF
,FILE519=00000519.TIF
,FILE520=00000520.TIF
,FILE521=00000521.TIF
,FILE522=00000522.TIF
,FILE523=00000523.TIF
,FILE524=00000524.TIF
,FILE525=00000525.TIF
,FILE526=00000526.TIF
,FILE527=00000527.TIF
,FILE528=00000528.TIF
,FILE529=00000529.TIF
,FILE530=00000530.TIF
,FILE531=00000531.TIF
```

```
FILE532=00000532.TIF
,FILE533=00000533.TIF
,FILE534=00000534.TIF
,FILE535=00000535.TIF
,FILE536=00000536.TIF
,FILE537=00000537.TIF
,FILE538=00000538.TIF
,FILE539=00000539.TIF
,FILE540=00000540.TIF
,FILE541=00000541.TIF
,FILE542=00000542.TIF
,FILE543=00000543.TIF
,FILE544=00000544.TIF
,FILE545=00000545.TIF
,FILE546=00000546.TIF
,FILE547=00000547.TIF
,FILE548=00000548.TIF
,FILE549=00000549.TIF
,FILE550=00000550.TIF
,FILE551=00000551.TIF
```

```
FILE552=00000552.TIF
,FILE553=00000553.TIF
,FILE554=00000554.TIF
,FILE555=00000555.TIF
,FILE556=00000556.TIF
,FILE557=00000557.TIF
,FILE558=00000558.TIF
,FILE559=00000559.TIF
,FILE560=00000560.TIF
,FILE561=00000561.TIF
,FILE562=00000562.TIF
,FILE563=00000563.TIF
,FILE564=00000564.TIF
,FILE565=00000565.TIF
,FILE566=00000566.TIF
,FILE567=00000567.TIF
,FILE568=00000568.TIF
,FILE569=00000569.TIF
,FILE570=00000570.TIF
,FILE571=00000571.TIF
```

```
FILE572=00000572.TIF
,FILE573=00000573.TIF
,FILE574=00000574.TIF
,FILE575=00000575.TIF
,FILE576=00000576.TIF
,FILE577=00000577.TIF
,FILE578=00000578.TIF
,FILE579=00000579.TIF
,FILE580=00000580.TIF
,FILE581=00000581.TIF
,FILE582=00000582.TIF
,FILE583=00000583.TIF
,FILE584=00000584.TIF
,FILE585=00000585.TIF
,FILE586=00000586.TIF
,FILE587=00000587.TIF
,FILE588=00000588.TIF
,FILE589=00000589.TIF
,FILE590=00000590.TIF
,FILE591=00000591.TIF
```

```
FILE592=00000592.TIF
,FILE593=00000593.TIF
,FILE594=00000594.TIF
,FILE595=00000595.TIF
,FILE596=00000596.TIF
,FILE597=00000597.TIF
,FILE598=00000598.TIF
,FILE599=00000599.TIF
,FILE600=00000600.TIF
,FILE601=00000601.TIF
,FILE602=00000602.TIF
,FILE603=00000603.TIF
,FILE604=00000604.TIF
,FILE605=00000605.TIF
,FILE606=00000606.TIF
,FILE607=00000607.TIF
,FILE608=00000608.TIF
,FILE609=00000609.TIF
,FILE610=00000610.TIF
,FILE611=00000611.TIF
```

```
FILE612=00000612.TIF
,FILE613=00000613.TIF
,FILE614=00000614.TIF
,FILE615=00000615.TIF
,FILE616=00000616.TIF
,FILE617=00000617.TIF
,FILE618=00000618.TIF
,FILE619=00000619.TIF
,FILE620=00000620.TIF
,FILE621=00000621.TIF
,FILE622=00000622.TIF
,FILE623=00000623.TIF
,FILE624=00000624.TIF
,FILE625=00000625.TIF
,FILE626=00000626.TIF
,FILE627=00000627.TIF
,FILE628=00000628.TIF
,FILE629=00000629.TIF
,FILE630=00000630.TIF
,FILE631=00000631.TIF
```

```
FILE632=00000632.TIF
,FILE633=00000633.TIF
,FILE634=00000634.TIF
,FILE635=00000635.TIF
,FILE636=00000636.TIF
,FILE637=00000637.TIF
,FILE638=00000638.TIF
,FILE639=00000639.TIF
,FILE640=00000640.TIF
,FILE641=00000641.TIF
,FILE642=00000642.TIF
,FILE643=00000643.TIF
,FILE644=00000644.TIF
,FILE645=00000645.TIF
,FILE646=00000646.TIF
,FILE647=00000647.TIF
,FILE648=00000648.TIF
,FILE649=00000649.TIF
,FILE650=00000650.TIF
,FILE651=00000651.TIF
```

```
FILE652=00000652.TIF
,FILE653=00000653.TIF
,FILE654=00000654.TIF
,FILE655=00000655.TIF
,FILE656=00000656.TIF
,FILE657=00000657.TIF
,FILE658=00000658.TIF
,FILE659=00000659.TIF
,FILE660=00000660.TIF
,FILE661=00000661.TIF
,FILE662=00000662.TIF
,FILE663=00000663.TIF
,FILE664=00000664.TIF
,FILE665=00000665.TIF
,FILE666=00000666.TIF
,FILE667=00000667.TIF
,FILE668=00000668.TIF
,FILE669=00000669.TIF
,FILE670=00000670.TIF
,FILE671=00000671.TIF
```

```
FILE672=00000672.TIF
,FILE673=00000673.TIF
,FILE674=00000674.TIF
,FILE675=00000675.TIF
,FILE676=00000676.TIF
,FILE677=00000677.TIF
,FILE678=00000678.TIF
,FILE679=00000679.TIF
,FILE680=00000680.TIF
,FILE681=00000681.TIF
,FILE682=00000682.TIF
,FILE683=00000683.TIF
,FILE684=00000684.TIF
,FILE685=00000685.TIF
,FILE686=00000686.TIF
,FILE687=00000687.TIF
,FILE688=00000688.TIF
,FILE689=00000689.TIF
,FILE690=00000690.TIF
,FILE691=00000691.TIF
```

```
FILE692=00000692.TIF
,FILE693=00000693.TIF
,FILE694=00000694.TIF
,FILE695=00000695.TIF
,FILE696=00000696.TIF
,FILE697=00000697.TIF
,FILE698=00000698.TIF
,FILE699=00000699.TIF
,FILE700=00000700.TIF
,FILE701=00000701.TIF
,FILE702=00000702.TIF
,FILE703=00000703.TIF
,FILE704=00000704.TIF
,FILE705=00000705.TIF
,FILE706=00000706.TIF
,FILE707=00000707.TIF
,FILE708=00000708.TIF
,FILE709=00000709.TIF
,FILE710=00000710.TIF
,FILE711=00000711.TIF
```

```
FILE712=00000712.TIF
,FILE713=00000713.TIF
,FILE714=00000714.TIF
,FILE715=00000715.TIF
,FILE716=00000716.TIF
,FILE717=00000717.TIF
,FILE718=00000718.TIF
,FILE719=00000719.TIF
,FILE720=00000720.TIF
,FILE721=00000721.TIF
,FILE722=00000722.TIF
,FILE723=00000723.TIF
,FILE724=00000724.TIF
,FILE725=00000725.TIF
,FILE726=00000726.TIF
,FILE727=00000727.TIF
,FILE728=00000728.TIF
,FILE729=00000729.TIF
,FILE730=00000730.TIF
,FILE731=00000731.TIF
```

```
FILE732=00000732.TIF
,FILE733=00000733.TIF
,FILE734=00000734.TIF
,FILE735=00000735.TIF
,FILE736=00000736.TIF
,FILE737=00000737.TIF
,FILE738=00000738.TIF
,FILE739=00000739.TIF
,FILE740=00000740.TIF
,FILE741=00000741.TIF
,FILE742=00000742.TIF
,FILE743=00000743.TIF
,FILE744=00000744.TIF
,FILE745=00000745.TIF
,FILE746=00000746.TIF
,FILE747=00000747.TIF
,FILE748=00000748.TIF
,FILE749=00000749.TIF
,FILE750=00000750.TIF
,FILE751=00000751.TIF
```

```
FILE752=00000752.TIF
,FILE753=00000753.TIF
,FILE754=00000754.TIF
,FILE755=00000755.TIF
,FILE756=00000756.TIF
,FILE757=00000757.TIF
,FILE758=00000758.TIF
,FILE759=00000759.TIF
,FILE760=00000760.TIF
,FILE761=00000761.TIF
,FILE762=00000762.TIF
,FILE763=00000763.TIF
,FILE764=00000764.TIF
,FILE765=00000765.TIF
,FILE766=00000766.TIF
,FILE767=00000767.TIF
,FILE768=00000768.TIF
,FILE769=00000769.TIF
,FILE770=00000770.TIF
,FILE771=00000771.TIF
```

```
FILE772=00000772.TIF
,FILE773=00000773.TIF
,FILE774=00000774.TIF
,FILE775=00000775.TIF
,FILE776=00000776.TIF
,FILE777=00000777.TIF
,FILE778=00000778.TIF
,FILE779=00000779.TIF
,FILE780=00000780.TIF
,FILE781=00000781.TIF
,FILE782=00000782.TIF
,FILE783=00000783.TIF
,FILE784=00000784.TIF
,FILE785=00000785.TIF
,FILE786=00000786.TIF
,FILE787=00000787.TIF
,FILE788=00000788.TIF
,FILE789=00000789.TIF
,FILE790=00000790.TIF
,FILE791=00000791.TIF
```

```
FILE792=00000792.TIF
,FILE793=00000793.TIF
,FILE794=00000794.TIF
,FILE795=00000795.TIF
,FILE796=00000796.TIF
,FILE797=00000797.TIF
,FILE798=00000798.TIF
,FILE799=00000799.TIF
,FILE800=00000800.TIF
,FILE801=00000801.TIF
,FILE802=00000802.TIF
,FILE803=00000803.TIF
,FILE804=00000804.TIF
,FILE805=00000805.TIF
,FILE806=00000806.TIF
,FILE807=00000807.TIF
,FILE808=00000808.TIF
,FILE809=00000809.TIF
,FILE810=00000810.TIF
,FILE811=00000811.TIF
```

```
FILE812=00000812.TIF
,FILE813=00000813.TIF
,FILE814=00000814.TIF
,FILE815=00000815.TIF
,FILE816=00000816.TIF
,FILE817=00000817.TIF
,FILE818=00000818.TIF
,FILE819=00000819.TIF
,FILE820=00000820.TIF
,FILE821=00000821.TIF
,FILE822=00000822.TIF
,FILE823=00000823.TIF
,FILE824=00000824.TIF
,FILE825=00000825.TIF
,FILE826=00000826.TIF
,FILE827=00000827.TIF
,FILE828=00000828.TIF
,FILE829=00000829.TIF
,FILE830=00000830.TIF
,FILE831=00000831.TIF
```

```
FILE832=00000832.TIF
,FILE833=00000833.TIF
,FILE834=00000834.TIF
,FILE835=00000835.TIF
,FILE836=00000836.TIF
,FILE837=00000837.TIF
,FILE838=00000838.TIF
,FILE839=00000839.TIF
,FILE840=00000840.TIF
,FILE841=00000841.TIF
,FILE842=00000842.TIF
,FILE843=00000843.TIF
,FILE844=00000844.TIF
,FILE845=00000845.TIF
,FILE846=00000846.TIF
,FILE847=00000847.TIF
,FILE848=00000848.TIF
,FILE849=00000849.TIF
,FILE850=00000850.TIF
,FILE851=00000851.TIF
```

```
FILE852=00000852.TIF
,FILE853=00000853.TIF
,FILE854=00000854.TIF
,FILE855=00000855.TIF
,FILE856=00000856.TIF
,FILE857=00000857.TIF
,FILE858=00000858.TIF
,FILE859=00000859.TIF
,FILE860=00000860.TIF
,FILE861=00000861.TIF
,FILE862=00000862.TIF
,FILE863=00000863.TIF
,FILE864=00000864.TIF
,FILE865=00000865.TIF
,FILE866=00000866.TIF
,FILE867=00000867.TIF
,FILE868=00000868.TIF
,FILE869=00000869.TIF
,FILE870=00000870.TIF
,FILE871=00000871.TIF
```

```
FILE872=00000872.TIF
,FILE873=00000873.TIF
,FILE874=00000874.TIF
,FILE875=00000875.TIF
,FILE876=00000876.TIF
,FILE877=00000877.TIF
,FILE878=00000878.TIF
,FILE879=00000879.TIF
,FILE880=00000880.TIF
,FILE881=00000881.TIF
,FILE882=00000882.TIF
,FILE883=00000883.TIF
,FILE884=00000884.TIF
,FILE885=00000885.TIF
,FILE886=00000886.TIF
,FILE887=00000887.TIF
,FILE888=00000888.TIF
,FILE889=00000889.TIF
,FILE890=00000890.TIF
,FILE891=00000891.TIF
```

```
FILE892=00000892.TIF
,FILE893=00000893.TIF
,FILE894=00000894.TIF
,FILE895=00000895.TIF
,FILE896=00000896.TIF
,FILE897=00000897.TIF
,FILE898=00000898.TIF
,FILE899=00000899.TIF
,FILE900=00000900.TIF
,FILE901=00000901.TIF
,FILE902=00000902.TIF
,FILE903=00000903.TIF
,FILE904=00000904.TIF
,FILE905=00000905.TIF
,FILE906=00000906.TIF
,FILE907=00000907.TIF
,FILE908=00000908.TIF
,FILE909=00000909.TIF
,FILE910=00000910.TIF
,FILE911=00000911.TIF
```

```
FILE912=00000912.TIF
,FILE913=00000913.TIF
,FILE914=00000914.TIF
,FILE915=00000915.TIF
,FILE916=00000916.TIF
,FILE917=00000917.TIF
,FILE918=00000918.TIF
,FILE919=00000919.TIF
,FILE920=00000920.TIF
,FILE921=00000921.TIF
,FILE922=00000922.TIF
,FILE923=00000923.TIF
,FILE924=00000924.TIF
,FILE925=00000925.TIF
,FILE926=00000926.TIF
,FILE927=00000927.TIF
,FILE928=00000928.TIF
,FILE929=00000929.TIF
,FILE930=00000930.TIF
,FILE931=00000931.TIF
```

```
FILE932=00000932.TIF
,FILE933=00000933.TIF
,FILE934=00000934.TIF
,FILE935=00000935.TIF
,FILE936=00000936.TIF
,
```